PUBLII OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

Interpretatione & Notis

ILLUSTRAVIT

DANIEL CHRISPINUS Helvetius

AD USUM

Sereniſſimi Delphini.

Huic EDITIONI accedunt Annotationes, ex JAC. CONSTANTII FANENSIS, HEN. LORITII GLAREANI, JAC. MICYLLI, HERC. CIOFANI, DANIEL. HEINSII, PETR. BURMANNI, aliorumque Virorum eruditorum Commentariis Excerptæ.

DUBLINII:

Ex Officina GEORGII GRIERSON. MDCCXXIX.

P. OVIDII NASONIS

VITA,

Ex PETRO CRINITO.

PUB. OVIDIUS NASO genitus eſt Sulmone patriâ, quod oppidum in Pelignis fuit. Natalem habuit Aprili menſe, diebus quinquatriis, quibus ſacra Minervæ celebrari mos fuit apud Romanos: A. Licinio & L. Pansâ conſulibus, qui Mutinenſi pugnâ contra Antonium ceciderunt. Neque deſunt qui referant eodem die natos fuiſſe Pub. Ovidium, & Albium Tibullum poëtam in ſcribendis elegiis maximâ elegantiâ. Majores illi contigerunt nobili genere atque ſatis honeſto, à quibus equeſtrem dignitatem acceptam perpetuò ſervavit. In ipſo adoleſcentiæ ſuæ principio, magnopere probavit, quantum præſtaret ingenii facilitate, ac præclaris moribus. Quocirca Romæ inſtitutus eſt in Latinis literis, maximâ diligentiâ parentis. Et cùm in tenerâ ætate (ut conſtat) ſummâ voluptate & gratiâ teneretur componendis carminibus, ab eo ſtudio retractus eſt parentis monitionibus, qui monere illum aſſiduè & hortari non deſtitit ad oratoriam facultatem, ut qui ad quæſtum & opes comparandas animum magis intendiſſet. Itaque factum eſt, ut Pub. Ovidius ſtudium illud atque curam abſolvendi carmina intermitteret, animum ad cauſas & forum converteret, præceptoribus, Arellio Fuſco, & Portio Latrone, cujus eloquentiam & eruditionem vehementer admiratus eſt. Neque in eâ re tulit vulgarem laudem aut commendationem ingenii ſui, ut refert Annæus Seneca. Nam & in privatis & in centumviralibus cauſis præſedit, aliáſque præterea dignitates obivit, poſteaquam virilem togam ſumpſit, & latum clavum adeptus eſt, de quo habentur complura apud ipſum Ovidium diverſis locis, quæ ſunt à nobis prætermittenda ſtudio brevitatis. Cæterùm cùm nihil animo ſuo potius foret, quàm verſari in otio literarum, poſthabitâ omni curâ rerum publicarum, ad inſtitutum ſuum rediit, ac totum ſe dicavit poëticæ facultati, unde perpetuum ſibi nomen & quietem ſingularem fore ſperabat. Minimè dubium eſt, eundem habuiſſe tres uxores. Primam enim ſub ipſam adoleſcentiam ut inutilem parùmque dignam repudiavit, cùmque eâ more veterum divortium fecit. Alteram bonis parentibus ortam, benèque moratam, ſed parum ſtabili connubio ſibi conjunctam maturè dimiſit. Succeſſit his Perilla, cujus egregiam formam atque probitatem pluribus locis extollit. Neque tantùm dilexit eam maximâ fide & benevolentiâ ſingulari, ſed in poëticâ etiam erudivit, magnâque curâ excoluit. Quo factum eſt, ut Perilla exulanti marito fidem ſuam diligentiſſimè ſervaverit. Amicos habuit permultos, cùm doctrinâ & generis nobilitate inſignes, tum probitate ac moribus ornatiſſimos, ut Albium Tibullum, Cor. Severum, Sabinum, Sext. Pompeium, Græcinum & Flaccum viros conſulares, quorum familiaritate intimè uſus eſt. Meſſallam præterea Albinovanum, Æmilium Macrum, Maximum, & alios complures, cum quibus, ut ipſe refert, conjunctiſſimè vixit. Relatum eſt à Suetònio Tranquillo Julium Hyginum (qui Auguſti libertus fuit, ſummòque ingenio & doctrinâ præſtitit) familiariſſimum fuiſſe Ovidii poëtæ. De ipſius operibus haud magnum operæ precium eſt pluribus agere, cùm multi de hôc ſcripſerint, eaque vulgo ſatis nota ſint ex commentariis noſtrorum Grammaticorum. Et ſanè hic unus præter cæteros omnes videtur,

tur, plura atque varia poëmatum genera deſcripſiſſe. In eo opere (cui titulum fecit Metamorphoſeωn) ſecutus eſt Parthenium Chium poëtam, qui Græcè ſcripſit præclarum poëma pari argumento, & materiâ ſimili. Id Ovidii opus in tanto precio habitum eſt Græcorum ingeniis, ut illud converterint in ſuum ſermonem. Eſt enim refertum variâ atque multiplici eruditione, quanquam ipſe autor inemendatum, atque imperfectum reliquit, ut ipſe teſtatur verſiculis additis. Nam abſente illo atque etiam neſciente, editum eſt in vulgum ab amicis. Faſtorum libros ſex compoſuit, eòſque ad Germanicum Druſi filium miſit, reliquos per importunum obitum, & adverſam exilii fortunam (ut plerique putant) non potuit perficere. Is tamen alicubi aſſerit duodecim à ſe compoſitos. Opus quidem eruditum, & plenum magnâ & copiosâ rerum ſcientiâ :

Sex Ego Faſtorum ſcripſi, totidémque libellos,
Cùmque ſuo finem menſe libellus habet. Triſt. II. v. 649.

De amoribus libros tres, in quibus ſub ficto nomine Corinnæ, maximè probavit ingenium ſuum. Complures etiam epiſtolas, in quibus eſt uſus mirâ elegantiâ & artificio ſingulari, ut Critici aſſerunt. In Elegiâ habitus eſt paulò laſcivior, ut qui nimiùm quandoque indulſerit ingenio ſuo. Prætereo libros artium amandi et remediorum, in Ibin, de obitu Druſi, epigrammata & poëmata complura, quæ ab eodem compoſita ſunt, ut Grammatici veteres teſtantur. Quædam tamen falsò atque improbè ad eum referuntur, ut carmen de vocibus avium, de pulice, & alia indigna prorſus atque aliena ab ingenio & doctrinâ tanti poëtæ. Volumen præterea ſcripſit Halieuticôn, in quo complexus eſt varia & inaudita ad eam diem nomina piſcium, quod amiſſum eſt (ut alia multa ejuſdem autoris) incuriâ hominum & longâ vetuſtate inſequentium temporum. Idem Ovidius magnopere commendatus eſt in Medeâ Tragœdiâ, propter ipſam elegantiam, & ſententiarum gravitatem, ut Cor. Tacitus & Fabius Quintilianus referunt. In urbe ſecundùm Capitolium habitavit, hortóſque habuit in colle poſitos, quà via Appia conjungebatur cum Flaminiâ : in his magnâ animi voluptate verſari conſuevit, ſuumque ocium mitioribus curis traducere. Relegatus eſt à Cæſare Auguſto in Pontum ad oppidum Tomos, quo tempore Ovidius majorem quietem atque ocium dari ſibi ſperabat, recolendis veteribus ſtudiis, ut qui acceſſiſſet ad ætatem provectiorem. Cauſam verò tam ſævi, támque incivilis exilii, variè multi (ut in re ancipiti evenit) interpretantur. Alii hoc referunt ad eos libros, qui ab eo ſcripti ſunt de amoribus, quòd eſſent paulò laſciviores, ut eſt autor Sextus Aurelius, qui de Rom. principibus ſcripſit. Plerique exiſtimant proveniſſe hoc ex adulterio cum Iuliâ Auguſti filiâ. Quâ in re etſi Pub. Ovidius nihil omnino apertè retulit, tamen alicubi videtur id ipſum inſinuare velatâ propriâ criminis causâ. Itaque Sidonius Apollinaris videtur exiſtimaſſe ob id fuiſſe illum relegatum ab Auguſto, ut ſatìs declaratur in his verbis :

Nec te carmina per libidinoſa
Notum, Naſo tener, Tomóſque miſſum
Quondam Cæſareæ nimis puellæ
Ficto carmine ſubditum Corinnæ.

Hoc idem innuit Ovidius, cùm refert, Pont. II. Epiſt. ii. v. 61,

Lingua ſilet non eſt ultra narrabile quicquam.

Et alibi ſervatâ ratione obſtinati ſilentii :

Nec breve, nec tutum eſt peccati qua ſit origo
Dicere, tractari vulnera noſtra timent. Pont. I. Epiſt. vi. v. 22.

Minimè autem obſcurum eſt Iuliam Aug. principis filiam deflagrâſſe magnâ libidine, & infamem fuiſſe vulgatis per urbem adulteriis, ut ab antiquis ſcriptoribus refertur. Quapropter inclinat animus, ut exiſtimem haud ſatìs potuiſſe Octavium ſibi temperare, quòminus deſæviret in poëtam Ovidium, confictâ causâ novi criminis, quòd in impudicis carminibus operam atque ſtudium poſuiſſet. In exilio ſupra ſeptem annos verſatus eſt. Cúmque illi vivendum foret inter incultas atque barbaras nationes, tantum ſibi promeruit gratiæ, atque ſtudii, bene, præclaréque agendo, ut in ejus obitu Getæ illi ac Tomitani populi tenere lacrymas non potuerint. Fuit enim Ovidius moribus apprimè honeſtis, & facilitate mirificâ ad concilianda ſibi ingenia hominum, quod in primis dignum eſt ſummâ admiratione. Cùm Geticum ſermonem atque Sarmaticum didiciſſet, poëmata deſcripſit Geticâ linguâ, laudéſque Cæſarum decantavit. Obiiſſe traditur eodem anno, quo T. Livius, qui nobiliſſimus autor habitus eſt in Romanâ hiſtoriâ deſcribendâ. Sepultúſque fuit juxta oppidum Tomos, ut Euſebius teſtatur.

INDEX.

INDEX

Eorum quæ in unoquoque

LIBRO & FABULA

METAMORPHOSEON OVIDII

CONTINENTUR.

LIBRI I.

METAMORPHOSEOS.

CHAOS in quatuor Elementa *FAB.* 1.
Cœlum & terra quinque diſtincta zonis 2
Quatuor ventorum regiones
Hominis origo
Quatuor ætatum deſcriptio 3, 4, 5
Gigantum ſanguis in homines crudeles 6
Lycaon in lupum 7
Lactei circuli deſcriptio
Jovis oratio de Lycaone
Diluvii deſcriptio 8
Lapides in homines
Terra in varias animalium figuras 9
Pythonis ſerpentis cædes
Pythii ludi
Cupidinis ſagittarum deſcriptio 10
Daphne in laurum
Tempes deſcriptio 11
Io in vaccam
Mercurius ad Argum miſſus 12
Syrinx nympha in calamum 13
Argus in caudam pavonis
Io vacca in humanam formam 14
Phaetontis Epaphique contentio

LIBRI II.

REGIÆ Solis deſcriptio *FAB.* 1
Quatuor anni partes
Solis currus deſcriptio
Equorum ſolis nomina
Terræ incendium
Telluris querelæ
Phaëtontis caſus
Heliades in populos 2
Heliadum lachrymæ in electrum 3
Cygnus rex Ligurum in olorem 4
Caliſto Lycaonis filia in urſam 5
Arcas cum Caliſto matre in ſydera 6
Corvus ex candido niger 7
Coronis in cornicem 8
Erichthonius ſine matre natus
Nyctimene in noctuam 9
Ocyroë Chironis filia in equam 10
Apollo in paſtorem 11
Battus in lapidem indicem

Agrau-

INDEX.

Agraulos Cecropis filia in ſaxum *FAB.* 12
Invidiæ domus deſcriptio
Invidiæ effictio
Jupiter in taurum 13
Europa ex Phœnicia in Cretam advecta.

LIBRI III.

DRACONIS dentes in viros armatos *FAB.* 1
Cadmus Bœotiæ conditor
Actæon in cervum 2
Bacchus ex Semele Cadmi filia 3
Juno in anum
Bacchi educatio
Tireſias in fœminam 4
Tireſias in marem
Echo in vocem 5
Narciſſus in florem 6
Pentheus contra Bacchum furens 7
Bacchus in puerum 8
Tyrrheni nautæ in delphines 10
Penthei mors

LIBRI IV.

BACCHI nomina *FAB.* 1
Dercetis Babylonia in piſcem
Semiramis in columbam
Nais in piſcem
Mora ex albis nigra Pirami & Thisbes ſanguine effecta 2
Veneris cum Marte adulterium 3
Leucothoe in thuris arborem
Clytie in heliotrop. herbam 4
Daphnis Idæus in ſaxum 5
Scython in fœminam 6
Celmis puer in adamantem 7
Crocos cum Smilace in flores 8
Salmacidis fontis natura 9
Hermaphroditus cum Salmacide nympha copulatus
Minyeides in veſpertiliones 10
Ino Athamantis uxor in deam 11
Viæ ad inferos deſcriptio
Juno ad Inferos
Melicerta in deum marinum
Comites Inus in ſaxa & aves 12
Cadmus cum uxore in anguem 13
Jupiter in aurum 14
Perſei geſta
Guttæ ſanguinis Meduſæ capitis in ſerpentes
Atlas in montem 15
Andromeda ceto expoſita 16
Virgulta in Coralia
Andromedæ Perſeique nuptiæ 17
Pegaſus equus alatus è ſanguine Meduſæ
Meduſæ capilli in ſerpentes

LIBRI V.

CEphenei Perſeum oppugnantes in ſaxa *FAB.* 1
Cephenum tumultus deſcriptio
Phineus Cephei frater in ſtatuam
Proteus in lapidem 2
Polydectes in ſaxum 3
Hippocrenes fontis deſcriptio 4
Pyrenei ſacrilegium
Muſæ in aves
Gigantomachiæ deſcriptio 5
Jupiter in arietem
Apollo in corvum
Bacchus in caprum
Diana in felem
Juno in vaccam
Venus in piſcem
Mercurius in Ibim 6
Cereris Laudes
Proſerpinæ raptus
Perguſæ lacus deſcriptio
Cyane nympha in ſtagnum
Puer temerarius in ſtellionem 7
Aſcalaphus in bubonem 8
Sirenes in aves 9

Arethu-

Arethuſa nympha in fontem 10
Lyncus rex Scytharum in Lyncem 11
Pierides in Picas 12

Libri VI.

ARACHNES cum Pallade certamen *FAB.* 1
Pallas in vetulam
Telarum Palladis Arachneſque deſcriptio 2
Hæmus & Rhodope in montes
Pygmæa in gruem
Antigone in ciconiam
Cynaræ filiæ in ſaxa
Jupiter in taurum
Jupiter in aquilam
Jupiter in cygnum
Jupiter in ſatyrum
Jupiter in Amphitryonem
Jupiter in aurum
Jupiter in ignem
Jupiter in paſtorem
Jupiter in ſerpentem
Neptunus in juvencum
Neptunus in Enipeum fluvium
Neptunus in arietem
Neptunus in equum
Neptunus in delphinem
Apollo in paſtorem
Apollo in accipitrem
Apollo in leonem
Bacchus in uvam
Saturnus in equum
Arachne in araneam 3
Niobes filiorum mors 4
Amphionis exitus
Niobe in marmor
Lycii ruſtici in ranas 5
Marſias in fluvium 6
Eburneus Pelopis humerus 7
Tereus in upupam 8
Progne in hirundinem
Philomela in luſciniam
Orithyæ raptus 9
Zetes & Calais alati

Libri VII.

DRaconis dentes in homines armatos *FAB.* 1
Jaſonis in Colchos expeditio
Phinei calamitas
Medeæ amores
Tauri ignem efflantes
Pervigilis Draconis ſopor
Æſon ex ſene juvenis 2
Aridus olivæ ramus in viridem
Guttæ aquæ in flores
Nutrices Bacchi ex vetulis juvenes 3
Aries ſenio confectus in agnum.
Pæliæ cædes 4
Cerambus in avem 5, & 6
Draco in ſaxum 7
Juvencus in cervum
Coæ mulieres cornutæ 10
Telchi viſu omnia mutantes 11
Hyries filius in cygnum 13
Hyrie in lacum 14
Combe in avem 15, & 16
Fungi in homines 20
Phineus in avem 21
Periphas in avem
Polyphemonis filia in avem
Medea ad Ægeum 22
Cerberi ſpuma in aconitum
Theſei geſta 23
Scironis latronis oſſa in ſcopulos
Minois bellum in Athenienſes 24
Sithonis in monedulam
Ægina inſula quæ & Oenona 25
Æaci filii
Peſtis deſcriptio
Formicæ in homines
Cephali & Procridis fabula 26
Vulpes & canis in ſaxa 27
Procridis mors 28

INDEX.

Libri VIII.

Nisus in haliæetum avem *FAB.* 1.
Scylla in Cyrim avem
Labyrinthi Cretensis descriptio 2
Ariadnæ corona in sidus
Dædali volatus 3
Icari mors
Talus puer, serræ circinique inventor, in perdicem
Dædalus ad Cocalum 4
Apri Calydonii descriptio
Atalantæ forma
Altheæ fratres à Meleagro cæsi
Stipes in quo Meleagri vita
Meleagri mors.
Meleagri sorores in aves Meleagridas
Naiades in Echinadas insulas 5
Perimele nympha in insulam 6
Oppidum in stagnum 7
Jupiter cum Mercurio in homines
Casa in templum 8. & 9
Philemon cum Baucide uxore in arbores
Proteus in varias formas 10
Erisichthonis impietas 11
Famis patria
Famis descriptio 12
Metra Erisichthonis filia in varias figuras
Fœdus Erisichthonis exitus

Libri IX.

Achelous Herculisq; lucta *FAB.* 1.
Achelous in anguem
Achelous in taurum
Copiæ cornu
Nessi centauri cædes 2
Tunica à Deianira ad Herculem missa 3
Herculis labores
Lichas in scopulum
Hercules in Deum 4
Galanthis in mustelam 6
Dryope in arborem
Iolaus senex in juvenem 9
Callirrhoes pueri in juvenes 10
Miletus Mileti urbis conditor 11
Byblis Mileti filia in fontem
Caunus Byblidos frater, Cauni urbis conditor
Iphis puella in marem 12

Libri X.

Orphei Euridicesque nuptiæ *FAB.* 1.
Orphei ad inferos descensus
Atis in pinum 2
Cyparissus in cupressum 3
Jupiter in aquilam 4
Hyacinthus puer in florem 5
Ceraste in tauros 6
Hyacinthia festa
Propætides in saxa 7
Statua eburnea in virginem 8
Myrrha Cinyræ filia in arborem 9
Hippomenes in leonem 10
Atalanta in leænam 11
Adonis in florem 11, & 12
Mynthe nympha in mentham 12, 13

Libri XI.

Serpens in saxum *FAB.* 1
Orphei cædes
Bacchæ Thraciæ in arbores 2
Midæ stoliditas 3
Contacta à Mida in aurum
Arena Pactoli in aurum
Midæ aures in asininas 4
Cannæ vocales 5
Apollo cum Neptuno in homines 6

Hesionæ

Heſionæ Laomedontis filiæ liberatio
Thetis in varias formas 7
Dædalion in accipitrem 8
Lupus in ſaxum 9
Alcyone & Ceyx in aves 10
Somni domus deſcriptio
Dei ſomni affictio
Morpheus in homines
Phobetor in animalia bruta
Phantaſos in inanimata
Morpheus in Ceycem
Æſacus in mergum 11

Libri XII.

SErpens in ſaxum *FAB.* 1
Iphigeniæ Agamemnonis filia in cervam 2
Famæ domus deſcriptio
Proteſilai cædes 3
Cygnus puer in avem
Cæneus in avem 4, & 5
Cænis puella in marem
Pirithoi & Hippodamiæ nuptiæ
Lapitharum Centaurorumque prælia
Periclymenus Nelei filius in varias figuras 6
Achillis mors 7

Libri XIII.

AJax in hyacinthum florem *FAB.* 1
Armorum Achillis judicium
Ajacis oratio
Artificioſiſſima Ulyſſis oratio
Hecuba in canem 2
Polydori cædes
Polyxenæ immolatio
Polymneſtoris Thraciæ regis excœcatio
Memnonis cineres in aves 3
Æneæ in Latium navigatio 4
Anii filiæ, omnia ſuo tactu in frumentum, vinum, oleumve convertentes, in columbas
Duo juvenes ex rogi favilla 5
Index in ſaxum 6, & 7
Siciliæ deſcriptio 8
Scylla in monſtrum
Acis in fluvium
Polyphemi cantilena
Glaucus in Deum marinum 9

Libri XIV.

SCyllæ inguina in canes *FAB.* 1
Cercopes in ſimias 3
Sibylla in vocem 4
Socii Ulyſſis in porcos 5. & 6
Socii Ulyſſis in priſtinam formam
Picus in avem 7
Pici comites in feras 8
Canens Pici uxor loci nomen 9
Apulus paſtor in oleaſtrum 11
Æneæ naves in nymphas 12
Navis in ſcopulum 13
Ardea in avem 14
Æneas in deum indigetem 15
Albani reges 16
Vertumnus in varias figuras
Vertumnus in vetulam
Anaxarete puella in ſaxum 17
Urbis Romæ conditores 18, & 19
Aquæ frigidæ in calidas
Romulus in Deum
Herſilia, Romuli uxor, in Deam Horam 20

Libri XV.

CAlculi albi in nigros *FAB.* 1
Numa ad Pythagoram
Pythagoræ dogmata 2
Pythagoræ ſermo
Pythagoræ metempſychoſis 3

INDEX.

Pythagoras in Euphorbum
Omnium rerum viciſſitudinem eſſe
Annus in quatuor partes
Quatuor hominis ætates
Sperma hominis in hominem
Ex quatuor elementis omnia fieri 4
Omnia in quatuor elementa reſolvi
Terra in mare
Mare in terram
Mira Lyci fluminis natura 5
Eriſinus fluvius 6
Caycus fluvius 7
Amaſenus fluvius 8
Anigrus fluvius 9
Hippanis fluvius 10
Inſulæ in continentem 11
Ex continenti inſulæ 12
Helice Buraque urbes ſubmerſæ 13
Ex planitie montes 14
Crathis & Sybaris fluvii 18
Salmacidis fontis natura 19
Æthiopiæ lacus 20
Clitorii fluvii natura 21
Lynceſtus fluvius 22
Arcadiæ lacus 23
Ortygia inſula immobilis 24
Symplegades inſulæ olim inſtabiles
Ætnæ montis in incendium 25
Homines in aves 26
Scythicæ mulieres in aves 27
Apes ex vitulis 28
Crabrones ex equis 29
Scorpius ex cancro 30
Tineæ agreſtes in papiliones 31
Limus in ranas 32
Informis caro in urſum 33
Apes ſine pedibus 34
Aves ex ovi medio 35
Hominis ſpinæ medulla in anguem 36
Phœnix ex ſeipſo 37
Hyænam feram modo marem modo fœminam eſſe 38
Mira chamæleontis natura 39
Lyncurium ex lyncum urina 40
Coralium ex molli durum 41
Gentium viciſſitudines 42
Trojæ ruina
Sparta
Mycenæ
Athenæ
Thebæ
Romæ origo 43
Numæ regnum 44
Hippolytus in Virbium 45
Egeria Numæ uxor in fontem 46
Gleba in puerum 47
Haſta Romuli in arborem 48
Cippi cornua 49
Æſculapius in anguem
Æſculapius Romam advectus 50
Julius Cæſar in cometen 51
Auguſti laudes
Metamorphoſeos commendatio.

P. OVIDII

P. OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

LIBER I.

ARGUMENTUM.

PRINCIPIO Chaos in elementa quatuor distinguitur. Quibus cum sui darentur singulis incolæ; homo ex terra et aqua creatus est. Secutæ sunt ætates hominum quatuor. In quarum postrema de Gigantum sanguine nati sunt homines: qui cum essent impii, Jupiter, quamvis anteà Lycaonem in lupum mutasset, generali nihilominus supplicio diluvium inducens, omnia in aquam convertit. Hic soli relinquuntur superstites Deucalion et Pyrrha. Qui post redditam terram, jactis post terga lapidibus, humanum repararunt genus. Nam reliqua quidem animalia sponte sua ex humore et calore prodierunt; interque ea et Python serpens. Quem cum Apollo interemisset, Pythios ludos in rei memoriam instituit. In quibus victores esculea corona donabantur: nondum enim extiterat laurus, donec in eam Daphne puella fuit conversa. Quod cum accidisset, tum ad Patrem ejus Peneum, cum reliqui fluvii sive congratulandi, sive etiam consolandi gratia convenissent; solus desideratus est Inachus: quod de filia sua Ione sollicitus esset, quam Jupiter post stuprum in juvencam mutarat. Ea cum ab Argo custodiretur, Mercurius eum, narrata prius Nymphæ Syringis in arundinem transformatione, occidit. Cujus oculi deinde a Junone in pavonem collati fuerunt. Tum Io, pristina mulieris forma recepta, Epaphum parit.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER I.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dii, cœptis (nam Vos mutaſtis & illas)
Adſpirate meis: primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

INTERPRETATIO.

Mens mea cupit cantare formas verſas in nova corpora. Dii (nam vos quoque convertiſtis illas) favete meis auſis, & deducite poema continuum a primo exordio orbis ad meam ætatem.

Notæ.

1 *In Nova.*] Omnium Poetarum laudatiſſimo more hic noſter ſcite, & breviter, totius operis ſui proponit argumentum.

Ib. *Formas mutatas*] Hypallage ad ſcopum aptiſſima, pro *corpora mutata in novas formas*; conſulto & eleganter a Poeta factum judicat Ger. Voſſius; ut qui de corporum converſione eſſet dicturus, a verborum converſione auſpicaretur.

2 *Nam Vos.*] Conjunctio *&* vim habet Emphaticam, quæ prorſus perit, ſi altera Interpretatio admittatur. *Sc. nam mutaſtis Vos, & illas*; quando vox iſta *illas* includit etiam ipſas Deorum mutatas formas.

3 *Adſpirate.*] Metaphora a navigantibus, quibus adſpirantes venti maximo ſunt auxilio.

Ib. *Ab origine.*] A Judæis ad Ægyptios, ab Ægyptiis ad Græcos, alias deinde gentes quaſi per manus pervenit Patriarcharum traditio; ut licet variis fabularum involucris obſcuratam, ipſiſſimam tamen veritatem ſæpiſſime retinuiſſe etiam Ethnicos, nullus non poſſit jure ſuſpicari. Cæterum haud ſcio, quanquam ex Platonicis, Heſiodo, aliis, plurima hauſerit noſter, an non ex Judæis ipſis multa ſurripuerit.

4 *Perpetuum.*] *Continuum, nuſquam interruptum.* Quæ ſumma laus eſt tum ingenii, tum artificii Poetæ, qui tot fabulas tam reconditas, tam varii argumenti, continuâ ſerie, & quaſi contiguâ ſtructurâ, ad modum annulorum in torque aut catenâ conſertorum, ab orbe uſque condito, ad Auguſti tempora, tam apte contexuerit.

Ib. *Deducite.*] Voci *perpetuum* verbum aptiſſime reſpondens; metaphora, a lanam trahentibus ſeu fila ducentibus, ſumpta.

FABULA. I.

ANte mare & tellus, &, quod tegit omnia, cœlum,
Unus erat toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigeſtaque moles;
Nec quicquam, niſi pondus iners; congeſtaq; eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic & pontus & aer:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer. Nulli ſua forma manebat.
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem Natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas:
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aere cœlum.
Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.

I. *Mare & terra, & cœlum, quod involvit cætera, fuerant prius una facies naturæ in mundo univerſo, quam vocaverunt Chaos*; quæ quidem fuit *maſſa craſſa & confuſa, nec aliud quam pondus ignavum, & ſemina diſſidentia rerum male cohærentium in unum coacta. Nullus Sol miniſtrabat adhuc lucem orbi; nec Luna renovabat nova cornua creſcendo, nec terra pendebat in aere circumfluo ſuſpenſa ſua gravitate; nec mare extenderat brachia, longa terrarum extremitate: & qua* parte *fuit terra, ibidem & mare & aer* fuerunt. *Eo modo terra non erat ſolida, nec aqua natabilis* aut fluida; *aer* erat *luce carens: nulli ſua forma conſtabat. Æque ſe invicem impediebant, quia in eadem mole frigida certabant cum calidis, humida cum aridis; mollia cum duris, gravia cum levibus. Deus & æquior natura compoſuit hanc diſcordiam. Separavit enim terram a cœlo, & aquam a terra, & ſejunxit atherem puriorem ab aere craſſo. Quæ poſtquam expedivit, & extraxit obſcura congerie, ea locis ſuis diſtincta & ſeparata amice compoſuit.*

NOTÆ.

6 *Unus.*] Antequam mundi partes erant diſtributæ, latuerunt rerum ſemina inerti mole promiſcue confuſa, quam *Chaos* Poëtæ; *primam* autem *materiam* indigitarunt Philoſophi. Ὁ δ' οὐρανὸς τε γαῖα τ' ἦν μορφη μία. Euripid. Menalippa. Quæ lucem præfert ſequentibus; *Quaque erat & tellus*, &c.

9 *Semina.*] Elementa quatuor.

10 *Titan.*] Sol eſt, a patre Hyperione, ex Titanibus uno, ſic appellatus.

11 *Phœbe.*] Luna eſt, a fratre Phœbo ſeu Sole ſic dicta.

13. *Librata.*] Ita ſuſtentata, ut nulla ex parte ſurſum verſus trudi poſſet; Sed in imo ſemper ſidat. Conſule Carteſianos.

Ib. *Brachia.*] Aquas Oceani intelligit, quibus veluti Brachiis univerſam terram (quæ in *medio* aquarum ſita eſt) amplectitur, Sic noſter lib. II. Met. *Æquora medias cingentia terras.*

14 *Amphitrite.*] Neptuni fuit uxor, quæ hic pro mari terram circumterente & alluente ponitur, παρὰ τὸ ἀμφιτρίβειν.

16. *Inſtabilis.*] *Mobilis.* Significat enim nulli Elementorum in illo Chao propriam fuiſſe naturam.

18 *Obſtabat.*] Quia contrariæ qualitates erant in eodem Subjecto.

21 *Natura.*] Nihil autem aliud eſt Natura, ut Seneca ait, quam Deus & divina quædam ratio toti mundo & partibus ejus inſerta. Proinde Particulam *&* expoſitive hic accipiunt Grammatici; quaſi dicas, Deus ſive Natura: vel, ut vulgo loquuntur, Deus, i. e. Natura.

23 *Cœlum.*] Pro æthere poſuit, qui puriſſimus eſt, & clariſſimus.

24. *Caco.*] Chao, *Sc. Cœcum* παθητικῶς Poëtis, quod non cernitur.

25 *Concordi pace ligavit.*] Compoſuit Elementorum diſcordiam; prius enim dixit,

Frigida pugnabant calidis, &c.

Igneа

Ignea convexi vis & ſine pondere cœli
Emicuit, ſummâque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi levitate, locoque:
Denſior his tellus: elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui. Circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbem.
II. Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamq; in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, immenſaque ſtagna, lacuſque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa;

Igneus impetus convexi cœli, & ſine gravitate exiliit, & ſibi elegit ſedem in parte ſuprema. Aer eſt illi proximus levitate & ſede. Terra eſt ſpiſſior iſtis, & ſumpſit principia craſſiora: & depreſſa eſt ſuo pondere. Aqua circumfuſa ultimam ſedem obtinuit, & continuit durum terrarum orbem.

II. *Poſtquam Deorum aliquis (quicunque is fuit) eo modo diviſit & ordinavit acervum, & diviſum in partes reduxit, primo rotundavit terram in modum ingentis globi, ne non eſſet æqualis ab omni parte. Deinde imperavit maria diffluere, & turgeſcere ventis præcipitibus, & circumcingere oras telluris circumdata. Adjecit etiam ſcaturigines, & vaſta ſtagna, & lacus; & repreſſit amnes defluentes ripis ſinuoſis: qui quidem ſedibus diſſiti partim abſorbentur ab ipſa terra,*

NOTÆ.

26 *Convexi.*] Eo nomine appellatur corpus in orbem figuratum, cum extrinſecus conſideratur; intrinſecus *Concavum* dicitur.

Ib. *Ignea Convexi vis.*] Periphraſis eſt ætheris atque ignis qui ſupremum propter levitatem ſibi locum vendicavit.

28 *Proximus eſt aer.*] Aer, inquit, & levitate & loco proxime ad ignem ætheremque accedit. Nam aer, ſi terræ, aquæve comparetur, levis eſt; ſi ætheri, gravis.

Ib. *Proximus.*] *Jovis* nomine æther, ſive ignis; *Junonis* aer μυθολογικῶς ſignificatur. Et quoniam calor ille æthereus agit in aerem, cujus ſumma pars ad ætheream puritatem propius accedit; hinc Junonem Jovis & *Sororem* & *Conjugem* dixerunt.

29 *Elementaque grandia traxit.*] Hoc eſt partes graviores ex illo acervo ſecum traxit: vi enim naturali omnia gravia & ponderoſa deorſum trahuntur.

30 *Humor.*] De Aquæ elemento loquitur.

31. *Ultima.*] Non dixit *infima*, quod Philoſophis falſum fuiſſet; nam ſecundum eorum opinionem, terra graviſſima & in centro poſita; quod aperte indicat Poeta, cum humorem dicit *circumfluum*. Per ultima igitur intelligit *extima*, qui ſenſus congruit ſequenti;

------*Solidumque coercuit orbem.*

32 *Diſpoſitam.*] Per ſectionem & diviſionem, *ſcilicet*. Non ſecuit diſpoſitam, ſed per ſectionem diſpoſuit.

Ib. *Quiſquis.*] Innuit Deum hunc creatorem majorem aliquem potentioremque fuiſſe iis, qui vulgo pro Diis habiti ſunt.

33 *Congeriem.*] De Chao loquitur.

Ib. *Membra.*] Elementa *ſcilicet*.

35 *Magni glomeravit*] Effecit in ſimilitudinem magni globi & pilæ; ita tamen, ut Aqua ſimul cum Terra ſumatur.

37 *Ambita.*] Non omni quidem parte, ſicuti aere undiquaque Terra ſimul & aquis cingitur; ſed tamen ita, ut in illis quaſi fluitet. Cæterum Pleonaſmus eſt in verbis *ambita* & *circumdare*, cujusmodi ſæpe utitur Naſo.

39 *Obliquis.*] Propter terræ flexuoſam neque verſus eandem partem continuatam declivitatem; quâ re fluenti aquæ ſerpentis in modum neceſſe eſt flexus capere.

40 *Sorbentur.*] Talem memorat in Peloponneſo Alpheum Virg. Æn. 3. Talis eſt in Hiſpania citeriore Anas, in tali navigavimus noſtro Rhodano: quanquam non ita ſorbentur a Terra iſti fluvii, quin poſt aliquod ſpatium renaſcantur, & aperto alveo in mare recurrant.

In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextrâ cœlum, totidemque ſiniſtrâ
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit;
Temperiemque dedit miſtâ cum frigore flammâ.
Imminet his aer, qui, quanto eſt pondere terræ
Pondus aquæ levius, tanto eſt oneroſior igni.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq; non paſſim mundi fabricator habendum

partim in mare devolvuntur, & recepti aquore liberiori, pro ripis obſtrepunt littoribus: Imperavit etiam planitiem porrigi, valles ima petere, nemora veſtiri foliis, montes ſaxoſos eminere. Et ſicuti duo cingula dividunt cœlum à dextra parte, & totidem à ſiniſtra, quintum eſt fervidius illis; ita Dei providentia diviſit molem incluſam pari numero; et totidem terræ tractus urgentur. Quorum qui medius eſt non poteſt coli propter ardores: nives cumulatæ tegunt duos: poſuit totidem inter utrumque: & temperavit calore cum frigore conjuncto. Aer imminet iſtis, qui tanto eſt gravior igne, quanto gravitas aquæ eſt minor gravitate terræ. Voluit etiam nubes & nebulas illic locum habere, & tonitrua concuſſura mentes hominum, fulminaque & ventos procreantes frigus. Atque orbis conditor non illis dedit aerem paſſim pro libitu poſſidendum.

NOTÆ.

41 *Campo.*] Æquor dicit aut mare.

42 *Liberioris.*] Quia non anguſtis ripis in mari aqua coarctatur, ut antea cum alveo ſuo retinebatur.

Ib. *Littora.*] Diſtinguit Poeta inter littus & ripam, ut hæc ſit fluminum, illud maris: quanquam non ſemper obſervatur hæc differentia.

45 *Utque duæ dextra.*] *Dextra* pars mundi hic accipienda eſt de Septentrione; *Siniſtra* de Meridie, Vide Turneb. lib. XVIII. cap. 35. Dividunt cœlum Aſtronomi ſecundum latitudinem in quinque Zonas: mediam inter Tropicos *Torridam* vocant; duas extremas, polis ſubjectas, hanc ad polum Arcticum *Dextram*, illam ad Antarcticum *Siniſtram*. Inter has & *Torridam* alterutrinque *Temperatam* ſtatuunt, cui diviſioni & terram ſubjacentem reſpondere volunt. Mediam, ſive *Torridam*, propter Solis ardores antiqui credebant inhabitabilem, ut & duas extremas propter frigus. Habent autem nomina Circuli, vel a regione cœli, ut *Arcticus* & *Antarcticus*; vel a Cauſis, ut *Tropicus Æſtivalis*, *Tropicus Hyemalis*, ſive Hybernus, & Æquinoctialis: nam ſub hoc exiſtente Sole æquinoctia fiunt; ſub illis, *Solſtitia*, quas Græci τροπὰς vocant.

Quinque tenent cœlum Zonæ; quarum una coruſco
Semper Sole rubens, & torrida ſemper ab igni;
Quam circum extremæ dextra lævaque trahuntur,
Cærulea glacie concretæ, atque imbribus atris.
Has inter mediamque, duæ mortalibus ægris
Munere conceſſæ Divum.

47 *Onus.*] Terram dicit, cujus partes non imperitè dixerunt Aſtronomi partibus cœli oppoſitis, & ejus virtutibus reſpondere: quanquam eâ ſapientiâ Deus omnia attemperavit, ut etiam ſub Sole, & in ipſis ardoribus, quod Veteres non ſatis cognoverunt, jucundiſſimam vitam brutis & hominibus liceat agitare.

Ib. *Numero.*] Zonarum *ſcilicet*.

48 *Cura Dei.*] Pro Deo ipſo, Græcorum more venuſtiſſimo, Poetis familiari.

Ib. *Plagæ.*] Quæ cœli reſpectu dicuntur Zonæ, eæ in ſe ſunt Plagæ aut terræ partes, quas cœlum premit.

49 *Quarum.*] Ita vero illi crediderunt, qui ventis, terræ ſitu, aliiſque plurimis neſciverunt inexperti temperari Solis ardores.

50 *Duas.*] Quæ ſunt verſus Polos.

51 *Miſta.*] Temperatas dicit Zonas ab utroque latere torridæ; quæ Solis radiis illuſtrantur quidem; non ita tamen, ut non Polorum frigus participent.

57 *Non paſſim.*] Quia alter ab ortu, alius ab occaſu ſpirat, &c.

Aera

Aera permiſit. Vix nunc obſiſtitur illis,
Cum ſua quiſque regant diverſo flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathæaq; regna receſſit,
Perſidaque, & radiis juga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam Septemque trionem
Horrifer invaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluvioque madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus diſſepſerat omnia certis;
Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub illa,
Sidera cœperunt toto effervеſcere cœlo.
Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba;
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aer.

Ægre jam illis reſiſtitur, quanquam ſinguli moderentur ſuos flatus alia plaga, quo minus orbem diſcerpant, tanta eſt fratrum diſſenſio. Subſolanus profugit ad Auroram & regionem Nabathæam, & Perſidem, & montes ſubjectos radiis matutinis. Veſper, & ora quæ caleſcunt Sole occidente, juxta Favonium poſita ſunt; terribilis Aquilo occupavit Scythiam & Septentrionem. Terra oppoſita humida eſt a Noto pluviali, & nubibus perpetuis. Collocavit ſuper hæc atherem fluidum & deſtitutum pondere, nec retinentem quicquam terreſtris ſedimenti. Vix disjunxerat ea omnia conſtitutis terminis, cum aſtra, quæ oppreſſa diu occultata fuerant ſub illa mole, cœperunt radiare toto cœlo. Et ne ulla ora eſſet expers ſuis animalibus, aſtra & formæ Deorum occupant ſedes cœleſtes: aquæ ſuerunt nitidis piſcibus frequentandæ: terra excepit feras; aer mobilis alites.

NOTÆ.

60 *Fratrum.*] Ventorum, Auroræ & Aſtræi gigantis filiorum. Heſ. Theog.

61 *Auroram.*] Pro Oriente poſita eſt, unde ſpirat Ventus *Eurus*, ſeu *Subſolanus* dictus.

Ib. *Nabathæaque.*] Regio eſt Arabiæ, quam ſuo nomine appellaſſe volunt filium Iſmaelis *Nabath*; quæ regio ad ortum reſpectu Italiæ eſt porrecta.

62 *Perſidaque.*] Eſt Perſis Aſiæ regio notiſſima.

Ib. *Radiis.*] Periphraſis eſt terrarum, quæ Solem Orientem reſpiciunt, habita ratione Græcorum & Italorum, a quibus ad nos pervenerunt ſcientiæ.

64 *Proxima.*] Ita ut ad Zephyri ſeu Favonii ditionem ſpectent, qui ab illa parte ſpirat.

Ib. *Scythiam.*] Scythia Aſiæ ferociſſimis populis notiſſima regio eſt.

Ib. *Septemque trionem.*] Borealem plagam, frigore horridam, per ſignum cœleſte deſcribit, quod Urſam majorem vocant. *Septentriones* vero aut *ſeptem Trionum* dictum eſt hoc ſignum, quia plauſtri refert ſpeciem cum ſeptem bobus aratoriis ſtellarum diſpoſitio, quæ illud ſignum conſtituunt; quos quidem boves aratorios *Triones* priſcâ linguâ dixerunt. Gell. lib. II. c. 21.

65 *Contraria.*] Meridionalis, Antarcticæ *ſcilicet*, Septentrionali oppoſita.

66 *Pluvio.*] Quia Auſter ſeu Notus, a mari perflans Italiam, Galliamque & ejus tractus Provincias, nubes quæ in aquam ſolvuntur ſecum volvit. Cæterum plurimi ſunt venti intermedii, quos ex nautis præſertim licet cognoſcere, de quibus Poetam loqui non decuit.

67 *Liquidum.*] *Purum & ab omni face remotum.*

70 *Maſſa.*] Chao, *ſcilicet.*

71 *Sidera.*] Sidus eſt, quod Græci ἄστρον vocant, ſignum ex multis ſtellis compoſitum, ut Aries, Taurus; ſtellæ enim ſunt ſingulares ac ſolæ, quæ ἀστέρες a Græcis appellantur, ut ſunt Planetæ.

73 *Aſtra.*] Adeoque in Platonicorum deſcendit opinionem, qui Aſtra & Deos inter animantia recenſent.

Ib. *Solum.*] Eo nomine dicitur quicquid rem aliquam ſuſtinet; atque ita mare piſcium *ſolum*; cœlum aſtrorum, *&c.*

74 *Ceſſerunt.*] *In orbis diviſione piſcibus obtigerunt, & in jus eorum venerunt.*

Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet.
Natus homo eſt. Sive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cœli:
Quam ſatus Iapeto, miſtam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum:
Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram;
Os homini ſublime dedit: cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis, & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum converſa figuras.
III. Aurea prima ſata eſt ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte ſuâ ſine lege fidem rectumq; colebat.
Pœna metuſq; aberant: Nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec ſupplex turba timebant
Judicis ora ſui: ſed erant ſine vindice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, præter ſua littora, norant.

Deſiderabatur adhuc animal ſanctius his, & capacius excelſæ mentis, & quod poſſet imperium exercere in reliqua. Homo ortus eſt: ſeu ille rerum artifex, fons mundi præſtantioris, illum genuit divino ſemine; ſeu terra nova, & modo a ſublimi æthere diſcreta, ſervabat ſemina cœli congeniti. Quam dilutam aquis fluvialibus filius Iapeti efformavit ad imaginem Deorum omnia gubernantium. Et cum reliqua animalia inclinata intueantur humum; fecit homini vultum elatum, & imperavit cœlum reſpicere, & erigere ſublimem faciem ad aſtra. Sic Terra quæ nuper fuerat inculta atque informis, immutata ſumſit formas hominum nondum cognitas.

III. *Prima facta ſunt tempora aurea, quæ ultro, ſine lege, ultore nullo, ſervabant fidem & æquum. Mulcta & timor procul erant: nec voces minas intentantes legebantur in ære affixo: nec ſupplex multitudo metuebant vultum ſui judicis; ſed ſecuri erant abſque ultore. Nondum abies ex montibus ſuis deſecta deſcenderat in aquas fluidas, ut terras alienas adiret: & nulla littora niſi ſua hominibus perſpecta.*

Notæ.

76 *Sanctius.*] Hic fere pro poſitivo ponitur comparativus, ut admirandum & ſuſpiciendum dicat hominem.

77 *Deerat*] Cui ante a ſapientiſſimo opifice omnia in uſum parata, quàm crearetur.

78 *Divino ſemine.*] Eſt iſtud ex Platonis Academia & Zenonis porticu ortum; quibus Philoſophis anima humana eſt ſcintilla cœleſtis, & uti ait Hor.

------*Divina particula auræ.*

79] *Origo.*] A quo omnia bona orta ſunt.

81 *Cognati.*] Simul nati. Nam terra una cum cœlo ex illo acervo, quod *Chaos* vocarunt, nata perhibetur. Vel etiam revera *cognati*, quoniam in eadem confuſione, eademque maſſa cum illo permixta fuerat.

Ib. *Semina.*] *Vim quandam eadem producendi quæ in cœlo eſſent*

82 *Satus Iapeto*] Prometheus eſt, qui univerſi generis humani artifex, eo ipſo tempore quo alterius filius, a Poetis dicitur. Ridicule ſi fabulam ſpectes & in veritatis integumento hæreas; Appoſite ſi agreſtes & ſævos homines ad humanos mores informaſſe, eoſdemque ignis inventionem & uſum, multa alia inſuper docuiſſe Prometheum, virum a providentia ſermone Græco ſic dictum, ſatis intelligas.

82 *Miſtam.*] Terram aquâ temperavit ut ea in humanam ſpeciem formanda facilius tractaretur.

88 *Converſa.*] In figuram, quam habet, commutata.

89 *Aurea.*] In quatuor ætates hominum vitam partiti ſunt Ethnici, quas metallorum nomine, auri, argenti, æris, & ferri, prout illi a nativa probitate ad omnem nequitiam deſciverunt, non imperite inſcripſerunt. Quam fabulam ex ſtatua per ſomnum Nabuchodonoſori oblata, de qua aliquid inaudierant Græci, derivatam volunt; Daniele illam de quatuor Imperiis explicante.

Ib. *Vindice,*] *Punitore.* Nulli enim tum erant judices, nulli lictores, nulli rerum capitalium vindices, nec ulli carceres.

91 *Minacia*] Intelligit leges æreis tabulis inſcriptas & loco conſpicuo affixas ut publice legerentur: hinc figere & refigere, pro leges ferre & abrogare.

94 *Orbem.*] Pro orbis parte poſuit, ſynecdochice.

Non-

Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis, erant. Sine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia mentes.
Ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.
IV. Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Jove mundus erat; ſubiitque argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior ære.
Jupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hyemes, æſtuſque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.

Nondum foſſa prærupta circumdabant urbes; neque tuba æris oblongi, neque cornua æris curvi, neque caſſides erant, neque gladius. Animi tranquilli fruebantur alma pace a militibus liberi. Ipſa quoque terra libera & raſtro illæſa, nec ullo aratri dente vulnerata, ſponte cuncta præbebat: & læti eſculentis natis ſine omni cultura, carpebant fructus arbuteos, & fraga montana, & corna, & mora naſcentia in aſperis rubetis, & glandes quæ defluxerant vaſta arbore Jovis. Ver erat perpetuum, & Favonii mites flatibus temperatis blandiebantur floribus ortis ſine ſemine. Statim etiam terra inculta proferebat fruges; nec requietus ager (novale) albicabat plenis ariſtis. Fluvii currebant nunc lactis, nunc nectaris; et mella crocea fluebant de virenti quercu.

IV. Poſtquam orbis fuit ſub Jove, Saturno deturbato in obſcura Tartara, progenies argentea ſucceſſit, pejor aurea, melior ahenea. Jupiter minuit ſpatium veteris veris, & diviſit annum in quatuor partes per hyemem, æſtatem, autumnos varios, & ver contractum.

NOTÆ.

103 *Cogente.*] Qui agros colit, cogere ipſos videtur, ut fructus emittant.

105 *Cornaque.*] Poma ſunt rubicunda, quæ propter Nucleorum duritiem *Lapidoſa* a Virgilio dicuntur.

106 *Jovis arbore.*] quercu Jovi ſacrâ; ſicuti laurus Apollini, Marti fraxinus, Herculi Populus, Baccho vitis, Plutoni cupreſſus, Minervæ olea, Veneri myrtus, &c.

107 *Ver erat.*] Nullæ tunc, inquit, erant temporum variationes, ſed Zephyri aſſidue flantes, ita fovebant flores ſine ullo ſemine naſcentes, ut *ver æternum* eſſe videretur.

110 *Renovatus.*] Novale dicitur ager qui alternis annis ſeritur, quo genere nihil opus fuit hominibus, cum ſponte e terra naſcerentur omnia.

111 *Nectaris.*] *Nectar* dicitur Deorum potio ſuaviſſima perpetuam fovens juventutem, quam ipſa Hebe Juventæ Dea miniſtrabat.

113 *Saturno.*] Saturnum, qui primam ætatem tam ſuaviter adminiſtraverat, filius Jupiter ſequentibus ætatibus imperaturus de ſolio dejecit; & in Latio, quod Virgilius, ipſe etiam Naſo alibi ſcribit, *latere* coegit. quæ omnia, quomodo quave cauſâ facta fuerint, ſi tanti eſt ſingulatim cognoſcere, apud omnes reperias Mythologos.

114 *Proles.*] Ætas argenti nomine inſignita, aureâ durior.

116 *Antiqui.*] Semper ante virentis, & *æterni*.

117 *Inæquales.*] Temperie & tempeſtate incertos, modo calore æſtuantes, modo frigore rigentes; atque hinc morbidos.

Tum

Tum primum ſiccis aer fervoribus uſtus
Canduit: & ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos. Domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique jugo gemuere juvenci.
V. Tertia poſt illas ſucceſſit aenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque, fideſque:
In quorum ſubiere locum, fraudeſq; dolique,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos,
Navita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinæ.
Communemq; prius, ceu lumina Solis & auræ,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quasq; recondiderat, Stygiiſq; admoverat umbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum

Tum primum aer fervens aridis caloribus ignitus eſt, & glacies ventis concreta pependit. Tum primum homines ingreſſi ſunt domos: domus fuerunt ſpelunca, itemque ſpiſſi frutices, & rami colligati cortice. Tum primum frumentaria ſemina, operta ſunt longis ſulcis, & juvenci jugo oppreſſi gemuerunt.

V. Tertia ab illis ſecuta eſt ætas ænea, crudelior animis, & paratior ad arma terribilia; nec tamen ſceleſta. Poſtrema eſt de ferro rigido. Continuo ſcelus omne irruit in ſæculum venæ deterioris: verecundia, veritas, & fides receſſerunt: in quorum locum & fraudes, & doli, & inſidiæ, & violentia, & deteſtandum poſſidendi ſtudium irrepſerunt. Nauta pandebat carbaſa ventis, quos nondum bene noverat: & naves, quæ diu erectæ fuerant in excelſis montibus, impetum fecerunt in undas ignotas. Et peritus menſor diſtinxit producto termino terram antea communem, ceu lumen Solis, & aer. Neque modo fruges & cibi debiti petebantur a terra opulenta; ſed ventum eſt in ejus præcordia; et divitiæ incitamenta ſcelerum, quas abdiderat, & removerat ad umbras Stygias, eruuntur. Jamque ferrum noxium, & aurum perniciosius ferro exierat:

Notæ.

119 *Tum.*] Poſt expulſum a Jove Saturnum.

lb. *Fervoribus.*] Æſtatis veri ſuccedentis.

123 *Longis.*] *In longum aratro ductis.*

lb. *Cerealia.*] Quæ, vel quorum uſum, & ſerendi modum Ceres docuit, ut ipſe poſtea docebit Ovidius.

125 *Ænea proles.*] Ætas eſt præcedente adhuc durior, cui ab ære, viliori metallo, nomen inditum.

128 *Venæ.*] Metalli deterioris quod per venas in terræ viſceribus diſtributum invenitur.

131 *Habendi.*] Diteſcendi. Sic Phædrus;

Quamvis in ipſa natus ſim pene Schola,
Curamque habendi *penitus corde eraſerim,*
&c.

132 *Nec adhuc bene.*] Ut hinc hominum corda prorſus invaſiſſe avaritiam intelligas.

133 *Steterant.*] Non naves quidem, ſed arbores ex quibus confectæ ſunt.

135 *Lumina Solis & auræ.*] Quibus nihil poteſt eſſe communius. Ita Virg.

-------Cunctis undaque auraque patentes.

136 *Longo.*] Sunt vero agrorum limites ſeu termini longi; attamen per limites intelligi malim hoc in loco ſulcos majores, ſeu foſſas, quibus agri diſcernuntur.

137 *Debita.*] Propter culturam, & hominis laborem; cujus cauſâ debet terra laboranti ſudoris præmium.

138 *Itum eſt.*] *Video*, inquit Sen. VII. lib. Benef. cap. 10. *ferrum ex iiſdem tenebris prolatum, quibus argentum & aurum: ne aut inſtrumentum in cædes mutuas deeſſet, aut pretium.*

139 *Stygiiſque umbris.*] Id eſt, in terræ profundiſſimas ſpeluncas abdiderat. Eſt enim Styx fluvius aut palus inferorum, ubi niger Deus habitat, & umbris imperat.

Prodic-

Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque;
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. Non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti;
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas; & Virgo cæde madentes
Ultima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.
VI. Neve foret terris ſecurior arduus æther;
Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantas,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjecto Pelio Oſſam.
Obruta mole ſua cùm corpora dira jacerent:
Perfuſam multo natorum ſanguine terram

bellum exit, quod utroque ad pugnam utitur, & ciet arma ſtrepentia cruenta manu. Præda veſcuntur. Hoſpes non eſt tutus ab hoſpite; non ſocer a genero; amor etiam fratrum eſt rarus. Maritus invigilat perniciei uxoris, illa mariti: ſæva noverca miſcent venena nigricantia: filius ſciſcitatur ante tempus ætatem patris. Pietas neglecta deſtituitur; & virgo Aſtræa deſeruit poſtrema terras ſanguine infectas.

VI. *Et ne æther ſublimis eſſet tutior tellure, aiunt Gigantes appetiiſſe cœleſte imperium, & erexiſſe ad aſtra montes in cumulum coactos: Tum pater omnipotens protrivit Olympum fulmine intorto, & dejecit oſſam Pelio ſubſtrato. Cum immania* Gigantum *corpora ſua prope mole victa caderent; dicunt terram delibutam multo cruore filiorum*

NOTÆ.

142 *Utroque.*] Acriùs tamen auro; nam ut elegantiſſime ſcripſit Horat. Carm. lib. III. Ode 16.

Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo.

147 *Lurida.*] *Luridum* dicitur eſſe, quod eo eſt colore, qui in corporibus loro vexatis apparet, atque adeo ab effectu aconitum, herba venenoſa, *luridum* dicitur; niſi magis ad ipſius plantæ folia ſufflava autor reſpexit.

Ib. *Noverca.*] Quæ plerumque in privignos ſæviunt, non tantum ut ſuis liberis faveant, ſed forte arcano quodam in illorum matres odio.

148 *Ante diem.*] Sortilegos conſulit filius, utrum multos annos pater ſit victurus, an paucos.

149 *Victa jacet.*] Pietas ab impietate ſuperata jacet, i. e. *contemnitur, in nullo eſt pretio.*

150 *Ultima.*] Quia ſpretis Diis, neceſſe tamen fuit utcunque brutis hominibus aliquam inter ſe, utilitatis caulâ, ſervare juſtitiam.

Ib. *Aſtræa.*] Filia fuit Aſtræi Gigantis vel Jovis, ut aliis placet; quæ propter inſignem juſtitiam pro ipſa ſumitur.

151 *Neve foret.*] Tranſitio eſt ad Gigantum fabulam, quos immenſæ molis & ſimiles matri filios Terra produxit, & quorum magnitudini par exarſit audacia.

152 *Gigantas.*] Nati fuerunt gigantes Terrâ, & Cœli ſanguine a Saturno caſtrati, ut plurimis viſum; omnes ſtaturæ excelſiſſimæ, draconum pedibus horribiles, qui adverſus Jovem etiam bellum auſi movere. Quorum fabulam alii ad res naturales ſpirituſque terram concutientes, aut ex terra in cœlum aſcendentes, a quibus fulgura & tonitrua, referunt; alii de quibuſdam impiis hominibus, exponunt; alii alia excogitant. A Nimrodo, ſeu Nembrotho ſtrenuo venatore, ſeu potius rebelli videtur derivata.

154 *Pater omnipotens.*] Jupiter, qui audaciſſimorum monſtrorum fruſtraneos conatus eluſit.

Ib. *Olympum.*] Montem in confinio Theſſaliæ, & Macedoniæ, quem Pelio & Oſſæ, ut ita in cœlum aſcenderent, gigantes impoſuerant.

155 *Pelio.*] Eſt Pelion mons Theſſaliæ, ad Pelaſgicum ſinum vergens, inter quem & Olympum tertius Oſſa porrigitur.

Imma-

Immaduiſſe ferunt, calidumq; animaſſe cruorem:
Et, ne nulla feræ ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. Sed & illa propago
Contemtrix Superûm, ſævæque avidiſſima cædis,
Et violenta fuit: ſcires è ſanguine natos.
VII. Quæ pater ut ſummâ vidit Saturnius arce;
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cœlo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet; candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. Dextrâ lævâque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diverſa locis. A fronte potentes
Cœlicolæ, clariqueſuos poſuêre penates.
Hic locus eſt, quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe Palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo Superi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque

immaduiſſe, & animaſſe ſanguinem æſtuantem: & ne nulla indicia ſævæ ſobolis ſupereſſent, mutaſſe in formam humanam. Verum illa etiam progenies fuit impia, & cupidiſſima feræ ſtragis, & truculenta: cognoſceres ortos fuiſſe *ex ſanguine.*

VII. *Quæ ut Parens Saturnius cognovit ex arce ſuprema, ingemit: & revolvens animo horrendas epulas menſæ Lycaoniæ, nondum in vulgus prolatas, quia modo admiſſum, ciet iras maximas & dignas Jove; & concilium cogit. Nulla cunctatio detinuit accitos. Eſt callis excelſus apertus cœlo ſereno; Lacteus dicitur, albore ipſo conſpicuus. Hac patet via Divis ad limina magni Jovis, & domum regiam. A dextra & ſiniſtra frequentantur atria majorum Deorum, portis patentibus. Vulgus habent ſedes locis diſſitas. Dii potentes & illuſtres ſtatuerunt ſuas domos a fronte. Hic locus eſt, quem, ſi licentia condonetur vocabulis, non reformidem appellaſſe Palatia vaſti cœli. Poſtquam igitur Dii conſederunt marmoreo ſeceſſu, ipſe* Jupiter *ſede ſublimior, & incumbens ſceptro eburno, terque quaterque agitavit tremendam comam,*

NOTÆ.

162 *Scires e ſanguine.*] Nimirum a crudelitate & barbarie.

163 *Pater Saturnius.*] Jupiter Saturni filius.

164 *Facto.*] De inſidiis loquitur, quas Lycaon Jovi ipſi paraverat, ſicuti ipſe idem Jupiter mox narraturus eſt.

195 *Convivia.*] In quorum ferculis Lycaon Pelaſgi filius, ſæviſſimus rex Arcadiæ, hoſpitum trucidatorum carnes convivis apponebat.

167 *Concilium.*] Majorum gentium Deos, quos vocant & Selectos; vel ex iis Conſentes duodecim, in maximis rebus Conſiliarios, Jupiter advocavit.

168 *Via.*] Lacteus circulus Splendorem cepit ex lacte, quod Hercules, cum ſatis ſuperque ex Junonis mamma hauſiſſet, totum continere non potuit: quod cecidit, inter ſidera fuſum eſt, ex quo fulgor natus. Ariſtoteles vero e ſtellarum ſplendore ortum ait. Utramque opinionem complexus eſt Manilius lib. I. Aſtronom.

172 *Nobilium.*] Majorum gentium.

173 *Plebs.*] Dii minores, Adſcriptitii, Indigetes.

Ib. *Potentes.*] quales Conſentes duodecim, quos duobus his verſibus comprehendit Ennius;

Juno, Veſta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Ib. *A fronte.*] Intellige quoſdam nobiles Deos in aditu hujus viæ habitare. Vide Alex. ab Alex. lib. VI. c. 4.

176 *Palatia.*] Ad Imperatorum alludit ædes magnificas, quæ a monte Palatino, Palatii nomen obtinuerunt.

179 *Concuſſit.*] Indignationem ſignificans. Deſcriptionem hanc Irati Jovis ab Homero expreſſit. II. α

Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων,
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερῴωσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Cæſariem;

Cæſariem; cum qua terram, mare, ſidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia ſolvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempeſtate fui, qua centum quiſque parabat
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quanquam ferus hoſtis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. Per flumina juro
Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum; ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Nymphæ,
Faunique, Satyrique; & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore;
Quas dedimus, certe terras habitare ſinamus.
An ſatis, ô Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,

cum qua concuſſit terram, mare, aſtra. Tum aperuit os iratum hoc modo: Ego non fui magis ſollicitus pro orbis imperio eo tempore, quo quiſque Gigantum *anguipedum conabantur immittere centum lacertos cœlo domito. Quamvis enim hoſtis ſævus eſſet, tamen illud bellum imminebat, ab una ſocietate, & ex una cauſa: Nunc tota progenies humana eſt mihi delenda, qua Oceanus concutit univerſum terrarum ambitum. Juro per fluvios infernos fluentes ſub terras, per ſilvas Stygias, omnia jamdudum experta ſunt: ſed malum inſanabile reſecandum eſt gladio, ne pars integra corrumpatur. Habeo Semideos, habeo Nymphas deas ruricolas, & Faunos & Satyros, & Silvanos montanos: quos, ſiquidem nondum cœli gloriam impertimur, certe patiamur incolere terram, quam iis ſortiti ſumus. An exiſtimatis, o Dii, illos futuros ſatis tutos, cum Lycaon immanitate cognitus paraverit perniciem mihi, qui vos habeo et fulmen tempero?*

NOTÆ.

184 *Anguipedum.*] Gigantibus, ob naturæ & morum pravitatem, draconum, a poëtis, pedes aſcribuntur.

Ib. *Captivo.*] Quod captivum reddere cupiebant. Aſſignat Jupiter rationem, cur magis nunc ſollicitus ſit, quam cum Gigantes cælum affectarunt. Nam quamvis Gigantes eſſent fortiſſimi, mihi tamen bellum minime cum toto hominum genere ſuſcipiendum fuit, ſed cum una ſolum Gigantum progenie.

186 *Corpore.*] Gigantum ſodalitio. Ita Cic. in Phil. 2. ait, *Reip. Corpus.*

Ib. *Origine.*] Cauſâ. Alii ſic; exponit id, quod *ab uno corpore* dixit ab una enim Gigantum *progenie* bellum fuit Jovi indictum.

187 *Nereus.*] Deus eſt marinus, qui ſæpe pro Oceano ponitur, terram ambiente, undarumque mugitibus illi obſtrepente.

188 *Flumina.*] Stygem dicit, inferorum fluvium aut paludem, cujus numen nullo jurejurando, nec Diis ipſis violare licet, ut Virg.

Dii cujus jurare timent & fallere numen,

Quia Styx conjuratorum contra Jovem Deûm, cum ipſum vincire voluerant, inſidias patefecerat, hanc illi dignitatem conceſſit, ut Dii jusjurandum per Stygem ſanctiſſimum haberent.

190 *Vulnus.*] Hac ſimilitudine colligit Univerſum genus humanum eſſe perdendum, cum totum ſit corruptum, ne Satyri, Fauni, &c. (qui ſunt *pars ſincera*, incorrupta) *trahantur*, in corruptionem ducantur, *ſcil.* hominum ſceleribus inquinati.

192 *Nymphæ.*] Terreſtres fuerunt nymphæ Dryades & Hamadryades in Quercubus, aut cum iis natæ, a quibus etiam apud Græcos nomen acceperunt: Oreades ſeu Montanæ, quæ montium; Napeæ, quæ ſaltuum convalliumque curam geſſerunt. Fuerunt item marinæ & fluviales, ex quibus illæ Nereides a Nereo, & Oceanitides ab Oceano patribus; hæ Naiades a fluendo, Græcâ Etymologiâ, dictæ ſunt.

194 *Nondum dignamur.*] Siquis objiceret, ſi times Semideis, &c. ab humano genere in cœlum transferas: at, inquit Jupiter, Nondum cenſeo dignos, qui in cœlum recipiantur.

Struxerit

Struxerit inſidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiiſque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. Sic, cùm manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ
Humanum genus eſt; totuſque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. Qui poſtquam voce manuq;
Murmura compreſſit; tenuere ſilentia cuncti:
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis;
Jupiter hoc iterum ſermone ſilentia rumpit;
Ille quidem pœnas (curam dimittite) ſolvit;
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubiq; repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.

cum indignatione aſſentiunt cuncti; & requirunt flagrantibus deſideriis eum, qui tam atrocia eſſet conatus. Eo modo, cum ſceleſta caterva furore impulſa, auſa eſt eruere nomen Romanum cæde Cæſaris, gens humana perculſa eſt tanto pavore repentini exitii; & totus mundus confremuit. Nec, Auguſte, Pietas tuorum tibi minus fuit accepta, quam illa fuit Jovi. Qui poſtquam repreſſit voce & manu tumultum, omnes præſtiterunt ſilentium. Ut ſedatus fuit fremitus, repreſſus dignitate moderantis, Jupiter frangit denuo ſilentium his verbis: Ille equidem luit pœnas, ne amplius ſitis ſoliciti: & tamen narrabo quodnam ſit flagitium, & quæ ſit ultio. Dedecus ſeculi pervenerat ad noſtras aures; quod fictum exoptans, deſcendo a ſupremo cœlo, & Deus percurro terras ſub forma humana. Prolixum eſſet recenſere quantum ſceleris ſit inventum ubique. Infamia illa quam audivi *minor erat, quam re ipſa inveni. Præterieram* montem *Manalum terribilem latibulis ferarum, & pineta Lycæi frigidi, cum Cylleno.*

NOTÆ.

199 *Confremuere.*] Simul omnes fremuere, ſacinoris immanitate commoti & teſtantes aſſenſum cum indignatione.

200 *Depoſcunt.*] Ad ſupplicium.

Ib. *Manus impia.*] Conjurantium in Auguſtum, quorum meminit Suetonius, c. 19. Neque enim placet intelligere de Julio Cæſare, qui Conjurationi non ſuperfuit.

207 *Subſtitit.*] Poſtquam ceſſavit clamor, Jovis (omnia *regentis*) auctoritate cohibitus.

210 *Admiſſum.*] Lycaonis crimen dicit.

211 *Infamia temporis.*] *Rumor aut fama de perditiſſimis hominum moribus:* quo propemodum modo non Jovem, ſed Jehovam locutum Gen. 18. legimus: *Deſcendam*, inquit, *& videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint; an non ſit ita, ut ſciam.*

202 *Olympo.*] Eſt proprie Olympus mons inter Theſſaliam & Macedoniam, qui propter excelſitatem, pro ipſo Cœlo poſitus; a quo Jupiter ipſe *Olympius* dictus eſt.

215 *Minor.*] Atque adeo in pejori ſtatu omnia reperit Jupiter quam famâ didicerat.

216 *Mænala.*] Eſt Mænalus, ſeu Mænala plurali numero, mons Arcadiæ celeberrimus, a Mænalo Arcadis filio denominatus: a quo & urbs eodem nomine dicta.

217 *Cylleno.*] Eſt Cyllene, ſeu Cyllenus, mons Arcadiæ Mercurio (unde *Cyllenius* appellatur) dicatus: cujus regem proleptice *Arcada* Poeta nominat; cum poſtea ab Arcade filio Callyſtûs, quæ filia erat Lycaonis, Arcadia (antea Pelaſgis, Parrhaſia, *&c.*) cognominata fuerit.

Ib. *Lycæi.*] Mons eſt Arcadiæ, Pani ſacer.

Arcados

Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulguſque precari
Cœperat. Irridet primo pia vota Lycaon,
Mox ait, experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis; nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opina perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſſa
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni,
Quos ſimul impoſuit menſis; ego vindice flammâ
In domino dignos everti tecta Penates:
Territus ille fugit; nactuſque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes: & nunc quoque ſanguine gaudet:
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti;
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ;
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
VIII. Occidit una domus: ſed non domus una perire

Inde ſubeo regnum, & ferам domum Arcadici tyranni, quo tempore tarda crepuſcula reducerent noctem. Feci indicium Deum adveniſſe; & plebs cœperat orare. Primo Lycaon contemnit religioſa vota: deinde dicit, experiar, an hic Deus ſit, an mortalis, evidenti periculo; nec veritas erit incerta. Aggreditur me per noctem ſomno gravatum inopina morte opprimere. Hæc exploratio veri illi arridet. Neque eo expletus, jugulavit cultro unum obſidem miſſum de gente Moloſſa: atque ita partim concoquit membra ſemiviva aquis bullientibus, partim aſſat igne ſuppoſito. Quæ ut primum appoſuit menſis, ego flamma ultrici ſubrui domum in Penates tam impio *domino dignos. Ille tremefactus exilit, & nactus ſolitudinem agrorum exululat, & nequicquam tentat loqui: rictus ſumunt feritatem ab ipſo, & ruit in pecudes deſiderio ſtragis conſuetæ; & nunc etiam lætatur cruore. Amictus mutantur in pilos, brachia in crura; fingitur in lupum, & habet indicia antiquæ naturæ. Canities eſt eadem, eadem ſævitia in ore, iidem oculi rubent, eadem forma immanitatis.*

VIII. *Una domus diruta eſt; ſed non una tantum domus*

NOTÆ.

218 *Arcados.*] Lycaonis Regis Arcadiæ. Genitivus Græcus.

219 *Crepuſcula.*] Eo nomine appellatur lux illa dubia, quæ Solis exortum præcedit, ejuſdemque occaſum ſequitur.

226 *Moloſſa.*] Fuerunt Moloſſi Epiri populi ad Ambracii ſinus partem Orientalem, qui bello victi obſides Lycaoni dederant; quorum unum hic impius mactavit, Jovique epulandum appoſuit. Quam quidem fabulam plane aliter tractant alii; & apud Hyginum, Apollodorum, alioſque legere poteris.

227 *Reſolvit.*] *Aperuit.*

231 *Dignos.*] Sunt Penates Dii maxime regioni, urbi, aut domui cuipiam proprii, qui in penetralibus, id eſt penitis, & maxime domus abditis partibus colebantur. In hos Lycaonis pravos, qui tali monſtro faverent, ſe domum evertiſſe teſtatur Jupiter.

232 *Territus.*] Ædium ruinâ.

234 *Colligit os.*] Lupini oris rabiem a Lycaonis interna rabie eſſe dicit: ut hinc, ex characteribus externis ad intima cordis aditum eſſe, quivis poſſit colligere.

238 *Canities.*] Scilicet in proverbium abiit *Lupi ſenectus, & pravitas.*

231 *Domus.*] Lycaonis; cujus & aliorum ejuſmodi monſtrorum cauſâ terras Jupiter inviſerat, quas poſtea, cognitâ hominum nequitiâ, diluvio perdere conſtituit.

240 *Non una.*] Imo omnes, quia perditiſſimorum latronum latebræ, & ſpelunca.

Digna

Digna fuit. Quâ terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes. Dent ocius omnes,
Quas meruere pati, ſic ſtat ſententia, pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimuloſque frementi
Adjiciunt: alii partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant; quis ſit laturus in aras
Thura; feriſne paret populandas tradere gentes?
Talia quærentes, ſibi enim fore cætera curæ,
Rex Superûm trepidare vetat; ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longuſque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.

meruit occidere. Quacunque tellus extenditur, vitium & crudelitas dominatur, credas voviſſe in nefas. Exſolvant ſtatim omnes pœnas, quas digni ſunt ferre, ita conſtitui. Pars aſſentiuntur verbis ſententia Jovis, & inſtigant furentem: alii nutibus aſſenſum ſignificant. Interim exitium humana gentis moleſtum eſt omnibus; & petunt qua figura, quis ſtatus futurus ſit terræ, cum vacua fuerit hominibus; quis ſit præbiturus thura altaribus; an velit homines feris devorandos permittere? Rex Deorum prohibet exquirentes talia metuere, ſe omnia curaturum dicit, & pollicetur progeniem, a priori diſcrepantem, ſtupenda procreatione. Jamque erat immiſſurus fulmina per omnes terras; verum reformidavit, ne forte æther incenderetur tot ignibus, & longus mundi axis arderet. Recordatur etiam eſſe in fatis futurum tempus, quo mare, quo terra, & cœli arces comburerentur, & orbis gravis machina premeretur. Fulmina fabrefacta manibus Cyclopum depoſita ſunt.

NOTÆ.

241 *Erinnys.*] *Feritas, Impietas, inhumanitas.* Erinnys enim dicitur furia infernalis, diſcordiâ, bello, contentioneque gaudens. Sunt autem Erinnyes Deæ tres (Alecto, Tiſiphone, & Megæra) ultrices illorum, qui ſunt impii erga parentes. Dictæ ſunt παρὰ τὸ ἐν τῇ ἐρᾳ ναίειν quod in *terris habitent*, hominum facta ſpeculantes. Eædem & Eumenides dicuntur Græcis per Antiphraſin; & σεμναὶ Θεαὶ apud Atticos, ubi & ara illarum quædam fuit.

242 *Facinus.*] Poſſes, inquit, putare omnes homines, ſe mala omnia perpetraturos, conjuraſſe.

243 *Stat.*] Fixa eſt, & immota.

244 *Pars.*] Deorum: Atque ad Curiam Romanam alluſiſſe videtur Poëta, in qua majorum gentium patres, vel, a Cenſoribus in Senatum lecti, ſententiam dicebant; minorum vero, vel nondum in Senatum lecti, in aliorum ſententias pedibus ire ſolebant; ex quo, vel eo quod pedibus in Senatum venirent, Pedarii dicti. A. Gel. lib. III. c. 18. Hinc Laberii Verſus,

Caput ſine lingua Pedaria ſententia eſt.

252 *Mira.*] Sc. ex lapidibus.

255 *Longus.*] Axem dicunt Mathematici lineam rectam, quæ ab una orbis extremitate ad aliam per centrum porrigitur: finxerunt etiam circa ejuſmodi lineæ extremitates, ſeu cardines, quibus totus Orbis innitatur, eundem verti.

256 *Fatis.*] Nihil aliud per fatum intellige, quam quod a Deo conſtitutum eſt, ut neceſſario eveniat; vel indeclinabilem rerum ſeriem & catenam.

258 *Ardeat.*] De hac ultima orbis per ignem, priorique per aquam devaſtatione, non modo multa à patribus Ethnici audiverunt, ſed & multa fabularum titulo ſcripſerunt: de conflagratione autem extat Sibyllæ carmen.

Ib. *Operoſa.*] Multi operis.

259 *Cyclopum.*] Sunt illi monoculi Vulcani in ſubigendo ferro, & Jovis fabricandis fulminibus, &c. adminiſtri, Neptuno & Amphitrite nati, vel ut Heſiodo placet, Cœli & Terræ filii.

Pœna

Pœna placet diverſa: genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cœlo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis;
Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis;
Fronte ſedent nebulæ; rorant pennæq; ſinuſque.
Utque manu latâ pendentia nubila preſſit;
Fit fragor: hinc denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata coloni
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo Jovis ira: ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. Qui poſtquam tecta tyranni
Intravere ſui, non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite veſtras.
Sic opus eſt. Aperite domos: ac mole remotâ
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat. Hi redeunt, ac fontibus ora relaxant:
Et defrænato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa

Supplicium aliud probatur: extinguere ſcilicet *gentem humanam in aquis, & dimittere imbres ex toto cœlo. Continuo Boream coercet in ſpeluncis Æoliis, & ventos omnes qui depellunt nubes inductas* (ceu velum) *terræ; & laxat Auſtrum. Auſter prorumpit alis humidis, velatus faciem horrendam nigris tenebris. Barba onuſta imbribus; aqua decurrit alba coma; nebulæ ſparguntur per frontem; & pennæ, & amictus exudant. Et poſtquam compreſſit vaſta manu nubes ſuſpenſas, erumpit ſonitus: inde ſpiſſi imbres ſparguntur ab æthere. Iris miniſtra Junonis ornata diverſis coloribus haurit aquas, & miniſtrat pabula nubibus. Sata proteruntur, et ſpes inanes agricolæ profligatæ ſunt, & opera prolixi anni evaneſcit ſine omni fructu. Neque Jovis indignatio expleta ſuo cœlo; ſed illi frater Neptunus aquas ſuas in auxilium accommodat. Hic arceſſit fluvios; qui poſtquam ſubierunt domum ſui regis; Nunc, inquit, non eſt opus prolixa hortatione; exhaurite opes veſtras. Ita expedit: reſerate domos, & ſublatis impedimentis laxate tota frena veſtris fluviis. Imperaverat: illi revertuntur, & reſolvunt ora ſcaturiginibus; & ruunt in campos curſu indomito. Ipſe impulit terram ſuo tridente: at illa*

NOTÆ.

260 *Diverſa.*] Omnino ſiquidem non igne, ſed aquâ genus mortale delere deſtinat Jupiter. Quod diluvium, regnante Deucalione, in Theſſalia, anno mundi 1437, 219 ante univerſale Noëticum accidit, ut quibuſdam placet; niſi, quod probabilius eſt, per Deucalionem Noam ipſum intelligas, ſiquidem Lucianus in libro de Dea Syria, & Deucalionis arcam, & ejus uxorem, & filios, & columbam nuntiam, & bina animalia ex omni genere memoret; quæ omnia vix quiſquam de diluvio aliquo particulari poſſit exponere.

261 *Nimbos.*] Eo nomine appellatur pluvia cum impetu ruens.

262 *Æoliis.*] Æoli ventorum regis, Jovis filii.

Ib. *Claudit.*] Quia nubes depellit, cœlumque ſerenat ventus ab axe Septentrionali furens.

264 *Notum.*] Ventum meridionalem Italis, & iis, qui ex illorum parte Mediterraneo mari ſunt ſubjecti, aquæ nuntium.

265 *Tectus vultum.*] Phraſis Græca pro *tectum habens vultum.*

268 *Preſſit.*] Hoc verbum aquarum deſcendentium copiam exprimit. Nubes enim, veluti Spongia ebria compreſſa, aquam effundebant.

269 *Fragor.*] Ex præcipitatis aquis, aut nubibus.

270 *Nuncia.*] Pluvias ſiquidem denunciat, quæ in aere, quem Juno ſuo nomine deſignat, concipiuntur; ſeu quoniam è nubibus fiunt, quibus Juno præeſt, ut Servius ait.

279 *Mole.*] Obice quocunque.

Ib. *Domos.*] *Fontes*, ubi habitant fluviorum Dii.

280 *Habenas.*] Metaphora ab equis, qua, ut rapidiſſimo curſu in terras ſæviant, flumina hortatur Neptunus.

282 *Æquora.*] *Camporum planitiem.*

283 *Tridente.*] Eſt Tridens Neptuni ſævum geſtamen, quo ſceptri vice utitur, poteſtatemque ſuam exercet. Qua etiam terram concutit, unde apud Homerum dicitur ἐννοσίγαιος & ἐνοσίχθων.

Intremuit, motuque ſinus patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudeſque, viroſque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæq; labant ſub gurgite turres.
Jamq; mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erant. Deerant quoq; littora ponto.
Occupat hic collem: cymbâ ſedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic, ubi nuper arârat.
Ille ſupra ſegetes, aut merſæ culmina villæ,
Navigat: hic ſummâ piſcem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (ſi fors tulit) anchora prato;
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et, modo qua graciles gramen carpsêre capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aqua lucos, urbeſque, domoſque,
Nereïdes: ſilvaſque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quæſitiſque diu terris, ubi ſidere detur,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantq; novi montana cacumina fluctus.

concuſſa eſt, & mota aperuit receſſus aquarum. Fluvii vagi impetum faciunt in vaſtos campos; & auferunt arbuſta una cum ſegetibus, et pecudes, & homines, & domos, & penetralia cum ſuis ſacris. Si qua domus ſtetit, & valuit obniti non obruta tanta calamitate, nihilominus aqua altior occulit ejus faſtigium, & turres ſubmerſæ vacillant ſub aquarum congerie. Jamque nulla erat differentia inter æquor & terram. Omnia erant mare, & mare carebat littoribus. Hic invadit collem, alter ſedet in curvo navigio, & ibi movet remos, ubi nuper araverat. Ille navigat ſupra ſata, aut faſtigia villæ abſorptæ: hic invenit piſcem in ſuprema ulmo. Anchora forte jacitur in prato virente; aut naves aduncæ radunt vineta ſubjecta. Et qua parte macilentæ capellæ nuper carpſerunt gramen, nunc ibi turpes phocæ demittunt ſua corpora. Nereides admirantur lucos ſub aqua, & oppida & domos: & delphines poſſident nemora, & feruntur in excelſos ramos, & impingunt in quercus concuſſas. Lupus natat inter oves; aqua rapit ruſos leones; aqua rapit tigres. Nec dentes fulminei juvant aprum, nec pedes celeres cervum undarum impetu *abreptum. Atque avis vaga labitur in mare, alis defeſſis, poſtquam diu luſtravit terras, ubi liceat quieſcere. Immoderata licentia maris texerat colles, & inuſitata unda alluebant faſtigia montium.*

NOTÆ.

286 *Satis.*] Sata dicuntur frumenta, præſertim poſtquam in herbam eorum germen erupit.

287 *Sacris.*] Penatibus quos ſupra in penetralibus coli diximus.

292 *Omnia Pontus erant.*] *Egregie & pro rei magnitudine dixit*, inquit Seneca. Male autem redundat altera pars carminis, minus enim dicit quam prius dictum eſt.

300 *Phocæ.*] Vituli ſunt marini.

302 *Nereides.*] Maris nymphæ, Nerei filiæ.

304 *Nat lupus.*] Hic pro more ſuo in diluvii deſcriptione nimium moratur: id tamen inique reprehendit Seneca, quod ingenio ſuo laſcive & pueriliter indulgeat: non enim, ut illi viſum eſt, nugatur, & *quid oves & lupi faciant, curat*, ſed ſerio dicit lupum prædæ oblitum, utpote qui de ſua jam vita tuenda magis erat ſollicitus. Ita ſummus Poëta in 3. Georg. ſæviſſimam peſtem deſcribens, ait:

Nec Lupus inſidias explorat ovilia circum, &c. nimirum,

-------Acrior illum
Cura domat.-------

305 *Fulminis apro.*] Utrum ab exertis utrinque dentibus fulminis cuſpides referentibus? an quia ut fulmen *obliqua præſtringit lumina flamma*; ſic & Aper *obliquo latrantes diſſipat ictu?* lib. VIII. ver. 344.

306 *Ablato.*] Alii *allato.*

308 *Vaga.*] Tum vaga præſertim; quæ nullos ſibi notos nec campos, nec arbores videat.

Maxima

Maxima pars undâ rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit: ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus;
Nomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum conſorte tori parvâ rate vectus adhæſit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin; quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illâ metuentior ulla Deorum.
Jupiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit: nimbiſque Aquilone remotis,
Et cœlo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet. Poſitoq; tricuſpide telo
Mulcet aquas rector pelagi, ſupraque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat; conchæque ſonaci

Maxima pars aufertur aqua, jejunia illos vincunt cibi indigentia quibus aqua indulſit. Phocis ſolum fertile, quamdiu ſolum fuit, ſed tunc pars maris, & vaſtus campus aquarum repentinarum, dividit Aonios ab agris Atticis. Ibi mons excelſus, nomine Parnaſſus, porrigitur ad ſidera duobus cacuminibus, & excedit nubes vertice. Poſtquam Deucalion huc (nam mare obruerat alia omnia) appulit cum uxore, vectus exigua navi, venerantur nymphas Corycidas, & Deos montanos, & Themin fatidicam, qua tunc habebat oracula. Nullus vir fuit melior, nec magis addictus juſtitiæ illo; aut ulla magis pia, quam illa fuit. Dum Jupiter videt mundum demerſum liquidis paludibus, & unum reſtare de tot millibus, & unam reſtare de tot millibus; ambos inſontes, ambos pios; nubes diſperſit; & imbribus a Borea fugatis, patefacit terras cœlo, & cœlum terris. Neque æſtus maris durat: & moderator Ponti mitigat aquas, remoto telo triſulco: & arceſſit glaucum Tritonem eminentem ſuper mare & obductos habentem humeros conchis congenitis; et imperat inflare concham perſonantem,

NOTÆ.

313 *Aonios.*] Eſt Aonia Bœotiæ regio montana.

Ib. *Actæis.*] Attica regione, quæ olim Actæa dicta eſt ab ἀκτὴ littus.

Ib. *Phocis.*] Regio eſt inter Bœotiam & Atticam, a Phoco denominata, in qua Mons Parnaſſus.

316 *Verticibus.*] Parnaſſus Mons biceps eſt: alter vertex *Tichoræum*, alter *Hyampeum* dicitur; hic Baccho, ille Muſis, & Apollini ſacer.

--------*Gemino petit æthera colle*
Mons Bromio, Phœboque ſacer-------

319 *Conſorte.*] Pyrrhâ, *ſcilicet.*

320 *Corycidas.*] Nymphæ fuerunt antri Corycii, ſic dicti à nympha Corycia ex qua Apollo genuit Lycorum, à quo Urbs nominata eſt Lycorea. Atque hinc Lucianus in Timone ait, Arcam appuliſſe ad Lycorim montem.

Ib. *Numina montis.*] Deos Topicos adorare advenis moris erat.

321 *Fatidicamque Themin.*] Arcana fatorum prædicentem. Themis Cœli Terræque fuit filia, quam Jupiter nuptias ſuas fugientem in Macedonia aſſecutus compreſſit, Minervamque ſuſtulit. Dea fuit, quæ præcipiebat hominibus, ut a Diis peterent quod *fas* eſſet, unde etiam nomen accepit. Nam Θέμις *Fas*, ac juſtum ſignificat. Oracula ante Apollinem Delphis edidit, ut patet ex Sidonio, & Am. Marcellino.

332 *Murice.*] Eſt murex concha ex cujus ſanguine purpureus color conficitur, qui ſæpe per muricem intelligendus: Tritonis autem humeris ingenitas conchas volunt, pro ſquammis, honoris cauſâ.

333 *Tritona.*] Erat Triton Neptuni filius, Comes ejusdem, & Tubicen, ore hominem, caudâ piſcem referens.

Inſpirare jubet; fluctuſque & flumina ſigno
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
Littora voce replet ſub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris & æquoris undis:
Et quibus eſt undis audita coërcuit omnes.
Jam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſilvæ
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras;
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis:
O ſoror, ô conjux, ô fœmina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcunque vident occaſus & ortus,
Nos duo turba ſumus. Poſſedit cætera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animi, miſeranda, foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante dolores?
Namq; ego, crede mihi, ſi te modo pontus haberet,
Te ſequerer, conjux, & me quoque pontus haberet.

& confeſtim revocare undas & fluvios ſigno dato. Ille corripit cornu cavum & intortum, quod auctum eſt in amplitudinem ab infimo orbe: quod quidem, *ut ſpiritu inflatum eſt in medio mari, pervadit ſonitu littora porrecta ſub utroque Sole. Tum etiam, poſtquam admotum eſt ori Dei madida barba ſtillanti, & inflatum indicavit juſſos regreſſus, pervaſit ad omnes fluctus terra & maris: & repreſſit omnes, ad quos penetravit. Nunc mare habet littus: foſſa continet fluvios cumulatos: amnes deprimuntur: clivi videntur prodire. Terra apparet; loca augentur, aquis defluentibus. Poſtque dies aliquot, arbores exhibent faſtigia ſpoliata, & habent lutum adhærens ramis. Mundus reſtitutus erat; quem ut Deucalion vidit vacuum, & terras afflictas late ſilere, hoc modo alloquitur Pyrrham lacrymis prorumpentibus: O ſoror, o uxor, o mulier ſola ſuperſtes, quam ſanguis idem cum meo, & origo patruelis, deinde lectus conſociavit, nunc ipſa pericula conſociant; Nos duo ſumus frequentia terrarum, quaſcunque Oriens & Occidens aſpicit: mare abſorbuit reliqua. Nunc etiam nondum ſatis eſt tuta vita noſtra: nubes etiamnum concutiunt animum. Quis nunc tibi ſenſus eſſet, o miſera, ſi fuiſſes liberata fatis ſine me? Quomodo poſſes tolerare metum ſola? quo leniente dolores? Namque ego, fidem mihi habe, ſiquidem jam mare te teneret, uxor, te comitarer, & mare me quoque haberet.*

NOTÆ.

334 *Signo dato.*] Signo intellige quod det Triton, buccinâ ſolitus aquas increpare.

336 *Quæ turbine.*] Quæ ab ore anguſto incipit, & in amplum deſinit ad turbinis ſpeciem.

337 *Medio.*] Quo poſſit commodius ex omni parte a marinis fluctibus, velut animatis, exaudiri.

Ib. *Concepit.*] Buccinam eam inflante Tritone.

338 *Sub utroque.*] *Oriente & Occidente* (quæ hyperbole eſt maxima) audita eſt buccina, aquis canens receptui.

346 *Longam.*] Poſt multos dies, imo & menſes, anni denique ſpatium, ſi de diluvio univerſali intelligas.

Ib. *Nudata.*] Scilicet & fructus & folia deciderant.

351 *Soror.*] Patruelis, non germana.

352 *Patruelis origo.*] Quippe Deucalion Promethei, Pyrrha Epimethei, Prometheus & Epimetheus Iapeti ſoboles.

358 *Erepta fatis.*] Ut ſola ſuperſtes fuiſſes.

O

O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus;
Sic viſum Superis: hominumq; exempla manemus.
Dixerat, & flebant. Placuit cœleſte precari
Numen; & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Veſtibus, & capiti; flectunt veſtigia ſanctæ
Ad delubra Deæ: quorum faſtigia turpi
Squallebant muſco; ſtabantque ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus; procumbit uterq;
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota Dea eſt; ſortemque dedit: Diſcedite templo;
Et velate caput; cinctaſque reſolvite veſtes:
Oſſaque poſt tergum Magnæ jactate Parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior: juſſiſque Deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore: pavetque

O utinam mihi liceret renovare humanum genus calliditate patris, atque immittere animas luto efficto: Nunc gens humana ſupereſt in nobis duobus: Sic Diis placitum; & ſumus exemplaria hominum. Abſolverat, & lacrymabantur. Libuit orare potentiam divinam, & opem petere per ſacra oracula. Sine cunctatione deſcendunt ſimul ad aquas Cephiſidas, quemadmodum nondum puras, ſic tamen nunc pervadentes notum alveum. Tum poſtquam infuderunt aquas delibatas veſtimentis & capiti, iter inſtituunt ad templum ſacræ Deæ; cujus cacumina turpiter muceſcebant, & foci erant ſine ignibus. Ut tetigerunt gradus templi, uterque pronus humi ſternitur, & timidus deoſculatus eſt petram frigidam: atque ita locuti ſunt: ſi Dii ſuperati flectuntur aquis precibus, ſi ira eorum temperatur, dic, Themi, quomodo exitium noſtræ gentis ſit medicabile, &, ſuaviſſima, ſuccurre rebus obrutis. Dea victa eſt, & reſponſum dedit: Amolimini vos a templo, & tegite caput, & diſcingite amictus adſtrictos; & mittite poſt dorſum oſſa magnæ matris. Diu admirati ſunt; & Pyrrha prior locuta eſt, & negat ſe obſecuturam mandatis Deæ: & precatur ore timido ſibi ignoſcat: & veretur

NOTÆ.

363 *Paternis.*] Promethei, quem antea hominem ex luto finxiſſe, eumque igne cœlitus ſurrepto animaſſe vidimus.

368 *Sortes.*] Oracula & Deorum reſponſa, Turneb. lib. V. cap. 21.

369. *Cephiſidas.*] Cephiſi amnis, ex Parnaſſo manantis, & præterfluentis Delphos. Lucan. lib. III. v. 177.

- - - Quos impiger ambit
Fatidica Cephiſos aqua - - -

370 *Nondum liquidas.*] Imo limo turbidas.

Ib. *Vada nota ſecantes.*] Quia intra alveum continebantur.

371 *Irroravere.*] Solenni ſacra facientium more, aquæ vivæ, id eſt, fluentis, & Themidi ſacræ aſpergine ſeſe luſtraverunt. Antiqui enim templum ingreſſuri, Deoſque precaturi, prius ſe aqua aſpergebant, & lavabant.

373 *Deæ.*] Themidis, cui ſacer Cephiſus.

376 *Pavens.*] Præſentis numinis horrore correpti ſunt.

381 *Templo.*] Templum eſt locus Auguris manu, vel lituo deſignatus.

Ib. *Diſcedite.*] Iſtud ex veteribus ritibus curioſius exponunt nonnulli, quod ſimpliciter accipiendum arbitror.

382 *Velate caput.*] Iſtud jam ex diſciplina veteri: Nempe velato capite Deos adorabant, humiles ſe & indignos confeſſi, aut veriti, ne quid mali ominis ſacra interturbaret, id docente Plutarcho. Unde Helenus Æn. III. ad Æneam,

Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne qua inter ſanctos ignes in honore Deorum
Hoſtilis facies occurrat, & omina turbet.
Hunc ſocii morem ſacrorum, hunc ipſe teneto:
Hac caſti maneant in relligione nepotes.

Ib. *Cinctaſque.*] Piaculum enim in ſacrificio erat aliquid eſſe religatum.

Lædere jactatis maternas offibus umbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, aut fallax, ait, eſt ſollertia nobis,
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt, lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt. Adeo cœleſtibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Deſcendunt; velantq; caput, tunicaſq; recingunt;
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt;
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem;
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, ſic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis: ſed uti de marmore cœpto
Non exacta ſatis, rudibuſque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidum eſt, flectiq; nequit, mutatur in oſſa:
Quod modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit.
Inque brevi ſpatio, Superorum munere, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virilem;
Et de fœmineo reparata eſt fœmina jactu.

violare manes matris, oſſibus jactatis. Interea revolvunt ſecum voces dati reſponſi obſcuras arcanis myſteriis, & inter ſe excutiunt. Poſtea Promethei filius ſolatur Pyrrham lenibus verbis, & inquit, Aut me animus fallit, aut reſponſa Deæ ſunt pia, & nullum nefas ſuadent. Terra eſt magna mater; opinor ſaxa vocari oſſa in corpore terra: jubemur ea mittere pone dorſum. Quamvis Titania tacta eſt conjectura mariti, tamen ſpes fluctuat: adeo uterque diffidit juſſis cœleſtibus. Verum quid oberit periculum facere? Deſcendunt, & caput operiunt, & laxant veſtes, & poſt terga jaciunt ſaxa præſcripta ab oraculo ita jactari. *Lapides (quis iſti rei fidem adhibeat, niſi antiquitas probet?) cœperunt omittere ſuam duritatem, & ſuum rigorem; & emolliri tempore, & emolliti ſumere formam. Mox ubi aucti ſunt, & natura lenior illis data eſt, ut aliqua dignoſci poteſt figura hominis, ſic non evidens, ſed ſicut de marmore ſumto, non ſatis accurata, & ſimillima ſtatuis impolitis. Quæ tamen pars ex illis fuit madida aliquo humore, & terreſtris, mutata eſt in ſubſtantiam corporis: Quod durum eſt, & nequit molliri tranſit in oſſa: quod modo fuit vena, perſtitit ſub eodem nomine. Atque brevi, Deorum dono, lapides jacti manibus viri induerunt formam maſculam; & fœmina reſtituta eſt jactu fœmineo.*

Notæ.

287 *Umbras.*] *Animas*; quas lædi credebat Antiquitas, illatâ cadaveribus, aut tumulis injuriâ.

388 *Latebris.*] Latebat verò ſenſus ſub obſcurorum verborum ambage.

390 *Promethides.*] Deucalion Promethei filius.

Ib. *Epimethida.*] Pyrrham Epimethei filiam.

395 *Augurio.*] *Interpretatione*, ſanè felici.

Ib. *Titania.*] Pyrrha, Japeti Titanis neptis.

404 *Ut quædam.*] Lapides dicit, qui projecti fuerant, quanquam aliquam poſt moræ tantillum formam induiſſent, imperfectam tamen habuiſſe, ut nondum conſtaret quid eſſent.

405 *Cœpto.*] *Inchoato, & nondum ad ſimulacri alicujus perfectam formam expolito.*

408 *Corporis.*] *Carnis*, quæ tamen propriè de animalibus mortuis dicitur.

410 *Vena.*] Habent etiam lapides ſuo modo venas, quas & oculis licet deprehendere.

413 *Fœmineo.*] Pyrrhæ, quæ lapides poſt terga etiam projecerat.

Inde

Inde genus durum ſumus, experienſque laborum;
Et documenta damus, quâ ſimus origine nati.
IX. Cætera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſuâ peperit; poſtquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis; cœnumque, udæque paludes
Intumuêre æſtu: fœcundaque ſemina rerum
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarſit ſidere limus;
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modo cœpta ſub ipſum
Naſcendi ſpatium: quædam imperfecta ſuiſque
Trunca vident numeris: & eodem in corpore ſæpe
Altera pars vivit; rudis eſt pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem ſumſere humorque calorque;
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque ſit ignis aquæ pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis altoque recanduit æſtu,
Edidit innumeras ſpecies: partimque figuras
Rettulit antiquas: partim nova monſtra creavit.

Hinc progenies ſumus aſpera & patiens laborum; & ſumus indicio, quo ſimus principio orti.

IX. *Terra produxit ultro reliqua animalia variis formis, poſtquam vetus ſuccus incaluit a radiis ſolis; & lutum, & humidæ paludes inflatæ ſunt calore; & ſemina fœcunda rerum in terra vegeta aucta ſunt, ſicut in utero matris, & induerunt aliquam formam tempore. Sic ubi Nilus ſeptemfluus deſtituit campos humidos, & reduxit ſuas undas in veterem foſſam, & cœnum novum incaluit Sole; agricolæ reperiunt multa animalia ceſpitibus inverſis; atque inter ea nonnulla primulum inchoata in ipſo generationis tempore; vident alia nondum abſoluta, & deſtituta ſuis partibus: et in eodem corpore pars altera vivit, pars altera eſt terra craſſa. Nempe ubi calor & humiditas temperati ſunt, concipiunt; & omnia initium habent ab iſtis duobus. Et cum calor ſit contrarius humiditati, calor humidus creat res omnes, & diſcors concordia eſt idonea ad generationes. Poſtquam igitur terra cœnoſa nupera eluvie incaluit Sole æthereo, & intenſis caloribus, emiſit ſpecies infinitas; & partim reddidit formas antiquas, partim formavit nova monſtra:*

NOTÆ.

416 *Cætera.*] Falsò quidem hoc dicit; nam vel de inſectis etiam, num ſine ſemine aliquo generentur, non ſine cauſa dubitant nonnulli: ſunt ergo hæc pura poëtarum figmenta.

417 *Vetus.*] Ex diluvii aquis.

419 *Intumuere.*] Ut prægnantes ſolent.

420 *Vivaci ſolo.*] Terra vitam ſubminiſtrante.

422 *Septemfluus.*] Quia per ſeptem oſtia præcipua in mare erumpit Nilus, qui ſingulis annis Ægyptum, regionem alioquì ſiccam, inundat & fœcundat.

424 *Sidere.*] Sole.

425 *Animalia inveniunt.*] Quæ per ſe ſine ſemine, *ſcil.* natura produxerit: quod & Mela hiſtoricus refert. Cæterum inſecta quidem ex corruptione naſci plerique concedunt; perfecta animalia ſine ſemine generari poſſe naturaliter, non is ſum qui credam.

427 *Imperfecta.*] Inchoatis equidem perfectiora, ſed quæ omnibus membris nondum conſtiterint, terramque inanimatam ſecum traxerint, nondum numeris omnibus abſoluta.

430 *Temperiem.*] Quæ eſt medium ſiccitatis & frigiditatis participans, ex caloris & humiditatis pugna conflatum.

431 *Concipiunt.*] Ex humidi & calidi temperie fieri docet generationem: quam quidem ſine illa dari poſſe, vix quiſquam auſit affirmare.

432 *Vapor.*] Pro calore ſumitur; quomodo & Virgilius, aliique ſunt locuti.

Illa quidem nollet, ſed te quoque, maxime Python,
Tum genuit; populiſque novis, incognite ſerpens,
Terror eras. Tantum ſpatii de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante, niſi in Damis Capreiſque fugacibus, uſus,
Mille gravem telis, exhauſtâ pene pharetrâ,
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam poſſit delere vetuſtas;
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos;
Pythia de domiti ſerpentis nomine dictos.
His juvenum quicunque manu, pedibuſve, rotâve
Vicerat; eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
X. Primus amor Phœbi Daphne Peneia; quem non
Fors ignara dedit, ſed ſæva Cupidinis ira.

Illa quidem invita, ſed produxit te quoque eo tempore, maxime Python: & erat horror recentibus populis ſerpens ignote; tantam tegebas partem montis. Deus arcu inſignis, & nunquam uſus antea ejuſmodi telis, niſi adverſus damas & capreas fugaces, interfecit hunc impeditum mille ſagittis, pharetra propemodum exinanita, tabo exhauſto per atra vulnera. Et ne tempus poſſit oblivioni mandare gloriam facti, inſtituit ſacros ludos claro certamine, dictos Certamina *Pythia a nomine ſerpentis interfecti. Quicunque adoloſcentum victor diſceſſerat pugilatu, curſu, aut curru, reportabat coronam ex ramis eſculi. Laurus nondum extabat & Apollo redimebat de quavis arbore tempora inſignia prolixa coma.*

X. *Daphne Peneia fuit primus amor Apollinis, quem non fortuna inſcia, ſed atrox ira Cupidinis movit.*

Notæ.

438 *Python.*] Serpens fuit miræ magnitudinis, ex terræ corruptione, poſt diluvium, natus, quem Apollo interfecit. Qua fabula graviſſimas a diluvio exhalationes radiis ſuis Solem attenuaſſe ſignificare voluerunt Mythologi: quanquam alia alii, ad libitum quiſque, comminiſcuntur.

441 *Arcitenens.*] *Apollo* eſt ſeu *Sol*, jaculandi peritiâ, & radiantibus ſuis ſagittis Poetis decantatiſſimus.

443 *Gravem.*] Al. gravi; *i. e.* gravida, plena. *Gravem telis.*] Quæ in ipſum ſerpentem Apollo conjecerat.

444 *Nigra.*] Propter circumfuſum ſanguinem nigrum.

446 *Inſtituit ſacros.*] Vide Scal. poet. lib. I. cap. 23. A Diomede tamen Pauſanias in Corinthiacis Pythia inſtituta ſcribit; ab Eurylocho Theſſalo, Pindari Interpres: ab Apolline, noſter Poeta. Apud Græcos nobilitata ſunt quatuor Ludorum genera, Olympiaci, Pythii, Iſtmii, Nemæi; de quibus Pauſanias, lib. II. cap. 3.

448 *Manu.*] Id eſt, Pugilatu, Curſu pedeſtri, & curuli. Quanquam & certamina, & victorum præmia, & tempora varie immutata fuiſſe, hinc inde, ut eſt fabularum præſertim, & veteris hiſtoriæ, itemque hominum ingenium, apud varios legere poteris.

449 *Eſculea.*] Ex eſculi arboris fronde confecta corona donabantur victores; quæ quidem eſculus ex glandiferarum eſt genere, ita dicta, autore Servio, quod ejus glandibus, ante fruges inventas, mortales pro *eſca* uterentur.

450 *Longo.*] Ita vero pingebatur, & pingi decuit propter radios.

452 *Primus.*] Lauri, aut ex ea arbore confectæ coronæ, qua donabantur victores, occaſione, ad Phœbi erga Daphnen amores Poeta deſcendit, quæ in Laurum, ejus nominis arborem, mutata eſt.

Ib. *Daphne.*] Penei fuit Theſſaliæ fluvii (vel ut aliis placet Ladonis) filia, cujus conſitæ ripæ lauris: unde locus datus fabulæ: nam Laurus Græce Daphne dicitur.

453 *Cupidinis.*] *Amoris*, Jovis & Veneris filii, ut nonnullis placet; vel, ut alii volunt, Martis & Veneris; vel Cœli & Terræ, &c.

Delius

Delius hunc, nuper victa ſerpente ſuperbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, laſcive puer, cum fortibus armis,
Dixerat? iſta decent humeros geſtamina noſtros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera poſſumus hoſti.
Qui modo peſtifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tuâ: nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor eſt tua gloria noſtrâ.
Dixit: & eliſo percuſſis aëre pennis,
Impiger umbroſa Parnaſſi conſtitit arce:
Eque ſagittifera prompſit duo tela pharetrâ
Diverſorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acutâ:
Quod fugat, obtuſum eſt, & habet ſub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at illo
Læſit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere: illa averſata petentes,

Apollo, elatus ob nuper ſuperatam ſerpentem, viderat hunc curvantem arcum nervo adducto; & dixerat, quid tibi cum duris armis, puer laſcive? Iſta geſtamina conveniunt noſtris humeris, qui poſſumus certas plagas inferre feris & hoſtibus; qui nuper occidimus infinitis ſpiculis Pythonem inflatum, tegentem tot jugera ventre venenato. Tibi ſatis ſit incendere, neſcio quos amores face tua, nec tibi arroga noſtram gloriam. Filius Veneris huic reſpondit: Apollo, arcus tuus cætera tranſverberet, meus te figat: & quanto animalia omnia ſunt te minora, tanto minores ſunt tuæ laudes noſtris. Abſolverat, & celer, aere percuſſo alis agitatis, pedem poſuit in cacumine umbroſo Parnaſſi, & ſumſit duas ſagittas ex pharetra variorum effectuum. Hæc excutit, illa inducit amorem. Quæ inducit aurata eſt, & ſplendet mucrone acuminato; quæ excutit eſt hebes, & habet plumbum ſub canna. Deus immiſit hanc in Nympham Peneidem: at vulneravit illa medullas Apollinis per oſſa tranſfixa. Continuo alter amat; altera odit nomen Amantis, ſeſe oblectans antris ſilvarum, & ſpoliis ferarum captarum, & imitans Dianam virginem. Vitta retinebat comam incomtam. Plurimi illam concupiverunt: illa exoſa ambientes,

NOTÆ.

454 *Delius.*] Apollo eſt, in Delo Ægæi maris inſula, una cum Diana ſorore natus.

455 *Flectentem cornua.*] *Sagittas arcu emittentem.* Cornua autem, quæ ad arcus extremitates aptantur, pro ipſo arcu poſuit.

458 *Qui dare.*] Vide annon magnifice hæc omnia, & ut decuit mox ſuperbiâ ſuâ perituram.

461 *Neſcio quos amores.*] Cum quodam contemptu hæc dicuntur; ac ſi diceret, leves, molles, & hominibus negligendos.

Ib. *Face.*] Faces videmus in Amoribus, ſicut & ſagittas, arma Cupidinis.

467 *Arce.*] Pro Cacumine poſuit Parnaſſi.

469 *Diverſorum operum.*] Id eſt, quorum contrarius erat effectus.

471 *Arundine.*] Eſt arundo aquaticus frutex, quo fiebant ſagittæ: unde pro ipſis perſæpe ſumitur.

472 *Nympha.*] Daphnen plumbo armatâ ſagittâ tetigit.

474 *Fugit altera.*] Fingitur Daphne Apollinem (ſeu ſolem) fugere, quod Laurus umbram & loca opaca amet.

476 *Phœbes.*] *Dianam* dicit Phœbi ſororem, quæ virgo incorrupta & venatrix.

477 *Vitta.*] Faſcia eſt, qua matronæ pudicæ, Virgines, Veſtaleſque crines coercebant, & caput ornabant: ſæpius pro pudicitia indicanda Ovidius utitur.

478 *Multi.*] Proci *ſcilicet.*

Impa-

Impatiens experſque viri, nemorum avia luſtrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid ſint connubia curat.
Sæpe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Sæpe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exoſa jugales,
Pulcra verecundo ſuffunditur ora rubore:
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetuâ, genitor cariſſime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur: ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat, votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat; viſæque cupit connubia Daphnes;
Quæq; cupit, ſperat: ſuaq; illum oracula fallunt.
Utque leves ſtipulæ demtis adolentur ariſtis;
Ut facibus ſæpes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid ſi comantur? ait. Videt igne micantes
Sideribus ſimiles oculos. Videt oſcula; quæ non
Eſt Vidiſſe ſatis. Laudat digitoſq; manuſq;
Brachiaque, & nudos mediâ plus parte lacertos.

impatiens & expers mariti percurrit loca devia & intercepta ſilvarum; neque cogitat quid ſit Hymen, quid ſit Amor, quid ſint conjugia. Parens dixit ſæpe, nata, debes mihi generum. Parens dixit ſæpe, nata, debes mihi poſteros. Illa averſata faces nuptiales, tanquam flagitium, erubeſcit venuſto ore; et amplectens collum patris, mitibus brachiis, dixit, concede mihi, pater ſuaviſſime, indelibata virginitate frui: Parens iſtud conceſſit antea Dianæ. Ille equidem annuit; verum iſta elegantia prohibet eſſe quod voves: & tua pulcritudo facit contra tuum deſiderium. Apollo amat; & optat conjugia viſæ Daphnes: et ſperat quæ optat, et ſua reſponſa illum decipiunt. Et quemadmodum levis culmus comburitur ſublatis ariſtis; quemadmodum ſepes flagrant tædis, quas forte viator vel nimis admovit, vel jam deſeruit ſub die; ſic Deus conflagravit; ſic æſtuat totis viſceribus, et alit ſperando vanum amorem. Videt comam incomtam lapſam ſuper collo; et dicit, Quid ſi componatur? Videt oculos radiantes luce pares aſtris. Videt os, quod non eſt ſatis vidiſſe. Probat digitos et manus, et brachia, et lacertos exertos plus dimidia parte.

NOTÆ.

480 *Hymen.*] Fuit Hymen ſive Hymenæus Deus nuptiarum præſes, Liberi patris & Veneris, vel ut aliis placet, Uraniæ filius; qui etiam pro ipſis nuptiis ſumitur.

483 *Tædas jugales.*] *Nuptias.* Novis enim Nuptis (quæ in maritorum domum noctu deducebantur) quinque faces præferebantur; ut ſcribit Plutarchus in Problematicis.

486 *Da mihi perpetua.*] Ita Diana ipſa apud Callimachum.

Δός μοι παρθενίλω αἰώνιον ἄπλα φυλάσσειν.

487 *Pater.*] Jupiter: quod jam ſæpe vidimus.

488 *Ille.*] Peneus filiæ obtemperans.

Ib. *Sed te.*] Daphnen ipſam alloquitur Poëta, ingenii ſui non immemor.

489 *Repugnat.*] Quia à multis expetuntur quæ pulcræ ſunt.

491 *Suaque.*] Notiora ſunt Apollinis oracula, quam ut toties recantata narrare inſtituamus. Negat Naſo ſibi potuiſſe conſulere Apollinem, qui aliis ipſorum fata aperuerit.

492 *Demtis.*] *Poſtquam pars major paleæ una cum ariſtis collecta eſt, manente in campo ſtipulâ.*

494 *Reliquit.*] Viatores, adventante luce, faces nullius jam uſus abjiciunt negligenter; unde ſepibus incendium,

Semuſtamque facem vigilata nocte viator
Ponit. Faſt. lib. IV. Ver. 164.

496 *Sterilem.*] Vanum, ex quo nullam voluptatem eſt habiturus.

499 *Non eſt vidiſſe.*] Quia enim non tantum parva ora videre, ſed ea oſculari cupiebat.

Si

Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aurâ
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba reſiſtit:
Nympha, precor, Peneia, mane: non inſequor hoſtis.
Nympha, mane. Sic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ;
Hoſtes quæq; ſuos. Amor eſt mihi cauſſa ſequendi.
Me miſerum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura ſecent ſentes; & ſim tibi cauſſa doloris.
Aſpera, quâ properas, loca ſunt. Moderatius, oro,
Curre, fugamq; inhibe: moderatius inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego ſum paſtor: non hic armenta gregeſve
Horridus obſervo. Neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias: ideoq; fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſervit.
Jupiter eſt genitor. Per me quod eritque, fuitque,
Eſtque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt: noſtrâ tamen una ſagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt; opiferq; per orbem
Dicor, & Herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis:
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneia curſu
Fugit; cumque ipſo verba imperfecta reliquit:
Tum quoq; viſa decens. Nudabant corpora venti,

Si quædam occultantur, credit formoſiora. Illa celerior vento levi properat, neque remoratur ad hæc verba revocantis; Nympha Peneia, quæſo, expecta, inquit Apollo, non perſequor infenſus: Nympha, expecta: Sic agna fugit lupum, ſic cerva leonem, ſic columba ſeſe ſurripiunt ab aquila alis timidis: ſingula ſuos hoſtes: amor eſt mihi cauſſa inſequendi. Me infelicem, ne labaris prona, et vepres lacerent pedes immeritos vulnerari; & ſim tibi cauſſa mœroris. Loca, qua feſtinas, ſunt difficilia: curre, quæſo, leniùs, et cohibe fugam: ipſe perſequar lenius. Quære tamen cui grata ſis: Ego non ſum monticola, non ſum paſtor; non hic cuſtodio hirſutus armenta vel greges. neſcis, inconſulta, quem vites, ideoque vitas. Terra Delphica, et Claros, et Tenedos, et regia Patarea mihi paret. Jupiter pater eſt. Quodcunque fuit, eſt, et erit, apparet per me. Per me verſus conſonant chordis. Noſtrum quidem ſpiculum certum eſt; attamen unum certius quod læſit cor liberum. Medicina eſt reperta a me, et vocor auxiliaris per mundum; et vires plantarum nobis ſubjiciuntur. Hei mihi, quod amor nullis herbis eſt ſanabilis: neque ſcientia, quæ omnes, juvat magiſtrum. Daphne fugit curſu pavido plura dicturum, et deſtituit verba incompleta cum ipſo. Tum etiam viſa eſt pulchra: aura detegebat corpus, et venti

NOTÆ.

505 *Sic agna.*] Non minus Phœbum Daphne fugiebat, quàm agna lupum, &c.

507 *Amor.*] Verba ſunt Phœbi Daphnem fugientem ſequentis.

515 *Delphica.*] Fuit urbs *Delphi* Phocidis in Achaia, ad Parnaſſum, Apollinis oraculo clariſſima.

516 *Claros.*] Oppidum fuit Ioniæ, ubi mons & lucus Apollini ſacer: itemque inſula in mari Myrtoo, de qua hic ſermonem eſſe voluerunt nonnulli.

Ib. *Tenedos.*] Inſula fuit è regione Trojæ, in mari Ægæo.

Ib. *Pataræaque.*] Sita fuerant Patara juxta mare Lycium in minore Aſia, ubi delubrum fuit Apollini ſacrum oraculorum fide celeberrimum.

518 *Concordant.*] Quia Muſicæ & lyræ inventor.

519 *Certa quidem noſtra.*] Se peritum quidem Sagittarium profitetur; ſed Cupidinem, a quo erat percuſſus, peritiorem eſſe ait.

520 *Vacuo.*] Libero ab amoris affectu.

522 *Herbarum.*] Quia medicinæ inventor. Herbas autem in Medicina potentes Sol (ſeu Apollo) è terra elicit. Hinc Apollo dicitur Medicinæ inventor.

526 *Imperfecta.*] Quæ nondum Apollo, plura dicturus, abſolverat.

Obviaque

Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes;
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fugâ eſt. Sed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem:
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus: & ipſis
Morſibus eripitur; tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus, & virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet: & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumtis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneidas undas,
Fer, pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis.
[Qua nimium placui, tellus, aut hiſce, vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.]
Vix prece finitâ, torpor gravis alligat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoq; Phœbus amat: poſitâq; in ſtipite dextrâ

oppoſiti agitabant amictus reluctantes: & lenia flamina rejiciebant in humeros comam incomtam: & ſpecioſior fuit fuga. Verum juvenis Deus non poteſt amplius profundere ſua *blandimenta; & pro impulſu ipſius amoris ſequitur veſtigia feſtino greſſu. Quemadmodum canis Gallicus, cum vidit leporem in campo aperto; & hic quarit rapinam pedibus, ille incolumitatem: Alter ſimilis correpturo, jam jamque credit apprehendere, & inſtat veſtigiis porrecto roſtro: alter dubitat, an ſit correptus, & avellitur ipſis morſibus; & deſtituit rictus pertingentes. Sic Deus & puella eſt: hic ſpe velox, illa metu. Qui tamen perſequitur, ſuſtentatus pennis amoris, celerior eſt, neque dat ſpatium reſpirandi: & inſtat tergo fugaci: & ventilat ſpiritu capillos diffuſos per collum. Illa expalluit viribus exhauſtis, & ſuperata labore celeris fugæ aſpiciens aquas Peneidas, dixit, Genitor, ſuccurre, ſi* vos *fluvii habetis* aliquam *poteſtatem. Vel hia, o Terra, in qua nimis grata fui, vel dele formam, quæ cauſa eſt ut offendar, eam transformando. Vix abſoluta oratione, gravis ſtupor coercet membra: tenera viſcera coarctantur ſubtili cortice. Capilli augentur in frondes, lacerti in ramos: Pes, modo tam celer, affixus eſt ſegnibus radicibus: faſtigium habet vultus, ſolus ſplendor ſupereſt in illa. Apollo amat etiam hanc, & manu admota trunco,*

NOTÆ.

530 *Auctaque forma.*] Amantium more, qui omnia putant decere, ut ait Lucret. lib. IV.

Hoc faciunt homines plerumque cupidine capti,
Et tribuunt ea, quæ non ſunt his commoda vere.

533 *Vacuo.*] *Patente*, ubi nec arbores, nec ſegetes, in quibus ſeſe lepus occultare poſſet: non enim vertagi, aut canes Gallici, odore feras inveſtigant.

541 *Tergo.*] Fugientis Daphnes.

544 *Peneidas.*] Patris Penei Theſſaliæ fluvii: nam alius fuit Elidis in Peloponneſo.

545 *Numen.*] *Poteſtatem & benefaciendi potentiam.*

546 *Qua nimium.*] Hi duo verſus tollendi ſunt, quippe qui non ſunt Ovidiani. *Heinſius* legit inverſo ordine,

Quæ facit, ut lædar, tellus, aut hiſce, vel iſtam,
Qua nimium placui, mutando perde figuram.

549 *Libro.*] *Cortice:* nam ea eſt primaria vocis ſignificatio; quamvis poſteaquam in libris ſeu arborum tenuiſſimis corticibus ſcribi cœptum, frequentius pro ipſis voluminibus uſurpetur.

553 *Amat.*] Atque etiam Apollini dicata eſt Laurus: ut paullo infra,

Arbor eris certe, dixit, mea.

Sentit

Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexuſq; ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longæ viſent Capitolia pompæ.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan. Factis modo laurea ramis
Annuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.
XI. Eſt nemus Hæmoniæ, prærupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe. Per quæ Peneus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummaſque aſpergine ſilvas

ſentit pectus micare adhuc ſub recenti libro. Et amplexus ramos ſuis brachiis, tanquam artus, deoſculatur lignum: lignum tamen oſcula refugit. Quam Deus ſic alloquitur, At ſiquidem non potes eſſe uxor mea, profecto eris arbor mea: Tu, Laure, capillos, citharam, pharetram noſtram ſemper ornabis. Tu comitaberis Imperatores Latinos, cum Triumphi cantu celebrabuntur, & producta pompa aſcendent in Capitolium. Eadem affigeris cuſtodia certiſſima poſtibus Auguſtis ante portam; & defendes mediam quercum. Et quemadmodum caput meum eſt juvenile coma intonſa, tu etiam habe ſemper gloriam illibatam foliorum. Apollo finem fecerat: Laurus annuit ramis modo creatis; & viſa eſt movere vertícem tanquam caput.

XI. *Eſt nemus Theſſaliæ, quod ſilva alta circumdat undique, dicitur Tempe; per quæ Peneus defluens à radicibus Pindi, fluctibus ſpumoſis fertur, & vehementi lapſu devolvit nebulas facientes ſubtilem rorem, & madefacit arbores extremas,*

NOTÆ.

556 *Refugit.*] Quia magis in locis umbroſis, nec tam Solis radiis oppoſitis, vireſcit.

558 *Habebunt.*] Solebant Poetæ, itemque Muſici, & Duces, caput, & ſua pleraque Lauri ramis decorare.

559 *Te Citharæ.*] Hinc laureati in ſcena Citharœdi.

560 *Triumphum.*] Mos erat triumphantibus acclamare, cum in Capitolium & Jovis templum ſacrificaturi aſcenderent, *Io Triumphe.* Vide *Alex. ab Alex. lib.* VI. *cap.* 6.

561 *Longas pompas.*] Captivorum, ac rerum omnium pretioſarum, in bello captarum; imaginum præterea urbium expugnatarum, *&c.*

562 *Cuſtos.*] Quia in veſtibulo ædium Auguſti Imperatoris laurus fuit poſita, in qua corona querna (quæ ob ſervatos cives *Civica* dicebatur) ſuſpenſa eſt. Vid. Dion. lib. LIII. De hac ita Plinius lib. XV. cap. ult. *Laurus triumphis proprie dicatur, vel gratiſſima domibus janitrix Cæſarum, Pontificumque, quæ ſola & domos exornat, & ante limina excubat,* &c.

564 *Intonſis.*] Fingitur Apollo comatus & imberbis; qua re radiorum ſolarium vigor nunquam ſeneſcens ſignificatur.

566 *Pæan.*] Eo nomine Græcis dictus eſt Apollo, παίων ſagittis, id eſt, radiis feriens; vel παύων ſedans, & coercens morbos, vel ab acclamatione matris dum Pythonem interficeret ἰὴ παῖ, *Face fili.*

Ib. *Laurea.*] *Laurus*; quanquam pro ipſis foliis proprie *laurea* ſumitur.

568 *Eſt nemus.*] Tempe amœniſſimam Hæmoniæ vallem deſcribit Poeta, quo commodius Iûs, Inachi amnis filiæ, Metamorphoſin in juvencam cum ſuperiore connectat. Nam juxta Tempe eſt ſpelunca Penei fluvii, Daphnes patris, ad quem conſolandum omnes vicini amnes convenerunt, præter Inachum, qui amiſſam filiam lugebat.

Ib. *Hæmoniæ.*] *Theſſaliæ*, ab Hæmone Pelaſgi filio ita dictæ.

569 *Tempe.*] Cujus loci amœnitas, multis, Æliano præſertim venuſtiſſime decantata, in proverbium abiit, ut pro locis amœnis ſumantur Tempe.

570 *Pindo.*] Pindus mons eſt Theſſaliæ, aut certe eam terminans.

Ib. *Spumoſis.*] Ex aquæ curſu præcipiti cum multo ſaxorum latentium colliſu.

571 *Fumos.*] Minutiſſimas dicit aquæ partes, quæ fluminis impetu diſperſæ nubis aut fumi ſpeciem referunt.

Impluit;

Impluit; & ſonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæ ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis: in hoc reſidens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphiſque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum;
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populifer Spercheos; & irrequietus Enipeus,
Apidanuſq; ſenex, leniſq; Amphryſos, & Æas.
Moxque amnes alii. Qui quâ tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miſerrimus Io
Luget, ut amiſſam. Neſcit vitane fruatur,
An ſit apud manes. Sed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat nuſquam; atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Jupiter Io
Flumine: & O virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
A'torum nemorum (& nemorum monſtraverat umbras,)
Dum calet, & medio Sol eſt altiſſimus orbe:
Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum;
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis;
Nec de plebe Deo, ſed qui cœleſtia magnâ
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto.

irrigatione, & gravis eſt ſtrepitu pluribus quam propinquis locis. Hæc regia, hæ ſedes, hæc ſunt penetralia magni fluvii; habitans hanc ſpeluncam de ſaxis paratam aquis imperabat, & Nymphis frequentantibus aquas. Fluvii vicinæ regionis illuc concurrunt, dubitantes primo gratulenturne, an conſolentur patrem: advenit *multæ populi f.rax Sperchens, & concitatus Enipeus, & ſenex Apidanus, et mitis Amphryſus, et Æas, et ſtatim cæteri fluvii. Qui, qua rapiditas illos impulit, devolvunt in æquor aquas laſſas flexuoſis curſibus. Solus Inachus deſideratur, et latens ſpecu profundiſſima, creſcere facit aquas lacrymis, et infeliciſſimus deflet filiam Io, tanquam perditam. Ignorat vivatne, an ſit apud inferos; verum nullibi credit eſſe quam nullibi reperit, atque ſecum timet gravia. Jupiter intuitus erat Io venientem a fluvio patrio; et dixerat, O puella digna Jove, et tuo lecto neſcio quem felicem redditura, accede ad umbras excelſarum ſilvarum, (et oſtenderat umbras ſilvarum) dum æſtus eſt, et Sol eſt ſublimis medio cælo. Quod ſi vereris ſubire ſola latibula ferarum, ſecura ingredieris receſſus ſilvarum Deo duce; nec Deo de infimo ordine, ſed qui tracto ſceptra cæleſtia ampla manu; ſed qui jacio fulmina vaga.*

NOTÆ.

574 *Domus.*] Habebant aquarum numina, Poëtarum beneficio, domos ſuas in ipſis fontibus & ſcaturiginibus.

576 *Nymphis.*] Nymphæ fluminum proprie dicuntur *Naïades.*

578 *Neſcia gratentur.*] Quia filiam Peneus quanquam amiſit, Apollini adamatam, & Dei cumulatam beneficiis cognoſcit.

580 *Senex.*] Quia lenis & tardus ejus lapſus. Sunt vero hæc Theſſaliæ fluviorum nomina.

Ib. *Amphryſos.*] Juxta hunc Admeti Regis armenta pavit Apollo.

Ib. *Æas.*] Aliis dicitur *Anus*, qui ex iiſdem prope montibus cum Peneo prodiens, longe diverſiſſimas terras alluit, ad Occaſum in Adriaticum mare ſeſe exonerans, cum ille in Ægæum ad Ortum curſum ſuum dirigat.

582 *Erroribus.*] *Errores* vocat flexuoſos & obliquos fluminum curſus. Et cum *errare* undas dicat, non mirum, ſi eadem libertate *feſſas* vocat: nam qui errant in itineribus, fatigantur.

583 *Inachus.*] Fluvius Achaiæ ab Inacho Rege dictus.

584 *Io.*] Accuſativus eſt Græcus, ab Io, Ûs.

586 *Sit apud Manes.*] *Sit mortua.* Per manes enim ſæpe dii inferi itemque animæ è corporibus egreſſæ intelliguntur.

587 *Animo pejora veretur.*] *Graviſſima omnia præ timore ſuſpicatur.* Vel forte, *timet gravia pericula veris*, ut alibi loquitur Poëta.

596 *Vaga.*] Non quidem ſi ad Jovem reſpicias, cujus ictus certiſſimi, ſed habitâ ratione hominum, quibus fortuiti videntur fulminis tactus.

Ne fuge me. Fugiebat enim. Jam paſcua Lernæ,
Conſitaque arboribus Lircæa reliquerat arva:
Cum Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit, tenuitq; fugam, rapuitq; pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti:
Atque ſuus conjux, ubi ſit, circumſpicit; ut quæ
Deprenſi toties jam noſſet furta mariti.
Quem poſtquam cœlo non repperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. Delapſaque ab æthere ſummo
Conſtitit in terris; nebulaſque recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoq; formoſa eſt. Specimen Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cujus, & unde,
Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, quærit.
Jupiter è terra genitam mentitur, ut auctor
Deſinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, ſuos abdicere amores:
Non dare, ſuſpectum. Pudor eſt, qui ſuadeat illinc;
Hinc diſſuadet amor. Victus pudor eſſet amore:
Sed leve ſi munus ſociæ generiſque torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum: timuitq; Jovem, & fuit anxia furti,
Donec Ariſtoridæ ſervandam tradidit Argo.

Ne vita me, nam vitabat: jamque præterierat paſcua Lernæ & campos Lircæos plenos arboribus; cum Deus involvit vaſtas terras tenebris immiſſis, & repreſſit fugam, & abſtulit pudicitiam. Interea Juno oculos convertit in latam planitiem, & mirata nebulas celeres induxiſſe ſpeciem noctis ſub luce clara, cognoſcit eas non eſſe fluvii, nec reddi ab humida terra; atque exquirit ubi ſit ſuus maritus, utpote quæ jam perſpecta haberet adulteria ejus toties deprehenſi. Quam cum non invenit in cœlo; Vel, inquit, ego decepta, vel injuria affecta ſum: & poſtquam deſcendiſſet a ſupremo cœlo, pedem fixit in terris; & imperavit nubila diſcuti. Ille præviderat acceſſum uxoris, et transformaverat faciem filiæ Inachi in nitidam vaccam. Vacca quoque pulchra eſt. Filia Saturni, quamvis reluctanti animo laudat elegantiam vaccæ, et quaſi incerta veritatis, petit cujus ſit, et unde, et ex quo armento. Jupiter fingit a terra ortam eſſe, ne dominus ulterius petatur. Juno hanc poſcit dono. Quid agat? Durum in alterius poteſtatem tradere ſuos amores: non tradere, ſuſpectum: pudor illinc ſollicitat, hinc amor. Pudor fuiſſet ſuperatus amore; ſed ſi juvenca donum tam exiguum recuſaretur ei quæ pariter ſoror eſt et uxor, videretur non eſſe juvenca. Pellice tradita, Dea non ponit ſtatim omnem timorem, et metuit Jovem et fuit ſollicita de adulterio, uſque dum dedit Io cuſtodiendam Argo Ariſtoris filio.

NOTÆ.

597 *Lernæ.*] Fuit Lerna palus in Peloponneſi agro Argivo, ubi vixit Hydra ſerpens quam Hercules occidit, juxta Inachum fluvium.

598 *Lircæa.*] Urbs fuit ejus nominis in Arcadia, itemque mons, ex quo Inachus amnis decurrebat. Pauſanias ſcribit in Corinthiacis Λυγκαίαν opp. unica mutata litera, dictam eſſe poſtea Lyrcæam, a Lyrco Abantis Notho, qui eam occupavit.

603 *Fluminis.*] Phyſici aiunt, nebulas aut a fluviis, aut a vaporibus terræ generari.

608 *Lædor.*] Mariti perfidiâ, qui furtivos quærat concubitus.

611 *Inachidos.*] Ius Inachi filiæ, à quo Inachis dicta.

612 *Saturnia.*] Juno Saturni filia.

615 *E terra.*] *Ignotis parentibus natos, terræ Filios nominamus*, Lactant. Sic Perſ. Sat 6. *Progenies terræ.* Contra, quorum virtutem miramur, *de cœlo cecidiſſe dicimus.* Quod & Cicero, *quaſi cœlo delapſus* ſcribit.

621 *Poterat non vacca.*] Quod ne cognoſceret Juno, Jovi maxime cautum.

623 *Anxia.*] Ne fortè ad ſimulatæ vaccæ conſuetudinem rediret Jupiter.

Centum

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem;
Cætera ſervabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocunque modo, ſpectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis averſus, habebat.
Luce ſinit paſci: cum Sol tellure ſub alta eſt,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amarâ paſcitur herbâ:
Proque toro, terræ non ſemper gramen habenti
Incubat infelix; limoſaque flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque ſonos: propriâque exterrita voce eſt.
Venit & ad ripas, ubi ludere ſæpe ſolebat,
Inachidas ripas: novaque ut conſpexit in unda
Cornua, pertimuit, ſeque externata refugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quæ ſit. At illa patrem ſequitur, ſequiturq; ſorores:
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriiſque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrymas: &, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſuſque loquatur,
Littera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miſerum! ingeminat. Tune es quæſita per omnes,
Nata, mihi terras? Tu non inventa repertâ
Luctus eras levior. Retices: nec mutua noſtris
Dicta refers. Alto tantum ſuſpiria prodis
Pectore: quodq; unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædaſque parabam:

Argus habebat caput circumdatum centum oculis: ex quibus duo ſuo ordine quieſcebant, reliqui officio ſuo invigilarunt. Quocunque modo ſtetit, converſus erat ad Io; habebat Io præ oculis, quamvis ab ea faciem averteret. De die ad paſtum ducit: cum Sol ſub terra eſt, includit, & vinculo cingit collum vinculo indignum. Veſcitur foliis arbuti, & herba amara, & miſera ſternitur in terra non ſemper herboſa pro lecto, & bibit undas lutulentas. Illa etiam ſupplex, cum vellet porrigere brachia Argo, non habuit brachia quæ porrigeret Argo: & mugivit ore volente conqueri: & metuit ſonos, & irremefacta eſt voce propria. Deſcendit quoque ad ripas, ubi conſueverat ſæpe ſeſe oblectare, ad ripas Inachidas; & ut vidit inſolita cornua in aqua, exhorruit, & timore perculſa ſeſe voluit effingere. Naiades neſciunt, ipſe Inachus neſcit quæ ſit. At illa ſequitur patrem & ſorores; & ſinit ſe tangi, & exhibet ſe laudantibus. Senex Inachus obtulerat gramina revulſa; illa lambit & deoſculatur manus patris; nec reprimit lacrymas: & ſi voces prodirent, auxilium peteret, & proferret nomen ſuum & infortunia. Vice verborum, Littera, quam pes ſignavit in pulvere, dedit mœſtum indicium transformati corporis. Me infelicem! exclamat pater Inachus; & ingeminat me infelicem! affixus cornibus & collo vaccæ candidæ conquerentis: Tu ne es quæſita à me, filia, per omnes terras? tu, nondum inventa eras mœror tolerabilior, quam jam cum *reperta es; Siles; nec reddis voces reciprocas noſtris: emittis tantum ſuſpiria ex imo corde; & quod ſolum licet, remugis ad mea dicta. At neſcius ego tibi nuptias parabam:*

NOTÆ.

625 *Centum luminibus*, &c.] Fabulæ hujus ſenſum quod attinet, alii ad hiſtoriam, quidam ad mores, plurimi ad phyſicam referunt. Vide Nat. Com. Mythol. lib. VIII. cap. 18.

627 *In ſtatione.*] Militum more qui agunt excubias. *Oculi tanquam ſpeculatores in arce collocati.* Cic. de Nat. Deor.

653 *Ingeminat.*] Exclamationem illam, *Me miſerum*, duplicat, repetit.

655 *Luctus eras levior.*] Quia pejus erat vaccam inveniſſe quam omnino non reperiſſe; nec vere filiam invenerat, qui eam in vaccam mutatam cognoverat.

657 *Remugis.*] *Reſpondere volens, non hominum, ſed boum more id præſtas.*

Spes

Speſque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum; præcluſaque janua leti
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti ſtellatus ſubmovet Argus,
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit. Ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat: unde ſedens partes ſpeculetur in omnes.
XII. Nec ſuperum rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt: natumque vocat; quem lucida partu
Pleias enixa eſt: letoq; det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus virgamque potenti
Somniferam ſumſiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patria Jove natus ab arce
Deſilit in terras. Illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novæ captus cuſtos Junonius artis,
Quiſquis es, hoc poteras mecum conſidere ſaxo,
Argus ait; neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco eſt: aptamq; vides paſtoribus umbram.

& ſpes mihi fuit prior generi, altera nepotum. Nunc maritum habes de armento, nunc filius habendus de armento. Nec mihi conceſſum eſt tanto mœrori moriendo finem imponere; ſed obeſt eſſe Deum; & porta mortis obſerata producit noſtros planctus in æternum. Argus oculatus ſubducit filiam patri querenti talia, & agit abſtractam in diſſita paſcua; ipſe procul verticem excelſum montis inſidet, ex quo circumſpiciat in omnes partes.

XII. *Neque rex Deorum ſuſtinet pati amplius tanta infortunia Phoronidos; & accerſit filium, quem Pleias ſplendida emiſit partu, & jubet ut interficiat Argum. Sine tunctatione accommodat alas pedibus, & caduceum ſomniferum potenti dextra, & pileum comæ. Poſtquam filius Jovis iſta aptavit, delabitur ab arce patriâ in terras. Ibi depoſuit velamen & ſuſtulit alas; retinuit ſolum caduceum. Eo cogit, ut paſtor, cum revertitur, capellas abſtractas per campos devios, & canit compoſitis calamis. Argus paſtor Junonius, delinitus ſono inauditæ artis, dixit, Quiſquis es licet conſiſtere mecum in hac rupe; nam neque herba copioſior eſt ullibi pecori; & cernis umbram utilem paſtoribus.*

NOTÆ.

668 *Phoronidos.*] Phoronei neptis. Phoroneus Inachi pater fuit.

669 *Quem.*] *Mercurius* eſt, Jovis ex Maia filius.

Ib. *Lucida.*] Sunt Pleiades ſeu Vergiliæ ſtellæ ſeptem in Tauro, ita inter ſe conſtipatæ, ut vix diſtingui poſſint, quas, priuſquam in cœlum reciperentur, plurimi Atlantis & Pleiones volunt fuiſſe filias. Sunt vero illæ diverſa inter ſe magnitudine, Maia præſertim præclaro lumine illuſtrata, quia Mercurii mater eſt.

670 *Leto.*] Unde illi nomen Ἀργειφόντης.

671 *Alas.*] Alata talaria; quæ idcirco Mercurio attribuuntur, quia omnium Planetarum videtur velociſſimus.

Ib. *Virgam.*] Quæ *Caduceus* dicitur, duobus implicata ſerpentibus, quam animas inferis revocare, ſomnum inducere, multa alia, de quibus Poetæ, poſſe creditur.

672 *Tegimen.*] Petaſum, & Pileum alatum, quem *Cauſiam* dicunt.

673 *Patria arce.*] *Cælo*, quæ Jovis patris Mercurii ſedes.

677 *Abductas.*] *Mercurius* Deus furaciſſimus.

Ib. *Structis cantat avenis.*] Paſtoritio more carmen modulatur, calamis inæqualibus ſimul compactis (ut ipſe Ovid. ait, lib. VIII. v. 191.) in alæ formam. Hujuſmodi fiſtula Virg. Ecl. 2. dicitur,

----Diſparibus ſeptem compacta cicutis,

& expreſſius Tibull. lib. II. El. 5.

Fiſtula cui ſemper decreſcit arundinis ordo,
Nam calamus cera jungitur uſque minor.

678 *Nova.*] Non modo noviſſime inventæ: ſed qua etiam novo & ſuaviſſimo modo *Mercurius* uteretur,

Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: junctiſque canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et, quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat. Quærit quoque, namque reperta
Fiſtula nuper erat; qua ſit ratione reperta.
XIII. Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit. Nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcunque Deos umbroſave ſilva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipſaque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianæ
Falleret; & credi poſſet Latonia, ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lyceo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert. Reſtabat verba referre
Et precibus ſpretis fugiſſe per avia Nympham;
Donec arenoſi placitum Ladonis ad amnem

Mercurius conſtitit, & ſefellit diem labentem confabulationibus, multa narrando; & conatur ſopire oculos vigiles cantando calamis cera conjunctis. Ille tamen nititur ſuperare lenem ſoporem; & quamvis ſomnus eſt admiſſus parte oculorum, parte tamen experrectus eſt; petit etiam quomodo fiſtula ſit inventa, namque recens inventa erat.

XIII. *Tum Deus reſpondit, Una Naias fuit notiſſima inter Hamadryadas Nonacrinas in montibus frigidis Arcadiæ. Nympha appellabant Syringa. Sæpe illa fefellerat & Satyros perſequentes, & quoſcumque Deos ſeu nemus opacum, ſeu campus fertilis habet. Venerabatur Deam Ortygiam votis, & ipſa virginitate: imo cincta more Dianæ quoſvis deciperet, & poſſet ſumi pro ipſa, niſi arcus eſſet corneus huic niſi eſſet aureus illi. Ita etiam decipiebat. Pan ſpectat revertentem monte Lyceo, & redimitus caput pino aculeata hujuſmodi habet orationem: ſupererat voces repetere, & Nympham ſeſe ſurripuiſſe per avia precibus neglectis, donec perveneret ad pulcrum fluvium Ladonis*

NOTÆ.

682 *Atlantiades.*] *Mercurius*, cui mater Maia, Atlantis filia.

684 *Servantia lumina.*] Oculos obſervantes, & cuſtodientes vaccam.

Ib. *Vincere lumina.*] Donec cantus ſuavitate ſomno opprimerentur.

689 *Tum Deus.*] Artificioſiſſime Syringis fabulam præcedenti inſerit Poeta.

Ib. *Arcadiæ.*] Fuit Arcadia Peloponneſi provincia, per quam totam, præſertim vero in Lyceo & Mænalo montibus, Pan Deus colebatur.

690 *Hamadryadas.*] Sunt proprie Hamadryades Nymphæ ſimul cum quercubus genitæ, quæ cum iis pariter interire crederentur. Ex ἅμα & δρῦς.

Ib. *Nonacrinas.*] *Arcadias:* Nonacris enim mons eſt & oppidum Arcadiæ.

692 *Satyros.*] Sunt illi capripedes, agreſtes, dii ſalaciſſimi.

693 *Quoſcunque.*] Faunos dicit, Sylvanos, nomine fere à Satyris diverſos, Terminos, &c.

694 *Ortygiam Deam.*] *Dianam* dicit, quæ in Delo inſula nata: inſula, inquam, Græce ob coturnicum copiam, Ortygia dicta.

Ib. *Studiis.*] Quia venatrix, & ſylvis gaudens.

696 *Latonia*] *Diana* Latonæ filia.

699 *Pan.*] Paſtorum fuit ac nemorum Deus, ſemicaper, hirſutus, cornutus, &c. deſcriptionem ejus vide apud Servium ad Virg. Ecl. 2.

Ib. *Pinuque.*] Corona è pinu, quæ illi Deo arbor ſacra.

700 *Reſtabat.*] Supererat, inquit Poeta, ut Mercurius verba, quibus Pan nympham allocutus eſt, & reliquam fabulam Argo narraret; ſed is interim obdormivit.

702 *Ladonis.*] Anſam fabulæ dedit natura fluvii, quem Dionyſius vocat, Εὐκάλαμον πόλαμόν. Σύριγξ Græcè ſignificat *fiſtulam* paſtoritiam, à συρίζω ſibilo. *Et Zephyri cava per calamorum ſibila primum Agreſtes docuere.* &c. Lucr. lib. V.

Venerit.

Venerit. Hic illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaque, cum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte nova vociſque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit:
Atque ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe junctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem: firmatq; ſopore,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora; falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo confine caput: ſaxoque cruentum
Dejicit: & maculat præruptam ſanguine cautem.
Arge, jaces: quodque in tot lumina lumen habebas
Exſtinctum eſt: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat; & gemmis caudam ſtellantibus implet.
XIV. Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ;
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſq; in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori.

arenoſi: hic rogaſſe ſorores fluidas ut ſe transformarent fluctibus prohibentibus illi fugam; & Pana, cum arbitraretur Syringem jam ſibi correptam, apprehendiſſe arundines paluſtres pro corpore Nymphæ: & dum ibi ſuſpirat, auras agitatas inter calamos reddidiſſe ſonum humilem & ſimilem mœrenti: Deum motum arte inaudita & ſuavitate ſoni dixiſſe, Hæc erit mihi conjunctio tecum: atque ita arundinibus inæqualibus inter ſe connexis coagmentatione cerâ, eas ſervaſſe nomen virginis. Mercurius ejuſmodi narraturus advertit cunctos Argi *oculos victos, & lumina clauſa eſſe ſopore. Tacet illico, & ſomnum aggravat, deliniens oculos* ſopore *graves ferula incantata. Et ſine cunctatione ferit nutantem acinace,* ex ea parte *qua caput jungitur collo; & devolvit à rupe ſanguine infectum; & tingit cruore ſaxum præceps. Proſtratus es, Arge, & lux, quæ frueberis per tot oculos oppreſſa eſt: & una caligo tenet centum oculos. Juno hos colligit, & inſerit pennis ſuæ avis, & plenam reddit caudam gemmis radiantibus.*

XIV. *Continuo excanduit, nec ſpatium concedit excandeſcentiæ, & immiſit furiam terribilem oculis & menti pellicis Argolicæ; & occultavit ignotos aculeos in corde, & motu perculit exulem per univerſum mundum. Nile, poſtremus ſupereras immoderatæ pœnæ*

Notæ.

704 *Sorores.*] Nymphas Ladonis incolas.
710 *Concilium.*] Hoc me tibi conciliabit. *Concilio* contrarium *diſcidium.* Lucret. lib. II.

Conciliis & diſcidiis exercita crebris.

712 *Nomen.*] Græci namque fiſtulam *Syringa* vocant.
713 *Cyllenius.*] *Mercurius* eſt, à Cyllene Arcadiæ monte, ubi natus, ſic dictus.
716 *Medicata.*] *Medicaminum vim habente.*
722 *Volucriſque.*] De Pavone loquitur, Junoni ave ſacra.
725 *Erinnyn.*] Furia eſt, Rabies, aut furoris æſtrum.
726 *Pellicis Argolicæ.*] Iûs, Inachi Argivorum regis filiæ.
728 *Nile.*] Eſt Nilus Ægypti fluvius, apud quem Jovis commiſeratione formam priſtinam recuperaſſe Io vaccam, quæ deinceps Api regi nupſerit, & ſub Iſidis nomine pro Dea culta ſit, voluerunt veteres.

Quem ſimul ac tetigit, poſitiſque in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit, ſolos tollens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſſa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores:
Fitque quod ante fuit. Fugiunt è corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: ſit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique, manuſque,
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui, ne more juvencæ
Mugiat; & timide verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.
Huic Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis
Sole ſatus Phaeton: quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboq; parente ſuperbum,
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaeton, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenem Epaphi convicia matrem.
Quoque magis doleas, genitrix, ait: ille ego liber,
Ille ferox tacui. Pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe; & non potuiſſe refelli.
At tu, ſi modo ſum cœleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque aſſere cœlo.

Quem cum primum attigit, & procubuit genibus flexis ad extremam ripam, & elata collo reflexo, erigens ad aſtra faciem ſolam, quam potuit, viſa eſt cum Jove expoſtulare gemitu, & fletibus, & lugulri mugitu, & poſcere finem dolorum. Ille amplexus brachiis collum ſuæ uxoris, orat ut deniaue finem imponat ſupplicio: &, ait, Excute omnem timorem, hæc nunquam tibi erit cauſſa mœroris; et imperat Stygias paludes iſta advertere. Poſtquam placata eſt Dea, illa ſumit veterem formam, et fit quod fuit prius. Villi cadunt ex corpore: cornua evaneſcunt; globus oculi contrahitur; os coarctatur, humeri et manus renovantur; et ungula diviſa in quinque ungues tollitur. Nihil reſtat in illa de vacca, niſi nitor formæ; et Nympha, contenta auxilio duorum pedum, aſſurgit: et timet fari, ne mugiat ad modum bovis: et timide reiterat voces interruptas. Dea clariſſima adoratur à turba linigera. Denique Epaphus, procreatus ex ſemine magni Jovis, putatur eſſe huic filius: *et habet per urbes delubra conjuncta* delubris *matris. Phaeton Solis filius illi par fuit ferocitate et ætate, quem olim magnifica proferentem, nec ſibi concedentem, et elatum patre Apolline, Inachides non ſuſtinuit: et inquit, Fidem adhibes matri in omnibus, inſane, et ſuperbis opinione ficti patris. Phaeton pudore ſuffuſus eſt, atque eo coercuit dolorem; et renunciavit matri Clymene opprobria Epaphi: Et quo magis iraſcaris, mater, inquit, ego ille effrænus, ille aſper obmutui. Erubeſco et hæc convicia potuiſſe jaci in nos, et non potuiſſe redargui. At tu, ſiquidem ſaltem ſum ortus genere cœleſti, fac indicium tantæ originis, et me vindica de cœlo* ortum.

Notæ.

731 *Solos.*] Quia manus habebat nullas.

737 *Stygias.*] Quas diis ipſis perjurio nefas violare; ut jam ſæpe diximus.

747 *Linigera.*] Lino enim, ab Iſide invento, ornati Iſidis Sacerdotes, quam pleriq; Lunam eſſe voluerunt; ſicuti Oſirin ſeu Apin ipſum Solem. Al. *Niligena.*

748 *Epaphus.*] Hunc Herodotus in Euterpe Apin eſſe dicit.

753 *Inachides.*] Epaphus Inachi nepos.

756 *Clymenen.*] Quæ Nympha dicta eſt Oceani & Tethyos filia.

Dixit;

Dixit; & implicuit materno brachia collo:
Perque ſuum, Meropiſq; caput, tædaſq; ſororum,
Traderet, oravit, veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaetontis, an irâ
Mota magis dicti ſibi criminis; utraque cœlo
Brachia porrexit: ſpectanſque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates:
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus; gradere: & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaeton; & concipit æthera mente.
Æthiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sidereis, tranſit; patrioſque adit impiger ortus.

Dixit; & amplexus eſt lacertis collum matris: & rogavit per ſuum caput, & Meropis, & nuptias ſororum, uti ſibi patefaceret verum patrem. Dubium eſt, an Clymene ſit magis tacta oratione Phaetontis, an dolore criminis ſibi objecti. Ambos lacertos tetendit ad cœlum; & reſpiciens lucem Solis, Juro tibi, ait, per iſtum ſplendorem ſpectabilem radiis micantibus, qui nos audit & intuetur, te ortum iſto Sole quem vides, te iſto ortum, *qui regit mundum: ſi vana dico; ipſe prohibeat ſe ſpectandum mihi, & iſte dies ſit ultimus noſtris oculis. Neque eſt tibi difficile certiorem te facere de domo paterna: Domus unde oritur ſita eſt juxta noſtram terram. Si ſaltem cupis, vade & ipſum interrogabis. Illico Phaeton hilaris proſilit poſt talia verba matris ſuæ; & cœlum animo præſumit. Et pervadit ſuos Æthiopes, & Indos ſitos ſub caloribus ſidereis, & gnavus pervenit ad ortus patris.*

NOTÆ.

763 *Meropiſque.*] Qui Merops Clymenen uxorem duxit.

Ib. *Tædaſque ſororum.*] Quas matri curæ eſſe noverat.

766 *Dicti ſibi.*] Cum adhuc innupta eſſet, credit ſibi crimen objici, ſi diceretur Phaetontem ex alio præter Deum habuiſſe.

774 *Domus.*] Solis regia, quæ in Oriente, ultra Indos eſſe fingitur.

Ib. *Noſtræ.*] Æthiopiæ, non quidem ſtricto ſenſu intellectæ, prout definiverunt recentiores Geographi, quibus accuratius poſt tam multas navigationes, terrarum ſitus cogniti; ſed lato modo, quo, uſque ad Suſianam etiam Æthiopiæ fines veteres promoverunt.

776 *Emicat.*] Exilit. Nam *emicare* cum ſubſiliente corpore lætitiam notat.

---*Juvenum manus* emicat *ardens*
Littus in Heſperium. Virgil.

777 *Æthera.*] Maxima quælibet, etiam patris currum aſcendere.

778 *Ignibus ſidereis.*] *Sole ipſo*, ſub quo Indi vitam degunt.

LIBER II.

ARGUMENTUM.

QUI cum aliquando Phaetonti Apollinem, ut falſum ac ſuppoſititium patrem, objeciſſet ; ille currus Solaris imperium ad diem unum à patre in pignus veræ ſtirpis petit. Quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, & inter cætera nigreſcunt Æthiopes. Phaetontem deinde fulmine percuſſum dum lugent ſorores, & una cognatus Cygnus ; illæ in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Jupiter luſtrato terrarum orbe, ac priſtino vigori reſtituto, in Calliſtonem incidit, eamque, ſumpta Dianæ forma, ſtupravit. Ob id irata Juno, Calliſtonem in urſam convertit : quam poſtea Arcas filius transfixurus fuerat, niſi utrumque Jupiter inter ſidera retuliſſet. Qua de re cum apud Oceanum Juno conqueſta eſſet, in cœlum relata fuit humeris pavonum, qui nuper variegati fuerant : ſicut & corvus nuper ex albo niger erat redditus, cum Cornicis monitis, quæ illi tum ſuam in cornicem, tum Nyctimenes in noctuam mutationem explicarat, non obtemperaſſet, ſed audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detuliſſet. Ejus deinde filio, Æſculapio, cum futura prædiceret Ocyroe, in aquam ira divina vertitur. Tum Chiron pater, Apollinis auxilium fruſtra invocavit : quod ille jam inde Elide paſtor factus, aliud ageret, neglectis etiam bobus. Id quod Mercurio illos furandi occaſionem dedit ; qui deinde Batti, cum is ſolus eſſet furti conſcius, perfidia ſe commutando deprehenſa, in indicem lapidem eum convertit. Inde in Atticam ingreſſus, Herſe, Cecropis filia, potitur. Cui dum invidet ſoror Aglauros, in ſaxum obrigeſcit. Poſtea Jupiter, cum ipſum boves Agenoris ad littus advertere juſſiſſet, ſumpta tauri ſpecie, Europam per mare in Cretam tranſvexit.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER II.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſq; imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat;
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiem ſuperabat opus: nam Mulciber illic
Æquora cœlarat medias cingentia terras,
Terrarumq; orbem, cœlumq; quod imminet orbi.
Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos;
Piſce vehi quædam. Facies non omnibus una,
comam, & alia vehi à piſcibus. *Vultus non eſt idem omnibus,*

INTERPRETATIO.

Regia Solis erat excelſa columnis altis, inſignis auro radiante, & pyropo ſcintillante, cujus culmen ebur ſplendidum tegebat. Valvæ duplices micabant ſplendore argenti: Ars vincebat materiam: nam Vulcanus ibi ſculpſerat maria ambientia medias terras & ambitum terrarum, & cœlum quod orbi ſuperimpoſitum eſt. Aqua habet Deos glaucos, Tritonem buccinatorem, & Proteum mutabilem, & Ægæonem urgentem ſuis brachiis vaſta terga balænarum, & Doridem, & filias: quarum pars videntur natare, pars ſedens ſuper rupe exſiccare glaucam

NOTÆ.

1 *Regia.*] Sunt qui hic Auguſti templum Apollini dicatum, aut Latini Regiam deſcribi volunt, ſed rectius Far. ait, cum Phaetonte ſuo *Æthera concepiſſe* Poetam, & ex ingenio ſuo hanc regiæ Solis deſcriptionem hauſiſſe.

2 *Micante.*] *Per intervalla lucente.*

1b. *Pyropo.*] Carbunculum intellige lapillum, eo, quem vocant *Rubinum*, precioſiorem.

5 *Opus.*] Omne id quod artificioſiſſime Vulcanus in valvis cælaverat, adeoque artificium ipſum precioſius argento.

7. *Orbi.*] Terrarum & aquarum.

8 *Tritona.*] Quem antea Neptuni tubicinem fuiſſe diximus.

9 *Protea.*] Antea etiam hunc marinum Deum vidimus, Phocarum ſeu vitulorum marinorum paſtorem; quem voluerunt Poetæ quaſcunque libuiſſet poſſe formas induere: adeoque eum *ambiguum* vocat Poeta.

10 *Ægæona.*] quem cum Briareo unum & eundem facit Homerus; alii Deum marinum Ponti & Terræ dicunt filium: quos quidem, hic ſecutus eſt Ovidius.

11 *Doridaque.*] Eſt Doris Nympha Oceani & Tethyos filia, Nerei conjux, ex qua Nymphæ ortæ plurimæ, quas, de patris nomine Nereidas vocaverunt.

Nec diverſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, urbeſque gerit, ſilvaſque, feraſque,
Fluminaque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc ſuper impoſita eſt cœli fulgentis imago:
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.
Quo ſimul acclivo Clymeneia limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,
Conſiſtitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis:
A dextra lævaque, Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ:
Verque novum ſtabat cinctum florente coronâ:
Stabat nuda Æſtas, & Spicea ſerta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis ſordidus uvis:
Et glacialis Hyems canos hirſuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi cauſſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies Phaeton, haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immenſi publica mundi,
Phœbe pater, ſi das hujus mihi nominis uſum,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da, genitor; per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiuſque accedere juſſit:
Amplexuque dato, Nec tu meus eſſe negari
Dignus es: & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites; quodvis pete munus, ut illud

nec tamen omnino abſimilis, qualis debet eſſe ſororum. Tellus fert homines, & urbes, & nemora, & feras, & fluvios, & nymphas, & reliquos Deos agreſtes. Figura cœli ſplendentis eſt conſtituta ſuper hæc: & ſex conſtellationes valvis dextris, totidemque lævis. Quo ſtatim atque filius Clymenes pervenit ardua via, & ſubiit domum patris incerti, continuo dirigit greſſus verſus ejus faciem, & gradum ſiſtit procul: neque enim ferre poterat lucem propiorem. Apollo poſitus erat in ſolio radiante pellucidis ſmaragdis, tectus amictu purpureo. A dextra & ſiniſtra Dies, & Menſis, & Annus, & Sæcula, & Horæ diſtributæ paribus intervallis. Ver etiam novum aderat redimitum ſertis florentibus. Æſtas adſtabat nuda, & geſtabat coronam ſpiceam. Stabat inſuper Autumnus turpis uvis preſſis, & hyems frigida hiſpidos gerens & albos capillos. Sol in medio poſitus inde intuitus eſt oculis, quibus intuetur omnia, adoleſcentem perculſum rebus inſolitis. Et, inquit, Quanam eſt tibi cauſſa itineris, fili Phaeton, patri non abnegande? quid quæſiviſti in hac arce? Ille reſpondet; O lux communis vaſti orbis, Apollo pater, ſi finis me appellare te *eo nomine; neque Clymene tegit crimen mendacio, fac indicia, pater, per quæ ego exiſtimer verus tuus filius, & tolle hoc dubium ex mente noſtra. Abſolverat. At pater removit radios ſplendentes circum totum caput, & imperavit adire propius; & poſtquam complexus eſſet, Neque, inquit, meritus es à me rejici, & Clymene* tibi *nuntiavit veram originem. Et ut minus incertus ſis, poſce quodvis donum, ut illud*

Notæ.

15 *Terra.*] In valvis cælata.

18 *Signaque.*] Sedebat itaque Phœbus in Æquatore; hinc, inde Zodiaci ſignis diviſis; Septentrionalibus ad dextram, Auſtralibus ad ſiniſtram.

26 *Horæ.*] Quæ Homero Cœli janitrices, Solis miniſtræ, *&c.*

28 *Nuda.*] Forte quia per id tempus Terra frugibus ſpoliatur.

37 *Falſa ſub imagine.*] *Falſa imago* eſt *falſum* nomen patris, ſub *quo* illa crimen celare poterat.

41 *Radios.*] Quibus propius accedere Phaeton prohibebatur.

43 *Veros edidit ortus.*] Hoc eſt, vel *Clymene narravit tibi veram originem*; vel *edidit*, i. e. *peperit* te, *veros ortus*, i.e. veram & legitimam prolem.

Me

Me tribuente feras. Promiſſis teſtis adeſto
Dis juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene defierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit juraſſe patrem: Qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ eſt. Utinam promiſſa liceret
Non dare! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet. Non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaeton; & quæ nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas ſit,
Neſcius affectas. Placeat ſibi quiſque licebit;
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. Vaſti quoq; rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. Et quid Jove majus habemus?
Ardua prima via eſt; & qua vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima cœlo;
Unde mare & terras ipſi mihi ſæpe videre
Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt; & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde, quod aſſiduâ rapitur vertigine cœlum;

à me conſequaris. Palus juranda Diis, ignota noſtris oculis, ſit teſtis noſtris promiſſis. Vix bene abſolverat: ille orat currum patris, et poteſtatem et regimen equorum velocium in unum *diem. Pœnituit genitorem quod juraſſet; qui movens ter quaterque caput ſplendidum, dixit, tuis verbis mea facta ſunt inconſiderata: utinam concederetur non ſtare pollicitis: agnoſco, fili, recuſarem tibi hoc unum. Licet aliud tibi ſuadere; votum tuum eſt periculoſum. Rogas magna, Phaeton, et dona quæ nec apta ſint tuis viribus, nec ætati uſque adeo tenera. Conditio tua eſt mortalis; quod cupis non eſt mortale. Cupis inſuper ignarus ultra quam liceat Diis conſequi. Concedetur ut* Deorum *quiſque ſibi plaudat; interim nullus quiſquam, præter me, poteſt permanere in curru ignifero. Moderator etiam cœli magni, qui mittit terribilia fulmina tremenda manu, non poſſit regere hos currus: et quid habemus majus Jove? Primus callis præruptus eſt, et quem mane equi alacres vix ſuperent: medio cœlo eſt excelſiſſimus; unde ipſe paveo aſpicere mare et terras, et cor micat trepido pavore. Extremus callis eſt declivis, et opus habet firmo regimine. Tunc etiam ipſa Tethys, quæ me accipit fluctibus ſubſtratis, ſolet metuere ne ruam. Adjice quod cœlum aufertur revolutione continua,*

Notæ.

46 *Palus.*] Styx, Deus Deorum; Orcus: *Di cujus jurare timent, et fallere numen*, ut loquitur Virgilius. Vide lib. I. v. 188.

Ib. *Oculis.*] Quia ad inferos, aut Tartara nullum ſolis lumen penetrat.

48 *Alipedum.*] Quos & poſtmodum *volucres* appellat, quibuſque pennas aſſignat.

51 *Tua.*] Ex tua petitione patet mea promiſſa fuiſſe temeraria.

Ib. *Utinam promiſſa liceret.*] Sed non licet, ut ipſe infra confitetur; *Ne dubita, dabitur, Stygias juravimus undas.*]

59 *Axe.*] Synechdochice axem ſeu lignum circa quod rota vertitur, pro toto curru poſuit, cui Sol inſidet.

63 *Mane.*] Perinde loquitur, ac ſi revera Sol ipſe nocte quieſceret: atque ita deinceps in aliis.

67 *Ultima prona.*] Aſcenſus propter acclivitatem laborioſus; medium propter altitudinem terribile; deſcenſus propter caſum, plena metus ſunt.

Ib. *Eget moderamine.*] Quin ſponte ſua verius ruit, quam equis trahitur currus.

68 *Quæ me ſubjectis.*] Videtur vero Sol in mare ſeſe mergere, cum occidit.

69 *Tethys.*] Quam cœli & Terræ filiam vidimus antea Oceani uxorem, ponitur pro ipſo mari.

70 *Rapitur.*] Spatio nempe 24 horarum dicitur primum Mobile ſubjectos orbes ab ortu ad occaſum ſuper mundi polos violento motu rapere.

Side-

Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet,
Nitor in adverſum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. Quid agas? poteriſne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic urbeſque deorum
Concipias animo; delubraque ditia donis
Eſſe. Per inſidias iter eſt, formaſque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri,
Hæmonioſque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore & naribus eſ-
flant,

& rapit excelſa aſtra, & convertit pernici vortice. Contendo in partem diverſam: nec vis, quæ ſuperat reliqua, me rapit: *& ſurſum feror contra velocem cœli* motum. *Suppone conceſſos* tibi *currus; quid facias? poteriſne obviam ire polis circumactis, ita ut Te cœlum rapidum non abripiat? forte animo fingas illic eſſe lucos & urbes Deorum, & templa ditata muneribus: at* nil tale *eſt. Via eſt per inſidias & figuras ferarum. Et quamvis ſequaris callem, neque aberres; nihilominus incedes per cornua Tauri oppoſiti, & arcus Theſſalos & rictus ſævi Leonis, & Scorpium flectentem fera brachia vaſto ambitu, & Cancrum diverſo modo flectentem brachia. Neque tibi eſt facile moderari equos feroces illis ignibus quos gerunt in pectore, & emittunt ore & naribus.*

NOTÆ.

72 *Nitor in adverſum.*] Cœlum namque ab Oriente in Occidentem volvitur, ſecumque trahit & Solem, & reliquos Planetas. Sol vero cum reliquis Planetis, ſuo ac naturali motu; hoc eſt, cum quodam niſu, & conatu movetur.

Ib. *Nec me.*] Neque me ſub Ecliptica linea manentem moratur illa Primi Mobilis impetuoſa rotatio; ſicut deviant cæteri Planetæ retrogradi, citius aut tardius moventes, propter Apſides.

75 *Axis.*] Celerrima illa rotatio cœli quam hic *citum axem* nominat; ut ſupra *axem* pro curru. Alioqui *Axis* eſt linea recta per centrum ſphæræ ad illius circumferentiam tranſiens, circa quam ſphæra ipſa volvitur.

78 *Formaſque.*] Placuit enim Aſtronomis, Scorpionis, etiam & Leonis nomine, quædam ſigna cœleſtia poſteris inculcare, per quæ Soli Zodiacum percurrenti tranſire neceſſe ſit.

80 *Gradieris.*] Neque vero ignoravit Ovidius anni ſpatio, non uno die, omnia Zodiaci ſigna Solem percurrere: ſed perinde loquentem Solem induxit, ac ſi uno die cuncta illa perluſtraret, quia ad ipſius temerarium filium, omni indiſcriminatim periculo ſeſe objicientem, verba ſpectant, ſi forte imperitum à propoſito valeant revocare.

Ib. *Tauri.*] Eſt Taurus ſignum in Zodiaco Orientem ſpectans; dicitur ergo Sol per *adverſum* taurum tendere, quia diurno motu tendit ad occaſum. Cæterum aſpectu terribiliora ſigna Phœbus enumerat, ut ab improba currum ſuum regendi cupiditate Phaetonta filium deterreat.

81 *Hæmonios.*] Per Hæmonios, Theſſalos intellige; per arcus, Sagittarium ipſum, ſignum cœleſte in Zodiaco; quem Sagittarium, alii, in quibus Ovidius, Centaurum Chironem, Theſſalum; alii Crotum ſeu Crotonem filium Euphemes nutricis Muſarum, ſuo tempore Parnaſſi aut Heliconis Accolam, volunt fuiſſe.

Ib. *Leonis.*] Hic Nemæus creditus, quem Hercules interfecit, Junonis beneficio inter aſtra relatus.

82 *Longo.*] Brachia uſque adeo porrigit, ut Libram, aliud ſignum, comprehendat.

83 *Scorpion.*] Signum eſt cœleſte ex Scorpio ortum, quem adverſus Orionem Terra immiſit, indignata quod quæcunque ex ea orirentur ſe poſſe interficere, gloriaretur; quem Scorpium Jupiter in cœlum aſſumſit.

Ib. *Aliter.*] Contra quam Scorpius; hic ſcilicet Occaſum verſus, ille Orientem ſpectat. Aut quia Cancer non tam late divaricat brachia ac Scorpio.

In

In promtu regere eſt. Vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum reſque ſinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo:
Et patrio pater eſſe metu probor. Aſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas!
Denique quidquid habet dives circumſpice mundus:
Eque tot ac tantis cœli terræque mariſque
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine pœna,
Non honor eſt: pœnam, Phaeton, pro munere poſcis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita: dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optaris: ſed tu ſapientius opta.
Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat:
Propoſitumque tenet: flagratque cupidine currus.
Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi, poſitæque ex ordine gemmæ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaeton miratur, opuſque
Perſpicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum

Ægre me ferunt, cum violenti animi ſunt accenſi, & collum reſiſtit habenis. At tu, fili, tibi proſpice, ne ſim tibi cauſſa doni luctuoſi: & dum res patitur, corrige tua deſideria. Nimirum poſcis indubitata indicia, ut ſcias te eſſe ſatum noſtro genere: do ſigna certa metuendo: & aſſeror pater timore paterno. En contemplare meam faciem; atque utinam liceret immittere lumina in cor, & videre ſollicitudinem paternam intus! Selige tandem quicquid orbis opulentus continet, & pete aliquid ex tot & tantis bonis cœli, terræ, & maris: nihil denegabitur. Hoc unum averto, quod proprio nomine eſt ſupplicium, non gloria: Phaeton, petis ſupplicium pro dono. Quamobrem, inſcie, implicas meum collum mitibus brachiis? Ne ſis incertus, (juravimus aquas Stygias) quodcunque cupiveris concedetur; ſed tu expete ſapientius. Abſolverat hortationes: ille tamen adverſus monita nititur; & perſtat in ſententia ſua, & ardet deſiderio currus. Pater igitur moratus, quantum potuit, deducit adoleſcentem ad excelſos currus, quos donavit illi Vulcanus. Axis erat aureus, temo aureus, orbis rota extremæ aureus; radii omnes argentei, Chryſolithi diſperſi per juga, & gemmæ ordinatæ remittebant clara lumina Soli reflexo. & dum animo elatus Phaeton admiratur, & perluſtrat opus, ecce Aurora experrecta aperit ab ortu rubicundo valvas purpureas & atria roſis ſparſa.

Notæ.

92 *Vultus.*] Aſpice, inquit, vultum meum (namque antea radios depoſuerat) in quo paterni affectus indicia deprehendes.

109 *Juga.*] Cave pro equis accipias, qui nondum aderant. Potius per *juga*, ipſam currus ſellam intelligas; quomodo in navibus tranſtra, ſeu remigum ſedilia, *juga* etiam vocantur. Virg. Æn. 6.

----per juga longa ſedebat.

Ib. *Chryſolithi.*] Eſt Chryſolithus lapis precioſus, qui auri colore quia nitet, ab eo apud Græcos nomen illud accepit.

110 *Repercuſſo Phœbo.*] *Solis radiis à gemmarum ſolido corpore repulſis.*

112 *Patefecit Aurora.*] Aurora, ſiquidem dicitur lumen illud quod Solis ortum antevertit, venuſtiſſime certe cœlum aperire fingitur.

113 *Roſarum.*] Roſeo colore perfuſa eſt Aurora, eique Roſas dicavit antiquitas.

Atria.

Atria. Diffugiunt ſtellæ: quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione noviſſimus exit.
At pater, ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque ſonantia fræna.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Impoſuitque comæ radios: præſagaque luctus
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes hic ſaltem monitis parere paternis,
Parce, puer, ſtimulis; & fortius utere loris.
Sponte ſua properant: labor eſt inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes,
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugit auſtralem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hac ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.

Stellæ recedunt, quarum Lucifer ante ſe agit exercitus; & ultimus cœli ſtationem relinquit. At Sol pater ut cernit terras & orbem rubere, & extremitates cornuum Lunarium quaſi evaneſcere, jubet Horas celeres admovere equos currui. Citæ Deæ exequuntur mandata, & ducunt ab excelſis ſtabulis quadrupedes efflantes ignem, plenos ſucco Ambroſiæ, & aptant fræna tinnientia. Tum genitor unxit faciem ſui filii ſacro medicamento; & reddidit firmam adverſus flammam fervidam. Et addidit radios capillis: atque ingeminans ex pectore anxio ſuſpiria pranuncia mœroris, dixit: Si jam ſaltem obſequi vis præceptis paternis, omitte, adoleſcens, inſtigare equos meos; & attrahe fortiter habenas. Ultro feſtinant, difficile eſt coercere ultro currentes. Neque teneas iter per quinque zonas directas. Callis eſt porrectus in obliquum vaſto volumine, qui contentus limite trium circulorum, deflectit à polo auſtrali, & urſa conjuncta Boreæ. Hanc inſiſte viam: videbis ſigna aperta rotæ.

NOTÆ.

114 *Diffugiunt.*] Quia, ob majorem Solis lucem, non apparent.

115 *Lucifer.*] Venus ita dicta quoniam aſſidua Solis aſſecla prima poſt illius obitum, ultima ante ortum apparet; unde Poeta dicit eam cæterarum ſtellarum agmen claudere, & quaſi cogere.

Ib. *Statione.*] Tranſlatio à militibus ſtationariis. Videntur enim ſidera noctu vigilare atque excubias agere.

118 *Horis.*] Horæ ſupra ad v. 26. dictæ ſunt Solis Miniſtræ, quippe quæ ex illius motu pendent, ab illo menſurantur, & diſtinguuntur.

120 *Ambroſiæ.*] Eſt Ambroſia Deorum cibus, ſicuti nectar eorum potus; quanquam confunduntur aliquando. Ambroſiam etiam deſcribit Plinius herbam odore non injucundo.

124 *Radios.*] Coronam radios emittentem, quam Sol ipſe ſolet geſtare, ut videre eſt ex v. 40. ſupra.

129 *Nec tibi.*] Phaetontem filium hortatur Sol, ne eat per circulos parallelos, ſed per Zodiacum, qui Æquatorem oblique interſecat.

Ib. *Quinque per arcus.*] Æquinoctialem dicit circulum, duos Tropicos, Cancri, & Capricorni, cum Arctico & Antarctico.

130 *Limes.*] Qui eſt Zodiacus.

131 *Zonarum.*] Cœlum & terram in quinque partes diviſerunt Mathematici, quas *zonas* ſeu *cingula* vocaverunt, prout diverſe ſolaribus radiis ſubjiciuntur.

Ib. *Fine.*] Duos Tropicos Cancri & Capricorni, qui fines ſunt duarum Zonarum temperatarum, quos Sol non tranſgreditur. Tertiæ autem Zonæ limes, quem dicit Solem attingere, Æquator eſt.

132 *Auſtralem.*] Quem communiter vocant *Antarcticum*, id eſt, Arctico oppoſitum.

Ib. *Arcton.*] Per Arcton ſeu Urſam, quæ ſignum eſt cœleſte in plaga Septentrionali, vel Boreali, polum Arcticum intellige, aut partem cœli quæ ultra Tropicum Cancri porrigitur. Eſt autem Urſa eadem quæ ante Calliſto fuerat Lycaonis filia, à Junone in Urſam mutata, deinde à Jove in cœlum tranſlata. Aquilonibus junctam dicit Poeta, quia ex ea cœli parte, quâ poſita eſt Urſa, ſpirant venti Septentrionales.

Utque

Utque ferant æquos & cœlum & terra calores,
Nec preme, nec ſummum molire per æthera currum.
Altius egreſſus, cœleſtia tecta cremabis;
Inferius, terras: medio tutiſſimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram.
Inter utrumque tene. Fortunæ cætera mando;
Quæ juvet, & melius, quam tu tibi, conſulat, opto.
Dum loquor, Heſperio poſitas in littore metas
Humida nox tetigit. Non eſt mora libera nobis:
Poſcimur. Effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſiliis, non curribus, utere noſtris:
Dum potes; & ſolidis etiamnum ſedibus adſtas;
Dumq; male optatos nondum premis inſcius axes;
Quæ tutus ſpectes, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statq; ſuper; manibuſq; datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, & Eous, & Æthon,
Solis equi, quartuſque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſque repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit; & facta eſt immenſi copia mundi;
Corripuere viam, pedibuſque per aëra motis
Obſtantes findunt nebulas, pennisque levati

Et ut cœlum et terra fruantur æquis caloribus, neque deprime, neque age currum ad ſupremum cœlum. Sublimius ſi tendas, incendes domos cœleſtes; ſi inferius, terras: ſecurus veheris medio. Neve rota dextra devehat te ad ſerpentem ſinuoſum; neve læva trahat ad aram depreſſam: tende iter inter utrumque. Committo reliqua fortunæ, quæ opem ferat: et melius (precor) proſpiciat tibi, quam tu ipſe proſpicis. *Dum verba facio, nox madida pervenit ad terminos ſitos in littore occiduo: non licet cunctari: vocamur. Aurora ſplendet tenebris diſcuſſis. Sume habenas manu, vel ſi cor habes flexile, utere monitis noſtris, non curribus, dum licet, et inſiſtis adhuc ſedibus firmis; dumque neſcius nondum inſides currui ſtulte deſiderato. Patere me immittere terris lucem, qua fruaris ſecurus. Ille proſilit in currum levem corpore alacri: et inſidet; et exultat apprehendere manibus conceſſa lora; deinde gratias agit patri repugnanti. Interea equi Solis alati Pyroeis, et Eous, et Æthon, et quartus Phlegon, implent aërem hinnitibus igniferis, et quatiunt carceres pedibus. Quos ut Tethys neſcia fatorum nepotis removit, et apertus eſt vaſtus orbis, velociſſime iter carpſerunt, et pedibus agitatis per aërem dividunt nubila oppoſita, et ſuſtentati pennis*

NOTÆ.

138 *Anguem.*] Draconem dicit, ſignum cœleſte, olim Heſperidum aurea mala cuſtodientem, quem Hercules interfecit; Juno inter duas Arctos ſeu Urſas ita collocavit, ut utramque corporis flexibus comprehendat.

139 *Aram.*] Sidus Auſtrale, conſtans 7 ſtellis non longe à cauda Scorpii; Latus autem mundi Auſtrinum depreſſius; Boreale, nobis ſublime; Zodiacus medius.

142 *Heſperio.*] Id eſt *Atlantico*, ab Heſperio Atlantis fratre ſic dicto. Cæterum per Atlanticum littus Occidentale intellige, quo cum nox pervenit, neceſſe eſt dies, adeoque Sol ad orientale pervenerit.

150 *Occupat.*] Celeritatem notat.

153 *Pyroeis et Eous*, &c.] Nomina quatuor equorum á Græca origine derivantur. Pyroeis ab igne, Eous ab Aurora, Æthon & Phlegon ab urendo ſic dicti.

155 *Repagula.*] Ad carceres alludit, è quibus, in ludorum celebratione, equi emittebantur.

156 *Tethys.*] Oceani conjux, & Clymenes mater, apud quam Sol pernoctare creditur; quia in mare, cum occidit, ſeſe videtur immergere.

Præte-

Prætereunt ortos iiſdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitâque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ juſto ſine pondere naves,
Perque mare inſtabiles nimiâ levitate feruntur;
Sic onere aſſueto vacuos dat in aera ſaltus,
Succutiturque alte; ſimiliſque eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumq; relinquunt
Quadrijugi ſpatium: nec quo prius ordine currunt.
Ipſe pavet; nec qua commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, qua ſit iter; nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentârunt æquore tingi.
Quæque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli;
Incaluit: ſumſitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut verò ſummo deſpexit ab æthere terras
Infelix Phaeton, penitus penituſque patentes;
Palluit, & ſubito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos nunquam tetigiſſe paternos:
Jamque agnoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Borea, cui victa remiſit

antevertunt ſubſolanos, qui ex eadem plaga oriuntur. Sed onus erat parvum, & quod equi ſolis non potuerunt ſentire; & jugum carebat pondere conſueto. Et ſicuti aduncæ naves ſine onere convenienti vacillant, atque incerta fluctuant nimia levitate; ſic currus ſaltat in aerem ſine pondere ſolito, & ſurſum valde concutitur, & eſt ſimilis vacuo. Quod ſtatim atque equi quadrijugi advertunt, exiliunt, & deſerunt viam calcatam; nec currunt eodem ordine quo antea. Ipſe tremit, neque novit qua torqueat lora ſibi concredita, neque viam, qua ſit inſiſtendum: neque ſi cognoſcat, regere queat illos. Tum primum frigidi Triones intepuerunt radiis, & conati ſunt incaſſum mergi in mari prohibito. Et anguis, qui ſitus eſt juxta polum gelidum, antea iners vigore, neque metuendus cuiquam arſit: & nova ira fervuit per calores. Dicunt etiam, Boote, te trepidum celeriter diſceſſiſſe, tametſi lentus eſſes, & tuus currus te remoraretur. Cum autem miſer Phaeton intuitus eſt a ſupremo æthere terras uſque & uſque apertas, expalluit, & repente genua concuſſa ſunt pavore: & caligo occupavit oculos per tantum lumen. Et jam præoptaret nunquam attigiſſe equos paternos: & jam pœnitet cognoviſſe ſtirpem, & patrem orando: Jam optans appellari Filius *Meropis, perinde agitur ut navis impulſa ruente Aquilone, cui nauclerus ſuus permiſit*

NOTÆ.

171 *Triones.*] Urſa eſt major, cujus ſeptem lucidiores ſtellæ plauſtri formam referunt, cum bobus, (quos veteres Triones, à terenda terra, ut Varroni videtur, dixerunt.) Quod ſignum nunquam occidit; quia, ſi fabulam ſpectes, Juno pellicem Calliſto cælo receptam indignata, à Tethye, Oceani uxore, impetravit ne aquis ejus tingeretur; ſi veritatem quæras, quia polo ratione noſtri ſitus elevato vicinior eſt Urſa, quam ut poſſit ſub Horizontem deſcendere.

173 *Serpens.*] Signum eſt; quod jam ante in Boreali plaga diximus eſſe.

176 *Boote.*] Eſt Bootes, qui & Arctophylax dicitur, ſignum juxta Urſam majorem, quæ bubulci more plauſtrum ſequi videtur. Plauſtrum autem, Triones, & Urſam, unum & idem ſignum eſſe diximus.

177 *Tardus.*] Utpote Polo vicinior, adeoq; minor illi ambitus.

179 *Penitus penituſque.*] Hoc eſt, valde depreſſas, ac longe à ſe remotas. Nam geminatum illud adverbium, immenſum illud intervallum notat, inter cœlum & terras.

181 *Tenebræ.*] Vertigo caligans offuſa eſt oculis & animo in luce media, imo in tanta.

184 *Meropis,*] Mallet ſe homine natum dici & ſalvum eſſe, quam Deo ſatum & perire.

185 *Pinus.*] Pro navi ex pinu facta, metonymice.

Fræna

Fræna ſuus rector, quam Dis votiſque reliquit.
Quid faciat: multum cœli poſt terga relictum:
Ante oculos plus eſt. Animo metitur utrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non eſt,
Proſpicit occaſus: interdum reſpicit ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cœlo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; & caudâ, flexiſque utrinque lacertis,
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvatâ minitantem cuſpide vidit;
Mentis inops, gelidâ formidine lora remiſit.
Quæ poſtquam ſummum tetigere jacentia tergum,
Expatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt, altoque ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo ſumma petunt, modo per decliva, viaſque
Præcipites ſpatio terræ propiore feruntur.
Inferiuſque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altiſſima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror. Magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Silvæ cum montibus ardent.

gubernaculum, & illam concredidit Diis & precibus. Quid agat? Magna pars cœli relicta eſt à tergo: major eſt præ oculis: menſurat utrumque mente: & nunc è longinquo ſpectat occaſum, quo fata non ſinunt illum pervenire; nunc intuetur ortum. Atque neſcius quid poſſit agere, obſtupeſcit; & neque laxat habenas, neque poteſt tenere: neque ſcit nomina equorum. Spectat etiam timidus hinc inde prodigia poſita in cœlo diverſis ſignis diſtincto, & imagines magnarum ferarum. Eſt locus ubi Scorpius flectit lacertos in duos arcus, & extendit artus in ſpatium duorum ſiderum, caudâ & brachiis curvatis utrinque. Cum juvenis intuitus eſt hunc ſqualentem ſudore veneni atri, intentantem plagas cauda reflexa, deficiens animo laxavit habenas frigido timore. Quæ poſtquam collapſa ſunt equorum *ſumma in dorſa, equi divagantur; & nemine obſtante feruntur per ſpatia incognitæ plagæ; & qua furor impulit, hac currunt ſine modo; & impetum faciunt in ſtellas poſitas ſub ſummo æthere, & abſtrahunt currum per avia. Et modo eunt per ſuprema, modo currunt per depreſſa, & limites præruptos,* aut *loca terræ viciniora. Et Luna ſtupet equos fratris ire inferius ſuis: & nubes incenſa fumum emittunt. Ut quaque terra ſublimior eſt, accenditur, & diviſa hiat, & arida eſt humore exhauſto. Herbæ albicant; arbor ardet cum foliis; & fruges arentes ſuppeditant pabulum ſuo incendio. De exiguis* damnis *queror: vaſtæ civitates intereunt cum muris, & conflagratio redigit in favillas totas nationes cum ſuis alumnis. Nemora flagrant cum montibus.*

NOTÆ.

186 *Fræna.*] Pro gubernaculo: quod Poetis familiare.

196 *Scorpios.*] Signum Zodiaci conſtans Stellis 21. duorum penè ſignorum ſpatia occupans: Chelæ, ſeu brachia, Libram conſtituere videntur; Scorpium verò ipſum cauda recurva deſignat.

197 *In ſpatium duorum.*] Alterum namque brachiis; alterum caudâ facit.

198 *Madidum.*] Ex caloris vicinia ſudantem, æſtuantem, ſævientem.

205 *Incurſant ſtellis.*] Quippe cum nimium jam aſcenderent equi.

Ardet

Ardet Athos, Tauruſq; Cilix, & Tmolus, & OEte;
Et nunc ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineuſq; Helicon, & nondum OEagrius Hæmos.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſſuſque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimaſque,
Dyndimaque, & Mycale, natuſque ad ſacra Citharon.
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus:
Aëriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaeton cunctis è partibus orbem
Aſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſque auras, velut è fornace profundâ,
Ore trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam

Athos flagrat, et Taurus Ciliciæ mons, *et Tmolus, et OEta, et Ida, jam arida, olim nobiliſſima fontibus; et Helicon virginibus ſacer, et Hæmus nondum OEagrius* dictus. *Ætna flagrat flammis duplicatis ſine modo, et Parnaſſus, in duos vertices diviſus, et Eryx, et Cynthus, et Othrys, et tandem Rhodope vacua nivibus, et Mimas et Dyndima et Mycale, et Cytharon ſacris dicatus. Nec ſua frigora opem ferunt Scythiæ: Caucaſus flagrat, et Oſſa cum Pindo, et Olympus major utroque: et Alpes Aëriæ, et Apenninus nubiloſus. Tunc vero Phaeton ſpectat mundum inflammatum ex omnibus partibus; nec patitur tantos ardores, et haurit ore aërem calidum tanquam ex fornace profunda, et ſentit ſuos currus igneſcere. Et neque jam poteſt ſuſtinere cineres et favillam jactatam.*

NOTÆ.

217 *Athos.*] Macedoniæ mons altiſſimus.

Ib. *Taurus.*] Mons eſt totius Aſiæ maximus, diverſa nomina apud varias gentes in quas dividitur, ſortitus, à Cilicibus *Taurus* dictus.

Ib. *Tmolus.*] Mons eſt Phrygiæ, vino, croco, & melle abundans.

Ib. *OEte.*] In Theſſalia, Herculis rogo & morte celeberrimus.

218 *Ide.*] Mons eſt, qui ad Troadem ſpectat, fontibus ſuis inclytus.

219 *Helicon.*] Hic Bœotiæ eſt, Muſis ſacer, ideoque á Poeta *virgineus* dictus.

Ib. *Hæmos.*] Mons Thraciæ altiſſimus, in qua Orpheus, OEagri & Calliopes filius, uti quidem voluerunt nonnulli, à Mænadibus, ſeu furentibus Bacchis diſcerptus eſt: unde mons dictus eſt OEagrius.

220 *Geminatis ignibus Ætne.*] Nempe tam ſuis quam incendii Phaetontæi ignibus; Ætna enim Siciliæ mons flammas evomit.

221 *Parnaſſuſque.*] Mons Phocidis in duos vertices diviſus.

Ib. *Eryx.*] Hunc, olim Veneri dicatum, habet Sicilia.

Ib. *Cynthus.*] In Delo inſula eſt, ubi Apollinem & Dianam Latona peperiſſe dicitur: á quo ille Cynthius, hæc Cynthia appellata.

222 *Rhodope.*] Mons Thraciæ perpetuis nivibus horridus.

Ib. *Mimaſque.*] Mons eſt Ioniæ, Icario mari oppoſitus. Itemque Thraciæ continuis obſeſſus imbribus.

223 *Dyndima.*] Montes Troadis, matri deorum ſacri; unde Cybele Dyndimene dicta.

Ib. *Mycale.*] Qui Cariæ eſt, è regione Sami inſulæ.

Ib. *Citharon.*] Hic fuit Bœotiæ, Bacchi ſacrificiis notiſſimus, ubi Pentheum Bacchi contemptorem Bacchæ diſcerpſerunt.

224 *Caucaſus.*] Scythiæ, regionis ad Septentrionem frigidiſſimæ, mons eſt, ad quem Prometheus fuit religatus.

225 *Oſſa cum Pindo.*] Qui ſunt Theſſaliæ.

Ib. *Olympus.*] In confinio eſt Macedoniæ & Theſſaliæ, tam altus ut cœlum ipſum pertingere videatur: quare etiam pro ipſo nonnunquam ſumitur.

226 *Alpes.*] Montes ſunt excelſi, Italiam à Gallia diſterminantes.

Ib. *Apenninus.*] Longiſſimus eſt montium tractus, Italiam dividens. A ſublimitate vocat Poeta *nubiferum* quaſi ad nubes pertingeret, ita etiam Alpes *aërias* quia in auras alte ſurgunt.

Ferre

Ferre poteſt: calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye, raptis humoribus æſtu,
Arida; tum Nymphæ paſſis fonteſque lacuſque,
Deflevere comis. Queritur Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
Peneoſque ſenex, Theutranteuſque Caicus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho,
Arſuruſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniuſque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus, Gangeſque, & Phaſis & Iſter:

& circumfunditur undique fumo fervido. Neque intelligit quo vadat, aut ubi ſit, involutus obſcuris tenebris; & aufertur pro libitu alatorum equorum. Credibile eſt populos Æthiopum tunc ſumſiſſe atrum colorem, ſanguine educto ad extremas partes corporis. Tum Libya facta eſt ſicca, humiditate ſublata caloribus: tum Nymphæ ejulaverunt capillis ſparſis, & fontes, & lacus. Bœotia conqueritur Dircen, Argos Amymonen, Corinthus aquas Pirenidas exſiccatas eſſe. *Neque fluvii nacti ripas loco diſſitas ſunt ſecuri: Tanais fumavit in mediis aquis, & ſenex Peneus, & Caicus Theutranteus, & rapidus Iſmenus cum Erymantho Phocaico, & Xanthus iterum deflagraturus, & flavus Lycormas, & Maander, qui ludit in aquis flexuoſis; & Melas Mygdonius, & Eurotas Tænarius. Euphrates etiam Babylonius incenſus eſt, arſit Orontes, & celer Thermodon, & Ganges, & Phaſis, & Danubius:*

NOTÆ.

237 *Libye.*] Africæ eſt pars aridiſſima, inter Mauritaniam, & Cyrenaicam regionem, cui limites accurate aſſignare errores populi non ſiverunt.

239 *Dircen.*] Fontem, quo, caloribus jam exhauſto, uti non liceret. Atque in hunc fontem non procul a Thebis mutata fuerat Dirce, Lyci, Thebarum regis, uxor.

240 *Amymonen.*] Fuit Amymone Danai filia, in fontem, apud Argos, converſa.

Ib. *Ephyre.*] *Corinthus* ubi fons Pirene Muſis ſacer.

241 *Nec ſortita loco.*] *Non exigui modo fontes, ſed latiſſimi fluvii exaruerunt.*

242 *Tanais.*] Fluvius eſt Scythiæ maximus, Europam ab Aſia dividens.

243 *Caicus.*] Fluvius eſt Myſiæ, ideo Theutranteus dictus, quod ex Theutrantia Myſiæ parte Myſus fluvius terra hauſtus, deinde Caicum efficiat.

244 *Iſmenos.*] Bœotiæ fluvius in Euripum influens.

Ib. *Erymantho.*] Phocidis eſt, aut Phocaicus hic fluvius, in Arcadia, ubi & mons ejuſdem nominis.

245 *Xanthus.*] Fluvius eſt Trojæ, qui belli Trojani tempore, iterum Vulcani vi arſit & exaruit. Vide II. φ.

Ib. *Lycormas.*] Evenus eſt Ætoliæ fluvius, flavas volvens arenas; aliis etiam nominibus appellatus.

246 *Mæandros.*] Phrygiæ eſt hic, 600, ut numerant, gyris, & ſinuoſis flexibus, ita fluens, ut in fontem ſuum ſæpius recurrere videatur.

247 *Melas.*] Fluvius eſt Mygdoniæ, qui oves *nigras* efficere dicitur; μέλας enim *niger* ſignificat.

Ib. *Tænarius.*] Eurotas Laconiæ fluvius, Tænarius dict. a Tænaro, quod Solinus cap. 12. Laconiæ ſpiraculum dicit.

248 *Euphrates.*] Nobiliſſimus eſt Aſiæ fluvius ex Armenia, per Meſopotamiam, lota Babylone urbe, in Perſicum ſinum defluens.

Ib. *Orontes.*] Hic Syriæ, ex Libano monte decurrens; *Typhon*, a Typhonte gigante illic fulminato, aliis etiam appellatus nominibus.

249 *Thermodon.*] Thraciæ eſt; juxta quem ſedes poſuiſſe volunt Amazones, ex Scythia in Europam migrantes.

Ib. *Ganges.*] Maximus & notiſſimus Indorum fluvius.

Ib. *Phaſis.*] Colchorum eſt, qui Medeæ etiam nomen ſuum dedit.

Ib. *Iſter.*] Europæ maximus eſt fluvius, qui & Danubius dicitur, in pontum Euxinum influens.

Æſtuat Alpheos: ripæ Spercheides ardent.
Quodq; ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quæ Mæonias celebrârant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq; caput, quod adhuc latet. Oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant ſeptem ſine flumine valles:
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tybrin.
Diffilit omne ſolum; penetratq; in Tartara rimis
Lumen & infernum terret cum conjuge regem.
Et mare contrahitur: ſiccæque eſt campus arenæ,
Quod modo pontus erat: quoſque altum texerat æquor,
Exſiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent,
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo

Alpheus ſaruit: ripæ Spercheides flagrant: & aurum quod Tagus volvit ſuo flumine liqueſcit per ardores. Et aves fluviatiles, quæ nobilitaverant ripas Mæonias cantu ſuo, arſerunt in medio Cayſtro. Nilus tremefactus receſſit ad ultimum orbem, & abſcondit caput, quod adhuc tegitur. Septem ejus *oſtia pulvere reſperſa ſeptem evadunt valles abſque flumine. Eadem ſorte exaruerunt Hebrus & Strymon Thracii, itemque Rhenus & Rhodanus ad occaſum porrecti, & Tybris cui* mundi *imperium fuit aſſignatum. Univerſa terra hiat; & lux pervadit uſque ad inferos per fiſſuras, & terrefacit regem infernum cum uxore. Pelagus etiam coarctatur, & quod jam erat mare, eſt vaſtitas conſtrata glarea: & montes, quos profundum mare operuerat, apparent, & Cycladum, quæ late huc illuc ſparguntur,* numerum *augent. Piſces ſe recipiunt in profundum; neque Delphines pandi audent ſe efferre ſuper mare in aerem aſſuetum. Corpora Phocarum mortua fluitant inverſa*

Notæ.

250 *Alpheos.*] Arcadiæ eſt hic in Peloponneſo, qui ibi abſorptus, impermixtis aquis, ex Græcia, ſubter mare & terram currens, ſe in Sicilia rurſus extollit, ubi Arethuſæ fonti immixtus, ſeſe deinde in mare Siculum exonerat. Quam fabulam non modo Poetæ, ſed hiſtorici etiam ſcripſerunt; de qua, ſuo loco noſtrum quoque audiemus Naſonem.

Ib. *Spercheides.*] Sperchii, Theſſaliæ fluvii qui in Maliacum ſinum illabitur.

251 *Tagus.*] Hiſpaniæ fluvius, aureas vehens arenas, quas jam Sole liquefactas aquæ ritu devolutas inſolenti hyperbole fingit Poeta.

252 *Mæonias.*] Eſt Mæonia eadem quæ Lydia, Aſiæ minoris regio, in qua Cayſtrus fluvius Cygnis ſuis a Poetis celebratus.

253 *Volucres.*] De Cygnis loquitur.

254 *Nilus.*] Celeberrimus Ægypti fluvius, cujus fontes quia veteres ignoraverunt, ideo caput condidiſſe dicit Poeta; quod tamen in Lunæ montibus Ptolemæus, recentiores ex quibuſdam lacubus quos *Zaflan & Zembre* vocant, aſſignârunt.

256 *Vacant.*] Septem dicit alveos, per quos in mare erumpit Nilus, ita exaruiſſe ut valles apparerent.

257 *Iſmarios.*] *Thracios*, ab Iſmaro, Thraciæ monte. Synecdoche eſt.

Ib. *Hebrum.*] Sunt Hebrus & Strymon duo Thraciæ fluvii in Ægæum mare influentes.

258 *Heſperios.*] Id eſt, qui magis ad occidentalem plagam ſpectant. Nam Rhenus Germaniæ, Rhodanus Galliæ, Padus ſeu Eridanus Italiæ, fluvii notiſſimi.

259 *Cui.*] Id eſt, Romanis, fluminis illius accolis. Metonymia eſt.

261 *Infernum.*] *Plutonem* cum Proſerpina conjuge.

264 *Cycladas.*] Sunt Cyclades Ægæi maris inſulæ, in orbem collectæ, quæ hic pro quibuſlibet ſynecdochice ſumuntur.

Exani-

Exanimata natant. Ipſum quoque Nerea, fama eſt,
Doridaque, & natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aeris æſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractoſque undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris,
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paullum ſubſedit, & infra,
Quam ſolet eſſe, fuit: ſiccaque ita voce locuta eſt:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina ceſſant,
Summe Deum? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor) toſtos en aſpice crines,
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillæ.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges
Humano generi, vobis quod thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miſerere tui. Circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli;
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,

ſuper extremam maris faciem. Aiunt etiam ipſum Nereum, & Doridem, & filias ſeſe abdidiſſe in cavernis calidis. Neptunus conatus erat ter emittere aquis lacertos, vultu truci: ter non toleravit ardores aeris. Mitis tamen Terra, ut erat cincta mari, inter aquas pelagi, & fontes undique congeſtos, qui ſeſe receperant in præcordia vaſtæ matris, ſicca extulit faciem omnia ferentem collo tenus; & pratulit manum fronti; & percellens cuncta ingenti pavore paullum ſubſedit; & conſtitit inferius quam ſolet eſſe; & hanc orationem habuit voce arida: Siquidem hoc gratum eſt, maxime Deorum, & digna ſum; quamobrem tua fulmina quieſcunt? Concedatur interituræ fervore ignis interire igne tuo, & ſolatium habere exitii ab auctore. Ægre equidem os aperio in hanc ipſam orationem. (Calor præcluſerat fauces) En vide capillos aſſos, & nihil niſi cineres in oculis, & in vultum. Præſtaſne mihi hanc mercedem, atque hunc honorem feracitatis, & ſervitii; quod patior plagas curvi aratri & raſtrorum, & torqueor toto anno? quod exhibeo folia pecori, & fruges cibos dulces humanæ genti; quod vobis præbeo *thura? Sed pone tamen me dignam eſſe calamitate, aquæ quid meritæ ſunt, quid meritus eſt frater? quamobrem maria illi data ſorte minuuntur, & diſtant longius a cœlo? Quod ſi neque favor fratris, neque meus te movet, at miſerearis cœli tui: intuere utrumq; polum, uterque polus fumum emittit; quos ſi ignis corruperit, domus veſtra cadent. Ecce ipſe Atlas nutat, vixque fert ſuis humeris ardentem polum. Si maria, ſi terræ intereunt, ſi baſilica cœli, ruimus in antiquum chaos. Auſer ex igne,*

NOTÆ.

268 *Nerea.*] Fuit Nereus Deus maris, vates inſignis, in Ægæo mari præcipue habitans, qui Doridem uxorem habuit, ex qua 50 ſuſcepit filias, a patre *Nereidas* dictas.

273 *Contractos.*] Intellige vel calore diminutos, & partim exſiccatos, vel potius in matris gremium congregatos & coactos, ut patet ex verſu ſequenti.

275 *Omniferos.*] Quia omnia alit Terra, unde Græcis παμμήτωρ dicitur, & Virg. Æn. 6. *Omniparens.*

281 *Auctore.*] *Si Jovis potius quam Phaetontis manu periero.*

296 *Atlas.*] Mons Mauritaniæ, qui propter altitudinem cœlum ſuſtinere dicitur; vel quia Atlas rex Mauritaniæ, qui in illum montem fertur tranſmutatus, primus omnium Aſtrologica tractaſſe creditus.

Si quid adhuc ſupereſt: & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: ſuumque
Rettulit os in ſe, propioraque Manibus antra.
At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduus arcem;
Unde ſolet latis nubes inducere terris;
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere nubes
Tunc habuit: nec, quos cœlo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam, pariterque animâque rotiſque
Expulit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: & ſaltu in contraria facto,
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulſus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt latè laceri veſtigia currûs.
At Phaeton, rutilos flammâ populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aera tractu
Fertur; ut interdum de cœlo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus: ſpumantiaque abluit ora.
II. Naides Heſperiæ trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum:
Hic ſitus eſt Phaeton, currus auriga paterni:

ſi quid adhuc reſtat; & proſpice ſummæ rerum. Terra hæc locuta erat; nec vero potuit pati diutius calorem, nec plura narrare; & recepit ſuum caput in ſe, & ſpeluncas viciniores inferis. At pater omnipotens teſtatus Deos, & ipſum Phœbum *qui tradiderat currus, omnia peritura luctuoſo fato, niſi ſuccurrat, excelſus aſcendit in ſupremam arcem, unde ſolet immittere nubila vaſtis terris, unde ciet tonitrua, & vibrat fulmina miſſa. Sed neque tum habuit nubila quæ poſſet ſpargere in terras; neque imbres quos a cœlo mitteret. Intonat & jecit in aurigam* Phaetontem *fulmen libratum ab aure dextra, & deturbavit pariter animam & rotis, & oppreſſit ignes feris ignibus. Equi attoniti ſunt, & ſaltu retrorſum dato, ſubtrahunt colla jugo, & deſerunt habenas laceratas. Frena illic ſunt ſtrata, illic axis eductus temone; ex hac parte radii rotarum quaſſatarum, & reliquiæ currus fracti ſunt late diſjectæ. At Phaeton flamma vaſtante comam flavam fuit præceps, & trahitur per aerem longo tramite; ſicuti quandoque ſtella de cœlo puro, quanquam non delapſa eſt,* tamen *potuit videri decidiſſe. Quem Eridanus maximus recipit longe a patria diſſito orbe; & lavit faciem æſtuantem.*

II. *Naides Heſperiæ condunt ſepulcro corpus fumans igne triſulco; & inſcribunt hoc epitaphium ſaxo ſepulcrali; Hic poſitus eſt Phaeton, moderator currus paterni,*

NOTÆ.

300 *Summæ.*] Summa rerum, in qua rerum maxima pars conſiſtit.

306 *Summam petit arcem.*] Cum ſit altiſſimum in natura cœlum, eſt tamen in ipſo aliquid altius illo; verticem cœli vocat Virgilius.

311 *Ab aure.*] Qui telum vibrant, illud prius, ut acrius emittant, ad aurem adducunt.

313 *Ignibus.*] Ὀξύμωρον. Iguis ignem potius auget: verum flamma valentior minus valentem oppreſſit, ſicut infirmiora à robuſtioribus in natura ſubiguntur in eodem genere.

321 *Stella.*] Non ſtella quidem, ſed exhalatio quædam incenſa, ſtellæ ſpeciem referens.

323 *Procul.*] Multum enim diſtat Italia ab Æthiopia.

324 *Eridanus.*] Fluvius Italiæ, qui & Padus dicitur.

325 *Heſperia.*] Occidentales & Italicæ: *Heſperia* enim fere pro Italia, ſicut *ultima Heſperia* pro Hiſpania ſumitur. Naides autem Heſperiæ, Phaethuſa, Lampetie, & Phœbe, ſorores erant Phaetontis.

Ib. *Trifida.*] *Fulmine*, quod trifida cuſpide pingitur.

Quem

Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos luctu miſerabilis ægro
Conſiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt. Incendia lumen
Præbebant; aliquiſque malo fuit uſus in illo.
At Clymene poſtquam dixit quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata ſinus, totum percenſuit orbem:
Exanimeſque artus primo, mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrinâ condita ripâ.
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrymas: & cæſæ pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaetonta querelas
Nocte dieque vocant: adſternunturque ſepulcro.
Luna quater junctis implêrat cornibus orbem:
Illæ more ſuo (nam morem fecerat uſus)
Plangorem dederant: è quîs Phaethuſa ſororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubita radice retenta eſt.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet;
Avellit frondes. Hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumq; ea mirantur, complectitur inguina cortex;
Perq; gradus uterum, pectuſq; humeroſq; manuſq;
Ambit: & exſtabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? niſi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oſcula jungat?
Non ſatis eſt: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde

quem ſi tenere non potuit, fruſtratus eſt tamen incœptis ingentibus. Nam parens lamentabilis gravi ærumna velaverat faciem opertam; & ſi modo fidem adhibemus, aiunt unum diem præteriiſſe abſque Sole. Deflagratio lucem afferebat; & nonnulla fuit utilitas in illo diſpendio. At Clymene poſtquam protulit quæcumque fuerunt profe enda in tantis malis, triſtis & furioſa, & ſciſſas veſtes habens perluſtravit totum mundum, & exquirens primo membra mortua, mox oſſa, invenit oſſa quanquam ſepulta ripa extera. Et ibi inſedit; & irrigavit lacrymis nomen lectum in marmore, & calefecit gremio nudato. Neque minus Solis filiæ præbent morti lacrymas & ejulatus; dona vana: & plangentes pectora manibus explicitis citant nocte & die Phaetontem non percepturum lamentabiles querimonias: & jacent ad tumulum. Luna quater abſolverat orbem cornibus coeuntibus; illæ ex conſuetudine ſua (nam uſus in conſuetudinem abierat) lamentationes continuaverant, è quibus Phaethuſa grandior natu ſororum, cum cuperet ſeſe in terram mittere, ingemuit pedes induruiſſe; ad quam cum alba Lampetie vellet accedere, correpta eſt radice modo nata. Cum tertia vellet lacerare comam manibus, decerpit frondes. Hæc queritur crura correpta eſſe trunco, illa lacertos ſuos mutari in productos ramos. Et dum ea ſtupent, liber involvit inguina; & circumdat paullatim ventrem, & pectus, & humeros, & manus; & ſupererant tantum ora citantia matrem. Quid agat mater? niſi feratur huc atque illuc, quo furor illam rapiat; & miſceat baſia, dum datur? Non ſatis eſt: nititur eripere corpora ſtipitibus, & revellere ramos teneros manibus: at

NOTÆ.

328 *Excidit.*] Magna tamen aggredi auſus eſt, quod quidem abunde pulchrum, atque magnificum eſt.

329 *Ægro.*] Id eſt, qui ægros facit. Metonym.

335 *Percenſuit.*] Inveniendi filii cauſa.

336 *Mox.*] Poſtquam corpus non invenerat.

340 *Heliades.*] Solis filiæ, à patre Græce ſic dictæ, quæ & à fratre *Phaetontiades*. Tres tantum hic memorat Poeta, alii plures. Hyginus uſque ad ſeptem; quæ poſtquam fratrem per quatuor menſes aſſidue flevíſſent, tandem Jovis miſeratione in populos, vel, ut aliis placet, in alnos, ipſarum vero lacrymæ in ſuccina ſeu electra, mutatæ ſunt.

344 *Luna quater junctis.*] Quatuor menſes tranſierant.

Sanguineæ manant, tanquam de vulnere, guttæ.
Parce, precor, mater, quæcunq; eſt ſaucia, clamat:
Parce, precor: noſtrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. Cortex in verba noviſſima venit.
III. Inde fluunt lacrymæ: ſtillataq; ſole rigeſcunt
De ramis electra novis: quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.
IV. Adfuit huic monſtro proles Stheneleia Cycnus,
Qui tibi materno quamvis a ſanguine junctus,
Mente tamen, Phaeton, propior fuit. Ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides amnemque querelis
Eridanum implerat, ſilvamque ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro: canæque capillos
Diſſimulant plumæ: collumque a pectore longum
Porrigitur, digitoſq; ligat juncturа rubentes:
Penna latus veſtit: tenet os ſine acumine roſtrum:
Fit nova Cycnus avis. Nec ſe cœloque, Jovique
Credit, ut injuſte miſſi memor ignis ab illo.
Stagna colit, patuloſque lacus: ignemque peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaetontis, & expers
Ipſe ſui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Eſſe ſolet: lucemque odit, ſeque ipſe, diemque:
Datq; animum in luctus: & luctibus adjicit iram:
Officiumq; negat mundo. Satis, inquit, abævi

guttæ cruentæ fluunt indè, tanquam de cicatrice. Ignoſce, quæſo, mater, vociferatur, quæcunque eſt vulnerata; ignoſce, quæſo, corpus noſtrum diſcerpitur in arbore. Jamque vale. Liber occupavit os *ultima verba* proferens.

III. *Inde ſtillant lacrymæ, & electra derivata de novis ramis indurantur Sole: quæ fluvius purus excipit, & mittit Italis puellis, induenda.*

IV. *Cycnus filius Stheneli adſtitit huic prodigio, qui utcumque tibi devinctus ſanguine materno, Phaeton, tamen fuit conjunctior* benevolo *animo. Ille, neglecto regno, (nam imperium tenebat in gentem Ligurum, & amplas civitates) queſtibus impleverat ripas glaucas, & fluvium Eridanum, & nemus amplificatum ſororibus, cum vox eſt imminuta viro, & pluma candida imitantur comam, & collum productum a pectore extenditur, & ligamina committunt* pedum *articulos rubentes. Penna tegit latus, roſtrum occupat os ſine acumine: Cycnus mutatur in avem novam. Nec ſe committit cœlo, & Jovi, tanquam recordans fulminis injuſte conjecti ab illo. Frequentat ſtagna, & vaſtos lacus, & averſatus ignem aſſumpſit flumina contraria flammis, quæ habitet. Interea pater Phaetontis horridus, & ipſe ſpoliatus ſua elegantia, qualis conſuevit eſſe cum orbem* ſuum *obſcuratum habet, & odio habet ſplendorem, ſeipſum & diem: & animum adjicit ad mœrorem, & addit iram mœrori, & recuſat officium* ſuum præſtare *orbi. Satis, ait, conditio*

Notæ.

361 *Parce, precor.*] Sic Polydorus apud Virg.

Quid miſerum, Æneа, laceras: jam parce ſepulto;
Parce pias ſcelerare manus.

363 *In verba.*] Hoc eſt, cortex os obducens, verba Heliadum ultima occupavit.

367 *Adfuit huic.*] Quo Heliades in arbores Populos, & lacrymæ in Electra converſæ ſunt. Nunc ad Cycni Stheneli filii progreditur fabulam, qui Phaetonti ſanguine & amicitia conjunctus, cum, relicta Liguria, ad Padi ripas veniſſet, multumque amici caſum defleviſſet, in avem ſui nominis fuit mutatus.

370 *Ligurum.*] Sunt Ligures, quibus imperabat Cycnus, Italiæ Populi, inter Varum & Macram amnes ſiti, Tuſcis ab ortu contermini.

372 *Sororibus.*] *Phaetontis:* Quas ante in Populos mutatas vidimus.

375 *Junctura.*] Pelliculam dicit rubentem, qua continentur Cycnorum digiti.

377 *Nec ſe cœloque.*] Naturalem cauſam petit ex fabula.

Ib. *Jovique.*] Id eſt, *aeri.*

382 *Deficit orbem.*] Ubi deliquium & eclipſim patitur, opaci Lunæ corporis interjectu obſcuratus.

385 *Officiumque.*] Currum regere, cujus beneficio illuſtratur orbis.

Sors

Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum ſine fine mihi, ſine honore, laborum:
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omneſque Dei non poſſe fatentur;
Ipſe agat; ut ſaltem, dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Miſſos quoque Jupiter ignes
Excuſat, precibuſque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos: ſtimuloq; domans & verbere ſævit:
Sævit enim, natumq; objectat, & imputat illis.

V. At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit: &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quæ poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt: terras, hominumque labores
Perſpicit. Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ, fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus; læſaſque jubet revireſcere ſilvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrina
Hæſit: & accepti caluere ſub oſſibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
Nec poſitu variare comas: ubi fibula veſtem,
Vitta coercuerat neglectos alba capillos, (cum:
Et modo leve manu jaculum, modo ſumpſerat ar-
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla

mea fuit laborioſa ab initio temporum; & me pœnitet laborum exactorum ſine fine, ſine honore. Quivis alius regat currus ferentes lucem. Si nullus eſt, & omnes Dii concedunt ſe eſſe impares, ipſe regat, ut ſaltem, dum tractat noſtra lora, deponat quandoque fulmina quæ privent parentes liberis. *Tum cognoverit, poſtquam tentaverit impetum equorum ignipedum, non dignum eſſe morte qui non bene moderatus fuerat illos. Omnes Dii circumdant Solem talia proferentem; & orant voce ſupplice ne placeat immittere caliginem mundo: Jupiter etiam excuſat flammas* a ſe *conjectas, & adjicit pro imperio comminationes precibus. Sol cogit equos attonitos, & trementes adhuc pavore: & compeſcens* eos *aculeo, & ſcutica furit: furit enim, & objicit filium, &* eos *accuſat de* ejus morte.

V. *At Pater omnipotens perluſtrat vaſtum ambitum cœli, & proſpicit, ne quid corruptum viribus ignis perierit: quæ poſtquam invenit integra, & ſibi conſtantia, intuetur terras & labores hominum. Magis tamen intendit animum ad ſuam Arcadiam: & renovat fontes & fluvios nondum auſos fluere: decorat terram herbis, arbores foliis, & imperat nemora vaſtata revireſcere. Dum ſæpius meat atque remeat, conſtitit* defixis oculis *in puella Nonacrina: & amor medullis receptus incaluit. Non erat hujus penſum lanam trahere & mollem reddere, & varia poſitura capillos diſtinguere. Poſtquam fibula collegerat amictus, vitta candida comam fluentem, & nunc corripuerat manu expolitum jaculum, nunc arcum; erat miles Dianæ, neque ulla magis accepta*

Notæ.

390 *Ipſe.*] *Jupiter*, quem tamen iratus dedignatur appellare.

405 *Arcadiæ ſuæ.*] A ſe amatæ; ſive propter Maiam, quæ in Cyllene, ipſius Arcadiæ monte, Mercurium peperit. Vel *ſuæ* ait Poeta, quod Arcades non minus, quam Cretenſes, apud ſe natum eſſe Jovem contendunt. Sic Pauſanias in Arcadicis.

409 *Nonacrina.*] *Arcadica*; Synecdochice. Calliſto eſt Lycaonis filia, cui nomen fecit Mons Arcadiæ *Nonacris.*

412 *Poſitu variare.*] Id eſt, in varias figuras componere.

413 *Vitta alba.*] Quæ pudicitiæ ſymbolum.

415 *Miles erat.*] Id eſt, Venationi erat dedita: nam & talis fuit Diana.

Ib. *Phœbes.*] *Dianæ*, Apollinis ſeu Phœbi ſororis.

Ib. *Mænalon.*] Arcadiæ montem, ubi Diana venari ſolita.

Gratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa eſt.
Ulterius medio ſpatium Sol altus habebat;
Cum ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentoſque retendit
Arcus: inque ſolo, quod texerat herba, jacebat.
Et pictam poſita pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit feſſam, & cuſtode vacantem;
Hoc certe conjux furtum mea neſciet, inquit:
Aut ſi reſcierit; ſunt, ô ſunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultumque Dianæ:
Atque ait, ô comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? de ceſpite virgo
Se levat: &, Salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipſe licet, majus Jove. Ridet, & audit;
Et ſibi præferri ſe gaudet; & oſcula jungit;
Nec moderata ſatis, nec ſic à virgine danda.
Qua venata foret ſilva narrare parantem
Impedit amplexu: nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo fœmina poſſit,
(Aſpiceres utinam, Saturnia, mitior eſſes!)
Illa quidem pugnat: ſed quæ ſuperare puella,
Quiſve Jovem poterat? ſuperum petit æthera victor
Jupiter. Huic odio nemus eſt, & conſcia ſilva.
Unde, pedem referens, pæne eſt oblita pharetram
Tollere cum telis, &, quem ſuſpenderat, arcum.
Ecce, ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Aſpicit hanc, viſamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primo, ne Jupiter eſſet in illa.

hac Triviæ tetigit Mænalon. Sed nulla gratia aut potentia eſt durabilis. Sol excelſus tenebat locum ulteriorem medio, cum illa intrat ſilvam, quæ nullo tempore deciſa erat. Hic depoſuit pharetram humero, & relaxavit arcum flexilem; & ſtrata erat ſuper terra, quam gramen veſtiverat: & ſuſtentabat picta pharetra caput impoſitum. Cum Jupiter aſpexit defatigatam, & ſine cuſtode; certe, dicit, uxor mea ignorabit iſtud ſtuprum; aut ſi cognoverit, ſunt ne rixæ, o ſunt ne tanti? Continuo aſſumit vultus & ornatum Dianæ, atque inquit, O puella pars una mearum comitum, in quibus collibus es venata? Puella ſurgit, & ait, Salve numen, mea ſententia, majus Jove, quamvis ipſe me *audiat:* ipſe *audit & videt, & lætatur ſe ſibi anteponi; & dat ſuavia, nec ſatis modeſta, nec ſic ut a puella dari oporteat. Implicat amplexu conantem referre qua ſilva venata ſit; & ſe manifeſtat non ſine crimine. Illa equidem (utinam videres, Juno, eſſes lenior!) Illa equidem contra nititur quantum ſaltem puella poſſit; ſed quæ puella, quiſve poterat vincere Jovem? Jupiter voti compos aſcendit in ſupremum cœlum. Hæc odit nemus & ſilvam conſciam. Unde digrediens oblita eſt fere colligere pharetram cum ſagittis, & arcum quem appenderat. Ecce Dictynna ſtipata ſuis comitibus ambulans per excelſum Mænalon, & elata nece ferarum videt hanc, & arceſſit viſam; hæc vocata recedit, & metuit primo, ne Jupiter lateret in illa.*

NOTÆ.

416 *Triviæ.*] *Dianæ*; quæ ideo Trivia dicitur, quod in triviis triformi, & tricipiti ſacra fierent. Vide Faſt. lib. I. Eſt nempe Diana in terris, eadem quæ in cœlo Luna, & inferis Proſerpina, quam in triviis equino, canino, medioque humano capite repræſentabant.

417 *Ulterius ſpatium.*] Meridiem jam pertranſiſſe ſignificat.

418 *Quod nulla.*] Quod nunquam cæſum erat, adeoque arboribus denſiſſimum, umbraque gratiſſima.

424 *Sunt jurgia tanti?*] Sunt ne tanti momenti, ut me ab hiſce deliciis abſterreant?

435 *Aſpiceres.*] Id eſt, ſi vidiſſes, Juno, quam reluctanter Jovi ceſſerit, non adeo in immerentem ſævires.

438 *Conſcia.*] Stupri a Jove illati.

441 *Dictynna.*] Diana, ἀπὸ τῶν δικτύων, a retibus, quibus uſa Dea venatrix. Quanquam in Britomartis nymphæ & comitis honorem hoc nomen ſibi aſſumſiſſe Dianam voluerunt alii. Illa nempe cum Minois amorem fugeret, & ſe in mare præcipitem dediſſet, à Cretenſibus, oraculo monitis ut hoc pacto graſſantem peſtem effugerent, retibus ex mari extracta eſt. Qui Cretenſes Dianæ templum, ſub Dictynnæ nomine, extructum dicaverunt.

Sed,

Sed, poſtquam pariter Nymphas incedere vidit,
Senſit abeſſe dolos, numerumque acceſſit ad harum.
Heu quam difficile eſt crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante ſolebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima,
Sed ſilet; & læſi dat ſigna rubore pudoris.
Et (niſi quod virgo eſt) poterat ſentire Diana
Mille notis culpam. Nymphæ ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant Lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum: de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; ſummas pede contigit undas.
His quoque laudatis, procul eſt, ait, arbiter omnis:
Nuda ſuperfuſis tingamus corpora lymphis.
Parrhaſis erubuit; cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit. Dubitanti veſtis ademta eſt:
Qua poſita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibuſque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia: deque ſuo juſſit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis:
Diſtuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Cauſſa moræ nulla eſt: & jam puer Arcas (id ipſum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obvertit ſævam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum reſtabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores: fieretque injuria partu
Nota: Joviſque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram,

Sed poſtquam cognovit Nymphas una ambulare, intellexit fraudem non eſſe; & ſe addidit earum choro. Heu quam difficile eſt non indicare crimen ore! vix erigit oculos; neque, ut antea conſueverat, affixa eſt lateri Deæ; neque eſt prima toto choro. Verum tacet; & rubore ſuo indicat pudicitiam violatam. Et, niſi ipſa eſſet virgo, Diana poterat cognoſcere crimen mille indiciis. Nymphæ dicuntur cognoviſſe. Cornua Lunæ renovabantur nono menſe, cum Diana *Dea venatrix languens nimio fervore fratris, devenit in ſilvam opacam, ex qua manabat rivus fluens cum ſtrepitu, & verrebat ſabulum detritum. Poſtquam probavit loca, attigit pede aquas ſupremas, illis quoque probatis, longe abeſt, inquit, omnis teſtis, abluamus nuda corpora aquis ſuperfuſis. Parrhaſis rubore correpta eſt. Omnes exuunt veſtes,* ea *ſola cunctatur. Amictus dereptus eſt moras nectenti, quo exuto, culpa prodita eſt cum nudo corpore. Diana dixit huic exterritæ, & quærenti tegere ventrem manibus, fuge hinc, neque contamina ſacros fontes; & imperavit abire à ſuo numero. Conjux magni Tonantis hoc olim adverterat; & dimiſerat in tempus opportunum atrox ſupplicium. Non eſt cauſa* diutius *morandi; & jam puer Arcas erat natus de adultera: id ipſum Junoni mœrori erat. In quem puerum ſtatim atque conjecit feros oculos ferumque animum, ſcilicet, inquit, hoc unum ſupererat, pellex, ut fœcunda eſſes, & injuria innoteſceret partu, & crimen mei Jovis eſſet hoc teſtimonio confirmatum. Non diſcedes inulta, namque tibi eripiam formam,*

Notæ.

452 *Senſiſſe feruntur.*] Adeoque perſpicaciores, minuſque, quam ipſa Diana, virgines: vel quia cum illa familiariter magis verſarentur.

453 *Orbe.*] *Nonus menſis aderat.*

454 *Fraternis.*] *Solis*, qui Dianæ frater.

456 *Attritas.*] *Minutas*, quæque adeo pedes non læderent.

460 *Parrhaſis.*] *Calliſto*, Arcadica. Memorantur enim Arcadiæ mons Parrhaſius, nemus, oppidum, regiuncula; à Parrhaſo Lycaonis filio.

461 *Ademta.*] Puellari protervitate & joco.

464 *Sacros.*] Fontes, quibus erat perennis ſcaturigo, Numen habere credebantur.

465 *Cynthia.*] *Diana*, à Cyntho, Deli monte, ubi cum Apolline nata.

468 *Cauſſa moræ nulla.*] Juno non videt cauſam, quare iram ſuam diutius differat.

Ib. *Arcas.*] Quem ex Jove peperit Calliſto.

Qua

Qua tibi, quaque places noſtro, importuna, marito.
Dixit: &, adverſa prenſis a fronte capillis,
Stravit humi pronam. Tendebat brachia ſupplex:
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus, & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataq; quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Neve prece animos, & verba ſuperflua flectant;
Poſſe loqui eripitur. Vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa.
Aſſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcunque manus ad cœlum & ſidera tollit:
Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, ſentit.
Ah quoties, ſola non auſa quieſcere ſilva,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit viſis; oblita quid eſſet:
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater eſſet in illis.
VI. Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
Arcas adeſt, ter quinque fere natalibus actis.
Dumque feras ſequitur; dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſque plagis ſilvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem. Quæ reſtitit Arcade viſo;
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refugit:
Immotoſque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiuſque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipſoſque nefaſque

qua tibi plaudis, odioſa, & qua grata es viro noſtro. Locuta eſt; & coma correpta a fronte oppoſita, proturbatam projecit in terram. Supplex porrigebat lacertos: lacerti cœperunt rigere pilis atris, & manus flecti, & augeri in ungues hamatos, & vicem pedum præſtare, & vultus olim probati a Jove fieri turpes vaſtis ſanicibus. Et ne preces, & copia orationis moveat mentem, tollitur poteſtas loquendi: vox ſæva, infenſa, & plena terroris emittitur de rauco gutture. Animus tamen priſtinus ineſt in urſa facta, & indicans pœnam ſuam continuo gemitu, tollit ad cœlum & aſtra manus qualeſcunque; & cogitat Jovem ingratum, licet non poſſit ita prædicare. Ah! quoties verita requieſcere in nemore deſerto, expatiata eſt ante domum, & in campis olim ſuis. Ah! quoties agitata eſt per rupes latratibus canum! Et venatrix effugit tremefacta metu venatorum! Sæpe ſe abdidit feris conſpectis, non recordans quid eſſet; & urſa expavit urſos viſos in collibus, & lupos, quanquam parens eſſet immixtus illis.

IV. *Ecce Arcas filius Calliſtus neſcius incidit in matrem, annos natus propemodum quindecim; & dum perſequitur feras, dum eligit ſaltus idoneos, & circumdat ſilvas Erymanthidas caſſibus intextis, occurrit matri, quæ conſtitit Arcade conſpecto, & viſa eſt cognoſcere illum. Ille receſſit, & ignorans expavit hærentem ſemper in ſe oculis fixis; & jacturus erat telum vulneraturum pectus* matris *cupientis accedere propius: Omnipotens* id *vetuit, & ſimul ipſos corripuit, & prohibuit nefas,*

NOTÆ.

478 *Brachia.*] In urſam mutata eſt. Cujus fabulæ hanc cauſam aſſignat Palæphatas. Ingreſſa erat Calliſto venatrix urſæ cubile, a qua conſumpta eſt: Exivit deinde urſa, nec deinceps apparuit Calliſto: eam urſam eſſe comites dictitarunt.

487 *Tollit*] Solent nempe urſi poſterioribus tantum pedibus quandoque inſiſtere, more hominum.

493 *Quid eſſet.*] Ejuſmodi nempe fera, cui ab aliis nihil timendum eſſet.

495 *Pater.*] Patrem illius Lycaonem antea in lupum Jovis ira mutatum vidimus, Lib. I.

499 *Erymanthidas.*] *Arcadicas*; *Erymanthus* quippe Arcadiæ mons eſt, apro ab Hercule cæſo factus celebris.

Suſtulit

Suſtulit; & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cœlo, vicinaque ſidera fecit.
Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: & ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reverentia movit
Sæpe Deos: cauſſamque viæ ſcitantibus infit:
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim? pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo mea vulnera cœlo
Videritis ſtellas illic, ubi Circulus axem
Ultimus extremum ſpatioque breviſſimus ambit.
Eſt vero, cur, quis Junonem lædere nolit,
Offenſamque tremat; quæ proſim ſola nocendo?
En ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra
est!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas!
Vindicet antiquam faciem, vultuſque ferinos
Detrahat; Argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non & pulſa ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumat?
At vos ſi læſæ contemptus tangit alumnæ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete Triones:
Sideraque in cœlo ſtupri mercede recepta
Pellite: ne puro tingatur in æquore pellex.
VII. Di maris annuerant. Habili Saturnia curru

& affixit cœlo ablatos vento rapido per aerem, & aſtra eſecit ſibi invicem *vicina. Juno excanduit, poſtquam adultera micuit inter aſtra, & devecta eſt ad veterem Tethyn in mare & ſenem Oceanum; quorum honos tetigit ſæpe Deos: &* ita *incipit* verba faciens ad eos *qui de cauſſa itineris interrogaverant. Petitis quamobrem regina Deorum huc advenerim ab arcibus cæleſtibus? Alia habet cœlum pro me. Sim mendax, niſi, cum nox induxerit tenebras mundo, aſpexeritis* Arcadem & Calliſtonem, *meos dolores, ſtellas jam inſignes ſupremo cœlo, illic ubi circulus ultimus & minimus ambitu circumdat polum. Reliquum autem eſt* aliquid, *quamobrem quiſquam metuat offendere Junonem, & metuat læſam, quæ ſola juvem officiendo? En quantum ego profeci? quanta eſt noſtra poteſtas? prohibui eſſe hominem, facta eſt Dea. Ita ulciſcor noxias: ea eſt mea vaſta potentia! Aſſerat* ei *priſtinam formam, & tollat faciem belluinam; quod fecit antea in Phoronide Argolica. Cur non etiam eam uxorem ducat, Junone repudiata, & conſtituat in meo cubiculo, & accipiat Lycaonem in ſocerum? At ſi faſtidium alumnæ ſpretæ vos movet, arcete a glauco mari ſeptem Triones; & abigite ſidera cœlo, quod iis ſtupri præmium eſt, admota; ne adultera mergatur in aqua pura.*

VII. *Dii maris aſſenſi erant: filia Saturni*

NOTÆ.

506 *Inania.*] *Per ſpatium aerium*, quod vacuum videtur.

507 *Sidera.*] Calliſto fuit in Urſam majorem mutata, quam Arctophylax, in quem mutatus Arcas, comitatur.

509 *Canam.*] Spumis & ætate; nam omnium rerum, etiam Deorum nutrix credita.

510 *Quorum reverentia.*] Oceanus & Tethys magno ſunt in honore apud omnes Deos, quia antiquiſſimi. Alter Deorum parens; altera mater, ſive nutrix. Vide Natal. lib. VIII. cap. 1.

516 *Circulus.*] *Arctius*, qui minimus eſt ad polum Septentrionalem.

522 *Sontibus.*] Nocentibus, & meis pellicibus.

523 *Vindicet.*] Reſtituat illi priorem formam, ſicut & reſtituit ſuam Io nepti Phoronei, quæ, cum in vaccam Junonis metu fuit converſa, humanæ tandem formæ a Jove fuit reſtituta.

525 *Ducat.*] Calliſtonem, quam in tanto dolore, multum cavet ne nominet.

527 *Alumnæ.*] Jam antea Junonem a Tethy educatam diximus: cui fabulæ natura ipſa anſam præbuit. Per Junonem enim infimam aeris regionem præſertim intelligunt fabularum conſarcinatores, qui quidem aer Tethy ſeu aqua rarefacta gignitur & nutritur.

528 *Septem Triones.*] Id eſt, Urſam majorem.

530 *Ne puro.*] Hoc ideo fictum, quod Urſa, & polo nobis ſublato vicina ſidera non ſubeant horizontem, qui quidem Poetis, ut & vulgo, videtur mare.

Ingreditur

Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuisses,
Corve loquax, subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas:
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
VIII. Pulcrior in tota, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Hæmonia; placuit tibi, Delphice, certe,
Dum vel casta fuit, vel inobservata. Sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix.
Auditaque viæ causa, Non utile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ.
Quid fuerim, quid simque, vide; meritumque require:
Invenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam

ascendit in cœlum fluidum curru agili pavonibus stellatis; stellatis inquam *tam nuper Argo interfecto, quam tu, corve garrule, nuper eras repente mutatus in alas atras, cum prius albus fuisses. Nam hæc avis fuit olim splendida pennis candidis, ut par esset columbis prorsus sine omni macula; neque cederit anseribus custodituris voce experrecta Capitolium, neque cycno prosequenti fluvios. Lingua nocuit, lingua garrula* id *præstante, ut color qui erat candidus, nunc sit contrarius candido.*

VIII. *Non fuit* puella *formosior in tota Hæmonia, quam Lariſſæa Coronis. Sane grata tibi fuit, Delphice, dum vel pudica fuit, vel minus observata. Sed avis Apollinis cognovit stuprum; &, ut index inexorabilis revelaret vitium occultum, gressus dirigebat ad dominum: quem indicem cornix loquax persequitur alis agitatis, ut omnia percunctetur. Et cognita causa viæ. Non, ait, iter facis* tibi *commodum: ne contemne omina linguæ meæ. Inspice quid sim, & quid fuerim, & percunctare de merito, reperies fidem* mihi *obsuisse. Nam aliquando Minerva*

NOTÆ.

532 *Pictis.*] Quorum caudas stellantibus gemmis, ex Argi oculis, nuper ornaverat Juno. Picti vero Pavones proprie trahunt currum Junonis propter diversam & multicolorem aeris naturam: qua de causa & Iris eidem nuncia, & ministra est.

533 *Tam nuper.*] Repetitio est, ut ad sequentem fabulam facilius descendat, & lectoris animum præparet.

534 *Quam tu nuper eras.*] Corvus initio fuit candidus; sed quum ejus indicio Apollo cognovisset Coronida amicam cum alio juvene (Ischyde sc.) rem habere, eamque sagittis interfecisset, puerumque Æsculapium exciso utero extraxisset; pœnitentia ductus, corvum indicem sibi aliquid præmii sperantem, ex albo nigrum fecit.

538 *Nec servaturis.*] Alludit ad historiam Romanam, quæ Gallos testatur, olim per noctis silentia ad summum Capitolii obsessi ascendisse; ita ut non custodes solùm, sed & canes fefellerint: anseres tamen clangore, & alarum strepitu M. Manlium excitâsse, qui cum aliis Gallos de arce Romana deturbavit.

542 *Lariſſæa.*] Lariſſa Thessaliæ urbe oriunda; quare ab alia Coronide Phocaica distinguitur.

543 *Hæmonia.*] *Thessalia*, ab Hæmo vicino monte, ut placet Servio; at potius ab aliquo rege, quorum causa sæpissime nomen mutavit.

Ib. *Delphice.*] Apollinem compellat, qui à Delphis, Phocidis urbe, ubi celeberrimum habuit templum & oraculum, hoc nomen consecutus est.

545 *Phœbeius.*] Corvus est, propter auguria, vaticinia, & præsagia, Apollini sacer.

546 *Non exorabilis.*] Inexorabilis dicitur corvus, quia cornicis monita audire noluerit; vel forte quia Coronis eum precibus frustra fatigavit ne rem proferret.

551 *Quid fuerim.*] Comes namque fui Minervæ.

Ib. *Quid sim.*] Nunc à comitatu Minervæ repulsa contemnor.

Pallas

Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
Clauſerat Actæo texta de vimine ciſta:
Virginibuſq; tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent,
Abdita fronde levi denſa ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commiſſa duæ ſine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe. Timidas vocat una ſorores
Aglauros; nodoſque manu diducit; at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ;
Et ponar poſt noctis avem. Mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt; ne voce periculaquærant.
At puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
Me petiit. Ipſa licet hoc à Pallade quæras:
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fueramque ego regia virgo:
Divitibuſque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. Nam dum per littora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſummâ ſpatiarer arenâ,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis abſumſit inania verbis:
Vim parat, & ſequitur. Fugio, denſumque relinquo

incluſerat Erichthonium filium natum abſque matre, capſa facta de vimine Actæo: & poſuerat hanc legem tribus puellis ortis ex Cecrope biformi, ne intuerentur ſua arcana. Ego *tecta levibus foliis obſervabam quid agerent ab ulmo ſpiſſa. Duæ Pandroſos, & Herſe fideliter ſervant concredita: una Aglauros arceſſit ſorores meticuloſas: & reſolvit vincula manu: at intuentur intus & puerum, & draconem juxta ſtratum. Renuncio Deæ quæ facta eſſent, pro quo hæc mihi gratia refertur, ut dicar rejecta à clientela Palladis; & habear poſt alitem noctis. Meum ſupplicium poteſt docuiſſe alites, ne arceſſant damna loquacitate. At* dices, *credo,* Minerva *non expetivit me ſponte ſua, cum ego ab illa tale nihil rogarem. Poſſis iſtud à Minerva ipſa exquirere: tametſi inſenſa eſt, inſenſa non iſtud diſſitebitur. Nam, dico quæ paſſim nota ſunt,* Coroneus *illuſtris terra Phocaica me progenuit: & quærebar à procis opulentis; ne me deſpice. Pulcritudo mihi obfuit. Nam dum ambularem in extrema glarea tardis greſſibus per littora, ut conſuevi, Deus maris* Neptunus *intuitus eſt* me, *& amore correptus eſt: & poſtquam contrivit orando vanum tempus & molles voces, vi nititur, &* me *perſequitur. Proſilio, & deſtituo littus ſolidum,*

NOTÆ.

553 *Erichthonium.*] Fuit hic ſuo tempore rex Athenienſium, ex Vulcani ſemine in terram effuſo, dum vim Minervæ pararet, genitus; quem quidem draconis pedibus natum ciſta incluſit ipſa Minerva, tribuſq; Cecropis virginibus commendavit, *&c.*

554 *Actæo.*] *Ex Attica regione direpto.*

555 *Gemino.*] Fuit Cecrops Athenienſium rex primus, à quo illi *Cecropidæ:* dictus ideo geminus, vel quod ex parte ſerpens, vel quod lingua duplici, Ægyptia, nempe Ægypto oriundus, & Attica. Alii alias cauſas afferunt.

562 *Acta.*] A Cecropis filiabus.

563 *Ut dicar.*] Cornicem ob garrulitatem averſatur prudentiæ Dea: cujus generis aves in Minervæ templis luciſque raro, Athenis omnino non conſpici, ſcripſit Plinius, lib. X. cap. 12.

564 *Noctis avem.*] *Noctuam*; quæ Minervæ ſacra, quia in tenebris perſpicit; atque in nocte conſilium: ut & propter oculos cæſios, qui illi cum Minerva communes.

565 *Voce.*] Plurimis nocet avibus, quæ per vocem & propter eam in aucupis manus deveniunt.

566 *At puto.*] Tacitæ occurrit objectioni. Diceret enim corvus, *non ob indicium repulſa fuiſti, ô Cornix, ſed quia nunquam Minervæ grata*; quod omnem cornici ſuaſionis vim adimebat. Atque hanc poſtea ita diſſolvit objectionem, ut ſponte fuerit ab ipſa Minerva comes petita.

569 *Phocaica.*] In Phocide Græciæ regione, Atticæ finitima, imperans.

572 *Lentis.*] Qui cornicum etiam mos eſt.

Littus,

Littus, & in molli nequicquam laſſor arena.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem. Mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat, inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut ante, pedes retinebat arena:
Et ſumma tollebar humo. Mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
IX. An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemq; fugit, tenebriſque pudorem
Celat; & a cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Hæmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis:
Et pariter vultuſque Deo, plectrumque, colorque
Excidit. Utque animus tumida fervebat ab ira;
Arma aſſueta capit; flexumque a cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore juncta

& fruſtra defatigor in molli ſabulo. Poſtea precor Deos & homines; neque vox mea movit ullum hominem: virgo tacta eſt pro virgine, & opem tulit. Porrigebam lacertos ad cœlum, lacerti cœperunt obſcurari pennis levibus. Conabar deripere amictum ab humeris; at ille erat pluma, & fixerat radices extremas in cutem. Molibar percutere pectora nuda meis palmis; ſed neque habebam palmas, neque pectora nuda. Currebam; neque uti prius ſabulum coercebat pedes: & levabar extrema terra. Continuo vecta per aerem tollor, & ſum addita comes illibata Palladi. Quid tamen juvat iſtud, ſi Nyctimene, facta ales crimine nefando, occupavit noſtrum honorem?

IX. *An factum, quod vulgatum eſt per totam Lesbon, eſt tibi inauditum? Nyctimenen violaſſe lectum paternum? Illa quidem* eſt *ales; ſed conſcia criminis vitat* omnium *conſpectum & diem, & tegit pudorem caligine; & fugatur ab omnibus* avibus *toto cœlo. Corvus dicit proferenti talia, oro ut iſtæ revocationes ſint tibi exitio; nos contemnimus inane præſagium. Neque deſiſtit ab incœpto itinere: & refert domino* Apollini *ſe vidiſſe Coronidem cubantem cum juvene Hæmonio. Laurea* corona *excidit Deo, audito ſtupro amantis, atque ſimul alacritas, & plectrum, & color: & cum mens excandeſceret ira turgente, ſumit tela conſueta, & curvat arcum tenſum a cornibus; & ſagitta ineluctabili tranſverberavit*

NOTÆ.

577 *Nequicquam.*] Quia plus poterat Neptunus inſequendo, quam Coronis fugiendo.

579 *Virgo.*] Minerva perpetua gaudens virginitate, virginis Coronidis cauſa mota eſt.

587 *Et ſumma.*] Jam levior facta eſt, nec, ut ante, mollis arena cedit pedibus, & greſſus retardat.

589 *Diro.*] Quia Nyctimene, Nyctæi regis Lesbi filia, patris amore capta, cum eo concubuiſſe dicitur. Hæc miſerante Minerva, in noctuam mutata eſt: hinc luciſuga ab avibus, interdiu ſi prodeat, inceſſitur.

590 *Noſtro.*] Quia Minervæ cariſſima.

591 *Lesbon.*] Eſt Lesbos maris Ægæi inſula nobilis, Troadi a meridie oppoſita. Hodie *Metelin.*

596 *Tibi, ait, revocamina.*] Id eſt, male tibi ſit, quæ me ab incœpto itinere revocas.

599 *Coronida.*] Lariſſicam intellige, quam cum Iſchye, aut Iſchyde concubuiſſe ſupra diximus.

601 *Plectrum.*] Quo citharam percutiebat.

603 *Arma.*] Arcum, & ſagittas.

Inde-

Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
Candida Puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, potui pœnas tibi, Phœbe, dedisse:
Sed peperisse prius. Duo nunc moriemur in una.
Hactenus; & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus letale secutum est.
Pœnitet heu sero pœnæ crudelis amantem:
Seque, quod audierit, quod sic exarserit, odit:
Odit avem, per quam crimen causamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu temeraria tela sagittas.
Collapsamque fovet: seraque ope vincere fata
Nititur; & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogumque parari
Sensit, & arsuros supremis ignibus artus;
Tum vero gemitus (neque enim cœlestia tingi
Ora decet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit. Haud aliter, quam cum spectante juvenca
Lactentis vituli, dextra libratus ab aure,
Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injustaque justa peregit.
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina: sed natum flammis uteroque parentis
Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non falsæ præmia linguæ
Inter aves albas vetuit confidere corvum.
X. Semifer interea divinæ stirpis alumno

pectora tollis connexa cum pectore tuo. Coronis tacta ingemuit, & ferro erepto ex vulnere infecit artus niveos sanguine purpureo: & dixit; Potui tibi pœnas exsolvisse, o Apollo, sed antea fœtum emisisse; nunc duo cademus in una. Huc usque locuta est, *& emisit pariter vitam cum sanguine. Frigus mortiferum corripuit corpus vacuum anima. Heu! sero pœnitet amantem sævæ vindictæ; & sese odio prosequitur, quod aurem præbuerit, quod sic iræ intentus fuerit. Odio habet alitem per quem necesse fuerat cognoscere vitium, & causam luctus: & aversatur nervum, & arcum, & manum, & cum manu, tela* illa *inconsiderate emissa, sagittas. Et incumbit jacenti, & conatur superare fata auxilio,* jam nimium *sero, & nequicquam experitur artes medicas. Quæ postquam* vidit *incassum admota, & vidit rogum adornari, & membra flagratura ultima flamma, tum vero emisit suspiria ducta ex imo corde: (neque enim decet vultus cœlestes irrigari lacrymis) non aliter quam cum juvenca intuente malleus impactus ab aure dextra* percussoris *perfregit tempora depressa vituli sugentis ictu personanti. Postquam tamen irroravit pectus unguentis ingratis, & amplexus est, & absolvit exequias iniquas, non passus est Apollo prolem suam cadere in cineres eosdem; sed exemit igni & ventre matris filium, & portavit in speluncam Chironis* qui formæ erat *ambiguæ. Et prohibuit corvum expectantem mercedem linguæ non mendacis consistere inter candidas volucres.*

X. *Interea semiferus* Centaurus *oblectabatur* Æsculapio *alumno*

NOTÆ.

609 *Duo.*] Ipsa cum filio Æsculapio, qui jam in utero erat.

610 *Hactenus.*] Id est, pauca dixit, quasi plura dicere volentem vita deseruerit.

626 *Ingratos.*] Utpote in re tali. Munus erat flebile & triste ministerium.

627 *Justa.*] Exequias *injustas* vocat, quarum se ingratum injustumque damnabat autorem.

629 *Natum.*] *Æsculapium*, quem utero Coronis gestabat.

630 *Chironis.*] Fuit Chiron Centaurus, Saturno & Philyre Oceani filia ortus, cujus ideo pars superior hominis, posterior equi dicitur fuisse, quod pater, ne ab uxore Ope, amoribus interveniente, cognosceretur, in equum sese confestim mutaverit. Probitate autem, justitia, medica arte, aliisque fuit inclytus Chiron; quamobrem Achillis juventæ moderator constitutus.

633 *Semifer.*] *Chiron*, semivir & semiequus Æsculapii institutor.

Lætus

Lætus erat; miſtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri; quam quondam Nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroen. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Aſpicit infantem, totique ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit. Idque ſemel Dîs indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere avita:
Eque Deo corpus fies exſangue; Deuſque,
Qui modo corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus;
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient: tripliceſque Deæ tua fila reſolvent.

divina originis, & lætus erat honore conjuncto oneri. Ecce nata Centauri adeſt, humeros habens velatos crinibus rubentibus, quam Nympha Chariclo cum peperiſſet olim ad ripam fluvii impetuoſi, appellavit Ocyroen. Huic non ſatis fuit doctam fuiſſe artes paternas: aperiebat ſecreta fatorum. Poſtquam igitur correpta fuit impetu fatidico, & incaluit Deo, quem habebat conditum in corde, intuetur infantem, & inquit, Adoleſce infans, ſalutifer univerſo mundo: corpora mortalia ſæpe debebunt ſe tibi: Licebit tibi animas ſublatas reſtituere. Poſtquam etiam id ſemel inceperis Diis repugnantibus, igne avi tui *arceberis poſſe iterum hoc facere: atque ex Deo fies corpus inanimum; & Deus, qui eras modo corpus; & bis mutabis tua fata. Tu etiam, pater amabilis, non jam morti obnoxius, & factus lege natalium ut ſis ſuperſtes omnibus ſeculis, tunc optabis poſſe interire, cum torqueberis veneno crudelis ſerpentis admiſſo per artus vulneratos. Et Dii facient te mortalem ex immortali: & tres Deæ ſecabunt tua fila.*

NOTÆ.

636 *Chariclo.*] Nympha fuit Apollinis, aut Oceani filia, ut alii tradunt, ab illa diverſa, cujus Apollodorus meminit, quæ vatis Tireſiæ Mater fuit.

638 *Ocyroen.*] Ab eo quod ad rapidi fluminis ripas nata Græce nomen habuit: ὠκὺς enim *celer*, & ῥοὴ *fluxus* dicitur.

Ib. *Paternas.*] Medicinam, Aſtronomiam, Muſicam.

641 *Deo.*] *Afflatu aut Spiritu divino correpta eſt.*

642 *Totique ſalutifer orbi.*] Æſculapius enim adeo præſtans in medicina fuit, ut etiam Hippolytum ab equis diſcerptum, *Superas revocavit ad auras.* Virgil. propter quod a Jove fulmine fuit extinctus, ac poſtea Deus effectus.

645 *Diis.*] Plutone ſcilicet querente, & Jove indignante, Hippolytum ab Æſculapio in vitam reſtitui poſſe.

646 *Dare hoc.*] Mortuum ad vitam *revocare.*

Ib. *Avita.*] Avi Jovis fulmine, quo occiſus eſt Æſculapius.

648 *Bis tua.*] Primo è matris morientis utero raptus; ſecundo, ubi a fulminis conflagratione reviviſcens Divinitatem conſecutus es. Vel quia ex Deo evaſit corpus mortuum, & deinde Deus factus eſt poſt mortem.

649 *Tu.*] Patrem Chironem compellat Ocyroe, cujus exitum prædicit.

652 *Serpentis.*] Lernææ hydræ, cujus veneno Herculis ſagittæ tinctæ erant, quas aliquando cum Chiron attractaret, earum una fortuito in ejus pedem decidit.

653 *Teque.*] Cum intolerandos ferre non poſſet Chiron ex vulnere cruciatus, mori utroque parente immortali immortalis exoptavit; quod cum impetrâſſet, Deorum miſeratione in cœlum eſt tranſlatus, ubi Sagittarii nomine ſignum in Zodiaco efficit.

654 *Tripliceſque.*] *Parcæ.* Tres dicuntur eſſe, *Clotho*, *Lacheſis*, *Atropos*; quarum prima vitæ ſtamen ducit, & nos in vitam vocat; altera faſum verſat, & ſortem præfinit; tertia vitæ filum abrumpit. Qua fabula *fatum*, aut quod a Deo præfinitum eſt, intelligitur.

Reſta-

Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ:
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vociſque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi. Mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt; in equam, cognataq; corpora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur;
Sed ſimulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia movit in herbas.
Tum digiti coeunt; & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula; creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit. Utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas: pariterque novata eſt
Et vox & facies. Nomen quoque monſtra dedere.
XI. Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreïus heros,
Delphice, poſcebat. Sed nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras, nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas: Elin Meſſeniaque arva colebas.

Supererat aliquid fatis; ducit gemitus ex alto corde, & lacrymæ irrumpentes fluunt in genas, atque ſic loquitur; Fata me occupant, & prohibeor plura dicere, & uſus meæ vocis eripitur. Artes non fuerant tanti, quæ derivaverunt in me iram Dei: optarem ignoraſſe futura. Jam vultus humanus mihi videtur eripi: jam gramen grata eſt eſca: jam percupio proruere in vaſtos agros: mutor in equam, & corpora cognata. Quamobrem tamen tota? quandoquidem parens meus eſt bimembris. Pars ultima querimoniæ Ocyrhoes *ejuſmodi proferentis parum audita eſt, & voces fuerunt confuſæ. Mox neque vox humana neque ille ſonus videtur equæ, ſed imitantis equam, & poſt breve tempus emiſit hinnitus apertos; & movit armos in gramina. Tunc digiti connectuntur, & levis ungula committit quinos ungues cornu continuo: os quoque augetur, itemque collum; pars potior prolixæ pallæ mutatur in caudam. & ſicuti capilli ſparſi fluebant per colla, mutati ſunt in jubas dextras: & vox & vultus ſunt pariter mutati: prodigium dedit quoque* illi *nomen novum.*

XI. *Heros Philyreius ejulabat, et implorabat tuum auxilium, O Apollo; ſed neque poteras mutare decreta magni Jovis; neque ſi poſſes mutare, tunc aderas: frequentabas Elin, et campos Meſſenios.*

NOTÆ.

655 *Fatis.*] Patris intelligo; nam nondum ipſum in Zodiaci ſignum tranſmutatum iri prædixerat.

657 *Prævertunt.*] *Ante me occupant, quam omnia, quæ dictura eram, effari potuerim.*

660 *Contraxere.*] Se ideo credit transformari, quod majora, quam quæ fert ſors humana attrectaverit.

663 *Cognata.*] Quia pater media ſui parte equus fuerat.

664 *Tota tamen quare?*] Vellet ſaltem, ſi mutaretur, aliqua parte humanam formam retineret, ſicuti pater, qui partim homo erat.

672 *Palla.*] Veſtimentum eſt, quo palam fœminæ utebantur.

675 *Monſtra.*] Metamorphoſim dicit Ocyrhoës ipſius nomen mutaſſe, cum poſtea equa facta *Evippe*, id eſt, equitatu præſtans, dicta ſit.

676 *Philyreius.*] *Chiron eſt.* Philyræ ex Saturno filius, Ocyrhoës pater.

677 *Delphice.*] Id eſt, *O Apollo*; qui à *Delphis*, ubi templum celeberrimum habuit, *Delphicus*, appellatur. Fuit vero ille Deus Medicinæ, cujus appoſite hoc in loco meminit Poeta, ut ad ſequentem ejus fabulam deſcendat.

679 *Elin.*] Eſt Elis & urbs, & regio Peloponneſi.

Ib. *Meſſeniaque.*] Eſt Meſſene urbs Peloponneſi, ſicut & Meſſenia ejuſdem regiuncula: ubi Admeti boves paviſſe Apollinem dicit Poeta.

Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit; onuſque fuit baculum ſilveſtre ſiniſtræ:
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet;
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. Videt has Atlantide Maja
Natus; & arte ſua ſilvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex; Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumq; greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu ſeduxit: &, Eja,
Quiſquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega: neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape præmia vaccam:
Et dedit. Acceptâ voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas. Lapis iſte prius tua furta loquatur.
Et lapidem oſtendit. Simulat Jove natus abire.
Mox redit: &, verſâ pariter cum voce figurâ,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves; fer opem: furtoque ſilentia deme.
Juncta ſuo pretium dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior, poſtquam merces geminata, ſub illis
Montibus, inquit, erunt. Et erant ſub montibus illis.

Illud erat tempus, quo pellis paſtoria te veſtivit, & baculus ſilveſtris fuit geſtamen lævæ manus, *alterius, fiſtula inæqualis ſeptem* compacta *arundinibus. Et dum amor te ſollicitat; dum tua fiſtula te oblectat, vacca inobſervata dicuntur abiiſſe in campos Pylios. Filius Maiæ Atlante ſatæ has aſpexit, & in nemus abductas fraude ſua abſcondit. Nullus adverterat hoc furtum, præter ſenem cognitum in illo agro. Omnes vicini* illum *appellabant Battum. Hic paſtor cuſtodiebat ſaltus & paſcua graminea, & armenta præſtantiſſimarum equarum Nelei. Motus hunc* Mercurius, *& ſeorſum prehendit molli manu; &, Eja, inquit, quiſquis es, amice, ſi forſitan aliquis quærat iſtos greges, dic te non advertiſſe: & ne nullum præmium detur* tibi pro hoc *ſervitio, accipe in mercedem bovem ſplendidam: Atque obtulit. Amicus accepta* bove *retulit has voces, diſcedas ſecurus: iſtud ſaxum prius proferat tuam fraudem. Et ſaxum indicat. Mercurius ſit ſimilis diſcedenti, & ſtatim revertitur; & mutata forma ſimul cum voce; Ruſtice, inquit, ſi advertiſti quaſdam vaccas diſcedentes ex iſtis regionibus, adjuva, et ne premas furtum ſilentio. Merces tibi exhibebitur vacca cum ſuo tauro. At ſenex, poſtquam præmium duplo auctum. Erunt, ait, ſub illis collibus: et erant ſub illis collibus.*

NOTÆ.

680 *Paſtoria pellis.*] Ideo volunt Poetæ cœlo exulaſſe Apollinem, & ad paſcendos Admeti greges compulſum fuiſſe, quod, ut Æſculapii filii, à Jove fulmine perempti, necem ulciſceretur, Cyclopas fulminum fabricatores ad unum ſagittis confixiſſet; qua re offenſus Jupiter ipſum divinitate ſpoliavit.

684 *Pylios.*] Tres ſunt in Peloponneſo urbes quibus nomen *Pylus*, *Eliaca* una in *Elide*, altera *Meſſeniaca* in Meſſenia, & tertia inter duas, Neſtoris patria, de qua hic agitur.

686 *Natus.*] *Mercurium* dicit, qui Jovem & Maiam Atlantis filiam, parentes habuit.

Ib. *Arte ſua.*] Id eſt, furto; quia Mercurius furum Deus, quem laudat Horatius,

Callidum, quicquid placuit, jocoſo
Condere furto.

Ib.] *Abactas.*] Buculas 12, boves 100, taurumque armenti virum abegiſſe Mercurium refert Ant. Liberalis Met. 23.

689 *Nelei.*] Qui pater fuit Neſtoris, rex Pyli.

690 *Nobilium.*] Palmis in certaminibus: vel communiter *nobilium*, ſenſu quo Horatius,

Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus-----

691 *Timuit.*] Ne furtum indicaret.

699 *Limite.*] Pylios à Meſſeniis diſterminante.

702 *Geminata.*] Quia prius unam vaccam duntaxat dederat Mercurius; jam aliena indutus forma taurum cum vacca pollicetur.

703 *Et erant.*] Alluſum volunt ad Battum quendam ineptum Poetam, qui in ſuis verſibus eadem identidem iterare ſolebat. Battum eadem verba titubanter repetentem deridet itidem Mercurius. Vide Eraſmi Adag. Βατταλογ ια.

Riſit

Riſit Atlantiades: &, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait, Perjuraq; pectora vertit
In durum ſilicem: qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.
XII. Hinc ſe ſuſtulerat paribus caducifer alis
Munychioſque volans agros, gratamque Minervæ
Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycæi.
Illa forte die caſtæ de more puellæ,
Vertice ſuppoſito, feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.
Inde revertentes Deus aſpicit ales: iterque
Non agit in rectum; ſed in orbem curvat eundem.
Ut volucris viſis rapidiſſima miluus extis,
Dum timet, & denſi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum: nec longius audet abire:
Spemque ſuam motis avidus circumvolat alis.
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus: & eaſdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quam cætera ſidera, fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratque decus pompæ, comitumque ſuarum.

Riſit Atlantiades, et, inquit, Prodis me mihi perfide? Prodis me mihi? et mutavit cor perjurum in rigidum lapidem, qui nunc etiam vocatur Index; et dedecus eſt in lapide qui nihil dedecoris *meruit.*

XII. *Caducifer ſe inde ſubduxerat alis æqualibus, et iis libratus contemplabatur arva Munychia, et terram acceptam Palladi, et arbuſta culti Lycæi. Forte virgines pudicæ ferebant de more ſacra pura caniſtris coronatis in templo Minervæ, capite ſuppoſito. Deus alatus videt redeuntes inde? et non dirigit iter recta; ſed flectit in eundem circulum; quemadmodum milvus avis velociſſima, præcordiis viſis, dum metuit, et miniſtri conferti adſunt ſacris, movetur in orbem, neque audet longius diſcedere; et rapax circumvolat ſpem ſuam alis agitatis. Eo modo velox Cyllenius dirigit volatum ſuper arces Athenienſes; et orbes deſcribit per eundem aeris tractum. Quanto Luciſer ſplendet lucidior quam reliqua aſtra; et quanto Luna ſplendida* lucidior eſt *te, O Luciſer, tanto Herſe pulcrior cæteris puellis ambulabat, et erat honor pompæ, et comitum ſuarum.*

Notæ.

706 *Index.*] Viæ & milliarium, aut etiam, ut quibuſdam viſum, metallorum: metallorum index *lapis Lydius* ſive *Heraclius* dicitur.

708 *Caducifer.*] *Mercurius* eſt, caduceum, ſeu virgam alatam manu tenens duobus implicitam ſerpentibus.

709 *Munychios.*] *Atticos*, juxta Athenas inter Pyræeum, & Sunium promontoria; à promontorio Munychia ſic dictos. Munychia dicta eſt à Munycho, qui ibi templum Munychiæ Dianæ ædificavit.

710 *Humum.*] De iiſdem Atticis agris loquitur, aut Athenis, Minervæ olim ſacris.

Ib. *Culti.*] Exculti Ariſtotelicis diſputationibus.

Ib. *Lycæi.*] Fuit Lycæus locus amœnus juxta Athenas, à Lyco, Pandionis Athenienſium regis filio, ſic dictus; ubi deinde Athenienſes gymnaſium condiderunt, in quo & deambulans Ariſtoteles de philoſophia diſputavit.

711 *Illa forte.*] In celeberrimo Palladis feſto, cui hinc nomen Κανηφόρια, Virgines nobiles & nubiles caniſtra ferebant Deæ, in quibus inerant ea, quæ ad Panathenæorum, & aliarum pomparum ſacra pertinebant. *Suidas.* Nec non Cereris Theſmophoriis aliiſque Orgiis ſuæ Κανηφόροι.

713 *Coronatis.*] Corollis, ſertiſq; redimitis.

Ib. *Sacra.*] Quæcunque ad ſacra peragenda ſpectabant.

715. *In orbem.*] Ut Herſes amatæ viſu diutius frui liceret.

717 *Timet.*] *In exta victimarum non audet, circumſtantibus miniſtris, irruere.*

719 *Spem.*] Pro re ſperata poſuit, nempe victimarum extis, quibus inhiat milvus.

720 *Cyllenius.*] *Mercurius* eſt, à Cyllene Arcadiæ monte, ubi educatus, ſic dictus.

724 *Herſe.*] Cecropis fuit filia, Cephali mater, ut placet Apollodoro.

725 *Pompa.*] In feſto Minervæ.

Obſtupuit formâ Jove natus: & æthere pendens
Non ſecus exarſit, quam cum Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandeſcit eundo:
Et quos non habuit, ſub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter: cœloque petit diverſa relicto:
Nec ſe diſſimulat: tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quanquam juſta eſt; curâ tamen adjuvat illam:
Permulcetq; comas, chlamydemq; ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua ſomnos ducit & arcet,
Virga ſit: ut terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domus ebore & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos. quorum tu, Pandroſo, dextrum,
Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſſam adventus. Cui ſic reſpondit Atlantis
Pleioneſque nepos: Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto. Pater eſt mihi Jupiter ipſe.
Nec fingam cauſſas. Tu tantum fida ſorori
Eſſe velis, proliſque meæ matertera dici.
Herſe cauſſa viæ. Faveas oramus amanti.
Adſpicit hunc oculis iſdem, quibus abdita nuper

Filius Jovis Mercurius *attonitus eſt ſpecie, & libratus in aere non aliter incaluit quam cum funda Balearica emittit glandem: Illa volat, et incaleſcit motu, et reperit in aere calorem quem* prius *non habuit. Flectit viam, et remota* loca *petit cœlo relicto, neque ſe celat: tanta eſt confidentia ſua elegantiæ. Qua* fiducia *quamvis non iniqua eſt, illam tamen* elegantiam ſuam *auget cura: et pectit capillos: et accommodat chlamydem ut bene fluat; ut fimbria et totum aurum emineat; ut baculus, quo allicit et ſubducit ſoporem, ſit expolitus in manu; ut talaria ſplendeant in pedibus nitidis. Penetralia domus habuerunt tria cubicula ornata ebore et teſtudine, quorum tu, Pandroſo, dextrum, Aglauros tenebat ſiniſtrum, Herſe medium. Qua habuit ſiniſtrum obſervavit prior Mercurium accedentem; neque verita eſt requirere nomen Dei, et cauſſam acceſſus: cui nepos Atlantis et Pleiones talia reddit, Ego ſum qui fero mandata patris per aerem. Ipſe Jupiter eſt meus pater. Neque diſſimulabo cauſſas* adventus, *tu modo fidelis eſſe velis ſorori, et appellari matertera meæ progeniei. Herſe eſt cauſſa itineris: precamur indulgeas amanti. Intuetur hunc iiſdem oculis quibus*

NOTÆ.

727 *Balearica.*] Sunt Baleares inſulæ ſub Hiſpania, hodie *Majorca* & *Minorca* nomine, quarum incolæ olim peritiſſimi funditores; qua re etiam *Baleares* Græca etymologia dicti.

Ib. *Plumbum.*] Aut ex eo pilam ſeu glandem factam, quam fervore motus liqueſcere quoque hyperbolice admodum ſcripſit Virgilius.

732 *Cura.*] Compoſitis omnibus quæ formam adjuvare poſſent.

733 *Chlamydem.*] Eſt chlamys veſtimentum quod thoraci, ornatus cauſa, ſuperinduebatur.

737 *Pars ſecreta.*] Cecropis domus eam partem deſcribit, qua erant ejus filiarum thalami.

Ib. *Teſtudine.*] Teſtudinum cruſtis, ſeu ſquamis ornabantur etiam thalami.

738 *Pandroſo.*] Tres habuiſſe filias Cecropem teſtatur etiam Apollodorus, qui pariter eas Pandroſon, Aglauron, & Herſen nominat.

739 *Aglauros.*] Aliis melius videtur, ut ſicuti Pandroſos & Herſe à rore apud Græcos nomen habuerunt, Agraulos ab agris pariter ſuum obtinuerit. *Agraulos* enim non Aglauros ab Antigono ſcribitur.

743 *Pleioneſque.*] Quæ Pleione Atlantis uxor, Maiæ mater fuit, ex qua Maia ortus Mercurius.

Ib. *Juſſa per.*] Mercurius, inquit Arnobius, quaſi quidam Medicurrius dictus; quod inter loquentes duos media currat & reciprocetur oratio. Sed, niſi Græca etymologia eſt, Mercurius à mercibus dictus.

758 *Iſdem.*] Id eſt, infidis.

Viderat

Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ:
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat. Interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Ægida concuteret. Subit, hanc arcana profana
Detexiſſe manu tum, cum ſine matre creatam
Lemnicolæ ſtirpem contra data fœdera vidit:
Et gratamque Deo fore jam, gratamque ſorori:
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus Invidiæ nigro ſquallentia tabo
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento,
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris; & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago;
Conſtitit ante domum, (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: visâque oculos avertit. At illa
Surgit humo pigra: ſemeſarumque relinquit

Aglauros latens aſpexerat myſteria flavicomæ Palladis; & petit ſibi pro officio hoc aurum magni ponderis: interea cogit exire domo. Dea belli infenſis oculis hanc intuetur, & ex alto duxit gemitus tanto impetu, ut percelleret pariter pectus & loricam ſtrenuo pectori adhærentem. Meminit hanc tum violaſſe manu impia ſecreta, cum aſpexit ſobolem Lemnicolæ, natam ſine matre, contra fidem datam; meminit *etiam fore jam acceptam Deo, & acceptam ſorori, & opulentam auro recepto, quod avara petierit. Continuo it domum Invidiæ madidam atra ſanie. Domus latet in ultimo ſeceſſu ſpeluncæ, ſole carens, nulla aura recreanda, lugubris, & refertiſſima pigri frigoris, & quæ ſemper deſtituta ſit igne, ſemper ſit tenebris obſita. Poſtquam illuc acceſſit tremenda virago belli, ſubſtitit ante domum, (neque enim licet illi ſubire eam;) & concutit poſtes extrema parte cuſpidis. Janua percuſſa aperta eſt: aſpicit intus Invidiam devorantem carnes vipereas, eſcam ſuæ feritatis, & dimovet oculos à viſa. At illa tollitur humo torpente, & relinquit partes*

Notæ.

749 *Secreta.*] *Erichthonium* nempe, de quo antea.

750 *Miniſterio.*] Si illa Mercurio in ejus amoribus faveret.

752 *Torvi.*] Quod iræ indicium.

755 *Ægida.*] Fuit *Ægis* lorica, ſeu potius ſcutum aut clypeus Jovis & Minervæ, deinde Deorum, atque etiam nonnunquam heroum, cujuſmodi ex captæ Amaltheæ pelle ſibi Jupiter, ex aliis coriis ſeu pellibus alii ſibi paraverunt, quibus deinde æs additum. A capra illud nomen ortum, quæ Græcis αἴξ dicta. De Minervæ Ægide, quam Vulcani juſſu fabricabant Cyclopes, ita Virgilius,

Ægidaque horrificam turbatæ Palladis arma,
Certatim ſquamis ſerpentum, auroque polibant;
Connexoſque angues, ipſamque in pectore divæ
Gorgona, defecto vertentem lumina collo.

Ib. *Concuteret.*] Qua bellum indicere, & terrorem incutere credebatur.

757 *Lemnicolæ.*] *Erichthonium* filium Vulcani, qui, ob deformitatem, è cœlo in *Lemnon* Ægæi maris inſulam Septentrionalem præcipitatus, ibi etiam ferrariam exercuit.

Ib. *Contra.*] Prohibuerat enim Minerva, ne ciſtulam, qua Erichthonium Vulcano ſatum incluſerat, Cecropis filiæ aperirent.

758 *Gratam fore Deo.*] *Mercurio*, cujus amoribus illa faveret; quam tamen, utpote impiam, felicem eſſe non oportebat.

760 *Invidiæ.*] Furiarum furiæ, potius quam Deæ, cujus opera tamen Pallas utitur.

765 *Belli virago.*] *Pallas* Dea belli.

766 *Neque enim.*] Nulli Invidiæ peſtifero afflatui obnoxia eſſe poteſt, Jovis ex cerebro nata, Dea ſapientiæ.

771 *Pigra.*] Quam Sol nullus, ars nulla mulceat, quæ vero pigritiam inſuper Invidiæ foveat.

Corpora ſerpentum: paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formâque armiſque decoram;
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno:
Riſus abeſt, niſi quem viſi movere dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum: carpitque & carpitur una:
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderat illam;
Talibus adfata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. Haud plura locuta,
Fugit, & impreſsâ tellurem reppulit haſtâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parva dedit; ſucceſſurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit; quod ſpinea totum
Vincula cingebant: adopertaq; nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit:
Afflatuque ſuo populos, urbeſque, domoſque
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem;
Ingeniis, opibuſque, & feſta pace virentem:
Vixq; tenet lacrymas: quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ;

anguium ſemeſorum, et ambulat greſſu pigro. Et cum vidit Deam inſignem ſpecie et armis ſuſpiravit; et ad faciem Deæ duxit gemitum ex imo corde. *Livor occupat faciem; macies totum corpus: ſemper oblique intuetur: dentes nigricant rubigine: pectus viret felle: lingua eſt plena veneno. Riſus nullus eſt, niſi quem faciunt arumnæ cognitæ. Neque dormit impulſa curis pervigilibus: ſed ſpectat latos eventus hominum cum moleſtia, et macreſcit ſpectando: et ladit, et ſimul laditur: et ſibi ipſa ſit pœna. Quanquam tamen Tritonia illam averſabatur, allocuta eſt breviter hujuſmodi verbis, Inquina tabe tua unam filiarum Cecropis. Ita neceſſe eſt. Ea eſt Aglauros. Poſtquam* ea *dixit, non plura, diſcedit, et iterum percuſſit terram haſta impacta. Illa aſpiciens Deam recedentem torvis oculis ſecreto murmuravit, et ingemuit* iſtud *bene eventurum Palladi: et ſumit baculum, quod totum nodi ſpinarum ambibant; et quacunque incedit velata nigris nubibus proculcat latos agros, et torret gramina, et vellit ſumma* ariſtarum *faſtigia; et fœdat contactu ſuo populos, et urbes, et domos; et denique videt arcem Tritoniam, florentem ingeniis, et divitiis; et pace amabili; et ægre compeſcit lacrymas, quia nihil intuetur deflendum. Verum ut ſubiit cubiculum filiæ Cecropis* Aglauri,

NOTÆ.

774 *Vultumque.*] Ingemuit dolore, cum conſpexerat decorum Minervæ vultum.

778 *Niſi quem.*] Nam alienis malis, tanquam ſuis bonis lætatur.

780 *Ingratos.*] *Videt ſucceſſus qui ſibi ſint ingrati.*

781 *Carpit et carpitur.*] Quia quod in bonos ſævit invidus, illi ipſi labori & dolori eſt maximo: In ipſius viſceribus fervet, quod in alios effundere ſtudet, venenum.

783 *Tritonia.*] *Minerva*; vel à Τρίτων, quod lingua Cretum *caput* ſignificat; eo quod ex capite Jovis nata ſit: vel à Tritone palude Libyæ juxta quam nata & educata eſt.

784 *Infice.*] Ut invidia contabeſcat. Sed breviter mandata ſua expedit Dea, cui moleſtum eſt ad Invidiæ domos morari.

788 *Succeſſurumque.*] Quia Aglauron tabe ſua inficere, Minerva imperante, cogebatur Invidia.

789 *Quod ſpinea.*] Totum *hamatis*, ut infra, *ſentibus*, vel ſpinis dicit horridum fuiſſe Invidiæ baculum: atque ita vincula pro cortice aut parte exteriori poſuerit Poeta, vel pro ipſis nodis baculo innatis.

792 *Summa.*] Enimvero quæ præſtantiſſima ſunt veneno ſuo corrumpit Invidia.

794 *Tritonida arcem.*] Id eſt *Athenas*, urbem Palladi Tritoniæ dicatam, omnibuſque artibus & ſtudiis florentem. Patronymicum poſuit pro poſſeſſivo.

Juſſa

Juſſa facit: pectuſque manu ferrugine tincta
Tangit: & hamatis præcordia ſentibus implet.
Inſpiratque nocens virus: piceumque per oſſa
Diffipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Neve mali ſpatium cauſſæ per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Conjugium, pulcraque Deum ſub imagine ponit:
Cunctaque magna facit. Quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentaque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole:
Feliciſque bonis non ſecius uritur Herſes;
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis;
Quæ neq; dant flammas, leniq; tepore cremantur.
Sæpe mori voluit; ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti;
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum: cui blandimenta, preceſque,
Verbaque jactanti mitiſſima, Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto:
Cælataſque fores virgâ patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quaſcunque ſedendo
Flectimur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco:
Sed genuum junctura riget, friguſque per ungues
Labitur; & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Utque malum late ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes;

exequitur mandata, & tangit pectus manu imbuta ſerrugine, & implet viſcera ſpinis recurvis. Infundit etiam venenum peſtiferum, & ſpargit per oſſa atrum tabum, & immittit in medium pulmonem. Et ne cauſſa doloris longius abeant, objicit ſororem oculis, & felix connubium, & ſiſtit Deum ſub formoſa ſpecie, & facit omnia ingentia. Quibus Cecropis provocata, cruciatur ſecreto dolore, & ſollicita ſuſpirat nocte, ſollicita ſuſpirat de die, & infeliciſſima abſumitur ſegni tabe, non aliter quam glacies liquefacta Sole vario: & ardet ex commoditatibus beatæ Herſes, ſicuti cum ignis ſubjicitur herbis ſpinoſis, quæ neque emittunt flammas, & uruntur lento calore. Sæpius optavit obire, ne tale quid intueretur, ſæpius referre tanquam delictum ſevero patri. Denique ſedit in limine adverſo prohibitura Deum accedentem. Cui proferenti blanditias, & preces, & voces ſuaviſſimas, Omitte, inquit, Ego non ſum hinc diſceſſura, niſi te profligato. Conſentiamus, ait celer Cyllenius, tuo illo pacto. Et aperuit baculo januam inſculptam.

At partes, quæcumque curvantur in nobis dum ſedemus, non poſſunt moveri lento pondere, dum illa nititur ſe attollere. Illa quidem conatur ſe erigere corpore erecto; ſed commiſſuræ genuum induruerunt, & frigus ſerpit per ungues, & venæ palleſcunt ſanguine deperdito. Et quemadmodum cancer peſtis inſanabilis conſuevit late obrepere & adjicere partes adhuc intactas corruptis;

NOTÆ.

798 *Ferrugine.*] *Invidia*, quæ, ut rubigo ferrum, ita animum exedit.

802 *Neve mali cauſſæ.*] Ne cauſſæ doloris longius abſint, efficit ut felicitatem ſororis ſemper ante oculos maximo cum dolore & cruciatu habere videatur.

805 *Magna facit.*] Non levis eſt invidorum cruciatus, quod ſua quæque parva, aliorum maxima vident, aut videre ſe credunt.

806 *Cecropis.*] *Aglauros* Cecrope nata.

808 *Incerto.*] Subinde & per vices radios ſuos vibrante, & proinde lente glaciem liquefaciente: Acrior vero eſt doloris, poſt ejus remiſſionem, impetus.

813 *Crimen.*] Quaſi in concubinatum Herſe Mercurio ſe dare pararet; crimen hoc ad Cecropem parentem deferre, ſororemque accuſare decernit Aglauros. Moroſum ſenem, *rigidum* vocat.

816 *Deſine.*] *Me blandis precibus ſollicitare, & verba inania fruſtra jactare.*

818 *Stemus.*] Id eſt, *confirmabo tua illa verba, ut tu hinc non prius movearis, quam ego diſcedam.*

Sic letalis hyems paullatim in pectora venit:
Vitaleſque vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter. Saxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant, ſignumque exſangue ſedebat.
Nec lapis albus erat. Sua mens infecerat illam.
XIII. Has ubi verborum pœnas mentiſque profanæ
Cepit Atlantiades; dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor: nec cauſſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, juſſorum, nate, meorum,
Pelle moram, ſolitoque celer delabere curſu:
Quæque tuam matrem tellus à parte ſiniſtra
Suſpicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides; ad littora verte.
Dixit: & expulſi jamdudum monte juvenci
Littora juſſa petunt: ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur,
Majeſtas & amor. Sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deum; cui dextra triſulcis

ſcripta, ubi filia magni regis conſueverat ſe oblectare ſtipata puellis Tyriis. congruunt, nec conſiſtunt in uno loco. Ille pater & rex Superum, cui dextra

ſic frigus mortiferum pedetentim corripuit pectus, & obſtruxit meatus vitales, & reſpirationem. Neque tentavit fari, neque, ſi tentaſſet, haberet tranſitum vocis: ſilex jam habebat colla, & os diriguerat, & erat ſtatua exanimata. Neque petra erat candida, ſuus animus invidus *illam inquinaverat.*

XIII. *Poſtquam filius Atlantis eo modo ultus eſt verba & animum impium, deſerit terras appellatas à Minerva, & intrat cœlum alis motis. Pater* Jupiter *eum ſeorſum prehendit, neque aperuit cauſſam amoris, Fili, inquit, fidelis miniſter mandatorum meorum, feſtina, & velox deſcende motu aſſue'o, & ito in eam terram, quæ aſpicit tuam matrem* ſita *à parte læva: (incolæ appellant Sidonidem) & age ad littus gregem regium quem cernis paſci procul herba montana. Locutus eſt; & ita juvenci abacti ex monte eunt ad littora præ- Majeſtas & amor non bene*

NOTÆ.

827 *Letalis hyems.*] *Mortiferum frigus.*
Reſpiramina.] *Pulmonis reſpirationes.*

831 *Signum.*] *Statua ſine ſanguine.* In ſtatuam namque lapideam Aglauros fuit converſa. Scripſit vero Pauſanias, Aglauron & Herſen, quæ ciſtam, ſibi & Pandroſo à Minerva concreditam, reſignaſſent, viſo Erichthonio, furiis agitatas ſeſe ex arce præcipites dediſſe: quod de una ſaltem, in Diris adverſus Ibin, comprobare videtur Poeta.

832 *Nec lapis albus.*] Dicit eam ob nigrum invidi animi venenum, cum in ſaxum mutaretur, eundem retinuiſſe colorem.

834 *Dictas à Pallade.*] Ante diximus Palladа ſeu Minervam, Neptuno victo, qui cum ipſa diſceptaverat, uter novæ civitati nomen daret, cum munus præſtantius oleam, quam Neptuni equum contuliſſet, Athenis nomen ſuum dediſſe: Ipſa enim Ἀθῆναι dicitur.

839 *Quaque tuam.*] Poeta non diſerte dicit *Phœnices ſuſpicere Pleiadas à ſiniſtra parte* (quanquam & hoc defendi utcunque potuit) ſed potius *ſitos ex ſiniſtra parte reſpectu Pleiadum & inde illas ſuſpicere.* Maia autem Mercurii mater una eſt Pleiadum.

840 *Sidonida.*] Fuit Sidon antiquiſſima & celeberrima Phœniciæ civitas ad maris Mediterranei oram orientalem; à qua *Sidonis* patronymicum, quod hic pro terra Sidonia ponitur.

842 *Regale.*] *Agenoris* Phœnicum regis, Beli filii.

844 *Filia.*] *Europa* eſt Agenoris filia.

845 *Tyriis.*] Tyro antiquiſſima & Sidonis vicina urbe oriundis.

846 *Non bene conveniunt.*] Ante emollit Poeta quod ridiculum eſt in Jovis fabula, quam illud exponat.

Igni-

Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem;
Induitur tauri faciem: miſtuſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt; quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem; ſed quæ contendere poſſis
Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prælia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: &, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus. Vix ah, vix cætera differt.
Et nunc alludit, viridique exſultat in herba:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paullatimque metu demto, modo Pectora præbet
Virginea plaudenda manu; modo cornua ſertis
Impedienda novis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Cum Deus a terra ſiccoque a littore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc: littuſq; ablata relictum
Reſpicit: & dextrâ cornu tenet; altera dorſo
Impoſita eſt: tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

inſtructa eſt flammis triſidis, qui agitat mundum nutu, depoſito ſceptri pondere, ſumit vultum tauri, & immiſtus juvencis mugit, & pulcher oberrat in teneris graminibus. Scilicet illi color eſt nivis, quam neque planta duri pedis preſſit, neque Notus humidus liquefecit. Colla eminent pulpis: palearia pendent ex humeris: cornua parva equidem, ſed quæ poſſis aſſerere manu fabri facta, & ſplendidiora nitida gemma. Nullæ minæ in fronte, neque oculi terribiles; facies eſt pacifica. Filia Agenoris admiratur quod tam pulcher ſit, quod nullas pugnas intentet. Sed quanquam docilem, timet primo tangere; mox accedit, & admovet flores ori niveo. Amans lætatur, & deoſculatur manus, donec gaudium expectatum veniat: ægre, ah ægre prorogat cætera. Et modo alludit, & ſalit in virenti gramine; modo demittit latus candidum in ſabulo nigricante. Et timore paullatim ſublato, nunc dat pectus mulcendum manu virginea, nunc cornua implicanda novis ſertis. Puella regia auſa eſt quoque inſidere dorſo tauri, ignorans quem premeret: cum Deus immittit paullatim fictas plantas pedum a terra & littore ſicco in primas aquas. Inde ſeſe promovet ulterius, & fert rapinam per æquora medii maris. Hæc timet, & abrepta oculos vertit ad littus relictum; & dextra apprehendit cornu, altera eſt affixa tergo; amictus fluctuantes corrugantur vento.

NOTÆ.

860 *Tauri faciem.*] Herodotus in ipſo hiſtoriæ ſuæ limine refert Græcos quoſdam, Cretenſes poſtea nominat, raptam Io ulturos, navigaſſe in Phœniciam; inde inter alias Europam regis Agenoris filiam rapuiſſe. Navis inſigne fuit *Taurus*; vel, ut alii ferunt, Dux prædonum *Taurus*, anſam dederunt fabulæ Europæ a Jove Tauro raptæ. Sed vide Seldeni Syntagma de Diis Syris, II. cap. 15.

864 *Toris.*] Eo nomine eminentiores intellige muſculorum partes, quæ vires & naturæ robur indicant, in tauri collo maxime laudatum.

Ib. *Palearia.*] Pelles ſunt ex boum collo pendentes, quæ, quo amplæ magis & ad genua productæ, eo pulchriores ſunt.

865 *Sed quæ.*] Nempe ita pulchra ſunt ut diceres arte elaborata eſſe & polita.

863 *Oſcula dat.*] Amanti pariter, & Tauro iſtud convenit.

867 *Plaudenda.*] *Leviter percutiendo mulcenda*: nam eo modo equos & alia bruta manſuefacimus.

871 *Falſa.*] Quia Tauri videbantur eſſe, Jovis erant.

LIBER

LIBER III.

ARGUMENTUM.

IC Agenor Cadmum jubet filiam amissam investigare. Quod dum ille facit, è dentibus draconis occisi in terra satis, enascuntur homines: cum quibus ille deinde Thebas condidit. Huic primum valde luctuosa fuit nepotis Actæonis in cervum mutati dilaceratio: quamvis Junoni grata fuerit, quæ Semelen pellicem oderat. Ideoque ad ipsam sub facie Beroes nutricis accedens, mortem illi procuravit. Paulo post Jupiter cum Junone disputans, utra Venus esset suavior, Tiresiam adhibet arbitrum: quandoquidem sexum utrumque fuerat expertus. Is lata contra Junonem sententia, ab illa quidem visu privatus, à Jove autem vaticinandi scientiam consecutus est. Primum autem ejus oraculum in Narcisso comprobatum fuit: qui cum puellas omnes, inter quas & Echo præ amoris impatientia in vocem fuerat conversa, contempsisset; sui ipsius denique amore contabescens, in florem mutatus est. Pentheus tamen vatem hunc irridebat, quanquam & ipsi vera prædixerat. Nam cum Bacchi celebrarentur Orgia, ille famulum quendam sacrorum, postquam nautas in pisces fuisse transformatos ab eo intellexerat, in vinculis conjecit: & inde à Bacchis fuit discerptus. Id quod magnam apud omnes fidem sacris conciliavit.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER III.

JAmque Deus, positâ fallacis imagine tauri,
Se confessus erat; Dictæaq; rura tenebat.
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, facto pius & sceleratus eodem.
Orbe pererrato, (quis enim deprendere possit
Furta Jovis?) profugus patriamq; iramq; parentis
Vitat Agenorides; Phœbique oracula supplex
Consulit: &, quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias: &, qua requieverit herbâ,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lente videt ire juvencam,
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu;

INTERPRETATIO.

Jamque Deus se Jovem esse manifestaverat, deposita specie ficti tauri, & erat in agris Dictæis: cum pater nesciens filiam à Jove surreptam, *jubet Cadmum perquirere ablatam, et pro supplicio minatur* illi *exilium, nisi reperiat, pius & sceleſtus eodem facinore. Filius Agenoris, postquam* frustra *omnes terras lustrasset, (quis enim possit detegere furta Jovis?) exul fugit patriam, & iram patris; & supplex consilium petit ab oraculo Apollinis, & exquirit qua terra sit sibi incolenda. Bos, inquit, nullum jugum passa, & libera ab aratro curvo, ibit tibi obviam in campis desertis. Ea indice sequere iter; & quo gramine procubuerit, fac ponas muros; & illos appellato Bœotios. Vix dum Cadmus digressus erat spelunca Castalia, cernit junicem absque custode lente incedere, nullum habentem indicium servitii in collo. Subsequitur, & insistit vestigiis suspenso passu;*

Notæ.

2 *Dictæa.*] *Cretam*, insulam, in qua mons Dicte.

3 *Cadmo.*] Qui Europæ frater, Agenoris fuit filius. Cæterum non Cadmo tantum, sed Phœnici, qui in Africam profectus, ubi Pœnis nomen dedit, et Cilici, à quo Cilices, sororis investigandæ curam Agenor demandavit. Hygin. Fab. 178.

5 *Facto pius.*] Pius erga filiam, sceleratus erga filios.

11 *Immunis.*] Expers, quæ nunquam traxerit aratrum; ἄ'ζυγος.

13 *Bœotiaque.*] Bœotia ita dicta vel ἀπὸ τῆς βόος, vel à *Bœoto* Neptuni & Arnes filio. Quidam etiam Thebas à *Thebe* (quæ lingua Syra *bovem* significat) dici volunt.

14 *Castalio.*] Id est, Delphis, ubi erant Apollinis Oracula. Nam fons est et mons Castalius inter Delphos & Parnassum, ad cujus Parnassi radices urbs Delphi posita. Adeoq; hic Metonymia est adjuncti.

17 *Presso gressu.*] Represso & tardo, ne anteiret vaccam.

Aucto-

Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephiſi, Panopeſque evaſerat arva:
Bos ſtetit; &, tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit, teneraque latus ſubmiſit in herba.
Cadmus agit grates; peregrinæque oſcula terræ
Figit, & ignotos montes agroſque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nulla violata ſecuri;
Eſt ſpecus in medio virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fœcundus aquis. Hoc conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præſignis & auro.
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Treſq; vibrant linguæ: Triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu; demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere urnæ manibus: ſanguiſque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.

& tacitus veneratur Apollinem, quo authore iter hoc ſuſcepit. Jam præterierat vada Cephiſi, & campos Panopes: juvenca conſtitit, & erigens ad cœlum caput vaſtum productis cornibus concuſſit aerem mugitibus. Atque ita, oculos convertens ad comites legentes ſua veſtigia, in terram ſe demiſit, & poſuit latus in molli gramine. Cadmus agit gratias Apollini, *& deoſculatur terram ignotam, & ſalutem dicit campis & montibus incognitis. Volebat ſacra facere Jovi: imperat famulis diſcedere, & haurire ex vivis fontibus aquas libandas. Vetus lucus erat, ſecuri intactus. Eſt antrum in medio obſitum virgis ac vimine, efficiens depreſſam cameram junctura lapidum, abundans aquis multis. Serpens Martius conſpicuus criſtis & auro latebat in ea ſpecu. Oculi radiant igne; totum corpus turgeſcit tabo; & tres linguæ micant; dentes cohærent triplici ordine. Quam ſilvam poſtquam digreſſi ex natione Tyria tetigerunt infelici paſſu, & ſitula projecta in aquam fecit ſtrepitum, anguis cæruleus emiſit caput profunda ſpelunca, & ſibila emiſit terribilia. Situlæ exciderunt manibus, & ſanguis deſtituit corpus, & horror repentinus ſubiit membra ſtupentia. Iſte ducit ſpiras ſquameas nodis flexilibus, & curvatur in ſinus immenſos; & ſublatus plus parte media in tenuem aerem ex alto aſpicit totam ſilvam, & eſt tanto corpore, quanto* Serpens *qui dividit duas urſas, ſi totum* ſimul *aſpicere poſſis.*

NOTÆ.

19 *Cephiſi.*] Bœotiæ eſt fluvius ex Parnaſſo fluens.

Ib. *Panopes.* Urbis Phocidis.

22 *Comites.*] Cadmum cum ſociis, qui bovis veſtigiis inſtitere.

27 *Petere e vivis.*] Abeſſe a ſacrificiis aqua non poteſt.

31 *Uberibus.*] Fontem vocaverunt Dircen per anticipationem, cum multo poſt in fontem Dircen mutata fuerit Dirce Lyci Thebarum regis uxor.

32 *Martius anguis.*] Marti dicatus ac belliçoſus, Martis filius, ut quibuſdam placuit, nomine *Dercyllus.* Ut eſt videre in Comment. Euripidis in Phœniſſis.

34 *Vibrant.*] Neutraliter; id eſt celerrime moventur: tanta enim celeritate plicatilem linguam ſerpens vibrat, ut triplex eſſe videatur; quam forte & revera trifidam fingit.

35 *Tyria.*] Phœnices, Cadmi ſocii; Tyrus enim & Sidon urbes fuerunt vicinæ, quæ a ſcriptoribus ita conjunguntur, ut prope in multis confundantur.

41 *Ille volubilibus.*] Id eſt, corpus in nodos aut ſpiras fingit; cauda orbes deſcribit: Qui ſerpentum mos eſt.

44 *Tantoque.*] Tam magnus erat ille ſerpens, quantus eſt is, qui inter duas Urſas in cœlo ſpectatur. Eſt autem tantus, ut fluvius eſſe videatur; ut Virg. ſcribit.

Nec

Nec mora, Phœnicas (ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat utrumque,)
Occupat; hos morſu, longis complexibus illos;
Hos necat afflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altiſſimus umbras:
Quæ mora ſit ſociis miratur Agenore natus;
Veſtigatque viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum; teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, lethataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguineâ lambentem vulnera linguâ;
Aut ultor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextrâque molarem
Suſtulit: & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia mota forent: ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritiâ pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem,
Quod medio lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit; & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen oſſibus hæret.
Tum vero; poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraq; raſa ſonat ſquamis; quiq; halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.

Nec mora, ſeu Phœnices ad arma ſe accingebant, ſeu ad fugam, ſeu ipſe metus impediebat utrumque, ſerpens illos *invadit, hos morſu, alios longa* corporis *implicatione; alios perimit afflatos ſanie mortiferi veneni. Jam Sol ſublimis ſparſerat umbras parvas, filius Agenoris ſtupet quæ ſit cunctatio comitum, & quærit viros. Pellis detracta leoni erat* ei *amictus, arma* erant *lancea ferro radiante, & jaculum, & virtus fortior omnibus armis. Poſtquam locum ſubiit, & ſpectavit corpora letho data, & hoſtem vaſta molis victorem inſiſtentem, & lambentem funeſtas plagas lingua cruenta; Aut, inquit, o cariſſima pectora, ero vindex, aut comes veſtræ mortis. Abſolvit; & dextra corripit ſaxum ingens, & jacit ſummo niſu. Muri alti cum ſublimibus turribus illius impetu eſſent concuſſi; anguis perſtitit invulneratus; & protectus ſquamis tanquam thorace, & rigore cutis remiſit a ſe graves ictus. At non ſuperat quoque ſpiculum eadem firmitate, quod inhæſit admiſſum medio flexu dorſi flexibilis, & penetravit ilia toto ferro. Ille furens dolore reflexit caput in ſuum dorſum, & intuitus eſt plagas, & dentibus apprehendit immiſſum jaculum. Et poſtquam illud in omnem partem verſavit magno conatu, vix revellit dorſo: ferrum tamen* adhuc *manet in oſſibus. Tum vero poſtquam vulnus novum augebat iram ſolitam, collum intumuit plenis venis; & ſpuma albicans ſparſa eſt per os mortiferum, et terra obtrita ſquamis edit ſtrepitum; & ſpiritus ater qui prodit rictu Tartareo polluit aerem peſte afflatum. Nonnunquam ipſe involvitur nodis deſcribentibus vaſtiſſimum circulum, nunc extenditur rectior longo tigno.*

NOTÆ.

50 *Fecerat.*] Id eſt, *meridies* erat.

52 *Tegimen.*] Heroum more, qui ejuſmodi virtutis ſuæ ſymbolum geſtabant & oſtentabant, leoninam pellem Cadmus gerebat.

59 *Molarem.*] *Maximum.* Antiqui Heroes, conſumptis gladiis, finguntur ad grandia confugere ſaxa, quibus hoſtem obterebant. Id quod ubique in Homero.

65 *Vincit.*] *Reppulit.* Tunc enim jacula *vinci* dicuntur, cum repelluntur.

76 *Stygio.*] *Venenato*, qualis eſt Styx inferorum palus.

78 *Cingitur.*] Id eſt, in ſe ipſum convolvitur, & quaſi coarctatur; qui ſerpentis vulnerati mos eſt, ſeſe deinde explicantis, atque in varias partes agitantis.

Impete

Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore ſilvas.
Cedit Agenorides paullum: ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaque ora retardat
Cuſpide prætenta. Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat; & virides aſpergine tinxerat herbas.
Sed leve vulnus erat: quia ſe retrahebat ab ictu;
Læſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Uſque ſequens preſſit: dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis;
Vox ſubito audita eſt: (neque erat cognoſcere promptum
Unde; ſed audita eſt) Quid, Agenore nate, peremptum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoq; comæ terrore rigebant.
Ecce, viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt: motæque jubet ſupponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: &, ut preſſo ſulcum patefecit aratro,
Spargit humi juſſos, mortalia ſemina, dentes.

Interdum vult magno impetu, ſicut fluvius actus aquis pluvialibus, & proſternit pectore arbores oppoſitas. Filius Agenoris aliquantum cedit, & excipit impetum pelle Leonis; & arcet ictus urgentes mucrone oppoſito. Ille rabiem exercet, & infert plagas fruſtraneas rigido ferro; & mordet cuſpidem. Et jam cruor cœperat fluere ex palato peſtifero; & infecerat gramina virentia irrigatione: ſed plaga erat exigua, quia ſe recipiebat ab impreſſione, & retro agebat collum affligtum, & recedendo prohibebat vulnus ne impingeretur, nec patiebatur ulterius progredi: donec Cadmus uſque perſequens preſſit ferrum gutturi infixum, quoad quercus reſtitit retro cedenti, & cervix trajecta eſt una cum quercu. Arbor inclinata eſt onere draconis, & gemitum edidit cum ſua ligna verberarentur parte extrema cauda Draconis. *Dum victoria potitus contemplatur magnitudinem ſuperati hoſtis, repente ſonus auditus eſt: (neque erat facile judicare unde; ſed auditus eſt) Quamobrem, fili Agenoris, intueris anguem interfectum? Tu quoque aſpicieris Anguis. Ille diu territus amiſerat ſimul colorem atque animum; & capilli ſtabant frigido pavore. Ecce Pallas viro favens devoluta per æthera ſupremum adeſt, & imperat mandare terræ dentes draconis, incrementa populi futuri. Obtemperat, & poſtquam aperuit ſulcum impacto aratro, in terram (ubi juſſit* Minerva) *mittit dentes, ſemina hominum.*

NOTÆ.

84 *Figitque.*] Aut certe figere nititur; magiſque & dentes, & palatum lædit.

92 *Fixa eſt.*] Per hanc Draconis mortem alia alii intelligunt, dum vel ſenſum hiſtoricum, aut ad mores ſpectantem, inveſtigant. Quoad hiſtoriam, narrat Palæphatus, Draconem quemdam fuiſſe Martis filium, Thebanorum regem, quem Cadmus interfecit, cujus filii cum amicis una adverſus victorem Cadmum inſurrexerint, donec & ipſi, motâ à Cadmo inter eos diſcordiâ, ab eodem ſuperarentur,

98 *Spectabere.*] Regno pulſus ab Amphione & Zetho ad Illyrios tranſiit, ubi ipſe & uxor Hermione in ſerpentes tranſmutati ſunt: Quam fabulam Naſo ipſe lib. IV. enarrabit. Euripid. in Bacchis.

102 *Motæ.*] *Aratæ*, vomere proſciſſæ.

103 *Populi.*] Id eſt, ex quibus homines naſcerentur.

Ib. *Incrementa.*] Γένναν ὀδοντοφυᾶ. Euripid. in Phœniſſis. ſarciendo ſuorum damno.

105 *Mortalia.*] Hominum ſemina, non frugum. Nam homines armati ex illis dentibus orti finguntur. Partem tamen dentium ad Æeten miſerunt Pallas & Mars. Vide Apollon. lib. III. v. 1176.

Inde

Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri:
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri, pectuſque, onerataque brachia telis
Exiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent; primumq; oſtendere vultum;
Cætera paullatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat.
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, & exſpirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis ſpatium vitæ ſortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem;
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit unus Echion.
Is ſua jecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes;
Cum poſuit juſſam Phœbæis ſortibus urbem.

Poſtea (incredibile) glebæ cœperunt agitari: et mucro lanceæ primus prodiit ex ſulcis; mox galeæ nutantes picto apice; mox humeri, et pectus, et lacerti inſtructi armis apparent, et ſeges ſcutata virorum augetur. Eo modo imagines conſueverunt prodire, cum vela picturata theatri tolluntur feſtis diebus, atque primo exhibere faciem; reliqua paullatim, donec æquabili motu ſurgentia tota ſigna ſe oſtendant, et ſtatuant pedes in extremam aream. Cadmus tremefactus repentino hoſte parabat arma ſumere: Ne ſume, vociferatur unus de populo, quem terra produxerat; nec te immiſce bellis civilibus. Atque ita cum dixerat, *percutit cominus duro gladio unum de fratribus terra genitis: ipſe procumbit ſpiculo eminus* miſſo. *Hic quoque, qui interfecerat, non diutius vitam profert, et emittit ſpiritum quem paulo ante hauſerat. Atque tota turba furit ſimili exemplo; et fratres repentini perimuntur ſuo bello per plagas reciprocas. Jamque adoleſcentes, nacti exiguum tempus vitæ, verberabant* terram *matrem cruentam trepido pectore, quinque* ſolum *reſtantibus; quorum unus fuit Echion. Ille in terram adjecit ſua arma juſſu Minervæ, et poposcit, et dedit fidem pacis fraternæ. Hoſpes Sidonius habuit hos ſocios laboris, cum ſtatuit urbem præſtitutam oraculo Apollinis.*

Notæ.

108 *Cono.*] A Coni forma ita appellatur galeæ Apex, ubi variis coloribus pennæ, ſtruthio-camelo præſertim dereptæ, apponi ſolent.

111 *Sicubi*, &c.] Ut hæc viris è terra ſurgentibus reſpondeant, cogitandum eſt aulæa circumvoluta & plicata lente evolvi atque in theatri parietes attolli; ita intextæ illis imagines paullatim ſe ſpectatoribus oſtendunt.

Ib. *Aulæa.*] Quibus theatra per ludorum tempus ornantur.

112 *Signa.*] Intellige imagines in aulæis pictas.

116 *Unus.*] Dicunt alii, Minervæ conſilio, lapides aut lapidem inter eos conjeciſſe Cadmum, qui à ſe invicem feriri exiſtmantes, mutuam inter ſe pugnam inierunt. Cadmus fertur ex Phœnicia primus advexiſſe litteras in Græciam; unde Eraſmus ſerpentinos dentes interpretatur litteras, quibus digladiantur inter ſe, conficiuntque ſe invicem ſeditioſi è litteratis.

123 *Subiti.*] Id eſt, qui ex terra ſubito nati erant, & ſubito iterum perierunt.

125 *Trepido plangebant pectore matrem.*] Id eſt, in *terram palpitantes jacuerunt.*

126 *Echion.*] Quatuor alios Udæum, Chthonium, Hiperenorem, & Pelorem nominat Apollodorus.

129 *Sidonius hoſpes.*] *Cadmus* Phœnix. Nam Sidon urbs eſt Phœniciæ.

130 *Juſſam Phœbæis.*] Apollinis oraculo monitus erat Cadmus Thebas condere.

II. Jam

II. Jam ſtabant Thebæ : poteras jam, Cadme, videri
Exilio felix : ſoceri tibi Marſque Venuſque
Contigerant. Huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, nataſque, & pignora cara nepotes.
Hos quoque jam juvenes : ſed ſcilicet ultima ſemper
Expectanda dies homini : dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſſa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, voſque, canes, ſatiatæ ſanguine herili.
At bene ſi quæras ; Fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies. Quod enim ſcelus error habebat ?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum :
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras ;
Et Sol ex æquo metâ diſtabat utrâque ;
Cum juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore :
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum :
Fortunæque dies habuit ſatis. altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet ;

II. *Jam Thebæ fuerant conditæ ; poteras jam credi beatus exſilio, Cadme ; Mars & Venus tibi obvenerant ſoceri : adde inſuper ſtirpem de tanta uxore, tot filios, filiaſque, & nepotes dilecta pignora : hos quoque jam adultos : ſed nimirum noviſſima ſemper dies eſt expectanda homini ; & nullus debet prædicari felix ante mortem & ultimas exequias. Nepos, & cornua aliena inducta illius capiti, vos inſuper, canes, expleta ſanguine domini fuerunt tibi, Cadme, prima cauſſa mœroris, inter tot res proſperas. At bene ſi ſcruteris, reperies in illo* Nepote *vitium fortunæ, non flagitium : quod enim flagitium erat in ignorantia ? Mons erat tinctus ſanguine diverſarum ferarum ; & jam dies breviores fecerat umbras medias rerum, & Sol aberat æqualiter ab utroque termino, cum juvenis Thebanus ſic alloquitur ore amico comites laborum errantes per latebras ferarum. Socii, retia & tela ſunt madida ſanguine ferarum, & dies fuit ſatis fauſtus. Cum altera Aurora rediens curru roſeo revehet diem ;*

NOTÆ.

132 *Marſque.*] Quia Harmoniam, vel, ut alii ſcribunt, Hermionen Martis & Veneris filiam, ut plurimis placet, uxorem duxit ; in cujus nuptiis Dii omnes relicto cœlo adfuerunt, qui ſponſam quoque donis cumulaverunt,

133 *Genus.*] Progenies fuit nobiliſſima quæ a Marte & Venere per Harmoniam fluxerit.

134 *Tot natos.*] Unicum Polydorum Apollodorus, Hyginus, aliique memorant.

Ib. *Nataſque.*] Quas quatuor dicunt fuiſſe, Ino, Semelen, Agaven, Autonoen.

Ib. *Nepotes.*] Quales Bacchus ex Jove & Semele ; Pentheus, qui ſuo tempore rex Thebarum, ex Echione, & Agave ; Actæon, ex Ariſtæo & Autonoe ; Melicerta & Learchus ex Athamante & Ino.

135 *Ultima ſemper.*] Fuit hæc Solonis ex Græciæ ſapientibus unius, ſententia ad Crœſum, quam prolixe narrat Herodotus in Clio. Plinius, lib. VII. c. 40.

138 *Nepos.*] *Actæon*, ad cujus hiſtoriam pronam & facilem viam ſibi munivit Poeta.

139 *Aliena.*] Quæ non ſunt homini deſtinata, ſed brutis propria. Tangit illud Poeta, quod in cervum fuerit mutatus Actæon.

140 *Canes.*] Quibus Actæon præda fuit, ut mox videbimus.

141 *Illo.*] *Actæone*, qui inſcius Dianam vidit ſine veſtibus.

143 *Mons.*] *Citharon*, ut tradit Apollodorus.

145 *Meta utraque.*] *Oriente* & *Occidente*. Meridianam horam deſcribit : ut ſupra v. 50.

147 *Hyantius.*] Actæonem dicit Bœotium ; nam fuerunt Hyantes veteres Bœotiæ populi.

148 *Lina.*] Id eſt, ex iis facta retia metonymice.

150 *Croceis.*] Quia ut plurimum croceo colore apparet cœlum ſub ipſo lucis adventu : Ἠὼς κροκόπεπ-

Propo-

Propoſitum repetamus opus. Nunc Phœbus utrâque
Diſtat idem terrâ; finditque vaporibus arva.
Siſtite opus præſens: nodoſaque tollite lina.
Juſſa viri faciunt; intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie; ſuccinctæ ſacra Dianæ:
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio Natura ſuo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat a dextra tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus:
Hic Dea ſilvarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcuſque retentos:
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ:
Vincla duæ pedibus demunt: Nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; qnamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque Rhaniſque,
Et Pſecas, & Phiale: funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur ſolitâ Titania lymphâ;
Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans,

redeamus ad opus inceptum: nunc Sol diſtat aqualiter terra utraque, & dividit terram calore. Intermittite opus præſens, & colligite retia intexta. Viri exequuntur mandata, & ab opere deſiſtunt. Vallis erat conſita piceis, & cupreſſu acuta, nomine Gargaphie, ſacra Diana expedita veſte *cincta; in cujus ultimo receſſu eſt ſpelunca arboribus tecta, nulla arte parata: natura imitata erat artem ſua indole: nam ſtruxerat fornicem naturalem vivo pumice & levibus tophis: A dextra fons perlucidus ſtrepit aqua exigua, circumdatas habens patentes ripas margine herboſo. Hic Dea nemorum laſſa venatu conſueverat lavare aqua fluente membra virginea. Quo poſtquam intravit, dedit uni Nympharum armigeræ jaculum, & pharetram & arcus remiſſos: Alia lacertis accepit pallam* veſtem a Diana *depoſitam: Dua tollunt cothurnos pedibus: nam Crocale Iſmeni filia peritior illis religat comam diffuſam per colla, & ipſa interim erat ſparſis* crinibus. *Nephele, & Hyale, & Rhanis, Pſecas, & Phiale excipiunt aquas, & fundunt ex amplis ſitulis. Dumque Titania ibi ablnitur aqua conſueta, ecce* Actæon, *nepos Cadmi, parte operis* venatorii *remiſſa* in diem ſequentem, *ambulans greſſibus incautis per ſilvam minus cognitam,*

Notæ.

152 *Idem.*] Subaudi *ſpatium.*

156 *Succincta.*] Qualem eſſe decet Deam venatricem, & Deam ſilvarum, ut magis ſit habilis & expedita.

157 *Nemorale.*] Id eſt, nemore amœno tectum.

159 *Pumice vivo.*] *Naturali.* Eſt pumex lapis levis, & perforatus, poliendis rebus, eradendis etiam pilis accommodatus.

162 *Hiatus.*] *Patentes* Ripas. Hiare enim videntur ripæ, ut fluvii alveum efficiant.

167 *Depoſitæ ſubjecit,*] Id eſt, exuit pallam, aut cadentem excepit.

168 *Vincla.*] Quibus ſoleæ, aut calcei pedibus adhærent.

169 *Iſmenis.*] Iſmeni Bœotiæ fluvii filia, cui ex lingua Græca nomen conveniens dedit Poeta; quippe κροκάλη calculus eſt littoralis, vel qui in amnibus volvitur.

171 *Laticem.*] *Aquam* ex antro ſcatentem.

Ib. *Nephele.*] *Nubes.* Atque his omnibus Dianæ comitibus ingenioſe nomina ex Græca lingua affinxit Poeta.

Ib. *Hyale.*] *Vitrea, pellucida*; ab ὕαλος, *vitrum.*

Ib. *Rhaniſque.*] A ῥαίνω, *aſpergo.*

172 *Pſecas.*] A ψίχας, *guttula roris.*

Ib. *Phiale.*] Quaſi e φιάλης aut capaci urna perfundat Dominam.

Pervenit in lucum: ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viſo, nudæ ſua pectora Nymphæ
Percuſſere, viro, ſubitiſque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſæque Dianam
Corporibus texere ſuis. Tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ.
Quæ quanquam comitum turbâ ſtipata ſuarum,
In latus obliquum tamen adſtitit, oraque retro
Flexit: & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas;
Quas habuit, ſic hauſit aquas: vultumque virilem
Perfudit: ſpargenſque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi:
Dat ſpatium collo: ſummaſque cacuminat aures:
Cum pedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoſo vellere corpus:
Additus & pavor eſt. Fugit Autoneïus heros:
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo:
Ut vero ſolitis ſua cornua vidit in undis,
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrymæque per ora

pervenit in lucum; fata ſic illum agebant. Qui ſtatim atque ſubiit ſpelunCas aquis ſtillantes, Nymphæ nudæ ſicut erant, planxerunt ſua pectora, viro conſpecto, & impleverunt totam ſilvam repentinis clamoribus, & circumfuſæ velaverunt Dianam ſuis corporibus. Nihilominus ipſa Dea eſt procerior illis, & apparet ſupra omnes collo tenus. Color, qui conſuevit eſſe nubibus tinctis irradiatione Solis oppoſiti, aut Auroræ roſeæ, is fuit in facie Dianæ conſpectæ ſine amictu. Quæ quamvis circundata choro comitum ſuarum, tamen ſtetit latere in obliquum verſo, & vultum retrovertit; & ſicuti optaret habuiſſe ſagittas expeditas, ſic ſumſit aquas quas habuit, & ſparſit in os hominis, & perfundens capillos aquis ultricibus, adjecit hæc verba præſaga exitii appropinquantis: Jam licet ut renunties me conſpectam a te abſque amictu; ſi poteris renuntiare. Neque minata plura affigit capiti aquis *perfuſo cornua cervi diu viventis; producit collum; & acuit aures extremas; & vertit manus in pedes, & lacertos in crura producta; & tegit corpus pilis miſti coloris: Adjectus eſt & metus. Heros Autoneius vertitur in fugam, & miratur ſe tam velocem in ipſo curſu. Cum autem aſpexit ſua cornua in aquis conſpectis, me infelicem! dicturus erat, nullum verbum prolatum eſt. Suſpiravit, ille fuit ſonus; & lacryma decurrerunt per faciem,*

NOTÆ.

181 *Corporibus texere.*] Ne Dea nuda conſpiceretur.

183 *Infectis.*] Rubore ſuffuſæ apparent nubes, cum certo quodam modo Solis radiis illuſtrantur.

187 *In latus.*] Ut facilius, quod conſpici nollet, occultaret.

Ib. *Oraque retro.*] Ut reſpiceret Actæonem.

188 *Sagittas.*] Quibus Actæonem conficeret.

194 *Vivacis.*] Quem quadringentos annos implere nonnunquam ſcripſit Plinius.

195 *Spatium.*] Cervi longius eſt collum quam hominis.

Ib. *Cacuminat.*] In acutum, ut ſunt cervi aures, effingit.

198 *Autoneius.*] *Actæon* Autonoës filius.

202 *Illa.*] Ingemere. Fabulæ ſenſum quod attinet, plerique ad mores detorquent: deque minus ſcrutandis deorum aut regum conſiliis intelligunt (ut Fr. Baconus cap. 10. de ſapientia veterum) quæ cognita vitam ſuſpicionibus implicant; Palæphatus Actæonem canum ſtudio rem ſuam dicit neglexiſſe, eoque periiſſe: quamvis & revera non Actæonem modo, pelle circumdatum cervina, ſed alios etiam venatores furore actis canibus laniatos legimus.

Non

Non ſua fluxerunt. Mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? repetatne domum & regalia tecta?
An lateat ſilvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primuſq; Melampus,
Ichnobateſque ſagax latratu ſigna dedere;
Gnoſſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velocius aurâ,
Pamphagus, & Dorceus; & Oribaſus; Arcades omnes:
Nebrophonoſque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæuſque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudeſque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon:
Et Dromas, & Canace, Stictеque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,

non ſuam. Solus animus prior ſuperfuit. Quid agat? Redeatne domum & in tecta regia? An lateat nemoribus? metus obſtat huic rei, pudor illam prohibet. Dum hæret, canes aſpexerunt, & primus Melampus, & Ichnobates ſagax indicium fecerunt latratu: Ichnobates, inquam, *Gnoſſius, Melampus ſtirpe Spartana. Poſtea alii incurrunt celerius vento ruente, Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſius, omnes Arcades; & fortis Nebrophonus, & terribilis Theron cum Lælape, & Pterelas pedibus, & Agre utilis naribus, & Hylæus nuper ictus ab apro ſævo, & Nape genita de lupo, & Pœmenis ſolita ſequi pecudes, & Harpyia ſtipata duobus filiis, & Ladon Sicyonius habens ilia contracta, & Dromas, & Canace, Stictеque, & Tigris, et Alce, & Leucon pilis candidis, & Asbolus nigris,*

NOTÆ.

203 *Mens tantum.*] Hoc transformatis omnibus graviſſimum erat ſupplicium, quod calamitatis ſuæ eſſent conſcii.

206 *Melampus.*] Id eſt, *Pedibus niger.* Nimius vero videtur Poeta, in recenſendis aut fabricandis canum nominibus: atque etiam contra venatorum legem peccaſſe, quibus cautum eſt paucarum ſyllabarum nomina, ad pronuntiandum facilia, atque vocalia canibus ſuis aſſignare. Columella cap. 12. lib. VIII.

207 *Ichnobateſque.*] Id eſt, *per veſtigia vadens.*

Ib. *Signa dedere.*] Reliquos canes feram adeſſe admonuerunt.

208 *Gnoſſius.*] *Cretenſis:* eſt nempe Gnoſſus urbs Cretæ.

Ib. *Spartana.*] *Laconica.* Cretenſes enim & Laconici canes aptiſſimi ſunt venationibus.

210 *Pamphagus.*] *Omnia comedens.*

Ib. *Dorceus.*] *Acute videns.*

Ib. *Oribaſius.*] *Montes aſcendens.*

211 *Nebrophonos.*] *Hinnulos interficiens.*

Ib. *Lælape.*] Eſt Lælaps nomen venti procelloſi & vorticoſi, quem Latini vocant turbinem; unde canis hujus velocitas atque impetus intelligitur.

Ib. *Theron.*] *Ferus.*

212 *Pterelas.*] *Alis impulſus, alatus.*

Ib. *Agre.*] *Venatrix.*

213 *Hylæus.*] *Silveſtris.* Quia vero ab Apro percuſſum dicit, forte ad Hylæum venatorem alluſit, qui cum Ancæo ab Apro Calydonio vulneratus interiit, ut ſcribit Apollodorus.

214 *Nape.*] Quod in *ſaltibus* erraret.

215 *Pœmenis.*] *Paſtoralis.*

Ib.] *Harpyia.*] *Rapax*; & rapaciſſimis Harpyis ſimilis.

216 *Subſtricta.*] *Contracta*, qualia habeant vertagi. *Brevis alvus.* Virgil.

Ib. *Sicyonius.*] A Sicyone urbe Peloponneſi, ad ſinum Corinthiacum.

Ib. *Ladon.*] Nomen eſt fluvii Arcadiæ in Peloponneſo, a quo huic cani nomen; niſi etymologia Græca eſt a λάζομαι capio.

217 *Dromas.*] *Curſor.*

Ib. *Canace.*] Hæc vox Græce *ſtrepitum* ſignificat; quare a *ſtrepitu* & perſonanti *latratu* huic cani nomen inditum.

Ib. *Stictе.*] Id eſt *Picta*; a στίζω diſtinguo, *pungo.*

Ib. *Tigris.*] *Tigridi velociſſimæ feræ ſimilis.*

Ib. *Alce.*] *Robuſta.*

218 *Leucon. Albus.* Etymologiam ipſe Naſo indicavit.

Ib. *Asbolus.*] *Fuliginoſus.*

Prævaliduſque Lacon, & curſu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca:
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirſutaque corpore Lachne:
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor:
Quoſque referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopuloſque adituque carentia ſaxa,
Qua via difficilis, quaque eſt via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus:
Heu famulos fugit ipſe ſuos! clamare libebat,
Actæon ego ſum! dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oreſitrophus hæſit in armo:
Tardius exierant; ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. Dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt. Gemit ille, ſonumque,
Et ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet: mœſtiſque replet juga nota querelis:
Et genibus ſupplex pronis, ſimiliſque roganti,
Circumfert tacitos, tanquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis latratibus agmen

& Lacon fortiſſimus, & Aello valens curſu, & Thous, & celer Lyciſca cum fratre Cyprio, & Harpalus diſtinctum habens frontem atram a candido medio, & Melaneus, & Lachne hiſpido corpore; & Labros, & Agriodos ſati patre Dictæo, ſed matre Laconica, & Hylactor vocis acutæ: & quos longum eſt memorare. Ea caterva ruunt deſiderio prædæ per ſaxa, & praruptas rupes, & petras inacceſſas, qua iter aſperum, & qua vix *nullum datur. Ille fugit per loca, per qua ſæpe fuerat inſecutus* cervos. *Heu! ipſe vitat ſervos ſuos. Volebat vociferari, Ego ſum Actæon! agnoſcite Dominum veſtrum: Voces deſtituunt mentem, aer perſonat latratibus. Prima Melanchætes plagam impegit dorſo: dein Theridamas; Oreſitrophus corripuit humerum.* Hi canes *ſerius* reliquis *prodierant, ſed iter præoccupatum eſt per compendia montis. Dum illi cohibent dominum, cætera turba convenit, & confert dentes in corpore. Jam loca deſunt ad plagas. Ille ducit ſuſpiria, & reddit ſonum, ſi non etiam hominis, qualem tamen cervus nequeat reddere; & implet cacumina cognita gemitibus lugubribus: & procumbens in genua flexa, & ſimilis precanti circumflectit faciem ſilentem, uti* ſolebat *ſua brachia. At comites neſcii irritant turbam* canum *infeſtam aſſuetis ululatibus,*

NOTÆ.

219 *Lacon.*] *Sonans, crepans*; a λακέω. Vel a patria *Laconia.*

Ib. *Aello.*] A *procella*; quod impetuoſe ferretur.

220 *Thous.*] *Thos* is, inquit Plinius, *lupi* eſt genus cæteris procerius, crurumque levitate diſſimile, velox ſaltu, venatu vivens, innocuum homini, per hyemes hirtum, æſtate nudum. Atque ab eo luporum genere huic cani nomen videtur datum.

Ib. *Lyciſca.*] Canis lupo nata.

222 *Harpalos.*] *Rapax.*

Ib. *Melaneus.*] Niger.

Ib. *Lachne.*] *Hirſuta.* Etymologiam Poeta ipſe ad verbum expreſſit: *Lachne* enim lanugo eſt, ſeu villorum denſitas.

223 *Dictæo.*] Cretenſi.

224 *Labros.*] *Avidus, Vorax, Vehemens, Rapidus.*

Ib. *Agriodos.*] *Dente agreſti, aut feroci*; vel *agreſtibus viis* aptus.

Ib. *Hylactor.*] *Latrator.*

232 *Melanchætes.*] *Pilos habens nigros.*

233 *Theridamas.*] *Feras domans.*

Ib. *Oreſitrophus.*] *In montibus nutritus.*

234. *Compendia.*] Id eſt, per vias compendioſas. Contrarium appellavit Lucanus *diſpendia ſilvæ.*

235 *Anticipata.*] Al. *Præcipitata*, i. e. præcipiti curſu peracta.

241 *Circumfert.*] Ut ſupplices brachia, ita ille ora extendit, & circumfert.

242 *Comites.*] Qui cum Actæone fuerant.

Ib. *Latratibus.*] Clamoribus latrantium canum haud abſimilibus canes hortantur.

Ignari

Ignari inſtigant, oculiſque Actæona quærunt.
Et velut abſentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert, ut abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem; ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire canum fera facta ſuorum.
Undique circumſtant, merſiſque in corpore roſtris
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cervi.
Nec, niſi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.

III. Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior æquo
Viſa Dea eſt: alii laudant, dignamque ſevera
Virginitate vocant. Pars invenit utraque cauſſas.
Sola Jovis conjux, non tam culpetne probetne,
Eloquitur; quam clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & a Tyria collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſſa recens; gravidamq; dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelen: tum linguam ad jurgia ſolvit.
Profeci quid enim toties per jurgia dixit?
Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, ſi maxima Juno
Rite vocor, perdam; ſi me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet; ſi ſum regina, Joviſq;
Et ſoror, & conjux; Certe ſoror. At puto furto
Contenta: & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit; id deerat: manifeſtaque crimina pleno

& luſtrant Actæonem oculis, & obſtrepunt certatim Actæonem tamquam abſentem. Ille reflectit caput ad nomen; dolent tanquam longe eſſet, & quia tardus non ſe oblectaret ſpectaculo prædæ oblatæ. Optaret quidem longe eſſe, ſed præſens eſt, & cuperet ſpectare, non etiam ſentire ſævum impetum canum ſuorum. Sunt undique circumfuſi, & rictibus fixis in corpore dilaniant dominum ſub ſpecie ficti cervi: Neque ira Dianæ pharetratæ dicitur expleta, niſi vita exhauſta per plurimas plagas.

III. *Fama eſt dubia; Dea credita eſt a nonnullis ultra modum ſevera: alii celebrant, & appellant dignam rigida virginitate: pars utraque nititur rationibus. Sola uxor Jovis non tam dicit arguatne, an laudet, quam lætatur damno domus ortæ ab Agenore; & traducit odium natum ab adultera Tyria in* ipſius *cognatos. Ecce nova cauſſa accedit præcedenti, & iniquo animo patitur Semelen eſſe prægnantem de ſemine magni Jovis. Tum os aperit ad rixas. Quid vero, ait, promovi toties per rixas. Ipſa* Semele *eſt mihi appetenda; ipſam perimam, ſi vere dicor maxima Juno; ſi me decet tractare dextra ſceptra ſplendentia; ſi ſum regina, & ſoror & uxor Jovis: Certe ſoror ſum. At credo* Semele *expleta eſt furto; & injuria noſtri lecti cito præterit. Concipit; id* unum dedecori meo *aberat: & culpam apertam intumeſcente*

Notæ.

256 *Sola.*] Pertinet iſtud ad fabulæ ſequentis connexionem.

257 *Domus.*] Ex qua Actæon fuit; nam Autonoën Cadmi filiam matrem habuit, Cadmum vero Agenoris filium antea vidimus.

258 *A Tyria pellice.*] Ab Europa, quam è Phœnicia rapuit Jupiter.

261 *Semelen.*] Quam antea Cadmi filiam diximus, Bacchi matrem.

Ib. *Tum linguam.*] Primo Jovem jurgio adoriri cupit Juno; quod ſtatim, ut iratorum & ſui impotentium mos eſt, improbat; volens ipſa Semelen dolo perdere.

266 *Certe ſoror.*] Hoc ita à Junone infertur, quaſi deſierit eſſe conjux, cum Jupiter alias amet: Sic quoque apud Senecam ipſa loquitur; *Soror Tonantis? hoc enim ſolum mihi relictum nomen eſt.* Herc. Fur.

Ib. *Puto furto.*] Id eſt, *forſitan cum Jove ſemel concubuiſſe Semele contenta eſt.* Quod quidem, ut fortius neget, non ſine amariſſima Ironia proponit.

268 *Deerat.*] Ultimum innuit eſſe opprobrium Juno, quod ſibi oblatæ injuriæ perpetuos indices Semele in lucem proferat.

Ib. *Manifeſtaque.*] Bacchum dicit puerum, quo Jovis & Semeles adulteria manifeſta fiebant. Argute vero manifeſta dicit quæ utero incluſa.

Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. Tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec ſim Saturnia, ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrarit in undas.
Surgit ab his ſolio, fulvaque recondita nube
Limen adit Semeles. Nec nubes ante removit,
Quam ſimulavit anum: poſuitq; ad tempora canos:
Sulcavitque cutem rugis: & curva trementi
Membra tulit paſſu: vocem quoque fecit anilem.
Ipſaque fit Beroe, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis; ſuſpirat: &, optem
Jupiter ut ſit, ait: metuo tamen omnia. Multi
Nomine Divorum thalamos iniere pudicos.
Nec tamen eſſe Jovem ſatis eſt: det pignus amoris;
Si modo verus is eſt: quantuſque & qualis ab alta
Junone excipitur; tantus taliſque rogato
Det tibi complexus: ſuaque ante inſignia ſumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formarat: rogat illa Jovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait: nullam patiere repulſam.
Quoque magis credas, Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis. Timor & Deus ille Deorum.

ventre geſtat; & tanta eſt confidentia pulchritudinis, vult eſſe mater de Jove; quod vix mihi uni evenit. Efficiam ut Jupiter *eam decipiat: nec dicar Saturni filia, ſi non deſcendat in aquas infernas deturbata ab Jove ſuo. Dein deſcendit ſolio; & velata flava nube accedit ad ædes Semeles. Neque ante diſcuſſit nubes, quam formam induit anus, & affixit temporibus crines albos. Et exaravit cutem rugis, & movit artus inflexos greſſu tremulo; finxit inſuper vocem anilem. Mutatur in ipſam Beroen, Semeles nutricem Epidauriam. Poſtquam igitur, colloquio quæſito, & diu confabulando venerunt ad nomen Jovis, gemit; &, Velim, inquit, ut ſit Jupiter* qui te vitiavit: *tamen omnia reformido. Plurimi Deorum titulo ſubierunt caſta cubilia. Neque etiam ſatis eſt eſſe Jovem: conferat pignus amoris, ſiquidem ſaltem is eſt verus: & orato, ut veniat in tuos amplexus quantus & qualis recipitur ab excelſa Junone, & induat prius ſua inſignia. Juno ejuſmodi verbis inſtruxerat filiam Cadmi neſcientem* ſe deludi. *Illa petit a Jove donum, quod non indicavit. Ad quam Deus reſpondit, Elige; nullam feres repulſam. Et quo magis fidem adhibeas, numina fluvii Stygii ſint etiam teſtes, ille* Styx eſt *terror & Deus Deorum.*

NOTÆ.

269 *Vix.*] Martem, Vulcanum & Heben Jove & Junone, quidam Junone ſola ortos ſcripſerunt. Bene itaque ſe vix de Jove matrem eſſe dicit.

Ib. *Uni.*] Atqui pluribus de Jove matres eſſe contigit: adeoque non quod eſt, ſed quod eſſe deberet, zelotypia commota, et pellices, quaſi non eſſent, contemnens, ſuperba Juno protulit.

270 *Tanta eſt.*] Exclamatio eſt ex indignatione.

272 *Suo.*] *Tam perdite amato.*

Ib. *Stygias.*] Pellici ab ipſo Jove ruinam minitatur.

275 *Canos.*] Simpliciter cani appellantur albi ſenum capilli.

276 *Sulcavit.*] In ſulcorum modum frontem contraxit, ut vetula videretur.

278 *Ipſaque ſit.*] Id eſt, tam accurate nutricis, quæcunque eſſent, omnia imitatur, ut ea ipſa videatur.

Ib. *Epidauria.*] Ex Epidauro, Argolidis in Peloponneſo, urbe Æſculapii templo nobili.

284 *Si modo.*] Εἰ ἦ ὡς εἰπεῖς, σέο νύμφιός ἐστι Κρονίων, Ἐλθέτω ἐς σέο λέκτρα σοῖς ὑμεναίοισι κεραύνω, &c. Nonn. Dionyſ.

286 *Inſignia.*] Fulmen, & quæcunque deinceps enumerat Poeta.

287 *Cadmeida.*] *Semelen* Cadmi filiam.

288 *Formarat dictis.*] Id eſt, ita imbuerat, ut eadem ſequi conſtituiſſet.

Ib. *Sine nomine.*] Rogat a Jove munus, quale ſit illud munus nondum dicit, id eſt, rogat ut ille concederet quodcunque illa tacite cupierit.

991 *Timor & Deus.*] Ille quem Dii tantum timent quantum homines Deos.

Læta

Læta malo, nimiumq; potens, perituraq; amantis
Obſequio Semele, qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis;
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere. Exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optaſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt. Ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit; nutuque ſequentia traxit
Nubila: queis nimbos, immiſtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen uſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Eſt aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela ſecunda vocant Superi. Capit illa; domumq;
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos; doniſque jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum)
Inſuitur femori; maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. Inde datum Nymphæ Nyſeides antris

Semele geſtiens damno, & nimium valens, & interitura obſequio amantis, Præbe te, inquit, mihi talem, qualem filia Saturni conſuevit te complecti cum venitis ad gaudia Veneris: Deus voluit occludere os loquentis: Sed *jam vox expedita exierat in aerem. Suſpiravit: neque enim illa poteſt non voviſſe iſta, neque ille non jurejurando confirmaſſe. Igitur triſtiſſimus petit ſupremum cœlum, & corripuit nutu ſequaces nubes, quibus adjecit nimbos, & fulgura immixta ventis, & tonitrua, & fulmen ineluctabile. Nititur tamen vires ſuas minuere quantum poteſt: neque inſtruitur ea flamma, qua deturbaverat centimanum Typhœum; nimia erat ſavitia in illa. Eſt aliud fulmen mitius, cui dextra Cyclopum minus appoſuit feritatis & ignis & minus excandeſcentia: Dii appellant Secunda fulmina.*

Sumit illa; & ſubit domum Agenoris. Corpus morti obnoxium non potuit pati tempeſtatem etheream, & flagravit muneribus nuptialibus. Fœtus adhuc immaturus extrahitur ab utero matris, &, ſi credere fas eſt, tener inſuitur femori patris, & ibi *abſolvit tempora* quæ *in matris utero complenda* erant. *Ino matertera clam* Junone *illum educat primis cunis. Deinde Nympha Nyſeides ſibi traditum ſuis antris*

NOTÆ.

292 *Malo.*] Quod quidem boni ſub ſpecie intuebatur, ſeſe ideo efferens quod votis ſuis quibuſcumque Jupiter indulgeret.

297 *Neque enim.*] Præterita eſt jam & Semeles petitio, & Jovis promiſſio; adeoque Neutra poteſt revocari.

303 *Typhœa.*] Fuit Typhœus gigas immanis, vertice cœlum pertingens, centum draconum capitibus ex humeris pullulantibus, luminibus igneis, ore flammas eructante, aliiſque rebus terribilis; quem bello adverſus ſuperos congredi auſum Jupiter tandem proſtravit, inſulaque Sicilia obruit.

305 *Cyclopum.*] Cyclopes ſunt Vulcani in fabricandis fulminibus miniſtri.

308 *Agenoream.*] Semeles, cui avus fuit Agenor.

Ib. *Tumultus.*] Ex fulmine & reliquo Jovis apparatu.

309 *Donis jugalibus.*] Fulmine aliiſque ſupra recenſitis, quæ amoris teſtimonia Semele a Jove experierat.

310 *Infans.*] *Bacchus.*

312 *Materna.*] Decem menſes Lunares; quamdiu in utero materno, ut plurimum, fœtus fovetur.

313 *Ino.*] Quam ante Semeles ſororem, Cadmi filiam videmus.

314 *Antris ſuis.*] Antrum illud, in quo Bacchus nutritus fuerat, *Dythyrites* vocatur. Unde & Bacchus Dythyrambus vocatur, eo quod δύο θύρας, hoc eſt, duo januas antrum habuerit, ut quidam e Græcis narrant. Sed vide infra, 397.

Ib. *Nyſeides.*] Plures Bacchi, plures Nyſæ urbes fuerunt; ex quo in unũ congeſtas Græcorum fictiones ad aliquam veritatis ſpeciẽ difficile ſit reducere. Plinius Nyſam Indiæ montem indicat, quem Strabo & Ælianus

Occuluere ſuis; lactiſque alimenta dedere.
IV. Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi:
Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos: &, Major veſtra profecto eſt,
Quam quæ contingit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia ſilva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) fœmina, ſeptem
Egerat autumnos. Octavo rurſus eoſdem
Vidit: &, Eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. Percuſſis anguibus iſdem,
Forma prior rediit, genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur ſumtus de lite jocoſa
Dicta Jovis firmat. Gravius Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuique
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.
V. Ille per Aonias famâ celeberrimus urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fidem vociſque ratæ tentamina ſumſit

abdiderunt, & præbuerunt lac in alimentum.

IV. *Et dum ea fatorum decreto fiunt per terras, & incunabula Bacchi bis geniti ſunt ſecura; Jovem dicunt delibutum nectare dimiſiſſe curas aſperas, & otioſe luſiſſe cum otioſa Junone, & dixiſſe, Sane veſtra gaudia ſunt majora, quam qua eveniunt maribus. Illa diffitetur. Utrique placuit petere Quodnam ſit judicium experti Tireſiæ. Utraque voluptas erat ei perſpecta. Nam vulneraverat virente baculo duo corpora coeuntia magnorum anguium, & mutatus in fœminam de maſculo (quod mirandum eſt) traduxerat ſeptem Autumnos. Rurſus octavo intuitus eſt eoſdem* ſerpentes: *& inquit, ſi tanta eſt vis veſtri vulneris, ut vertat ſexum vulnerantis in oppoſitum, nunc iterum vos percutiam. Serpentibus iiſdem verberatis, forma priſtina rediit, & ſpecies nativa ſucceſſit. Hic ergo judex lectus de jurgio jocoſo, confirmat ſententiam Jovis. Filia Saturni dicitur tuliſſe iniquius, nec pro* tam levi *cauſſa: & addixit oculos ſui arbitri tenebris æternis. At pater omnipotens (nam nefas eſt cuiquam Deo reſcindere facta Dei* alterius) *dedit noſſe futura pro oculis ſublatis, & minuit ſupplicium honore.*

V. *Ille notiſſimus fama per urbes Aonias reddebat certa oracula populo petenti. Cærulea Liriope prima tentavit fidem vocis certæ;*

Notæ.

Meron, id eſt, *femur* vocitant, ad cujus radices Urbs Nyſa. Cum vero in illo monte Bacchum nutritum fuiſſe fabulata ſit antiquitas, atque ille Jovi mons ſacer fuerit, non abs re hinc Græcos mentiendi licentiam traxiſſe credideris, ut in Jovis *Mero* ſeu femore Bacchum ſuum nutritum fuiſſe dixerint.

317 *Bis.*] Semel ex matris utero, deinde ex Jovis femore; unde & *Dythyrambus* dictus.

319 *Remiſſos.*] Id eſt, qui remiſſorum ſunt & otio abundantium.

323 *Tireſiæ.*] Tireſiam Mythologi annum interpretantur; propter alternas anni vices, modo marem, modo fœminam.

327 *Autumnos.*] Per ſeptem annos manſit fœmina.

329 *Contraria.*] *Atque ex mari fœminam, & ex fœmina marem faciat.*

324 *Nec pro materia.*] Gravius, quam tam levis & jocoſa cauſa poſceret.

339 *Aonias.*] *Bœotias.* Eſt enim Aonia Bœotiæ regio montana, ab Aone Neptuni filio, qui illic imperavit, ſic dicta; quæ pro Bœotia tota perſæpe ſumitur.

341 *Ratæ.*] *Cujus reſponſa rata & certa eſſent* Al. *datæ*, i. e. conceſſæ artis vaticinandi.

Cærula

Cærula Liriope; quam quondam flumine curvo
Implicuit; clauſæque ſuis Cephiſos in undis
Vim tulit. Enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam tunc qui poſſet amari;
Narciſſumque vocat. De quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris. Exitus illam,
Reſque probat, letique genus, novitaſq; furoris.
Jamque ter ad quinos unum Cephiſius annum
Addiderat: poteratque puer, juveniſque videri.
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ.
Sed fuit in tenera tam dira ſuperbia forma;
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno: Quia, cum deprendere poſſet
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Poſtquam Saturnia ſenſit;
Hujus, ait, linguæ, qua ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſque breviſſimus uſus.

quam Liriopen *Cephiſus olim clauſit amne obliquo, & vitiavit implicitam in ſuis aquis. Formoſiſſima emiſit ventre gravido puerum, qui jam tum poſſet amari a Nymphis, & appellat Narciſſum: de quo vates fatidicus interrogatus, an eſſet venturus ad tempora longa maturæ ſenectutis, reſpondit, Si ſe non viderit. Reſponſum vatis diu creditum eſt inane: eventus & res illud confirmat, itemque genus mortis, & novitas amoris. Jamque filius Cephiſi adjecerat unum annum ad decimum quintum, & poterat videri puer & adoleſcens. Multi adoleſcentes, multæ virgines illum exoptarunt. Verum faſtus fuit uſque adeo crudelis in tenera pulcritudine, ut nulli adoleſcentes, nullæ virgines illum moverint. Echo Sonora, Nympha garrula quæ neque didicit ſilere ad loquentem, neque prior loqui, hunc vidit agentem pavidos cervos in plagas. Echo erat adhuc corpus, non ſonus tantum, & tamen loquax nullum alium habebat uſum oris quam nunc obtinet, ut poſſet repetere ultimas voces de multis. Juno iſtud fecerat; quia cum poſſet ſæpe prehendere Nymphas cum Jove ſuo verſatas in collibus, illa de induſtria remorabatur Deam prolixa oratione, donec Nymphæ ſeſe ſubducerent. Poſtquam Saturnia advertit. Poteſtas, inquit, hujus linguæ, qua ego ſum decepta, exigua tibi conceditur, & uſus vocis breviſſimus.*

NOTÆ.

342 *Liriope.*] Nympha fuit Oceani & Tethyos filia, à Cephiſo Bœotiæ fluvio compreſſa, unde & Narciſſi mater facta eſt. Ἀπὸ τῦ λειρίε *Lilio* Narciſſi matri congruum nomen habuit.

Ib. *Curvo.*] Sinuoſus vero admodum in tabulis noſtris pingitur Cephiſus, cujus curſus modo in Orientem, deinde Septentrionem, omnes denique mundi partes flectitur.

346 *Narciſſum.*] Ἀπὸ τῦ Νάρκης, quod cito marceſcat; verum & de flore, & de juvene Narciſſo, quod cito *marceſcant*.

348 *Si ſe non noverit.*] Quia poſtquam ſe vidit, ſui ipſius cæco amore contabuit.

352 *Puer.*] Propter pulcritudinem: *Juvenis*, propter magnitudinem.

359 *Corpus.*] Quia illi non Corpus, ſed vocis uſus a Junone ademtus; quod jam narrabit Poeta.

Ib. *Non vox.*] Echo dicitur Sonus repercuſſus, aut Vox quam reddunt loca quædam concava. In ejuſmodi Vocem nondum tranſmutatam fuiſſe dicit Echo nympham, cum tamen oris non alium uſum haberet, quam habet nunc; nec prior loqui, ſed ultima verba tantum referre poſſet.

362 *Monte.*] Sæpiſſime vero in montibus Echo reſonat.

364 *Prudens.*] Terentianum eſt, *Prudens, ſciens*, i. e. dedita opera.

Reque

Reque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum per devia luſtra vagantem
Vidit, & incaluit; ſequitur veſtigia furtim,
Quoque magis ſequitur; flamma propiore caleſcit.
Non aliter quam cum ſummis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia ſulfura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec ſinit incipiat. Sed quod ſinit, illa parata eſt
Expectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer, comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt? &, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: utque aciem partes diviſit in omnes;
Voce, Veni, clamat magna. Vocat illa vocantem.
Reſpicit: & nullo rurſus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat; & alternæ deceptus imagine vocis;
Huc coeamus, ait; nullique libentius unquam
Reſponſura ſono, Coeamus rettulit Echo:
Et verbis favet ipſa ſuis; egreſſaque ſilvis
Ibat. ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit: fugienſque, Manus complexibus aufer:
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri.
Rettulit illa nihil; niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſilvis: pudibundaque frondibus ora
Protegit: & ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor; creſcitque dolore repulſæ.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ:
Adducitque cutem macies; & in aera ſuccus
Corporis omnis abit. Vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet. Oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.

Et certas facit minas re ipſa. Hæc tamen iterat verba in fine ſermonis; & reddit voces acceptas. Cum vidit igitur Narciſſum errantem per ſilvas invias, & amore correpta eſt; furtim legit greſſus. Et quo magis ſequitur, amoris *igne ardentiore uritur; non ſecus ac cum viva ſulfura circumducta lignis corripiunt ignem appoſitum. O quoties voluit admovere ſe ſuavibus verbis, & addere blandas preces! Natura negat, nec patitur ut incipiat* loqui: *ſed quod fert, illa inſtituit expectare voces, ad quas reddat ſuos ſonos. Forte adoleſcens digreſſus a turba fideli comitum dixerat, Ecquis hic eſt? & Echo retulerat, Hic eſt. Hic miratur: & poſtquam oculos vertit in omnes partes, vociferatur voce elata, Veni: illa arceſſit arceſſentem. Reſpicit; & cum nullus adeſſet, Quamobrem, ait, me vitas, & remiſſas accepit tot voces quot protulit. Pergit; & deluſus ſimilitudine ſoni reciproci, Huc, inquit, jungamur: & ipſa obſequitur ſuæ voci, & egreſſa ſilvis ibat, ut immitteret lacertos collo optato. Ille exſilit, & fugiens, Tolle, inquit, manus ab amplexu, prius peream, quam me potiaris. Illa nihil reſpondit, niſi, Me potiaris. Contenta ſe abdit ſilvis, & verecunda occulit ora foliis, & ab eo* tempore *ætatem agit in ſpeluncis. Sed tamen amor reſtat, & augetur indignatione repulſæ. Solicitudo aſſidua minuit luctuoſum corpus; & macies contrahit cutem, & omnis humor corporis vaneſcit in auras: Sonus tantum atque oſſa ſunt reliqua. Sonus reſtat; dicunt oſſa induiſſe formam ſaxi.*

NOTÆ.

379 *Puer.*] *Narciſſus*, quem potius puerum amatorie nominat.

382 *Vocat illa.*] Quia Narciſſi verbum repetit. *Veni.*

384 *Et totidem.*] Echo illi remiſit eadem verba quæ ipſe protulerat, nempe *Quid me fugis.*

385 *Alternæ vocis.*] Alternatim emiſſæ primum a Narciſſo, deinde ab Echo.

388 *Favet.*] Quia ad Narciſſum accedit.

394 *Antris.*] In illis vero fiunt vocis repercuſſus, quos *Echo*, id eſt, Sonos vocamus.

399 *Oſſa ferunt lapidis*, &c.] Nempe inter ſaxa, & rupes vox repercuſſa fortius reſilit.

Inde

Inde latet ſilvis, nulloque in monte videtur:
Omnibus auditur. Sonus eſt, qui vivit in illa.
VI. Sic hanc, ſic alias undis aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas; ſic cœtus ante viriles,
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic amet iſte licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. Aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer; & ſtudio venandi laſſus & æſtu,
Procubuit; faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit; ſitis altera crevit.
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
Rem ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt.
Adſtupet ipſe ſibi: vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, ſidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines;
Impubeſque genas, & eburnea colla decuſque
Oris, & in niveo miſtum candore ruborem:
Cunctaque miratur; quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit imprudens. Et, qui probat, ipſe probatur.
Dumq; petit, petitur, pariterq; incendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In mediis quoties viſum captantia collum

Inde latitat in nemoribus' nec conſpicitur in ullo monte: Auditur ab omnibus, ſola vox illi ſupereſt.

VI. *Iſte ſic feſellerat hanc nympham; ſic* feſellerat *alias ortas ex aquis aut collibus; ſic* feſellerat *antea turbas maſculas. Quamobrem aliquis contemtus tollens manus ad aſtra dixerat, Pari modo iſte, quamvis diligat, pari modo non potiatur dilecto. Rhamnuſia annuit petitionibus. Fons erat ſine luto, clariſſimus lymphis, quem neque paſtores, neque capræ paſtæ in collibus, aut aliud pecus tetigerant, quem nulla avis nec fera turbaverat, neque ramus ab arbore decidens. Cinctus erat herba quam vicina aqua nutriebat; atque nemore, quod non ſinebat ſtagnum ullo ſole caleſcere. Juvenis deſeſſus & ſtudio venandi, & vehementi calore, hic ſe in terram projecit, ſecutus ſpeciem* amœnam *loci & fontem. Et dum optat levare ſitim, alia ſitis aucta eſt, & dum potat, tactus ſimulacro pulchritudinis conſpectæ, diligit rem ſine corpore, arbitratur eſſe corpus quod eſt umbra. Ipſemet ſeipſum admiratur, & torpet defixus in eadem facie tanquam ſtatua effixa ex marmore Pario. Stratus humi contemplatur ſuos oculos* quaſi *duo aſtra, & comam dignam Baccho, dignam etiam Phœbo, & malas imberbes, & colla nivea, & os pulchrum, & ruborem ſuffuſum niveo candore; & omnia ſuſpicit, ob quæ ipſe eſt admirandus. Inſcius ſe exoptat; & ipſe qui laudat, laudatur: Et, dum poſcit, poſcitur; pariterque inflammat & flagrat. Quoties obtulit vana ſuavia fonti doloſo! Quoties tinxit lacertos captantes collum conſpectum.*

NOTÆ.

406 *Rhamnuſia.*] *Nemeſin* dicit, potentem deam, ſcelerum & ſuperbiæ ultricem, Jovis & Neceſſitatis filiam, quæ Rhamnunte Aticæ pago templum habuit, unde Rhamnuſia dicta, *Pauſan.* Effigies erat coronata & alata, dextra geſtabat haſtam fraxineam, ſiniſtra Phialam, in qua incluſi erant Æthiopes; cervo inſidebat. Vide Clariſſ. Baconum in Nemeſi, ſeu vicibus rerum.

407 *Fons erat.*] Ad Narciſſi pœnam feſtinat Poeta, fonte deſcripto, ubi in ſui amorem incidit.

414 *Secutus.*] Oculis, admirando, amœnitate captus.

415 *Altera.*] Amor ſui.

419 *Pario.*] Pro quovis marmore candido, quale ex Paro Ægæi maris inſula exportabatur.

Brachia

Brachia merſit aquis; nec ſe deprendit in illis:
Quid videat neſcit; Sed quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nuſquam: quod amas, avertere, perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis umbra eſt.
Nil habet iſta ſui: Tecum venitque, manetque:
Tecum diſcedet, ſi tu diſcedere poſſis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt. Sed opaca fuſus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipſe ſuos. Paullumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſilvas;
Ecquis, io ſilvæ, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim & multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cum veſtræ tot agantur ſæcula vitæ,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in ævo?
Et placet, & video: ſed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio. Tantus tenet error amantem.
Quodq; magis doleam, nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis:
Exiguâ prohibemur aquâ. Cupit ipſe teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis;
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi. Minimum eſt, quod amantibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi. Quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis? certe nec forma, nec ætas
Eſt mea, quam fugias: & amarunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum riſi, arrides: lacrymas quoque ſæpe notavi
Me lacrymante tuas: nutu quoque ſigna remittis:
Et quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers aures non pervenientia noſtras.

in aquis; neque cognoſcit ſeipſum eſſe, qui *in* aquis *illis* apparet! *Ignorat, quid cernat; cæterum amat illud quod cernit: atque error, qui fallit oculos, idem etiam eos movet. Credule quamobrem captas incaſſum vanas imagines? Nullibi eſt quod cupis:* Tu modo *abi, & quod amas, dilabetur. Iſta quam vides eſt umbra imaginis reflexæ. Iſta nihil habet ſui: accedit & perſtat tecum. Tecum abibit, ſi tu abire poſſis. Neque cibi appetentia, neque deſiderium ſomni poteſt illum inde avellere: ſed ſtratus in gramine umbroſo contemplatur oculis avidis falſam* adoleſcentis *ſpeciem, & ipſe marceſcit per oculos ſuos: & paulum erectus, porrigens ſua brachia ad nemora circumfuſa, Ecquis, ait, io nemora, iniquius amavit? Noviſtis etenim, & fuiſtis plurimis latibula commoda: cum tot ſæcula veſtræ vitæ prætereant, in longo* illo *ævo ecquem recordamini, qui ita maceratus fuerit? Et gratum eſt, & intueor; ſed quod intueor & gratum eſt, non tamen reperio: tantus error implicat amantem. Et quo magis urar, neque vaſtum mare nos disjungit, neque via, neque montes, neque muri valvis obſeratis: Separamur paucula aqua: ipſe etiam exoptat comprehendi; Nam quoties obtulimus ſuavia fluidis aquis, hic toties ad me contendit ore reflexo. Credas poſſe tangi? tenuiſſimum eſt, quod prohibet amantes. Quiſquis es, huc prodi: quare me decipis, puer excellens? vel quo fugis arceſſitus? profecto neque pulcritudo mea, neque ætas* ejuſmodi *eſt quam ſpernere* debeas; *& Nymphæ me quoque dilexerunt. Spem mihi facis neſcio quam facie amica; & cum tetendi tibi lacertos, tendis ſponte; cum riſi, arrides; obſervavi inſuper fletus tuos, me flente; reddis etiam indicia nutu; & quantum conjicio agitatione pulchri oris, reddis voces non pertingentes aures noſtras.*

NOTÆ.

433 *Avertere.*] *Recede*, & nulla erit umbra quæ te fallat. Laſcivit Poeta & ingenio indulget forte nimium in hoc Narciſſo.

437 *Cereris*] *Panis edendi cupiditas.*

439 *Inexpleto lumine.*] Oculis, qui ſatiari non poterant.

448 *Magis doleam.*] Vehementior eſt cupiditas, quo propius objectum.

454 *Unice.*] Unicus, quem amo, vel qui amari dignus eſt, *unus multorum.*

In

In te ego ſum, ſenſi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt. Inopem me copia fecit.
O utinam noſtro ſecedere corpore poſſem!
Votum in amante novum; vellem, quod amamus, abeſſet.
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant; primoque extinguor in ævo:
Nec mihi mors gravis eſt poſituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit male ſanus eandem;
Et lacrymis turbavit aquas: obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt: Quam cum vidiſſet abire;
Quo fugis? oro, mane; nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamavit; liceat, quod tangere non eſt,
Adſpicere; & miſero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, ſumma veſtem deduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem.
Non aliter quam poma ſolent; quæ candida parte,
Parte rubent: Aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quæ ſimul aſpexit liquefacta rurſus in unda;
Non tulit ulterius: ſed, ut intabeſcere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole repente ſolent: ſic attenuatus amore
Liquitur; & cæco paullatim carpitur igni.

Ego ſum in te, adverti; neque mea ſpecies me decipit. Ardeo mei ipſius amore: idem incendia moveo, & patior. Quid agam? Poſcar, an poſcam; quid vero orem? Quod opto, mecum eſt: abundantia me reddit egenum. O utinam liceat ſejungi a noſtro corpore! Deſiderium inuſitatum amantis; optarem ut, quod amo, longius *abeſſet. Jamque mæror vires conſumit. Neque ſpatium meæ vitæ longum reſtat; & morior in flore juventæ. Neque* tamen *obitus eſt mihi moleſtus, qui obitu ab ærumnis abſolvar. Optarim* ut *hic, qui amatur, eſſet ævi longioris. Nunc duo conſentientes extinguimur in una anima. Dixit, & inſanus revertitur ad eandem imaginem; & lacrymis miſcuit aquas; & ſpecies repræſentata eſt confuſa agitato ſtagno: quam cum vidiſſet evaneſcere; Quo te ſurripis, exclamat, conſiſte obſecro, neque me amantem deſtitue, rigida. Concedatur intueri quod non licet tangere, & ſuppeditare fomenta infelici amori. Et dum queritur, dilacerat amictum ab ora ſuprema & planxit pectora nuda palmis candidis. Pectora verberata induerunt exiguum ruborem; non aliter quam poma conſueverunt, quæ parte alba, parte ſunt rubra: velut uva nondum matura conſuevit contrahere colorem purpureum racemis verſicoloribus: Quæ ſtatim atque rurſus vidit in aqua quieta & compoſita, non pati potuit amplius; ſed quemadmodum ceræ rubicundæ ſolent liqueſcere igne modico, vel pruinæ Sole levi, ſic maceratus amore diffluit; & paulatim abſumitur ſecreto igne.*

NOTÆ.

463 *Nec me mea fallit imago.*] *Nec latet me mei ipſius eſſe imaginem, quam ita perdite amo.* Agnoſcit demum errorem, ſed fruſtra.

466 *Inopem me.*] Optime inopem definiverunt nonnulli Philoſophi, non cui parum eſſet, ſed cui non eſſet quod cuperet.

474 *Faciem.*] De ſui loquitur imagine, quæ in lacu repræſentabatur.

480 *Deduxit.*] Ut nudaretur pectus; qui geſtus eſt dolentium vehementiſſime.

486 *Liquefacta.*] *Turbatam* dixit ſupra *lacrymis*, ver. 475. *Et lacrymis turbavit aquas obſcuraque moto reddita forma lacu eſt:* Unde aqua craſſior facta eſt; quæ *liqueſcere* quodammodo videatur, dum ſedatur & componitur: Ut non modo bene, contra quam opinatus eſt Clariſſ. Heinſius, ſed eleganter locutum Poetam crediderim.

Et

Et neque jam color eſt miſto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modo viſa placebant;
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit: quotieſque puer miſerabilis, Eheu,
Dixerat; hæc reſonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eundem.
Ultima vox ſolitam fuit hæc ſpectantis in undam,
Heu fruſtra dilecte puer! totidemque remiſit
Verba locus: dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herba.
Lumina nox claudit domini mirantia formam.
Tum quoq; ſe, poſtquam eſt inferna ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aqua. Planxere ſorores
Naiades: & ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere & Dryades. Plangentibus aſſonat Echo.
Jamque rogum, quaſſaſque faces, feretrumq; parabant:
Nuſquam corpus erat. Croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

VII. Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemptor Superum Pentheus: præſagaque ridet
Verba ſenis: tenebraſque & cladem lucis ademtæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis,

Et neque jam color eſt albis confuſus cum rubore; neque vigor & vires, & quæcunque nuper conſpecta grata erant; neque corpus reſtat quod Echo olim dilexerat. Quæ tamen cum aſpexit, quanquam infenſa & memor, ingemuit; & quoties deflendus adoleſcens Eheu! dixerat, hæc repetebat verbis repercuſſis, Eheu! Et cum ille planxerat lacertos ſuos manibus, hæc etiam referebat eundem ſonum percuſſionis. Hæc noviſſima fuerunt verba intuentis in aquam conſuetam, Heu juvenis nequicquam amate! & cavitas loci reddidit totidem voces; & prolato Vale, Vale etiam reſpondit Echo. Ille poſuit caput laſſum in virente gramine. Mors preſſit oculos admirantes pulchritudinem domini ſui. Tum etiam, poſtquam eſt admiſſus in ſedes Stygias, aſpiciebat ſe in ſtagnis infernis. Sorores Naides percuſſerunt pectora; *& impoſuerunt fratri crines detonſos. Dryades quoque percuſſerunt pectora: Echo ſimili ſono reſpondet plangentibus. Jamque præparabant rogum & tædas quaſſatas, & feretrum: Corpus nullibi erat; & reperiunt florem puniceum pro corpore, cujus medium folia alba circumdant.*

VII. *Res vulgata comparaverat famam meritam auguri* Tireſiæ *per urbes Græcas; & gloria vatis erat maxima. Attamen Pentheus Echionis filius maximus contemptor Deorum hunc ex omnibus ſolus deſpicit; & irridet voces prænuntias ſenis; & exprobrat cæcitatem, & damnum luminis ſublati. Ille concutiens tempora cana candidis* capillis,

NOTÆ.

504 *Tum quoque.*] Dicit Plato in Gorg. quaſcumque curas aut ſtudia, a natura, aut affectibus, in hac vita contraxerimus, eaſdem retinemus etiam cum corpus exuerimus, ita Virg. Æn. 6.

- - - Quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.

506 *Naides.*] Cephiſi & Liriopes nymphæ vidimus antea filium fuiſſe Narciſſum; ejus ſorores adeoque fuerunt fontium & fluviorum Nymphæ.

Ib. *Sectos.*] Uſque ab Homero ad Romanos, in acerbiſſimo luctu mos ille manavit, ut mulieres ſaltem crines detonderent, atque etiam in defuncti corpus deponerent.

508 *Quaſſaſque.*] Noctu vero quia efferebatur corpus, facibus ad funera utebantur.

509 *Croceum florem.*] *Narciſſum. Florem.* Flos hic Diis Inferis ſacer fingitur, ut qui floreat tantum & tranſeat, neque ullum ex ſe fructum edat. Ita & ingenia præcocia haud facile perveniunt ad frugem.

513 *Echionides.*] *Pentheus* eſt Echionis & Agaves filius, ad cujus fabulæ narrationem artificioſe deſcendit Poeta.

Quam

Quam felix eſſes, ſit tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres; ne Bacchia ſacra videres!
Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror eſſe;
Qua novus huc veniat proles Semeleïa Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer ſpargere locis: & ſanguine ſilvas
Fœdabis, matremque tuam, matriſque ſorores.
Evenient, neque enim dignabere numen honore:
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt; feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt; miſtæque viris matreſq; nuruſq;
Vulguſque, procereſque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Ærane tantum
Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges & inania tympana vincant?
Voſne ſenes, mirer? qui longa per æquora vecti

Quam beatus eſſes, inquit, ſi tu etiam hac luce privareris, ne ſacra Bacchi cerneres. Jamque dies adventat, jamque prædico non longe abeſſe, qua Bacchus novus hoſpes *filius Semeles huc pergat: quem niſi colueris honore templorum, dilaniatus in mille loca disjicieris, & inficies ſilvas cruore, & matrem tuam, et materteras.* Hæc *fient: neque enim honorabis Dei potentiam; & dolebis me nimium intuitum eſſe in hac caligine. Filius Echionis profligat talia proferentem. Fides ſequitur vocem, & oracula auguris exitum ſortiuntur,* & re comprobantur. *Bacchus venit; campi perſonant feſtis clamoribus. Agmen cum impetu feruntur, & matres, & nurus, confuſæ cum maribus, & plebs, & primores concurrunt ad ſacra inuſitata. Quæ veſania, inquit, Pentheus, perculit veſtros animos; ſerpente orti, progenies Martia? Tantumne poſſunt æra percuſſa ære, & tibia cornu curvo, & incantationes ſortilegæ; ut quos non gladius bellicus, non tuba, non acies expeditis miſſilibus moverint, ululatus fœminei, & furor excitus mero, & turba infamis, & tympana vacua ſuperent? demirerne vos ſenes, qui adducti per vaſtum mare*

Notæ.

520 *Novus.*] Nondum ſcilicet ſatis cognitus.

Ib. *Proles Semeleia.*] Huic Jovis & Semeles filio quæcumque ab aliis Bacchis facta, attributa ſunt.

523 *Matrem.*] *Agaven*, cujus ſorores fuerunt Ino & Autonoe.

524 *Evenient.*] Quæcumque prædico.

525 *Quereris.*] Quia vellet omnino Pentheus cæcus fuiſſe, nec Bacchum vidiſſe, cujus cauſa diſcerptus fuit: Adeoque acutiſſime adverſario invidendum proponit Tireſias illud ipſum quod ſibi vitio & damno objecerat.

527 *Sequitur.*] Quia eventu firmantur quæ prædixerat vates.

Ib. *Aguntur.*] *Suo ordine geruntur quæcumque dicta fuerant.*

528 *Feſtis.*] In his Sacris Bacchantes, quæ Thyrſos gerebant, Pampinis hederaque coronatæ, geſtabant vites, hircos, cophinos, phallos; per ſylvas, montes, nemora furibundæ ſaltabant; diſſono clamore, ululatu, tibiarum cantu & cymbalorum tinnitu omnia replebant. Hinc ſtupra promiſcua, & cædes nefandæ.

530 *Ignota.*] Quippe quibus nunquam interfuerant.

531 *Anguigenæ.*] Thebanos compellat Pentheus; quos vidimus antea ex Draconis Marti dicati dentibus, a Cadmo ſeminatis, ortos. Optime vero, quanquam infeliciter, generis eorum commemoratione, prudentes & Martios viros, à turpi mollium & ebrioſorum homuncionum, aut certe mulierc ularum conſortio ſtudet retrahere.

532 *Ærane tantum ære.*] *Tympana ærea æreis bacillis pulſata.*

537 *Obſcœnique greges.*] *Turpis & libidine corrupta multitudo*; in qua & Satyri, Bacchi Sacerdotes, obſcœniſſimum genus.

Hac

Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc ſinitis ſine Marte capi: voſne, acrior ætas,
O juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere,
Non thyrſos; galeâque tegi, non fronde decebat?
Eſte, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Mœnia diruerent, ferrumq; igniſq; ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: forſque querenda,
Non celanda foret: lacrymæque pudore carerent.
At nunc a puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum:
Sed madidus myrrhâ crinis, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. Juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum

ſtatuiſtis Tyrum et Penates exules in his locis; nunc patimini ſuperari ſine pugna? an vos, o juvenes, ætas violentior, & propior meæ, quos decorum erat tractare arma non thyrſos, & velari galea non frondibus? Mentem veſtram ſubeat, quaſo, quo genere ſitis ſati: & induite iras illius draconis, qui ſolus peremit multos. Ille periit pro fontibus & ſtagno: at vos vincite pro veſtra gloria. Ille morti dedit ſtrenuos; vos fugate effœminatos; et reparate laudem patriam. Si fata prohibebant Thebas diu manere, utinam machinæ bellicæ, & viri muros dijicerent, & ferrum & flamma ſtreperent! Eſſemus infelices ſine culpa, & ſors eſſet deflenda non tegenda, & fletus eſſent ſine dedecore. At nunc Thebæ capientur a puero armis deſtituto, quem neque acies, neque arma, aut uſus equorum delectat, ſed coma delibuta myrrha, & effœminata ſerta, & purpura, & aurum implicitum verſicoloribus indumentis. Quem quidem ego confeſtim adigam (vos tantum quieſcite) agnoſcere & patrem fictum & ſacra per dolum excogitata. An ſatis eſt virtutis Acriſio ſpernere fictilem Deum, & obſerare valvas Argolicas accedenti; peregrinus tremefaciet Pentheum cum totis Thebis? Properate, (hoc jubet miniſtris) properate, & huc per vim adducite ducem catenis conſtrictum: nulla pigra cunctatio differat mandata. Avus hunc coarguit verbis; hunc coarguit *Athamas, & reliquum*

NOTÆ.

539 *Tyron.*] Tyro aut Sidone antiquiſſimis Phœniciæ urbibus oriundum vidimus antea Cadmum, qui cum ſociis Thebas Bœoticas condidit: adeoque vere nunc Pentheus ad illos ſenes, *Hac Tyron*, &c. Dictum vero, ut illud Virgilii;

Ilium in Italiam transfer, victoſque penates.

545 *Fontibus.*] Ex quibus aquam ſocii Cadmi haurire juſſi ſunt.

549 *Tormenta.*] Inſtrumenta ſunt aut machinæ bellicæ, lapidibus, aliiſq; torquendis miſſilibus aptæ.

558 *Aſſumtum.*] Jovem dicit, quem falſo ſuum patrem Bacchus jactaret, uti quidem ipſe Pentheus prædicabat.

559 *Acriſio.*] Fuit Acriſius Abantis Argivorum regis filius, pater Danaes, qui neque Bacchum Deum, neque ejus ſacra admiſit, occluſis portis.

561 *Advena.*] Bacchus quem non civem agnoſcit Pentheus, nedum Deum.

564 *Avus.*] Cadmum intellige; namque ejus filia fuit Agave Penthei mater: Scripſitque Euripides in Bacchis, neque Cadmum, neque Tireſiam audire voluiſſe Pentheum.

Ib. *Athamas.*] Æoli fuit filius, Cadmi gener.

Corripiunt

Corripiunt dictis: fruſtraq; inhibere laborant,
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta
Et creſcit rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quacunq; trabes obſtructaq; ſaxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis,
(Sacra Dei quondam Tyrrhena gente ſecutum.)
VIII. Aſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: &, quanquam pœnæ vix tempora differt,
O periture; tuaque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenq; parentum
Et patriam; moriſque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes;
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigeroſve greges, non ulla armenta reliquit,
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. Cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor & hæres,
Dixit, opes; morienſq; mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. Unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iſdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,

agmen ſuorum, & conantur fruſtra abſterrere. Violentior eſt hortatu, & veſania correpta acuitur & augetur, & retardatio ipſa oberat. Sic ego adverti torrentem deſluere lenius & exiguo murmure qua parte nihil impediebat ruentem: At quacumque tigna, & lapides congeſti obſtabant, ſpumeus & æſtuoſus ruebat fervidior ab impedimentis. Ecce ſanguinolenti revertuntur, et abnuerunt ſe vidiſſe Bacchum interrogati a Domino ubi is eſſet. Nihilominus inquiunt, apprehendimus hunc comitem ſacrorum, natione Tyrrhenum, ſecutum olim ſacra Dei: & illum offerunt manibus revinctis a tergo.

VIII. *Pentheus illum intuetur oculis, quos furor horrendos reddiderat: & quamvis agre dimittit momenta ſupplicii, O, inquit, moriture, & exhibiture aliis exempla tua morte, die tuum nomen, & nomen parentum, & patriam, & quamobrem colas ſacra nuperorum rituum. Ille timoris expers, Nomen, inquit, Acœtes; patria eſt Maonia; parentes de plebe infima. Mihi non reliquit pater campos quos fortes juvenci ſubigerent, vel greges lanigeros, neque ulla armenta. Ipſe etiam fuit pauper, & conſueverat fallere piſces filo & hamis, & extrahere ſaltantes virga. Sua ars erat illi reditus. Cum* me *doceret artem* ſuam, *Sume, ait divitias, quas conſecutus ſum, ſucceſſor & hæres ſortis* meæ; *& moriens ille nihil mihi reliquit præter aquas: poſſum vocare hoc ſolum patrium. Ego deinde, ne ſemper manerem affixus iiſdem rupibus, doctus ſum moderari clavum navis, dextra miniſtrante: & obſervavi oculis ſidus pluviale capræ Oleniæ,*

NOTÆ.

572 *Cruentati.*] Vulnerati a comitibus Bacchi, dum Bacchum & Bacchas prehendere tentarent.

574 *Hunc, dixere.*] Aliter tamen Euripides in Bacchis, qui Bacchum ſimpliciter dicit adductum, quem hic noſter ſub Acœtis imagine fingit latentem.

576 *Tyrrhena.*] Hetruſcum aut Thuſcum dicit fuiſſe hunc Acœten. Notiſſima eſt autem Hetruria Italiæ regio a qua Hetruſcum ſeu Tyrrhenum mare nomen habuit.

583 *Maonia.*] Quia ex Mæonia ſeu Lydia prodierant coloni, qui Hetruriam tenuerunt.

594 *Oleniæ.*] Amaltheam dicit, Jovis nutricem, Oleniam ab Oleno Bœotiæ urbe, ubi nutrita, ſic appellatam; vel ab eo quod in Aurigæ ulnas ὠλένας cœlo recepta ſit. Ortu vero et occaſu pluvias inducere voluerunt.

Taygetenque, Hyadaſque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littora remis:
Doque leves ſaltus: udæque immittor arenæ.
Nox ubi conſumta eſt; Aurora rubeſcere primum
Cœperat: exſurgo, laticeſque inferre recentes
Admoneo; monſtroq; viam, quæ ducat ad undas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comiteſque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit ſociorum primus Opheltes:
Utque putat, prædam deſerto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per littora formâ.
Ille, mero ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixq; ſequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod poſſet credi mortale, videbam.
Et ſenſi, & dixi ſociis, Quod numen in iſto
Corpore ſit dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quiſquis es, o faveas, noſtriſque laboribus adſis,
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alchimedon: &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:

& Taygeten, & Hyadas, & Urſam, & ſedes ventorum, & portus idoneos navibus. Forte cum curſus mihi eſſet verſus Delon, appello ad littus Diæ inſulæ, & promoveor in arenam remis ad dextram flexis & leviter exſilio, & me immitto in terram humidam. Poſtquam tenebræ ſunt diſcuſſæ, Aurora cœperat primum rubere: excitor, & hortor apportare novas *aquas, & oſtendo iter, quod ducat ad eas. Ipſe ſpecular ab excelſo colle quid ventus mihi polliceatur; & arceſſo ſocios & denuo conſcendo navem. Ecce, adſumus, ait primus comitum Opheltes; & ſicuti arbitratur, nactus prædam in campo vacuo, trahit per littora juvenem ſpecie virginea. Ille tardus ſomno & vino videtur vacillare & vix ſequi. Aſpicio ornatum, & vultum & inceſſum: Nihil in eo inveniebam quod poſſet credi mortale. Et advertì, & indicavi comitibus, Neſcio quæ Deorum poteſtas ſit in iſto corpore; ſed poteſtas Deorum eſt in iſto corpore. Quiſquis es, o propitius ſis & noſtros labores adjuves: ignoſce etiam iſtis. Deſine orare pro nobis, inquit Dictys, quo non alius velocior ſcandere ſupremas antennas, & deſcendere ſune correpto. Libys hoc laudat, flavus Melanthus proreta hoc* probat, *itemque Alchimedon, & Epopeus portiſculus, qui incendens animos juſſu ſuo dabat remigibus requiem & modum* remigandi.

NOTÆ.

595 *Taygeten.*] Una eſt ex Pleiadibus, Atlantis filiabus, in cœlum tranſlatis.

Ib. *Hyadas.*] Stellæ ſunt 7 in capite Tauri ἀπὸ τῦ ὕειν a pluendo. Nutrices volunt fuiſſe Bacchi, *Dodonides* nomine, quas Jupiter in cœlum tranſtulerit. Alii aliter.

Ib. *Arctos.*] *Urſam*, quam præſertim nautas, curſus ſuos dirigendi cauſa, obſervare diximus: Cynoſuram, vel Helicen.

596 *Domos.*] Mundi dicit quatuor partes, Orientem, Occidentem, Meridiem & Septentrionem, unde fiant quatuor, prout vocantur, venti cardinales.

597 *Delon.*] Ægæi maris inſulam, Apollini ſacram, e regione Atticæ.

Ib. *Dia.*] Eadem eſt quæ Naxus, Baccho ſacra inſula, juxta Delon ad meridiem.

598 *Dextris.*] *Ad dextram partem navem inflectentibus*; fuit nempe Dia inſula, ſeu Naxus, Delon eunti ad dextram.

611 *Quod Numen.*] Ἦ γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐσῖ, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων, Ἢ Ποσειδάων. &c. Gubernator ad ſocios in Hymno Homeri,

Διόνυσος ἥ λησαί.

614 *His.*] Qui Bacchum ceperunt.

615 *Dictys.*] Nomen eſt unius ex Acœtis ſociis, quem alii malunt Prothin dictum, 20 autem hic noſter, Hyginus tantum 12. memorat Fab. 134.

618 *Qui requiemque.*] Portiſculus κελευσὴς, moderator remigum. Gall. *le Comite.*

Hoc

Hoc omnes alii. Prædæ tam cæca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obſiſto. Furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Thuſca pulſus ab urbe
Exſilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum miſiſſet in æquora, ſi non
Hæſiſſem, quamvis, amens, in fune retentus.

IX. Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, eque mero redeant in pectora ſenſus;
Quid facitis? quis clamor, ait? qua, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. Terrâ ſiſtere petitâ.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros,
Illa mihi domus eſt: vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat. Dextrâ mihi lintea danti,
Quid facis, o demens? quis te furor, inquit, Acœte,
Pro ſe quiſque, tenet? lævam pete: maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque miniſterio ſceleriſque artiſque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt? ait, Et ſubit ipſe: meumq;
Explet opus, Naxoque petit diverſa relicta.

Cæteri idem faciunt; tam cæcum eſt deſiderium prædæ. Non tamen, dixi, ſinam violari hanc navem ſacro onere: hujus pars maxima mei juris eſt: & contra nitor ingreſſu. Lycabas qui ejectus ab urbe Thuſca, pro crudeli homicidio exſilium patiebatur, omnium violentiſſimus rabiem exercebat. Is, dum repugno, fregit mihi collum forti pugno; & me proturbatum ejeciſſet in mare, niſi ut exanimis adhæſiſſem retentus in rudente.)

IX. *Perfidum agmen laudat hæc facta. Tum denique Bacchus, is enim erat, tanquam ſomnus ſit excuſſus clamore, & ſenſus ebrietate ſoluti, redeant in pectus. Quid agitis, inquit, Quis fremitus, quo auxilio huc perveni, dicite nautæ, quo me vultis vehere? Omitte timorem, inquit ille qui proræ præerat, & dic quos portus cupias intrare: duceris in terram optatam. Dirigite, inquit Bacchus, curſus veſtros Naxon. Illæ ſunt meæ ſedes & vobis etiam terra erit amica. Mendaces jurant per æquor, & per omnes Deos ſic futurum, & imperant me pandere carbaſa picta navis. Naxus erat dextra: cum ego ad dextram vela expedirem, Quid agis, inſane, quæ veſania te habet, Acœte, exclamant pro ſe ſinguli? Verte ad ſiniſtram. Pars maxima mihi indicat ſigno quid cupiat, pars in aurem obmurmurat. Hæſi, &, inquam, alius regat navem: & me ſubduxi officio ſcelerato, & doloſo. Arguor ab omnibus & tota turba contra me murmurat; e quibus Æthalion, nimirum, inquit, omnis noſtra ſalus a te ſolo pendet? & ipſe ſuccedit; et officio meo fungitur; & in partem diverſam abit, Naxo relicta.*

NOTÆ.

622 *Pars hic.*] Navis bona pars ad illum pertinebat; atque adeo Gubernator erat, ut Homerus hymno modo citato.

631 *Sopor.*] Ebrietas quam ille ſimulaverat.

632 *Quid facitis?*] Homerus & Nonnus lib. 52. ferunt Bacchum a prædonibus vinculis ligatum fuiſſe, vincula autem ultro excidiſſe manibus, & pedibus.

634 *Proreus.*] Ille eſt qui proræ præeſt, nempe Melanthus.

642 *Pro ſe quisque.*] *Cavens*, intellige, ne Naxon veheretur.

644 *Obſtupui.*] Quia perfidos videbat aliud præſtare, atque adeo cum illis operis particeps eſſe noluit.

647 *Scilicet.*] Increpantis eſt & irridentis.

X. Tum Deus illudens, tanquam modo denique fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat adunca,
Et flenti ſimilis, Non hæc mihi Littora, nautæ,
Promiſiſtis, ait: non hæc mihi terra rogata eſt.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt,
Si puerum juvenes, ſi multi fallitis unum?
Jamdudum flebam. Lacrymas manus impia noſtras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum (nec enim præſentior illo
Eſt Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant:
Velaque deducunt; geminaq; ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis diſtringunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exſiluere viri; ſive hoc inſania fecit,
Sive timor: primuſque Medon nigreſcere pinnis
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamina flecti
Incipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquammamq; cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus, jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas

X. *Tum Deus* nautis *imponens, ſicuti nunc denique dolum cognoverit, proſpicit mare e puppi curva, & ſimilis lacrymanti, Non, inquit, nautæ, polliciti eſtis mihi hæc littora; hæc terra non eſt exoptata a me. Quare dignus ſum hac injuria: quanam eſt laus veſtra, ſi adulti decipitis puerum, ſi multi unum? Jamdiu lacrymabar. Turba ſceleſta irridet meos fletus; & pulſat aquas remis feſtinantibus. Nunc tibi juro per ipſum* Bacchum (*neque vero eſt Deus illo magis propitius*) *me tibi certa narrare, quanquam ſupra fidem* videntur. *Non aliter repreſſa eſt navis in mari, quam ſi eſſet in ſicco navali. Illi ſtupentes pergunt inſiſtere remis, & expandunt carbaſa, & nituntur currere duplici auxilio. Hederæ implicant remos, & diffunduntur nodis aduncis, & impediunt lintea ponderoſis corymbis. Ipſe redimitam habens frontem uvis racemiferis haſtam quatit obductam frondibus tenera vitis: & circa illum tigres, & vanæ imagines lyncum, et maculatarum; pantherarum ferocia corpora ſternuntur. Viri emicuerunt, ſeu hoc præſtitit veſania, ſeu pavor; & Medon cœpit prior nigreſcere pinnis corpore ſubmiſſo, & flexu ſpinæ* dorſi *incurvari: ad quem Lycabas, in quæ monſtra mutaris, dixit? & os vaſtum, et patula evadebant nares loquentis, et cutis rigens induebat ſquammas. At dum Libys tentat convertere remos obſtantes advertit manus reflecti in exiguum ſpatium, et jam non eſſe manus, jam poſſe dici pinnas. Alius nitens manibus apprehendere funes implicitos non habuit lacertos, & curvatus exſiliit in aquas*

NOTÆ.

661 *Navale.*] Navalia dicuntur loca, in quibus ſtant aut reponuntur naves.
663 *Deducunt.*] Vela prius collecta & antennis adſtricta jam ſolvunt, & explicant.
Ib. *Gemina.*] Remis veliſque.
664 *Impediunt.*] Ne moveri poſſent.
665 *Corymbis.*] Eo nomine appellantur uvæ quas fert hedera.
667 *Pampineis.*] *Thyrſum quatit.*
Ib. *Agitat.*] Concutit ad terrorem Nautis incutiendum.
668 *Quem circa Tygres.*] Tygres & Lynces ſunt feræ Baccho dicatæ, quas ideo nautarum oculis objecit Bacchus, ut earum aſpectu territi in mare deſilirent.
672 *Curvamina flecti.*] Græciſmus eſt.
674. *Panda.*] *Recurva*, qualis eſt Delphini.
680 *Trunco.*] Quia brachiis mutilatum.

Corpore

Corpore deſiluit. Falcata noviſſima cauda eſt.
Qualia dividuæ ſinuantur cornua Lunæ.
Undique dant ſaltus: multaque aſpergine rorant:
Emerguntq; iterum: redeuntq; ſub æquora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem: laſcivaq; jactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus. Pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixq; meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamq, tene. Delatus in illam
Accenſis aris Baccheïa ſacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit: ut ira morâ vires abſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hinc: cruciataq; diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis ferrumque igneſque parantur;
Sponte ſua patuiſſe fores, lapſaſque lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſolvente catenas.
Perſtat Echionides: nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi electus facienda ad ſacra Cithæron
Cantibus & clara bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæq; aſſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis ululatibus æther
Movit: & audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio eſt, cingentibus ultima ſilvis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo
Mater: Io, geminæ clamavit, adeſte ſorores.

corpore mutilato: ultima cauda eſt in modum falcis figurata. quomodo cornua Lunæ dimidiæ curvantur. Undiquaque proſiliunt, & multo rore aſpergunt. Errumpunt iterum: & ſeſe rurſus immergunt aquis; & ludunt in modum chori, & concutiunt luxuriantia corpora, & emittunt aquam hauſtam patentibus naribus. Solus ſupereram de viginti (nam illa navis tot habebat) qui modo in nave erant. Deus erigit me tremefactum, torpentem corpore trementem, & vix mei compotem; dicens, Ejice metum animo & Naxum pete. Illic appulſus celebro Bacchi feſta aris incenſis. Commodavimus, inquit Pentheus, aures prolixis verborum anfractibus; ut ira poſſet exhaurire ſuas vires cunctatione. Lictores tollite hinc ſublimem ocyus; & deturbate corpora punita horrendis cruciatibus ad tenebras infernas. Continuo Acœtes Tyrrhenus abreptus coercetur firmis carceribus; & dum ſæva inſtrumenta conſtituta mortis, & ferrum & flamma adornantur, rumor invaluit portas ultro apertas eſſe, & ultro vincula ſoluta eſſe brachiis, nullo expediente. Pentheus obſtirmat animum; neque nunc imperat alicui ſervorum *ire, ſed ipſe it ubi Cithæron delectus ad ſacra peragenda fremebat cantibus & elata voce bacchantum. Quemadmodum generoſus equus fremit, cum bellicus tubicen fecit indicia ære perſonante, & ducitur amore certaminis, ſic aer concuſſus repetitis clamoribus perculit Pentheum; & furor iterum inflammatus eſt auditis ululatibus. Planities eſt ex omni parte patens fere in monte medio, vacua arboribus quæ circumdant extremas partes* montis. *Hic mater prima cernit illum ſpectantem ſacra oculis profanis, prima eſt impulſa furore inſano, prima appetit ſuum Pentheum thyrſo Jaculato: Io vociferata eſt, accurrite ambæ ſorores.*

Notæ.

683 *Multaque.*] Delphinorum deſcribit naturam, qui ludere, ſeſe in gyrum verſare, aquam etiam ſolent non agitare modo, ſed longe emittere.

701 *Perſtat.*] Obſtinate Bacchum ejuſque ſacra contemnit Pentheus Echionis filius.

702 *Cytharon.*] Mons Bœotiæ, Bacchi ſacris inclytus.

706 *Ululatibus.*[Bacchantum, & Orgia celebrantium clamoribus.

707 *Movit.*] Ad iram concitavit.

708 *Monte* Cithærone.

713 *Geminæ.*] Ino & Autonoe.

Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens. Cunctæ coeunt, cunctæque ſequuntur
Jam trepidum, jam verba minus violenta locutum,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Actæon neſcit; dextramque precanti
Abſtulit: Inoo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca ſed oſtendens disjectis corpora membris;
Adſpice, mater, ait. Viſis ululavit Agave;
Collaque jactavit, movitque per aera crinem:
Avulſumque caput digitis complexa cruenti,
Clamat, Io comites, opus hæc victoria noſtrum eſt.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Jamq; male hærentes alta rapit arbore ventus;
Quam ſunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova ſacra frequentant,
Thuraque dant, ſanctaſque colunt Iſmenides aras.

Ille aper vaſtiſſimus qui vagatur in noſtris campis, ille aper eſt mihi mactandus. Totum agmen rabioſum irruit in unum Penthea: *omnes concurrunt, & omnes ſequuntur nunc paventem, nunc proferentem voces minus feroces* quam modo protulerat, *nunc ſe coarguentem, nunc ſe male feciſſe confitentem. Ille tamen vulneratus, Veni, inquit, in auxilium matertera Autonoe; manes Actæonis flectant corda. Illa ignorat quid ſit Actæon, & abripuit dextram oranti: altera eſt avulſa raptu Inus. Miſer non habet lacertos quos porrigat matri; ſed exhibens corpus mutilatum artubus diſcerptis; Vide, mater, inquit. Agave ululavit, cum videret* laceratos filii artus. *Et excuſſit collum, & jactavit comam per aerem, & tenens caput abſtractum digitis ſanguinolentis, Io comites, exclamat, hac victoria eſt opus noſtrum. Ventus non citius diripit arbore excelſa folia uſta frigore per Autumnum, & tunc leviter affixa, quam artus viri ſunt dilaniati manibus impiis. Thebanæ docta ejuſmodi exemplis celebrant nova ſacra* Bacchi, *& thura præbent, & venerantur ſacra altaria.*

Notæ.

714 *Aper.*] Pentheum Aprum eſſe credit mater Bacchi & furoris plena.

718 *Jam ſe damnantem.*] Pentheus agnoſcit tandem ſe peccaſſe eo quod Bacchum et illius ſacra contempſerat.

720 *Moveant.*] *Ad miſericordiam tuum animum flectant.* Fuit vero Autonoe ſoror Agaves & Actæonis mater, quam filii non abſimilis caſus mitiorem præſtare debuiſſet, niſi tum ebrietas omnem rationem & memoriam ſuſtuliſſet.

722 *Inoo.*] Manum itaque alteram Autonoe, alteram Ino abſtulit.

733 *Iſmenides.*] Thebanæ mulieres, ab Iſmeno, Bœotiæ fluvio, ſic dictæ.

LIBER IV.

ARGUMENTUM.

ALcithoe tamen, una cum ſororibus, conſtanter ea contemnebat. Adeo ut in feſto varias ad colum hiſtorias illæ ſibi invicem narrare cœperint. Partim de moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verſo, ut cum Leucothoe concumberet: quamobrem Clytie zelotypa in Heliotropiam fuerit mutata: partim de Hermaphrodito & Salmacide Nympha in unum corpus concretis. Quo facto, ſorores ipſæ in veſpertiliones, earumque telæ in vitem & pampinos transformatæ ſunt. Hac de re cum Agave lætaretur, magnus ei dolor oblatus eſt: quando Ino & Athamas in mare per inſaniam proſiluerunt, & facti ſunt Dii Marini. Quos dum mulieres Thebanæ pro mortuis deplorant, in ſaxa & volucres commutantur. Cadmus quoque hac calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyrium cum uxore profectus eſt. Ubi uterque anguineam formam accepit. Solus itaque reſtabat e Bacchi contemptoribus Acriſius, avus Perſei: qui Gorgonis caput amputavit. E cujus guttis in terram delapſis angues exorti ſunt, & Atlantem in montem, virgaſque, poſt Andromedam liberatam, in lapides convertit. Orto deinde in nuptiis tumultu, Phineum cum ſuis, unaque Prætum & Polydecten, ſaxeos reddidit.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON

LIBER IV.

I. AT non Alcithoë Minyeias orgia cenſet
Accipienda Dei: ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis: ſociaſque ſorores
Impietatis habet. Feſtum celebrare ſacerdos,
Immuneſque operum dominas famulaſq; ſuorum
Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta comâ, manibus frondentes ſumere Thyrſos,
Juſſerat: & ſævam læſi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matreſque nuruſque;
Telaſque, calathoſque, infectaq; penſa reponunt:
Thuraque dant: Bacchumq; vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenamque, ſatumq; iterum, ſolumq; bimatrem.

INTERPRETATIO.

I. *Alcithoe Minya filia non opinatur orgia Dei eſſe admittenda; ſed inſana profitetur adhuc Bacchum non eſſe filium Jovis; & habet ſorores participes ejuſdem impietatis. Sacerdos monuerat frequentare feſtum, & dominas & ancillas vacantes a ſuis operibus velari pectora pellibus, ſolvere vittas crinales, impedire capillos coronis, & manus thyrſis frondoſis; & prædixerat indignationem Dei ſpreti fore violentam. Et matres & nurus obtemperant, & omittunt telas, & qualos, & penſa imperfecta; & immittunt thura; & citant Bacchum, & Bromium, & Lyæum, & Ignigenam, iterumque genitum & ſolum bimatrem.*

Notæ.

1. *Minyeias.*] Ex Minya filio Orchomeni prognata.

Ib. *Orgia.*] Bacchi ſacra fuerunt, alio nomine Dionyſia; itemque Bacchanalia dicta.

2. *Sed adhuc.*] Etiam poſt funeſtum illud Penthei exemplum.

3 *Sorores.*] Antoninus Lib. tres numerat ſorores, Leucippam, (quæ Ovidio Leuconoe) Arſippam, quam alii Ariſtippen, alii Arſinoen vocant,) & Alcithoen.

4 *Sacerdos.*] Fortaſſe Tireſias.

6 *Pelle tegi.*] Νεβρῶν hinnulorum & βασσάρων vulpium. *Crinales.*] Quod in omnibus ſacris fieri ſolet.

7 *Serta.*] Ex Pampinis.

10 *Infecta.*] imperfecta, opere per feſta intermiſſo.

11 *Bacchumque.*] Omnibus nominibus Deos religioſe appellare ſolebant, eorumque acta recenſere, quod illis gratiſſimum arbitrabantur.

Ib. *Bromium.*] Id eſt *frementem*; ἀπὸ τῦ βρεμειν.

Ib. *Lyæum.*] Ἀπὸ τῦ λύειν, a ſolvendo, quod vinum curas ſolvat: unde etiam Latinis *Liber pater.*

12 *Ignigenam.*] Quia fulminis ictu editus, ut vidimus antea.

Ib. *Iterum.*] Quia Jovis femori incluſus, quod illi alterius matris loco fuit, unde & *bimater*, & Dythyrambus.

Additur

Additur his Nyſeus, indetonſuſque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor uvæ,
Nycteliuſque Eleleuſq; parens & Iacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconſumpta Juventas.
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cœlo: tibi, cum ſine cornibus adſtas,
Virgineum caput eſt: Oriens tibi victus, aduſq;
Decolor extremo quæ cingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumq; Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique ſequuntur:

Adjicitur his Nyſeus, & Thyoneus intonſus, & Lenæus & inventor genialis uvæ, & Nyctelius, & pater Eleleus, & Iacchus, & Evan: & inſuper nomina plurima, quæ conſecutus es inter nationes Græcas, o Liber. Tibi enim integra Juventus: Tu puer æternus, tu es pulcherrimus in excelſo cœlo: tibi eſt caput puellæ, cum te offers ſine cornibus. Oriens a te ſuperatus, uſque ad Indiam quæ fuſca circumdatur ultimo Gange. Tu venerande, perdis Pentheum & impium Lycurgum, qui in vites *bipennem tulit; & deturbas in mare corpora Thuſca. Tu urges colla lyncum bijugum ſpecioſa pictis frænis: Bacchæ & Satyri te comitantur.*

NOTÆ.

13 *Nyſeus.*] A Nyſa nutrice, vel Nyſa monte, apud quem educatus, vel Nyſa Indiæ urbe quam Bacchus ædificavit.

Ib. *Indetonſus.*] Quippe Apollini & Bacho perpetuam eſſe juventutem voluerunt.

Ib. *Thyoneus.*] A matre Semele, quæ etiam *Thyone* dicta. Macr. Satur. I. 18.

14 *Lenæo.*] A torculari ſeu lacu, qui ληνὸς Græcis dicitur.

Ib. *Genialis.*] Genio & voluptati maxime accommodatæ.

15 *Nyctelius.*] A nocturnis feſtis.

Ib. *Eleuſque.*] A clamore Orgia celebrantium & hortantis voce ἐλελεῦ, qua in hymnis Pæanibus itemque hortationibus bellicis utebantur.

Ib. *Iacchus.*] Ἀπὸ τῆ ἰαχῆς, hoc eſt a clamore.

Ib. *Evan.*] Vox fuit bacchantium, qua ipſe Bacchus intelligitur.

17 *Juventas.*] Quæ Hebe eſt juventutis dea; quam pro ipſa juventute poſuit.

18 *Formoſiſſimus alto.*] Quibuſdam videtur Bacchus pro Sole a Poetis accipi, & eo more Virg. locutum volunt in I Georg.

------*Vos o clariſſima mundi*
Sidera------ Liber & alma Ceres------

19 *Cornibus*] An a truculentia ebriorum? an quod cornua veteribus in uſum poculorum? an quod boves primus junxit Bacchus, unde & Oſyris eſt Ægyptis? An ob galeam capitis arietini forma (qualem Turno *rubra cornua criſta* tribuit Virg.) inſignem, in honorem patris ſui Jovis Ammonis, cui & ipſe templum & aram ſub arietis ſpecie erexit? an denique a cincinnis, utrinque in cornuum formam acuminatis atque retortis?

20 *Oriens.*] Primus creditus Indiam cædibus vexaſſe Bacchus, & victoriis peragraſſe; ubi columnas ſtatuit, ſicuti Hercules in Hiſpania.

21 *Decolor.*] Quia fuſco ſunt colore Indi.

Ib. *Gange.*] Fluvius eſt Indiæ citeriorem ab ulteriore dividens.

22 *Lycurgum.*] Rex fuit Thraciæ, quem bipenni, qua vites in Bacchi contemptum cædebat, ſibi corporis extremas partes abſcidiſſe fabulatus eſt Apollodorus.

23 *Sacrilegos.*] Dicitur Bacchus orbem terrarum ſacrilegis & Deorum contemtoribus purgaſſe.

Ib. *Tyrrhenaque.*] Nautas dicit, de quibus libro ſuperiori.

24 *Bijugum lyncum.*] Sunt lynces animalia Africæ familiaria maculata pelle, & mira oculorum acie prædita, a quibus Bacchi currum trahi voluerunt.

25 *Satyrique.*] Satyri, ut refert Plinius, nihil aliud hominis quam figuram habent. In Æthiopia naſcuntur, aduncis naribus, aſpera cornibus fronte, pedes caprinos habentes. Non ſunt vero illi aliud quam Poetarum opus, ad brutorum & ferorum hominum imaginem effictum.

Quique

Quique ſenex ferulâ titubantes ebrius artus
Suſtinet; & pando non fortiter hæret aſello.
Quacunque ingrederis; clamor juvenilis, & una
Fœmineæ voces, impulſaque tympana palmis,
Concavaq; æra ſonant, longoq; foramine buxus.

Pacatus mitiſque, rogant Iſmenides, adſis:
Juſſaque ſacra colunt. Solæ Minyeides intus,
Intempeſtivâ turbantes feſta Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut hærent telæ, famulaſque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum:
Dum ceſſant aliæ, commentaque ſacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario ſermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant; primamque jubent narrare ſorores.
Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia eſt, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam versâ ſquamis velantibus artus
Stagna Palæſtini credunt celebraſſe figurâ:
An magis ut ſumtis illius filia pennis

& ſenex vini plenus, qui ſuſtentat membra vacillantia ferula, & non bene inſidet curvo aſello. Quacunque te confers, clamor juvenilis, & ſimul voces muliebres, & tympana percuſſa palmis & æra concava obſtrepunt, itemque buxus producto foramine. Iſmenides orant ut adſis propitius, & ſuavis; & frequentant ſacra indicta. Solæ Minyeides domi violantes feſta operibus parum convenientibus, aut trahunt lanas, aut torquent ſtamina pollice, aut inſiſtunt telæ, & premunt ancillas operibus. Quarum aliqua trahens filum agili pollice, Dum, inquit, aliæ opus intermittunt & celebrant feſta fictitia, nos quoque, quas Minerva Dea venerabilior detinet, leniamus opus utile manuum diverſo ſermone; & alterna vice auribus otioſis aliquid narremus quod non patiatur tempora videri longa. Sorores laudant ejus *verba, & imperant ut illa prior incipiat aliquid referre. Illa ſecum perpendit quid narret e multis: (nam multa ſciebat) et incerta eſt an loquatur de te Derceti Babylonia, quam Palæſtini arbitrantur frequentaſſe lacus mutata figura ſquamis tegentibus membra: an potius* loquatur *quomodo filia illius adoptatis pennis,*

NOTÆ.

26 *Quique ſenex.*] Silenum dicit Bacchi nutritium, pædagogum & comitem aſſiduum ſemper ebrium, cujus geſtamen baculus ex ferula arbore. Atque illum tanquam parentem Satyri obſervabant, qui & ipſi ſenes facti, Sileni dicebantur.

30 *Concava.*] Cymbala dicit ærea, quibus & furentes ad inſanum ſtrepitum utebantur.

Ib. *Buxus.*] Pro tibia, quam etiam ex buxo conficiebant.

31 *Rogant Iſmenides.*] Thebanæ matres, ut felix fauſtuſque ſis, precantur,

Ib. *Pacatus.*] -------- *Parce, Liber,*
Parce gravi metuende Thyrſo,

inquit Horat. Carm. lib. 2. Ode 19.

33 *Minerva.*] Id eſt, *artibus a Minerva inventis* quas Bacchi feſto die exercere nefas eſſet.

42 *Sorores.*] Minyeides.

45 *Derceti.*] Veneris filia aut Venus ipſa; cujus imago ſuperne mulierem, inferne piſcem referebat. ita mutatam illam variis de cauſis fabulati ſunt, unde & Atergatis dicta. Ab Aſſyriis, aliiſque populis culta fuit.

46 *Palæſtini.*] Palæſtina Syriæ Provincia.

Ib. *Celebraſſe.*] Juxta Aſcalonem Syriæ urbem Dio ſtagnum eſſe ſcripſit ſeu lacum, in quem Dercetis, pudoris amiſſi dolore, ab adoleſcente quodam, Veneris inſtinctu, compreſſa, poſtquam filiam Semiramidem peperiſſet, ſeſe conjecit. Cujus rei cauſa Syros piſcibus illius ſtagni (in piſcem juxta illorum opinionem mutata Dea) abſtinuiſſe, templumque illi juxta lacum ædificaſſe ſcripſit Diodorus. Vide, ſi tanti videtur, Lucianum de Dea Syria.

47 *Pennis.*]Hanc Semiramidem Dercetis filiam, quæ Babylonem ampliavit, in columbam fuiſſe mutatam nonnulli tradiderunt

Extre-

Extremos albis in turribus egerit annos.
Nais an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces;
Donec idem paſſa eſt. An, quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non eſt,
Talibus orſa modis, lana ſua fila ſequente:

II. Pyramus & Thisbe, Juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit prælata puellis,
Contiguas tenuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primoſque gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor: tædæ quoq; jure coiſſent;

Sed vetuere patres. Quod non potuere vetare,
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt. Nutu ſigniſque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſæcula longa notatum
(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et voci feciſtis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.

trajecerit ævum ultimum in candidis turribus: an quomodo Nais cantu, & graminibus nimium efficacibus corpora juvenilia mutaverit in mutos piſces, donec ipſa eandem experta eſt metamorphoſin: *an quomodo arbor, quæ* quondam *producebat poma alba, nunc emittat atra contactu cruoris. Hæc arridet: hanc ſiquidem fabula non eſt trita ſic narrare* occœpit, *dum lana filo* inter nendum *continuo ſuccedit.*

II. *Pyramus & Thisbe, alter elegantiſſimus juvenum, altera formoſiſſima virginum quas Oriens habuit, incoluerunt domos conterminas, ubi Semiramis dicitur circumdediſſe excelſam urbem lateribus excoctis. Proximitas* domuum *cauſa fuit primæ conſuetudinis. Amor auctus eſt mora; etiam nuptiarum ritibus conveniſſent, ſed patres prohibuerunt. quod non potuerunt prohibere, Uterque pariter incenſi erant animis correptis. Omnis teſtis abeſt; verba faciunt nutu & notis: & quo magis ignis obducitur, magis obductus incaleſcit. Murus medius inter utramque domum hiabat exigua fiſſura, quam quondam traxerat, cum ſtrueretur. Ille defectus a nemine obſervatus per diutina tempora, (quid non animadvertit amor?) a vobis amantibus primo fuit animadverſus; & feciſtis viam voci; & ſecuræ blanditiæ ſolebant tranſire per eam, tenuiſſimo ſtrepitu.*

NOTÆ.

quos ſecutus eſt Ovidius. Illam quidem primo a matre expoſitam a columbis nutritam voluerunt; ex quo illi nomen Semiramis, quod lingua Syria Columbam montanam ſignificat. Habuerunt præterea Columbam in ſuis vexillis Babylonii, Diodoro Siculo teſte, lib. III.

48 *In turribus.*] Ubi nidificare ſolent columbæ. Quo, ſi ad hiſtoriam referas, Semiramidem ſeſe recepiſſe, vel filium ejus eandem concluſiſſe haud abſurde credideris.

49 *Nais.*] Nympha hæc Solis inſulam cui & nomen *Noſala*, et *Nympharum Cubile*, inter Taprobanam & Carmaniam ſitam, incoluit; quæ juvenes advenas quibuſcum rem habuiſſet veneficiis in piſces mutabat. Deinde & ipſa a Sole, Terræ ſibi ſacratæ vindice, in piſcem verſa eſt.

52 *Arbor.*] *Morum* arborem intelligit, quam ante Pyrami & Thisbes fata dicit alba poma tuliſſe.

58 *Altam urbem.*] Ad murorum, & ædium magnificentiam reſpexit, qua facile Babylon alias urbes ſuperabat.

Ib. *Urbem.*] Babylonem dicit urbem maximam ad Euphratem ſitam, inter ſeptem orbis miracula numeratam; hanc Semiramis Nini Aſſyriorum regis uxor muro lateritio cinxit.

59 *Primoſque gradus.*] *Ad amorem.*

60 *Tædæ.*] Nuptiæ; in quibus, cum aquæ & ignis ſacramenta adhiberentur, faces quinque e tæda arbore, a totidem pueris patrimis & matrimis præferebantur.

61 *Quod non potuere.*] Quia tametſi corporum, non tamen animorum poterant prohibere conjugium.

Sæpe

Sæpe ut conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſineres nos toto corpore jungi!
Aut hoc ſi nimium, vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diverſa nequicquam ſede locuti;
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oſcula quiſque ſuæ, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum coiere locum. Tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt ut nocte ſilenti
Fallere cuſtodes foribuſque excedere tentent:
Cumq; domo exierint, urbis quoq; tecta relinquant:
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo;
Conveniant ad buſta Nini: lateantque ſub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tarde diſcedere viſa
Præcipitatur aquis, & aquis nox ſurgit ab iſdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur fallitque ſuos; adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictaq; ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obſcurum timido pede fugit in antrum.
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſæva ſitim multâ compeſcuit undâ,
Dum redit in ſilvas, inventos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto

Sæpe poſtquam conveniſſent, hinc Thisbe, Pyramus illinc; & ſpiritus oris eſſet utrobique captatus, Livide mure, dicebant quam obrem prohibes amantes? Quam parum eſſet, ut patereris nos convenire toto corpore? Aut ſi hoc nimium, ſaltem apertus eſſes ad jungenda ſuavia! non tamen ſumus ingrati: Agnoſcimus tibi nos hoc debere, quod via facta eſt vocibus ad aures amicas. Poſtquam ejuſmodi fruſtra e diverſo loco dixiſſent, adventante nocte, dixerunt Vale; & quiſque obtulerunt baſia muro *qui ex ſua parte fuit, non pertreuntia in alteram. Sequens Aurora fugaverat ſydera nocturna, atque Sol radiis exſiccaverat gramina pruina conſperſa; convenerunt in eundem locum. Tum prius conqueſti plurima voce ſummiſſa ſecum decernunt ut nocte intempeſta conentur fallere janitores, & valvis egredi; & poſtquam domo prodierint, egrediantur inſuper urbe; & ne opus ſit vagari per vaſtos agros, cocant ad tumulum Nini, & latitent ſub umbra arboris. Ibi erat morus arbor procera fœcundiſſima pomis candidis, proxima fonti frigidiſſimo. Conditiones probantur & dies ſero credita tranſire præcipitatur in aquas, & nox excitatur ab iiſdem aquis. Solers Thisbe erumpit per opaca noctis, cardine dimoto, & ſuos* domeſticos *decipit, & velatum os habens pervenit ad ſepulcrum, & ſubſtitit ſub præſtituta arbore. Amor præſtabat* eam audentem. *Ecce leæna adeſt infectum habens os æſtuans recenti cæde boum, ſedatura ſitim aqua fontis proximi. Quam Thisbe Babylonia intuita eſt e longinquo ad Lucem Lunæ, & pede tremente tendit in tenebroſam ſpeluncam: & fugiendo omittit a tergo lapſa velamina. Poſtquam crudelis leæna ſedavit ſitim multa aqua, dum revertitur in nemus forte diſcerpit victu ſanguinolento ſubtilem veſtem repertam ſine Thisbe. Pyramus qui tardius exierat aſpexit in ultimo*

NOTÆ.

74 *Quantum.*] Quaſi dicat *minimum.*

78 *Diverſa.*] Quia hinc Thisbe, illinc Pyramus ſedebat.

84 *Queſti.*] De parentibus ſuis, aut fati iniquitate.

88 *Buſta.*] Ad Nini ſepulchrum ſeu locum ubi uſtus & ſepultus fuerat, ubique, Diodoro teſte, moles erat inſtar arcis cujuſdam multis ſtadiis diſtans ab urbe.

93 *Verſato cardine.*] *Aperta janua.*

Pulvere

Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus. Ut vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes:
E quibus illa fuit longâ digniſſima vitâ.
Noſtra nocens anima eſt. Ego te, miſeranda peremi,
In loca plena metus qui juſſi nocte venires:
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hac habitatis rupe, leones.
Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoq; ſanguinis hauſtus,
Quoque erat accinctus, dimittit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens e vulnere traxit.
Ut jacuit reſupinus humi; cruor emicat alte.
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur & tenues ſtridente foramine longe
Ejaculatur aquas; atque ictibus aera rumpit.
Arborei fœtus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem madefactaque ſanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit: juveneinque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utq; locum, & verſam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum retroq; pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar,
Quod fremit, exiguâ cum ſummum ſtringitur aurâ.
Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas; amplexaque corpus amatum,

pulvere indubitata veſtigia feræ, & toto vultu expalluit. Poſtquam autem invenit amictum infectum etiam cruore; Una nox, inquit, conficiet duos amantes, e quibus illa fuit digniſſima longiore vita. Anima noſtra eſt in culpa. Ego te perdidi, deſienda, qui monui ut venires noctu in loca pavore obſita, neque primus hic adfui. O Leones quicunque incolitis hæc ſaxa, convellite impia præcordia ſævo morſu. Sed meticuloſi eſt animi mortem cupere. Colligit velum Thisbes, & portat ſecum ad umbram arboris conſtitutæ. Et ſicuti dedit lacrymas, dedit quoque ſuavia amictui; deinde, inquit, habeas nunc etiam undas noſtri ſanguinis; & infigit gladium, quo erat inſtructus, in ſuum latus; & ſine cunctatione, moriens educit e vulnere exæſtuante. Cum ſtratus fuit humi reſupinus, ſanguis exilit in altum, non aliter quam cum tubus aperitur rupto plumbo, & longe expuit ſubtiles aquas, foramine ſtrepente, atque impetu aerem verberat. Fructus arboris mutantur rore ſanguinis in nigrum colorem, & radix cruore imbuta inficit mora pendentia colore rubro. Ecce illa, ne decipiat amantem, revertitur, pavore nondum ſedato; & veſtigat juvenem oculis & mente, & latatur quod mox *referat quantum diſcrimen effugerit. Et poſtquam cognovit locum, & formam mutatam in arbore, dubitat an hæc ſit, ita color fructus facit incertam. Dum hæret, aſpicit artus trementes quatere terram ſanguinolentam; & greſſum repreſſit, & vultus habens pallidiores buxo, exhorruit ſicut mare quod ſtrepit, cum ſuperficies impellitur levi vento. Sed poſtquam per temporis ſpatium ſuum amatorem agnoviſſet, plangit immerita brachia magnis ictibus: & diſcerpens capillos, & complexa corpus dilectum,*

NOTÆ.

114 *Leones.*] A quibus nempe occiſam credit Thisben.

115 *Timidi.*] Quia ex Stoicorum ſententia in manu eſt cujuſque.

137 *Amores.*] Amatum Pyramum.

138 *Claro.*] Id eſt, cum magno ejulatu, & planctu. Mora eſt cum nondum norat cujus erat, quod vidit, cadaver; quam primum novit eſſe Pyrami, in apertos planctus erumpit.

Vulnere

Vulnera ſupplevit lacrymis; fletumque cruori
Miſcuit & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde. Tua te, cariſſime, Thisbe
Nominat. Exaudi: vultuſque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, visâque recondidit illâ.
Quæ poſtquam veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorq;
Perdidit, infelix. Eſt & mihi fortis in unum
Hoc manus; eſt & amor: dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum: letique miſerrima dicar
Cauſſa comeſque tui: quique a me morte revelli
Heu ſola poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeri meus illiuſque parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu; quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pulloſque & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro; quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis ſupereſt, una requieſcit in urna.
III. Deſierat, mediumque fuit breve tempus; & orſa eſt
Dicere Leuconoë. Vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſiderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur

ſupplevit plagas lacrymis; & miſcuit fletum ſanguine, & deoſculans os frigidum, Pyrame, clamavit, quod infortunium te mihi ſuſtulit? Pyrame, reſponde, tua Thisbe te vocat, ſuaviſſime, exaudi, & erige vultus languentes. Pyramus aperuit oculos jam morte preſſos ad nomen Thisbes, & ea conſpecta iterum clauſit. Qua poſtquam & agnovit velum ſuum & vidit eburneam vaginam inanem gladio, Manus tua, inquit & amor te mactavit, miſer. Manus eſt etiam mihi ſtrenua ad hoc unum; eſt etiam amor; hic ſufficiet vires ad plagas. Proſequar mortuum, et infeliciſſima dicar cauſſa et ſocia tuæ mortis; et qui, heu! poteras ſejungi a me ſola morte, neque poteris ſejungi morte. Attamen, o parentes mei et illius valde infelices, eſtote rogati amborum nomine, ut non prohibeatis nos condi eodem ſepulcro, quos hora ultima non diviſit. At tu, arbor, qua nunc operis ramis corpus luctuoſum unius, mox es opertura duorum corpora, *habe indicia necis, et ſerva fructus nigros et idoneos luctibus, in memoriam ſanguinis a duobus* effuſi. *Dixit et cuſpide accommodata ad infimum pectus immiſit ſe gladio, qui adhuc calidus erat a ſanguine* Pyrami. *Cæterum preces moverunt Deos, moverunt parentes. Nam color eſt niger in fructu* mori, *ubi ad maturitatem pervenit; et quod ex amborum pyris reliquum eſt compoſitum eſt in unam urnam.*

III. *Abſolverat; et temporis interſtitium fuit breve; et Leuconoe incepit narrare: ſorores conticuerunt. Amor corripuit etiam hunc Solem; qui cuncta moderatur lumine ſidereo; narrabimus Solis amores. Hic Deus creditur primus conſpexiſſe furtum Martis*

NOTÆ.

147 *Veſtem.*] Velamina, quæ ſupra lapſa reliquiſſe Thisben Poeta memoravit; ex quibus a Pyramo collectis concludit eum in propria viſcera ſæviſſe, quia Thisben ſuam laniatam crediderat.

148 *Ebur.*] Pro vagina ex ebore.

150 *Hoc.*] Ut nempe, me mea manu perdam, ſiquidem & amo.

167 *Deſierat.*] Aliqua e ſororibus quæ Pyrami & Thisbes fabulam narravit.

Ib. *Medium.*] Breve tempus interceſſit, inter fabulam quam altera ſoror, & illam, quam Leuconoe narravit.

Hic

Hic vidiſſe Deus. Videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit. At illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere poſſint,
Elimat. Non illud opus tenuiſſima vincant
Stamina, non ſummo quæ pendet aranea tigno.
Utq; leves tactus momentaq; parva ſequatur,
Efficit: & lecto circumdata collocat apte.
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vincliſque nova ratione paratis,
In mediis ambo deprenſi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admiſitque Deos. Illi jacuere ligati
Turpiter. Atque aliquis de Dis non triſtibus optet
Sic fieri turpis. Superi riſere: diuque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cœlo.
Exigit indicii memorem Cythereia pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læſit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,

cum Venere: Hic Deus primus intuetur omnia. Triſtis fuit ob id quod factum fuit, & indicavit marito Junone genito ſtupra & locum adulterii. Illi autem animus, & opus quod dextra fabricandi perita tractabat, excidit. Continuo lima perficit ex ære vincula tenuiſſima, & retia & laqueos qui poſſint decipere oculos. Neque filum ſubtiliſſimum, neque tela aranearum quæ pendet ſumma trabe poſſit ſuperare illud opus: Atque dat operam ut cedat minimo tactui & re leviſſima flectatur; & toro circumfuſa commode locat. Cum mœchus & uxor coiverunt in unum lectum, uterque manent correpti in mediis complexibus induſtria Mariti, & catenis intextis novo modo. Continuo Vulcanus aperuit fores eburneas, & introduxit Deos. Illi concubuerunt indecore vincti: atque nonnullus Deorum minus ſeverorum cupiat ita dedecorari. Dii irriſerunt. & hæc fabula fuit diu vulgatiſſima in toto cœlo. Cythereia repetit ſupplicium inſigne accuſationis, & viciſſim urit ſimili amore illum qui violavit amores occultos. Quid nunc te juvant, fili Hyperionis, ſpecies, & ignes, & ſplendidi radii? Tu nimirum, qui incendis totum orbem tuis flammis,

NOTÆ.

173 *Junonigenæque.*] Vulcanum dicit Veneris maritum, quem ſolum Junonis & Jovis nonnulli, alii Junonis unius filium fabulati ſunt.

175 *Fabrilis.*] Eſt nempe Vulcanus Deorum faber.

180 *Leves.*] Flexibilia admodum retia, ut ne ſentiri poſſent, aut facile rebus omnibus cederent: ita ut iis teneantur amatores, neſcii interim qua vi retenti ſint. Alibi de hac catena ait

-------*Lumina fallet opus.*

185 *Lemnius*] *Vulcanus*, qui dum matris auxilio occurreret adverſus Jovem, διπθεὶς πόδος, ut ipſe narrat Iliad. α. præcipitatus a Jove de cœlo in Lemnum decidit, ubi eum Sinties exceperunt.

187 *Turpiter.*] Mythologiam hujus fabulæ ita explicat Farnabius. *Ignea Martis ſtella* inquit, *ſignificat calorem, Veneris autem ſtella humorem temperatum; ex horum conjunctione conſtat generatio: Quos Sol aſpectu ſuo elicit detegitque; Vulcani immodicus calor impedit. Neptunus, ut habet Homerus 8 Odyſſ. ligatos ſolvit: aqua ſcilicet extinguit calorem,*

Ib. *Aliquis.*] Mercurium eum fuiſſe jocatus eſt Lucianus: quod forte non temere jocatus.

190 *Memorem.*] Quam Venus in memoria habebat. Sic Virg.

Sæva memorem Junonis ob iram.

Ib. *Cythereia.*] Venus a Cytheris inſula contra Cretam, quo primum appulſam eam e mari egredientem nonnulli fabulati ſunt.

192 *Quid nunc*] Apoſtrophe ad Solem; quæ ſequentem fabulam inducit.

Ib. *Hyperione.*] Hunc Hyperionem Cœli filium, Heſiodus & Apollodorus ſcripſerunt, quoque Solis Patrem, quem pro Sole ipſo poſitum non ſemel reperias.

Ureris

Ureris igne novo; quiq; omnia cernere debes,
Leucothoën ſpectas: & virgine figis in una
Quos mundo debes, oculos. Modo ſurgis Eoo
Temporius cœlo: Modo ſerius incidis undis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Tranſit; & obſcurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obſtiterit, palles. Facit hunc amor iſte colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque, Rhodoſq;
Nec tenet Æææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis deſpecta, petebat
Concubitus; ipſoque illo grave vulnus habebas
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit;
Gentis odoriferæ quam formoſiſſima partu
Edidit Eurynome; ſed poſtquam filia crevit.
Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus: iſque
Septimus a priſci numeratur origine Beli.
Axe ſub Heſperio ſunt paſcua Solis equorum:
Ambroſiam pro gramine habent: ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cæleſtia pabula carpunt;
Noxq; vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos
Verſus in Eurynomes faciem genitricis, & inter

ardes recenti flamma: et qui debes cuncta intueri, vides ſolam *Leucothoen: et intentos habes oculos in una puella, quos debes orbi. Nunc oreris maturius in cœlo orientali; nunc tardius te immergis aquis; et producis horas hyemales dum diu in illius obtutu hæres. Deliquium pateris nonnunquam; et defectus mentis porrigitur ad lucem; caliginoſus terrorem incutis animis hominum. Neque expalleſcis quod Luna vicinior terris obfuerit: hic amor parit hunc colorem. Amas hanc ſolam: neque Clymene, neque Rhodus, neque formoſiſſima mater Circes Æææ te movet, qua quantumvis neglecta optabat tuos complexus; et illo ipſo tempore graviter* amore alio, *vulneratus eras. Leucothoe delevit ex animo* amicas *multas; quam Eurynome pulcherrima nationis odores ferentis peperit; ſed poſtquam nata adolevit, tantum filia ſuperat matrem, quantum mater* ſuperat *cæteras. Orchamus parens imperium tenuit in urbes Achæmenias, atque is cenſetur ſeptimus a primo* atque *antiquo Belo. Paſcua equorum ſunt ſub regione occidentali: habent Ambroſiam pro pabulo. Ea alit artus laſſos laboribus diurnis, et reſtituit* craſtinum *laborem. Et dum quadrupedes paſcuntur cibis cœleſtibus, et nox vicem abſolvit, Deus ſubit cubiculum Amicæ mutatus in vultus matris Eurynomes;*

Notæ.

196 *Leucothoen.*] Orchami, Babyloniorum regis filiam, Soli adamatam.

198 *Temporius.*] *Maturius, Citius.* Adverbium eſt ab adverbio *Tempori.*

199 *Brumales.*] Breviores horas, adeoque & dies.

202 *Nec, tibi.*] Solem negat ex interpoſitione Lunæ paſſum deliquium pallere, quod illi quandoque accidit; ſed obnubilari, quia Leucothoes amore teneatur. pallere proprie eſt amantum: unde alibi,

Palleat omnis amans, color hic eſt aptus amanti.

204 *Clymene*] Phaetontis mater, de qua jam ſæpe, Oceani filia.

Ib. *Rhodos.*] Puella fingitur fuiſſe Rhodia, Neptuni &c, ſecundum aliquos, Veneris filia, Phœbo in primis adamata, ex qua ſeptem genuit filios.

205 *Æææ genitrix.*] Perſa Oceani filia. Dicitur vero Circe Ææa ab Æa urbe ſeu Peninſula Colchidis; quanquam alii aliter.

206 *Clytie.*] Una ex Oceani nymphis, Phœbi amore correpta, quam deinde odio maximo proſecutus eſt, ut infra videbimus.

209 *Odorifera.*] Odores ferentis; hoc eſt, Arabicæ.

210 *Eurynome.*] Oceani & Tethyos filia, uxorque Orchami.

212 *Achæmenias.*] Perſicas, Arabiæ finitimas, quibus imperavit Achæmenes, a quo pars Perſidis Achæmenia dicta eſt.

213 *Septimus.*] A Belo; Abas, Acriſius, Danae, Perſeus, Bochæmon, Achæmenes, Orchamus.

214 *Axe.*] Pro Cœli ſeu mundi parte occidentali poſuit.

Bis

Bis ſex Leucothoën famulas ad limina cernit
Lævia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oſcula natæ;
Res, ait, arcana eſt: famulæ, diſcedite, neve
Arripite arbitrium matri ſecreta loquenti:
Paruerunt: thalamoq; Deus ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus;
Mundi oculus. Mihi crede, places. Pavet illa; metuque,
Et colus & fuſus digitis cecidere remiſſis.
Ipſe timor decuit. Nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, ſolitumque nitorem.
At virgo quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſitâ vim paſſa querelâ eſt.
Invidit Clytie, (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis irâ
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox immanſuetuſque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumque ſuper gravis addit arenæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere, Nympha, caput: corpuſq; exſangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius igues.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſpargit corpuſq; locumque:

& vidit ad januam inter duodecim ancillas Leucothoen trahentem fila tenuia fuſo verſato. Poſtquam igitur obtulit ſuavia, tanquam mater dilectæ filiæ, Rem, ait, habeo ſecretam, ancillæ abite, neve velitis eſſe teſtes matri aperienti arcana. Obtemperaverunt, & Deus, arbitris e cubiculo remotis, dixit, Ego ſum ille, qui menſuro longum annum, qui cuncta intueor, per quem terra cuncta cernit; orbis lumen mihi fidem adhibeas, mihi *amata es. Illa metuit; & colus, & fuſus exciderunt digitis timore laxatis. Ipſe metus decorus fuit; neque ille diutius hærens induit veros vultus, & conſuetum ſplendorem. Ac puella, quanquam tremefacta inſperato viſu, ſuperata ſplendore Dei, vim tulit ſine querimonia. Clytie invidit, (neque enim amor Solis fuerat mediocris in illa) & incitata ira in adulteram propalat adulterium, & vulgatum patri aperit. Ille crudelis & inhumanus, & ferus tegit alta terra orantem & porrigentem manus ad lumina Solis, & dicentem, ille violavit* me *repugnantem; & ſuperinjicit cumulum ponderoſæ arenæ.* Sol *filius Hyperionis* arenam *hanc diſcutit radiis; & tibi,* Leucothoe, *viam facit, qua poſſis emittere faciem terra obrutam. Tu vero, Nympha, jam non poteras erigere caput interfectum onere terræ: & jacebas corpus exanime. Nihil Sol rector equorum alatorum dicitur vidiſſe iniquius poſt flammas Phaethontis. Ille quidem nititur virtute radiorum reducere, ſi poſſit, ad vivum calorem membra frigida. Sed quia fatum impedit tantos niſus, imbuit nectare odorato & corpus & locum;*

NOTÆ.

234. *Neque enim.*] Immoderatus erat, adeoque nimis apertus; dicit hoc, nequis fortaſſe Apollinis furta Clytiæ cognita miretur.

235 *Pellicis ira.*] Ira, qua in Leucothoen pellicem flagrabat, vel potius ira qua pellices ardere ſolent cum rivalem invenerint; conſtat enim Clytien etiam fuiſſe Apollini quondam amatam ex v. 257. ſeq. *non amplius author Lucis adit*, &c.

240 *Crudus.*] *Crudelis*, immitis. Alluſum forte ad ſupplicia Veſtalium corruptarum.

246 *Ignes.*] *Fulmina* quibus a Jove miſſis Phaeton periit.

& prius multa conqueſtus, nihilominus, inquit, penetrabis cœlum. Continuo corpus delibutum cœleſti nectare emollitum eſt, & imbuit terram ſuo odore; & ſurculus thurifer prodit, radicibus porrectis paulatim per ceſpitem, & per arenæ aggerem vertice ſuo erupit.

IV. *At Sol pater luminis non amplius accedit ad Clytien; (quanquam amor poterat excuſare invidiam, & invidia indicium) & abſtinuit a Venere cum illa.* Clytie *inſaniſſime uſa amoribus conſumta eſt ab illo* tempore; *Nymphas fugiens; & comam gerens inornatam atque nudam, jacet humi ſub Dio, & nocte & die, & per novem dies ſine aqua & ſine alimentis fovit jejunia ſolo rore & ſuis lacrymis: neque ſe movit a terra: intuebatur ſolummodo vultus Dei prætereuntis, & convertebat ſuam faciem ad illum. Dicunt artus* ejus *adhæſiſſe terræ; & pallor mutavit in herbas exſangues partem coloris. Eſt rubor in parte; & flos, ſimillimus violæ occulit os. Illa, (tametſi impeditur radice, flectitur ad Solem ſuum: mutata adhuc tuetur* ſuum *amorem.*

V. *Abſolverat fabulam: & factum ſtupendum demulſerat aures. Pars diffitentur fieri potuiſſe, pars dicunt veros Deos omnia poſſe: ſed non* eſt *etiam Bacchus ex eo numero. Alcithoe petitur poſtquam ſorores conticuerunt; quæ telam pendentem radio texens, Tritos, inquit, prætereo amores Daphnidis paſtoris Idæi, quem Nympha mutavit*

Multaque præqueſtus, tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore:
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit; tumulumq; cacumine rupit.
IV. At Clytien (quamvis amor excuſare dolorem,
Indiciumque dolor poterat) non amplius auctor
Lucis adit: Veneriſque modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens; & ſub Jove nocte dieq;
Sedit humo nuda, nudis incomta capillis.
Perque novem luces expers undæque cibique
Rore mero, lacrymiſque ſuis jejunia pavit:
Nec ſe movit humo. Tantum ſpectabat euntis
Ora dei: vultuſque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo: partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor: violæque ſimillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutataq; ſervat amorem.
V. Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant; pars omnia veros
Poſſe deos memorant: ſed non & Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoe, poſtquam ſiluere ſorores:
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, Quem Nymphe pellicis irâ

NOTÆ.

253 *Delicuit.*] Præteritum a deliqueſco. *Molle & liquidum factum eſt corpus.*

Ib. *Odore.*] Quia in arbuſculam mutata eſt, ex cujus inciſo cortice thus exſudat, quod foco admotum Diis gratiſſimum præbet odorem, atque adeo *æthera tangit.*

257 *Indiciumque.*] Quod Orchamo Leucothoes patri fecerat.

259 *Dementer uſa.*] Dolore amens, quod ſe ab Apolline prorſus derelictam ſentiret.

260 *Nympharum impatiens.*] Commercium aliarum Nympharum fugiens.

269 *Flos tegit.*] *Heliotropium* deſcribit, quod ſe cum Sole circumagere, illumque ſequi creditum, in quod mutata eſt Clytie.

271 *Ceperat.*] Occupaverat, delectarat.

273. *Sed non & Bacchus.*] Non imperite profecto iſtud a Poeta additum, ut Bacchi refricetur memoria, ad quem tandem redeundum, ut apte inter ſe cohæreant hæ fabularum narrationes.

274. *Poſcitur.*] Ut etiam fabellam aliquam narret.

277 *Idæi.*] *Phrygii* vel *Cretenſis*; quippe & in Phrygia & in Creta mons Ida. Siculum hunc fecerunt alii, niſi forte plures fuerunt.

Contulit

Contulit in ſaxum. Tantus dolor urit amantes.
VI. Nec loquor, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo fœmina, Scython.
VII. Te quoque, nunc adamas, quondam fidiſſime parvo,
Celmi, Jovi: largoque ſatos Curetas ab imbri.
VIII. Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores,
Prætereo. Dulcique animos novitate tenebo.
IX. Unde ſit infamis; qua re male fortibus undis
Salmacis enervet, tactoſque remolliat artus;
Diſcite. Cauſſa latet: vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereide natum
Naides Idæis enutrivere ſub antris.
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia; montes
Deſeruit patrios: Idaque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. Videt hic ſtagnum lucentis ad imum
Uſque ſolum lymphæ. Non illic canna paluſtris,
Nec ſteriles ulvæ, nec acuta cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt. Stagni tamen ultima vivo

in lapidem irata ob pellicem rivalem: tanta ira inſtigat amantes.

VI. *Neque dico, ut olim Scython fuerat ambiguus, nunc mas, nunc fœmina, naturæ conditione mutata.*

VII. *Omitto te etiam Celmi, jam adamas, olim fideliſſime parvo Jovi; omitto etiam Curetas ortos ex ubere pluvia.*

VIII. *Et Crocon mutatum in tenues flores cum Smilace: & morabor mentes grata novitate.*

IX. *Audite quamobrem Salmacis ſit dedecorata, quare vires auferat effœminatis aquis, & enervet membra contacta. Cauſſa ignoratur: potentia fontis eſt vulgata. Naiades aluerunt ſub ſpeluncis Idæis puerum natum Mercurio ex diva Cythereide; cujus vultus erat, in quo pater & mater poſſent dignoſci: habuit etiam nomen ab illis. Is, ſtatim atque implevit annum decimum quintum, deſtitit montes paternos, & Ida nutrice deſerta, geſtiebat vagari per ignota loca, & cernere fluvios ignotos, dum interim alacritas levaret laborem. Ille etiam inviſit urbes Lycias, & Caras conterminos Lyciis. Hic aſpicit lacum aquæ perſpicuæ uſque ad ultimum fundum. Illic neque arundo paluſtris, neque ulvæ inutiles, neque junci acuta cuſpide ſuccreverunt. Aqua eſt pellucida. Margo tamen ſtagni*

Notæ.

282 *Celmi.*] Unus ex Idæis Dactylis, Jovis nutritius, cui parvulo multum dilectus, a quo poſtea, quod mortalem eum vulgaviſſet, in adamantem muratus eſt.

Ib. *Curetas.*] Diomedes ait, Opem in Idam Cretenſem delatam ex fuga, cum puerperii tempus inſtaret, primam montis partem manibus prehendiſſe, atque ita partu ſolutam. Ex impreſſione vero palmarum Curetas prodiiſſe, quos ab effectu Græci nominis *Dactylos*, i. e. digitos, & *Idæos* a monte nominaverunt. Strabo ait ἀπὸ τ῀ κυρᾶς, id eſt a tonſura *Curetas* appellatos, quod detonſi eſſent, Jovis fuerunt nutritii, & Cybeles ſacerdotes. Dicti ſunt item *Corybantes*.

283 *Smilace.*] Puella eſt, quæ Crocon amavit, quo cum potiri non poſſet, in Smilacis, quæ hederæ ſimilis eſt, florem mutata eſt, ſicuti & Crocus in Crocum.

285 *Infamis.*] Fuit Salmacis fons Cariæ, in quem quicunque vir deſcenderet, ita mollis fiebat, & fœminæ naturam induebat, ut ſit inde *Hermaphroditus*, hoc eſt utrumque ſexum habens, exiret: qua re fons infamis factus. Unde vero illi tanta vis, melius erit ex ipſo Poeta cognitum.

291 *Nomen.*] Ἑρμῆ̃ ϗ Ἀφροδίτης.

296 *Lycias.*] Eſt Lycia Aſiæ minoris Provincia, ad mare Mediterraneum, aut ejus partem, quod a Lydia *Lycium* dicitur.

297 *Caras.*] Accuſativus Græcus, Sunt autem Cares Cariæ incolæ, juxta Lyciam.

Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis.
Nympha colit: ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ ſoleat, nec quæ contendere curſu:
Solaque Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras;
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras;
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus:
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines;
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores. Et tunc quoq; forte legebat,
Cum puerum vidit: viſumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etſi properabat adire,
Quam ſe compoſuit, quam circumſpexit amictus,
Et finxit vultum; & meruit formoſa videri.
Tunc ſic orſa loqui: Puer o digniſſime credi
Eſſe Deus; ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuere beati:
Et frater felix, & fortunata profecto
Si qua tibi ſoror eſt, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longe cunctis longeque potentior illis,
Si qua tibi ſponſa eſt; ſi quam dignabere tædâ.
Hæc tibi ſive aliqua eſt; mea ſit furtiva voluptas:
Seu nulla eſt; ego ſim: thalamumque ineamus eundem.
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora notavit
Neſcia quid ſit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis;
Aut ebori tincto eſt, aut ſub candore rubenti,
Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria, Lunæ.

circumdatur gleba virente, & gramine ſemper viridi. Nympha frequentat; ſed neque apta venationi, nec quæ conſueverit curvare arcus, nec certare curſu, & ſola Naiadum non cognita veloci Diana. Fama eſt ſuas ſorores ſæpe illi dixiſſe, Salmaci, cape jaculum, vel pharetras verſicolores; & miſce tua otia cum laborioſis venatibus. Neque illa capit jaculum, neque pictas pharetras, neque miſcet ſua otia cum laborioſis venatibus. Sed tantum lavat pulcra membra in fonte ſuo: ſæpe pectit capillos pectine buxeo; & conſulit aquas ſpectatas, quid ſibi conveniat: interdum induta corpus veſtitu pellucido ſternitur vel in teneris frondibus, vel in teneris graminibus. Sæpe colligit flores; & tum quoque forte colligebat, cum aſpexit juvenem, & cupivit frui conſpecto. Neque tamen prius acceſſit, quanquam feſtinabat accedere, quam ſe ornavit, quam circumſpexit veſtitus, & compoſuit faciem, & digna fuit videri pulcra. Tunc ſic occæpit loqui, O Juvenis digniſſime haberi Deus; ſive tu Deus es, videris eſſe Cupido: ſeu es mortalis, qui te produxerunt ſunt *felices: frater* eſt *quoque beatus & ſane ſoror, ſi quam habes* eſt *felix, & nutrix quæ* tibi *admovit mammam. Sed ſi quam habes ſponſam, ſi quam dignam credideris face,* ea *longe multoque fortunatior illis omnibus. Seu aliquam habes, voluptas ſit mihi ſecreta: ſeu nullam habes, ego ſim* tibi ſponſa, *& conveniamus in unum cubiculum. Poſt hæc Nais ſiluit: rubor tinxit vultus adoleſcentis ignorantis quid ſit amor: ſed etiam decorum erat pudore ſuffuſum fuiſſe. Hic eſt color pomis adhærentibus arbori Soli expoſitæ, aut ebori infecto, aut Lunæ rubenti ſub albedine, cum æra opifera nequicquam obſtrepunt.*

Notæ.

311 *Citoriaco.*] *Buxeo*, a Citoro Galatiæ monte buxo celebri.

319 *Et finxit vultum.*] Sumſit vultum blandum amantique aptum.

333 *Æra.*] Mulieres Aſtrologiæ peritæ, Eclipſeos lunæ præſciæ, quo ſibi fidem apud vulgus facerent, ſimulabant ſe carmine magico, veneficiis, & Rhombo poſſe lunam rubore ſuffuſam deducere. Quod cum vulgo perſuaſum eſſet, laboranti lunæ auxiliari ſe credebat, ſi pelvium tinnitu, & tubarum ſtrepitu obſtreperent carminibus veneficarum, ne exaudirentur a Luna.

Poſcenti

Poſcenti Nymphæ ſine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamq; manus ad eburnea colla ferenti,
Deſinis? an fugio, tecumque, ait, iſta relinquo?
Salmacis extimuit; Locaq; hæc tibi libera trado,
Hoſpes, ait: ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoq; reſpiciens, fruticumque recondita ſilvâ
Delituit: flexumque genu ſubmiſit. At ille
Ut puer, & vacuis ut inobſervatus in herbis,
Huc it; & hinc illuc: & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tingit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obſtupuit, nudæque cupidine formæ
Salmacis exarſit. Flagrant quoq; lumina Nymphes;
Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſita ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jam ſe male continet amens.
Ille, cavis velox applauſo corpore palmis,
Deſilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis tranſlucet aquis: ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus eſt, exclamat Nais: &, omni
Veſte procul jacta, mediis immittitur undis:
Pugnacemque tenet; luctantiaque oſcula carpit:
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedeſque
Alligat; & cauda ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos:

Nympha petenti indeſinenter ſaltem ſuavia ſororia, jamque manus ad candidum collum inficienti, dixit puer, *deſine* me ſolicitare, *aut diſcedam, & tibi* ſoli loca *hæc relinquam. Salmacis expavit: & inquit, Hoſpes, tibi loca hæc libera relinque; & fingit abire greſſu averſo. Tum etiam reſpectans & tecta in fruticetis ſe occultavit, & ſe inflexit poplite curvato: At ille,* utpote *puer, & tanquam non eſſet viſus in gramine* jam a Salmace *relicto, huc vadit, & deinde illuc & mergit ultimam partem pedum & plantam uſque ad talos in aquis alludentibus. Et ſine cunctatione delinitus tepore adblandientium aquarum, exuit tenues amictus a molli corpore. Tum vero Salmacis mirata eſt, & incalet amore nudæ formæ. Oculi etiam Nymphæ ardent; non aliter quam cum Sol ſplendidus in ſereno cœlo repercutitur a ſpeculo ſibi objecto. Vixque moram tolerat, vix jam prorogat ſuam voluptatem. Jam optat complecti, vix jam furens ſe reprimit. Ille celer prorumpit in aquam corpore leviter percuſſo palmis; & movens lacertos per vices in nitidis aquis tranſlucet; quemadmodum ſi quis operit imagines ex ebore factas, vel alba lilia vitro pellucido. Vicimus, exclamat Nais. Ecce meus eſt, & omni amictu procul depoſito, ſeſe injicit in medias aquas; & urget reluctantem, & deoſculatur nolentem, & ſubjicit manus, & tangit pectora invita, & modo hac circumcingit puerum, modo illac. Denique impedit reluctantem, & cupientem evadere, ſicut anguis, quem avis regia tenet, & aufert ſublimem: ille pendens implicat caput & pedes* avis, *& cauda* ſua *involvit alas* illius *extenſas. Vel ut hederæ conſueverunt implicare productos ſtipites;*

NOTÆ.

334 *Sororia.*] Qualia ſorori frater honeſte dare poteſt.

347 *Flagrant.*] Ex incendio amoris, qui in oculis ſe maxime prodit.

353. *Alternaque.*] Natantium more qui brachia viciſſim movent.

362 *Ut ſerpens.*] Αἰετὸς ὑψιπέτης φοινήεντα δεδαυῶτα φέρων ὀνύχεσι πέλωρον, &c. Hom. Il. 12.

Ib. *Regia ales.*] *Aquila* Jovis armiger.

Uquet

Utque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades; ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat. Illa premit: commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit
Non tamen effugies. Ita Di jubeatis, & iſtum
Nulla dies a me, nec me ſeducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos. nam miſta duorum
Corpora junguntur, facieſque inducitur illis
Una. Velut ſi quis conducta cortice ramos
Creſcendo jungi, pariterque adoleſcere cernat.
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, & forma duplex, nec fœmina dici,
Nec puer ut poſſint; neutrumque, & utrumque videntur.
Ergo ubi ſe liquidas, quo vir deſcenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra: manus tendens, ſed jam non voce virili
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quiſquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir; & tactis ſubito molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.
X. Finis erat dictis; & adhuc Minyeia proles
Urget opus, ſpernitque Deum, feſtumque profanat:
Tympana cum ſubito non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis: & adunco tibia cornu,

& ut polypus teneret hoſtem correptum ſub aquis, cirris ſeu pedibus flagella imitantibus hinc inde ſparſit. Atlantiades perſeverat, & recuſat Nymphæ voluptatem expectatam. Illa urget & conjuncta toto corpore quemadmodum affixa erat, Quamvis inquit, reluctaris, peſſime, non tamen dilaberis: ita velitis Dii, neque ulla dies hunc disjungat à me, nec me ab eo. Preces invenerunt Deos propitios: nam corpora confuſa duorum connectuntur, atque unus vultus illis tribuitur: quemadmodum, ſi quis videat ramos coaleſcere creſcendo cortice connexo, & ſimul augeri. Sic poſtquam artus coaluerunt firmo complexu, neque duo ſunt, & forma duplex, neque poſſint appellari fœmina, neque mas, & videntur neutrum & utrumque. Cum igitur Hermaphroditus cernit aquas fluidas, in quas vir intraverat, ipſum reddidiſſe ſemivirum, & artus eſſe effœminatos in illis, porrigens manus dixit, ſed non jam ſono maſculo, O pater & mater facite in gratiam filii qui habet nomen utriuſque veſtrum, *ut quicunque mas deſcenderit in hos fontes, egrediatur inde Semivir; & emolliatur in aquis quam primum eas tetigerit. Parens uterque annuens firmavit preces filii ambigui, & infecit fontem ignoto veneno.*

X. *Abſolverant ſuas narrationes, & adhuc Minyeia progenies promovet opus, & aſpernatur Deum, & violat feſtum, cum repente tympana illis non viſa perſonant rauco ſtrepitu; tibia curvo cornu,*

Notæ.

366 *Polypus.*] Piſcis eſt a pedum multitudine, quos Plinius crines & cirros, Noſter flagella appellat, ſic dictus; quibus quamlibet prædam aut hoſtem, præcipue autem Conchylia, implicat. De eo Plinius, Ælianus, alii.

368 *Atlantiades.*] *Hermaphroditus* pronepos Atlantis; Hic nempe Majam, Maja Mercurium, Mercurius genuit Hermaphroditum.

388 *Tinxit.*] Falſo creditum eſſe venerea mollitie implicare Salmacidem eos, qui ex ſuo fonte bibiſſent, ſcripſit Vitruvius: atque ait idem fabulæ locum dediſſe, quod ab Argis ſedibus pulſi Cares cum ex montibus, ubi latrocinia exercebant, ad notum fontem deſcenderent, ibi in Græcorum conſuetudinem & ſuavitatem ſua voluntate reducti fuerint.

389 *Minyeia.*] *Alcithoe, Arſinoe, & Leucothea:* vel ut Ant. Liberalis, Leucippe, Arſippa, & Alcathoe.

390 *Opus.*] Telam die Baccho ſacra nectit, lanificium exercet; quod ante vidimus.

391 *Non apparentia.*] Quæ Minyeides mente captæ ſibi viſæ ſunt audire.

Tinnu-

Tinnulaq; æra ſonant: redolent myrrhæq; crocique:
Reſque fide major, cœpere vireſcere telæ,
Inq; hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes;
Falſaque ſævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jam dudum latitant per tecta ſorores;
Diverſæque locis ignes ac lumina vitant.
Dumq; petunt latebras, parvos membrana per artus
Porrigitur; tenuique inducit brachia penna.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non ſilvas, celebrant; lucemque peroſæ
Nocte volant. Seroq; trahunt a veſpere nomen.

XI. Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnaſque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Aſpicit hanc natis thalamoque Athamantis habentem

& ara ſtridula obſtrepunt: & myrrha, & croci exhalant; reſque incredibilis, telæ cœperunt virere, & veſtes pendulæ frondeſcere in modum hederæ. Pars mutatur in vites; & quæ modo fuerant fila vertuntur in palmitem: pampinus prodit ex ſtamine; purpura dat ſplendorem uvis rubro colore diſtinctis. Jamque dies effluxerat, & tempus aderat, quod neque tu poſſis vocare caliginem, neque lucem, ſed tamen conjunctionem incertæ noctis cum luce: ſubito tecta videntur concuti & pingues lampades lucere, & domus ſplendeſcere rutilis flammis, & fictas imagines crudelium ferarum ululare. Jam diu ſorores ſeſe abdunt per domum fumo plenam, & in varia loca diſperſæ effugiunt flammas atque lucem. Et dum quærunt latibula, cuticula extenditur per exilia membra, & involvit brachia ſubtili penna. Neque tenebræ patiuntur cognoſcere quomodo amiſerint priorem formam. Pluma illas non ſuſtulit: attamen ſuſtentatæ ſunt alis perlucidis: & cum tentent loqui, efferunt exiguum ſonum pro corporis ſui modulo; & queruntur tenui ſtridore; & frequentant tecta, non ſilvas; & exoſæ lucem nocte volant, & ducunt nomen a veſpere.

XI. *Tum vero poteſtas Bacchi erat celebris totis Thebis; & matertera refert ubique magnam potentiam novi Dei; & ſola de tot ſororibus erat arumna* omni *vacua, niſi* illius *quam ſorores* illi *attulerant. Juno hanc videt animo elatam ob filios: & conjugium Athamantis,*

Notæ.

393 *Myrrhæque.*] Quibus fingitur Bacchus delibutus, ut ſupra lib. III. v. 555.

395 *Veſtis.*] Lana in fuſis & telis, quod innuunt verſus ſequentes.

398 *Purpura.*] Color lanarum purpureus, vel ſimpliciter color inſitis uvis purpureus.

400 *Quod tu.*] *Crepuſculum.*

404 *Ferarum.*] Tigres dicit & Lynces, quæ Bacchi dicuntur currum trahere.

407 *Parvos.*] Qua in veſpertiliones ſorores mutatæ, qui alarum loco membranam quandam habent, quæ illis etiam pedum uſum præbet.

408 *Penna.*] Duriter admodum per pennas membranam illam intelligas, qua inſtructos dicit veſpertiliones alarum loco.

415 *Nomen.*] Νυκτερίδες dictæ.

417 *Matertera.*] *Ino* ſoror Semeles.

418 *Expers una.*] Sola erat inter tot ſorores quæ nullum adhuc infortunium paſſa eſt, quippe Semele extincta, Autonoe filium Actæonem in cervum mutatum viderat, filium Penthea Agave diſcerpſerat.

420 *Athamantis.*] Fuit Athamas Æoli filius, rex Thebarum.

Subli-

Sublimes animos, & alumno numine Juno;
Nec tulit: & ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyeidas alis:
Nil poterit Juno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. Fas eſt & ab hoſte doceri.
Quidque furor valeat, Penthei cæde ſatiſque
Ac ſuper oſtendit. Cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraq; functa ſepulchris.
Pallor Hiemſque tenent late loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet. Utq; fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues ſine corpore & oſſibus umbræ:
Parſque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ

& Deum alumnum; & ægre hoc tulit; & ſecum dixit, *Ortus ex adultera potuit transformare nautas Mæonios in* delphinos, *& immergere mari, & tradere præcordia filii diſcerpenda ſuæ genitrici, & tegere tres Minyeidas novis alis; Juno nihil poterit, niſi plorare inultas ærumnas? Atque id mihi ſatis eſt? hæc eſt ſola potentia quam nos habemus? Ipſe edocet quid faciam; licet etiam doceri ab hoſte: & ſatis ſuperque monſtrat nece Penthei quid furor poſſit. Quamobrem Ino non incitetur* furore, *& ſequatur exempla ſororum ſuarum ſimili dementia affecta? Eſt iter depreſſum obductum taxo peſtifera; ducit ad ſedes Stygias muto ſilentio. Nigra palus Stygia emittit nebulas; & umbræ novæ & manes ſepulchris functi deſcendunt illac. Horror & frigus obſident late loca ſqualida: Et recentes umbræ neſciunt quæ ſit via quæ ducit ad urbem infernam,* aut *ubi ſit Palatium atri Plutonis. Urbs magna habet mille aditus & fores undique patentes: Et quemadmodum mare recipit amnes totius terræ, ſic ille locus omnes animas; neque nimis eſt parvus ad* continendam *ullam multitudinem, aut ſentit agmina venire. Umbræ exſangues vagantur ſine corpore & oſſibus; & pars frequentat forum, pars ſtudia aliqua exercet ad imitationem prioris vitæ*

NOTÆ.

421 *Alumno numine.*] *Baccho*, cujus Ino erat nutrix.

422 *Natus.*] *Bacchus* Semeles ex Jove filius.

423 *Mæonios.*] *Tyrrhenos*, de quibus ſupra, qui a Mæonia Aſiæ minoris Provincia erant oriundi.

424 *Nati.*] De quo jam ſæpe: nam de Pentheo a matre lacerato loquitur.

428 *Ipſe.*] *Bacchus.*

431 *Cognata.*] His ſimilia, quibus correptæ, & Ino & Agave Pentheum laniaverunt.

435 *Functa.*] Non enim inſepultorum umbris Stygem fas erat tranſire. Unde apud Virg. Æn. 6. Sibylla ita alloquitur Palinurum,

Tu Stygias inhumatus aquas, &c.

436 *Senta.*] Quippe inertia & ſqualida, quo nullus Solis radius pervadere poteſt.

438 *Ignorant.*] Verſum hunc ut ineptum tollit Heinſius. Si retineas, ſenſus ſe habet uti interpretati ſumus.

441 *Nec ulli exiguus.*] Quantacunque adveniat umbrarum multitudo, facile omnes recipit, nec ſentit numerum augeri; quia vel locus ipſe vaſte patet, vel animæ nullum occupant ſpatium.

444 *Forum.*] Ubi cauſas audit Minos.

445 *Pars aliquas artes.*] Iiſdem ſtudiis tenentur apud inferos, quæ viri in terris exercebant. Secutus eſt Virg. Æn. 6. *Pars in gramineis exercent.*

Exer-

Exercent: aliam partem ſua pœna coercet,
Suſtinet ire illuc, cœleſti ſede relicta,
(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
Quo ſimul intravit, ſacroque a corpore preſſum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus ſimul edidit. Illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.
Quam ſimul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexere Deæ. Sedes Scelerata vocatur.
Viſcera præbebat Tityos lanianda: novemque
Jugeribus diſtentus erat. Tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion; & ſe ſequiturque fugitque.
Molirique ſuis letum patruelibus auſæ,
Aſſiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.

in terris acta; alia pœna ſuppliciis urgetur. Juno Saturnia non veretur illuc deſcendere cœleſti domo deſtituta: (Tantum indulgebat dolori atque odiis) Quo ſtatim atque ſubiit ad fores, impulſæ a ſacro corpore ſtrepitum fecerunt, Cerberus erexit tria capita & ſimul tres emiſit latratus. Illa arceſſit ſorores nocte ortas, quæ numina ſunt ſæva & inexorabilia. Sedebant ante januam careeris obſeratam adamante, & pectebant nigros ſerpentes ex ſuis capillis. Quam cum primum Deæ agnoverunt inter tenebras opacas, ſurrexerunt. Locus appellatur Sceleratus, Ibi *Tityus dabat præcordia diſcerpenda, & extenſus erat per novem jugera. Tantale, nullæ aquæ a te inveniuntur, & arbor quæ impendet, a te recedit. Aut petis lapſum aut ſurſum moves lapidem ſtatim relapſurum, Siſyphe. Ixion rotatur, & ſe fugit & inſequitur. Et Belides non veritæ parare necem ſuis patruelibus intentæ repetunt aquas, quas* neceſſe eſt ſtatim *perdant.*

NOTÆ.

448 *Dabat.*] Juno, quæ Majeſtatis oblita, ad inferos deſcendere non dedignata eſt.

450 *Cerberus.*] Ditis aulæ janitor, Canis centiceps, ut Horatio viſum, triceps ſecundum alios, leonis, lupi, & canis ora gerens.

542 *Nocte genitas.*] *Furias* dicit Acherontis & Noctis filias. Tres fuiſſe dicuntur Tiſiphone, Alecto, & Megæra.

Ib, *Grave.*] Poteſt hoc referri ad Junonem, ſed potius ad furias, quas quaſi ſub uno numine comprehenſas dicit.

453 *Adamante.*] Id eſt ſeris firmiſſimis: ut nulla vi Pœnam effugere valeant, qui intus clauſi ſunt.

456 *Scelerata.*] Quia ibi plectuntur ſcelerati. *Sceleratum limen*, Virg. 6. Æn.

457 *Tityos.*] Jovis fuit & Elaræ filius, quem ob corporis immenſam magnitudinem Terra genitum fuiſſe fabulati ſunt. Hic Latonam de ſtupro appellare auſus, ſagittis Apollinis ad inferos deturbatus eſt, ubi jecur perpetuo renaſcens vulturi aſſidue præbet exedendum.

458 *Tantale.*] Tantalus Jovis ex Plote nympha filius, qui propter garrulitatem, Deorum ſecretis in vulgus prolatis, vel quia Pelopem filium diis epulandum apposuit, hac pœna apud Inferos eſt multatus, ut inter epulas fame, in mediis aquis ſiti torqueatur: cui etiam lapis imminet jamjam cadenti ſimilis.

460 *Siſyphe.*] Æoli fuit filius, latrocinio infamis, quem Theſeus detruſit ad inferos, ubi ſaxum habet ad montis verticem ſubvolvendum, quod ſimul ac in aſcendendo elapſum eſt, cogitur repetere.

461 *Ixion.*] Qui a Jove in cœlum elatus, auſus eſt Junonem ſollicitare, cujus ſub imagine nubem illi objecit Jupiter, & deinde ad inferos dejecit, ubi rotæ alligatus æternum volvitur.

It. *Et ſe ſequiturque.*] Nempe rotæ circumactæ affixus.

463 *Quas perdant.*] Quia vas in quod aquas fundunt perforatum eſt.

Ib. *Belides.*] *Beli nepotes.* Nam Belus duos habuit filios Danaum & Ægyptum. Is quinquaginta Danai filias totidem filiis ſuis deſponſavit. Sed Danaus, cum Apollinis oraculo didiciſſet, ſe quandoque ab uno filiorum Ægypti, ſuo genero occiſum iri, filiabus mandavit ut prima nocte quæque ſuos maritos occiderent. Quæ quidem omnes, præter unam Hypermneſtram natu minimam, quæ Lynceo ſponſo pepercit, a quo poſtea Danaus fuit interfectus, patri ſunt obſecutæ. Quare ea pœna apud Inferos damnatæ ſunt, ut cribris aquam haurire nunquam deſiſtant.

Quos omnes acie poſtquam Saturnia torva
Vidit, & ante omnes Ixiona; rurſus ab illo
Siſyphon aſpiciens. Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta ſuperbum
Regia dives habet: qui me cum conjuge ſemper
Sprevit; & exponit cauſſas odiique viæque,
Quidq; velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta ſorores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. Sic hæc Junone locuta,
Tiſiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit; & obſtantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, infit.
Facta puta, quæcumque jubes. Inamabile regnum
Deſere: teque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoq; Inſania vultu.
Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe feruntur
Æolii, pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. Monſtris exterrita conjux,
Territus eſt Athamas: tectoque exire parabant;
Obſtitit infelix, aditumque obſedit, Erinnys:
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Cæſariem excuſſit. Motæ ſonuere colubræ.
Parſque jacens humeris, pars circum tempora lapſæ
Sibila dant, ſaniemq; vomunt, linguaſq; coruſcant.

Quos omnes poſtquam Saturnia aſpexit infenſis oculis, & ante omnes Ixionem; rurſus deflectens oculos *ab illo & ſpectans Siſyphon, Quamobrem, ait, iſte ſolus ex fratribus luit pœnas æternas? regia opulenta tenet ferocem Athamantem, qui ſemper me deſpexit cum uxore; & narrat cauſſas & odii & itineris, & quid cupiat. Quod optaret, erat, ne regia Cadmi maneret, & ſorores urgerent Athamantem in flagitium. Simul utitur juſſis, pollicitationibus, precibus, & urget Deas. Poſtquam Juno ita hæc protuliſſet, Tiſiphone confuſam gerens comam albam,* eam *concuſſit, & dimovit ab ore ſerpentes moleſtos, atque ita incipit, Non opus eſt prolixis verborum anfractibus: credito peracta quæcumque imperas: relinque regnum odioſum, & redi in aerem cœli melioris. Juno revertitur hilaris; et eam Iris Thaumantias purgavit aquis aſperſis, cum cœlum ſubire vellet. Sine cunctatione gravis Tiſiphone corripit tædam imbutam cruore, & tegitur palla quæ ſanguine liquido rubebat, & circumdatur ſerpente intorto: & domo exit: Dolor, & Pavor, & Terror, & Veſania timida facie ſequuntur diſcedentem. Ad fores pervenerat: poſtes Æolii* dicuntur *ſuiſſe concuſſi, & pallor fadavit portam ex acerno ligno* factam. *Sol etiam vitat locum. Athamas expavit prodigiis,* ejus *uxor expavit, & quærebant egredi domo. Peſtifera furia prohibuit, & occupavit introitum; & porrigens brachia implicita nodis vipereis, comam agitavit. Serpentes agitati ſtrepitum fecerunt: & pars in humeros ſparſi, pars fluentes circum tempora ſibila edunt & tabum eructant, & emicant linguis.*

NOTÆ.

465 *Ante omnes.*] Propter oblatum ſtuprum.

468 *Conjuge.*] *Ino*, quam Athamas, Siſyphi frater, duxerat uxorem.

471 *Sorores.*[*Furiæ*, quibus Athamas in rabiem actus nefas aliquod patraret.

475 *Colubras.*] Quas partim pro capillis gerunt furiæ.

480 *Luſtravit.*] Purgavit ab Inferorum contactu.

Ib. *Thaumantias Iris.*] Thaumantis & Electræ filia, Deorum nuncia, Junonis præſertim famula.

487 *Æolii.*] *Athamantis* Æoli filii.

488 *Conjux.*] *Ino.*

Inde

Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Peſtiferaque manu raptos immiſit. At illi
Inooſque ſinus Athamanteoſque pererrant;
Inſpirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt. Mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoq; monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ,
Erroreſque vagos, cœcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemq; & cædis amorem;
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo, viridi verſata cicuta.
Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum: præcordiaque intima movit.
Tum face jactata per eundem ſæpius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes,
Sic victrix, juſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: ſumtumque recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io, comites, his retia pandite ſilvis:
Hic modo cum gemina viſa eſt mihi prole leæna.
Utque feræ, ſequitur veſtigia conjugis amens;
Deque ſinu matris ridentem & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit oſſa ferox. Tum denique concita mater
(Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſa veneni;)
Exululat; paſſiſque fugit male ſana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis;
Evohe, Bacche, ſonat. Bacchi ſub nomine Juno

Poſtea revellit ex mediis capillis duos ſerpentes, & revulſos conjecit letali manu. At illi ſerpunt per gremium Inus & Athamantis, & immittunt peſtiferos halitus: nec corpus ladunt ullo modo; animus eſt, qui patiatur crudeles plagas. Apportaverat etiam ſecum horrendum virus fluidum, ſpumas ex ore Cerberi fluentes, & toxicum Echidnæ; & incertas fluctuationes, & oblivia caliginoſæ mentis, & nefas, & fletus, & furorem, & deſiderium ſtragis, omnia ſimul mixta; quæ confuſa cum cruore recenti coxerat aheno capaci mixta cicuta vireſcente. Et dum illi tremunt, immittit tetrum toxicum in ſinus amborum; & perculit ultima viſcera. Tum tada mota ſæpius per eundem circulum, flammas vibratas celeriter perſequitur aliis flammis. Sic voti compos, & Junonis mandato peracto, revertitur ad ſedes exiles magni Plutonis, & ſolvit iterum a crinibus ſerpentem quo cincta erat. Continuo filius Æoli ſæviens in aula vociferatur, Io, ſocii tendite plagas his ſilvis: leanam hic conſpexi modo cum duobus catulis. Atque rabidus inſiſtit veſtigiis uxoris tanquam feræ: & vellit ex gremio matris Learchum ridentem & porrigentem teneras ulnas; & crudelis bis terque in orbem jactat per aerem in modum fundæ, & disjicit oſſa infantis illiſa duræ petræ. Tum denique mater furiata, ſeu dolor hoc præſtitit, ſeu diffuſum virus inſaniæ *cauſſa fuit, exululat; & veſana prorumpit ſparſa coma. Et geſtans te puſillum, Melicerta, brachiis nudis; Evohe, Bacche, clamat: Juno riſit ad nomen Bacchi,*

NOTÆ.

498 *Inſpirant graves.*] Mentem peſtifero afflatu turbabant, quod pejus adhuc fuit quam ſi morbis miſeros vexaſſent.

501 *Echidnæ.*] Latine Vipera eſt fœmina. Sumitur vero ſæpius pro Hydra Lernæa, quæ virgo partim, partim ſerpens fuit, Typhone gigante una cum Cerbero, aliiſque monſtris genita: deinde etiam pro quovis maxime venenoſo ſerpente uſurpatur.

507 *Movit.*] In furorem dedit.

509 *Conſequitur.*] Vibrat flammam circumrotatam, ut flammæ altera ſtatim flamma ſuccedere videatur. Reos autem perterrefaciendi cauſa facem in orbem jactabat Tiſiphone.

510 *Juſſi potens.*] Poſtquam perfeciſſet quod juſſerat Juno.

512 *Æolides.*] *Athamas*, Æoli filius.

514 *Cum gemina.*] *Ino* uxor eſt illi viſa leæna; ut filii duo, Learchus & Melicerta, catuli ſeu leunculi.

522 *Melicerta.*] Alter filius.

523 *Evohe.*] Vox Bacchantium,

Riſit: &, Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemq; in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino:
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onuſq; ſuum. Percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O numen aquarum,
Proxima cui cœlo ceſſit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenſo:
Et Dis adde tuis. Aliqua & mihi gratia ponto eſt,
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui. Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus; & abſtulit illis
Quod mortale fuit, majeſtatemque verendam
Impoſuit; nomenque ſimul faciemque novavit:
Leucothoëque Deum cum matre Palæmona dixit.

XII. Sidoniæ comites, quantum valuere, ſecutæ
Signa pedum, primo videre noviſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum ſciſſæ cum veſte capillos.
Utque parum juſtæ, nimiumque in pellice ſævæ
Invidiam fecere Deæ. Convicia Juno

& inquit, alumnus tuus *referat tibi hunc fructum. Promontorium impendet mari: pars infima excavatur undis, & tuetur fluctus a pluvia: ſuprema pars prærupta eſt, & promovet verticem in profundum mare. Ino illuc celeriter aſcendit: (dederat veſania vires) & nullo metu repreſſa injicit & ſe & ſuum onus in mare. Aqua impulſa albicavit. At Venus miſerata dolores neptis nihil tale merentis, ita demulſit patruum ſuum; O Neptune, numen aquarum, cui poteſtas proxima ſorte data eſt poteſtati in cœlum, rogo equidem ingentia; ſed tu miſerere meorum, quos vides agitari in vaſto* mari *Ionio; & adjice Diis tuis* marinis. *Eſt etiam mihi aliqua gratia in mari; ſi tamen olim nata in diva ponto ſpuma fui; & Græcum nomen mihi eſt ab illa. Neptunus aſſenſus eſt precanti, & illis ademit quod fuit morti obnoxium, & addidit majeſtatem tremendam, et mutavit ſimul nomen et vultus; et vocavit Deum Palæmonem cum matre Leucothoe.*

XII. *Comites Sidoniæ ſequentes veſtigia quantum potuerunt, viderunt ultima in extrema rupe: et credentes nullo modo de* eorum *morte dubitandum eſſe, laceratis crinibus et veſtibus, defleverunt palmis percuſſis domum Cadmeiam. Et odium excitarunt in Junonem tanquam parum æquam, et nimium crudelem in adulteram: Juno*

NOTÆ.

524 *Hos uſus.*] Ut tanquam Baccho plena, hac rabie tenearis.

Ib. *Alumnus.*] *Bacchus*, quem jam antea Inus alumnum vidimus.

525 *Scopulus.*] *Molaris petra* a Pauſania appellatur, qui Athamantis inſaniam ad Phryxi & Hellæ exilium transfert.

530 *Onus.*] *Melicertam* filium, qui autore Pauſania, a Delphinis exceptus, & in Iſthmum Corinthium expoſitus, in deorum marinorum numerum relatus eſt, dictuſque Palæmon ſeu Portunus.

531 *Neptis.*] Quia Inus mater fuit Harmonia Cadmi uxor, quam Venus ex Marte genuerat.

532 *Patruo.*] *Neptuno*, Jovis fratri, quem Jovem Venus pro patre agnoſcit.

535 *Ionio.*] Mare eſt Ionium ad Occaſum Epiri & Peloponneſi.

538 *Manet.*] Ἀφροδίτη enim dicitur Græcis a maris ſpuma.

541 *Nomenque ſimul.*] Hoc eſt figuram & nomen Inus & Melicertæ commutavit. Nam Ino *Leucothea* Græce; Latine *Matuta* fuit appellata. Melicerta vero a Græcis *Palæmon*, a Latinis *Portunus* fuit nuncupatus. Hominibus enim in Deos relatis nomina nova indebantur.

543 *Sidoniæ.*] *Matronæ Thebanæ*, quæ Cadmi Sidone oriundi ſociis nupſerant.

545 *Cadmeida.*] *Ino* Cadmi filiam.

546 *Deplanxere.*] *Defleverе* palmis pectora plangentes & percutientes.

547 *Pellice.*] *Semele*, Bacchi matre, cujus cauſa univerſam Bacchi familiam infenſiſſimo odio proſequebatur.

Non

Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipue fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam. Saltumque datura, moveri
Haud uſquam potuit: ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in eaſdem porrigit undas:
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubito digitos in crine videres.
Quo quæq; in geſtu deprenditur, hæſit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoq; gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſumptis Iſmenides alis.

XIII. Neſcit Agenorides natam parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe ſua; tanquam Fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longiſque erratibus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jamq; malis anniſq; graves, dum prima retractant
Fata domus, releguntq; ſuos ſermone labores:
Num ſacer ille mea trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum nova ſemina dentes?
Quem ſi cura Deum tam certâ vindicat irâ,
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigar alvum.

non paſſa eſt probra, & inquit, Reddam vos ipſas maxima documenta meæ crudelitatis. Res uti dixit evenit. Nam una e ſociis *quæ fuerat præſertim pia, Proſequar, ait, reginam in mare: & cum voluiſſet ſe immittere, nuſquam potuit moveri, & manſit alligata ſaxo. Altera nitens plangere pectus ictu conſueto, videt brachia, quibus conata eſt* ſe ferire *obduruiſſe. Illa, ut forte porrexerat manus in fluctus maris, mutata in rupem extendit manus* jam ſaxeas *in eoſdem fluctus. Cerneres digitis hujus, ut diſcerpebat comam dereptam a vertice, diriguiſſe repente in coma. Singulæ manſerunt in eodem geſtu in quo eas tum invenerat* Juno. *Pars Iſmenidum mutatæ ſunt in alites, quæ nunc etiam alis indutæ radunt aquas in illo mari.*

XIII. *Filius Agenoris ignorat filiam & parvum nepotem eſſe Deos marinos. Superatus ærumnis, & numero malorum, & prodigiis, quæ viderat plurima, ædificator egreditur urbe ſuâ, quaſi loci ipſius fortuna non ſua urgeretur, & preſſus longis erroribus venit ad oras Illyricas cum* Hermione *uxore exule. Et jam ſeſſi ætate & ærumnis, dum ſecum revolvunt primam fortunam domus ſuæ, & recolunt oratione ſuos labores; Anne, inquit Cadmus, ſacer fuit ille draco tranſfixus meo mucrone, tum cum Sidone egreſſus mandavi terræ dentes vipereos novum ſeminis genus! Si illum cura Deorum ulciſcitur tam certa ira, ipſe, oro, anguis* fiam & *extendar in productum ventrem.*

NOTÆ.

562 *Iſmenides.*] *Thebanæ*, ut jam diximus, ab Iſmeno fluvio ſic dictæ.

563 *Agenorides.*] *Cadmus* Agenoris filius.

Ib. *Natam parvumque nepotem.*] *Ino* & *Melicertam.*

565 *Viderat.*] Vidimus nos quoque ſupra, Poeta ipſo illa referente,

566 *Urbe ſua.*] *Thebis*, quas condidit Cadmus.

568 *Illyricos.*] Illyridis accolas, quæ regio eſt ad mare Adriaticum Italiæ oppoſita, ab Illyrio Polyphemi filio ita dicta, ut ſcribit Appian.

571 *Num ſacer.*] Sacrum fuiſſe Draconem ſuſpicatur Cadmus, quem olim interfecit, cujus cauſa Deorum iram ſit expertus.

575 *In longam.*] Qualem ſerpentes gerunt. Cur vero in ſerpentem dicatur mutatus Cadmus hanc rationem reddit ſummus Bochartus, Cadmonæi ſeu Orientales, de quibus Gen. 15. 29. qui ut ex Joſuæ cap. 11. 3. Chanaam terræ partem maxime Orientalem occupaverant, ad montem Hermionem (a quo Harmonia Cadmi uxor,) & cum Hevæis una gens fuerunt: *Hevens* vero Syris eſt *ſerpens.*

Dixit:

Dixit: &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum:
Duratæque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectuſque cadit pronus: commiſſaque in unum
Paullatim tereti ſinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant, quæ reſtant brachia tendit;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o conjux, accede, miſerrima, dixit:
Dumq; aliquid ſupereſt de me; me tange: manumq;
Accipe, dum manus eſt; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotieſque aliquos parat edere queſtus,
Sibilat. Hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monſtris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi ſunt humerique, manuſque?
Et color, & facies, &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, cœleſtes, in eundem vertitis anguem?
Dixerat. Ille ſuæ lambebat conjugis ora:
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat;
Et dabat amplexus, aſſuetaque colla petebat.
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur; at illos
Lubrica permulcent criſtati colla dracones,
Et ſubito duo ſunt; junctoq; volumine ſerpunt;
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

Dixit, & tanquam anguis, porrigitur in productum ventrem; & advertit ſquamas innaſci rigenti cuti; & corpus atrum diſtingui notis cæruleis; & dejicitur in ventrem, & pedes in unum concreti paullatim curvantur acumine tereti. Superſunt jam lacerti: porrigit lacertos qui ſuperſunt; & lacrymis currentibus per faciem adhuc humanam, Ades, o uxor infeliciſſima, ades, inquit: & quamdiu aliquod reſtat de me, me tange, & tene manum, dum manus eſt, dum non adhuc totus evado ſerpens. Ille quidem cupit plura proferre; ſed lingua ſubito eſt diviſa in duas partes; nec verba ſuccurrunt cupienti; & quoties aggreditur emittere aliquam querimoniam, ducit ſibila: Natura illi permiſit eum tantum *ſonum. Uxor plangens nuda pectora manu vociferatur, ſiſte, Cadme? Ubi pes? ubi ſunt & humeri, & manus, & color, & omnia, dum'te alloquor? Quamobrem Dii, non mutatis me etiam in eundem Serpentem? Abſolverat. Ille lingua demulcebat vultus ſuæ uxoris & ſerpebat in dilectos ſinus tanquam cogноſceret; & amplectebatur; & ferebatur in collum conſuetum. Quiſquis adſtat (adſtabant ſocii) expaveſcit. At dracones* gerentes *colla lubrica criſtis inſignita permulcent illos & repente duo evadunt* ſerpentes, *& obrepunt ſpiris concordibus, donec intraverunt in cavernas ſilvæ vicinæ. Nunc etiam neque vitant hominem, neque mordent, & mites ſerpentes recordantur quid antea fuerint.*

Notæ.

578 *Guttis.*] Maculis ſubviridibus, quales in quorundam ſerpentum ſquamis conſpiciuntur.

585 *Totum.*] Heinſius malit *totam*, ſcil. manum.

587 *Duas.*] Uſque adeo plicatilis eſt ſerpentum lingua, tantaque eam celeritate vibrant, ut bifida aut etiam trifida videatur.

593 *Dum loquor omnia.*] Inceperat loqui dum aliquid hominis reſtabat, ſed prius quam abſolverat, totus evaſit ſerpens.

998 *At illos.*] Comites. Nam ut ſequitur,

---------*Nec fugiunt hominem nec vulnere ladunt.*

600 *Duo ſunt.*] Intellige igitur jam Cadmi uxorem in anguem mutatam.

XIV. Sed

XIV. Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat; quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genuſque
Non putet eſſe Jovis. Neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea; quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri,)
Tam violaſſe Deum, quam non agnoſſe nepotem,
Pœnitet. Impoſitus jam cœlo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri,
Aera carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt infeſtaq; terra colubris.
XV. Inde per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ,

XVI. *Sed tamen nepos fuerat utrique magna conſolatio mutatæ figuræ; quem India victa venerabatur; quem Achaia colebat extructis delubris. Solus reſtat Acriſius Abantis filius ductus ab eadem ſtirpe, qui prohibeat Deum a muris urbis Argolicæ, & induat arma adverſus* illum, *neque credat eſſe ſobolem Jovis. Neque etiam arbitrabatur Perſeum eſſe Jovis* filium, *quem Danae conceperat auro pluviali. Brevi tamen Acriſium pœnitet,* (*tanta eſt vis veritatis*) *ſe tam laſciſſe Deum, quam non agnoviſſe nepotem. Jam unus* (Bacchus) *receptus eſt cœlo; at alius* (Perſeus) *reportans inſignes exuvias monſtri viperei agitabat mollem aerem alis ſtrepentibus. Cumque voti compos immineret arenis Libycis, guttæ cruoris defluxerunt ex capite Gorgoneo, quas exceptas terra excitavit in diverſos ſerpentes: ex quo illa terra eſt infeſta multis ſerpentibus.*

XV. *Inde vectus ventis diſſentientibus per vaſtum* aerem, *nunc huc, nunc illuc trahitur ſicut nubes aquoſa;*

NOTÆ.

605 *Nepos.*] *Bacchus*, ex Semele.

606 *Achaia.*] Quæ pars eſt Græciæ, in qua Bœotia ſita eſt: niſi mavis pro Græcia ipſa poſitam eſſe, ut ſæpe alibi.

607 *Abantiades.*] *Acriſius* eſt Abantis filius, Rex Argivorum, illius Danaes Pater, quæ a Jove gravida Perſeum peperit, a quo poſtea ipſe Acriſius diſco per imprudentiam interfectus eſt.

Ib. *Origine eadem.*] Voluerunt quippe nonnulli Abantem, Acriſii patrem, Beli fuiſſe filium, cui Belo Jupiter pater fuit, uti etiam & Baccho.

608 *Arceat.*] Bacchum nempe Deum eſſe negabat.

Ib. *Urbis Argolicæ.*] Eſt *Argos* ipſum, urbs Peloponneſi, quæ interdum plurali numero *Argi* dicitur, & pro tota Græcia ponitur.

611 *Perſea.*] Cognoverat oraculo Acriſius ſe a nepote aliquando occiſum iri; quamobrem filiam Danaen ahenea turri ſubterranea incluſit. Illuc in imbrem aureum converſus Jupiter penetravit; qui puellam gravidam fecit. Recognita in Jovem facti culpam rejicit Danae; aſt durus & ſibi metuens pater illi fidem non habuit, quin eam cum filio Perſeo una in arca lignea incluſam in mare dejecit; quæ tamen a piſcatore quodam extracta Pilumno regi data eſt, cui nupſit.

614 *Pœnitet.*] Quia Bacchum, Cælo receptum, neporem Perſeum, Jove digna geſſiſſe accipiebat.

915 *Monſtri ſpolium.*] Caput dicit Meduſæ, vipereis capillis formidabile, quod Plutonis galea, Minervæ ægide,& falce adamantina inſtructus Perſeus amputavit, Minervæ ſcuto deinde aptavit, cujus obtentu plurimos in ſaxa convertit. Fuerunt autem Meduſa, Sthenio, & Euryale, Phorci Cetuſque filiæ, de quibus ſi plura cupis, paſſim invenies.

616 *Alis.*] *Talaribus*, quæ a Nymphis, ut ſcribit Apollodorus, aut a Mercurio, ut placet aliis, Perſeus acceperat.

619 *Animavit.*] Fictum ex eo videtur iſtud quod plurimis ſerpentibus infeſta ſit Africa.

Fertur;

Fertur; & ex alto ſeductas æthere longe
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Jamque cadente die veritus ſe credere nocti,
Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ; currus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctos ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus
Rege ſub hoc & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemq; armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Jupiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto. Memor ille vetuſtæ
Sortis erat (Themis hanc dederat Parnaſſia ſortem:)
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas

& ex ſublimi nere deſpicit terras longe diffitas, & volat ſuper totum terrarum ambitum. Ter conſpexit frigidas urſas, ter lacertos Cancri. Sæpe abreptus eſt ſub occaſus, ſæpe in ortus. Jamque die occidente metuens ſe committere tenebris, requievit in parte orbis occidua, regnis Atlantis, & quarit brevem ſomnum, donec Lucifer arceſſat lumen Auroræ, Aurora currus diei. Hic Atlas Iapeti filius præcelluit omnibus hominibus proceritate corporis. Terra extrema & mare ultimum *quod ſubjicit aquas equis Solis exhauſtis, & excipit currus laſſos, fuit ſub hoc rege. Mille greges & totidem armenta illi vagabantur per gramina; & nullos habuit vicinos qui terræ quicquam juxta colebant. Folia arborum ſplendentia auro micante tegebant aureos ramos, & aurea poma. Hoſpes, inquit illi Perſeus, ſeu gloria magnæ originis te movet, Jupiter eſt auctor meæ originis; ſeu es admirator rerum geſtarum, admiraberis noſtras: poſco hoſpitium & quietem. Ille recordabatur antiqui fati; (nam Themis Parnaſſia hoc fatum aperuerat.) Atla, dies aderit, quo arbor tua deſtituetur auro: & filius Jovis conſequetur laudem rapti. Atlas id pavens cinxerat pomaria firmis muris,*

Notæ.

625 *Gelidas.*] *Septentriones gelidos*, ad quos ſol nunquam pervenit.

628 *Atlantis.*] Hic fuit Atlas Promethei frater, Iapeti filius, rex Mauritaniæ, qui ſibi a quodam Jovis filio exitium imminere a Themide monitus, neminem prorſus hoſpitio accipiebat. Hunc objecto clypeo Perſeus ædibus excluſus in montem mutavit, qui propter altitudinem cœlum pertingere, atque adeo ſuſtinere creditus: Cui fabulæ locum dedit rerum Aſtronomicarum peritia, qua Atlas ille excelluit.

Ib. *Regnis.*] In appoſitione cum *orbe*.

629 *Dum Lucifer.*] Id eſt, donec dies illuceſcat. Eſt autem Lucifer Veneris ſtella, quæ prima poſt Solis occaſum apparet, tumque dicitur Heſperus, ultima ejus ortum, atque adeo Auroram antegreditur, diciturque Phoſphorus ſeu Lucifer.

632 *Japetionides.*] *Atlas* Iapeti filius, rex Mauritaniæ ad Oceanum occiduum, qui ab illo *Atlanticus* dicitur.

Ib. *Ultima tellus.*] Mauritania cum reliquo occidente.

634 *Subdit.*] Quia in illud Sol ſeſe condere videtur.

638 *Poma.*] *Heſperidum*, quæ Heſperi filiæ fuerunt fratris Atlantis; fuiſſe & poma hæc, & hortum plerique tradiderunt.

643 *Themis.*] Cœli & Terræ filia, quam ante Apollinem Delphis oracula edidiſſe, quodque fas fuerit præcepiſſe fabulati ſunt.

645 *Et hunc.*] Hercules vero Jovis filius poma illa rapuit, ut ex fabulis notiſſimum.

Mœni-

Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Jupiter abſit.
Vimque minis addit: foribuſque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par eſſet Atlanti
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt;
Accipe munus, ait. Lævaque a parte Meduſæ
Ipſe retroverſus ſqualentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Jam barba comæq;
In ſilvas abeunt; juga ſunt humerique manuſque;
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen:
Oſſa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
Crevit in immenſum (ſic Dii ſtatuiſtis,) & omne
Cum tot ſideribus cœlum requievit in illo.
XVI. Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorque operum cœlo clariſſimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille reſumtis
Parte ab utraque pedes; teloque accingitur unco:
Et liquidum motis talaribus aera findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos, Cepheia conſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas injuſtus juſſerat Ammon,

& tradiderat cuſtodienda ingenti draconi; & prohibebat omnes peregrinos a ſuis finibus. Dixit quoque huic Perſeo, diſcede, ne cum a me oppreſſus ſis, *gloria rerum, quas fingis, te deſtituat, & ne Jupiter tibi longe abeſſe* videatur. *Atque vi auget minas, & nititur ejicere valvis hærentem, & miſcentem verba aſpera mitibus. Viribus impar fuit (nam quis æqualis eſſet Atlanti viribus?) At quandoquidem, inquit, gratia noſtra tibi eſt parvi,* hoc *pro dono habe: & ipſe retro* aſpiciens *oſtendit a parte ſiniſtra vultus horridos Meduſæ. Atlas quantus erat, mutatus eſt in montem. Jam barba & capilli fiunt ſilvæ: humeri & manus ſunt clivi: Quod fuit ante caput eſt faſtigium in ſupremo monte. Oſſa mutantur in ſaxa. Tum auctus in omne latus ſurrexit in immenſum, (ita voluiſtis Dii) & totum cœlum cum tot aſtris requievit ſuper illum.*

XVI. *Hippotades obſtruxerat omnes ventos carcere æterno; & Luciſer hortator operum ſurrexerat ſplendidiſſimus in ſublimi cœlo. Ille pennas reſumtas pedibus nectit ab utraque parte & accingitur enſe falcato; & dividit aerem fluidum talaribus agitatis. Nationibus plurimis circum & infra omiſſis intuetur campos Cepheios & populos Æthiopum. Illic iniquus Ammon coegerat Andromedam inſontem exſolvere pœnas jactantiæ materna.*

NOTÆ.

647 *Draconi.*] Ladonis nomine, quem fluvium ſeu foſſam circum hortos in Serpentis modum ductam interpretantur.

656 *Retroverſus.*] Ne pariter in ſaxum, viſo monſtro, mutaretur.

662 *Requievit in illo.*] Propter Aſtronomiæ ſcientiam ſpæramque ab illo inventam, fingitur Atlas cœlum ſuſtinere.

663 *Hippotades.*] Æolus Jovis ex Arceſta filius, Hippotæ nepos, Αἴολον Ἱππότεω παῖδα κλυτον. Apoll. lib. IV. Qui quum naturam ventorum adverteret, atque ex ortu & occaſu ſiderum, ſtatiſque anni temporibus, ut & regionum mariſque æſtus reciproci ventos prædiceret, ϛαμίαν τῶν ἀνέμων ϗ βασιλέα vocarunt & crediderunt, inquit Strab. 2. & 6. lib. Virg. Æn.

Ib. *Æterno.*] Firmiſſimo, quo olim ſolitus eſt illos coercere.

665 *Pennis.*] Talaribus (de quibus ſupra) quæ per noctem depoſuerat.

666 *Telo unco.*] Enſe falcato, ſeu harpe.

669 *Cepheia,*] Cephei Phœnicis filii, Andromedæ patris, regis Æthiopum.

670 *Linguæ.*] Quippe auſa erat Caſſiope Andromedæ mater, de pulcritudine cum Nereidibus contendere.

971 *Ammon.*] Jupiter eſt, quem *arenarium* Græculi vocaverunt, qui in Libyæ deſertis templo celeberrimo ſub arietis forma, ideo colebatur, ut viſum iiſdem, quod ea forma ſitienti Baccho apparuerit, eidemque pedis ictu fontem aperuerit. Ille, de marino monſtro, quod Nereidum precibus, Neptunus adverſus Æthiopas immiſerat, conſultus, Cephei Caſſiopeſque progeniem monſtro objiciendam reſponderat: quod quidem jam, non ſine cauſa, Poetæ in-

Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quod levis aura capillos
Moverat; & trepido manarant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. Trahit inſcius ignes;
Et ſtupet: &, viſæ correptus imagine formæ,
Pæne ſuas quatere eſt oblitus in aere pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis;
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terræque tuumque;
Et cur vincla geras. Primo ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo: manibuſque modeſtos
Celaſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat. Et, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit: venienſque immenſo bellua ponto
Eminet; & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & amens
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed juſtius illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremq; ferunt, vinctoq; in corpore adhærent.
Cum ſic hoſpes ait: Lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt; ad opem brevis hora ferendam eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus Jove natus, & illâ
Quam clauſam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis

Quàm ſtatim atque Perſeus *Abantis pronepos, conſpexit vinctos habentem lacertos ad rigidam rupem, arbitratus eſſet ſtatuam* fuiſſe *marmoream, niſi quod parvus ventus agitaverat comam & oculi emiſerant lacrymas trepide* defluentes: *Incautus concipit flammas & hæret, & percuſſus ſpecie pulcritudinis conſpectæ, propemodum non meminit agitare alas in aere. Poſtquam adſtitit, O, inquit, non ejuſmodi vinculis digna, ſed quibus amantes avidi inter ſe copulantur; dic petenti nomen patriæ & tuum, & quamobrem geras catenas. Primo illa obticet, neque* quia *virgo* erat *audet alloqui virum; & velaſſet faciem verecundam manibus, ſi non fuiſſet vincta; quod licuit, opplevit oculos lacrymis erumpentibus. Ne crederetur nolle agnoſcere ſua peccata, profitetur nomen patriæ & ſuum, & quanta fuerit confidentia pulcritudinis maternæ: & nondum omnibus enarratis, aqua ſtrepitum edidit; & monſtrum accedens ex alto mari appareret, & occupat vaſtum ſpatium maris ſub pectore. Puella exclamat: pater triſtis, & mater inſana præſens eſt; uterque miſeri, ſed æquius illa. Neque opem ferunt ſecum, ſed lacrymas congruas tempeſtati, & planctus; &* arcte *amplectuntur ligatum corpus. Cum ſic hoſpes loquitur: Poterit vobis longum dari ſpatium flendi; exigua eſt mora ad opem præſtandam. Si ego Perſeus Jovis filius, atque* Danaes *illius, quam incluſam Jupiter gravidam fecit auro fœcundo, Perſeus* qui *vici Gorgonem anguicomam,*

NOTÆ.

juſtum videtur; cum mater, non filia in culpa fuiſſet.

675 *Trahit inſcius.*] Andromedam neſcius quæ eſſet, amavit.

682 *Appellare.*] Dubitat Heinſius, an *Appellare virum* recte dicatur, cum illa reſpondeat *appellanti*. Reponit igitur *Aſpectare*, quod ſequentia confirmant.

685 *Sua ne.*] Atque adeo ipſa ſibi conſcia videretur.

689 *Bellua.*] Cujus oſſa Romam ex oppido Judæo Joppe allata oſtendit M. Scaurus, longitudine pedum 40, altitudine coſtarum Indicos Elephantes excedente, ſpinæ craſſitudine ſeſquipedali; ut Plinius & Solinus referunt.

697 *Illa.*] Danae, Perſei matre, de qua ſupra. Optime vero Perſeus virtutes ſuas apud ignotos exponit, quo facilius id quod cupit, accipiat; & breviſſima uſus eſt oratione, utpote monſtro & tempore urgente.

Æthereas

Æthereas auſus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certe gener. Addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modo numina) tento.
Ut mea ſit, ſervata mea virtute, paciſcor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntq; ſuper regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis præfixo concita roſtro
Sulcat aquas, juvenum ſudantibus acta lacertis;
Sic fera dimotis impulſu pectoris undis
Tantum aberat ſcopulis, quantum Balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere cœli:
Cum ſubito juvenis pedibus tellure repulſa
Arduus in nubes abiit. Ut in æquore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat averſum: neu ſæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fiſſum præpes per inane volatu
Terga feræ preſſit; dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo:
Vulnere læſa gravi modo ſe ſublimis in auras
Attollit: modo ſubdit aquis: modo more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cavis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. Maduere graves aſpergine pennæ;

nec veritus ſum iter facere per aerem alis agitatis; ſi inquam *iſtam poſcerem in matrimonium, anteponerer gener ſine dubio cunctis. Conor adjicere tantis virtutibus etiam beneficium, modo Dii annuant. Pactum facio ut mea ſit, defenſa mea fortitudine. Probant conditionem parentes (quis enim abnueret?) & precantur & pollicentur inſuper regnum in dotem. Ecce, ſicuti velox navis findit aquas roſtro præfixo, impulſa brachiis ſudantibus juvenum; ſic bellua, aquis repulſis motu pectoris, tantum diſtabat a rupe, quantum* ſpatii *in medio aere* pila *plumbea ex funda Balearica contorta pertranſire poteſt: cum repente juvenis, terra repreſſa pedibus, ſublimis exiliit in aerem. Cum umbra viri conſpecta eſt in ſupremo mari, bellua furit in umbram conſpectam. Et ſicut Jovis ales, cum intuitus eſt ſerpentem obvertentem ſubnigrum dorſum Soli, in vaſto agro, corripit averſum; & ne reflectat fera ora, immittit acres ungues collo ſquamifero: Sic velox Inachides præcipiti volatu per aerem diviſum irruit in dorſum belluæ, & uſq; ad capulum condidit enſem in armo dextro furentis. Illa graviter vulnerata, interdum ſe excelſa erigit in aerem, interdum mergitur aquis; interdum verſatur in modum aſperi apri, quem multitudo allatrantium canum tremefacit. Ille vitat morſus aſperos citis alis; & modo ladit recurvo gladio dorſum tectum teſtis cavis, qua apertum eſt; modo coſtas laterum, modo qua cauda ſubtilior terminatur in piſcem. Fera expuit ore undas miſtas cum ſanguine purpureo. Penna irrorata graves facta ſunt* undarum *reſperſione;*

NOTÆ.

709 *Balearica.*] A Balearium inſularum, Hiſpaniæ in Mediterraneo mari objectarum, incolis, qui peritiſſimi habiti ſunt funditores.

Ib. *Torto.*] In orbem acto: qui mos eſt funditorum.

714 *Præpes.*] Aquilàm dicit, Jovis alitem ſerpentibus, uti quidam volunt, maxime infeſtam. Præpetes vero majores dicuntur aves, quarum ex volatu auguria colliguntur.

715 *Præbentem Phœbo.*] Apricantem ſe ad ſolem.

718 *Præpes.*] Id eſt, Velociter, opportune & facili lapſu ex ſuperiori loco involans.

720 *Inachides.*] Perſeus, ab Inacho priſco Argivorum rege, quibus Acriſius avus imperabat, ſic dictus.

729 *Pennæ.*] Alarum Perſei.

Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere; conſpexit ſcopulum, qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens juga prima ſiniſtrâ,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor, ſuperaſq; Deorum
Implevere domos. Gaudent, generumque ſalutant,
Auxiliumque domûs ſervatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheuſque pater. Reſoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque & cauſſa laboris.
Ipſe manus hauſtâ victrices abluit undâ;
Anguiferumque caput nuda ne lædat arena,
Mollit humum foliis: nataſque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibulâque etiamnum viva medullâ
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus:
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At Pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remanſit,
Duritiem tacto capiant ut ab aere; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.
XVII. Dis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media eſt. Mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedan, & tanti præmia facti

Atque Perſeus non auſus amplius conſidere talaribus jam *madefactis, intuitus eſt ſaxum, quod ſupremo cacumine eminet in aquas tranquillas,* at *fluctibus obruitur cum mare agitatur. Stans ibi, & apprehendens ſupremum cacumen ſaxi ſiniſtra, ter quaterque* feræ *ilia* ferro *ſæpe petita tranſigit. Vociferatio cum applauſu impleverunt littora & ſupremas domos Deorum: Caſſiope & pater Cepheus latantur, & ſalutant generum, & agnoſcunt columen & ſervatorem domus. Puella liberata vinculis exſpatiatur,* Perſeo *præmium* pariter *& cauſſa laboris. Ipſe lavat manus victrices aqua ſumta. Et ſternit terram frondibus, ne caput anguibus fœtum prematur nuda glarea; & ſupponit virgas natas in mari, ſuper quas deponit caput Meduſæ Phorcynidos. Virga recens atque viva traxit vim monſtri adhuc medulla facile ſorbenti, & diriguit hujus contactu; & accepit novam duritiem in ramis & frondibus. At Nymphæ maris periculum faciunt facti mirabilis in pluribus virgis, & latantur idem omnibus evenire; & renovant ex illis ſemina ſparſa per aquas. Nunc quoque eadem natura eſt curalii, ut rigeſcat ab aere tacto, & quod erat vimen in mari lapideſcat, quamprimum in aerem attollitur.*

XVII. *Ille ſtatuit tribus Diis totidem altaria de glebis, ſiniſtrum Mercurio, dextrum tibi,* Pallas, *virgo bellica; altare Jovis medium eſt. Junix immolatur Palladi; vitulus alipedi; taurus tibi,* Jupiter, *maxime Deorum. Continuo abripit Andromedam, mercedem*

NOTÆ.

743 *Phorcynidos.*] Phorci filiæ.

745 *Monſtri.*] Meduſæ capitis, cui innata vis erat viventia pleraque indurandi.

746 *Percepit.*] Ad curalii naturam alludit, quod in mari molle, extractum non multo poſt dureſcit. Plin. lib. XXXII. c. 2.

749 *Seminaque.*[Id eſt, Nymphæ pluribus virgis vim Monſtri gaudent experiri, ut cum illæ virgæ in curalium mutatæ fuerint, ſeminis loco illud idem per vaſtum mare propagent.

754 *Lævum.*] Primus honoris locus medius, proximus ſiniſter, inquit Lipſius.

756 *Alipedi.*] Mercurio alas in pedibus habenti, ut qui & velociſſimus ſit planetarum, & cum talaribus alatis pingatur.

Ib. *Taurus.*] Jovi mactari taurum negat Servius ad 3. Æn. & Macrob. Sat. 3. c. 10. Aſſerit Xenophon. Cyropæd. & Julian. ad Libianum.

Indotata

Indotata rapit. Tædas Hymenæus Amorque
Præcutiunt: largis ſatiantur odoribus ignes.
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque,
Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta, ſonant. Reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulcroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudere animos: cultuſque habituſque locorum
Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moreſque, habituſque virorum.
Quæ ſimul edocuit, Nunc, o fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quanta virtute, quibuſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidæ tutum munimine molis:
Cujus in introitu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſolerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu: perque abdita longe,
Deviaque, & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,

indotatam tanti facinoris: Hymenæus & amor præluerunt faces nuptiales, foci implentur multis odoribus & corolla dependent tectis: & loti, & lyra, & tibia, & cantus indicia feſtivi animi perſonant. Tota atria aurea aperta ſunt, foribus patentibus. Et optimates Cepheni frequentant convivia regis ſpecioſo apparatu ornatu. Poſtquam epulati eſſent, exhilararunt corda beneficio præſtantiſſimi vini: & Abantiades ſciſcitatur ritus & mores locorum: continuo quidam Lyncides refert ſciſcitanti ritus & mores hominum. Quæ ſtatim atque enarravit, Nunc, inquit, o ſtrenuiſſime Perſeu, narra, quæſo, quanta fortitudine, & quibus dolis abripueris caput Meduſæ *hiſpidum Draconibus. Abantiades memorat locum eſſe porrectum ſub frigido Atlante, ſecurum ſepto vaſti muri, in cujus ingreſſu ſedem habuiſſe duas ſorores Phorcydas, quæ unius oculi uſum inter ſe viciſſim partitæ ſunt, ſe eum oculum corripuiſſe clanculum callido dolo, manu ſubmiſſa, dum* ab una ſorore ad alteram *traditur; & ſubiiſſe ſedes Gorgoneas per* loca *longe ſemota, & devia, & rupes horridas ſilvis ſonoris: & inveniſſe hinc inde*

Notæ.

758 *Præmia indotata.*] Andromedam, quam ſine dote popoſcerat, ut virum fortem, atque adeo heroem decuit,

Ib. *Rapit.*] Alluſum forte ad Rom. morem, ubi virgines e gremio matris *rapi* ſolitæ, in memoriam & omen *raptarum* Sabinarum, quod Romulo & ſuis feliciter ceſſit.

Ib. *Hymenæus.*] Nuptiarum Deus.

759 *Largis.*] De apparatu, ritibus, & feſtivitate celebri nuptiarum, vide Alex. ab Alex. lib. II. cap. 5.

Ib. *Largis.*] Non ſine ſacrificiis nuptiarum ceremoniæ abſolvebantur.

760 *Lotique.*] Id eſt tibiæ ex loto frutice, de quo in amoribus: quanquam mallem *citharæ* quod in quibuſdam reperitur, niſi Heinſio & Gronovio viris clariſſimis aliter videretur.

764 *Cepheni.*] Qui Cephei aulam frequentabant.

766 *Diffudere.*] Id eſt, Cor dilataverunt, exhilararunt; nam lætitiæ auctor Bacchus, qui curis aut mœſtitia contractos reſolvit.

768 *Lyncides.*] Lyncei filius, niſi nomen eſt proprium.

771 *Ora.*] Meduſæ caput ſerpentibus horridum, ut ſupra vidimus.

775 *Phorcydas.*] Gorgonas dicit Pephredo & Enyo, quibus addunt nonnulli Dino, Phorci filias; quas, quod canæ natæ fuerint, *Græas* vocitaverunt; quarum ſorores fuerunt aliæ Meduſa, Sthenyo & Euryale.

Ib. *Unius luminis.*] *Oculi*, quo per vices utebantur; atque equidem eum *Conſiliarium* volunt fuiſſe, qui fabulam ad hiſtoriam referunt, *Prudentiam* vero, qui ad mores.

779 *Gorgoneas.*] In quibus Meduſa, Sthenyo, & Euryale degebant. Conſulendus omnino Natalis Comes, qui hanc fabulam egregie ad mores accommodat,

Perque

Perque vias vidiſſe hominum ſimulacra ferarumque,
In ſilicem ex ipſis visâ converſa Medusâ:
Se tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat,
Ære repercuſſo formam aſpexiſſe Meduſæ:
Dumq; gravis ſomnus colubraſq; ipſamq; tenebat,
Eripuiſſe caput collo: penniſque fugacem
Pegaſon, & fratrem matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ jactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante expectatum tacuit tamen. Excipit unus
E numero procerum, quærens, cur ſola ſororum
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
Hoſpes ait, quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſſam. Clariſſima formâ,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit. Inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur. Averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit. Neve hoc impune fuiſſet;
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

per campos & per vias imagines virorum & belluarum mutatas ex ipſis in ſaxa, conſpecta Meduſa: ſe tamen vidiſſe ſpeciem terribilis Meduſæ ære reflexo clypei, quem ferebat ſiniſtra: & dum ſopor altus haberet & ipſam & ſerpentes, abſtuliſſe caput collo: & Pegaſon celerem pennis, & fratrem Chryſaorem *genitos de ſanguine matris. Adjecit etiam non ficta diſcrimina prolixi itineris; quæ maria, quas terras intuitus eſſet ſub ſe ab excelſo* cœlo; *& quibus ſideribus admotus fuiſſet pennis agitatis. Siluit tamen citius quam illi expectarunt. Unus ex primoribus interrogat, exquirens quamobrem* Meduſa *ſola ſororum habuerit ſerpentes immiſtos pilis alternis. Hoſpes inquit, quandoquidem petis quæ digna ſunt memorari, habe rationem* rei quam *poſtulas. Illa fuit inſignis pulcritudine, & ſpes invidioſa multorum procorum; neque pars ulla fuit ſpecioſior in* illa *tota crinibus. Vidi, qui dicerent ſe aſpexiſſe. Deus maris dicitur hanc violaſſe in templo Minervæ.* Minerva *filia Jovis ſeſe avertit, & operuit pudicum os ægide: & ne hoc eſſet inultum, vertit comam Gorgonis in horrendos ſerpentes. Nunc etiam, ut tremefaciat hoſtes ſtupidos, gerit in pectore oppoſito ſerpentes quos produxit.*

NOTÆ.

783 *Ære repercuſſo.*] Ne ſi ipſam Meduſam, ſine clypeo, quo ſpeculi loco uſus eſt, incaute aſpexiſſet, in ſaxum obriguiſſet.

786 *Pegaſon.*] Equus fuit alatus, quem cum Chryſaore fratre, ex Meduſæ ſanguine in terram delapſo natum voluerunt.

787 *Non falſa.*] Quippe fugientem perſecutæ ſunt Sthenyo & Euryale alatæ, manibuſque ferreis a natura inſtructæ: ſed illum Plutonis obſcura galea protexit.

790 *Ante expectatam.*] Ut hinc gratiſſimam credas fuiſſe Perſei orationem.

799 *Ægide.*] Ægis thorax eſt & ſcutum Palladis ita dicta παρὰ τὸ αἴσσω, quod eſt *irruo*, & *impetum facio*; quod illa munita Pallas in hoſtes impetum faciat.

802 *Nunc quoque.*] Jam diximus ſupra Meduſæ caput Minervæ ſcuto aptatum, quo hoſtes in ſaxa transformet. Explicationem hujus fabulæ, quid per caput Meduſæ, quid per homines in ſaxa converſos intelligunt Poetæ, reperies apud Mythologos.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER V.

ARGUMENTUM.

TUM Pallas, quæ illi hactenus comes fuerat, ipso relicto in Heliconem se confert, ut Hippocrenen inspiciat. Ibi narrant illi Musæ de Pyreneo, & Pieridibus in picas conversis, postquam, cantu de variis transformationibus instituto, cum ipsis contendissent.

I.

Umq; ea Cephenum medio Danäeïus heros
Agmine commemorat; fremidâ regalia turbâ
Atria complentur: nec conjugialia festa
Qui canat, est clamor; sed qui fera nunciet arma.
Inque repentinos convivia versa tumultus
Assimulare freto possis; quod sæva quietum
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam:
En, ait, en adsum præreptæ conjugis ultor.

INTERPRETATIO:

I. *Et dum heros Danaeius ea refert in medio cœtu Cephenum, atria regia implentur turba furente: neque vociferatio est, quæ indicet festa connubialia; sed qua ferat sæva arma. Atque licet comparare convivia, mutata in subitos tumultus, mari, quod tranquillum terribilis impetus ventorum turbat* atque eruit *undis agitatis. Inter hos prior Phineus, inconsideratus excitator tumultus, agitans hastam fraxineam mucrone arato, Ecce, inquit, ecce hic sum vindex ante ablatæ uxoris.*

NOTÆ.

1 *Cephenum.*] Procerum Æthiopicorum, qui ad celebritatem nuptialem convenerant.

Ib. *Danaeius.*] Perseus *Danaes filius.*

2 *Regalia.*] Cephei Æthiopum regis.

8 *Phineus.*] Hic Cephei fuit frater, cui desponsata erat Andromeda, antequam Ceto exponeretur. Fuit & alius celeberrimus Argonautarum hospes, de quo postea.

10 *Præreptæ.*] Andromedæ, quam quidem stulte veluti suam reposcebat Phineus, postquam a Perseo monstro, atque adeo certissimæ morti erepta esset.

Nec

Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Jupiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis, exclamat? quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatæ dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit;
Sed grave Nereidum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti
Exſaturanda meis. Illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. Niſi ſi, crudelis, id ipſum
Exigis, ut pereat: luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod, te ſpectante, revincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſuſve tuliſti:
Inſuper, a quodam quod ſit ſervata, dolebis;
Præmiaq; eripies? quæ ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem non orba ſenectus,
Ferre, quod & meritis & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra: ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc, ignorat, an illum.
Cunctatuſque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Ut ſtetit illa toro, ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet, niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum) ſcelerato profuit ara.

Neque ala, neque Jupiter mutatus in fictum aurum eripiet te mihi. Cepheus exclamat tentanti jacere telum, *Quid agis? quis animus trudit in flagitium te veſanum, o frater? An hæc gratia refertur tantis beneficiis? Compenſaſne hac dote vitam ſervatæ Andromedæ? quam, ſi veritatem ſpectas, non Perſeus tibi præripuit, ſed infenſa poteſtas Nereidum; ſed Ammon corniger, ſed fera maris, quæ aderat explenda mea nata. Tibi ablata eſt illo tempore, quo fuit interitura: niſi ſi id ipſum, crudelis, petis, ut intereat; & ſolatium habebis ex luctu noſtro. Nimirum parum eſt, quod religata eſt te intuente, & quod tu patruus, ſimul & ſponſus nullum auxilium præbuiſti: Grave tibi erit inſuper, quod ſit ſervata a quoquam; & auferes mercedem? quam, ſi tibi ampla videtur, debuiſſes quærere ex illis rupibus, ubi erat poſita: jam ſine* eum *qui quæſivit, & per quem ſenectus* mea *non eſt deſtituta, habere* Andromedam, *quam pactus eſt & beneficiis & ſermone: & eum ſcias non tibi præpoſitum eſſe, ſed morti indubitatæ. Ille* (Phineus) *nihil contra* reſpondit: *ſed hunc aſpiciens & Perſeum alternis oculis, neſcit an ictum in hunc intentet an in illum: & aliquantiſper commoratus, intorſit fruſtra in Perſeum haſtam libratam viribus, quantas ira ſuppeditabat. Poſtquam illa affixa eſt lecto, tum denique Perſeus emicat ex menſa, & ſævus penetraſſet pectus inimicum jaculo rejecto, niſi Phineus effugiſſet pone aram; & (indignum) altare ſervavit ſceleſtum.*

NOTÆ.

11 *Falſum.*] Spurium innuit fuiſſe Perſeum, qui matris ſuæ Danaes crimini falſo Jovis nomen obtenderet, eumque fingeret aureo imbre deſcendiſſe.

12 *Mittere.*] Haſtam, qua Perſeum occideret.

14.] *Meritiſne.*] Perſei, intellige, qui Andromedam liberaverat, ut ſupra vidimus.

15 *Hac vitam.*] Fratrem damnat, qui pro vitæ auxilio Andromedæ allato, Perſeo mortem pro præmio offert.

17 *Nereidum.*] Quæ, ut ſupra dictum, propter formam a Caſſiope ſpretam, monſtrum a Neptuno immiſerant, cui Cephei & Caſſiopes prolem exponendam Jupiter Ammon reſponderat.

18 *Viſceribus.*] Sunt certe nati parentum ſuorum viſcera. Sed emphaſis eſt, quæ Cepheum excuſat; quod alteri, Phineo deſponſatam puellam tradiderit.

22 *Scilicet.*] Ironia, qua Phineo inſultat frater Cepheus. Cum enim & patruus & ſponſus eſſet Andromedæ, aliquid certe auxilii debuit: cum vero nihil prorſus tulerit, immerito eam repetit, quam tutari non eſt auſus.

34 *Stratis.*] Lectis, in quibus cibum ſumturi veteres diſcumbebant.

35 *Remiſſo.*] Rejecto: eandem namque haſtam in Phineum Perſeus rejecit.

36 *Altaria.*] Nuptiis adhibebantur aræ & ſacra, & Dii advocati erant.

Fronte

Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumq; ex oſſe revulſum eſt,
Calcitrat, & poſitas aſperſit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt. Et ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægide fratrem:
Datque animos. Erat Indus Athis, quem flumine Gange
Edita Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius formâ: quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamyden Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrhâ curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas, junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris;
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam

Attamen mucro non inutilis infixus eſt fronti Rhœti; qui poſtquam proſtratus eſt, & ferrum extractum eſt ex oſſe, tundit humum, & inſicit cruore menſas juxta *ſtantes. Tum vero cætera turba incenditur ira effrœna, & ſimul mittunt jacula: & ſunt qui dicant Cepheum debere mortem obire* ſimul *cum genero. Sed Cepheus prodierat extra limen domus, obteſtatus & jus, & fidem, & Deos hoſpitales, ea turbata eſſe ſe invito. Minerva bellica intervenit, & defendit fratrem ægide: & incendit animos. Erat Athis Indus, quem Limnate orta fluvio Gange dicitur peperiſſe ſub ſpeluncis perſpicuis, pulcritudine conſpicuus; quam elegantiorem faciebat ornatu ſplendido, florens ætate annis ſedecim, tectus chlamyde Tyria, quam faſcia aurea circumdabat: aurea monilia decorabant collum, & curvum crinale comam delibutam myrrha. Ille quidem didicerat attingere telo jaculato* ea, quæ erant maxime *remota; ſed peritior* erat *curvare arcus. Perſeus percuſſit* eum, *curvantem quoque manus flexibilia cornua,* arcus, *trunco, qui admotus fumabat in medio altari: & fœdavit vultus in oſſibus contritis. Cum Lycabas Aſſyrius ſocius ejus amicitia devinctiſſimus, neque tegens ſincerum amorem,* eum *aſpexit agitantem pulcram faciem in ſanguine, poſtquam*

NOTÆ.

38 *Rhœti.*] Qui Phinei ſocius fuit.

40 *Calcitrat.*] Ex more cadentium in pugna & acie, qui λακτίζειν aut ἐδαφίζειν apud Poetas, terram indignanter petunt.

45 *Hoſpitiique Deos.*] Jovem præſertim hoſpitii violati vindicem, de quo Virg.

Jupiter hoſpitibus nam te dare jura loquuntur, &c.

Hoſpites enim nefas erat violari.

46 *Bellica.*] Opportune Fortitudini auxilio adeſt prudentia. Atque hoc ſibi volunt poetæ cum Deos introducunt auxiliares.

Ib. *Fratrem.*] Perſeum cujus, ut & ipſius Palladis pater fuit Jupiter.

47 *Athis.*] Unus ex ſociis Phinei. *Indus* eſt appoſitus ob differentiam Phrygii a Cybele adamati.

Ib. *Gange.*] Fluvius Indorum maximus.

48 *Limnate.*] Nympha paluſtris, a palude, ἀπὸ τῆς λίμνης, Græce ſic dicta.

51 *Tyriam.*] Purpuream; Tyro enim laudatiſſima purpura petebatur.

53 *Myrrha.*] Liquor e Myrrha ſtillans capillis ungendis adhibebatur, quo niterent & ſpirarent odorem ſuaviſſimum.

Ib. *Crinale.*] Faſcia aliqua cohibendis & ornandis crinibus, ne in frontem defluant.

57 *Ara.*] Quæ Hymenæo nuptiarum Deo extructa fuit.

58. *Confudit.*] Hypallage: hoc enim voluit, *confudit in ore fracta oſſa*, ut Poeta ipſe interpretatur lib. XII. v. 250.

--------*Et oſſa*
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.

Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit: &, Mecum tibi sint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quam laudis, habes. Hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen spectatam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Athin: seque acclinavit in illum:
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas;
Et Libys Amphymedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius collis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Exstantem signis, multæque in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonsumq; comas Elycen, Phlegianque, Clytumq;
Sternit: & exstructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet jaculum; quod detulit error in Idan,
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe, Phineu,

deflevit Athin efflantem vitam sub crudeli plaga, corripit arcus, quos ille sinuaverat; &, inquit, Tibi mecum pugnandum erit: neque diu gaudebis morte adolescentis, ex qua plus reportas odii, quam gloriæ. Nondum hæc omnia absolverat, cum *sagitta acuta emissa est nervo: & affixa est amictui sinuoso, quamvis ictus illuderetur. Nepos Acrisii in hunc movet ensem falcatum, insignem morte Medusæ, & immittit in pectus. At ille jam obiens oculis fluctuantibus in caliginosa morte circumspexit Athin; & se rejecit in illum; & tulit ad inferos consolationem sociæ necis. Ecce Phorbas Syenites, ortus Methione, & Amphymedon Libys, cupidi certamen inire, ceciderant, lapsi in sanguine, quo humus late delibuta tepebat: Gladius* Persei *immissus jugulo Phorbantis, & lateri alterius, prohibuit* eos jam *sese erigentes] At Perseus non invadit gladio intentato Erithon Actoris filium, qui* pro *armis gerebat vastam bipennem; sed sumit utraque manu craterem maximum prominentem signis & magnæ molis & ponderis, & illidit in virum. Ille eructat sanguinem rubrum, & resupinus plangit terram capite moribundo. Postea proterit Polydæmonem ortum sanguine* reginæ *Semiramidis, & Abarin Caucasium, & Lycetum Sperchioniden, & Elycen habentem capillos intonsos, & Phlegian & Clytum: & premit pedibus cumulos coacervatos obeuntium. Neque Phineus ausus committere certamen propius cum hoste, vibrat telum, quod incerta manus detorsit in Idan, nequicquam abstinentem a pugna, & neutrum certamen tuentem. Ille aspiciens oculis acerbis ferum Phineum, Quandoquidem, inquit, cogor in factiones, habeas hostem*

Notæ.

69 *Harpen.*] Harpe ensis est falcatus, quo Perseus Medusæ caput amputavit.

74 *Syenites.*] Syene, urbe Ægypti ad Nilum, oriundus. Optime vero hos omnes Patronymico aliquo, aut re quapiam distinguit, ne cum aliis cognominibus imperite confundantur.

75 *Libys.*] Ex Africa, quæ & Libya dicta est, oriundus.

80 *Altis signis.*] Alte eminentibus signis, & cælaturis.

86 *Caucasium.*] A Caucaso Scythiæ monte.

Ib. *Sperchioniden.*] Sperchei, fluminis Thessaliæ, filium.

91 *Expertem.*] Quia neutras secutus partes, telo tamen appetitus est.

Quem

Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus:
Hypſea Lyncides. Fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timiduſque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & inceſſit, ſceleratâque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit enſe caput, quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemianimi verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteaſq; & ceſtibus Ammon
Invicti (vinci ſi poſſent ceſtibus enſes)
Phinêa cecidere manu: Cereriſque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque, Japetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Offibus illidit mediæ cervicis. At ille

quem tu ipſe hoſtem tibi conciliaſti, Phineu; & compenſa plagam hac plaga. Et jam remiſſurus jaculum revulſum ex corpore cecidit collapſus in membra deſtituta ſanguine. Hic etiam Odites ſecundus regi Cepheno proſtratus eſt gladio Clymeni: Hypſeus proſternit Protenorem; Lyncides Hypſeum, Emathion ſenex fuit etiam inter illos, fautor juſtitiæ, & vir pius; quem quia ſenectus non ſinit arma movere, verbis certat; & damnat arma nefaria, & illis male precatur. Chromis amputat caput hujus complexi aras manibus trementibus, quod ſtatim concidit in altare: atque ibi protulit voces deteſtantes lingua ſemiviva, & efflavit ſpiritum in medios ignes. Deinde Broteas, & Ammon fratres gemelli, invicti ceſtibus, (ſi gladii poſſent ſuperari ceſtibus,) procubuerunt dextra Phinei, una cum Ampyco Cereris ſacerdote, cujus tempora redimita erant vitta candida. Tu etiam, Japetide, non admovendus ejuſmodi rebus; ſed qui pulſares citharam opus pacis cantando, juſſus eras cohoneſtare convivium ludendo. Cui procul adſiſtenti, & tractanti plectrum pacificum, Pettalus irridens, Abi inquit, Canta reliqua Umbris inferis: & immittit cuſpidem in ſiniſtram capitis partem. Procumbit ille, & pulſat digitis morientibus chordas lyræ, & forte canit carmen lugubre. Sævus Lycormas non patitur hunc procubuiſſe inultum: & impingit validum vectem avulſum ex dextro poſte oſſibus mediæ cervicis: At ille

NOTÆ.

94 *Penſaque.*] Compenſa & quaſi in vicem illius quod tu mihi intuliſti; hoc vulnus, quod ego tibi illaturus ſum, accipe.

97 *Poſt regem.*] *Secundus a rege; dignitate ſeu autoritate proximus.*

102 *Sceleratâque.*] In Perſeum ſcelerate ſumpta.

103. *Amplexo.*] Quaſi ad Deorum præſidium confugienti. In capitis enim diſcrimine ſolebant ad aras confugere, illaſque prenſare, ac Deorum quoque ſtatuas & ſimulacra complecti.

107 *Ceſtibus.*] Chirothecæ ſpecies quædam eſt e loris bubulis, plumbo etiam ac ferro interdum inſuto; his pugiles muniebant manus; eoſque cubito atque humero, ne excuterentur, alligabant. Quidam deducunt a *cædo*, & ſcribunt cum (æ) melius vero a κεστὸν *cingulum, lorum*: cui congruunt illi Virgilii Æn. 5. v. 364.

Evinctis attollat brachia palmis.

& verſ. 408.

Vinclorum immenſa volumina.

110. *Vitta.*] Faſcia linea, qua vinciebantur frontes ſacerdotum & victimarum.

111. *Hos.*] Bellicos.

114 *Plectrum.*] Inſtrumentum, quo lyra pulſatur.

117 *Retentat.*] *Iterum tangit, & denuo experitur.*

120 *Repagula.*] Vectem dicit, ſeu obicem, qui valvis ſolet apponi.

Procubuit terræ mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates: tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Corythi, lignoq; cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens e poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeia caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri;
Dives agri Dorylas: quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
Letifer ille locus: Quem poſtquam vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris, terræ: corpuſque exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: media quæ nare recepta
Cervice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumque, Claninque,
Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendeſius: occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina dubio genitore creatus.
Æthionque ſagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falſa: regiſque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.

concidit in terram, ſicuti juvencus mactatus. Pelates Cinyphius conabatur etiam revellere obicem ſiniſtræ januæ; ſed dum hoc conaretur, Manus *dextra transverberata eſt mucrone Corythi Marmari filii; & affixa eſt ligno. Dum ibi hæſit,* Abas *transfixit latus: neque ille cadit; ſed obiens pependit e poſte qui manum transfixam retinuit. Melaneus, qui defenderat partes Perſei, cadit etiam; itemque Dorylas ditiſſimus agri Naſamoniaci, Dorylas dives agri, quo alter non habuit* agros *latius patentes, aut cogebat totidem cumulos frumenti. Jaculum vibratum adhæſit hujus obliquo inguini: quæ pars eſt mortifera. Quem cum Halcyoneus Bactrius auctor plagæ advertit emittentem animam & torquentem oculos, poſſideas, inquit, hoc terra quod tegis de tot jugeribus, quot poſſidebas; & deſeruit corpus inane. Perſeus vindex immittit in hunc haſtam avulſam de vulnere tepente; quæ inducta per mediam narem, prodit cervice, & apparet ex utraque parte. Et fortuna favente manui, Clytium & Clanin una matre genitos, interficit diverſa plaga. Nam jaculum adactum valido brachio transfixit femur utrumque Clytii; Clanis recepit haſtam ore. Celadon Mendeſius etiam procubuit:* Aſtreus natus *matre Palæſtina, ortus patre incerto procubuit. Æthion etiam olim callidus cognoſcere futura, nunc deluſus ave mendaci; & Thoactes armiger regis, & Agyrtes famoſus ob patrem interfectum.*

NOTÆ.

123 *Robora.*] Vectem ex robore ſeu querçu duriſſima.

124 *Cinyphius.*] A Cinypho Africæ propriæ fluvio.

126 *Latus hauſit.*] E latere confoſſo ſanguinem elicuit. *Per tunicam ſqualentem auro latus hauſit apertum.* Æn. 10.

129 *Naſamoniaci.*] Fuerunt Naſamones populi Libyæ Juxta Syrtes naufragis admodum infeſti, furto viventes.

135 *Bactrius.*] A Bactris urbe, quæ Bactrianæ, regioni Indiæ conterminæ, nomen quoque dedit.

138 *Abantiades.*] Perſeus Abantis pronepos. Acriſius enim Danaes pater erat filius Abantis.

143 *Fraxinus.*] Pro haſta ex fraxino per Metonymiam.

144 *Mendeſius.*] Fuit Mendes urbs Ægypti, ubi Pana & hircos coluerunt, de qua Plinius; unde hic Celadon nomen videtur habuiſſe.

145 *Palæſtina.*] Palæſtina Syriæ regione oriunda.

Ib. *Dubio genitore.*] Adeoque ſpurius.

147 *Deceptus.*] Quia inſtans fatum non præviderat, hoc dixit. Pari modo Virgil. de Rhamnete cæſo augure

Sed non augurio potuit depellere peſtem.

Plus

Plus tamen exhauſto ſupereſt: namq; omnibus unum
Opprimere eſt animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro cauſſa meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux,
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſque cadentum:
Pollutoſque ſemel multo Bellona Penates
Sangu'ne perfundit; renovataque prælia miſcet.
Circuëunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
Præter utrumque latus, præterq; & lumen & aures.
Applicat hinc humeros ad magnæ ſaxa columnæ,
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus,
Suſtinet inſtantes. Inſtabant parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diverſa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat, & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perſeus, dextra lævane feratur,
Molpea trajecti ſubmovit vulnere cruris:
Contentuſque fuga eſt. Neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit; &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit: & extrema percuſſæ parte columnæ
Lamina diſſiluit; dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad lethum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perſeus, & inermia' fruſtra

Superſunt tamen plures, quam ſuſtulit: namque conſilium eſt omnium, ut unum illum *interficiant: turba conjurata certant undique pro cauſſa*, quæ erat *contra meritum & fidem. Socer nequicquam pius, & uxor recens* nupta *cum matre ſtant ab hac parte, & implent aulas clamoribus. Verum ſtrepitus armorum, & gemitus morientium vincit, & Bellona imbuit multo cruore domum ſemel infectam; & auget certamina renovata. Phineus atque mille ſecuti Phineum claudunt unum* Perſea: *plura jacula grandine hiemali volant ab utroque latere, & præter aures & oculos. Dein* Perſeus *admovet humeros ad molem vaſtæ columnæ; & tutus a tergo, & converſus in turbam hoſtilem ſtat contra urgentes. Molpeus Chaonius premebat a lævo latere, Ethemon Nabathæus a dextro. Quemadmodum Tigris preſſa fame auditis mugitibus duorum armentorum diverſa valle dubitat, in quam partem impetum faciat; & flagrat impetum facere in utrumque; ſic incertus Perſeus ruatne dextra aut ſiniſtra, ſuſtulit Molpeum plaga cruris transfixi: contentus eſt quod fugeret: nam Ethemon ſpatium* perſequendi *non concedit: & furit: & parans infligere plagam excelſo collo, fregit gladium impactum viribus incautis: & lamina diſiecta eſt ultima parte columnæ ictæ; & adhæſit jugulo domini. Illud tamen vulnus non fuit cauſſa ſatis potens ad mortem. Perſeus transfixit acinace Cyllenio turbatum* Ethemona,

NOTÆ.

149 *Plus.*] Hoſtes Perſeo interficiendi plures ſuperſunt, quam adhuc mactaviſſet.

151 *Pro cauſſa.*] Hoc eſt, pro Phineo, qui & meritum Perſei, quo Andromedam ſervaverat, & fidem ipſi a rege datam impugnabat.

152 *Hac.*] Perſei, cui perverſe litem moverat Phineus.

155 *Bellona.*] Belli dea.

163 *Chaonius.*] Sunt Chaones populi Arabibus contermini.

Ib. *Nabathæus.*] Ex Nabathæa, *Felicis* Arabiæ regione, oriundus.

164 *Diverſa valle.*] Diverſa vallis parte.

169 *Contentus.*] Quia Perſeum Ethemon urgebat, illi ſatis fuit quod Molpeus fugeret, cum alias non niſi peremtum dimiſiſſet.

171 *Non circumſpectis.*] Cum incaute in Perſeum irruiſſet Ethemon, non ipſum, ſed columnam cui adſtabat, attigit; qua re fracta eſt lamina.

Brachia

Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ ſuccumbere vidit,
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam: vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſcelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim cælaverat auro,
Aſpice, ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis:
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro. Pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et proſternite humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat, tenuit veſtigia tellus:
Immotuſque ſilex armataque manſit imago.
Hi tamen ex merito pœnas ſubiere. Sed unus
Miles erat Perſei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto:
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages, naturam traxit eandem:

& porrigentem incaſſum lacertos inermes. Verum poſtquam Perſeus advertit fortitudinem ſuam imparem eſſe agmini, ſiquidem vos ſic impellitis, inquit, advocabo haſtem in opem: ſi quis benevolus hic eſt, dimoveat oculos ſuos: & depromſit vultus Gorgonis. Quare alium, inquit Theſcelus, quem tua monſtra percellant; & cum vellet manu jacere telum mortiferum, evaſit ſtatua *marmorea & conſtitit in hoc geſtu. Ampyx proximus huic inſurgit enſe contra pectus Lyncidæ pleniſſimum ingentis animi; atque inſurgendo dextera obduruit, neque citra neque ultra movebatur. At Nileus, qui falſo jactaverat ſe ortum Nilo ſeptemfluo, atque etiam inſculpſerat clypeo ſeptem oſtia* Nili, *partim argento, partim auro; Vide, inquit, Perſeu, initia noſtri generis: Portabis apud Manes quietos magnam conſolationem necis, quod occiſus fueris a tanto viro. Pars noviſſima vocis intercluſa eſt in medio ſono: & arbitreris os apertum optare fari, neque illud eſt pervium vocibus. Eryx objurgat iſtos, atque, ait, hæretis culpa animi, non capillis Gorgoneis: irruite mecum, & in terram date adoleſcentem tractantem arma incantata. Parabat irruere; terra compeſcuit pedes; & hæſit ſaxum immobile & ſignum armatum. Atque hi dederunt pœnas pro merito; ſed unus, Aconteus ſtabat a partibus Perſei, pro quo dum certat, Gorgone viſa, obduruit petra innata. Quem cum Aſtyages crederet adhuc vivere, percutit longo gladio: gladius ſonum edidit tinnitibus acutis. Dum Aſtyages miratur, induit eandem naturam:*

NOTÆ.

176 *Cyllenide harpe.*] Falcato enſe, quem a Mercurio in Cyllene, Arcadiæ monte, nato, acceperat.

179 *Hoſte.*] Meduſæ capite.

183 *In hoc.*] In ſtatuam marmoream ita converſus eſt, ut jaculum emittere velle videatur.

187 *Septemplice.*] Quia per ſeptem oſtia majora ſubire mare dicitur.

191 *Tacitas Umbras.*] Animas voce carentes & mutas.

192 *A tanto.*] Ita Virgilius lib. Æneid. 10. de Lauſo ab Ænea interfecto:

Hoc tamen infelix miſeram ſolabere mortem,
Æneæ magni dextra cadis.

195 *Vitio animi.*] Ad hiſtoriam alludit forte: Tanta enim dicitur forma, præſertim vero crinium pulcritudine, Meduſa præcelluiſſe, ut ad ejus conſpectum ſtupidi amantes quaſi obrigeſcerent.

202 *Conſpecta.*] Contra quam monuerat Perſeus ſupra verſ. 179.

Marmo-

Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere. Bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet injuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris;
Agnoſcitque ſuos: & nomine quemque vocatos
Poſcit opem: credenſq; parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Avertitur; atque ita ſupplex,
Confeſſaſq: manus, obliquaq; brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove fera monſtra; tuæque
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Meduſæ.
Tolle, precor. Non nos odium regnive cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.
Cauſſa fuit meritis melior tua; tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. Nihil, o fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti; Quod ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti eſt;
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum;
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultuſque in marmore ſupplex,
Submiſſæq, manus; facieſque obnoxia manſit.

& idem faciei ſtupor haret in ore jam *marmoreo. Longum eſt recenſere nomina virorum de vulgo. Ducenti homines ſupererant ex certamine; ducenti obduruerunt, conſpecta Gorgone. Nunc denique Phineum piget iniqui certaminis. Verum quid faciat? aſpicit imagines diverſis figuris; & agnoſcit ſuos* ſocios, *& auxilium petit a ſingulis nominatim citatis; & minus credens* oculis; *tangit corpora ſibi proxima; erant marmor. Detorquet faciem, atque ſupplex, & porrigens manus* quaſi *confitentes & brachia obliqua, ſic loquitur. Superior es, Perſeu, tolle ſæva monſtra, atque amolire faciem tuæ Meduſæ, (quæcumque ea eſt) omnia in ſaxa convertentem. Summove, oro. Non averſatio, aut deſiderium regni* me *traxit in certamen: ſumſimus arma pro uxore. Cauſſa tua fuit potior meritis, noſtra tempore. Me pœnitet tibi Andromedam non permiſiſſe. Nihil* oro *præbeas mihi, o ſtrenuiſſime, præter meam vitam; alia omnia ſint tua. Dixit illi proferenti talia, neque audenti convertere oculos in eum quem precabatur voce, dabo quod poſſum dare, & magnum videtur donum timido; nullo ferro læderis. Quin etiam præbebo monumenta duratura per ævum, & ſemper conſpicieris in domo noſtri ſoceri, ut mea uxor ſe ſoletur ſpecie ſponſi. Abſolvit, & tranſmovit caput Meduſæ in illam partem, ad quam Phineus convertiſſet ſe vultu timido. Tum etiam caput obduruit, cum tentaret detorquere ſuos oculos, & humor oculorum diriguit in ſilicem. Sed tamen os pavidum, & vultus ſupplex, & manus demiſſæ; & facies dejecta manſit in ſaxo.*

NOTÆ.

214 *Avertitur.*] A Perſei conſpectu oculos avertit.

215 *Obliqua.*] Quia averſus, ne in Meduſæ caput oculi incurrerent, loquebatur.

217 *Quæcumque ea.*] Ignorat Phineus, quænam fuerit Meduſa.

220 *Tempore.*]Quia primum Phineo deſponſata Andromeda, poſtea Perſeo in meriti præmium ceſſit.

226 *Ferro.*] Monſtrum reformidaſſe ſe teſtatus erat Phineus; Perſeus ferrum reformidandum innuit, ut ille virtute ſuperiorem hoſtem confiteatur.

230 *Phorcynida.*]Meduſam Phorci filiam.

235 *Obnoxia.*] Dejecta, qualis eſt hominis ſibi conſcii, culpam agnoſcentis, pœnamque deprecantis.

II. Victor

II. Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeritæ vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum. Nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.
III. Te tamen, o parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudes: fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſæo ſilicem ſine ſanguine fecit.
IV. Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde cava circumdata nube Seriphon
Deſerit; a dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quaque ſuper pontum via viſa breviſſima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Conſtitit; & doctas ſic eſt affata ſorores:
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures,
Dura Meduſæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi cauſſa viæ. Volui mirabile monſtrum

II. *Perſeus potitus victoria tendit ad mœnia patria cum uxore, & ultor matris Danaes immerita paſſæ, bellum indicit Prœto. Nam ille fratre Acriſio expulſo per arma obtinuerat arces Acriſioneas. Sed neque auxilio armorum, neque arce quam inique inſederat, vicit oculos inſeſtos monſtri colubros ferentis.*

III. *Attamen neque virtus juvenis probata per tot labores, neque mala delenierant te, o Polydecta rex exiguæ* inſulæ *Seriphi; ſed crudelis exercet odium infractum; neque finis datur injuſtæ iræ, Minuis etiam laudes; atque* conaris *probare eadem Meduſæ eſſe falſam. Exhibebimus tibi, inquit Perſeus, teſtimonia veri: avertite oculos; &,* objecto *Meduſæ vultu, fecit vultus regis ſaxum ſine ſanguine.*

IV. *Hactenus Tritonia ſe præbuit comitem fratri, qui ex auro ſatus erat: inde velata nube opaca deſtituit Seriphon; Cythno Gyaroque omiſſis a dextra: & proficiſcitur Thebas & Heliconem virgineum, qua iter viſum compendioſiſſimum ſuper mare: in quem montem cum perveniſſet, conſtitit, atque ſic eſt allocuta doctas ſorores; fama nuperi fontis delata eſt ad noſtras aures, quem rigida ungula velucris* equi *Meduſæi aperuit. Is mihi cauſſa itineris: optavi cernere monſtrum,*

NOTÆ.

236 *Patrios.*] Argos.

238 *Prœtum.*] Filium Abantis, Acriſii fratrem.

242 *Polydecta.*] Fuit Polydectes rex Seriphi, inſulæ ex Sporadibus, ad quem incluſus arca pervenerat Perſeus, una cum matre, Hanc ille amavit; quapropter Perſeum juvenem, cujus etiam virtus ſibi erat ſuſpecta, æternæ gloriæ conſequendæ titulo ad ſuperandam Gorgonem impulit, ut illius matre libere potiretur. A quo contumelioſe poſt expeditionem exceptus Perſeus, oſtendit Meduſæ caput, & eum in ſaxum convertit.

248 *Parcite luminibus.*] Ut ſupra, ver. 179.

Vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt.

250 *Aurigena.*] Perſeo, quem Jupiter in imbrem aureum converſus, inque Danaes gremium delapſus, genuit.

Ib. *Tritonia.*] Pallas, quæ a Tritone Africæ palude, ubi educata & primum apparuit, hoc nomen habuit.

252 *Cythno Gyaroque.*] Quæ inſulæ ſunt ex Cycladibus in mari Ægæo ad dextram Seriphi, Minervæ habita ratione quæ ad occaſum, Bœotiam verſus, iter dirigeret.

254 *Virgineumque.*] Muſis virginibus ſacrum Heliconem Bœotiæ montem, ſicuti & alios, jam ſæpe dictum.

255 *Sorores.*] Muſas, Jovis & Mnemoſynes filias.

256 *Fontis.* Hippocrene dictus eſt, quem ad Heliconis radices, pedis percuſſu aperuiſſe Pegaſum alatum equum fabulati ſunt Poetæ.

Cernere:

Cernere: vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie: Quæcunq; eſt cauſa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratiſſima noſtro es.
Vera tamen fama eſt, & Pegaſus hujus origo
Fontis. Et ad latices deducit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas:
Feliceſque vocat pariter ſtudiique locique
Mnemonidas. Quam ſic affata eſt una ſororum:
O, niſi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers; meritoque probas arteſque locumque:
Et gratam ſortem, tutæ modo ſimus, habemus.
Sed (vetitum eſt adeo ſceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: diruſque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſſia. Vidit euntes:
Noſtraque fallaci veneratus numĭna cultu;
Mnemonides (cognôrat enim), conſiſtite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Sæpe caſas Superi. Dictis & tempore motæ
Annuimuſque viro, primaſque intravimus ædes.
Deſierant imbres; victoq; Aquilonibus Auſtro,
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit. Claudit ſua tecta Pyreneus:

ſtupendum: vidi ipſum exoriri e ſanguine matris. Urania reſpondet; Quacunque eſt tibi cauſa cernendi has ſedes, Diva, ea acceptiſſima noſtro animo. Caterum indubitata eſt fama; atque Pegaſus eſt *cauſa hujus fontis: & perducit Minervam ad ſacras aquas. Quæ diu admirata aquas eductas percuſſu pedis, circumluſtrat lucos nemorum antiquorum, & ſpeluncas, & gramina exornata innumeris floribus: & dicit beatas Memoriæ filias quoad ſedes & ſtudia. Quam ſic eſt allocuta una ſororum; O Tritonia acceſſura in partem noſtri cœtus, niſi virtus genuiſſet te ad majora, vera prædicas, & jure laudas & ſtudia & ſedes: & conditione fruimur lautâ, modo ſimus ſecuræ. Verum (uſque adeo nihil eſt prohibitum nequitiæ) omnia ſunt pavori virgineis animis: atque crudelis Pyreneus* adhuc *obſervatur* mihi *ante oculos & nondum ad me redii toto animo. Ille ſævus invaſerat campos Daulios & Phocaos milite Thracio, & poſſidebat regna iniqua. Ibamus iu templa Parnaſſia: advertit euntes; &*

poſtquam coluiſſet noſtra numina honore doloſo, Muſæ, inquit (nam cognoverat) gradum ſiſtite; neque quæſo, vereamini vitare nebuloſum diem, & pluviam, (pluebat enim*) ſub mea domo: ſæpe Dii intraverunt exiliores caſas. Impulſæ verbis & tempeſtate, obſecutæ ſumus viro, & ſubiimus primam domum. Pluvia ceſſaverat, & Noto ſuperato a Borea, nubes opacæ deturbabantur cœlo ſerenato. Voluimus abire: Pyreneus obſerat ſuam domum.*

NOTÆ.

259 *Vidi ipſum.*] Adfuit Minerva cum ex Meduſæ ſanguine in terram delapſo natus eſt Pegaſus.

260 *Uranie.*] Quæ Muſarum una.

261 *Mnemonidas.*] Muſas, Mnemoſynes nymphæ, ſeu potius Memoriæ filias.

274 *Pyreneus.*] Thrax fuit Tyrannus, qui Daulida Phocidis urbem occupavit; ubi cum quodam die pluvioſo Muſas ad Parnaſſum euntes vidiſſet, ut tecta ſua ſubirent, dum pluvia ceſſaret, invitavit, cum verò jam ceſſante pluviâ, Muſæ diſcedere vellent, Pyreneus clauſis foribus vim illis inferre parabat. Sed Muſæ in aves converſæ evolaverunt, quas cum perſequi Pyreneus vellet, ex arce ſe præcipitem dans, caput terræ illiſit, & expiravit.

275 *Nondum me.*] Quia exterrita.

278 *Templa.*] Quæ Delphis Apollini ſacra

284 *Primas.*] *Veſtibulum.*

285 *Aquilonibus.*] Qui à Septentrione flantes Auſtrum pluvium ad meridiem ſuum repulerant. Serenum inducit Aquilo.

N Vimque

Vimque parat, quam nos ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem;
Seque jacit vecors è ſummæ culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.
V. Muſa loquebatur. Pennæ ſonuere per auras:
Voxque ſalutantûm ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent: hominemq; putat Jove nata locutum.
Ales erant; numeroque novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti ſic orſa Deæ Dea: Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis:
Pæonis Evippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum:
Perque tot Hæmonias, & per tot Achaïdas urbes
Huc venit: & tali committunt prælia voce:
Definite indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere. Nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ. Nec voce, nec arte
Vincemur, totidemque ſumus. Vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe.
Vel nos Emathiis ad Pæonas uſque nivoſos
Cedamus campis. Dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius. Electæ jurant per flumina Nymphæ;

& vim intentat, quam nos vitavimus aliis ſumtis. Ipſe ſimilis ſecuturo excelſus conſtitit arce, &, inquit, qua iter eſt vobis, erit & mihi eadem via; & veſanus ſe mittit è faſtigio ſupremæ turris, & ruit in faciem, & moriens ferit terram infectam cruore ſceleſto oſſibus oris fracti.

V. Muſa referebat. Pennæ per aerem ſonabant; & vox ſalutantium veniebat a ſummis ramis. Surſum intuetur, & quærit ex quæ parte linguæ tam diſerte loquentes ſonent; & filia Jovis arbitratur hominem eſſe locutum. Erant volucres, atque picæ novem numero imitantes omnia inſederant ramis dolentes ſuam ſortem. Dea ſic occæpit Deam alloquens qua mirabatur. Nuper iſtæ etiam ampliorem fecerunt numerum avium ſuperatæ certamine. Pierus opulentus in agris Pellais has genuit. Mater fuit Evippe, Paonia oriunda. Illa novies fœtus enixura ſupplicavit novies potenti Lucinæ. Agmen ſtultarum ſororum ſuperbia elatum eſt ob numerum: & huc acceſſerunt per tot Hamonias, & per tot Achaidas urbes, & certamen indicunt hujuſmodi verbis. Omittite decipere vulgus ignarum inani ſuavitate. Dea Theſpiades, ſiquidem audetis, certamen inite nobiſcum: neque ſuperabimur cantu, neque arte; quin & ſumus pares numero. *Vel* vos ſi *ſuperata* eſtis *cedite fonte Meduſæo, & Aganippe Hyantea; vel nos*, ſi veſtrum fuerit victoria, *cedamus agris Æmathiis uſque ad Paonas hybernos. Litem dijudicent Nymphæ. Indecorum erat quidem certamen inire; ſed cedere videbatur turpius. Nymphæ* judices *electæ jurant per flumina;*

Notæ.

295 *Salutantûm.*] Exprimentium Salutationis vocem χαῖρε, χαῖρε. *Quis expedivit Pſittaco ſuum χαῖρε, Picaſque docuit verba noſtra conari.* Perſ. prolog.

300 *Dea Dea.*] Palladi Muſa.

302 *Pellais.*] Fuit Pella Macedoniæ oppidum, in Emathia regione, Philippi & Alexandri Magni natalibus clara.

303 *Paonis.*] Ex Pæoniæ regione Macedoniæ montana, Emathiæ finitima.

304. *Lucinam.*] Juno Lucina, Diana ſeu luna, parturientibus favens Dea, ſic appellata à *luce*, quod in lucem educere infantes credebatur.

306 *Hæmonias.*] Theſſalicas ab Hæmone Theſſaliæ rege.

Ib. *Achaidas.*] Græcas.

310 *Theſpiades.*] A Theſpiis Bœotiæ urbe Muſis ſacra.

312 *Meduſæo.*] Hippocrenen dicit, quam Pegaſus equus, Meduſæ ſanguine cretus, ungula aperuit.

Ib. *Hyantea.*] *Bœotica*; Dicti enim Bœoti antiquitus *Hyantes.*

Ib. *Aganippe.*] Qui fons fuit Bœotiæ Muſis ſacer, Juxta Heliconem.

316 *Electa.*] Quæ litem dirimerent.

Factaque

Factaque de vivo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc, ſine ſorte prior quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit Superum: falſoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum;
Emiſſumque ima de ſede Typhoëa terræ
Cœlitibus feciſſe metum; cunctoſque dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus,
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat.
Et ſe mentitis Superos celâſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Jupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
Fele ſoror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poſcimur Aonides. Sed forſitan otia non ſint;
Nec noſtris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, veſtrumq; mihi refer ordine carmen,
Pallas ait, nemoriſque levi conſedit in umbra.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hederâ collecta capillos

& inſtiterunt ſedilibus paratis de vivâ rupe. Tunc una ex illis ſororibus, non expectato *ſortis* decreto utra pars *prior* caneret, *quæ ſeſe dixit velle contendere, cantat certamina Deorum, & falsò extollit Gigantes, & detrahit factis magnorum Deorum*; *&* narrat *Typhoeum eductum de ſede infima terræ incuſſiſſe pavorem cœleſtibus, & omnes in fugam verſos* eſſe, *donec terra Ægyptia, & Nilus diviſus in ſeptem flumina acceperit* eos *laſſos. Dicit inſuper Typhoeum terrâ ortum huc acceſſiſſe, & Deos ſe occultáſſe, figuris ſimulatis: atque, inquit, Jupiter mutatur in arietem; ex quo nunc etiam Ammon Libycus effictus eſt cum cornubus recurvis.* Apollo *Delius delituit in corvo*, Bacchus *filius Semeles in capro*, Diana *ſoror Apollinis in fele*, Juno *Saturnia in vacca alba*, *Venus in piſce*, *Cyllenius in alis Ibidis. Hactenus* illa *pulſaverat citharam, voce* interim *laccinente; nos Aonides vocamur. Sed forte non detur ſpatium, neque tibi liceat accommodare aurem noſtris cantibus. Ne hæreas, inquit Pallas, quin mihi memora carmen veſtrum ordine; & ſedit in levi umbra ſilva. Muſa narrat: credidimus uni totum certamen. Surgit Calliope, & religatam habens comam*

NOTÆ.

319 *Gigantas.*] De Gigantomachia, vide Lib. I. Fab. 5.

321 *Typhoëa.*] Hic omnium fuit terribilis, quem Terra & Erebo ſatum Heſiodus, Homerus Terra Junonis juſſu ortum fabulatus eſt. Centum draconum capita illius humeris Poëtæ affixerunt, ore flammas eructante; caput ad cœlum uſque ſuſtulerunt, manuum alteram ad Orientem, ad Occidentem alteram porrexerunt; impexum crinem, lumina ignea, omnia denique illi ad terrorem tribuerunt. Scribendum eſt *Typhoëus*, non *Typhœus*; *eu* enim non *œ* hic eſt dipthongus. Quippe Græcè ſcribitur Τυφωεύς.

323 *Donec.*] Gigantes Titanum filii Typhoëo duce, impetum in Deos fecerunt, ac eos in Ægyptum uſque fugere coëgerunt, ubi ſe Typhoëi metu in varia animalia, ut perſpicue deſcribit Noſter, converterunt; inde factum eſt, ut Ægyptii multa animalia pro Diis colant.

327 *Duxque gregis.*] *Aries*; Nam Jupiter ſe in arietem mutavit; quare Jupiter Hammon in Libya ſub figura arietis colitur.

331 *Piſce*] De Veneris in Piſcem mutatione vide noſtrum in 2 Faſtor. *Terribilem quondam*, &c.

Ib. *Cyllenius*] Mercurius, à Cyllene Arcadiæ monte, ubi educatus.

Ib. *Ibidis*] Eſt Ibis avis immunda, utpote roſtro anum purgans. Ciconiæ ſimilis, Ægypto peculiaris, ſerpentibus infeſta.

333 *Poſcimur*] Ut ſi quid voce poſſemus, illud proferremus. Nota verò Muſarum Modeſtiam, per oppoſitionem ad Pieridum impudentiam, quæ ne jactis quidem ſortibus, priores auſæ canere.

Ib. *Aonides*] Muſæ, quæ à Bœotiæ parte montana Aonia dicta hoc nomen ſortitæ.

336 *Levi*] Suavi ac jucunda.

337 *Uni*] *Calliopæ.*

Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atque hæc percuſſis ſubjungit carmina nervis.
VI. Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris ſumus omnia munus.
Illa canenda mihi eſt. Utinam modo dicere poſſem
Carmina digna Deâ! certè Dea carmine digna eſt.
Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris; & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro:
Læva, Pachyne, tibi: Lilybæo crura premuntur:
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ;
Oppidaque & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus: & Rex pavet ipſe ſilentum,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu;
Immiſſuſque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebroſâ ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum ſatis eſt, loca nulla labare,
Depoſitique metus, videt hunc Erycina vagantem

neglectam hederâ, antè exoriuntur pollice nervos ſtridulos, atque ſubjicit hos verſus chordis tactis.

VI. *Prima Ceres fidit glebam curvo aratro; prima prabuit fruges terris, & cibos ſuaves; prima ſanxit leges. Cuncta ſumus donum Cereris. Illa eſt mihi celebranda: utinam tantum poſſem proferre verſus dignos Dea! profectò Dea digna eſt carmine. Ampla inſula Trinacris impoſita eſt artubus Gigantum, & premit ingenti pondere Typhoëum ſubſtratum non veritum appetere ſedes cæleſtes. Ille equidem conatur, & tentat ſæpe exſurgere; ſed dextra manus eſt ſuppoſita Peloro Auſonio; ſiniſtra tibi, Pachyne; tibiæ urgentur Lilybæo. Ætna premit caput, ſub qua reſupinus eructat arenas, atque emittit ignem ore ſævo. Sæpe nititur amoliri molem terræ, & corpore removere urbes, & vaſtos montes: Inde Terra tremit; & Deus ipſe umbrarum metuit ne hiet ſolum & aperiatur vaſta rima; & lux introducta metum incutiat timidis manibus. Rex* inferorum *reformidans hanc calamitatem prodierat domo obſcura; & vectus curru equorum nigrorum providus circuibat fundamenta telluris Siculæ. Ut proviſum eſt abunde, nulla loca labare, & timor omiſſus, Erycina ſtans in*

NOTÆ.

339 *Calliope*] Muſarum præſtantiſſima, cui à *pulchritudine* & *vocis ſuavitate* nomen inditum.

341 *Ceres*] Frugum dea, Saturno & Ope procreata.

343 *Leges*] Inde ipſa Ceres *Legifera*, Virg Æneid. 4. Et quædam ejus ſacra ob leges de agrorum terminis latas emptionibus aliiſque, *Theſmophoria* Græcis appellata.

346 *Gigantois*] Typhoëi; quem bello giganteo Jupiter proſtravit, Siciliâ inſulâ illi ſuperpoſitâ, ne quando poſſet reſurgere.

347 *Trinacris*] *Sicilia* eſt, cui à tribus promontoriis, quæ mox indicaturus eſt Poëta, hoc nomen inditum.

349 *Nititur*] Hoc ideo fingitur, quia Sicilia terræ motu ſæpe quatitur.

350 *Auſonio*] *Italo*, quippe quod ad Italiam ſpectat, quam ab Auſonibus, qui Italiæ extrema littora Siciliam verſus olim coluerunt, eo nomine Poëtæ appellaverunt. Pelorus dictus eſt à *Peloro*, Claſſis Hannibalis gubernatore, quem interfectum Hannibal, cum crederet ſe in inſidias adductum, ibi ſepeliendum curavit.

351 *Pachyne*] Pachynus in Græciam; Lilybæus in Africam vergit.

352 *Ætna*] Qui mons eſt Siciliæ notiſſimus, flammas eructans.

356 *Rex ſilentum*] *Pluto* ad quem demitti creduntur fato functi.

363 *Erycina*] Venus, cui ab Eryce Siciliæ monte, in quo Eryx ejus filius templum nuncupavit, hoc datum nomen. Narra-

Monte

Monte ſuo reſidens, natumque amplexa volucrem;
Arma, manuſque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu Superos, ipſumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumque regit qui numina ponti.
Tartara quid ceſſant? cur non matriſque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo quoque tanta potentia noſtro
Spernitur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam
Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam ſpes affectat eaſdem.
At tu, pro ſocio ſi qua eſt mea gratia regno,
Junge Deam patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit, & arbitrio matris de mille ſagittis
Unam ſepoſuit. Sed quâ nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus eſt à mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ. Non illo plura Cayſtros

monte ſuo aſpicit hunc errantem & complexa filium alatum, arma, inquit, & manus meæ, mea potentia, fili Cupido, ſume illas ſagittas, quibus vincis cunctos, atque dirige tela velocia in pectus Dei, cui ſors ultima regni triplicis evenit. Tu ſuperas Deos, & Jovem ipſum, tu ſuperas *numina debellata maris, atque ipſum* Neptunum *qui temperat numina maris. Cur inferi morantur? quamobrem non extendis tuum & matris regnum?* de *parte tertia orbis agitur. Et tamen tantum numen contemnitur etiam in cœlo noſtro, & potentia Amoris frangitur mecum. Annon cernis Minervam, & Dianam venatricem defeciſſe à me? filia Cereris erit etiam virgo, ſi indulgeamus: nam & hoc animo præſumit. At tu, ſi quid valeo apud te pro regno ſocio, connecte Deam patruo. Finierat Venus. Ille expediit pharetram; & ſelegit unum de mille ſpiculis, ex voluntate matris; ſed quo neque ullum acutius, neque minus incertum, neque quod magis obſequatur arcui; atque genu oppoſito ſinuavit lentum cornu, & vulneravit Ditis præcordia calamo hamato. Lacus eſt profundæ aquæ nomine Pergus, non longe a muris Hennæis. Cayſtrus non audit plures*

NOTÆ.

turus Poëta Cyanes Nymphæ transformationem in ſtagnum, prius Proſerpinæ raptum elegantiſſime deſcribit.

367 *Dei*] *Plutonis.*

368 *Triplicis*] In tres partes nempe regnum fuit diviſum; ita ut Jovi cœlum, Neptuno maria, Plutoni Tartara, vel ut aliis placet Terra ceſſerit.

372 *Agitur*] Hoc eſt, tertia pars mundi in periculo verſatur, parumque abeſt, quin & ea à nobis amittatur.

373 *Tamen*] Correctio eſt, quâ etiam Cupidinem magis ad id quod cupit Venus hortatur.

376 *Abſceſſiſſe*] Quia non Amoribus indulgent, ſed virginitatem colunt.

Ib. *Cereris filia*] *Proſerpina* eſt cujus fabulam maximo cum artificio hic inſeruit.

379 *Patruo*] *Plutoni* qui Proſerpinæ patruus, ſiquidem illa Jovis filia, hic Jovis ejuſdem frater.

382 *Minus incerta*] Id eſt, quæ rectius ad ſcopum feſtinet; nam vacillant nonnullæ, & obliquo motu feruntur, alarum vitio. *Audire Arcum* dicuntur ſagittæ, quæ quod arcus deſignavit certò feriunt. Virg. Georg. I, ſub finem,

--------- *Audit currus habenas.*

384 *Hamata*] Ferro armata & hamo, quæ è corpore difficulter extrahi poteſt. Angl. *a bearded Arrow.*

385 *Hennæis*] Henna urbs Siciliæ.

386 *Pergus*] Lacus ad Hennam, circa quem Proſerpinam unâ cum æqualibus flores legentem Pluto rapuit.

Ib. *Cayſtros*] Eſt hic Cayſtros ſeu Cayſter Ioniæ fluvius, Cygnorum copiâ celebris.

Carmina

Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus, ut velo, Phœbeos ſubmovet ignes.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt. Quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari ſtudio calathoſque ſinumque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo,
Pæne ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti.
Uſque adeo properatur amor. Dea territa mœſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius, ore
Clamat: & ut ſumma veſtem laniârat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis.
Tantaque ſimplicitas puerilibus adfuit annis,
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. Quorum per colla jubaſque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, et olentia ſulphure fertur
Stagna Palicorum ruptâ ferventia terrâ:

cantilenas cygnorum in aquis defluentibus. Nemus cingit aquas, claudens omne latus; & abarcet radios ſolares ſuis foliis, tanquam velo. Rami creant frigus, terra humida flores purpureos. Ver eſt perenne. Qua ſilva dum Proſerpina ſeſe oblectat, & legit aut violas, aut alba lilia; & dum implet puerili deſiderio & quaſillos, & ſinum, & ſtudet vincere comites capiendo, propemodum ſimul conſpecta eſt, & amata, & ablata a Plutone: uſque adeo Amor acceleratur. Dea tremefacta vocat triſti ore & matrem, & æquales, ſed matrem ſæpius: & cum lacerâſſet amictum ab extrema orâ, flores collecti delapſi ſunt tunicis laxatis. Et tanta fuit ſimplicitas annis juvenilibus, hoc etiam damnum fecit dolorem virginis. Prædo agitat currus, & inſtigat equos appellatos ſingulos ſuo nomine, per quorum colla & jubas movet lora infecta ferrugine ſubnigrâ. Atque vehitur per profundos lacus, & ſtagna Palicorum fœtentia ſulphure, ebullientia terra aperta:

NOTÆ.

387 *Carmina*] Placuit etiam fabularum artificibus Poëtis mirificam, ne quid plumæ decori abeſſet, rauciſſimis cygnis vocem tribuere.

390 *Tyrios*] Punicei coloris, qualem in violis conſpicimus:

Ib. *Humida*] Heinſius melius cenſet eſſe *uvida*.

395 *Pane ſimul*] Similis Climax, *Mars videt hanc, viſamque cupit, potiturque cupitâ.*

Ib. *Diti*] Quoniam e terra, cujus Deus eſt Pluto, effodiuntur divitiæ. Ut noſter,

------- Itum eſt in viſcera terræ,
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes.

397 *Comites*] Earum nomina habes apud Pauſaniam, ex Homero in Meſſeniacis.

400 *Tantaque*] Elegantiſſimè hic, ut ubique, Poëta exprimit τὸ πάθος puellæ, ut quæ collectos floſculos anxiè ſtudeat ſervare.

401 *Hæc quoque jactura*] Quia amiſerat flores.

402 *Nomine*] Orphnæus, Æthon, Nyctæus, & Alaſtor recenſentur à Claudiano.

404 *Obſcura ferrugine*] Ferrugineo colore, qui fuſcus eſt, ac ferro ſimilis.

406 *Palicorum*] Fuerunt Palici fratres duo, Jovis & Thaleæ nymphæ filii, ut quibuſdam placet, ἀπὸ τῦ πάλιν ἰκέσθαι, hoc eſt *ab iterum veniendo in vitam* ſic dicti: optavit enim mater gravida, quo Junonis iram effugeret, ſibi terram dehiſcere, quæ maturi partus tempore aperta eſt, ex qua Palici illi eruperunt; qui Dii fuerunt indigenæ, extra Siciliam nullibi noti. Duos verò oſtentabant lacus accolæ, ex quibus emerſiſſe fratres mentirentur, tantâ quidem veneratione habitos, ut ad illos jurejurando controverſias dirimerent, perjuris in iis pereuntibus, cum illæſi inde innoxii reverterentur. Alia lege apud Macrobium Saturnal. 5.

Et

Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus,
Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ,
Quod coït anguſtis incluſum cornibus æquor.
Hic fuit, à cujus ſtagnum quoq; nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quæ medio ſumma tenus exſtitit alvo,
Agnovitque Deum: Nec longius ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener eſſe. Roganda,
Non Rapienda fuit. Quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt; & me dilexit Anapis,
Exorata tamen; nec, ut hæc, exterrita nupſi.
Dixit: &, in partes diverſas Brachia tendens,
Obſtitit: haud ultra tenuit Saturnius iram:
Terribileſque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit:
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamq; Deam, contemptaq; fontis
Jura ſui mœrens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita; lachrymiſque abſumitur omnis;
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres;

& qua Bacchiada natio orta Corintho bimari, condiderunt muros inter portus inæquales, eſt mare medium Cyanes & Arethuſa Piſæa, quod conjungitur comprehenſum cornibus anguſtis. Cyane notiſſima inter nymphas Siculas, a nomine cujus ſtagnum etiam appellatum eſt, hic fuit, qua exſtitit medio mari ſuprema parte ventris tenus, & agnovit Deum; Neque ait, longius ibitis. Non potes eſſe gener Cereris repugnantis. Fuit oranda, non auferenda. Quod ſi mihi licet conferre parva cum magnis, Anapis me quoque amavit, Nupta ſum Nihilominus precibus delinita, neque tremefacta ſicuti iſta. Dixit; & porrigens ulnas in partes contrarias obnixa eſt. Saturnius non diutius compeſcuit iram, & hortatus ſavos quadrupedes immiſit ſceptrum regium impactum ſtrenuo brachio in profundiſſima abyſſi. Terra percuſſa aperuit iter in inferos, & recepit currus ſponte ruentes medio gurgite. At Cyane deflens jura ſua ſcaturiginis neglecta, & Deam abreptam, fert animo ſilente plagam immedicabilem, & tota extenuatur fletibus, & deſiuit in illas aquas, quarum modo fuerat Dea. Cerneres artus emolliri;

NOTÆ.

427 *Bacchiadæ*] Archias eſt, Bacchiadum unus, Bacchia, Dionyſii filio oriundus, qui Corintho pulſus Syracuſas in Sicilia condidit. Thucyd. lib. VI.

Ib. Bimari] Quia Ionio ſimul & Ægæo mari alluitur, in Iſthmo Peloponneſiaco ſita, Corinthus,

408 *Inæquales*] Duos habuerunt portus Syracuſæ, majorem alterum, alterum minorem.

409 *Eſt medium*] Locum deſcribit, ubi Cyane nympha Plutonem inhibere voluit, ne Proſerpinam raperet; cæterùm à Plutone contempta dolore in fontem ſui nominis fuit converſa, qui Anapi fluvio commixtus, juxta Ortygiam inſulam in mare labitur.

Ib. Eſt medium] Inter Cyanes fontem, & Ortygiam ponte Syracuſis junctam, eſt pars æquoris quæ portum efficit ab altera parte Syracuſarum.

Ib. Arethuſæ] Nympha fuit Arethuſa, Dianæ comes, quam cum Alpheus Peloponneſi fluvius juxta Piſas amore incenſus perſequeretur, Diana in fontem ejuſdem nominis mutavit. Hujus aquis cum ſuas Alpheus miſcere vellet, illa à terrâ abſorpta in Siciliam delata eſt, quo & per cuniculos ſubterraneos, eandem ſecutum fuiſſe Alpheum Piſæum & aſſecutum fabulæ voluerunt. Hinc Arethuſa Piſæa. Atque huic fabulæ locum dedit, quod, ut ſcripſit Plinius, quæ apud Piſam in Alpheum projiciuntur, eadem in Sicilia ab Arethuſa ejiciuntur. Vide plura in 10. Fab hujus libri.

417 *Anapis*] Fluvius eſt Siciliæ, qui ideo Cyanem amare fingitur, quod junctì unà in mare defluant.

423 *Condidit*] Jecit tantis viribus, ut totum Sceptrum occultaretur.

424 *Cratere*] Eo nomine voraginem aut terræ hiatum appellat, quo Pluto cum Proſerpina abſorptus eſt. Ut Lucretius, lib. IV. de faucibus Ætnæ,

In ſummo ſunt ventigeni crateres, ut ipſi
Nominitant, nos quas fauces perhibemus & ora.

Oſſa

ossa flecti, ungues amisisse duritiem. Atque subtilissima quæque ex illa prima solvuntur, capilli glauci, & articuli, & tibiæ, & pedes; nam levis est mutatio in aquas frigidas artubus tenuibus: ab his, & dorsum, & humeri, & latera, & pectora defluentia solvuntur in subtiles undas. Denique aqua pura irrepit in venas corruptas pro vivo sanguine, neque quicquam superest quod possis arripere.

VII. *Interea filia frustra est pervestigata omnibus terris & omnibus aquis, à matre turbata. Aurora coma flava exoriens non invenit illam quiescentem, non Vesperugo. Illa accendit utraque manu tadas ab Ætna ignifera; & anxia gestavit per noctes pruinosas. Rursus, postquam amabilis dies obscuraverat stellas, pervestigabat filiam ab ortu solis ad occasum. Defatigata labore contraxerat sitim, neque ulli fontes irrigaverant ora; cum forte aspexit tugurium opertum culmo; atque percussit tenuem januam: At inde vetula exit; atque aspicit Deam, & obtulit, petenti aquam,* quiddam *suave quod ante coxerat polenta tosta. Dum illa potat quod oblatum fuerat, puer impudens & temerarius stetit coram Dea, atque irrisit, & appellavit voracem. Indignata est; neque adhuc exhausta parte, Dea perfudit loquentem polenta intrita cum liquore. Vultus contrahit maculas; & fert crura qua parte modo tulit lacertos: cauda est superinducta artubus transformatis: atque cogitur in parvam figuram, ne sit magna potestas ladendi; & mensura est minor brevi incerta. Vitat vetulam stupentem, & lacrymantem & volentem*

Ossa pati flexus; ungues posuisse rigorem:
Primaque de tota tenuissima quæque liquescunt,
Cærulei crines, digitique, & crura, pedesque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est: post hæc tergumque, humerique, latusque
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos,
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatq; nihil, quod prendere possis.
VII. Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus. Illa duabus
Flammifera pinus manibus succendit ab Ætna;
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus, ubi alma dies hebetârat sidera, natam
Solis ad occasus, Solis quærebat ab ortu.
Fessa labore sitim collegerat; oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam stramine vidit
Fortè casam; parvasque fores pulsavit: at inde
Prodit anus; Divamq; videt, lymphamque roganti,
Dulce dedit, tostâ quod coxerat antè polentâ.
Dum bibit illa datum; duri puer oris & audax
Constitit ante Deam; risitque, avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epota parte loquentem
Cum liquido mistâ perfudit Diva polentâ.
Combibit os maculas; & quâ modo brachia gessit,
Crura gerit: cauda est mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvaque minor mensura lacertâ est.
Mirantem, flentemque, & tangere monstra parantem

Notæ.

441 *Hesperus*] Stella Veneris vespertina.

442 *Succendit*] Unde & in sacrificiis Cereris, quæ *Mysteria* & *Initia* vocantur, faces accensas jactare solebant ad imitationem ipsius filiam inquirentis.

444 *Hebetârat*] Lumen siderum *retuderat* & *occultaverat*; nam adveniente die siderum fulgor non videtur. *Metaphor.*

447 *Colluerant*] *Nihil aquæ biberat*, Propriè autem *os collui* dicitur, quando abluitur.

449 *Anus*] Videtur hæc esse Baubo Arnobii lib. V. Nicandro in Theriacis. v. 488 Μῖδνεις ex: *Mismam* appellat Ant. Liberalis: noster verò 4. Fast. *Melaninam.*

451 *Duri*] Id est, impudens.

455 *Maculas*] Quales habet Stellio, in quem hic puer mutatus, Abas nonnullis, aliis Ascalabus, id est, stellio, dictus.

Fugit

Fugit anum; latebramq; petit: aptumq; colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.
VIII. Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora eſt: quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia luſtrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narrâſſet. Sed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat:
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti
Illo fortè loco delapſam gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tanquam tum deniq; raptam
Scîſſet, inornatos laniavit Diva capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis:
Nec ſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omnes;
Ingrataſque vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Repperit. Ergo illic ſæva vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolaſque boves leto dedit: arvaque juſſit
Fallere depoſitum; vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Caſſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis:
Et modo ſol nimius, nimius modò corripit imber.
Sideraque, ventiq; nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribuliq; fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.

tractare prodigium; & quærit latibulum; & conſecutus eſt nomen idoneum colori; habens corpus diſtinctum diverſis guttis, quaſi ſtellis.

VIII. *Prolixum eſt narrare per quas terras & per quas aquas Dea* Ceres *vagata ſit. Ambitus* terrarum *perveſtiganti non reſtabat. Redit in Siciliam, & dum ſcrutatur omnia incedendo, acceſſit quoque ad Cyanen. Ea niſi transformata fuiſſet, cuncta memoraſſet: ſed os & lingua deerat cupienti loqui, neque aderat quo verba funderet. Attamen fecit indicia aperta: atque monſtrat cingulum Perſephones in aquis ſupremis, cognitum matri, quod forte eciderat ibi in ſacris aquis. Quod ſtatim atque Dea agnovit, ſicuti tum denique cognoviſſet abreptam* filiam, *diſcerpſit comam incompoſitam, & planxit pectora iterum ſuis manibus. Nec novit etiamnum ubi ſit; cæterum objurgat omnes locos, et immemores appellat neque meritos donum frumenti; Ante cæteros Siciliam, in qua invenit ſigna damni. Atque adeo illic rupit manu terribili aratra ſubigentia glebas, atque infenſa morti eidem oppoſuit agricolas, & tauros ruricolas; & coëgit agros intercipere depoſitum, & corrupit Semina. Feracitas terræ celebrata per vaſtum mundum jacet inutilis: ſegetes pereunt in primis herbis: & modo Sol ardentior, modo imber denſior ladit eas. Et ſidera, & venti officiunt; & aves rapaces auferunt ſemina ſparſa: lolium, tribulique & herbæ nulla arte eradicandæ urgent meſſes triticeas.*

NOTÆ.

461 *Nomen*] *Stellionis.* Animal eſt lacerto ſimile.

Ib. *Stellatus*] Quia lucidis habet tergus diſtinctum maculis, quaſi tot *Stellis.*

463 *Quærenti*] Nam cum Ceres totum perluſtrâſſet orbem, ubi filiam quæreret, nihil ei loci reſtabat; quare in Siciliam eſt reverſa.

470 *Perſephones*] *Proſerpinæ*, quæ à Græcis illo appellatur nomine.

Ib. *Zonam*] Virginis raptæ & delibatæ indicium proprium, *Zona ſoluta.* Quam Coluthus vocat

Μειλίφρενα δισμὸν ἐρώτων.

476 *Trinacriam*] *Siciliam*, cui à tribus promontoriis illud nomen, ut dictum antea: in qua quidem inſula, quæ aliquando *Romanorum horreum* dicta, primo ſuâ ſponte natum triticum: ex qua verò Triptolemum ſerendi artem petiiſſe, & per totum orbem homines docuiſſe ferunt

476 *Veſtigia damni*] *Zonam.*

479 *Arva*] Hoc eſt, arvis mandavit, ne ederent ſemina ſibi credita, & *depoſita.*

481 *Terra*] Siciliæ.

486 *Inexpugnabile*] Quia ubique naſcitur, radicibus circumquaque ſerpentibus foliis tritico ſimilibus.

Cum caput Eleis Alpheïas extulit undis:
Roranteſque comas à fronte removit ad aures:
Atque ait: O toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immenſos ſiſte labores:
Neve tibi fidæ violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit: patuitque invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt: & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt. Hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſſima, ſerva.
Mota loco cur ſim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis, cum tu curiſque levata,
Et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
Præbet iter: ſubterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo: deſuetaque ſidera cerno.
Ergo dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces:
Attonitæque diu ſimilis fuit: utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia, curribus auras
Exit in ætherias: ibi toto nubila vultu
Ante Jovem paſſis ſtetit invidioſa capillis.
Proque meo veni ſupplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine, proq; tuo. Si nulla eſt gratia matris,
Nata patrem moveat: neu ſit tibi cura precamur
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt:

Cum Alpheïas protulit caput ex aquis Eleis, & rejecit in aures capillos madidos, atque inquit; O mater puellæ perveſtigatæ per totum mundum, & mater frugum, finem impone immodicis laboribus; & ne ſæva ira exæſtues adverſus terram tibi fidelem. Terra nihil deſcivit, atque nolens aperta eſt furto. Neque precor pro patria; huc adſum peregrina. Piſa eſt mihi Patria; & originem habemus ab Elide. Advena colo Siciliam: ſed hac tellus mihi eſt magis accepta quam omnis locus. Ego Arethuſa habeo nunc hanc domum, habeo has ſedes; quas tu, alma mater, tutas præſta: Quamobrem ſolum verterim, & appulſa fuerim Ortygiæ per aquas tanti maris, tempus mihi dabitur narrandi opportunum, cum tu eris libera à curis & faciei alacrioris. Terra mihi permeabilis dat viam, & fluens per antra inferna hic caput effero, & video aſtra deſueta. Dum igitur fluo ſub terris per abyſſum infernam tuâ Proſerpina conſpecta eſt illic noſtris oculis. Illa quidem mœſta, neque adhuc vultu tranquillo, ſed tamen regina, ſed maxima vaſti orbis, ſed tamen potens uxor regis Stygii. Mater hæſit tanquam ſtatua *marmorea ad verba audita, & diu par fuit attonita: atque uti magno dolore magna inſania amota eſt, tollit ſe in auras atherias curru: ibi turbata toto vultu invidiam* motura *conſtitit coram Jove ſparſa coma; atque ait, Jupiter, Adſum tibi ſupplex pro meo ſanguine & pro tuo. Si nullus eſt favor matris, filia tangat patrem & oramus ne amor ſit tibi minor erga illam quod in lucem venerit noſtro partu. Ecce diu quæſita filia denique a me eſt inventa.*

NOTÆ.

487 *Alpheias*] Arethuſam dicit, Elidis fontem; quâcum Alpheum fluvium ſuas in Sicilia aquas miſcere, ſupra diximus

491 *Fida*] Quia feraciſſima Sicilia.

494 *Piſa*] Urbs Peloponneſi ad Alpheum fluvium.

499 *Ortygiam*] Inſula fuit juxta Syracuſas; olim ponte, deinde aggere juncta continenti, alia à Delo, quæ & Ortygia dicta.

503 *Deſuetaque*] Non viſa mihi ſub terris labenti, dum ſub terra fui.

510 *Pulſa dolore*] Inſania gravis erat cum neſciret ubi eſſet filia; dolor jam gravis eſt, quia neſcit quomodo inventam recuperet.

516 *Nata patrem*] Proſerpina enim Jovis ex Cerere filia fuit.

Si

Si reperire vocas, amittere certius: aut ſi
Scire ubi ſit, reperire vocas. Quod rapta feremus,
Dummodo reddat eam. Neq; enim prædone marito
Filia digna tua eſt, ſi jam mea filia digna eſt.
Jupiter excepit: Commune eſt pignus onuſque
Nata mihi tecum: ſed, ſi modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor eſt: neque erit nobis gener ille pudori,
Tu modo, Diva, velis. Ut deſint cætera, quantum eſt
Eſſe Jovis fratrem? quid quod nec cætera deſunt,
Nec cedit niſi ſorte mihi? ſed tanta cupido
Si tibi diffidii; repetat Proſerpina cœlum:
Lege tamen certa; ſi nullos contigit illic
Ore cibos. Nam ſic Parcarum fœdere cautum eſt.
Dixerat. At Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata ſinunt. Quoniam jejunia virgo
Solverat, &, cultis dum ſimplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpſerat arbore pomum:
Sumtaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo. Soluſque ex omnibus illud
Viderat Aſcalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotiſſima Nymphas,
Ex Acheronte ſuo furvis peperiſſe ſub antris.
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, teſtemque profanam
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegethontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.

ſi appellas invenire, certius perdere; aut ſi appellas invenire, cognoſcere ubi ſit. Patiemur quod ſublata fuerit, dummodo eam reſtituat: neque enim filia tua meruit virum prædonem, ſi jam mea filia meruit. Jupiter reſpondit: filia eſt mihi tecum commune pignus & cura: ſed ſi modo velimus imponere propria nomina rebus, hoc incæptum non eſt injuria, ſed amor: neque ille gener nobis erit infamia, modo tu Dea annuas. Quanquam alia deſiderentur, quantum eſt eſſe fratrem Jovis? quid quod neq; alia deſiderantur, neque cedit ſorte niſi mihi ſoli? Verum ſi tantum tibi deſiderium divortii, Proſerpina repetat cœlum, attamen conditione firma, ſi nullam eſcam illic tetigit ore: nam ſic ſtatutum eſt legibus fati. Abſolverat. At Ceres decrevit abducere filiam. Fata non ſic patiuntur: quia puella non ſervaſſet jejunia. ſed dum incauta vagatur in hortis cultis, avulſerat pomum puniceum ab arbore curvata fructu, & preſſerat ore ſuo ſeptem grana excerpta de cortice pallido: atq; ſolus Aſcalaphus ex omnibus illud adverterat, quem Orphne non ignobilis inter Nymphas infernas dicitur olim genuiſſe ex Acheronte ſuo ſub cavernis nigris. Aſpexit; & ſævus prohibuit facultatem *reditus delatione* ſua. *Regina Orci ingemuit, et mutavit indicem in alitem infamem, & transformavit caput irrigatum aqua Phlegethontide in roſtrum, & plumas, & magnos oculos.*

NOTÆ.

519 *Amittere*] Ac ſi diceret, *eſſe potius amittere quam reperire.*

529 *Sorte*] Qua Jupiter Cœli, Pluto inferni rex factus, & Deus.

535 *Solverat*] Quia ſeptem grana mali Punicei *preſſerat ore ſuo*, ver. 538.

Ib. *Simplex*] *Rerum imperita.*

539 *Aſcalaphus*] Acherontis ex Orphne nympha (Gorgyran vocat Apollod. lib. I.) filius, qui cum teſtatus eſſet Proſerpinam in Plutonis hortis ſeptem grana mali Punicei comediſſe, ab ipſa in Bubonem, peſſimi ominis avem, fuit commutatus.

540 *Avernales*] *Infernas.* Eſt nempe Avernus Campaniæ lacus prope Baias, quem inferorum limen eſſe Poëtæ fabulati ſunt; unde & pro ipſis inferis ponitur.

543 *Regina Erebi*] *Proſerpina.* Erebus enim, qui inferorum deus ex Chao & caligine ortus, pro ipſa inferorum ſede ſæpius ſumitur.

544 *Phlegethontide*] Phlegethon unus eſt ex inferorum fluviis ἀπὸ τοῦ φλεγέθειν (i. e.) ab *ardendo dictus:* Flammis enim æſtuat.

Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput creſcit; longoſque reflectitur ungues;
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
IX. Hic tamen indicio pœnam linguâque videri
Commeruiſſe poteſt. Vobis, Acheloïdes, unde
Pluma pedeſque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proſerpina flores,
In comitum numero miſtæ, Sirenes, eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe;
Protinus ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optâſtis: facileſque Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum:
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
X. At medius fratriſque ſui mœſtæque ſororis
Jupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplò facies & mentis & oris:
Nam, modo quæ poterat Diti quoq; mœſta videri,
Læta Deæ frons eſt: ut Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, natâ ſecura repertâ,
Quæ tibi cauſa viæ? cur ſis, Arethuſa, ſacer fons?

Ille ſua forma *ſpoliatus, tegitur alis fulvis, & augetur in caput, & replicatur in prolixos ungues: atque ægre agitat pennas ortas per pigros lacertos; & fit turpis avis, præſaga futuri doloris, bubo iners, crudele præſagium hominibus.*

IX. *Cæterum hic poteſt videri dignus pœna, delatione & linguæ* garrulitate. *Unde vobis plumæ, & pedes volucrum, Acheloides, cum habeatis vultus puellarum? An quia cum Proſerpina colligeret flores vernos,* vos *Sirenes eratis miſtæ in agmine comitum? Quam poſtquam perveſtigaſtis incaſſum per omnes terras, repente, ut maria cognoſcerent veſtram ſolicitudinem, cupiiſtis poſſe ire ſuper undas remigio alarum; & inveniſtis Deos faventes & vidiſtis veſtra membra flaveſcere pennis repentinis. Ne tamen illa cantandi peritia à natura conceſſa ad capiendas aures, & tanta facultas oris amitteret uſum linguæ, facies puellaris, & ſonus humanus ſuperfuit.*

X. *At Jupiter arbiter inter fratrem ſuum, et triſtem ſororem partitus eſt æqualiter annum currentem. Nunc Dea numen commune duorum regnorum eſt totidem menſes cum matre, & totidem cum marito. Statim ſpecies animi & vultus mutatur: nam facies Deæ quæ poterat videri triſtis etiam Plutoni, eſt alacris; tanquam Sol, qui prius obductus nebulis humidis, cum prodit diſjectis nebulis. Ceres* frugum *altrix quieta, filia inventa, requirit, quæ tibi cauſa itineris, Arethuſa, quamobrem ſis fons ſacer?*

NOTÆ.

547 *Creſcit*] Quippe capito eſt *Bubo*, magnumque gerit caput.

550 *Dirum*] Ex opinione Veterum.

552 *Acheloïdes*] *Sirenes* ſunt, Acheloï fluvii & Calliopes Muſæ, Melpomenes aut Terpſichores, filiæ; de quarum inſidioſis cantibus voluptatum naturam declarantibus, notior fabula quam ut huc referatur.

561 *Canor*] Id eſt, Cantûs elegantia à natura inſita.

564 *Medius*] Id eſt, qui utriuſque rationem haberet, nec tamen alterutri in totum faveret.

567 *Cum matre*] Ut per ſex Menſes, quibus Sol in ſignis eſt Auſtralibus, apud maritum ſit infra terram, ſex alios, quibus viſit Borealia ſigna, emergant, matureſcant, in horrea deportentur fruges. Vel etiam, quod Luna eadem eſt quæ Proſerpina & Diana, ex æquo utrumque Hemiſphærium ſuperius atque inferius illuſtrans.

571 *Victis ubi nubibus*] *Nubes* dicuntur *vinci* à Sole, cum illius calore reſolvuntur, atque depelluntur.

573 *Sacer fons*] Omnes fontes Nymphis ſacri eſſe dicuntur.

Conticuere

Conticuere undæ; quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput: virideſque manu ſiccata capillos,
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat.
Quaque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar (memini) Stymphalide ſilva:
Æſtus erat: magnumque labor geminaverat æſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat: quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus undâ
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi, primumque pedis veſtigia tinxi:
Poplite deinde tenus. Neq; eo contenta, recingor:
Molliaque impono ſalici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis. Quas dum ferioque trahoque
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:
Territaque inſiſto propioris margine ripæ.
Quo properas, Arethuſa? ſuis Alpheus ab undis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.

Fluctus ſiluerunt, ex quorum profundo fonte Dea (Arethuſa) *extulit caput; & poſtquam exſiccaſſet comam glaucam, retulit amores antiquos fluvii Elei. Ego, inquit, fui una ex Nymphis, quæ ſunt in Achaia: neque alia perluſtravit majori affectu nemora, neque alia tetendit plagas majori ſtudio. Sed tametſi nunquam quæſivi laudem pulcritudinis, tametſi ſtrenua eſſem, conſecuta fui tamen famam pulcræ: nec mea forma nimium probata mihi grata erat. Atque ego agreſtis rubore ſum perfuſa dote quæ aliæ ſolent lætari: atque credidi crimen* eſſe *placere. Defeſſa, (recordor,) redibam è ſilva Stymphalide. Calor erat intenſus, & labor auxerat magnum calorem. Reperio latices ſine voragine, fluentes ſine ſtrepitu, ad imum perlucidos, per quos omnis lapillus erat numerabilis in profundo; quos tu ægrè crederes currere. Salicta alba, & populus nutrita aqua præbebant ripis declivibus umbras ultro exortas. Adii, atque primò merſi plantam pedis; deinde uſque ad poplitem; neque eo expleta, exuo* veſtes; *atque impono tenues amictus curvæ ſalici: atque nuda tingor aquis: quas dum plango, moveoque, mille modis me flectens, atque agito motos lacertos, audivi neſcio quod murmur ſub aquis, & tremefacta recipio me ad marginem ripæ proximæ, Quo feſtinas, Arethuſa? Quo feſtinas? iterum dixerat mihi Alpheus rauco ore, ex ſuis aquis.*

NOTÆ.

575 *Siccata*] Eorum more, qui ex aquis emergentes, capillos ad exprimendam aquam in unum cogunt, quos deinde in humeros rejiciunt.

576 *Elei*] *Alphei* nempe, quem Elidem Peloponneſi provinciam rigare vidimus.

577 *Achaïde*] *Achaia*; quo nomine non Græciam hoc in loco, ſed Peloponneſi regionem intellige Elidi proximam, cui & illud datum nomen.

578 *Nec me*] Adeoque venatrix fuit, & Dïanæ comes fidiſſima.

583 *Ruſtica*] Simplex, neglecto formæ cultu: quod aliæ ſibi honori, hoc mihi crimini duxi, ut formam, quâ placere poſſem, adſtruerem.

585 *Stymphalide*] Eſt *Stymphalus* urbis, fluvii, & montis Arcadici nomen, in Peloponneſo, juxta Elidem & Achaïam,

590 *Cana*] Quia ſalicis folia, ex una parte præſertim, non tam ad viriditatem quam ad alborem accedunt,

Ib. *Populus*] Arbor eſt notiſſima, locis humidis gaudens, cujus generis hæc alba, alia nigra, foliorum habitâ ratione, appellatur.

Sicut

Sicut eram, fugio ſine veſtibus. Altera veſtes
Ripa meas habuit. Tanto magis inſtat, & ardet:
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam; ſic me ferus ille premebat:
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Uſq; ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque
Mænalioſque ſinus, gelidumq; Erimanthon, & Elin
Currere ſuſtinui. Nec me velocior ille,
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque & rupes, & qua via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram: niſi ſi timor illa videbat.
Sed certè ſonituque pedum terrebar; & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ; Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ, Dictynna, tuæ: cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetrâ:
Mota Dea eſt; ſpiſſiſque ferens è nubibus unam
Me ſuper injecit. Luſtrat caligine tectam
Amnis; & ignarus circum cava nubila quærit.
Biſque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis, Io Arethuſa, Io Arethuſa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnæ eſt,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neq; enim veſtigia cernit
Longius ulla pedum. Servat nubemque locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus:
Cœruleæque cadunt toto de corpore guttæ.

Aufugio ſine amictu ſicut eram. Altera ripa habuit mea velamina. Tantò magis urget, & uritur: & quia fui nuda, ſum illi viſa paratior. Ego ſic currebam, ille ſævus me ſic urgebat, ut columbæ ſolent fugere accipitrem pennis timidis, ut ſolet accipiter inſequi timidas columbas. Ego volui fugere uſque Orchomenon, & Pſophidem, & Cyllenen, et receſſus Manalios & frigidum Erimanthon, & Elin: neque ille adhuc *me celerior fuit. Sed ego minor viribus non poteram diu ſuſtinere curſus: ille erat firmus ad longum laborem. Nihilominus cucurri per agros, per colles conſitos arboribus, ſaxa etiam, & rupes, & qua nullum* erat *iter. Sol erat à tergo; aſpexi longam umbram antecedere ante pedes, niſi ſi metus illa cernebat. Sed certe expaveſcebam etiam ſtrepitu pedum, & fortis ſpiritus oris afflabat vittas crinales. Laſſa labore fugæ, corripimur, dixi, Dictynna ſuccurre armigeræ tuæ, cui ſæpe tradidiſti tuos arcus portandos, & ſagittas incluſas pharetra. Dea tacta eſt, & admovens unam ex atris nubibus immiſit ſuper me. Fluvius quærit me obductam nebula, & neſcius luſtrat circum inanem nubem: & ignarus bis circuit locum quo Dea me occultaverat, & bis clamavit, Io Arethuſa, Io Arethuſa. Quid tunc fuit animi mihi miſeræ? anne quod agna eſt, ſiqua audit lupos rabidos circum excelſa ſtabula? Aut lepori qui tectus dumetis vidit rictus inimicos canum, neque ullo modo audet movere corpus? non tamen abiit longius; nam nulla cernit ſigna pedum longius. Cuſtodit et nubem & locum. Sudor gelidus corripit mea membra* nube *circumcluſa, & guttæ cæruleæ fluunt de toto corpore.*

NOTÆ.

603 *Paratior*] Ad vim patiendam.

607 *Orchomenon*] Urbem Arcadiæ, non procul à Mantinea. Sed & alia eſt cognominis in Bœotia, inter Theſpiam & Coroneam.

Ib. *Pſophidaque*] Plures fuerunt eo nomine urbes, Arcadiam intellige.

Ib. *Cyllenenque*] Cyllenen, Mænalon, & Erimanthon, Arcadiæ montes eſſe jam ſæpe diximus.

619 *Dictynna*] *Diana*; quæ unde hoc nomen habuerit, vide ſupra lib. II. verſu 441.

623 *Amnis*] Alpheus.

Quaque

Quaque pedem movi, manat lacus: eque capillis
Ros cadit: & citius, quam nunc tibi fata renarro,
In laticem mutor. Sed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quod ſumſerat, ore,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rumpit humum. Cæcis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine Divæ
Grata meæ ſuperas eduxit prima ſub auras.
XI. Hac Arethuſa tenus. Geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit; fræniſque coërcuit ora:
Et medium cœli terræque per aëra vecta eſt:
Atque levem currum Tritonida miſit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultæ.
Jam ſuper Europen ſublimis & Aſida terras
Vectus erat juvenis: Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. Regis ſubit ille penates.
Quà veniat, cauſamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam: Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ,
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris: latos quæ ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit, tantique ut muneris auctor
Ipſe ſit, hoſpitio recipit: ſomnoque gravatum

Et quà pedem intuli, ſtagnum oritur atque ros fluit ex coma; & velocius quam nunc tibi refero fata, vertor in aquam. Sed enim fluvius cognoſcit latices dilectos, & forma virili, quam induerat, depoſita, mutatur in ſuas aquas, ut miſceat ſe mihi. Diana aperit terram: ego abſorpta nigris antris appello ad Ortygiam, quæ grata cognomine Deæ meæ prima eduxit me ſub auras ſuperas.

XI. *Huc uſque Arethuſa. Dea frugum adjunxit geminos dracones currui, & compeſcuit* eorum *ora frænis, & ablata eſt per aerem medium cœli & terræ: & miſit Triptolemo levem currum in arcem Tritonidem; & imperavit mandare data ſemina partim terræ incultæ, partim poſt longum ſpatium renovatæ. Jam adoleſcens excelſus præterierat Europam, et Aſiam, appulit ad terras Scythicas. Ibi regnabat Lyncus. Ille ingreditur domum Regis. Int rogatus unde veniat, & quæ ſit cauſa itineris, & quid ſit nomen, et quæ ſit patria; Patria, inquit, eſt mihi celebres Athenæ, nomen Triptolemus. Neque acceſſi navi per aquas, neque pede per terras: aer mihi apertus eſt. Porto munera Cereris, quæ jacta per vaſtos campos proferant meſſes frugiferas, et cibos dulces.* Lyncus *barbarus invidet, et, ut ipſe ſit auctor tanti doni, excipit illum hoſpitio, et invadit enſe dormientem.*

NOTÆ.

639 *Delia*] *Diana* in Delo inſula nata.

640 *Ortygiam*] Quam ſupra inſulam diximus primò ponte, deinde aggeribus Siciliæ commiſſam.

Ib. *Cognomine*] Dicta eſt nempe Diana *Ortygia* ab inſula Delo; cui quidem inſulæ, a coturnicum copia, Ortygiæ nomen apud Græcos.

642 *Dea*] Ceres quæ frugum Dea.

Ib. *Angues*] Dracones quibus currum ejus trahi volunt Poëtæ. Sic Claud. de raptu Proſerpinæ, *Sinuoſa draconum membra regens; volucrique per avia nubila tractu ſignant.*

645 *Tritonida*] Athenas dicit quæ à Pallade Tritonia, ſeu ad Tritonem paludem nata hoc nomen acceperunt.

640 *Rudi humo*]: Non antea cultæ, indomitæ.

Ib. *Triptolemo*] Hic Eleuſii cujuſdam, vel ut aliis placet Celei fuit filius, quem ſationis, & totam Panificii artem Cererem ideo volunt docuiſſe, quod ab ejus patre, dum Proſerpinam filiam quæreret, benigne hoſpitio excepta fuiſſet.

647 *Partim poſt*] Poſtquam nempe per anni ſpatium ager requieverit, & denuo cultus fuerit

648 *Aſida*] Aſiam dicit minorem; nam majoris partem tenent Scythæ.

649 *Juvenis*] *Triptolemus*, cui ideo currum ſuum Ceres tradiderat, ut per varias gentes artem, quam ab ea didicerat claram faceret.

Aggreditur

Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſque per aera miſit
Mopſopium juvenem lacros agitare jugales.
XII. Finierat dictos ẽ nobis maxima cantus.
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixere ſono. Convicia victæ
Cum jacerent; Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaq; culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas; &, quà vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba,
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri brachia plumis.
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucreſque novas accedere ſilvis.
Dumq; volunt plangi per brachia mota levatæ
Aëre pendebant nemorum convicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumq; immane loquendi

Ceres mutavit illum *in Lyncem, dum aggreditur ferro penetrare* Triptolemi *pectus: et denuo juſſit Mopſopium adoleſcentem agere ſacros dracones per aerem.*

XII. *Maxima e nobis abſolverat cantus memoratos. At Nymphæ dixerunt una voce Deas incolentes Heliconem viciſſe. Cum victæ maledictis inſurgerent, Quandoquidem, inquit, leve eſt vobis dignas eſſe pœna per certamen, et augetis delicta conviciis, neque ſecuræ ſumus à vobis, vos pœnis afficiemus, & ibimus qua iracundia ſuadet. Emathides irrident, & contemnunt minas; & cum niterentur loqui, & immittere manus petulantes cum ingenti vociferatione, viderunt plumas prodire per ungues ſuos, & lacertos tegi pennis, & cernunt in-*

vicem vultus extendi in durum roſtrum, & accedere novas aves ſilvis. Et dum cupiunt percutere pectora, ſublata per lacertos agitatos pendebant picæ in aere, convicia & jurgia ſilvarum. Nunc etiam antiqua eloquentia ſupereſt in avibus, & aſpera loquacitas, & deſiderium pertinax loquendi.

NOTÆ.

660 *Lynca*] Accuſativus Græcus eſt: Lynx enim dicitur genus quoddam cervi, viſu acutiſſimo, & maculis diſtincto tergore, cujuſmodi Bacchi currum trahunt.

661 *Mopſopium*] Athenienſem, Mopſopiæ enim à Mopſopo rege Athenæ dictæ, quæ ab aliis alia nomina acceperunt.

Ib. *Jugales*] Dracones eidem jugo ſubjectos, quibus Triptolemi currus trahebatur.

662 *Nobis*] Muſis, quas ſupra verſu 37. pro ſe reſpondendi curam adverſus Pieri filias, Calliopæ Muſarum maximæ & præſtantiſſimæ commiſiſſe vidimus.

663 *Nymphæ*] Quas judices elegerant Muſæ, itemque Pieri filiæ.

669 *Emathides*] *Pieri filiæ*, ab Emathia regione oriundæ.

675 *Plangi*] Dolentium more; qui pectus manibus percutiunt.

676 *Nemorum convicia*] Quia jam procul à Muſis convicia jactabant, jactare tamen etiamnum videntur.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VI.

ARGUMENTUM.

QUO exemplo mota Dea, anum ſe fecit. Itaque inito cum Arachne texendi certamine, poſtquam utriuſque tela varias transformationes repræſentavit, ipſam in araneam mutavit. Nihil tamen hoc Nioben movit, quo minus amiſſis liberis in ſaxum obdureſceret. Quo quidem cognito, vulgus Lycios ruſticos in ranas à Diana verſos, & Marſyam ab Apolline excoriatum, in memoriam revocavit. Cum verò ad conſolandos Thebanos urbes finitimæ convenisſent, ſoli defuerunt Athenienſes: quoniam à Tereo Rege infeſtabantur. Qui deinde ſtupratâ Philomelâ in upupam transformatus fuit: quemadmodum & Philomela in luſciniam, ac Progne in hirundinem. Quæ res Pandioni ſocero intellecta, mortem attulit. Huic in regno ſucceſſit Erechtheus. E cujus filia Orithyia, Boreas Calaim procreavit & Zethen. Qui in Argonautarum numero quondam fuerunt; cum Jaſon, ſeminatis ſerpentis dentibus, è quibus homines armati prodierunt, & dracone ſopito, vellus aureum retulit.

I. PRæbuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aönidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt; laudemur & ipſæ:
Numina nec ſperni ſine pœnâ noſtra ſinamus.
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes: 5

INTERPRETATIO.

I. *Tritonia admoverat aurem ejuſmodi ſermonibus, & laudaverat verſus Muſarum, & juſtam iram. Tum apud ſe* dixit, *parum eſt* aliorum vindictam *laudare; Nos etiam ob* ſimilem *laudemur: neque patiamur poteſtatem noſtram contemni ſine vindicta. Atque recordatur fatorum Arachnes Mæoniæ,*

NOTÆ.

1 *Tritonia*] *Minerva*, à Tritone fluvio Bœotiæ; alii autem Bœotiorum linguâ Τριτωὼν *caput* ſignificare volunt; quod ſi ita ſit, conveniet fabula de Minerva ex Jovis capite prognata.

5 *Arachnes*] Hæc filia fuit Idmonis Colophonii, lanificii peritiſſima.

Ib. *Mæoniæ*] *Lydiæ*, à Mæone fluvio, vel à Rege.

Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat: Lydas tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile; quamvis
Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui Nymphæ vineta Tymoli:
Deſeruere ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare juvabat;
Tum quoque, cum fierent; tantus decor affuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantâque offenſa magiſtrâ,
Certet, ait, mecum: nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat: falſoſque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tum ſic orſa loqui: Non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet. Seris venit uſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum. Tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. Veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;

quam didicerat ſibi non cedere laudibus artis lanificæ. Illa non fuit illuſtris genere, neque origine familia, ſed arte. Idmon Colophonius ejus pater imbuebat murice Phocaïco lanas bibulas. Mater mortua erat: ſed illa quoque fuerat de vulgo, & marito ſuo æqualis. Illa tamen comparaverat magnam famam ſua arte per urbes Lydias, tametſi orta domo exigua, & incoleret exiguas Hypæpas. Nymphæ deſtituerunt ſæpe vineta ſui Tymoli, ut viderent opus mirandum. Nymphæ Pactolides deſtituerunt ſuas undas. Neque gratum erat tantum inſpicere veſtes perfectas, tum etiam gratum erat *cum fierent, tanta fuit artis elegantia. Sive digereret crudam lanam in primos glomos; ſeu emolliret opus digitis, & ſæpius pecteret vellera imitantia nebulas diffuſo tractu; ſeu verteret teretem fuſum agili pollice; ſeu pingeret acu, cogноſceres eruditam fuiſſe à Minerva. Quod tamen ipſa diffitetur, & ægre ferens tantam magiſtram, contendat, inquit, mecum; nihil eſt quod abnuam, ſiquidem diſcedam inferior. Minerva imitatur anum, atque annectit fictos canos temporibus, & fulcit quoque debilia membra bacillo. Tum ſic cœpit loqui. Ætas provectior non habet omnia quæ odio habeamus; experientia oritur ab annis ſenilibus. Ne contemnas meum monitum. Quare tibi laudem maximam in ſubigenda lana inter mortales:* ſed *cede Deæ: & nimium audax ora verbis ſupplicibus ut ignoſcat tuis ſermonibus: illa ignoſcet oranti. Contuetur hanc infenſis* oculis. *atque omittit fila inchoata;*

NOTÆ.

6 *Non cedere*] Quanquam non belli tantum, ſed artium Dea eſt ipſa Pallas.

7 *Loco*] *Locus* ſæpe eſt genus, parentes, avi; hinc quempiam *claro loco natum* dicimus. *Gens* totius familiæ, ſeu ſtemmatis eſt. Prior reſpondet, quod ſtatim de patre, & matre ſubjicit; poſteriori, quod ait, *orta domo parva: domus* enim eſt gens, & familia.

8 *Colophonius*] Ex Colophone, Lydiæ urbe, Apollinis oraculo clara.

9 *Murice*] Eſt enim Murex piſcis ex cujus ſanguine purpureus conficitur color.

Ib. *Phocaïco*] Fuit Phocæa Æolidis Civitas quæ purpura claruit.

11 *Illa*] Arachne Idmonis filia.

13 *Hypæpis*] Oppidulo Lydiæ in deſcenſu Tymoli montis ad Cayſtri pratum.

16 *Pactolides*] Fuit Pactolus Lydiæ fluvius aureas arenas volvens, à quo Nymphæ Pactolides.

20 *Repetita*] Id eſt, Iterum atque iterum carminata, & in floccos protractos pexa, ut nubis ſpeciem præberent.

Vixque

Vixq; manum retinens, confeſſaq; vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longâque venis confecta ſenectâ:
Et nimium vixiſſe diu nocet. Audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces.
Conſilii ſatis eſt in me mihi. Neve monendo
Profeciſſe putes; eadem ſententia nobis.
Cur non ipſa venit; cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamq; removit anilem;
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideſque nurus. Sola eſt non territa virgo.
Sed tamen erubuit, ſubituſque invita notavit
Ora rubor, rurſuſque evanuit. Ut ſolet aër
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
Et breve poſt tempus candeſcere Solis ab ictu.
Perſtat in incepto, ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. Neque enim Jove nata recuſat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora; conſtituunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo vincta eſt: ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Utraque feſtinant: cinctæque ad pectora veſtes
Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit ahenum

& agre compeſcens manus, & prodens iram vultu, proſecuta eſt Minervam ſub vetulæ larva *latentem hujuſmodi oratione: Amens ades, & exhauſta nimiâ ſenectâ, & obeſt* tibi *diutius vixiſſe. Si quam habes nurum, ſi quam habes filiam,* ea *audiat iſta verba. Satis eſt mihi conſilii in me: & ne credas promoviſſe* quicquam *hortando, idem eſt nobis animus. Quamobrem ipſa non adeſt: quamobrem fugit has contentiones? Tum Dea, Adeſt, inquit; & depoſuit figuram anilem; & oſtendit* ſe eſſe *Minervam. Nymphæ & puella Mygdonides colunt Deam, ſola virgo non eſt commota. Sed tamen pudore ſuffuſa eſt, & rubor repentinus invaſit vultus invitos, rurſuſque diſcuſſus eſt; ſicut aër conſuevit fieri rubicundus, cum primum ſurgit Aurora, & poſt aliquod ſpatium albeſcere ab irradiatione Solis. Obſtirmat ſe incepto, & properat ad exitium ſuum ſtulto deſiderio victoriæ: neque enim filia Jovis refugit; neque hortatur amplius; neque jam protrahit certamen. Sine cunctatione utraque ſtatuit duas telas diverſo loco; atque intexunt tenui ſtamine. Tela eſt alligata jugo: juncus dividit ſtamen: ſubtemen medium intexitur radiis oblongis; quod digiti* celeriter *jaciunt; atque dentes inſerti percutiunt diffuſum inter ſtamina, pectine icto. Ambæ properant: & habentes amictus collectos ad pectora, agitant peritos lacertos, affectu decipiente laborem. Ibi & inſeritur purpura quæ ſenſit ahenum Tyrium,*

NOTÆ.

28 *Nocet*] Deliram dicit vetulam.

Ib. *Iſtas*] Ineptas, quibus mihi opus non eſt.

45 *Mygdonideſque*] Quæ ex Mygdonia, Phrygiæ regiuncula Lydiæ vicina, ad Arachnen convenerant.

Ib. *Non territa*] Reverentiæ ſignificationem nullam dedit Arachne.

46 *Sed tamen*] Non ita pudorem, & verecundiam penitus decoxerat, quin rubor vel invitæ offuſus fuerit.

54 *Stamine*] Fila quæ in longum ducta alligantur liciis (quæ ſunt prima fila, jugo juncta, telamque ordientia) & ſubinde attolluntur deprimunturque, dicuntur *Stamina.*

55 *Jugo*] Jugum dicitur in lanificio lignum illud teres, quo telæ ſtamen alligatur & involvitur.

Ib. *Arundo*] Inſtrumentum quo deprimitur attolliturque ſtamen.

56 *Radiis*] *Radius* Inſtrumentum quo ſubtemen inſeritur.

Ib. *Subtemen*] Fila quæ inter ſtamina tranſverſim inſeruntur, alterna ſtaminum depreſſione & ſublatione ſunt *ſubtemina* dicta, quaſi *ſub ſtamina.*

58 *Pectine*] Inſtrumentum quo addenſatur ſubtemen, cum ſtamine, dicitur *Pecten.*

61 *Ahenum*] In qua lana purpureo colore imbuebatur.

Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ:
Qualis ab imbre ſolet percuſſis ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum:
In quo diverſi niteant cum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit:
Uſque adeo quod tangit idem eſt; tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
II. Cecropia Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex cœleſtes, medio Jove, ſedibus altis
Auguſta gravitate ſedent. Sua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago.
Stare Deum Pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit, medioque è vulnere ſaxi
Exſiluiſſe ferum, quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percuſſamque ſua ſimulat de cuſpide terram
Prodere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit

& umbræ leves minimæ differentiæ; qualis arcus ſolet colorare longam ætheris partem *vaſto ambitu, ſolis radiis fractis à pluvia: in quo cum mille colores varii ſplendeant, tamen ipſa junctura decipit oculos intuentes: uſque adeo quod contiguum eſt idem eſt, tamen extrema differunt. Ibi etiam ductile aurum inſeritur, & antiqua fabula effingitur in tela*

II. *Pallas deſcribit collem Martis in arce Cecropia, & vetus diſſidium de nomine terræ. Duodecim Dii ſedent cum auguſta majeſtate in ſedibus excelſis, Jove medio. Suus vultus exprimit unumquemque Deorum. Facies Jovis eſt regia. Facit Deum maris ſtantem & percutientem longo tridente duram rupem & equum prodeuntem ex media fiſſura rupis, quo munere* ſibi *aſſerat* nomen *urbis. At aptat ſibi ſcutum, aptat haſtam mucroni acuto, aptat galeam capiti: pectus tegitur ægide.*

Atque fingit terram ictam ſua haſta edere fœtum albæ olivæ unà *cum baccis: & Deos admirari. Victoria* ſua *finis operis. Ut tamen invidia honoris* ſui *cognoſcat exemplis quam mercedem poſſit animo præſumere pro inceptis tam inſanis, adjecit in quatuor angulos quatuor certamina*

NOTÆ.

62 *Tenues parvi*] Umbræ, inquit, gradatim per colorum levia diſcrimina declinantes, faciunt ut imagines ſurgere ac extare videantur: non ſecus ac radii ſolis in roridam cavamque nubem ſe fundentes refractique fallunt viſum, varioſque repræſentant Iridis colores.

66 *Tranſitus*] Unius coloris ad alium.

70 *Cecropia*] *Athenienſis*, à Cecrope Athenarum rege.

Ib. *Scopulum*] Per Martis ſcopulum Areopagum intellige, (nam illa eſt hujus vocis interpretatio) quo in loco Mars apud 12 deos de cæde Halirrhothii cauſam dixit, accuſante hujus patre Neptuno.

71 *Antiquam*] Quæ inter Neptunum & Palladem mota, utri Cecropiæ urbi nomen imponere jus eſſet, decreta antè à diis, ut qui humano generi rem commodiorem inveniſſet, ille urbi nomen imponeret: in quo quidem certamine vicit Minerva, utpote quæ olivam, equo à Neptuno producto, munus hominibus magis acceptum protulit; unde & Athenis nomen ſuum impoſuit.

72 *Cœleſtes*] Dii majorum Gentium,

Vulcanus, Mars, Sol, Neptunus, Jupiter, Hermes, Veſta, Diana, Ceres, Juno, Minerva, Venus.

73 *Sua quemque*] Hoc eſt, unuſquiſque Deorum propriâ effingitur figurâ.

77 *Ferum*] *Equum*. Ita Virgilius 2 Æn. de equo Trojano,

In latus, inque feri *curvam compagibus alvum.*

78 *At ſibi*] Ita ſe Pallas effingit in tela.

82 *Operi*] Opus clauſit oliva, pacis ſymbolum, in ſuffragiis victoria.

Clara

Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, & Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuêre Deorum.
Altera Pygmææ fatum miſerabile matris
Pars habet. Hanc Juno victam certamine juſſit
Eſſe gruem; populiſque ſuis indicere bellum.
Pingit & Antigonen auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Jovis; quem regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, ſumptis quin candida pennis
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.
Qui ſupereſt ſolus Cinyran habet angulus orbum:
Iſque gradus templi natarum membra ſuarum
Amplectens, ſaxoque jacens, lacrymare videtur.

Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt, operique ſua facit arbore finem.
XX. Mæonis eluſam deſignat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Affilientis aquæ; timidaſque reducere plantas.

conſpicua colore ſuo, efficta parvis figuris. Una pars habet Rhodopen Thraciam, & Hæmum, nunc montes frigidos, olim corpora mortalia, qui ſibi dederunt nomina ſupremorum Deorum. Alter angulus refert fatum luctuoſum matris Pygmææ. Juno juſſit hanc ſuperatam certamine eſſe gruem, & inferre bellum ſuis populis. Fingit quoque Antigonen non veritam certare olim cum conjuge magni Jovis, quam Juno regia mutavit in alitem; neque Troja illi opem tulit, neque pater Laomedon, quin acceptis pennis ipſa alba Ciconia ſibi plaudat roſtro crepitante. Solus angulus qui reſtat habet Cinyran filiabus *privatum: atque is amplectens gradus templi* qui ante fuerant *artus ſuarum filiarum, & ſtratus in petra videtur flere. Cingit ultimas oras oleis paciferis. Is fuit finis; atque abſolvit opus ſua arbore.*

XX. *Mæonia* Arachne *pingit Europam deceptam forma Tauri: arbitrareris verum* eſſe *taurum, crederes vera* eſſe *maria. Ipſa videbatur reſpicere terras deſertas, & invocare ſuas æquales, & timere tactum aquæ affluentis, & retrahere plantas pavidas.*

NOTÆ.

86 *Sigillis*] In telæ quatuor angulis, quaſi appendicis loco, minoribus figuris pinxerat Pallas, quæ recenſet Poëta.

87 *Rhodopen*] Strymonis fuit filia, quam Æmus rex Thraciæ duxit uxorem. Hanc verò ille Junonem ſuam; Jovem ſuum illa Æmum appellabat: quare in montes mutati ſunt.

89 *Summorum Deorum*] Jovis & Junonis.

90 *Pygmææ*] Gerana matrona á popularibus ſuis Pygmæis pro numine culta Deos præ ſe contemſit. Junonem maxime & Dianam; quarum indignatione in gruem eſt converſa, infeſtiſſimam Pygmæis hoſtem, qui illam venerati fuerant. Pygmæos quod attinet, alii in India, in Arabia alii, alli alibi collocaverunt, homunculos non ultra duos pedes altos, quos cum gruibus bellum gerere voluerunt Poëtæ.

93 *Antigonen*] Laomedontis filiam, ob ſpretam Junonis formam, mutatam in Ciconiam.

98 *Cinyran*] Fuit hic Aſſyriorum rex, (ab illo diverſus quem ſupra vidimus Myrrhæ parentem) qui filias habuit pulcherrimas, atque adeo de more ſuperbia elatas, cum Junone de forma contendere auſas. Eas indignata Dea in ſui templi gradus, patrem frigida filiarum corpora amplectentem in ſaxum mutavit.

101 *Circuit*] Manſit hodieque mos idem, ut ad aulæorum ſeu periſtromatum oras, ſerta & corollæ, aut ejuſmodi leviora adjiciantur.

Ib. *Pacalibus*] *Pacem ſignificantibus*, & conciliantibus, quam quidem Pallas ſapientia ſua magis quam armis inter furentes ſolet conſtituere.

104 *Europen*] Quam Agenoris filiam, ſupra in Taurum mutatum Jovem rapuiſſe, & in Cretam avexiſſe legimus.

Fecit

Fecit & Aſterien aquilâ luctante teneri;
Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulcram
Jupiter implêrit gemino Nycteïda fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit;
Aureus ut Danaën, Aſopida luſerit igneus;
Mnemoſynen paſtor, varius Deoïda ſerpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æolia poſuit. Tu viſus Enipeus
Gignis Aloïdas; aries Biſaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitiſſima mater,
Senſit equum; te ſenſit avem crinita colubris
Mater equi volucris: ſenſit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque ſuam faciemque locorum

Finxit quoque Aſterien corripi ab aquila certante: finxit Ledam ſtratam ſub alis cygni. Adjecit, ut Jupiter tectus ſpecie Satyri gravidam fecerit formoſam Nyctæi filiam gemello fœtu: ut fuerit Amphitryon, cum Tirynthia te cepit: ut aureus ſefellerit Danaen, ignens Aſopi filiam; paſtor Mnemoſynen, anguis verſicolor Proſerpinam. Pinxit te etiam, Neptune, verſum in juvencum ferum pro virgine Æolia. Tu viſus Enipeus gignis Aloïdas: aries ludis Biſaltida. Alma mater frugum comam gerens flavam ſenſit te equum; mater equi alati comam gerens ſerpentibus horridam te ſenſit alitem: Melantho ſenſit Delphinum. Dedit his omnibus & imaginem ſuam & imaginem locorum.

NOTÆ.

108 *Aquila*] Jove aquilæ formam aſſumente, ut Aſterien in *coturnicem* mutatam raperet.

109 *Olorinis*] Jovis in Cygnum mutati, qui ut Ledam Tyndari uxorem violaret eam formam induiſſe dicitur.

111 *Nycteïda*] Antiopen dicit, Nyctei filiam.

112 *Amphitryon*] Jupiter Alcmenæ amore captus, in Amphitryonem illius maritum converſus cum eâ concubuit, Herculemque ex eâ ſuſcepit.

Ib. *Tirynthia*] Alcmena eſt, quæ à Tirynthe urbe Argis vicina, in qua natus & educatus Hercules, hoc nomen habuit.

113 *Aureus*] Danaë Acriſii, Argivorum Regis, filia, à Jove in aureum imbrem mutato compreſſa, Perſeum peperit; ut lib. IV.

Ib. *Aſopida*] Ægina eſt Aſopi Bœotiæ regis filia, quam in ignem mutatus Jupiter compreſſit; ex qua Æacum ſuſcepit.

114 *Mnemoſynen*] Nympha fuit quam latinè *Memoriam* dixeris, ex qua novem Muſas ſuſcepiſſe Jovem ideo voluerunt Poëtæ, quod memoriæ beneficio ſcientiæ omnes comparentur & conſerventur.

Ib. *Varius*] Utpote qui maculis diſtinctus.

Ib. *Deoïda*] *Proſerpina* eſt Cereris filia, quæ à Græcis Δηὼ nominatur, unde fœminæinum Patronymicum Deoïs. Ceres autem appellata eſt Δηὼ (ut Græci tradunt) παρὰ τὸ δήω, *invenio*. Quando enim Ceres quærens filiam varia loca circuibat, omnes bene illi ominantes dicebant δήεις, *invenies*.

116 *Æolia*] Arne Æoli filia, de qua Diodorus, lib. V.

Ib. *Enipeus*] Fluvius eſt Theſſaliæ, cujus ſub ſpecie Neptunus, Othum, & Ephialten, ex Iphimedia Aloëi gigantis conjuge genuit.

117 *Biſaltida*] Theophane eſt Biſaltidis filia, (de qua Hyginus fab. 188.) arietis illius mater, qui Phryxum in Colchos vexit.

118 *Frugum*] Ceres eſt, quæ Neptuni fugiens inſidias, in equam mutata, ab ipſo, equo facto, vim paſſa eſt: quo ex concubitu equumne, nomine Arionem, an filiam, quam nominare nefas erat, Ceres pepererit, incertum. Pauſan. in Arcad.

119 *Crinita*] Meduſa eſt, quam in Palladis templo Neptunus compreſſit; quamobrem irata dea, crines quibus maxime placuerat, in angues tranſmutavit. Atque hinc natum Pegaſum alatum equum nonnulli tradunt, quanquam ex ejuſdem Meduſæ ſanguine cretum volunt alii, quo tempore ejus caput Perſeus abſcidit.

120 *Melantho*] Hanc alii Protei, Deucalionis alii filiam ſcriptitârunt, ex qua Neptunus in Delphinum verſus, ſuſcepit filium nomine Delphum.

Reddidit.

Reddidit. Eſt illic agreſtis imagine Phœbus.
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit: ut paſtor Macareïda luſerit Iſſen.
Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ:
Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit.
Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
III. Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Poſſit opus. Doluit ſucceſſu flava virago:
Et rupit pictas cœleſtia crimina veſtes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueoque animoſa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miſerata levavit:
Atq; ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne ſis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſt ea diſcedens ſuccis Hecateïdos herbæ
Spargit. Et extemplo triſti medicamine tactæ
Defluxere comæ: cumque his & naris & auris.
Fitque caput minimum toto quoque corpore parvæ.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cætera venter habet. De quo tamen illa remittit
Stamen; & antiquas exercet aranea telas.
IV. Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum ſermonibus occupat orbem.

Ibi eſt Apollo ſpecie ruſticus: atque fictus eſt, *ut habuerit modo pennas accipitris, modo dorſum leonis; ut paſtor ſefellerit Iſſen Macarei filiam. Ut Bacchus luſerat Erigonen fictâ uvâ: ut Saturnus genuerit Chironem duplicem* ſub *equi* forma. *Extrema pars telæ cincta ſubtili faſcia continet flores inſertos hederis flexilibus.*

III. *Neque Minerva, neque invidia poſſit improbare illud opus. Flava virago ingemuit* ob *ſucceſſum, & laceravit telam pictam* quæ *cœleſtia crimina* continuit. *Atque ut tractabat radium de monte Cytoriaco* petitum, *percuſſit ter & quater frontem Arachnes Idmoniæ. Ea miſera non paſſa eſt; & ſuperba preſſit* ſuum *jugulum laqueo. Minerva miſerata ſublevavit pendentem; atque, inquit, Vitâ fruere quidem, attamen pende, & ne ſis ſecura futuri, lex ſit eadem tuæ progeniei & ultimis nepotibus. Dein proficiſcens inficit* eam *ſucco herbæ Hecateidis: & ſtatim capilli infecti noxio veneno, cumque his naſus & auris deciderunt: atque caput ſit minimum,* licet *etiam* ipſa *valde parva* ſit *toto corpore. Digiti tenues manent in latere pro pedibus. Alvus habet reliqua: ex qua tamen illa educit ſtamen, &* in *araneam* mutata *texit veteres telas.*

IV. *Tota Lydia fremit, & fama rei currit per urbes Phrygiæ, & invadit magnum orbem rumoribus.*

NOTÆ.

122 *Illic*] In Arachnes tela depictum.

Ib. *Agreſtis*] Cum Admeti pavit armenta: quod ſuprà lib. II. vidimus.

124 *Iſſen*] Hanc Lesbiam fuiſſe ejus Macarei filiam, de quo Diodorus, qui Jovis & Cyrenes fuit filius, Mycillus arbitratus eſt.

125 *Erigonen*] Videtur de eâ Erigone hìc intelligendum, quæ Icari fuit filia, & poſtea inter ſidera relata, ut ab Hygino dicitur. Nam hujus patri Icaro vitis propagationem Bacchus dedit, ipſius puellæ mortem contra ruſticos Atticos peſtilentiâ ultus.

126 *Equo*] Cujus formam Saturnus aſſumpſit; unde & filius Chiron parte anteriore hominis, poſteriore equi formam referebat.

130 *Flava*] *Formoſa*: quod *flavi* crines pulcherrimi haberentur.

131 *Cæleſtia*] Id eſt, quæ Deorum adulteria, ab Arachne picta, haberet.

132 *Cytoriaco*] Pro buxeo poſuit, à Cytoro Galatiæ monte buxo abundante.

139 *Hecateïdos*] Aconiti, ab Hecate filia Perſæ, quæ mater erat Medeæ, inventi; quod alias tamen è ſpuma Cerberi natum dicitur

Ante

Ante ſuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eſt pœnâ popularis Arachnes,
Cedere cœlitibus, verbiſque minoribus uti.
Multa dabant animos. Sed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut ſua progenies: & feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſiâ venturi præſcia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes:
Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus,
Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem,
Ore meo Latona jubet. Paretur: & omnes
Thebaïdes juſſis ſua tempora frondibus ornant:
Thuraque dant ſanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro:
Et, quantum ira ſinit, formoſa: movenſque decoro
Cum capite immiſſos humerum per utrumq; capillos.
Conſtitit: utque oculos circumtulit alta ſuperbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus auctor;
Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.

Niobe cognoverat illam ante nuptias ſuas, tum cum virgo habitabat Sipyli & in Mæonia. Neque tamen eſt docta pœnâ popularis ſuæ Arachnes cedere Diis, & loqui modeſtius. Multa augebant faſtus. Verum neque artes mariti, neque ſtirps utriuſque, & vires magni regni tam placuerunt illi, quamvis ea omnia placebant, quam ſua ſoboles: & Niobe dicta fuiſſet beatiſſima matrum, niſi ſic viſa fuiſſet ſibi. Manto enim filia Tireſiæ fatidica, impulſa afflatu divino prædixerat per medias vias, Iſmenides, ite omnes, & offerte pia thura Latonæ, & duplici ejus proli cum prece, atque inſerite laurum comæ. Latona hoc *imperat meo ore. Obſequuntur omnes Thebaïdes & decorant ſua tempora ramis, & thura imponunt ſacris focis, & preces fundunt. En Niobe adeſt ſtipata comitum caterva, inſignis auro inſerto veſtibus Phrygiis, & pulchra quantum ira patitur, & agitans cum ſpecioſo capite comam ſparſam per utrumque humerum. Conſtitit, & poſtquam excelſa circumjecit oculos ſuperbia elatos, Quæ veſania, inquit, præferre Deos rumore* tantum *cognitos iis quos* quotidie *videtis? aut quamobrem Latona honoratur per altaria; numen meum eſt adhuc ſine thure? Tantalus eſt mihi pater, cui ſoli conceſſum fuit accedere ad epulas Deorum:*

NOTÆ.

148 *Illam*] Arachnen popularem ſuam, quandoquidem Phrygiæ & Lydiæ imperitabat Tantalus Niobes pater.

149 *Sipylumque*] Fuit Sipylus montis & urbis nomen in Lydia.

152 *Artes*] Intelligit *artes* Lyræ Amphioniæ, per quas Thebani muri ſunt extructi. Alii legunt *arces*, ſed de regno Amphionis ſtatim agitur.

153 *Nec genus*] Nam ab Jove ambo ducebant genus. Ampion enim Jovis ex Antiopa filius fuiſſe dicitur: Niobe verò neptis ipſius Jovis, cum Tantali filia fuerit.

156 *Sinon*] Niobe, quia plus æquo ſibi viſa eſt felix, evaſit infeliciſſima.

157 *Tireſia*] Qui inſignis vates fuit Thebanus, Everi filius.

159 *Iſmenides*] Thebanæ fœminæ; ab Iſmeno Bœotiæ fluvio ſic dictæ.

173 *Superorum*] Illos verò hoſpitio acceptos ad convivium invitavit, in quo Pelopem filium membratim diſcerptum, eorum divinitatem exploraturus, admovit: quâ re ad Tartara detruſus eſt, ubi æternâ fame & ſiti in mediis aquis & epulis torquetur.

Pleïadum

Pleïadum ſoror eſt genitrix mihi: maximus Atlas
Eſt avus, ætherium qui fert cervicibus axem;
Jupiter alter avus. Socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibuſque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis à meque viroque reguntur.
In quamcunque domûs adverto lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. Accedit eodem
Digna Deâ facies. Huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes, & mox generoſque nuruſque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam:
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit.
Nec cælo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt.
Exul erat mundi; donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in undis,
Inſtabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: uteri pars eſt hæc ſeptima noſtri.
Sum felix. Quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major ſum, quam cui poſſit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat: multô mihi plura relinquet.

Soror Pleïadum eſt mea mater: maximus Atlas eſt avus, qui fulcit colle axem cœli: Jupiter alius avus. Glorior etiam quod ille meus *ſocer ſit. Nationes Phrygiæ me timent: regia Cadmi eſt ſub me domina; & muri conſtructi Lyrâ mei conjugis, populuſq; reguntur a me & conjuge. In quamcunque partem domus conjicio oculos, infinitæ divitiæ conſpiciuntur. Eſt mihi quoq; forma digna Dea. Huc adde ſeptem filias, & totidem adoleſcentes; & mox generos & nurus. Petite jam quam rationem habeat noſtra gloriatio; & vereamini præponere Latonam Titanidem, filiam neſcio cujus Cœi, cui* quidem Latonæ *parituræ vaſtiſſima Tellus olim denegavit parvum locum. Veſtra Dea neque recepta eſt cœlo, neque terra, neq; aquis.* A toto *exulabat mundo, donec Delos, miſerata errantem, dixit, Tu vagaris per terras, ego per aquas, & obtulit ſedem fluctuantem. Illa facta eſt mater duorum: hæc eſt pars ſeptima noſtræ ſtirpis. Sum beata: quis enim iſtud diffiteatur? & perſtabo beata. Quis etiam iſtud inficiatur? Numerus me fecit ſecuram. Major ſum quam cui fortuna queat obeſſe: Et tametſi multa auferat, relinquet mihi multo plura.*

NOTÆ.

174 *Pleïadum ſoror*] Taygete, una ex Pleïadibus, Atlantis filia. *Pleïades* verò dictæ ſunt Græcis à navigando, quas ſtellas Latini *Vergilias*, à veris temporis indicatione, appellaverunt.

Ib. *Atlas*] Mauritaniæ rex: Dictus eſt cœlum humeris ſuſtentare Atlas, ideo quod rerum cœleſtium peritiſſimus fuerit ſcrutator.

176 *Alter*] Jupiter enim Tantali pater.

Ib. *Socero*] Quippe patrem habuit Jovem Amphion Niobes maritus.

182 *Septem*] Tzetzes dicit fuiſſe duodecim, quos nominat lib. IV. chil. 141. Sed vide Agell. lib. XX. c. 7. Nat. Com. lib. VI. c. 13. & Hygin. fab. 9.

185 *Quoque*] Ordo eſt: *& audete præferre mihi Latonam genitam neſcio quo Cœo?*

Ib. *Neſcio quo*] Per contemptum loquitur. Latona filia fuit Cœi Gigantis, quæ à Jove compreſſa Apollinem ſimul & Dianam concepit: quod quidem adeo ægrè tulit Juno, ut Serpentem Pythonem immiſerit, qui eam per totum terrarum orbem inſectaretur, nec uſquam parere permitteret. Ubi autem Apollo & Diana nati ſunt, Pythonem ſagittis confixerunt, & Delon, in qua nati ſunt, immobilem reddiderunt.

187 *Negavit*] Quippe terras omnes jurejurando obſtrinxerat Juno, ne parturienti Latonæ locum concederent: latuit tum ſub aqua Delos, quam emergere juſſit Neptunus, & locum parturienti præbere.

191 *Delos*] Dicta eſt *Delos*, ſeu *Manifeſta*, quod cum ſub aquis diu latuiſſet, tandem apparuit; vel potius quod Græcis ortum verſus reſpicientibus maxime appareat. Unde fabula nata eſt, quod Apollo (ſeu Sol) & Diana (ſeu Luna) in ea cunabula habuerunt: cum inde oriri quotidie viderentur, vario eorum motu per Zodiacum ad Inſulæ fluctuationem attributo.

Exceſſere metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum;
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum
Latonæ: Turba quo quantum diſtat ab orba?
Ite ſacris, properate ſacris; laurumque capillis
Ponite. Doponunt; infectaque ſacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt: ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et niſi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea ſim, dubitor: perque omnia ſæcula cultis
Arceor, ô nati, niſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus. Diro convicia facto
Tantalis adjecit: voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis: & me (quod in ipſam recidat) orbam
Dixit; & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait (pœnæ mora longa) querelas.
Dixit idem Phœbe. Celerique per aëra lapſu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope mœnia campus,
Aſſiduis pulſatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant ſubjectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit; fræniſque manu moriente remiſſis,

Mea bona jam ſuperaverunt timorem. Ponite aliquid poſſe ſubtrahi huic numero meorum filiorum; nihilominus deſtituta non reducar ad numerum deorum Latonæ; quo exiguo numero *quantulum diſtat* ab iis *quæ orbæ* ſunt! *Diſcedite a ſacris, feſtinate; & avellite laurum à comis. Deripiunt, & omittunt ſacra imperfecta: &, quod* ſolum *conceditur, colunt numen murmure ſecreto. Dea iniquè tulit; & ſic affata eſt duplicem* ſuam *ſobolem in cacumine Cynthi. Ecce ego mater veſtra magnifica vobis genitis, neque ceſſura cuiquam Dearum niſi Junoni, arguor an ſim Dea; & proterreor ab altaribus honoratis per omne ævum, niſi vos opem fertis, ô filii. Neque hic ſolus* eſt *dolor. Tantalis addidit probra ſavis factis: neque verita eſt vobis præferre ſuos filios: meque inſuper, quod in ipſam redundet, appellavit* prole *deſtitutam; & ſceleſta* ſpecimen *dedit linguæ paternæ. Latona parabat addere preces cum hæc retuliſſet: Omitte, inquit Apollo, conqueri (ſupplicii ſpatium longum;) Phœbe idem dixit: & obducti nubibus pervenerant ad arcem Cadmeïda celeri deſcenſu per aerem. Erat planities vaſta non longe à mœnibus proculcata aſſiduo equorum curſu, ubi numerus rotarum, & rigida ungula in pulverem reſolverant glebas ſuppoſitas. Ibi pars ſeptem filiorum Amphionis fatigant equos, & urgent terga rubentia purpura Tyria; & tractant habenas auro intextas. E quibus Iſmenus, qui olim primum* uteri *onus fuerat ſuæ matri, dum agit in certum gyrum curſus equi* ſui, *& reprimit ora ſpumantia; Hei mihi! vociferatur, & trajectus per medium pectus fert ſagittas, & habenis elapſis manu moriente,*

NOTÆ.

204 *Cynthi*] Qui Deli mons fuit, à quo Apollo *Cynthius*, Diana *Cynthia* dicta eſt.

211 *Tantalis*] Niobe Tantali filia.

213 *Paternam*] *Linguam paternam* dicit, quod deorum ſecreta mortalibus effutiiſſe dictus Tantalus.

216 *Phœbe*] *Diana*, quæ & Luna dicitur.

217 *Cadmeïda*] Thebanam à Cadmo extructam.

218 *Campus.*] Hippodromus.

222 *Rubentia*] Quia purpureis ephippiis & phalaris equi inſtructi & inſtrati.

223 *Terga*] Equorum oſtro inſtratorum.

224 *Sarcina prima*] Maximus natu.

In

In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetræ,
Fræna dabat Sipylus: veluti cum præſcius imbris
Nube fugit viſa, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit, ne quà levis effluat aura.
Fræna dabat. Dantem non evitabile telum
Conſequitur; ſummaq; tremens cervice ſagitta
Hæſit; & extabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa jubaſque
Volvitur; & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuere labori,
Tranſierant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuere ſimul: ſimul incurvata dolore
Membra ſolo poſuere; ſimul ſuprema jacentes
Lumina verſarunt; animam ſimul exhalârunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. Nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſicthona vulnus
Afficit. Ictus erat, quà crus eſſe incipit, & quà
Mollia nervoſus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis; ſeque ejaculatus in altum
Emicat, & longe terebratâ proſilit aurâ.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Dîque ô communiter omnes,
Dixerat, (ignarus non omnes eſſe rogandos)

decidit paulatim in latus à dextro humero. Sipylus proximus relaxabat habenas, audito ſtrepitu pharetræ per aerem; veluti cum nauclerus præcognoſcens tempeſtatem fugit nube conſpecta, & explicat vela pendentia undique, ne qua levis ventus elabatur. Laxabat habenas. Sagitta ineluctabilis pertingit laxantem, & tremens adhæſit ſummitati cervicis: & ferrum nudum prominebat ex gutture. Ille, ut erat pronus, deſſuit per colla equi *concitati, & jubas; & inficit terram cruore tepido. Miſer Phadimus & Tantalus hæres nominis avi, poſtquam deſiiſſent à labore ſolito, tranſierant ad opus juvenile ſplendida palæſtra: & jam commiſerant pectora luctantia pectoribus, ſtricto amplexu, cum ſagitta impulſa arcu adducto tranſfixit utrumque, ſicut erant connexi. Una conqueſti ſunt; unâ demiſerunt in terram artus protritos dolore; una proſtrati torſerunt oculos ultimos; una ſpiritum efflaverunt. Alphenor intuetur, & percutiens pectus apertum accurrit, ut ſoletur membra frigida complexibus, & ſternitur in pia ſedulitate; nam Delius perrumpit illi intima viſcera ferro mortifero. Quod cum extractum eſt, pars pulmonis eſt abſtracta,* unà *cum* telo *hamato, & ſanguis eſt ejectus in aerem cum ſpiritu. At una plaga non conficit juvenem Damaſichthonem. Percuſſus fuerat qua* parte *tibia incipit eſſe, & qua poples nervoſus nectit mollia internodia. Et dum conatur eripere fatale telum manu, alia ſagitta eſt impacta per jugulum uſque ad pennas, Cruor hanc ejecit: cumque in altum prorumperet, exilit & longe fertur aere diviſo. Ultimus Ilioneus tetenderat in cœlum lacertos nihil promoturos orando, & dixerat, ô Dii omnes, communiter (neſcius non omnes eſſe orandos,) ignoſcite.*

NOTÆ.

229 *Armo*] Equi.
231 *Fræna dabat*] Ut fugeret.
237 *Colla admiſſa*] Equi colla in fugam concitati, laxatis illi frænis.
240 *Laburi*] Agitationi equorum.
241 *Nitidæ*] Quia oleo perungebantur luctaturi.
255 *Qua crus*] Adeoque in genu, ab eo enim crus incipit, & protenditur uſque ad talos è ſura & tibia conſtans.
263 *Non omnes*] Sola enim Latona cum Apolline & Diana placanda erat.

Parcite. Motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non altâ percuſſo corde ſagittâ.
Fama mali, populique dolor, lacrymæque ſuorum
Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ,
Mirantem potuiſſe; iraſcentemque quod auſi
Hoc eſſent Superi, quod tantum Juris haberent,
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe Niobe diſtabat ab illa,
Quæ modo Latoïs populum ſubmoverat aris:
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel hoſti!
Corporibus gelidis incumbit; & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tendens,
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore;
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
[Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem]
Efferor: exulta; victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quam tibi felici. Poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: inſonuit contento nervus ab arcu;
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax. Stabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens hærentia viſcere tela,
Impoſito fratri moribunda relanguit ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubitò; duplicataque vulnere cæco eſt.
(Oraque non preſſit, niſi poſtquam ſpiritus exit.)
Hæc fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.

Apollo *Arcitenens* miſericordia *tactus fuerat, cum jam ſagitta non fuit revocabilis. Ille tamen procubuit leviſſimo ictu, corde afflicto non profundo vulnere. Rumor damni, & dolor plebis, & fletus ſuorum fecerunt matrem certam cladis repentinæ, quæ ſtupebat Deos potuiſſe* tot filios ſuos interficere, *& indignabatur non veritos eſſe hoc, & quod tantum haberent poteſtatis. Nam pater Amphion, ferro trajecto per pectus, obiens ſimul finem impoſuerit vitæ & dolori. Heu! quantum hæc Niobe diſpar erat ab illa Niobe quæ modo arcuerat populum ab altaribus Latonæ; & ſuperba ambulaverat per urbem mediam, ſuorum invidiam* in ſe *concitans; at nunc flenda etiam inimicis! Devolvitur in corpora frigida, & paſſim dat oſcula ultima omnibus* ſuis *filiis. A quibus porrigens lacertos* planctu *lividos ad ſydera, Paſcere ſæva Latona, inquit, noſtro dolore, paſcere, & exple cor tuum mea ærumna: & exple ſæva viſcera: efferor per ſeptem* natorum *obitus: exſili, et triumpha hoſtis ſuperior. Quamobrem verò ſuperior? plura mihi reſtant infelici, quam tibi beatæ. Superior ſum etiam poſt tot obitus. Finierat; nervus ſtrepuit ab arcu adducto, qui tremeſecit omnes excepta Niobe. illa eſt audax ob dolorem, Sorores adſunt cum pullis veſtibus coma projecta ad lectos fratrum; è quibus una avellens ſagittas infixas cordi, moriens defecit ore impoſito ori fratris. Altera aggreſſa delinire dolorem infelicis matris repente ſiluit, et eſt incurvata ad terram improviſa plaga, neque clauſit os niſi dum anima receſſit. Hæc nequicquam fugiens cadit; illa procumbit moriens in ſororem: hæc ſeſe occultat, cerneres illam tremere.*

NOTÆ.

273 *Hæc*] Mœrens; non jam, prole extincta, ſuperbiens.

275 *Reſupina*] Id eſt, quæ elato & ſuperbo vultu per urbem inceſſerat. V. 168.

283 *Efferor*] *Viva ad ſepulchrum feror, filiorum morte.* Videtur enim Niobe unâ cum filiis ſepties quaſi *efferri. Efferor* vox ſepulturæ propria.

284 *Plura*] Hæc Niobe furioſa idcirco jactat, quod ſeptem ei filiæ ſupererant.

289 *Demiſſo crine*] Diſſolutis capillis, ut in luctu fieri ſolet.

Ib. *Toros*] Lectulos in quibus erant ad funus compoſiti.

Sexque

Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Tota veſte tegens, Unam, minimamque relinque,
De multis minimam poſco, clamavit, & unam.
Dumque rogat, pro qua rogat occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos nataſque, virumque:
Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine; lumina mœſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt. Intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta eſt. Ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymas etiamnum marmora manant.
V. Tum verò cuncti manifeſtam numinis iram
Fœmina virque timent: cultuque impenſius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina Divæ.
Utque fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen. Vidi præſens ſtagnumq; lacumque,
Prodigio notum. Nam me jam grandior ævo,
Impatienſque viæ genitor deducere lectos
Juſſerat inde boves; gentiſque illius eunti
Ipſe ducem dederat. Cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacû medio ſacrorum nigra favillâ
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.

Et ſex interfectis, & paſſis varias plagas, ultima ſupererat; quam mater operiens toto corpore, toto amictu, vociferata eſt, concede unam & natu *minimam; peto de multis minimam; & unam. Et dum precatur, obit* ea *pro qua precatur. Orba reſidit inter filios mortuos, & filias & maritum, & indurata eſt arumnis. Nullus ventus agitat comam. Color eſt exſanguis in facie; oculi hærent rigidi in genis triſtibus; nihil eſt vivi in ſtatua. Ipſa quoque lingua intus dirigunt cum duro palato; & venæ non amplius poſſunt palpitare. Neque collum poteſt flecti, neque lacerti agitari, neq; pes incedere. Eſt lapis etiam intra præcordia. Luget tamen, & correpta impetu potentis venti ablata eſt in patriam. Ibi liqueſcit impoſita vertici montis, & ſaxum exſtillat etiamnum lacrymas.*

V. Tunc verò omnes & viri & fœmina metuunt iram numinis; & omnes magis colunt ingentem poteſtatem Deæ gemelliparæ; atque, ut mos eſt, recenſent præterita à facto recentiore. E quibus unus inquit, incolæ etiam feracis Lyciæ non contempſerunt inulti Divam. Factum eſt quidem minus cognitum contemptu virorum, ſed tamen ſtupendum. Vidi ipſe cum ibi *adeſſem & ſtagnum, & lacum nobilem miraculo. Nam pater* meus *jam ætate provectior, & impar itineri faciundo imperaverat* me *deducere inde boves electos; & ipſe dederat* mihi *proficiſcenti ducem ex illa natione: quocum dum circumeo paſcua, ecce antiquum altare erectum erat in medio ſtagni, fuſcum atro cinere, cinctum arundinibus tremulis.*

NOTÆ.

303 *Diriguit*] Petrefacta eſt, quia ſtupefacta.

311 *In patriam*] Thebis, inquit Apollodorus, lib. III. relictis, vidua jam atque orba in Sipylum ad patrem Tantalum rediit, &c.

312 *Lacrymas*] Utrum hoc propter ſudorem marmoris? an à rupis, & metalli vapore falſo? Namq; Sipylum, referente Plinio lib. V. c. 29. quod ante Tantalis vocabatur, caput eſt Mæoniæ, ubi nunc eſt ſtagnum ſale abundans. An denique quod in liberorum ſepulchro ſtatuam lapideam quæ lacrymari videbatur, ſibi Niobe erexerit?

315 *Gemelliparæ*] Latonæ, quæ Apollinem & Dianam uno partu edidit.

317 *Lyciæ*] Regio eſt minoris Aſiæ ad mare mediterraneum porrecta, infra Lydiam.

323 *Gentiſque*] mihi itineris ducem addidit Lycium.

Reſti-

Reſtitit, & pavido, Faveas mihi, murmure dixit,
Dux meus: & ſimili Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine ſoret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei: cum talia reddidit hoſpes:
Non hac, ô juvenis, montanum numen in ara eſt,
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis inſula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur;
Inque ſuo portaſſe ſinu duo numina natos.
Jamque Chimæriferæ, cum Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Fortè lacum melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores:
Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſataque membra parabam:
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul. Vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu. Et caſu tendebant brachia nati.

Dux meus ſubſtitit, & dixit murmure timido, Adſis, Dea; & ego dixi pari murmure, Adſis. Nihilominus exquirebam an altare eſſet Naïadum, an Fauni, an Dei alicujus indigenæ: ô Juvenis, non Deus monticola huic aræ præeſt. Illa dicit hoc ſuum, quam olim regia Juno orbe expulit; quam precantem vix Delos incerta excepit, tum cum inſula levis circum fluctuabat. Latona innixa palmæ ſimul & (olivæ) arbori Minervæ, peperit gemellos, noverca nolente. Et cum peperiſſet dicitur etiam hinc fugiſſe Junonem, & tuliſſe in ſuo ſinu duo numina ex ſe orta. Et jam, cum Sol ardens incenderet agros, Dea oppreſſa longo labore in campis Lyciæ Chimæras ferentis exhauſta contraxit ſitim à calore Solis; & filii avidi exſuxerant mammas lac emittentes. Fortè vidit è longinquo ſtagnum aquæ dulcioris in infimis vallibus: ruſtici ibi colligebant fruticoſa vimina cum juncis, & ulvam naſcentem in paludibus. Titania adivit, & genu flexo demiſit ſe in terram; ut bibitura traheret frigidam aquam. Agreſtis multitudo prohibent. Dea ſic eſt allocuta prohibentes: Quamobrem arcetis ab aquis? uſus aquarum eſt publicus; neque natura privatum fecit cuiquam ſolem, neque aerem neque aquas ſubtiles: acceſſi ad dona communia. Quæ tamen oro ſupplex ut concedatis. Ego non volebam hic lavare artus, & membra deſeſſa, ſed ſedare ſitim: os loquentis eſt exſiccatum, & guttura areſcunt, & vix datur tranſitus vocis ab illis. Hauſtus aquæ erit mihi loco nectaris, atque agnoſcam ſimul accepiſſe vitam: præbueritis vitam in aqua. Iſti etiam vos molliant, qui porrigunt parvos lacertos è noſtro gremio: & fortè filii porrigebant lacertos.

Notæ.

320 *Indigenane*] Qui non aliunde venerit, ſed ibi ortus ſit ubi colitur: quaſi inde genitus.

336 *Noverca*] Junone Jovis conjuge, quæ adeo Apollinis & Dianæ noverca.

339 *Chimæriferæ*] Fuit Poëtis Chimæra monſtrum caput habens Leonis, ventrem Capræ, & caudam Draconis; reverà autem mons Lyciæ ignivomus, cujus cacumen leones, medium capræ, radices autem ſerpentes frequentabant.

341 *Sidereo*] *Sidus* aliquando κατ' ἐξοχὴν pro ſole ponitur.

343 *Lacum*] Fontem Melam vocat Prob. ad Virg. Georg. 2. l. & paſtorem, qui prohibebat, Neoclem.

358 *Hi*] Infantes, Apollo & Diana.

Quem

Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minaſque,
Ni procul abſcedat, conviciaq; inſuper addunt.
Nec ſatis hoc. Ipſos etiam pedibuſque manuque
Turbavere lacus: imoque è gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movere maligno.
Diſtulit ira ſitim. Neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Deâ: tollenſque ad ſidera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.
Eveniunt optata Deæ. Juvat îſſe ſub undas,
Et modo tota cavâ ſubmergere membra palude:
Nunc proferre caput; ſummo modo gurgite nare:
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſidere; ſæpe
In gelidos reſilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulſoque pudore,
Quamvis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant,
Vox quoq; jam rauca eſt, inflataq; colla tumeſcunt:
Ipſaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret: Venter, pars maxima corporis, albet;
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

VI. Sic ubi neſcio quis Lycia de gente virorum
Rettulit exitium; Satyri reminiſcitur alter:
Quem Tritoniacâ Latoïs arundine victum
Affecit pœnâ. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non eſt, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis eſt ſummos derepta per artus:
Nec quicquam, niſi vulnus, erat. Cruor undiq; manat;

Quem non potuiſſet flectere lenis oratio Deæ? Iſti tamen pertinaciter arcent precantem: atque inſuper adjiciunt minas, niſi procul eat, & probra. Neque iſtud ſatis: lutulenta fecerunt inſuper ipſa ſtagna pedibus & manibus: & huc illuc agitaverunt cœnum ex ultimo gurgite ſaltu protervo. Ira pauliſper *remiſit ſitim: neque verò jam filia Cœi precatur* ruſticos *indigna* hæc patiantes, *neque poteſt amplius proferre voces humiliores Dea, & porrigens manus ad aſtra, in omne ævum, inquit, vivatis in iſto ſtagno. Vota Deæ abſolvuntur. Gaudent ſe condere ſub aquis, & nunc tingere totum corpus profundo ſtagno, nunc exerere caput, nunc natare in ſupremo lacu, ſæpe requieſcere ad ripam ejus, ſæpe reſilire in frigida ſtagna. Et nunc etiam utuntur contumelioſis linguis ad jurgia, & pudore amiſſo quanquam ſint ſub undis, ſub undis* tamen *nituntur convicia jactare. Vox etiam eſt rauca, & colla tumida inflantur; & ipſa probra diducunt ora hiantia. Dorſum junctum eſt capiti, collum videtur* quaſi *de medio reciſum, tergum eſt viride, alvus, pars maxima corporis, alba eſt, & recentes ranæ ſeſe jactant in palude lutulenta.*

VI. *Poſtquam neſcio quis ſic narravit interitum hominum de natione Lycia, alius commemorat* Marſyam *Satyrum, quem* Apollo *Latonæ filius mulctavit ſupplicio, poſtquam illum viciſſet calamo Tritoniaco. Quamobrem, ait meam* pellem *mihi diripis? Ah pœnitet: ah, vociferabatur, fiſtula non eſt tanti,* ut hâc pœnâ affici debeam. *Cutis eſt ablata vociferanti ab extremis membris: neque erat quicquam niſi plaga. Sanguis fluit ex omni parte;*

NOTÆ.

376 *Sub aqua*] Repetitio hæc immediata *ſub aqua, ſub aqua*, ranarum coaxationem exprimere videtur.

383 *Satyri*] Marſyas fuit, qui certamine victus, pelle privatus eſt ab Apolline; ex ejus verò corpore tantus defluxit ſanguis, ut in fluvium fuerit commutatus, qui dicebatur *Marſyas*. Cujus elegantem deſcriptionem vide apud Q. Curtium lib. 4. ſub initio.

384 *Tritoniacâ*] Tibiam dicit, quam Pallas ad Tritonem paludem nata invenit: Sed oris ſui deformitate dum eam inflaret, indignata eam abjecit. Reperit Marſyas, & uſque adeo ſibi placuit ejus ſono, ut Apollinem ipſum ad muſicæ certamen provocare auſus fuerit.

Detecti-

Detectique patent nervi: trepidæque ſine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viſcera poſſis,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ, ſylvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et nymphæ flêrunt: & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emiſit in auras:
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidiſſimus amnis.
VII. Talibus extemplò redit ad præſentia dictis
Vulgus; & extinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia eſt. Tamen hanc quoq; dicitur unus
Flêſſe Pelops: humeroque ſuas ad pectora poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeuſque fuit. Manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe Deos: Aliiſque repertis,
Qui locus eſt juguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. Impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
VIII. Finitimi proceres coëunt: urbeſque propinquæ
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argoſque, & Sparte, Pelopeiadeſque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ,

& nervi nudati apparent; & venæ trementes ſine ulla cute palpitant. Liceat numerare præcordia micantia, & fibras penitus conſpectas in pectore. Fauni agreſtes, Dii nemorum, & fratres Satyri, & Olympus tunc etiam illuſtris, & Nymphæ luxerunt eum, *& quiſquis pavit greges* ovium *lanas ferentium, et armenta boum cornuta in illis montibus. Terra ferax irrigata eſt, et irrigata excepit lacrymas cadentes, ac abſorbuit profundis meatibus. Quas ubi fecit aquam, ejecit in aerem inanem. Inde deſcendens in mare æſtuoſum per pronas ripas, nomen conſecutus eſt Marſya, fluvius limpidiſſimus Phrygiæ*

VII. *Talibus narratis, ſtatim plebs revertitur ad præſentia* infortunia, *et deflent Amphionem mortuum* una *cum prole. Invidiam* omnem *in matrem* conjiciunt: *cæterum unus Pelops fertur etiam luxiſſe hanc, atque exhibuiſſe ebur in humero lævo poſtquam deripuit amictus ſuos ad pectus. Hic humerus fuit ex carne et ejuſdem coloris ac dexter quando natus eſt:*

dein dicunt Deos conſeruiſſe artus diſſectos manibus parentis; cæteriſque inventis, pars qua eſt inter collum et extremum lacertum deſiderata eſt. Ebur affixum eſt in locum ejus partis quæ non inveniebatur; et eo Deorum *beneficio Pelops fuit reſtitutus.*

VIII. *Optimates proximi conveniunt; et oppida vicina Argos, et Sparta, et Mycenæ Pelopeides, et Calydon nondum odio habita Dianæ irata,*

NOTÆ.

393 *Olympus*] Satyrus etiam qui Marſyæ fuit diſcipulus, aliisfrater.

397 *Venis*] Venas terræ puta eſſe meatus Aquarum & Spirituum.

404. *Pelops*] Tantali filius, Niobes frater.

405 *Deduxit*] Lugentium more veſtes divellit.

Ib. *Ebur oſtendiſſe*] Pelopem diſcerptum Tantalus Dis epulantibus obtulerat, quod illi nefas cum advertiſſent, Pelopis membra iterum compoſuerunt. niſi quod humeri ſiniſtri loco, quem Ceres comederat, eburneum appoſuerunt.

409 *Qui Locus*] Humerus qui medius eſt iner jugulum & brachii ſummitatem.

414 *Argos*] Urbs eſt clariſſima Peloponneſi, ſicut & Sparta itemque Mycenæ, quas Pelops vel certe ejus poſteri auxiſſe feruntur.

415 *Calydon*] Urbs Ætoliæ, à Calydone Endymionis filio cognominata, ad Pelopon

Orche-

Orchomenoſque ferox, & nobilis ære Corinthos,
Meſſeneque ferax, Patræque, humileſque Cleonæ,
Et Nelêa Pylos, neque adhuc Pittheïa Trœzen;
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriuſque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolæ ceſſaſtis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibuſque viriſque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes junxit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.

& Orchomenus ſæva, & Corinthus celebris ære, & Meſſene fertilis, & Patræ, & exiguæ Cleonæ, & Pylus Nelea, & Trœzen nondum Pittheïa dicta, *& urbes aliæ quæ clauduntur ab Iſthmo bimari, quæque extra Iſthmum ſitæ ab illo conſpiciuntur, rogaverunt ſuos reges ut accederent conſolandi* gratia. *Quis poſſit fidem adhibere? Sola Athenæ deeſtis* humanitatis officio: Cui *bellum impedimento fuit, & exercitus barbarus adductus per mare imminebat muris Mopſopiis: Tereus Thracius hunc* exercitum *fugaverat armis auxiliaribus; & habebat nomen magnum ex victoria. Quem potentem divitiis & viris, & trahentem genus clarum à magno Marte, Pandion ſibi devinxit conjugio Procnes. Juno pronuba non favit illi toro, neque Hymenæus, neque Gratia. Furiæ prætulerunt tædas* novæ nuptæ, *quas de funebribus* rogis *rapuerunt: Furiæ adornaverunt lectum; & bubo obſcœnus inſedit tecto, & ſtetit in faſtigio thalami.*

Notæ.

neſi Septentrionem, cujus agris irata Diana, quod ab Oeneo rege primitias diis omnibus reliquis offerente præterita eſſet, aprum ferociſſimum immiſit, quem Meleager interemit.

416 *Orchomenos*] Arcadiæ urbs; alia eſt & Bœotiæ.

Ib. *Ære*] Æs Corinthium magno in pretio fuit, & ad vaſa expetitum. Capta à L. Mummio & incenſa Corintho, incendio permiſtis plurimis ſtatuis atque ſimulacris, æris, auri, argentique venæ in commune fluxere.

417 *Humiles*] Non à ſitu, ſed incolarum paucitate.

Ib. *Meſſene*] Meſſene eſt in Peloponneſo, cujus incolæ bellis plurimis adverſus Lacedæmonios claruerunt.

Ib. *Patræ*] Sunt in Achaïa, ad Septentrionem.

Ib. *Cleonæ*] Oppidulum Argolidis.

418 *Nelea*] A Neleo Neſtoris patre regnata, in Meſſenia ſita.

Ib. *Neque adhuc*] Nondum Pittheus, Theſei avus maternus, ibi regnavit. Trœze urbs eſt Peloponneſi.

419 *Bimari*] Iſthmus dicitur terra inter duo maria coarctata, atque adeo *bimaris*; quomodo hic Corinthiacus Ægæo & Ioniо- alluitur. Intra Iſthmum ſunt Peloponneſi urbes, extra verò Achaïæ.

Ib. *Clauduntur*] Iſthmo clauſas intellige urbes quas habet Peloponneſus.

421 *Credere*] *Quis crederet urbem humanitatis ſtudiis adeo claram officio defuturam? Sed excuſanda erat, quippe obſidione preſſa à Barbaris, forte Amazonum, copiis.*

423 *Mopſopios*] Athenienſes, à Mopſopo rege ſic dictos, in quos Amazones illo tempore, auxilio aſſumtis Scythis, incurſarunt, qua de re Juſtinus.

424 *Tereus*] Thraciæ rex fuit, Martis filius.

426 *Pandion*] Rex Athenarum.

427 *Gradivo*] Mars eſt à *gradiendo*, vel ab haſtæ vibratione Græcè ſic dictus, viz. à κραδάω vel κραδαίνω.

428 *Procnes*] Quæ Pandionis fuit filia.

Ib. *Juno*] Quæ Juga & pronuba dicta, ſine cujus numine nullum poſſet feliciter coaleſcere conjugium.

429 *Hymenæus*] Quem jam ſæpe ad nuptias invocatum deum diximus.

Ib. *Gratia*] Tres fuerunt, perpetuæ Veneris comites, Aglaïa, Thalia, Euphroſyne.

430 *Eumenides*] Hæc omnia inauſpicatas nuptias prædicunt. Vide ſimilia de Didonis & Æneæ conjugio, Virg. Lib. Æn. 4.

Hâc ave conjuncti Procne Tereuſque; parentes
Hâc ave ſunt facti. Gratulata eſt ſcilicet illis
Thracia: Dîſque ipſi grâtes egere: diemque,
Quaque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, feſtam juſſere vocari.
Uſque adeo latet utilitas! Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendæ mitte ſorori,
Vel ſoror huc veniat. Rediturам tempore parvo
Promittes ſocero. Magni mihi numinis inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci; veloque & remige portus
Cecropios intrat; Piræaque littora tangit.
Ut primum ſoceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur, infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat, adventûs cauſam, mandata referre
Conjugis; & celeres miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit magno dives Philomela paratu;
Divitior formâ: quales audire ſolemus
Naïadas & Dryadas mediis incedere ſilvis:
Si modò des illis cultus, ſimileſque paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus;
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis:
Aut frondem, poſitaſque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies. Sed & hunc innata libido
Exſtimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt. Flagrat vitio gentiſque ſuoque,
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutriciſque fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum:
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quod non effræno captus amore
Auſit; nec capiunt incluſas pectora flammas.
Jamque moras malè fert; cupidoque revertitur ore

Procne & Tereus commiſſi ſunt hoc augurio; facti ſunt parentes hoc augurio. Scilicet Thracia gratulata eſt illis; & ipſi gratias egerunt Diis; & voluerunt appellari diem feriatum, quo filia Pandionis nupta eſt regi illuſtri, & quo Itys natus eſt. Uſque adeo ignoratur quod bonum eſt! Jam Titan vexerat tempora per quinque Autumnos anni renovati; cum Procne demulcens maritum, Si quid apud te poſſum, inquit, vel mitte me ſorori viſendæ, vel ſoror huc accedat. Pollicearis ſocero eam *brevi reverſuram. Concedes mihi inſtar numinis ſi vidiſſe* me feceris *ſororem. Ille Imperat naves provehi in mare, atque ingreditur portus Athenienſes velis & remigibus, atque appellit ad littora Attica. Ut primum licuit videre ſocerum, & dextram dextræ conjungere, oratio inchoatur infelici præſagio. Cœperat narrare cauſam itineris & juſſa uxoris, & promittere veloces reditus* Philomelæ, ſiquidem *miſſa* fuerit: *ecce Philomela adeſt ſplendida ſupero ornatu, ſplendidior pulchritudine; & quales ſolemus audire Naiadas & Dryadas ambulare in mediis ſilvis, ſi modo addas illis ornatus & ſimiles apparatus. Tereus non aliter incenſus eſt viſa puella, quam ſi quis ſubjiciat ignem flavis ariſtis, aut incendat ramuſculos & herbas impoſitas fœnilibus. Vultus quidem inſignis, ſed ingenita libido etiam hunc excitat; & in illis terris homines ſunt* maxime *propenſi in Venerem. Uritur vitio gentis & ſuo. Impenſius ſtimulatur corrumpere cuſtodiam comitum, & fidem nutricis, aut etiam delinire illam magnis muneribus, atque inſumere totum regnum; vel auferre, & tueri ablatam crudeli bello. Neque quicquam eſt quod non audeat irretitus immoderato amore: neque pectus eſt capax reconditi ignis. Jamque inique fert moras, & redit ad* commemoranda *juſſa*

Notæ.

437 *Itys*] Terei & Procnes filius.

446 *Cecropios*] Athenienſes, à Cecrope rege Athenarum.

Ib. *Piræaque*] Fuit Piræum navale & portus Athenienſis, à Themiſtocle inſtructus.

453 *Dryadas*] Nymphæ inter ſilveſtres formoſiſſimæ, quæ tamen Philomelæ ſpeciem non æquarent, niſi pari etiam ornatu indutæ.

Ad

Ad mandata Procnes; & agit ſua vota ſub illis.
Facundum faciebat amor. Quotieſque rogabat
Ulterius juſto, Procnen ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas; tanquam mandâſſet & illas.
Prô Superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius: laudemque à crimine ſumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patrioſq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit uſque, ſalutem.
Spectat eam Tereus; præcontrectatque videndo:
Oſculaque, & collo circumdata brachia cernens;
Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit. Et quoties amplectitur illa parentem,
Eſſe parens vellet; neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates: & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo reſtabat; equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi:
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur. Hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius, quamvis ſeceſſit, in illa
Æſtuat: & repetens faciem, motuſque, manuſque,
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat: &, generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſa coëgit,
[Et voluere ambæ, voluiſti tu quoque, Tereu.]
Do tibi: perque fidem, cognataq; pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore:
Et mihi ſollicitæ lenimen dulce ſenectæ

Procnes ore cupido, & promovet ſua vota ſub ſimulatione *deſiderii* quo flagrabat Procne. *Amor reddebat diſertum: & quoties orabat plus quam juſtum eſſet, dicebat Procnen ſic optare. Adjecit etiam lacrymas, quaſi etiam imperaſſet illas: Proh Dii, quantum corda hominum habent obſcura ignorantia! Tereus creditur eſſe pius ipſo conatu ſacinoris, & habet laudem à crimine. Quid quod Philomela idem optat? & blande amplectens ulnis humeros patris, poſcit uſque & per ſuam, & contra ſuam ſalutem, ut diſcedat viſura* ſuam *ſororem. Tereus eam intuetur, & ante eam contrectat videndo, & cernens ora, & lacertos circumductos collo, ſumit omnia pro aculeis, & tædis, & eſca furoris. Et quoties illa complectitur patrem, optaret eſſe pater; neque enim eſſet minus impius. Pater ſuperatur prece utriuſque. Illa lætatur & gratias agit patri, & miſera arbitratur bene id ceſſiſſe duabus, quod erit luctuoſum duabus. Jam parvus labor ſupererat Soli, &* ejus *equi feriebant pedibus ſpatium cæli deorſum vergentis (i. e.* occidui) *Dapes regiæ, & vinum in vaſis deauratis apponitur menſis: inde ſua corpora committuntur ſomno ſuavi. At rex Odryſius, quanquam* ſeorſim *ſe receperat, ardet tamen in Philomela; & revolvens mente vultum, & motus, & manus, putat qualia vult* iſta *quæ nondum vidit: & ipſe alit ſuas flammas, amore impediente ſomnum. Dies advenerat, & Pandion amplexus dextram generi abituri, commendat* illi *comitem lacrymis prorumpentibus. Ego, (ſiquidem utraque exoptavit, & tu* quoque *cupiviſti, Tereu) committo tibi hanc, dilecte gener, quoniam pia cauſa ſuaſit: & precor ſupplex per fidem, & corda cognata, & per Deos, ut protegas* eam *amore patrio: & remittas mihi ocyus amabile ſolatium ſenectutis*

Notæ.

477 *Contraque ſuam*] Quia Tereo non ſolum ſtuprata, ſed etiam lingua fuit privata.

478 *Præcontrectat*] Tanto libidinis ardore Philomelam intuetur, ut oculis antequam manibus contrectare videatur.

486 *Equi*] Solis trahentes currum.

Ib. *Exiguus*] Pene erat diei finis.

490 *Odryſius*] Tereum dicit, ab Odryſis Thraciæ populis, ſic dictum.

Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoq; quamprimùm (ſatis eſt procul eſſe ſoro-
Si pietas ulla eſt, ad me, Philomela, redito. [rem,)
Mandabat; pariterque ſuæ dabat oſcula natæ:
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriuſque poposcit;
Inter ſeque datas junxit; natamque nepotemque
Abſentes memori pro ſe jubet ore ſalutent:
Supremumque vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitque ſuæ præſagia mentis.
At ſimul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ;
Admotumque fretum remis, telluſque repulſa eſt;
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
Exſultatque, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus: & nuſquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus prædator obuncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in ſua littora feſſis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſilvis obſcura vetuſtis:
Atq; ibi pallentem, trepidamq; & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, ubi ſit germana, rogantem,
Includit: faſſuſque nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat; fruſtra clamato ſæpe parente,
Sæpe ſorore ſua: magnis ſuper omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidoſque timet, quibus hæſerat, ungues:
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, cæſis plangore lacertis,
Intendens palmas, Prô diris, Barbare, factis,
Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrymis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbâſti. Pellex ego facta ſorori:
Tu geminis conjux. Non hæc mihi debita pœna.

anxia de reditu filiæ (*omne ſpatium erit nobis longum.*) *Tu quoque, Philomela, ſi pietas eſt aliqua, reverte ad me ocyus: ſatis eſt, quod ſoror* tua Procne *longe* à me *abeſt.* Hujuſmodi *mandata dedit: atque ſimul baſia præbebat ſuæ filiæ: & molles lacryma fluebant inter jubendum. Et poſtquam petivit dextras utriuſque in teſtimonium fidei, & conſeruit junctas inter ſe, mandat ut ſalutem impertiantur ore memori, et filiæ ſuæ* Procne, *& nepoti* Ity qui *abfuerunt: Et vix potuit dicere extremum vale,* ita *vox impediebatur ſuſpiriis: & reformidavit divinationes ſuæ mentis. At cum primum Philomela eſt impoſita picta navi, & mare percuſſum remis, & terra relicta, Vicimus,* vociferatur: *mea deſideria avehuntur mecum. Atque barbarus triumphat, & ægre differt animo ſua gaudia, & nuſquam dimovit oculos ab illa. Non ſecus ac cum avis Jovis rapax* aquila *unguibus acutis depoſuit leporem in excelſo nido;* lepus *correptus non poteſt effugere,* illa autem *avida intuetur ſuam pradam. Jamque itinere confecto deſcenderant in ſua littora de navibus jactus, cum rex ducit filiam Pandionis in excelſa ſtabula, tecta annoſis arboribus; atque ibi includit pallidam, trementem, & omnia timentem, & jam lacrymantem, & petentem ubi ſit* ſua *ſoror; & poſtquam profeſſus eſſet amorem infandum, vi vincit puellam, & unam, patre ſæpe nequicquam citato, ſæpe ſorore ſuâ, maxime vero Diis magnis.*

Illa trepidat tanquam agna timida, quæ vulnerata erepta faucibus veteris lupi, nondum ſibi videtur ſecura; & tanquam columba, plumis ſuis infectis ſuo ſanguine, timet adhuc atque horret ungues aſperos quibus incluſa erat. Mox ubi animus rediit, diſcerptam comam habens, ſimilis lugenti, brachiis contuſis plangendo, porrigens manus, Proh, inquit, Barbare, nefando facinore, proh inhumane, neque juſſa patris cum lacrymis piis te tetigerunt, neque mea virginitas, neque fœdera connubialia? Omnia confudiſti. Ego ſum facta adultera ſorori, tu maritus utrique. Non ſum digna hoc ſupplicio.

Quin

Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc Superi cernunt; ſi numina Divûm
Sunt aliquid; ſi non perierunt omnia mecum;
Quandocunque mihi pœnas dabis. Ipſa pudore
Projecto tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa movebo.
Audiat hæc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni;
Nec minor hâc metus eſt: causâ ſtimulatus utrâque;
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat enſem:
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat;
Spemque ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, & nomen patris uſque vocanti,
Luctantique loqui comprenſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. Radix micat ultima linguæ.
Ipſa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Sæpe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reverti:
Conjuge quæ viſo germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.

Et lacrymæ fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque atras veſtes: & inane ſepulcrum
Conſtituit: falſiſque piacula manibus infert:
Et luget non ſic lugendæ fata ſororis.

Quamobrem non eripis hanc animam, ne quod nefas tibi maneat perpetrandum, *perfide? atque utinam eripuiſſes ante ſceleſtos concubitus; crimine caruiſſem moriens. Si tamen Dii hæc vident, ſi poteſtas eorum eſt aliquid, ſi omnia non interierunt mecum, aliquando exſolves mihi pœnas. Ego ipſa propalabo tua facinora pudore depoſito. Siquidem mihi liceat accedam ad homines; ſi tenebor clauſa in nemoribus implebo nemora, & movebo lapides conſcios. Cœlum iſtud audiat, & ſi quis Deus eſt in illo. Poſtquam ira crudelis tyranni eſt excita ejuſmodi* vocibus, *neque timor eſt ira levior, impulſus utraque cauſa* ira & timore, *educit vagina gladium quo fuit inſtructus, & cogit correptam capillis ferre vincula, brachiis retortis in tergum. Philomela parabat jugulum, & conceperat ſpem ſuæ necis gladio conſpecto. Ille abſcidit duro gladio linguam correptam forcipe, dum* illa interim *indignatur, & uſque citat nomen parentis, & conatur loqui: ultima radix linguæ movetur. Ipſa* lingua *jacet, & palpitans murmurat ſuper terram,* ſanguine ipſius *nigrantem. Atque ut cauda ſerpentis interciſi conſuevit micare, vibrat; & moriens* videtur *quærere veſtigia dominæ. Dicitur etiam iterum tentaſſe ſua libidine corpus* lingua *mutilatum poſt hoc ſcelus: (O rem pene incredibilem.) Audet redire ad Procnen poſt talia facinora: quæ marito conſpecto rogat de ſorore; at ille emittit gemitus ſimulatos, & refert mortem fictam* Philomelæ. *Et lacrymæ* Terei *perſuaſerunt* ei, ut ſororis mortem veram eſſe crederet. *Procne lacerat ab humeris veſtes micantes lato auro. Et tegitur pullo amictu: & ſtruit vacuum ſepulcrum; & infert piacula fictis umbris: & deflet ſortem ſororis non ita deflendæ.*

NOTÆ.

560 *Dominæ*] *Philomelæ*, ad quam modo quaſi dominam pertinebat.

568 *Inane*] Cadavere vacuum, quod Græci κενοτάφιον, Latini *Tumulum Honorarium* vocant, quale ad eorum manes qui peregre interierant, placandos, tranſitumque Stygium impetrandum, ſolebant extruere.

569 *Falſis*] Quia nondum mortua erat Philomela.

570 *Non ſic*] Quia potius erat ulciſcenda.

Signa

Apollo *Deus* Lucis *percurrerat duodecim ſigna exacto anno. Quid facere poſſet Philomela? Cuſtodes obſtant effugio; muri ſtabulorum alte ſunt ædificati duris lapidibus: os mutum ſcelus indicare non poteſt. Magna ſagacitas* oritur ex *anxietate; & calliditas adeſt rebus afflictis.* Illa *aſtuta telæ barbaricæ inſeruit licia, & implicuit rubras literas filis candidis, indicium facinoris; & poſtquam abſoluta eſſent, dedit uni* ex ancillis, *& precatur geſtis ut portet ad dominam. Illa portavit ad Procnen* quæ *rogata* fuerat portare, *neque novit quid offerat in illis. Conjux crudelis tyranni explicat telam, & legit literas luctuoſas ſuæ ſororis: & (mirum potuiſſe* eam tacere) *tacet: dolor occluſit os; & voces ſatis infenſæ deſtituerunt linguam quærentem: neque ſpatium datur lugendi. Sed perturbatura* omne *fas & nefas prorumpit; & tota verſatur in imaginatione ſupplicii* quo maritum afficiat. *Tempus erat quo mulieres Thraciæ conſueverunt celebrare ſacra Triëterica Bacchi. Nox conſcia ſacris. Rhodope fremit nocte tinnitibus æris acute* ſonantis: *regina eſt egreſſa domo ſua nocte: & ornatur more Bacchantium; & ſumit arma furialia. Caput obducitur pampinis: pellis cervina pendet à lævo latere; haſta levis imponitur humero. Procne furens per ſilvas, agmine comitante ſuarum, terribilis, & impulſa furiis iræ, imitatur tuas* furias, *Bacche: Pervenit denique ad ſtabula devia: atque exululat, Evoëque perſtrepit, & proterit portas;*

Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo:
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium eſt: miſeriſque venit ſolertia rebus.
Stamina barbaricâ ſuſpendit callida telâ:
Purpureaſque notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominæ geſtu rogat. Illa rogata
Pertulit ad Procnen: nec ſcit quid tradat in illis.
Evolvit veſtes ſævi matrona tyranni:
Germanæque ſuæ carmen miſerabile legit:
Et (mirum potuiſſe!) ſilet. Dolor ora repreſſit:
Verbaque quærenti ſatis indignantia linguæ
Defuerunt: nec flere vacat. Sed faſq; nefaſque
Confuſura ruit: pœnæque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Triëterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. Nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte ſua eſt egreſſa domo regina: Deique
Ritibus inſtruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina ſiniſtro
Vellera dependent: humero levis incubat haſta.
Concita per ſilvas, turba comitante ſuarum,
Terribilis Procne, furiiſque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimilat. Venit ad ſtabula avia tandem:
Exululatque, Evoëque ſonat, portaſque refringit:

NOTÆ.

571 *Luſtraverat*] *Irradiaverat, aut circumierat.*

576 *Barbarica*] Telam Phrygio more texuiſſe dicit, qua fati ſui iniquitatem perſcripſerit.

581 *Veſtes*] A Philomelâ miſſas.

582 *Carmen*] Narrationem, indicium.

583 *Mirum potuiſſe*] Siquidem fœmina, & vehementer dolens.

Ib. *Dolor*] Quia maximus, quique ad certam vindictam attentus.

587 *Triëterica*] Feſta, Græcè *à tribus annis* dicta, tertio quoque anno, in triennalis expeditionis memoriam, quam in Indiam Bacchus ſuſcepit.

588 *Sithoniæ*] Thraciæ; nam Sithonia pars eſt Thraciæ.

Ib. *Nox conſcia*] Quia ſacra Bacchi nocte ſolebant celebrari.

589 *Rhodope*] Mons Thraciæ.

Ib. *Æris acuti*] Id eſt, tympanorum ex ære acute ſonantium, quibus inſanientes etiam utebantur.

593 *Vellera*] Nebrides dicit, ſeu damarum aut cervorum pelles, quas in Bacchi ſacris adhibebant.

Ib. *Haſta*] Thyrſum dicit, quod geſtamen erat Bacchantium, haſta pampinis vel hedera involuta.

597 *Evoëque*] Vide ſuprà, lib. IV. v. 522.

Germa-

Germanamque rapit: raptæque inſignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit.
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, ſacrorum pignora demit,
Oraque develat miſeræ pudibunda ſorori;
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Suſtinet hæc oculos; pellex ſibi viſa ſororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Teſtarique Deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Procne, fletumque ſororis
Corripiens, non eſt lacrymis hic, inquit, agendum,
Sed ferro; ſed ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremâro,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontẽ animam expellam. Magnũ quodcunq; paravi:
Quid ſit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. Quid poſſit, ab illo
Admonita eſt: oculiſque tuens immitibus, Ah quam
Es ſimilis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triſte parat facinus; tacitâque exæſtuat irâ.
Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Miſtaque blanditiis puerilibus oſcula junxit;
Mota quidem eſt genitrix, infractaque conſtitit ira:
Invitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia matrem pietate labare

& aufert ſororem, & aptat ablata habitus Bacchi, & tegit faciem foliis hederarum, & ducens ſtupefactam trahit ad domum ſuam. Cum miſera Philomela advertit ſe intrâſſe domum ſceleſtam, horrore extimuit, *& expalluit toto vultu. Procne adepta locum* ſecretum, *deponit ornamenta ſacrificiorum, & aperit vultus verecundos infelicis ſororis; & illam amplectitur. Verum hæc non audet contra erigere oculos, cum ſibi viſa eſſet adultera ſororis: atque facie in terram demiſſa, cum vellet jurare & Deos in teſtimonium vocare, illud opprobrium ſibi oblatum fuiſſe per vim, manu* illud ſignificat quod *voce* indicare non poterat. *Procne ipſa æſtuat, neque continet iram ſuam, & reprehendens lacrymas ſororis: Non, ait, hic eſt faciendum fletibus ſed ferro, ſed ſi quid habes quod poſſit ſuperare ferrum. O ſoror ego me inſtitui ad omne nefas* perpetrandum. *Aut poſtquam ego incendero domum regiam tædis, injiciam perfidum Tereum in medios ignes: aut exſecabo cultro linguam, aut oculos, aut membra quæ tibi rapuerunt pudicitiam; aut exturbabo* corpore *animam ſceleſtam per mille plagas. Quodcumque inſtitui magnum* eſt: *neſcio* tamen *adhuc quale ſit* futurum. *Dum Procne talia exequitur; Itys properabat ad matrem: docta eſt ab illo quo* malo *poſſet* Tereum afficere: *atque* illum *adſpiciens torvis oculis, Ah, inquit, quam ſimilis es genitori! nec plura locuta luctuoſum factum meditatur, & exardet ſecreta ira. Poſtquam tamen filius adiit, atque matrem ſalutavit, & implicuit collo parva brachia, & dedit ſuavia juncta adulationibus puerilibus, mater tacta eſt quidem, & ira imminuta eſt: atque oculi coacti humidi facti ſunt lacrymis obortis. Sed cum primum advertit* ſe *genitricem* ad miſericordiam

Notæ.

603 *Pignora*] Hederas, Corvinas pelles, Haſtam.

615 *Artificem*] Auctorem & nefandi inceſtûs actorem.

618 *Magnum*] *Supplicium ſcilicet vel malum.*

619 *Quid ſit*] Nondum decrevi, quo malo Tereum affectura ſim.

Ib. *Peragit talia*] Dum talia loquitur, & minatur.

620 *Ab illo*] Quia illo præſente, eundem in dapibus patri apponendum Procne excogitavit.

627 *Infractaque conſtitit ira*] Hoceſt, ira, quam conceperat in filium Procne, ipſius blanditiis *infracta*, i. e. penitus, aut multum fracta.

629 *Matrem*] *Matrem* hic pro *affectu materno* Procnes ponit Poëta.

Senſit;

Senſit: ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias; raptâ ſilet altera linguâ?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras. Scelus eſt pietas in conjuge Tereo.
Nec mora; traxit Ityn: veluti Gangetica cervæ
Lactantem fœtum per ſylvas tigris opacas.
Utque domûs altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Eja, & jam, mater, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Procne, lateri quà pectus adhæret;
Nec vultum avertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit.
Vivaq; adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cavis exultat ahenis:
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis:
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites famuloſque removit.
Ipſe ſedens ſolio Tereus ſublimis avito
Veſcitur: inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
Tantaque nox animi eſt, Ityn huc arceſſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Procne:
Jamque ſuæ cupiens exſiſtere nuncia cladis,
Intus habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit ille,
Atque ubi ſit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali cæde capillis,
Proſiliit, Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui, & meritis teſtari gaudia dictis,
Thracius ingenti menſas clamore repellit,

flecti ex nimio amore; rursus deflexit oculos a filio ad faciem ſororis; & intuens ambos alternis vicibus, quamobrem, ait, unus me demulcet blandimentis, altera tacet ſublata lingua? Quamobrem illa non appellat germanam quam hic dicit genitricem? Cogita, ô filia Pandionis, cui viro ſis nupta. Deſciſcis à priſtina claritate. *Scelus eſt pietate* uti *in maritum Tereum. Et ſine omni cunctatione, corripuit Ityn; veluti cum Tigris Gangetica* rapit *fœtum lactantem cervæ per obſcuras ſilvas. Cumque eſſent in vaſtæ domus parte ſecretiore, Procne percutit gladio* puerum *porrigentem manus, & jam cognoſcentem ſuam mortem, & jam vociferantem, Eja genitrix; & inſilientem in collum*; percutit eum *quâ parte pectus committitur lateri. Neque detorquet oculos. Unus ictus ſatis erat illi ad necem; Philomela aperit ejus jugulum gladio. Atque diſcerpunt artus adhuc vivos, et habentes adhuc aliquid animæ. Pars ejus fervet in amplis cacabis; pars crepitat in verubus: pars domus ſecreta infecta eſt ſanie. Conjux admovet his menſis Tereum* cædis filii *neſcium; cumque ſimulâſſet ſacrificium ritu patrio, ad quod ſit fas ſoli marito accedere, &*

mandavit comites et ſervos. Ipſe Tereus poſitus in excelſo atque in ſolio avito epulatur, et demittit in ſuum ventrem filium ſuum. Et tanta erat cæcitas mentis. Adducite huc Ityn, inquit. Procne nequit occultare inhumanam lætitiam; et jam exoptans eſſe nuntia exitii a ſe facti, Habes, inquit, intra teipſum *quod petis. Ille oculos verſat in omnes partes, et petit ubi ſit. Cum illum quæreret, atque citaret, Philomela, ſicut habuit crines ſolutos nefanda cæde, prorupit, et jecit caput ſanguinolentum Ityos in faciem genitoris: neque unquam magis optavit poſſe fari, atque indicare lætitiam dignâ oratione. Tereus* Rex *Thracius evertit menſas magno clamore,*

NOTÆ.

634 *Cui ſis*] Seipſam alloquitur. *Ego ſum nata e Pandione viro generoſiſſimo, omniq; virtute prædito rege: nupta tamen conjugi turpiſſimo.*

635 *Degeneras*] *A tuis degeneras, ſi tantum ſcelus inultum patiaris:* hoc ideo dicit; quod materno affectu ſeſe ab ulciſcenda injuria revocari ſentiret.

636 *Gangetica*] Indica, à Gange maximo Indiæ fluvio.

648 *Patrii*] Athenienſis.

660 *Meritis*] *Appoſitis, convenientibus,* quæ tantum gaudium ſeu vindictæ ſolatium expoſceret.

Vipe-

Vipereaſque ciet Stygiâ de valle ſorores:
Et modo, ſi poſſit, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, ſemeſaque viſcera geſtit:
Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera ſilvas:
Altera tecta ſubit. Neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ; ſignataq; ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui ſtant in vertice criſtæ:
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæq; extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
VIII. Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Juſtitiâ dubium, validiſne potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Fœmineæ ſortis; ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri, fuit: Boreæ Tereus Thraceſque nocebant:
Dilectaque diu caruit Deus Orithyïa,
Dum rogat, & precibus mavult quam viribus uti.

atque vocat ſorores vipereas de valle inferna; & nititur, modo ut poſſit, evomere ex aperto pectore cibos, & viſcera dimidia parte comeſa: Nunc luget, & ſe appellat triſte ſepulcrum filii, nunc perſequitur ſtricto enſe filias Pandionis. Arbitrareris harum corpora tolli pennis: & revera *ſublata erant pennis: quarum una it in nemora; altera ſe recipit in domicilia. Neque adhuc ſigna necis abierunt a pectore, & pluma eſt maculata cruore. Ille celer ſua ira, & deſiderio vindicta mutatur in avem; in cujus ſummo capite criſtæ eminent. Roſtrum nimium extenditur vice longi mucronis,* quo fugientes ſequebatur. *Avis vocatur Upupa: vultus videtur armis inſtructus. Hæc ærumna deturbavit Pandionem ad Manes inferos ante tempus & ultimos dies productæ ſenectutis.*

VIII. *Erechtheus ſumit imperium loci, & regni gubernationem;* atque *incertum eſt* fueritne *major æquitate, an armis potentibus. Ille quidem genuerat quatuor mares & totidem conditionis fœmineæ: ſed pulcritudo duarum erat æqualis: è quibus Cephalus Æolides fuit beatus te uxore, Procri: Tereus & Thraces oberant Boreæ; & hic Deus diu deſideravit amatam Orithyïam, dum orat, & ſatius credit orare quam vim facere.*

NOTÆ.

662 *Vipereas*] Furias vocat Tereus, quas antea colubris, capillorum loco, horridas vidimus.

664 *Viſcera*] Ityn dicit: Sunt namque nati parentum *viſcera*.

667 *Cecropidum*] *Athenienſium*, Procnes & Philomelæ.

Ib. *Pennis*] Ita velociter à Tereo fugerunt, ut volare crederes.

668 *Altera ſilvas*] Philomela in luſciniam mutata.

669 *Altera tecta*] Procne in hirundinem transfigurata.

672 *Volucrem*] Upupam quæ à Græcis *Epops* dicitur; quam quidam Terei tempore primò in Daulide, & quidem in Terei tumulo viſam ſcriptitârunt.

674 *Armata*] Ita pennæ circa oculos ſunt diſpoſitæ, ut eos *galea* fere tectos habere videatur.

677 *Erechtheus*] Qui rex fuit Athenis ante Pandionem poſteriorem, Procnes & Philomelæ patrem; ut regum Athenienſium ſeriem turbâſſe Poëta videatur, quam Pauſanias & Euſebius tradiderunt. Ita enim illa ſe habet. *Actæus*, ut nonnullis placet, primus Atticam tenuit, deinde *Cecrops*, *Cranaus*, *Amphictyon*, *Erichthonius*, *Pandion*, *Erechtheus*, *Cecrops* II. *Pandion* II. *Ægeus* Theſei pater.

680 *Duarum*] Procris & Orithyïæ.

681 *Æolides*] Cephalus erat filius Deionei, cui pater fuit Æolus, juxta Pauſaniam; Deionei gener juxta Strabonem, lib. XX.

682 *Boreæ*] Hoc eſt, facinus recens Terei, & Thracum nota ſævitia nocebant Boreæ (qui Thrax, & Strymonis fl. filius) Orythyïæ nuptias ambienti.

Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus irâ,
Quæ ſolita eſt illi nimiumque domeſtica vento;
Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animoſque minaces,
Admovique preces; quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt: Vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cum fratres cœlo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Ut medius noſtris concurſibus intonet æther:
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hâc ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerq;
Non orandus erat, ſed vi faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excuſſit pennas; quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit æquor.
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum, pavidamque metu caligine tectus
Orithyïan amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortiùs ignes.
Nec prius aërii curſûs ſuppreſſit habenas
Quam Ciconum tenuit populos, & mœnia, raptor.
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,

At poſtquam nihil profecerat lenibus verbis, terribilis indignatione, quæ familiaris eſt & nimium frequens illi vento; & jure, inquit, quamobrem enim omiſi mea arma, feritatem, & potentiam, & iram, & ſpiritus minaces, atque adhibui blandas voces, quibus mihi turpe eſt uti? Violentia me decet: fugo per vim opacas nubes; commoveo mare per vim, & dejicio nodoſas quercus, & facio duras nives, & verbero tellurem grandine. Ego idem, cum incurri in fratres in aëre patenti, nam is mihi eſt campus, tantis viribus certo, ut aër medius perſonet noſtris certaminibus, & flammæ erumpant eliſæ ex amplis nubibus. Ego idem cum intravi cavas ſpeluncas terræ, & turbidus ſubmiſi meum dorſum infimis antris, perterrefacio Umbras & totum mundum. Oportuit me ambire nuptias his auxiliis; & Erechtheus erat parandus ſocer per vim, non rogandus. Poſtquam Boreas hæc dixiſſet, aut non minora iſtis, agitavit pennas, quarum motibus tota terra eſt agitata, & vaſtum mare fremuit: atque ducens pallam pulverulentam per ſuprema faſtigia, radit terram, & obductus tenebris amans comprehendit nigris alis Orithyïam timore exſanguem. Dum volat, amor concuſſus validius æſtuavit; neque ante prædo lora traxit aut cohibuit curſum aerium, quam pervenerat ad populos & muros Ciconum. Ibi Athenienſis facta eſt & uxor Boreæ frigidi tyranni,

NOTÆ.

687 *Et merito*] *Dilecta*, ſupple, *careo Orithyïa*. Sed terribilis & indignantis venti impetum oportuit præcipiti illa oratione exprimere.

694 *Campus*] *In aëre libero campus meus eſt, in quo pro arbitrio volito ac diſcurro.*

695 *Intonet*] Ex phyſicorum mente, qui ex colliſione nubium tonitru aiunt commoveri, & fulmina emitti.

696 *Eliſi*] Excuſſi è nubibus, earum exploſione.

697 *Idem ego*] Hoc etiam ex eorum ſententia: volunt enim Terræ-motus fieri per ventos in cavernis terræ clauſos, unde ſine magno impetu exire non poſſint.

697 *Convexa*] Pro *concava*, ut paſſim apud Poëtas: *convexus* enim propriè de exteriore globi rotunditate dicitur; *concavus* de interiore.

703 *Pennas*] Quas ventis affigere ob celerem motum placet Poëtis.

705 *Pulveream*] Eleganter, & ex natura ſicci venti: unde Boreas vocatur *Scopa viarum*, & verſu ſequenti *verrit humum*.

710 *Ciconum*] Qui populi ſunt Thraciæ, juxta Hebrum.

711 *Actæa*] Athenienſis Orithyïa.

Et

Et genitrix facta eſt : partus enixa gemellos ;
Cætera qui matris pennas genitoris haberent.
Non tamen has unà memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis ;
Implumes Calaïſque puer Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
Cingere utrumque latus ; pariter flaveſcere malæ.
Ergo, ubi conceſſit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non motum primâ petiere carinâ.

& mater ; cum emiſiſſet gemellos, qui habebant pennas patris, reliqua matris. Dicunt tamen has pennas *non fuiſſe ortas ſimul cum corpore : & Calaïs & Zethes fuerunt implumes, dum barba prolixa rubicundæ comæ deerat. Mox pennæ cœperunt ſimul tegere utrumque latus in modum avium, & malæ ſimul flaveſcere. Ergo ubi ætas puerilis locum dedit juventuti, iverunt prima navi cum Minyis ad vellera fulgentia ſplendente lana, per mare non* prius *agitatum.*

NOTÆ.

712 *Gemellos*] Calain & Zethen.

720 *Vellera*] De aureo illo arietis vellere loquitur, qui Phryxum in Colchos portavit ; quod ille, immolato ariete, in luco Martis ſuſpendit ; Argonautæ, Jaſone duce, ſurripuerunt. De quibus deinceps.

Ib. *Minyis*] Argonautas dicit, qui à Minyis omnium præſtantiſſimis, id nomen habuerunt. Fuerunt autem Minyæ Theſſaliæ populi, quibus Minyas, Orchomeni fluvii filius, nomen impoſuit.

721 *Per mare*] Pelias, quo ſibi retineret Theſſaliæ regnum, quod tutelæ ſuæ commiſſum fuerat ab Æſone patre Jaſonis ſub hac fide, ut reſtitueretur Jaſoni adulto ; ſimul oraculo monitus, ut ſibi caveret ab Æolidis, cum ex his multos de medio ſuſtuliſſet, neque idem in Jaſone liceret, ſub prætextu ſpecioſo immortalis gloriæ ex repetito vellere aureo, quod Phryxus in Colchidem portaverat, in certum mortis diſcrimen illum amandavit, qui tamen victor rediit. Iſ. Tzetzes ad Lycophronem ibi : τ' ξεινοδόκχης ὃν πεῖ' Οἰνόνης φυγάς.

Ib. *Non motum*] quia primam longam navem fuiſſe volunt Argo, quam Argos quidam à nonnullis dicitur texuiſſe, qui & illi nomen impoſuit. Quanquam alii aliter ; non primam, ne quidem apud Græcos voluerunt multi : plures denique ad expeditionem Colchicam profectas non pauci arbitrantur.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEON

LIBER VII.

ARGUMENTUM.

Postquam Jason domum cum Medea rediit, Æsoni socero suo illa juventutem reddidit. Eandemque & Peliæ pollicita, præmisso arietis in agnum transmutati specimine, dolo eum occidit. Inde per varia loca multis insignia transformationibus delata, post occisos liberos, Ægeo nupsit. Contra hunc postea bellum movit Minos, collectis undique copiis; ut & è Paro. Quam cum Arne quondam prodidisset, in monedulam fuerat conversa. Æacus verò ab Ægeo stetit, & ad eum Myrmidones suos, è formicis ortos, auxilio misit, duce Cephalo; qui aliquando uxorem suam, mutatâ sibi formâ, in adulterium pellexerat, canemque suum simul cum vulpe in saxa converti viderat.

I. JAmque fretum Minyæ Pagasæa puppe secabant,
Perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam
Phineus visus erat, juvenesq; Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugârant;

INTERPRETATIO.

I. *Et jam Minyæ sulcabant mare navi Pagasaâ; et Phineus visus erat agens miseram senectutem in cæcitate continua; et juvenes Borea sati abegerant aves virgineas ab ore infelicis senis;*

NOTÆ.

1 *Minyæ*] Argonautæ; vide vers. 720. libri superioris.

Ib. *Pagasæa*] Argo est à Pagasis Thessaliæ urbe, non procul à Pelio monte, juxta quam fabricata est navis sic dicta.

2 *Perpetua sub nocte*] Quia occæcatus; hæc est enim Phinei fabula. Agenoris seu Phœnicis fuit filius rex Arcadiæ, vel potius Thraciæ, qui Cleopatra, Boreæ filia, in uxorem sumpta, duos quos ex ea susceperat filios, Harpalices vel Idææ superinductæ novercæ consilio, oculis privavit: quamobrem à diis eo supplicio affectus, ut cæcus ipse Harpyïas assiduas haberet sceleris vindices, quæ mensam deprædarentur. Argonautas verò cum benigne accepisset, tanto malo ab illis liberatus est; quippe qui adversus Harpyïas Calain & Zethen alatos fratres immiserunt, à quibus usque ad Strophadas insulas profligatæ sunt.

3 *Juvenes*] Calain dicit & Zethen, quos Borea fatos ante diximus.

4 *Virgineas*] Harpyïas dicit, quæ vultu virgineo, auribus ursinis, corpore vulturino, manibus uncis, volatiles fictæ, Ponti ac Terræ filiæ. Vide Virg. Æn. v. 212.

Multaque

Multaque perpeſſi claro ſub Iäſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxeaq; vellera poſcunt;
Lexq; datur numeris magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æëtias ignes,
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat: Fruſtra, Medea, repugnas,
Neſcio quis Deus obſtat, ait. Mirumque, niſi hoc eſt,
Aut aliquid certè ſimile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque;
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames, dare. Vivat, an ille
Occidat, in Dîs eſt. Vivat tamen; idque precari
Vel ſine amore licet. Quid enim commiſit Iäſon?
Quam niſi crudelem non tangat Iäſonis ætas,
Et genus, & virtus? quam non, ut cætera deſint,

& perpeſſi plurima ſub illuſtri Jaſone, appulerant denique ad fluctus impetuoſos lutulenti Phaſidis. Et dum inviſunt regem, atq; petunt pellem Phryxi, & conditio tremenda proponitur numero ingentium certaminum, interea Æëtias admittit violentum amorem: Et poſtquam diu reſtitiſſet, neque poſſet ſuperare amoris æſtum ratione; Nequicquam, dicit, reſiſtis, Medea, neſcio quis Deus prohibet: mirumque, niſi hoc eſt quod appellatur amare, aut certè aliquid ſimile huic. Nam quamobrem mandata parentis mihi videntur nimium aſpera? Sunt etiam nimium aſpera. Quamobrem metuo, ne is, quem modo deniq; ſum intuita, occidat? quæ cauſa tanti metus? Miſera expelle ignes ferventes corde virgineo, ſi queas. Siquidem liceret, ſapientior eſſem. Sed vis nova rapit nolentem; atq; Amor aliud inſinuat, ratio aliud: Video potiora, atq; iis aſſentior, in pejora ruo. Quamobrem ardes in advena, puella regia; atque cupis nuptias peregrinæ regionis? Hæc quoque regio poteſt dare quod diligas. Penes Deos eſt, an ille vivat an intereat. Vivat nihilominus; atque licet id orare ſine amore. Nam quid patravit Jaſon? quam niſi immitem non moveat juventus Jaſonis, & nobilitas, & virtus? quam non poſſit tangere ejus *elegantia,*

NOTÆ.

5 *Jaſone*] Qui Argonautarum dux, Æſonis filius. Adi notas in verſ. 721. libri ſuperioris.

6 *Phaſidos*] Phaſis fluvius eſt Colchidis.

7 *Regem*] Æëten Medeæ patrem.

Ib. *Phryxeaque*] Pellem dicit arietis, quo Phryxus in Colchos vectus: quem quidem arietem pædagogum fuiſſe nomine *Crium*, latinè Arietem nonnulli: Alii navem volunt fuiſſe, cujus in prora inſigne Aries. Phryxum quod attinet, Athamantis fuit & Nepheles filius, cui per multas ambages cum Ino, ſuperinducta noverca, inſidias ſtruceret, Mater arietem vellere aureo Neptuno & Theophane natum, ut nonnullis placet, tradidit, quo per aëra unà cum ſorore Helle aſportaretur. Atque ille quidem incolumis in Colchicam terram pervenit, ſorore tamen amiſſa, quæ periculi magnitudine exterrita in mare decidit, quod ab ea *Helleſpontus* dictum.

8 *Numeris laborum*] Plurimos ſuperandos eſſe labores priuſquam vellus aureum deriperet, Æëta Jaſoni, illud poſcenti, reſponderat.

9 *Concipit*] Juno & Pallas de Jaſone ſollicitæ, propter certamina tam periculoſa, illi ab Æëta propoſita, Veneri perſuaſerunt, ut Cupidinem ad Medeam mitteret, qui Jaſonis amore ipſam inflammaret.

Ib. *Æëtias*] Medea eſt Æëtæ filia, quæ amore flagrans, quo conſilio pericula vitare poſſet, Jaſonem perdocuit.

19 *Nova vis*] Magna amoris potentia mihi nunquam antehac experta.

Forma

Forma movere poteſt? certè mea pectora movit.
At, niſi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretque ſuæ ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculoſque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenaſque feros, inſopitumque draconem?
Dî meliora velint. Quanquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtrâ,
Ut, per me ſoſpes, ſine me det lintea ventis,
Virque ſit alterius; pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ,
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. Quid tuta times? accingere; & omnem
Pelle moram. Tibi ſe ſemper debebit Iäſon,
Te face ſolenni junget ſibi; perque Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turbâ.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deoſque,
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?

quanquam reliqua deſiderentur? Sanè tetigit meum cor. At, niſi juvero, inficietur ſpiritu taurorum, & dimicabit cum ſua ſegete, nempe *cum hoſtibus terra genitis; aut objicietur fera præda rapaci draconi. Si ego hoc tulero, tum me agnoſcam ortam ex tigride, & gerere ferrum & ſilices in corde. Quamobrem etiam non video procumbentem, & reos facio oculos ſpectando? Quamobrem non inſtigo tauros adverſus illum, & crudeles homines terra genitos, & draconem pervigilem? Dii latiora concedant. Quanquam non iſta mihi oranda, ſed facienda. Egone verò tradam regna genitoris, & neſcio quis peregrinus incolumis erit noſtro auxilio, ut, per me ſalvus, tamen ſine me navem ſolvat, & ſit maritus alterius,* ego interim *Medea tradar ſupplicio? Si poteſt tale facinus admittere, vel præferre nobis aliam, ingratus pereat. Verum non ea eſt illius facies, non ea generoſitas in ingenio, aut elegantia pulcritudinis, ut metuam dolum, & contemptum noſtri beneficii. Atque prius* quam eum juvero, *promittet* me ſibi uxorem futuram; *& vocabo Deos teſtes ad fœdera. Quid metuis tam certa? Aggredere, & ſubmove omnem cunctationem. Jaſon ſe debebit ſemper tibi, Te ſibi adjunget tæda ſolenni, & cantaberis à populo per urbes Græcas Servatrix matrum. Ergo ego deſeram ſororem, & fratrem, & patrem, & Deos, et terram patriam avecta ventis?*

NOTÆ.

29 *Taurorum*] Hi erant labores quos Jaſoni Æeta impoſuit, verſ. 8. ut ignivomos boves jugo ſubjiceret: homines armatos è terra ortos, & Draconem ſuperaret.

30 *Suæ Segeti*] De armatis hominibus loquitur, qui ex ſatis draconis dentibus exſurgentes, Jaſonis ſatoris *ſeges* dicuntur.

31 *Draconi*] Immanis ille erat & pervigil, qui vellus aureum cuſtodiebat.

34 *Cur non et ſpecto*] Ingenioſiſſimè ſe ipſam à crudelitate dehortatur Medea, quæ ad uſque crudelitatis metas ultimas pervadit, quibus terreatur.

37 *Quanquam non*] Quaſi dicat, Sed non opus eſt precari me, ut Dii hæc avertant infortunia, cum ipſa poſſim avertere.

38 *Prodamne*] Statim retrahit ſe, & meminit quantum ſcelus ſit Patrem & ipſius regnum prodere; deinde in priorem ſententiam iterum iterumq; relabitur, huc illuc variè impulſa.

41 *Pœnæ*] Aut dolori, quo afficiar ex illius amore; aut potius ſupplicio, quod mihi infliget pater.

49 *Pelaſgas*] *Græcas*; antiqui enim fuerunt Græciæ populi, qui Pelaſgi dicti ſunt, errabundi, à Pelaſgo Jovis filio nonnullis denominati, qui & Pelaſgiæ provinciæ infra Macedoniam nomen dederunt.

51 *Germanam*] Chalciopen, quæ Phryxo nupſerat.

Ib. *Fratrem*] Abſyrtum.

Nempe

Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. Non magna relinquam;
Magna ſequar: titulum ſervatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoq; fama viget, cultuſque, arteſq; virorum:
Quemq; ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſonidem mutâſſe velim: quo conjuge felix
Et Dîs cara ferar, & vertice ſidera tangam.
Quid, quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibuſque inimica Charybdis
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaq; ſævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq; in läſonis hærens,
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugium me vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? quin aſpice quantum
Aggrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietaſque, pudorq;
Conſtiterant; & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeïdos aras:
Quas nemus umbroſum, ſecretaq; ſilva tegebant.
Et jam fortis erat, pulſuſque reſiderat ardor.

Scilicet genitor eſt terribilis, ſcilicet mea terra eſt barbara, frater adhuc infans; deſideria ſororis faciunt mecum. Deus maximus eſt in me: non deſeram magna; ſequar magna: laudem liberata juventutis Achivæ, & cognitionem terræ humanioris, & urbes, quarum hic etiam laus eſt clara; & cultus, & artes virorum: & Æſonis filium, pro quo ego optarim commutare opes quas univerſus mundus continet; quo marito dicar beata, & Diis accepta, & tangam aſtra capite. Quid ſi montes, neſcio qui, dicuntur congredi in mediis aquis, & Charybdis infenſa navibus nunc haurire æquor, nunc egerere; & Scylla vorax circumdata feris canibus latrare in mari Siculo? Nimirum amplectens quod amo, & manens in ſinu Jaſonis, vehar per vaſtum mare: illum tenens nihil timebo; aut ſi quid verear, verear de ſolo marito. At verò hoc appellas connubium, Medea, & obumbras pulchris nominibus crimen tuum? Imo vide quantum ſcelus incipias, & dum datur, vita crimen. Alſo vit; & Æquum, & pietas, et Pudor haſerunt præoculis; et Amor jam diſcedebat victus. Ibat ad vetera altaria Hecates Perſeïdos, quæ ſilvæ opacæ, et arbores occultæ velabant. Et jam firma erat ad reſiſtendum amorem, et amor extruſus remiſſus erat.

Notæ.

54 *Sororis*] Quæ de filiorum ſalute anxia, quos Argonautæ naufragium paſſos, cum in Græciam patrimonii repetendi cauſa navigarent, opportunè ſervaverant, Medeæ ſororis opem implorabat. Atque adeo rationes omnes diſſolvit Medea, quæ ſuo amori officiebant.

55 *Maximus*] Videor mihi à Deo quodam intus moveri, & vehementius ad hoc impelli: fortè intelligit Deum Cupidinem.

56 *Pubis Achivæ*] Argonautas dicit ex omni juventute Græca delectos.

59 *Quem*] Jaſonem.

61 *Sidera tangam*] *Tangere ſidera* dicuntur, qui ſibi felices videntur.

63 *Montes*] Cyaneas dicit ſeu Symplegades inſulas, vel potius ſcopulos, in ipſo Ponti Euxini oſtio, non magno intervallo diſtantes, qui longè navigantibus modo coïre, modo disjungi videntur.

Ib. *Charybdis*] Gurges eſt in freto Siculo, obvia quæque abſorbens, iterumq; revomens.

65 *Scylla*] Scopulus eſt in freto Siculo è regione Charybdis; de quo ante.

74 *Hecates*] Tam multa & tam diverſa tradunt de Hecate iſta, ut vix certi quicquam de ea dici poſſit. Quidam, cum quibus facit poëta noſter, illam Perſæ faciunt filiam, quæ Æetæ patruo, Solis filio nupſerit, cui Circen, Medeam, & Abſyrtum pepererit; atque eam cum Diana, Luna, & Proſerpina confundunt.

Cum

Cum videt Æsonidem; extinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ; totoque recanduit ore.
Ut solet à ventis alimenta assumere, quæque
Parva sub inducta latuit scintilla favilla,
Crescere, & in vetere agitata resurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, specie præsentis inarsit.
Et casu, solito formosior Æsone natus
Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat; & in vultu, veluti nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat; nec se declinat ab illo.
Ut verò cœpitque loqui, dextramque prehendit;
Hospes & auxilium submissa voce rogavit,
Promisitque torum; lacrymis ait illa profusis,
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. Servabere munere nostro:
Servatus promissa dato. Per sacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, per tanta pericula jurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque usum; lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum;
Consistuntque jugis. Medio Rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri; tactæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrena silices fornace soluti

Cum aspicit Æsonidem; tum ignis oppressus recanduit. Mala sunt pudore suffusa, et erubuit toto vultu. Quemadmodum exigua scintilla, et quæ tecta est sub injecto cinere, solet capere escam ab aura, et augeri et mota renovari in antiquos calores; sic jam segnis amor, quem jam crederes marcescere, excitatus est forma præsentis juvenis, postquam aspexit illum. Et forte filius Æsonis fuit speciosior solito, illa die. Posses veniam dare amanti. Intuetur; et habet oculos intentos in ejus *faciem, quasi nunc primum vidisset: Et arbitratur insana se cernere vultum plusquam humanum; neque deflectit ab illo. Postquam autem cœpit loqui, et manum corripuit, et* quatenus *hospes* fuit *petivit opem verbis supplicibus, et pollicitus est lectum: Illa dicit non sine lacrymis prorumpentibus, Quid agam scio, neque ignorantia illius quod æquum est me fallet, sed Amor. Tutus eris auxilio nostro; sospes memineris stare promissis. Ille jurat per sacra Deæ triformis, et divinitatem quæ erat in illo luco, et per parentem soceri futuri intuentem omnia, et per successus suos, et per tanta discrimina. Verbis suis fidem inveniens continuò accepit gramina incantata, et perdoctus est* eorum *usum; atque hilaris domum rediit. Sequens Aurora disparere fecerat sidera radiantia; populi concurrunt in campum sacrum Martis, et harent in collibus. Rex ipse purpura indutus, et conspicuus sceptro eburno, sedit in media turba. Ecce tauri ahenipedes exspirant ignem naribus adamantinis! et gramina afflata incenduntur. Et sicuti camini referti consueverunt strepere, aut cum saxa excocta fornace terrena*

Notæ.

88 *Nec se declinat*] Nec oculos suos ab illo avertit spectando.

94 *Triformis*] Hecaten dicit, quæ cum una sit, triplex vulgò pingitur. Luna in cœlis, Diana in terris, & Hecate in inferis; quam etiam triplici capite, equi, canis, & hominis, nonnulli finxerunt. Vide infra, vers. 194.

96 *Soceri*] Solem dicit Æëtæ patrem; quanquam propriè Æëtem ipsum socerum Jason appellare debuisset.

97 *Eventus*] Quos in tantis periculis perinde sibi lætos optat, ut fidem servabit.

101 *In arvum*] Campum dicit Marti sacrum, ubi Æripedes tauri domandi, draconis dentes seminandi, terrigenæ prius delendi, quam ad lucum Jason pergeret, & ex fago vellus aureum deriperet.

104 *Adamanteis*] Quas ignis efflatus non posset destruere.

105 *Æripedes*] Habentes pedes ex ære, à Vulcano factos.

107 *Silices*] Periphrasis est calcis.

Concipi-

Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum:
Pectora ſic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant. Tamen illis Æſone natus
Obvius it. Vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco;
Fumificiſque locum mugitibus implevere,
Diriguere metu Minyæ. Subit ille; nec ignes
Sentit anhelatos: tantum medicamina poſſunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppoſitoſque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi; Minyæ clamoribus implent,
Adjiciuntque animos. Galeâ tum ſumit ahenâ
Vipereos dentes; & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem materna ſumit in alvo,
Perque ſuos intus numeros componitur infans,
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis, fœto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.

Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Hæmonii juvenis torquere parantes;
Demiſere metu vultumque animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Utq; peti vidit juvenem tot ab hoſtibus unum,
Palluit; & ſubitò ſine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant à ſe data gramina, carmen

aſtuant irrigatione aquarum fluentium; ſic pectora volventia intus ignes, et fauces ardentes perſtrepunt. Nihilominus filius Æſonis obviam procedit. Tauri truculenti arrexerunt horrendos oculos, et cornua ferro inſtructa ad vultus venientis; et percuſſerunt, terram pulverulentam pede biſido, et impleverunt locum mugitibus ſumantibus, Minya obſtupuerunt pavore. Ille accedit, neque tangitur flammis efflatis: tantum valent incantamenta. Atque palpat manu pendentia palearia, et cogit tauros *ſubmiſſos jugo trahere ponderoſum onus aratri, et findere agrum inſolitum. Colchi ſtupent; Minya acclamationibus hortantur atque addunt animos. Tum* Jaſon *capit ex galea anea dentes draconis, et jacit in arvum ſubactum. Terra emollit ſemina ante imbuta potenti medicamine; qua* ſtatim *augentur; et dentes ſparſi mutantur in nova corpora. Et quemadmodum puerulus induit formam hominis in ventre matris, atque fingitur intus per ſuas* omnes *particulas; neque prodit in aërem publicum niſi maturus; ſic ubi abſoluta eſt ſpecies hominis in viſceribus terræ prægnantis, eritur in campo fœcundo: et quod magis ſtupendum* erat, *movet arma una nata. Quos ubi Græci conſpexerunt nitentes jaculari haſtas mucrone acuto* præfixas *in caput juvenis Hæmonii, dejecerunt faciem et cor pavore. Ipſa* Medea *etiam, qua illum ſecurum præſtiterat, exterrita atque exanimata eſt, cum advertit juvenem ſolum impugnari à tot hoſtibus; et ſtatim gelida facta eſt et exſanguis. Et ne herbæ à ſe oblatæ parum poſſint, cantat carmen*

NOTÆ.

120 *Colchi*] Scythiæ ſunt populi, Ægyptiorum coloni.

Ib. *Implent*] Pro *hortari* hic & aliis in locis apud Poëtas ſumitur. Ut Virg. in Æn. 7.

---------- *Turnus Rutulos animis audacibus implet.*

122 *Vipereos*] Partem dentium Serpentis à Cadmo interfecti ad Æëtem miſerunt Pallas & Mars.

123 *Valido*] Quippe quod armatos homines ex dentibus educeret.

132 *Hæmonii*] Jaſonem dicit Theſſalum; nam aut ab Hæmo monte Theſſaliæ vicino, aut Æmone Deucalionis filio Theſſalia *Hæmonia* ſeu *Æmonia* dicta.

133 *Pelaſgi*] Minyæ, Theſſali.

Auxiliare canit ; ſecretaſque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres ;
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi :
Victoremque tenent ; avidiſque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles ;
Obſtitit incepto pudor : at complexa fuiſſes :
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris : agiſque
Carminibus grates, & Diis auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem,
Qui criſtâ linguiſque tribus præſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci ;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtent ;
Somnus in ignotos oculos ſubrepit : & auro
Heros Æſonius potitur : ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
II. Hæmoniæ matres prognatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres ; congeſtaque flammâ
Thura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abeſt gratantibus Æſon,
Jam propior leto, feſſuſque ſenilibus annis.
Cum ſic Æſonides : O cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quanquam mihi cuncta dediſti,
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum ;

opiferum ; & accerſit artes arcanas. Poſtquam ille projeciſſet magnum lapidem in hoſtes medios, convertit in ipſos bellum à ſe ſummotum. Fratres terra ſati procumbunt per plagas reciprocras, & intereunt bello ſociali. Graci gratulantur, & amplectuntur victorem, & manent in amplexibus. Tu etiam, barbara Medea, *cuperes tenere victorem : Verecundia impedivit incœptum : at amplexa eſſes ; ſed cura famæ compeſcuit te ne faceres. Quod conceditur, gaudes ſecreto amore, & gratias agis incantamentis, & Diis auctoribus eorum. Reſtat ſopire graminibus draconem inſopitum, qui* quidem *criſta & tribus linguis conſpicuus, atque acutis dentibus terribilis, cuſtos erat velleris aurei. Poſtquam in hunc injecit herbas ſucci Lethæi, terque protulit voces inducentes quietum ſoporem, quæ poſſint pacare æquor citum, & flumina agitata ; ſopor illabitur in oculos* ſomni *neſcios : & Heros Æſonius potitur* vellere *aureo ; atque elatus ſpolio, & ferens ſecum, altera ſpolia, auctorem doni, voti compos appulit ad portus Iolciacos cum uxore.*

II. *Matres Hæmoniæ, & patres ætate provecti* ad templa *portant munera pro filiis receptis, & thura cumulata liqueſcunt in igne, & victima devota habens cornua illita auro mactatur. Sed Æſon jam vicinior morti, & confectus ſenio deeſt gratulantibus : Cum ita Æſonides,* ait, *O uxor, cui agnoſco me debere ſalutem, tametſi mihi omnia indulſiſti, & numerus tuorum beneficiorum ſuperat fidem ;*

NOTÆ.

138 *Auxiliare*] Reſervârat ſibi Medea Carmen magicum potentiſſimum, quod adjuvandis veneficiis adhiberet. Hoc ab affectu *auxiliare* & *ſecretas artes* optimè vocat Poëta.

148 *Diis*] Inferis, Hecatæque imprimis.

150 *Tribus*] Triſulca videtur ſerpentum lingua, quia eam celerrimè vibrant.

152 *Lethæi*] Id eſt, oblivionem inducentis, ſomniferi.

155 *Oculos*] Draconis pervigilis, qui nunquam antea dormire conſueverat.

157 *Muneris auctorem*] Medeam, quæ noctu ad velleris aurei cuſtodes per dolum admiſſa, ſimul Argonautas introduxit, raptoque vellere cum Jaſone aufugit.

158 *Iolciacos*] *Theſſalicos :* Fuit enim Iolcus urbs Theſſaliæ, non longè à mari, Jaſonis patria.

161 *Inducta*] De more ſacrorum, in quibus majorum hoſtiarum cornua inaurabantur.

Si

Si tamen hoc poſſunt; quid enim non carmina poſ-
Deme meis annis; & demptos adde parenti. [ſunt?
Nec tenuit lacrymas. Mota eſt pietate rogantis:
Diſſimilemq; animum ſubiit Æëta relictus.
Non tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuæ videar ſpatium tranſcribere vitæ?
Nec ſinat hoc Hecate; nec tu petis æqua; ſed iſto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iaſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. Modo Diva triformis
Adjuvet; & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coïrent,
Efficerentq; orbem. Poſtquam pleniſſima fulſit,
Ac ſolida terras ſpectavit imagine Luna;
Egreditur tectis veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucreſque, feraſ-
que
Solverat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotæque ſilent frondes; ſilet humidus aër.
Sidera ſola micant. Ad quæ ſua brachia tendens
Ter ſe convertit; ter ſumtis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis ululatibus ora
Solvit: &, in dura ſubmiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus aſtra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris
Adjutrixq; venis, cantuſque, arteſq; magarum,
Quæque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis;
Auræque, & venti, monteſque, amneſque, lacuſque,

ſi tamen carmina hoc poſſunt; quid enim carmina non poſſunt? tolle de meis annis, & adjice eos *ſublatos meo patri. Neque compeſcuit fletus. Tacta eſt* Medea *pietate orantis: &* Pater *Æëta, quem deſeruit venit in mentem non ſimili* affectu motam: *Non tamen agnoſcit ejusmodi affectus, Quod, ait, nefas, erupit ex ore tuo, marite? Ego igitur credar poſſe tranſponere in quemquam tempus vitæ tuæ? Neque Hecate hoc concedat, neque tu poſcis juſta: Verum Jaſon, nitar largiri donum majus iſto quod poſcis: Enitemur noſtra ſcientia producere ætatem ſoceri, non demere ex annis tuis:* Hecate *Dea triformis faveat, & propitia adſit magnis conatibus. Tres deerant noctes, ut cornua integra Lunæ concurrerent & implerent Orbem. Poſtquam pleniſſima ſplenduit, ac vidit terras tota forma, prodit domo* Medea *tecta amictu ſoluto, nuda uno pede, ſparſam habens comam per humeros nudos; & ſola dirigit greſſus incertos per alta ſilentia mediæ noctis. Sopor tranquillus tenuerat homines, & aves, & feras: ſepes ſine omni ſtrepitu, & folia quieta tacent: aër madidus tacet, ſola aſtra ſplendent: ad quæ porrigens ſuos lacertos ter ſe convertit; ter aſperſit aquis hauſtis ex fluvio comam; ternis clamoribus aperuit os; atque genu poſito in ſolo arido, Nox, inquit, certiſſima ſecretis, atque ſidera ſplendida, quæ ſuccenturiata eſtis Luci diurnæ* pariter *cum Luna, Tuque triceps Hecate, quæ conſcia noſtris auſis & opifera ades, & incantamenta, & artes Magarum, & Terra, quæ illis præbes potentia gramina, & auræ, & venti, & montes, & fluvii, & ſtagna,*

Notæ.

171 *Tales*] Quales ex pio Jaſonis pectore in patrem erumpebant.

173 *Tranſcribere*] Metaphora ab iis, qui nomina aut pecuniam aliis creditoribus *tranſcribunt.*

179 *Tres aberant*] A plenilunio tres aberant dies. Luna autem veneficiorum præſes, quæ plena efficacius *deſpumat in herbas*, & largiùs *virus lunare miniſtrat*, Lucan. 6.

183 *Nuda pedem*] Ex ſolenni ritu. Magarum Nudipedalia, Nyctelia, & ritus certos habes apud Theoc. Idyll. 2. Virg. Ecl. 4. & Æn. 4. alioſque.

Ib. *Nudos*] Legendum potiùs *nudis.*

194 *Triceps*] Cui caput dextrum equinum, ſiniſtrum caninum, medium humanum vel ſuillum.

& Dii omnes ſilvarum, & Dii omnes noctis adeſte; quorum beneficio, quando libuit, fluvii recurrerunt in ſuas ſcaturigines, ripis ſtupentibus; cohibeo maria quæ mota ſunt, & cieo quieta carmine, fugo nebulas, & nubes immitto, expello & arceſſo ventos, elido vocibus & cantu guttura ſerpentum, & quatio vivas rupes, & quercus erutas ſuo ſolo, & cogo montes trepidare, & Terram boare, & umbras prodire ex ſepulchris. Duco te etiam, Luna, quamvis æra Temeſæa leniant tuos labores. Currus etiam avi pallet noſtro carmine; Aurora fit pallida noſtris ſuccis. Vos, ô ſucci, mihi oppreſſiſtis ignes taurorum, & coëgiſtis collum impatiens jugi ferre curvum aratrum. Vos incendiſtis invicem anguigenas in ſæva certamina: & ſomnum induxiſtis cuſtodi pervigili, & miſiſtis aurum in urbes Græcas cuſtode eluſo. Nunc opus eſt venenis, per quæ ſenecta reparata revertatur ad florem ætatis, & denuo ſumat primos annos. Atque hoc *concedetis; nam neque aſtra incaſſum nituerunt, neque currus adductus cervice draconum alatorum fruſtra adeſt. Currus devolutus ab aere aderat. In quem ſtatim atque inſiliit, atque deliniit colla frænata draconum, & concuſſit manibus levia lora, in altum tollitur, & ex ſublimi intuetur Theſſala Tempe ſubjecta, et admovit dracones regionibus cretoſis; diligenter inſpicit gramina quæ Oſſa, quæ excelſus Pelion, & Othrys, & Pindus, & Olympus major Pindo protulerunt.*

Diique omnes nemorum, Diiq; omnes noctis adeſte:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos; concuſſaque ſiſto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoq; vocoque:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque ſaxa, ſuâ convulſaq; robora terrâ,
Et ſilvas moveo; jubeoq; tremiſcere montes;
Et mugire ſolum, maneſque exire ſepulchris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant. Currus quoque carmine noſtro
Pallet avi; pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetâſtis & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis: & aurum
Vindice decepto Graïas miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis; per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra;
Nec fruſtra Volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. Aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit; frænataq; colla draconum
Permulſit, manibuſq; leves agitavit habenas,
Sublimis rapitur: ſubjectaq; Theſſala Tempe
Deſpicit, & creteis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othryſque, Pinduſque, & Pindo major Olympus,

NOTÆ.

207 *Temeſæa æra*] Pro quibuſvis ex ære ad tinnitum paratis inſtrumentis poſuit; quorum ſono vim carminum, quæ audire non poſſet Luna, frangere ſe veteres arbitrabantur. Eſt verò Temeſa Brutiorum oppidum ære clarum.

209 *Avi*] *Solis* nempe, quem curru vehi voluerunt.

212 *Serpentigenis*] De armatis hominibus loquitur, qui ex draconis à Jaſone ſeminatis dentibus nati erant.

213 *Cuſtodem*] Draconem pervigilem.

214 *Vindice*] Cuſtode Dracone.

222 *Tempe*] Eo nomine appellabatur locus Theſſaliæ amœniſſimus juxta Peneum, ſupra à Poëta deſcriptus.

223 *Creteis*] Creta abundantibus; qualis quidem eſt Theſſalia. Duæ poſteriores ſyllabæ in *creteis* contrahuntur.

224 *Oſſa et Pelion*] Sunt hi omnes montes Theſſaliæ.

Perſpicit:

Perſpicit : & placita partim radice revellit ;
Partim ſuccidit curvamine falcis ahenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi : neque eras immunis, Enipeu :
Nec non Peneæ, nec non Spercheïdes undæ
Contribuêre aliquid, juncoſaq; littora Bœbes.
Carpit & Euboïcâ vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru penniſque draconum,
Nonaq; nox omnes luſtrantem viderat agros ;
Cum rediit : neque erant paſti, niſi odore, dracones ;
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque, foreſque ;
Et tantum cœlo tegitur : refugitque viriles
Contactus ; ſtatuitque aras è ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Juventæ.
Quas ubi verbenis, ſilvaque incinxit agreſti,
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit : cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carcheſia lactis,
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit :
Umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus animâ fraudare ſeniles.

& partim revellit radice probata ; partim ſuccidit curvamine falcis æreæ. Multæ etiam herbæ probatæ ſunt in ripis Apidani, multæ etiam Amphryſi ; neque eras inutilis, Enipeu : fluvius etiam Peneus, atque Spercheus aliquid contulerunt, nec non littora juncoſa Bœbes. Colligit etiam herbam ex Anthedone Euboïca, cujus virus, Glauci corpore nondum transformato, non vulgo cognita eſt. Et jam nona dies & nona nox conſpexerat Medeam *percurrentem campos curru & pennis draconum ; cum rediit ; neque dracones erant refecti niſi odore, & tamen exuerunt pellem longæva ſenectutis. Adveniens ſubſtitit citra limen & januam ; & nullum habet tectum præter cælum, atque ſecubat à marito, & ponit duo altaria ex ceſpite, dexteriore Hecates, at parte ſiniſtra Juventæ. Quæ poſtquam circumdedit verbenis, & frondibus ſilveſtribus, non longe eruta terra, ſacra facit duabus foſſis : atque immittit cultros in jugula ovium nigrarum, & ſpargit ſcrobes apertas cruore. Tum ſuper invertens pocula liquidi vini, atque invertens ærea pocula calidi lactis, una voces profert, & vocat Deos terreſtres, & precatur Deum Umbrarum cum uxore quam rapuit, ne feſtinent privare anima membra ſenilia.*

Notæ.

227 *Curvamine*] Falce ærea curva.

Ib. *Ahenæ*] Æris, utpote purioris metalli, quam ferri uſus in herbis ſecandis, ſpectris fugandis, lunæ laboribus ſublevandis. Macrob. Sat. lib. V. c. 9. Cœl. Rhod. lib. X. cap. 20.

228 *Apidani*] Theſſaliæ eſt fluvius ; uti etiam & Amphryſus.

229 *Immunis*] Apoſtrophe ad fluvium, quem non *immunem*, i. e. ſine munere, fuiſſe ait, quia Medea in illius æque ac cæterorum fluminum ripis herbas collegit.

231 *Bœbes*] Bœbeides Theſſaliæ lacus juxta Bœben, cujus meminit Strabo.

232 *Anthedone*] Urbs fuit Bœotiæ ad Euripum ſeu Euboïcum ſinum poſita.

233 *Glauci*] Qui piſcator in Deum marinum mutatus ; de cujus metamorphoſi infrà lib. XIII. v. 904.

241 *Juventæ*] Quæ alio nomine *Hebe* dicitur, juventutis Dea.

242 *Verbenis*] Eſt verbena herba notiſſima, in ſacris aſſidua, cujus nomine quælibet aris adhibitæ ſæpe intelliguntur.

244 *Atri*] Rite hæc omnia : Sacrificium nempe Diis Inferis nigræ pecudes, nocturno tempore, ſub terra nempe in ſcrobe depreſſa, victimæ capite, latice & omnibus inverſis immolabantur.

246 *Invergens*] *Vergere*, inquit Servius, *eſt converſa in ſiniſtram partem manu ita fundere, ut patera convertatur, quod in ſacris inferis fit : fundere autem eſt ſupina manu libare, quod fit ſacris ſupernis.*

Ib. *Carcheſia*] Pocula ſunt, quæ Græcis tantum nota eſſe ſcripſit Macrobius.

249 *Rapta cum*] Plutonem dicit cum Proſerpina ab eo rapta.

250 *Seniles*] Æſonis, cujus cauſa hæc omnia Medea paraverat.

Quos

Quos ubi placavit precibuſque & murmure longo;
Æſonis effœtum proferri corpus ad aras
Juſſit : & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros :
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. Paſſis Medea capillis
Bacchantûm ritu flagrantes circuit aras :
Multifidaſque faces in foſſa ſanguinis atra
Tingit ; & intinctas geminis accendit in aris.
Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum poſito medicamen aheno
Fervet, & exſultat ; ſpumiſque tumentibus albet.
Illic Hæmonia radices valle reſectas,
Seminaque, floreſque, & ſuccos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas,
Addit & exceptas Luna per nocte pruinas,
Et ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas ;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana Chelydri,
Vivaciſque jecur cervi : quibus inſuper addit
Ora caputque novem cornicis ſæcula paſſæ.
His & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit; ſummiſque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aheno

Quos poſtquam delinivit precibus & longo murmure, imperavit exhauſtum corpus Æſonis produci ad altaria, & extendit in graminibus paſſis altè ſopitum Æſonem & ſimilem mortuo. Cogit Jaſonem, & ſervos hinc procul recedere, atque hortatur arcere oculos profanos à myſteriis. Admoniti abeunt. Medea fluente coma incedit circum altaria incenſa more Bacchantium, & imbuit tædas in mille partes fiſſas in nigra cruoris ſcrobe, & imbutas accendit ſuper duo altaria. Atque ter purgat ſenem igne, ter aqua, ter ſulfure. Interea potens medicamen bullit in admoto cacabo, & ſalit, & albicat ſpumis turgeſcentibus. Illic excoquit radices exciſas valle Hæmonia, & ſemina, & flores, & ſuccos acres. Addit lapides allatos ex ultimo Oriente, & arenas quas aquæ recurrentes Oceani abluerunt. Adjicit inſuper pruinas collectas cum Luna tota nocte luceret, & alas turpes ſtrigis, cum ipſis carnibus, & inteſtina lupi dubii ſoliti mutare faciem feram in hominem. Neque ibi defuit ſpolium ſquameum tenuis Chelydri Cinyphii, aut jecur longævi cervi: quibus adhuc adjicit roſtrum & caput cornicis paſſæ novem ſecula. Poſtquam peregrina paravit Æſoni medicamen inceptum his & mille aliis rebus ſine nomine, omnia miſcet ramo jam diu arido mitis olivæ, atque confudit quæ in profundo erant cum iis quæ erant in ſummo. Ecce virga immerſa ferventi lebeti

NOTÆ.

256 *Profanos*] Non initiatos.

268 *Pruinas*] Illud eſt proculdubio, quod *ſpumam lunæ* & *Lunare virus* Lucanus vocitat, apud quem magicæ hujuſmodi farraginis plurima invenies.

269 *Strigis*] Quæ avis eſt nocturna, mali ominis, magno capite, roſtro adunco; in cujus generis volucres ſagas vetulas infantibus, quorum ſanguinem ſugerent, vel quibus ubera admoverent, inſidiantes, ſeſe vertere fabulati ſunt; quamobrem præſertim infames.

271 *Ambigui*] Quia luporum induere formam, quos lycanthropos dixerunt, crediderunt veteres.

Ib. *Profecta*] Eo nomine, itemque *proficia* appellabantur viſcera ſeu inteſtina, quæ in ſacrificiis *proſecuiſſent*.

272 *Cinyphii Chelydri*] Teſtudinis aquaticæ, cujus generis habet Cinyps Africæ propriæ fluvius.

274 *Novem*] Ætatem hominum novies ſuperat cornix: Aratus in Phænom. vocat, ἐννεάχηϱα κοϱώνη.

Fit

Fit viridis primò: nec longo tempore frondem
Induit; & ſubitò gravidis oneratur olivis.
At quacunque cavo ſpumas ejecit aheno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes,
Vernat humus: floreſque, & mollia pabula ſurgunt.
Quod ſimul ac vidit, ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum: veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis. Quos poſtquam combibit Æſon
Aut ore acceptos, aut vulnere, barba comæque
Canitie poſitâ nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque ſituſque;
Adjectoque cavæ ſupplentur ſanguine venæ;
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.
III. Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi, capit hoc à Tethye munus.
IV. Neve doli ceſſent; odium cum conjuge falſum
Phaſias aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Confugit. Atq; illam (quoniam gravis ipſe ſenectâ)
Excipiunt natæ. Quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Æſonis eſſe ſitus, atque hac in parte moratur,
Spes eſt virginibus Peliâ ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem.
Idque petunt: pretiumque jubent ſine fine paciſci.

ſit primò viridis: nec multò poſt emittit folia, et ſtatim tegitur gravibus olivis. At quacunque flamma eruclavit ſpumas ex profundo cacabo, et guttæ calidæ ceciderunt in terram, ea viret, et ibi flores et tenera gramina ſuccreſcunt. Quod ſtatim atque Medea advertit, evaginato gladio aperuit guttur ſenis, et morata dum vetus ſanguis eſſet exhauſtus, implet illud ſuccis. Quos poſtquam Æſon abſorbuit aut acceptos ore aut plaga, barba et capilli celeriter *acceperunt atrum colorem, candore depoſito. Macies expulſa abiit: pallor et ſqualor excedunt, et venæ capaces turgeſcunt cruore injecto; et artus pingueſcunt. Æſon ſtupet, et ſe talem recordatur* fuiſſe *ante cum quadraginta annos natus eſſet.*

III. *Bacchus conſpexerat ex cælo prodigia tanti miraculi, et videns ætatem juvenilem poſſe reponi ſuis nutricibus, accipit hoc beneficium à Tethye.*

IV. *Neve fraudes omittantur, Phaſias fingit odium falſum cum marito; atque fugit ſupplex ad domum Peliæ: et* ejus *filiæ, quoniam ipſe tardus fuit ſenio, illam excipiunt: quas brevi aſtuta Colchis deluſit ſpecie fictæ benevolentiæ. Dumque narrat atque recenſet in numero maximorum beneficiorum, ſenium Æſonis eſſe ſublatum, atque inſiſtit in hac parte* orationis, *ſpes eſt injecta filiabus Peliæ, patrem ſuum poſſe juvenilibus annis reſtitui pari artificio. Atque id poſcunt; et hortantur eam mercedem proponere quantam vellet.*

NOTÆ.

284 *Vernat*] Ut veris tempore ſolet, vireſcit.

288 *Barba*] Medea, inquit Palæphatus, invenit quæ canos capillos in nigros verteret. Prima quoque lavacrum calidum reperit, cujus vis medica vegetiores redderet homines, & ſanitati reſtitueret. Eam quoque teſtatur Diogenes apud Stobæum, rationem inveniſſe qua molles & inertes, fortes & prudentes fierent. Atque hinc locus datus fabulæ.

295 *Nutricibus*] Quas lib. III. v. 314. *Nyſeïdas* dixit; ſed Faſt. 5. *Hyadas*: Pherecydes apud Homeri Comment. *Dodonæas*.

296 *Tethye*] Apud quam (Oceani uxorem) latuiſſe Bacchum, dum Lycurgum fugeret, fabulæ tradiderunt.

297 *Doli*] Medeæ fraudibus aſſuetæ.

298 *Phaſias*] Medea ipſa, à Phaſi Colchorum fluvio ſic dicta.

Ib. *Peliæ*] Qui Pelias, Æſonis frater, Theſſaliæ regnum ſibi à fratre commiſſum quod Jaſoni adulto reſtitueret, per fraudem retinebat: quamobrem, dolis quoque, & ſimulato Jaſonis odio, Medea illum de medio tollere aggreditur.

302 *Meritorum*] Quibus ingratum Jaſonem ſibi maxime devincire ſtuduerat.

302 *Situs*] Squalores, & Senium.

Ib. *Moratur*] Ut puellis illis ſuum quoque patrem ad juveniles annos revocandi ſtudium injiceret.

306 *Pretium ſine fine*] Maximum & immenſum.

Illa

Illa brevi ſpatio ſilet; & dubitare videtur:
Suſpenditque animos, ficta gravitate, rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quo ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui veſtras maximus ævo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
Cujus ut Hœmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo. Minuuntur corporis artus:
Cornuaq; exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora; balatum mirantibus exilit agnus:
Laſcivitq; fugâ; lactantiaq; ubera quærit.
Obſtupuere ſatæ Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem, tum verò impenſius inſtant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero gurgite merſis
Demſerat, & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Æëtias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Jamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrârant juſſæ cum Colchide limina natæ:
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas.

Illa aliquantulum tacet; et videtur harere, atque incertas facit mentes precantium, ſimulata vultus *gravitate. Mox poſtquam promiſit, ut fides, inquit, hujus beneficii ſit certior;* Aries *dux gregis qui eſt provectior ætate inter oves veſtras, fiet agnus medicamento. Continuo villoſus* aries, *qui jam exhauſtus ſuit multis annis, adducitur, cornu ſinuato circum vacua tempora: cujus poſtquam venefica aperuit flaccidum jugulum cultro Hæmonio, et tinxit ferrum pauculo cruore, miſcet ſimul artus pecudis et potentes ſuccos in profundo cacabo. Membra corporis contrahuntur, atque ſpoliatur cornibus et annis* ſimul *cum cornibus; et teneri* agni *balatus auditur* in *medio aheno. Nec mora, agnus erumpit, dum mirantur balatum; et exſultat fuga; et ſequitur ubera lactea. Filiæ Peliæ admirando haſerunt, et poſtquam promiſſa fecerunt fidem, tum verò acrius urgent. Sol ter exuerat jugo equos ingreſſos Oceanum occidentalem, et aſtra ſplendentia radiabant quarta nocte, cum Æëtias fallendi perita imponit igni puram aquam, et gramina inutilia. Jamque ſomnus morti ſimilis oppreſſerat regem, corpore reſoluto, atque cuſtodes cum rege ſuo, quem* quidem ſomnum *incantamenta et vis magicæ linguæ creaverat. Filiæ admonitæ ſubierant cubiculum cum Colchide, atque circumſteterant lectum; Quid nunc haretis pigræ? Nudate enſes, inquit, atque extrahite ſanioſum ſanguinem, ut repleam inanes venas ſanguine juvenili.*

Notæ.

308 *Ficta gravitate*] Qua difficile fuiſſet tantum beneficium impetrare; quod quidem eo Medea ſimulabat, ut magis rogantum accenderet deſiderium, ipſa verò proditionis ſuſpicione liberaretur.

Ib. *Animos rogantes*] Sic *dextram precantem* dixit Virgilius.

309 *Quo ſit*] Quo firmius credatis me largiri vobis poſſe quod rogatis.

315 *Exiguo*] Non enim ſanguine abundant animalia ſenio confecta.

323 *Exhibuere fidem*] Quandoquidem aries Medeæ opera agni laſciviam recepiſſet.

324 *Ter juga*] Hoc eſt; *tres dies tranſierant*. Nam Phœbus, adveniente nocte, fingitur demere juga equis, qui currum ejus trahunt.

334 *Ibero*] Mari occiduo ſeu Atlantico, in quod Iberus fluvius Hiſpaniæ ſe exonerat. Ex ſenſu vulgi ſol dicitur ſe in æquore Heſperio mergere, ibique diurnum emenſus iter, equos reficere.

328 *Reſoluto*] In ſomno partes corporis diſſolvi videntur.

In

In manibus veſtris vita eſt ætaſque parentis.
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes,
Officium præſtate patri: teliſque ſenectam
Exigite; & ſaniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia eſt, hortatibus impia prima eſt,
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. Haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt: oculoſque reflectunt;
Cæcaque dant ſævis averſæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus:
Semilacerque toro tentat conſurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis gnatæ? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique manuſque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit ahenis.
V. VI. Quod niſi pennatis ſerpentibus îſſet in auras;
Non exemta foret pœnæ, fugit alta ſuperque
Pelion umbroſum Philyreïa tecta, ſuperque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
VII. Æoliam Pitanen à læva parte relinquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis:
Idæumque nemus: quo raptum furta juvencum

Vita atque anni veſtri patris ſunt in veſtris manibus. Si pietas eſt aliqua, nec ſpes concepiſtis fruſtraneas, bene meremini de parente; atque expellite ſenium cultris, atque tabum educite immiſſo ferro. His monitis, ut quæque maxime *eſt pia, prima eſt impia; & ne ſit nefaria admittit nefas. Nulla tamen poteſt intueri ſuos ictus; & detorquent oculos, atque averſa inſtigunt plagas incertas crudelibus manibus. Ille tamen in ſanguine merſus ſuſtinet membra cubito, & ſemilacer conatur exilire lecto, atque medius inter tot enſes, porrigens lacertos exſangues, Quid agitis, filia, inquit; quid vos ad arma compellit contra vitam* veſtri *patris? Animi & manus earum elanguerunt. Medea præſcidit jugulum & voces* illius *plura locuturi, & diſcerptum projecit in ſerventem cacabum.*

V. VI. *Quod niſi in aerem ſe evexiſſet alatis draconibus, non impune* id facinus *tuliſſet: ſublimis evaſit & ſuper Pelium opacum, et domum Philyreïam, et ſuper Othryn, et ſedes antiqui Cerambi eventu inclytas. Hic raptus in aerem alis, auxilio nympharum, cum gravis terra fuit oppreſſa mari immiſſo, vitavit intactus aquas Deucalionei diluvii.*

VII. *Deſerit à ſiniſtra parte Pitanen Æoliam, et imaginem oblongi ſerpentis factam de lapide, et ſilvam Idæam, qua Bacchus celavit juvencum furtivum,*

NOTÆ.

339 *Ut quæque*] Quo magis quæque pia erat, eò magis feſtinat Patris ſanguinem emittere, quod revera erat impium.

342 *Caca vulnera*] Quæ non videbant.

352 *Philyreia tecta*] Quia in illis Theſſaliæ montibus verſatus eſt Chiron, Saturni & Philyræ filius.

353 *Othryn*] Qui mons Theſſaliæ.

Ib. *Cerambi*] Hic in avem à Nymphis mutatus, ut alii in Scarabæum, in Parnaſſum (quem intelligit per *loca nota*) ſublatus ſuperfuit diluvio Deucalioneo.

Ib. *Veteris*] Antiquiſſimi, quippe qui ante diluvium vixerit.

356 *Deucalioneas*] Quæ Deucalionis tempore terram obruerunt.

357 *Pitanen*] Urbs eſt Æoliæ, haud procul à Caici fluminis oſtio, in minore Aſia.

358 *Draconis*] De Lesbio illo loqui videtur, de quo poſtea Metam. XI. qui quod Orphei caput in Hebron abjectum, & ad Lesbum inde delatum, morſu violare tentâſſet, ab Apolline in ſaxum mutatus fuit. Atque ita optime locorum ratio ſe habebit, ſiquidem juxta Lesbum, vel ſaltem ex ejus inſulæ adverſo, ſita eſt Pitane, quæ loca una cum dracone ad ſiniſtram reliquerit.

359 *Idæumque nemus*] Phrygium dicit, nam & alius in Creta fuit mons Ida, qui non à ſiniſtra Medeæ iter facienti parte cum Lesbo & Pitane ſtare potuiſſet.

Ib. *Juvencum*] Fuit Thyoneus Bacchi filius, ut ſcripſit Acro ad Horatii Carmin. lib. I.

Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi :
VIII. Quaque pater Corythi parvâ tumulatur arenâ.
IX. Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
X. Eurypylique urbem, qua Coæ cornua matres
Geſſerunt, tum cum diſcederet Herculis agmen.
XI. Phœbeamque Rhodon, & Ialyſios Thelchinas,
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Jupiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.
XII. Tranſit & antiquæ Cartheïa mœnia Ceæ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.
XIII. Inde lacus Hyries videt, & Cycneïa Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. Nam Phyllius illuc
Imperio pueri volucreſque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vicerat; & ſpreto toties iratus amore,

ſub ſpecie cervi.

VIII. *Et qua genitor Corythi ſepultus eſt exigua arena.*

IX. *Itemque campos quos Mæra tremefecit novo latratu.*

X. Deſerit inſuper *urbem Eurypyli, qua matres Coæ induerunt cornua, quo tempore exercitus Herculis abiret.*

XI. *Et Rhodon Phœbeam, & Thelchinas Jalyſios, quorum oculos inficientes omnia aſpectu Jupiter exoſus, ſubjecit aquis fraternis.*

XII. *Prætereiit etiam muros Cartheïos antiquæ Ceæ, qua pater Alcidamas erat admiraturus mitem columbam potuiſſe oriri de corpore filiæ.*

XIII. *Poſtea intuetur ſtagna Hyries, & Tempe Cycneïa, quæ Cycnus repentinus frequentavit. Nam Phyllius illic obtulerat alites, & crudelem leonem ſuperatos juſſu pueri: domuerat etiam taurum, quem juſſus erat domare; atque amore toties contemto indignans,*

NOTÆ.

Od. 17. quem Phrygiis paſtoribus juvencum volunt abegiſſe, cujus cauſa ab illis requireretur: Ipſum verò, ne furtum pateſceret, in venatorem, juvencum in cervum à Baccho mutatum fuiſſe.

361 *Quaque*] Cebrenam dicit Troadis oppidulum, ubi Paris, (Strabo lib. XIII.) qui ex Oenone ſuſcepit Corythum, ſepultus fuit.

362 *Mæra*] Icarii fuit canis, nomine Mæra, quæ Erigonæ patrem à paſtoribus peremtum ululatibus ſuis indicavit: unde & deorum voluntate in cœlum tranſlata, & communiori nomine Canicula dicta. Verum de ea hic agi non eſt veriſimile, ſiquidem in Attica Mæram illam fuiſſe conſtat, cum jam quæ ad Medeæ ſiniſtram eſſent loca, Naſo percurrat.

363 *Eurypyli*] Hic fuit Herculis filius, qui in inſula Co regnavit, augur peritiſſimus.

Ib. *Qua Coæ cornua matres*] Cos inſula eſt in Ægæo mari. Mulieres autem Coæ, cum ægrè ferrent ab Hercule armenta Geryoni erepta per agros ſuos fuiſſe acta, Junoni dicuntur conviciatæ: quare Juno eas omnes in vaccas transformavit.

364 *Herculi*] In Co inſula urbem cognominem expugnavit Hercules, cæſo Eurypylo, abductaque filia ejus Chalciope.

365 *Rhodon*] Quæ inſula eſt Mediterranei maris, Soli ſacra, ejus Coloſſo olim nobiliſſima.

Ib. *Ialyſios*] Qui Jalyſum unam ex Rhodi urbibus tenuerunt.

Ib. *Thelchinas*] Fuerunt Thelchines Jalyſi incolæ ex Creta profecti, periti artifices, ſed faſcinatores, quos Jupiter perdidit.

368 *Cartheïa*] A Carthea Ceæ inſulæ urbe, quæ quidem Cea Atticæ ab Oriente eſt oppoſita in mari Ægæo.

371 *Lacus Hyries*] Id eſt, quem fecit Hyrie Cygni mater, amiſſi filii dolore in illum ſoluta.

Ib. *Cycneïa Tempe*] Non Theſſalica illa celeberrima dicit, ſed Bœotica *Teumeſſa*, à vicino Teumeſo monte appellata, quæ à Cycni caſu Poëta jam videtur denominâſſe.

373 *Pueri*] *Cycni*, cujus amore Phyllius ille tenebatur.

Ib. *Volucres*] Vultures, quos amoris præmium Cycnus quoque petiverat, ut ex Antonini Liberalis Metam. didicimus.

Præmia

Præmia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit; & alto
Deſiluit ſaxo. Cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëra pennis.
XIV. At genitrix Hyrie ſervari neſcia flendo
Delicuit; ſtagnumque ſuo de nomine fecit.
XV. XVI. Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
XVII. XVIII. Inde Calaureæ Latoïdos aſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt; in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, ſævarum modo ferarum.
XIX. Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis,
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi;
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
XX. Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. Hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgârunt pluvialibus edita fungis.
XXI. Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis,

nolebat tradere taurum petenti cum *pro ultima mercede. Ille dolens, Voles, inquit præbere: atque ſe præcipitem dedit de rupe. Omnes arbitrantur dejectum eſſe: at ille mutatus in Cygnum tollebatur in aërem pennis candidiſſimis.*

XIV. *At mater Hyrie ignara* ejus *ſalutis exhauſta eſt lacrymando, & fecit lacum de ſuo nomine.*

XV. XVI. *Pleuron ſita eſt juxta illum; in qua Combe Ophias vitavit plagas filiorum agitatis alis.*

XVII. XVIII. *Inde videt campos Calaureæ Latoïdos, conſcios regis mutati in avem cum uxore. Cyllene eſt dextera: in qua Menephron erat concubiturus cum genitrice, pro conſuetudine crudelium ferarum.*

XIX. *Hinc procul ſpectat Cephiſum lugentem fata nepotis mutati ab Apolline in grandem vitulum marinum; & domum Eumeli, qui filiam in aëre morientem lugebat.*

XX. *Denique* Medea *pervenit Corinthum Pirenida pennis draconum.* *Antiqui dixerunt corpora humana hic orta primis temporibus ex fungis pluvialibus.*

XXI. *Sed poſtquam nova nupta flagravit venenis Medeæ,*

Notæ.

377 *Ille*] Puer *Cycnus*.

382 *Pleuron*] Ætoliæ eſt urbs multum ab Hyries lacu & Bœotia diſſita; quamobrem *Brauron* reponendum cum viris doctis arbitror, qui Atticæ vicus eſt Geographis notiſſimus, Bœotiæ vicinus.

383 *Ophias*] Ophii filia.

384 *Calaureæ*] Quæ inſula eſt ſinus Argolici inter Cretam & Peloponneſum, Demoſthenis morte nota.

Ib. *Latoïdos*] Quam Latona pro Delo dicitur cum Neptuno permutâſſe.

385 *In volucrem*] Hic fuiſſe videtur Ceyx Rex Trachinis, qui cum tempeſtate in mari periiſſet; poſtea una cum uxore Halcyone in aves Halcyonides converſi ſunt, ut in lib. XI. fuſe deſcribitur.

386 *Cum matre*] Cum Bliade matre ſua, & Cyllene filia in Arcadia (ubi Mons Cyllene) concubuit, Hygin. fab. 253.

388 *Cephiſon*] Plures fuerunt Cephiſi; ſed hic de Bœotico agi veriſimile eſt.

389 *Phocen*] Vitulum dicit marinum.

390 *Eumeli Domum*] Patras dicit Achaïæ urbem maritimam, in qua regnavit Eumelus; cujus filius Antheas, Triptolemi à patre hoſpitio accepti currum, dormiente illo, conſcendit, ex quo dejectus interiit. Atque adeo pro *natam*, *natum* legendum eſſe autumant. Antheam inſuper Eumeli filiam fuiſſe dicunt nonnulli, quam in avem mutatam Eumelum ploraviſſe conjiciunt.

391 *Ephyren*] Corinthum dicit, ab Ephyre Oceani filia, quæ ibi prima habitavit, ſic dictam.

Ib. *Pirenida*] A Pirene fonte, qui ad Acrocorinthi montis radices ſitus.

394 *Nova nupta*] Creuſa Creontis Corinthiorum regis filia; ad quam Medea, dolens ſibi eam à Jaſone præpoſitam, veſtem venenis imbutam miſit: per quam non Creuſa, ſed Creontis regia deflagravit.

Flagrantemq; domum regis mare vidit utrumque.
Sanguine natorum perfunditur impius enſis :
Ultaque ſe male mater, Iäſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces; quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teque, ſenex Peripha, pariter vidêre volantes,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.
XXII. Excipit hanc Ægæus, facto damnandus in uno :
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoq; fœdere jungit.
Jamque aderat Theſeus proles ignara parenti :
Qui virtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea quod olim
Attulerant ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorant è dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu :
Eſt via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit : rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras,
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concrêſſe putant ; nactaſque alimenta feracis
Fœcundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ, quia naſcuntur dura, vivacia, caute,

& mare utrumque ſpectavit domum regis incenſam. Medea *gladium impium tingit ſanguine* ſuorum *filiorum : Et ſic mater iniquam de* patre *vindictam ſumens, vitavit arma Jaſonis. Hinc abrepta draconibus Titaniacis ſubit arces Athenienſes, quæ conſpexerunt pariter te, æquiſſime Phineu, teque ſenem, Peripha, volantes, & neptem Polypemonis ſuſtentatam novis alis.*

XXI. *Ægeus hanc hoſpitio ſuſcipit, vituperandus in* hoc *uno facinore; neq; hoſpitium eſt ſatis, jungit* eam ſibi *etiam jure connubii. Jamque Theſeus advenerat filius incognitus patri, qui pacem firmaverat in Iſthmo bimari ſua virtute. Medea parat in hujus cladem venenum, quod olim advexerunt ſecum à regionibus Scythicis. Illud dicunt ſatum ex dentibus canis Echidneæ. Eſt antrum obſcurum caliginoſo aditu ; eſt iter devexum, per quod heros Tirynthius abſtraxit vinculis* firmiter & quaſi *adamante complicatis Cerberum reluctantem, & detorquentem oculos à die & radiis ſplendidis ; qui impulſus ira rabioſa ſimul replevit aerem latratu triplicis oris ; & infecit virentes campos ſpumis albis. Has credunt coactas, & nactas ſuccum feracis & fœcundæ terræ aſſumſiſſe potentiam nocendi. Quæ vivacia, quia progerminant in dura rupe,*

NOTÆ.

395 *Utrumque*] Iönium & Ægeum, inter quæ poſita eſt Corinthus.

396 *Natorum*] Mermeri & Pheretis, quos ex Medea Jaſon ſuſceperat, ipſa dolore amens in patris vindictam mactavit. Quanquam à Corinthiis trucidatos alii voluerunt.

398 *Titaniacis*] Ex Titanum ſanguine ortis ; vel quos à Titane, ſeu ſole Medea cum curru acceperat.

399 *Palladias*] Athenas à Pallade, quæ ibi præcipue colebatur, ita dictas.

401 *Polypemonis*] Cui & *Procruſtes* nomen fuit, quem quidem latronem Theſeus occidit. De nepti, uti de Peripha & Phineo, non habeo quod referre poſſim.

402 *Ægeus*] Qui Theſei pater.

404 *Ignara*] Quia Ægeus Æthram uxorem apud Pittheum patrem ſuum commorantem juſſerat non prius ad ſe filium mittere quam ſaxum, cui calceos & enſem ſubjecerat, per ſe adultus revolvere poſſet.

405 *Iſthmon*] Corinthiacum, quem latrones inſederant à Theſeo peremptî.

407 *Aconiton*] Herba veneni, ut aiunt, præſentiſſimi, quam quidem ex Cerberi canis, ad ſuperos ab Hercule tracti, bile natam fuiſſe volunt. Plin. l. II. c. 27.

408 *Echidneæ*] Qui ex Echidna monſtro natus Cerberus.

409 *Specus*] Apud Heracleam Ponticam, ubi monſtratur is ad inferos aditus, copioſe naſcitur. Plin. ibid.

410 *Tirynthius heros*] Herculem dicit à Tirynthe, ubi natus eſt.

411 *Contraque diem*] Quam non conſuevit intueri inferorum canis.

Agreſtes

Agreſtes aconita vocant. Ea conjugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumſerat ignarâ Theſeus data pocula dextrâ;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis; facinuſque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
XXIII. At genitor, quanquam lætatur ſoſpite nato;
Attonitus tantum leti diſcrimine parvo
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet; feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. Agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri:
Quodque ſuis ſecurus arat Cromyona colonus,
Munus opuſque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani accumbere prolem:
Vidit & immitem Cepheſias ora Procruſten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleuſiu.

ruſtici appellant Aconita. Ipſe pater Ægeus illa tulit filio tanquam hoſti, uxoris dolo. Theſeus neſcius acceperat oblata pocula dextra; cum parens cognovit in capulo eburno enſis indicia ſuæ ſtirpis, & depulit ſceleſtum venenum *ab ore. Illa vitavit mortem, incantatione ſua nebulas ſibi inducens.*

XXIII. *At pater* Ægeus, *quamvis gaudet filio incolumi, ſtupens tantum facinus potuiſſe patrari, levi intervallo mortis, incendit ignem ſuper altaria; & cumulans dona diis offert; ſecures percutiunt colla nervoſa taurorum habentium cornua religata tæniis. Nullus dies dicitur illuxiſſe majori cultu ab Erechthidis celebratus. Patres et ipſa plebs frequentant epulas; atque, Bacchо ſtimulante ingenium, cantant verſus. Te mirata eſt Marathon, maxime Theſeu, ſanguine tauri Cretæi; & tuum eſt donum atque opus, quod agricola tutus ab apro Cromyonios colit* agros. *Terra Epidauria vidit progeniem Vulcani clavam gerentem à te obrutam: Regio Cepheſias vidit quoq; ferum Procruſten* peremtum; *Eleuſis Cerealis vidit mortem Cercyonis.*

Notæ.

419 *Aconita vocant*] Ἀπὸ τ᾽ Ἀκόνης à Cote; quod in Cotibus naſcatur.

Ib. *Conjugis*] Medeæ, quæ ut regni ſucceſſionem ad filium Medum derivaret, adventem Theſeum è medio tollere properabat.

423 *Signa ſui generis*] Id eſt, quibus prolem ſuam cognoſcere ante inſtituerat, cum ſaxo enſem cum calceis ſuppoſuit.

Ib. *Facinus*] Aconitum, quod ipſe Theſeo propinaverat.

424 *Nebulis*] Quibus illa delituit.

426 *Diſcrimine*] Differentia. Parum enim abfuit, quin Theſeus venenum hauriret.

430 *Erechthidis*] *Athenienſibus*, ab Erechtheo ſic dictis.

433 *Te, maxime Theſeu*] Hoc pro carmine eſt, quod in Theſei laudem cecinerunt Athenienſes.

434 *Marathon*] Urbs eſt agri Attici.

Ib. *Cretæi*] Taurum dicit effe.atum, Cretam infeſtantem, quem domandum Euryſtheus Herculi propoſuit. Illum verò ad ſe perductum Euryſtheus dimiſit, quem, cum Atticam devaſtaret, Theſeus mactavit.

435 *Suis*] Cromyoniam dicit ſuem à Theſeo interfectam, quæ Cromyonem agri Corinthiaci vicum infeſtabat.

436 *Tellus Epidauria*] Fuit Epidaurus Peloponneſi oppidum, Æſculapii templo clarum.

437 *Prolem*] Peripheram dicit circa Epidaurum latrocinia ſua exercentem, qui à κορυνὴ ſeu clava, *Corynetas* dictus eſt.

438 *Cepheſias*] Qua Cephiſus præterfluit Eleuſin, urbem Atticæ.

Ib. *Procruſten*] Hic hoſpites in lecto quodam proſtratos, longiores decurtabat, breviores extendebat.

439 *Cercyonis*] Qui viatores in palæſtra victos, aut etiam certare recuſantes interficiebat. Pauſan. in Atticis.

Ib. *Cerealis*] Quia in illo Atticæ vico *majora* Cereris myſteria celebrabantur.

Occidit

Occidit ille Sinis, magnis male viribus uſus;
Qui poterat curvare trabes; & agebat ab alto
Ad terram latè ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën Lelegeïa mœnia limes
Compoſito Scirone patet; ſparſique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus unda:
Quæ jactata diu fertur durâſſe vetuſtas
In ſcopulos. Scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annoſque tuos numerare velimus,
Facta premant annos. Pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus,
Conſonat aſſenſu populi, precibuſque faventum
Regia; nec totâ triſtis locus ullus in urbe eſt.
XXIV. Nec tamen (uſque adeo nulli ſincera voluptas;
Sollicitique aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto.
Bella parat Minos; qui quanquam milite, quanquam
Claſſe valet, patriâ tamen eſt firmiſſimus irâ:
Androgeique necem juſtis ulciſcitur armis;
Ante tamen bellum vires acquirit amicas:
Quaque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi jungit, & Aſtypaleïa regna;
Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleïa bello:

Ille Sinis interiit, perverſe uſus ingentibus viribus; qui poterat flectere firmas *arbores; & cogebat a faſtigio ad terram pinus latè dejecturas corpora* hominum. *Iter ad Alcathoën & muros Lelegeïos eſt ſecurum & apertum Scirone occiſo: Et Terra, & Aqua recuſat locum oſſibus diſjecti latronis, quæ diu agitata tempus dicitur mutaſſe in Petras: &* nomen *Scironis illis manet. Si velimus recenſere laudes tuas, & annos tuos,* præclara *geſta ſuperent annos. Concepimus vota publica pro te, ô invicte; in tui gratiam indulgemus Baccho. Regis* domus *perſonat acclamationibus populi, & precibus benevolentium; neque locus ullus lugubris eſt in tota urbe.*

XXIV. *Neque tamen (uſque adeo nulli latitia pura eſt, atque aliquid triſtitiæ objicitur feſtivis) Ægeus ſenſit voluptatem tutam, filio recuperato. Minos vocat ad arma; qui tametſi potens eſt militibus, & navibus, ira tamen paterna* ob filii mortem *fortior evadit, & vindicat mortem Androgei æquis armis. Tamen ante bellum comparat copias auxiliares, & qua claſſe creditus eſt valere, percurrit maria celeri claſſe. Hinc ſibi adjungit Anaphen & regna Aſtypaleïa, Anaphen pollicitis, regna Aſtypaleïa minis:*

NOTÆ.

440 *Sinis*] Latro fuit Iſthmum obſidens, qui obvios quoſque ad pinus vi maxima inflexas alligabat, quibus emiſſis miſeri diſtraherentur. Pari verò ſupplicio à Theſeo affectum fuiſſe eum refert Pauſanias.

443 *Alcathoën*] Megaras ab Alcathoo reſtauratus, poſtquam ſublato Niſo vaſtatæ fuiſſent à Minoë Pauſan. in Att.

Ib. *Lelegeïa*] A Lelege ædificata.

444 *Compoſito Scirone*] Quia hunc Scironem in illis locis graſſantem, quæ ab eo *Scironia* ſaxa dicta ſunt, ex iiſdem ſcopulis Theſeus in mare deturbavit; unde alios latro ille pedibus, quos ſibi lavari jubebat, præcipites dare ſolitus fuerat.

447 *Scopulis*] *Scironides petræ* dicuntur.

449 *Facta premant*] Id eſt, *Annos numero facta ſuperabunt.*

Ib. *Vota*] *Theſeia* feſta ſignificat, Athenienſibus in Theſei honorem inſtituta.

456 *Minos*] Jovis filius ex Europa, rex Cretæ, qui Athenienſibus peſtem imprecatus, quod filium Androgeum per invidiam occidiſſent, grave quoque adverſus eoſdem bellum excitavit.

457 *Patria ira*] Patri conveniente ob eædem filii Androgei.

461 *Anaphen*] Cretici pelagi eſt inſula.

Ib. *Aſtypaleïa*] Ab Aſtypalæa inſula Carpathii maris.

Hinc

Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemq; Cythnon, Scyron, planamq; Seriphon,
Marmoreamque Paron, quaque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro.
Mutata eſt in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem; nigris velata monedula pennis.
XXV. At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnoſſiacas juvere rates; latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit Æacideïa regna.
Oenopiam veteres appellavere; ſed ipſe
Æacus Æginan genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit. Occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus; &, quæ ſit veniendi cauſa, requirit.
Admonitus patrii luctus ſuſpirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma juves oro pro gnato ſumta; piæque
Pars ſis militiæ. Tumulo ſolatia poſco.

hinc parvam Myconon, & campos cretoſos Cimoli, & Cythnon claram, Scyron, & Seriphon planam, & Paron marmore abundantem, & qua impia Sithonis prodidit arcem, auro accepto, quod avara expetierat. Verſa eſt in avem, quæ etiamnum amat aurum; atra pedibus monedula, tecta atris pennis.

XXV. *At non Oliaros, & Didymæ, & Tenos, & Andros, & Gyaros, & Peparethos fertilis ſplendidæ olivæ opem tulerunt navibus Cretenſibus. Poſtea Minos venit Oenopiam, regna Æacideïa à parte læva. Antiqui dixerunt Oenopiam; ſed ipſe Æacus vocavit Æginam, nomine matris. Populus accurrit, & cupit cernere virum tanta laude* celebratum. *Telamon, & Peleus junior quam Telamon, & Phocus tertius filius, obviam illi procedunt. Ipſe etiam Æacus gravatus tarditate ſenili* ex ædibus *prodit; & petit qua ſit cauſa adventus. Rex centum civitatum recordatus luctus paterni ſuſpirat, & illi narrat talia; Precor ut tuearis arma capta pro ulciſcenda* filii *nece, & venias in ſocietatem belli pia* cauſa ſuſcepti: *Peto* ultionem, *quæ ſepultos* manes *placet.*

NOTÆ.

463 *Myconon*] Eſt Mycone, ſeu Myconus, Ægei inſula, una ex Cycladibus.

Ib. *Cimoli*] Quæ inſula eſt in Cretico mari, inter Sporadas.

464 *Cythnon*] Hæc, cum tribus ſequentibus, inter Cycladas recenſetur.

465 *Quaque*] Locus hic proculdubio corruptus: Nec ſatis ſequentia inter ſe cohærent.

466 *Sithonis*] Thracia aliqua mulier, à Sithonia Thraciæ parte.

468 *Nigra*] Rubris pedibus eſſe monedulas, quibus monetæ amor & furacitas nomen dedit, ſcripſerunt alii.

469 *At non Oliaros*] Inſulæ ſunt Ægæi ex Cycladibus, quæ Minoï auxilium adverſus Athenienſes non tulerunt.

Ib. *Didymæ*] Ita dictæ à figura; *gemellæ* namque videntur.

Ib. *Tenos*] Neptuni templo celebris fuit.

Ib. *Andros*] Ab Andro Anii filio cognominata.

470 *Gyaros*] Hanc inter Sporadas recenſent nonnulli, quæ ad Cycladas referri debet. Steriliſſima fuit inſula; quo etiam noxios Romani deportabant.

Ib. *Peparethos*] Inter Cyclades etiam numeratur, oleo abundans.

471 *Gnoſſiacas*] Naves Minoïs, cui Gnoſſus urbs Cretica regia fuit.

472 *Oenopiam*] Æginam dicit inſulam in Sinu Saronico Æacidarum origine mariſque imperio olim nobilem, cujus nomen mutavit Ægina Aſopi filia, Æaci mater, illuc à Jove tranſlata.

Ib. *Æacideïa*] Ubi Æacus Jovis filius regnavit.

474 *Nomine*] Hinc orta Junonis invidia, immiſſaque peſtilentia.

476 *Telamon*] Æaci filius, ut & Peleus & Phocus.

480 *Luctus*] Propter Androgeum Minoïs filium interfectum.

481 *Rector*] Minos Cretæ inſulæ, centum urbibus olim celebris, Rex ipſe celeberrimus.

Huic

Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ: neq; enim conjunctior ulla
Cecropidis hâc eſt tellus. Ea fœdera nobis.
Triſtis abit; ſtabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit; & utilius bellum putat eſſe minari,
Quam gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adeſt, in portuſque intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæq; ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovere tamen Cephalum, dextraſq; dedere,
Inq; patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur; ramumq; tenens popularis olivæ
A dextra lævaque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos.
Poſtquam congreſſus primi ſua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; fœduſq; refert, & jura parentum:
Imperiumq; peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundiâ cauſam;
Æacus in capulo ſceptri nitente ſiniſtra,
Ne petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenæ.
Nec dubié vires, quas hæc habet inſula, veſtras
Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt. Supereſt mihi miles, & hoſti.
Gratia Diis; felix & inexcuſabile tempus.
Immo ita ſit, Cephalus, creſcat tua civibus opto

Ad quem Æſopiades reſpondit, Poſcis impoſſibilia, & non admittenda meæ civitati; neque enim ulla eſt terra magis amica, quam hæc Cecropidis: Ea ſunt fœdera inter nos. Ille *mœſtus diſcedit, atq; inquit, Magno tibi conſtabunt tua fœdera, & ſatius ducit eſſe bellum minitari quam gerere, atq; ibi ante perdere ſuas opes. Claſſis Lyctia poterat videri ex mœnibus Oenopiis; cum navis Attica impulſa pleno velo appellit, & ſubit portus amicos, quæ vehebat Cephalum, atq; una juſſa patria. Æacidæ juvenes agnoverunt Cephalum, quamvis non viſum longo tempore, & dextras junxerunt, & duxerunt ad domum genitoris. Heros* corpore *præſtans, & habens etiamnum indicia priſtinæ formæ ingreditur; & gerens ramum olivæ domeſticæ, ætate provectior, habet a dextra & ſiniſtra, duos juniores Clyton & Buten Pallante ſatos. Poſtquam primi congreſſus exhauſerunt ſuam orationem, Cephalus exponit* mandata *quæ ab* Athenienſibus *acceperat, & petit auxilium; & memorat fœdus, & jura majorum; atque adjicit imperium totius Achaiæ affectari. Poſtquam ita defendiſſet cauſam concreditam eloquio, Æacus, læva poſita in capulo ſceptri, Ne inquit, opem poſcite, Athenæ, ſed accipite. Neque parum fidenter exiſtimate opes, quas hæc inſula habet,* eſſe *veſtras; immo omnis iſte ſplendor rerum mearum diſcedat. Non careo viribus; ſupereſt mihi miles, atque in hoſtem. Dii gratia, tempus eſt proſperum, & quod excuſationem* negandi auxilii *non patitur. Immo, inquit Cephalus, ita eveniat, voveo ut tuæ opes augeantur civibus.*

Notæ.

484 *Aſopiades*] Æacus, ex Ægina Aſopi filia ortus.

490 *Lyctia*] Cretenſis, in qua quidem claſſe Lyctus etiam urbs Cretæ ſuos habebat milites.

495 *Cephalum*] Dejonis, vel, ut alii volunt, Mercurii & Herſes, quam Cecrops genuit, filium, virum formoſiſſimum, quem etiam Aurora amavit.

498 *Olivæ*] Pacis ſigna.

500 *Major*] Cephalus natu grandior.

Ib. *Pallante*] Qui Pallas Pandionis Athenarum regis fuit filius.

503 *Fœdus*] Quod Æginetas inter & Athenienſes percuſſum fuerat.

504 *Petis*] A Minoë: Quod, ut cauſæ ſuæ faveret, Æacumq; periculi metu moveret, Cephalus addebat.

509 *Omnis eat*] In veſtrum auxilium. Malo legere cum Heinſio, *Communis rerum ſtatus iſte mearum eſt*; mihi ſcilicet cum Athenis.

510 *Mihi*] Hoc eſt, *Superſunt mihi milites, & ad juvandos amicos, & repellendos hoſtes.*

Res,

Res, ait. Adveniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia proceſſit. Multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi veſtra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit; triſtique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna ſequetur.
Hanc utinam poſſem vobis memorare! ſine ullo
Ordine nunc repetam. Neu longa ambage morer vos;
Oſſa ciniſque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues irâ populis Junonis iniquæ
Incidit exoſæ dictas à pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantæq; latebat
Cauſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quæ victa jacebat.
Principio cœlum ſpiſſa caligine terras
Preſſit; & ignavos incluſit nubibus æſtus.
Dumq; quater junctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi ſpirârunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque;
Milliaq; incultos ſerpentum multa per agros
Errâſſe; atque ſuis fluvios temerâſſe venenis.
Strage canum prima, volucrumq; oviumq; boûmq;,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in pulvere famæ,
Degenerat palmas: veterumq; oblitus honorum,
Ad præſepe gemit, morbo moriturus inerti.

Equidem modo appellens latatus ſum, cum tam elegans juventus, tam ſimilis ætate mihi occurrit: attamen multos inde exquiro, quos vidi olim cum *exceptus* eſſem in *veſtra urbe. Æacus ſuſpiravit, atque ſic locutus eſt lugubri ſono: Latior fortuna ſequetur triſte principium. Utinam poſſem vobis hanc referre! nunc narrabo ſine ullo ordine: & ne vos detineam prolixo verborum circuitu; quos expetis mente memori, jacent* nil niſi *oſſa & cinis: & cum illi occiderunt, quota pars occidit rerum mearum! Crudelis peſtis immiſſa eſt populis ira Junonis infenſæ* atque *odio perſequentis tellurem appellatam ab adultera. Quamdu ſtrages credita terreſtris, & prava cauſa tanti mali* nos *fugit, medica arte utebamur.* Atqui *Clades vincebat auxilium, quod nihil profuit. Initio aer incubuit terris opaca caligine, & incluſit calores inertes nubibus. Et dum Luna quater implevit orbem cornibus concurrentibus, & quater diminuta diſſolvit orbem plenum, Noti tepentes flaverunt auris peſtiferis. Certum eſt* corruptionem aëris *irrepſiſſe in fontes, & ſtagna, atque multa millia anguium ſerpſiſſe per campos deſertos, & infeciſſe flumina ſuis venenis. Vis mali præcipitis primò nota* eſt *interitu canum & avium,* & *ovium, & boum item ferarum. Miſer agricola ſtupet fortes tauros procumbere inter* arandum, *atque cadere in medio ſulco. Vellera ultro defluunt ovium gregibus emittentibus balatus languidos, & corpora extenuantur. Equus nuper generoſus, multa laude* nobilis *in campo contemnit victoriam; atque immemor honorum præteritorum gemit ad præſepe, periturus morbo ignavo.*

NOTÆ.

518 *Melior*] Quia poſtquam ſuorum jacturam enarraverit Æacus, Jovis beneficium memorabit.

523 *Lues*] Peſtem dicit, cujus deſcriptionem plerique omnes Poëtæ ex Thucydide, qui peſtem Athenienſem elegantiſſime expreſſit, deſumſerunt.

524 *Exoſæ*] Æginam inſulam, à pellice quam odit denominatam.

539 *Strage canum*] Hæc ex primo Iliad. ſumpta videntur. Pecudes enim ad terram pronæ, & cerebro minus frigidæ quam homines τὲς νοσωδεῖς ἀτμὲς, *haurient, & ex his primum quibus* odora vis.

Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet. Silviſque, agriſque, viiſque
Corpora fœda jacent. Vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapſa liqueſcunt,
Afflatuq; nocent; & agunt contagia latè.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primò; flammæque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus ægrè.
Aſpera lingua tumet; trepidiſque arentia venis
Ora patent; auræque graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt;
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades; obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quiſque eſt, ſervitque fidelius ægro,
In partem leti citius venit. Utque ſalutis
Spes abiit, finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura eſt:
Utile enim nihil eſt. Paſſim poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteiſq; capacibus hærent:
Nec prius eſt extincta ſitis, quam vita, bibendo.
Inde graves multi neqeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas.
Tantaq; ſunt miſeris inviſi tædia lecti;
Proſiliunt: aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum; fugiuntque penates
Quiſq; ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres; flentes alios, terræque jacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.

Aper oblitus eſt frendere. Cerva non credit curſui; neque urſi invadunt valida armenta. Morbus retinet omnia; atque corpora turpia ſtrata ſunt per nemora, per campos, & per vias. Aer eſt infectus odoribus. Stupenda dico. Neque canes, neque aves rapaces, neque lupi villis candentes *illa* cadavera *guſtaverunt: liquefacta diffluunt, atque officiunt halitu, & ſpargunt latè contagia. Lues dimanavit ad infelices agricolas clade majore, atque graſſatur intra muros magnæ urbis. Primò præcordia æſtuant: atque rubor & difficilis reſpiratio ſunt ſigna ardoris incluſi. Lingua aſpera turget, atque ora exſiccata hiant venis exſultantibus; & aer infectus attrahitur per hiatum. Nequeunt tolerare ſuppoſitas veſtes, aut ullos amictus: ſed immittunt pectora inflata in humum: neque corpus refrigeratur terra, ſed terra ardet ex corpore* impoſito. *Neque medicus opem ferre poteſt; & ipſa fera lues invadit eos; atque artes nocent iis qui illas profitentur. Quo quiſque propius accedit, & fidelius fert opem morbido, celerius mortem incurrit. Et cum ſpes ſalutis receſſit, & cognoſcunt finem contagii in obitu, obſequuntur libidini; neque ullo modo ſunt ſolliciti de eo quod juvet: nihil enim juvat. Hinc inde, & pudore abjecto conſiſtunt ad fontes, & flumina, & amplos puteos: neque ante eſt ſitis adempta potando, quam vita. Multi* ibi *oppreſſi non poſſunt inde ſeſe tollere; atque pereunt in ipſis aquis: nonnullus tamen etiam illas bibit. Et, adeo tædet odioſi tori infelices, ut inde prorumpant; vel ſi vires impediunt ſtare, devolvant corpora in terram, & quiſque vitet ſuas domos; ſuæ ſedes cuique videntur exitiales. Et quia cauſa ignoratur, locus creditur cauſa vitii. Cerneres ſemimortuos vagari per vias, dum poterant conſiſtere; alios lugentes & humi ſtratos, & torquentes oculos ultimo motu.*

Notæ.

550 *Dilapſa*] Cadavera intacta à canibus & vulturibus tabes abſumebat.

551 *Afflatuque nocent*] Expirant enim odoris fœditatem intolerabilem.

561 *Moderator*] Medicum dicit.

562 *Obſunt*] Quia dum apud ægros verſantur, peſte quoque corripiuntur.

Mem-

[Membraq; pendentis tendunt ad ſidera cœli,
Hic, illic ubi mors deprenderat exhalantes.]
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit eſſe,
Ut vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum. Veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitataq; ilice glandes.
Templa vides contra gradibus ſublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris,
Inque manu thuris pars inconſumpta reperta eſt!
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriâque tribuſque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & ſubitò collapſa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoq; ægra notas veri, monituſq; Deorum
Perdiderat. Triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret invidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt; mortiſq; timorem
Morte fugant: ultroq; vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla eſt:
Deque rogis pugnant; alieniſq; ignibus ardent.

Atque hinc inde ubi mors corripuerat efflantes animam, *tollunt artus ad aſtra cœli imminentis. Quid mihi fuit tunc mentis? an, quod oportuit eſſe, ut vitam odio haberem, & optarem eſſe pars meorum* qui occubuerunt? *In quamcunque partem lumen oculorum ſeſe obverterat, ibi erat plebs jacens: quemadmodum cum poma corrupta defluunt ramis agitatis, aut glandes quercu concuſſa. Cernis è regione templa excelſa longis gradibus: Jovi dicata ſunt. Quis non immiſit thura inutilia illis aris? Quoties dum conſors tori fundit preces pro conſorte, pater pro filio, efflavit ſpiritum ad altaria* Deorum vota *non audientium? Atque pars thuris inventa eſt integra in manu. Quoties boves adducti ad templa procubuerunt non expectato ictu, dum ſacerdos fundit preces, & ſpargit vinum purum inter cornua. Cum ipſe ego ſacra facerem Jovi pro me, pro patria, atque tribus filiis, victima emiſit horrendos mugitus; atque ſtatim procumbens ſine ullis ictibus, infecit cultros immiſſos pauco ſanguine. Fibra etiam morbida amiſerat ſigna quibus verum* cognoſcitur *& voluntas Deorum: fera lues graſſatur in præcordia. Conſpexi cadavera proſtrata ad ſacra* templorum *limina;* immo *ad altaria ipſa, ut mors eſſet magis odioſa. Pars ſuffocant ſpiritum fune, atque depellunt metum obitus obitu, & arceſſunt fata ſponte accedentia. Corpora morti tradita nullis exſequiarum* honoribus *efferuntur pro more: neque enim valvæ erant capaces exſequiarum. Vel ſternuntur humi abſque ſepultura; vel inhonorata tolluntur in excelſos rogos. Neque jam ulla eſt veneratio: atque certant de rogis, & cumburuntur alienis flammis.*

NOTÆ.

530 *Pendentis*] Undique ſuſpenſi, convexi.

587 *Vides*] Hoc dicit Æacus, digito templum demonſtrans.

594 *Fundit*] Poſt libatam, avulſis ſetis poſt immolatam, ſale & farre fronti inſperſis, probata eſt hoſtia, vino, eoque mero, inter cornua fuſo.

595 *Haud expectato*] Lue, non ſecuri ceciderunt.

600 *Fibra*] Per viſcerum partes extremas futurorum veritatem rimari ſolebant Haruſpices; quæ quidem partes cum morbo abſorptæ & vitiatæ eſſent, nullum indicium habebant.

606 *Nullis de more*] Nullo exequiarum honore honeſtata dicit cadavera, cum ea *ne quidem* portæ capere potuiſſent quæ efferre ſtuduiſſent. *Funus* eſt pompa exequiarum.

609 *Indotata*] Nec thure in rogum ingeſto, nec ab amicis collatis muneribus: contra quam vulgo fiebat.

Qui lacryment, deſunt: indefletæq; vagantur
Natorumq; virûmq; animæ, juvenumq; ſenumque.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Jupiter ô, dixi, ſi te non falſa loquuntur
Dicta ſub amplexus Æginæ Aſopidos îſſe:
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulchro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forté fuit juxta patulis rariſſima ramis
Sacra Jovi quercus de ſemine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoq; ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: & inania mœnia reple.
Intremuit, ramiſque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantq; comæ. Tamen oſcula terræ,
Roboribuſq; dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen; atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit: & curis exercita corpora ſomnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemq; animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; parilique tremiſcere motu:
Graniferumq; agmen ſubjectis ſpargere in arvis.
Creſcere quod ſubito, & majus majuſque videri,

Nulli ſunt qui lugeant; atque animæ nullis lacrymis honoratæ liberorum & virorum, & juvenum, & ſenum errant. Neque locus eſt ſatis vaſtus ad ſepulchra, neque ligna ſatis copioſa ad ignes. Stupens tanta perturbatione rerum miſerarum, ô Jupiter, dixi, ſiquidem non falſo dicunt te veniſſe in amplexus Æginæ Aſopidos, neque te pudet eſſe noſtrum patrem, magne pater; vel reſtitue mihi meos, vel compone me etiam tumulo. Ille favoris *indicium fecit fulgure, & tonitru proſpero. Accipio, inquam, atque oro iſta ſint læta indicia tuæ voluntatis: pro pignore* felici *accipio præſagium quod mihi offers. Forte adſtitit quercus de ſemine Dodonæo, Jovi ſacra, rariſſima arctis ramis. Nos ibi vidimus formicas grana colligentes & trahentes parvo ore longo ordine magnum pondus, atque tenentes ſuam ſemitam per aſperum corticem* quercus. *Cum copiam admirarer, Totidem, inquam, concede mihi cives, Parens optime, atque imple urbem* hominibus *vacuam. Quercus excelſa concuſſa eſt atque ſtrepitum edidit ramis agitatis ſine vento. Artus tremuerant mihi timido, & capilli erant erecti horrore. Nihilominus deoſculatus ſum terram atque quercum: neque teſtabar me ſperare, ſperabam tamen, atque ſervabam mente mea deſideria. Nox ſubſequitur; atque ſopor invadit corpora defatigata ſollicitudinibus. Eadem quercus viſa eſt mihi adeſſe coram oculis, totidem habens ramos, & totidem animalia ramis; atque tremere eadem agitatione; atque diffundere in proximos campos turbam* formicarum *grana ferentium. Quæ repente viſa eſt augeri, & major atque major fieri.*

NOTÆ.

611 *Vagantur*] Ex veterum opinione, qui inſepultorum vel minus ſplendidè compoſitorum umbras errare dictitabant.

616 *Aſopidos*] Filiæ Aſopi, qui Bœotiæ fl. in ſinum Corinthiacum labens.

623 *De ſemine Dodonæo*] Id eſt, ex illarum quercuum genere, quæ apud Dodonam creverunt. Dodona autem eſt civitas Chaoniæ reg. Epiri, ſic dicta à Dodone Jovis & Europæ filia; huic propinquum erat nemus Jovi ſacrum, ubi templum Jovis Dodonæi fuiſſe dicitur. Columbas in hac ſilva vaticinantes fingunt, quod Theſſali mulieres fatidicas πελειάδας, i. e. *columbas* vocârunt: alii autem quercus ipſas vocales volunt, & conſulentibus edere oracula ſolitas.

629 *Intremuit*] Firmandi ominis cauſa, exauditis precibus.

Ac

Ac ſe tollere humo; rectoq; adſiſtere trunco:
Et maciem numerumq; pedum, nigrumq; colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea viſa; querorq;
In Superis opis eſſe nihil. At in ædibus ingens
Murmur erat: voceſq; hominum exaudire videbar,
Jam mihi deſuetas. Dum ſuſpicor has quoq; ſomni,
Ecce venit Telamon properus: foribuſq; reclusis,
Speq; fideq; pater, dixit, majora videbis.
Egredere. Egredior: qualeſq; in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros, ex ordine tales
Aſpicio, agnoſcoque. Adeunt; regemq; ſalutant.
Vota Jovi ſolvo, populiſq; recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros,
Myrmidonaſque voco; nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti. Mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent: parcumque genus, patienſque laborum,
Quæſitiq; tenax, & qui quæſita reſervent.
Hi te ad bella pares annis animiſq; ſequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Auſtros.
XXVI. Talibus atq; aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem. Lucis pars ultima menſæ
Eſt data, nox ſomnis. Jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus; redituraq; vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas;
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conveniunt. Sed adhuc regem ſopor altus habebat.

& ſe efferre ſupra terram & ſtare erecto corpore, & deponere gracilitatem, & copiam pedum & colorem atrum, & induere figuram humanam per artus. Sopor excuſſus eſt. Experrectus condemno mea inſomnia; atque doleo nihil eſſe auxilii à Diis. At murmur magnum erat in regia mea, *atque videbar audire ſonitum virorum cui jamdiu non ſueram aſſuetus. Dum dubito ne & de hoc* ſono *ſomniavi* tantum, *ecce Telamon adeſt feſtinans atque janua aperta, Genitor, inquit, comperies majora ſpe atque fide* tua. *Prodi* quæſo. *Prodeo, atque video & cognoſco tales viros ſingulatim, quales credideram vidiſſe per ſimulacra ſoporis. Accedunt, & ſalutant* me *tanquam* ſuum *regem. Rependo vota Jovi, & diſtribuo urbem atque arva orba antiquis colonis in novos populos; atque appello Myrmidonas; neque ſpolio eos nativo nomine. Aſpexiſti corpora. Iiſdem vivunt moribus quibus prius imbuti erant: gens parſimonia ſtudens, & labori addicta, & ſervans quod lucrifecit, & reponens parta in futurum. Hi annis atque fortitudine ſimiles comitabuntur te ad pugnas, ſtatim atque Subſolanus, qui te feliciter adduxit, (Subſolanus enim adduxerat) fuerit verſus in Notos.*

XXIV. *Illi conſumpſerunt longum diem hujuſmodi atque aliis colloquiis. Pars diei noviſſima conceſſa eſt epulis, nox ſopori. Sol ſplendidus advexerat lucem; Subſolanus adhuc ſpirabat, atque impediebat carbaſa reverſura. Filii Pallantis coeunt ad Cephalum, qui provectior erat ætate; Cephalus & filii Pallantis una adeunt regem Æacum: ſed ſomnus gravis adhuc illum tenebat.*

NOTÆ.

640 *Recto*] Qualis eſt hominum.

646 *Deſuetas*] Quia omnes prope tabe interierant.

Ib. *Somni*] Quia res videbatur incredibilis.

654 *Myrmidonaſque*] Μύρμηξ nempe Græcis formica dicitur: Revera autem illud ideo nomen Æginetis impoſitum quod formicarum more, prædonum metu in antris degerent, terram foderent & agriculturam exercerent: qui Æaci precibus in homines mutari finguntur, quod docente illo, naves ædificare, hoſtibus reſiſtere, in hominum denique conſpectum prodire inceperint. Strabo lib. VIII.

660 *Auſtros*] Quibus ex Ægina ad Athenas navigatio opportuna.

662 *Pars ultima menſæ*] Prandia enim vetuſtiori ævo prorſus ignota.

665 *Pallante creati*] Pallantis Athenienſis filii duo Clytus & Butes.

Excipit

Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpatium pulchroſq; receſſus
Cecropidas ducit. Cum queis ſimul ipſe reſedit,
Aſpicit Æoliden ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca prius mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſq; ferinæ:
Qua tamen è ſilva teneas haſtile reciſum,
Jamdudum dubito: certe, ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret: ſi cornus, nodus ineſſet.
Unde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter: & uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur quodcunq; petit: Fortunaq; miſſum
Non regit; & revolat nullo referente cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit:
Cur ſit, & unde datum; quis tanti muneris auctor,
Quæ petit, ille refert; ſed, quæ narrare pudori eſt,
Qua tulerit mercede, ſilet: tactuſque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis poſſit credere?) telum
Flere facit, facietque diu; ſi vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge cara
Perdidit. Hoc utinam caruiſſem munere ſemper!
Procris erat (ſi forte magis pervenit ad aures
Orithyïa tuas) raptæ ſoror Orithyïæ.
Si faciem moreſque velis conferre duarum,
Dignior ipſa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:

Phocus excipit illos ad fores: nam Telamon atque ejus frater Peleus *habebant delectum virorum pro militia. Phocus ducit Athenienſes in penetralia, atque ornatos ſeceſſus* regiæ: *cum quibus ſtatim atque ſedit, videt Æoliden gerere manu telum fabricatum ex ligno ignoto, cujus mucro fuit aureus. Ille prius pauca præfatus ex uſu communi, inquit, gaudeo ſilvis & ferarum interitu; quo tamen ex ligno ſit deſumtum jaculum, quod tractas, jam diu incertus ſum; certe ſi eſſet ex fraxino, eſſet colore flavo; ſi ex cornu, nodus ineſſet. Neſcio ex quo ligno ſit: ſed noſtri oculi non aſpexerunt haſtile miſſile pulchrius iſto. Unus ex fratribus Athenienſibus reſpondet: Atque, inquit, miraberis in iſto utilitatem majorem forma. Attingit quicquid appetit; & nulli ſubjicitur fortunæ; & redit ſanguine infectum nemine referente. Tum verò juvenis Nereïus percunctatur cuncta; quamobrem, & unde ſit oblatum; quis auctor tanti doni. Ille reddit quæ poposcit; ſed tacet quæ indecorum eſt referre, & qua mercede acceperit; atque mœrore commotus propter uxorem perditam, ſic incipit, lacrymis profluentibus. Hoc jaculum, nate Dea (quis poſſit fidem adhibere?) mihi movet fletus, & movebit diu, ſi fata nobis conceſſerint vivere diu. Hoc me prodidit cum dilecta uxore: utinam caruiſſem ſemper iſto dono! Procris (ſi forte potius Orithyïa pervenit ad aures tuas) erat ſoror Orithyïæ ablatæ.* Atque equidem *ipſa Procris dignior abripi; ſi velis comparare formam & mores utriuſque. Pater Erechtheus mihi hanc dedit conjugem;*

Notæ.

672 *Æoliden*] Cephalum Dionis filium, Æoli nepotem, ſiquidem Dionem Apollodorus inter Æoli liberos recenſet.

674 *Mediis*] Id eſt quæ in medium ſine omni peculiari ſcopo proferri ſolent.

681 *Alter*] Clytus nempe, ſeu Butes de quibus ſupra.

683 *Conſequitur*] Videtur ex Aquifolia factum; de qua vide Plin. lib. XXIV. cap. 13.

685 *Nereïus*] Phocus, quem ex Pſamathe Nereï filia Æacus ſuſtulit.

688 *Mercede*] Procri nempe uxore pro communicato lecto jaculum ab ipſa Cephalus accepit: cum ſeſe illa in hoſpitem mutâſſet; ſuam verò eſſe Cephalus non cognoviſſet.

690 *Dea*] Pſamathe nympha, quam Phoci matrem diximus.

695 *Orithyïa*] Erechthei Athenienſium regis filia, quam ob formam Boreas rapuiſſe dicitur.

Hanc

Hanc mihi junxit Amor. Felix dicebar, eramque:
(Non ita Diis viſum eſt) ac nunc quoq; forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt pacta jugalia menſis;
Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de ſumino ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre,
Pace Deæ; quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore.
Sacra tori, coïtuſq; novos, thalamoſque recentes,
Primaque deſerti referebam fœdera lecti.
Mota Dea eſt: &, Siſte tuas, ingrate, querelas,
Procrin habe, dixit. Quod ſi mea provida mens eſt,
Non habuiſſe voles. Meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto,
Eſſe metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene ſervâſſet. Facieſq; ætaſq; jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: ſed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: ſed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, ſtudeo; doniſq, pudicam
Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori:
Immutatque meam (videor ſenſiſſe) figuram.
Palladias ineo non cognoſcendus Athenas:
Ingrediorq; domum. Culpâ domus ipſa carebat;
Caſtaq; ſigna dabat: dominoq; erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut Vidi, obſtupui: meditataque pœne reliqui
Tentamenta fide: malè me, quin vera faterer,
Continui; malè quin, ut oportuit, oſcula ferrem.

Amor hanc mecum ſociavit. Beatus credebar, & beatus *eram: (Non ita placitum erat Diis) & nunc eſſem forte* ſi modo iis placuiſſet. *Secundus menſis incipiebat poſt ſponſalia, cum Aurora crocea me conſpicit mane diſjectis tenebris ex faſtigio Hymetti ſemper florentis, ſtruentem plagas cervis cornutis; atque* me *auſert repugnantem. Concedatur mihi narrare vera, ſine odio Dea; quod ſit pulcherrima facie roſea, quod* media ſit *inter confinia diei & noctis, quod vivat liquore nectareo; Ego amabam Procrin; Procris erat ſemper mihi in corde, Procris* erat *in ore. Repetebam ſacra lecti, & recentes concubitus, & nuptias nuperas, & prima jura tori derelicti. Dea eſt accenſa; atque, inquit, reprime tuas querimonias, ingrate, Procrin obtineas. Quod ſi meus animus aliquid proſpicit, optabis non habuiſſe* eam: *atque irata me illi reddidit. Dum revertor atque revolvo mecum Dea monita, occœpi timere, ne uxor non bene cuſtodiiſſet fœdera connubialia: atque pulcritudo & anni ſuadebant mihi credere* eam *adulterium commiſiſſe: mores dehortabantur credere. Verum tamen diſceſſeram; verum & hæc* Aurora, *à qua revertebar, erat exemplum adulterii: verum* nos *amantes omnia reformidamus. Nitor fingere quod me ſollicitet; atque tentare muneribus fidem pudicitiæ. Aurora favit huic paveri; atque vertit meam formam: (videor ſenſiſſe.) Subeo Athenas Palladias nulli cognoſcendus, atque intro domum. Ipſa domus vacabat crimine, & indicia faciebat caſtitatis, atque erat ſollicita ob dominum ablatum. Acceſſu vix dato ad Erechthei filiam per mille artes, cum intuitus ſum, obſtupui: atque propemodum deſerui fidei experimenta animo inſtituta: ægre me repreſſi, quin agnoſcerem vera; ægre quin, ut decuit, ſuavia darem.*

NOTÆ.

702 *Hymetti*] Qui Atticæ mons eſt, thymo, melle, apibus, & marmore nobilis.

704 *Rapit*] Formoſiſſimi juvenis amore incenſa.

710 *Prima*] Nam Procridi dederat fidem ſe cum alia muliere non coiturum.

Ib. *Deſerti lecti*] Derelictæ uxoris.

719 *Criminis*] Aurora enim exemplo monſtravit, quam facilè mulieres in adulterium incidant.

720 *Quærere*] Tzetzes I Chil. 20. narrat deprehenſam à Cephalo cum Pteleonte juvene, à quo acceperat auream coronam.

726 *Erechthida*] Quæ ipſa Procris eſt Erechthei filia.

728 *Fide*] Pro *fidei* Antique.

Triſti

Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illa
Eſſe poteſt triſti; deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit; quam ſic do'or ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicunque eſt: uni mea gaudia ſervo?
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus; & in mea pugno
Vulnera; dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo: Malè tectus ego en, malè pactus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offenſaque mei genus omne peroſa virorum
Montibus errabat ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam; peccâſſe fatebar,
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoq; muneribus; ſi munera tanta darentur.
Hoc mihi confeſſo, læſum prius ulta pudorem,
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cum ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum; manibus quod (cernis) habemus.

Mæſta erat: verum tamen nulla poteſt eſſe pulchrior quam illa etiam dum mæſta fuit; atque flagrabat deſiderio marti ſublati. Tu, Phoce, conjice, qualis fuerit in illa venuſtas, quam ærumna ipſa ſic decebat. Quamobrem dicam, quoties honeſti mores coarguerint noſtros conatus? quoties dixerit, Ego ſervor uni, ubicunque eſt; ſervo meam voluptatem uni? Cui ſapienti iſtud periculum fidei non ſit ſatis tutum? Non ſum expletus; & tendo in meum exitium, dum ſpondeo pretium pro nocte, atque cumulando dona, ſubegi eam *denique vacillare. Vociferor; Ecce ego malè occultus, malè promiſſus adulter, eram verus maritus: coargueris me teſte, infida. Illa nihil* reſpondit: *ſed tantum ſuperata ſecreto pudore vitat domum, in qua ſibi inſidiæ erant: ſtructæ, cum perverſo conjuge: atque odio habens totam gentem virorum ob meam injuriam, per montes vagatur dedita miniſteriis Dianæ. Tum amor vehementior pervadit oſſa* mea *cum derelictus eſſem; precabar ut ignoſceret & agnoſcebam* me *in culpa eſſe: & potuiſſe etiam in ejuſmodi crimen venire oblatis donis, ſiquidem tanta dona offerentur. Redit ad me poſtquam ea agnoviſſem ante ulta pudorem offenſum; atque unanimis tranſigit annos amabiles. Dat mihi inſuper, (ſicuti dediſſet ſe* tanquam *exiguum munus,) canem, quem cum ſua Diana illi daret, dixerat, antevertet cunctos curſu. Tradit* mihi *una telum, quod,* ut *vides, tractamus manibus.*

Notæ.

732 *Conjugis*] Mariti Cephali, quem putabat ab Aurora fuiſſe raptum.

737 *Fide*] Pro *fidei*, iterum; niſi mavis cum uno Vaticano, *Cui non iſta ſatis fidei*, ut obſervavit Ciofanus.

739 *Cenſus*] Amplas ſuas divitias pro concubitu.

744 *Fugit*] Atque tum ad Minoëm Cretæ regem pervenit, à quo jaculum inevitabile et canem Lælapa accepit, quem nulla fera poſſet evitare; quibus quidem muneribus ipſa quoque, ſpecie mutata Cephalum maritum ad fictum adulterium pellexit, quod & pariter deprehenſo exprobravit. Quanquam aliter Hyginus, itemque Ovidius noſter.

745 *Offenſaque mei*] *Quod me offendiſſet*, nam active vox illa plerumque ſumitur, *offenſio* paſſive.

746 *Studiis*] *Venationi.*

751 *Hoc*] Non tamen ſatis aperte, neque uti ſupra indicavimus, ſeſe à Procri deceptum, at obſcure fatetur.

755 *Cynthia*] Diana, à Cyntho Deli inſulæ monte, ubi nata dicitur.

XXVII. Mu-

XXVII. Muneris alterius quæ ſit fortuna requiris?
Accipe. Mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laïades non intellecta priorum
Solverat ingeniis: & præcipitata jacebat
Immemor ambagum vates obſcura ſuarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aöniis immittitur altera Thebis
Peſtis; & exitio multi pecorumque ſuoque
Rurigenæ pavere feram. Vicina juventus
Venimus; & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu:
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa ſequentes
Effugit, & volucri non ſecius alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno;
Muneris hoc nomen. Jamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat; nec jam poteramus, ubi eſſet,
Scire; pedum calidus veſtigia pulvis habebat:
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocior illo
Haſta, nec excuſſæ contorto verbere glandes,

XXVII. *Poſciſne quæ ſit ſors alterius doni? Audi. Tangeris novitate facti ſtupendi. Laïades explicuerat ænigmata quæ majores non poterant comprehendere, atque vates ambigua dejecta humi procubuit oblita ænigmatum ſuorum. Nimirum alma Themis non ſinit talia impunita. Extemplo aliud monſtrum excitatur in Thebas Aonias; atque plurimi coloni aluerunt feram damno pecorum atque ſuo. Proxima juventus accurrimus; atque circumdedimus vaſtos campos indagine. Illa agilis ſuperabat plagas facili ſaltu; atque tranſgrediebatur ſupremos funes retium extenſorum. Canes ſolvuntur, quos inſequentes illa prævertit, neque aliter* eos *fruſtratur quam avis volatilis. Meus Lælaps petitur à me unanimi voto; Hoc* erat *nomen doni. Jamdiu ipſe nititur ſe expedire loris & collo* ea detrahere *quæ morabantur* eum inter currendum. *Vix bene ſolutus erat, neque jam poteramus noſſe ubi eſſet; Pulvis calidus retinebat impreſſionem pedum; ipſe erat ſublatus ab oculis. Jaculum non fertur velocius illo, neque globi emiſſi funda contorta,*

NOTÆ.

757 *Alterius*] *Canis* nempe.

759 *Carmina*] Quibus Sphingis monſtri, ex Typhone & Echidna nati, ænigma continebatur. Montem Sphingium juxta Thebas Sphinx illa inſederat, unde in viatores impetum facere ſolebat. *Quodnam illud eſſet animal, quod mane quadrupes, meridie bipes, veſperi tripes eſſet?* interrogabat: cui rei cum nullus poſſet ſatisfacere, imperitos laniabat. Ænigma verò diſſolvit Oedipus, qui *Hominem animal illud eſſe dixit*, de quo Sphinx loquebatur; *ſiquidem ille in infantia, manibus & pedibus repens verius quam incedens quadrupes videretur, cum adoleſcens bipes, ſenio confectus & baculo nitens tripes dici mereretur.* Atque hujus ſolutionis dolore ſeſe Sphinx de ſaxo præcipitem dedit.

759 *Laïades*] *Oedipus* Laïi Thebanorum regis filius.

761 *Vates obſcura*] Sphinx monſtrum, capite & vultu puellam, alis avem, reliquo corpore leonem referens; à Junone adverſus Thebanos immiſſum.

762 *Themis*] Cœli ac Terræ filia quæ homines quod fas ſit ſervare docebat, cujus vetuſtiſſimum fuit in Bœotia oraculum.

Ib. *Talia*] (i. e.) Cædem Laïi & nuptias Oedipi cum matre ſua Jocaſta.

763 *Aoniis*] *Bœotiis*; eſt enim Aönia Bœotiæ pars montana.

764 *Peſtis*] De Vulpe intelligit; quomodo & alibi *peſtis Nemæa* pro Leone ſumitur.

765 *Pavere*] Non modo eam feram pueros rapuiſſe, ſed ei trigeſimo quoque die unum expoſitum fuiſſe, quem ablatum devorabat, narrat Ant. Liberalis.

766 *Indagine*] Hoc eſt, Hominum, plagarum, retium, formidinum circumductu. Venationi vox propria.

770 *Ludit*] Deludit, decipit. Vulpes enim circumcurrendo maximè canes eludunt.

771 *Lælapa*] Qui canis fuit Cephalo à Procri datus, ab impetu & velocitate ſic dictus.

772 *Vincula*] Vinculum, quo tenebatur.

Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis:
Tollor eo, capioque novi ſpectacula curſus:
Qua modo deprendi, modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. Nec limite callida recto,
In ſpatiumq; fugit; ſed decipit ora ſequentis:
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem: ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aëra morſus.
Ad jaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis indere tento,
Lumina deflexi: revocataq; rurſus eodem
Rettuleram, medio (mirum) duo marmora campo
Adſpicio; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine curſus
Eſſe Deus voluit; ſi quis Deus adfuit illis.
XXVIII. Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipſo?
Phocus ait. Jaculi ſic crimina reddidit ille.
Gaudia principium noſtri ſint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Juvat ô meminiſſe beati
Temporis, Æacida, quo primos ritè per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Ulla erat. Æquales urebant pectora flammæ.
Sole feré radiis feriente cacumina primis,
Venatum in ſilvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres

neque levis ſagitta ab arcu Gortyniaco. Culmen montis medii tollitur ſuper campos ſubjectos: Illuc aſcendo, atque ſpecto novos curſus: unde fera conſpecta eſt interdum corripi, nunc ſe ſubtrahere ab ipſo vulnere. Neque vafra fugit recto calle, & in campum, ſed eludit rictus inſequentis: & recurrit in circulum, ne hoſtis Lælaps *utatur ſuis viribus. Hic urget, & ſequitur* eam in curſu ſibi *æqualem, atque ſimilis corripienti non corripit, atque intentat morſus inanes in aërem. Confugiebam ad auxilium teli: quod dum dextera vibrat, dum conor inſerere digitos in amenta, dimovi oculos; atque reflexeram rurſus reductos ad eundem locum, video (monſtrum) duo marmorea ſigna in media planitie: crederes hoc fugere, illud latrare. Nempe Deus voluit utrumque indomitum eſſe in contentione curſus; ſi quis Deus auxilio fuit illis.*

XXVIII. *Huc uſque* locutus eſt Cephalus; *dein ſiluit. Qua in culpa fuit telum, inquit, Phoce? Ille ſic expoſuit culpam teli. Latitia ſit initium noſtræ arumnæ, Phoce: eam prius narrabo. Gratum eſt, ô Æacida, recordari felicis temporis, quo eram perfecte beatus uxore primis annis; illa erat beata viro. Sollicitudo reciproca, atque amor conjugalis tenebat ambos: neque illa anteponeret lectum Jovis meo amori; neque ulla erat, quæ me amore incenderet, non ſi Venus ipſa adeſſet. Par amor flagrabat in corde* utriuſque. *Quamprimum fere ſol illuſtraverat* montium *faſtigia radiis ſuis, conſueveram proficiſci ad venationem in nemora more juvenum: neque patiebar ſervos, neque equos, neque canes odoros mecum*

NOTÆ.

778 *Gortyniaco*] *Cretenſi, Gortyn* enim, quæ & *Gortys* dicitur, Cretæ inſulæ urbs eſt, ſagittaria arte celeberrima.

782 *Fera*] Vulpem hanc Teumeſſiam, à Teumeſſo Thebanorum vico, vocat Pauſanias in Bœoticis. Palæphatus verò & Tzetzes 1 Chil. 20 virum fuiſſe aiunt, cui nomen Alopex, &c.

784 *Ne ſit ſuus*] Non enim poſſunt toto impetu currere canes, cum tergiverſantem perque varios orbes ſeſe morſibus ſubtrahentem feram perſequuntur.

788 *Amentis*] *Amenta* ſunt lora, quibus jacula facilius longiuſque emittuntur.

790 *Marmora*] In quæ fera & canis mutati ſunt, uti quidem Naſoni placuit; nam alii aliter.

792 *Ambo*] Pro *ambos* Antique.

798 *Æacida*] Phocum Æaci filium alloquitur.

Ire

Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſinebam.
Tutus eram jaculo. Sed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu:
Auram expectabam; requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam;
Meque juves, intreſque ſinus, gratiſſima, noſtros:
Utq; facis, relevare velis, quibus urimur, æſtus.
Forſitan addiderim (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſim ſolitus, tu me reficiſq;, foveſque:
Tu facis, ut ſilvas, ut amem loca ſola; meoque
Spiritus iſte tuus ſemper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis; nomenq; auræ tam ſæpe vocatum
Eſſe putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplò ficti temerarius index
Procrin adit; linguâq; refert audita ſuſurra.
Credula res amor eſt. Subito collapſa dolore,
Ut ſibi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore, ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eſt. Et crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit; metuit ſine corpore nomen:

Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat, ſperatque miſerrima falli;
Indicioq; fidem negat; &, niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, ſilvaſque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubitò gemitus inter mea verba videbar,
Neſcio quos audiſſe. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caduca,
Sum ratus eſſe feram; telumq; volatile miſi.
Procris erat; medioq; tenens in pectore vulnus,

venire, neque retia nodoſa apportari. Securus eram telo. Sed cum manus expleta erat nece ferina, me recipiebam ad frigus & umbras atque auram, quæ oriebatur ex frigidis vallibus, aura a me requirebatur in medio calore: Expectabam auram; illa erat recreatio labori. Conſueveram canere, (nam memini) accedas aura; atque mihi ſis ſolatio, ſubeas gremium noſtrum, amabilis; atque, ut ſoles, velis lenire calores quibus ardemus. Fortè adjecerim plura lenocinia; (ita me fata cogebant) atque conſueverim dicere, Tu mihi ſumma voluptas, tu me reſtituis, atque ſolaris; tu facis ut diligam nemora, & loca deſerta; & tuus halitus ſemper captatur ab ore meo. Neſcio quis adhibuit aures falſas ſonis ancipitibus; atque credens nomen aura toties citatum eſſe Nymphæ, arbitratur Nympham à me diligi. Continuò inconſultus delator falſi criminis adoritur Procrin, atq; narrat quæ audierat lingua trepida. Amantes omnia facile *credunt. Cum ſibi referretur, procubuit oppreſſa dolore repentino; & recreata poſt longum tempus, ſe infelicem, ſe perverſi fati* fœminam *prædicavit, atque conqueſta eſt de fide* mea; *atque impulſa falſo delicto, timet quod nihil eſt, timet nomen ſine re; atq; miſera ſollicita eſt tanquam de certa adultera. Attamen ſæpe hæret, atque infeliciſſima ſperat decipi, & non adhibet fidem accuſationi, & niſi ipſa conſpexerit, non eſt damnatura crimina ſui viri.* Cum *ſequens Aurora lumen fugaverat tenebras, diſcedo, atq; me confero in nemora; & voti compos, atque ſtratus in herba, Aura ades, dixi, atque ſuccurre noſtro labori. Atque repente videbar audiiſſe neſcio qua ſuſpiria inter meas voces: Accede tamen optima, dixi. Cum denuò folia cadentia levem ſtrepitum ederent, credidi adeſſe feram* aliquam; *atq; contorſi jaculum volatile. Procris erat; atque habens plagam in medio pectore,*

NOTÆ.

814 *Sinus*] Qui æſtuant, pectus captandæ auræ aperiunt; ibi enim potiſſimum calores ſentiuntur.

836 *Victor*] *Ferarum cæde ſatiatus.*

Hei mihi! conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis, ad vocem præceps amenſq; cucurri.
Semianimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua (me miſerum!) de vulnere dona trahentem
Invenio; corpuſq; meo mihi carius ulnis
Sontibus attollo, ſciſſaq; à pectore veſte
Vulnera ſæva ligo; conorque inhibere cruorem:
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda coëgit
Hæc ſe pauca loqui: per noſtri fœdera lecti,
Perq; Deos ſupplex oro, ſuperoſque, meoſque;
Per ſi quid merui de te bene; perq; manentem
Nunc quoque, cum pereo, cauſam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere noſtris.
Dixit; & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. Sed quid docuiſſe juvabat?
Labitur; & parvæ fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt, me ſpectat; & in me
Infelicem animam noſtroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lachrymans heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

Hei mihi! exclamat, Poſtquam ego cognovi vocem fidæ uxoris, accurri feſtinans atque exanimis ad vocem. Infelix reperio ſemivivam, & inficientem amictus ſuo cruore, atque evellentem jaculum, quod mihi dono dederat, ex plaga; & ſublevo corpus mihi carius meo manibus ſceleſtis; amictu derepto à pectore curavi crudele vulnus; atque nitor reprimere ſanguinem, & precor ne me ſceleſtum deſtituat ſuo obitu. Illa exhauſta viribus, & jam obiens, ſibi vim fecit, ut hæc pauca proferret: Precor humilis per Deos cœleſtes, & meos, per ſi quid bene ſum merita de te, & per amorem cauſam mea necis, nunc etiam perſeverantem cum morior, ne ſinas Auram ſuccedere noſtris thalamis. Sic ait, & tum deniq; & cognovi, & admonui eam erraviſſe de nomine. Verum quid proderat admonuiſſe? Deficit, & exigua vires abeunt cum cruore. Et dum licet aliquid intueri, me intuetur, atque expirat miſeram animam in me, & in noſtro ore. Secura verò facta videtur obire facie minus inquieta. Lugens Cephalus *narrabat iſta lugentibus; & ecce Æacus intrat cum duobus filiis, atque milite recenter conſcripto; quem Cephalus accipit cum ſtrenuis viris armatis.*

NOTÆ.

830 *Nomen*] Auræ, quod non minus illi fatale, quam Auroræ prius. Namque Procris timens Auroram, ut habet Hygin. fab. 189. matutino tempore ſecuta eum, ut obſervaret, inter virgulta delituit: quæ cum Cephalus moveri vidit, jaculum inevitabile miſit, & Procrin conjugem ſuam interfecit.

853 *Meos*] Inferos dicit, ad quos deſcendebat.

857 *Errorem nominis*] Credidit nempe Procris Auram, amicæ nomen eſſe, quæ ſibi ſuum Cephalum ſubtraheret.

861 *Noſtroque*] Ad veterum alludit morem, quibus, prout quiſque moribundo chariſſimus, ſolemne fuit expirantis fugientem animam & extremum halitum excipere, & oculos claudere. *Et extremus ſi quis ſuper halitus errat, ore legam*---Anna Didonis ſoror. Æn. 4.

862 *Secura*] Pellicis cura liberata. Jam enim ex Cephalo cognoverat *auram* non eſſe Nympham, ut ipſa putabat, ſed levem ventorum flatum.

Ib. *Meliore*] *Ante diem morior, ſed nulla pellice læſa; Hoc faciet poſitam te mihi terra levem.* Hæc eadem Procris, L. III. de arte amandi.

864 *Duplici*] Telamone & Peleo, qui copias, Athenienſibus auxilium, conſcripſerant.

P. OVIDII

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

ARGUMENTUM.

MInos interim Alcathoën obſidet. Qua capta, Niſus in Haliætum, & Scylla in Cirin ſuerunt tranſlati. Hinc in Cretam ille reverſus eſt, ubi Minotaurus labyrintho erat incluſus: Quem cum Theſeus deinde de medio ſuſtuliſſet, cum Ariadne in patriam rediens, eam in itinere dereliquit. Hinc eam Bacchus aſſumpſit, ejuſque coronam inter ſidera collocavit. Icarus verò, cum ex inſula conaretur poſt patrem evolare, ſubmerſus eſt; ejuſque exſequias celebrantem patrem vidit perdix, è Talo nuper transformata. Theſeus interea, cum valdè celebris jam eſſet, ad aprum Calydonium (cujus interfectore ſublato, ſorores ejus in Meleagrides aves mutati ſunt,) fuit convocatus. Inde ad Acheloum divertitur, & Echinades inſulas conſpicit, in quas Naiades erant converſæ. Quod ita fieri potuiſſe, Lelex primum Baucidis & Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati; ſicut & domus ipſorum in templum, ac pagus ipſe in ſtagnum. Achelous deinde Erotei & Meſtræ transformationes adjicit, ac ſuas denique, quibus uſus quondam fuerat, cum ipſum premeret Hercules, gratia Deianiræ.

1. JAM nitidum retegente diem, noctiſque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; & humida ſurgunt
Nubila. Dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti

INTERPRETATIO.

I. *Lucifero jam aperiente clarum diem, atque depellente tempora noctis Subſolanus flare deſinit; atque nubes humidæ ingruunt. Noti lenes permittunt reditum Æacidis revertentibus, atque Cephalo; à quibus feliciter impulſi,*

NOTÆ.

2 *Cadit Eurus*] Qui Cephalo, ex Ægina inſula, Athenas redituro adverſus erat.

Ib. *Lucifero*] Lucifer ſtella eſt Veneris, quinque errantium infima, terræq; proxima.

4 *Æacidis*] Militibus ab Æaco in auxilium Athenas miſſis, & Cephalo datis. *Nam Telamon fraterque viros ad bella parabant.* ver. 676 lib. 7.

Ante

Antè expectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegëia littora vaſtat;
Prætentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sextâ reſurgebant orientis cornua Phœbes;
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris;
In quibus auratam proles Latoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæſit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Niſi,
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo;
Tum cum pax eſſet. Bellum quoque ſæpe ſolebat
Spectare, equè illa rigidi certamina Martis.
Jamq, morâ belli procerum quoq; nomina nôrat,
Armaque, equoſque, habituſque, Cydoneaſque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi:
Plus etiam, quam nôſſe ſat eſt. Hac judice Minos,
Seu caput abdiderat criſtata caſſide pennis,
In galea formoſus erat; ſeu ſumpſerat auro
Fulgentem clypeum, clypeum ſumſiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impoſito patulos calamo ſinuaverat arcus:
Sic Phœbum ſumtis jurabat ſtare ſagittis.

appulerunt ad portus Athenienſes *optatos priuſquam expectarentur. Interea Minos depopulatur oras Lelegëas, & periculum facit virium ſuarum bellicarum in urbe Alcathoë, quam Niſus poſſidet; cui pilus inſignis colore purpureo de medio vertice inter venerandos canos erat firmamentum potentis regni. Sexta cornua Lunæ reſurgentis renovabantur, & belli eventus erat adhuc incertus; & victoria diu fertur inter utrumque incertis pennis. Turris regia erat adjuncta muris reſonantibus, in quibus* Apollo, *filius Latonæ, dicitur depoſuiſſe lyram: Sonus ejus manſit in lapidibus. Nata Niſi conſueverat illuc ſæpe aſcendere, atque percutere vocales lapides parvo ſilice dum eſſet* tempus *pacis. Conſueverat quoque ſæpe inde intueri exercitus, & pugnas duri Martis. Jamque etiam didicerat per diuturnitatem belli nomina ducum, & arma, & equos, & cultus & pharetras Cretenſes. Noverat præſertim vultus ducis Europæi, plus etiam quam nôſſe expedit. Ejus arbitrio, ſeu Minos texerat caput galea criſtis ornata, in galea pulcher erat, ſeu corripuerat clypeum radiantem auro, pulcrum erat corripuiſſe clypeum. Vibraverat longa jacula brachiis ictum librantibus, puella probabat ſolertiam additam viribus. Adduxerat arcus curvatos aptata ſagitta, jurabat Apollinem ſic conſiſtere ſagittis correptis.*

Notæ.

6 *Lelegëa*] *Megarenſia* dicit, Atticis proxima, à Lelege Ægyptio advena, qui Megara inſtauravit, incolaſq; a ſe Lelegas nominari voluit; cujus nepotes, Scirones & Niſus, de regno diſceptantes, arbitrum delegerunt Æacum; is regnum Niſo adjudicavit. Pauſan. in Atticis. *Vide Farnab.*

8 *Alcathoe*] Megara dicit, ab Alcathoo, Pelopis filio, reſtaurata & munita.

Ib. *Niſus*] Pandionis, Athenarum regis filius, cui in diviſione regni à patre facta Megara obtigerunt. Strabo l. IX.

10 *Fiducia*] Siquidem quamdiu illum crinem Niſus haberet, in fatis erat ut regno privari non poſſet.

11 *Sextâ*] Adeoque ſextus menſis erat ab incœpta obſidione.

13 *Dubiis*] Quibus modo in hanc, modo in adverſam partem inclinare ſolet.

14 *Vocalibus*] Alcathoo Megara mœnibus cingenti operam navans Apollo lyram depoſuit; ſonus autem lyræ in ſubjectos lapides tranſiit, ita ut ſi quis calculo eos percuſſerit, ſonum redderent. Pauſan. in Att.

17 *Filia Niſi*] *Scylla* eſt.

22 *Cydoneaſque*] *Cretenſes*, à Cydone Cretæ urbe.

23 *Europæi*] *Minois*, Europæ ex Jove filii.

24 *Plus*] Quia ejus amore correpta, ad patriæ proditionem pellecta fuit.

Cum

Cum verò faciem demto nudaverat ære,
Purpureuſque albi ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat:
Vix ſua, vix ſanæ virgo Niſæïa compos
Mentis erat. Felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæq; manu premeret, felicia fræna vocabat.
Impetus eſt illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi,
Turribus è ſummis in Gnoſſia mittere corpus
Caſtra; vel æratas hoſti recludere portas:
Vel ſi quid Minos aliud velit. Utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis:
Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio eſt. Doleo quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed niſi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide; me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit, merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras
Gnoſſiaci poſſem caſtris inſiſtere regis:
Faſſaq; me, flammaſq; meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia, quam ſim
Proditione potens. Quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certè pro nato bella peremto:
In cauſaque valet, cauſamque tuentibus armis.
Ut puto, vincemur. Qui ſi manet exitus urbem,
Cur ſuus hæc illi reſerabit mœnia Mavors,
Et non noſter amor? melius ſine cæde, moraque,

Cum verò retexerat vultus depoſita area galea, atque purpura indutus inſidebat dorſo equi candidi decorato phaleris, & coërcebat ora frementia, vix puella Niſæia erat in ſua poteſtate, *vix ſani animi. Dicebat telum beatum quod ille tractaret, & habenas beatas, quas manu teneret. Optat, modo concedatur inferre greſſus virgineos in exercitum hoſtilem; optat impellere corpus* ſuum *ex culmine turris in caſtra Gnoſſia, vel aperire valvas ære munitas hoſti; vel ſi Minos aliquid aliud cupiat. Cumq; ſederet aſpiciens alba tentoria regis Dictæi; Neſcio, inquit, an lætandum mihi potius ſit quam dolendum quod* hoc *bellum luctuoſum geratur. Moleſtum eſt quod Minos eſt hoſtis amanti: Verum, niſi bellum eſſet annè mihi eſſet notus? Nihilominus poterat bello finem imponere me accepta obſide,* poterat *habere me comitem & pignus pacis. Si* illa *quæ te genuit, formoſiſſime* omnium *rerum, fuit talis qualis tu es, jure Deus illam perdite amavit. O ego ter beata, ſi vecta pennis per aërem, poſſim pervenire ad caſtra regis Gnoſſiaci, & confeſſa quæ ego ſim, & qualis ſit meus amor, rogarem* ipſum *qua dote vellet emi! Tantum ne peteret arces patrias. Nam exidam potius tha mis expetitis, quam votis potiar prodendo* patrem; *quamquam clementia victoris modeſti cauſa eſt ut bonum fuerit multis ſubigi. Profecto arma inſert juſta pro filio occiſo; atq; potentior eſt in cauſa, & in armis quibuſcum defendit cauſam. Credo equidem ſuperabimur: Qui finis ſi deſtinetur urbi; quamobrem ſua vis bellica aperiet illi iſtos muros, & non noſter Amor? Melius poterit vincere ſine ſtrage,*

NOTÆ.

40 *Gnoſſia*] Minoïs, cui Gnoſſus, Cydon, Gortyn, centum denique ut volunt, Cretæ urbes ſerviebant, à quibus Poëtæ ſua ſumpſerunt inſulæ epitheta.

43 *Dictæi*] *Minoïs* iterum, à Dicte Cretæ monte ſic dicti.

48 *Obſide*] Et ſanè regum liberi *obſides* plerumque pacis & fœderum poſcebantur olim & dabantur.

49 *Quæ*] *Europæ*, ex qua Jupiter Minoën cum Rhadamantho & Sarpedone ſuſcepit.

53 *Me*] Quod niſi regis eſſem filia.

54 *Vellet emi*] Alludit forte Poëta ad conſuetudinem veterum, apud quos tribus modis nuptiæ fiebant, *uſu, confarreatione*, & *coemptione*.

58 *Nato*] *Androgeo*, ab Athenienſibus ex invidia cæſo, lib. VII. ver. 461.

Impen-

Impenſaque ſui poterit ſuperare cruoris.
Quam metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, niſi neſcius, audeat haſtam? 66
Cœpta placent, & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam; finemque imponere bello.
Verum velle parum eſt. Aditus cuſtodia ſervat;
Clauſtraq; portarum genitor tenet. Hunc ego ſolum
Infelix timeo; ſolus mea vota moratur. 71
Dii facerent, ſine patre forem! ſibi quiſq; profecto
Fit Deus. Ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcunq; obſtaret amori. 75
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios auſim. Neq; in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior, illa beatam
Purpura me, votiq; mei factura potentem. 80
Talia dicenti, curarum maxima nutrix,
Nox intervenit; tenebriſq; audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat; & (heu facinus!) fatali nata parentem 85
Crine ſuum ſpoliat; prædâq; potita nefandâ
Fert ſecum ſpolium celeris; progreſſaq; portâ
Per medios hoſtes (meritis fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem, quem ſic affata paventem.
Suaſit amor facinus. Proles ego regia Niſi, 90
Scylla, tibi trado patrioſq; meoſq; Penates:
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris,
Purpureum crinem. Nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Sceleratâq; dextrâ

& cunctatione, & diſpendio ſui ſanguinis. Quam timeo certe, ne aliquis temerarius ledat tuum cor, Minos! quis enim tam crudelis, ut, niſi ignarus, non vereatur intendere in te ſævum haſtile? Conſilia mihi *probantur, & decrevi offerre mecum patriam in dotem; atque exitum ſtatuere bello. At leve eſt optare. Præſidia cuſtodiunt ingreſſus; & pater habet firmamenta valvarum. Miſera hunc unum reformido: ille unus obſtat* meis *deſideriis. Utinam ſine parente eſſem! quilibet ſane ſibi ſit Deus: Fortuna reſiſtit votis inertibus.* Quævis *alia puella æſtuans tam gravi amore, jamdiu lataretur prodere quidquid moraretur amorem: Et quamobrem ulla eſſe debeat me audentior? Non reformidem incedere per flammas* aut *per enſes. Neque tamen ad hoc egeo ullis flammis aut enſibus; ego pilo paterno. Ille purpureus crinis eſt mihi carior auro, ille me faciet felicem, & compotem mei deſiderii. Nox maxima fautrix ſollicitudinum, corripuit talia volventem, atq; confidentia aucta eſt caligine. Primum tempus ſomni aderat, quo ſopor retinet corpora defatigata ſollicitudinibus diurnis. Subit cubiculum patris ſine ſtrepitu; & (heu nefas!) filia revellit patri pilum fatalem; & compos rapinæ nefariæ ſecum portat prædam feſtinans, & egreſſa porta (tanta eſt ſpes beneficii) per medios hoſtes accedit ad regem; quem* novitate rei *obſtupefactum, ſic allocuta eſt: Amor auctor fuit facinoris. Ego Scylla, filia regis Niſi, tibi prodo Deos patrios & meos: Nullam opto mercedem præter te. Sume pilum rubrum, pignus amoris; neque arbitreris me nunc tibi offere pilum, ſed vitam paternam. Atque manu*

Notæ.

72 *Sibi quiſque*] Ut apud Virg. *Sua cuique Deus ſit dira cupido.*

85 *Fatali crine*] In quo urbis fata continebantur. Crinis hic fatalis ſignificat ſecretum Niſi conſilium, quod in capite ſummo fuit; hoc autem hoſtibus prodito, nil ſupereſt, niſi urbis expugnatio.

88 *Meritis*] Cum Minoi patrem patriamque perfidia proderet.

Mune-

Munera porrexit. Minos porrecta refugit.
Turbatuſque novi reſpondit imagine facti:
Dii te ſubmoveant, ô noſtri infamia ſæcli,
Orbe ſuo: telluſque tibi pontuſque negentur.
Certè ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quæ meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.

Dixit: &, ut leges captis juſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolvi
Juſſit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec præſtare ducem ſceleris ſibi præmia vidit,
Conſumptis precibus violentam tranſit in iram:
Intendenſque manus, paſſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quo fugis, immitis? cujus victoria noſtrum
Et ſcelus & meritum eſt. Nec te data munera, nec te
Noſter movit amor; nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? nam quo deſerta revertar?
In patriam? ſuperata jacet. Sed finge manere:
Proditione mea clauſa eſt mihi. Patris ad ora?
Quæ tibi donavi. Cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obſtruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete ſola pateret.
Hac quoq; ſic prohibes? ſic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniæve tigres, Auſtrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua eſt. Generis falſa eſt ea fabula veſtri.

ſua *dona nefanda. Minos averſatur oblata: atque territus cogitatione inauditi ſceleris, Dii,* inquit, *te tollant ſuo polo, ô dedecus noſtri ævi; terraque & aqua tibi interdicantur. Profectò, inquit, ego non ſinam tantum monſtrum tangere Creten cunas Jovis, quæ meum eſt regnum. Sic ait; & poſtquam legiſlator æquiſſimus dediſſet leges devictis hoſtibus, imperavit vincula claſſis ſolvi, & naves ære inſtructas agi. Cum Scylla advertit puppes immiſſas pelago natare, neque ducem ſibi reddere mercedem flagitii; exhauſtis precibus erumpit in acrem iram; & veſana porrigens manus, ſparſa coma, vociferatur, Quo fugis ô præpoſite patriæ meæ, præpoſite patri, me, quæ beneficii* illius *auctor fui, derelicta? Quo fugis, barbare? cujus victoria fuit per noſtrum flagitium & beneficium. Neque oblata dona, neque noſter amor tetigit te; neque quod omnis ſpes mea poſita eſt in te ſolo? Nam quo redeam deſtituta? In patriam?* Illa *victa jacet. Ad pone* eam *ſtare: mihi eſt denegata ob meam proditionem. In conſpectum patris? quem tibi traditi. Cives odio proſequuntur* me, *quæ* id *merita ſum: Vicini reformidant exemplum. Exulamus orbe; ita ut ſola Crete ex toto mundo nobis aperta eſſet. Sic arces etiam ab ea? Sic nos deſeris, ingrate? Europa non te genuit, ſed Syrtis inhoſpita, & tigres Armeniæ, vel Charybdis vento vexata. Neque tu Jove ſatus; neque mater deluſa eſt ſpecie tauri, ea fabula veſtræ ſtirpis eſt ficta.*

NOTÆ.

95 *Refugit*] Quippe juſtitiæ fama apud inferos conſtitutum judicem denique, tantum ſcelus admittere dedecuiſſet. Neque vero poëtarum fuit commentum ejuſmodi Ethnicorum virtus: illius exempla plurima habent Hiſtorici.

97 *Dii te*] Supplicium, quo olim afficiebantur Parricidæ, Scyllæ Minos imprecatur. Corio namque inſuebantur cum ſimia, gallo, & ſerpente, ac in mare aut fluvium projiciebantur, ne aut cœlum aſpicere, aut in terra, aquave quieſcere poſſent.

100 *Monſtrum*] Quod contra naturam, monſtrum vocatur; patrem autem prodi à filia maxime contra naturam eſt.

111 *Scelus*] Quia prodidit patrem.

Ib. *Meritum*] Quia victorem effecit Minöem.

120 *Syrtis*] Syrtes dicuntur loca illa vadoſa & ſcopuloſa littoris Africi, cujus accolæ feri, & peregrinis infeſtiſſimi habiti ſunt.

121 *Armeniave tigres*] Quæ in Armenia Aſiæ regione ferociſſimæ inveniuntur.

122 *Tauri*] Pulcherrimi tauri formam induiſſe Jovem, qua Europam deluſit & rapuit, ſupra vidimus.

Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Niſe pater. Gaudete malis modo prodita noſtris
Mœnia: nam fateor, merui; & ſum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læſi,
Me perimat. Cur, qui viciſti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriæq; patriq;
Officium tibi ſit. Te verẽ conjuge digna eſt,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Diſſortemq; utero fœtum tulit, Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, îdemq; tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat: divulſaq; remis
Unda ſonat. Mecum ſimul, ah! mea terra recedit.
Nil agis, ô fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar invitum: puppimque amplexa recurvam
Per freta longa trahar. Vix dixerat, inſilit undas:
Conſequitur rates, faciente Cupidine vires.
Gnoſſiacæq; hæret comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Halyaëtos alis)
Ibat, ut hærentem roſtro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit. Plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & à tonſo eſt hoc nomen adempta capillo.

II. Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egreſſus ratibus Curetida terram

Taurus qui te genuit & fuit ferus & nullius juvencæ amore tactus. Pater Niſe, repete pœnas. Muri modo à me *traditi exultate gaudio ex noſtris ærumnis: agnoſco enim, merui, & ſum digna mori. Caterum aliquis ex illis, quos offendi impia, me interficiat: quamobrem* tu, *qui victoria potitus es noſtro ſcelere, ſcelus ulciſceris? Hoc flagitium in patriam atque parentem ſit tibi beneficium. Adultera, qua ferum taurum fefellit ligneа* vaccæ forma, *atque fœtum diſſimilis naturæ geſtavit ventre, vere digna eſt te marito. Pertinguntne tuas aures mea verba? an venti auferunt ea irrita, iidemque tuas naves, ingrate? Jam jam non eſt mirum Paſiphaën pluris feciſſe taurum quam te: tu plus habebas ferocitatis. Me infelicem! feſtinare* tibi *eſt gratum; atque fluctus eruti remis ſtrepitum edunt; ah meum ſolum recedere* videtur *una mecum. Fruſtra laboras, ô incaſſum immemor beneficiorum meorum. Perſequar nolentem; atque correpta curva navi, abripiar per vaſtum mare. Vis deſierat; ſeſe immittit in aquas: & pertingit naves, amore præbente vires: & comes odioſa affixa eſt navi. Gnoſſiacæ. Quam poſtquam parens intuitus eſt, [nam jam ſeſe librabat in aëre, & modo mutatus fuerat in Halyaëton rufis alis] accedebat, ut diſcerperet* navi *affixam roſtro recurvo. Illa remittit puppim timore: at levis aer viſus eſt ſuſtentaſſe* eam *ruentem, ne in mare decideret. Pluma fuit: facta avis per plumas appellatur Ciris: atque illud nomen habuit à tonſa coma.*

II. *Poſtquam Minos egreſſus navibus appulit ad terram Curetum, perſolvit Jovi vota centum corpora*

NOTÆ.

132 *Quæ torvum*] *Paſiphaë* eſt, Minoïs conjux, cui, Tauri amore incenſæ, vaccam ligneam Dædalus fabricavit, cujus ope cum bruto corpus commiſcuit: unde Minotaurus, monſtrum media parte hominem, reliqua taurum referens, procreatus eſt.

133 *Diſſortem*] Nam vir & taurus videbatur Minotaurus.

139 *Recedit*] Videtur recedere terra, abeuntibus navibus, ex opinione vulgi.

146 *Halyaëtos*] Quoddam genus eſt aquilæ, Ciri, cujus formam induit Scylla, maxime infenſus.

151 *Tonſo*] Ἀπὸ τῦ κείρειν, *à tondendo*, quod patris crinem purpureum torondiſſet. Ipſam quod attinet, plurimi alaudam eſſe volunt; alii ſolitariam avem, vertice in medio criſtam habentem purpuream, cæteris plumis varie coloratis, quæ in rupibus, ſcopulis, itemque ſolis littoribus ævum exigat.

153 *Curetida*] *Cretam* dicit, quam incoluerunt olim Curetes nutritii Jovis.

Con-

Contigit; & ſpoliis decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumq; patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
Multipliciq; domo, cæciſque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus: turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit; & ambiguo lapſu refluitq; fluitque:
Occurrenſq; ſibi venturas aſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas. Ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reverti
Ad limen potuit; tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam tauri geminam juveniſque figuram
Clauſit; & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis;
Utque ope virginea nullis iterata priorum
Janua difficilis filo eſt inventa relecto;

taurorum; atque baſilica ornata eſt appoſitis ſpoliis. Dedecus gentis auctum erat; & turpe adulterium matris manifeſtum erat novitate monſtri bimembris. Minos conſtituit tollere illud probrum ex cubiculis, atque coërcere domo ſinuoſa, & occultis tectis. Dædalus inſignis peritia artis fabrilis ſtruit opus, & confudit indicia, & inducit oculos in errorem ancipitem flexu diverſarum viarum. Quemadmodum fluvius Maander ludit in campis Phrygiis, atque currit & recurrit fluxu dubio, & modo flexus ad ſcaturigines, modo ad mare agit aquas ambiguo curſu fluentes: *ita Dædalus intexit infinitas vias fallaciis; atque ipſe agre potuit redire ad januam; tantus eſt error domus. Quo poſtquam conjecit duplicem formam tauri & hominis; & tertia ſors iterata poſt novem annos ſuperavit monſtrum bis refectum ſanguine Athenienſi; & porta abſtruſa nullis repetita priorum reperta eſt auxilio puellæ filo relecto;*

NOTÆ.

154 *Spoliis*] Ex more victoris. Hoſtium enim Spoliis poſtes, ædium limina, atria, ut enſibus, clypeis, galeis, navium roſtris condecorare Romani conſueverunt; quibus antiquitus venerationem & majeſtatem augebant. Eorum quippe aſpectus ad ſimilia facinora intuentes hortabatur.

155 *Opprobrium*] *Minotaurus*; ſupernè homo, inferne bos. Filius ſane fuit Paſiphäes ex Tauro Minoïs duce, vel ſcriba. De quo fuſe Natal. Com. lib. 6. cap. 3.

158 *Multiplici*] De labyrintho loquitur, plurimis ſinuoſis erroribus Viarumque irremeabilibus ambagibus, à Dædalo conſtructo, in quem Minotaurum monſtrum Minos concludi juſſit.

159 *Dædalus*] Faber fuit Athenienſis, qui ſtatuas etiam uſque adeo mirabilis ſtructuræ dicitur feciſſe, ut ſpirare & ambulare viderentur.

160 *Notas*] *Signa*, quibus aliquis, labyrinthum ingreſſus, iter relegere poſſet, ſeu exitum invenire.

162 *Mæandros*] Fluvius eſt Phrygiæ in minore Aſia, qui ita ſinuoſus, ut ſæpe ad caput recurrere videatur: unde & pro perplexis & involutis rebus ſignificandis, quas *Mæandros* dicimus, uſurpatur.

163 *Ambiguo*] Quia quorſum fluat, ambigitur.

170 *Actæo*] *Athenienſi*. Duriſſima enim lege tenebantur Athenienſes, Androgei interfecti cauſa, quotannis, ut quibuſdam placet, ſeptem puberes mares ſorte delectos, à Minotauro vorandos, totidemque virgines, ex nonnullorum ſententia, tributi loco in Cretam mittere.

171 *Annis novenis*] *Nono quoque anno*: Quanquam quotannis repetitum fuiſſe tributum alii ſcripſerunt.

172 *Virginea*] Poſteaquam, inquit, auxilio *Virginis* Ariadnes è Labyrintho Theſeus eſt egreſſus, navem conſcendit. *Nullis iterata*] Ad quam nemo eorum qui prius ab Athenienſibus miſſi fuerunt, in Cretam redire potuit.

173 *Relecto*] Ad limen filum altera extremitate alligare doctus fuerat, quod continuum progrediendo evolvens, regreſſus indicem ſequetur.

Protinus Ægides, rapta Minoïde, Dian
Vela dedit: comitemq; ſuam crudelis in illo
Littore deſeruit. Deſertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit. Utque perenni
Sidere clara foret, ſumtam de fronte coronam
Immiſit cælo. Tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmæ ſubitos vertuntur in ignes,
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente Coronæ,
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.
III. Dædalus interea Creten longumque peroſus
Exilium, tactuſque ſoli natalis amore,
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat, at cœlum certé patet. Ibimus illac.
Omnia poſſideat; non poſſidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas, longam breviore ſequenti:
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit;

ſtatim Ægides, carbaſa explicuit verſus *Dian, abducta Minoide, atque ferus deſtituit ſociam in illo littore; Bacchus auxilium atque amplexus tulit deſtitutæ, & multa dolenti; atque ut eſſet illuſtris immortali ſidere, intulit cælo coronam dereptam fronte. Illa volat per ſubtilem aërem; & dum volat, uniones mutantur in ſtellas repentinas, & figura Coronæ remanente, ſtant in loco qui medius eſt inſiſtentis genu, & tractantis ſerpentem.*

III. *Interea Dædalus exoſus Creten & longum exilium, & tactus amore terræ patriæ, retentus erat mari. Quamvis, ait, claudat Minos terram & aquam, aer eſt apertus. Diſcedemus illac. Minos imperet* licet *cunctis, non imperium obtinebit in aerem. Dixit; & convertit ingenium ad artes inauditas, & novitatem excogitat in natura: Nam concinnat pennas cœptas à minima, breviore ſequente longam; ut credas in modum collis* paulatim *auctas eſſe. Pari modo fiſtula agreſtis ſenſim fuit olim compoſita inæqualibus] arundinibus. Tum connectit mediam* Pennarum partem *lino, & infimam ceris; atque ita conſtructas curvat exiguo flexu;*

Notæ.

174 *Ægides*] *Theſeus*, Ægei filius, qui juvenes liberandi cauſa in Cretam cum illis navigaverat.

Ib. *Minoïde*] *Ariadne*, Minois filia.

Ib. *Dian*] Inſula eſt una ex Cycladibus, quæ & *Naxus* dicitur, multis itemq; aliis nominibus inſignita; in qua Ariadne, Bacchi admonitu, ut nonnullis placet, à Theſeo relicta.

176 *Deſertæ*] In patris domo à Baccho vitiatam, quo tempore ad Minoa pervenit, coronæ pretio illectam, quidam prodidit, qui conſcripſit Cretica.

178 *Sidere*] Corona eſt ſignum, Bootæ ab humero ſiniſtro proximum, novem in orbem diſpoſitis ſtellis lucidum. Illum verò dicitur Vulcanus ex auro & gemmis Indicis fabricâſſe, quarum ſplendore dicitur Theſeus labyrinthi tenebras diſcuſſiſſe. De qua alia alii ſcripſerunt.

Ib. *Fronte*] Ariadnes.

182 *Qui*] Locus, in quo Corona eſt, inter Herculem & Ophiuchum.

Ib. *Medius*] Inter *Engonaſim* & *Ophiuchum*.

Ib *Nixi*] De Hercule loquitur, qui dextero genu nixus in cælo figuratur, (ideo ἐν γόνασι dicitur,) draconem Heſperidum cuſtodem interficere tentans. Qua de re vide Hyginum.

Ib. *Anguemque*] Ophiuchus Græcis dicitur, ſydus cœleſte, quem nonnulli Æſculapium, alium alii in cœlum tranſlatum comminiſcuntur.

184 *Exilium*] Athenis enim profugerat, cædis reus, ob interfectum per invidiam diſcipulum quem nonnulli ſororis filium ſcripſerunt.

185 *Pelago*] Nam in Cretæ inſula erat, clauſus inſuper labyrinthi ſui cuſtodia, quo, propter navatam Paſiphae in amoribus operam, à Minoë detruſus erat.

189 *Novat*] Quia, ut inquit Horatius.

Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis.

189 *Ponit*] Quomodo alitibus natura aptavit, ut aërem valide poſſint impellere.

Ut

Ut veras imitentur aves. Puer Icarus una
Stabat: & ignarus ſua ſe tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſtquam manus ultima cœptis
Impoſita eſt; geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus: motaque pependit in aura.
Inſtruit & natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. Ne, ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrumque vola: nec te ſpectare Boöten,
Aut Helicen jubeo, ſtrictumque Orionis enſem.
Me duce carpe viam. Pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monituſque genæ maduere ſeniles:
Et patriæ tremuere manus. Dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: penniſque levatus
Ante volat; comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido.
Hortaturque ſequi; damnoſaſque erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivâque innixus arator,
Vidit, & obſtupuit, quiq; æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. Et jam Junonia læva
Parte Samos fuerant, Deloſque Paroſque relictæ:
Dextra Lebynthos erat, fœcundaque melle Calymne.

ut ſimulent veras aves. Puer Icarus una aderat; & neſcius ſe tenere ſua diſcrimina, nunc læto vultu corripiebat pennas, quas ventus mobilis abſtulerat; nunc ſubigebat flavam ceram pollice, atque morabatur opus admirandum parentis ſuo ludo. Poſtquam noviſſima manus addita eſt incœptis, ipſe artifex commiſit ſuum corpus in alas, & ſuſtentatus eſt aere agitato. Accommodat etiam alas filio; atque inquit, hortor te, Icare, ut voles medio ſpatio: ne, ſi inferior eas, aqua impediat pennas; ſi altior, ignis inflammet: Vola inter utrumque. Neque impero te intueri Boöten aut urſam, aut gladium evaginatum Orionis: tene iter me duce. Docet ſimiliter leges volandi; & aptat humeris alas ignotas. Genæ ſeniles humidæ ſunt factæ inter opus, & præcepta; atque manus patriæ trepidarunt. Obtulit ſuavia filio ſuo non iterum renovanda, atque pennis ſuſtentatus ante volat, & metuit comiti; ſicut avis, quæ protulit mollem progeniem in aerem ab excelſo nido. Admonet ſequi; & docet vias noxias; & ipſe agitat ſuas, & reſpicit alas filii. Dum aliquis piſcator virga tremula, aut paſtor fultus ſcipione, vel arator ſtiva intuitus eſt iſtos, & miratus eſt, atque arbitratus eſt eſſe Deos, qui poſſunt tenere aerem. Et jam Samos Junonia, & Delos, & Paros fuerunt præteritæ à parte ſiniſtra: Lebynthos, & Calymne melle affluens, erant à dextra:

NOTÆ.

201 *Libravit*] Alligatis namque ſibi illis factitiis alis, ſe agitatu illarum in aërem ſuſtulit, iiſque expanſis aliquandiu pependit.

206 *Nec te*] Neque ad ſiniſtram declina, neque ad dextram.

206 *Boöten*] Signum cœleſte, ſicut & Helice ſeu Urſa, de quibus antea; quibus quidem nautæ iter ſuum ſolebant dirigere.

207 *Orionis*] Orion ἀπὸ τῦ οὔρου, hoc eſt, ab *urina* fuit cognominatus, quod ex Jovis & Mercurii urina fingitur natus.

210 *Maduere*] Lacrymavit periculi novitate exterritus, quod puero præſertim imminere ſentiebat.

112 *Non iterum*] Quod quidem neſciebat Pater Dædalus, ſed ex ingenio eſt Poëtæ.

215 *Damnoſas*] Quia per illas Icarum filium perdidit Dædalus.

220 *Junonia*] Junoni ibi natæ, educatæ, & Jovi in uxorem traditæ ſacra; Cariæ adjacens.

221 *Delos, Paros*] Ægæi inſulæ Cyclades ut ſæpe dictum.

222 *Lebynthos*] Hanc cum ſequente alii inter Cyclada, inter Sporadas alii recenſent.

Cum

Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deſeruitque ducem: cœliq; cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraq; cœruleâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram,
Icare, dicebat? Pennas aſpexit in undis;
Devovitque ſuas artes; corpuſque ſepulchro
Condidit; & tellus à nomine dicta ſepulti.
Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis: teſtataq; gaudia cantu eſt;
Unica tunc volucris; nec viſa prioribus annis;
Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namq; huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta rapacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroq; incidit acuto
Perpetuos dentes, & ſerræ repperit uſum.
Primus & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, æquali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; ſacraque ex arce Minervæ

cum adoleſcens cœpit exultare volatu temerario, & reliquit ducem, atque impulſus deſiderio cœli, carpſit viam ſublimius. Propinquitas Solis fervidi liquefacit ceras odoratas, quæ erant vincula pennarum. Ceræ tabuerant: ille movet brachia nuda, & deſtitutus remigio, nullo ſuſtentatur aëre: & oracitantia nomen patrium excipiuntur aqua cœrulea, quæ habuit nomen ab illo. At miſer parens, neque jam parens, Icare, inquit, Icare, inquit, Ubi es? quâ orâ te veſtigem, Icare, dicebat? vidit pennas inter fluctus, & maledixit ſuis artibus; & ſepultura mandavit corpus; atque terra appellata eſt à nomine Icari ibi *inhumati. Perdix loquax proſpexit ab ilice frondoſa hunc ſepelientem corpus infelicis filii; & alas concuſſit, & indicia fecit lætitiæ canendo:* Perdix quidem *tunc avis ſola, neque conſpecta ſuperiore ætate, & nuper facta avis, tibi magnum probrum, Dædale. Namque ſoror* ejus, *fati neſcia, huic dederat ſuum filium inſtituendum, puerum natum annos duodecim, ingenio diſcendi avido. Ille etiam imitatus eſt ſpinas, quas obſervabat in medio piſce: atque incidit ferro acuto dentes continuos; & invenit uſum ſerræ. Primus etiam junxit duo brachia ferrea ex uno nodo; ut illis diſſitis æquali ſpatio, pars altera hæreret, pars altera deſcriberet circulum. Dædalus livore tactus eſt, atque* illum *dejecit ex ſacra arce Minervæ,*

NOTÆ.

223 *Puer*] *Icarus*, Dædalum patrem ſequi contemnens.

228 *Remigio*] *Alarum remigio* uſus quoque Virgilius; non abs re profecto, ſiquidem non alis, ſed navi, velis novi cujuſdam artificii inſtructa, regiam Minois claſſem Dædalus effugerit, quæ tamen Icarum, ſcopulo cum navi impactum, corripuit.

230 *Aqua*] *Mari*, quod ab Icaro *Icarium* dictum eſt, ſicuti & inſula Samo proxima ab eodem Icariæ nomen accepit.

237 *Ab ilice*] Quanquam rariſſime arboribus perdices inſident.

240 *Longum*] Quippe perdicem, quem alii Talum, diverſis itemque nominibus nonnulli appellant, ſororis filium, Dædalus per invidiam, quod multo ingenio valeret, de tecto dejecit: quem quidem excipiens Minerva, in *perdicem* avem mutavit.

245 *Traxit*] Quia ad ſpinæ exemplum ferram invenit.

247 *Ex uno*] Illum circini quoque inventorem fuiſſe ait.

Præ-

Præcipitem mittit, lapſum mentitus. At illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas; avemque
Reddidit: & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit; Nomen, quod & ante, remanſit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
Propter humum volitat: ponitque in ſepibus ova;
Antiquiq; memor metuit ſublimia caſus.
IV. Jamque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumtis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſea laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Jove Diiſque vocant aliis: quos ſanguine voto,
Muneribuſque datis, & acerris thuris adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis:
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petiit prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindexque Dianæ.
Oenea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes

falſo prædicans eum *incaute cecidiſſe. At Pallas, quæ amplectitur ingenio præditos, illum excepit & mutavit in alitem, & induit pennis in medio aere. Sed vis ingenii olim celeris conceſſit in alas atque pedes: nomen, quod etiam ante* illi erat, *remanſit. Ea tamen avis non effert ſuum corpus in ſublime, neque ſtruit nidos in ramis, & excelſo faſtigio: volitat juxta terram, & ponit ova in ſepibus, & recordans veteris lapſus timet excelſa.*

IV. *Jamque terra Ætnæa habebat Dædalum defeſſum: & Cocalus habebatur lenis, armis captis in gratiam ſupplicis* Dædali: *Jam Athenæ omiſerant ſolvere luctuoſum tributum, virtute Theſei. Templa* coronis *decorantur; atque invocant Palladem belli præſidem cum Jove & cæteris Diis, quos honorant ſanguine promiſſo, et donis oblatis, et acerris thuris. Fama velox impleverat urbes Argolicas laudibus Theſei: & populi, quos dives Achaia habuit, ejus petiverunt auxilium in urgentibus diſcriminibus: Calydon ſupplex imploravit prece anxia ejus auxilium, quamvis haberet Meleagrum. Aper miniſter & ultor Dianæ infenſa erat cauſa implorandi. Namque aiunt Oeneum ob fertilitatem anni copia redundantis obtuliſſe primitias, frumentum Cereri, ſua vina Baccho, oleum flavæ Minervæ. Honor* ſacrificiorum *inviolatus ortus ab ruricolis permanavit ad omnes* reliquos.

Notæ.

255 *Nomen quod & ante*] Nam Talus Perdix quoque fuit cognominatus.

260 *Tellus*] *Sicilia*, ubi Mons Ætna.

261 *Cocalus*] Siciliæ rex, ad quem Dædalus confugit, quique Minoëm dicitur ſuſtuliſſe.

262 *Mitis habebatur*] Quanquam interfecerat Minoa.

263 *Theſea*] Theſei enim virtute interfectus eſt Minotaurus. Hæc vero ad connectendas fabulas narrantur. *Tributum*] Ob cædem Androgei Athenienſibus à Minoë impoſitum.

265 *Voto ſanguine*] Victimarum, quas voverant, ſi Theſeus victor ex Creta reverteretur.

270 *Calydon*] Urbs Ætoliæ, contra quam Aprum ferociſſimum, ſeu potius latronem immitiſſimum Diana, in ſacrificio quodam ab Oeneo rege neglecta, immiſit.

270 *Meleagron*] Oenei regis filium.

273 *Succeſſibus*] De frugum copia loquitur.

274 *Lyæo*] Latine *Libero* patri, Baccho; cui vinum dicatum, ſicuti Minervæ oleum, frumenta prima matura Cereri.

275 *Palladios latices*] Oleum dicit, ex baccis, quas fert arbor à Pallade producta expreſſum. Sic *laticemque lyæum* pro vino. Virg.

276 *Agricolis*] Agricolas vocat Deos agriculturæ, aut certè earum rerum, quæ per agriculturam comparantur, tutores, qua es Bacchus, Ceres, Minerva.

Invi-

Invidioſus honos: ſolas ſine thure relictas
Præteritæ ceſſaſſe ferunt Latoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus;
Quæq; inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum: quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros: ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix:
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent,
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni.
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra expectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaq; cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes. Non has paſtorve caneſve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſe, niſi mœnibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum coïere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini, ſpectatus ceſtibus alter,
Alter equo; primæq; ratis molitor Iäſon,
Et cum Pirithoo felix concordiâ Theſeus,

Deos: aiunt ſola altaria Dianæ filiæ Latonæ neglecta vacua fuiſſe, ſine ſacrificio. Dii etiam moventur ira. At, ait, non inultæ patiemur; & quæ contemptæ, non appellabimur etiam ſine vindice: atque contemta excitavit per campos Oeneos ſuem ultorem, quanto Epirus herboſa non habet tauros majores; ſed agri Siculi habent minores. Oculi rubent ſanguine & igne, cervix horrenda ſtat erectis ſetis, & illæ rigent pares ſpiſſis ſpiculis: & ſunt ſicuti excelſæ lanceæ. Spuma buliiens currit per vaſtos armos cum magno ſtrepitu, dentes ſunt pares dentibus Indis. Fulmen erumpit ex ore: folia incendi videntur anhelitu. Is modo proterit ſegetes in herba creſcente; & reſecat ſpes agricolæ ploraturi nondum maturas: atque præoccupat ſegetem in ſpicis. Area & granaria expectant incaſſum meſſes promiſſas. Racemi uvis pleni proteruntur cum longis frondibus, atque bacca cum ramis olivæ ſemper vireſcentis. Rabiem etiam exercet in pecora. Neque Paſtor, neque canes, neque torvi tauri poſſunt tueri armenta. Populi diffugiunt: neque ſeſe ſecuros arbitrantur, niſi intra muros urbis, donec Meleager atque ſimul delecta cohors juvenum convenerunt deſiderio gloriæ. Ambo Tyndaridæ, alter inſignis ceſtibus, alter equo; & Jaſon auctor primæ navis, & Theſeus amicitiâ conjunctiſſimus cum Pirithoo,

NOTÆ.

277 *Invidioſus*] Qui Dianæ ſpretæ invidiam in alios Deos, qui ſibi præferebantur, pareret.

283 *Epiros*] Regio ab ortu eſt Græciæ finitima, quæ & Chaonia dicta.

288 *Dentibus*] *Elephantinis.* Calydonii apri dentes aſportavit Cæſar Auguſtus, devicto Antonio. Pauſan. in Arcad. è quibus unus in templo Liberi patris ſuſpenſus, in hortis Cæſaris erat unius pedis & quadrantis. Natal. Com. lib. 7. cap. 4

289 *Fulmen*] de dentibus loquitur ex apri ore prominentibus, quibus, fulminis in modum, obvia quælibet frendens proterit.

291 *Fleturi*] Poſtquam perditam meſſem cognoverit.

301 *Tyndaridæ*] *Caſtor* & *Pollux*, qui vulgo Tyndari filii crediti; erant tamen Jovis, qui, in Cycnum mutatus, Lædæ, Tyndari uxori, vitium obtulit.

301 *Ceſtibus*] Κάστορα θ' Ἱππόδαμον, ἠὲ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα. Homer. Ilia. 3. De ceſtibus, vid. lib. 5. 107.

302 *Ratis molitor*] *Argo*, cujus extruendæ auctor fuit Jaſon.

303 *Pirithoo*] Ixionis fuit filius, firmiſſimo amicitiæ fœdere cum Theſeo conjunctus.

Et

Et duo Theſtiadæ proleſque Apharëia Lynceus,
Et velox Idas; & jam non fœmina Cæneus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothooſque, Dryaſque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade & Hyanteo Jolao,
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciuſque Lelex, Panopeuſque, Hyleuſque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis.

& duo Theſtiadæ, & Lynceus filius Apharei, & citus Idas, & Cæneus nunc non fœmina, & ſævus Leucippus, & Acaſtus ſpectatus jaculo, & Hippothoos, & Dryas, & Phœnix filius Amyntoris, & Actoridæ æquales, & Phyleus miſſus ab Elide. Neque Telamon aberat, & pater magni Achillis, & acer Eurytion cum Pheretiade & Iolao Hyanteo, & Echion invictus curſu, & Lelex Narycius, & Panopeus, & Hyleus, & ferox Hippaſus, & Neſtor adhuc in primis armis.

NOTÆ.

304 *Theſtiadæ*] Toxeum dicit & Plexippum, Theſtii filios, Althææ fratres, Meleagri avunculos, quos ipſe poſtea interfecit: quemadmodum in ſequentibus videbimus.

304 *Lynceus*] Apharei fuit filius, qui propter eximiam rerum cœleſtium & terreſtrium, aſtrorum præſertim & metallorum notitiam, trans æthera terræque barathra viſu penetrâſſe dicitur. Argonauta etiam fuit.

305 *Idas*] Lyncei fuit frater.

305 *Cæneus*] Fuit Cæneus Elati filia, in matem à Neptuno, pro dereptæ virginitatis pretio, mutata: cujus fuſe hiſtoriam Metam. 12. a. 176. verſu referet Poëta.

306 *Leucippus*] Apharei fuit frater, Perierei ſeu Perieris filius, pater Phœbes, & Elaitæ, quas Caſtor & Pollux rapere conati ſunt.

306 *Acaſtus*] Peliæ Theſſalorum regis fuit filius.

307 *Hippothoos*] Hujus, ut & Dryantis 173. capite meminit Hyginus. Illum autem Geryonis facit filium; cum *Cercyonis*, ex Pauſania legendum ſit.

Ib. *Phœnix*] Hic, poſtquam matris ſuaſu, cum Patris pellice rem habuiſſet, ejus iram effugiens ad Peleum pervenit, à quo perbenigne acceptus, Achillis inſtitutioni prætectus fuit.

308 *Actoridæ*] Actoris Elienſis par fratrum dicit Eurytum & Creatum, ab Hercule poſtea occiſos.

308 *Phyleus*] Augeæ fuit filius, quem, Hercules, patre occiſo, quod purgati ſtabuli mercedem denegaret, ejus loco regnare juſſit.

309 *Telamon*] Rex fuit Salaminis, Æaci filius, Ajacis pater.

Ib. *Creator*] Peleum dicit Telamonis fratrem.

310 *Pheretiade*] Admetum intellige, Pheretis filium, Alceſtis maritum.

Ib. *Iolao*] Hunc Iphicli filium Hercules in interficienda hydra ſocium habuit. *Hyanteus* dicitur quia Bœoticus. Hyantes enim Bœotiæ populi.

311 *Eurytion*] Argonauta, Iri filius, qui filius fuit Actoris, ut ex Apollonio colligitur.

Ib. *Echion*] Hujus etiam meminit idem Apollonius, qui eum Mercurii facit filium.

312 *Lelex*] Locrenſes, qui Narycem urbem antiquiſſimam obtinuerant, à Plinio & Strabone *Leleges* etiam dicuntur; & nomine forſitan, ut conjecit Commentator, ab iſto Lelege mutuato.

Ib. *Panopeus*] Phoci videtur eſſe filius, à quo *Panopæa* urbs Phocidis nomen habuit, ut notat Pauſanias.

Ib. *Hyleus*] Hic una cum Rhœto ab Atalanta, cui vim afferre paraverat, occiſus.

313 *Hippaſus*] Hunc quoque Euryti filium Hyginus inter Apri venatores recenſet.

Ib *Primis Neſtor*] Primam jam, ex tribus quas vixit, ætatem agens: & ex his nonnullos ipſe recenſet, Iliad. 1.

Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis;
Penelopeſq; ſocer, cum Parhaſio Ancæo,
Ampycideſque ſagax, & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemoriſque decus Tegeæa Lycæi.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos: arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente Deo: flammaſque latentes
Hauſit, &, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinunt tempuſq; pudorque
Dicere; majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit à plano: devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquam venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur
Signa pedum: cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat: qua ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquæ. Tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longa parvæ ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſi nubibus ignes.

& quos Hippocoon miſit antiquis Amyclis, & ſocer Penelopes, cum Ancæo Parhaſio, & callidus Ampycides, & Oeclides adhuc ſecurus ab uxore, & Tegeæa honos nemoris Lycæi. Fibula expolita huic connectebat extremam veſtis partem; Capillus erat ſimplex coactus in unum nodum: Pharetra eburnea pendens ex humero ſiniſtro ſtrepebat; ſiniſtra etiam tractabat arcum. Hujuſmodi erat ornatus: vultus, quem verè poſſes appellare virgineum in puero, in virgine puerilem. Heros Calydonius hanc ſimul intuitus eſt, & ſimul cupivit, Deo averſo: atque amorem occultum concepit, & ait, O beatus, ſi iſta aliquem virum reſpexerit! neque tempus & pudor patiuntur plura proferre: opus majus ingentis pugnæ illum impellit. Silva ſpiſſa arboribus, quam nullum ævum reſciderat, incipit à plano, & proſpicit declives campos. Quo poſtquam viri adventarunt, pars ponunt plagas, pars tollunt vincula canibus, pars legunt veſtigia pedum, atque optant invenire id quod ſibi futurum eſt periculoſum. Vallis erat curva, quo cogebantur rivi aquæ pluvialis. Salix flexilis, et leves ulvæ, & junci paluſtres, & vimina, & parvæ cannæ ſub longa arundine ſunt in parte infima lacunæ. Sævus aper inde excitatus ruit in hoſtes confertos, tanquam ignis excuſſus nubibus disjectis.

NOTÆ.

314 *Hippocoon*] Lacedæmonius fuit, cujus filios Enæſimum, Alcona, Amycum & Dexippum, (priore excepto, qui ab apro interiit,) Hercules una cum patre occidit.

314 *Amyclis*] Fuerunt Amyclæ urbs Laconiæ, ab Amycla Lacedæmonis filio ædificatæ & cognominatæ.

315 *Penelopeſque ſocer*] *Laërtes* eſt Ulyſſis pater.

Ib. *Ancæo*] Huic Lycurgum patrem aſſignaverunt Apollonius & Hyginus in venatorum catalogo. Arcas fuit; nam Parhaſia urbs eſt & Arcadiæ regiuncula.

316 *Ampycides*] *Mopſus* eſt Ampyci filius, ideo ſagax quod vates fuit.

317 *Oeclides*] Amphiaraum intellige Oeclei filium; qui vaticinandi peritiſſimus, cum à Thebano bello ſe non rediturum cognoviſſet, ita (ne eo proficiſceretur,) latitavit, ut tamen uxori Eriphylæ, quam fidiſſimam credebat, omnia indicaverit. Illa verò, aureo monili ab Adaſtro corrupta, maritum prodidit; qui Thebanum agrum ingreſſus, una cum curru à tellure fuit abſorptus.

317 *Tegeæa*] *Atalantam* dicit, formoſiſſimam puellam, Tegea Arcadiæ urbe oriundam.

317 *Lycæi*] Qui Arcadiæ eſt.

324 *Calydonius heros*] *Meleagrum* intelligo, Calydone oriundum, ut ſupra dictum.

325 *Renuente*] Illi enim male ſuus Amor ceſſit, ut infra patebit.

333 *Suum periclum*] Aprum nempe, à quo ſibi periculum immineret.

Sterni-

Sternitur incurſu nemus; & propulſa fragorem
Silva dat. Exclamant juvenes; prætentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit; ſpargitque canes, ut quiſque ruenti
Obſtat; & obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, ſi nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito;
Longiùs it: auctor teli Pagaſæus Iäſon.
Phœbe, ait Ampycides, ſi te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Qua potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo,
Sed ſine vulnere aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat jaculo; lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt; nec fulmine lenius arſit:
Lux micat ex oculis, ſpiratq; è pectore flamma.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes certo ſic impetu vulnificus ſus
Fertur; & Eupalamon Pelagonaque dextra tuentes
Cornua proſternit. Socii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæſimus ictus
Hippocoonte ſatus. Trepidantem, & terga parantem
Vertere ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan & Pylius citra Trojana periſſet
Tempora; ſed ſumto poſita conamine ab haſta,
Arboris inſiluit, quæ ſtabat proxima, ramis:
Deſpexitque loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis

Arbores proteruntur impetu, & impulſæ perſonant. Juvenes vociferantur, & tenent ſtrenua manu venabula oppoſita, radiantia amplo ferro. Ille ruit, & proturbat canes, ut quiſque ſeſe opponit ruenti; & prævertit latrantes ictu obliquo. Mucro primo impulſus brachio Echionio fuit inutilis, & leviter vulneravit ſtipitem acernum. Proximus, niſi impulſus eſſet nimiis viribus jaculantis, viſus fuit hæſurus in tergo apri petito: fertur longius. Jaſon Pagaſæus illum *jaculatus fuerat. Phœbe, inquit Ampycides, ſi te honoravi, atq; honoro, concede mihi ferire certo jaculo quod petitur. Deus favit precibus qua licuit. Aper fuit tactus ab illo, ſed ſine vulnere: Diana revellerat ferrum telo volanti: haſtile ſine mucrone acceſſit. Ira feri excitata eſt, neq; moderatius efferbuit quam fulmen. Ignis ſplendet ex oculis, & æſtus prodit ex pectore: & quemadmodum glans impulſa nervo circumacto volat, cum petit aut mœnia aut turres confertas militibus; ſic aper vulnera intentans, ruit in juvenes certo impetu, atque proterit Eupalamon & Pelagonem defendentes dextrum cornu* agminis ſui. *Commilitones abſtulerunt protritos: At Enæſimus, filius Hippocoontis, non vitavit ictus mortiferos. Nervi deſtituerunt trementem & conantem fugere, poplite reſciſſo. Forte etiam Pylius occidiſſet ante tempora Trojana, ſed capto impetu ab haſta impacta, immiſit ſe in ramos arboris quæ erat proxima; atque ſecurus in* arboris *cacumine, deorſum aſpexit hoſtem quem fugerat. Ille ſævus dentibus exacuatis in trunco querno*

Notæ.

345 *Echionio*] Echionis.

349 *Pagaſæus*] Pro *Theſſalo*; à Pagaſis Theſſaliæ urbe, haud procul à monte Pelio.

350 *Ampycides*] *Mopſus* Ampyci filius, Apollinis ſacerdos.

357 *Moles*] Saxa intelligit, vel ejuſmodi alia, baliſta aut ſimili machina emiſſa.

360 *Eupalamon*] Ignobiliores fuerint hi duo veriſimile eſt, ſiquidem non aliter quam ſua morte, quod quidem ſciam, cogniti.

361 *Cornua*] Aciem nempe in aprum inſtruxerant, in cujus dextro cornu duo iſti fato iniquo reperti ſunt.

365 *Pylius*] *Neſtor*, qui Pylo imperavit. Quod Neſtori hic Poëta, commentator Homeri tribuit Therſitæ, qui ut Agrii filius, Meleagri patruelis, huic venationi interfuit.

Imminet exitio, fidenſq; recentibus armis
Othriadæ magni roſtro femur hauſit adunco.
At gemini, nondum cœleſtia ſidera, fratres,
Ambo conſpicui nive candidioribus alba
Vectabantur equis; ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent; niſi ſetiger inter opacas
Nec jaculis îſſet nec equo loca pervia ſilvas.
Perſequitur Telamon; ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arboreâ cecidit radice retentus;
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa ſagittam
Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum diſtrinxit arundo
Corpus; & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidiſſe putatur;
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem:
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
Erubuere viri; ſeque exhortantur, & addunt
Cum clamore animos; jaciuntq; ſine ordine tela.
Turba nocet jactis, &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas,
Diſcite fœmineis quam tela virilia præſtent,
O juvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invitâ perimet mea dextra Dianâ.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore;
Ancipitemq; manu tollens utraque ſecurim,
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus:
Occupat audacem, quaque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.

minatur cladem, & confidens armis recentibus, laceravit femur magni Othriadæ dente recurvo. At fratres gemelli, nondum aſtra cœleſtia, ambo inſignes vehebantur equis candidioribus nive alba; ambo librabant agitatione tremula haſtilium mucrones actos per aerem. Inſtixiſſent plagas, niſi ſus ſetis horridus tranſiſſet inter obſcuras arbores & loca invia telis & equis. Telamon perſequitur; & improvidus deſiderio currendi, cecidit pronus, correptus radice arboris. Dum Peleus hunc tollit, Atalanta *Tegeæa aptavit nervo expeditam ſagittam, & contorſit arcu curvato. Sagitta affixa ſub aure feræ, leviter vulneravit corpus extremum, & rubefecit ſetas pauco cruore. Neque tamen illa erat alacrior ſucceſſu ſui ictus quam Meleager. Creditur advertiſſe primus, & primus monſtraſſe ſociis ſanguinem aſpectum; & dixiſſe, Reportabis gloriam qua digna eſt* tua *virtus. Viros puduit,* Aprum à virgine primo percuſſum fuiſſe; *ſeque exhortantur, & incendunt animos cum vociferatione, & vibrant jacula ſine ordine. Numerus obeſt* jaculis *immiſſis, & prohibet ictus, quos ſtudet figere. Ecce Arcadius* Ancæus, *bipenni inſtructus & incenſus contra ſua fata, Cognoſcite, inquit, ô juvenes, quantum arma virilia antecellant fœmineis, & locum date meæ virtuti. Quamvis ipſa Diana hunc tueatur ſuis armis, tamen manus mea hunc mactabit nolente Diana. Talia inflatus protulerat ore ſuperbo; & tollens bipennem ambabus manibus, innitebatur elatus in primas partes digitorum* pedum. *Trux* aper *prævertit audentem; & qua iter eſt morti proximum, immiſit geminos dentes in extrema Inguina.*

NOTÆ.

370 *Recentibus armis*] Quæ modo *in ſtipite querno* exacuerat.
371 *Orthriadæ*] Quis ſit, incertum.
372 *Nondum cœleſtia*] Gemini, qui unum ex Zodiaci ſignis conſtituunt, Caſtor ac Pollux eſſe dicuntur.
391 *Arcas*] Vide ſupra ver. 315.
397 *Ancipitem*] Ἀμφίτομον.
398 *Digitis*] Ita verò in illos ſolent inſurgere, qui totis viribus ictum nituntur impingere.

Con-

Concidit Ancæus; glomerataq; ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt; madefactaq; terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionis hoſtem
Pirithous, validâ quatiens venabula dextrâ.
Cui procul, Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ; licet eminus eſſe
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit; & ærata torſit grave cuſpide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obſtitit eſculea frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum; quod caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, & inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidæ variat; miſſiſque duabus,
Haſta prior terrâ, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora; dum ſævit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentemq; novo ſpumam cum ſanguine fundit,
Vulneris auctor adeſt, hoſtemq; irritat ad iram;
Splendidaq; adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo;
Victricemq; petunt dextræ conjungere dextram;
Immanemq; ferum multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant; neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant: ſed tela tamen ſua quiſq; cruentant.
Ipſe pede impoſito caput exitiabile preſſit;
Atque ita, ſume mei ſpolium, Nonacria, juris,
Dixit; & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor:
Invidere alii; totoque erat agmine murmur,
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone, age, nec titulos intercipe fœmina noſtros,
Theſtiadæ clamant: neu te fiducia formæ

Ancæus lapſus eſt; & inteſtina involuta multo cruore loco mota ſparguntur, atque humus infecta eſt ſanguine. Pirithous, filius Ixionis, ferebatur in hoſtem oppoſitum, agitans ſpicula forti manu. Ad quem Theſeus è longinquo, O, ait, Pars animæ meæ, mihi carior me, mane: Non dedecet ſtrenuos longe abeſſe: Virtus imprudens obfuit Ancæo. Dixit; & jaculatus eſt haſtile corneum inſtructum mucrone æneo. Cui fortiter jacto, aprumq; percuſſuro, ramus frondoſus eſculi impedimento fuit. Jaſon *Æſonis filius jaculatus eſt etiam telum, quod fors ab illo detorſit in exitium canis,* tale fatum *non meriti, & actum inter ilia, impingebatur per ilia in terram. At dextra Oenidæ diverſum* habuit eventum; *&, duobus jaculis libratis, prius adhæſit ſolo, alterum tergo medio* feri; *& ſine cunctatione, dum furit, dum torquet corpus in gyrum, & emittit ſpumam ſtridentem cum novo cruore, qui plagam inflixit adeſt, atque provocat hoſtem ad iram; & immittit coruſcantem haſtam in armos oppoſitos. Comites indicant lætitiam ſervente vociferatione; atque appetunt conſerere dextram cum dextra victrice; & ſtupentes intuentur in-*

gentem aprum porrectum vaſto ſpatio: neque arbitrantur eum *adhuc ſecurè tangi poſſe; ſed tamen ſinguli cruore inficiunt ſua jacula. Ipſe calcavit caput horrendum pede impoſito; atque ita, Accipe, inquit, Nonacria, exuvias, quæ jure mihi* ipſi debentur, *& mihi ſit laus communis tecum. Continuò porrigit ſpolia,* viz. *tergora rigentia ſetis horridis, & caput conſpicuum magnis dentibus. Auctor doni illi gratus eſt, pariter ac* ipſum *donum. Cæteri livore tacti ſunt, & murmur erat per totum cœtum. E quibus Theſtiadæ porrigentes brachia cum magno clamore, Depone, age, mulier; neque præripe noſtram gloriam; neque confidentia pulchritudinis tibi*

NOTÆ.

405 *Ægides*] *Theſeus*, Ægei filius.
408 *Cornum*] Haſtile, ex corno arbore.
414 *Oenidæ*] *Meleagri*, Oenei filii.
418 *Auctor vulneris*] Meleager.
426 *Nonacria*] *Atalanta*, a Nonacri, Arcadiæ monte.
Ib. *Juris mei*] Quia aprum occiderat.
427 *Tecum*] Quæ primo vulnerâſti.
434 *Theſtiadæ*] *Plexippus* & *Toxeus*, Theſtii filii, Meleagri avunculi.

Deci-

Decipiat; longèque tuo ſit captus amore
Auctor; & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit, & tumidâ frendens Mavortius irâ,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent. Hauſitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterq; volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu; calidumq; priori
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.
Dona Deûm templis nato victore ferebat;
Cum videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœſtis ululatibus urbem
Implet; & auratis mutavit veſtibus atras.
At ſimul eſt auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ verſus amorem eſt.

Stipes erat, quem cum partus enixa jaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores:
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes:
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibiq;,
O modo nate, damus. Quo poſtquam carmine dicto

Exceſſere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem: ſparſitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatuſque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædaſq; in fragmina poni
Imperat; & poſitis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. Pugnant materq; ſororque,
Et diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri:

imponat; & auctor muneris *tactus tuo amore procul erat. Atque* ita Atalantæ *auferunt donum, & jus illud offerendi* Meleagro. Vir *bellicoſus non paſſus eſt, & fremens ira ardente, Diſcite,* inquit, *prædones gloria aliena, quantum differant acta a minis: Atq; percuſſit exitiali enſe pectus Plexippi, nihil ejuſmodi reformidantis. Non ſinit hærere* diu *Toxeum dubitantem quid agat, atque cupientem ulciſci fratrem, ſimul & metuentem cladem eandem, qua frater* modo ereptus eſt, *atque recalefecit ferrum, quod nece prioris erat calidum, cruore fraterno. Althæa deorum altaribus accumulabat munera pro filio victoria potito, cum ſtatim intuetur fratres mortuos. Quæ* his viſis pectus *plangit, & implet urbem triſtibus clamoribus; & induit veſtes pullas poſitis iis quæ auro erant intextæ. At ſtatim atque auctor* eorum *mortis nunciatus eſt, omnis mœror omiſſus eſt, & mutatus eſt à fletibus in deſiderium vindictæ. Caudex erat, quem cum Theſtias eſſet puerpera, tres ſorores injecerunt in ignem, atque trahentes fila fatalia admoto pollice, dixerunt, ô modo in lucem edite, præſtamus eadem tempora & tibi & titioni. Qua ſententia prolata poſtquam Deæ abierunt, mater abſtulit lignum ardens à flamma, atq; irrigavit aquis fluentibus. Ille ſtipes fuerat diu occultus in intimis penetralibus; atque* ibi *cuſtoditus defenderat tuam vitam, ô adoleſcens. Mater hunc depromſit, atq; juſſit ligna ſcindi in aſſulas, & ſupponit flammam inſenſam* iis in foco *compoſitis. Tum quater aggreſſa immittere ſtipitem in ignem, quater ab incœpto deſtitit.* Affectus *matris & ſororis* in animo Altheæ inter ſe *certant, & duo nomina in diverſum trahunt animum unum. Sæpe vultus expalleſcebat timore facinoris futuri:*

Notæ.

435 *Longe*] Id eſt, Ne interficiaris, ſicque longe ab amatore tuo ſepareris.

437 *Mavortius*] *Bellicoſus*, vel ex Marte genitus; ſiquidem una & eadem nocte, referente Hygino, Mars & Oeneus cum Althæa concubuerunt.

439 *Nefando*] Quia eo avunculum ſuum Meleager appetiit.

444 *Conſorti ſanguine*] Toxei; qui Plexippi frater fuit.

452 *Theſtias*] *Althæa*, Theſtii filia.

463 *Pugnant*] Suadebat dolor, ut Meleagrum, fratrum interfectorem, ſoror ulciſceretur: Dolori obſtabat, quod in filium mater ſæviret.

Sæpe

Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modo neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modo quem miſereri credere poſſes.
Cumq; ferus lachrymas animi ſiccaverat ardor;
Inveniebantur lachrymæ tamen. Utq; carina,
Quam ventus, ventoq; rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paretq; incerta duobus:
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vices ponit, poſitamq; reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente;
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. Nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante ſepulchrales infelix adſtitit aras.
Pœnarumq; Deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor facioq; nefas. Mors morte pianda eſt;
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur;
Theſtius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæque recentes,
Officium ſentite meum; magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi? quo rapior? fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. Meruiſſe fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.

Sæpe ira ardens ſpargebat ſuum ruborem in oculos. Et nunc facies erat ſimilis minanti neſcio quid atrox; nunc verò eám *poſſes arbitrari tangi miſericordia. Et poſtquam vehemens animi indignatio ſiccaverat lachrymas, tamen lachrymæ reperiebantur: Et quemadmodum navis quam aura, atque fluctus contrarius aura, aufert, patitur duplicem violentiam, atque fluctuans* viciſſim *obſequitur duobus; ſimiliter Theſtias vagatur* huc illuc *incertis animi motibus; atq; alternis vicibus omittit iram, & excitat omiſſam. Nihilominus ſoror incipit eſſe fortior matre, & ut muſceat fratrum manes* filii *ſanguine, pia eſt impietate. Nam poſtquam exitiales flammæ auctæ ſunt, Pyra iſta, inquit, depaſcat mea præcordia. Utque tractabat ſtipitem fatalem ſæva manu, miſera ſtetit ad altaria ſepulchralia; atque, inquit, Tres furiæ, Deæ pœnarum, convertite veſtros oculos ad ſacra feralia. Punto atq; admitto ſcelus: Funus eſt expiandum funere; facinus augendum eſt facinore, mors morte. Domus nefaria diſjiciatur per mœrores cumulatos. An beatus Oeneus gaudebit filio victore, Theſtius erit filiis privatus? Uterque juſtius flebitis. Vos tantum umbræ fraternæ, atque animæ recens in orcum admiſſæ, experimini meum officium; atq; ſumite inferias magno pretio comparatas, mala pignora noſtri ventris. Hei mihi! quo auferor? fratres parcite matri. Manus non ſufficiunt ad uſus* meos *peragendos. Agnoſcimus illum dignum eſſe, qui occidat;* hoc tamen mihi *diſplicet*, ut ego nato meo forem *funeris cauſa.*

NOTÆ.

472 *Vim geminam*] Duplicem violentiam, & venti & æſtus maris.

475 *Melior*] Quia filium perdere ſtatuit.

477 *Impietate pia*] *Pia*, in ulciſcendo fratrum cædem. *Impia*, necando filium.

480 *Sepulchrales aras*] *Rogum* dicit, in quem, ſtipitem, quo filii fata continebantur, conjectura erat: quem quidem rogum venuſte *aram* dicit, ubi occiſis fratribus, viſcera ſua *immolabat.*

482 *Eumen des*] *Furiæ*, Alecto, Tiſiphone, & Megæra, Nocte & Acheronte ſatæ, malefactorum infernales ultrices.

483 *Mors morte*] Cædes fratrum morte filii purganda eſt. *Nefas*] Quod Meleager interficiendis avunculis nefas patraverat dum Althæa ulciſcitur, aliud in occidendo filio admittit.

487 *Theſtius*] Althææ, itemque Plexippi & Toxei, quos Meleager interfecerat, pater.

488 *Recentes*] Novi Orci incolæ, recens ad inferos depulſi.

489 *Magno*] Filii. ſc. mei nece.

490 *Inferias*] Eo nomine appellantur, quæ Manibus fiebant, ſacrificia.

491 *Ignoſcite*] Ita loquitur mater, quæ fratribus filium immolare veretur.

Ergo

Ergo impune feret; vivuſque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæq; jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. Pereat ſceleratus; & ille
Spemq; patris, regniq; trahat, patriæq; ruinam.
Mens ubi materna eſt? ubi ſunt pia jura parentum?
Et, quos ſuſtinui, bis menſum quinq; labores?
O utinam primis arſiſſes ignibus infans;
Idq; ego paſſa forem! vixiſti munere noſtro:
Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti;
Biſq; datam, primum partu, mox ſtipite rapto,
Redde animam; vel me fraternis adde ſepulchris.
Et cupio, & nequeo. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago;
Nunc animum pietas, maternaq; nomina frangunt.
Me miſeram! malè vincetis, ſed vincite, fratres:
Dummodo, quæ dedero vobis ſolatia, voſque
Ipſa ſequar, dixit: dextraque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe,
Stipes; & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius atq; abſens flamma Meleagros ab illa
Uritur; & cæcis torreri viſcera ſentit
Ignibus: at magnos ſuperat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine leto,
Mœret; & Ancæi felicia vulnera dicit.
Grandævumq; patrem, fratremq;, piaſq; ſorores
Cum gemitu, ſociamq; tori vocat ore ſupremo;

Adeoque inultus diſcedet, atque vivus, & victor, & inflatus lato eventu, obtinebit regnum Calydonia? Vos jacebitis cinis paucus & manes frigidi? Non equidem feram. Occidat iſte ſceleſtus; atque ſecum trahat ſpem patris, & ſimul cladem regni & patriæ. Ubi eſt animus maternus? ubi ſunt pia jura parentum, & labores decem menſium quos tuli? O utinam infans combuſtus fuiſſes primis ignibus, atque ego id permiſiſſem! Vixiſti noſtro beneficio; jam obibis tuo delicto: Sume mercedem facinoris, atque redde ſpiritum bis datum, primo partu, deinde torre ablato, vel me adjice buſtis fraternis. Et voveo, & nequeo. Quid faciam? Nunc plagæ fratribus impactæ, & ſimulachrum tantæ ſtragis obverſatur meis oculis. Nunc Pietas & nomina materna molliunt mentem. Me infelicem! modo calamitoſo vincetis: ſed vincite, fratres; dummodo, inquit, ego ad mortem *ſequar vos, & ſolatia quæ vobis præbuero; atq; averſa immiſit in flammas medias manu trepida ſtipitem funeſtum. Ille aut ingemuit, aut ſaltem viſus eſt ingemiſcere; atque correptus ab ignibus cunctantibus, flagravit. Meleager ignarus atque abſens, abſumitur eo igne, atq; ſentit præcordia uri ſecreta flamma; at vincit ingentes cruciatus virtute. Dolet tamen quod pereat morte ſegni & ſine vulnere; atque ait plagas Ancæi eſſe beatas. Et appellat patrem, ætate provectum, cum gemitu, & fratrem, & pias ſorores, &* Cleopatram *conſortem lecti, ultima voce;*

NOTÆ.

497 *Ille*] Alios quidem filios habuit Oeneus, ſed Meleagro longe diſpares; quiq; in bello ob Plexippi & Toxei mortem orto perierunt.

500 *Bis quinque*] Lunares.

501 *Primis*] Quo tempore torrem, ſubmonentibus Parcis, Althæa flammis ſubtraxerat.

502 *Munere noſtro*] Quæ ſtipitem, ſeu torrem, in hunc uſque diem ſervavi.

506 *Cupio*] Fratres ulciſci, & vice versâ filium ſervare. Neutrum poteſt, quia utrumq; per alterum impeditur.

509 *Male vincetis*] Malè fratres dicit vincere, quos ut ulciſcatur, filium perdere ſtatuit.

511 *Averſa*] Dolens, & invita ex more funebri. *Averſi tenuere facem.* Æn. 6.

512 *Funeſtum*] Funereum, funeriſq; & mortis Meleagri cauſam.

516 *Cæcis*] Maximis, internis, occultis, quorumque cauſam ignorabat.

520 *Fratrem*] Tydeum intelligo, quanquam alios Oeneo aſſignat Anton. Liberalis.

For-

Forſitan & matrem. Creſcunt igniſque dolorque,
Langueſcuntq; iterum. Simul eſt extinctus uterq;,
Inque leves abiit paulatim ſpiritus auras:
Alta jacet Calydon, lugent juveneſq; ſeneſq;
Vulguſque, procereſq; gemunt: ſciſſæq; capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
Pulvere canitiem genitor vultuſque ſeniles
Fœdat humi fuſus; ſpatioſumq; increpat ævum.
Nam de matre manus diri ſibi conſcia facti
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumq; capax, totumq; Helicona dediſſet;
Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumq; manet corpus, corpus refoventq; foventque:
Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora verſant:
Affuſæq; jacent tumulo: ſignataque ſaxo
Nomina complexæ, lachrymas in nomina fundunt,
Quas, Parthaoniæ tandem Latoïa clade
Exſatiata domus, præter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis,
Allevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; verſaſque per aëra mittit.
V. Interea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.

ſortaſſe & matrem. Flamma & cruciatus augentur; minuuntur denuo; ambo una ſunt exhauſti, & ſpiritus paulatim diſſipatus eſt in tenuem aërem. Excelſa Calydon luctu proſtrata eſt: juvenes & ſenes mœrent: plebs & primores gemunt: matres Calydonides Eveninæ laceras habentes comas ſe tundunt. Pater Oeneus humi jacens deturpat canos & faciem ſenilem pulvere; atque damnat longam ætatem. Namque matrem quod attinet, manus ſibi conſcia repetivit pœnas facinoris, enſe trajecto per præcordia. Si Deus præbuiſſet mihi ora loquentia centum linguis, & ingenium capax, & univerſum Heliconem, non enarrarem lugubres ſermones infelicium ſororum. Illæ oblitæ decoris plangunt livida pectora: & quamdiu corpus ſupereſt, fovent atque refovent corpus: Illud corpus deoſculantur, deoſculantur lectum oppoſitum. Poſtquam in cinerem redactum eſſet cadaver, *preſſant cinerem collectum ad Pectora, atque jacent proſtratæ ad ſepulcrum: & complexæ nomen Meleagri inſculptum lapidi fundunt lachrymas in nomen. Quas tandem Latonia expleta exitio domus Parthaoniæ* in aërem *tollit, pennis genitis in corpore, & præter Gorgen & nurum celebris Alcmenæ; atque extendit prolixas alas per lacertos, & ora in roſtra vertit; & ablegat* eas in aves *mutatas per aërem.*

V. *Interea Theſeus defunctus parte laboris* ſibi cum multis *communis, revertebatur ad arces Erechtheas Minervæ,*

NOTÆ.

527 *Evenina*] Eveni, Ætoliæ fluvii, accolæ.

528 *Pulvere canitiem*] Quod in magnis mœroribus fieri conſuevit.

529 *Spatioſum*] Quia, ſi maturius obiiſſet, filii mortem non vidiſſet.

531 *Ferro*] Laqueo vitam finivit, inquit Diodor. Sic. 5. lib.

537 *Lecto*] *Funebri feretro.*

541 *Parthaoniæ*] *Oenei* eſt à patre Parthaone ſic dicti.

542 *Nurum*] *Deianira* eſt, uxor Herculis.

544 *Porrigit*] In aves ſunt mutatæ, quas à Meleagro fratre Meleagrides dixerunt. Ideo verò Meleagri nomine inſignitæ illæ aves, quod certis quibuſdam temporibus in Bœotiam ex Africa circa Meleagri tumulum convolarent. Vide Plin. lib. 10. cap. 26.

546 *Laboris*] In interficiendo Apro.

547 *Erechtheas*] *Athenienſes*; in quibus olim Erechtheus regnaverat.

547 *Tritonidos*] *Palladem* dicit, cui à Tritone Libyæ palude, ubi primum apparuit & educata eſt, hoc nomen impoſitum. Athenis verò ſuum dediſſe illam nihil eſt opus toties repetere.

Clauſit iter, fecitque moras Achelous eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes ſolidas, obliquaq; volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies; ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat ſuus alveus undas.
Annuit Ægides: utarque, Acheloë, domoque
Conſilioq; tuo, reſpondit: & uſus utroq; eſt.
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa ſubit. Molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuere toris Theſeus comiteſq; laborum:
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, raris jam ſparſus tempora canis:
Quoſq; alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibuſq; remotis
In gemma poſuere merum. Tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoq; oſtendit, & Inſula nomen

Achelous auctus pluvia obſtruxit viam, & remoratus eſt redeuntem. Sueti domum meam, inquit, illuſtris Cecropida; neque te objice undis furentibus. Conſueverunt abripere tigna integra, & devolvere moles tranſverſas cum magno ſonitu. Vidi excelſa ſtabula propinqua ripæ avelli cum gregibus: neque illic profuit quicquam *armentis quod eſſent valida, neq; equis quod eſſent celeres. Hic etiam torrens, nivibus liquefactis de monte, abſorbuit multa corpora juvenilia vortice in modum turbinis* ſe volvente. *Securior eſt mora donec fluenta ferantur intra conſuetas ripas; donec ſua foſſa contineat paucas aquas. Theſeus aſſenſus eſt, &, inquit, utar, Acheloe, & domo & ſuaſu tuo; atque uſus eſt utroque. Intrat atria exſtructa pumice multum concavo, & tophis aſperis. Terra erat madida lento muſco. Conchæ diſtinguebant ſupremum lacunar alterno murice. Jamque Sole permenſo duas partes diei, Theſeus & ſocii laborum ſeſe compoſuerunt in lectos; hac parte Ixionides, illa Lelex heros Trœzenius, jam diſtincta habens tempora paucis* crinibus *canis; aliique quos fluvius Acarnanum, feſtiviſſimus ob tantum hoſpitem, dignos judicaverat eo honore. Continuo Nympha nudos pedes habentes appoſuerunt dapes menſis admotis, & epulis ſublatis fuderunt vinum in gemmeum* poculum. *Tum heros maximus procul videns maria oculis obverſa, Quis ait ille locus? & indicat digito: atque aſſigna nomen,*

NOTÆ.

548 *Achelous*] Fluvius Acarnaniam ab Ætolia dividens. Vel igitur multum ad occaſum expatiatus erat Aper, nec à Calydone venire Theſeum eſt arbitrandum; vel circa locorum ſitum multum erraſſe Poëtam eſt confitendum: nam Calydone Athenas petenti nullo modo obſtare poteſt Achelous, qui hinc longe magis ad occaſum aquas ſuas devolvit.

550 *Cecropida*] *Athenienſis*; à Cecrope primo Athenienſium rege.

561 *Nec lævibus*] Tophus nempe lapis aſper & cavernoſus.

563 *Lacunabant*] Laquear muricibus, (qui cochleæ ſunt genus) itemque conchis diſtinctum, & teſſellatum erat.

564 *Duas*] Ut tertia reliqua eſſet, qua ferè Romani, cibum ſumpturi, ad quorum mores videtur alludere Poëta, ſolebant diſcumbere.

564 *Hyperione*] *Sole*, qui à patre Hyperione Cœli filio illud etiam nomen habuit.

566 *Ixionides*] *Pirithous* Ixionis filius, Theſei perpetuus comes.

566 *Trœzenius*] Sic dictus Lelex à Trœzene ubi Pittheus regnavit, ille verò habitavit.

572 *Gemma*] Phiala gemmea, potius quam gemmata, ut quæ fluviatili Deo magis conveniat.

Quod

Quod gerat illa, doce. Quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, Non eſt, inquit, quod cernimus, unum.
Quinq; jacent terræ: ſpatii diſcrimine fallunt.
Quoq; minus ſpretæ factum mirere Dianæ;
Naïades hæ fuerant: quæ cum bis quinq; juvencos
Mactaſſent, ruriſque Deos ad ſacra vocaſſent,
Immemores noſtri feſtas duxere choreas.
Intumui: quantuſq; feror, cum plurimus, unquam,
Tantus eram: pariterq; animis immanis & undis,
A ſilvis ſilvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique noſtri,
In freta provolvi. Fluctus noſterque mariſque
Continuam diduxit humum; parteſq; reſolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
VI. Ut tamen ipſe vides, procul, en procul una receſſit,
Inſula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægre tulit: inq; profundum
Propulit é ſcopulo parituræ corpora natæ.
Excepi; nantemq; ferens, O proxima cœlo
Regna vagæ, dixi, ſortite, tridentifer, undæ,
In quo definimus, quo ſacri currimus amnes,
Huc ades, atq; audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet;
Debuit illius miſereri; ignoſcere nobis.
Affer opem; merſæq; precor feritate paterna

quod illa inſula habeat: quanquam non videtur unica. Ad hæc fluvius, Non eſt, inquit, unum quod videmus. Quinque terræ ſunt porrectæ, decipiunt oculos parva *differentia intervalli. Atque, ut minus ſtupeas vindictam Dianæ neglectæ; hæ* inſulæ *fuerant Naiades: quæ, cum immolaſſent decem juvencos, atque invitaſſent Deos ruris ad ſacra, agitaverunt choreas feſtas noſtri oblitæ. Inflatus ſum, atque tantum intumeſcens excurro quantum cum maxime exundo: & æqualiter terribilis ira & fluctibus abripui nemora à nemoribus, & campos à campis. Et protraxi in mare Nymphas, tum denique nos veritas, cum loco. Unda noſtra & freti divellit ſolum conjunctum, atque diviſit in totidem partes, quot vides Echinadas in mediis fluctibus.*

VI. *Caterum uti cernis ipſe procul, ecce una inſula mihi accepta procul abiit. Nautæ vocant Perimelen. Ego ſuſtuli huic amatæ nomen virgineum. Quod parens Hippodamas iniquo animo paſſus eſt: & deturbavit ex caute corpus filiæ fœtum enixuræ. Excepi; & ſuſtentans natantem, ô dixi, tridentifer, qui conſecutus es ſorte imperium in aquas incertas proximum cœlo, in quo* nos *fluvii ſacri ſubſiſtimus, in quem fluimus, huc adſis, atque æquus auſculta oranti, Neptune. Ego obſui huic, quam fero. Si parens Hippodamas eſſet lenis & juſtus, aut minus impius, debuit illius miſereri, & nobis parcere. Subveni, & præbe quæſo, ſubmerſæ ſævitia paterna* locum habitationis:

NOTÆ.

577 *Spatii diſcrimine*] Quia parvum, vixque e longinquo proſpicientibus conſpicuum.

578 *Factum*] *Vindictam*, qua ſui contemptum ulta eſt in Oeneo & ſuis.

581 *Immemores*] Non enim rivulos ſuos, ut prius, in Acheloum devexerunt.

582 *Intumui*] Optime & fluvii iram, & ejus erumpentem impetum ob oculos ponit.

585 *Memores tum*] Tum demum intellexerunt, quem, per ludibrium, de Diis agreſtibus inhonoratum præteriiſſent.

588 *Echinadas*] Quæ inſulæ ſunt ad Acheloi Ætoliæ fluvii oſtium, ex limo ab eo devecto conflatæ; quibus quidem, vel Echinis quibus abundare dicuntur, vel ab Echino quodam vate, ut ſenſit Apollodorus, nomen illud impoſitum.

590 *Perimelen*] Eſt una Echinadum ante os ſinus Corinthiaci.

591 *Virgineum*] illam vitiavi.

595 *Tridentifer*] *Neptunum* dicit, cui tridens pro ſceptro attributum.

597 *Huc ades*] Ex precantium formula Deos orantium ut adſint.

Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa, licebit.
Hanc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex:
Concuſſitq; ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. Ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dumq; ea contrecto, totum dureſcere ſenſi
Corpus; & inductâ condi præcordia terrâ.
[Dum loquor; amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.]
VII. Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, utq; Deorum
Spretor erat, mentiſque ferox Ixione natus,
Ficta refers, nimiumq; putas, Acheloë, potentes
Eſſe Deos, dixit, ſi dant adimuntq; figuras.
Obſtupuere omnes, nec talia dicta probarunt:
Ante omneſque Lelex, animo maturus & ævo,
Sic ait: immenſa eſt, finemque potentia cœli
Non habet: & quicquid Superi voluere, peractum eſt.
Quoq; minus dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus eſt Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipſe locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Miſit in arva, ſuo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc ſtagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis fuliciſque paluſtribus undæ.
Jupiter huc, ſpecie mortali, cumq; parente
Venit Atlantiades poſitis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemq; petentes:
Mille domos clauſere ſeræ. Tamen una recepit;

vel concedatur ut ipſa ſit locus. Complectar hanc etiam. Deus maris capite annuit, atque movit omnes aquas ſuo nutu. Nympha exterrita eſt: natabat tamen: egomet tangebam pectus natantis palpitans motu timido: & dum illud tango, adverti univerſum corpus indurari, & viſcera premi terra appoſita: dum verba facio; nova terra complexa eſt membra nantia, & in inſulam ponderoſam aucta eſt verſis artubus.

VII. *Poſt hæc fluvius ſiluit. Factum mirandum omnes tetigerat. Filius Ixionis exſibilat fidem adhibentes; atque ut erat Deorum contemptor, & ſuperbo animo, Vana memoras, inquit, atque credis Deos nimium poſſe, Acheloë, ſiquidem prabent atque tollunt formas. Omnes mirati ſunt; neque ejuſmodi verbis faverunt: & Lelex ante omnes, mente ſapiens atque ætate, ſic dicit: Poteſtas Deorum eſt infinita, neque terminis ullis comprehenditur; et quodcumque Dii cupierunt abſolutum eſt. Et ut minus hæſites, quercus eſt proxima tiliæ in vallibus Phrygiis cincta parvo muro. Ego vidi locum: nam Pittheus miſit me in agros Pelopeïos, qui olim ſub poteſtate fuerant Pelopis ſui patris. Non longe inde lacus; terra olim hoſpitalis: Nunc aquæ frequentatæ à mergis et fulicis paluſtribus. Jupiter figura humana et caducifer Atlantiades deſcendit cum patre, omiſſis alis. Acceſſerunt ad mille domos, rogantes hoſpitium et requiem: Obices obſerarunt mille domos. Tamen una accepit* illos;

NOTÆ.

603 *Hanc quoque complectar*] Hoc eſt, poſtquam in inſulam erit converſa. Perimelen enim, vel inſulas Echinadas Achelous alluit.

603 *Movit caput*] Annuendi cauſa.

605 *Nabat tamen*] Modum quo inſulæ nonnunquam ex advectis varii generis quiſquiliis, lignis, &c. intermixto fluctuante limo formantur, planiſſime ſub fabulæ titulo deſcripſit Poeta.

613 *Ixione natus*] *Pirithous* ex Centaurorum, Superum contemptorum genere.

622 *Pelopeïa*] *Phrygiam* dicit, Aſiæ minoris regionem, Tantalo Pelopis patri regnatam, in quam a Pittheo Pelopis filio Lelex dimiſſus.

625 *Fulicis*] Aves ſunt aquaticæ. *Coots.*

626 *Parente*] Maia Atlantis filia, à quo Mercurius dicitur Atlantiades.

Parva

Parva quidem, ſtipulis & canna tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illâ ſunt annis junĉti juvenilibus, illâ
Conſenuere casâ: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famuloſne requiras;
Tota domus duo ſunt: îdem parentque jubentque.
Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigere penates;
Submiſſoque humiles intrârunt vertice poſtes;
Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili:
Quo ſuperinjecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suſcitat heſternos; foliiſque & cortice ſicco
Nutrit; & ad flammas anima producit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aheno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, curva clavo ſuſpenſus ab anſa:
Is tepidis impletur aquis; artuſque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſpondâ pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant: ſed & hæc viliſque vetuſque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere Dei. Menſam ſuccincta tremenſq;
Ponit anus. Menſæ ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. Quæ poſtquam ſubdita clivum

exigua quidem, tecta ſtipulis & arundine paluſtri. Verum Baucis pia vetula, atque Philemon in illo tugurio convenerunt ætate integra, illo ſenectutem contraxerant: & inopiam agnoſcendo reddiderunt eam facilem, neque tolerandam averſo animo. Neque intereſt ibi utrum voces heros an ſervos: univerſa familia duo ſunt; iidem & imperant & obtemperant. Poſtquam igitur Dii adierunt exiguam caſam, atque ſubierunt parvam januam capite inclinato, ſenex hortatus eſt quietem præbere artubus, oblato ſedili, quod officioſa Baucis ſternit craſſo texto. Deinde abſtulit calidum cinerem foco, atque excitat ignes heſternos, atque foveat frondibus & cortice arido, & perducit ad flammas ſpiritu anili; & attulit ligna in multa ſegmenta diviſa, & ramuſculos ſiccos tecto dereptos, & fregit, & admovit exiguo cacabo; & concidit olera quæ ſuus conjux collegerat in horto riguo. Ille deripit furca bicorni turpia terga porci pendentia trabe fumida; atque abſcindit de tergo diu ſervato parvam partem; & elixat abſciſſam aquis bullientibus. Interea tædium tollunt temporis interjecti colloquio, & faciunt ne cunctatio moleſta ſit. Ibi erat crater fagineus ſuſpenſus clavo ab anſa curva: is impletur aquis calidis, atque accipit membra lavanda. In medio erat torus de lentis ulvis impoſitus lecto, ſponda & pedibus ſalignis. Hunc ſternunt veſte, quam non niſi tempore feſto ſoliti erant depromere: ſed & illa veſtis & vilis & vetus erat, non erubeſcenda lecto ſaligno. Dii accubuerunt. Anus accincta et tremens admovet menſam; verum pes tertius menſæ erat inæqualis, later fecit æqualem: qui poſtquam ſubjectus dempſit

NOTÆ.

631 *Philemon*] Hunc Poëtæ villicum fuiſſe nonnulli volunt.

641 *Dimovit*] Ea cura mores, totamque aniculæ rationem ob oculos ponit, ut ipſam coram cernere videaris.

643 *Anima*] Spiritu & flatu utens pro folle.

651 *Medias*] Donec fumoſum & durum lardum domitum & coctum eſſet.

654 *Artus*] Priſcus ille mos fuit lavandi hoſpites. Athen. lib. cap. 9.

662 *Teſta*] Fragmentum aliquod teſtæ, quod, ne menſa titubaret, pedis brevitati opitularetur.

662 *Clivum*] Inæqualitatem menſæ.

Suſtulit,

Suſtulit, æquatam mentæ terſere virentes.
Ponitur hoc bicolor ſinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis maſſa coacti;
Ovaque, non acri leviter verſata favilla;
Omnia fictilibus. Poſt hæc cælatus eâdem
Siſtitur argillâ crater; fabricataque fago
Pocula, qua cava ſunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora eſt; epulaſque foci miſere calentes:
Nec longæ rurſus referuntur vina ſenectæ;
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hic nux, hic miſta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaq; & in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus eſt. Super omnia vultus
Acceſſere boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti novitate pavent, manibuſq; ſupinis
Concipiunt Bauciſque preces, timiduſq; Philemon:
Et veniam dapibus nulliſque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ:
Quem Dîs hoſpitibus domini mactare parabant:
Ille celer pennâ tardos ætate fatigat;
Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;

inæqualitatem, mentæ virides deterſerunt æquatam. Tum apponitur bacca bicolor intemeratæ Palladis, & corna autumnalia defruto condita, & cichoreum & raphanus, & caſeus recens & ova leviter verſata in levi cinere: atque hæc omnia in vaſibus ex argilla factis. Poſtea ſculptus urceus ex eodem luto apponitur in menſa, *& pocula facta ex fago obducta intus ceris flavis. Breve eſt tempus, & foci dederunt dapes calidas: & rurſus apponitur vinum novum. Atque* hæc *paulum ſepoſita vicem præſtant bellariis. Tum nux, tum ficus aridæ junctæ ſunt corrugatis dactylis, itemque pruna & mala fragrantia in corbibus cum racemis collectis ex rubris vitibus: favus albus eſt in medio. Læta facies addita eſt ſuper omnia, et voluntas neque ſegnis neque parca. Interea cum advertunt urceum repleri per ſe quoties evacuatus eſſet, atque ultro vina augeri, ſtupentes novitate timent, & Baucis & pavidus Philemon ad preces confugiunt manibus in cœlum ſublatis, & veniam implorant epulis, atque exiguo apparatui. Unicus anſer erat, cuſtos viliſſimæ villæ, quem domini volebant occidere in gratiam Deorum hoſpitum. Ille velox pennis laſſat lentos annis, & diu effugit; atque tandem viſus eſt confugiſſe ad Deos ipſos. Illi prohibuerunt occidi.*

NOTÆ.

663 *Mentæ*] Quæ attritæ gratum odorem emitterent.

664 *Bicolor*] Alia parte vireſcentibus, altera nigricantibus.

Ib. *Sinceræ*] Quia Minerva, in cujus tutela erat oliva, virgo eſt caſtiſſima.

665 *Facce*] Qua condita ſervantur, *Pickle.*

Ib. *Autumnalia*] Quæ Autumno matureſcunt; tunc etiam, ſicuti alia, muſto condiuntur.

666 *Intuba*] Eſt intubus ſeu intubum genus herbæ, ſub quo cichoreum etiam intelligitur, *Succory.*

Ib. *Radix*] Raphanus à Græcis dicitur. *Radiſh.*

667 *Non acri*] Ut Paulatim & moderato calore præparentur.

670 *Ceris*] Multus eſt nimirum in ligno illinendo ceræ uſus.

671 *Epulas*] Lardum nempe cum oleribus.

673 *Secundis*] Cœnæ apud Romanos tres fuiſſe miſſus nemini non notum, 1. Ante cœnam Promulſidem, ſive Guſtum, 2. Cœnæ caput, ex cibis firmis & præcipuis. 3. Bellaria, ſive menſas ſecundas.

674 *Carica*] Eo nomine appellantur ficus, cujus generis in Syria eſſe Plinius meminit.

Ib. *Palmis*] *Dactylos* vulgo vocitant. *Dates.*

678 *Nec iners*] Voluntas eſt, quæ apud nos beneficium ponit.

684 *Cuſtodia*] Anſeres etiam in Capitolio, quod ſopitos cuſtodes ad arcis defenſionem, adverſus Gallos excitaviſſent, publice ali ex Plutarcho diſcimus.

Dîque

Dîque ſumus; meritaſque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. Vobis immunibus hujus
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta;
Ac noſtros comitate gradus; & in ardua montis
Ite ſimul. Parent ambo, baculiſque levati
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, & merſa palude
Cætera proſpiciunt, tantum ſua tecta manere.
VIII, IX. Dumque ea mirantur; dum deflent fata ſuorum:
Illa vetus dominis etiam caſa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ:
Stramina flaveſcunt; adopertaque marmore tellus,
Cœlatæque fores, auratæque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, & fœmina conjuge juſto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Conſilium Superis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Buſta meæ videam; neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur. Templi tutela fuere,
Donec vita data eſt. Annis ævoque ſoluti
Ante gradus ſacros cum ſtarent fortè, locique
Narrarent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper geminos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O conjux, dixere ſimul: ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.

Dîque ſumus, inquiunt & vicini inhoſpitales dabunt pœnas quas meruerunt: concedetur vobis eſſe expertibus hujus cladis: Deſerite tantum veſtras ſedes, atque ſequimini noſtra veſtigia, & venite una in cacumen montis. Uterque obſequuntur, & ſuſtentati ſcipionibus conantur aſcendere excelſum montem. Tantum diſtabant à cacumine quantum jactus ſagittæ poteſt comprehendere: converterunt oculos, & proſpiciunt ſuam domum ſolam ſupereſſe, alia omnia abſorpta lacu.

VIII, IX. *Et dum ea ſtupent; dum lugent ſortem ſuorum: illud antiquum tugurium, etiam anguſtum duobus dominis, mutatur in ædem: columnæ vices præſtiterunt furcarum, tectum flaveſcit, & ſolum templi conſpicitur ſtratum marmore, janua ſculpta, & domus auro oblita: cum Jupiter ejuſmodi verba protulit amico ore. Dicite juſte ſenex, & fœmina digna juſto marito, quid cupiatis. Poſtquam Philemon paucis locutus eſſet cum Baucide Diis pateſacit commune deſiderium; Petimus eſſe Sacerdotes, & ſervare veſtra templa; & quoniam ætatem tranſegimus unanimes, eadem hora utrumque tollat; neque unquam aſpiciam funera meæ uxoris, neve ſim ſepeliendus ab illa. Eventus reſpondet deſideriis: fuerunt æditui quamdiu vita conceſſa eſt. Confecti annis atque ſenio cum forte eſſent ante gradus ſacros, & referrent ea quæ loco illi evenerant; Baucis vidit Philemonem frondeſcere, Philemon ſenex* pariter vidit *Baucidem. Jamque faſtigio creſcente ſuper utriuſque faciem mutuos commutabant ſermones dum licuit; & dixerunt ſimul, Vale Conſors; ſimul arbor obduxit ora condita. Incola quidam ex Tyana oppido tibi adhuc monſtrat ſtipites propinquos* factos *ex duobus corporibus.*

NOTÆ.

695 *Comitate*] Pro *comitamini*.

700 *Furcas*] Furcæ in columnas fuerunt commutatæ.

701 *Flaveſcunt*] Quia in aurum mutata.

719 *Frutex*] Mutatus enim eſt Philemon in quercum; Baucis in tiliam.

719 *Tyaneïus*] Ex Tyana Cappadociæ urbe in Phrygiam advectus.

Hæc

Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent;)
Narravere ſenes. Equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos: ponenſque recentia, dixi,
Cura pii Dîs ſunt, &, qui coluere, coluntur.
X. Deſierat: cunctoſque & res & moverat auctor;
Theſea præcipue: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine manſit.
Sunt, quibus in plures jus eſt tranſire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te juvenem, modo te vidêre leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
XI. Nec minus Autolyci conjux Eriſicthone nata
Juris habet. Pater hujus erat, qui numina Divûm
Sperneret; & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus: vittæ mediam, memoreſque tabellæ,

Senes nequaquam mendaces mihi iſta retulerunt: neque erat cur vellent mentiri. Equidem vidi corollas pendentes ex ramis; atque affigens novas dixi, Pii ſunt cura Diis, & qui eos honorant, honorantur.

X. *Abſolverat; et factum, et* ejus *cauſa omnes tetigerat: præſertim Theſeum; quem cupientem audire miracula a Diis exhibita, fluvius Calydonius cubito incumbens ita affatur. Sunt, ô generoſe, quorum figura mutata eſt ſemel, atque perſtitit in hac mutatione. Sunt quibus eſt poteſtas concedere in plures formas; quemadmodum tibi, Proteu, habitator æquoris cingentis tellurem. Nunc enim te conſpexerunt hominem, nunc leonem: modo eras ſus ferus, modo ſerpens quem metuerent tangere: quandoque propter cornua fuiſti taurus. Sæpe poteras ſpeciem induere ſaxi, ſæpe etiam arboris. Nonnunquam ſimulans vultus fluidarum aquarum eras fluvius; nonnunquam ignis contrarius aquis.*

XI. *Neque Autolyci uxor, filia Eriſicthonis, minori gaudet poteſtate. Parentem habebat, qui negligeret Deorum imperia, neque præberet ulla thura* eorum *altaribus. Ille quoque creditur violaſſe ſilvam Cereri ſacram bipenni; atque vaſtaſſe lucos antiquos ſecuri. Quercus vaſta antiquo ligno in his erat, ſola inſtar ſilvæ: Vittæ, et tabulæ grati animi indicia, et corollæ,*

Notæ.

727 *Calydonius amnis*] *Achelous.*

731 *Complexi*] Nam terra omnium elementorum infima quam aqua ambit.

731 *Proteu*] Quis fuerit Proteus iſte formam identidem immutans, haud facile eſt aſſequi: Deum marinum Neptuni & Phœnices filium faciunt nonnulli; alii Oceani & Tethyos; Herodotus regem dicit fuiſſe Ægypti, qui Trojani belli temporibus floruerit. Quiſquis ille fuerit non modo varias formas induiſſe, ſed aliis alias induxiſſe videtur. Proteum deinde mimum artificioſiſſime quoſvis imitantem; vel nautam ventis omnibus utentem, Sophiſtam, præterea Philoſophum, Magum, Politicum præſertim rebus omnibus ſeſe accommodantem hic aut ille ſcripſerunt.

738 *Nec minus*] Non minorem habet potentiam ſe in varias figuras mutandi.

738 *Autolyci*] Fuit Autolycus Anticleæ, quæ Ulyſſem peperit, genitor; furandi ſcientia à Mercurio donatus; cujus quidem uxor, nomine *Metra*, Eriſicthonis filia varias quoque indueret formas.

744 *Memores*] Gratum eorum animum ſignificantes, qui, Nymphæ, in quercu habitantis, ſeu magis, Cereris beneficio, votorum compotes facti fuerant. De Platano à Xerxe torquibus & armillis ornata, Ælian. lib. 2. cap. 14. Qui mos quidem memores tabellas Diis ex arboribus ſuſpendendi ex Poëtis paſſim cognoſcitur.

Ser-

Sertaq; cingebant voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas:
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: menſuraq; roboris ulnas
Quinq; ter implebat. Nec non & cætera tanto
Silva ſub hac, ſilva quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illâ
Abſtinuit; famuloſq; jubet ſuccidere ſacrum
Robur: & ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deæ ſolum, ſed & ipſa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumq; dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere; ac longi ſudore madeſcere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſcuſſa cortice ſanguis,
Quam ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profuſus.
Obſtupuere omnes: aliquiſq; ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævamq; inhibere bipennem.
Aſpicit hunc, mentiſq; piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inq; virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncatq; caput; repetitaq; robora cædit.
Editus è medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum Cereri gratiſſima ligno:
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaq; tandem
Ictibus innumeris, adductaq; funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere ſilvam.
Attonitæ Dryades damno nemoriſq; ſuoque,

quæ ſigna erant deſideriorum expletorum, complectebantur mediam. Dryades agitaverunt ſæpe feſtivas choreas ſub ea. Sæpe etiam, manibus conjunctis ex ordine, complexæ ſunt ambitum ſtipitis; & menſura ejus exæquabat quindecim ulnas: atque reliquæ arbores non minus hac inferiores erant, quam herba eſt infra omnes arbores. Non tamen ideo Triopeïus avertit ſecurim ab illa quercu; atque ſervis imperat exſcindere ſacrum lignum: atque ut vidit eos, *poſtquam juſſi eſſent, morari, correpta ſecuri ab uno protulit has voces: Quanquam non modo ſit Deæ* Nympha *cara, ſed & ipſa etiam Dea, jam feriet ſolum frondoſo culmine. Dixit: &, dum tollit bipennem in ictus obliquos, quercus Deoïa contremuit: & folia ſimul & glandes cœperunt palleſcere, & rami protenſi humeſcere ſudore. In cujus ſtipitem poſtquam manus impia impegit plagam, non aliter cruor manavit diſjecto cortice, quam ſolet ſanguis emiſſus ex collo abſciſſo, cum taurus magnus procubuit victima ante altaria. Omnes admirati ſunt; atque aliquis inter cæteros non veretur dehortari flagitium, atque removere ſecurim. Theſſalus hunc intuetur, atque inquit, Sume mercedem animi pii; & convertit bipennem ab arbore in virum, & abſcindit caput, & quercum iterum* ictu petitam *ſternit. Vox ejuſmodi prodiit è media arbore: Ego ſum Nympha cariſſima Cereri ſub hoc ligno, quæ obiens tibi prædico pœnas tuorum ſcelerum imminere, quæ ſunt conſolatio noſtræ mortis. Ille perficit facinus ſuum, atque arbor denique evicta ictibus innumeris, & attracta funibus collapſa eſt, &* in terram *dejecit multas arbores pondere. Dryades exterritæ ſtrage ſilvæ & ſuæ,*

Notæ.

746 *Dryades*] *Nymphæ ſilvas incolentes*, quarum vita in *quercubus* præſertim, à quibus nomen acceperunt.

751 *Triopeïus*] *Erichthon* Triopæ filius. Alii *Driopeïus*, i. e. Theſſalus.

755 *Deæ*] *Cereri.*

758 *Deoïa*] *Cerealis*; ἀπὸ τῆς Δηοῦς, à Cerere. Vid. lib. 6. 114.

765 *Aliquis*] E ſervis, quanquam aliter Callimachus.

768 *Theſſalus*] *Eriſichthon.*

771 *Nympha*] Fuit ex Hamadryadibus, quæ cum arboribus naſcuntur & pereunt.

Omnes germanæ Cererem cum veſtibus atris
Mœrentes adeunt; pœnamq; Eriſichthonis orant.
Annuit his: capitiſq; ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros:
Moliturq; genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtifera lacerare Fame. Quæ quatenus ipſi
Non adeunda Deæ, (neque enim Cereremq; Famemque
Fata coïre ſinunt) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis:
Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore, tellus;
Frigus inersillic habitant, Pallorque, Tremorq;,
Et jejuna Fames: ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube. Nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetq; meas certamine vires.
Neve viæ ſpatium te terreat; accipe currus:
Accipe, quos frænis alte moderere, dracones.
Et dedit. Illa dato ſubvecta per aëra curru
Devenit in Scythiam: rigidiq; cacumine montis
(Caucaſon appellant) ſerpentum colla levavit:
Quæſitamq; Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus & raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabræ rubigine fauces,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent,
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis,
Ventris erat pro ventre locus. Pendere putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat

omnes ſorores accedunt ad Cererem lugentes cum pullis veſtimentis; atque rogant ſupplicium Eriſichthonis. Illis aſſentitur, & formoſiſſima agitavit campos graves meſſibus copioſis nutu ſui capitis: atque parat genus mortis miſerandum, niſi ille nullis eſſet deſlendus ob ſua flagitia; parat cruciare eum Fame crudeli. Quæ quia non conveniendæ ipſi Divæ, (neque enim fata patiuntur Cererem & Famem convenire,) alloquitur ejuſmodi verbis unam Oreadem agreſtem, numen montanum: Eſt locus in ultimis regionibus gelidæ Scythiæ, ſolum lugubre, terra infœcunda, ſine ſegete, ſine arboribus, frigus ignavum, & pallor & tremor illic ſedes habent, cum vacua fame: hæc ea ſe abſcondat in viſcera impii. Neque bonorum affluentia eam ſuperet; & vincat meam potentiam contentione. Ne verò loci diſtantia te moveat, ſume currus, ſume dracones, quos per aërem regas franis: atque dedit dracones. *Illa vecta curru donato per aërem pervenit in Scythiam: atque juga ademit cervicibus draconum in vertice montis prærupti* (quem *Caucaſon nominant:*) *atq; intuita eſt famem quam quæſivit in campo ſaxis obſito, quæ carpebat unguibus & dentibus rara gramina. Capillus erat hiſpidus, oculi depreſſi, pallor in vultu, labia albicantia ſqualore, fauces aſpera rubigine, pellis dura, per quam præcordia poſſent cerni; oſſa exſiccata eminebant ſub lumbis gibboſis. Locus* tantum *alvi erat pro alvo: crederes pectus eſſe ſuſpenſum, & teneri tantum à texto ſpinæ* dorſi. *Macies amplificaverat nodos* artuum, *& orbis genuum tumebat,*

Notæ.

782 *Miſerabile*] Quod ad miſericordiam quoſvis commoveret.

787 *Oreada*] *Montanam nympham.* Ἀπὸ τῦ ὄρες, à monte enim quaſdam cognominavit ſuperſtitioſa antiquitas.

788 *Scythiæ*] Quæ Europæ eſt regio in Aſiam vaſtiſſime prorumpens.

792 *Sacrilegi*] *Eriſichthonis.*

793 *Meas*] Quæ in alendo & exſaturando ſitæ ſunt.

795 *Alte moderere*] Per aërem moderere, & regas.

795 *Dracones*] *Cereris jugales.* Sic & Triptolemo dedit currum, quo vectus mortales agriculturam doceret.

798 *Caucaſon*] Qui Scythiæ mons eſt altiſſimus, perpetuis nivibus horridus.

806 *Spina crate*] Pro ipſa dorſi ſpina, in cratis modum compacta.

807 *Auxerat*] Aucti videntur, cum ſine adjunctis carnibus plures conſpiciuntur.

Orbis

Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, (neq; enim eſt accedere juxta
Auſa) refert mandata Deæ; paulumq; morata,
Quanquam aberat longè, quanquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem; retroque dracones
Egit in Hæmoniam verſis ſublimis habenis.
XII. Dicta Fames Cereris (quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi) peragit; perq; aëra vento
Ad juſſam delata domum eſt: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos; altoq; ſopore ſolutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
Seq; viro inſpirat, fauceſque, & pectus & ora
Afflat; & in vacuis ſpargit jejunia venis.
Functaq; mandato fœcundum deſerit orbem;
Inque domos inopes aſſueta revertitur arva.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni;
Oraq; vana movet, dentemq; in dente fatigat;
Exercetque cibo deluſum guttur inani;
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut verò eſt expulſa quies; furit ardor edendi:
Perque avidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora; quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit, & appoſitis queritur jejunia menſis;
Inque epulis epulas quærit. Quodq; urbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit uni.
Pluſque cupit, quo plura ſuum demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec ſatiatur aquis, peregrinoſque ebibit amnes,
Utque rapax ignis non unquam alimenta recuſat,
Innumeraſque trabes cremat, &, quo copia major
Eſt data, plura petit, turbâque voracior ipſâ eſt;

& tubera extabant immenſo talo. Cum advertit eam procul, (neque enim auſa eſt propius accedere) memorat juſſa Deæ; & cum paululum ſubſtitiſſet, tametſi longe ſtabat, tametſi modo venerat illuc, viſa tamen ſenſiſſe famem; & excelſa retro flexit ſerpentes in Theſſaliam mutatis habenis.

XII. *Fames exequitur juſſa Cereris, quanquam ſemper ſolet eſſe oppoſita illius actionibus, atq; vecta eſt vento per aërem ad domum* Eriſichthonis *præſcriptam; & ſtatim ſubit cubiculum ſceleſti, & fovet ambabus alis virum preſſum profundo ſomno: (tempus erat noctis) & ſe inſinuat in illum, & inſicit anhelitus & gulam, & pectus & ora; & effundit famem per inanes venas: et poſtquam juſſa perfeciſſet, recedit ab ora fertili, & redit ad ſedes vacuas & campos ſolitos. Placidus ſopor reficiebat adhuc Eriſichthonem mitibus pennis. Ille flagitat epulas per ſimulachra ſoporis, & agitat os vacuum, et laſſat dentem in dente, et negotium faceſſit gutturi decepto eſca vana, et fruſtra abſorbet ſubtilem ventum pro dapibus. Poſtquam verò ſopor excuſſus eſt, deſiderium vorandi ſævit; et imperium habet et in gulam famelicam et in viſcera inexplebilia. Et ſine cunctatione, petit quod mare, quod tellus, quod aer paſcit; et queritur de fame menſis ſtratis; et quærit dapes in dapibus. Atque illi unico non eſt ſatis quod poterat eſſe ſatis civitatibus et plebi. Et quo plura devolvit in ventrem, plura optat. Atque ut mare recipit amnes de univerſa terra, neque cumulatur aquis, et abſorbet fluvios diſſitos; et ſicut ignis vorax nunquam reſpuit eſcam, et conſumit infinita ligna, et quo major abundantia eſt conceſſa, plura poſcit, et eſt rapacior ipſo numero;*

NOTÆ.

813 *Hæmoniam*] *Theſſaliam*, quæ à ſuis regibus Pelaſgicum Argos, Hellas, Driopis, Græcia, & Hellenis nominatur.

814 *Quamvis*] Aſſiduum enim eſt famis opus Cereris fruges, quibus alma Dea voracem profligat, avidè conſumere, illarumq; vires infringere.

823 *Dentemque*] Unum dentem in alterum conterit.

839 *Turba*] Ipſa rerum copia.

Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo
Causa cibi est; semperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuârat opes: sed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames; implacatæq; vigebat
Flamma gulæ. Tandem, demisso in viscera censu,
Filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generosa recusat;
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat.
Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
Esset hero, formamque novat, vultumque virilem
Induit, & cultus piscem capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
Quæ modo cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat, (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit; neque enim vestigia longius exstant.
Illa Dei munus bene cedere sentit; & à se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, studioq; operatus inhæsi.
Quoque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla.
Credidit; & verso dominus pede pressit arenam;
Elususque abiit. Illi sua reddita forma est.
Ast ubi habere suam transformia corpora sentit,

ita os impii Erisichthonis capit omnes dapes, atque simul petit. Omnes epulæ sunt illi causa cur alias epulas cupiat; et spatium sit semper cibi vacuum vorando. Jamque minuerat divitias a patre acceptas fame et ingluvie immensi abdominis; sed fames crudelis tum quoque integra supererat, et ardor ventris impatientis vigebat. Denique consumpto patrimonio, nata supererat, merita patrem minus impium. Egenus hanc etiam vendit, Ingenua servitutem pati noluit; atq; porrigens suas manus super maria proxima, ô, inquit, qui gaudes præmio virginitatis nobis ereptæ, vindica me à domino. Neptunus eam rapuerat, Qui, prece nequaquam neglecta, quanquam paulo ante conspecta esset à domino sequente, et mutat figuram, et faciem virilem tradit, et cultus idoneos piscatoribus. Herus hanc aspiciens, O, inquit, gubernator cirgæ, qui tegit hamos *æreos pendentes exigua esca, sic æquor* sit tibi *placidum, sic sit piscis facilis in aqua, neq; ullus uncos sentiat nisi correptus: Aperi ubi sit* puella, *quæ modo erat in hoc littore cum amictu tenui, coma incondita, (namque intuitus sum stantem in littore) neque enim pedum signa longius apparent. Illa animadvertit Dei donum in bonum sibi cedere, atq; lætans se à se expeti, ita respondit petenti: Quisquis es veniam concedas; in nullam partem detorsi oculos ab isto mari, atq; penitus intentus sum huic operi. Et quo minus diffidas, ita Deus maris faveat isti* meo *studio, ut nullus jam diu, neq; ulla puella constitit in isto littore, si me excipias. Herus fidem adhibuit, et calcavit arenam pede reflexo, et deceptus excessit.* Virginis *propria figura est ibi restituta. At postquam parens advertit suam* filiam *habere corpus quod potuit transmutari in varias formas,*

NOTÆ.

842 *Fit inanis*] h. e. tantum abest ut edendo impletus sit Erisichthon, ut potius inde magis vacuus videretur.

851 *Hæc*] Exponit Poëta quod puella tacuerat, eam à Neptuno fuisse raptam.

853 *Hero*] *Domino*, cui à patre Erisichthone vendita.

861 *Vestigia*] Significat eam non longius processisse, cum pedum vestigia non appareant.

866. *Artes*] Ambigue dictum: nam & artem piscandi, & fraudes, quibus utebatur, intelligere possumus.

Sæpe

Sæpe pater dominis Triopeïda vendit. At illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Præbebatq; avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumſerat omnem
Materiam, dederatq; gravi nova pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit; & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, ô juvenes, numero finita poteſtas.
Nam modo, quod nunc ſum, videor; modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua ſumo.
Cornua, dum potui. Nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides. gemitus ſunt verba ſecuti.

Sæpe vendit Metram dominis; & illa nunc equa, nunc avis, vacca nonnunquam, interdum cervus diſcedebat, & exhibebat cibos injuſtos famelico patri. Poſtquam tamen illa morbi rabies exhauſerat omnem copiam, atque tulerat ultimos cibos diro morbo, ipſe occæpit diſcerpere ſua membra morſu voraci; & miſer ſuſtentabat corpus deſtruendo. Quamobrem hæreo in alienis transformationibus? Mihi quoque eſt vis numero ſtatuta ſæpe mutandi corporis. Nam aliquando conſpicior quod nunc ſum, nunc vertor in ſerpentem; nunc dux armenti, induo vires in cornua: Cornua, quamdiu licuit; nunc pars una frontis ſpoliata eſt armis ſuis, ut ipſe cernis. Gemitus ſunt ſecuti voces.

NOTÆ.

871 *Transformia*] Hoc idcirco fictum eſt, quod Metra adeo pulchra fuit, ut qui illam aſpicerent, ſtatim amore ipſius caperentur. Cum autem illius temporis homines pecunia non uterentur, alii quidem ex Metræ procis boves, alii equos, alii oves, alli capras ei largiebantur. Quod quidem cum viderent Theſſali, ac undique Eriſichthoni victum viderent congregatum, ajebant Metram, patri fuiſſe & bovem, & equum, & ovem, & capram, & quæcumque ea dono accepiſſet. Inde natum eſt proverbium, quod in leves à Græcis dicitur Μεταβλητότερος Μέτρης, hoc eſt, *mutabilior Metra.*

872 *Triopeïda*] *Metram*, Triopæ neptem, nam Metræ pater fuit Eriſichthon, qui Triopæ filius.

874 *Non juſta*] Quia dolo malo & furtis quæſita.

879 *Moror*] Achelous Theſeum & Lelegem alloquitur.

880 *Numero finita*] Non infinita, ut Proteo & Metræ; ſed numero præſcripto, ternario ſc. in homineu, taurum, anguem.

883 *Telo*] *Cornis* nimirum, quod Acheloo Hercules eripuit, ut in ſequentibus videbimus.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER IX.

ARGUMENTUM.

HÆC illi poſtea veſtem miſit, qua periit (poſtquam Lychas in ſcopulum fuit tranſlatus,) & in cœlum traductus eſt. Tum verò Alcmena ad Iolen ſe contulit; eique Galanthidem in muſtellam, & illa viciſſim ſororem ſuam in arborem converſam narravit. Interim ſupervenit ipſis Iolaus, reparata per Heben juventute. Id quod non poſſe omnibus contingere, Jupiter Æari exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Aſiam diſceſſit, & Byblidem procreavit atque Caunum; cujus illa amore tabefacta, in fontem periit. Quæ quidem res magis mira omnibus viſa fuiſſet; niſi paulo ante Iphis, ipſo nuptiarum die, virilem ſexum accepiſſet.

QUÆ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Cauſa rogat frontis; cum ſic Calydonius amnis
Cœpit inornatos redimitus arundine crines.
Triſte petis munus. Quis enim ſua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine, nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendiſſe decorum eſt:

INTERPRETATIO.

I. *Heros Neptunius petit quæ ſit Deo cauſa gemitus, & frontis mutilatæ; cum fluvius Calydonius ſic ortus eſt, cinctos habens crines incomptos junco. Poſcis lugubre officium: Quis enim ſuperatus velit narrare ſua certamina? Tamen narrabo ordine, neque tantum dedecus fuit ſuperari, quanta gloria certaſſe;*

NOTÆ.

1 *Truncæ*] Quia cornu altero carebat.
Ib. *Neptunius*] *Theſeus* eſt Neptuni, ab Ægæo patre, nepos.
2 *Calydonius*] *Achelous* nempe.
3 *Arundine*] Corona ex arundinibus, quibus ferè fluviorum ripæ abundant. Sic Virg. *Crines umbroſa tegebat arundo.*

Mag-

Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſi qua ſuo tandem pervenit ad aures
Deianira tuas, quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides: Alii ceſſere duobus.
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamq; laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi;
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat; & accenſæ non fortiter imperat iræ:
Verbaq; tot reddit: Melior mihi dextera linguâ;
Dummodo pugnando ſuperem; tu vince loquendo.
Congrediturq; ferox. Puduit modo magna locutum
Cedere. Rejeci viridem de corpore veſtem;

& tantus victor nobis præbet magnam conſolationem. Si nomen cujuſdam Deianiræ aliquando pervenit ad aures tuas, fuit illa puella olim formoſiſſima, & ſpes invidioſa multorum amatorum. Cum quibus ut ſubis domum ſoceri expetiti, Habeto me generum, dixi, fili Parthaonis. Alcides idem *etiam dicebat; cæteri ceſſerunt* nobis *duobus. Ille dicebat ſe offerre Jovem ſocerum, & gloriam laborum, & mandata ſuæ novercæ evicta. Ego contra:* (quia *indecorum credidi Deum cedere mortali:* nam *ille nondum erat Deus*) *Vides me moderatorem aquarum, currentem fluxu obliquo per tuum regnum: neque ero gener peregrinus tibi miſſus à regionibus exteris, ſed popularis, & pars una rerum tuarum. Solummodo ne obſit, quod neq; regina Juno me odio habet, & omnis pœna laborum præſcriptorum abeſt. Nam quod gloriaris te natum Alcmena matre, aut Jupiter eſt pater fictus, aut verus per flagitium. Aſſeris* hunc *patrem*, quia *matrem fecit adulteram. Deſpice an malis Jovem eſſe fictum* patrem, *an te natum per opprobrium. Aſpicit* me *jam diu talia proferentem infenſis oculis, neque ſatis reprimit ardentem iram; atque paucis hæſce voces reponit: Manus mihi* eſt *fortior lingua; dummodo vincam certando; tu prior eſto dicendo. Atque ſævus* me *adoritur. Puduit, modo profeſſum magna, cedere. Deripui amictum glaucum à corpore,*

NOTÆ.

7 *Tantus*] Quantus fuit Hercules, à quo ſuperatus Achelous.

9 *Deianira*] Oenei Ætoliæ regis filia, deinde Herculis uxor.

12 *Parthaone nate*] *Oeneus*, cui tamen Homerus Portheum patrem aſſignat. Πορθεῖ ὃ τρεῖς' παῖδας, &c. βίσατο δ' ἱππιοτα Οἰνευς. Il. 18.

13 *Ceſſere*] Ut jam Deianiram uxorem non peterent.

14 *Socerum*] Siquidem Jupiter, Herculis genitor, Deianiræ ſocer fuiſſet.

15. *Laborum*] Decantatos illos in ſequentibus videbimus.

15 *Novercæ*] *Junonis*, quæ Jovis conjux, cujus juſſu per Euriſtheum tot labores ſubivit Hercules.

17 *Nondum*] Nam poſtea in cœlum relatum videbimus.

18 *Tua*] Achelous nempe Ætoliæ eſt fluvius, quam ab Acarnania dividit.

21 *Tantumne*] Acutiſſime ea excuſat quæ ſibi laudi, Herculi probro ducenda videbantur.

22 *Pœna*] Junonis enim odium tantis laboribus Herculem objecit, ut poſtea videbimus.

23 *Alcmena*] Cum qua Electryonis filia Amphytrionis verò uxore Jupiter mariti formam indutus rem habuit: unde natus Hercules.

32 *Viridem*] Qui color fluvio convenientiſſimus.

Brachia-

Brachiaq; oppoſui; tenuique à pectore varas
In ſtatione manus; & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis;
Inque vicem fulvæ jactu flaveſcit arenæ.
Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes; omnique à parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas; fruſtraq; petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant; manet illa ſuoq; eſt pondere tuta.
Digredimur paulum; rurſumq; ad bella coïmus;
Inq; gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoq; ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux. Spectant armenta, paventque,
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides à ſe mea pectora; quarto
Excutit amplexus, adductaq; brachia ſolvit:
Impulſumq; manu (certum mihi vera frateri)
Protinus avertit; tergoq; oneroſus inhæſit.
Si qua fides, (neq; enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros à corpore nexus,
Inſtat anhelanti; prohibetque reſumere vires,
Et cervice mea potitur. Tum deniq; tellus
Preſſa genu noſtro eſt; & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes,
Elaborque viro longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes,
Cumq; fero movi linguam ſtridore biſulcam,

atque oppoſui lacertos; & tenui in loco ad reſiſtendum apto ulnas incurvatas à pectore; & inſtitui artus ad prælium. Ille me tegit pulvere ſuſcepto manibus capacibus; & viciſſim flaveſcit jactu flavæ arenæ. Atque jam inſurgit in collum, jam corripit crura lubrica, aut velle corripere credas; & adoritur omni ex parte. Meum pondus me tutabatur, & incaſſum appetebar. Non aliter quam moles, quæ undis pulſatur cum magno ſono: illa ſtat, & ſecura eſt ſua gravitate. Divellimur paulum; & rurſum concurrimus ad certamen, & ſtetimus invicti, obſirmati non cedere: Atque pes erat connexus cum pede, & ego incumbens toto pectore, & urgebam digitos digitis, & frontem fronte. Non aliter aſpexi validos tauros congredi, cum vacca petitur pulcherrima toto nemore, præmium certaminis. Armenta intuentur, atque timent, ignara ad quem ſpectet victoria tanti regni. Alcides ter nixus eſt fruſtra à ſe dimovere mea pectora contra luctantia: Quarto ſe expedit ab amplexu, & avellit lacertos affixos; atque continuò me avertit à ſe impulſu manus, (decrevi agnoſcere vera) atque ponderoſus dorſo incubuit. Si qua fides, neque (enim honorem aucupor falſis ſermonibus) mihi videbar oppreſſus monte. Vix tamen exſolvi lacertos ſtillantes multo ſudore; vix explicui arctos nodos à corpore, urget me *ægrè reſpirantem, atq; impedit reſumere vires; & corripit meum collum. Tum deniq; terra impulſa eſt genu noſtro, & tetigi pulverem ore. Minor viribus recurro ad proprias artes, atq; viri manibus effugio mutatus in oblongum ſerpentem. Qui ut contraxi corpus in gyros, & linguam biſidam agitavi cum terribili ſibilo,*

Notæ.

35 *Spargit*] Solebant luctaturi, ut corpus agile & lubricum fieret, firmaretur cutis adverſus aëris injurias, pori, roboris cauſa, ſtiparentur, oleo ſeu ceromate ſeſe perungere. Inſperſerunt ſibi arenam, quam κόνιν vocabant, ut firmius tenerent corpora oleo lubrica: magis tamen glorioſum erat ἀκονιτὶ vincere. Plin. 35. c. 11.

36 *Flaveſcit*] Quia & Achelous arena Herculem ſparſit.

52 *Adducta*] Quibus Herculem Achelous complectebatur, premebatque.

Riſit,

Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloë, dracones,
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum;
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui; domitamq; peremi.
Quid fore te credas, falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves; quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ſeu guttura forcipe preſſus:
Pollicibuſque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris à læva parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur: deprenſaque dura
Cornua figit humo; meque altâ ſternit arenâ.
Nec ſatis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncaque à fronte revellit.
Naïades hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrarunt; diveſque meo bona copia cornu eſt.

riſit Tirynthius, atque contemnens noſtras artes, Labor eſt, ait, infantiæ meæ elidere ſerpentes: & quamvis ſuperes cæteros angues, Acheloë tu qui *unus es* anguis *quota pars eris Echidnæ Lernææ? Illa erat aucta ſuis plagis; neque ullum ex centum capitibus eſt abſciſſum fruſtra, quin collum eſſet fortius duplici* capite *ſuccreſcente. Ego hanc ſuperavi multiplicem ſerpentibus ortis ex mutilatione, & validiorem ob detrimentum; atque occidi ſuperatam. Quid ſperes futurum de te, qui mutatus in falſum ſerpentem tractas arma aliena; quem figura emendicata tegit? Dixerat; & immittit nodos articulorum* ſuorum *gutturi meo. Urgebar, quaſi habuiſſem collum conſtrictum forcipe: & nitebar exſolvere meam cervicem ex digitis* ejus. *Tertia figura ſævi tauri ſupererat* mihi *ſic etiam ſuperato, transformatus in artus tauri bellum redintegro. Ille injicit brachia in toros à parte ſiniſtra; & trahens* me *ſequitur fugere conantem, atque affigit duræ terræ cornua correpta, & me dejicit in ſuprema arena. Neque id ſatis fuerat, ſæva manus rumpit durum cornu dum tractat, & abripit a fronte mutilata. Naiades dicaverunt hoc* cornu *repletum pomis & floribus odoriferis, & bona Abundantia eſt opulenta meo cornu.*

NOTÆ.

66 *Tirynthius*] *Hercules* eſt à Tyrinthe Argis urbe vicina, in qua educatus, ſic dictus.

67 *Cunarum*] Duos à Junone immiſſos dracones infantem Herculem eliſiſſe ferunt.

68 *Vincas*] *Aſtutia, viribus, &c. ſis metuendus.*

69 *Echidnæ*] Quæ *vipera* Latine. De illa autem hoc in loco agitur ab Hercule ſublata, quæ Lernæam Argivi agri paludem infeſtabat.

71 *Centum*] Septem, novem, quinquaginta capita alii hydræ aſſignant, centum plerique, quod non mirum eſt ſiquidem ex uno amputato, duo renaſcerentur, donec, ne de novo creſcerent, candenti ferro uſus eſt Hercules.

88 *Copia*] Non hoc Acheloi, ſed Amaltheæ capræ cornu, Copiæ dicatum fingit noſter idem Poëta Faſtor. 5. Acheloi fabulam quod attinet, ſenſum habet prorſus hiſtoricum. Illum nempe Ætoliæ regem volunt fuiſſe, qui Thoanti fluvio, in quo ſubmerſus erat, nomen ſuum impoſuerit. Una cum Hercule Deïaniræ nuptias nonnullis dicitur ambiviſſe, cum homo eſſet; atque ex eo mutationum ſuarum famam conſecutum, quod non vi aperta, ſed dolis uteretur: qui tandem tamen bonam regni ſui partem, quam cornu Copiæ vocitarunt, amiſerit. Alii Acheloum fluvium ideo Deianiram dicunt cupiviſſe, quod in ejus regna frequens irrumperet: Hominis formam illi attributam quod aliquando leniter flueret; Serpentis, quod obliquo curſu; Tauri, quod cum mugitu tumidus ferretur. Ab Hercule præterea faciunt ſuperatum, quod ab illo in multos rivos diviſus ab agrorum vaſtatione fuerit prohibitus. Cornu denique ablatum, Copiæ volunt dicatum, quod agri aqua ex Acheloo derivata irrigui fertiliores eſſe multo quam antè cœperint.

Dixerat: at Nymphe ritu ſuccincta Dianæ
Una miniſtrarum, fuſis utrimque capillis,
Inceſſit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas felicia poma ſecundas.
Lux ſubit: &, primò feriente cacumina Sole
Diſcedunt juvenes. Neq; enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, motæque reſidant,
Opperiuntur, aquæ. Vultus Achelöus agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cætera ſoſpes erat. Capitis quoque fronde ſaligna,
Aut ſuper impoſita celatur arundine damnum.

II. At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat volucri trajectum terga ſagitta.
Namque, nova repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberius ſolito nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibuſq; frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem
Neſſus adit, membriſq; valens, ſcituſque vadorum;
Officioque meo ripa ſiſtetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumq; ipſumq; timentem
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo.
Mox, ut erat, pharetrâque gravis, ſpolioq; leonis,
[Nam clavam, & curvos trans ripam miſerat arcus]
Quandoquidem cœpi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec, qua ſit clementiſſimus amnis,
Quærit: & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamq; tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque parante
Fallere depoſitum, quo te fiducia, clamat,

Abſolverat: at Nymphæ una famularum collectas habens veſtes more Dianæ, coma utrimque ſparſa, venit, & portavit totum Autumnum cornu copioſiſſimo, & poma optima pro bellariis. Dies ſuccedit, & juvenes abeunt, ſole primulum illuſtrante vertices montium: *neque verò exſpectant donec torrentes ſubſidant & placide fluant, & aquæ rapidæ quieſcant. Achelous occultavit ora deformia, & mutilum caput in mediis aquis. Attamen movebatur* ſolo *diſpendio laudis ſublatæ; quoad cætera erat incolumis: vitium etiam capitis tegitur foliis ſalignis, aut Corona juncea ſuperſtrata.*

II. *At, Neſſe improbe, amor ejuſdem puellæ te perdiderat cum gereres dorſum transfixum levi arundine. Namque filius Jovis revertens ad patria mœnia cum nova nupta, devenerat ad aquas furentes Eveni. Fluvius erat tumidior ſolito imbribus hyemalibus, exundans voraginibus, atque invius. Neſſus corpore ſtrenuus, & peritus locorum* tranſitum præbentium *accedit ad* Herculem *nihil ſibi timentem, ſed de uxore anxium; atque, inquit, Hæc tibi reddetur mea opera ad illam ripam, Alcide: tu utere viribus natando. Aonius credidit Neſſo timidam Calydonidem, pallidam pavore, atque metuentem & torrentem & ipſum* Neſſum. *Dein, ſicuti erat, onuſtus pharetra, & exuviis leonis, (nam jecerat clavam, & ſinuatos arcus trans ripam) ſiquidem cœpi, pergam fluenta tranſnare. Neque hæſitat, neque curat qua fluvius ſit placidiſſimus: & negligit tranſmitti obſequio aquarum. Jamque ad ripam appulſus, cum colligeret arcus trajectos agnovit vocem uxoris: atque Neſſo ſtudente retinere depoſitum, Quo, vociferatur, inutilis confidentia*

Notæ.

92 *Autumnum*] Fructus quoſcumque fert Autumnus.

94 *Juvenes*] *Pirithous, Theſeus,* &c.

96 *Agreſtes*] *Deformes,* cornu altero avulſo.

101 *Neſſe*] Unus fuit ex Centauris, Ixionis filius, adeoque biformis, parte altera homo, altera equus.

104 *Eveni*] Qui Ætoliæ eſt fluvius, antè *Lycormas* dictus.

112 *Aonius*] *Hercules,* Thœbis Bœotiæ, cujus montana pars *Aonia* dicitur, oriundus.

Ib. *Calydonida*] *Deïaniram,* Calydone oriundam.

120 *Fallere depoſitum*] Hoc eſt Herculem concredita Deïanira fraudare.

Vana

Vana pedum, violente, rapit? tibi, Neſſe biformis,
Dicimus. Exaudi: nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te conſequar. Ultima dicta
Re probat: & miſsâ fugientia terga ſagittâ
Trajicit. Exſtabat ferrum de pectore aduncum.
Quod ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
Emicuit, miſtus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus: neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
III. Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implêrant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat
Vota Jovi, cum Fama loquax præceſſit ad aures,
Deïanira, tuas, (quæ veris addere falſa
Gaudet, & è minima ſua per mendacia creſcit)
Amphitryoniaden Ioles amore teneri.
Credit amans: Veneriſque novæ perterrita famâ
Indulſit primò lachrymis; flendoque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum: mox deinde, quid autem
Flemus, ait? pellex lachrymis lætabitur iſtis:

pedum te abripit? Te alloquor, Neſſe ambigue; reſponde; neque ſuffurator res noſtras. Si nullus mei timor te retinuit; at rota cui pater tuus affixus eſt, poterat dehortari te à ſtupro. Nequaquam tamen elaberis, quanquam confidis viribus equinis. Te corripiam non pedibus ſed plaga: Confirmat noviſſima verba reipſa: & tranſfigit dorſum fugientis ſagitta impulſa. Ferrum recurvum prominebat ex pectore. Quod ſtatim atque extractum eſt, cruor exſiliit per utrumq; foramen & tergi & pectoris, *confuſus cum veneno Lernæa ſerpentis. Neſſus illum excipit. Neque, apud ſe dicit, occidemus inulti: & offert in donum* Deïanitæ *ſublatæ induſium infectum ſanguine tepido, tanquam philtrum amatorium.*

III. *Spatium temporis medii longum fuit; & facta magni Herculis vulgata fuerant per orbem, ſicut, & odium novercæ. Domitor Oechaliæ adornabat ſacra promiſſa Jovi Cenæo, cum fama garrula, (quæ amat adjicere falſa veris, & ex parvula augetur per ſua mendacia) antevenit ad aures tuas, ô Deianira, Amphitryoniadem correptum eſſe amore Ioles. Amans fidem adhibuit, atqu eexterrita fama novi amoris, primò convertit ſe ad lachrymas, atque miſerabilis amplificat mæſtitiam ſuam lachrymando: mox deinde, quamobrem verò, inquit, lachrymas diffundimus, adultera gaudebit iſto fletu:*

NOTÆ.

123 *Orbes*] Rota, cui pater tuus Ixion affixus, verſatuſque eſt aſſidue ob interpellatam Junonem, te moneat.

130 *Veneni*] Quo tinctæ Herculis ſagittæ, ut earum vulnera immedicabilia eſſent.

133 *Irritamen*] Quod ad amandum poſſet pellicere.

134 *Medii*] Longum tempus interceſſit, ex quo mortuus eſt Neſſus, ad diem illum quo Hercules vota hæc fecit.

135 *Novercæ*] *Junonis*; quæ pellicibus omnibus infenſa, Jovis quoque adulterio ortam ſobolem perdere, quoad licuit, nunquam deſtitit. Cæterum, utut Herculem per Euryſtheum, cui illum per dolum ſubjecit, in primis vexaverit, non aliud conſecuta, quam ut ab Hercule ſuperatis omnibus difficultatibus, & exantlatis laboribus, major illi novercalibus odiis gloria accreverit.

136 *Cenæo Jovi*] Jupiter dictus eſt *Cenæus* à Cenæo promontorio Eubœæ; ubi ab Oechaliæ expugnatione Hercules reverſus Jovi aram exſtruxit.

Ib. *Victor*] Eurytum Oechaliæ Euboicæ regem (quod Iolen filiam ſibi uxorem negaverat) cum filiis interfecit Hercules, Iolem captivam ſecum abducens.

141 *Veneris*] Amorum, quibus Herculem indulgere audierat.

Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque novandum eſt,
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera noſtros.
Conquerar, an fileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, ſi nihil amplius, obſtem?
Quid ſi, me, Meleagre, tuam memor eſſe ſororem,
Forte paro facinus; quantumq; injuria poſſit,
Fœmineuſque dolor jugulata pellice teſtor?
In curſus animus varios abit. Omnibus illi
Prætulit imbutam Neſſeo ſanguine veſtem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit: blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit inſcius heros:
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia, flammis
Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; reſolutaque flammis;
Herculeos abiit latè diffuſa per artus.
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam patientia, reppulit aras;
Implevitque ſuis nemoroſum vocibus Oeten.
Nec mora: letiferam conatur ſcindere veſtem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; fœdumq; relatu,
Aut hæret membris fruſtra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit; coquiturq; ardente veneno.

Qua quoniam accedit, feſtinandum eſt, atque aliquid incipiendum quamdiu conceſſum eſt, neque adhuc alia regnat in noſtris conclavibus. Queſtum eloquar an taceam? redeamne Calydonem, an maneam? Egrediarne domo, an, ſi nihil amplius, obnitar? Quid, ſi recordans me eſſe tuam germanam, Meleager, virile decernofactum, & indico quantum injuria & mœror fœmineus poſſit, mactata adultera? Mens fertur in diverſas cogitationes. Propoſuit omnibus ad Herculem *mittere amictum tinctum ſanguine Neſſeo; qui redintegret vires amoris languentis: atque imprudens quid det, ipſa dat quod ſibi mœrori futurum eſt, inſcio Lichæ; atque jubet lenibus verbis ut tradat marito* ſuo *illa infeliciſſima munera. Heros ignarus ſumit, atque aptat humeris venenum Echidnæ Lernææ. Immittebat thura primis ignibus; &* fundebat *preces, atque ſpargebat vinum patera in altaria marmorea: Illa potentia veneni excitata eſt; & per ignem ſoluta eſt & ſparſa late fluxit per membra Herculis: Quatenus licuit, cohibuit gemitum virtute conſueta. Poſtquam patientia ſuperata* erat *doloribus, deſeruit altaria, atque implevit Oeten frondoſum ſuis clamoribus. Et continuo nititur lacerare amictum fatalem. Ille, qua* parte *diſcerpitur, diſcerpit ſimul pellem, atque, dictu horrendum, aut affixus eſt artubus nequicquam tentatus exſcindi, aut nudat membra diſcerpta, & magna oſſa. Ipſe ſanguis crepitat, ſicut aliquando bracter ignita merſa ſtagno frigido, & torretur furente tabo.*

NOTÆ.

147 *Repetam, &c.*] Id eſt. *An revertar ad Patrem, maneamve in domo Herculis? An Meleagri ſororem me approbans, ulciſcar conjugem meum, & pellicem?*

148 *Obſtem*] Pellicis præſertim, tum etiam Herculis voluptatibus.

151 *Fœmineus*] Qui tanto gravior & impotentior, quanto fœminis animus imbecillior & levior.

152 *In Curſus*] Verba ſunt Poëtæ.

152 *Omnibus*] *Qua animo volverat.*

155 *Lichæ*] Herculis ſervo; quem ille ad Deianiram miſerat, ut ſibi veſtem, qua in ſacris uti conſueverat, afferret.

156 *Suos*] Siquidem per induſium, quod marito mittebat, illum perdidit.

158 *Virus*] Quo imbuta tunica.

161 *Vis illa*] De veneno loquitur, quod cum tunica induerat.

161 *Oeten*] Qui mons eſt Theſſaliæ, ubi Hercules Apollinis juſſu, quem de morbi remedio per Iolaum & Lycimmium interrogaverat, pyram Jovis voluntate ſtruxit, in qua quicquid mortale habuit reliquit, & ipſe in Deorum numerum relatus eſt.

Nec

Nec modus eſt: ſorbent avidæ præcordia flammæ:
Cœruleuſque fluit toto de corpore ſudor:
Ambuſtique ſonant nervi: cœcaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris:
Paſcere, & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto:
Corque ferum ſatia. Vel ſi miſerandus & hoſti,
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamq; laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit. Decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Voſne manus validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,

Neque menſura eſt: ignis rapax exhaurit viſcera: & ſudor ater manat ex toto corpore; & nervi toſti ſtrident; & medullis fluentibus latente peſte, tollens manus ad aſtra exclamat, Gaude Juno noſtris infortuniis; atque ſæva contemplare hanc rabiem ab excelſo: & exple cor crudele: vel ſi miſerandus ſum etiam hoſti, (namque ſum tibi hoſtis) tolle animam exhauſtam crudelibus doloribus, atque tibi *odioſam, & factam ad labores. Letum erit mihi beneficium. Pulchrum eſt novercæ ejuſmodi præbere munera. Ego igitur ſuperavi Buſirim templa polluentem hoſpitum ſanguine? atque crudeli Antæo abſtuli auxilium matris? neque triplex corpus paſtoris Iberi, neque figura tua triformis me perculit, Cerbere? Voſne ô manus* meæ *ligaſtis cornua fortis tauri? An Elis ſenſit veſtrum laborem, an aquæ Stymphalides inſuper,*

NOTÆ.

176 *Saturnia*] Juno nocitura ut plurimum Saturnia à Poëtis appellatur.

178 *Si miſerandus & hoſti*] Quæ extrema eſt miſeria.

183 *Buſiris*] Ægypti rex fuit Buſiris, Neptuni ex Lybia filius, qui ad provocandam Nili inundationem, hoſpites aris admovebat; hac una in parte juſtus, quod Thraſium quendam tam atrocis facinoris autorem primum immolavit. Illum autem ſuper iiſdem aris, quibus ſceleſtus ſolebat peregrinos, Hercules jugulavit.

Ib. *Parentis*] *Terræ matris.*

Ib. *Alimenta*] *Vires renovatas* ex tactu terræ.

184 *Antæo*] Hunc volunt fuiſſe gigantem in Lybia qui peregrinos quoſlibet ad luctam provocatos, dein victos interficiebat. Cum terræ eſſet filius, vires ab illa, quotieſcunque ſterneretur, accipiebat; quamobrem gravis quoque Herculi fuit cum illo pugna. Dolo tamen cognito è terra ſublatum inſtus heros ſuffocavit.

184 *Paſtoris*] *Geryonem* dicit, ideo tricorporem à Poëtis dictum, quod tria in Iberia aut Hiſpania, regna, ſeu adjacentibus inſulis, cum duobus fratribus concordiſſime adminiſtraret.

185 *Cerbere*] Qui canis fuit triceps, nonnullis centiceps, inferorum cuſtos, Euryſthei juſſu ad ſuperos pertractus.

186 *Tauri*] Ignivomum illum dicit Neptuni ira adverſus Minoëm immiſſum, quem ad ſe adducere Herculem juſſit Euryſtheus.

187 *Veſtrum*] Augeæ nempe regis Elidis in Peloponneſo ſtabulum, in quo tria boûm millia per annos triginta, nunquam egeſto ſimo ſtabulata fuerant, uno die, immiſſo Alpheo, ab Hercule expurgatum.

187 *Stymphalides*] Fuit Stymphalus, ſeu Stymphalis, agri Arcadici lacus & fluvius, ubi aves fuerunt miræ magnitudinis, roſtro, unguibus, & pennis ferreis, humanis veſcentes carnibus, quas Hercules, occidit partim, partim æris tinnitu fugavit.

Parthe-

Partheniumque nemus? veſtrâ virtute relatus
Thermodontiaco cælatus balteus auro,
Pomaque ab inſomni malè cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mî
Arcadiæ vaſtator aper? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, geminaſque reſumere vires?
Quid? cum Thracas equos humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi,
Viſaque dejeci, dominumque ipſoſque peremi?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis?
Hac cœlum cervice tuli? defeſſa jubendo eſt
Sæva Jovis conjux: ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt: cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armiſve poteſt. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus. Et ſunt, qui credere poſſint
Eſſe Deos, dixit? Perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter gradſtur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.

& ſilva Parthenia? Balteus diſtinctus auro Thermodontiaco reportatus eſt veſtra virtute, itemque mala à pervigili ſerpente male ſervata? Neque Centauri valuerunt ſtare contra me; neque ſus populator Arcadiæ? Neque utile fuit Echidnæ augeri per diſpendia, & geminare vires? Quid? quod intuitus ſum equos Diomedis ſaginatos ſanguine humano, & ſtabula referta corporibus diſcerptis, atque dirui ea conſpecta, atque illos cum hero jugulavi? Ingens Leo *Nemeæus humi ſternitur ſuffocatus meis brachiis? fulſi cœlum hoc collo? Crudelis uxor Jovis defatigata eſt imperando; ego verò ſum indefatigatus laborando. Verum inauditum malum me urget, contra quod neque licet ſtare fortitudine, neque jaculis, neque armis. Ardor rapax volvitur per intimum pulmonem, atque fovetur per omnia membra. At Euryſtheus proſpera fruitur valetudine. Et conſpiciuntur, inquit, qui poſſunt credere Deos eſſe? Atque afflictus haud aliter fertur per excelſum Oeten, quam ſi Tigris ferat jacula impacta corpori, & auctor vulneris ſeſe ſubduxerit.*

NOTÆ.

188 *Parthenium*] Quod etiam Arcadiæ eſt, in quo eximiæ velocitatis cervam Dianæ ſacram pedibus æreis, aureis cornibus, Hercules tandem currendo eſt aſſecutus.

189 *Thermodontiaco*] Id eſt, quod Amazonum eſſet, juxta Thermodonta Scythiæ fluvium habitantium. Herculem enim juſſerat Euryſtheus, ut Hippolytæ Amazonum reginæ balteum ad ſe adferret; quamobrem illas debellavit.

190 *Poma*] *Heſperidum*, quæ Heſperi, Atlantis fratris, filiæ fuerunt, à dracone pervigili ſervata; quo occiſo, ab Hercule rapta ſunt, & ad Euryſtheum delata.

191 *Centauri*] Qui Theſſaliæ populi anteriore parte viri, poſteriore equi ideo crediti, quod primi equos domare, & ex illis pugnare cœperint, quos Hercules ſuperavit.

192 *Aper*] Quem in Erymantho Arcadiæ monte latentem, magnitudine & feritate terribilem Hercules vinctum ad Euryſtheum deduxit.

192 *Hydræ*] De ea ſupra 70. v.

194 *Thracas*] Diomedis fuerunt Thraciæ regis, quos ille hoſpitum carnibus alebat; quem quidem tyrannum Hercules iiſdem equis diſcerpendum objecit.

197 *Moles Nemeæa*] Leonem illum ingentem dicit, ferro omnique telo inviolabilem, qui Argivi agri Nemeæam ſilvam infeſtabat. Illum autem in ſpelunca, cujus alterum aditum obſtruxerat, Hercules comprehendit & ſuffocavit; cujus detractam pellem deinceps corpori munimentum, & inſigne geſtavit.

198 *Cælum*] Illud in gratiam Atlantis Mauritaniæ regis, à quo hoſpitio exceptus fuerat, humeris ſuſtentavit. Quod quidem idcirco fictum eſt, quod ab Atlante Aſtrologiam Hercules didicerit.

Ib. *Jubendo*] Per Euryſtheum, Stheneli filium, Mycenarum regem, qui Junonis odio obſequens, Herculem ad difficillima quæque coëgit: cum ille Jovis edicto & Apollinis monitu perſuaſus libens labores omnes exhauriret.

206 *Refugerit*] Quod præſertim exacerbatam iram reddit.

Sæpe

Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,
Sæpe retentantemque totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, irascentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavata
Adspicit; utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Pallidus; & timide verba excusantia dicit.
Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortius, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utq; ferunt imbres gelidis concrescere ventis;
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Adstringi, & spissâ glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exsanguemque metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidos versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboïco scopulus brevis emicat altè
Gurgite, & humanæ servat vestigia formæ.
Quem, quasi sensurum, nautæ calcare verentur;
Appellantque Lichan. At tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,
Inque pyram structis, arcus, pharetramq; capacem,
Regnaque visuras iterum Trojana sagittas,
Ferre jubes Pœante fatum: quo flamma ministro

Sæpe illum cerneres gementem, sæpe fremebundum, sæpe iterum conantem discerpere amictum totum, & proterentem arbores, & objurgantem montes, vel tollentem lacertos ad cœlos patrios. En videt Lichan trementem & sese tegentem rupe arcuata: atque ut dolor coëgerat omnem furorem, Tune, Licha, ait, obtulisti munera fatalia? tune eris causa meæ mortis? Ille exsanguis tremit & timet, & pavidus profert voces supplices. Hercules tollit loquentem, & conantem admovere manus genibus, & jacit illum fortius quam machina bellica terque quaterque circumactum in mare Euboicum. Ille sublatus diriguit per aërem. Atque ut dicunt nimbos coalescere ventis frigidis; inde nives procreari; nivibus insuper circumactis, per gravitatem, coarctari, & corpus conglobari densa grandine; ita veteres dixerunt, illum missum per vacuum aërem *fortibus brachiis, sanguine per timorem exhausto, neque habentem quicquam humiditatis, mutatum fuisse in durum saxum. Nunc etiam extat parvus scopulus in mari Euboïco, atque retinet signa figuræ humanæ; quem, quasi sentire possit, nautæ timent tangere, & vocant Lichan. At tu clave Jovis fili, arboribus excisis, quas excelsa Oete produxerat, iisque compositis in rogum, imperas filio Pœantis tollere arcum & vastam pharetram, & fatales visura denuo regna Trojana; cujus administratione ignis suppositus;*

NOTÆ.

216 *Genibus*] Quæ, quia iis advolvuntur supplices, misericordiæ sedes dicta sunt.

218 *Euboïcas*] Quæ inter Cenæum promontorium ubi Hercules facturus sacrum, & Oeten montem ubi cremandus, extendebantur. De Euboïco mari loquitur.

Ib. *Tormento*] Instrumentum est bellicum, à torquendis saxis dictum.

221 *Rotatis*] Conglobatis, validius flante Borea aut frigido aliquo vento.

228 *Quasi sensurum*] Imo quia sensuri ipsi, *Lichas* enim Græcis abruptum dicitur seu truncum: ut scopulum fuisse Licham intelligamus à reliquo Cenæo divisum.

232 *Visuras iterum*] Namque sine illis Trojam capi non posse erat in fatis: quapropter Philoctetem una cum sagittis ad bellum Græci perduxerunt. Illas autem Troja antè sensérat, cum Laomedontis perfidia accensus esset Hercules; qui cum ab illo sibi promissam filiam Hesionem à Ceto liberatam non posset impetrare, urbem totam diripuit.

233 *Pœante*] *Philoctetem* dicit, Herculis comitem, Pœantis filium, qui illius rogo flammam suppositi.

Sub-

Subdita. Dumq; avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſilvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis: & impoſita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam ſi conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
IV. Jamq; valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securoſq; artus, contemptoremq; petebat
Flamma ſuum. Timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O Superi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorq; paterq;
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quanquam ipſius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipſe tamen. Sed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetœas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. Æternum eſt, à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullâque domabile flammâ.
Idque ego defunctum terrâ cœleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum lætabile factum
Diis fore confido. Si quis tamen Hercule, ſi quis
Fortè Deo doliturus erit, data præmia nolet:
Sed meruiſſe dari ſciet; invituſque probabit.
Aſſenſere Dei. Conjux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeque indoluiſſe notatam.
Interea, quodcunque fuit populabile flammæ,
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit

& dum ſtrues corripitur flammis rapacibus; imponis ſummi ati pyra lignorum pellem Nemeæi leonis, & capite in clavam demiſſo non minus læto vultu decumbis, quam ſi aceumberes conviva ornatus coronis inter crateras vino plenos.

IV. *Et jam flamma fortis, atque ſparſa in omnes partes ſtrepebat, & ferebatur in membra minime anxia, & ſuum contemptorem. Dii metuerunt pro ultore Terra. Quos (nam advertit) Jupiter Saturnius ſic compellat vultu hilari: Hic metus nobis eſt gratiſſimus, ô Cœlicolæ, atque ultro gaudeo toto corde, quod perhibeor & rex & pater populi haud ingrati, & mea ſoboles ſecura quoque eſt veſtra benevolentia. Nam ſiquidem iſtud conceditis ejus factis incredibilibus, ego tamen me vobis debere fateor: caterum ne cara pectora extimeſcant ſine cauſa, contemnite ignes Oetæos: qui ſuperavit omnia ſuperabit etiam flammas, quas videtis. Neque niſi ex ea parte, quam à matre habuit* mortali, *experietur validum ignem: Quod habuit à me eſt æternum, & intactum atque inacceſſum morti, & nullo igne ſuperandum. Atque ego illum* laboribus ſuis *in terra defunctum admittam in cœlum; & credo meum facinus futurum gaudio omnibus Diis: Si quis tamen, ſiquis, inquam, Deorum erit agrè paſſurus Herculem Deum; nollet mercedem collatam; iſte ſciet meruiſſe conferri, & nolens aſſentietur. Dii annuerunt. Uxor etiam regia viſa eſt accepiſſe alia omnia verba Jovis facie ſatis placida, poſtrema tamen facie parum placida: atque agrè tuliſſe ſe tactam. Interea Vulcanus rapuerat quicquid fuit igni corruptibile: neque forma Herculis remanſit cognoſcenda;*

Notæ.

234 *Agger*] Pro lignorum ſtrue poſuit; quanquam propriè terræ eſt congeries.

235 *Silvæ*] Lignorum; ex quibus rogus conſtabat, ſuper quæ Nemeæi leonis pellem, in qua morituru decumberet, Hercules ſtravit.

236 *Clavæ*] Clava Herculis inſigne, ut fulmen Jovis, Tridens Neptuni, &c.

241 *Vindice*] *Hercule* nimirum, qui omnes terras à monſtris, latronibus, & nefariis hominibus purgabat.

243 *Noſtra*] Jovi nempe gratum fuit Deos Herculi filio faventes, & erga ſe benevolos cernere.

259 *Conjux*] Juno eſt Herculi ſemper infenſa, quam oblique tetigit Jupiter.

263 *Mulciber*] *Vulcanus* eſt, à *mulcendo* ferro, qui pro igne ſæpiſſime ponitur.

Her-

Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet; tantumq; Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſitâ cum pelle ſenectâ,
Luxuriare ſolet, ſquammaque nitere recenti:
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget; majorque videri
Cœpit, & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
V. Senſit Atlas pondus. Neq; adhuc Sthenelei̇us iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. At longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iölen habet. Herculis illam
Imperiis thalamoque animoque receperat Hyllus:
Implêratq; uterum generoſo germine. Cui ſic
Incipit Alcmene: faveant tibi numina ſaltem;
Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyïam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum,
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. Nec jam tolerare labores
Ulterius poteram; quin nunc quoq; frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parſque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,

neque habet quicquam ortum à forma matris; & ſervat tantum imaginem Jovis. Atque ut anguis novus conſuevit exſilire, ſenio depoſito cum exuviis, & micare ſquamma nova; ita poſtquam Tirynthius depoſuit membra morti obnoxia, viget parte ſui potiore; cœpit videri major, & fieri colendus veneranda gravitate. Quem pater omnipotens ſublatum curru quadrijugo inter opacas nubes collocavit inter ſplendentia ſidera.

V. *Atlas ſenſit onus. Neque adhuc Euryſtheus Sthenelei̇us odium expleverat; & ſævus iram, quam olim in patrem, in filium exercuit. At Alcmene Argolica ſollicita aſſiduis curis, habet Iolem cui credat querimonias aniles, cui narret labores filii* toto *orbe cantatos, vel ſua infortunia. Hyllus illam benevole acceperat tecto, juſſu Herculis; & impleverat alvum ſemine nobili; cui Alcmene ſic incipit: Dii tibi nunc ſaltem ſint auxilio, & non morentur, cum parturiens appellabis Ilithyïam jus habentem in pavidas puerperas, quam Junonis potentia mihi reddidit minus æquam. Namque, cum jam natalis Herculis laborem ferentis appropinquaret, & decimum ſidus à ſole teneretur,* infantis *gravitas tendebat mihi ventrem; & quod geſtabam erat tantum, ut pronum eſſet dicere auctorem tantæ ſarcinæ eſſe Jovem. Neq; jam poteram amplius pati labores; quin nunc etiam gelidus timor habet membra, dum verba facio, & ipſa recordatio eſt pars laboris. Ego torta per ſeptem noctes, atq; totidem dies,*

NOTÆ.

265 *Veſtigia*] Animam à Jove ortam.

272 *Quadrijugo*] Innuit Herculem, triumphantium more, in cœlum ſublatum.

273 *Senſit pondus*] Quaſi Hercules, novus hoſpes cœlis, illius pondus auxerat.

278 *Iolen*] Quæ Euryti Oechaliæ regis filia, ab Hercule adamata, deinde Hyllo filio ſuo in uxorem tradita.

283 *Ilithyïam*] *Dianam* volunt eſſe, & *Junonem* Lucinam, quæ parturientibus opifera adveniat.

284 *Gratia*] Ironicè.

285 *Laboriferi*] Laboribus nati, ut ſupra, v. 180. quem conſule.

286 *Decimum*] Sol ſingulis menſibus Zodiaci ſignum perluſtrat; unde per decimum ſignum, decimus menſis intelligitur.

Feſſa malis, tendenſq; ad cœlum brachia, magno
Lucinam Nixoſque pares clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meumq;
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus, ſubſedit in illa
Ante fores ara; dextroque à poplite lævum
Preſſa genu, digitis inter ſe pectine junctis,
Suſtinuit partus: tacita quoq; carmina voce
Dixit; & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi; cupioque mori, moturaque duras
Verba queror ſilices. Matres Cadmeïdes adſunt,
Votaq; ſuſcipiunt, exhortanturq; dolentem.
Una miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis ſtrenua juſſis;
Officiis dilecta ſuis. Ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri: dumq; exit, & intrat
Sæpe fores, Divam reſidentem vidit in ara;
Brachiaq; in genibus digitis connexa tenentem:
Et, quæcunque es, ait, dominæ gratare; levata eſt
Argolis Alcmene; potiturque puerpera voto.
Exſiluit, junctaſque manus pavefacta remiſit
Diva potens uteri. Vinclis levor ipſa remiſſis.

VI. Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamque ipſis Dea ſæva capillis
Traxit, & è terra corpus relevare volentem
Arcuit; inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum; forma eſt diverſa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit; noſtraſq; domos, ut & ante, frequentat.

deſatigata doloribus, & tendens brachia ad cœlum, vocabam magno clamore Lucinam & duos Deos *partus. Illa quidem acceſſit, ſed ante à* Junone *corrupta, & quæ cuperet meam vitam prodere infeſtæ Junoni. Et cum audivit meos gemitus, conſtitit ad illud altare præ foribus; & impoſuit dextrum poplitem ſiniſtro genu, atque digitis inter ſe connexis ad modum pectinis, remorata eſt partus; protulit quoq; carmina voce ſummiſſa; atq; carmina cohibuerunt partus inchoatos. Contendo, & amens jacio nihil profutura convicia in Jovem immemorem, & opto obire, & conqueror vocibus tacturis rigida ſaxa. Matronæ Cadmeïdes adſtant, & concipiunt preces, & animos augent laborantis. Una famularum Galanthis nomine, ex media plebe, flavos habens capillos, ſedula in mandatis exequendis, amata ſuis officiis, adſtabat: Ea intellexit neſcio quid agi, Junone averſa; & dum prodit ſæpius, atque ſubit januam, advertit Deam ſedentem ſuper altari, atq; habentem lacertos genibus commiſſos digitis. Et, quæcunque es, inquit, gratulare domina. Alcmene Argolica eſt levata & fœtum enixa fruitur voto. Dea ventri præpoſita emicuit, atque exterrita ſolvit manus connexas: ego abſolvor vinculis ſolutis.*

VI. *Aiunt Galanthida riſiſſe numine eluſo. Dea crudelis* proſtravit *ridentem, & traxit correptam ipſa coma, atque prohibuit conantem tollere corpus ex terra; & convertit brachia in pedes anteriores. Vetus agilitas ſupereſt; neque dorſum depoſuit ſuum colorem: Figura alia eſt à priore. Quæ, quia opem tulerat parienti ore fallaci, fœtus emittit ore; atque colit noſtras domos, ut & prius* colebat.

NOTÆ.

294 *Nixos*] Duos fratres nixuum ſeu partuum adjutores, de quibus Feſtus, qui tres tamen fuiſſe ſcribit.

299 *Pectine junctis*] *Pectinatim, decuſſatim.*

300 *Suſtinuit*] Pro *retardavit.* Tali autem geſtu impediri partus ſcripſit quoq; Plinius.

304 *Cadmeïdes*] *Thebanæ*, à Cadmo Thebarum ædificatore.

310 *Divam*] *Lucinam*, ſeu *Ilythyiam.*

315 *Potens uteri*] *Lucinam* dicit, quæ parturientibus adeſt.

320 *Nec terga*] Muſtela nempe, cujus formam induit Galanthis, ſicuti ipſa flava comas, colore eſt flavo.

323 *Ore parit*] Hoc ideo fictum, quod ore catulos ſuos ſubinde ex uno loco in alium transferat.

VII. Di-

VII. Dixit; & admonitu veteris commota miniſtræ,
Ingemuit. Quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, ô genitrix, alienæ ſanguine veſtro
Rapta movet facies. Quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lachrymæq;, dolorq;
Impediunt, prohibentq; loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notiſſima formâ
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimq; Dei paſſam Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon; & habetur conjuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Littoris efficiens; ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope, fatorum neſcia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inq; ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus; tepidique ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos:
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namq; aderam. Vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.

VIII. Neſcierat ſoror hoc; quæ cum perterrita retro
Ire & adoratis vellet diſcedere Nymphis;
Hæſerunt radice pedes. Convellere pugnat:

VII. *Abſolvit; & tacta recordatione veteris famulæ, condoluit; quam gementem nurus ſic alloquuta eſt: Attamen, ô mater, figura ablata illius, quæ aliena eſt à veſtro ſanguine, te tangit. Quid ſi tibi narrem ſtupendam ſortem meæ ſororis? Tametſi fletus & mœror obſtant, & impediunt ſermonem. Dryope pulchritudine notiſſima Oechalidum* puellarum *fuit ſola* filia *genitrici; pater me ſuſcepit ex alia. Andræmon illam duxit ſpoliatam virginitate, & violatam à Deo obtinente Delphos & Delon; atque creditur beata fuiſſe marito. Eſt ſtagnum præbens figuram littoris acclivis margine declivi: myrteta cingunt extremam partem. Dryope ignara infortunii huc appulerat, &, quo magis doleas, portatura ſerta Nymphis. Atq; geſtabat ulnis gratum onus puerum, qui nondum abſolverat annum; & nutriebat auxilio lactis tepidi. Non longè à lacu Lotos aquatica, exhibens colores Tyrios, florebat in ſpem baccarum. Dryope inde diripuerat flores quos offerret filio ad oblectationem; atq; videbar idem factura, nam adſtabam. Adverti guttas ſanguinolentas defluere ex flore, & ramos agitari horrore trepido. Nempe, uti ruſtici nunc denique ſero memorant, Nympha Lotis vitans pudenda Priapi, faciem in hanc* arborem *mutaverat nomine* adhuc *ſervato.*

VIII. *Soror* mea *iſtud ignoraverat; quæ tremefacta, cum niteretur refugere, & diſcedere à Nymphis venerandis, pedes correpti ſunt radice. Tentat avellere;*

NOTÆ.

325 *Nurus*] Iöle, uxor Hylli, qui Herculis filius ex Deianira.

327 *Rapta*] De Galanthide loquitur, quæ in Muſtelam converſa.

331 *Dryope*] Quæ Euryti Oechaliæ regis filia.

332 *Delphos*] In hac enim Phocidis urbe, ad Parnaſſum montem commune humani generis oraculum tenuit Apollo.

Ib. *Delon*] Quæ Cycladum omnium inſula clariſſima, ubi Apollinem & Dianam Latona enixa; quamobrem & Diis illis ſacra.

341 *Lotos*] Quæ arbor eſt Africæ familiaris, baccas ferens tam grati ſaporis, ut hoſpitibus patriæ oblivionem injicere dicatur. A quo fabula non abludit.

346 *Tardi*] Qui arborem ſacram fuiſſe ante admonere debuiſſent.

347 *Priapi*] Qui Bacchi & Veneris fuit filius, inguine famoſus, ob fœcunditatem. Hortorum deus.

Nec quicquam, niſi ſumma, movet. Succreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit; frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſſos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſentit
Ubera; nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror: quantumq; valebam,
Creſcentem truncum ramoſq; amplexa, morabar:
Et (fateor) volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorq; miſerrimus adſunt!
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendi loton. Tepido dant oſcula ligno;
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara ſoror. Lachrymæ verſo de corpore factis
Irrorant foliis; ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aëra queſtus:
Si qua fides miſeris, hoc me, per numina juro,
Non meruiſſe nefas. Patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: ſi mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes; & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici: noſtraque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat; noſtraque ſub arbore ludat;
Cumque loqui poterit, matrem facitote ſalutet;
Et triſtis dicat, latet hac ſub ſtipite mater.
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores;
Et frutices omnes corpus putet eſſe Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque;

neq; quicquam movet, niſi ſupremas partes; *cortex mollis adnaſcitur ab ima parte, & paulatim tegit tota inguina. Poſtquam advertit, tentans diſcerpere comam manu, implevit manum foliis: folia occupabant totum caput. At puer Amphiſſus (namque avus Eurytus illi impoſuerat hoc nomen) ſentit mammam [maternam indureſcere, neque ſuccus lacteus ſequitur* ubera *lactentem. Adſtabam ſpectatrix duræ ſortis; neque tibi poteram auxilio eſſe, ſoror: atq; amplexa retardabam ſtipitem creſcentem, & ramos quantum poteram; & agnoſco, optavi velari ſub eodem cortice. Ecce Andræmon* illius *maritus, & pater infeliciſſimus adveniunt, & quærunt Dryopen. Cum quærerent Dryopen, oſtendi illis* eam in *loton* converſam: *Præbent ſuavia ligno calido; & manent porrecti ad radices ſuæ arboris. Nihil jam tibi ſupererat, quod non eſſet arbor præter vultus, dilecta ſoror. Lachrymæ defluunt in frondes natas ex corpore mutato; & dum poteſt, atq; os præbet viam voci, emittit ejuſmodi querimoniam in auras: Si aliqua* eſt *fides miſeris, juro per deos me non meruiſſe hoc nefarium* ſupplicium. *Do pœnas ſine crimine. Vitam egimus innocentem: ſi falſum loquar exſiccata ſim, et amittam folia quæ gero; atque exciſa ſecuribus incendar. Cæterum tollite ex ramis maternis puerum, et committite nutrici, atq; curate, ut bibat ſæpe lac ſub noſtra arbore, & ſub eadem ſeſe oblectet: Et cum didicerit fari, facite ut ſalutet matrem; et mœſtus dicat, Genitrix conditur ſub hoc trunco. Revereatur tamen lacus, neque diripiat flores ab arbore; atque arbitretur omnes frutices eſſe corpus Dearum. Valeas, dilecte marite, et tu ſoror, atque genitor:*

Notæ.

352 *Niſi ſumma*] Inferius enim in arborem dudum mutata fuit.

363 *Genitor*] *Eurytus*, qui Dryopes pater.

366 *Suæ*] Eadem nimirum Dryopæ Euryti filia, & Andræmonis conjux, utriuſque, quanquam jure diverſo, erat.

380 *Stagna tamen timeat*] Meo ſcilicet monitus exemplo.

Ib. *Timeat*] Revereri nempe debuit loca, ubi mater habitavit.

Queis

Que's ſi qua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt;
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſunt, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. Nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit; ſummoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. Sine munere veſtro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Deſierant ſimul ora loqui, ſimul eſſe; diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.

IX. Dumq; refert Iöle fatum miſerabile, dumq;
Eurytidos lachrymas admoto pollice ſiccat
Alcmene, flet & ipſa tamen, compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam. Nam limite conſtitit alto
Pæne puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iölaus in annos.

X. Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quæ cum jurare pararet
Dona tributuram poſthac ſe talia nulli,
Non eſt paſſa Themis. Nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneuſq; niſi ab Jove vinci
Haud poterit; ibuntq; pares in vulnera fratres:

quibus ſiqua eſt pietas, tuta præſtate noſtra folia à plaga acutæ falcis, & à morſu pecoris. Et ſiquidem mihi non licet ad veſtros amplexus flecti, tollite huc membra, atq; accedite ad noſtra ſuavia, dum poſſunt ſentiri, atque admovete parvum filium. Non poſſum plura proferre; nam jam lentus cortex currit per collum album, & tegor ſummo faſtigio. Tollite manus ab oculis: liber adnatus ſine veſtro officio, oculos morientes ultro condat. Os ſimul deſierat verba fundere, atq; eſſe; & rami novi diu calidi fuerunt corpore verſo.

IX. *Et dum Iöle narrat ſortem lugubrem, & dum Alcmene abſtergit lachrymas Eurytidos pollice admoto, & ipſa tamen lachrymatur, res nova ſubmovit omnem mœſtitiam: Namque Iolaus propemodum adoleſcentulus velans maxillas lanugine vix vi-*

denda, vultus habens reſtitutos in primos annos, ſeſe obtulit ad excelſas fores.

X. *Hebe Junonia, pellecta precibus mariti, illi præbuerat hoc beneficium; quæ cum vellet ſacramento ſeſe obſtringere, ſe nulli præbituram poſthac ejuſmodi munera, Themis non ſivit. Nam jam Thebæ, inquit, cient bella diſcordia; & Capaneus non poterit ſuperari, niſi à Jove; & fratres æquales ruent in plagas:*

NOTÆ.

390 *Sine munere*] Pietatis fuiſſe officium, quod ad ſanguine vel affinitate Proximos ſpectaret, morientium claudere oculos, jam aliquoties vidimus.

395 *Eurytidos*] *Ioles* Euryti filiæ.

399 *Iolaus*] Qui Iphicli Herculis fratris fuit filius, ideo juvenili ætati reſtitutus, quod in ſenecta multa egregia facinora præſtiterit.

400 *Hebe*] Quæ Junonis filia, Juventutis Dea, Junone etiam aſſentiente, Herculi in cœlum recepto nupſit.

401 *Talia*] Ut quempiam juventuti reſtitueret.

403 *Themis*] *Juſtitiæ dea*, quæ fas jubet, nefas vetat, nihil impunitum ſinit, vaticiniis & religioni præeſt.

Ib. *Nam*] Multa vaticinatur Themis quæ futura erant, ut ad rem poſſit deſcendere, cujus cauſa à jurando Heben abſterruerat,

Dona tributuram poſthac ſe talia nulli:

Ut lectorem ad verſum uſque 416 ante pervenire oporteat, quam Deæ ſcopum aſſequatur.

404 *Movent*] Autores ejus fuerunt Eteocles & Polynices, Oedipi ex Jocaſta matre et uxore filii; qui, ſe cum ex nefariis nuptiis ortos cognoſcerent, regnum eo fœdere diviſerunt, ut alternis annis imperarent. Prior Eteocles natu major ſolium occupat; verum exacto anno fratri regnum repoſcenti non tradit. Polynices ad Adraſtum Argivorum regem confugit; hinc bellum conflatur.

Ib. *Capaneus*] Unus è ſeptem ducibus ad Thebas Deorum, contemptor maximus, qui, cum mœnia ſcalis conſcendere tentaſſet, lapidibus à propugnantibus eſt obrutus; quapropter fulmine tactum fabulati ſunt.

405 *Fratres*] *Eteocles* nempe & *Polynices*, qui mutuis tandem vulneribus ceciderunt.

Seducta-

Seductaque ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates; ultuſque parente parentem
Natus, erit facto pius & ſceleratus eodem:
Attonituſque malis, exul mentiſque domuſque,
Vultibus Eumenidum, matriſq; agitabitur umbris;
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumque latus Phegeïus hauſerit enſis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa ſupplex
Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
Jupiter his motus, privignæ dona nuruſque
Præcipiet; facietque viros impubibus annis.
XI. Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis, vario Superi ſermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui; queritur caneſcere mitis
Iäſiona Ceres; repetitum Mulciber ævum

et vates etiam vivus adſpiciet ſuos manes terra ſubſtracta; et filius ulciſcetur patrem matre, pius et ſceleſtus eodem facinore: Et ſtupefactus malis, demens et domo fugiens, vexabitur facie furiarum et manibus genitricis; donec uxor ab eo petiverit aurum peſtiferum, et gladius Phegeïus tranſixerit latus conſanguineum. Tum demiq; Callirhoë Acheloïa ſupplex poſcet ſummum Jovem hanc ætatem filiis infantibus. Jupiter his præfiniet munera privignæ et nurus, et præſtabit viris ætatem puerilem.

XI. *Poſtquam Themis prudens futuri hæc dixit ore fatidico, Dii murmurabant diverſa oratione; et fremitus erat quamobrem non fas eſſet præbere aliis eadem munera. Pallantias queritur ætatem ſui mariti eſſe exhauſtam; alma Ceres queritur Iäſionem caneſcere: Vulcanus petit annos*

NOTÆ.

406 *Videbit*] *Amphiaraus*, Oeclei filius, vates ille de quo hic agitur, vivus ad Manes, hiatu terræ abſorptus, deſcendit.

407 *Ultus*] Præviderat Amphiaraus ſe à bello Thebano non reverſurum; quamobrem nullis precibus à Polynice adduci poterat, ut ad illud proficiſceretur. Eriphyle verò ab Adraſto aureo monili corrupta, quod Hermione à Venere acceperat, maritum & prodidit, & ad bellum compulit: qua re ab Amphiarao intellecta, Alcmæoni filio mandavit ut ſuæ mortis autorem Eriphylem occideret. Patri obſequens Alcmæon matrem ſuſtulit.

408 *Pius*] Ulciſcendo patrem.

Ib. *Sceleratus*] Occidendo matrem.

409 *Exul mentis*] *Demens*, furens.

410 *Eumenidum*] *Furiarum*, quibus vexatus fuit Alcmæon parricida.

411 *Donec*] Furiis agitatus Alcmæon ad Phegeum confugit, à quo purgaretur, filiamq; ejus Alphesibœam duxit uxorem, cui monile matri detractum obtulit. Cum autem apud Phegeum furoris remedium non inveniſſet, conſulto oraculo ſe ad Acheloum contulit: Ubi pariter Callirhoës Acheloï filiæ amore captus, fatale aurum, de quo hoc in loco agitur, ab eo poſcitur. Ille ſe monile daturum pollicetur, atq; ea cauſa ad Alphesibœam repetiturus illud contendit; verum à Phegei filiis eſt occiſus.

413 *Hos*] *Juveniles* nempe, ad quos reductus fuerat Iölaus, ut, præpropera illis juventute, patris necem ulciſci poſſent.

415 *Privignæ*] *Hebes*, quæ Junonis cum fuerit filia, Pallantis Jovis privigna dicitur; nurus verò, ſiquidem, ejuſdem filio Herculi nupſerit.

Ib. *Dona*] *Juventutem*, Alcmæonis filiis.

416 *Præcipiet*] *Ante capiet.*

420 *Pallantias*] *Auroram* dicit, Hyperionis filiam, Pallantis gigantis Creoſati ſororem patruelem.

421 *Conjugis*] *Tithoni*, Laomedontis, Trojanorum regis, filii, cui à Parcis immortalitatem, oblita perpetuam juventutem poſcere, Aurora impetraverat; qui ſenio confectus, in cicadam mutatus eſt.

422 *Iäſiona*] Jovis ex Electra filium, Cereri adamatum, cui Plutum divitiarum deum cæcum, claudum, timidumq; peperit.

Ib. *Mulciber*] *Vulcanus*; ex cujus ſemine in terram prolapſo, cum Minervæ caſtitatem temerare intentaſſet, Erichthonius, puer draconis pedibus horribilis, natus eſt.

Poſcit

Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet; creſcitque favore
Turbida ſeditio, donec ſua Jupiter ora
Solvit: &, O noſtri ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne ſibi quis poſſe videtur,
Fata quoq; ut ſuperet? fatis lölaus in annos,
Quos egit, rediit: Fatis juveneſcere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoq; hoc animo meliore feratis,
Me quoq; fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni;
Perpetuumq; ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movere Deos. Nec ſuſtinet ullus
(Cum videant feſſos Rhadamanthon et Æacon annis,
Et Minoa) queri; qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes.
Tunc erat invalidus: Deïonidemque juventæ
Robore Miletum, Phœboq; parente ſuperbum,
Pertimuit; credenſq; ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua, celerique carina
Ægeas metiris aquas; & in Aſſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,

renovatos Erichthonio. Sollicitudo de futuro movet etiam Venerem, & ſpondet reparare annos Anchiſæ. Quilibet Deus habet cui faveat; & tumultuoſa ſeditio augetur favore, donec Jupiter os ſuum aperuit: Atque, ô, inquit, ſi quis eſt metus noſtri, quid ſine ulla ratione affectatis? Tantumne poſſe aliquis ſibi videtur, ut vincat etiam fata? Iolaus repetivit per fata annos quos exegit: Filii Callirhoës debent revireſcere per fata; non per ambitionem, neque arma. Fata imperant quoq; vobis, &, ut patiamini æquiore mente, mihi etiam; quæ ſi poſſem mutare, neq; ætas ſenilis incurvum redderet noſtrum Æacum, & Rhadamanthus frueretur flore ætatis minime macreſcente, cum Minoë meo, qui propter triſte onus ſenectutis contemnitur, neq; imperium obtinet ea dignitate qua ante valebat. *Verba Jovis tetigerunt Deos: neq; quiſquam audet conqueri, cum cernant Rhadamanthon, & Æacon, ætate defatigatos, Minoëm inſuper, qui, dum vixit ætate integra, metu percuſſit validas nationes vel ſola fama. Tunc erat infirmus, & extimuit Miletum Deïonidem, elatum viribus juventutis, & patre Apolline; atque ſuſpicatus* eum *aſpirare ad ſuum regnum, non tamen ſuſtinuit prohibere ſedibus patriis. Diſcedis ultro, Milete, atque tranſis mare Ægeum veloci navi, & ponis muros in terra Aſia obtinentes nomen conditoris. Hic Cyanèa, nata Mæandri toties recurrentis eodem, tibi cognita, dum ſequitur flexus ripæ patriæ,*

NOTÆ.

424 *Anchiſæ*] Quem Æneæ patrem Venerem amaſſe Virgiliano carmine notius eſt quam ut ſit exponendum.

425 *Favore*] Dum quiſque huic aut illi favore juventutem poſcit.

434 *Noſtrum*] *Filium* ſupple. Tres verò ſuos Jupiter memorat, poſt fata ob Juſtitiam apud inferos conſtitutos judices.

442 *Tunc*] Cum Jupiter loqueretur.

lb. *Deïonidem*] Deïones filium, ut ſuſpicari licet; namque huic Iliam matrem patre eodem Apolline, alii aſſignant. Cretæ regnum invadere molitus fuerat; ſed à Jove Minois patre deterritus in Aſiam navigavit, ubi Miletum Cariæ urbem celeberrimam condidit.

447 *Ægeas*] *Mare Ægeum*, quod Mileto Aſiam petenti trajiciendum erat.

450 *Mæandri*] Qui Phrygiæ finuoſus fluvius, de quo jam ſæpe.

Cognita

Cognita Cyanëe, præſtanti corpora forma,
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes;
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat;
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; viſuraque fratrem
Culta venit: nimiumque cupit formoſa videri:
Et, ſi qua eſt illic formoſior, invidet illi.
Sed nondum manifeſta ſibi eſt; nullumq; ſub illo
Igne facit votum; veruntamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat; jam nomina ſanguinis odit:
Byblida jam mavult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcœnas animo dimittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. Placida reſoluta quiete
Sæpe videt, quod amat. Viſa eſt quoq; jungere fratri
Corpus; & erubuit, quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit: ſilet illa diu; repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpecimen; dubiaque ita mente profatur:
Me miſeram! tacitæ quid vult ſibi noctis imago?
Quam nolim rata ſit. Cur hæc ego ſomnia vidi?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis:
Et placet, & poſſum, ſi non ſit frater, amare;
Et me dignus erat. Verum nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Sæpe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno; nec abeſt imitata voluptas.
Proh Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifeſta libido

peperit Byblidem atq; Caunum geminam ſobolem, æque corpora eximia forma. Byblis exemplo eſt, ut puellæ ament licita. Byblis flagrans deſiderio fratris, Apollinis ex Mileto nepotis, non dilexit fratrem ut ſoror, nec quo amore *decebat. Illa quidem primo nullum amorem cognoſcit, neque arbitratur male facere, quod ſæpius præbeat ſuavia; quod amplectatur collum fraternum ſuis lacertis, & diu decipitur ſpecie ficta pietatis. Amor paulatim flectitur in fratrem, atque* eum viſura *adeſt exornata, & perdite optat videri pulchra; & ſi qua eſt ibi pulchrior, illi invidet. Sed nondum eſt ſibi perſpecta, neque, quanquam amore tacitè correpta eſt, ullum votum* illicitum *fovet; verum tamen torretur intus. Jam dominum vocat; jam refugit nomina conſanguinitatis; jam mavult ille appellet ſe Byblidem quam ſororem. Veritas eſt tamen dum vigilaret vota turpia objicere menti ſuæ: cernit ſæpe quod amat ſuperata leni ſomno. Viſa eſt etiam jungere corpus fratri; & pudore ſuffuſa eſt, quanquam dormiens jacebat. Sopor diſcutitur: illa diu obmuteſcit, atque revolvit imaginem ſui ſomni, atque ita loquitur animo incerto. Me infelicem! quid portendit ſimulachrum noctis tranquille? quod nolim ſit verum. Quamobrem ego intuita ſum hæc ſomnia? Ille quidem videtur pulcher, etiam inimicorum oculis; & gratus eſt, &, niſi germanus ſit, poſſum amare; & me dignus erat: at obeſt eſſe germanam. Dummodo nihil ejuſmodi coner admittere dum vigilo, licet ſomnus recurrat ſæpe ſub ejuſmodi ſpecie. Teſtis nullus eſt ſopori; neque deeſt ſimulata voluptas. Proh Venus, & Amor alate cum matre molli, quantam ſenſi voluptatem! Quam aperta libido*

NOTÆ.

451 *Cyaneë*] Aliam alii: Eidotheam Carûm regis filiam, Cauni & Byblidis matrem fecit Antonius Liberalis.

460 *Declinat*] Augetur; ad nefandam flectitur libidinem.

463 *Sed nondum*] Nondum, inquit, ſe amore eſſe captam intelligit.

Ib. *Nullumque ſub illo*] Quod nondum tam magnus erat is amor, ut propterea votum aliquod ſuſciperet, quod facere ſolent, qui vehementer amant.

Ib. *Illo*] Amore nondum ſatis amanti manifeſto.

Con-

Contigit! ut jacui totis reſoluta medullis!
Ut meminiſſe juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia, Dii facerent, eſſent communia nobis,
Præter avos. Tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi, quæ malè ſum, quos tu, ſortita parentes,
Nil niſi frater eris. Quod obeſt, id habebimus unum
Quid mihi ſignificant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & ſomnia pondus?
Dii melius! Dii nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim junctam ſibi ſanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua jura. Quid ad cœleſtia ritus
Exigere humanos, diverſaque fœdera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc ſi nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar: poſitæque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iſta duorum.
Finge placere mihi: ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere ſororum.
Unde ſed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quo feror? obſcœnæ procul hinc diſcedite flammæ.

me delectat! ut jacui reſoluta totis medullis! ut delectat recordari! quanquam illa gaudia momentanea, atque nox fuit velociſſima, & invida noſtris cœptis. O, ſi fas ſit convenire nomine mutato, quam bene poteram eſſe nurus tuo patri, Caune! quam bene poteras eſſe gener meo patri, Caune! utinam Dii annuerent, ut omnia eſſent nobis communia, præter avos. Optarem tu me eſſes ſtirpe nobiliori oriundus. Neſcio igitur quanam per te mater fiet, formoſiſſime; at mihi, quæ male habui eoſdem parentes quos tu ſortitus es, nihil eris niſi frater. Habebimus id unum quod nocet. Quid ergo mihi deſignant mea viſa? Quam vim autem habent ſomni imagines? an & ſomni imagines vim habent? Dii melius! Dii nimirum duxerunt ſuas ſorores. Sic Saturnus habuit Opim ſibi conjunctam ſanguine, Oceanus Tethyn, Moderator Olympi Junonem. Dii habent ſua jura; quamobrem comparo conſuetudines humanas cum cœleſtibus; atque ambio alienа fœdera? Vel amor prohibitus ejicietur ex noſtro corde; vel, ſi iſtud non licet, oro prius interream, & mortua lecto condar, & frater afferat ſuavia compoſita. Et tamen res iſta indiget voluntate duorum. Puta placere mihi: videbitur illi nefas. At Æolidæ non metuerunt connubia ſororum. Sed unde hos novi? quamobrem iſta exempla ante me ſtatui? Quo ruo? Turpes amores vos hinc procul amolimini.

Notæ.

490 *Generoſior*] Nobiliori, atque adeo alia, ſtirpe, oriundus: ut nullum conjugii, quod optabat Byblis, eſſet per ſanguinem impedimentum.

496 *Dii nempe*] Mirè fluctuantis & æſtuantis animum expreſſit Poëta, cum ita preſſe annuentem & abnuentem excogitavit. Sed in deſcriptione nimius eſt.

497 *Opim*] Quæ Cœli filia, aliis nominibus *Cybele*, *Rhea*, *Magna mater* vocata, fratri Saturno nupſit.

498 *Tethyn*] Quæ Cœli & Veſtæ filia Oceano fratri nupſit.

499 *Sunt Superis*] Deos ſibi exemplo eſſe debere negat. An ex animo mox patebit.

500 *Diverſa*] Alia enim Deorum, alia hominum.

504 *Et tamen*] i. e. quanquam ego huic amori indulgeam, eo tamen potiri penes me non eſt, niſi frater etiam idem ſentiat.

506 *Æolidæ*] Plures equidem memorat Æoli filios Homerus; attamen ex illis Macareum ſolum cum ſorore Canace rem habuiſſe novimus, ex qua filium habuit qui ſeipſum vagitu prodidit: ut videre eſt in hujuſce aut horis Epiſt. Verum puellæ criminibus auctoritatem quærenti pronum fuit numero uti multitudinis.

Nec, niſi qua fas eſt germanæ, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore,
Forſitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipſa petam? poteriſne loqui? poteriſne fateri?
Coget amor; potero. Vel, ſi pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa ſiniſtro,
Viderit, inſanos, inquit, fateamur amores. [nem!
Hei mihi! quo labor! quem mens mea concipit ig-
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, & dubitat; ſcribit, damnatq; tabellas:
Et notat, & delet; mutat, culpatque, probatque:
Inque vicem ſumptas ponit, poſitaſque reſumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Diſplicet. In vultu eſt audacia miſta pudori.
Scripta Soror fuerat: viſum eſt delere ſororem,
Verbaq; correctis incidere talia ceris:
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah! pudet edere nomen!
Et, ſi quid cupiam, quæris; ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem læſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſa ſuſpiria mota patenti;
Et crebri amplexus; & quæ, ſi fortè notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
[Sunt mihi Dii teſtes] ut tandem ſanior eſſem:
Pugnaviq; diu violenta Cupidinis arma

neque frater ametur, niſi quantum licet ſorori. Si tamen ipſe eſſet prior correptus mei amore, forte poſſem favere illius ardori. Ego igitur ipſa requiram, quem non eram repulſura ſi poſceret? Poteriſne fari? Poteriſne confiteri? Amor impellet; Potero, vel ſi pudor os comprimet, litera ſecreta agnoſcet amores occultos. Hæc ſententia arridet animo, hæc ſuperat mentem incertam; exſurgit in latus, atque recumbens in lævum cubitum, Quicquid fit, inquit, profiteamur violentos ardores. Hei mihi! quo ruo! quem ardorem concipit mens mea! Atque ordinat voces conquiſitas trepidante manu. Dextra manus *tractat ſtylum, altera tabulam vacuam. Incipit, & hæret; ſcribit, & corrigit quod tabellis mandaverat: & ſignat, & abſtergit; invertit, & damnat, & laudat: atque viciſſim deponit acceptas, & denuo capit depoſitas. Neſcit quid cupiat: quicquid videtur factura diſplicet: eſt audacia in facie confuſa cum pudore. Soror fuerat exarata in tabellis: placuit expungere ſororem, atque inſculpere ejuſmodi verba ceris correctis: Amans tibi mittit hanc ſalutem, quam non eſt habitura niſi tu dederis. Pudet ah! pudet proferre nomen! Atque, ſi poſcis, quid velim: optarem mea cauſa poſſet defendi ſine nomine: neque eſſem Byblis prius cognita, quam ſpes votorum fuiſſet tuta. Et color, & macies, & facies, & oculi ſæpe madidi, & gemitus ducti cauſa latente; & frequentes amplexus, & ſuavia, quæ, ſi forſitan obſervaſti, poſſent ſentiri non eſſe à ſorore, poterant quidem tibi eſſe ſigna cordis vulnerati. Quanquam tamen ego graviter animo læſa eram, quanquam intus erat ardor igneus, omnia tentavi, (Dii ſunt conſcii,) ut denique eſſem ſanior: atque miſera diu conata ſum evitare ſæva arma*

Notæ.

518 *Viderit*] i. e. faciat Caunus quicquid ſibi viſum fuerit; certum eſt me amores profiteri, quicunque ſequatur eventus.

521 *Ceram*] *Tabellam ceream*, in qua ſiquid delendum erat, obtuſa ſtyli parte eam lævigabant: hoc erat *ſtylum vertere*.

Effu-

Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cum tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes norint: & quid liceatque nefasque,
Fasq; sit, inquirant; legumq; examina servent.
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat, nescimus adhuc; & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient; tantum absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi.
Et damus amplexus; & jungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit! miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor:
Neve merere meo subscribi causa sepulchro.
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum, summusq; in margine versus adhæsit.
Protinus impressâ signat sua crimina gemmâ;
Quam tinxit lachrymis: linguam defecerat humor.
Deque suis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, & adjecit post longo tempore, fratri.
Cum daret, elapsæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata est: misit tamen. Apta minister
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus subitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,

Amoris; atque ego plus passa sum, quam credas puellam posse pati. Victa cogor confiteri, & petere tuum auxilium votis dubiis. Tu solus potes incolumem præstare, tu solus perdere amantem. Elige utrum facias. Non hostis istud orat, sed quæ, cum sit tibi conjunctissima, optat tibi esse conjunctior, atque connecti tibi copula arctiore. Senes cognoscant jura, atque perscrutentur quid liceat, quid sit fas, aut nefas; & observent decreta legum. Venus inconsiderata apta est nostræ ætati. Ignoramus adhuc quid fas sit. Atque existimamus omnia esse concessa; & sequimur exempla magnorum Deorum. Neque aut pater severus, aut pudor famæ, aut metus obstabunt; absit tantum causa timendi. Velabimus jucunda furta sub nomine fraterno. Licet mihi tecum arcana communicare. Et nos complectimur, & conserimus suavia palam. Quantum est quod desideratur! miserere agnoscentis amorem, neque agnitura, nisi extremus æstus impelleret. Neve merearis subscribi meo tumulo Causa mortis. *Plena tabella destituit frustra scribentem talia: atque novissimus versus inscriptus est margini. continuo sigillum apponit suo crimini gemma impressa: quam madefecit lachrymis: humor destituerat linguam. Atque verecunda arcessivit unum ex servis; & blandita timido, Porta, inquit, fidissime, nostro, & longo post tempore addidit, fratri. Cum offerret, tabellæ elapsa exciderunt manibus. Turbata est præsagio: attamen misit. Famulus nactus tempus opportunum accedit, & porrigit verba secreta. Juvenis Mæandrius stupens repenti ira abjicit tabellas acceptas, parte à se lecta: atque ægre compescens manus à facie trementis famuli,*

NOTÆ.

554 *Deorum*] Quorum modo meminit.

556 *Tantum absit*] i. e. fingamus modo nullam esse timendi causam.

560 *Quantum est*] Quantulum est quod desideria nostra impedit, quo sensu prius de Pyramo & Thisbe dixerat,

---- *Minimum est quod amantibus obstat.*

568 *Blandita*] Ut mos est illis qui aliena opera indigent.

573 *Mæandrius*] *Caunus* Mæandri nepos, ut ex superioribus patet,

Dum licet, ô vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, ſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent ſecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles auditâ, Bybli, repulsâ:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam cito commiſi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi: Ne non ſequeretur euntem,
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in ſcopulos igitur, ſubmerſaq; toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recurſus.
Quid quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipſe monebat;
Signaque certa dabat: ſi non malè ſana fuiſſem.
Et tamen ipſa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præſenſque meos aperire furores.
Vidiſſet lachrymas; vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes: affuſaque poſcere vitam:
Et, ſi rejicerer, potui moritura videri.
Omnia feciſſem. Quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri.
Non adiit aptè: non legit idonea, credo,

Dum licet, inquit, propere, ô auctor neſarie libidinis prohibitæ; qui, niſi mors tua dedecus mihi allatura eſſet, morte exſolviſſes pœnas. Ille prorumpit timidus, atque reportat ad dominam ſæva verba Cauni. Expalleſcis, Bybli, cognita repulſa, atque cor oppreſſum frigore gelido pavet. Poſtquam tamen mens rediit, ſimul amor rediit: atque lingua agre protulit hos ſonos aëre percuſſo: Atque jure, inquit, repulſam tuli; *quamobrem enim inconſiderata profeſſa ſum iſtud vulnus? Cur credidi tam citò voces, quæ non erant proferenda, acceleratis tabellis? Mens ejus erat mihi ante cognoſcenda verbis ancipitibus. Debueram obſervare parte aliqua veli, qualis eſſet ventus, ne non ſequeretur diſcedentem; atque ire certo mari, quæ nunc implevi vela non prætentatis ventis. Abſtrahor ergo in cautes, atque ſubmerſa obruor toto mari; neque mea carbaſa habent reditus. Quid quod etiam abſterrebar favere meo amori indubitatis præſagiis, tum cum tabellæ exciderunt mihi imperanti* eas *deferre, & fecerunt ſpes noſtras inanes. Annon vel illa dies fuerat mutanda? vel omne votum? ſed potius dies mutanda: Deus ipſe hortabatur, atque præbebat fida indicia; niſi fuiſſem vecors. Et tamen ipſa debueram loqui, neque me credere tabellis, atque præſens indicare meos amores. Vidiſſet fletus, vidiſſet faciem amantis. Poteram plura dicere quam quæ tabellæ continere potuerunt. Potui amplecti collum invitum brachiis, atque comprehendere pedes, atque ibi projecta petere vitam; &, ſi repellerer, potui videri mortem obitura. Omnia feciſſem: quorum ſi ſingula non poterant mollire aſperum animum, omnia* certè *potuiſſent. Forte & aliquod eſſe poſſit peccatum famuli miſſi. Non acceſſit opportune; credo non diſpexit*

Notæ.

584 *Merito*] Vim habet ellipſis, quæque adeo Byblidis affectum & furorem manifeſtiorem facit.

589 *Veli*] Metaphora à navigantibus ſumta, qui antequam pandant vela, ſolent notare quales venti ſunt flaturi.

589 *Aura*] *Qualis foret Cauni voluntas.*

592 *Auferor*] Prolixe laſcivit Poëta, materiam ſequacem nactus, & ſuo ingenio accommodatam.

Tem-

Tempora : nec petiit horamq; animumq; vacantem.
Hæc nocuere mihi. Neque enim de tigride natus;
Nec rigidas ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit : nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. Repetendus erit. Nec tædia cœpti
Ulla mei capiam ; dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum (ſi fata mihi revocare liceret)
Non cœpiſſe fuit : cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.

Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor :
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe.
Vel certè non hoc, qui plurimus urit & uſſit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii : temerata eſt noſtra voluntas.
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit : & (incertæ tanta eſt diſcordia mentis)
Cum pigeat tentaſſe, libet tentare : modumq;
Exit; & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt, patriam fugit ille, nefaſque :
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum verò mœſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt. Tum verò à pectore veſtem
Diripuit : planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamque palam eſt demens ; inconceſſamq; fatetur
Spem Veneris. Sine qua patriam, inviſoſq; penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleïa, thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ ;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros

tempora apta : neque petiit horam & animum aliis curis *vacuum. Iſta mihi obfuerunt. Neque enim ille ortus ex tigride, neque habet dura ſaxa aut ferrum rigidum aut adamantem in pectore : neque ſuxit lac leænæ. Flectetur. Repetendus erit. Neque me tædebit unquam mei incœpti, dum anima iſta ſupererit. Nam primum fuit non incepiſſe, ſi fas eſſet mihi revocare fata : alterum eſt abſolvere inſtitutum. Namque, tametſi nunc mea deſideria omittam, neque ille poteſt tamen non recordari inceptorum meorum ; & quia omiſerim, videbor levi* amore *eſſe impulſa, vel etiam illum tentaſſe, & fraudibus adortam eſſe : vel certè non credar ſuperata Deo amoris, qui violentiſſimus torruit & torret, verum libidine. Deniq ; nunc non poſſum nihil patraſſe nefandum. Et ſcripſi, & poposci : corruptus eſt meus animus, & quamvis nihil addam* iis quæ commiſi, *non poſſum* tamen *dici innocens. Quod reſtat multum eſt ad deſideria* explenda, *exiguum in crimina. Abſolvit : & tanta eſt fluctuatio mentis dubiæ, cum pœniteat tentaſſe, libet tentare, & modum transgreditur, & miſera committit ſæpe ut repellatur. Dein ubi finis nullus* Byblidos amori, *ille fugit patriam & nefas, & ſtatuit novam urbem in terra extranea. Tum verò aiunt triſtem Mileti filiam defeciſſe animo. Tum verò detraxit amictum à pectore, atque correpta percuſſit ſua brachia. Jamque apertè eſt veſana, atque agnoſcit ſpem illegitimam amoris ; qua erepta deſtituit patriam atque domum infeſtam ; atque ſectatur veſtigia fratris exulis. Et quemadmodum, ô nate Semeles, Bacchæ Thraciæ tacta tuo thyrſo frequentant trieterica renovata ; ſic puellæ Bubaſides viderunt Byblidem vociferantem*

NOTÆ.

633 *Mœnia*] *Caunum*, Cariæ urbem.
634 *Miletida*] *Byblida*, Mileti filiam.
640 *Proles Semeleia*] *Bacchus* eſt, cui à Semele matre illud datum nomen.
640 *Thyrſo*] Per quem thyrſum, quæ haſta erat hedera ſeu pampino veſtita, Bacchi, Bacchantiumque geſtamen, vini furor intelligitur.
641 *Iſmariæ*] *Thraciæ*, ab Iſmaro Thraciæ monte ſic dictæ.
644 *Triennia*] *Trieterica*, feſta quæ tertio quoq; anno recurrebant ; de quibus ſupra l. 6.

Buba-

Bubaſides videre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſilvæ: cum tu laſſata ſequendo
Procidis; &, durà poſitis tellure capillis,
Bybli, taces: frondeſque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur: ſæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet; virideſque ſuis terit unguibus herbas
Byblis: & humectat lachrymarum gramina rivo.
Naïadas his venam, quæ nunquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt. Quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut ſecto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen;
Utve ſub adventum ſpirantis lene Favonî
Sole remolleſcit, quæ frigore conſtitit, unda,
Sic lachrymis conſumpta ſuis Phœbeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ; nigraque ſub ilice manat.
XII. Fama novi centum Cretæas forſitan urbes
Implêſſet monſtri; ſi non miracula nuper
Iphide mutatâ Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſſiaco nam quondam Phæſtia regno

per vaſtos campos: quibus omiſſis percurrit Cariæ incolas & Lelegas bellicoſos, & Lyciam. Jam præterierat Cragon, & Lymiren, & aquas Xanthi, & montem, quo Chimæra habebat ignem in mediis partibus, pectus & vultum leænæ, & caudam draconis. Nemora te deſtituunt, cum defeſſa ſequendo cadis, Bybli, atque obmuteſcis, crinibus demiſſis in terra rigida; atque incumbis tuo ore ſuper folia jacentia. Sæpe etiam Nymphæ Lelegum terram incolentes nituntur erigere mollibus brachiis: ſæpe hortantur ut minuat amorem, & præbent ſolatia animo ea non recipienti. Muta Byblis proſtrata eſt, atque vellit virentia gramina ſuis unguibus, atque ea irrigat torrente lacrymarum. Dicunt Naiadas his ſubjeciſſe venam, quæ nunquam poſſet exſiccari. Quid enim majus dare poterant? Continuo, ſicuti guttæ piceæ fluunt de cortice ſciſſo, vel glutinoſum bitumen ex terra tumida, vel aqua, quæ congelata eſt frigore, liquefit ſole ſub adventum Favonii leniter flantis, ſic Byblis Phœbeïa exhauſta ſuis lachrymis mutatur in fontem, qui hodie etiam habet nomen dominæ in illis vallibus, atque fluit ſub atra quercu.

XII. *Fama recentis prodigii impleviſſet urbes Cretenſes; niſi Creta nuper tuliſſet monſtra propiora Iphide tranſmutata. Nam terra Phaſtia vicina regno Gnoſſiaco*

NOTÆ.

643 *Bubaſides*] *Cariæ*; Bubaſus enim Cariæ eſt regio, cujus etiam Plinius meminit.

644 *Lelegas*] Qui Cariæ populi bellicoſiſſimi ex Græcia illuc advecti.

Ib. *Lyciam*] Quæ Provincia eſt minoris Aſiæ, Cariæ adjacens ad ortum ſita.

645 *Cragon*] Qui Lyciæ mons eſt.

Ib. *Lymiren* Lyciæ urbem juxta Cragon.

Ib. *Xanthi*] Qui fluvius eſt Lyciæ maximus.

646 *Chimæra*] Mons fuit Lyciæ ignivomus, in cujus cacumine Leones, in medio, ubi paſcua, capræ, in radicibus ſerpentes frequentes erant: unde locus datus fabulæ.

656 *Venam*] In fontem mutata eſt.

657 *Quid enim*] Nimirum fiere volenti maximum fuit beneficium miniſtrare lachrymas.

659 *Bitumen*] Limus videtur eſſe tenax, quanquam ſulphurei odoris, de quo prolixe Plinius lib. 35. cap. 15.

665 *Cretæas*] Unde Miletus exceſſerat.

668 *Gnoſſiaco*] Fuit Gnoſſus una ex centum præſtantiſſimis Cretæ urbibus.

Ib. *Phæſtia*] Phæſtus urbs quoque fuit Cretæ à Minoë ædificata.

Pro-

Progenuit tellus ignoto nomine Ligdum,
Ingenua de plebe virum. Nec cenſus in illo
Nobilitate ſua major: ſed vita fideſque
Inculpata fuit. Gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit; cum jam prope partus adeſſet:
Quæ voveam duo ſunt: minimo ut relevere labore;
Utque marem parias. Oneroſior altera ſors eſt,
Et vires Natura negat. Quod abominor, ergo
Edita fortè tuo fuerit ſi fœmina partu;
[Invitus mando: pietas ignoſce] necetur.
Dixerat: & lachrymis vultum lavere profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen uſque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus, ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia. Jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cum medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni
Inachis ante torum, pompâ comitata ſuorum,
Aut ſtetit, aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variuſque coloribus Apis;
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet;
Siſtraque erant, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,

progenuit olim Ligdum nomine ignobili, virum de plebe honeſta. Neque illi opes majores ſua ſtirpe; ſed vita & fides fuit integra. Qui perculit aures uxoris gravidæ his verbis, cum jam prope partus adeſſet: Duo ſunt quæ votis poſcam; ut parias minimo labore, & ut marem in lucem emittas. Sors altera eſt moleſtior, cui natura vim non concedit. Ergo, ſi forſitan fœmina (quod omen Dii avertant oro) fuerit prodita tuo partu, (jubeo invitus: Pietas da veniam,) morti tradatur. Dixerat, & tam qui jubebat, quam illa cui juſſa dabantur tinxerunt faciem lachrymis prorumpentibus. Sed tamen Telethuſa uſque pellicit maritum ſuum inutilibus precibus, ne ſibi ſpem figat in anguſto: Sua eſt ſententia firma Ligdo. Jamque illa vix par erat geſtando gravidam alvum onere maturo, cum medio noctis tempore, Inachis ſtipata pompa ſuorum aut ſtetit, aut viſa eſt conſiſtere ante lectum, ſub ſpecie ſomni. Cornua lunaria erant affixa fronti cum ſpicis flaventibus puro auro, & honos regius; cum qua Anubis latrator, & ſacra Bubaſtis, & Apis diſtinctus coloribus, & qui compeſcit vocem, & mandat ſilentia digito: Siſtra inſuper aderant, & Oſiris nunquam ſatis quæſitus,

NOTÆ.

675 *Altera ſors*] *Fœminea* nempe.

686 *Inachis*] De Io Inachi filia vide Met. lib. 1. Fab. x. quæ Iſidis nomine apud Ægyptios pro Dea culta eſt. Eam verò nonnulli Cererem, plerique Lunam, alii aliam fuiſſe ſcripſerunt.

689 *Anubis*] Hunc Semicanem Deum, Mercurium volunt fuiſſe, quem canino capite ideo ab Ægyptiis coli quidam ſcripſitarunt, quod canibus ad Oſiridis à Typhone fratre interfecti corpus inveſtigandum, Iſis ejus conjux & ſoror uſa fuerit. Quanquam alii Anubim, Oſiridis filium volunt fuiſſe, patrem ad bella ſecutum, qui, cum Galeam cane inſignem geſtaret, canino capite fingi meruerit.

690 *Bubaſtis*] Dianam eſſe ſcripſit Herodotus: quanquam pro ipſa quoque Iſide accipitur, ut ex Diodoro patet.

690 *Apis*] Oſiris ipſe eſſe à multis creditur, cujus ſepulto cadavere, cum præſtanti ſpecie Ægyptiis bos quidam apparuiſſet, illum Oſirim rati pro Deo coluerunt, & *Apim*, hoc eſt eorum lingua *Bovem*, appellarunt. Epaphum Iſidis filium facit Herodotus; cui cætera nigro, in fronte maculam albam formæ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in plato, duplices in cauda pilos tribuit. Aliter eum deſcribit Plinius itemque Solinus; variuſque à variis habitus, quem Bacchum, Plutonem, Ammonem, Solem, Jovem quoque fecerunt.

691 *Quique*] *Harpocrates* Deus taciturnitatis, qui digito ori admoto indicere videbatur, ne quis homines fuiſſe argueret, quos tam turpi idololatria venerabantur

Ple-

Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
Cum velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic affata Dea eſt: pars, ô Telethuſa, mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemq;
Exorata fero. Nec te coluiſſe quereris
Ingratum numen. Monuit, thalamoq; receſſit.
Læta toro ſurgit, puraſque ad ſidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Ut dolor increvit, ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro fœmina patri,
Juſſit ali mater, puerum mentita; fidemque
Res habuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quenquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam ſive puellæ,
Sive dares puero, fierat formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Ianthen:
Inter Phæſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleſte.
Par ætas, par forma fuit: primaſque magiſtris
Accepere artes, elementa ætatis ab iſdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: & æquum

& anguis extranea turgida venano ſoporiſero. Cum Dea ſic alloquuta eſt veluti experrectam, atque intuentem evidentia: ô Telethuſa, pars mearum, omitte moleſtas ſolicitudines, atque elude juſſa viri: neque cunctator educere quicquid erit, cum Lucina te abſolverit à partu. Sum Dea opifera, atque auxilium præbeo propitia: neque indignaberis te honoraſſe ingratam Deam. Monuit & receſſit cubiculo. Cretenſis læta exſurgit lecto, atque ſupplex porrigens innocentes manus ad aſtra, orat ſua viſa ſint firma. Ut dolor auctus eſt, atque ipſum onus ſeſe protrudit in aërem, & puella nata eſt neſcio parenti, genitrix imperavit tolli, mentita marem eſſe: atque res credita eſt: neque erat quiſquam conſcius facti niſi nutrix. Pater exſolvit vota, & dat nomen avitum. Iphis fuerat avus. Mater lætata eſt nomine, quod eſſet ambiguum, nec quemquam per illud deciperet. Mendacia incognita tegebantur pio dolo. Cultus erat maris, vultus quem ſive dares fœminæ, ſive puero, uterque eſſet pulcher. Interea tertius annus ſupervenerat decimo, cum parens deſpondet tibi flavam Ianthen, Iphi; quæ puella fuit dote forma pulcherrima inter Phœſtiadas, ſata Teleſte Dictæo. Anni pares, forma fuit æqualis, atque habuerunt ab iiſdem magiſtris elementa artium quæ primæ ætati erant congrua. Hinc amor permulſit pectus utriuſque & inuſſit

NOTÆ.

692 *Siſtra*] Crepitacula erant ænea, quorum agitatione ſtrepitum in ſacris Iſidis edebant.

692 *Nunquam*] A Typhone fratre occiſum Oſirim jam ſupra diximus. Illum autem diu quæſivit Iſis conjux, quem tandem canum ſagacitate uſa invenit, & monumento intulit. Atque hinc apud Ægyptios ſacerdotes ritus manavit, ut ſingulis ſacris cum fletu amiſſum Oſirim quæſituri prodirent, mox cum lætitia tanquam recuperato Deo redirent: ut ſic nunquam latis quæſitus eſſet.

693 *Serpens*] Micyllus crocodilum Ægypti indigenam ſuſpicatur intelligendum: alii autem aſpidem eidem regioni familiarem, cujus morſus letiferum ſomnum inducit.

698 *Quicquid erit*] Seu mas ſeu fœmina.

Ib. *Auxiliaris*] Talem verò prædicabant Iſidem, quæ plurima bona in hominum genus contulerit, per ſomnos etiam multis opem tulerit.

703 *Dolor*] *Qui partum comitatur.*

Ib. *Pondus*] *Infans.*

709 *Commune*] Quod pariter maſculis & fœminis imponi poſſet.

716 *Dictæo*] *Cretenſi*; à Dicte Cretæ monte.

Vul-

Vulnus utrique tulit: ſed erat fiducia diſpar.
Conjugii pactæque exſpectat tempora tædæ,
Quamq; virum putat eſſe, ſuum fore credit Ianthe.
Iphis amat, qua poſſe frui deſperat, & auget
Hoc ipſum flammas; ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lachrymas, quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novæque
Cura tenet Veneris? ſi Dii mihi parcere vellent,
[Perdere debuerant; ſi non & perdere vellent;]
Naturale malum ſaltem, & de more dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries; ſequitur ſua fœmina cervum.
Sic & aves coëunt; interque animalia cuncta
Fœmina fœminea correpta cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat, taurum dilexit filia Solis.
Fœmina nempe marem. Meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis & imagine vaccæ
Paſſa bovem eſt; & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet è toto ſolertia confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipſa recolligis, Iphi;
Conſiliique inopes & ſtultos excutis ignes?
Quid ſis nata vide (niſi te quoque decipis ipſam:)
Et pete quod fas eſt; & ama, quod fœmina debes.
[Spes eſt quæ capiat, ſpes eſt quæ paſcat amorem.]
Hanc tibi res adimit: non te cuſtodia caro

eandem plagam ambabus. Sed ſpes erat diſſimilis. Ianthe exſpectat tempus connubii & facis promiſſæ, & credit Iphin *ſuum fore* maritum, *quam credit eſſe virum. Iphis amat, qua deſperat poſſe potiri, atque hoc ipſum irritat ignem, & puella flagrat in puella. Atque agre compeſcens lachrymas, Qua ſors, inquit, mihi futura eſt, quam cura inaudita Veneris, nulli cognita, & monſtroſa tenet? Si Dii mihi vellent parcere; [debuerant perdere; ſi non & vellent perdere:] dediſſent ſaltem impetum naturalem, atque ſolitum. Neque amor vaccæ incendit vaccam, neque* amor *equarum* incendit *equas. Aries incendit oves; ſua fœmina ſequitur cervum. Aves etiam ſic junguntur; atq; inter omnia animalia nulla fœmina eſt tacta amore fœmineo. Optarem nulla eſſem. Ne tamen Creta non habeat monſtra omnis generis, filia Solis amavit taurum; nempe fœmina marem. Amor meus eſt inſanior illo, ſi verum agnoſcimus. Tamen illa ſecuta eſt ſpem Veneris; tamen illa tulit taurum fraudibus, & ſpecie vaccæ, & erat adulter qui deluderetur. Tametſi aſtutia huc concurrat ex toto mundo, quanquam ipſe Dædalus revolet ceratis alis, quid agat? Num me doctis artibus præſtet marem de puella? num te mutet Ianthe? Quin robores mentem, atque ipſa te recolligas, Iphi, atque abjicias amores inſanos & expertes conſilii? Adſpice qualis ſis nata, niſi etiam teipſum ludis; atque poſce quod licitum eſt, & dilige puella quod debes. Spes eſt qua concipiat, ſpes eſt qua alat amorem. Res tibi hanc tollit: non cuſtodia te prohibet*

NOTÆ.

720 *Diſpar*] Quia ſe viri partes tueri poſſe Iphis diffidebat; viro vero maturam ſe Ianthe ſentiebat.

729 *Naturale malum*] Naturalem amorem; ut viri non virginis amore caperetur.

735 *Filia Solis*] *Paſiphae*, Minoïs uxor, cujus fabulam libro ſuperiore vidimus.

739 *Adulter*] Taurus nempe, quem ligneæ vaccæ, à Dædalo fabricatæ, ope inclusa Paſiphaë deluſit.

741 *Dædalus*] Faber Athenienſis, qui in labyrintho ſuo à Minoë concluſus, una cum Icaro filio, alarum beneficio ſeſe extricavit.

744 *Quin animum*] Seipſam increpat Iphis, & à vano amore revocat.

746 *Niſi te*] Non ſolum alios, qui te maſculum eſſe credunt.

749 *Hanc tibi*] Neceſſitas & ſexus qualitas hanc tibi eripit, quam uxorem ducere cupis.

Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti.
Non patris aſperitas, non ſe negat ipſa roganti.
Nec tamen eſt potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Eſſe potes felix; ut Diique homineſque laborent.
Nunc quoq; votorum pars nulla eſt vana meorum:
Diiq; mihi faciles, quicquid valuere, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipſa, ſocerq; futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus iſtis;
Quæ mihi ſola nocet. Venit ecce optabile tempus;
Luxque jugalis adeſt, ut jam mea fiat Ianthe.
Nec mihi continget. mediis ſitiemus in undis.
Pronuba quid Juno, quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra; quibus qui ducat abeſt, ubi nubimus ambæ?
Preſſit ab his vocem. Nec lenius altera virgo
Æſtuat; utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc Telethuſa timens, modo tempora differt,
Nunc ficto languore moram trahit. Omina ſæpe
Viſaque cauſatur, ſed jam conſumpſerat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Inſtiterant; unuſque dies reſtabat: at illa
Crinalem capiti vittam natæque ſibique
Detrahit: & paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Parætonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum;
Fer, precor, inquit, opem; noſtroq; medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaq; hæc inſignia vidi;
Cunctaque cognovi; comiteſque, faceſque, ſonumq;
Siſtrorum; memorique animo tua juſſa notavi.

ab amplexu cavo, neq; ſollicitando callidi viri. Non parentis daritas, non ipſa ſe recuſat oranti. Neque tamen eſt potiunda tibi, neque potes eſſe beata, tametſi omnia eveniant, atque Dii & homines in id *incumbant. Nunc etiam nulla pars meorum deſideriorum eſt inanis, & Dii mihi propitii indulſerunt, quicquid potuerunt. Et quod ego* cupio, *pater cupit, ipſa cupit, & ſocer futurus; at Natura fortior iſtis omnibus, quæ ſola mihi obeſt, non patitur. Ecce tempus amabile appropinquat, & dies nuptiis dictus inſtat, ut Ianthe jam fiat mea. Neque tamen erit mea; areſcemus in mediis aquis. Juno pronuba,* tuque *Hymenæe, cur accedítis ad hæc ſacra; quibus abeſt qui ducat, ubi utraque caput obvelamus? Poſtea conticuit. Neque altera puella minus uritur; & orat, ut velox accedas, Hymenæe. Telethuſa metuens quod hæc poſcit, nunc prorogat tempus, nunc nectit moras ſimulato morbo. Sæpe auguria & ſomnia cauſam* moræ *eſſe ait. Sed jam contriverat omnem cauſam ſimulationis: atque tempora protracta nuptiarum appropinquabant, & unus dies ſupererat: At illa ſibi deripit vittam crinalem & capiti filiæ; & complexa altare, crinibus ſolutis; Iſi, ait, quæ tenes Parætonium, & campos Mareoticos, & Pharon, & Nilum diviſum in ſeptem oſtia, ſuccurre, ovo, atque ſolatium præbe noſtro pavori. Vidi te olim, ô Dea, atque hæc tua ſigna, & agnovi omnia, & comites, & tædas, & ſtrepitum ſiſtrorum: atque obſervavi tua juſſa mente attenta.*

NOTÆ.

754 *Nulla eſt*] Senſus eſt, etiam nunc ea, quæcunque votis expetivi, mihi contingunt, & Dii faciles dant quæcunque optavi; ſc. ut Ianthen, & patrem illius, & item meum faventes habeam. *At non vult Natura*, &c.

761 *Pronuba*] Quæ nuptiis præſidebat, quæque cum Hymenæo invocabatur.

771 *Detrahit*] Luctus teſtificandi cauſa.

772 *Parætonium*] Oppida, ubi potiſſimum Iſis colebatur, commemorat ſupplex Telethuſa. Fuit autem Parætonium Ægypti urbs ampla, cum portu vaſtiſſimo.

Ib. *Mareotica*] Quæ Mareotidi lacui juxta Alexandriam proxima.

Ib. *Pharon*] Alexandriæ objectam inſulam dicit, ubi celeberrima fuit turris illa & ſpicula lucernis inſtructa, quarum beneficio nautæ portum ingreſſuri, iter ſuum noctu inter cautes & brevia dirigebant.

773 *Cornua*] Oſtia. Nam Nilus ſeptem oſtiis mare influit. *Cornua* dicit, propter obliquum curſum fluvii.

775 *Hæc*] Quæ jam in ara appoſita, ſupplex Telethuſa intuebatur, olim per ſomnum viderat.

Quod

Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipſa;
Conſilium, monitumq; tuum eſt: miſerere duarum,
Auxilioque juva. Lachrymæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas (& moverat) aras:
Et templi tremuere fores. Imitataque Lunam
Cornua fulſerunt, crepuitque ſonabile ſiſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta,
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quam ſolita eſt, majore gradu: nec candor in ore
Permanet; & vires augentur; & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomptis brevior menſura capillis,
Pluſq; vigoris adeſt, habuit quam fœmina; jam quæ
Fœmina nuper eras, puer es. Date munera templis:
Nec timida gaudete fide. Dant munera templis.
Addunt & titulum; titulus breve carmen habebat,
Dona puer ſolvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, & Juno, ſocioſq; Hymenæus ad ignes
Conveniunt; potiturque ſua puer Iphis Ianthe.

Quod hæc fruitur luce quod ego ipſa non male mulctor, eſt conſilium & juſſum tuum. Miſerere duarum, atque tuere nos tua ope: *Lachrymæ comites fuerunt verborum. Dea viſa eſt concuſſiſſe ſuum altare, (atque* revera *concuſſerat) Atque valvæ templi tremuerunt, & cornua ſimilia Lunæ micuerunt, ſiſtrum* etiam *tinnulum ſtrepuit. Mater quidem non ſine cura, ſed tamen hilaris felici præſagio, diſcedit à templo. Iphis comes ſequitur diſcedentem paſſu majore quam conſuevit; neq; albus color perſtat in vultu, & vires creſcunt, & facies eſt ferocior, & longitudo minor impexæ comæ. Atque plus* nunc *habet vigoris, quam habuit puella: jam quæ modo eras puella, es puer. Afferte dona templis, & lætamini non dubia fide. Afferunt dona templis:*

Adjiciunt quoque inſcriptionem. Inſcriptio habebat brevem verſum, Iphis puer præbet munera, quæ promiſerat cum fuit puella. Sol alter manifeſtum fecerat vaſtum mundum radio; cum Venus, & Juno, & Hymenæus coëunt ad amores conjugales; & puer Iphis fruitur ſua Ianthe.

NOTÆ.

778 *Quod videt hæc lucem*] Quod hæc vivit. Digito enim puellam oſtendit.

lb. *Punior*] A marito; qui fœminei ſexus prolem tollendam prohibuerat.

782, 783 *Imitataque Lunam Cornua*] Ita ſupra, V. 687. *Inerant lunaria fronti Cornua*, Colebatur Iſis ſub ſpecie Vaccæ, cujus corniculata forma Lunam referret. Vide quæ ibi annotavimus.

783 Siſtrum] *Dextra ferebat* (Siſtrum) *æreum crepitaculum; cujus iper anguſtam laminam, in modum Balthei recurvatam, trajectæ media paucæ virgulæ, criſpante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum ſonorem.* Apul. de Iſide, lib. 2. Metamorph.

786 *Majore*] Quia in marem mutata.

795 *Socios ignes*] Qui Diis illis conjugalibus, de more in aris accendebantur.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER X.

ARGUMENTUM.

HIS porro nuptiis qui interfuerat Hymenæus, ad Orpheum inde se contulit; sed malo omine. Quandoquidem mox obiit Eurydice, & postea secundo. Cum quidem non aliter obstupuit Orpheus, quam qui Cerbero conspecto saxeus est effectus. Postea cum in monte quodam varias transformationes lyra exprimeret, accurrerunt ad eum arbores omnes, & inter cæteras pinus ex Aty, & cupressus è Cyparisso mutata.

I. NDE per immensum croceo velatus amictu
Aëra digreditur, Ciconumq; Hymenæus ad oras
Tendit; & Orphêâ nequicquam voce vocatur.
Adfuit ille quidem; sed nec solennia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lachrymoso stridula fumo,
Utque fuit, nullos invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turbâ comitata vagatur,

INTERPRETATIO.

I. *Hymenæus tectus veste flava, inde abit per vastum aerem, & petit regionem Ciconum: atque frustra invocatur voce Orphei. Ille quidem adfuit; at neque attulit voces solennes, neque faciem hilarem, neq; latum præsagium. Tæda etiam quam tractavit, crepitans fumo lachrymas ciente; & sicuti fuit, nullam flammam concepit concussione. Eventus tristior fuit quam omen; nam dum nova nupta stipata cœtu Naiadum ambulat per gramina,*

NOTÆ.

1 *Croceo*] Qui concolor flammeo, quo nova nupta pudoris, & ominis boni gratia velatur.

2 *Ciconum*] Populi fuerunt Thraciæ ad Hebrum lacumque Bistonidem.

3 *Orphea*] Orphei, Apollinis ex Calliope Musa filii, qui à patre lyra accepta mira, quæ deinceps videbimus, fecit.

Ib. *Nequicquam*] Quia infeliciter cesserunt nuptiæ.

4 *Solennia*] Quæ faustitatis gratia ab Hymenæo proferentur; qualia hæc essent, *faustæ felicesq; sint hæ nuptiæ*, &c.

6 *Fax quoq;*] Quinq; faces ante novam nuptam præferri solebant. Vide Alex. ab Alex. l. 2. c. 5.

Ib. *Lachrymoso*] Qui Orpheo præsertim lachrymas excuteret.

7 *Nullos*] Concussionem non sequebatur flamma. *Pineam quate tædam*, Catull.

Occidit

Occidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tænariâ eſt auſus deſcendere portâ.
Perq; leves populos ſimulachraq; functa ſepulchris
Perſephonem adiit, inamœnaq; regna tenentem
Umbrarum dominum; pulſiſque ad carmina nervis
Sic ait: O poſiti ſub terra numina mundi,
In quem recidimus, quicquid mortale creamur;
Si licet, & falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri.
Cauſa viæ conjux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit; creſcenteſque abſtulit annos.
Poſſe pati volui; nec me tentaſſe negabo.
Vicit amor. Supera Deus hic bene notus in ora eſt:
An ſit & hic, dubito; ſed & hic tamen auguror eſſe:
Famaque ſi veteris non eſt mentita rapinæ,
Vos quoq; junxit amor. Per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices oro properata retexite fila.
Omnia debemur vobis; paulumque morati,
Serius aut citius ſedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes. Hæc eſt domus ultima, voſq;
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Hæc quoque, cum juſtos matura peregerit annos,
Juris erit veſtri. Pro munere poſcimus uſum.

interiit, dente anguis illiſo in talum. Quam ubi vates Rhodopeïus ſatis deploravit in regione ſupera, ne non exploravet etiam Manes, auſus eſt deſcendere ad Stygem per portam Tanariam. Atque acceſſit ad Proſerpinam, & regem Umbrarum, habentem imperia triſtia per exiles populos & imagines potitas tumulis; atque chordis tactis ad verſus, ſic inquit; O Dii mundi ſiti ſub terra, in quem recidimus, quicquid producimur mortis obnoxium, ſi conceditur, & patimini dicere vera, omiſſis anfractibus ficti oris, non huc deſcendi ut cernerem atra Tartara, neque ut conſtringerem tres fauces monſtri Meduſæi hiſpidas anguibus. Uxor eſt cauſa itineris, in quam vipera preſſa ſparſit venenum, atque rapuit annos venientes. Cupivi poſſe ſufferre, neque diffitebor me conatum eſſe: Amor fuit valentior. Hic Deus eſt bene notus in regionibus ſuperis: neſcio an ſit etiam hic, ſed conjicio tamen etiam hic eſſe. Et ſi fama antiqui raptus non eſt falſa, Amor etiam vos ſociavit. Ego oro per loca plena pavoris, per hoc vaſtum Chaos, & ſilentium ampli imperii, revolvite fila accelerata Eurydices. Cuncta ad vos venire neceſſe eſt; & paululum morati feſtinamus tardius, aut maturius ad unam hanc domum. Omnes huc collimamus; hæ ſunt ſedes noviſſimæ, voſque habetis imperia generis humani maximè diuturna. Hæc etiam, cum matura abſolverit annos debitos, erit ſub veſtra ditione: petimus uſum Eurydices *pro beneficio.*

NOTÆ.

11 *Rhodopeïus*] Orpheus Thracius; nam Thraciæ mons eſt Rhodope altiſſimus.

13 *Styga*] Quæ inferorum palus, pro inferis ipſis poſita.

Ib. *Tænaria*] A Tænaro littore, de quo ſic Probus in 4. Georg. Tænaros eſt Laconiæ littus, in quo eſt ſpecus per quem Hercules exiſtimatur ad inferos deſcendiſſe, & Orpheus.

14 *Leves*] Umbras, ſeu Manes Corporibus carentes.

15 *Perſephonem*] *Proſerpina* eſt, inferorum regna, Ditis ſeu Plutonis conjux.

16 *Umbrarum dominum*] *Plutonem.*

22 *Meduſæi*] Cerberum dicit inferorum canem tricipitem, anguibus villorum loco horridum, Echidnæ ex Typhaone progeniem, à Meduſæ ſanguine ortum.

24 *Creſcentes*] Significat Eurydicen in juventutis flore è vita exceſſiſſe.

28 *Rapinæ*] Supra lib. 5 v. 386. Proſerpinam vidimus à Plutone raptam.

32 *Morati*] Heinſius cenſet ſcribendum *morata*; quia ab initio verſus dixit, *Omnia debemur*; & paulo ante, *quicquid mortale creamur.*

36 *Juſtos*] Hominum opinione *in ultis* ſunt anni eorum, qui citius de vita demigrant, dicunturq; ante diem rapi ſeu emeri.

Quod

Quod ſi fata negant veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi. Leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervoſq; ad verba moventem,
Exſangues flebant animæ. Nec Tantalus undam
Captavit refugam; ſtupuitque Ixionis orbis:
Nec carpſere jecur volucres; urniſque vacarunt
Belides: inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primum lachrymis victarum carmine fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas: nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare;
Eurydicenque vocant: Umbras erat illa recentes
Inter; & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul, & legem Rhodopeïus accipit heros,
Ne flectat retro ſua lumina, donec Avernas
Exierit valles; aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta ſilentia trames,
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca.
Nec procul abfuerint telluris margine ſummæ.
Hic, ne deficeret, metuens, aviduſque videndi,
Flexit amans oculos; & protinus illa relapſa eſt;
Brachiaq; intendens, prendiq; & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix arripit auras.
Jamq; iterum moriens non eſt de conjuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim ſeſe queretur amatam?
Supremumque Vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit; revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit gemina nece conjugis Orpheus;
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,

Quod ſi fata recuſant hoc beneficium pro uxore petitum, conſtitui non reverti: fruimini morte duorum. Anima pallida lugebant talia proferentem, & pulſantem citharæ chordas inter dicendum. Neque Tantalus captavit aquam effluentem, & rota Ixionis conſtitit. Neque aves laniarunt jecur Titii, & Belides abſtinuerunt urnis; & tu Siſyphe requieviſti ſuper tua ſilice. Tum primum aiunt vultus furiarum, delinitarum verſibus, irrigatos fuiſſe lachrymis: neque uxor regia, neque qui imperat inferis, poteſt repellere precantem; & arceſſerunt Eurydicen. Illa erat inter novas Umbras, atque acceſſit greſſu lento propter recentem *plagam. Heros Rhodopeïus ſimul accipit hanc, & legem, ne retrorſum ferat ſuos oculos, donec egreſſus ſit ex vallibus Avernis, vel munera fore inania. Collis acclivis, arduus, caliginoſus, plenus denſis tenebris, calcatur per tacita ſilentia. Neque longe diſtabant ab extremitate ſuprema terra. Tum timens* Orpheus, *ne illa deeſſet, atque cupidus videndi, retorſit oculos, & continuo illa revoluta eſt: atque porrigens brachia, & nitens corripere atque corripi, miſer nihil capit niſi mobilem aërem. Jamque iterum fato fungens, nihil quicquam eſt queſta de ſuo marito: quamobrem enim queretur ſeſe dilectam? atque dixit ultimum Vale, quod jam vix ille apprehenderet auribus: rurſuſque ad eundem, in quo jam fuit, locum relapſa eſt. Orpheus non aliter attonitus eſt duplici morte uxoris, quam qui pavidus intuitus eſt canem tria colla habentem, quorum mediam catenis*

NOTÆ.

41 *Flebant*] Vide Virgil Georg. 4. *Quin ipſæ ſtupuere domus*, &c. Ubi elegantiſſimè deſcribitur Orphei deſcenſus ad inferos, & quomodo manes muſica demulſerit.

Ib. *Tantalus*] Vide lib. 4. v. 458

42 *Ixionis*] De eo ſupra, Metam 4v. 461.

43 *Volucres*] Quæ Titii jecur exedunt; de quo etiam Metam. 4 v. 457.

44 *Belides*] Vide iterum Met. 4. v. 463.

Ib. *Siſyphe*] Metam. 4. v. 459.

46 *Eumenidum*] Met. 4. v. 451.

Ib. *Regia conjux*] Proſerpina, Plutonis uxor.

51 *Avernas*] Fuit Avernus Lacus Campaniæ, quem Plutoni vetuſtas fabuloſa, propter ſulphureas quas emittit exhalationes, dicatum credidit.

65 *Qui timidus*] Vir quidam fuit, qui cum metu Herculis in ſpeluncam ſeſe rece-

Colla

Colla canis vidit; quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe crimen traxit, voluitque videri
Olenos eſſe nocens: tuque, ô confiſa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem,
Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit.
Cura, dolorq; animi, lachrymæq; alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumq; Aquilonibus Hæmon.
Tertius æquoreis incluſum Piſcibus annum
Finierat Titan; omnemque refugerit Orpheus
Fœmineam Venerem; ſeu quod male ceſſerat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Jungere ſe vati, multæ doluere repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros tranſferre mares; citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

II. Collis erat, collemq; ſuper planiſſima campi
Area; quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. Qua poſtquam parte reſedit
Diis genitus vates, & fila ſonantia movit;

eſt ligatum; quem timor non prius omiſit, quam natura prior, ſilice per membra exorta: vel Olenus qui in ſe derivavit culpam, & voluit videri reus: tuque, ô miſera Lethæa, confiſa formæ tuæ; olim junctiſſima pectora, nunc ſaxa, quæ Ide aquoſa ſuſtinet. Portitor prohibuerit precantem, & fruſtra denuo tranſire nitentem. Ille tamen ſedit ſeptem diebus ad ripam, ſordidus, ſine pane. Sollicitudo & mœror animi, atque lachrymæ fuerant illi in eſcam. Poſtquam queſtus eſſet Deos inferorum eſſe ſævos, ſe recipit in excelſam Rhodopen, & Hæmon agitatum Borea. Sol tertio abſolverat annum comprehenſum piſcibus æquoreis; & Orpheus ſibi temperaverat ab omni fœminea Venere, ſive quod male illi verterat, ſive quod fidem obſtrinxerat. Multæ tamen maximopere cupiebant copulari cum vate, multæ ab illo neglectæ agre illud paſſæ ſunt. Ille etiam ſuaſit Thracibus populis amorem tranſmittere in molles pueros, & deripere primos flores citra juventutem & breve ver ætatis.

II. *Mons erat, & ſuper montem ſpatium campi planiſſimum, quod graminibus vireſcebat. Umbra ibi erat nulla; ubi poſtquam Diis ortus vates conſedit, & pulſavit nervos ſonoros,*

NOTÆ.

piſſet, unde capite inclinato proſpiceret, viſo Cerbero, quem ille trahebat, diriguit. De hoc proverbium extat δειλότερος παραλυτικοῦ. Vide Suidam.

65 *Medio*] Cerberi collo.

68 *Quique*] Olenus eſt Lethææ conjux, uxoris crimen, quæ ſe pulchritudine deabus præponere auſa fuerat, non veritus ſuum facere; quamobrem una cum illa in lapidem verſus eſt.

69 *Confiſa*] Turneb. lib. 1. 23. legit, *Tuque ô confixa figura*, atque interpretatur; Tu, ô Lethæa, cum figura tua in lapidem obriguiſti.

71 *Ide*] Mons Phrygiæ, plurimis fontibus ſcatens.

73 *Portitor*] *Charon*, qui Inferorum portui præeſt.

74 *Ripa*] Stygis.

76 *Erebi*] Ex Chao & Caligine progenitus fuit hic Lethi pater, qui ſæpiſſime pro ipſa inferorum ſede à Poëtis ſumitur.

77 *Hæmon*] Mons Thraciæ, Boreæ maximè obnoxius.

78 *Incluſum Piſcibus*] Piſcibus terminatum. Nam Piſces Zodiaci ultimum ſunt ſignum, annumque terminant. Significat igitur tres annos tranſiſſe à morte Eurydices.

Ib. *Æquoreis*] Ita veteres. Scribe nihilominus *æthereis*; de ſigno enim cœleſti hic agitur. *Heinſ.*

81 *Fidem dederat*] Sive, inquit Poëta, infelicis conjugii dolore, ſive quod ita uxori pollicitus eſſet, nullam fœminam mortua Eurydice Orpheus attigerat.

89 *Diis genitus*] Apolline ſcilicet & Muſa Calliope, ut plurimis placet.

Umbra

Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula tinus:
Vos quoque flexipedes hederæ veniſtis, & una
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ:
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus;
Grata Deum matri. Siquidem Cybeleïus Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
III. Adfuit huic turbæ metas imitata cupreſſus,

umbra adfuit loco. Non arbor Chaonia defuit, non ſilva Heliadum, non eſculus excelſis foliis, nec tilia læves, nec fagus, & caſta laurus, & coryli fragiles, & fraxinus idonea jaculis, & abies enodis, & ilex ſinuata glandibus, & platanus genialis, & acer diſcolor, & ſimul ſalices juxta fluvios, & lotos juxta aquas florens, & buxus ſemper virens, & exiles myricæ, & myrtus bicolor, & tinus cærulea baccis. Vos etiam hedera flexipedes adfuiſtis, & una vites pampineæ, & ulmi maritatæ vitibus, et Orni, et piceæ, et arbutus onuſta pomo rubenti, et palmæ flexiles præmia victoris, et pinus ſuccincta comas, atque hiſpida in faſtigio, placens matri Deorum. Siquidem Attis Cybeleïus ſpoliatus hominis figura, in hanc mutatus erat, et diriguit illo ſtipite.

III. *Cupreſſus ſpeciem exhibens pyramidum,*

NOTÆ.

90 *Umbra*] Quia arbores, cantus dulcedine illectæ illuc confluxerunt.

90 *Chaonis*] *Quercum* dicit, cujus generis arboribus Chaonia Epiri provincia, in qua etiam vocalibus quercubus celeberrima ſilva Dodonæa, imprimis abundat, à Chaone fratre Heleni dicta.

91 *Nemus Heliadum*] *Populos* dicit, in quas Heliades ſeu Solis filias Phaetontis ſorores mutatas fuiſſe ſupr. lib. 2. vidimus.

Ib. *Eſculus*] Arbor eſt glandifera, Jovi ſacra, cujus glandibus, nondum inventis frugibus, primi mortales pro eſca utebantur.

92 *Innuba*] Quia Daphne, quæ in laurum mutata eſt, nunquam Apollinis amoribus aurem præbere voluit.

95 *Genialis*] Genio & voluptati dicata. Virg. 4. Georg. *Miniſtrantem platanum potantibus umbram.*

Ib. *Coloribus impar*] *Acer* arbor eſt variis coloribus diſtincta, unde *acernæ* menſæ poſt citreas in pretio apud priſcos fuerunt.

96 *Lotos*] Arbor eſt Africæ familiaris, fructum ferens adeo gratum, ut hoſpitibus patriæ oblivionem inducere dicatur.

98 *Myrtus*] Arbuſcula eſt Veneri dicata, cujus altera parte folia paulo ad nigritiem vergunt.

Ib. *Tinus*] Laurus eſt ſilveſtris, cærula bacca, ut refert Plinius.

99 *Flexipedes*] Hedera vero, quæ Baccho ſacra, nodoſis & errabundis flagellis, tanquam flexis & curvis pedibus ſerpit.

100 *Amictæ*] Quia vites ulmis fulcire conſueverunt.

101 *Orni*] Eo nomine montanæ arbores quælibet intelliguntur, in ſpecie tamen fraxinus ſylveſtris.

102 *Lentæ*] Flexiles equidem Palmæ rami attamen oneri cedere neſcii: unde & victoribus, honoris cauſa, tribuebantur.

103 *Succincta*] Quia in vertice tantum frondes Pinus emittit.

104 *Deum matri*] Quæ Cybele eſt, ſeu Rhea, plurimis itemque aliis nominibus inſignita.

Ib. *Attis*] Qui puer Cybele adamatus, ſacriſque ſuis ea lege præpoſitus, ut caſtitatem ſervaret, cum in Segarithide nympha peccaſſet, in furorem verſus ſeſe exſecuit. Sibi inſuper manus violentas parabat; verum Deæ miſeratione in Pinum mutatus. Vide Cap. *Super alta vectus Attis*, &c.

106 *Metas*] Ejuſmodi etiamnum hodie pyramidata forma in hortis conſpicimus.

Nunc

Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: latèque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parilique ex ære nitebant
Auribus in geminis circum cava tempora baccæ.
Iſque metu vacuus, naturalique pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cypariſſe, tibi. Tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo reſidens, huc latus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.
Æſtus erat, mediuſque dies, Soliſque vapore
Concava littorei fervebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſa poſuit ſua corpora terra
Cervus, & arborea ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: &, ut ſævo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit. Quæ non ſolatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaque doleret,
Admonuit. Gemit ille tamen: munuſq; ſupremum
Hoc petit à Superis, ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;

nunc arbor, prius puer amatus ab illo Deo, qui aptat citharæ nervos et aptat arcui nervos, fuit ex eo numero. Namq; vaſtus cervus erat dicatus Nymphis tenentibus agros Carthæos; atq; ipſe præſtabat excelſas umbras ſuo capiti vaſtis cornibus. Cornua radiabant auro, atq; torques gemmati pendebant ex collo tereti defluentes in armos: Bacca argentea alligata fronti tenuibus loris agitabatur; atq; bullæ ex eodem ære fulgebant in ambabus auribus circum depreſſa tempora. Atq; is expers timoris, et omiſſo naturali metu, conſueverat colere domos, et exhibere collum palpandum etiam manibus ignotis. Sed tamen tibi placebat præ cæteris, Cypariſſe formoſiſſime ex natione Cea. Tu agebas cervum ad intacta pabula, et ad aquas puri fontis. Tu modo intexebas varios flores cornibus: modo eques ſedens in dorſo, huc et illuc vectus frena adhibebas ori facili capiſtris purpureis. Calor erat intenſus, et dies medius, atque brachia ſinuoſa Cancri littorei æſtuabant. Cervus laſſus demiſit corpus ſuum in terram gramineam: et captabat frigus ab umbra arborea. Puer Cypariſſus neſcius hunc tranſfixit telo acuto; atque ut vidit obeuntem crudeli plaga, decrevit velle obire. Quam conſolationem Apollo non inſinuavit? et hortatus eſt ut parce lugeret, et prout tam levis cauſa poſcit. Tamen ſuſpirat, et poſcit hoc ultimum donum à Diis, ut ſemper fleat. Jamque ſanguine exhauſto per immoderatas lachrymas, artus cœperunt mutari in viridem colorem;

Notæ.

107 *Nunc arbor*] Fuit Cypariſſus puer formoſiſſimus, Apollini gratus, qui cervum quem in deliciis habebat cum imprudens occidiſſet, tanto eſt affectus dolore, ut mori omnino vellet; quamobrem in Cupreſſum ab Apolline mutatus.

109 *Carthæa*] Id eſt, quæ ad Carthæam urbem ſpectarent. Fuit autem Carthæa una ex quatuor Ceæ inſulæ urbibus, Cypariſſi patria.

116 *Baccæ*] Margaritæ, Uniones.

120 *Ceæ*] Quæ Cycladum eſt una in mari Ægæo.

127 *Cancri*] Syderis Cœleſtis, quod poſtquam Sol eſt ingreſſus excitantur æſtus vehementiſſimi.

133 *Pro materia*] Cervo nimirum, cui non abſimilem reperire, cujus inſuper amiſſi dolorem plurimis aliis rebus lenire poſſet.

Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumptoque rigore
Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit, triſtiſque Deus, lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque dolentibus, inquit.
IV. Tale nemus vates attraxerat: inq; ferarum
Concilio medius, turbæ volucrumque ſedebat.
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine movit:
Ab Jove, Muſa parens (cedunt Jovis omnia regno,)
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta prius. Cecini plectro graviore Gigantas,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyrâ: pueroſque canamus
Dilectos Superis: inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe,
Quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti
Dignatur; niſi quæ poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora: percuſſo mendacibus aëre pennis
Abripit Iliaden. Qui nunc quoq; pocula miſcet,
Invitaque Jovi nectar Junone miniſtrat.

& crines, qui modo pendebant ex fronte candida, mutari in comam hiſpidam, atque duritie induta ferri verſus cœlum ſidereum tenui faſtigio. Deus mœſtus indoluit, atque inquit, deploraberis a nobis, et deplorabis alios, et aderis lugentibus.

IV. Poëta allexerat ejuſmodi ſilvam; & ſedebat medius in conſeſſu ferarum, & turbæ avium. Poſtquam ſatis tentavit nervos percuſſos pollice, atque cognovit ſonos diverſos convenire, quanquam varie ſonarent, hoc carmen voce modulatus eſt; Muſa mater, fac initium noſtris verſibus ab Jove: omnia cedunt Jovis imperio. Jovis numen ſæpe cantatum eſt à me antehac. Cantavi plectro ſublimiori Gigantas, & fulmina victricia disjecta per campos Phlegræos. Nunc opus eſt lyra molliore; atque dicamus pueros amatos a Diis, atque puellas correptas amoribus nefandis meruiſſe pœnam libidine. Rex Deorum olim flagravit deſiderio Ganymedis Phrygii: atque aliquid eſt repertum, quod Jupiter mallet ſe eſſe, quam id quod erat. In nullam tamen avem vult mutari, niſi qua poſſit geſtare ſua fulmina. Nec mora, aëre acto ſimulatis aquilæ *pennis aufert Iliaden: qui nunc etiam temperat pocula, atque offert nectar Jovi, nolente Junone.*

Notæ.

142 *Lugebis*] Hoc ex Romana conſuetudine dictum eſt. Nam (ut Servius ſcribit) cupreſſi rami ante fores domûs, in qua cadaver eſſet, ponebantur, ne quis per imprudentiam ingrediens pollueretur, unde illam inferis conſecratam, i. e. lacrymis & luctibus: vel, quod caſa nunquam revireſcit. Plinius Diti ſacram Cupreſſum ſcribit, eoque funebri ſigno ante domos poni ſolitam: eamque rogis adhiberi ſcribit *Varro* propter gravem Uſtrinæ odorem; tetri ex cadavere odoris amovendi cauſa. Plin. lib. 16. cap. 33.

148 *Parens*] Calliopem Muſam Orphei matrem fuiſſe ſupra diximus.

150 *Graviore*] Quali bella cantari decet.

Ib. *Gigantas*] Qui adverſus Deos bellum movere non ſunt veriti, ſicuti in primo vidimus.

151 *Phlegræis*] Quos alii in ea Macedoniæ parte quæ *Pallene* poſtea dicta eſt in peninſula, ad ſinum Thermaïcum; alii in Theſſalia, in Thracia, in Campania denique collocant, ubi forum Vulcani.

152 *Leviore*) Amoribus convenienti, ſono molliore.

153 *Puellas*] Qualis fuit Myrrha.

155 *Ganymedis*] Qui Trois Phrygiæ regis fuit filius.

158 *Quæ poſſit*] Aquila eſt, quæ in volucrum diviſione Jovi ceſſit, altius quam cæteræ aves volat, Solem fixis oculis audet intueri, fulmine non tangitur; imo Jovi fulmina miniſtraſſe dicitur cum adverſus Titanas proficiſceretur, quæ denique in cœlum relata fulmen unguibus tenere fingitur; hinc Jovis Armiger dicitur.

160 *Iliaden*] Ganymedem dicit Ili fratrem, Ilio oriundum.

161 *Invita*] Tum propter filiam Hebem à Jovis poculis, Ganymedis cauſa remotam; tum propter Amores.

V. Te

V. Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in æthere Phœbus,
Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent.
Qua licet, æternus tamen es: quotieſque repellit
Ver hyemem, Piſcique Aries ſuccedit aquoſo,
Tu toties oreris, viridique in ceſpite flores.
Te meus ante alios genitor dilexit, & orbis
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi,
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ.
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat;
Non tenuiſſe canes; non per juga montis iniqui
Iſſe comes: longaque alit aſſuetudine flammas.
Jamque ferè medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, ſpatioq; pari diſtabat utrimque;
Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivi
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aërias libratum Phœbus in auras
Miſit, & oppoſitas disjecit pondere nubes.
Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus: & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actuſque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſum ſubjecit in aëra tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æque,

V. *Apollo te etiam ſtatuiſſet in cœlo, Amyclide, ſi fata triſtia tempus indulſiſſent ſtatuendi. Tamen immortalis es, quantum licet; & quoties Ver fugat hyemem; atque Aries ſubſequitur piſcem aquoſum, tu toties appares, & flores in viridi gleba. Meus pater* Apollo *te amavit præ cæteris, & Delphi ſiti in medio orbe deſtituti ſunt rectore, dum Deus celebrat Eurotan, & Spartam nullis muris cinctam, neque citharæ neque ſagittæ illi curæ ſunt. Ipſe ſuæ divinitatis oblitus non renuit portare plagas aut tenere canes, aut ire comes per cacumina montis aſperi: atque fovet amorem longa conſuetudine. Jamque Sol erat ferè medius noctis præteritæ & ſubſequentis, & diſtabat utrimque æquali intervallo. Tollunt amictum à corpore & fulgent humore pinguis olei, atque veniunt in certamen vaſti diſci. Quem ante libratum Apollo jecit in aërem & diſcuſſit nubes objectas pondere. Pondus recidit in duram terram longo poſt tempore, & oſtendit illius peritiam, ſimul & vires. Continuo temerarius Tænarides, impulſus deſiderio ludi, feſtinabat tollere diſcum: at ſolida terra ſurſum jecit repercuſſum in aërem ſuper faciem tuam, Hyacinthe. Ipſe Deus æque expalluit,*

NOTÆ.

162 *Amyclide*] Hyacinthus eſt Amyclæ, Amyclarum in Laconia conditoris, filius.

165 *Aries*] Qui ſydus eſt in Zodiaco quod, relictis piſcibus, poſtquam Sol eſt ingreſſus, benignius radios ſuos ad nos tranſmittit, vernalemque tempeſtatem inchoat.

166 *Flores*] Quia in florem mutatus Hyacinthus.

168 *Medio*] Lutatius exponens illud Statii lib. 1. Thebaid. *Audiit & medius cœli Parnaſſius*, ſic ſcribit; Bene *medius*; nam cum Jupiter medium mundi locum vellet agnoſcere, duas Aquilas ab ortu & occaſu dimiſiſſe fertur, quæ volatu laſſæ in Parnaſſi vertice quieverunt, quem *Strabo* τὸν τῆς γῆς ὀμφαλὸν appellat: Vel quod Cataclyſmi tempore, *Terra fuerat diſcrimen & aſtris*. Lucan.

169 *Eurotan*] Qui fluvius eſt Laconiæ Amyclas Hyacinthi patriam præterfluens.

169 *Immunitam*] Quippe quam ſatis civium virtute cuſtoditam Lacedæmonii diu arbitrati ſunt.

170 *Citharæ & ſagittæ*] Quæ ſunt Apollinis inſignia.

174 *Medius Titan*] Meridies erat.

177 *Diſci*] Qui orbis fuit ex ferro, ære, lapide, ligno etiam; quem medium loro, amenti vice trajectum ita in ſublime jaci oportebat, ut intra præſcriptos fines deſideret.

183 *Tænarides*] Hyacinthus Lacon, à Tænaro Laconiæ promontorio ſic dictus.

184 *Dura*] Zephyrum Apollinis rivalem & ſibi in amore prælati vehementer flantem divertiſſe diſcum in pueri caput, ſcribunt Palæphatus lib. 1. & Tzetzes 1. Chil. 11. & Lucianus in Dialogo Apollinis & Martis.

Ac puer, ipſe Deus: collapſoſque excipit artus:
Et modo te refovet, modo triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes. Erat immedicabile vulnus.
Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum;
Nec ſe ſuſtineant; ſpectentque cacumine terram.
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix; humeroq; recumbit.
Laberis, Oebalide, primâ fraudate juventâ,
Phœbus ait: videoque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinuſque meum. Mea dextera leto
Inſcribenda tuo eſt. Ego ſum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe, vocari
Culpa poteſt; niſi culpa poteſt, & amâſſe, vocari;
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! ſed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt,
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit, quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbam,
Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.

ac puer; & tollit membra collapſa: & modo te refocit; modo abſtergit luctuoſas plagas; modo retinet ſpiritum erumpentem medicinis adhibitis. Artes nullius ſunt auxilii. Vulnus erat inſanabile. Quemadmodum ſi quis aiterat violas; vel papaver in horto riguo, aut lilia juncta ſubnigris caulibus; illa flaccida ſtatim demittant caput grave, neque ſe ſuſtineant, & capite demiſſo *reſpiciant terram: ſic facies moribunda languet, & cervix deſtituta viribus ipſa eſt ſibi oneri, & recidit in humerum. Cadis, Oebalide, private prima juventute, inquit Apollo, atque intueor tuam plagam,* quod eſt *meum crimen. Tu es dolor & flagitium meum: mea manus eſt inſimulanda de morte tua: ego ſum tibi cauſa obitus. Quod tamen eſt meum flagitium? niſi ſi poteſt dici flagitium luſiſſe; niſi ſi etiam poteſt dici flagitium dilexiſſe. Atque utinam mihi conceſſum eſſet mori pro te, vel tecum! ſed quoniam nos* Dii *prohibemur lege fatali,* ne unquam moriamur, *ſemper eris mecum atque manebis in ore non oblivioſo. Lyra tacta manu, verſus noſtri te laudabunt, & flos novus repræſentabis literis* in folio tuo *ſcriptis noſtros gemitus. Tempus etiam erit, quo heros ſtrenuiſſimus ſe adjiciat in hunc florem, & legatur eodem folio. Dum talia referuntur ore veridico Apollinis, ecce ſanguis, qui ſparſus per terram infecerat herbam, ceſſat eſſe ſanguis & flos ſplendidior purpura Tyria naſcitur, atque induit formam ſimilem ei, quam habent lilia; niſi color eſſet purpureus huic, niveus eſſet in illis.*

NOTÆ.

186 *Deus*] Apollo, qui mactatum puerum vidit.

196 *Oebalide*] Hyacinthum compellat, cui ab Oebalia Laconiæ urbe nomen illud.

199 *Inſcribenda*] Ut mortis cauſa habeatur.

203 *Tenemur*] Dii enim cum natura ſunt immortales, nullâ ratione vitam poſſunt deponere.

206 *Floſque*] Videtur namque ſyllaba *ai*, ſeu interjectio gemitum ſignificans, in Hyacintho flore quodammodo inſcripta.

207 *Heros*] Ajax Telamonius; è cujus ſanguine natus flos Hyacinthus, in cujus foliis prima ſyllaba, τὸ αἰαῖ inſcripta videtur, lib. 13. v. 396.

209 *Vero*] Quippe qui Delphis oracula tenebat.

211 *Tyrio*] Id eſt, pulcherrimo, cujuſmodi à Tyro Phœniciæ urbe celeberrima olim petebatur.

Non

Non ſatis hoc Phœbo eſt: is enim fuit auctor honoris.
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit: & ai, ai,
Flos habet inſcriptum: funeſtaq; littera ducta eſt.
Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon; honorq;
Durat in hoc ævi: celebrandaq; more priorum
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ.
VI. At ſi fortè roges fœcundam Amathunta metalli,
An genuiſſe velit Propœtidas; abnuit æque,
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiacaſve bidentes:
Hoſpes erat cæſus. Sacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exilio pœnam potiùs gens impia pendat,
Vel nece; vel ſi quid medium mortiſq; fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; in cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui:
Grandiaq; in torvos transformat membra juvencos.

Non ſatis eſt iſtud Apollini: namque is fuit cauſa honoris. Ipſe inſcribit ſuos gemitus foliis & flos habet inſcriptum ai, ai, & triſtis littera exarata eſt. Neque Sparten pudet tuliſſe Hyacinthon; & gloria perſtat uſque ad hoc tempus: atque Hyacinthia annua celebranda, ritu veterum, recurrunt praecedente pompa.

VI. *At ſi fortè exquiras ab Amathunte metallis abundante, an cupiat produxiſſe Propœtidas, perinde negat ac* negat *illos, quibus olim, frons erat ſcabra duplici cornu, unde etiam nomen habuerunt Ceraſtæ. Altare Jovis hoſpitalis erat ante horum oſtia, lugubre* causâ *ſceleris: quod ſi quis peregrinus vidiſſet infectum cruore, arbitraretur vitulos lactentes, vel oves Amathuſiacas illic caſas: ſed advena erat jugulatus. Ipſa alma Venus infenſa ſacris horrendis volebat deſtituere campos Ophiuſios & ſuas urbes. Verum, ait, quid loca dilecta, quid urbes meæ deliquerunt, quod vitium eſt in illis? Gens ſceleſta exſolvat potius pœnas exilio, vel morte, vel ſi quid medium eſt inter mortem & exilium. Atque id quid poteſt eſſe, niſi pœna mutatæ formæ? Dum incerta eſt, in quam figuram eos vertat, detorquet faciem ad cornua, atque admonita eſt hæc poſſe illis relinqui: & mutat vaſtos artus in truces juvencos.*

NOTÆ.

216 *Funeſta*] Qua in funeribus utuntur.

217 *Sparten*] Quod nomen non modo Hyacinthi patriæ ſeu urbi Spartæ, ſed ejuſdem aviæ Lacedæmonis uxori, ut Pauſanias tradit.

219 *Hyacinthia*] In Hyacinthi honorem quotannis celebrata.

220 *Amathunta*] Cypri urbem.

223 *Ceraſtæ*] *Ceraſtis* dicta eſt olim inſula Cyprus ob multa κέρατα ſeu promontoria: ex quo forte datus locus fabulæ. Quanquam alii ex incolarum feritate, vel etiam ex tumoribus quos illi in capite cornuum vice gerebant tractum crediderunt.

224 *Jovis*] Qui hoſpitibus, quos in tutela habet, jura dare creditus: unde & Hoſpitalis dictus: à Græcis Ξένιος.

225 *Lugubris ſceleris*] Hæc mendoſa eſſe dicit Heinſius, ſed in tribus MSS. invenit, *lugubris ſceleri*, i. e. ara lugens, luctum ferens, propter ſcelus in ea commiſſum. Si legatur *ſceleris*, ſubaudi *cauſa*, eodem prorſus ſenſu.

227 *Amathuſiacas*] *Cyprias*. Nam Cyprus *Amathuſia* etiam fuit appellata.

229 *Ophiuſia*] Cypria. Cujus tamen nominis, Cypro competentis, neque mentio ulla apud Geographos, neque ratio apud Interpretes.

232 *Gens impia*] Ceraſtæ.

VII. Sunt tamen obſcœnæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare Deam: pro quo ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur,
Utque pudor ceſſit, ſanguiſque induruit oris,
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſæ.
VIII. Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offenſus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ Natura dedit, ſine conjuge cœlebs
Vivebat: thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpit ebur: formamque dedit, qua fœmina naſci
Nulla poteſt: operiſque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies; quam vivere credas:
Et, ſi non obſtet reverentia, velle moveri:
Ars adeo latet arte ſua. Miratur, & haurit
Pectore Pygmalion ſimulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an ſit
Corpus, an illud ebur; nec ebur tamen eſſe fatetur.
Oſcula dat, reddique putat: loquiturque tenetque;
Et credit tactis digitos inſidere membris:
Et metuit, preſſos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictaſque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lachrymas. Ornat quoque veſtibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formoſa videtur.

VII. *Tamen turpes Propœtides non ſunt veritæ inficiari Venerem eſſe Deam: quamobrem ejus ira dicuntur primæ proſtituiſſe corpora cum pulchritudine. Poſtquam autem pudor ejectus eſt, & ſanguis oris diriguit, mutatæ ſunt in durum ſaxum levi differentia.*

VIII. *Quas quia Pygmalion viderat ætatem tranſigentes per crimen, deterritus vitiis, quæ natura indidit plurima ingenio muliebri, vivebat cœlebs abſque uxore, atque diu carebat ſocia thalami. Interea ſculpit feliciter ebur candidum mira arte, atque addidit ſpeciem, qua nulla puella poteſt naſci; & tactus eſt amore ſui operis. Vultus eſt veræ puellæ quam arbitreris vivere, & niſi prohibeat modeſtia, velle moveri: uſque adeo ars celatur arte ſua. Pygmalion miratur, & pectore concipit ardores erga corpus fictum. Sæpe admovet operi manus explorantes an illud ſit corpus an ebur: neque tamen agnoſcit eſſe ebur. Offert ſuavia, & credit reponi: & affatur, & tangit; & putat digitos infigi artubus tactis, & timet ne livor ſuccedat in membra preſſa. Et nunc blanditiis utitur, nunc illi porrigit conchas, & lapillos expolitos, dona accepta puellis, itemque aviculas, & flores diverſorum colorum, & lilia & pilas pictas, & guttas lapſas ab arbore Heliadum. Decorat quoque membra veſtibus, inſerit gemmas articulis, aptat amplos torques collo. Expolitæ margaritæ pendent ex auribus, redimicula ex pectore. Omnia ſunt decori, neque minus pulchra videtur nuda.*

NOTÆ.

238 *Sunt tamen*] Quamvis Ceraſtas in juvencos converterit Venus, Propœtides tamen auſæ ſunt eam negare Deam eſſe.

240 *Vulgáſſe*] Fabulæ locum dedit Cypriarum puellarum turpitudo, quæ, ut Herodotus & Juſtinus referunt, corporis quæſtu dotem comparare ſolitæ erant.

241 *Induruit*] Ut nihil erubeſcerent.

251 *Si non obſtet*] Argutè profecto & ad hujus ſimulachri ſtatuendam elegantiam appoſite, quod non natura, ſed pudore immotum facit.

253 *Simulati*] Ad virginis ſimilitudinem ſculpti.

263 *Heliadum*] Armillas & lineas ex electro ſeu ſuccino ſtillante à populis, in quas Phaëthontis ſorores verſæ ſunt.

Collo-

Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis;
Appellatque tori ſociam; acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneri, tota celeberrima Cypro,
Venerat; & pandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ;
Thuraque fumabant: cum munere functus ad aras
Conſtitit, & timide, Si Dii dare cuncta poteſtis;
Sit conjux opto, non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, ſimilis mea, dixit, eburneæ.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint; & amici numinis omen
Flamma ter accenſa eſt, apicemque per aëra duxit.
Ut rediit, ſimulachra ſuæ petit ille puellæ;
Incumbenſq; toro dedit oſcula. Viſa tepere eſt.
Admovet os iterum; manibus quoque pectora tentat:
Tentatum molleſcit ebur, poſitoque rigore
Subſidit digitis, ceditque, ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet, & timidè gaudet, falliq; veretur;
Rurſus amans, rurſuſq; manu ſua vota retractat.
Corpus erat: ſaliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius pleniſſima concipit heros
Verba; quibus Veneri grates agit; oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit; dataque oſcula virgo
Senſit, & erubuit; timidumq; ad limina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt Dea. Jamq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit; de quo tenet inſula nomen.
IX. Editus hoc ille eſt, qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. Procul hinc natæ, procul eſte parentes:

Hanc componit in ſtratis inſectis concha Sidonia, & vocat conſortem lecti, atque collocat collum demiſſum in mollibus plumis, tanquam poſſit ſentire. Dies Veneri ſacra, celeberrima tota Cypro aderat; & vaccæ candido collo habentes cornua curva circumdata auro, percuſſa procubuerant. Et thura fumabant cum donis exhibitis; conſtitit Pygmalion ad altaria, atque pavidè, Si Dii poteſtis omnia præbere, cupio ſit uxor, non auſus eſt dicere, puella eburnea, dicit ſimilis eburneæ. Cum Venus ſplendida adeſſet ſuis ſacris, cognovit quid illa vota ſignificant; atque in præſagium benevoli numinis flamma ter emicuit, & impulit verticem per auras. Poſtquam ille rediit, adit effigiem ſuæ virginis, atque devolutus in lectum, obtulit ſuavia. Viſa eſt tepere. Denuo os admovet; explorat etiam pectus manibus: ebur manu tractatum molleſcit, atq; omiſſa duritie, flectitur & cedit digitis, ſicut cera Hymettia remolleſcit ſole, atque facta pollice ducitur in multas figuras, & fit ductilis ipſo uſu. Dum hæret & cunctanter lætatur, & timet decipi; iterum amans, iterum manu tractat ſua deſideria. Erat corpus, vena exploratæ pollice micant. Tum verò heros Paphius excogitavit ornatiſſimas voces, quibus gratias agat Veneri; & denique tangit ora non jam *ultra facta ore ſuo: Atq; puella ſenſit ſuavia oblata, & erubuit; & erigens oculos timidos verſus oſtium, eodem tempore ſpectavit amantem, quo* primum ſpectavit *cœlum. Dea* Venus *adeſt connubio, quod* ipſa *paravit; atq; illa, cornibus lunaribus jam novies coactis in plenum orbem, peperit Paphon, de quo inſula habet nomen.*

IX. *Ille eſt hoc genitus, qui, ſi fuiſſet ſine prole, Cinyras potuiſſet reputari inter beatos. Horrenda referam. Filiæ, hinc longè* ſtate, *longè eſte parentes:*

NOTÆ.

267 *Concha*] Purpura Sidonia, ſeu Tyria.

273 *Munere*] Sacrificio.

279 *Flamma*] Felicis utique ominis erat, ubi in ſacris & libaminibus crebriùs, & altiùs emicarent ignis ſcintillæ & flammæ. 4. Georg. v. 385.

Ter flamma ad tecti ſummum ſubjecta reluxit,
Omine quo firmans animum, &c.

288 *Hymettia*] Ab Hymetto Atticæ monte optimi & laudatiſſimi mellis fertiliſſimo, dicta cera *Hymettia*.

290 *Paphius*] Pygmalion Cyprius, per Prolepſim ita appellatur.

298 *Editus hoc*] Micyllus legit, *Editus ex illo eſt*, aut *editus hinc ille eſt*; ut Cinyras non Pygmalionis, ſed Paphi filius accipiatur.

Aut,

Aut, mea ſi veſtras mulcebunt carmina mentes,
Deſit in hac mihi parte fides; nec credite factum:
Vel, ſi credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admiſſum ſinit hoc natura videri,
Gentibus Iſmariis, & noſtro gratulor orbi,
Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. Sit dives amomo,
Cinnamaque, coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Thura ferat, floreſque alios Panchaïa tellus,
Dum ferat & Myrrham. Tanti nova non fuit arbor.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha: faceſque ſuas à crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio tumidiſque adflavit Echidnis
E tribus una ſoror. Scelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. Undique lecti
Te cupiunt proceres, totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi, dum ne ſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit; fædoque repugnat amori:
Et ſecum, quo mente feror? quid molior? inquit.
Dii, precor, & Pietas, ſacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas: ſcelerique reſiſtite tanto;
Si tamen hoc ſcelus eſt. Sed enim damnare negatur
Hanc venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cætera dilectu. Nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo ſua filia conjux;
Quaſque creavit, init pecudes, caper: ipſaq; cujus

Vel, ſi mei verſus tangent veſtros animos, ne mihi credite in hac parte, neq; fidem habete facto: vel ſi fidem habeatis, credite etiam pœnam quæ ſecuta eſt factum. Si tamen Natura patitur hoc videri patratum, gratulor populis Thracibus & noſtris oris, gratulor huic terræ, quod diſtat ab illis regionibus, quæ protulerunt tantum monſtrum. Terra Panchaïa ſit opulenta amomo, & producat Cinnama, & coſtum ſuam, & thura ſtillata ex ligno, & flores alios, modo producat etiam Myrrham: Nova arbor non fuit tanti. Ipſe amor diffitetur ſua ſpicula tibi hoc amoris *vulnus dediſſe, Myrrha, atque immunes præſtat ſuas tædas ab iſto ſcelere. Altera ex tribus ſororibus tetigit te torre Stygio & viperis turgidis. Nefas eſt odio habere patrem: hic amor* patris *eſt majus flagitium, quam ſi* patrem *oderis. Nobiles undique lecti te optant; atque juventus concurrit ad pugnam pro* tuo *thalamo ex toto Oriente. Diſpice unum tibi ex omnibus, Myrrha, modo ne ſit pater unus inter omnes. Illa quidem cognoſcit, atque reſiſtit turpi amori; atque apud ſe, inquit, Quorſum abeo votis? quid conor? Dii, oro, atque Pietas, & jura ſacra parentum, avertite hoc nefas. Verum enim Pietas dicitur minime improbare hunc amorem; aliaque omnia animantia junguntur nullo diſcrimine: Neque videtur fœdum juvencæ ſuſtinere patrem tergo, ſua filia ſit uxor equo; atque caper inſilit in pecora quæ genuit; & volucris*

Notæ.

305 *Noſtro orbi*] Thraciæ. Nam Orpheus Thrax fuit.

Gentibus] Thraciæ noſtræ gelidæ, quæ non calet amore inceſto.

306 *Abeſt*] Quantum enim Thracia Orphei, qui hæc loquitur, patria à Cypro, Arabia deinde quo confugit Myrrha, diſſita eſt.

307 *Amomo*] Qui frutex eſt exoticus laudatiſſimi odoris.

308 *Coſtum*] Frutex eſt etiam gratiſſimi odoris.

309 *Panchaïa*] Arabiæ eſt felicis pars felicisſima, non procul à Sinus Arabici oſtio.

310 *Tanti*] Ut per nefandam libidinem in eam arborem Myrrha mutaretur.

313 *Stipite*] Face infernali.

Ib. *Echidnis*] Viperis, quibus furiæ caput præſertim habent horridum.

314 *Soror*] Tiſiphone, Alecto, ſeu Megæra.

318 *Unus*] Pater.

Semi-

Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices, quibus iſta licent! humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura remittit,
Invida jura negant. Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram, quod non naſci mihi contigit illic,
Fortunâq; loci lædor! quid in iſta revolvor?
Spes interdictæ diſcedite. Dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. Ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ; Cinyræ concumbere poſſem.
Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaq; damno
Eſt mihi proximitas. Aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patrioſque relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam. Retinet malus error amantem;
Ut præſens ſpectem Cinyram tangamq; loquarq;
Oſculaque admoveam, ſi nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, ſentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue ſorores,
Quas facibus ſævis oculos atque ora patentes
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Paſſa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipſa vetat. Pius ille, memorque
Juris. Et ô vellem ſimilis furor eſſet in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipſa,
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa filet primò: patriiſque in vultibus hærens,
Æſtuat: & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat; ſiccatque genas; atque oſcula jungit:

concipit ex illo, cujus ſemine creata eſt. Beati quibus iſta ſunt conceſſa! Solicitudo humana invexit leges perverſas: & jura maligna prohibent, quod natura concedit. Dicuntur tamen eſſe nationes, inter quas & mater rem habet cum filio, & filia cum patre; atque pietas augetur duplici amore. Me infelicem, quod mihi non obvenit illic gigni, atque male mihi eſt ſorte loci! quamobrem ea cogito? Spes prohibitæ procul abite. Ille eſt dignus diligi, ſed tanquam genitor. Adeoque niſi eſſem nata magni Cinyræ, poſſem jungi cum Cinyra. Nunc quia tam meus eſt pater, *non poteſt eſſe meus* maritus: *atque ipſa propinquitas eſt mihi diſpendio. Magis valerem ſi eſſem aliena. Fert animus hinc longe diſcedere, atque deſerere fines patrios, modo ut vitem nefas. Turpis amor retinet amantem, ut adſtans videam Cinyram, & tangam, & colloquar, & adhibeam ſuavia, ſi nihil præterea permittitur. Potes autem ſperare aliquid aliud, puella ſceleſta? Neq; ſentis, quot perturbes jura & nomina? Tunc eris & pellex genitricis, & adultera patris? Tune ſoror filii, atque diceris mater fratris? Neq; reformidabis ſorores comatas nigris ſerpentibus, quas pectora conſcia vident irruentes in oculos, atque vultus tædis feralibus? At, tu, dum non admiſiſti ſcelus corpore, ne admitte animo; neve fœda jura Naturæ invictæ coitu prohibito. Finge* te *cupere: rei ipſius* turpitudo *prohibet. Ille ſanctus, & ſervantiſſimus æqui; & ô cuperem, par eſſet veſania in illo. Abſolverat: at Cinyras, quem magnus numerus procorum cogit ambigere, quid agat, exquirit ab ipſa, prolatis nominibus, cujus viri optet eſſe. Illa primò tacet, atq; ſtupens in facie paterna, ardet, & opplet oculos calidis lachrymis. Cinyras putans hæc eſſe ſigna metus puellaris, jubet à lachrymis temperare, & abſtergit genas, atq; ſuavia dat.*

NOTÆ.

331 *Gentes*] Hi ſunt Troglodítæ Æthiopes, qui & uxores habent communes, & brutorum more vivunt.

339 *Mens*] Pater nempe.

339 *Mens*] Conjux.

340 *Proximitas*] Sanguinis & generis propinquitas.

349 *Sorores*] Furias, ſcelerum ultrices.

Myrrha datis nimium gaudet: conſultaq; qualem
Optet habere virum, Similem tibi dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curaſque, & pectora ſomnus
Solverat. At virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito; furioſaq; vota retractat.
Et modo deſperat, modo vult tentare; pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit; utq; ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quo cadat, in dubio eſt; omnique à parte timetur;
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque ſumit utroque.
Nec modus, aut requies, niſi mors, reperitur amoris.
Mors placet. Erigitur; laqueoque innectere fauces
Deſtinat; &, zonâ ſummo de poſte revinctâ,
Care, vale, Cinyra, cauſamq; intellige mortis,
Dixit; & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeratque fores: mortiſque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueiq; requirere cauſam.
Muta ſilet virgo, terramque immota tuetur;
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus; canoſque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut ſibi committat, quicquid dolet. Illa rogantem
Averſata gemit. Certa eſt exquirere nutrix;
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit; opemq;
Me ſine ferre tibi. Non eſt mea pigra ſenectus.

Myrrha effuſe lætatur datis oſculis, *atq; interrogata qualem maritum cupiat habere; Tibi parem, ait. At ille probat verba non intellecta; atque, inquit, Eſto ſemper tam pia. Puella ſibi conſcia flagitii, dejecit oculos in* terram, *ad prolatum nomen pietatis. Nox erat media; atque ſopor oppreſſerat ſollicitudines & pectora hominum. At puella Cinyreïa experrecta æſtuat amore, quem vincere non poterat, & revolvit deſideria inſana. Et modo deſpondet animo; modo vult periculum facere; & pudet, & cupit: neque reperit quod incipiat. Atque ut alta pinus percuſſa bipenni, incerta eſt in quam partem ruat, cum ictus ultimus ſupereſt; atq; metuitur ab omni latere: ita mens incerta, vario affectu emota, huc atque illuc vacillat, & impellitur utroque. Neque finis aut requies amoris inventur, niſi obitus. Obitus placet. Exſurgit, atque parat gulam premere laqueo; & cingulo ad ſupremum poſtem alligato. Dilecte Cinyra, vale, inquit; atq; ſcias te cauſam* eſſe *necis: atq; accommodabat laqueum collo pallenti. Audiunt ſtrepitum vocum permeaſſe ad fideles aures nutricis cuſtodientis fores alumnæ. Exilit anus, atque aperit januam; & intuens inſtrumenta necis decretæ, eodem tempore vociferatur, ſeque plangit, & veſtes diſcerpit, atq; frangit laqueos dereptos collo. Tum denique ſpatium fuit ejulandi, & amplectendi, atque petendi cauſam ſuſpendii. Puella tanquam muta tacet, atq; hærens ſpectat terram, et dolet conatus tardæ mortis, à nutrice deprehenſos eſſe. Urget vetula* ut revelet; *atque detegens capillos ſuos albos, et vacuas mammas, orat per incunabula et prima nutrimenta, ut ſibi credat quicquid moleſtum eſt. Illa repellens orantem, ſuſpirat. Nutrix obfirmata eſt ſciſcitari; neque modo promittere fidem, ſed etiam auxilium. Indica, ait, atque patere me tibi ſuccurrere: Mea ſenectus non eſt iners.*

Notæ.

365 *Non intellectam*] Non eo quidem ſenſu, quo dicebat Myrrha.

380 *Cinyra*] Amatorié; nam patris nomen amanti invidioſum.

382 *Nutricis*] Nutricem hanc Liberalis 24 Fab. appellat Hippoliten.

385 *Inſtrumenta*] Zonam laquei vice ſummo de poſte vinctam.

Seu

Seu furor eſt, habeo quæ carmine ſanet, & herbis:
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu.
Sive eſt ira Deûm, ſacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certè fortuna domuſque
Soſpes, & in curſu eſt: vivunt genitrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, Suſpiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas; aliquemq; tamen præſentit amorem.
Propoſitiq; tenax, quodcunque ſit, orat, ut ipſi
Indicet; & gremio lachrymantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Senſimus, inquit, amas; & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi; nec ſentiet unquam
Hoc pater. Exſiluit gremio furibunda, torumq;
Ore premens, diſcede, precor; miſeroque pudori
Parce, ait. Inſtanti, diſcede, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam: ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus; tremulaſque manus anniſq; metuq;
Tendit; & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ.
Et modo blanditur; modo, ſi non conſcia fiat,
Terret; & indicium laquei, cœptæque minatur
Mortis; & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lachrymiſque implevit obortis
Pectora nutricis; conataque ſæpe fateri,
Sæpe tenet vocem; pudibundaque veſtibus ora
Texit: &, O, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus; & gemuit. Gelidos nutricis in artus,
Oſſaque (ſenſit enim) penetrat tremor; albaq; toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, ſi poſſet, amores,
Addidit. At virgo ſcit ſe non falſa moneri,
Certa mori tamen eſt; ſi non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo, non auſa, parente,

Sive eſt amor, habeo medicinam, quæ carmine & graminibus tibi medeatur. Sive aliquis læſerit te, purgaberis ritu magico. Sive eſt ira Deorum, ira eſt mollienda ſacris. Quid amplius conjiciam? Certè fortuna & domus eſt integra, atque florens: pater & mater vivunt. Myrrha trahit gemitus ab infimo pectore, audito patre. Neque nutrix adhuc intelligit animo ullum ſcelus; nihilominus prævidet aliquem amorem: atque obfirmata mente precatur, ut ſibi confiteatur quodcumque ſit, atque tollit flentem ſinu vetulo; & ſic complectens collum debilibus brachiis, Advertimus, ait, amore correpta es; &, omitte metum: mea induſtria tibi erit utilis ad hanc rem. Neque parens unquam iſtud advertet. Veſana ſeſe proripuit ex ſinu, & urgens lectum facie, Quæſo, inquit, egredere, & ignoſce deflendo pudori. Egredere, inquit, cum magis illa urgeret, aut omitte ſciſcitari quamobrem mihi ægrè ſit: quod cupis cognoſcere, eſt nefas. Vetula exhorreſcit, & tollit manus trementes ætate & timore; & ſupplex devolvitur ante pedes alumnæ. Et nunc blanditur, nunc metum injicit, niſi fiat conſcia; & minatur indicium ſuſpendii & necis tentatæ; atque pollicetur obſequium amori concredito. Illa erexit cervicem, implevit gremium nutricis lachrymis prorumpentibus; et cum ſæpe tentaſſet confiteri, ſæpe opprimit vocem, et velavit vultus verecundos amictu; et, ô, inquit, beatam matrem marito? Hactenus; et ſuſpiravit. Pavor currit per membra frigida, et per oſſa nutricis, namque rem cognovit; et candida coma ſtetit arrecta toto capite rigidis crinibus. Atque plurima ſubjecit, ut, ſi liceret, depelleret nefandos amores. At puella conſcia eſt, non falſa eſſe quæ nutrix monet; tamen conſtituit mori, niſi potiatur dilecto. Vive, inquit hac, potieris tuo, verita dicere, patre;

NOTÆ.

401 *In curſu eſt*] *Fortuna domus tuæ adhuc ſalva eſt, et manebit.* Locutio noſtro perquam familiaris. Sic Pont. 4. Eleg. 11.
Dum dolor in curſu eſt, dum petit æger opem.

407 *Colla*] Al. *Nata*. Alumnæ enim à Nutricibus appellabantur *Natæ*; & illæ contra ab alumnis *Matres*. Ut paſſim apud Tragicos.

417 *Indicium laquei*] Minatur ſe indicaturam patri, quod ſe ſuſpendere voluerit Myrrha,

Dicere, conticuit: promiſſaq; numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum:
Perque novem noctes Venerem tactuſq; viriles
In vetitis numerant. Turba Cenchreïs in illa
Regis adeſt conjux; arcanaque ſacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram malè ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores;
Et faciem laudat. Quæſitis virginis annis,
Par, ait, eſt Myrrhæ. Quam poſtquam adducere juſſa eſt,
Utque domum rediit. Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. Infelix non toto corpore ſentit
Lætitiam virgo; præſagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. Tanta eſt diſcordia mentis.
Tempus erat quo cuncta ſilent; interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa ſuum. Fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia ſidera nubes;
Nox caret igne ſuo. Primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata; ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen; & tenebræ minuunt, noxq; atra pudorem.
Nutriciſq; manum læva tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangit;

obmutuit, & confirmat promiſſa ſacramento. Matres celebrabant ſolennia illa ſacra piæ Cereris, quibus indutæ corpus candido amictu, offerunt coronas ſpiceas primitias ſuarum frugum; atque recenſent inter prohibita Venerem & tactus viriles per novem noctes. Cenchreis regis uxor adeſt in ſolenni hoc cœtu, atque celebrat feſta ſecreta. Dum igitur torus vacuus legitima conjuge, perverſe officioſa nutrix nacta Cinyram vino oppreſſum, indicat illi veros filiæ amores nomine ficto alterius; & prædicat formam. Ætate puellæ ab eo petita, inquit, ſimilis eſt Myrrhæ. Quam poſtquam juſſa eſt adducere, atq; rediit domum; Lætare, ait, mea alumna: Vicimus. Miſera puella non ſentit gaudium per totum corpus, & pectus ominoſum luget. Sed tamen etiam gaudet, tanta eſt diſſenſio animi. Tempus erat quo omnia conticeſcunt, & Bootes verterat currum temone obliquo inter boves ſeptentriones. Illa accedit ad flagitium ſuum. Luna aurea diſcedit ex cœlo: Nubes atræ condunt aſtra latitantia; nox caret luce ſua. Icare, jam primum velas vultus; tuque, Erigone, ob pium amorem patris morti devota. Ter fuit repreſſa omine pedis lapſi: ter bubo feralis præſagio fuit cantu funereo. Nihilominus abit; et tenebræ atque nox caliginoſa minuunt pudorem. Atque tenet manum nutricis ſiniſtra; altera tenet viam obſcuram manus *agitatione. Jam tangit oſtium cubiculi,*

Notæ.

432 *Illa*] Nam & aliæ fuerunt.

436 *Adeſt*] Heinſius vult *abeſt*; atque ita plerique omnes, & tunc *arcana* exponas *privata*, ſc. domi. Sed quia in Cereris ſacris (quæ Græcis *Eleuſinia* & *Theſmophoria*, Romanis *Cerealia* appellantur) tanta erat taciturnitas, ut quidpiam evulgare nefas duceretur, ideo noſter ea vocat *arcana*, atque his Cenchreis *adeſt*.

446 *Triones*] Redi ad lib. 2. v. 171.

447 *Bootes*] De eo etiam l. 2. v. 176. Mediæ autem noctis tempus hac periphraſi indicatur.

448] *Fugit*] Quia, ne tantum Myrrhæ ſcelus videret, inter nubes ſeſe occultavit.

450 *Icare*] Icarus ab aliis dicitur pater Erigones, qui à paſtoribus occiſus huc tam aſperi doloris fuit cauſa, ut ſibi laqueo mortem conſciverit. Ille autem Jovis miſeratione in cœlum tranſlatus, ſignum effecit, quem Booten appellamus, Erigone veró Virginem. Nota autem quod pios & caſtos Poëta elegit, qui tantum nefas Myrrhæ perhorreſcerent.

452 *Offenſi*] Ter enim, cum ad cubiculum patris duceretur, offendit pedes, quod eam à tanto ſcelere revocare videretur.

Jam

Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
Poplite ſucciduo genua intremuere; fugitque
Et color, & ſanguis: animuſque relinquit euntem.
Quoq; ſuo propior ſceleri, magis horret, & auſi
Pœnitet; & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit,
Iſta tua eſt, Cinyra: Devotaque corpora junxit.
Accipit obſcœno genitor ſua viſcera lecto;
Virgineoſque metus levat, hortaturque timentem.
Forſitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat & illa, Pater; ſceleri ne nomina deſint.
Plena patris thalamis excedit, & impia diro
Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat: Nec finis in illa eſt.
Cum tandem Cinyras, avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine vidit
Et ſcelus, & natam. Verbiſque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit enſem.
Myrrha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
Intercepta neci; latoſque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ,
Cum tandem terrâ requievit feſſa Sabæâ.
Vixque uteri portabat onus. Tum neſcia voti,
Atque inter mortiſque metus, & tædia vitæ,
Eſt tales complexa preces: O ſi qua favetis
Numina confeſſis; merui, nec triſte recuſo
Supplicium. Sed, ne violem vivoſq; ſuperſtes,
Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis;
Mutatæque mihi vitamque necemque negate.
Numen confeſſis aliquod favet. Ultima certè
Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit; ruptoſq; obliqua per ungues
Porrigitur radix longi firmamina trunci:

jamq; aperit januam, jam introducitur, at genua illi tremuerunt poplite vacillante; jamq; color & ſanguis evaneſcit, & animus deſtituit accedentem. Et quo vicinior flagitio magis timet, & pœnitet incepti, & cuperet poſſe redire non cognita. Anus perducit dubitantem manu; & cum illam patri daret admotam ſublimi lecto, Accipe, inquit, iſta tua eſt, Cinyra, & junxit corpora execranda. Pater excipit turpi toro ſua præcordia, atque minuit timorem puellarem, & animos addit metuenti. Forte & vocet Filiam ratione ætatis, atq; illa appellet patrem: ne deſiderentur nomina flagitio. Gravida ex patre diſcedit ex cubiculo, & geſtat alvo ſemina neſanda, atque fert flagitia concepta. Nox ſequens iterat flagitium; neque eſt finis in illa: Cum denique Cinyras cupidus cognoſcere amantem poſt tot congreſſus, admoto lumine, ſpectavit & neſas & filiam; atque ſermone repreſſo per dolorem, deripit gladium coruſcum vagina pendenti. Myrrha prorumpit, mortem vitans & beneficio tenebrarum & caliginoſæ noctis, atq; errans per vaſtos campos, præterit Arabas palmiferos, & agros Panchæos. Atque vagata eſt per novem menſes lunares, cum deniq; laſſa requievit in tellure Sabæa. Vixque geſtabat pondus alvi. Tum ignara quid optet, atque inter pavores mortis & tædia vitæ, hujuſmodi concepit preces: O ſiqui Dii eſtis propitii confitentibus, digna ſum atroci ſupplicio, neque detrecto: Verum ne & offendam vivos vita fruens, & mortua fato functos, excludite utroque regno, atque tollite mihi transformatæ & vitam & mortem. Aliquis Deus favet iis qui crimen confitentur. Certè noviſſima preces nacta ſunt propitios Deos: Nam terra inducta eſt pedibus loquentis; & radix tortuoſa, quæ eſt firmitas proceri ſtipitis, ſerpit per ungues diviſos;

NOTÆ.

478 *Arabas*] Aſiæ ſunt populi, Cypro oppoſiti; apud quos palmarum copia.

Ib. *Panchæa*] Arabica. Eſt enim Panchaia regio Arabiæ fœlicis.

480 *Sabæa*] Quæ Aſiæ eſt regio, ad ſinum Arabicum, thuris, myrrhæ, aliorumque odorum fertilis.

486 *Ambobus*] Et vivorum, & mortuorum.

Oſſa-

Ossaq; robur agunt: mediaque manente medulla
Sanguis & in succos; in magnos brachia ramos;
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamq; gravem crescens uterum perstrinxerat arbor;
Pectoraque obruerat, collumq; operire parabat; 496
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subsedit; mersitque suos in cortice vultus.
Quæ, quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen; & tepidæ manant ex arbore guttæ. 500
Est honor & lachrymis; stillataq; cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.
X. At malè conceptus sub robore creverat infans;
Quærebatque viam; qua se, genitrice relicta,
Exsereret. Media gravidus tumet arbore venter. 505
Tendit onus matrem; nec habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis; curvataque crebros
Dat gemitus arbor; lachrymisq; cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes; 510
Admovitq; manus, & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; & fissa cortice vivum
Reddit onus; vagitq; puer: quem mollibus herbis
Naïades impositum lachrymis unxere parentis.
Laudaret faciem livor quoque: Qualia namq; 515
Corpora nudorum tabulâ pinguntur amorum,
Talis erat. Sed, ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis ætas;
Et nihil est annis velocius. Ille sorore 520
Natus avoque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modo formosissimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est:

Et ossa protrudant lignum; medulla permanente media sanguis mutatur in humorem, lacerti in vastos ramos, digiti in tenues; cutis induratur cortice. Jamq; arbor crescens coarctaverat plenum ventrem, & oppressérat pectus, atque festinabat obvolvere collum. Illa non est passa retardationem, atque se demisit occurrens ligno succrescenti; & occultavit suam faciem in libro. Quæ tametsi perdidit antiquos sensus cum corpore, nihilominus lachrymatur, & guttæ calidæ exsudant ex arbore. Lachrymæ quoque sunt in honore; & succus Myrrhæ expressus per librum retinet nomen Dominæ, neque silentio premetur ulla ætate.

X. *At puer flagitiose conceptus auctus erat sub ligno, & quærebat iter, quo prorumperet, & matrem relinqueret. Plenus uterus turgescit in media arbore. Sarcina instat matrem; neq; dolores habent suas voces; neq; Lucina potest appellari verbis parturientis. Similis est tamen enitenti, & arbor curvata frequenter gemit, & irrigatur lachrymis defluentibus. Lenis Lucina adfuit ramis pressis, & adhibuit manus, & pronunciavit voces fœtum expellentes. Arbor diffinditur, & diviso libro profert sarcinam; atque infans vagit, quem Naïades imbuerunt lachrymis matris, postquam collocassent in molli gramine. Ipsa invidia non potuit non laudare vultus pulchritudinem. Nimirum talis erat, qualia corpora nudorum amorum exhibentur in tabula picta. Sed ne ornatus pariat differentiam, vel adjice huic leves pharetras, aut tolle illis,* & erunt omnia similes. *Anni volucres tacitè effluunt nobis non cogitantibus, neque est quicquam illis celerius. Ille ortus sorore atque avo suo, qui nuper abditus arbore, nuper erat in lucem editus, modo puer pulcherrimus, nunc juvenis, nunc pulchrior est seipso:*

Notæ.

492 *Ossaque robur agunt*] Hoc est, Ossa in lignum crassius convertuntur.

498 *Subsedit*] Moræ impatiens, seipsam Myrrha præ dolore sub corticem occultavit.

500 *Flet*] Ad Myrrhæ arboris naturam alludit, quæ arbor sponte etiam & illæsa guttas, quas *Stactas* vocant, pretiosissimamq; Myrrham emittit. *Plin.*

Jam

Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius extanti deſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum Dea repulit. Altius actum
Vulnus erat ſpecie: primoque fefellerat ipſam.
Capta viri formâ non jam Cythereïa curat
Littora; non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamq; Cnidon, gravidamve Amathunta metalli.
Abſtinet & cœlo; cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet; huic comes eſt: aſſuetaq; ſemper in umbra
Indulgere ſibi, formamque augere colendo,
Per juga, per ſilvas, dumoſaque ſaxa vagatur
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ;
Hortaturque canes; tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum,
Aut agitat damas; à fortibus abſtinet apris.
Raptoreſq; lupos, armatoſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas (ſi quid prodeſſe monendo
Poſſit,) Adoni, monet. Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit; in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo:
Neve feras, quibus arma dedit natura, laceſſe;
Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
Setigeroſq; ſues, oculoſque animoſque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri;
Impetus eſt fulvis & vaſta leonibus ira:
Inviſumq; mihi genus eſt. Quæ cauſa, roganti;

nunc etiam gratus eſt Veneri, atque vindicat amores genitricis. Namque dum puer pharetratus præbet ſuavia parenti, imprudens vulneravit ejus *pectus ſagitta prominente. Dea vulnerata manu rejecit filium. Plaga erat profundior quam videbatur, atq; primò ipſam latuerat. Correpta pulchritudine viri, jam contemnit oras Cythereïas: non revertitur Paphon circumdatam profundo mari; aut Cnidon piſcoſam, aut Amathunta abundantem metallo. Relinquit etiam cœlum. Adonis anteponitur cœlo. Hunc tenet; hunc comitatur: & quæ ſolita erat ſemper ſibi placere in umbra, & otio, atq; augere pulchritudinem colendo, errat per cacumina* montium, *per nemora, & rupes, ſentibus hiſpidas, nuda genu, atque habens veſtes collectas ad modum Dianæ. Atq; inſtigat canes, & perſequitur animalia quæ ſine magno periculo poſſint capi, aut veloces lepores, aut cervum cornibus ſublimem, aut damas. Recedit a cruribus apris. Effugit lupos rapaces, & urſos inſtructos unguibus, & leones expletos cæde armenti. Hortatur te etiam, Adoni, ut hos metuas, ſi quid poſſit promovere hortando. Atque, inquit, Eſto acer in timidas* feras: *Fortitudo non eſt ſecura adverſus audaces. Noli eſſe imprudens meo damno, juvenis; neve irrita feras, quibus natura tribuit tela; ne tua laus mihi magno veneat. Neque anni, neque forma, neq; ea quæ Venerem denuſerunt, tangunt leones, & apros ſetoſos, & oculos & ferocitatem ferarum. Sues aſperi gerunt fulmen in obliquis dentibus: Eſt impetus & acris ira fulvis leonibus; atque genus eſt mihi odioſum. Quamobrem, afferam rationem petenti,*

NOTÆ.

524 *Ignes*] Quos, ut refert Apollodorus, Venus Myrrhæ à qua contemnebatur, immiſerat.

525 *Puer*] Amor Veneris.

529 *Cytherea*] Cythera inſula juxta Cretam, Veneri dicata, quod è ſpuma maris nata, ad eam primum concha perveniſſe fertur.

531 *Cnidon*] Urbs fuit in Cariæ promontorio, Veneri ſacra, quo ad videndum Deæ ſignum, quod ſculpſerat Praxiteles, undique olim confluebant.

538 *Pronos*] *In fugam propenſos*; quibus etiam natura pedes anteriores finxit breviores.

550 *Fulmen*] Quia vis fulminea eſſe videtur, ita obvia quæque dentibus apri proterunt. Vide. l. 1. v. 305.

Dicam,

Dicam, ait; & veteris monſtrum mirabere culpæ.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit; & ecce
Opportuna ſuâ blanditur populus umbrâ;
Datque torum ceſpes. Libet hac requieſcere tecum,
Et requievit, humo: preſſitq; & gramen, & ipſum.
Inque ſinu juvenis poſita cervice renidens
Sic ait, ac mediis interſerit oſcula verbis.
XI. Forſitan audieris aliquam certamine curſus
Veloces ſuperaſſe viros. Non fabula rumor
Ille fuit: Superabat enim. Nec dicere poſſes,
Laude pedum, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti Deus huic de conjuge, conjuge, dixit,
Nil opus eſt, Atalanta, tibi. Fuge conjugis uſum;
Nec tamen effugies; teq; ipſa viva carebis.
Territa ſorte Dei per opacas innuba ſilvas
Vivit; & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec ſum potiunda, niſi, inquit,
Victa prius curſu. Pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. Ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis: ſed (tanta potentia formæ eſt:)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſus ſpectator iniqui;
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi fœmina fias,
Obſtupuit: tollenſque manus, Ignoſcite dixit,
Quos modo culpavi; nondum mihi præmia nota,
Quæ petieretis, erant. Laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat;
Invidiâque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.

inquit; & mirabere prodigium ex antiquo ſcelere ortum. Verum labor inſuetus jam me defatigavit; atque ecce populus umbra invitat nos ſua umbra, & ceſpes præbet lectum. Placet requieſcere tecum in hoc ſolo, atque requievit; & in herbam atque in ipſum reclinavit. Atque feſtiva demiſſo capite, in gremium juvenis ſic ait; ac interponit ſuavia mediis verbis.

XI. *Forte audieris quandam* puellam *vicisſe vivos celeres certamine curſus. Ille rumor non fuit falſus, nam* mehercule *vicit. Neque poſſes cognoſcere eſſetne melior virtute pedum, an laude pulchritudinis. Cum interrogaret Deum de marito; nihil, inquit, tibi opus eſt marito, Atalanta. Vita uſum mariti. Neque tamen vitabis; atq; adhuc viva tua forma privaberis. Attonita reſponſo Dei, vitam agit cœlibem per obſcura nemora; atque ſæva à nuptiis ſuis deterret importunum numerum procorum* duram illis proponendo *legem; neque, ait, ſum obtinenda, niſi ante ſuperata ſim curſu. Certate mecum pedibus. Uxor & thalami cedent in mercedem ei, qui me curſu vicerit; mors* erit *præmium lentis: ea ſit conditio contentionis. Illa quidem crudelis: ſed tanta eſt vis pulchritudinis, caterva imprudens procorum acceſſit ea lege. Hippomenes ſederat ſpectator curſus iniqui, atq; dixerat, Et uxor à quoquam expetitur per tanta diſcrimina? atque arguerat immodicos amores juvenum. Poſtquam ſpectavit vultus, & corpus derepto amictu, quale meum eſſet, vel quale tuum, ſi muteris in puellam, attonitus eſt; & tendens manus, Parcite, inquit, quos modo damnavi: Merces, quam cupiretis, nondum erat mihi perſpecta. Laudando incidit in amorem, atque cupit ne quis juvenum currat celerius, & metuit præ livore. Verum, ait, quamobrem ſors hujus certaminis à me omittitur inexperta.*

Notæ.

565 *Atalanta*] Hæc Schœnei fuit filia, quamquam cum alia Jaſii ita confuderunt Autores, ut utrius fuerit difficile ſit cognoſcere.

566 *Teq; ipſa viva carebis*] Quia in Leænam, mutata eſt.

567 *Sorte Dei*] Apollinis reſponſo.

579 *Fias*] Adonin Venus alloquitur.

Au-

Audentes Deus ipſe juvat. Dum talia ſecum
Exigit Hippomenes: paſſu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythicâ non ſecius ire ſagittâ
Aönio viſa eſt juveni; tamen ille decorem
Miratur magis: & curſus facit ipſe decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaq; jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quam cum ſuper atria velum
Candida purpureum ſimulatas inficit umbras.
Dum notat hæc hoſpes; decurſa noviſſima meta eſt:
Et tegitur feſtâ victrix Atalanta coronâ.
Dant gemitum victi; penduntq; ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Conſtitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit; à tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus; pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus eſt. Seu vincar, habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneïa vultu
Aſpicit: & dubitat, ſuperari an vincere malit.
Atq; ita; quis Deus hunc formoſis, inquit, iniquus
Perdere vult? charæque jubet diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? Non ſum me judice tanti.
Nec formâ tangor. Poteram tamen hac quoq; tangi.

Deus ipſe auxilio eſt audacibus. Dum Hippomenes talia ſecum volvit, puella tranſcurrit greſſis alato. Quæ quamvis videbatur Aönio Juveni non aliter ferri, quam telum Scythicum; tamen ille magis ſtupet in formoſa, & curſus ipſe reddit formoſam. Ventus occurrens levibus pedibus retrofert talaria; & capilli fluitant per dorſum eburneum, itemque genualia quæ ſuberant poplitibus verſicolori faſcia; atque corpus contraxerat ruborem virgineo candore mixtum: non ſecus ac cum linteum purpureum tingit imagines pictas ſuper atria alba. Dum hoſpes hæc obſervat, ultima meta eſt præterita: & Atalanta ſuperior velatur corona ſolemni. Superati ſuſpirant, atque exſolvunt pœnas ex pacto. Hippomenes tamen in medio ſtans, non hæſit repulſus exitio horum juvenum; atque oculis fixis in puella, Quamobrem, ait, ſectaris facilem gloriam vincendo ignavos? Mecum congredere. Sive fortuna me præſtiterit ſuperiorem, non dolebis à tanto viro ſuperari. Namque mihi pater eſt Megareus, illi Oncheſtius. Neptunus eſt avus; ego pronepos Dei aquarum: neq; virtus eſt inferior, reportabis magnam et æternam laudem, Hippomene ſuperato. Schœneïa intuetur talia proferentem languentibus oculis; & incerta eſt malit vinci an vincere. Atque ita, inquit, quis Deus infenſus pulchris cupit iſtum perimere, atque cogit quærere hoc connubium periculo vitæ? Non ſum tanti, meo judicio. Neque moveor pulchritudine: attamen p teram etiam moveri iſta.

NOTÆ.

588 *Scythica*] Quam Scythæ, Europæ itemque Aſiæ populi ſeptentrionales, maximis viribus & ſumma arte ſolent emittere.

589 *Aönio*] *Bœotico*: namque *Aönia* dicta eſt Bœotiæ regio montana, Bœoticum autem fuiſſe Hippomenen in ſequentibus patebit.

591 *Talaria*] Ut alatos calceos intelligas.

595 *Haud aliter*] Non aliter, inquit, candidum Atalantæ corpus ruborem contraxerat, quam cum aulæum purpureum in dealbatis atriis extentum ſolet umbra rubicunda parietes inficere.

597 *Hoſpes*] Hippomenes in Scyron delatus.

605 *Oncheſtius*] Megareo tamen Hyginus Neptunum pat em aſſignat.

611 *Atque ita*] *Et ſecum locuta eſt.*

Sed quod adhuc puer eſt: non me movet ipſe, ſed ætas.
Quid, quod ineſt virtus, & mens interrita leti?
Quid, quod ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid, quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat; ſi me fors illi dura negârit?
Dum licet, hoſpes, abi; thalamoſq; relinque cruentos.
Conjugium crudele meum eſt. Tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes à ſapiente puella.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt. Utinam deſiſtere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior eſſes!

At quam virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah, miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. Quod ſi felicior eſſem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras, cum quo ſociare cubilia poſſem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populuſque paterque;
Cum me ſollicita proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes: Cythereïa, comprecor, auſis
Adſit, ait, noſtris; & quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaq; ſum, fateor; nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenæ Tamaſenum nomine dicunt;

Verum quia adhuc eſt adoleſcens: ipſe non me tangit, ſed illius adoleſcentia. Quid quod virtute eſt praditus, & animus mortis contemptor? Quid quod recenſetur quartus à ſtirpe æquorea? Quid quod amat, & tanti ducit noſtra conjugia, ut intereat, ſi crudelis fortuna me ab eo abſtulerit? Diſcede dum potes, ô peregrine, atque deſere thalamos ſanguinolentos. Meum connubium eſt ferale. Nulla puella non cupiet tibi nubere; & potes deſiderari à prudenti virgine. Quamobrem tamen ſim de te ſollicita, tot jam antè occiſis? Cogitet ipſe: pereat; ſiquidem non eſt deterritus nece tot procorum; atque fertur in odium vitæ. Adeoque hic mactabitur, quia cupivit vita frui mecum? Atque immeritam patietur mortem præmium amoris? Victoria noſtra non poterit ſuſtinere invidiam. At vitio non ſit meo. Utinam velles incœptum omittere! Vel ſiquidem es inſanus, utinam eſſes celerior! At quam virgini conveniens eſt vultus in facie puerili! Ah infelix Hippomene, nollem à te conſpecta fuiſſem! Meritus eras vivere. Quod ſi eſſem beatior, neque ſors difficilis me prohiberet à nuptiis, unus eras cum quo poſſem communes habere thalamos. Abſolverat; atque tanquam amandi imperita, & primo Amore correpta, neſciens quid agat, amat, neque ſentit amorem. Jam populus & parens flagitant curſus conſuetos, cum Hippomenes filius Neptuni me precatur verbis anxiis. Cythereïa, quæſo, adjuvet noſtra incœpta; & tueatur amores quos mihi injecit. Ventus benignior pertulit ad me humilem orationem; atque tacta ſum, agnoſco. Neque longum tempus concedebatur ad auxilium ferendum. Eſt arvum pars optima terræ Cypriæ,

NOTÆ.

617. *Æquorea*] Neptuni, Hippomenis avi.

620. *Dum licet, hoſpes*] Apoſtrophe eſt ad Hippomenem, quem etſi amicè videtur admonere Atalanta, ne ſecum currendo certet, ſecum tamen ipſa hæc loquitur.

639. *Me*] Me Venerem. Venus enim hæc refert Adonidi.

644. *Tamaſenum*] Tamaſenum in quindecim Cypri oppidis à Plinio, itemque aliis recenſetur. Verum non inde, ſed ex Heſperidum hortis Theocriti interpres hæc mala allata ſcripſit.

Tel-

Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi priſci
Sacravêre ſenes: templiſque accedere dotem
Hanc juſſere meis. Medio nitet arbor in arvo;
Fulva coma, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, niſi ipſi,
Hippomenen adii; docuique, quis uſus in illis.
Signa tubæ dederant; cum carcere pronus uterq;
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene: propera. Nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. Dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneïa dictis.
O quoties, cum jam poſſet tranſire, morata eſt:
Spectatoſque diu vultus invita reliquit!
Aridus è laſſo veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longe. Tum deniq; de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat curſus; aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. Reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri ceſſataque tempora curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur tranſitq; virum. Pars ultima curſus
Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo viſa eſt dubitare: coëgi

accolæ appellant Tamaſenum; quod antiqui ſenes mihi ſacrum fecerunt, atque voluerunt hoc donum jungi meis templis. In medio campo ſplendet arbor flavas habens frondes, ramis ſtrepentibus fulvo auro. Inde rediens fortè portabam tria poma aurea direpta mea manu, atque nemini inſpicienda, niſi ipſi, ad Hippomenen acceſſi; atque indicavi quæ eorum eſſet utilitas. Tuba indicium fecerant, cum uterque parati evolant repagulo, atque leviter tangunt ſupremam arenam veloci pede. Crederes illos poſſe percurrere æquora ſicco paſſu, atque incedere ſuper ſpicas flavæ ſegetis erectas. Clamor & favor addunt animos juveni, itemque voces dicentium, Nunc, nunc tempus inſtandi, Hippomene, feſtina. Nunc utere totis viribus. Tolle moras, victor eris. Incertum eſt heros Megareïus, an puella Schœneia magis lætetur his verbis. O quoties diſtulit, cum jam poſſet præterire, atque ægre deſeruit faciem diu ſpectatam! Siccus ſpiritus prodibat ex defeſſo ore; atque meta procul ſtabat. Tum deniq; pronepos Neptuni abjecit unum ex fructibus arboris. Puella mirata eſt, atque correpta deſiderio pulchri pomi, deflectit a curſu, & colligit rotundum aureum malum. Hippomenes antevertit. Circus perſonat plauſu. Illa reparat moram, & tempora omiſſa velocitate curſus; atque iterum deſerit juvenem à tergo: atque rurſus retardata jactu ſecundi pomi aſſequitur & præterit virum. Pars noviſſima curſus ſuperat; Jam, inquit, propitia eſto Dea auctor doni; atque, ut illa ſerius reverteretur miſit ſtrenue ſplendidum pomum ab obliquo. Puella viſa eſt ambigere an peteret: coëgi

NOTÆ.

652. *Signa*] Quibus currendi tempus ſignificaretur.

Ibid. *Carcere*] Pro *Carceribus*. Carceres enim ſunt funes illi, qui prætenduntur equis curſuris, ut omnes una emittantur.

663. *Aridus*] Siccus & difficilis. Significat Hippomenem laſſum fuiſſe.

669. *Ceſſataque*] quibus Atalanta ab inſtituto curſu ceſſaverat.

Tollere; & adjeci ſublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate, morâque.
Neve meus ſermo curſu ſit tardior illo;
Præterita eſt virgo: duxit ſua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram:
Contemnique dolens, ne ſim ſpernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipſam exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemoroſis abdita ſilvis,
Tranſibant: & iter longum requieſcere ſuaſit.
Illic concubitûs intempeſtiva cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat prope templa receſſus,
Speluncæ ſimilis, nativo pumice tectus;
Relligione ſacer priſca: quo multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorſerunt oculos; turritaque Mater,
An Stygiâ ſontes, dubitavit, mergeret undâ.
Pœna levis viſa eſt. Ergo modo lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues:
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: ſummæ caudâ verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt;
Pro thalamis celebrant ſilvas: aliiſque timendi
Dente premunt domito Cybeleïa fræna leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbent,

colligere; atque addidi gravitatem pomo correpto; atque cohibui curſum *pariter pondere oneris, & mora. Neve mea oratio ſit longior illo curſu, puella eſt pone relicta: Victor duxit* Atalantam ſucceſſus *ſui præmium. Dignane fui, cui gratias ageret, cui præberet honorem thuris, Adoni? neque ingratus egit gratias, neque mihi thura obtulit. Continuo iraſcor, atque indignans me eſſe neglectam, caveo exemplo ne contemnar à poſteris: atque meipſam incendo adverſus utrumque. Præteribant delubra, quæ olim inclytus Echion poſuerat ex voto matri Deorum in nemore opaco: atque longa via coegit* eos *requieſcere. Ibi importunum deſiderium concubitus, immiſſum à noſtra potentia, invadit Hippomenen.* Locus *receſſui aptus antro erat ſimilis, & pauco lumine illuſtratus prope templum, obductus nativo pumice, ſacer antiqua religione: quo Sacerdos comportaverat plurimas effigies ligneas antiquorum Deorum. Hunc ingreditur, atque violat ſacraria cottu prohibito. Simulacra Deorum reflexerunt oculos. Mater turrita incerta fuit an deturbaret nocentes ad inferos. Supplicium viſum eſt parvum. Adeoque fulvæ jubæ tegunt cervicem paulò ante mollem* & ſine pilis, *digiti ſinuantur in ungues: armi fiunt ex humeris: tota moles ducitur in pectus: ultima terra trahitur cauda. Facies præ ſe fert iram: emittunt murmura pro vocibus; pro cubiculis colunt nemora; atque leones aliis metuendi mandunt fræna quæ Cybele* imponit *dente manſueto. Tu,* Adoni, *mihi dilecte, hos vita, & cum his omne genus ferarum, quæ non fugiunt, ſed repugnant;*

NOTÆ.

686. *Deûm matri*] Cybele.

Ibid. *Echion*] Unus fuit ex Cadmi ſociis.

696. *Turrita*] Cybele eſt, quam turrigeram ſeu turrita corona ideo ornatam, voluerunt; quod, cum ſit Terra ipſa, turribus munitas urbes ſuſtineat: vel, ut in Faſtis ipſe docet Ovid.

Quod primis turres urbibus illa dedit.

701. *Cauda*] Caudam leonum animi eſſe indicem, ut aures equorum, ſcribit *Plinius*. Nam immota placidum, mota iratum ſignificat.

704. *Premunt*] Hoc ideo dicit, quod Cybeles currum à leonibus trahi Antiqui voluerint.

Effuge:

Effuge: ne virtus tua ſit damnoſa duobus.
XII. XIII. Illa quidem monuit; junctiſque per aëra cygnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Fortè ſuem latebris veſtigia certa ſecuti
Excivere canes; ſylviſque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excuſſit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur: totoſq; ſub inguine dentes
Abdidit; & fulvâ moribundum ſtravit arenâ.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitum morientis: & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus;
Deſiluit: pariterque ſinus, pariterque capillos
Rupit; & indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis, At non tamen omnia veſtri
Juris erunt, inquit. Luctûs monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit: qui tactus ab illo
Intumuit; ſic, ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet. Nec plenâ longior horâ
Facta mora eſt, cum flos è ſanguine concolor ortus

ne tua virtus ſit luctuoſa utrique noſtrum.

XII. XIII. *Illa quidem ſic hortata eſt; atque cygnis currui admotis viam ingreditur per aërem: ſed virtus* Adonidis *adverſatur monitis. Fortè canes inſiſtentes certis veſtigiis exciverunt aprum latibulis; & juvenis Cinyreïus vulneraverat illum ictu obliquo volentem egredi ſilvis. Continuo ſævus aper excuſſit venabula infecta ſuo ſanguine roſtro adunco; atque perſequitur pavidum & quærentem* locum *ſecurum, & infixit totos dentes ſub inguine: & proſtravit moribundum in flavam arenam. Nondum Cytherea vecta levi curru per medium aërem alis cygnorum appulerat Cyprum; agnovit longe gemitum morientis; atque illuc flexit candidas volucres; & cum vidit exſanguem ab excelſo aëre, & volventem corpus in ſuo cruore; propere deſcendit, atque ſimul diſcerpſit veſtes & comam, & planxit pectus manibus immeritis. Atque objurgans fata, Attamen, ait, cuncta non erunt veſtræ ditionis, ſemper ſupererunt indicia mei doloris; atque annua celebratio mortis exhibita referet imaginem noſtri luctus. At ſanguis vertetur in florem. Potuiſtine olim, Proſerpina, mutare membra muliebria in fragrantes menthas? Et invidebit aliquis Cinyreium puerum transformari? Sic loquuta, injicit nectar odoratum in ſanguinem; qui ab illo tinctus inflatus eſt, quemadmodum bulla pellucida conſuevit excitari cœlo pluvio. Neque ſpatium longius fuit integra hora, cum flos ejuſdem coloris natus eſt ex cruore.*

NOTÆ.

708. *Cygnis*] Quibus, ut & Columbis, Veneris currus trahitur.

715. *Aper*] Cujus formam Martem volunt induiſſe; ut puerum, ſibi in Amoribus importunum, inſcia Venere, occideret.

723. *Indignis*] Id eſt, indigne.

727. *Simulamina*] *Adonia* vocabantur ſacra, quæ in Adonidis honorem quotannis celebrabantur.

730. *Perſephone*] *Proſerpina* eſt Ditis conjux, quæ pellicem Mentham in cognominem herbam mutavit.

Ibid. *Nobis invidiæ erit*] In nos invidiam concitabit,

Qualem,

Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent: brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque male hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt ſidem, qui præſtant nomina, venti.

Qualem punica conſueverunt producere, quæ tegunt granum ſub molli cortice: cæterum brevis eſt ejus uſus: namque venti iidem, qui illi *præbent nomen, dejiciunt parum firmum, & fragilem nimia levitate.*

NOTÆ.

737. *Punica*] Quæ & mala granata dicuntur.

739. *Nomina*] In Anemonem Adonis converſus fuit, cujus *flos*, ut inquit Plinius lib. 1. 23. *Nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante unde & nomen accepit,* ἄνεμος enim ſignificat *ventus.*

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XI.

ARGUMENTUM.

HINC cum Thraciæ mulieres illum diſcerpſiſſent, in arbores mutatæ ſunt. Tum Bacchus è Thracia receſſit, & Midæ pro Sileno reſtituto auri copiam fecit. Cujus cum illum pœniteret, in Pactolo lotus, arenas ejus aureas reddidit. Poſtea Phœbus pro iniquo judicio aures illi aſininas tribuit. Quo facto, Trojæ mœnia, humanam indutus formam, exſtruxit. Hanc urbem poſtquam cepit Hercules, Heſionem Telamoni uxorem dedit: quandoquidem Peleus jam Thetidem poſt multas ejus transformationes duxerat: & ad Ceycem poſtea profectus, Dædalionem in accipitrem, & lupum in lapidem converſum, partim intellexerat, partim ipſe viderat. Accidit deinde, ut Alcyone, marito poſt naufragium ſub Morphei figura perſomnum conſpecto, in avem, ſicut & maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cum animadvertiſſent quidam, Æſacum quondam in mergum, qui tum fortè aderat, meminerunt transformatum.

I. CArmine dum tali ſilvas, animoſq; ferarum,
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis. 5

INTERPRETATIO.

I. *Dum Poëta Thracius trahit ejuſmodi carmine nemora, atque ferocitatem brutorum, cum ſilicibus obſequentibus; ecce Cicones mulieres habentes pectora inſana velata pellibus ferinis, advertunt Orpheum jangentem verſus chordis tactis è cacumine collis.*

NOTÆ.

1. *Animoſque ferarum*] Intelligamus ferorum hominum animos ab Orpheo fuiſſe excultos.

2. *Vates*] *Orpheus* Thracius.

3. *Nurus Ciconum*] Pro bacchantibus Thraciis mulieribus poſuit: ſunt enim Cicones Thraciæ populi ad Iſmarum montem.

E qui-

E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemtor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora.
Quæ tolli præſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt; qui miſſus, in ipſo
Aëre concentu victus vociſque lyræque eſt;
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis,
Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria creſcunt
Bella: moduſque abiit: inſanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plauſuſque, & Bacchei ululatus
Obſtrepuere ſono citharæ. Tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, angueſque, agmenq; ferarum,
Mænades Orphëi titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coëunt, ut aves; ſi quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrinque theatro
Ceu matutinâ cervus periturus arenâ,
Præda canum eſt: vatemq; petunt; & fronde virenti
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices. Neu deſint telafurori;
Fortè boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo fructum ſudore parantes
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni:

Ex quibus una, capillis agitatis leni vento, Ecce, inquit, ecce, hic eſt noſtri contemtor; atque intorſit jaculum in os ſonorum Poetæ Apollinei. Quod tectum frondibus inuſſit ſignum ſine plaga. Alteri fuit ſaxum pro telo, quod jactum ſuperatum eſt in ipſo aëre concentu vocis & lyræ, ac veluti ſupplex pro talibus incœptis jacuit ante pedes. Verum tumultus audax augetur; & modus nullus eſt; atque veſana furia inter illas dominantur. Atque omnia jacula eſſent ſuperata cantu; ſed inſana vociferatio, & tibia Berecynthia cornu inflato, & tympana, & plauſus, & Bacchei ululatus obſtiterunt ſono citharæ. Tum denique lapides rubuerunt cruore Poetæ non exauditi. Ac primum Bacchæ diſjecerunt aves innumeras, & ſerpentes, & turbam ferarum, etiamnum admirantium vocem cantantis, quæ gloria erant theatri Orphei, inde vertuntur in Orpheum manibus ſanguinolentis, atque concurrunt ut aves, ſi quando vident noctuam errantem de die: atque ut in Amphitheatro utrinque repleto cervus mane perituras in arena, eſt præda canum; ita Bacchæ invadunt Poetam, & ſimul jaciunt in illum thyrſos foliis virentibus, neutiquam paratos in hunc uſum. Hæ jaciunt cæſpites, illæ ramos exciſos ex arboribus, pars ſaxa. Et ne arma deſint veſaniæ, ſorte tauri arabant agros vomere impacto; nec longe hinc fortes agricolæ eruebant terram aſperam, parantes fructum multo ſudore:

NOTÆ.

9. *Foliis*] Thyrſos ſeu haſtas Baccharum hedera vel pampino veſtitas.

11. *Victus*] Ut hinc quantum ad mitigandos ferorum hominum animos valeat eloquentia, liceat colligere.

16. *Berecynthia*] Cujuſmodi in ſacris Cybeles, quæ Berecynthia à Berecyntho Phrygiæ monte dicitur, uti conſueverant.

22. *Mænades*] Bacchæ, quibus ἀπὸ τοῦ μαίνεσθαι, à *furendo*, illud datum nomen.

Ibid. *Rapuere*] Solent vero ſeditioſi homines in illos primum furere, qui ſapientibus aurem præbent facilem, ut tandem hos quoque reſcindant.

25. *Noctis avem*] Noctuam, bubonem, aut hujus generis aliquam.

Ibid. *Utrinque*] Amphitheatro, in quo ſpectacula matutina, ubi cum beſtiis pugnabant; & meridiana, ubi qui ſuperfuerunt ex beſtiarum pugna, inter ſe dimicabant. Lipſ. Saturn. Lib. 3. Cap. 15.

28. *Non hæc*] Sed magis ad lætitiæ uſus.

Agmine

Agmine qui viſo fugiunt, operiſque relinquunt
Arma ſui: vacuoſque jacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quæ poſtquam rapuere feræ, cornuque minaci
Divellêre boves; ad vatis fata recurrunt:
Tendentemq; manus, atque illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. Perq; os (proh Jupiter!) illud,
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices, tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleverunt ſilvæ: poſitis te frondibus arbos
Tonſa comam luxit: lachrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naïdes, & Dryades, paſſoſque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis. Caput, Hebre, lyramque
Excipis; & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Jamq; mare invectæ flumen populare relinquunt;
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit, & ſparſos ſtillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adeſt; morſuſq; inferre parantem
Arcet; & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat; & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra ſubit terras: &, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit. Quærenſq; per arva piorum

Qui viſa turba evadunt, & abjiciunt inſtrumenta ſui facinoris: atque ſarcula & ponderoſa raſtra, & longi ligones jacent ſparſi per latos campos. Quæ poſtquam ſævæ Bacchæ *abſtulerunt, atque ſuſtulerunt cornua minacia tauris, recurrunt ad necem Poëtæ; atque ſceleſtæ mactant porrigentem manus, & tunc primum vana verba proferentem; nec quicquam promoventem voce: & (proh Jupiter!) Spiritus emiſſus in auras abiit per illud os quod etiam ſilices ſecuti ſunt, & quod erat intellectum ſenſibus ferarum. Triſtes aves, agmina ferarum, dura ſaxa, nemora ſæpe flexa tuis verſibus, te luxerunt, Orpheu: Arbores habentes comam tonſam te fleverunt foliis amiſſis: ferunt etiam amnes auctos fuiſſe ſuis fletibus, & Naiades & Dryades geſtaverunt vela obſcura nigro colore, & comam ſciſſam. Artus jacent locis diſperſi. Hebre, excipis caput & citharam: atque, mirum, dum citharæ fertur medio flumine, queritur neſcio quid lugubre, lingua exſanguis murmurat lugubre: ripæ reddunt lugubre. Jamque perducta ad mare deſerunt amnem patrium, & fruuntur littore Lesbi Methymnæ. Hic ſævus ſerpens* Orphei *vultum appetit porrectum in littore extero, & comam madidam defluente aqua. Apollo adeſt denique, atque prohibet nitentem admovere dentes: & indurat in ſaxum os apertum anguis, & congelat rictus (uti tum erant) apertos.* Orpheus jam *umbra pervadit terras, & relegit omnia loca quæ ante conſpexerat: atque luſtrans campos piorum*

Notæ.

38. *Divellêre*] Ritus fuit diſcerpendi Tauros in ſacris Bacchicis.

49. *Naïdes*] Fontium & fluviorum nymphæ; ut Dryades ſylvarum.

50. *Membra*] *Membra* tamen Orphei diſcerpti à Muſis collecta; & in Dio Macedoniæ condita refert Pauſanias in Bœoticis; Caput in Lesbum, Lyram in ſidus novem inſignitum ſtellis relatam ferunt.

54. *Flumen populare*] Fluvium patrium: Hebrus enim Thraciæ fluvius,

55. *Methymnææ*] Fuit Methymna Urbs Lesbi optimo vino celebris.

Ibid. *Lesbi*] Eſt Lesbos Ægei inſula clariſſima Thraciæ oppoſita, quam hodie Mitylenen ab urbis nomine appellant.

58. *Phœbus*] Apollo Orphei pater, qui filii curam poſt fata ſuſcepit.

61. *Umbra*] Imago, animæ & corporis ſimulachrum.

62. *Arva piorum*] Campos Elyſios.

Invenit Eurydicen, cupidiſq; amplectitur ulnis.
Hic modo conjunctis ſpatiantur paſſibus ambo:
Nunc præcedentem ſequitur, nunc prævius anteit:
Eurydicenque ſuam jam tuto reſpicit Orpheus.
II. Non impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus;
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſilvis matres Edonidas omnes,
Quæ fecere nefas, torta radice ligavit,
Quippe pedum digitos, in quantum quæque ſecuta eſt,
Traxit: & in ſolidam detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri,
Plangitur; actrepidans adſtringit vincula motu:
Sic, ut quæque ſolo defixa cohæſerat harum,
Exſternata fugam fruſtra tentabat: at illam
Lenta tenet radix, exſultantemque coërcet.
Dumque ubi ſint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra;
Robora percuſſit, pectus quoque robora fiunt:
Robora ſunt humeri. Porrectaque brachia veros
Eſſe putes ramos; & non fallare putando.
III. Nec ſatis hoc Baccho eſt. Ipſos quoq; deſerit agros:
Cumque choro meliore, ſui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidioſus arenis.
Hunc aſſueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant:

reperit Eurydicen, & amplectitur avidis brachiis. Hic modo uterque ambulant aquis greſſibus; modo ſequitur antecedentem, modo præcedens anteverſit; atque Orpheus jam retorquet viſum in ſuam Eurydicen ſecure.

II. *Non tamen Bacchus patitur hoc flagitium eſſe inultum; atque indignans vate ſublato ſacrorum ſuorum, repente compeſcuit ſinuoſa radice in ſilvis omnes mulieres Thracias, quæ commiſerunt ſcelus. Namque corripuit digitos pedum, ſicuti qualibet ſecuta eſt, & immiſit in terram duram pedum extremitates. Et ſicubi avis cum implicuit ſuum pedem laqueis, quos ſubdoluſs auceps texit, & advertit ſe captum eſſe, ſeſe torquet, & ſeſe agitans coarctat laqueos motu: ſic, ut qualibet harum terræ affixa cohæſerat, attonita incaſſum meditabatur fugam: quippe radix flexilis illam impedit, & reprimit ſeſe jactantem. Et dum ſcrutatur ubi ſint articuli, ubi pedes, & ungues, advertit lignum ſupervenire in ſuras & pedes politos. Cumque triſtis tentaſſet percutere femur manu, percuſſit lignum: humeri ſiunt lignum: & credas lacertos extendi eſſe veros ramos; neque decipiaris credendo.*

III. *Neque iſtud ſatis eſt Baccho: deſtituit etiam ipſos* Thraciæ *campos; atque concedit cum agmine meliore in vineta ſui Tymoli & ad Pactolum; quanquam neque tunc erat aureus, neque invidioſus precioſis arenis. Hunc celebrant turba ſolita Satyri, & Bacchæ.*

NOTÆ.

66 *Tuto*] Cùm vivus eandem videndi deſiderio perdidiſſet.

67 *Lyæus*] Liber eſt Pater, ſeu Bacchus, qui curas ſolvit: ἀπὸ τῦ λύειν, à *ſolvendo*.

68 *Vate*] Orpheus enim plurimos in Bacchum pulcherrimos hymnos conſcripſerat; atque inſuper ſacra ejus in Græciam invexerat.

69 *Edonidas*] Thracias; Edones namque populi ſunt Thraciæ.

86. *Meliore*] Quàm qui Orpheum diſcerpſit, *Sui*] *A ſe amati.*

Ibid. *Tymoli*] Qui mons eſt Lydiæ optimi vini fertilis.

87. *Pactolon*] Fluvius eſt Lydiæ aureis arenis notiſſimus.

At

At Silenus abeſt. Titubantem anniſque meroq;
Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum,
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coëgerat agmen
Luciſer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, ſet inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè uſurus donis, ait, Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera ſolvit
Liber; & indoluit, quod non meliora petîſſet.
Lætus abit; gaudetq; malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoq; palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Maſſa fit. Arentes Cereris decerpſit ariſtas:
Aurea meſſis erat. Demtum tenet arbore pomum:
Heſperidas donaſſe putes. Si poſtibus altis
Admovit digitos; poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere poſſet.

At Silenus deſideratur. Agreſtes Phryges comprehenderunt vacillantem ætate & vino; atque duxerunt coronatum ſertis ad regem Midan; quem Orpheus Thracius docuerat Orgia cum Eumolpo Athenienſi. Qui ſtatim atque cognovit ſodalem & conſcium ſacrorum, feſtum celebravit voluptuoſe ob hoſpitis adventum, decem diebus; & continuis noctibus. Et jam Phoſphorus undecimus congregaverat excelſum chorum ſtellarum, cum Rex hilaris intrat agros Lydiæ, & reſtituit Silenum Baccho *juveni alumno. Deus lætus* Sileno *nutritio recuperato poteſtatem dedit gratam, ſed fruſtraneam, petendi* quodvis *donum. Ille malè collocaturus beneficium, Fac, inquit, ut quicquid attigero corpore mutetur in flavum aurum. Bacchus favet votis, atque præſtitit dona obfutura; atque indoluit, quod non popoſciſſet potiora. Heros Berecynthius diſcedit hilaris, & lætatur malo, & periculum facit veritatis promiſſæ qualibet tangendo. Atque ægrè ſibi confidens, deripuit quercu humili virgam virentem ſolis; virga facta eſt aurea. Tollit humo ſilicem: ſilex etiam flavet auro. Tetigit etiam ceſpitem; ceſpes mutatur in maſſam* auream *potenti contactu. Detraxit ſpicas aridas frumenti, meſſis erat aurea. Tractat pomum decerptum ex arbore, credas Heſperidas* id *dediſſe. Si admovit digitos excelſis poſtibus, poſtes videntur fulgere. Cum ille inſuper abluerat manus aquis liquidis, aqua liquida poſſet decipere Danaën.*

NOTÆ.

90. *Silenus*] Bacchi fuit nutritius & pædagogus, ejuſdem comes aſſiduus, ſemper ebrius, pando aſello vehi ſolitus: de quo jam ſupra lib. 4.

91. *Phryges*] qui populi fuerunt Minoris Aſiæ Lydis finitimi.

92. *Midan*] Phrygiæ rex fuit per avaritiam factus opulentiſſimus, auri pretio jura omnia exæquare ſolitus: ex quo locus datus fabulæ.

Ibid. *Cui Thracius*] Midan ſacrorum ſolennibus ab Orpheo initiatum, Phrygiam religione excoluiſſe, ſcribit *Juſtin.* lib. 2.

93. *Cecropio*] Athenienſi; Muſæi filio, Orphei diſcipulo, ad differentiam Thracenſis, qui filius Neptuni & Chiones.

97. *Coëgerat*] Id eſt, undecimus dies advenerat. Fingitur autem ſtellas cogere Luciſer ſeu Veneris ſtella, quod ultima, adventante die, luceat.

102. *Male uſurus*] *In ſuam perniciem:* parum enim abfuit, quin fame periret Midas.

106. *Berecynthius*] Midas Rex Phrygiæ à Berecyntho monte ſic dictus.

114. *Heſperidas*] Heſperi filiæ hortos, aureis pomis pretioſos, habuiſſe dicuntur.

117. *Danaën*] Quæ Acriſii filia imbre aureo, in quem Jupiter ſe mutaverat, eluſa fuit: ut dictum in ſuperioribus.

Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti menſas poſuere miniſtri
Exſtructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum verò, ſive ille ſuâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miſcuerat puris auctorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, diveſque, miſerque
Effugere optat opes: &, quæ modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: ſitis arida guttur
Urit, & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater; peccavimus, inquit:
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit, pactamq; fidem data munera ſolvit.
Neve malè optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput: corpuſque ſimul, ſimul elue crimen,
Rex juſſæ ſuccedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.

IV. Ille peroſus opes, ſilvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nocituraque, aut ante,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens latè riget arduus alto

Vix ipſe continet mente ſpes ſuas, fingens omnia aurea. Famuli admoverunt lætanti menſas congeſtas epulis, neque vacuas panis. Tum vero, ſive ille attigerat ſua manu panem, panis durus fiebat. Sive cupiebat mandere epulas dente farinelico, epulæ radiabant flava lamina dente appoſito. Temperaverat Bacchum *auctorem doni aquis limpidis, cerneres aurum liquefactum per os currere. Exſtornatus novitate mali, & opulentus, & infelix, cupit vitare divitias, atque averſatur quæ modo expetiverat. Nulla affluentia minuit famem: Sitis urens inflammat fauces, & mertus cruciatur ab auro* nunc *inviſo. Atque tendens palmas & ſplendida brachia ad cœlum, Ignoſce, ait, pater Lenæe, deliquimus. Sed, oro, miſerere, atque ſubtrahe* me huic *ruinæ, quæ præ ſe fert* pulchritudinis *ſpeciem. Bacchus lene Deorum numen* in priſtinum ſtatum *reduxit agnoſcentem deliquiſſe, & irritam facit fidem promiſſam donaque exhibita. Neque, inquit, ſis obductus auro prave deſiderato, ito ad fluvium proximum claris Sardibus, atque incede occurrens aquis fluentibus per cacumen montis, uſquedum pervenias ad fontes fluvii: & ſubmitte tuum caput ſcaturigini ſpumanti qua uberrima erumpit: & ablue ſimul corpus & crimen. Rex adit aquam* ad quam *juſſus erat* ire: *vis aurea infecit fluvium, & tranſiit à corpore humano in flumen. Nunc etiam campi pallidi glebis plenis auro indureſcunt, ſemine admiſſo venæ jam veteris.*

IV. *Ille odio habens divitias, frequentabat ſilvas & arva, & Pana degentem ſemper in ſpeluncis montanis. Sed ſtupida indoles permanſit; & cor fatuum denuo obfaturum erat domino, ut prius. Nam Tmolus excelſus difficili adſcenſu riget late*

NOTÆ.

118 *Aurea*] Aqua hæc igitur erat inſtar aurei illius imbris.

122 *Rigebant*] Quia in aurum mutabantur.

125 *Auctorem muneris*] *Bacchum*, per quem vinum intelligitur.

127 *Miſer*] Quia auro frui non poſſet.

132 *Lenæe*] *Bacche*: nam id illi apud Græcos à torculari datum nomen.

135 *Fidem data munera*] Elegans appoſitio. *Heinſ.*

137 *Sardibus*] Sardes urbs Lydiæ, Cræſi regia, quam Pactolus præterfluebat.

147 *Panaque*] Pan paſtorum Deus, ſemicaper, & cornutus, de quo Metam. I.

Tmolus

Tmolus in adſcenſu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit; & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cœrula tantum
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit,
Nulla mora eſt. Calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricoq; Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delinit. Poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi: vultum ſua ſilva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus
Verrit humum Tyrio ſaturatâ murice pallâ:
Inſtructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Suſtinet à læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. Tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Judicium ſanctique placet ſententia montis
Omnibus. Arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in ſpatium. Villiſq; albentibus implet;
Inſtabileſque imo facit; & dat poſſe moveri.
Cætera ſunt hominis: partem damnatur in unam:
Induiturque aures lentè gradientis aſelli.

proſpiciens maria; & porrectus colle duplici hinc terminatur Sardibus, illinc exiguis Hypæpis. Dum Pan ibi glorioſe commendat ſuos verſus mollibus Nymphis, & canit tenuem cantilenam fiſtula cera compacta, non veritus eſt ſpernere carmina Apollinea præ ſuis: deſcendit ad iniquum certamen Tmolo arbitro. Arbiter ætate provectior ſedit ſuper ſuo monte, & removit arbores ab auribus: Capilli cærulei tantum ſunt redimiti quercu, & glandes pendent circum depreſſa tempora. Iſque intuens Deum pecoris, Nulla, inquit, eſt cunctatio in arbitro. Ille ſonum inſpirat arundinibus campeſtribus, atque demulcet Midæ aures *(nam fortè præſens erat cantanti) cantu inculto. Poſt hunc Tmolus ſacer convertit vultus ad ora Apollinis, ſua ſilva ſecuta eſt vultus. Ille habens caput aureum redimitum lauro ex Parnaſſo petita radit terram palla imbuta murice Tyrio; atque tenet à ſiniſtra citharam decoram gemmis & ebore; manu altera tractavit plectrum. Illa fuit poſitura artificis. Tum tangit chordis perito pollice; quarum ſuavitate delinitus Tmolus, Pan cogitur ſubjicere fiſtulam ſuam Apollinis lyræ; atque judicium & arbitrium ſancti montis probatur omnibus. Improbatur tamen, & dicitur iniquum oratione ſolius Midæ, ergo Delius prohibet aures fatuas ſervare formam humanam; ſed amplas fecit, atque implet pilis albis, & reddidit mobiles ab infima parte, & facit ut poſſint agitari. Reliqua ſunt hominis: punitur in uno membro, & oneratur auribus aſini tardè incedentis.*

NOTÆ.

152 *Hypæpis*] Hypæpe, ſeu Hypæpa, fuit urbs Lydiæ Veneri ſacra.

156 *Tmolo*] Deo montis Tmoli. Nam montibus ſua fuerunt Numina, æquè ac fontibus.

157 *Liberat*] Ab auribus removet: vel aures removet ab arboribus, quibus cingebatur, quo commodius audiat litigatores.

165 *Parnaſſide*] Ex Parnaſſo, Apollini ſacro monte decerpta.

166 *Saturata*] Dibapham ſeu bis tinctam purpuram intelligit; quam precioſiſſimam Tyro Phœniciæ urbe peti jam ſæpe diximus.

171 *Cannas*] Ex quibus conſtabat victi Dei fiſtula.

174 *Delius*] Apollo in Delo natus.

175 *Stolidas*] Hæc Midæ aurium metamorphoſis, vel ex earum naturali proceritate, vel ex eo quod hinc inde & ubique Corycæos haberet omnia ſubauſcultantes, quæ ſibi referrent, nata videtur. Cæterum appoſitiſſime ea parte multatus Midas, qua deliquerat.

V. Ille

V. Ille quidem celat, turpiq; onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, ſolitus longos ferro reſecare capillos,
Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras,
Nec poſſet reticere tamen, ſecedit; humumq;
Effodit: &, domini quales aſpexerit aures,
Voce refert parva; terræq; immurmurat hauſtæ.
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſta
Obruit; & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit, &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam Leni nam motus ab auſtro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.

VI. Ultus abit Tmolo; liquidumque per aëra vectus
Anguſtum citra pontum Nephelëidos Helles
Laomedonteis Latoïus adſtitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: ſuſceptaq; magna labore
Creſcere difficili; nec opes expoſcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioq; tyranno
Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur; & addit

V. *Ille quidem occultat caput, atque conatur tegere tiaris purpureis tempora gravata pudendo probro. Aſt ſervus ejus, qui conſueverat ferro tondere prolixos crines, iſtud ſpectaverat: qui cum vereretur propalare ſpectatum probrum, cupiens illud in publicum proferre; neque tamen poſſet ſilentio premere, ſeorſum abit, & eruit terram, & narrat exiguo ſono quales viderit aures domini, & inamurmurat terræ erutæ: atque tegit indicium ſuæ vocis terra iterum congeſta, & foſſis tectis, ſilens abit. Silva ſpiſſa mobilibus cannis ubi cœpit creſcere; atque, ubi primùm maturuit exacto anno indicavit eum qui terram effoderat: namque agitata à miti Noto reddit voces defoſſas, & culpat aures domini.*

VI. *Latoïus poſtquam ultus eſſet Midam, diſcedit à Tmolo, atque ſuſtentatus aëre fluido ſubſtitit citra anguſtum mare Helles Nepheleidos in campis Laomedonteis. Vetus eſt altare dicatum Jovi Panomphæo inter* promontorium *Sigeum à dextra, & altum Rhœtæum, à ſiniſtra. Inde adſpicit Laomedontem primum ſtatuentem muros novæ Trojæ: atque videt magna incœpta tolli labore immenſo; neque requirere exiguas à vitias. Atque aſſumit figuram humanam cum rege tridentifero turgidi maris: & ſtruunt mœnia regi Phrygio, auro promiſſo pro muris. Opus abſolutum erat: tyrannus recuſat mercedem, atque cumulat*

NOTÆ.

192 *Agricolam*] Tonſorem, et ſimul Midam, quem ille aſini aures habere terræ immurmuraverat.

193 *Obruta verba*] Sc. *Rex Midas aures aſini habet.*

194 *Tmolus*] Apollo, qui Midæ aures protraxerat.

195 *Helles*] Quæ Athamantis & Nepheles fuit filia, Phryxi ſoror, quocum novercæ inſidias fugiens in mare decidit, quod ab ea Helleſpontus dictus eſt.

196 *Laomedonteis*] Quæ Laomedontis erant Trojanorum regis.

Ibid. *Latoïus*] Apollo Latonæ filius.

197 *Sigæi*] Sigæum & Rhœtæum notiſſima ſunt Trojæ promontoria, inter quæ ara Jovi Panomphæo fuerat erecta.

198 *Panomphæo*] id eſt, Euſtathio interprete, qui omnium voces audiat, vel omnium voce colatur; ex πᾶν & ὀμφή.

202 *Tridentigero*] Neptuno, cujus inſigne Tridens.

203 *Phrygio*] Qui Phrygiæ minori, quæ & Troas dicitur, imperavit.

204 *Ædificant*] Herodotus ſcribit, Laomedontem templa Apollinis & Neptuni depeculatum, Theſauros Deorum ſacris dicatos, ad extruenda Trojæ mœnia convertiſſe. Quamvis vero ſimilius eſt, lutea vel etiam lateritia mœnia, aqua Neptunia primum miſta, Phœbæa deinde face aruiſſe.

Perfidiæ

Perfidiæ cumulum falsis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ.
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abstulit agricolis; & fluctibus obruit arva. 210
Pœna neque hæc satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo. Quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides; promissaque munera dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ. 215
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesioneque datâ potitur. Nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva. Nec avi magis ille superbit
Nomine quam soceri. Siquidem Jovis esse nepoti
Contigit haud uni: conjux Dea contigit uni. 220
VII. Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undæ,
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes; 225
Jupiter æquoreæ Thetidis connubia vitat:
In suaque Æaciden succedere vota nepotem
Jussit; & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt. Ubi si foret altior unda, 230
Portus erat: summis inductum est æquor arenis.

perfidiam fictis vocibus & perjurio. Non discedes inultus, inquit moderator æquoris: atque impulit omnes aquas ad littora fœdidæ Trojæ. Et mutat solum in speciem æquoris, et rapuit divitias colonis; et opprimit campos undis. Neque hæc vindicta satis est, filia etiam tyranni petitur ceto marino. Quam rupi rigidæ alligatam Hercules liberat; atque petit equos pactos, quos illi *mercedis loco promiserat* Laomedon; *& præmio negato tanti operis, potitur muris Trojæ victæ bis perjuræ. Neque Telamon unus ex exercitu abiit sine gloria: & fruitur Hesione* ab Hercule *tradita. Nam Peleus inclytus erat Dea uxore: neque ille magis gloriatur nomine avi quam soceri: siquidem non soli* Peleo *evenit esse nepoti Jovis: Dea uxor evenit soli.*

VII. *Namq; senex Proteus dixerat Thetidi, ô Dea æquoris, concipe; eris genitrix juvenis, qui superabit facinora patris strenuis facinoribus: & dicetur major illo. Adeoque ne mundus quisquam haberet majus Jove, quanquam*

Jupiter corde arsisset flamma violenta, fugit conjugium Thetidis marinæ, & imperavit Æacidem nepotem suum succedere suis votis, & venire in amplexus puellæ æquoreæ. Est sinus in Thessalia curvis flexibus arcuatus in similitudinem falcis: eminentia promontoria in mare *protenduntur; ubi si fluctus essent tumidiores, erat portus: mare est extensum super extremis arenis.*

NOTÆ.

211 *Filia*] Hesione est.

214 *Equos*] Quos quidem ex solis equorum progenie esse dicebant.

215 *Bis*] In Deos, Neptunum viz. & Apollinem primò, deinde in Herculem.

216 *Sine honore*] Huic namque Æaci filio, Hercules Hesionen, ob rem præclarissime gestam præmii loco dedit: ex qua Ajacem & Teucrum suscepit.

217 *Peleus*] Qui Telamonis frater, Jovisque nepos, Thetidi, Nerei & Doridis filiæ, matrimonio est conjunctus.

219 *Socri*] Nerei, Oceani & Tethyos filii, Vatis Deique antiquissimi.

221 *Proteus*] Deus marinus fuit, Neptuni filius, Phocarum seu vitulorum marinorum pastor.

225 *Haud tepidos*] Nam Thetidis amore Jupiter vehementer correptus fuerat.

226 *Vitat*] Jovi, inquit Fulgentius, qui ignis est, cum Thetide i. e. aqua, conjungi non licet.

227 *Nepotem*] Peleum Æaci filium, quem quidem Æacum Jupiter ex Ægina Asopi filia suscepit.

229 *Hæmoniæ*] Thessaliæ.

Littus

Littus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat algâ.
Myrtea ſilva ſubeſt bicoloribus obſita baccis.
Eſt ſpecus in medio; naturâ factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quo ſæpe venire
Frænato delphine ſoles, Theti, nuda ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta jacebas,
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas;
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod niſi veniſſes variatis ſæpe figuris
Ad ſolitas artes; auſo foret ille potitus.
Sed modo tu volucris (volucrem tamen ille tenebat;)
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſæ tigridis: illâ
Territus Æacides à corpore brachia ſolvit.
Inde Deos pelagi, vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit thalamis potiere petitis.
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quicquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum;
Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum: cum pulchra relicto
Nereïs ingreditur conſueta cubilia ponto.

Habet littus firmum, quod neque accipiat pedum ſigna, neque impediat inceſſum, neque ſit molliter tectum alga. Silva Myrtea illud cingit conſita baccis bicoloribus. Eſt antrum in medio, dubium paratumne arte an natura; magis arte tamen: quo ſæpe venire conſueveras nuda, Theti, vecta delphino frænato. Peleus illic te invadit cum ſtrata eſſes, & ſopore devincta: & quoniam precibus delinita recuſas, vim intentat, complectens colla ambobus brachiis. Quod niſi confugiſſes ad conſuetas artes formis ſæpe mutatis, ille concubitu appetito potius eſſet. Verum tu nunc avis; (tamen ille premebat avem) nunc magna eras arbor: Peleus tenebat arborem. Tertia figura fuit tigridis maculatæ: Æacides illa tremefactus tollit lacertos à corpore. Tum ſacrum facit Diis maris, mero ſparſo ſuper maria, & fibris pecudum, & fumo thuris: donec vates Carpathius dixit de media abyſſo, Æacide, frueris optatis thalamis. Tu tantum, cum illa dormiens jacebit in ſpelunca frigida, ligato neſciam funibus, & firmis vinculis. Neque te fallat mutata in mille formas; ſed urge quicquid erit, donec reſtituit prius ſe in eam formam, quam primò vidiſti eam habuiſſe. Proteus hæc fatus erat; & abdidit faciem in mari; & recepit ſe in ſuas undas ſtat m poſt verba ultima. Sol vergebat ad occaſum, & tenebat mare occiduum curru prono, cum formoſa Nereis (Thetis Nerei filia) *mari deſerto, ſubit lectos ſolitos.*

NOTÆ.

233 *Pendeat*] Pendere videtur littus, cum alga opertum eſt, quæ pedibus cedit.

238 *Vincta*] Rectius quam *victa*. Sic enim paſſim loquuntur Poëtæ, & ſomnus Δεσμὸς Græcis dicitur. Sic Orpheus Hymno in ſomnum; Σώματος δεσμεύων, &c.

247 *Vino*] Sicut Diis aliis in ara, menſa, foco, aut terra libatum eſt. Sic Virgil.

------- *Extaque ſalſos*
Projiciam in fluctus, & vina liquentia fundam.

248 *Pecoris fibris*] Sacrificiis nempe marinorum Deorum favorem ſibi conciliare ſtuduit.

249 *Carpathius*] Proteus eſt, qui in Carpathio mari, à Carpatho inſula dicto, habitat: de quo Virg. Georg. 4.

Eſt in Carpathio Neptuni gurgite Vates
Cæruleus Proteus.

252 *Vincle*] Ad imitationem Homerici Protei, à Menelao conſtricti. Odyſſ. δ.

258 *Fretum*] Atlanticum mare, in quod condi videtur Sol veſpertinus.

Vix

Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas; donec ſua membra teneri
Sentit: & in partes diverſas brachia tendi.
Tum demum ingemuit: neque, ait, ſine numine vincis:
Exhibita eſtq; Thetis. Confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.
VIII. Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno ſanguine ſontem,
Expulſumque domo patria Trachinia tellus
Accipit. Hic regnum ſine vi, ſine cæde, tenebat,
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſque ſui, fratrem lugebat ademptum.
Quo poſtquam Æacides feſſus curâque viâque
Venit; & intravit paucis comitantibus urbem;
Quoſque greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul à muris ſub opaca valle reliquit;
Copia cum facta eſt adeundi prima tyranni,
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus memorat. Tantum ſua crimina celat.
Mentituſque fugæ cauſam, petit urbe vel agro
Se juvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoq; commoda plebi

Vix Peleus bene occupaverat membra virginea, illa mutat figuras, donec ſentit ſuos artus eſſe ligatos, & lacertos in partes varias eſſe porrectos. Tum demum ingemuit: Neque, inquit, ex fortior, ſine Dei auxilio: atque cum reddita erat ad formam, fuit Thetis. Heros amplectitur confeſſam, & fruitur deſiderio, & gravidam fecit magno Achille.

VIII. *Peleus & beatus filio, & beatus uxore; & cui, ſi tollas flagitium Phoci mactati, omnia bene ceſſerant. Terra Trachinia excipit reum necis fraternæ, atque exulem domo patria: Ceyx genitus patre Phoſphoro, atque vultu referens ſplendorem paternum, hic habebat imperium ſine vi, ſine cæde: qui eo tempore triſtis, atque ſibi diſpar flebat fratrem ſublatum. Quo poſtquam Æacides laſſus ſolicitudine & itinere acceſſit, atque ſubiit urbem paucis ſtipantibus, & relictis gregibus pecudum, & armentis quæ ſecum ducebat non longe à mœnibus in obſcura valle, cum primum datus eſt locus conveniendi regis, porrigens velamina manu ſupplici, quis ſit refert, & quo patre genitus: tantum obticet ſua flagitia: atque fingens cauſſam exilii poſcit, ut ſibi auxilium præbeat urbis vel agri. Trachinius Ceyx huic viciſſim reſpondet leni vultu: Noſtra bona conceſſa ſunt etiam*

NOTÆ.

260 *Peleus*] Peleus, inquit Fulgentius, eſt Πηλὸς lutum, terra, i. e. caro; Thetis aqua, i. e. humor; Jupiter, qui utraque gignit, & conjungit, eſt ignis, i, e. anima. Hinc natus Achilles, i. e. homo perfectus.

267 *Phoci*] Quem Æaci filium fuiſſe lib. 7. vidimus: atque adeo, quanquam alia matre, Pſamathe nimirum Nerei filia, Pelei fratrem eſſe conſtat. Sævus fuit; quamobrem diſco per quinquertii ludum à Peleo, matri ſuæ gratificato, occiſus.

269 *Trachinia*] Theſſaliæ regio, in qua urbs Trachin ab Hercule condita, infrà v. 627. Apollodorus tamen lib. 3. refert, Peleum non Trachina, ſed Phthiam exulatum perveniſſe.

271 *Nitorem*] Luciferi enim ſtella valde clara eſt & radians.

273 *Diſſimilis*] Nam præ ſe antea animi quandam hilaritatem ferre conſueverat; at nunc mœſtus.

1b. *Fratrem*] Dædalionem hominem violentum, in accipitrem mutatum, cujus mox fata Poeta enarrabit.

279 *Velamenta*] Pacem aut veniam petentes præferebant Oleæ ramos, laneis vittis obvolutos, qui repræſentarent manus vinctas, & ſe dedentes.

280 *Crimina*] Phoci fratris cædem.

283 *Media*] Ut multo magis Peleo ejuſque comitibus Ceycis regnum patere intelligatur.

Noſtra patent, Peleu; nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumque Jovem. Nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres. Tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacunque vides. Utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat quæ tantos cauſſa dolores,
Peleuſque comiteſque rogant. Quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion; illo genitore creatus
Qui vocat Auroram, cœloque noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt; pacis mihi cura tenendæ,
Conjugiique fuit; fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges, genteſque ſubegit:
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quæ dotatiſſima formâ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentes Phœbus, Maïaque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras: virgaque movente ſoporem
Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti:

infimo populo, Peleu, neque poſſidemus imperium barbarum. Addis huic noſtræ voluntati validas rationes, nomen illuſtre, et Jovem avum: neque abutere tempore orando; habebis quodcumque poſcis: atque credas hæc qualiacumque cernis tua eſſe pro parte: utinam potiora cerneres: Atque lachrymabatur. Peleus & ſocii exquirunt quæ cauſſa cieat tantos mœrores. Quibus ille reſpondet: Forte exiſtimetis hanc avem quæ veſcitur præda, & perſequitur omnes aves, ſemper tectam fuiſſe plumis. Homo fuit, nomine Dædalion, & tantum eſt mentis robur, quantum ſævus erat, & bello acer, atque expeditus ad cædem, genitus illo patre qui præcedit Auroram, & ultimus egreditur cælo. Ego pacem amavi, ſolicitus fui pacis ſervandæ atque connubii: crudelia bella grata erant fratri. Illius virtus vicit reges & nationes, quæ nunc transformata vexat columbas Thisbeas. Filia ei fuit Chione: quæ cum *eſſet pulcherrima placuit mille rivalibus, viro matura quatuordecim annis. Fortè Apollo, & filius Maïæ redeuntes, ille ſuis Delphis, hic cacumine Cyllenes, hanc ſimul adſpexerunt, ſimul amore correpti ſunt. Apollo producit ſpem Veneris in tempus noctis; ille non paſſus eſt cunctationem, atque tangit os puellæ baculo inducente ſomnum. Illa ſternitur tactu potenti;*

NOTÆ.

285 *Huic animo*] Noſtro animo per ſe benigno & liberali.

291 *Volucrem*] De accipitre loquitur, in quem Ceycis frater Dædalion mutatus.

296 *Qui vocat*] Periphraſis eſt Luciferi, qui, appropinquante Aurora, quam vocare videtur, *cœli ſtatione noviſſimus exit*, ut ait noſter lib. 2. v. 115. Utpote Sphæra terræ propiore vectus.

300 *Thisbeas*] Thisbe eſt urbs Bœotiæ, à Thisbe Aſopi filia cognominata, columbis abundans, unde Thisbeus. Hic autem per Synecdochen pro quibuſvis columbis.

Ib. *Mutata*] In Accipitrem mutatum Dædalionem Ceycis fratrem diximus.

303 *Maïæ*] Mercurius eſt Jovis, ex Maja Atalante ſata, filius.

304 *Delphis*] Urbs ad Parnaſſi radices ſita, Apollinis oraculo clariſſima.

Ib. *Cyllenæo*] Cyllene Arcadiæ monte, in quo Mercurius natus dicitur.

305 *Traxere calorem*] Chionem ambo unà amare cœperunt.

307 *Virgaque*] Alata ea fuit, duobuſque implicita ſerpentibus, quam *Caduceum* vocitarunt.

Vimque

Vimque Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris:
Phœbus anum ſimulat; præceptaq; gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne:
Qui facere aſſuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phœbo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharâque Philammon.
Quid peperiſſe duos, & Diis placuiſſe duobus;
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Eſſe ſatam prodeſt? an obeſt quoq; gloria multis?
Obfuit huic certé. Quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit; faciemque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota eſt: Factiſque placebimus, inquit.
Nec mora; curvavit cornu: nervoque ſagittam
Impulit; & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataq; verba ſequuntur:
Conantemque loqui cum ſanguine vita reliquit.
Quem (miſera ô pietas!) ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio ſolatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
Accipit: & natam delamentatur ademtam.
Ut verò ardentem vidit; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater indè repulſus
Concita membra fugæ mandat: ſimiliſq; juvenco

& violatur à Deo. Nox ſparſerat cœlum ſideribus. Apollo fingit ſe anum, atque capit gaudia præcepta. Poſtquam uterus maturus abſolvit ſua tempora, Autolycus naſcitur, proles aſtuta de ſtirpe Dei alipedis, verſutus ad omne furtum, qui, non alienus ab arte paterna, ſolitus erat vertere alba in atra, atque atra in alba. Philammon inſignis carmine ſonoro, atque lyra, naſcitur ex Apolline; (Namque emiſit geminos.) Quid juvat genuiſſe duos, & gratam fuiſſe duobus Diis, & eſſe genitam ſtrenuo patre & avo Jove? An etiam gloria multis nocet? Nocuit certè huic; quæ non verita eſt ſe anteponere Dianæ, atque reprehendit vultus Deæ. At illa incenſa eſt ira crudeli: atque inquit, Placebimus factis. Nec mora, ſinuavit arcum, atque emiſit ſagittam nervo, & tranſfixit calamo linguam meritam. Lingua ſilet; neque vox, neque verba, quæ emittere *conabatur* Chione, *ſequuntur; & vita & ſanguis deſtituit nitentem loqui. Quem dolorem (ô infelix Pietas) ego tum paſſus ſum animo patruo & conſolationes obtuli pio fratri. Quas pater non ſecus audit quam rupes* audiunt *ſtrepitum maris; atque uſque valde lamentatur filiam ſublatam. Cum verò adſpexit eam flagrantem, quater ille conatus eſt ſeſe immittere in medios rogi* ignes: *quater inde prohibitus in fugam vertit celeres pedes; atque ſimilis juvenco*

NOTÆ.

310 *Anum*] Similiter lib. 6. 26 *Pallas anum ſimulat, falſoſque ad tempora canos Addit*, &c.

Ibid. *Præcepta*] Hoc eſt, vel *prius capta* à Mercurio, vel *gaudia præcepta* ſunt, quæ Apollo *prius* animo *conceperat*; quippe ver. 306, Poëta ait;

Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo.

312 *Alipedis*] Mercurii, cujus talaria ideo alata finguntur, quod omnium planetarum ſit velociſſimus.

314 *Patriæ*] Patris Mercurii, qui Deus furaciſſimus, Κακὸς κάρακος κακὸν ᾠόν.

317 *Philammon*] Huic, ut & fratri alium alii patrem aſſignavere.

319 *Progenitore*] *Jove*, qui Luciferi pater, Dædalionis avus, Chiones fuit proavus, quanquam progenitorem, ſeu avum, licentia familiari dixit Poëta.

323 *Factiſque*] Sarcaſmus eſt, ac ſi Diana irata diceret, *Si non forma, certè factis placebo.*

328 *Patruo*] Id eſt, *forti vel duro*, ut exponit Heinſius. Sic Horatius ait, *Ne ſis patruus mihi.*

329 *Dixi*] Flentem eum ſupra vidimus, cum primò Peleum eſt alloquutus.

Spicula crabronum preſſa cervice gerenti,
Qua via nulla ruit. Jam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt: alaſque pedes ſumſiſſe putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnaſſi potitur. Miſeratus Apollo,
Cum ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis;
Oraq; adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nulli ſatis æquus, in omnes
Sævit aves; aliiſque dolens fit cauſſa dolendi.

IX. Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phocëus Anetor.
Heu Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adſum
Cladis, ait! quodcunque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet & ipſe metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert: Feſſos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret.
Parſque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque jacens campos ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alii, celſoque exſtant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto.
Nereïdes Nereuſque tenent. Hos navita templi
Edidit eſſe Deos, dum retia littore ſiccat.
Juncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi ſtrepitans loca proxima terret
Bellua vaſta lupus, ſilviſque paluſtribus exit,

ferenti cervice onuſta aculeos veſparum, qua nullum fere eſt *iter, prorumpit. Jam tum mihi viſus eſt currere plus quam homo* poſſit; *atque crederes pedes induiſſe alas. Adeoque ſeſe ſubtraxit omnibus; & celer mortis deſiderio, pervenit ad cacumen Parnaſſi. Cum Dædalion ſe dediſſet præcipitem ab excelſa rupe; Apollo miſeratus mutavit in accipitrem, & levavit cadentem alis ſubitò natis; atque roſtrum aduncum fecit, adjecit uncos hamatos unguibus,* præbuit quidem *fortitudinem priſtinam, vires* verò *ampliores quam ut* illi tam parvo *corpori* convenirent. *Atque nunc accipiter nulli non inimicus feritatem exercet in omnes; & dolens eſt cauſſa dolendi aliis.*

IX. *Quæ monſtra dum filius Phoſphori refert de ſuo fratre; Anetor Phoceus paſtor armenti feſtino curſu anhelans adcurrit. Heu Peleu, Peleu, inquit, hic ſum tibi nuncius magni damni! Peleus hortatur aperire quodcunque habeat. Ipſe heros Trachinius ſolicitus eſt & tremit ex timore. Ille narrat: Egeram tauros laſſos ad obliqua littora, cum Sol excelſiſſimus medio orbe, tantum retro cerneret, quantum videret ſupereſſe. Atque pars juvencorum genua flexerat in flavis arenis, & recubans proſpiciebat aquor vaſtarum aquarum: pars huc & illuc vagabatur lentis paſſibus: alii natant, & eminent altis cervicibus ſuper aquas. Templum adjacet mari, neque marmore inſigne neque auro; ſed opacum ſpiſſis arboribus & antiquo luco. Nereïdibus & Nereo ſacrum. Nauta qui ſiccat retia in littore dixit hos eſſe Deos templi. Palus conſita ſpiſſis ſalictis eſt huic proxima, quam aqua maris æſtuantis fecit. Hic lupus ingens fera, cujus fauces, fulminis inſtar, omnia proterentes infectæ erant ſpumis & craſſo tabo,*

NOTÆ.

347 *Conſorte*] Dædalione fratre.

348 *Phoceus*] Ex Phocide Achaiæ regiuncula oriundus.

352 *Littora*] Aquarum, aut ad refrigerium.

352 *Medio cum*] Periphraſis eſt meridiei. Sic lib. 3.

Jamque dies medius rerum contraxerat umbras,
Et Sol ex æquo meta diſtabat utraque.

356 *Campos aquarum*] Uti campus maris dicitur, ſic & æquor ſoli, ut Juvenal. de equo
--- Qui fervet in *æquore* primus.

363 *Palus*] Locum Luporum latebris accommodatiſſimum deſcribit.

Oblitus

Oblitus & ſpumis & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos; rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.
Qui, quanquam ſævit pariter rabieque fameque,
Acrior eſt rabie, neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem ſatiare, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. Sanguine littus
Undaq; prima rubent, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, & arma,
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis. Nec Pelea damna movebant:
Sed memor admiſſi Nereïda colligit orbam
Damna ſui inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Oetæus; cum queis ſimul ipſe parabat
Ire. Sed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, &, nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipſos: colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbiſque precatur
Et lachrymis; animaſque duas ut ſervet in una.
Æacides illi, Pulchros, Regina, pioſque
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri.
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris;
Arce focus ſumma; feſſis loca grata carinis.
Adſcendunt illuc, ſtratoſque in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremq; cruento

atque oculi erant pleni rutilante igne, erumpit ſilvis paluſtribus cum ingenti ſtrepitu, atque frendens terrorem incutit locis proximis. Qui licet ſimul furit propter famem atque rabiem, vehementior eſt tamen propter rabiem. Neque enim intendit explere jejunia, & acrem famem morte taurorum, ſed mactat totum armentum, & proterit hoſtiliter. Pars etiam noſtrum vulnerata letali morſu, dum conamur arcere, interfecta eſt. Littus & prima aqua & paludes mugitu boum *repletæ rubent ſanguine. Sed cunctatio eſt perniciosa, neque res ſinit haſitare. Quamdiu aliquid reſtat, omnes conveniamus, & arma, arma induamus, & feramus jacula ſocia. Ruſticus abſolverat. Neque clades tangebat Peleum: Verum recordans facinoris patrati, ratiocinatur Nereïdem filio privatam mittere Phoco mactato inferias ex ſuis diſpendiis. Rex Oetæus imperat viros ſumere arma, & capere ſæva miſſilia; cum quibus ipſe volebat proficiſci. Sed uxor Halcyone evocata ſtrepitu prorumpit ex* Gynecæo, *& nondum compoſitos habens omnes capillos, diſturbat hos ipſos, atque projecta in collum conjugis, orat voce atque lachrymis, ut mittat auxilium, & ipſe non proficiſcatur, ſed ut* præſens *tueatur duas animas in una. Æacides illi* dixit, *Omitte, Regina, honeſtos & pios timores: gratia veſtri promiſſi eſt integra. Mihi non eſt animus arma parare adverſus nova monſtra. Nympha maris eſt adoranda. Erat turris excelſa, atque focus in ſuprema arce; loca jucunda navibus fatigatis. Illuc ſcandunt, atque vident cum dolore boves mactatos in littore, atque ſævum populatorem rictu*

NOTÆ.

368 *Fulmineos*] Sic ſæpe de apri dentibus noſter, ut lib. 8. 289. & Lib. 10. 550. quod ardenti afflatu ſint rictus, & omnia proterant inſtar fulminis.

380 *Sed memor*] Conſcius ſibi parricidii Peleus ſuſpicatur Pſamathen, Nerei filiam, quæ in templo illo colebatur, ſibi infenſam, boum cæde filio ſuo Phoco Inferias referre velle; reprimit ergo ſe ſuoſque ab armis & vindicta, atque ad placandum Numen ſe convertit.

381 *Damna ſui*] Id eſt, *eadem Boum. Sui* pro *Sua.*

383 *Rex Oetæus*] Ceyx rex Thrachinis, quam urbem Hercules ſub Oeta monte condidit.

388 *Una*] Halcyones vitam à Ceycis vita pependiſſe exitus declarat: illo enim in mari ſubmerſo, ipſa quoque dolore vitam finit.

389 *Pulchros*] *Laudabiles*; utpote pro mariti ſalute.

392 *Numen*] *Pſamathe* nympha marina.

393 *Focus*] Pharos ſeu ignita turris, noctu lucens, cujus beneficio nautæ iter ſuum ad portum dirigerent.

Ore

Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cœruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat; opemq; ferat. Nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit. Corpus, præterque colorem
Omnia ſervavit: lapidis color indicat illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terrâ
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acaſto.
X. Interea fratriſque ſui, fratremq; ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui, fidiſſima, certam
Te facit, Halcyone, cui protinus intima frigus

ſanguinolento, ferentem squalidos pilos inquinatos ſanguine. Peleus porrigens manus verſus littora vaſtiſſima maris, precatur glaucam Pſamathen ut ponat iram, atq; præbeat auxilium. Neque illa movetur precibus Æacidæ orantis. Thetis ſupplex impetravit hanc veniam, pro marito. At enim lupus imperterritus perſtat in violenta ſtrage, dulcedine ſanguinis irritatus, donec vertit in ſaxum lupum affixum collo dilaniatæ juvencæ: atque corpus retinuit omnia præter colorem. Color ſaxi declarat illum jam non eſſe lupum, jam non debere reformidari. Neque tamen fata patiuntur Peleum manere in hac terra. Ergo profugus pergit ad Magnetes, atque tibi expiationem accipit ab Acaſto Theſſalico.

X. Interea Ceyx attonitus, & habens pectus ſollicitum monſtris fratris ſui, & iis quæ ſecuta ſunt fratrem, conſtituit proficiſci ad Deum Clarium, ut conſulat ſacra oracula, quæ ſolatia afferunt hominibus anxiis; nam impius Phorbas reddebat templa Delphica inacceſſa cum Phlegyis. Attamen, Halcyone fideliſſima, is tibi antea indicat ſententiam ſuam, Cujus ſubitum tremor

NOTÆ.

400 *Æacidæ*] Pelei *Conjuge* Peleo, cui Thetis nupta.

404 *Marmore*] Hoc ideo fictum; quod vel lupus, vel aliquis parricidii ultor, quod in fratrem Peleus admiſerat, placata Pſamathe, ab eo perſequendo deſierit.

408 *Magnetas*] Fuerunt Magnetes Theſſaliæ populi, equorum domitores clariſſimi, Magneſiæ regionis incolæ.

409 *Acaſto*] Qui Peliæ filius, uxorem Hippolyten duxit: Illa Pelei amore capta eſt: ſpreta autem illum marito accuſavit, quod ſe de ſtupro interpellaſſet. Atque ea cauſa quaſi ad venationem eductum, dein armis ſpoliatum in monte Pelio feris lacerandum Peleum reliquit Acaſtus. Sed illi Mercurius, ſeu Chiron, opem tulit, enſemque à Vulcano fabricatum præbuit, quo Acaſtum una cum uxore interfecit. Hinc Illud Horatii Od. 7. lib. 3.

Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens.

410 *Fratris*] *Dædalionis* qui in accipitrem mutatus.

Ib. *Fratrem ſecutis*] Interfecta utpote à Diana Chione, fratris filia: quibus adde quæ Pelei cauſa evenerant, lupum, viz. in lapidem mutatum.

413 *Clarium*] Ad Apollinis Clarii oraculum. Fuit namq; Claros Ioniæ civitas, juxta Colophonem, Apollinis oraculo nobilis.

413 *Templa*] Quæ quidem, cum propiora eſſent, breviori tempore & minori labore, niſi Phorbas obſtitiſſet, Ceyx adire potuiſſet.

414 *Phlegyis*] Populi fuerunt Theſſaliæ ſacrilegi, templum etiam Delphicum ſpoliare aggreſſi, qui tandem ab irato Neptuno diluvio ſunt perditi.

Ib. *Phorbas*] Theſſalus, Lapithæ filius, latro ferox qui obvios ad pugilatum cogebat, & interficiebat. Deos quoque provocare auſus, donec ab Apolline ſuperatus morte eſt mulctatus. Pauſan.

Oſſa

Ossa receperunt; buxoque simillimus ora
Pallor obit: lachrymisque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei priùs esse solebat?
Jam potes Halcyone securus abesse relictâ.
Jam via longa placet. Jam sum tibi carior absens.
At (puto) per terras iter est, tantumq; dolebo;
Non etiam metuam; curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod socer Hippotades tibi sit; qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cum velit, æquora placet.
Cum semel emissi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum est; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, & sæpe paterna
Parva domo vidi) magis hoc reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux; nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle simul. Certè jactabimur una:
Nec, nisi quæ patiar, metuam: pariterq; feremus

occupavit ima præcordia; pallor simillimus buxo vultum invasit; & genæ irrigatæ sunt fletibus perfluentibus. Ter conata fari, ter madefecit faciem lachrymis; & singultu intermittente questus ex pio amore provenientes. *Quodnam meum crimen, inquit, dilectissime, mutat animum tuum? Ubi est solicitudo de me, qua antea esse consueverat? Nunc potes absens esse sine ulla anxietate, Halcyone destituta. Nunc longum iter est gratum. Nunc sum tibi dilectior, cum absens fuero. At, credo, via est per tellurem* carpenda, *& tantum tristis ero: non insuper timebo; & solicitudines erunt sine metu. Maria & aspera facies æquoris me terrefaciunt. Atque nuper spectavi disjectas tabulas in littore; & legi sæpe nomina in sepulchris inanibus. Neve spes mendax moveat tuam mentem, quod Hippotades sit tibi socer, qui reprimit ventos vehementes claustris, & componit maria quandocunque libet. Postquam venti semel laxati invaserunt maria, nihil illis est sacrum; neque ulla terra aut ullum mare illis cura est. Agitant etiam nubes cœli, atque elidunt coruscа fulmina sævis certaminibus, Quo magis eos novi (nam novi, & cum parva essem, spectavi sæpe in domo paterna) eo magis credo esse metuendos. Quod si mens tua nulla oratione moveri potest, dilecte marite; & certo decrevisti proficisci, me etiam tecum avehe. Nempe agitabimur una; neque timebo, nisi quæ feram* etiam; *& simul patiemur*

NOTÆ.

425 *Per terras*] Dicit Alcyone Ceycem per continentem posse, si voluerit, proficisci: quod si fecerit, se interea, propter mariti absentiam, tristem quidem fore; non autem timidam adeo atque anxiam de salute, ac si mare transisset.

429 *Tumulis*] Cenotaphia dixerunt tumulos inanes seu imaginarios, quos honoris causa illis struebant, quorum corpora inveniri non possent. Invaluerat enim apud Ethnicos opinio, eorum Animas, quorum corpora omni exequiarum honore caruissent, per 100 annos ad inferorum paludem, quam trajicere non possent, non sine dolore maximo errare. *Tumulum inanem* vocat Virgil.

431 *Hippotades*] *Æolus*, rex ventorum Hippotæ Trojani ex filia Segesta, quam Jupiter compressit, nepos: quem quidem Æolum Halcyone patrem habuit, siquidem Nasoni nostro fides; si Luciano, Æolum Hellenem, Deucalionis nepotem.

434 *Incommendataque*] Ut passim sine omni respectu & cura, obvia quæque venti proterant & perturbent.

442 *Nisi quæ patiar*] Siquidem absens fictis etiam periculis terretur.

Quic-

Quicquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidos dictis lachrymiſque movetur
Sidereus conjux: neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque reſpondit timidum ſolantia pectus:
Nec tamen idcirco cauſſam probat. Addidit illis
Hoc quoq; lenimen, quo ſolo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes (ſi me modo fata remittant)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus;
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſaga futuri,
Horruit Halcyone: lachrymaſque emiſit obortas:
Amplexuſque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapſaque corpore tota eſt.
Aſt juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualique ictu ſcindunt freta. Suſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurva,
Concuſſaque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: redditque notas. Ubi terra receſſit

quicquid erit; ſimul vehemur ſuper vaſta maria. Maritus ſidereus flectitur talibus verbis & fletibus Halcyones Æolidos: neque enim minori amore tenetur. Sed neque vult omittere navigationem deſignatam; neque vult admittere Halcyonem in ſocietatem diſcriminis; atque vetulit nimia lenientia cor pavidum. Neque tamen ideo approbat cauſam, qua uxori perſuadet, ut ſe diſcedere permittat. *Adjicit illis hoc quoque ſolamen, quo ſolo movit amantem: Omnis quidem cunctatio nobis erit prolixa; ſed tibi juro per ignes patris (ſi modo fata me reducant) prius rediturum, quam Luna bis coëat pleno orbe. Poſtquam ſpes eſt facta velocis reditus his promiſſis, ſtatim imperat navem extractam navalibus in aquor deduci, atque inſtrui ſuis inſtrumentis. Qua viſa rurſus Halcyone, quaſi præſentiens futurum malum, expavit, atque emiſit fletus erumpentes: & amplexa eſt; & infeliciſſima denique Vale, dixit mœſto ore: & ſemimortua in terram decidit. Aſt remiges, Ceyce fingente impedimenta, attrahunt remos geminis ordinibus ad valida pectora, & franguntfluctus pari impulſu. Illa levavit oculos madidos, atque adſpicit conjugem ſtantem in puppe panda, & facientem ſibi prima indicia manu agitata: atque reddidit ſigna. Poſtquam tellus eſt*

NOTÆ.

445 *Sidereus*] *Ceyx Luciferi filius*, per cujus ſtellam mox jurabit; ver. 452.

452 *Si me*] Niſi fatis reverti prohibear, & cogar in peregrina regione mori.

461 *Quærente*] Lachrymis enim uxoris motus, diſcedit invitus.

Ibid. *Reducunt*] Geſtus exprimit remigantium.

462 *Geminis*] Nam biremis erat navis; quod ſit autem in navibus *ordo* remorum duplex, triplex, quadruplex, &c. unde *biremes*, *triremes*, *quadriremes*, &c. appellantur, ambiguum eſt. Sed quia dicit Virgilius Æn. 5. 120.

-------Triplici pubes quam Dardana verſu
Impellunt, terno conſurgunt ordine Remi:

conſtat in utroque navis latere remigum ordines ſurrexiſſe, alios aliis ſuperpoſitos: non ita tamen, ut ſuperiorum remigum pedes inferiorum capitibus impenderent, perpendiculari, ut, aiunt, rectaque linea (ſic enim latera navium extruenda altius fuiſſent) ſed ita, ut *tranſtris* oblique à ſummo ad imum inſtar graduum diſpoſitis inſiſterent remiges, quorum ſuperior ordo ibi figebat pedes, ubi ordo inferior inſidebat. Porro ſeries illæ remigum, à ſummo latere ad imam carinam oblique numeratæ, *ordines* dicebantur; & pro multiplici *ordine* navis erat *biremis*, *triremis*, &c. at eædem ſeries à prora ad puppim numeratæ, dicebantur *verſus*.

463 *Æquali*] Concordes enim remiges remos & tingunt & tollunt.

466 *Receſſit*] Navigantibus terræ urbeſque videntur *recedere*, ipſi autem *ſtare*.

Longius,

Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoq; ut haud poterat ſpatio ſubmota videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit. Renovat lectuſque locuſque
Halcyones lachrymas: & quæ pars admonet abſit.
Portubus exierant; & moverat aura rudentes;
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaque in ſumma locat arbore; totaq; malo
Carbaſa deducit, venienteſque excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe ſecabatur; longeq; erat utraq; tellus;
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus; & præceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet; impediunt adverſæ juſſa procellæ;
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii ſubducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus; æquorq; refundit in æquor:
Hic rapit antennas. Quæ dum ſine lege geruntur;
Aſpera creſcit hyems; omniq; è parte feroces
Bella gerunt venti; fretaq; indignantia miſcent.
Ipſe pavet; nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector; ne quid jubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, totaque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumq; æquare videtur
Pontus; & inductas aſpergine tangere nubes.

remotior, atque oculi non poſſunt cognoſcere faciem, quatenus licet inſequitur oculis navem abeuntem. Cum hæc etiam ſubmota non poſſet dignoſci propter diſtantiam, attamen intuetur carbaſa mota in extremo malo. Poſtquam neque cernit carbaſa, ſolicita ſecedit in inanem torum, ſeque in eo collocat. Et torus & locus revocat fletus Halcyonæ, atq; indicio eſt, quæ pars deſideretur. Exierant portu, & ventus agitaverat craſſos funes, & nautæ vertunt in latus remos pendentes; & ſtatuunt antennarum extrema in ſupremo malo, & detrahunt ab eo tota vela, atque excipiunt ventos afflantes. Aut minus, aut certe non amplius quam medium mare navi ſulcabatur, atque utraque terra erat remota, cum æquor cœpit album fieri circa noctem fluctibus turgidis, & Eurus vehemens flare violentius. Jamdudum nauclerus vociferatur: Deorſum trahite excelſa cornua, atque alligate tota carbaſa antennis. Hic imperat; ventorum impetus contrarii obſtant mandatis; neque maris ſtrepitus patitur ullam vocem audiri. Alii tamen ultro feſtinant retrahere remos, alii defendere latus, pars complicare lintea. Hic haurit aquam, atque rejicit eam in mare; hic celeriter detrahit antennas. Quæ cum ſine ordine fiunt, ſæva tempeſtas augetur, & venti ex omni mundi parte vehementes certant, & turbant æquora tumentia. Ipſe navis gubernator terrore concutitur, & fatetur ſe neſcire qui ſit rerum ſtatus, nec quid imperare aut prohibere debeat; tanta eſt magnitudo tempeſtatis, & fortior eſt tota arte. Namque vivi obſtrepunt vociferationibus, rudentes ſtridore, vaſti fluctus colliſione fluctuum, aër tonitribus. Mare tollitur undis, & videtur par eſſe cœlo; atque tangere nubila ſuperſtrata aſperſione.

NOTÆ.

473 *Quæ pars*] Ceyx maritus, lecti *pars* optima.

474 *Rudentes*] *Funes nauticos:* dict. quod vento agitati *rudere* (i. e.) *ſtrepere* videntur.

475 *Obvertit*] in latus convertit; quod quidem inter remigandum fieri ſolet.

476 *Cornua*] *Antennarum.*

Ib. *Summa*] Ut majorem ventum accipiant vela.

479 *Utraque*] Et à quo diſceſſerat Trachine; & quam Ceyx petebat, Ionia.

484 *Procellæ*] Ventorum impetus.

488 *Fluctus*] Qui in naves per tempeſtatem ſolent inſilire.

Et modo, cum fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis; Stygiâ modo nigrior undâ:
Sternitur interdum, ſpumiſq; ſonantibus albet.
Ipſa quoq; his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imumq; Acheronta videtur:
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec levius pulſata ſonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries baliſtave concutit arces.
Utq; ſolent, ſumtis in curſu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaq; tela leones;
Sic ubi ſe ventis admiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis; multoq; erat altior illis.
Jamq; labant cunei, ſpoliataq; tegmine ceræ
Rima patet; præbetq; viam lethalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inq; fretum credas totum deſcendere cœlum:
Inq; plagas cœli tumefactum adſcendere pontum.
Vela madent nimbis: & cum cœleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ. Caret ignibus æther;
Cœcaq; nox premitur tenebris hyemiſq; ſuiſq;.
Diſcutiunt tamen has, præbentq; micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus: &, ut miles numero præſtantior omni,
Cum ſæpe affiluit defenſæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudiſque accenſus amore
Inter mille viros; murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulſarunt acres latera ardua fluctus,

Et nunc, cum eruit flavas arenas ex imo fundo, eundem cum ipſis habet colorem, nunc nigrior eſt aqua Stygia: nonnunquam ſtratum videtur & aquale, atque albicat ſpumis ſtridentibus. Ipſa etiam navis Trachinia jactatur his agitationibus, & nunc excelſa videtur deorſum aſpicere valles & infimum Acherontem, veluti de apice montis, nunc, ubi mare ſinuatum circumfluit eam depreſſam, ſuſpicere ſupremum cœlum de abyſſo inferorum. Sæpe verberata undis à latere reddit magnum ſonitum; neque impulſa minus ſonat, quam cum aliquando ferreus aries, vel baliſta quatit arces ruinoſas. Et quemadmodum ſævi leones, viribus impetu auctis, conſueverunt ruere pectore in arma & venabula oppoſita; ſic ubi fluctus prorumpant ventis conflictantibus, ferebantur adverſus armamenta navis; atque erant multo altiores illis. Jamque ſubſcudes ſolvuntur; & hiatus deſtituti linimine picis apparent; & aditum faciunt fluctibus mortiferis. Ecce denſi imbres decidunt ex nubibus ſolutis; atque arbitreris totum cœlum ruere in mare, & mare tumidum adſcendere in regionem cœli. Lintea ſtillant imbribus, & aquæ marinæ confunduntur cum cœleſtibus. Aër nullis ſideribus illuſtratur; & nox opaca obſcuratur caligine ſua & procellæ. Tamen fulgura ſplendentia hanc diſpellunt, & fœnerantur lucem, fluctus incenduntur ignibus fulmineis. Toti etiam fluctus inſiliunt intra concavitatem carinæ, atque, ut miles fortior tota multitudine, eum ſæpe impetiit muros defenſæ urbis, ſit voti compos denique, & flagrans deſiderio gloriæ inter mille viros, tamen ſolus invadit mœnia; ſic poſtquam violentæ undæ vexarunt excelſa latera,

Notæ.

504 *Acheronta*] *Infernum:* Ex ejus enim fluviis Acheron eſt unus.

509 *Aries*] Inſtrumentum bellicum, ad diruendos muros; uti etiam & Baliſta.

513 *Arma*] Quæ ſupra armamenta dixit, inſtrumenta etiam nominantur.

514 *Cunei*] *Subſcudes*, quibus navium tabulæ inter ſe committuntur.

Ib. *Ceræ*] *Picis*; qua navium rimæ obducuntur.

520 *Ignibus*] *Stellis*, quæ nubibus obductæ.

524 *Dat ſaltus*] Non per rimas tantum, ut prius, illabebatur aqua in navem; ſed toti fluctus inſiliebant.

Vaſtius

Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ:
Nec priùs abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quam velut in captæ deſcendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. Trepidant haud ſegnius omnes;
Quam ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra;
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animiq; cadunt: totidemq; videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere atq; irrumpere mortes.
Non tenet hic lachrymas: ſtupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaq; ad cœlum, quod non vidit, irrita tollens
Poſcit opem: ſubeunt illi fratreſq; parenſq;,
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum eſt.
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla niſi Halcyone eſt: &, cum deſideret unam,
Gaudet abeſſe tamen. Patriæ quoq; vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus.
Verum ubi ſit neſcit. Tanta vertigine pontus
Fervet: & inductâ piceis è nubibus umbrâ
Omne latet cœlum: duplicataq; noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbos:
Frangitur & regimen: ſpoliiſq; animoſa ſuperſtans
Unda, velut victrix, ſinuatas deſpicit undas.
Nec levius, quam ſi quis Athon Pindumve revulſos
Sede ſua totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit: pariterque & pondere & ictu

vehementius incurrens furit impetus fluctus decumani: neque ante omittit appetere oppreſſam navim, quam deſinat velut in muros navis ſubditæ. Pars ergo maris nitebatur adhuc opprimere navem, pars erat intus. Non minùs tremunt omnes, quam urbs conſuevit tremere, cum hoſtes *alii ſuffodiunt mœnia extrinſecus, atque alii occupant mœnia intrinſecus. Ars ſuccumbit tempeſtati, & animus deficit; & quot undæ incurrunt, totidem mortes videntur impetere & irruere. Hic non temperat à fletibus, hic ſtupet; hic dicet felices, qui exequiarum honore non prœventur; hic Deum veneratur precibus, atque porrigens lacertos inutiles ad cœlum, quod non cernit, petit auxilium. Pater & germani veniunt in mentem illius; domus & filii in* animum *hujus, & quicquid à quoquam relictum eſt. Halcyone tangit Ceycem; nulla eſt in ore Ceycis niſi Halcyone; & cum cupiat ſolam, tamen lætatur abeſſe. Optaret etiam convertere oculos ad littora patriæ, & dirigere ultimos adſpectus domum verſus; verum ubi ſit ignorat: tanta perturbatione mare turbatur, & omne cœlum ſubducitur caligine immiſſa ex nebulis, & nox aucta eſt. Malus rumpitur impetu vorticis nimboſi: clavus etiam rumpitur; & fluxus ferox eminens, quaſi victoria potitus, deſpicit undas quaſi in ſinum convolutas. Neque* ventis *impulſus minori impetu ruit, quam ſi quis dejecerit in vaſtum mare Athon & Pindum ſedibus ſuis erutos; & deturbat ſimul incurſu & gravitate*

NOTÆ.

530 *Decimæ*] Quæ & decumana nominatur, id eſt, maxima; quomodo & ova, poma, aliaque ſcuta, decumana dicimus. Denarium quippe numerum volebant eſſe perfectiſſimum, ut qui conſtet ex uno, duobus, tribus & quatuor. Unde ad numerum denarium progreſſi, redimus ad unitatem. Sic Noſter Triſt. lib. 1. Eleg. 2.

Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt, undecimoque prior.

540 *Funera*] In mari interire acerbe tulerunt fortes, ubi virtuti ſuæ non erat locus, ut pulchre exirent vita. Adde quod animum cenſebant veterum plerique igneam eſſe, quam in aquis extingui naturæ contrarium videbatur. Super omnia exequiarum honore deſtitui horrebant: ſine quibus Styga tranſvehi per 100 annos deſperabant. Vide verſ. 429.

554 *Athon*] Hunc montem Macedoniæ eſſe, Pindum Theſſaliæ jam ſæpe diximus.

Mergit in ima ratem. Cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. Alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Ceyx: ſocerumque patremque
Invocat (heu!) fruſtra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. Illam meminitque refertque;
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem, quoties finit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipſisque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & ruptâ merſum caput obruit undâ.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: redituſque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux, ſuus utque rediret,
Optabat; nullamque ſibi præferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet; utque manus funeſtas arceat aris;
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:

navem in profundum: cum quâ bona pars hominum absorpta altis aquis, neque remiſſa in aërem, mortem oppetiit. Alii navis innituntur partibus & fruſtis laceris. Ceyx ipſe tenet fragmentum navis dextra, qua conſueverat tractare ſceptrum; atque, heu! incaſſum orat & ſocerum & patrem. At nomen uxoris Halcyones ſapius recurrit in os natantis. Ejus recordatur, atque illam memorat; deſiderat ut undæ vehant ſuum corpus ante oculos illius, & exſanguis ſepeliatur manibus amicis. Dum natat, quoties unda ſpatium concedit os aperiundi, nominat Halcyonem, & immurmurat ipſis fluctibus. Ecce ater fluctus ſinuatus inſtar arcus rumpitur ſuper medias undas, & involvit & ſubmergit caput aqua diſfracta. Lucifer caliginoſus fuit ea nocte, nec potuit cognoſci, & quandoquidem non conceſſum fuerit illi deſcendere cœlo, velavit ſuam faciem opacis nubibus. Interea Æolis neſcia tanta cladis dinumerat noctes: & jam feſtinanter texit amictus, quos ille aſſumat; jam quos ipſa induat, ubi ille redierit; & ſibi polliceatur recurſus vanos. Illa quidem offerebat pia thura ſingulis Diis, celebrabat tamen pra aliis templa Junonis; & ibat ad altaria pro marito, qui jam nullus erat. Atque vovebat ut maritus eſſet incolumis, & ut reverteretur ſuus, nullamque ſibi præponeret. At hoc ſolum poterat illi evenire de tam multis votis. At Dea non poteſt amplius orari pro mortuo; & ut prohibeat ab altaribus manus funere pollutas, Iri, ait, nuncia certiſſima juſſorum, Adi propere ſedes Dei *Somni ſoporem inducentes,*

NOTÆ.

561 *Socerum*] Æolum.
Ibid. *Patrem*] Luciferum.
568 *Niger arcus*] Nubes atra aquis gravida: ſeu potius unda decumana ex imo gurgite cum limo ſublata, atque inſtar arcus triumphalis advoluta.
571. *Olympo*] Cœlo: ex quo ſiquidem Lucifero non licuit deſcendere, ut filio Ceyci opem ferret, vultus ſaltem, ne ejus caſus cerneret, nubibus obduxit.
573 *Æolis*] *Halcyone* Æoli filia.
575 *Feſtinat*] Non Patronis tantum purpuras trahebant clientæ plebeiæ, ut Hor. 18. Ode, lib. 2. ſed & nobiliſſimæ fœminæ, viris, fratribus, ſibi liberiſque veſtes ſua manu texebant. Imo Auguſtus ipſe non alia eſt uſus, quam quæ ab uxore, ſorore, filiave confecta eſſet. *Suet. Auguſt.* Cap. 73.
584 *Funeſtas*] Funere & mariti morte pollutas.

Extin-

Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen veros narrantia casus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, & arquato cœlum curvamine signans,
Tecta petit jussi sub rupe latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni;
Quo nunquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire potest. Nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.
Janua, quæ verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota; custos in limine nullus.
At medio torus est, ebeno sublimis in atra,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
Silva gerit frondes, ejectas littus arenas.

atque hortare mittat sub specie Ceycis oppressi somnia ad Halcyonen exhibentia veros eventus. Dixerat. Iris tegitur amictu mille colorum, & imprimens arcum in aëre proficiscitur domum regis assignati sub rupe conditam. Est juxta Cimmerios antrum remoto recessu, mons cavus, aula & adytum inertis Somni; quo nunquam Sol oriens, meridianus, vel occidens potest accedere radiis. Nebulæ confusæ cum caligine exsurgunt ex terra: & crepuscula incerti luminis. Ales experrectus cristati capitis non ibi arcessit Auroram cantibus: neque canes custodes, aut anser sagacior canibus turbant silentia voce. Non fera, non frondes agitatæ ventis, vel probra linguæ humanæ edunt strepitum. Quies muta permanet. Nihilominus rivus aquæ Lethes, per quem aqua fluens cum susurro, lapillis strepentibus, conciliat soporem. Papavera fertilia & innumera gramina, de quorum lacte nox humida parat somnum, & spargit per caliginosas terras, florent in aditu speluncæ. Nullæ valvæ in tota domo, quæ strideant moto cardine; nullæ excubiæ ad fores. At in medio est lectus sublatus super nigra ebeno, plumeus, ater, stratus nigris vestibus; super quem ipse Deus decumbit, artubus oppressis languore. Circa hunc somnia inania exhibentia diversas species, tot hinc inde sunt strata, quot messis habet spicas, silva folia, littus arenas expulsas.

NOTÆ.

592 *Cimmerios*] Populi fuerunt Sarmatiæ, ad paludem Mœoticam & Bosphorum, quod ab ipsis *Cimmerium* appellatur. Accommodatissime autem Somni regiam in frigidam, tenebrosam & humidam regionem Poëta removit.

597 *Ales cristati*] *Gallus*, qui adventantem diem cantu prænunciare solet.

599 *Sagacior*] Hanc præcipue laudem meruerunt anseres, qui clangore suo sopitos Capitolii custodes excitarunt, deque ingruentibus Gallis admonuerunt.

602 *Saxo tamen*] Quia somnos quoque inducere solet aquarum murmur.

603 *Lethes*] Id est, oblivionis: per somnum enim vitæ videmur obliviscì. Ad inferorum verò fluvium Lethen respexit Poëta, cujus aquam si quis gustasset, præteritorum omnium statim oblivisci voluerunt.

605 *Ante fores*] Elegantissimè apponit Poeta, quæ somnum concilient; amovet quæ somnum impediant.

ib. *Papavera*] Quorum vis est soporifera.

Quo

Quo ſimul intravit, manibuſque obſtantia virgo
Somnia dimovit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardaque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excuſſit tandem ſibi ſe: cubitoque levatus,
Quid veniat (cognorat enim) ſcitatur. At illa:
Somne, quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corda diurnis
Feſſa miniſteriis mulces, reparaſque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
Herculeâ Trachine jube, ſub imagine regis,
Halcyonen adeant; ſimulachraq; naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. Poſtquam mandata peregit
Iris, abit. Neque enim ulterius tolerare vaporis
Vim poterat. Labique ut Somnum ſenſit in artus;
Effugit; & remeat per quos modo venerat arcus.
At pater è populo natorum mille ſuorum
Excitat artificem ſimulatoremque figuræ
Morphea. Non illo juſſos ſolertius alter
Exprimit inceſſus, vultumque modumq; loquendi.
Adjicit & veſtes, & conſuetiſſima cuique
Verba. Sed hic ſolos homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Eſt etiam diverſæ tertius artis
Phantaſos. Ille in humum, ſaxumque, undamque, trabemque,
Quæque vacant animâ feliciter omnia tranſit.
Regibus hi, ducibuſque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alii plebemq; pererrant.

Quo ſtatim atque Dea acceſſit, & diſcuſſit manu ſomnia obſtantia, ſacra domus fulſit ſplendore amictus: atque Deus agre aperiens oculos gravatos ſegni languore, iterum atque iterum recidens, & percutiens ſupremum pectus nutanti mento, tandem expergefactus eſt; atque ſuſtentatus cubito, petit quamobrem acceſſerit; nam cognoverat quæ eſſet. *At illa, Somne, Pax rerum, Somne mitiſſime Deorum, ſolatium mentis, quem ſollicitudo vitat, qui lenis pectora fatigata laboribus diurnis, atque reſtitutis ad munus; fac ſomnia, quæ imitentur veras figuras rerum, accedant ad Halcyonen,* quæ nunc eſt *in Trachine Herculea, ſub forma regis, atque exhibeant imaginem naufragam. Juno hoc jubet. Iris diſcedit, poſtquam juſſa perfecit: neque enim poterat ſufferre amplius vim vaporis: & ut advertit ſoporem influere in membra, prorumpit, & revertitur per arcus, per quos modo acceſſerat. At pater excutit ex turbamine ſuorum filiorum Morpheum artificem & imitatorem figurarum. Alius non imitatur accuratius præſcriptos inceſſus, & faciem, & modum loquendi. Addit & amictus & voces cuique uſitatiſſimas. Atque hic exhibet ſolos homines: & alius fit fera, fit ales, fit anguis longo corpore. Dii hunc appellant Icelon, gens humana Phobetorem. Phantaſos eſt tertius diverſæ etiam artis. Ille mutatur facile in terram, lapidem, aquam, arborem atque omnia, quæ ſunt inanimata. Iſti conſueverunt exhibere ſuam faciem Tyrannis & imperatoribus de nocte: alii vagantur per populos & vulgus.*

NOTÆ.

616 *Virgo*] *Iris* Junonis nuncia.

624 *Cura fugit*] Qui enim curis premuntur, dormire non poſſunt.

627 *Regis*] *Ceycis*, Quem Trachine ab Hercule ædificata regnaſſe diximus.

631 *Labique*] Ita & Cereris nympha lib. 8 ver. 814 fame affecta.

633 *Pater*] Somnus ſomniorum pater.

Ib. *E populo*] Ex numero innumero ſomniorum evocat Morphea.

634 *Simulator*] Morphei nomen hæ voces interpretantur.

640 *Icelon*] *Similem* interpretaberis.

Ib. *Phobetora*] *Perterrefacientem.*

642 *Phantaſos*] *Imaginatorem* diceres, niſi prohiberent Grammatici. Pro triplici autem rerum natura, quæ phantaſiam per ſomnos turbare ſolent, appoſite Poëta tres Somni filios fecit.

Præ-

Præterit hos ſenior: cunctiſque è fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rurſus molli languore ſolutum
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos ſtrepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraq; moræ breve tempus in urbem
Pervenit Hæmoniam: poſitiſque è corpore pennis
In faciem Ceycis abit: formaque ſub illa
Luridus, exſangui ſimilis, ſine veſtibus ullis
Conjugis ante torum miſere ſtetit. Uda videtur
Barba viri, madidiſq; gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora refuſo,
Hæc ait: Agnoſcis Ceyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice; noſces;
Invenieſq; tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. Falſæ tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit:
Oraque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Implêrunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis.
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge, age: da lachrymas; lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui. Fletus quoque fundere veros
Viſus erat: geſtumque manus Ceycis habebant.
Ingemit Halcyone lachrymans, motatq; lacertos
Per ſomnum, corpuſque petens amplectitur auras:

Senex Somnus hos omittit atque eligit unum Morpheum ex cunctis fratribus, qui exequatur juſſa Thaumantidos: & rurſus demiſit caput oppreſſum ſuavi ſopore, & texit denuo altis veſtibus. Ille volat per caliginem, alis nullum ſonum reddentibus, & intra exiguum ſpatium temporis pervenit in urbem Hæmoniam; & pennis ex corpore ſublatis induit vultus Ceycis, & ſub illa ſpecie lividus, inanimi ſimilis, ſine omni amictu conſtitit ad lectum infelicis uxoris. Barba viri videtur madida, & gravis aqua ſtillare ex uvidis crinibus. Tum ſuper tori ſtratus, lachrymis expreſſis ſuper ora, hæc dicit, Cognoſcis Ceycem, uxor infeliciſſima? an meus vultus eſt deformatus morte? Intuere; agnoſces; atque reperies pro tuo marito umbram mariti. Tua preces, Halcyone, nobis nullo auxilio fuerunt. Periimus. Ne me ſperes decepta. Auſter pluvius corripuit navem in mari Ægæo, & diſjecit agitatam ſpiritu vehementi, & undæ impleverunt os noſtrum citans fruſtra nomen tuum. Nuncius incertus non tibi hæc refert; non accipis iſta per dubios rumores. Ego ipſe naufragus tibi adſtans tibi narro meam ſortem. Erige te, quæſo, exhibe fletus, atque aſſume veſtes pullatas; neque me mitte non defletum ſub exilia Tartara. Morpheus his addidit vocem, quam illa arbitraretur eſſe ſui mariti. Viſus erat etiam mittere veras lachrymas; & manus imitabantur geſtum Ceycis. Halcyone flens ſuſpirat, & movet brachia dormiendo, & quærens corpus amplectitur aërem:

NOTÆ.

646 *Senior*] Somnus.

647 *Thaumantidos*] *Iridis*, Thaumantis filiæ juſſa.

Ibid. *Somnus*] Deus Somni.

651 *Urbem*] Trachinem, ubi Halcyone habitat: ut ſupra, ver. 269.

653 *In faciem*] Ceycis figuram induit: atque ita, ut ſi modo attendas, ipſum eſſe tibi fingas.

663 *Ægæo*] Cui mari ſe, Trachine in Ioniam iturus, Ceyx crediderat.

670 *Indeploratum*] Multæ etiam utilitatis crebebant eſſe apud inferos, plutimos habuiſſe in Superis qui ſublatum fleviſſent.

675 *Corpus*] Ceycis ſui, quem per ſomnum Morphei ope viderat.

Excla-

Exclamatque, Mane. Quo te rapis? ibimus una.
Voce ſua ſpecieque viri turbata ſoporem
Excutit: & primo ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modo viſus erat. Nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen. Poſtquam non invenit uſquam;
Percutit ora manu: laniatque à pectore veſtes:
Pectoraque ipſa ferit. Nec crinem ſolvere curat;
Scindit: & altrici, quæ luctûs cauſſa, roganti,
Nulla eſt Halcyone, nulla eſt, ait: occidit una
Cum Ceyce ſuo Solantia tollite verba.
Naufragus interiit. Vidi, agnovique; manuſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: ſed & umbra tamen manifeſta, viriq;
Vera mei. Non ille quidem, ſi quæris, habebat
Aſſuetos vultus: nec quo priùs ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: & quærit veſtigia, ſi qua ſuperſint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et, ne me fugiens, ventos ſequerere, rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. Neque enim de vitæ tempore quicquam
Non ſimul egiſſem: nec mors diſcreta fuiſſet.
Nunc abſens pereo, jactor nunc fluctibus abſens:
Et, ſine me, me pontus habet. Crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago, ſi vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miſerande, relinquam:
Et tibi nunc ſaltem veniam comes. Inque ſepulchro,
Si non urna, tamen junget nos littera: ſi non
Oſſibus oſſa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni

atque vociferatur, Mane; quo profugis? proficiſcemur una. Tremefacta ſua voce, & imagine mariti, excutit ſomnum; atque primo circumſpicit, num is adſit, qui modo erat viſus: nam famuli excitati illius clamore admoverant luminaria. Cum nuſquam inveniret, percutit faciem manu, & diſcerpit amictus à pectore, & plangit ipſum pectus, neque meminit ſolvere comam; dilaniat: atque inquit nutrici petenti cauſſam doloris, Halcyone nulla eſt, nulla eſt: interiit cum Ceyce ſuo. Abſtinete ſermonibus conſolatoriis. Naufragus obiit. Adſpexi, atque cognovi, & obtuli manus abeunti, volens retinere. Umbra fugit; ſed umbra tamen clara & vera mei mariti. Si exquiras, ille quidem non habebat faciem ſolitam, neque lucebat eodem vultu, quo antea. Miſera intuita ſum pallidum, nudumque, & cæſa adhuc madida. Ecce conſtitit flebilis hoc ipſo loco: atque luſtrat ſi quæ ſuperſint indicia. Hoc erat, hoc quod metuebam mente præſaga; atque orabam ne me fugiens te crederes ventis. At certe optarem, ſiquidem diſcedebas interiturus, me etiam duxiſſes. Mihi bonum fuit tecum, tecum proficiſci. Neque enim quicquam non una tranſmiſiſſem de tempore vitæ: neque mors fuiſſet diviſa; nunc remota intereo, nunc remota agitor undis; & mare me habet ſine me. Meus animus ſit mihi ſaevior ipſo mari, ſi cupiam vivere diutius, & coner ſupereſſe tanto dolori. Verum neque conabor, neque te deſtituam, ô deflende; & ſaltem nunc te comitabor: atque in tumulo ſi urna non copulet nos, attamen epitaphium id præſtabit: *ſi non tangam oſſa meis oſſibus, at* tangam *nomen nomine. Mœror obſtat pluribus, & ſe percutit ad ſingulas*

NOTÆ.

690 *Vultus*] Heinſius legit *Cultus*, ne bis idem dicat; atque ita hæc reſpondebunt ſequentibus, *Pallentem, nudumque*, &c.

698 *Neque enim*] Tecum omne vitæ tempus exegiſſem; tecumque fuiſſem.

706 *Si non urna*] Quia Ceycis corpus deſiderabatur.

Ib. *Littera*] *Epitaphium.*

Plan-

Plangor; & attonito gemitus è corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad littus; & illum
Mœsta locum repetit, de quo ſpectarat euntem.
Dumque, moratus ibi; dumque, hic retinacula ſolvit,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula littore, dicit:
Dumq; notata oculis reminiſcitur acta, fretumque
Proſpicit; in liquida ſpatio diſtante tuetur
Neſcio quid, quaſi corpus, aqua; primoque, quid illud
Eſſet, erat dubium. Poſtquam paulò appulit unda;
Et quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota eſt;
Et, tanquam ignoto lachrymam daret, Heu, miſer, inquit,
Quiſquis es, & ſiqua eſt conjux tibi! fluctibus actum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus, & minus eſt amens ſua. Jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoſcere poſſet,
Cernit: erat conjux. Ille eſt, exclamat: & una
Ora, comas, veſtem lacerat: tendenſq; trementes
Ad Ceyca manus. Sic, ô cariſſime conjux,
Sic ad me, miſerande, redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles: quæ primas æquoris iras
Frangit; & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Inſilit huc: mirumque fuit potuiſſe; volabat:
Percutienſque levem modo natis aëra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat, mœſto ſimilem, plenumq, querelæ
Ora dedere ſonum tenui crepitantia roſtro.
Ut verò tetigit mutum & ſine ſanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille

voces; & gemitus ducuntur è corde ſtupefacto. Manè erat; domo proficiſcitur ad littus, & triſtis redit ad illum locum, de quo intuita erat diſcedentem: atque, inquit, Dum ibi cunctatus, dum hic ſolvit vincula, proficiſcens mihi obtulit ſuavia hoc littore. Et dum relegit oculis facta quæ obſervaverat, atque proſpicit mare, videt longe in aqua fluidâ neſcio quid quaſi corpus, atque primo incertum erat, quid eſſet. Poſtquam fluctus paulùm appulit; & tametſi longè erat, conſtabat tamen eſſe corpus, neſciens quis eſſet, quia naufragus, præſagio tacta eſt; & quaſi peregrino fletus indulgeret. Heu, infelix, ait, quiſquis es, & ſi qua uxor eſt tibi! Corpus vectum undis accedit propius. Quod quo magis illa adſpicit, hoc minus atque minus veſana eſt ſui compos. Jamque appulſum terræ proxima, jam ſpectat quod poſſet cognoſcere: maritus erat. Ille eſt, vociferatur; atque ſimul dilaniat faciem, capillos, amictum: & porrigens manus pavidas ad Ceycem, ita, inquit, ô marite dilectiſſime, ita reverteris ad me deflende? Agger arte ſtructus junctus eſt fluctibus, qui minuit primam vim maris, quique frangit impetum aquarum. Huc adſcendit; atque mirum fuit potuiſſe; volabat: & verberans tenues auras pennis modo ortis, luctuoſa radebat extremas aquas. Et

dum volat, os ſtridulum emiſit ſonum exiguo roſtro ſimilem lugubri, & plenum querimoniæ. Cum verò tetigit corpus mutum & exſangue, amplexa novis alis membra cariſſima, fruſtra obtulit gelida ſuavia rigido roſtro. Vulgus incertum erat, an Ceyx iſtud adverterit, an ſit viſus erigere faciem agitatione fluctuum: at ille

Notæ.

712 *Moratus ibi.*] Verba ſunt Halcyones, quæ extra narrationis ſeriem ex ejus perſona interſeruntur.

730 *Prædelaſſat.*] Laſſos & debiles reddit, antequam in portum perveniant.

732 *Modo natis.*] Nam in Halcyonem avem mutata eſt.

Senſerat. Et tandem, Superis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius îſdem
Tunc quoq; manſit amor. Nec conjugiale ſolutum
Fœdus in alitibus: coëunt, fiuntque parentes:
Perq; dies placidos hiberno tempore ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtatque nepotibus æquor.
XI. Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, Hic quoq; dixit,
Quem mare carpentem ſubſtrictaq; crura gerentem
Aſpicis, (oſtendens ſpacioſum guttura mergum)
Regia progenies; Et, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Jovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamuſque noviſſima Trojæ
Tempora ſortitus. Frater fuit Hectoris iſte:
Qui, niſi ſenſiſſet primâ nova fata juventâ,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis.
Æſacon umbroſa furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alexithoë Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, ſilvas captatam ſæpe per omnes
Aſpicit Heſperien patriâ Cebrenida ripâ,

ſenſerat & denique Diis miſereſcentibus, uterq; vertuntur in aves. Amor ſuperſuit tunc etiam ſubditus iiſdem fatis: neque fœdus connubiale diremtum in avibus. Junguntur fiuntq; parentes; atque Halcyone incubat per ſeptem dies quietos tempore hyemis, nidis natantibus ſuper mari. Tum navigatio ſecura per æquor: Æolus compeſcit auras, & prohibet exſpatiari, atq; concedit mare nepotibus.

XI. Senex aliquis adſpicit volantes circum vaſta maria; atque laudibus extollit amores inviolatos. Proximus, aut forte idem, Hic etiam, inquit, quem vides ſtringentem æquor, atque habentem tibias exiles (oſtendens mergum qui habet fauces amplas) eſt ex prole regia, & ſi cupis devenire ad ipſum ſerie continua, ſunt hujus majores, Ilus, & Aſſaracus, & Ganymedes ſublatus à Jove, & ſenex Laomedon, & Priamus, ultimus rex Trojæ. Germanus iſte fuit Hectoris; qui niſi expertus eſſet ſortem inauditam prima juventute, fortè non conſequutus eſſet minorem famam quam Hector, quanquam filia Dymantis illum peperit. Alexithoë filia bicornis Granici, dicitur Æſacon furtim peperiſſe ſub Ida opaca. Hic odio habuit urbes, atque diſſitus à ſplendida regia ſequebatur remotos montes, & campos ab ambitione alienos; neque accedebat frequens ad turbas Trojanas. Non gerens tamen cor aſperum, neque Amori inacceſſum, videt Heſperien Cebreni filiam quæſitam ſæpe per omnes ſilvas, quæ exſiccabat ad Solem

NOTÆ.

745 *Septem.*] Simonides undecim eſſe ait, Philochorus novem, Demagoras verò ſeptem, cujus Opinioni adhæret Ovidius.

746 *Pendentibus nidis.*] Halcyonum nidi admirationem habent, ut refert Plinius. Pilæ figura paulum eminentiores, ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine; intercidi non queunt, franguntur ictu valido, ut ſpuma maris arida: nec unde confinguntur, invenitur; putant ex ſpinis aculeatis.

748 *Nepotibus*] Ex Halcyone filia procreatis

755 *Sunt hujus*] Ilus, Aſſaracus, & Ganymedes fratres fuerunt filii Trois. Ex Ilo natus Laomedon, ex Laomedonte Priamus, qui Æſaci ſeu mergi, de quo nunc agitur, fuit pater.

753 *Guttura.*] Quoad. Græciſmus.

761 *Proles.*] Hecuba, Priami uxor, quam Dymantis filiam facit Homerus, Euripides filiam Ciſſei Regis Thracum, peperit Priamo 17 liberos.

763 *Alexithoë.*] Nympha Granici filia, ex qua Priamus Æſacum ſuſcepit.

769 *Cebrenida*] Cebreni ignobilis Troadis rivuli filiam.

Injectos

Injectos humeris ſiccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe: veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longeque lacu deprenſa relicto
Accipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
Inſequitur: celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herbâ coluber fugientis adunco
Dente pedem ſtringit: viruſq; in corpore linquit.
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt. Amplectitur amens
Exanimem: clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo. Vulnus ab angue,
A me cauſſa data eſt. Ego ſim ſceleratior illo,
Ni tibi morte mea mortis ſolatia mittam.
Dixit: & è ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit: nantemq; per æquora pennis
Texit: & optatæ non eſt data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi;
Obſtarique animæ miſera de ſede volenti
Exire. Utque novas humeris aſſumſerat alas,
Subvolat: atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma levat caſus. Furit Æſacus: inq; profundum
Pronus abit, letique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput eſt à corpore longe.
Ærquor amat: nomenque manet, quia mergitur illi.

comam ſparſam per humeros in ripa patria. Nympha viſa prorumpit tanquam cerva exterrita à flavo lupo, aut ut anas fluvialis correpta procul à ſtagno relicto fugit accipitrem. Quam heros Trojanus perſequitur, & velox amore premit velocem timore. Ecce anguis tectus graminibus vulnerat dente recurvo pedem fugientis, atque ſpargit venenum in corpus. Fuga repreſſa eſt cum vita. Inſanus complectitur exſanguem, atque clamat, Pœnitet, pœnitet eſſe perſequutum: verum iſtud non reformidavi; neque mihi erat tanti ſuperiorem eſſe. Nos duo te infelicem perdidimus. Plaga impacta eſt à ſerpente, ego occaſionem præbui. Ego ſim facinoroſior illo, niſi tibi offeram conſolationem necis meo interitu. Dixit; & immiſit ſe in mare ex promontorio, quod aqua ſonora corroſerat. Tethys miſerata labentem excepit leniter, et operuit pennis natantem per mare: neque conceſſa eſt facultas moriendi, quemadmodum optaverat. Amans iraſcitur, quod invitus cogitur vitam ducere, quodque anima prohibeatur cupiens excedere miſero corpore. Atque ut induerat recentes alas humeris, ſurſum volat, atque denuo præcipitat corpus in mare. Pluma ſuſtentat caſum. Æſacus indignatur; & præceps in altum fertur, atque mortem experitur indefinenter. Amor induxit maciem: internodia crurum ſunt longa, collum eſt longum: caput longe eſt à corpore. Amat æquor, & nomen habet quia in illud mergitur.

Notæ.

772 *Lacu*] Ad quem, ut ſe aquis immergat, non ſegniter anas confugit.

777 *Amens*] Æſacus.

786 *Et optatæ*] Heinſius autem legit;

-----Ut optatæ non eſt data copia mortis,
Indignatur amans, &c.

788 *Miſera de ſede*] Corpore carcere, cuſtodia, ergaſtula corporis animæ ſepulchro. Lege quæ Seneca in Conſolatione ad Helviam, cap. 11. & quæ Macrobius lib. in Somn. Scip. cap. 11.

792 *Pronus*] Eleganter hujus avis naturam Poëta deſcribit.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEON
LIBER XII.

ARGUMENTUM.

HUIC tum Priamus pater, tanquam mortuo, exequias fecit una cum filiis, excepto tamen Paride, qui in Græciam profectus erat: quemque deinde persecuti Græci, draconem Aulide lapideum viderunt redditum. Inde Cygnus ab Achille occisus in avem vertitur, cum invulnerabilis fuisset. Sicut & Cænis olim in Cæneum, & postea in avem, commutata. Quod cum narrasset Nestor, Periclymeni quoque transformationes adjunxit.

INTERPRETATIO.

1. *Priamus ignorans Æsacon vita frui alis indutis, mœrebat: Hector etiam præbuerat inferias inutiles, cum consortibus, sepulchro nomen ejus habenti. Paris non adfuit luctuoso honori, qui paulo post advexit in patriam longum bellum cum uxore rapta: & mille naves conjuratæ sequuntur,*

INESCIUS assumtis Priamus
pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo
quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Postmodo qui rapta longum
cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjuratæque sequuntur

NOTÆ.

2 *Tumulo*] *Cenotaphio*, in quo Æsaci nomen sine corpore erat.

3 *Inferias*] Χοάς. Tumulis enim lac, mel, vinum lachrymas, sanguinem, flores, thura, alia insuper honoris causa, vel etiam ad lætiorem defuncti statum apud inferos, ingerere solebant. Atq; hæc de mortuis sacrificia *Inferiæ* dicebantur.

4 *Paridis*] Priami quoque filii, qui ad rapiendam Helenam in Græciam profectus fuerat.

5 *Conjuge*] Helena.

6 *Conjuratæ*] In Aulide enim bellum adversus Trojam conjuraverant Græciæ Principes.

Millie

Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelaſgæ.
Nec dilata foret vindicta; niſi æquora ſævi
Invia feciſſent venti: Bœotaque tellus
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent;
Ut vetus accenſis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum: cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma:
Quas ſimul; & matrem circum ſua damna volantem,
Corripuit ſerpens; avidaque recondidit alvo.
Obſtupuere omnes. At veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait; gaudete, Pelaſgi.
Troja cadet, ſed erit noſtri mora longa laboris:
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
II. Permanet Aöniis Nereus violentus in undis:
Velaq; non transfert: & ſunt, qui parcere Trojæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerit urbi.
At non Theſtorides. Nec enim neſcitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ. Poſtquam pietatem publica cauſſa,
Rexq; patrem vicit; caſtumq; datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris;

atque una populus ex omni Græcia. Neque ultro longius abiiſſet, niſi venti terribiles reddidiſſent maria inacceſſa; & terra Bœotia retinuiſſet naves diſceſſuras in Aulide piſcoſa. Cum Græci ibi obtuliſſent ſacra Jovi ritu patrio, cum vetus altare micuit ignibus accenſis, viderunt ſerpentem cæruleum repere in platanum, quæ erat proxima ſacrificiis incæptis. Nidus erat octo pullorum ſuprema arbore, quos anguis corripuit una cum matre volitante circum ſuam cladem, & abdidit in rapacem ventrem. Omnes obſtupuerunt. At Theſtorides vates, veri præſcius, Vincemus, inquit, exultate, Græci. Ilium ruet; ſed ſpatium noſtri laboris erit longum: atq; ſtatuit novem volucres pro annorum numero, *qui in bello* forent conterendi. *Ille, ſicuti erat, amplexus ramos virides in arbore, mutatur in petram, & manet petra ſpecie anguis.*

II. *Nereus ſtat acer in fluctibus Aöniis; neque transfert naves; & ſunt qui arbitrentur Neptunum ignoſcere Trojæ, quod illam muris cinxerit. Theſtorides tamen non ita arbitratur. Neque enim aut ignorat, aut tegit iram Dea virginis eſſe mulcendam ſanguine virgineo. Poſtquam cauſſa communis ſuperavit pietatem, rexque patrem, atque Iphigenia conſtitit pra altari, famulis mœrentibus;*

NOTÆ.

7 *Mille*] Numero, ut loqui amant, rotundo: namque Homero 1186. Dyſti, 1225. Dareti Phrygio, 1140. dicitur.

Ib. *Commune*] Pro populo univerſo; quo ſenſu Cicero Verr. 4. *Statuæ à communi Sicilia data.*

Ib. *Pelaſgæ*] Pro Græcis univerſis ſæpiſſime venit gens Pelaſga, quæ Theſſaliam, cui & Pelaſgiæ datum nomen, incoluit.

9 *Bœota*] Bœotia, Græciæ regio, in qua urbs Aulis Chalcidi finitima, ubi non parvo tempore per tempeſtatem Græcorum naves manſerunt.

15 *Volucrum*] Paſſeres dixit Homerus; ex cujus Iliad. 2. tota hæc deſumta fabula. Paſſer hierogiyphice annum denotat.

16 *Circum*] Circum ſua pignora, quæ cum maximo ſuo damno devorari a Dracone, videbat.

19 *Theſtorides*] *Calchas* eſt Theſtoris filius Græcorum vates, genus ducens ab Apolline.

24 *Permanet*] Id eſt, ſævit mare quod Bœotiæ adjacet. Aóniam namque Bœotiæ montanam partem; Nereum [maris Deum ſæpe diximus.

29 *Deæ*] *Dianæ*, cujus cervam Agamemnon imprudens occiderat: quæ & tempeſtatis & peſtis cauſa fuit.

30 *Rex*] *Agamemnon*, [qui Iphigeniæ patrem ſe eſſe quodammodo oblitus eſt, cum illam aris addixit, ut regis nomine Græcis omnibus conſuleret.

Victa

Victa Dea est: nubemq; oculis objecit, & inter
Officium turbamque sacri, vocesque precantum,
Suppositâ fertur mutasse Mycenida cervâ.
Ergo ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana;
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit;
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ:
Multaque perpessæ Phrygiâ potiuntur arenâ.
Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patent. Tota est ex ore sonanti:
Tota fremit: vocesq; refert: iteratq; quod audit.
Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Esse solent: qualemve sonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
Mistaque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum: confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus auras:
Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti
Crescit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaq; Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt; totumque inquirit in orbem.
III. Fecerat hæc notum, Graïas cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest. Prohibent aditu, Littusque tuentur

Dea lenita est, & velavit oculos nube, & dicitur transformasse Mycenaam, cerva adhibita, inter ministerium & turbam sacri, & voces precantium. Postquam igitur Diana est placata nece, qua par fuit, & simul furor ejus & aquoris compositus est, mille naves accipiunt ventos à puppi; & plurima passæ appellunt ad littora Phrygia. Locus est in medio mundo inter tellurem & mare & oras sidereas, finis triplicis orbis, unde spectatur quodcumque est uspiam, tametsi distet regionibus; & omnis sonus permeat ad sinuosas aures. Fama illum obtinet, atque posuit sibi sedem in supremo fastigio: & dedit innumeros ingressus, ac mille ostia domui: nullisque portis obturavit aditus. Pervii sunt die & nocte. Tota est ex sonanti ore; tota fremit & reddit sonos, & repetit quod audit. Nulla quies intus, & nullibi silentium. Neque tamen est vociferatio, sed susurri submissa vocis: qualis solet esse fremitus fluctuum aquoris, si quis ex longinquo accipiat; vel qualem strepitum ultima tonitrua reddunt, cum Jupiter percutit nebulas. multitudo occupat atria; plebs intrat atque prodit. Mille rumores falsi hinc inde errant una cum veris, & voces permistæ volvuntur. Atque ex omnibus hi referciunt inanem aërem sermonibus: alii portant aliò quæ prolata sunt, & modus falsi augetur; atque aliquis auctor aliquid addidit acceptis. Illic est Credulitas, illic Error imprudens, & inane Gaudium, & Pavores attoniti, & Seditio subrepens, & Susurri incerto auctore. Ipsa cernit quid rerum agatur in cœlo, in mari, & solicita est de toto mundo.

III. *Hæc vulgaverat, naves Græcas adesse cum strenua manu: neque hostis accedit non exspectatus in armis. Trojani prohibent* eum *accessu, & defendunt littus*

Notæ.

34 *Mycenida*] *Iphigeniam* Mycenis oriundam; quam in Tauricam regionem avectam scripsit Euripides; alii Scythicæ Dianæ immolatam asserunt.

40 *Triplicis*] In tres partes divisi cœlum, mare, & terram.

46 *Ore*] Sic Virg. *Tot linguæ, totidem ora sonant, tot subrigit aures.* Alii legunt *aure*, Alii *mare*, male.

Troës

Troës: & Hectoreâ primus fataliter haſtâ,
Proteſilaë, cadis: commiſſaque prælia magno
Stant Danaïs, forteſque animæ, neque cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera poſſet,
Sanguine ſenſerunt. Et jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cygnus
Mille viros dederat. Jam curru inſtabat Achilles:
Troaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perque acies aut Cygnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem:
Concutienſque ſuis vibrantia tela lacertis.
Quiſquis es, ô juvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quod ſis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. Vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed quanquam certa nullus fuit error in haſta;
Nil tamen emiſſi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Deæ (nam te famâ prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim.) Non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis caſſis, neque onus cava parma ſiniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. Removebitur omne

atque primus occumbis fataliter jaculo Hectoreo, Proteſilaë; & prælia incæpta & ſtrenua anima, nec dum cognitus Hector magno conſtant Græcis. Neque Trojani ſenſerunt pauco ſanguine quid Græca manus poſſet. Et jam littora Sigæa rubebant ſanguine: jam Cygnus filius Neptuni morti oppoſuerat mille viros. Achilles jam urgebat curru, & conficiebat catervas Trojanas ictu mucronis Peliaci; atque luſtrans per agmina aut Cygnum, aut Hectorem, incurrit in Cygnum: Hector erat ſervatus in annum decimum. Tum mulcens equos habentes albas cervices onuſtas jugo, dirigens currum in hoſtem; atq; librans tremens haſtile ſuis brachiis, Quiſquis es, inquit, ô Juvenis, habeto ſolamen obitus, quod ſis mactatus ab Achille. Hactenus Æacides. Ponderoſum haſtile ſecutum eſt vocem. Sed quamvis nullum vitium fuerit in telo inerranti, nihil tamen promovit mucrone ferri impulſi; atque ut percuſſit tantum pectus ictu vano, Fili Dea, ait ille, nam te antè cognovimus fama, cur ſtupes quod intacti ſimus?, (Namque ſtupidus 'hærebat) Non 'hæc galea flava, quam vides equinis jubis, neque ſcutum curvum onus ſiniſtræ ſunt mihi ad utilitatem; ſed 'tantum ornamenti gratia gerunt. Mars etiam ea gratia conſuevit induere arma. Omne auxilium

Notæ.

67 *Hectorea*] Alii tamen Æneæ, alii Achatæ manu cecidiſſe eum autumant.

Ib. *Fataliter*] Oraculo monitus fuerat, ne ad Trojanum bellum proficiſceretur, ibi namque periturum. Atque in fatis erat occubiturum illum, qui primus ex Græcis in littus Trojanum deſcenderet.

68 *Proteſilaë, cadis*] Proteſilaus Loadamiæ Acaſti filiæ maritus. Hujus pater Iphiclus, curſus velocitate celebris.

73 *Phryges*] Seu *Trojani*, qui Phrygiam minorem ſeu Troadem incolebant.

71 *Sigæa*] Promontorium Trojæ.

74 *Peliacæ*] Ex Pelio monte reciſæ; quæ *Pelias* ideo dicitur; &,

Ipſe ſuas quamvis vires inhiberet Achilles,
Miſſa graves ictus Pelias haſta dabat.

79 *Decimum*] Decennalis fuit Trojæ obſidio.

Ibid. *Vibrantia*] Al. Vulcania; ut ad arma ejus à Vulcano fabricata alludat.

82 *Æacides*] *Achilles* Pelei & Thetidis filius: *Æacides*, ab Avo Æaco dictus.

88 *Equinis jubis*] Iis verò galearum criſtas decorare quoque ſolebant heroes: hinc illud Virgil.

-----Criſtaque hirſutus equina.

Tegminis

Tegminis officium: tamen indeſtrictus abibo,
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereïde, ſed qui
Nereaque, & natas, & totum temperet æquor.
Dixit: & hæſurum clypei curvamine telum
Miſit in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum
Excutit hoc heros: rurſuſque trementia forti
Tela manu torſit: rurſus ſine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit deſtringere Cygnum.
Haud ſecus exarſit, quam Circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Pœniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum conſiderat haſtæ.
Hærebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo;
Quaſque, ait, ante habuit vires effudit in uno.
Nam certè valuit, vel cum Lyrneſia primus
Mœnia diſjeci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eëtioneas implevi ſanguine Thebas.
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opuſque meæ bis ſenſit Telephus haſtæ.
Hic quoque tot cæſis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: &, ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lycia de plebe Menœten:

armorum tolletur; tamen deſcendam invulneratus, eſt aliquid non eſſe natum Nereide, ſed qui regat Nereum, & ejus filias, & univerſum mare. Dixit, & interſit in Æaciden jaculum adhæſurum umboni clypei; quod penetravit & æs, & coria novem boum: decimo tamen tegmine repreſſum heros illud excutit, rurſuſque impulit ſtrenua dextera vibrans haſtile; rurſus corpus fuit integrum ſine plaga, neque tertius mucro potuit vulnerare Cygnum pectus ſaum exhibentem. Non aliter exanduit, quam taurus Circo ſpatioſo, cum incurrit cornu ſulmineo in veſtes purpureas ſua irritamenta, & ſentit impetum deceptum. Reſpicit tamen num ferrum haſtæ lapſum ſit. Ligno affixum erat. Mea igitur dextra ait eſt infirma; atque vires, quibus pollebat, amiſit, dum unum hunc Cygnum petit. Nam profectò fortis fuit, vel cum primus dirui muros Lyrneſios; vel cum ſparſi Tenedon, & Thebas Eëtioneas ſuo ſanguine; vel cum Caycus fluxit ruber cruore populi ſui, & Telephus bis expertus eſt vim meæ lanceæ. Manus mea etiam hic potens fuit, tot interfectis, quorum feci cumulos per littus & cerno; atque fortis eſt. Dixit & quaſi parum confideret ante factis, impulit haſtam in adverſum Menœten, ex gente Lycia;

NOTÆ.

93 *Nereide.*] Qualis fuit Thetis Achillis mater; quam gloriam Cycnus, qui Neptunum ipſum patrem haberet, quanquam modeſte, extenuat tamen.

1b. *Sed qui.*] Neptuno, cui famulatur Nereus, matris tuæ pater. *Nereide*] *Thetide* nympha, Nerei filia.

97 *Terga.*] Id eſt, novem terga quibus clypeus conſtabat.

102. *Circo.*] In quo venationes exhibebantur.

104. *Pœniceas.*] Effigies hominum coccineis indutas veſtibus, quas ſtramento aut fœno farciebant, tauris in arena objectare ſunt ſoliti, quo eos ad pugnam irritarent. Sen. 3. l. de Ira.

108 *Lyrneſia.*] Fuit Lyrneſſus urbs Troadis, Hippodamiæ Briſeidos patria.

109 *Tenedon*] Quæ inſula Trojano littori oppoſita, decennali illo bello cum multis aliis à Græcis fuit direpta.

110 *Eëtioneas.*] *Thebas* Ciliciæ, in quibus regnavit Eëtion Andromaches pater: pro Trojanis enim arma ſumſerunt.

111 *Caycus.*] Fluvius Myſiæ; nam & hanc regionem Græci cum multis aliis, ne Trojanis auxilio eſſent, devaſtarunt.

112. *Opus.*] *Vulnus* & *auxilium.*

1bid. *Telephus.*] Herculis fuit filius ex Auge nympha, Myſorum rex, qui cum Græcos ad Trojam proficiſcentes tranſitu prohiberet, ab Achille eſt vulneratus. Inſanabile erat vulnus; quamobrem ille ad oraculum confugit, à quo, eadem qua vulneratus fuerat haſta ſanandum eſſe vulnus edoctus, Achilli reconciliatus, cuſpidis ærugine, priſtinæ valetudini reſtitutus eſt.

116 *Lycia.*] Nam & Lycii, tametſi in diverſa ora & ad Mediterraneum ſiti, Trojanis auxilio erant.

Lori-

Loricamq; ſimul, ſubjectaq; pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atq; ait; Hæc manus eſt, hæc, qua modo vicimus, haſta.
Utar in hunc iiſdem: ſit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumq; petit, nec fraxinus errat:
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde velut muro, ſolidave à cante, repulſa eſt.
Qua tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cyumgn
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus, Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menœtæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Deſilit: & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamq; cavari
Cernit, & in duro lædi quoq; corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoq; adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat;
Cedentiq; ſequens inſtat: turbatque, ruitque.
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum;
Ante oculoſq; natant tenebræ: retroq; ferenti
Averſos paſſus medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cygnum
Vi multa vertit, terræque adflixit Achilles,
Tum, clypeo genibuſq; premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ. Quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces; & reſpiramen, iterque
Eripiunt animæ. Victum ſpoliare parabat:
Arma relicta videt. Corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat.

atque transfixit ſimul thoracem, & pectus ſubjectum. Quo obeunte & percutiente aurum ſolum capite, eripit illud idem haſtile ex vulnere calido, atq;, inquit, Hæc eſt dextra, hæc eſt lancea, qua modo vicimus; Utar in hunc iiſdem, oro idem ſit ſucceſſus contra hunc. Sic loquutus eſt, et petit Cygnum, neque haſta aberrat, atq; non elusa ſtrepitum edidit in ſiniſtro humero. Inde repulſa eſt tanquam à muro aut rupe firma. Achilles tamen adverterat Cygnum infectum ſanguine, qua parte tactus fuerat, & incaſſum latatus erat. Plaga nulla erat; ille fuit ſanguis Menœtæ. Tum verò furens præceps deſcendit ab excelſo curru, atq; petens cominus gladio coruſco hoſtem tutum, videt ſcutum atque caſſidem penetrari gladio, & ferrum etiam retundi in rigido corpore. Non amplius paſſus eſt; & clypeo repetito ter quater percutit vultum viri, & depreſſa tempora capulo. Atque perſequens urget cedentem, atque turbat, & agit, & non permittit quietem exterrito. Pavor illum corripit, & caligo obverſatur oculis: & ſaxum in medio campo obſtitit retro ferenti averſos greſſus. Super quem Achilles dejicit magno niſu impulſum Cygnum pectore reſupino, atque in terram proſtravit.

Tum urgens pectus clypeo & validis genibus, trahit retinacula caſſidis, quæ ſubjecta mento preſſo frangunt gulam, atque tollunt ſpiritum & viam anhelitus. Volebat victum exuere armis, advertit arma relicta. Deus maris mutavit corpus in avem candidam, cujus modo habebat nomen.

Notæ.

129 *Securum hoſtem*] Cygnum nihil timentem, qui erat toto corpore invulnerabilis, excepto capite.

132 *Clypeoque adverſa reducto*] Innuit os Cygni adverſum clypeo impacto identidem ab Achille fuiſſe pulſatum. Sic *reducta haſta* apud Virgil. lib. X. Æneid.

136 *Natant tenebræ*] Attonitus enim nihil proſpicere poterat.

145 *Volucrem*] *Cygnum*, cujus alitis Cygnum alium Stheneli filium lib. 2. formam quoq; induiſſe vidimus. Ex hac autem tranſmutatione, poſt fata maxime vivere bonos, quorum virtutibus nihil amplius aut invidia aut inimicorum impetus poſſint detrahere, pronum eſt mente conſequi.

IV. V. Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & poſitis pars utraq; ſubſtitit armis.
Dumq; vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros;
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas:
Feſta dies aderat; qua Cygni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit proſecta calentibus aris;
Et Dîs acceptus penetravit in æthera nidor;
Sacra tulere ſuam: pars eſt data cætera menſis.
Diſcubuere toris proceres; & corpora toſta
Carne replent: vinoq; levant curaſq; ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt; virtuſq; loquendi
Materia eſt. Pugnam referunt hoſtiſq; ſuamq;,
Inque vices adita atq; exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat. Quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipue domito victoria Cygno
In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis;
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumq; ad vulnera erat, ferrumq; terebat.
Hoc ipſum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cum ſic Neſtor ait: Veſtro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipſe olim patientem vulnera mille
Corpore non læſo Perrhæbum Cænea vidi:

IV. V. *Hic labor, hoc certamen cauſa fuit inducíarum multorum dierum; & pars utraque requievit, omiſſis armis. Et dum vigil præſidium cuſtodit mœnia Trojana; & vigil cuſtodia ſervat munitiones Græcas; feſta dies erat, qua Achilles victoria potitus adverſus Cygnum ſacrum faciebat Minervæ ſanguine vaccæ vittatæ. Cujus poſtquam impoſuit exta calidis altaribus, & nidor Diis gratus pervenit in cœlum, ſacra habuerunt ſuam diei partem: reliqua eſt adhibita epulis. Accubuerunt excelſis lectis; & ſatiaverunt corpora carnibus aſſis, & leniunt mero & ſolicitudines & ſitim. Neq; lyræ, neq; carmina cantata, vel longa tibia buxi multifori illos oblectat: ſed tranſigunt noctem colloquiis; atq; virtus eſt materia confabulationis. Narrant certamina hoſtium atque ſua. Atq; gratum eſt viciſſim narrare diſcrimina crebro tentata atq; exacta. Quid enim diceret Achilles! vel quid potius memorarent apud magnum Achillem? Ultima victoria præſertim victo Cygno commemorata fuit. Viſum mirabile omnibus, quod corpus juvenis nullo telo violari potuit, neque plagis erat obnoxium, atque ferrum retundebat. Æacides hoc mirabatur, Græci hoc admirabantur: cum ita Neſtor loquitur, Cygnus fuit ſolus veſtra ætate ſecurus ferri, & nullo ictu penetrabilis. At ego quondam aſpexi Cæneum Perrhæbum ferentem mille ictus corpore illæſo:*

NOTÆ.

149 *Argolicas*] Fuit Argolis regio Peloponneſi, quæ pro tota Græcia, ſicuti & ejus populi pro omnibus Græcis, nonnunquam ſumitur.

152 *Proſecta*] Carnes hoſtiarum, quas proſecabant, i. e. primum ſecabant; Diiſque adolebant partem, ſacerdotibus partem dabant, partem ſibi apponebant. Turneb. lib. 15. cap. 1[illegible].

155 *Toſta*] Namque elixa heroïcis temporibus non veſcebantur. Servius.

157 *Non illos*] Lepidiſſimum, inquit Plutarchus, eſt illud convivium, in quod non intrat Tibicen. Quibus de rebus in convivio diſſerendum ſit, docet A. Gellius, lib. 13. cap. 11. & Macrob. 7. lib. Saturn. 1. cap. Hic duces de virtute bellica, & pugnis.

168 *Achivi*] Græci, qui & Achæi dicti ſunt ab Achaia, quam incoluerunt.

169 *Neſtor*] Nelei fuit filius, rex Pyli, ætate, eloquentia & prudentia clarus.

172 *Perrhæbum*] Fuerunt Perrhæbi Theſſaliæ populi, qui, à Lapithis devicti, in Pindi montana confugerunt.

Ib. *Cænea*] Cænis Elati Lapitharum regis fuit filia, in virum mutata; cujus ex Poeta jucundius poteris cognoſcere hiſtoriam.

Cænea

Cænea Perrhæbum: qui factis inclytus Othryn
Incoluit. Quoque id mirum magis eſſet in illo;
Fœmina natus erat. Monſtri novitate moventur
Quiſquis adeſt: narretque rogant. Quos inter Achilles,
Dic age (nam cunctis eadem eſt audire voluntas)
O facunde ſenex, ævi prudentia noſtri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria verſus;
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus; à quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas;
Multaque me fugiant primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat illâ,
Pectore res noſtro eſt, inter belliq; domique
Acta tot. Ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateïa Cænis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos;
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa, tuæ. Nec Cænis in ullos
Denupſit thalamos: ſecretaque littora carpens
Æquorei vim paſſa Dei eſt. Ita Fama ferebat,
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ;
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati nil poſſe mihi. Da fœmina ne ſim:
Omnia præſtiteris. Graviore noviſſima dixit

qui celeberrimus facinoribus frequentavit Othryn, & ut illud magis eſſet ſtupendum in eo; natus erat fœmina. Quicunque adeſt tanguntur novitate prodigii, atque orant ut referat. Inter quos Achilles, Narra, quæſo, ô diſerte ſenex, prudentia noſtri ſæculi, (nam omnes cupiunt cognoſcere eadem) quis fuerit Caneus; quamobrem in aliam formam mutatus; quo bello; cujus contentionis diſcrimine tibi cognitus; à quo ſit domitus; ſi modo à quoquam eſt domitus. Tum ſenex, Quamvis mihi obſit longa ſenectus, multorumque ſim oblitus quæ vidi prima ætate, recordor tamen plurimorum: neque eſt quicquam quod tenacius affixum ſit memoriæ noſtræ inter tot facta pace & bello, quam illud. Et ſi longa vetuſtas potuit præſtare aliquem teſtem multorum factorum, vixi annos ducentos; nunc tertia ætas agitur. Canis Elati filia inclyta fuit forma puella pulcherrima Theſſalarum: & fruſtra fuit petita votis multorum procorum per urbes vicinas, & per tuas, Achille; (Namq; tua fuit popularis.) Fortè etiam Peleus petiiſſet illos thalamos, ſed aut jam illi obtigerant conjugia genitricis tuæ, aut fuerant conceſſa. Neque Canis nupta eſt in ullos thalamos; atque ambulans in littore remoto compreſſa eſt à Deo maris potenti. Sic rumor increſcebat. Et poſtquam Neptunus potitus eſt voluptate novæ Veneris, conceditur, inquit, ut Tua deſideria ſint tuta ab omni repulſa, Diſpice quid cupias. Idem rumor etiam iſtud prædicabat. Hoc dedecus, inquit Canis, facit magnum votum, ſcilicet, ut nihil ſimile pati poſſim. Fac ne ſim fœmina, omnia feceris. Protulit ultimas voces

Notæ.

173 *Othryn*] Qui mons eſt Theſſaliæ.

179 *Contraria.*] In marem ex fœmina.

188. *Bis centum*] Ut ita falſos liqueat, qui tres Neſtoris ætates per 30 annorum ſecula minora metiuntur; ſiquidem Ovidio fides.

201 *Injuria*] Qua mihi virginitatem eripuiſti, effecit, ut magna petere audeam.

203 *Graviore*] Quia in marem mutata: hoc eſt, quia effœminatus qui erat, graviores viri mores induit.

Verba ſono: poteratque viri vox illa videri:
Sicut erat. Nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper; ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit: ſtudiiſque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenaſque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus & ipſi,
Feſtaque confuſâ reſonabat regia turbâ.
Ecce canunt Hymenæon; & ignibus atria fumant:
Cinctaq; adeſt virgo matrum nuruumque catervâ,
Præſignis facie. Felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum: quod pœne fefellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſæviſſime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ:
Raptaturq; comis per vim nova nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quiſq; probarant,
Aut poterant, rapiunt; captæque erat urbis imago.
Fœmineo clamore ſonat domus. Ocius omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait; qui me vivente laceſſas
Pirithoum, violeſque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros;

voce majore, atque ille ſonus poterat videri maſculi, qualis erat. Nam jam Deus profundi maris audierat vota; atque inſuper fecerat, ne poſſet vulnerari ullo modo, vel occidi ferro. Hilaris dono diſcedit Atracius; atq; tranſigit ætatem ſtudiis virilibus, & expatiatur per campos Peneios. Filius temerarii Ixionis duxerat Hippodamen, atque juſſerat ſævos nubigenas diſcumbere menſis ex ordine conſtituris in ſpelunca velata arboribus. Theſſali principes coierant; nos quoque aderamus: atq; aula feſta perſonabat confuſa turba. Ecce cantant Hymenæum, atque atria fumant ignibus: & puella vultu pulcherrima accedit ſtipata turba matronarum & puellarum. Beatum prædicavimus Pirithoum illa uxore: quod præſagium prope falſum fuit. Namq; Euryte, crudeliſſime crudelium Centaurorum, tam tibi cor uritur puella conſpecta, quam mero; & ebrietas duplicata libidine dominatur. Continuo menſæ disjectæ fœdant convivia; atque recens nupta trahitur per vim capillis correptis. Eurytus abripit Hippodamen, alii quam quiſque laudaverant; aut poterant rapere: *atq; erat ſpecies urbis direpta. Domus perſonat ululatibus muliebribus. Conſeſtim omnes exſurgimus: atque prior Theſeus, Quæ, inquit, veſania te urget, Euryte, qui me vivo lædas Pirithoum, atque neſcius duos violes in uno? Neve heros fortiſſimus nequicquam ea dixit;*

NOTÆ.

209 *Atracides.*] *Cæneus Theſſalus:* fuit enim *Atrax* ſeu *Atracia* Theſſaliæ oppidum, apud Peneum fluvium.

Ib *Peneïa.*] Per quæ Peneus Theſſaliæ fluvius volvitur.

210 *Hippodamen.*] Iſchomachen nominat Propert. l. 2. El. 2. Deidamiam, Plut. in Theſeo.

Ib. *Audaci.*] Pirithoum dicit Ixionis filium; qui quidem Ixion Junonem etiam de ſtupro interpellare eſt auſus; qua re à Jove intellecta, nubem illi Junonis ſpecie ſuppoſuit, unde nati Centauri.

211 *Nubigenas.*] Centauros nube genitos.

215 *Hymenæon.*] Nuptiale carmen frequentabant: Hymenæumque nuptiarum Deum celebrabant.

Ib. *Ignibus.*] Nuptiis non faces modo, ſed & aræ, & ſacra adhibita, Diique advocati.

218 *Fefellimus.*] Propter ortam rixam deinde & pugnam.

221 *Geminata.*] Nam Baccho & Veneri inebriati ſunt.

229 *Pirithoum.*] Proverbio etiam cognita Theſei & Pirithoi mutua amicitia.

Sub-

Submovet instantes; raptamq; furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
Fortè fuit juxta signis extantibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides; adversaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madidâ resupinus arenâ
Calcitrat. Ardescunt germana cæde bimembres:
Certatimq; omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & primâ pocula pugnâ
Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis; & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi;
Illisit fronti Lapithæ Celadontis: & ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiluere oculi; disjectisque ossibus oris,
Acta retro naris, medioque infixa palato est.
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, dejecto in pectora mento:
Cumque atro mistos sputantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?
Cumq; suis Gryneus immanem sustulit aram

nam repellit violentos, atque avellit sublatam furentibus. Ille nil dixit *contra: neque enim potest tueri vocibus ejusmodi facinora: sed insurgit in vultum ultoris manibus temerariis, & impetum facit contra magnanimum pectus. Fortè prope fuit vetus crater, durus signis prominentibus, quem magnum ipse major Ægides corripuit, atque jecit in faciem adversam. Ille eructans simul spissam saniem & cerebrum, & vinum per os atque per plagam, resupinus percutit terram humidam calcibus. Omnes biformes* Centauri *incensi nece fratris, certatim uno ore clamant, Ad arma, ad arma. Merum augebat animos: atque primo certamine pocula jacta, & cadi fragiles, & cavi lebetes, res olim idoneæ conviviis, nunc bello & cædibus, volant. Amycus Ophionis filius primus non veritus est tollere munera sua ex penetralibus; atque primus sustulit ex sacrario candelabrum instructum lucernis splendentibus: & misit altè sublatum in frontem Lapithæ Celadontis, veluti qui conatur frangere cervicem albam tauri sacrifica bipenni: atque relinquit ossa quassata in facie non agnoscenda. Oculi sunt eruti, & ossibus oris sparsis, naris retro pressa est, atque infixa medio palato. Belates Pellæus, pede mensæ acernæ extracto, hunc dejecit in terram, mento delapso in pectus: atque ictu repetito dimittit ad Manes inferos, exspuentem dentes confusos cum nigro sanguine. Gryneus, cum proximus esset, adspiciens aram fumantem oculis atrocibus, Quamobrem, inquit, non utimur istis? atque sustulit ingens altare cum suis*

NOTÆ.

233 *Vindicis*] *Thesei*, qui novam nuptam à Centaurorum injuria liberat: pugnos in faciem, & pectus Thesei ingerit.

237 *Ægides*] *Theseus* Ægæi filius.

240 *Bimembres*] Centauri biformes, media parte homines, altera equi.

243 *Fragiles*] Ex creta confecti.

245 *Penetralia*] Sacrarium dicit, seu locum ubi sacra reponerentur; sacrificia etiam peragentur.

247 *Funale*] Lychnuchum intelligo, de laqueari fortè pendentem.

250 *Lapithæ*] Thessaliæ populi, Pindum & Othryn montes præsertim incolentes, Pirithoi olim imperio parentes.

254 *Pellæus*] Pella Thessaliæ urbe, ut verosimile est, oriundus: quanquam plures Pellæ fuerunt.

Ignibus,

Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen:
Depreſſitque duos, Brotean, & Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam diduxiſſe canendo
Sæpe reluctanti conſtabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius. Telique habet inſtar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturq; oculos. Quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam; concretaque ſanguine pendet.

Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Prunitium torrem: dextraque à parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapidâ, veluti ſeges arida, flammâ
Arſerunt crines: & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque ſolet, quod forcipe curva
Cum faber eduxit, lacubus demittit. At illud
Stridet: & in trepida ſubmerſum ſibilat unda.
Saucius hirſutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulſum
Tollit, onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem,
Ipſa facit gravitas. Socium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpatio ſtantem propiore Cometem:
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,

Cætera ſit fortis caſtrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus:
Terque quaterque gravi junctûras verticis ictu
Rupit: & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque tranſit.
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Puero quæ gloria ſuſo

ignibus, & immiſit in medium turbam Lapitharum; & protrivit duos, Broteam & Orion. Orius matrem habebat Mycalen; quam certum erat crebro ſubtraxiſſe incantationibus cornua Lunæ reſiſtenti. Non diſcedes inultus, modo inveniam aliquod telum, dixerat Exadius: atque pro telo arripuit cornua cervi Dianæ conſecrati, quæ pendebant ab excelſa pinu. Gryneus figitur ab eo duplici ramo in oculos; atque iis privatur; quorum pars haret cornibus, pars fluit in barbam, & coagulata ſanguine pendet. Ecce Rhœtus tollit ex medio altari magnum ſtipitem ardentem; & à dextra parte penetrat tempora Charaxi obducta flavis crinibus. Coma incenſa igne fervido flagravit, ſicuti meſſis ſicca: & ſanguis aduſtus ictu ſtrepitum fecit horrendum crepitando, qualem ferè ferrum candens conſuevit reddere, quod, cum faber extraxit forcipe adunca, injecit in lacum. At illud merſum crepitat, atque ſibilat in aqua tremente. Vulneratus excutit ignem rapacem de coma hiſpida; atque tollit in humeros ſaxum ex terra extractum, onus magnum ſatis *plauſtro, quod ne penitus jaciat in hoſtem, ipſa gravitas prohibet. Pondus lapidis oppreſſit etiam Cometem propius ſtantem. Neq; Rhœtus diſſimulat lætitiam. Ita oro, ait, ſit validum reliquum agmen tuorum ſociorum, atque geminat plagam renovatam torre ſemiuſto: perfregit terque quaterque commiſſuras capitis ſævo ictu, & oſſa manſerunt in fluido cerebro. Victor tranſit ad Evagrum, Corythumq; atq; Dryantem: è quibus poſtquam Corythus, velatas habens maxillas prima lanugine, humi ſtratus eſt, Quæ laus tibi comparata,*

NOTÆ.

263 *Quam*] Veneficiis & incantationibus infames præſertim mulieres Theſſaliæ.

267 *Quæ fuerant*] Virgil. Eclog. 7. Dianæ *vovet removſa Miton vivacis cornua cervi.* Cornibus itaque pinu, in qua figebantur votiva Dianæ, direptis, ſubitorum vice armorum utitur Exadius.

285 *Sic*, &c.] Utinam cæteri Cometis ſocii tam audacter accederent, ut eadem cum illo fortuna utantur,

Parta

Parta tibi eſt? Evagros ait. Nec dicere Rhœtus
Plura ſinit: rutilaſque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perq; os in pectora, flammas.
Te quoque, ſæve Drya, circum caput igne rotato
Inſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus. Aſſiduæ ſucceſſu cædis ovantem,
Qua juncta eſt humero cervix, ſude figis obuſta.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
Rhœtus; & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabaſque, & ſaucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros; accepto nunc vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum;
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos. Ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, ſervaberis, arcus.
At non Eurynomus, Lycidaſque, & Arcôs & Imbreus
Effugêre necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. Adverſum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tuliſti.
Nam grave reſpiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu ductis ſine fine jacebat
Sopitus vinis & inexperrectus Aphidas;
Languentique manu carcheſia miſta tenebat,
Fuſus in Oſſææ villoſis pellibus urſæ.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem,
Inſerit amento digitos, miſcendaque, dixit,

inquit Evagrus, adoleſcente proſtrato? Neque Rhœtus patitur plura proferre: atque ſævus immiſit ignes coruſcos in os apertum viri loquentis, & per os in pectus. Perſequitur te etiam, crudelis Drya, flamma circum caput acta: verum ſucceſſus non fuit etiam idem in te: vulneras ſtipite præuſta triumphantem ſucceſſu cædis continuæ, qua parte collum commiſſum eſt humero. Rhœtus ingemuit, vixque evellere potuit ſtipitem ex oſſe rigido, & ipſe conſperſus ſuo ſanguine profugit. Recedit etiam Orneus atque Lycabas, & Medon vulneratus humero dextro, itemque Thaumas cum Piſenore, atque Mermerus, qui nuper ſuperaverat omnes certamine pedum, jam plaga impacta ſegnius incedebat; & Pholas, & Melaneus, & Abas venator aprorum, & Aſtylus vates; qui nequicquam dehortatus erat ſuos Centauros a pugna. Ille quoque dixit Neſſo ſibi caventi a vulneribus, Ne aufugias, ſervaberis, ab arcu Herculis occidendus. At Eurynomo, & Lycidas, & Areus, & Imbreus, non vitaverunt mortem; quos omnes oppoſitos dextra Dryantis proſtravit. Tu quoque, Crenæe, quanquam terga verteras in fugam, accepiſti plagam in parte anteriore; nam retro ſpectans accipis ferrum inter duos oculos, qua naſus jungitur infimæ fronti. Aphidas mero hauſto ſine modo, ſtratus erat, ſomno victus, neque excitatus tanto ſtrepitu, atque tractabat manc ſopita carcheſia temperata, porrectus ſuper pelle hiſpida urſæ Oſſææ. Quem Pharbas ut adſpexit procul, nequicquam bello carentem, aptat amentum digitis, atque inquit,

NOTÆ.

296 *Circum caput.*] Quo motu gravior & paratior fit ictus.

299 *Figis*] Dryantem alloquitur, cujus quoque Homerus meminit.

309 *Servaberis.*] Jam Neſſum illum Deianiræ vim parantem ab Hercule interfectum vidimus.

314 *Reſpicions.*] Ad hiſtoriam fortè alludit, quam refert Quintilianus. Pomponius quidam vulnus in ore acceperat, quod Cæſari oſtentabat: *Ne unquam igitur*, inquit ille, *fugiens reſpexeris.*

318 *Carcheſia*] Eo nomine appellantur pocula procera, & circa mediam partem compreſſa, quorum anſæ à ſummo ad imum pertinent. Carcheſium autem hoc in loco pro vino ipſo poſitum.

319 *Oſſæa*] In Oſſa monte nutritæ, aut etiam captæ.

321 *Amento*] Lorum erat, quo jaculum medium, ſeu haſta, ut jaci poſſet, religabatur.

Cum

Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus
In juvenem torſit jaculum: ferra aque collo
Fraxinus, ut caſu jacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu; plenoq; è gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger carcheſia ſanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terrâ
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit;
Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat,
Lancea Pirithoi coſtis immiſſa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidiſſe ferebant:
Pirithoi cecidiſſe Chromin. Sed uterq; minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopſque, dederunt.
Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit;
Et miſſum à dextra lævam penetravit in aurem.
Dictys ab ancipiti delapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; ſuaque induit ilia fractæ.
Ultor adeſt Aphareus: ſaxumq; è monte revulſum
Mittere conatur. Conantem ſtipite querno
Occupat Ægides; cubitique ingentia frangit
Oſſa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quenquam portare, niſi ipſum:
Oppoſuitque genu coſtis: prenſamque ſiniſtra
Cæſariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoſo, præduraque tempora fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremq; Lycoton
Sternit, & immiſsâ protectum pectora barbâ
Hippaſon, & ſummis exſtantem Riphea ſilvis;
Tereaque, Hæmoniis qui prenſos montibus urſos
Ferre domum vivos, indignanteſque ſolebat.
Haud tulit utentem pugnæ ſucceſſibus ultra
Theſea Demoleon: ſolidoque revellere dumo

Hauriasmerum cum Styge: neque dimtius cunctatus, jecit haſtile in virum; cumque fortè ſtratus eſſet reſupinus, jaculum infixum eſt collo. Mors fuit ſine ſenſu; atque cruor ater manavit ex pleno collo in lectos, inq; ipſa pocula. Ipſe vidi Petræum nitent m revellere ſolo quercum glandiferam; quam dum complectitur, & huc illuc impellit, atque agitat arborem concuſſam, haſta Pirithoi impacta coſtis Petræi, penetravit pectora pugnantia vi da ligno. Aiebant Lycum peremptum viribus Pirithoi, Pirithoi, quoque Chromin: ſed uterque minorem laudem attuleruut, quam Dictys & Helops. Helops foſſus fuit haſtili, quod tranſegit tempora, impulſum à dextra pervaſit in aurem ſiniſtram. Dictys delapſus à dubio vertice montis, dum pavidus vitat filium Ixionis urgentem, pronus cecidit, & rupit vaſtum ornum gravitate corporis; atque latera ſua tranſfixa injecit ſuper illam ruptam. Apharens vindex adeſt, atque nititur jacere lapidem ex monte extractum. Ægides prævertit nitentem vecte querno, atque conterit vaſta oſſa cubiti; neque amplius moratur, aut cupit mittere Orco corpus mutilum: atque ſeſe immittit dorſo excelſi Bianoris, non aſſueto quemquam vehere præter ipſum: & preſſit coſtas genibus, atque comprimens jubas ſiniſtra correptas, vulneravit faciem atque vultum minitantem, & tempora rigida clava nodoſa. Proſternit clava Nedymnum, & Lycotan jaculatorem, & Hippaſum habentem pectus velatum barba promiſſa & Ripheum manentem in altis ſilvis; & Tereum, qui conſueverat portare domum urſos vivos atque rigentes, correptos in montibus Theſſalis. Demoleon non paſſus eſt ultrà Theſeum proſperam fortunam in certamine habentem; atque nititur extrahere

Notæ.

325 *Mors caruit ſenſu*] Propter altum ſoporem. *Aliis* [Hiſtris ſc.] *mors ſomno continuata eſt.* Liv. Dec. 5. lib. 1.

346 *Haud ſolito*] In duplici Centaurorum natura ludit Naſo.

349 *Robore*] Clava nodis plena.

Annoſam

Annoſam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, præfractam miſit in hoſtem.
Sed procul à telo Theſeus veniente receſſit,
Pallados admonitu. Credi ſic ipſe volebat.
Non tamen arbor iners cecidit: Nam Crantoris alti
Abſcidit jugulo pectuſque humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
Quem Dolopum rector bello ſuperatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignuſque fidemque.
Hunc procul ut fœdo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratiſſime Crantor,
Accipe, ait. Validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam miſit, mentis quoque viribus, haſtam:
Quæ laterum cratem perrupit: & oſſibus hærens
Intremuit. Trahit ille manu ſine cuſpide lignum:
Id quoq; vix ſequitur. Cuſpis pulmone retenta eſt.
Ipſe dolor vires animo dabat. Æger in hoſtem
Erigitur: pedibuſque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galeâ clypeoque ſonantes.
Defenſatque humeros: prætentaq; ſuſtinet arma:
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus: Hiphionum collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſævique vicem præſtantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro:
Et jaculum torſi. Quod cum vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti:
Affixa eſt cum fronte manus. Fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit enſe ſub alvum.

magno conatu è ſpiſſa ſilva veterem pinum. Quod quia non potuit, jecit partem illius *ruptam in hoſtem. Aſt Theſeus vitavit telum è longinquo veniens hortatu Minervæ. Ipſe volebat ſic credi. Arbor tamen non cecidit inutilis; nam revulſit pectus & humerum ſiniſtrum à collo excelſi Crantoris. Achille, ille fuerat armiger tui patris, quem Amyntor, rex Dolopum bello victus, dederat Æacidæ in obſidem & fidem pacis. Cum Peleus illum procul adſpexit lacerum horrendo vulnere. At, inquit, inferias accipe, Crantor dilectiſſime juvenum: atque intorſit haſtile fraxineum in Demoleontem forti brachio, atque etiam animi impetu: quod perfregit texturam laterum, atque oſſibus infixum contremuit. Ille eripit manu lignum ſine mucrone; atq;* lignum ipſum *ægre* trahenti *cedit. Ferrum retentum eſt pulmone. Ipſe dolor dabat vires animo. Vulneratus inſurgit in hoſtem, & proterit virum* Peleum, *pedibus equinis. Ille eludit ictus ſtrepentes caſſide & clypeo & tegit humeros, & ſuſtinet arma oppoſita: & transfigit uno ictu duo pectora per armos. Nihilominus prius morti oppoſuerat eminus Phlegræum & Hylen; atq; Hiphionum, & Clanin cominus. Adjicitur Dorylas, qui habebat tempora velata pelle lupi, atque cornua panda taurorum, quæ illi erant vice duri teli multo ſanguine tincta. Ego huic dixi, Vide quantum tua cornua ſint inferiora noſtro ferro: atque immiſi telum; quod cum non poſſet effugere, objecit dextram fronti acceptura plagam. Manus ſimul cum fronte perfoſſa eſt. Exclamat; at Peleus (nam erat proximus) percutit gladio ſub medio ventre illum ſtantem & domitum ſæva plaga.*

Notæ.

364 *Dolopum*] Dolopes Theſſaliæ populi, in Pthiotidis extremis finibus: qui nonnunquam pro Græcis ſumuntur.

365 *Pacis*] Significat Crantora Peleo obſidem ab Amyntore fuiſſe datum.

369 *Mentis*] *Mentis indignatione*, nonnunquam enim ſine odio, aut omni etiam animi perturbatione certatur.

374 *Virum*] *Peleum.*

377 *Duo*] *Equi & hominis:* nam Centaurus fuit.

Profiluit, terrâque ferox ſua viſcera traxit;
Tractaque calcavit; calcataque rupit: & illis
Crura quoque impediit; & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus, aureaque
Ex humeris medios coma dependebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manuſque,
Pectoraque artificum laudatis proxima ſignis;
Et qua parte viri eſt: nec equi mendoſa ſub illa
Deteriorque viro facies: da colla, caputque;
Caſtore dignus erit. Sic tergum ſeſſile, ſic ſtant
Pectora celſa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color eſt quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere ſua de gente; ſed una
Abſtulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit fœmina ſilvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet. Cultus quoque quantus in illis
Eſſe poteſt membris, ut ſit coma pectine lævis:
Ut modo rore maris, modo ſe violâve roſâve
Implicet: interdum candentia lilia geſtet:
Biſque die lapſis Pagaſææ vertice ſilvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, niſi quæ deceant electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo.
Par amor eſt illis: errant in montibus una:
Antra ſimul ſubeunt: & tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt: jaculum de parte ſiniſtra

Dorilaus *emicuit, atque ferus humi raptavit ſua inteſtina: & protrivit raptata & diſcerpſit protrita: atque in illis etiam impedivit pedes; tum procubuit vacuo ventre. Neque, Cyllare, tua pulchritudo ſervavit te certantem, ſi modo tribuimus pulchritudinem illi* monſtroſæ *naturæ. Barba habebat lanuginem; lanuginis color erat flavus; flavi inſuper capilli fluebant ex humeris in armos medios. Jucunda alacritas in vultu, collum humeri, manus, pectora & partes, quibus eſt homo, haud abſimiles erant ſtatuis probatis artificum: neque equi ſpecies culpanda ſub illa* forma, *aut pejor homine. Adjice collum & caput, dignus erit Caſtore; ita dorſum* latum & *ſelli aptum, ita elata pectora conſiſtunt toris; totus nigrior pice atra. Attamen cauda alba; color eſt etiam albus pedibus. Plurimæ de gente ſua illum optaverunt; ſed ſola Hylonome illum devinxit: qua nulla fœmina formoſior manſit inter ſemibrutos* Centauros *in excelſis ſilvis. Iſta & lenibus verbis, & amando, & amorem agnoſcendo ſola tenet Cyllaron ſibi devinctum. Ornatum etiam habuit, quantus eſſe licet in iſtiuſmodi artubus; ut capilli ſint pectine nitidi, ut nunc ſe impediat rore marino, nunc viola aut roſa; nonnunquam ferat lilia alba; biſque die abluat faciem ad fontes fluentes ex cacumine ſilvæ Pagaſææ, bis lavet corpus flumine: neque tegat aut humeros, aut latus ſiniſtrum niſi pellibus ferarum delectarum. Eſt illis amor æqualis; vagantur una per montes: una etiam intrant ſpeluncas; atque tum ſimul venerant in ædes Lapitheias, & pariter ſæva bella exercebant. Auctor* vulneris *eſt dubius: Telum actum eſt à parte ſiniſtra.*

NOTÆ.

393 *Cyllare*] Fuit & iſtud nomen equi Caſtore domiti, ad quem etiam Poëta alluſit, ut mox videbimus. Verſ. 406.

402 *Toris*] Tori ſunt carnes eminentiores.

410 *Rore maris*] Roſmarinus & roſmarinum quoque dicitur: qui frutex eſt nullibi non obvius.

412 *Pagaſææ*] Pagaſis Theſſaliæ Urbi, fontibus abundanti, vicina.

415 *Vellera*] *Pelles*, quibus ſiniſtrum latus velaſſe fingit Poeta.

417 *Lapitheïa*] In antro arboribus tecto Pirithoi Lapitharum regis celebratæ ſunt nuptiæ, ſupra Verſ. 212.

419 *Auctor*] *Ecce viro ſtridens alis dilapſa ſagitta eſt:*
Incertum qua pulſa manu, quo turbine adacta,
Virgil.

Venit;

Venit; inferius, quam collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læſum
Corpore cum toto poſt tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impoſitaque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obſiſtere tentat.

Ut videt exſtinctum: dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhæſerat illi,
Incubuit: morienſq; ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtat & ille meos: qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phæocomes, hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden à ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima: perque os,
Perque cavas nares, oculoſque, aureſque cerebrum
Molle fluit. Veluti concretum vimine querno
Lac ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia dimiſi. Chthonis quoque Teleboaſque
Enſe jacent noſtro. Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat; hic jaculum. Jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides: apparet adhuc vetus ecce cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. Illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat. Nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti?

& te vulneravit, Cyllare, inferius quam pectora ſubjecta ſunt collo: Cor deſtrictum levi plaga diriguit cum toto corpore, poſtquam jaculum eſſet extractum. Continuo Hylonome excipit membra cadentia, atque contrectat plagam manu admota, & jungit os ori, & nititur retinere ſpiritum effluentem. Poſtquam cognoſcit eſſe mortuum, & dixit ea quæ confuſa *vociferatio prohibuit pervenire ad aures meas, jecit ſe in jaculum, quod illum tranſfoderat, & moriens amplexa eſt ſuum virum. Ille etiam Phæocomes meis oculis obverſatur, qui junxerat nodis inter ſe complicatis ſex pelles leonum, velatus ſimul qua parte homo & qua parte equus erat, qui jacto ſtipite, quem non facile quatuor boves traherent, diviſit Phonoleni filium à ſummo capite. Rotunditas vaſta capitis quaſſata eſt; & tenerum cerebrum emittitur per os, per cavum naſum, & oculos, & aures; ut lac coagulatum conſuevit* excerni *vimine querno; veluti liquor fluit preſſus ſub onere rari cribri, & craſſus exſudat per ſpiſſa foramina. At ego, dum conatur ſpoliare armis hunc proſtratum, abdidi gladium in extrema latera ſpoliantis. Pater tuus ſcit iſtud. Chthonius etiam, & Teleboas occubuerunt noſtro gladio. Ille prior inſtructus erat ſude biſida, alter jaculo. Me vulneravit jaculo. Cernis veſtigia: ecce antiqua cicatrix adhuc conſpicitur. Tunc ego debueram mitti ad Trojam eruendam; tunc poteram, ſi non vincere,* at *detinere arma fortis Hectoris meis. Verum illa tempeſtate aut Hector nondum* natus *erat, aut puer* erat. *Nunc mei anni me deſtituunt. Cur tibi narrem Periphantem domitorem duplicis Pyreti?*

NOTÆ.

433 *Fracta volubilitas*] Latiſſimum ſeu maximum, & volubile ſeu rotundum caput fractum eſt ea plaga.

440 *Tuus genitor*] *Peleus.* Nam Achillem alloquitur Neſtor.

445 *Tunc ego*] Quia jam nihil poſſunt ſenes, jactantia ſui contemptum, quem maxime metuunt, ſolent ferè amoliri.

449 *Gemini*] Quia Centaurus bimembris.

Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum. Memini & venabula condi
Inguine, Neſſeis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum: Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Odites,
Ad mentum linguâ, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, ſecuriferumque Pyracmon.
Vulnera non memini; numerum, nomenq; notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus,
Maximus. (Huic ætas inter juvenemque, ſenemq;
Vis juvenilis erat: variabant tempora cani)
Qui clypeo, galeâque, Macedoniâque ſariſſâ
Conſpicuus, faciemq; obverſus in agmen utrumq;
Armaque concuſſit, certumq; equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo
Comminuit? mentemq; ſubit, quo præmia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa: columque,
I, cape cum calathis; & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſâ latus eruit haſtâ,
Qua vir equo commiſſus erat. Furit ille dolore,

cur Ampycem? qui ſixit in faciem oppoſitam Oëcli quadrupedantis haſtile ſine mucrone. Macareus interfecit Erigdupum, Pelethronium ſtipite fixo in pectus. Recordor etiam jaculum miſſum manibus Neſſi abditum fuiſſe in inguine Cymeli. Neque arbitreris Mopſum Ampyciden tantum prædixiſſe ventura: nam & *Mopſo jaculum mittente Odites bimembris proſtratus eſt, & fruſtra conatus eſt loqui, lingua cum mento commiſſa, & mento cum faucibus. Cæneus morti tradiderat quinque, Stiphelum, & Bromum, & Antimachum, & Helimum, & Pyrachmum bipenni armatum. Non recordor quali plaga ceciderunt; obſervavi tamen eorum numerum & nomina. Latreus vaſtiſſimus artubus, atque corpore, inſtructus exuviis Haleſi, quem macta verat, accurrit. Huic ætas inter juvenem & ſenem, vires erant juveniles. Capilli albi diſtinguebant tempora. Qui inſignis clypeo, & caſſide, & Macedonia haſta, & vultus habens converſos in utrumq; exercitum, & agitavit arma, & equitavit in certum gyrum, atque ferox emiſit has voces in inanem aërem; Te inſuper feram, Cæni? Namq; tu ſemper mihi fœmina, tu mihi eris Cænis. Neque natalis origo tibi animum infregit? aut in mentem venit, quo facinore mercedem, aut quo præmio fictam formam maris retuliſti? Adſpice vel qualis ſis nata, vel quid ſis* à Neptuno *paſſa; atque abi, ſume colum cum quaſillis, & ducas fila pollice. Concede arma viris. Cæneus effodit jaculo intorto latus jactantis talia extentum curſu, quâ* parte *homo conjunctus erat equo. Ille furit dolore,*

NOTÆ.

450 *Quadrupedantis*] Equorum more quatuor pedibus currentis.

451 *Cornum*] Telum ex Cornu arbore.

452 *Pelethronius*] Lapitha Pelethronium Theſſaliæ montem incolens; *Frena Pelethronii Lapithæ.* Georg. 3.

453 *Erigdupum*] Erigdupus ſignificat *graviter ſtrepens.* Epitheton Homero frequens.

457 *Mopſum*] Qui vates Ampyci filius Lapitha fuit, cum aliis duobus non confundendus.

462 *Emathii*] Proprie Emathia Macedoniæ eſt; ſed ſuo quodam jure Poëtæ pro Theſſalia vicinitatis ſpecie ſumunt.

466 *Macedoniaque Sariſſa*] Haſta Macedonica. *Macedo juſta arma ſumpſerat, æreum clypeum, haſtam, quam* ſariſſam *vocant*, &c. Curtius. lib. 9.

468 *Equitavit*] Quippe Centaurus.

474 *Quid ſis nata*] Nam fœmina. *Quid ſis paſſa.*] Namque Neptuni vim paſſa es.

Nuda-

Nudaque Phyllei juvenis ferit ora fariſsâ.
Non ſecus hæc reſilit, quam tecti à culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur: laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat: longâque amplectitur ilia dextrâ.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus, capuloque tenus dimiſit in armos
Enſem fatiferum, cœcamque in viſcera movit,
Verſavitque manum: vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres:
Telaq; in hunc omnes unum mittuntq; feruntq;.
Tela retuſa cadunt. Manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro. Quanquam ille vir eſt; nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? quid, quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet. Nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabeſq; ſuper, totoſque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.

atque vibrat haſtam in faciem apertam juvenis Phyllei. Haſta ea non aliter repercuſſa eſt, quam grando à faſtigio tecti; vel ſi quis percutiat cava tympana exiguo lapide. Cominus invadit, atque nititur abdere enſem in rigido latere. Loca non ſunt penetrabilia enſe. Non tamen evades, ait, mactaberis medio gladio, ſiquidem cuſpis eſt retuſa: atque adigit tranſverſum gladium in coſtas, & amplectitur ilia longa dextra. Ictus ſtrepitum facit, tanquam à corpore marmoris percuſſi; & lamina fracta eſt percuſſo collo. Poſtquam ſatis corpus ſuum Latreo percutiendum *exhibuerat, qui miratur* illud non vulnerari, *Nunc age, inquit Cæneus, tentemus tuum corpus noſtro enſe; atque abdidit gladium letiferum capulo tenus in humeros; & agitavit & verſavit manum cæcam per præcordia, & fecit plagam in plaga. Ecce* Centauri *biformes cum impetu feruntur ſuo impetuoſo more, atque omnes jaciunt & ferunt arma in hunc unum. Jacula obtuſa cadunt. Cæneus Elateïus ſtat illæſus atque incruentatus ab omni illu. Nova res rapuerat illos in admirationem. Heu ingens opprobrium! exclamat Monychus, nos tota gens vincimur ab uno viro, qui vix vir eſt. Tametſi ille eſt vir, nos ſumus inertibus factis, quod ille fuit. Quid juvant artus ingentes? Quid proſunt duplices vires* hominis & equi? *Quid, quod natura duplex commiſit in nobis validiſſima animalia omnium? Neque arbitror nos natos matre Dea, nec Ixione, qui tantus erat, ut ſpem conciperet Junonis excelſæ. Nos vincimur ab hoſte ſemivivo. Dejicite ſuper* illum *lapides, arbores, & montes integros, atque opprimite animam vivacem immiſſis ſilvis.*

NOTÆ.

479 *Phyllei.*] *Canei*, Phyllo Theſſaliæ oppido oriundi.

488 *Percuſſo.*] In Centauri collum lamina reſiluit.

493 *Vulnus.*] Manum enim verſando, nova vulnera faciebat.

497 *Inque cruentatus.*] Tmeſis.

500 *Quanquam.*] Centaurorum magis arguit turbam hac correctione, quam Cæneum laudat.

501 *Quod fuit ille, ſumus.*] *Fœmina.* Nam Cæneus antea fœmina fuit.

504 *Dea.*] Junone, quam ſtultè gloriabantur matrem, quoniam eam Ixion auſus eſſet ſollicitare.

Silva

Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Fortè trabem nactus, validum conjecit in hoſtem.
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat; nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo; congeſtaque robora duris
Fert humeris. Sed enim poſtquam ſuper ora caputque
Crevit onus; neq; habet, quas ducat, ſpiritus auras;
Deficit interdum: modo ſe ſuper aëra fruſtra
Tollere conatur, jactaſque evolvere ſilvas.
Interdumq; movet: Veluti, quam cernimus ecce,
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio eſt. Alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſilvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides; medioq; ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras:
Quæ mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum.
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus; & ingenti circum clangore ſonantem
Adſpexit, pariterque oculis animoq; ſecutus;
O ſalve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, ſed nunc avis unica, Cæneu.
Credita res auctore ſuo eſt. Dolor addidit iram:
Oppreſſumq; ægre tulimus tot ab hoſtibus unum.
Nec priùs abſtitimus ferrum exercere cruore;
Quam data pars leto, partem fuga noxque diremit.

VI. Hæc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Prælia Tlepolemus Pylio referente dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:

Silva opprimat jugulum, & onus erit pro vulnere. Dixit; & caſu nactus arborem proſtratam impetu furentis Auſtri, miſit in ſtrenuum hoſtem: atque ſociis *exemplo fuit; & ſtatim Othrys erat ſpoliatus arboribus; neq; Pelion habebat umbras. Caneus oppreſſus vaſta congerie æſtuat ſub onere arboreo, & fert fortibus humeris ligna congeſta. Verum enimvero, poſtquam pondus additum eſt ſuper os atque caput, neque anima habet aërem quem hauriat, nonnunquam deliquium patitur, interdum incaſſum tentat ſeſe erigere in aerem, atque excutere immiſſas arbores. Atque interdum movit ſe, tanquam Ide illa, quam eu videmus, ſi agitetur motibus terra. Eventus incertus eſt. Nonnulli dicebant corpus coactum ad Inferos exiles pondere arborum. Ampycides diſſicitur; atque vidit* illum mutatum in *alitem pennis ſubflavis mittere ſe in aerem fluidum ex medio cumulo, quæ à me tum primò tum ultimò eſt viſa. Cum Mopſus eam vidit obeuntem ſua tentoria lento volatu, & circum ſtrepentem magna voce, proſequutus ſimul oculis & mente, ô inquit, ſalve Cæneu, gloria nationis Lapithææ, olim vir maxime, ſed nunc avis unica. Res fidem invenit ab illo qui illius author erat. Dolor adjecit iram, atque in-*

quo animo paſſi ſumus unum obrutum à tot hoſtibus. Neque antè omiſimus ferro ſanguinem profundere, quam pars interfecta erat, & nox & fuga diſſipavit aliam partem.

VI. *Pylio narrante hæc certamina inter Lapithas & ſemiferos Centauros, Tlepolemus non tacitè, quem concepit, paſſus eſt dolorem, quoniam Hercules non erat memoratus:*

NOTÆ.

521 *Ide.*] Mons Phrygiæ.

524 *Ampycides.*] *Mopſus* Ampyci filius.

Ib. *Fulvis.*] In aquilam mutatum fuiſſe volunt Cæneum.

527 *Caſtra.*] Quæ fixerant Lapithæ ad Pirithoi nuptias venientes.

531 *Unica.*] Propter virtutem, & peculiarem metamorphoſim. Quanquam in aquilam mutatum fuiſſe Cæneum minus conſtat.

532 *Auctore.*[Mopſo ita vaticinante.

537 *Tlepolemus.*] Filius Herculis ex Aſtioche, iniquè ferens ſilentio præteriti patris ſui laudatam operam in Centaurorum devictorum gloria.

Atque

Atq; ait; Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior. Certè mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos à ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis; & obductos annis reſcindere luctus?
Inq; tuum genitorem odium, offenſaſq; fateri?
Ille quidem majora fide (Dî!) geſſit; & orbem
Implevit meritis; quod mallem poſſe negari:
Sed neque Deïphobum, nec Pulydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus. Quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit; & immeritas urbes Elinq; Pylonq;
Diruit: inq; meos ferrum flammamq; penates
Impulit. Utq; alios taceam, quos ille peremit;
Bis ſex Nelidæ fuimus conſpecta juventus:
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. Atq; alios vinci potuiſſe ferendum eſt.
Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſuſq; reponere ſumtas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic, ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris: quæ ſulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divum gratiſſima Regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroq; reduncо,
Hamatiſque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus:
Atq; inter nubes ſublimia membra ferentem
Pendentemque ferit, lateri qua jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi

atque inquit, Mirum eſt, ſenex, te oblivioni tradidiſſe gloriam Herculeam. Sanè pater conſueverat mihi dicere nube genitos à ſe fuiſſe *victos. Ad hæc Pylius mœſtus; Quamobrem cogis me recordari malorum, & refricare dolores ſopitos tempore? atq; agnoſcere odium in tuum patrem, &* ejus *injurias? Ille quidem (Dii) patravit facinora, quæ exſuperant fidem; atq; cumulavit mundum beneficiis; quod mallem poſſe diſſimulari: ſed neq; laudibus extollimus Deiphobum, nec Pulydamantem, nec ipſum Hectorem: quis enim laudaverit hoſtem? Ille tuus pater olim diruit muros Meſſenios, atque delevit urbes immeritas & Elin, & Pylon: atque immiſit ferrum & ignem in meam domum. Atq; ut ſilentio prætermittam cæteros; quos ille leto dedit, duodecim fuimus Nelei filii, juventute conſpicui: duodecim occubuerunt viribus Herculeis, me excepto. Atq; tolerandum eſt cæteros potuiſſe ſuperari. Mors Periclymeni eſt admiranda, cui Neptunus auctor Neleæ familiæ conceſſerat poſſe induere quas formas vellet, rurſuſque exuere indutas. Hic poſtquam fruſtra eſt immutatus in omnes figuras, induit vultum avis, quæ dilectiſſima conſuevit gerere aduncis unguibus fulmina regis Deorum. Uſus viribus avis, pennis, & roſtro curvo, & unguibus uncinatis diſcerpſerat vultum viri. Tirynthius in hanc dirigit arcus nimium certos, atq; attingit agentem excelſa membra inter nubes, & libratum, qua ala committitur lateri. Neq; plaga erat alta; ſed nervi fracti vulnere* illum

NOTÆ.

540 *Senior*] Neſtorem appellat.

543 *Obductos*] Temporis diuturnitate quaſi callo obductos & ſopitos.

547 *Deïphobum*] Qui Priami fuit filius.

Ib. *Pulydamanta*] Nobilis fuit Trojanus inter fortiſſimos, Priami gener.

549 *Meſſenia*] *Meſſene* & urbs eſt, & regio adiacens Arcadiæ; à qua non multum diſtabat Pylus Neſtoris.

550 *Elin*] Quæ urbs fuit Elidis, etiam in Peloponneſo, Pylus vero Meſſeniæ.

553 *Nelidæ*] *Nelei*, Neptuno ſati, *filii*:

556 *Periclymeni*] Qui unus erat è fratribus Neſtoris.

560 *Quæ fulmina*] *Aquilam* dicit; quanquam in muſcam mutatum Periclymenum ſcripſit Apollonii interpres, ad verſ. 159. lib. 1.

564 *Tirynthius*] *Hercules*; a Tirynthe patria, urbe Peloponneſi, non longe ab Argis.

Deficiunt

Deficiunt, motumq; negant vireſq; volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & qua levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta;
Perq; latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Nec tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleïus edidit ore;
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi,
Surrexere toris. Nox eſt data cætera ſomno.
VII. At Deus, æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Stheneleïda verſum
Mente dolet patria: ſævumque peroſus Achillem
Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Jamq; ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Sminthea dictis:
O mihi de fratris longe gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid (ne perſequar omnes)
Hectoris umbra ſubit circum ſua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloq; cruentior ipſo,
Vivit adhuc operis noſtri populator Achilles.
Det mihi ſe: faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. At quoniam concurrere cominus hoſti

deſtituunt atq; ſubtrahunt motum & vires volandi. Decidit in terram, pennis debilibus non capientibus aërem; & calamus qui leviter inflexus fuerat alæ, impactus eſt pondere corporis afflicti, & eductus eſt juguli ſiniſtra parte per ſupremum latus. Num videor debere laudes factis tui Herculis, ô dux ſpectatiſſime claſſis Rhodiæ? Nec tamen ulciſcar fratres amplius quam tacendo pulchra facinora, gratia eſt mihi integra tecum. Poſtquam Neleïus hæc protulit ſuavi lingua, dono Bacchi repetito ab oratione ſenioris, à menſa receſſerunt. Reliqua nox eſt conceſſa ſopori.

VII. *At Deus, qui moderatur tridente fluctus marinos, dolet animo paterno corpus filii mutatum in avem Stheneleïam; atque exoſus crudelem Achillem exercet hoſtiliter iras quas in memoria habebat. Jamq; bello ferè producto per decem annos, affatur Sminthеum intonſum hujuſmodi verbis: O mihi cariſſime omnium fratrum meorum, qui mecum ſtatuiſti muros inutiles Trojæ; ecquid doles cum; vides has arces jam jam ruituras? vel ecquid luges tot mille hominum mactatos, qui tuebantur muros? Ecquid (ne omnes recenſeam) umbra Hectoris raptati circum muros patrios in mentem recurrit? cum tamen ille ſævus Achilles, & truculentior ipſo bello vaſtator noſtri operis adhuc fruitur vita. Occurrat mihi: faxo ſentiat, quid valeam tridente. At ſiquidem non licet congredi cominus cum hoſte,*

NOTÆ.

574 *Rhodiæ*] In Rhodum inſulam, interfecto Licymnio matris germano, Tlepolemus una cum multis comitibus profugerat, ubi imperium adeptus eſt: atq; adeo inde cum novem navibus ad bellum Trojanum eſt profectus, à Sarpedone interficiendus.

580 *Cuſpide*] *Tridente*, qui Neptuni erat ſceptrum.

581 *Volucrem Stheneleïda*] *Cygnum* dicit, in quem mutatus Cygnus Stheneli filius; cujus etiam volucris Cycnum Neptuni filium formam induiſſe ſupra vidimus.

585 *Sminthea*] *Apollinem* dicit, cui à muribus, qui Cretenſium lingua σμίνθιοι appellantur, illud nomen impoſitum. Sed ejus cognominis rationes ſeu fabulas, quas piget exſcribere, apud Lil. Gyraldum Syntagm. 7. habes.

586 *Fratris*] *Jovis*.

591 *Tracti*] Bigis raptatum, & circum muros Iliacos ab Achille tractum Hectorem in ſuperioribus vidimus.

593 *Operis*] *Murorum Trojanorum*; de quibus lib. ſuperiore.

594 *Det mihi*] Naviget modo, ſeque mihi credat, ſentiat faxo ultorem.

Non

Non datur; occultâ nec opinum perde ſagittâ.
Annuit: atque animo pariter patruoque ſuoque
Delius indulgens, nebulâ velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediaque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſuſq; Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait. Siqua eſt tibi cura tuorum;
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troïa ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letiferâ direxit ſpicula dextrâ.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor Achille,
Vinceris à timido Grajæ raptore maritæ?
At ſi fœmineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiacâ malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
Jam cinis eſt; & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnã.
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hac eſt
Par ſibi Pelides: nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis,

confice eum, nihil tale metuentem calamo occulto. Aſſentitur: atque Delius obſequens ſimul ſuæ iræ & patruui, tectus nube deſcendit in caſtra Trojana, & videt Paridem in media ſtrage virorum plebeios ac viles Græcos interficientem: atque indicans ſe Deum, Quamobrem, inquit, tela ſpargis in funera plebis? Si ſollicitus es pro tuis, converte te in Æaciden, atq; ulciſcere fratres peremtos. Dixit & monſtrans Peliden proterentem ferro viros Trojanos, intendit arcum in illum, & direxit certam ſagittam manu fatifera. Hoc fuit, quo Priamus ſenex poſſet latari poſt Hectorem cæſum. Tu *igitur Achilles domitor tantorum* heroum, *cadis per timidum prædonem puellæ Græcæ? At ſi tibi fuerat occumbendum manu fœminea, malles occubuiſſe ſecuri Thermodontiacæ. Jam ille terror Trojanorum Æacides, honor & præſidium gloriæ Græcæ, vir bello invictus, crematus erat: idem Deus armis inſtruxerat, atque idem uſſerat. Jam cinis eſt, & de tanto Achille ſupereſt neſcio quid, quod non ſatis impleat parvam urnam. At laus permanet, quæ impleat totum mundum. Hæc menſura convenit gloriæ illius viri; atque ea Achilles eſt ſibi æqualis, neque damnatur exilibus Inferis. Ipſe etiam clypeus, ut pronum ſit cognoſcere cujus fuerit,*

NOTÆ.

596 *Non datur.*] Quia tum Achilles non navigabat.

597 *Patruo.*] Cycni enim Neptuni filii patruelis fuit Apollo; qui iræ indulgens ob Hectorem clienteſque Trojanos occiſos, patrui Neptuni animum quoque induit, cum Achillem ulciſcitur.

598 *Delius.*] *Apollo*, quem toties in Delo inſula natum diximus.

606 *Direxit.*] Ut ita non tam à Paride, quam ab Apolline ipſo, ut Calaber indignatur, occiſus videatur Achilles. Cæterum per inſidias in Apollinis Thymbræi templo, quo ad Polyxenæ nuptias invitatus fuerat; ab eodem tamen Paride poſt ſimulachrum latente, alii interfectum ſcripſerunt. Deo verò, ſagittam dirigente opus fuit, ſiquidem ille calcaneum duntaxat vulnerabile habuit, qua parte infantem Stygiis undis immergens mater Thetis prehenderat.

609 *Grajæ.*] *Helenæ.*

611 *Thermodontiaca.*] *Qualem gerebat Penthesilea Amazonum, Thermodontis Scythiæ fluvii accolarum, regina. Bipennis* erat Amazonum Telum.

614 *Deus.*] *Vulcanus*, qui Thetidis rogatu Achilli arma fabricaverat.

618 *Hæc Menſura.*] Totus terrarum orbis videtur *Menſura* gloriæ Achillis.

Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato
Laërtâque fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit:
Argolicoſque duces mediis conſidere caſtris
Juſſit: & arbitrium litis trajecit in omnes.

ciet certamina, atque bella excitantur ob arma Achillis. *Tydides non audet ea petere, non etiam Oïlei filius Ajax; non Atrides minor, non major ætate & belli peritia, non alii: ſpes tantæ gloriæ movit ſolum filium Telamonis, atque Laërtæ. Tantalides à ſe repulit onus & odium; atque voluit duces Græcos ſedere in mediis caſtris, & tranſmiſit in omnes judicium litis.*

NOTÆ.

621 *Bella movet.*] Graviſſimæ enim inter Ajacem Telamonis filium & Ulyſſen de Achillis armis contentiones ortæ.

622 *Tydides.*] *Diomedes* eſt Tydei filius, unus ex Græcis principibus.

Ib. *Oïleos.*] *Oïlei Locrorum regis filius,*

623 *Minor*] *Menelaus*, Atrei filius.

Ib. *Major.*] *Agamemnon*, frater Menelai.

624 *Telamone creato.*] *Ajaci*, qui patrem habuit Telamonem, Æaci filium.

625 *Laërta.*] Sc. creato, *Ulyſſe*. Nam Ulyſſes fuit Laërtæ filius.

Ib. *Tanta.*] *Ut Achillis armis potirentur.*

626 *Tantalia .*] *Agamemnon* Atrei filius à proavo Tantalo Pelopis patre ſic dictus: qui prudentiſſime judex inter tantos diſſidentes ſolus ſedere noluit.

627. *Argolicoſque duces.*] Menelaum, Diomedem, Idomeneum, &c.

628 *Trajecit.*] Sunt inter Græcos, qui judicium armorum captivis Trojanis delegatum ab Agamemnone tradunt, quo ille invidiam à ſe derivaret, idque Neſtoris conſilio. Vide Calabrum, lib. 5. & Odyſſ. 11.

P. OVID.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

ARGUMENTUM.

NEPTUNUS deinde Achilli mortem procurat. De cujus armis Ajax & Ulyſſes poſt mortem contendunt. Ajace verò hac de cauſa mortuo, ſanguis ejus in hyacinthum convertitur. Capta poſtea Troja, Hecuba in canem mutata eſt. Cujus fortunam cum Dii omnes deplorarent, Aurora ſola Memnonem duntaxat, avem jam factum, lugebat. Æneas autem profugus ad Anium, cujus filiæ in columbas erant converſæ, aliaque deinceps loca transformationibus celebrata delatus eſt. In Latium denique ut venit, bellum cum Turno ſuſcepit.

Onſedere duces: &, vulgi ſtante coronâ,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax.
Utque erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Littora reſpexit, claſſemque in littore vultu:
Intendenſque manus, Agimus, pro Jupiter, inquit,

INTERPRETATIO.

I. *Duces conſederunt: atque multitudine circumſtante, Ajax dominus clypei ſeptemplicis ad hos ſurgit. Atque ſiquidem iræ non temperavit, reſpexit littora Sigeïa, & claſſem quæ erat in littore oculis indignantibus; atque porrigens manus, Proh! Jupiter, inquit,*

NOTÆ.

1 *Duces*] Agamemnon, Menelaus, Neſtor, Diomedes, &c.

2 *Septemplicis*] *Ex Taurorum ſeptem tergoribus facti. Σάκος ἑπταβόειον.*

1b. *Ajax*] *Telamonius*, homo vehemens, quem primum cauſam ſuam dicere prudens voluit Poëta. Utrique perſonæ affingit pro decoro orationem aptam & moribus convenientem. Ajacis oratio militaris eſt, incitata, plena jactantiæ, plena indignationis: è contra, Ulyſſis oratio eſt urbana & lenis, & quodammodo etiam veteratoria. Vicit equidem, nec immerito, Ulyſſis facundia; at certe, ut videtur, non magis facundia ipſa quam cauſa.

3 *Sigaïa*] A Sigæo Trojæ promontorio.

5 *Agimus*] Exordium acre eſt & abruptum, maxime ex perſonæ militaris, ejuſdemq; non ſine cauſa indignantis, decoro, atq; idem cauſæ convenientiſſimum. Orditur à re præſenti: nam in eo loco cauſa agitur, unde conſpiceret Græcorum claſſem quam paulo ante virtute ſua ſervaverat.

Ante rates cauſſam, & mecum confertur Ulyſſes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui; quas hac à claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promptum;
Nec facere eſt iſti, quantumq; ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelaſgi,
Eſſe reor: vidiſtis enim. Sua narret Ulyſſes;
Quæ ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Præmia magna peti fateor: ſed demit honorem
Æmulus Ajaci. Non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid ſperavit Ulyſſes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atq; ego, ſi virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit:
Littoraq; intravit Pegaſæâ Colcha carinâ.
Æacus huic pater eſt: qui jura ſilentibus illic
Reddit, ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Æacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Jupiter eſſe ſuam. Sic ab Jove tertius Ajax.

Dicimus cauſſam in conſpectu navium, & Ulyſſes mecum componitur! At non puduit illum cedere ignibus Hectoreis, quos ego ſuſtinui, quos ego *depuli ab hac claſſe. Adeoq; magis expedit certare fucatis verbis, quam dimicare aextra. Sed neq; mihi facile eſt orationem inſtituere; neque iſti rem gerere: & quantum ego poſſum ſævo bello, atque certamine, tantum iſte poteſt dictis. Neque tamen opinor, Græci, mea facinora vobis eſſe referenda; namq; ipſi ea ſpectaſtis. Ulyſſes memoret ſua, quæ geſſit ſine ſpectatore, quorum nox ſola eſt teſtis. Agnoſco ingentem mercedem poſci: ſed competitor Ajacis tollit laudem. Quantumvis hoc* præmium *ſit magnum, non eſt glorioſum id conſequi, ſiquidem Ulyſſes illud ſperavit. Iſte jam nunc mercedem reportavit hujus contentionis,* ex *qua cum ſuperatus diſceſſerit, dicetur mecum contendiſſe. Atque ego, ſi virtus mea eſſet incerta, valerem genere, ortus ex Telamone: qui potitus eſt muris Iliacis ſub ſtrenuo Hercule atque adiit littora Colcha navi Pegaſæa. Æacus eſt huic pater, qui jus dicit mortuis illic, ubi ſaxum ingens exercet Siſyphum Æoliden. Supremus Jupiter confitetur Æacum eſſe filium ſuum. Atque ita Ajax eſt tertius à Jove.*

NOTÆ.

6 *Rates*] A quibus ego ſolus Hectoris faces repuli, cum alii Græci, imprimiſq; Ulyſſes illius viri impetum non ſuſtinentes, eas deſeruerint. Vide infra V. 92. *Ego mille meo protexi corpore puppes.*

8 *Hac*] Δειχτικῶς: manum enim ad claſſem intendit, & ſic illam Græcis monſtrat.

9 *Fictis*] *Ut ſolet veterator Ulyſſes*, ſupple.

11 *Iſti*] Sæpe uſurpat Ajax cum contemptu maximo.

15 *Nox*] Ut aut nulla ſint Ulyſſis facta, aut qualia tantum ab ignavis approbari poſſint.

16 *Magna*] Quippe arma Achillis à Vulcano fabricata.

17 *Æmulus*] *Ulyſſes.*

23 *Cepit*] Telamon Ajacis pater primum Trojæ muros ſuperavit, quo tempore ab Hercule expugnata eſt.

24 *Pegaſæa*] *Theſſalica*; a Pegaſis Theſſaliæ urbe.

lb. *Colcha*] In Colchos enim cum Jaſone profectum Telamonem notum ex ſuperioribus.

25 *Huic*] *Telamoni.*

lb. *Qui jura*] Apud inferos judicem, conſtitutum fuiſſe Æacum ſæpius monuimus.

26 *Siſyphon*] Latro fuit Siſyphus, à Theſeo occiſus, cui in inferis id ſupplicii datum, ut ingens ſaxum ad excelſi montis verticem provolvat, quod ſimul ac cacumen attigit continuo deorſum revolvitur. Hujus autem hoc in loco Ajax meminit in Ulyſſis opprobrium; namque ejus matrem Anticleam compreſſiſſe Siſyphum priuſquam ad Laërtem duceretur, nonnulli ſcripſerunt.

28 *Sic ab Jove tertius*] Jove excluſo tertius. Primus enim ab Jove Æacus, ſecundus Telamon, tertius Ajax: ita Ajax Jovis pronepos, Telamon nepos.

Nec

Nec tamen hæc ſeries in cauſſa proſit, Achivi;
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſerit Æacidis alienæ nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus.
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, eſſet;
Nec comes hic Phrygias unquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.

Neque tamen hic ſtemmatis *ordo cauſſam juvet, ô Græci, niſi mihi ſit communis* gens *cum illuſtri Achille. Erat patruelis: poſco patruelia. Quamobrem ortus ex ſanguine Siſyphi, atque illi ſimillimus dolis & furtis, annumerat Æacidis* genti *nomina diverſæ gentis. An arma mihi auferenda ſunt, quia prior acceſſi, atque nullo indicante? Atque ille dignior videbitur, qui cepit noviſſima, atque vitavit bellum ſimulata inſania, donec callidior illo, ſed ſibi improvidus Naupliades prodidit figmenta ingenii meticuloſi, atque rapuit in arma, quæ vitaverat. Nunc conſequatur præſtantiſſima* arma, *qui recuſavit capere ulla: nos contempti ſimus, atque ſpoliati muneribus patruelibus, qui nos objecimus primis diſcriminibus. Atque utinam, aut hæc inſania vera fuiſſet, aut credita; neque hic ſuaſor flagitiorum unquam acceſſiſſet ſocius ad arces Trojanas! fili Pœantis, Lemnos non te haberet expoſitum per noſtrum flagitium.*

Notæ.

31 *Frater.*] *Patruelis*: Fratres namque erant Telamon Ajacis, & Peleus Achillis pater. *Patrueles* autem *fratres* dicuntur, qui è fratribus oriuntur.

33 *Inſerit*] Ille verò in familiam aliquam cooptari videtur, qui ejus bona appetit.

34 *Indice.*] Ulyſſi tacite exprobrat, quod coactus ad bellum Trojanum venerit. Is enim, ut ſcripſerunt Tragici, uxoris amore detentus, inſaniæ ſimulatione littus, diverſi generis junctis animalibus, proſcindens, ſalemque frugum loco ſpargens, militiam ſubterfugere voluit. Quæ fraus Palamedem virum prudentiſſimum nequaquam latuit: qui inſuper doloſum virum in ſuis ipſius dolis, vomeri in ſulcum objecto Telemacho, corripuit. Illa enim aratrum à filii corpore avertit; quo argumento facile viri ſimulatam eſſe inſaniam deprehenſum eſt. Vide Lucian. de Domo.

38 *Sibi inutilior.*] Solertia enim ſua Ulyſſem contra ſe irritavit Palamedes, qui illius deinde dolis hoc modo ſublatus eſt. Literas finxit Ulyſſes à Priamo ad Palamedem, quibus ob præſtitam operam huic tranſmiſſum auri pondus commemorabat; illudque idem Ulyſſes per ſervos corruptos in Palamedis tentorio defodi curaverat. Perlatis ad Agamemnonem literis, Palamedes proditionis arguitur. Ibi tum reo adeſſe ſimulans Ulyſſes, hoſti fidem non habendam eſſe contendit, reipſa fraudem poſſe coargui, ſiquidem aurum nullum apud Palamedem inveniretur, &c. Miſſi itaque qui ejus tentorium perſcrutarentur, à quibus aurum inventum: quamobrem Palamedes, utcumque immeritus, lapidibus obrutus eſt.

39 *Naupliades.*] *Palamedes* eſt Nauplii Neptuni filii, Eubœæ regis filius.

43 *Atque utinam.*] Hactenus in contemptum, nunc in odium Ajax Ulyſſem adducere nititur.

45 *Pœantia.*] *Philoctetem* dicit Pœantis filium, cui Hercules in Oêta arſurus Lernææ hydræ felle tinctas ſagittas, ſine quibus Troja capi non poſſet, dederat. Ille autem unius ſagittæ caſu vulnere pene immedicabili pede ſaucius, cum propter fœtorem à Græcis ferri, aut propter dolorem navigare non poſſet in Lemno inſula, Ulyſſis præſertim ſuaſu, eſt relictus.

46 *Lemnos.*] Inſula eſt è regione Thraciæ, Vulcano dicata; una ex Cycladibus.

Qui

Qui nunc (ut memorant) ſilveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu: Laërtiadæque precaris,
Quæ meruit: quæ Dî, Dî dent non vana preceris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu!) pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque aliturque avibus; volucreſque petendo
Deb ta Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyſſem.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus.
Viveret; aut certe letum ſine crimine haberet.
Quem malè convicti nimium memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
Crimen. Et oſtendit, quod jam præfoderat aurum.
Ergo aut exilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece. Sic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat;
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum. Qui, cum imploraret Ulyſſen
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis,
Proditus à ſocio eſt. Non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: utque reliquit,
Sic linquendus erat. Legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios. Adſum, videoque trementem

Qui nunc, (ut referunt) occultatus ſpelunciis ſilveſtribus tangis ſilices queſtibus; atque optas ea Laërtiadæ, quibus dignus eſt: quæ Dii, Dii factant non fruſtra voveas. Et nunc ille, qui nobiſcum juraverat in eadem arma, heu! pars una ducum qui ſucceſſor eſt ſagittarum Herculis, confectus morbo & fame, & tegitur & nutritur avibus, atque alites jaculando utitur ſagittis excidio Trojano deſtinatis. Ille tamen vita fruitur, quia non comitatus eſt Ulyſſem. Miſer Palamedes mallet etiam eſſe deſtitutus. Viveret; aut certè mortem oppetiiſſet ſine proditionis inſimulatione. Quem iſte, nimium memor vecaniæ infeliciter detectæ commentus eſt prodere rem Græcam, atque confirmavit inventum crimen: & monſtravit aurum quod ipſe antè humo texerat. Adeoque ſubtraxit vires Græcis aut exilio, aut morte. Ulyſſes ſic certat, ſic eſt reformidandus. Qui quamvis ſuperet etiam fidelem Neſtorem eloquentia, non tamen præſtiterit, ut credam nullum eſſe illi flagitium deſtituiſſe Neſtorem. Qui lentus vulnere equi, & confectus ætate provecta, cum opem peteret ab Ulyſſe, deſtitutus eſt à comite. Tydides novit certo hæc probra à me non excogitari; qui exprobavit illum ſæpe citatum nomine ſuo, atque coarguit fugam timidi amici. Dii vident terreſtria oculis juſtis. Ecce qui Neſtori opem non tulit, ipſe caret auxilio: atque ut deſtituit, ita erat deſtituendus. Ipſe ſibi poſuerat legem. Vocat comites. Accedo, & invenio pavidum,

NOTÆ.

47 *Qui nunc*] Philoctetæ miſerias, ut majorem Ulyſſi conciliet invidiam, oratorie amplificat.

53 *Velatur*] Pennarum contextu corpori tegumenta feciſſe Philocteten ex Attio Poëta, quem & citat Cicero, confirmatur.

54 *Debita*] Quia ſine illis capi Troja non poterat.

58 *Furoris*] *Detrectavitq; furore ----- Militiam fictæ.* Suprà v. 36.

60 *Præfoderat*] In tentorio Palamedis, per ſervos illius corruptos.

61 *Exilio*] *Exilio* Philoctetis, *morte* Palamedis.

62 *Sic pugnat*] *Hæc ſunt ejus facinora militaria, hi terrores, fraudes, inſidiæ*, &c.

64 *Deſertum*] Neſtor, Græcis fulmine territis, & altero jugali ab Alexandro [*Paride*] vulnerato, pene interiiſſet ab Hectore interceptus, niſi auxilio occurriſſet Diomedes, fruſtrà invocato Ulyſſe, & ipſo jam fuga ſibi conſulente, Iliad. 8.

68 *Tydides*] *Diomedes* Tydei filius.

69 *Trepido*] Alludit ad verba, quæ Diomedi attribuit Homer.

Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν', Ὀδυσσεῦ,
Πῆ φεύγεις, &c.

Pal-

Pallentemque metu, & trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei; texique jacentem;
Servaviq; animam (minimum eſt hic laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum:
Redde hoſtem, vulnuſq; tuum, ſolitumq; timorem.
Poſt clypeumq; late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt: ſecumque Deos in prælia ducit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulyſſe;
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Cominus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui: ſortemque meam voviſtis, Achivi:
Et veſtræ valuere preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemque, Jovemque
In Danaas claſſes. Ubi nunc facundus Ulyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditûs. Date tot pro navibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere; quæritur iſtis,
Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria noſtra eſt.
Atque Ajax armis non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemq; Dolona,

& exſanguem timore, atque trementem inſtanti morte. Objeci vaſtum clypeum, & defendi proſtratum, atque ſervavi animam (in hoc minimum eſt gloriæ) ſocordem. Si pergis contendere, revertamur in illum locum: pone denuo hoſtem, atque plagam tuam & metum conſuetum: atque latita pone ſcutum meum, & certa mecum ſub illo. At poſtquam retraxi; cui vulnera non conceſſerant facultatem conſiſtendi, in pedes ſe conjecit nullo impeditus vulnere. Hector adeſt, atque rapit ſecum Deos in certamina: & qua fertur non tu modo trepidas, Ulyſſe, ſed etiam ſtrenui; tantum ille incutit pavoris. Ego proſtravi eum reſupinum cominus, ſaxo ingenti, cum triumpharet ſucceſſu ſtragis cruentæ. Ego ſolus ſteti adverſus eum petentem cum quo certaret, & optaſtis ut ſors mea proferretur, ô Græci: & vota veſtra prævaluerunt. Si petitis eventum hujus certaminis, non ſum victus ab illo. Ecce Trojani ferunt ferrum & ignem, & Jovem in naves Græcas. Ubi nunc diſertus Ulyſſes? Nempe ego defendi meo pectore mille naves, in quibus erat ſpes veſtri recurſus. Concedite arma pro tot navibus. Quod ſi mihi licet profiteri vera, magis decus iſtis quam mihi quæritur, & honor eſt inter me & illa conjunctim: atque Ajax ab armis poſcitur, non ab Ajace arma. Ithacus componat cum iſtis Rheſum, & Dolonem inermem,

NOTÆ.

75 *Molem.*] Σάκος ἠύτε πύργον.

78 *Vulnus.*] Quod à Soco Ulyſſes acceperat, priuſquam illum interfeciſſet, ut refert Homerus.

79 *Clypeum.*] Quo Ajax, monitu Menelai, vulneratum Ulyſſem protexit.

82 *Deos.*] Non ſemel à Jove ſuſtentatos fuiſſe Trojanos ſcripſit Homerus; qui Iliad. 15. ab illo miſſum dicit Apollinem, qui debiles fractoſque reſtitueret.

86 *Pondere.*] Saxo ſc. quo Hectoris pectus ita percuſſit, ut cum ingenti armorum ſtrepitu illum terræ affixerit.

88. *Sortemque.*] Græcos omnes ad certamen ſingulare Hector provocaverat: quamobrem Neſtoris conſilio novem eorum fortiſſimi ſortiti ſunt, uter cum illo congrederetur, voventibus interea Achivis omnibus, ut Ajacis Telamonii, aut Ajacis Oilei, aut Agamemnonis ſors exiret. Quæ omnia ex Homeri Iliad. H.
Ζεῦ πατὲρ, Αἰαντα λαχεῖν, &c.

89 *Et veſtra.*] Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης ὃν ἄρ' ἤθελεν αὐτὸς Αἰαντα. Iliad. H.

91 *Jovem.*] *Jovis auxilium Hectori faventis.*

98 *Ithacus.*] *Ulyſſes*, quem non ſine contemtu à parva inſula, in qua ille imperabat, eo nomine appellat.

Ib. *Rheſum.*] *Regem Thraciæ*, qui ea nocte, qua Trojanis in auxilium venerat a Diomede & Ulyſſe, fuit interemptus. Iliad. 10.

Ib. *Dolona.*] Qui ab Hectore ſpeculatum miſſus, à Diomede & Ulyſſe interceptus atque interfectus eſt. Iliad. 10.

Pria-

Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum, nihil eſt Diomede remoto:
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars ſit Diomedis in illis.
Quo tamen hæc Ithaco? qui clam, qui ſemper inermis
Rem gerit; & furtis incautum decipit hoſtem?
Ipſe nitor galeæ claro radiantis ab auro
Inſidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret. Nec non oneroſa graviſque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis.
Nec clypeus vaſti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæque ad furta ſiniſtræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi ſi populi donaverit error Achivi;
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga (qua ſola cunctos, timidiſſime, vincis)
Tarda futura tibi eſt geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus, tam raro prælia paſſus,
Integer eſt clypeus. Noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique, quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo.

Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes,
Inde jubete peti: & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone ſatus; vulgique ſecutum
Ultima murmur erat: Donec Laërtius heros

atque Helenum Priamiden raptum cum Minerva. Nihil eſt factum de die, nihil abſente Diomede. Si forte aliquando conceditis iſta arma factis tam levibus, dividite; & pars major eorum erit Diomedis. Cur tamen hæc Ithaco donentur? qui furtim, qui ſemper inermis rem gerit, atque clanculum fallit hoſtem improvidum? Ipſe ſplendor caſſidis lucentis ex micante auro manifeſtos facit dolos, & reteget occultum. Sed neque caput Dulichium ſub galea Achillis feret tantum onus: Neque haſta Pelias poteſt non eſſe gravis atque moleſta brachiis imbellibus. Neque ſcutum gerens ſculptum imaginem immenſi orbis aptum erit ſiniſtræ pavidæ & inſtitutæ ad furta. Quamobrem poſcis, proterve, donum tibi obſuturum? quod ſi populi Græci neſcii tibi indulſerint, cauſa erit cur exuaris, non cur timearis ab hoſte. Atque fuga, qua ſola antecellis omnibus, ignaviſſime, lenta tibi futura eſt, dum trahis tanta geſtamina. Adde quod iſte tuus clypeus tam raro certaminibus objectus, eſt integer & intactus. Novus ſucceſſor eſt quærendus noſtro, qui ferendo tela apertus eſt mille vulneribus. Denique quid opus eſt verbis? judicemur agendo: Arma viri ſtrenui Achillis jaciantur in medios hoſtes: jubete inde repeti, atque decorate reportantem reportatis.

Filius Telamonis abſolverat, & fremitus populi ſequutus erat poſtrema verba; *donec heros Laërtius*

NOTÆ.

99 *Helenum.*] Priami filius à Diomede & Ulyſſe captus, arcana Trojanorum fata Græcis revelavit. Q. Smyrn. lib. 10.

107 *Dulichius.*] *Ulyſſes* eſt, qui Dulichii Ionii maris inſulæ Ithacæ vicinæ regnum tenuit.

109 *Pelias.*] *Achillis haſta*, quam ex Pelio monte reciſam Chiron Peleo illius patri dederat. Il. 16. Q. Smyrn. lib. 5.

110 *Cælatus.*] Hujus clypei fabricam & cælaturam, habes Iliad. 18. de quo etiam Silius l. 7.

113 *Error*] Sibi ominoſum iſtud protulit Ajax, judicibuſque invidioſum, neque autem ea cauſa Poëtam damnaveris: ſumma arte violentum Ajacem ita loquentem finxit.

116 *Trahenti.*] Multo ingenio hæc & proxime ſequentia Ajaci attribuit Poëta, quæ tamen ad obtinendam cauſam nequaquam, niſi fortè à militibus, ſpectant.

124 *Laërtius.*] *Ulyſſes* Laërtæ filius.

Adſtitit:

Adſtitit: atque oculos paulum tellure moratos
Suſtulit ad proceres; exſpectatoq; reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobiſq, negarunt
Fata; (manuq; ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedat Achilli;
Quam per quem magnus Danaïs ſucceſſit Achilles?
Huic modo ne proſit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur:
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit ingenium: meaq; hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidiâ careat: bona nec ſua quiſq; recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. Sed enim, quia retulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoq; ſanguinis auctor
Jupiter eſt, totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi,
Jupiter huic: neque in his quiſquam damnatus & exſul.
Eſt quoq; per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſim generoſior ortu,
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſſam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleuſq; fuerunt,

ſurrexit: atque ſuſtulit ad primates oculos paulum terra affixos; atq; aperuit os voce exſpectata; neque deſideratur lepos diſerta orationi. Si mea deſideria valuiſſent cum veſtris, ô Græci, ſucceſſor horum armorum, *de quibus tanta nunc eſt contentio, non eſſet dubius, tuq; gauderes tuis armis, nos te frueremur, Achille. Quem quoniam ſors iniqua mihi atq; vobis non indulſerunt, (atq; ſimul quaſi lacrymantes oculos manu abſterſit) quis æquius ſuccedat ſorti Achilli, quam qui Achillem Græcis auxiliaturum adduxit. Modo ne huic proſit quod, ut eſt, videtur eſſe ſtupidus; neu mihi obſit ſolertia, qua vobis ſemper utilis fuit, Græci; atq; hæc mea eloquentia, (ſi qua eſt) quæ nunc dicit pro domino, ſæpe dixit pro vobis, invidia careat; neq; quiſquam negligat ſua bona. Nam vix dico noſtra, ſtirpem & majores, & quæ ipſi non geſſimus. Verum enimvero, quia Ajax memoravit ſe eſſe pronepotem Jovis, Jupiter eſt etiam auctor noſtræ ſtirpis; & diſtamus ab illo totidem gradus. Nam patrem habeo Laërten, ille Arceſium, hic Jovem; neque inter illos quiſquam damnatus & profugus. Cyllenius, è quo mater mea orta eſt, ex altera parte genus meum nobilitat. Deus eſt in utroque parente. Verum neque poſco arma, de quibus agitur, quia ſum nobilior origine materna, neque quia habeo patrem inſontem fraterni ſanguinis, dirimite litem merito. Modo ne ſit meritum Ajacis, quod Telamon & Peleus*

Notæ.

125 *Adſtitit*] Στασκεν ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πηξας, Iliad. 3.

Moratos.] Per moram illam dicturi cura indicatur, quæ maxime auditoris, quem ille revereri videtur, benevolentiam conciliat.

126 *Exſpectato.*] Atque adeo expetito, quemque avide curioſus auditor excipiat.

132 *Veluti.*] Ut neque Oratorem iraſci, ita nec flere decet; ſimulare non dedecet.

134 *Per quem*] *Ulyſſem*, qui inter Lycomedis Scyri inſulæ regis filias latitantem Achillem reprehendit, ut infra videbimus.

139 *Bona*, &c.] i. e. Nemo modeſte nimis merita ſua ſilentio premat.

145 *Damnatus.*] Tacite Ajaci, Pelei patrui, ut & Telamonis patris crimen objectat: Phocum namque fratrem ab utroque interfectum nonnulli ſcripſerunt.

146 *Cyllenius.*] *Mercurius*, à Cyllene Arcadiæ monte ubi natus dicitur. Anticlea autem Ulyſſis mater Autolyci fuit filia; Autolycus Mercurii ex Chione Dædalionis filia.

147 *Deus eſt in utroque.*] In patre Jupiter, in matre Mercurius.

Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas primuſq; requiritur hæres;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthian Scyronve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num ſperat, ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit. Rerum tamen ordine ducar.
Præſcia venturi genitrix Nereïa leti
Diſſimulat cultu natum. Deceperat omnes,
In quibus Ajacem, ſumtæ fallacia veſtis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inſerui. Neq; adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam haſtamq; tenenti,
Nate Deâ, dixi; tibi ſe peritura reſervant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injeciq; manum; fortemq; ad fortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt. Ego Telephon haſtâ
Pugnantem domui; victum orantemq; refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum eſt. Me credite Lesbon,

fuerunt fratres; neque ſeries conſanguinitatis, ſed gloria virtutis quæratur ad iſta arma adipiſcenda. Vel ſi propinquitas & proximus hæres requiritur, ille habet patrem Peleum, qui habet filium Pyrrhum. Quis locus Ajaci? ferantur ad Phthian, vel Scyron. Neque Teucer eſt minus patruelis Achilli, quam iſte. An tamen ille poſcit, an ſperat conſequi arma? Adeoque, ſiquidem agitur tantum de meritis, equidem plura peregi, quam quæ mihi ſit facile oratione aſſequi. Attamen dirigar ſerie rerum. Mater Nereia prudens futuri interitus filii, occulit filium ornatu muliebri. fraus amictus induti feſellerat omnes, inter quos etiam Ajacem. Ego immiſcui mercibus muliebribus arma acceuſura cor virile. Neq; adhuc heros depoſuerat ornatus puellæ; cum dixi arripienti ſcutum & lanceam, fili Deæ, Ilium rediturum ſe tibi reſervat, Quamobrem differs delere magnam Trojam? Atque immiſi manum, & duxi ſtrenuum ad opera belli. Ergo quicquid præclare ab illo geſtum eſt, mihi debetur. Ego vici Telephum certantem haſta: ſanavi domitum atque ſupplicem. Mihi debetur, quod Thebæ ſunt diruta. In animum inducite me expugnaſſe Lesbon,

NOTÆ.

152 *Ajacis*] Qui ſanguinis jure armis potius, quam Ulyſſes potiri debuerat.

155 *Illi*] *Achilli.*

156 *Phthian*] Quæ urbs fuit Theſſaliæ, ubi Peleus Achillis pater commorabatur.

Ib. *Scyron*] Pyrrho Achillis filio ſervanda arma dicit; qui in Scyro inſula, ubi Deidamia mater, Lycomedis filia, tunc temporis imperium habebat.

157 *Patruelis*] Frater, filius Telamonis ex Heſione, uti Ajax ex Eubœa, Ver. 31. ſupra, *frater* ponitur pro *patruele.*

162 *Nereïa*] *Thetis* Nerei filia, Achillis mater, quæ, cum filium bello Trojano periturum cognoviſſet, muliebri habitu illum inter Lycomedis regis filias occultandum tradidit. Inchoat narrationem ab Achille ad bellum adducto, colligens omnia facinora ejus ſibi eſſe adſcribenda: ſe enim eorum fuiſſe cauſam.

164 *Ajacem*] Hoc Scoptice dicit & Ironice.

167 *Tenenti*] Arma enim, neglectis muliebribus omnibus, quæ puellæ cæteræ ſibi delegerant, Achilles corripuit; qua ex re illum eſſe compertum eſt.

171 *Telephon*] *Herculis filium*, de quo ſupra lib. 12, 112. quem à Trojanorum partibus ſtantem Achilles vulneravit, deinde tamen ſanavit.

173 *Thebæ*] *Ciliciæ* ſcilicet, de quibus libro ſuperiori, quas Achilles diripuit.

Ib. *Lesbon*] Quæ inſula, Troadi propemodum oppoſita, ab Achille direpta erat; Alcæi carminibus & Sapphûs clara.

Me

Me Tenedon, Chryſenque, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Scyron cepiſſe. Meâ concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſſia mœnia dextrâ.
Utque alias taceam; qui ſævum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto. Vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes;
Aulidaque Euboïcam complêrunt mille carinæ;
Exſpectata diu, nulla, aut contraria claſſi,
Flamina ſunt: duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: Diviſque iraſcitur ipſis:
Atque in rege tamen pater eſt. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides;
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſſam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet ſceptri; laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit. Quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ.

& Tenedon, & Chryſen, & Cyllan urbes Apollinis & Scyron. Exiſtimate muros Lyrneſſios funditus deletos fuiſſe mea manu. Utque prætermittam alias; Scilicet obtuli, qui poſſet vincere ferocem Hectorem; fama celebratus Hector per me occubuit. Quare his armis, quibus ego tunc Achillem indui, me pro tantis meritis *nunc donari æquum cenſeo. Dederam ea vivo* Achilli, *repeto poſt* illius *mortem. Poſtquam dolor unius permovit omnes Græcos; atque mille naves impleverunt Aulidem Euboïcam, venti diu exſpectati, aut nulli ſunt, aut adverſi navibus: & crudelia oracula jubent Agamemnonem immolare infenſæ Dianæ filiam immeritam. Pater iſtud recuſat; atque Diis ipſis ſuccenſet: & amor parentis eſt in rege. Ego oratione flexi lenem animum patris ad communia commoda. Nunc equidem agnoſco, atque Atrides parcat confitenti;* magna *cum difficultate obtinui cauſſam ſub duro judice. Attamen commoda populi, & fratris, & auctoritas collati ſceptri illum tangit, ut expendat gloriam ſanguine* filiæ immolandæ. *Mittor etiam ad genitricem; qua non fuit* ratione *inducenda, ſed* arte *fallenda. Quo ſi Telamonius iviſſet, noſtra claſſis etiam nunc deſtituta ventis ſecundis* hæreret in portu. *Mittor etiam orator intrepidus ad arces Trojanas: & regia ſuperba Trojæ à me eſt ſpectata & penetrata:*

Notæ.

174 *Tenedon.*] *Trojæ proximam inſulam.*

Ib. *Chryſen & Cyllan.*] Quæ Troadis urbes.

175 *Scyron.*] Inſula eſt Ægæi quidem eo nomine, verum inter Cycladas recenſetur, quas expugnaſſe Græcos nullibi legitur. Quare niſi in voce mendum irrepſit, haud abſurdum videtur credere Scyron unam eſſe ex urbibus undecim, quas ante expugnationem Trojæ Achilles cepiſſe dicitur.

176 *Lyrneſſia.*] *Lyrneſſi*, Troadis urbis, ex qua Hippodamia ſeu Briſeis abducta.

179. *Quibus.*] Redi ad verſum 165.

181 *Unius.*] *Menelaï*, cui à Paride ademta conjux Helena.

182 *Aulida.*] Fuit urbs Bœotiæ juxta Chalcidem, portum habens ampliſſimum, quo ex tota Græcia naves ad bellum Trojanum convenerunt.

187 *Pater.*] Qui filiæ plus, quam dignitati & Reipublicæ conſulat. *Pater* pro *paterna charitate.*

190 *Iniquo.*] *Agamemnone* patre, quem filiæ amor movebat magis, quam publica utilitas.

191 *Dati.*] *Rex* enim *regum* dictus Agamemnon, qui omnibus de voluntate eorum imperabat.

193 *Mittor.*] Arceſſita adducitur Iphigenia, quaſi nuptura Achilli, qui ideo à Lycophrone vocatur Iphigeniæ ξύνευνος.

195 *Orba.*] Quia nunquam à Clytemneſtræ amplexibus Iphigeniam hebes Ajax avelliſſet: neque adeo ea Dianæ aris admota: neque Dea placata fuiſſet.

Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Græcia, cauſſam:
Accuſoq; Parin, prædamq; Helenamq; repoſco; 200
Et moveo Priamum, Priamoq; Antenora junctum:
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus (ſcis hoc, Menelaë) nefandas;
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioq; manuq; 205
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit. Decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil niſi prælia noſti? 210
Quis tuus uſus erat; nam ſi mea facta requiris,
Hoſtibus inſidior, foſſas munimine cingo.
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo, quo ſimus alendi
Armandique modo: mittor, quo poſtulat uſus. 215
Ecce Jovis monitu deceptus imagine ſomni
Rex jubet incœpti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere cauſſam.
Non ſinat hoc Ajax: delendaque Pergama poſcat:
Quodq; poteſt, pugnet. Cur non remoratur ituros? 220
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, nunquã niſi magna loquenti.
Quid quod & ipſe fugis? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora. Quid facitis, quæ vos dementia, dixi, 225

Quæ erat adhuc referta multis proceribus. Impavidus dixi cauſſam, quam tota Gracia mihi commiſerat; & accuſo Paridem, & repeto Helenam raptam; & flexi Priamum, & Antenorem una cum Priamo. At Paris & fratres, & qui prædati ſunt Helenam ſub illius ductu, *ægre compeſcuerunt manus ſceleſtas: (Tibi iſtud compertum eſt, Menelaë) atque ille fuit primus dies mei diſcriminis & tui. Longum eſt memorare quæ in rempublicam exegi conſilio & factis per ſpatium longi belli. Poſt primam pugnam hoſtes ſe continuerunt diu intra urbis muros: neque locus ullus datus eſt aperto certamini. Certavimus denique Anno decimo: Quid agis interea, qui tantum manu ſtrenuus es? Quæ tua* Græcis *utilitas? nam ſi interrogas de meis factis, inſidias ſtruxi hoſtibus,* navalia *foſſis communivi, ſocios animavi, ut paterentur æquo animo tædia longi belli: curavi quomodo eſſemus commeatu atque armis inſtruendi: mittor quo neceſſitas vocavit. Ecce Rex deceptus ſpecie ſomni Jovis inſtinctu, hortatur* duces *omittere curam belli incæpti. Ille poteſt tueri ſuam cauſſam auctore. Ajax ne iſtud patiatur, atque inſtet Trojam eſſe evertendam; & quod poteſt, certet. Quamobrem non retinet diſceſſuros? Cur non ſumit arma? cur* non dicit *vel facit* aliquid, *quod incertum vulgus cohibeat? Hoc non erat difficile* Ajaci *magna ſemper dicenti. Quid quod & ipſe fugis? Spectavi, atque puduit ſpectare, cum tu pedem retro ferres, atque turpiter inſtrueres naves. Nec mora. Quid agitis? dixi; qua veſania vos cogit,*

NOTÆ.

200 *Prædam.*] Vel prædam, Helenam ipſam, quam prædo Paris avexit; vel prædam, quæ cum Helena abducta erat, intellige.

201 *Antenora.*] Qui quidem, cum ex Trojanorum principibus eſſet.

——— *Cenſet belli recidere cauſſam.*
Hor. Epiſt. lib. 1. 2.

Ibid. *Junctum.*] Vel affinitate; vel quia aſſentiebatur Priami ſententiæ.

203 *Nefandas.*] Siquidem, jure gentium, Legatos inviolatos eſſe decet.

212 *Foſſas.*] Ad illam reſpicere videtur, quæ à Græcis ante navium ſtationem ducta & muro cincta fuit; quam poſtea Neptunus immiſſis Phrygiæ fluminibus delevit.

215. *Mittor.*] Nempe ad Chryſen Apollinis Sacerdotem, cui filiam reſtituit.

217 *Rex.*] Agamemnon, qui ut ſuorum animos tentaret, de reditu à Jove per ſomnos admonitum ſeſe ſimulavit. Vid. Hom. II. B. ſub initio.

218 *Auctore.*] *Jove.*

Concitat

Concitat, ô ſocii captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipſe diſertum
Fecerat, averſos profuga de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam
Auſit. At auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hoſtem:
Amiſſamque mea virtutem voce repoſco.
Tempore ab hoc quodcunque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt: quem dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta:
Me probat; & ſocio ſemper confidet Ulyſſe.
Eſt aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi. Nec me ſors ire jubebat:
Sic tamen & ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo,
Auſum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quam cuncta coegi
Prodere, & edidici, quid perfida Troja pararet.
Omnia cognôram: nec, quod ſpecularer, habebam:
Et jam præmiſſâ poteram cum laude reverti.
Haud contentus eâ petii tentoria Rheſi:
Inque ſuis ipſum caſtris comiteſque peremi.

ô comites, relinquere Trojam jam ferè *captam? aut quid reportatis in patriam anno decimo niſi opprobrium? Talibus atque aliis, in quæ ipſe dolor fecerat facundum, reduxi contumaces de claſſe ad fugiendum parata.* Agamemnon *Atrei filius ad concilium ciet comites pavore territos: neque* Ajax, *Telamonis filius, etiam nunc audeat quicquam dicere. At Therſites non veritus erat conviciis laceſſere reges: cujus protervitatem etiam ego valde caſtigavi. Exſurgo; atque exhortor in bellum ſocios timidos, & animos eorum jam dejectos erigo atque accendo. Quicquid iſte, quem fugientem reduxi, poteſt videri feciſſe ab eo tempore, mihi debet referri. Denique quis ex Græcis te probat,* aut ſocium *ſibi expetit? At Tydides me participem adſciſcit in omnibus ſuis laboribus: me laudat, & ſemper bene ſperat, Ulyſſe comite. Eſt aliquid deligi ſolum à Diomede inter tot millia Græcorum. Neq; ſors cogebat me proficiſci: ſic tamen & non deterritus diſcrimine noctis & hoſtis, interficio Dolonem de natione Trojana, conantem eadem quæ nos: neque tamen priùs, quam coegi omnia aperire, & exploravi quid perfidi hoſtes machinarentur. cuncta reſciveram; neque ſupererat quod explorarem: & jam poteram redire magna cum gloria, cujus modo memini. Sed & ampliorem aſpirans, adii tentoria Rheſi, atque interemi ipſum cum comitibus in ſuis caſtris.*

NOTÆ.

228 *Dolor*] Non ſine artificio maximo dolori attribuit, quod arrogantiæ videri potuiſſet, ita ex eo, quod invidioſiſſimum fuit, ſibi gratiam conciliavit.

233 *Therſites*] Deformoſiſſimus & impudentiſſimus Græcorum.

Φοξὸς ἦν κεφαλὴν, &c. Iliad. B.

233 *Haud impune*] Graviter Ulyſſes ſceptro percuſſit hominem ineptum.

236 *Poteſt*] Non dixit *fecit*, aut *feciſſe* videtur, ſed *poteſt videri feciſſe*: ut maxima ſit factorum Ajacis extenuatio.

238 *Denique de Danaïs*] Inverſio eſt argumenti, quo utitur Ajax in Ulyſſem (cum inquit, *Luce nihil geſtum eſt*, &c.) & amplificatur ex ſignis conſequentibus, quibus Ulyſſes probat ſe pugnaſſe acrius ipſo Ajace, quia exceperit vulnera non clypeo, ſed adverſo corpore: Ajacem verò ſemper ſibi caviſſe ne vulneraretur.

242 *Nec me ſors*] Veteratorie profecto: quod laudi erat adverſario, in ſeſe Ulyſſes cum illius diminutione derivat. Tacite enim Ajacem quaſi ſorte coactum cum Hectore congreſſum innuit; cum ipſe ſua pericula ſponte ſubiret.

244 *Auſum eadem*] Miſſum ab Hectore ad explorandum caſtra Græcorum ſicut & nos ſpeculatum res Trojanas. *Dolona*] Qui interceptus ab Ulyſſe, omnia Trojanorum conſilia Rheſique adventum indicavit; hinc proverbium Δόλωνος ἀγενέστερος.

249 *Rheſi*] *Thraciæ regis*, de quo ſupra.

Atque

Atque ita captivo victor votiſque potitus
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro nocte popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Cœranon Iphitiden, & Alaſtoraq; Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytatinque,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum.
Quinque minus celebres noſtra ſub mœnibus urbis
Procubuere manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco. Nec vanis credite verbis.
Aſpicite en. Veſtemq; manu deducit; & Hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus,
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios, & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; ſi ſe pro claſſe Pelaſgâ
Arma tuliſſe refert contra Troaſque Jovemque?
Confiteorque, tulit; neque enim benefacta maligne
Detrectare meum eſt: ſed nec communia ſolus
Occupet; atq; aliquem vobis quoq; reddat honorem.

atque ita victor & veti compos capto regio *curru ſimilis triumphanti reverſus ſum. Nunc* (ſi Diis placet) *mihi denegate illius arma, cujus equos* Dolon Trojanorum ſpeculator *auſus erat petere pro* nocturna ſua *opera, ſitque melius de vobis meritus Ajax*, quam ego. *Cur memorem copias Sarpedonis Lycii proſtratas mea manu? Profligavi cum multa ſtrage Cœranon Iphitiden, & Alaſtorem, & Chromium, & Alcandrum, & Halium, & Noëmonem, & Prytanin; atque interemi Thoonem cum Cherſidamante, & Charopen, & Ennomon impulſum* ad prælia *ſorte iniqua: & quinq; minus inclyti interierunt noſtra dextra ad muros urbis. Nec mihi deſunt cicatrices* adverſo corpore exceptæ, *quas, ſi verbis meis fidem non habetis, en aſpicite:* Libet enim eas exhibere tanquam teſtes meæ virtutis, id quod Ajax non poteſt. *Atque ſubmovet amictum manu; &, Hæc ſunt, inquit, pectora ſemper exercitata in veſtrum commodum. At Telamonius nihil fudit ſanguinis per tot annos pro comitibus: nec ullum vulnus corpore accepit. Quid tamen iſtud intereſt, ſi narrat ſe cepiſſe arma pro claſſe Græca* tuenda *contra Trojanos & Jovem? Atque agnoſco geſſit; nolo enim tanquam invidus, hanc laudem ei detrahere. Sed neque ſolus ſibi arroget, quod omnium eſt; atque concedat etiam vobis aliquam laudem.*

NOTÆ.

252 *Curru.*] *Conſcendo currum Rheſi, qui Triumphum pene referebat.* Obiter ad Triumphales equos & currus, quibus Romani victores vehi ſolebant, alludit.

253 *Cujus equos pretium.*] Ordo eſt; *negate mihi arma ejus viri, cujus equos Dolon pro nocturna ſpeculatione popoſcerat.* Illa verò Ironia Ulyſſes arma Achillis, & Ajaci neganda, & ſibi adjudicanda oſtendit. *Cujus* Achillis cujus ἵππους ϗ ἅρματα πώϊτλα χάλκῳ ſpeculationis ſuæ pretium ab Hectore popoſcerat Dolon.

255. *Sarpedonis.*] Qui Jovis fuit ex Europa filius, rex Lyciæ, Trojanis favens, à Patroclo, poſt multos ex ejus ſociis ab Ulyſſe mactatos, tandem interfectus.

257 *Iphitiden.*] Iphiti filium, Sarpedonis una cum ſequentibus comitem.

263 *Loco.*] Adverſo pectore, non tergo.

267 *Sine vulnere.*] Habent fabulæ, Herculem aliquando Salaminem veniſſe ad Telamonem, ibique cum Ajacem adhuc infantem conſpexiſſet, circumdediſſe illi pellem ſuam Leoninam, precatumque, ut qui puer illa tegeretur, invulnerabilis foret; atque ita fuit toto corpore, niſi latere, quod pelle contectum non fuerat: Hinc infra,

Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, lethalem condidit enſem.

Sed hic Ulyſſes exprobrat Ajacem, quod ſibi cavebat, ne vulneraretur.

268 *Quid tamen.*] Concedit eſſe quidem vera; ſed non uni arroganda, quæ Ajax retulit de claſſe & Monomachia.

Reppulit

Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreo ſolum concurrere Marti
Se putat, oblitus regiſque, ducumque, meique;
Nonus in officio, & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum! quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius, quo Graiûm murus Achilles
Procubuit? nec me lacrymæ luctuſve timorve
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem:
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis
Et ſimul arma tuli: quæ nunc quoq; ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:
Eſt animus veſtros certe ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cœlamina norit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera cœlo,
Pleïadaſque, Hyadaſque immunemque æquoris Arcton,

Actorides ſecurus armis Achillis repulit Trojanos à navibus deflagraturis cum te earum defenſore. Jactat etiam ſe ſolum ſingulari certamine auſum congredi cum Hectore, immemor & regis, & ducum, & mei, qui idem facturi erant, ſi per ſortem quæ cum nonus inter duces eſſet, prælatus eſt, licuiſſet. At tamen, ſtrenuiſſime, quis fuit ſucceſſus veſtri certaminis? Hector diſceſſit ſine vulnere. Me infelicem! quanto cum mœrore cogor recordari illius temporis, quo Achilles propugnaculum Græcorum occubuit? Neque fletus, aut mœror, aut pavor me retinuerunt, quin ſuſtulerim in humeros meos & reportaverim corpus terra ſublatum. His humeris, his, inquam, humeris ego geſtavi corpus Achillis, una cum armis: quæ nunc etiam geſtare cupio. Sunt mihi vires, quæ ſufficiant in ejuſmodi onera: eſt animus certe ſenſurus veſtros honores.

Nimirum mater cærulea ideo fuit curioſa pro ſuo filio, ut miles hebes & ſine ingenio ferret munera cæleſtia, opus tantæ artis? Neque verò intellexerit ſculpturam clypei, oceanum & terras, atque aſtra cum excelſo cœlo, & Pleiadas atque Hyadas, & Arcton expertem maris,

NOTÆ.

273 *Actorides.*] Patroclus Actoris nepos, armis indutus Achillis, quem denique Hector interfecit.

274 *Defenſore.*] Te, ô Ajax. Suprà enim Ver. 92 dixit Ajax------*Ego mille meo protexi pectore puppes*; Nunc autem id Patroclo aſcribit Ulyſſes. Sarcaſtice igitur Ajacem vocat navium defenſorem; quaſi diceret, *Patroclus indutus armis Achillis reppulit Trojanos à carinis, cum quibus, Tu, qui Te earum defenſorem jactas, arſurus eras.*

275 *Auſum.*] Ex hac pugna uterq; diſceſſit ſine vulnere, ab altero perniciolis donatus muneribus: Hector quidem balteo, quo ligatus circum Ilii muros tractus fuit; Ajax verò gladio, in quem incumbens ſeipſum interfecit.

276 *Regis*] *Agamemnonis*, quem, ſi ſors tuliſſet, juxta cum octo aliis adverſus Hectorem ſingulari certamine pugnaturum ſuprà diximus.

278 *Fortiſſime*] Ironia eſt; quanquam iniqua. Non male tamen Ajaci pugnæ eventus objicitur, ſiquidem de ea, non ſine aliorum contemptu, gloriatus eſſet.

288 *Cærula.*] Thetis mater Achillis, quæ Vulcanum rogavit, ut filio arma fabricaret.

293 *Pleiadas*] *Virgilius* dicunt Latini, Atlantis ex Pleione Nympha filias cœlo relatas; quæ, ut ait Ovidius in Faſtis,

Ore micant Tauri ſeptem radiantia flammis
Sydera, quas Hyadas Graius ab imbre vocat.

293 *Arcton*] de quibus jam ſæpe; ideo autem *æquoris ſigna immunia*, quod nobis verſus polum Septentrionalem conſtitutis nunquam occidant, adeoque in Oceanum mergi oculis non videantur.

Diverſaſque

Diverſaſque urbes, nitidumque Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quod me duri fugientem munera belli
Arguit incœpto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocat crimen; ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt; ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux; pia mater Achillem:
Primaque ſunt illis data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falſo Palameden crimine turpe
Accuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum eſt?
Sed neq; Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina; vidiſtis: pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui. Factum defendite veſtrum:
Conſenſiſtis enim. Nec me ſuaſiſſe negabo;
Ut ſe ſubtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; & vivit. Non hæc ſententia tantum
Fida, ſed & felix; cum ſit ſatis, eſſe fidelem:
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt;

& urbes varias, & gladium coruſcum Orionis. Optat habere arma, quæ non intelligit. Quinettiam reprehendit me, qui detrectavi officia belli & tarde veni ad incœptum laborem? neque videt ſe coarguere generoſum Achillem? Si vocat flagitium finxiſſe; uterque finximus. Si cunctatio vitio vertitur, ego ſum celerior illo. Uxor pia me prohibuit; mater pia Achillem; atque prima tempora ſunt conceſſa illis, reliqua vobis. Nequaquam metuerem, ſi jam non poſſem diluere hoc *crimen, quod cum tanto viro commune* habeo. *Ille tamen detectus ſolertia Ulyſſis; at non Ulyſſes Ajacis. Neve admiremur eum jacere in me probra linguæ hebetis; exprobrat vobis etiam digna dedecore. An enim mihi flagitioſum eſt arguiſſe Palameden ficti facinoris, vobis honeſtum damnaſſe? At neque Naupliades potuit refellere tantum crimen tamque manifeſtum: neque fando accepiſtis illius facinora; ſpectaſtis; atque ea quæ* mihi *exprobrata ſunt, vobis patefacta erant auro* in tentoriis invento. *Neque dignus ſui reprehenſione, quod Pœantiades ſit in Lemno Vulcania inſula. Aſſerite veſtrum factum: namque vos hoc comprobaſtis. Neque inficiabor me conſuluiſſe, ut ſe redimeret à labore belli, atque itineris, & conaretur minuere per quietem acres dolores. Obſequutus eſt, atque vita fruitur. Hoc conſilium nonmodo fidele, ſed & fauſtum; quanquam ſatis eſt, quod fuerit fidele. Quem quoniam vates petunt ad diruendam Trojam,*

NOTÆ.

294 *Diverſas urbes*] Al. *diverſos orbes*, ut ſtellas innuat. Rectius tamen *urbes*; quippe in ſcuto Achillis duæ *diverſæ urbes* à Vulcano (ut narrat Homerus) cælatæ fuerunt; quarum altera pace frui, altera bello obſidione premi videtur.

294 *Orionis*] Qui Dianæ comes poſt mortem ab ipſa in cœlum tranſlatus & gladio cinctus, pulcherrimum 17 ſtellarum ſydus juxta Taurum efficit.

297 *Labori*] *Bello Trojano.*

298 *Maledicere*] Namque & Achilles bellum detrectaverat.

300 *Maturior*] Qui inſuper Achillem ad idem bellum protraxit.

302 *Illis.*] Vide quam callide per Achillem ſeſe Ulyſſes excuſet; imo & ejus laudem in ſe tranſmoveat.

310 *Naupliades.*] *Palamedes Nauplii filius.*

313 *Pœantiaden.*] Philoctetes eſt Pœantis filius.

Ib. *Vulcania.*] In quam Vulcanus, cœlo, ob deformitatem deſpectus, præcipitatus eſt; ubi ferrariam exercuit.

320 *Quem.*] In fatis erat, ſine Herculis ſagittis, quas Philoctetes habebat, Trojam capi non poſſe.

Ne

Ne mandate mihi. Melius Telamonius ibit;
Eloquioque virum morbis irâque furentem
Molliet: aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simois fluet, & ſine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaïa Trojæ;
Quam, ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danais ſolertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput; cupiaſq; dolenti
Me tibi fortè dari, noſtrumq; haurire cruorem;
Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:
Te tamen aggrediar; mecumq; reducere nitar.
Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) ſagittis;
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quam reſponſa Deûm, Trojanaq; fata retexi:
Quam rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus è mediis. Et ſe mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perque feros enſes, non tantum mœnia Tröum,
Verum etiam ſummas arces intrare: ſuaque
Eripere æde Deam: raptamque efferre per hoſtes?

ne mihi hoc imperate: Telamonius aptius proficiſcetur; atque deliniet ſacundia virum ferocem morbis atque ira; vel ſolers protrahet aliqua aſtutia. Prius Simois retro current, & Ide erit ſine foliis, & Gracia promittet opem Trojæ, quam animo meo omittente veſtra commoda, prudentia hebetis Ajacis juvet Gracos. Quanquam, ſæve Philoctete, ſis iniquus ſociis, atq; regi mihiq; quanquam deteſteris, & uſque diris addicas meum caput, atque forſan optes me tibi iraſcenti occurrere, & fundere noſtrum ſanguinem; ſi non aliter copia tui mihi dari poteſt, niſi tibi etiam mei copia detur; te tamen adoriar; & conabor reducere mecum: & ita obtinebo tua ſpicula, (modo fortuna ſit propitia) ſicuti ſum potitus vate Dardanio, quem cepi; ſicuti aperui oracula Deorum & fata Trojana; ſicuti ſuſtuli ex mediis hoſtibus ſimulachrum reconditum Phrygia Minervæ. Atque ſe Ajax mecum confert? Nempe fata negabant Trojam capi ſine illo. Vbi eſt ſtrenuus Ajax? Vbi ſunt magnifica verba fortis viri? Quamobrem hic times? Quamobrem Ulyſſes non reformidat pervadere vigilias, & ſe credere nocti? atque ſubire per ſævos gladios, non modo muros Iliacos, verum etiam ſupremas arces; atque revellere Deam ſuo templo, & efferre ſublatam per hoſtes?

Notæ.

321 *Ne mandate*] Ne mihi hoc mandate, ut ducam Philoctetem.

Ib. *Melius*] Ajacem, tanquam nullius conſilii hominem, irridet.

324 *Simois*] Troadis rivus.

325 *Achaïa*] *Gracia*, quæ Trojam obſidione premebat.

328 *Regi*] *Agamemnoni*. Ad Sophoclis fabulam alludit Poëta, in qua Philoctetes tum illum tum Ulyſſem præſertim, plurimis inſectari verbis fingitur.

334 *Tamque tuis potiar*] Sic in poteſtate mea tuas ſagittas habebo, ut habui Helenum vatem egregium, & Palladium; quod niſi hoſtibus abſtuliſſem, Troja nunquam capi potuiſſet.

335 *Dardanio vate*] Heleno, Priami filio; cujus, ut & Palladii raptum, Ajax Ulyſſi crimini dabat, & furtum nominabat; hic pro ſumma gloria ducit, & accuſatori inſultat.

337 *Signum*] Palladium, quo Trojanis incolumi, ἀνάλωτον fore Trojam in fatis erat. Sapientia ſc. ex urbibus ſublata, tum demum everſæ ſunt.

338 *Et ſe*] Vel per furta ipſa, quæ maxime Ulyſſi Ajax exprobraverat, ſeſe Ulyſſes Ajace multo majorem contendit: idque jure optimo.

340 *Ingentia Verba*] Vide quam acute Ulyſſes Ajacis molem vimque conſilii expertem exagitet; quamque callide, derivata in ſe, ſi qua fuit, Ajacis virtute, vaniloquentiam, quam huic objecerat, in eundem cum ipſius ruſticitate rejicit.

Quæ niſi feciſſem, fruſtra Telamone creatus
Geſtaſſet lævâ taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tum vici, cum vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden vultuq; & murmure nobis
Oſtentare meum. Pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras; tibi turba comes, mihi contigit unus;
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoq; hæc peteret; peteret moderatior Ajax,
Eurypiluſque ferox, claroq; Andremone natus:
Nec minus Idomeneus, patriâq; creatus eâdem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ.
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſſere meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes;
Nos animo. Quantoq; ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major;
Tanto ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu. Vigor omnis in illis.
At vos, ô Proceres, vigili date præmia veſtro;

Qua niſi feciſſem, filius Telamonis nequicquam tuliſſet ſiniſtra terga ſeptem boum. Victoria Troja à me parta eſt illa nocte: tum domui Pergama, cum coegi poſſe ſubigi. Omitte nobis oſtentare oculis & ſuſurris meum Tydidem. Sua eſt pars gloriæ in illis. Neq; tu ſolus eras, cum tractabas ſcutum pro navibus ſociis; tibi totum agmen opem tulit, mihi unus obtigit ſocius: qui niſi intelligeret militem eſſe inferiorem ſapienti; neque præmia deberi manui invictæ, ipſe etiam hæc poſceret: alter ille lenior Ajax poſceret, atq; ſævus Eurypilus, & filius illuſtris Andremonis: neq; minus Idomeneus, & Meriones eodem loco oriundus; frater majoris Atridæ poſceret. Quippe manu ſtrenui (neq; ſunt tibi inferiores bello) ceſſerunt conſiliis meis. Habes manum bello utilem; ingenium eſt, quod opus habet regimine noſtro. Tu geris vires ſine prudentia; ego curam habeo futuri. Tu potes certare: ſed me conſulit Agamemnon, quænam tempora certamini idonea *ſunt. Tu utilis es tantum corpore, nos ingenio: & quanto qui moderatur navi, præponitur muneri remigis; quanto dux præſtantior milite, tanto ego tibi præcello; atque eſt animus excellentior manu in noſtro corpore.* Noſtra vis *omnis in illo* ſita eſt. *At vos, ô Optimates, conferte mercedem in veſtrum vigilem;*

Notæ.

346 *Fruſtra*] Quia Troja, antequam ablatum eſſet Palladium, capi non poterat.

347 *Taurorum*] Ex quibus Ajacis ſcutum conſtabat. Nota autem de induſtria multitudinis numero uſum Ulyſſem, ut bajulum magis quam militem adverſarium irrideret.

350 *Tydidem meum*] Diomedem, Tydei filium, mihi amicum.

351 *Oſtentare*] Diomedem comitem habuit Ulyſſes prope in omnibus: quamobrem id ſibi vultu, aut geſtu objicere Ajacem finxit.

355 *Indomitæ dextræ*] Temeritati, & viribus ratione carentibus.

356 *Ajax*] Oilei filius, qui inter fortiſſimos numerabatur. Vide autem, quam artificioſe judicum favorem ſibi conciliet Ulyſſes.

357 *Eurypilus*] Hic Evæmonis fuit filius ex Ormenio Theſſaliæ urbe, qui, ut ſcripſit Homerus, cum 40. navibus Agamemnonem in expeditionem Trojanam eſt ſecutus.

357 *Natus*] Thoas princeps Ætolorum, qui cum 40. navibus itidem ad bellum Trojanum eſt profectus.

358 *Idomeneus*] Rex fuit Cretenſium, qui ſe [illegible]oq; fortiſſime in bello Trojano geſſit.

359 *Meriones*] Fortiſſimus fuit Idomenei auriga Marti ipſi comparandus.

Ib. *Frater*] *Menelaus*, Agamemnonis frater, Atrei quoque filius.

Proque

Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt. Obſtantia fata removi:
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraq; mœnia Tröum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis;
Eſte mei memores: aut ſi mihi non datis arma;
Huic date. Et oſtendit ſignum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: &, quid facundia poſſet,
Re patuit; fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſtinuit toties: unam non ſuſtinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. Arripit enſem:
Et Meus hic certe eſt. An & hunc ſibi poſcet Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit: & in pectus tum denique vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, letalem condidit enſem:
Nec valuere manus infixum educere telum,
Expulit ipſe cruor. Rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis, illa querelæ.

& pro ſolicitudine tot annorum, quos tranſegi irrequietus, concedite hunc honorem expendendum noſtris beneficiis. Jam labor noſter finitur. Suſtuli fata obnitentia, & cepi excelſa Pergama faciendo poſſe capi. Precor nunc per ſpes communes, & muros ruituros Trojanorum, & per Deos, quos nuper ſuſtuli ab hoſtibus, per ſi quid eſt reliquum, quod ſit prudenter & caute exequendum; ſi quid adhuc audax eſt, & petendum ex difficili loco, ſi quid exiſtimatis ſupereſſe fatis Trojæ, eſtote mei memores: vel ſi non conceditis mihi arma, concedite huic: atque monſtrat ſimulacrum fatale Minervæ.

Primarii tacti ſunt; & re ipſa apparuit, quid eloquentia poſſet, & facundus reportavit arma viri ſtrenui. Qui ſolus toties ſuſtinuit ferrum, & ignem, & Jovem, eſt impar ferendæ iræ: & dolor ſuperat virum indomitum. Corripit gladium; atque ait, *Hic certe meus eſt. An Ulyſſes etiam ſibi hunc petet? Hoc, inquit, eſt mihi utendum in me; & qui ſæpe tinctus eſt ſanguine Phrygum, nunc tingetur nece domini; ne quiſquam valeat vincere Ajacem, niſi Ajax. Dixit; & abdidit gladium letiferum in pectus, tum denique paſſum plagas, qua apertum fuit ferro: neque manus potuerunt extrahere gladium impactum; ipſe ſanguis ejecit: & terra rubefacta cruore produxit florem rubrum de ceſpite virid, qui antea fuerat ortus ex plaga Oebalia. Litera communis puero* Hyacintho, *& viro* Ajaci *inſculpta eſt foliis: hæc nominis, illa querimoniæ* indicium.

Notæ.

373 *Labor.*] Quo in eruenda Troja opus fuit.

376 *Quos.*] De Palladio loquitur.

377 *Si quid ſupereſt.*] Quam opportune ſub finem orationis de uſu futuro admonuit. Nulla potior ratio apud homines, qui ut plurimum ob præterita beneficia ſunt infenſi.

387 *Meus.*] Dono ab Hectore acceperat, cui viciſſim balteum funeſtum dederat, quo circum muros Iliacos ab Achille raptatus fuit.

396 *Oebalio.*] Hyacinthi Oebalii ſeu Laconis intellige, quem lib. 10. à verſu 195. in Hyacinthum florem mutatum vidimus.

398 *Hæc nominis*] Flos *Hyacinthus* inſcriptum habet in foliis, *Ai*, quæ notant priores duas literas vocis, *Ajax*, & pariter querimoniam Apollinis ob occiſum Hyacinthum; nam, *Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit; & ai ai Flos habet inſcriptum.* Lib. 10. v. 215.

II. Victor ad Hypſipiles patriam, clariq; Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, ſagittas.
Quæ poſtquam ad Graios domino comitante revexit;
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul Priamuſque cadunt: Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam,
Externaſque novo latratu terruit auras,
Longus in anguſtum qua clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat; neque adhuc conſederat ignis:
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat. Tractata comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna Deorum
Dum licet amplexas, ſuccenſaque templa tenentes,
Invidioſa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe proavitaque regna tuentem
Sæpe videre patrem, monſtratum à matre, ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas; flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant: jubet uti navita ventis.
Troja, vale; rapimur, clamant: dantque oſcula terræ
Troades; & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem (miſerabile viſu)

II. *Victor* Ulyſſes *navem vertit ad patriam Hypſipiles, & inclyti Thoantis, & tellurem infamem nece antiquorum virorum, ut reduceret ſpicula, miſſilia Tirynthia. Qua poſtquam reduxit ad Graios, domino comitante, finis denique impoſitus eſt ſævo bello. Troja & Priamus una pereunt: miſera uxor Priami poſt omnia amiſit figuram humanam; atque tremefecit aërem peregrinum novo latratu. Troja flagrabat, qua Helleſpontus longus terminatur in anguſtum: neque flamma adhuc oppreſſa erat; & altare Jovis ſorbuerat paululum ſanguinem Priami ſenis. Sacerdos Phœbi rapta capillis porrigebat ad cælum manus non profecturas. Græci victores potiti templis incenſis rapiunt matronas Trojanas amplexas (quam diu poterant) ſimulachra Deorum patriorum, prædam invidia plenam. Aſtyanax dejicitur ex illis turribus, unde conſueverat ſæpe cernere parentem monſtratum à matre certantem pro ſe, atque tuentem regna antiqua. Jamque Aquilo invitat ad diſceſſum, & vela agitata flamine propitio ſtrident; nauta illos hortatur uti ventis* ſecundis. *Troja, vale, auferimur, clamant Trojanæ, atque deoſculantur ſolum; & deſerunt domos fumantes patriæ. Hecuba reperta in mediis tumulis filiorum, noviſſima aſcendit navem (viſu lamentabile)*

NOTÆ.

399 *Hypſipiles patriam.*] Lemnum Inſulam ubi Hypſipile regnabat, quæ Patris Thoantis vitæ ſola pepercit, cum cæteræ omnes Lemniades maritos ſuos, patres, filioſque interfeciſſent; ſive maritos propter fœtorem à Venere irata iis immiſſum faſtiditæ; ſive Zelotypia in eos actæ, quia rem habuerant cum captivis ancillis, ut Smyrn. lib. 9. v. 337. ſive publica tum in Atticis ultæ, ut habet Herodot. lib. 6. Hinc τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια vocantur.

401. *Tirynthia.*] *Herculis, Tirynthe Peloponneſi urbe nutriti.*

402 *Domino.*] *Philoctete*, cui ſagittas ſuas Hercules dederat.

404 *Conjux*] *Hecuba*, de cujus Metamorphoſi in ſequentibus.

406 *Externas.*] *Thracias* nimirum procul à patria, ut videbimus poſtea; quanquam diverſa alii ſcripſerunt.

407 *Qua.*] Anguſtatur maxime Helleſpontus, ubi olim Seſtos & Abydos fuerunt: protenditur autem ad Troadem uſque, in qua fuit Ilium, ſeu Trojana civitas. Aſiam ab Europa dividit.

409 *Exiguum.*] Quem in Jovis ara, ad quam ſtabat Priamus, Pyrrhus effudit.

410 *Antiſtita.*] Caſſandram dicit, Apollinis Sacerdotem, Priami filiam.

415 *Aſtyanax.*] Hectoris ex Andromache filius.

418 *Boreas.*] Qui ventus à Septentrione ſpirans Græcis in Patriam reverſuris ſecundus erat.

In

In mediis Hecube natorum inventa ſepulchris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxere manus: tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes crinem lachrymaſque relinquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat, cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiiſque removit ab armis.
Conſilium ſapiens: Sceleris niſi præmia magnas
Adjeciſſet opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum, juguloque ſui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem è ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Littore Threïcio claſſem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet.
Hic ſubito, quantus, cum viveret, eſſe ſolebat,
Exit humo late rupta; ſimiliſque minaci
Temporis illius vultum referebat Achilles.
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro,
Immemoreſque mei diſceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ?
Ne facite. Utque meum non ſit ſine honore ſepulchrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena Manes.
Dixit: &, immiti ſociis parentibus umbræ,
Rapta ſinu matris, quam jam prope ſola fovebat,

Manus Ulyſſis abripuerunt complectentem ſepulchra atque deoſculantem oſſa. Attamen ſumpſit cineres unius Hectoris, & portavit ſecum ſumptos in gremio. Relinquit in ſepulchro Hectoris comam albam reciſam *ex capite, comam atque fletus inferias pauperiorum. Eſt terra adverſa Phrygiæ ubi Troja fuit, culta a viris Thracibus. Illic erat opulenta aula Polymeſtoris; cui pater dedit te clam educandum, Polydore, & removit ab armis Phrygiis. Inſtitutum prudens: niſi addidiſſet magnas divitias mercedem flagitii, & irritamentum mentis avara. Poſtquam fortuna Phrygum everſa eſt, rex ſceleratus Thracum ſumit gladium, atque demittit in guttura alumni; & quaſi flagitia poſſent removeri cum corpore, impulit* eum *exſanguem ex cante in aquas ſuppoſitas. Atrides appulerat littori Thracio, donec mare tranquillum, donec ventus eſſet mitior. Hic repente Achilles, quantus eſſe ſolebat cum in vivis eſſet, prodit, terra late aperta, atque ſimilis minanti exhibebat* terribilem *faciem temporis illius, quo ſævus inſurrexit iniquo enſe adverſus Agamemnonem: atque, inquit, proficiſcimini, ô Græci, mei obliti? Atque gratia noſtra virtutis eſt ſepulta mecum? Ne facite: æque ut tumulus meus ne ſit abſque honore, Polyxena jugulata leniat umbram Achillis. Dixit, & ſociis obſequentibus manibus Achillis, puella generoſa atque miſera, & plusquam fœmina ſublata ex gremio matris, quam jam prope ſola amplectebatur,*

Notæ.

425 *Dulichiæ.*] Ulyſſis *Dulichii inſulæ regis.*

430 *Biſtoniis.*] Thraciæ eſt periphraſis Synecdochica: Biſtonia enim Thraciæ urbs fuit, à Biſtone Martis & Callirrhoës filio cognominata.

430 *Polymeſtoris.*] Thraciæ tyranni, Priami generi, avaritia & Polydori cæde famoſiſſimi.

432 *Polydore.*] Priami fuit filius, natu minimus, quem cum magnis divitiis belli incertus pater nefario amico, & hoſpiti infeliciter crediderat.

436 *Sui alumni.*] Polydori, quem à Patre alendum nutriendumq; ſuſceperat.

438 *Miſit.*] Euripidem ſecutus eſt noſter, nam terra obrutum Polydorum narrat Virgilius Æneid. 3.

439 *Atrides.*] *Agamemnon* in Græciam poſt Trojæ excidium revertens.

448 *Polyxena.*] Priami & Hecubæ fuit filia, quam vivus amaverat Achilles; mortuus ſibi immolari jubet.

450 *Sola.*] Utpote cæteris liberis orba.

Fortis,

Fortis, & infelix, & pluſquam fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum; diroque ſit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui, poſtquam crudelibus aris
Admota eſt; ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utq; Neoptolemum ſtantem, ferrumq; tenentem,
Inque ſuo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoſo ſanguine, dixit.
Nulla mora eſt. At tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo: jugulumque ſimul pectuſque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt; minuitq; necis mihi gaudia. Quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera Manes,
Eſte procul; ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat, genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat jus triſte ſepulchri,
Sed lachrymis. Tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lachrymas, quas illa tenebat,
Non tenet. Ipſe etiam flens invituſque ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet; caſtique decus ſervare pudoris.

rapitur ad ſepulchrum, & ſit victima crudeli tumulo. Quæ non oblita ſui, poſtquam admota eſt feris altaribus, atque cognovit ſibi dira ſacra adornari; & poſtquam advertit Neoptolemum ſtantem & tractantem cultrum, & torquentem oculos in ſuam faciem, ſtatim inquit, Accipe ſanguinem nobilem. Nulla eſt cunctatio per me. At tu, abde cultrum jugulo vel pectore: atque ſimul nudavit collum & pectus, Quaſi vero aut Polyxena paterer cuiquam ſervire; aut ullus Deus leniatur per ejuſmodi ſacrum. Optarem tantum, ut *mors mea poſſet latere matrem. Mater impedit,* quo minus libenter moriar, *atque minuit mihi ſolatia mortis: quanquam non meus obitus, ſed ipſius vita eſt illi lugenda. Vos tantum abſiſtite, ut videar ſponte ire ad umbras inferas: poſtulo aqua; atque arcete manus à contactu virgineo. Sanguis libenter effuſus erit gratior illi, quiſquis eſt, quem inſtituitis delinire mea morte. Attamen, ſi preces ſuprema noſtri oris tangunt aliquos, filia regis Priami, non captiva, vos orat. Reſtituite corpus inemtum matri; neve redimat auro, ſed fletibus, jus luctuoſum tumuli. Tunc cum poterat, redimebat etiam pretio. Abſolverat. At populus non compeſcit fletus, quos illa compeſcebat. Ipſe etiam ſacerdos lachrymans atque coactus, aperuit viſcera oblata cultro immiſſo. Illa cadens in terram poplite flexo, vultus geſſit interritos ad fata ultima. Tunc etiam, cum laberetur, curavit tegere partes obvolvendas, & cuſtodire honorem pudicæ verecundiæ.*

NOTÆ.

452 *Tumulum.*] Ad Achillis ſepulchrum, quod in Sigæo Trojæ promontorio fuit.

455 *Neoptolemum.*] Pyrrhus eſt, Achillis filius, cui & illud nomen à Græcis impoſitum, quod juvenis admodum ad bellum profectus fuerit.

457 *Generoſo.*] De ſuo loquitur.

460 *Polyxena.*] Quaſi dicerit, *Regia puella, Hectoris ſoror*, &c. Emphaſis eſt.

461 *Aut per tale.*] Optime profecto ejuſmodi ſacrum, quod lubentis non ſit animi, nullius momenti apud Deos profitetur.

463 *Mater obeſt.*] Dolor, quo mater afficitur morte mea, animum meum cruciat.

479 *Cura fuit.*] Quam curam Cæſari fuiſſe narrat Suetonius, ut togam ad pedes permitteret, quò à conjuratoribus vulneratus honeſtius caderet.

Troades

Troades excipiunt; deploratoſque recenſent
Priamidas: & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, ò modo regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Ediderat. Dominum matri vix repperit Hector:
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lachrymas; lachrymas in vulnera fundit.
Oſculaque ore legit: conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc, laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matri,
Nata, jaces: videoq; tuum mea vulnera vulnus.
En, ne perdiderim quenquam ſine cæde meorum,
Tu quoq; vulnus habes. At te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti & fœmina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ noſtrique orbator, Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis Phœbique ſagittis;
Nunc certe, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoq; mî metuendus erat. Cinis ipſe ſepulti
Ingenus hoc ſævit: tumulo quoq; ſenſimus hoſtem.
Æacidæ fœcunda fui. Jacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita eſt publica clades;
Si finita tamen. Soli mihi Pergama reſtant:

Trojanæ ſuſcipiunt cadaver *atque dinumerant infelices Priamidas, & quantum una domus dederit ſanguinis. Teque flent, puella; teque ô modo appellata uxor regia, regia mater, imago Aſiæ florentis: nunc etiam ſors prædæ contemnenda, quam Ulyſſes victor vellet non eſſe ſuam, niſi quod tamen enixa eras Hectorem partu. Illa magni Hectoris mater adeo abjecta eſt; ut vix inveniat dominum, cui ſerviat. Quæ complexa corpus orbatum anima tam generoſa, dat etiam huic fletus, quos toties dederat patriæ, & filiis, & marito. Irrigat vulnus lachrymis, & deoſculatur os, & percutit pectus ſolitum, atque inficiens* caput *ſuum canum ſanguine coagulato, dixit quidem plura, ſed hæc etiam pectore diſcerpto: filia, dolor noviſſime matri, (quid enim reſtat?) filia extincta es: atque cerno tuam plagam, tanquam eſſet mea,* dolore afflicta. *Ecce, ne amiſerim quenquam meorum ſine cæde, tu etiam vulnere ſuccumbis. At te putabam ſecuram ferri, quia fœmina eras: occubuiſti etiam fœmina ferro: Idemque Achilles clades Troiæ, & noſtri orbator exitio dedit tot fratres tuos, idem te* afflixit. *At poſtquam occubuit ſpiculis Paridis & Apollinis, nunc certe, dixi, Achilles non eſt reformidandus. Nunc etiam mihi erat reformidandus. Ipſe cinis* Achillis *in ſepulchro conditi furit in noſtram progeniem: expertæ ſumus hoſtem etiam in ſepulchro exiſtentem. Peperi multos liberos ad* voluntatem *Achillis. Superba Troja proſtrata eſt, & commune exitium abſolutum eſt triſti exitu, ſiquidem abſolutum tamen. Troja mihi ſoli ſupereſt;*

NOTÆ.

482 *Quid cruoris*] Nam Priamidæ omnes fuerunt interfecti.

483 *Regia conjux*] Hecubam dicit.

485 *Mala ſors*] Quippe quam, ob ſenectutem, vix quiſquam Græcorum ſibi contingere optaret.

501 *Phœbi*] Qui Paridis ſagittam direxiſſe dicitur.

504 *Genus hoc*] *Priamidas.*

ib. *Tumulo quoque*] Nimis redundans eſt hoc hemiſtichium; uti & alibi paſſim ultra modum luxuriat. *Habet hoc Montanus vitium,* inquit Seneca, *ſententias ſuas repetendo corrumpit,* &c. *Solebat itaque Scaurus eum inter Oratores Ovidium vocare. Nam & Ovidius neſcit, quod bene ceſſit relinquere.* Ovidium autem vindicant H. Stephanus lib. de Criticis, & Joh. Paſſeratius præfat. in armorum judicium.

505 *Æacidæ*] *Ut eſſent, quos Achilles, Æaci nepos, mactaret.*

507 *Soli mihi*] *Aliis jam fato functis Troja diruta eſt, mihi vero ſoli reſtat;* viz. quia hoſtes perinde in Hecubam ſæviunt, ac ſi Troja ipſa ſtaret, nec finis eſſet bello impoſitus.

In

In curſuque meus dolor eſt. Modo maxima rerum,
Tot generis natiſque potens, nuribuſque, viroque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopæ munus. Quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameïa conjux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. Quo ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas, damnoſa ſenectus?
Quid, Dî crudeles, niſi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua nec te, mea nata, peremptam
Aſpicit; & vitam pariter regnumque reliquit.
At (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis:
Non hæc eſt fortuna domûs. Tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, et ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu proceſſit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;

atque ærumna mea etiam adhuc non finitur. Modo maximarum rerum potita, pollens tot generis, tot filiis, & filiabus, atque marito, nunc rapior extorris, egena, tracta a ſepulcris meorum, donum Penelopæ. Quæ monſtrans me trahentem penſa exhibita fœminis Ithacenſibus, Hæc, inquit, illa eſt mater inclyta Hectoris; hæc eſt uxor Priami. Atq; tu qua nunc ſola lenie-bas mœrores maternos poſt tot perditos, placaſti ſepulchra hoſtilia. Enixa ſum inferias hoſti. Ad quem vitæ terminum ego in me ipſam crudelis reſervor? Vel quid expecto? quo me ſervas, ſenectus damnoſa? Quamobrem, Dii ſævi, in longum tempus differtis vivacem anum, niſi ut videam nova funera? quis crederet Priamum poſſe vocari beatum poſt Trojam everſam? Beatus morte ſua, neque te cernit mactatam, mea filia; atque deſeruit ſimul vitam & regnum. At credo ornaberis exequiis, puella regia; atq; tuum corpus ſepelietur in tumulis avorum. Non ea eſt ſors domus. Tibi obvenient ultima *dona matris* nempe *lachrymæ, atq; injectio pulveris peregrini. Omnia amiſimus. Reſtat Polydorus filius acceptiſſimus matri, nunc ſolus, olim minimus de prole maſcula, concreditus regi Thracio in iſtis regionibus, ob quem poſſim vivere in exiguum temporis ſpatium. Quamobrem ceſſo interea lavare aqua pura ſæva vulnera, & faciem infectam fœdo cruore? Abſolvit; atq; acceſſit greſſu anili ad littus diſcerptos habens crines albos. Trojanæ dixerat ærumnoſa, admovete ſitulam, ut ſumeret aquas puras; videt corpus Polydori repulſum ad littus, & plagas vaſtas impactas ferro Thracio. Trojanæ vociferantur; illa obmutuit dolore,*

NOTÆ.

509 *Tot.*] Priami 54 liberorum nomina habes apud Hyginum, cap. 90. & Apollodorum, lib. 3. quorum decem maſculos ſeptem fœminas ex Hecuba ſuſcepit.

511 *Penelopæ.* Quia Ulyſſi, Penelopes marito, ſorte Hecuba obtigerat.

516 *Ferrea.*] Vel in memet crudelis; vel quæ per tot calamitates extingui non potui.

523 *Funeribus.*] *Exequiarum magnifico apparatu.* Ironice autem loquitur.

526 *Peregrinæ arenæ.*] Injectæ tibi procul à patria, in externa regione.

530 *Iſmario*] *Polymeſtori Thraciæ regi*; Iſmarus enim Thraciæ mons eſt.

536 *Aſpicit*] Diverſa eſt Euripidis Oeconomia; ubi ancilla aquam petitum miſſa ad abluendum corpus Polyxenæ, corpus Polydori in littore invenit, & pallio involutum ad dominam portat.

537 *Threïciis*] Polydorum enim Polymeſtor Thraciæ tyrannus jugulaverat.

Et

Et pariter vocem, lachrymaſque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor; duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adversâ figit modo lumina terrâ;
Interdum torvos ſuſtollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipue: ſeque armat & inſtruit irâ.
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit; pœnæque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis:
Colloquiumque petit; nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius: prædæque aſſuetus amore
In ſecreta venit. Cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per ſuperos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falſaque jurantem; tumidâque exæſtuat irâ.
Atq; ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exſpoliatque genas oculis, (facit ira potentem)
Immergitque manus: fœdataque ſanguine ſonti
Non lumen, neque enim ſupereſt, loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit. At hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit, conata loqui. Locus exſtat, & ex re

& ipſe dolor ſimul abſorbet vocem & fletus introrſum excitos: atque ſimillima aſpero ſilici riget; & interdum demittit oculos in terram oppoſitam; nunc tollit ad cœlum infenſam faciem: nunc aſpicit vultum, nunc plagas filii jacentis, plagas præſertim: ſeque ira armat & accendit ad vindictam. *Qua ſtatim atq; excanduit, quaſi eſſet adhuc regina, decrevit ulciſci, atq; tota eſt in cogitatione pœnæ. Et ſicut leæna privata catulo lactente furit, & conſecuta veſtigia ſequitur hoſtem, quem non videt; ſic Hecuba poſtquam miſcuit iram cum luctu, non immemor irarum, immemor tamen ſenectutis, it ad Polymeſtorem auctorem crudelis necis, & poſcit affari: quia cuperet illi oſtendere aurum relictum, occultum, quod traderet filio. Thracius fidem habuit: atque conceſſit in ſecretum aſſuetus cupidine prædæ. Noli cunctari, Hecuba, inquit, verſutus mollibus verbis: porrige dona filio. Juro per Deos, omne quod offers, & quod antea obtuliſti, futurum illius. Atrox aſpicit loquentem, & ficta jurantem, atque furit ira turgida. Et injicit ſe cum turba fœminarum captivarum in illum prehenſum, & abdit digitos in perfidos oculos, & illos revellit ex genis (ira miniſtrat vires) & intingit manus, & nocenti iniquinata cruore eruit non oculos, neque enim reſtant, ſed ſedes oculorum. Natio Thracia offenſa exitio ſui regis, cœpit invadere Trojanam jactu ſaxorum & miſſilium. At hæc perſequitur lapides jactos morſibus ſimul & murmure rauco: & conata fari ore in verba parato, latravit. Locus ſupereſt & nominatur ex re:*

Notæ.

546 *Pœna*] Qua Polymeſtorem afficeret.

554 *Odryſius*] *Polymeſtor Thracius:* ſunt enim Odryſæ Thraciæ populi.

564 *Loca luminis*] Oedipus apud Senec. v. 965. *Suos radice ab ima funditus vulſos ſimul Evolvit orbes; Hæret in vacuo manus*, &c.

566 *Troada*] *Hecubam Trojanam.*

568 *Morſibus*] In canem propter animi rabiem & acerbitatem mutatam volunt Hecubam; niſi forte per contemptum ita appellatam credideris: Utut, ejus ſepulchrum, quod in Cherſoneſo Thraciæ juxta Seſton Strabo collocat, *canis ſepulchrum*, κυνὸς σῆμα, dicitur.

Nomen habet. Veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mœsta per agros.
Illius Troasque suos hosteseque Pelasgos,
Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipsa Jovis conjuxque sororque
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.
III. Non vacat Auroræ, quamquam îsdem faverat armis,
Cladibus & casu Trojæque Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi, Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuspide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jovis, lachrymisque has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
Diva tamen venio: non ut delubra, diesque
Des mihi sacrificos, calituraque ignibus aras.
Si tamen aspicias, quantum tibi fœmina præstem,
Tum cum luce nova noctis confinia servo;
Præmia danda putes. Sed non ea cura; neq; hic est
Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia frustra
Pro patruo tulit arma suo; primisque sub annis
Occidit à forti (sic vos voluistis) Achille.
Da, precor, huic aliquem solatia mortis honorem,
Summe Deûm rector: maternaque vulnera leni.

atque illa diu recordans antiquarum arumnarum, tum etiam tristis ululavit per campos Sithonios. Sors illius tetigerat & Trojanos, & etiam hostes eorum Græcos, atque omnes Deos præterea: ita omnes ut & ipsa Jovis uxor & soror dixerit Hecubam non esse dignam hujusmodi exitu.

III. *Non est otium Auroræ, tametsi fautrix fuerat eorumdem armorum, tangi damnis atque interitu Trojæ, atque Hecubæ: Solicitudo propior, & mœror domesticus Memnonis perditi movet Deam, quem mater crocea vidit occumbentem in agris Trojanis ense Achillis. Aspexit, & ille color, quo tempora matutina rubent, palluerat: atque cœlum obscuratum est nebulis. At mater non potuit intueri membra imposita ultimis flammis; sed coma lacera, sicut erat, non abnuit sese demittere ad genua magni Jovis, atque adjicere hac verba fletibus: Minor omnibus inter cœlites (nam mihi sunt rarissima templa in orbe) attamen Dea accedo, non ut mihi tribuas delubra & dies festos, aut altaria sacrificiis flagratura. Si tamen consideres, quantum tibi prosim, quamvis sim fœmina, tum cum custodio fines noctis luce nova, arbitreris mercedem rependendam. Verum non ea solicitudo, neque hic est nunc status Aurora, ut petat dignos honores. Adsum privata meo Memnone, qui nequicquam gessit strenua arma pro patruo suo, atque (ita vobis volentibus) ineunte juventute mactatus est à strenuo Achille: Concede, quaso, aliquem honorem huic, in consolationem obitus, supreme arbiter Deorum, atque mitiga dolores maternos.*

Notæ.

571 *Sithonios*] *Thracios*; quorum pars fuerunt Sithonii.

574 *Ipsa*] Utcunque Trojanis infensissima.

576 *Isdem*] *Trojanis*, propter Tithonum maritum, Laomedontis filium Priamique fratrem.

579 *Memnonis*] Quem suum ex Tithono filium, Æthiopum regem, ad Trojanum bellum misit Aurora.

Ibid. *Lutea*] Aurora enim Memnonis mater rutila ac rubicunda apparet.

592 *Noctis confinia servo*] Custodio ne nox fines suos transeat. Nisi enim Aurora vigilans esset, nox semper videretur duratura.

596 *Patruo*] *Priamo*.

597 *Sic vos*] Ut non inferior Memnon manu Achillis cecidisse videatur.

Jupiter

Jupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecere diem. Veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec ſol admittitur infra.
Atra favilla volat: glomerataque corpus in unum
Denſatur, faciemque capit; ſumitq; calorem
Atque animam ex igni. Levitas ſua præbuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris,
Inſonuit pennis. Pariter ſonuere ſorores
Innumeræ; quibus eſt eadem natalis origo.
Terq; rogum luſtrant; & conſonus exit in auras
Ter clangor. Quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diverſa populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſque, & aduncis unguibus iras
Exercent; alaſque adverſaque pectora laſſant,
Interiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora: ſeque viro forti meminere creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor; ab illo
Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ Marte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta; piaſque
Nunc quoque dat lachrymas, & toto rorat in orbe.
IV. Nec tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoq; fata ſinunt. Sacra, & ſacra altera patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereius heros.

Jupiter annuerat, cum excelſa pyra Memnonis ſubſedit ſublimi igne: & vortices fumi atri obſcuraverunt diei lucem: veluti, cum fluvii emittunt nebulas inde ortas, neque ſol infra recipitur. Nigra favilla volat, atq; conglobata in unum corpus craſſatur, & formam induit, atque capit calorem & vitam ex igne. Levitas favillæ *propria effecit alas. Atque primo ſimilis avi, mox vera avis ſtrepitum fecit pennis: ſimul ſorores innumeræ ſtrepitum fecere, quibus eſt eadem origo natalis. Terque circumvolant pyram, & ter clamore conſono proruperunt in aërem. Quarto volatu dividunt agmen* in duas partes. *Tum duo ſævi populi bella gerunt ex diverſis partibus: atque exercent iras roſtris & curvis unguibus; & fatigant alas & pectora adverſa, atque corpora cognata decidunt inferiæ condito cineri, & recordantur ſe ſimul ortas eſſe ex ſtrenuo viro. Auctor dedit nomen avibus repentino natis: quæ ab illo Memnonides dicuntur, morituræ bellum gerunt Marte parentali, cum ſol permeavit duodecim ſigna. Adeoque aliis viſum erat lugubre quod Hecuba in canem verteretur: Aurora vacat ſuis doloribus: & nunc etiam fundit pios fletus, & rorem ſpargit in toto orbe.*

IV. *Neque tamen fata patiuntur ſpem Trojanorum periiſſe una cum muris. Heros Cythereius portat ſacra, & patrem* Anchiſem *altera ſacra humeris, pondus venerabile.*

NOTÆ.

606 *Animam*] Propter motum celerem quidam Philoſophi *animum ignea* naturæ dixerunt.

612 *Duo*] Ad Sepulchrum Memnonis in Ilio ex Æthiope advolare aves Memnonides, & parentalia quaſi celebrantes depugnare, ſcribit Plinius lib. 10. cap. 26. Fabulam autem quod attinet, inde natam volunt, quod ex Æthiopia, quæ magis ad ortum & Auroram ſpectat, aves quædam quotannis aut certe ut aliis placet, quinto quoque anno, in Phrygiam advolarent; quas quidem aves ibi Memnoni ideo parentare voluerunt, quod illic ſepultus eſſet rex Æthiopicus.

618 *Cum Sol*] (i. e.) *Quotannis.*

619 *Parentali marte*] Alludit ad Gladiatores in Patriciis funeribus exhiberi ſolitos.

620 *Dymantida*] *Hecubam Dymantis filiam.*

622 *Rorat*] Poëtico more *rorem* matutinum, Auroræ *lachrymas* dixit.

624 *Sacra*] *Sacra ſuosque tibi commendat Troja Penates*, per ſomnum Æneæ dixerat Hector apud Virgilium.

Ib. *Sacra*] *Patrem* dicit *ſacrum*: non enim minus pium eſt parentibus quam ſacris auxilium ferre.

Ib. *Fata*] Vaticinium Neptuni de redivivo Trojanæ ſtirpis, in Æneæ poſteris, imperio; lege Homer. Iliad. 20 v. 306.

625 *Cythereius*] *Æneas* filius *Veneris*, quæ Cytherea dicta eſt, à Cytheris inſula contra Cretam; de quibus ſæpius.

De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniumque ſuum: profugaque per æquora claſſe
Fertur ab Antandro; ſceleratæq; limina Thracum,
Et Polydoreo manantem ſanguine terram
Linquit: & utilibus ventis æſtuque ſecundo
Intrat Apollineam ſociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Rite colebantur, temploque domoque recepit:
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duaſque
Latonâ quondam ſtirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo,
Cæſorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cum primum hæc mœnia vidi,
Biſque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines rerum inconſtantia verſat)
Pæne vides orbum. Quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumq; & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber

Ille pius eligit illam prædam de tantis divitiis, atq; ſuum filium Iulum: & vehitur ab Antandro claſſe exule per maria; atque aſperit oras facinoroſas Thracum, & tellurem perfuſam cruore Polydori: & ventis ſecundis & curſu per undas felici ſubit urbem Apollinis una cum comitibus. Anius, quo rege homines, quo *Sacerdote Apollo bene colebantur, eum excepit delubro & domo: atque monſtravit urbem, & templa dedicata, & duas arbores quas olim Latona parturia amplexa eſt. Thure admoto ignibus, & mero ſparſo in thura, atque extis taurorum mactatorum igne conſumtis de more, recedunt in ſedes regias; & poſtquam conſediſſent in excelſis* toris qui inſtrati erant *tapetibus, ſumunt dona Cerealia* (panem) *cum vino liquido. Tum pius Anchiſes, ô delecte antiſtes Apollinis, Decipior? an, cum primum inviſi hanc urbem habebas, quantum recordor, & filium, & quatuor filias? Anius concutiens tempora cincta vittis candidis, atque mœſtus* hæc *reddit; Non deceptus es, heros maxime: vidiſti* me *patrem quinque liberorum, quem nunc cernis filiis prope carentem: tanta mutabilitas rerum agitat homines. Quid enim filius abſens mihi* adfert *opis? qui nunc, pro patre locum & imperium nactus, in terra cognomine moratur. Delius huic præbuit vaticinandi peritiam; Bacchus præbuit*

NOTÆ.

626 *De tantis*] Capto Ilio, Græci per præconem denunciabant, ut ſinguli ex civibus, quod vellent unum aliquod ſacrum auferrent; Æneas *Deos penates* ſuſtulit. Græci pietate viri moti permiſerunt, ut unum aliquod inſuper ex ſuis tolleret. Ille patrem ſenio confectum humeris ſublatum portabat. Ælian. Var. Hiſt. lib. 3. 22.

628 *Antandro*] Quæ urbs eſt Phrygiæ minoris, ad radices Idæ montis, ubi Æneæ claſſis fabricata eſt.

lb. *Scelerata*] Quia ibi per ſcelus mactatus Polydorus Priami filius.

631 *Apollineam*] *Delum*, Apollinis oraculo inſignem. *Egreſſi veneramur Apollinis urbem. Rex Anius, rex idem hominum Phœbique ſacerdos.* Virgil. Æneid. 3.

635 *Duas ſtirpes*] Duas arbores, Palmam & Olivam; quas tenens amplectenſque Latona, Apollinem & Dianam enixa eſt. Vide. lib. 6. v. 334.

637 *Cæſorumque boum*] Non hoc ex ritu. Namque in ara Apollinis Γενήτορος. quæ Deli eſt, nulla hoſtia mactatur. Macrob. 3. lib. Saturnal.

642 *Biſque duas*] His Bacchus conceſſit, ut quicquid tangerent, in frumentum, vel vinum, vel oleum commutarent; quas cum Agamemnon ad Trojam duceret ad alendum exercitum, à Baccho in columbas converſæ ſunt.

648 *Dicta ſuo*] Quam tamen alii ab Eurymacho dictam volunt.

649 *Andros*] Maris Ægæi inſula, prima inter Cyclades.

Fœmineæ

Fœmineæ ſorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemq; meri, baccamq; Minervæ
Transformabantur: diveſque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus uſus
Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœleſti munere claſſem.
Effugiunt quo quæq; poteſt. Eubœa duabus
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia pectora pœnæ
Dedit: & ut timido poſſis ignoſcere fratri;
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat: per quos decimum duraſtis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem. Si miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſim.
Summa mali nota eſt. Pennas ſumpſere; tuæque
Conjugis in volucrem, niveas abiere columbas.

V. Talibus atq; aliis poſtquam convivia dictis
Implêrunt; mensâ ſomnum petiere remotâ.
Cumq; die ſurgunt: adeuntq; oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognataq; juſſit

alia dona, ſupra deſideria & fidem, ſorti fœmineæ: namque omnia mutabantur tactu filiarum mearum in frumentum, & liquorem vini, & Olivas Minervæ: atque erat in illis opulenta militias. Poſtquam Agamemnon vaſtator Trojæ hoc compertum habuit, (ne credas nos etiam non expertos eſſe aliquo modo veſtram cladem) uſus viribus armorum abſtrahit nolentes ex ſinu patris; atque jubet ut paſcant claſſem Gracam dono cœleſti. Elabuntur quo cuique licet. Duæ mex filiæ iverunt in Eubœam, atq; totidem conceſſerunt *in Andron fratre ſuo poſſeſſam. Claſſis inimica appellit: & niſi reddantur, intentat bellum. Pietas* Andri fratris *ſuperata pavore objecit ſorores pœnæ: atque ut poſſis veniam dare fratri pavido, non ibi erat Æneas, non Hector, quorum virtute* vos Trojani invicti *manſiſtis in annum decimum, qui poſſet tueri Andron. Jamque catenæ parabantur brachiis captivarum. Illæ obtendentes lacertos etiam num liberos in cœlum, Bacche pater, dixerunt, ades in auxilium: atque Auctor doni adfuit in auxilium: ſiquidem perdendo eas mirando modo dici poteſt adeſſe in auxilium. Neque licuit cognoſcere quomodo amiſerint formam, neque nunc poſſim indicare. Caput damni cognitum eſt. Induerunt pennas, atque mutatæ ſunt in columbas albas aves tuæ uxori ſacras.*

V. *Poſtquam abſolverunt convivia talibus atque aliis ſermonibus, conceſſerunt ad ſomnum, menſa ſublata. Et ſurgunt cum die; & accedunt ad oracula Apollinis: qui hortatus eſt quærere veterem matrem;*

NOTÆ.

653 *Baccam*] Olivam dicit; Minervæ ideo ſacram, quod Olivam arborem, haſta in terram impacta pacis inſigne produxerit, cum de nomine Athenis imponendo inter eam & Neptunum ageretur.

654 *Transformabantur*] Inde nata fabula, quod eius generis fructuum vim magnam, ex donis Apollini oblatis, colligeret ſacerdos Anius ejuſque filiæ aſſervarent.

660 *Eubœa*] Quæ inſula eſt maxima maris Ægæi, à Bœotia Euripo admodum anguſto diremta. Hodie *Negrepont*.

661 *Natis*] Pro *natabus*.

663 *Pœnæ*] Agamemnoni tradidit, ut de captivis faceret quod vellet, ſiquidem ei reſiſtere non poſſet.

673 *Tuæ*] Quia cum Venere Anchiſes concubuiſſe dicitur, ex qua Æneas ortus eſt. *Dicuntur autem columbæ Veneris currum trahere.*

678 *Antiquam*] *Italiam*, unde Dardanus Trojanæ gentis Author, in Phrygiam fuerat profectus. Sic in Virgil. Æneid. 3. Apollo reſpondet:

------ *Antiquam exquirite matrem.*

Littora

Littora. Proſequitur Rex, & dat munus ituris;
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Æneæ; quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aoniis Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes, fabricaverat Alcon
Myleus; & longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas.
Hæ pro nomine erant; &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumuliq;, igneſq;, rogiq;
Effuſæque comas & apertæ pectora matres
Significant luctum. Nymphæ quoq; flere videntur;
Siccatoſq; queri fontes. Sine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demiſſo per fortia vulnera telo
Pro populo cecidiſſe ſuo; pulchriſq; per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virgineâ geminos exire favillâ,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
VI. VII. Hactenus antiquo ſignis fulgentibus ære;
Summus inaurato crater erat aſper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt:
Dantque ſacerdoti cuſtodem thuris acerram;
Dant pateram, claramq; auro gemmiſq; coronam.

& littora ſocia. Rex comitatur, & offert dona diſceſſuris; Anchiſæ ſceptrum, chlamydem & pharetram nepoti, craterem Æneæ, quem Therſes Iſmenius hoſpes illi olim miſerat à regionibus Bœotiæ. Therſes illi hunc miſerat, Alcon Myleus fabricaverat, atq; ſculpſerat circum eum prolixam hiſtoriam. Urbs erat illic cælata; atque facile erat monſtrare ſeptem portas. Hæ erant loco nominis, & indicabant, quænam illa eſſet. Funera ante urbem, & ſepulchra, & flammæ, & pyra, & matronæ habentes capillos ſparſos & pectora nuda innuunt mœrorem. Nymphæ videntur etiam lachrymari, & ejulare, quod fontes areſcerent. Arbor ſpoliata nuda ſtat: capræ vellicant cautes ſiccas. Ecce ſculpſit mediis Thebis filias Orionis, hanc exhibentem pectus non muliebre nudato collo, illam occumbentem pro gente ſua cultro quem alto vulnere ſtrenue in pectus immerſerat; & elatam magnificis exequiis per urbem, atq; crematam in platea celebri, tum duos adoleſcentes prodeuntes ex cinere virgineo ne ſtirps pereat, quos fama appellat Coronas, atque ducentes pompam in ſepulturam matris.

VI. VII. *Simulachra hactenus* enumerata *in veteri ære ſculpta erant, crateris vero ſumma ora auro* opere *prætexebatur, quod acanthum* herbam *referebat. Neque Trojani retribuunt munera minora, quam quæ acceperant; atque offerunt ſacerdoti acerram thuri ſervando, offerunt pateram atque coronam fulgentem auro atque gemmis.*

NOTÆ.

680 *Nepoti*] *Aſcanio* Æneæ filio.

562 *Aoniis*] Pars Bœotiæ montana *Aonia* dicta eſt.

Ib. *Iſmenius*] *Thebanus*, ab Iſmeno Bœotiæ fluvio.

683 *Alcon*] Qui artifex atque ſculptor inſignis erat, fuit & alius ſagittandi peritia celebris, de quo Virgilius.

684 *Myleus*] Siculus; Mylæ enim eſt oppidum Siciliæ ad diſtinctionem ab illo Cretenſi cujus meminit Virgil. Eclog. 5.

686 *Hæ*] Nam *Septem portæ* ſignificant eas eſſe Thebas Bœotias.

690 *Queri*] Nam & in illis Nymphæ.

692 *Natas*] Orioni duæ erant filiæ, Metiocha & Menippa: cum graſſaretur per Aoniam peſtis, reſponſumque eſſet ex oraculo, placatum iri Deorum iram, ſi duæ virgines immolarentur; cæteris recuſantibus, hæ pro ſalute patriæ ſe devoverunt. Ant. Liberalis 25, Fab.

693 *Non fœmineum*] Non *timidum*, ſed virile & audax.

701 *Acantho*] Frutex eſt exoticus, ſemper frondens, floribus albis, quem *Acaciam* eſſe volunt. Summus autem hujus herbæ foliis honor acceſſit, poſtquam Callimachus Architectus capita columnarum (quæ ab eo *Corinthia* dictæ ſunt) *foliis acanthi* cooperiri voluit.

703 *Sacerdoti*] Dant Anio, quà ſacerdoti, acerram; qua regi, pateram, & *duplicem gemmis auroq; coronam*. Æn. 1. v. 639.

Inde

Inde recordati Teucros à ſanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere; locique
Ferre diu nequiêre Jovem: centumque relictis
Urbibus, Auſonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aello?
Et jam Dulichios portus, Ithacumque, Samenque,
Neritiaſque domos, regnum fallacis Ulyſſei
Præterierant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt,

Tum memores Teucros repetere originem à ſanguine Teucri, Cretam petiverunt; neque valuerunt diu pati aërem regionis: & relicta Creta centum urbibus clara, cupiunt appellere ad portus Italos. Tempeſtas furit, & agitat viros: atque volucris Aello exterruit appulſos portubus malefidis Strophadum. Jamque præterierant portus Dulichios, & Ithacam, & Samum, & domos Neritias, regnum perfidi Ulyſſis; cernunt Ambraciam, de qua Dii certarunt, quæ nunc eſt celebris ab Apolline Actiaco, & cautem ſub ſpecie transformati judicis;

NOTÆ.

705 *Teucri.*] Hic Scamandri Cretenſis fuit filius, qui inopia compulſus ad novas ſedes quærendas in Phrygiam appulit. Ejus filiam Dardanus, à Tuſcis pulſus quod fratrem Jaſium occidiſſet, uxorem duxit. Adeoque *proles* fuit *Ambigua* & *parentes gemini*, ut habet Virgilius: quod quidem Anchiſem atque Æneam in errorem induxit: quanquam ex Caſſandræ vaticiniis, & Creuſæ verbis rem totam facile potuiſſent dijudicare, niſi fuiſſent immemores.

706 *Creten.*] Quæ inſula eſt celeberrima maris Mediterranei, inter Ægæum & Libycum mare, unde Teucrum ortum eſſe modo vidimus.

707 *Jovem.*] *Aërem.* Namque graviſſima peſtilentia laborarunt. Eo etiam alludit forte, quod Creta ſit natale ſolum *Jovis*.

Ibid. *Centum.*] Numerus certus pro incerto: nam neque ipſe Homerus, cui ἑκατόμπολις dicitur Creta, tot illi ubique tribuit.

708 *Auſonios.*] *Italos:* Namque ab Auſoniis antiquiſſimis populis, qui extrema Italiæ littora coluerunt, Italia tota, à Poëtis præſertim, *Auſonia* dicta eſt.

709 *Strophadum.*] Sunt inſulæ duæ in mari Ionio, juxta Zacynthum; quæ Græcis a converſione ἀπὸ τῆς Στροφῆς nomen habuerunt, quod eo uſque Calais atque Zethes Harpyias ex Phinei regno depulſas perſequuti ſint, deinde Jovis monitu retroceſſerint.

710 *Aello.*] Unius eſt Harpyiæ nomen quæ, ex Heſiodo, duas, ex aliis tres habuit ſorores, quibus diverſa inſuper data ſunt nomina. *Celæno* dicitur à Virgilio. Aliæ dictæ ſunt *Ocypete*, *Iris*, *Alope*, *Thyella*, &c. Sive unica fuerit diverſis nominibus, ſive plures; per eas videntur intelligere Poëtæ in terris, quæ ſunt *Furiæ* in inferis, & *Diræ* apud ſuperos. Ponti ac Terræ fuerunt filiæ volatiles, auribus urſinis, corpore vulturino, vultu virgineo, manibus uncis.

711 *Dulichios.*] Dulichium una eſt ex Echinadibus inſulis; quæ olim ſub ditione fuit Ulyſſis, in mari Ionio.

Ib. *Ithacam.*] Inſula fuit inter Dulichium & Cephaleniam, Ulyſſis patria.

Ib. *Samen.*] Hæc Inſula eſt etiam maris Ionii, quæ olim Ulyſſi paruit, alio nomine dicta *Cephalenia*, quod hodieque retinet. Alia fuit Thraciæ adjacens quæ & *Samothrace* dicta. Alia in mari Icario: plures aliæ. Namque Phœnicibus, qui primi in Græciam colonias deduxerunt, ſua lingua Σάμοι *loca celſa* dicebantur.

712 *Neritias.*] De Nerito videtur agere, quæ urbs fuit Leucadis: namque ea inſula à dextra Æneæ in Italiam tendenti poſt Samum occurrit.

713 *Certatam.*] Participium contrà Grammatices rationem formatum, *De qua Dii certarunt.* Qui verò fuerint Dii (qui de Ambracia certarunt) ac judex ille, qui in ſaxum converſus fuit, ignoratur.

714 *Ambraciam.*] Urbs fuit Epiri celeberrima, Pyrrhi regis, ad ſinum cui nomen dedit.

715 *Actiaco.*] *Qui Actii colebatur.* Fuit autem Actium Epiri oppidum & promontorium, victoria, quam ibi adverſus Antonium Auguſtus navali prælio reportavit, celeberrimum.

Ib. *Nunc.*] Quia Auguſtus Apollinis templum amplificavit; ei naves plurimas conſecravit; ludos inſuper Quinquennales magna celebritate, in victoriæ ſuæ memoriam, ibi inſtituit.

Voca-

Vocalemque ſua terram Dodonida quercu,
Chaonioſque ſinus: ubi nati rege Moloſſo
Irrita ſubjectis fugere incendia pennis.
VIII. Proxima Phæacum felicibus obſita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataq; vati
Buthrotos Phrygio, ſimulataq; Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos obverſa Pachynos ad Auſtros:
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem ſpectat Boreanq; Peloros.
Hac ſubeunt Teucri: remiſq; æſtuq; ſecundo
Sub noctem potitur Zanclæâ claſſis arenâ.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis

itemque terram Dodonæa ex vocalem ſua quercu, & ſinus Chaonios; ubi filii regis Moloſſi vitarunt ignes vanos pennis additis.

VIII. *Tendunt in campos proximos Phæacum conſitos mitibus pomis. Deinde appellunt ad Epirum, & Buthrotum poſſeſſam a Phrygio vate, & Trojam repræſentatam. Inde ſecuri futurorum, quæ Helenus Priami filius prædixerat, adeunt Siciliam. Hæc protenditur in mare tribus promontoriis: ex quibus* unum, viz. *Pachynus porrectum eſt ad Notos pluviales; Lilybæum patet mitibus Zephyris; at Pelorus vergit ad Aquilonem & Urſam à mari vacantem. Trojani intrant per iſtum; & remis, atque æquo motu maris, claſſis admovetur terræ Zenclææ ingruente nocte. Scylla vexat dextram, Charybdis agitat ſiniſtram.*

NOTÆ.

716 *Dodonida*] A Dodone Epiri urbe, apud quam nemus Jovi ſacrum, in quo duæ columbæ è quercu dabant reſponſa. Vocales arbores fuiſſe volunt alii, & oracula edidiſſe.

717 *Chaonios*] Chaones populi fuerunt Epiri; à quibus *Chaonia* dicta eſt.

Ib. *Moloſſo*] In aves, mutatos dicit Moloſſi regis filios: quæ etiam fabula obſcurior.

719 *Phæacum*] Populi fuerunt Corcyræ, à Phæace Neptuni filio ſic dicti. Inſula hodie dicitur *Corfu*, *biferis* Alcinoi pomariis olim nobilitata. Odyſſ. 12.

720 *Epiros*] Quæ regio in Italiam à Corcyra navigantibus occurrit.

Ib. *Vati*] Heleno Priami filio, cui poſt Pyrrhum ab Oreſte cæſum, ceſſerat uxor ejus Andromache cum regno Epiri.

721 *Buthrotos*] Urbs eſt Epiri, non longe à Corcyra, à primo habitatore ſic dicta.

Ib. *Simulataque*] *Parvam Trojam, ſimulataque magnis Pergama.* Virg. Æn. condiderat enim Helenus in Epiro urbem ad formam veteris Trojæ delineatam.

724 *Sicaniam*] Quæ alio nomine *Sicilia* dicitur, itemque *Triquetra*, *Trinacria*. Mediterranei maris inſula notiſſima.

Ib. *Tribus*] Unde nomen Trinacriæ.

Ib. *Linguis*] Promontoria ita appellavit, quorum *Pachynus* Græciam, *Lilybæum* Africam, *Pelorus* Italiam ſpectat. De quibus vid lib. 5. 350.

725 *Obverſa*] Refertur ad *lingua*, non ad *Pachynos*.

727 *Æquoris expertem*] quia circum polum Septentrionalem volvitur.

Ib. *Peloros*] A Peloro, claſſis Hannibalis duce, ibi ſepulto, ita dicitur.

729 *Zanclæa*] *Zancle* eſt urbs Siciliæ, Strabo ſcribit eandem eſſe cum Meſſena. *Zanclen* vero antea vocatam, quod in curvo littore ſita foret. *Zanclia* enim vocantur curva.

730 *Scylla*] Monſtrum in freto Siculo, quod ipſe Poëta in principio ſequentis libri pleniſſime deſcribit.

Ib. *Charybdis*] Furaciſſima fuit meretrix, quæ cum Herculi boves ſurripuiſſet, ab illo in fretum projecta, vel ut aliis placet à Jove fulmine icta, in monſtrum marinum, vel potius voraginem ex Siciliæ latere fuit converſa. Quæ fabula ex maris æſtu in illis anguſtiis vehementiſſimo, ventis præſertim à meridie adverſus illum ruentibus, exorta eſt.

Inſectant

Infeſtant. Vorat hæc raptas revomitque carinas:
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum;
Virginis ora gerens: & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulſis
Ad Pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat: & eluſos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur repetens ſuſpiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cærula Doris
Enixa eſt; quæ ſum turbâ quoque tuta ſororum,
Non niſi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lachrymæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo;
Et ſolata Deam eſt; Refer, ô cariſſima, dixit:
Neve tui cauſſam tege (ſum tibi fida) doloris.
Nereis his contra reſecuta Cratæide natam:
Acis erat Fauno Nymphaque Symæthide cretus,
Magna quidem patriſque ſui matriſque voluptas,
Noſtra tamen major. Nam me ſibi junxerat uni
Pulcher: &, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, ſi quæſieris odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præſentior, edam.
Par utrimque fuit. Pro quanta potentia regni
Eſt, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipſis
Horrendus ſilvis, & viſus ab hoſpite nullo
Impune, & magni cum Dîs contemptor Olympi;
Quid ſit amor ſentit: noſtrique cupidine captus

Hæc abſorbet atque rejicit naves tractas. Illa habet nigra inguina circumdata trucibus canibus, exhibens vultus puellæ; & ſi Poëtæ non dixerunt omnia falſo, fuit etiam aliquando puella. Multi proci hanc ambiverunt: quibus ſpretis, illa acceptiſſima Nymphis maris concedebat ad Nymphas maris: atque referebat amores deceptos adoleſcentium. Quam Galatea, dum dat comam pectendam, talibus verbis alloquitur, ingeminans ſuſpiria: Attamen, ô puella, genus lene hominum te cupit; atque ut facis, potes recuſare hos ſecure. At mihi, cui Nereus eſt genitor, quam Doris glauca genuit, quæ ſum etiam potens agmine conſortium, non datum fuit vitare amorem Cyclopis niſi per undas, & fletus obſtiterunt voci loquentis. Quos poſtquam puellæ deterſit pollice candido, & ſolata eſt Deam, Narra, inquit, Galatea, ô dilectiſſima, neve mihi cela materiam tuæ moleſtiæ: ſum tibi fidelis. Nereis contra ſic reſpondit filiæ Crataidis: Acis erat filius Fauni & Nymphæ Symæthidis, deliciæ quidem parentum, ſed magis noſtræ; namque amabilis ſeſe mihi ſoli devinxerat; & decimo ſexto anno præterito veſtierat molles maxillas incerta lanugine. Ego ſemper illum conſectabar, Cyclops me. Neque ſi petiveris odium Cyclopis, an amor Acidis fuerit vehementior, aperiam. Æqualis fuit utrinque. Proh! Venus amabilis, quantæ ſunt vires tui imperii! Nimirum ille ſævus, atque formidabilis ipſis ſilvis, neque impune cognitus ulli peregrino, & ſpreter magni Cœli & Deorum, experitur quid ſit amor: & flagrat tactus noſtri deſiderio,

NOTÆ.

734 *Virgo.*] Phorci nempe filia.

738 *Galatea.*] Quæ nympha fuit aut Dea Nerei & Doridis filia.

744 *Cyclopis.*] Polyphemum dicit.

749. *Nereis.*] Galatea Nerei filia. *Cratæide natam.*] Scyllam, Phorci & Cratæidis natam. Cratæis autem flumen eſt Calabriæ.

750 *Symæthide.*] Symæthi, Siciliæ fluvii prope Catanam, filia.

758 *Par utrimque fuit.*] Æquale utrumque fuit; & odium quo Cyclopem; & amor, quo Acidem proſequebatur Scylla.

Uritur; oblitus pecorum antrorumque ſuorum.
Jamque tibi formæ, jamque eſt tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam:
Et ſpectare feros in aqua, & componere vultus.
Cædis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; lumenq; quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulyſſes.
Riſit, &, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. Sic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora paſſu
Degravat; aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus adſcendit Cyclops; mediuſq; reſedit.
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ.
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
Sumtaq; arundinibus compacta eſt fiſtula centum;
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes:
Senſerunt undæ. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio reſidens, procul auribus hauſi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatea, liguſtri,

immemor pecorum, & ſuarum ſpeluncarum. Jamq; Polypheme, eſt tibi ſtudium pulchritudinis, jamque ſtudes placere; jam fingis crines hirſutos raſtris, jam amas tondere barbam hiſpidam falce, & contemplari ſavam faciem in aqua, atq; ita fingere ut pulchra videatur. Amor ſtragis, & ſavitia, & cupido immoderata ſanguinis omittuntur; atque naves accedunt atque recedunt intactæ. Interea Telemus vectus ad Ætnam Siculam, Telemus Eurymides, quem nulla avis deceperat, accedit ad horrendum Polyphemum; atque, inquit, Ulyſſes eruet tibi unum oculum, quem habes in fronte media. Riſit, atque ô vatum, inquit, ſtultiſſime, hallucinaris, eum alia jam ſuſtulit. Hujuſmodi verbis contemnit fruſtra prædicentem vera; atque aut premit littora incedens vaſto greſſu; aut laſſus redit in umbroſas ſpeluncas. Collis extat in mare acuminatus in formam longi cunei: maris aqua circumlavat utrumque latus. Savus Cyclops huc adſcendit, atque in medio reſedit. Pecudes laniferæ ſequutæ ſunt nullo agente. Poſtquam verò Polyphemus pinum idoneam ferendis antennis quæ fuit pro ſcipione, ante pedes poſuerat, & fiſtulam junctam centum calamis in manus ſumpſerat, toti montes perſonuerunt cantu paſtorali. Fluctus perſonuerunt. Ego tecta rupe, atque ſedens in ſinu mei Acidis procul excepi auribus meis hujuſmodi verba, atque memoriæ mandavi accepta, O Galatea, es candidior folio albi liguſtri,

NOTÆ.

769 *Tuta*] Cum prius omnes diriperet, atq; vectores trucidaret.

770 *Telemus.*] Eurymi fuit filius, inter Cyclopas vates egregius.

771 *Ales*] Quarum volatu & garritu futura augurari ſolebant.

775 *Altera.*] *Galatea.* Ad id alludit, quod amantes finguntur eſſe cœci.

780 *Recedit.*] Καθεζόμενος δ' ἐπὶ πέτρας ὑψηλᾶς, ἐς πόντον ὁρᾶν. Theoc.

782 *Pinus.*] Quantus fuerit Polyphemus ex baculo licet colligere. De quo ait Virg. Æn. 3.

Truncа manum Pinus regit & veſtigia firmat.

Boccacius 4. lib. Geneal. refert in Siculo antro inventum cadaver Polyphemi, ut credebatur, cujus læva contum tenebat cujuſvis navis malo majorem.

787 *Auribus hauſi*] Virgil.

—— *Vocemque his auribus hauſi.*

789 *Candidior.*] Amatoria hæc cantilena adumbrata eſt ex Cyclope Theocriti Idyll. 11.

Ω λευκὰ Γαλάτεια, τί τὸν φιλέοντ' ἀποθάλλης;
Λευκοτέρα πακτᾶς, &c.

Vid. etiam Virg. Eclog. 2. & 7.

Ibid. *Nivei.*] Alludit ad nomen Galatex, quod à candore lactis illi inditum fuiſſe innuit Heſiodus.

Flo-

Floridior pratis; longa procerior alno;
Splendidior vitro; tenero lascivior hœdo;
Lævior assiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æstivâ gratior umbrâ;
Nobilior pomis; platano conspectior alta;
Lucidior glacie; maturâ dulcior uvâ;
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto;
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem, Galatea, juvencis,
Durior annosa quercu; fallacior undis;
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior scopulis, violentior amne;
Laudato pavone superbior; acrior igni;
Asperior tribulis; fœtâ truculentior ursâ;
Surdior æquoribus; calcato immitior hydro:
Et, quod præcipue vellem tibi demere possem,
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verum etiam ventis volucrique fugacior aura.
At, bene si noris, pigeat fugisse: morasque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra; quibus nec sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ:
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis Manibus silvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaque, non solum nigro liventia succo,
Verum etiam generosa, novasque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt

florentior pratis; erectior procera alno; lucidior vitro; alacrior tenero hœdo; lævigatior conchis expolitis fluctibus continuis; gratior solibus hibernis, atque umbra æstiva; splendidior pomis; pulchrior excelsa platano; nitentior glacie; mitior racemo maturo; tenerior & plumis cygni, & lacte densato; &, nisi fugias, formosior horto riguo. Eadem Galatea ferocior juvencis indomitis; rigidior veteri quercu; fraudulentior fluctibus; flexibilior & virgis salicis, & vitibus albis; immobilior his saxis; impetuosior torrente; elatior laudato pavone; violentior flamma; asperior carduis; terribilior ursa, quæ enixa est fœtus; surdior mari; sævior serpente presso: &, quod maxime à te cuperem removere, non modo fugacior cervo agitato sonoris latratibus, verum etiam ventis atque levi aura. At, si bene cognoveris, pœniteat fugisse, & ipsa improbes tuas cunctationes: & studeas me retinere. Sunt mihi spelunca concamerata in viva rupe, pars montis, in quibus neque sol sentitur cum intensissime ardet, neque frigus. Sunt poma curvantia ramos; sunt uvæ similes auro in productis vitibus; sunt & rubræ: tibi asservamus & has, & illas. Ipsa colligis tuis manibus matura fraga nata sub umbra silvestri, ipsa decerpes *corna autumni* tempore matureſcentia *& pruna, non tantum nigricantia succo atro, verum etiam nobilia, atque exhibentia recentes ceras. Neque castaneæ, neque fructus arbutei tibi deerunt*

NOTÆ.

790 *Alno*] Arbor est ripis fluminum gaudens.

800 *Lentior*] Ideo flexibiliorem dicit Galateam *salicis virgis*, quod astuta calliditate sese ex Polyphemi insidiis expediret.

801 *Immobilior*] Quia nullis Polyphemi neque blanditiis, neque minis movebatur.

804 *Æquoribus*] Quæ cum tumultuantur & mugiunt, vix alium audiri sonum patiantur.

Ib. *Calcato*] *Qui tum sævit impensius.*

808 *Moras*] *Quæ faciunt ne statim meis amoribus fruaris.*

810 *Pendentia*] Ita videntur, quando pars ima rupis est erosa, superiore in modum tecti protensa atque imminente.

816 *Corna*] Baccæ sunt rubicundæ, in medio nucleum durissimum habentes. Unde Virgil. dixit, *Lapidosaque corna.*

Arbutei fœtus. Omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt. Multæ quoque valibus errant:
Multas ſilva tegit: multæ ſtabulantur in antris.
Nec, ſi fortè roges, poſſim tibi dicere, quot ſint.
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber:
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum. Pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporeſque, capræque,
Parve columbarum, demtuſve cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ
Inveni: & dixi: Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modo cœruleo nitidum caput exſere ponto:
Jam, Galatea, veni: nec munera deſpice noſtra.
Certè ego me novi, liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitq; mihi mea forma videnti.
Adſpice, ſim quantus. Non eſt hoc corpore major
Jupiter in cœlo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus: humeroſque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent denſiſſima ſetis

me marito. Omnis arbor tua erit. Omnes hæ pecudes meæ ſunt: multæ quoq; vagantur per valles: ſilva occulit multas: multæ jacent in ſpeluncis: neque tibi poſſim dicere quot ſint, ſi exquiras. Eſt egeni hominis *in numero habere pecus. Nil mihi credideris de laudibus harum: ipſa præſens potes cernere, ut vix ferant pedibus uber turgidum. Sunt* mihi *agni, fœtus minores, in ovilibus calidis: ſunt etiam hœdi ejuſdem ætatis in caprilibus. Semper habeo lac candidiſſimum: cujus pars ſervatur bibenda, coagula immixta condenſant partem in* caſeum. *Neque tantum epulæ, quæ facile* haberi poſſunt *& dona communia tibi obvenient, quales ſunt damæ, aut lepores, aut capræ, aut par columbarum, aut nidus petitus ex vertice: inveni in excelſis montibus, qui poſſint ludere tecum, duos catulos urſæ hiſpidæ inter ſe* ita *ſimiles, ut agrè poſſis dignoſcere. Inveni, atque dixi, ſervabimus iſtos Amicæ* noſtræ. *Nunc tantum telle pulchrum caput ſuper mare glaucum; ades, Galatea; neque contemne dona noſtra. Certè ego me novi, & nuper ſum intuitus in ſpecie aquæ puræ: mea figura arriſit mihi ſpectanti. Vide quam ſim vaſtus. Jupiter in cœlo non eſt major hoc corpore: nam vos conſueviſtis dicere neſcio quem Jovem regnum tenere. Spiſſi capilli porriguntur in truculentiam faciem, atque tegunt armos tanquam ſilva. Neque indecorum crede quod corpus riget*

NOTÆ.

820 *Arbutei*] Fructus qui ex arbuto arbore deripiuntur, ſunt valde aſperi; quamobrem etiam *unedones* à Plinio nuncupantur, quod plures edi non poſſint. At arbor ipſa antiquis in deliciis fuit propter umbram & foliorum amœnitatem.

826 *Suſtineant*] Al. Circueant.

Ib. *Uber*] Significat *greſſum ovium magnitudine uberum impediri.*

830 *Coagula*] *A cogendo.* Illud verò dilutum in lac infunditur, atque cum eo miſcetur, ut condenſetur, et in caſeum abeat.

840 *Certè*] Hæc ad imitationem Theocriti, Idyll. 6. 34.

Καὶ γὰρ ἔμ᾽ εἶδον· ἔχω κακὸν, ὡς μὲ λέγοντι
Ἦ γὰρ πρὰν ἐς πόντον ἐσέβλεπον (ὡς δὲ γαλάνα)
Καὶ καλὰ μὲν τὰ γένεια, καλὰ δ᾽ ὑπὸν ὠμία κάρα,
Ὡς παὶ ἐμὶν κέκριται, κατεφαίνετο.

Quod etiam imitatus eſt Virg. Eclog. 2.

Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi, &c.

846 *Rigidis*] *Dura corpora denſiſſimis ſetis horrent.*

Corpora,

Corpora turpe puta. Turpis ſine frondibus arbos:
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. Quid, non hæc omnia magno
Sol vidit è cœlo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum. Tantum miſerere, preceſque
Supplicis exaudi. Tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Jovem, & cœlum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemptus eſſem patientior hujus;
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, præferſque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi; modo copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham: divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam (ſic ſe tibi miſceat) undas.
Uror enim; læſuſque exæſtuat acrius ignis:
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequicquam queſtus (nam cuncta videbā)
Surgit: & ut taurus vaccâ furibundus ademtâ
Stare nequit, ſilvâque & notis ſaltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; & iſta
Ultima ſit, faciam, Veneri concordia veſtræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.
Aſt ego vicino pavefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros:

ſpiſſiſſimum horridis ſetis. Arbor indecora eſt ſine foliis: equus indecorus, niſi jubæ tegant colla flava. Pluma velat aves; ſua lana eſt decori ovibus: barba eſt honori viris, ſeta horridæ in corpore gratæ ſunt. Unus eſt mihi oculus in media fronte, ſed inſtar vaſti clypei. Quid? annon Sol adſpicit hæc omnia ex vaſto cœlo? Unicus tamen eſt oculus Soli. Adde, quod pater meus imperium habet in veſtro mari. Eum tibi offero ſocerum: tantum miſerere, atque exaudi preces orantis; namq; tibi ſoli ſervimus. Quique contemno Jovem, & cœlum, & fulmen ſubtile, te vereor, Nerei filia: tua ira eſt terribilior fulmine. Atque ego facilius ferrem iſtam negligentiam, qua me ſpernis, ſi contemneres etiam omnes alios, verum quamobrem, Cyclope ſpreto, diligis Acin, atq; anteponis Acin meis amplexibus? Ille tamen & ſibi pulcher videatur, & quod nollem, licebit tibi etiam, Galatea, modo ipſum comprehendere poſſim, cognoſcet me pro menſura tanti corporis vires habere. Extraham viva præcordia, atque abjiciam artus diſcerptos in agros, atque in tuas aquas, ita tecum rem habeat. Namq; ardeo: & offenſus amor violentius ſævit; & videor gerere meo corde tranſportatam Ætnam cum ſuis ignibus: neque tu curas, Galatea. Talia fruſtra queſtus ſurgit; (nam omnia conſpiciebam) & tanquam taurus furens vacca ſurrepta non valet conſiſtere, atque vagatur per nemora & notos ſaltus. Cum ſævus me adſpicit atque Acin inſcios, neque quicquam hujuſmodi reformidantes: atque vociferatur. Intueor; & faxo iſta ſit noviſſima concordia veſtro amori. Atque illa vox tanta fuit, quantam infenſus Cyclops debuit habere. Ætna fremuit vociferatione. At ego tremefacta me condo ſub mari proximo. Heros Symæthius in fugam dederat terga converſa;

NOTÆ.

852 *Clypei*] *Lumen.* Sic Virgil. Æneid. 3.
----Unum, quod fronte latebat,
Argolici Clypei, aut Phœbea lampadis inſtar.

858 *Nerei*] Vocat. caſus, à Nereis.

879 *Symæthius*] *Symæthidis nympha filius. Acis* eſt autem Symæthus Siciliæ fluvius maximus, inter Pelorum & Pachynum ſe in mare exonerans. Hodie *La Jarreta.*

Et,

Et, fer opem, Galatea, precor, mihi; ferte parentes:
Dixerat: & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops: partemque è monte revulſam
Mittit; & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri ſolum per fata licebat,
Fecimus; ut vires adſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre:
Purgaturque morâ. Tum moles jacta dehiſcit;
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo:
Oſque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis.
Miraque res; ſubito media tenus extitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, niſi quod major, quod toto cœrulus ore eſt,
Acis erat. Sed ſic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
IX. Deſierat Galatea loqui: cœtuque ſoluto
Diſcedunt: placidiſque natant Nereides undis.
Scylla redit: (neque enim medio ſe credere ponto
Audet) & aut bibulâ ſine veſtibus errat arenâ;
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis; incluſâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboica verſis Anthedone membris,
Glaucus adeſt: viſæque cupidine virginis hæret:
Et, quæcunque putat fugientem poſſe morari,

atque dixerat, ſuccurre mihi, Galatea, quæſo ſuccurrite, parentes: atque admittite interiturum in veſtra aquarum *regna. Cyclops perſequitur, atque jacit fragmentum direptum ex monte, & quamvis extrema pars anguli ejus illum attigit, tamen obruit totum Acin. At nos præſtitimus quod ſolum a fatis conceſſum fuit, ut Acis colligeret vires avitas. Sanguis purpureus fluebat de ſaxo; & rubor cœpit evaneſcere intra breve ſpatium temporis, atque apparet color primo fluvii pluvia turbidi, & fit limpidus tempore. Tum rupes percuſſa aperitur, & canna viva, atque erecta naſcitur ex hiatibus & alta rima lapidis ſtrepit aquis ſalientibus; reſque ſtupenda, juvenis habens cornua recentia circumdata intextis arundinibus repente emerſit uſque ad medium ventrem. Qui, niſi quod major, quod eſt glaucus toto vultu, erat Acis. Verum ſic etiam, erat nihilominus Acis mutatus in fluvium: & amnis retinuit vetus nomen.*

IX. *Galatea finem fecerat dicendi, & cœtu dimiſſo abeunt Nereides & natant in aquis quietis. Scylla ad* littus *revertitur, neque enim audet ſe committere medio mari: atque, aut exſpatiatur ſine amictu in bibula arena, aut poſtquam defeſſa eſt, incidens in ſecretos ſinus maris, tingit ſuos artus aqua* illic *ſtagnante. Ecce Glaucus novus incola profundi maris, artubus nuper mutatis apud Anthedonem Euboicam, dividens, pontum accedit: atque conſiſtit* perculſus *amore conſpectæ puellæ: & dicit quæcunque autumat poſſe retinere fugientem.*

NOTÆ.

886 *Vires.*] Id eſt, *in fluvium verteretur.* Iſtud autem ideo fictum, quia Acis fluvius ex Ætna monte tanto impetu decurrit, ut inde fuerit appellatus, Ἀκίς enim *ſagitta* eſt Græcis.

887 *Mole.*] A Polyphemo in Acin jacta, qua obrutus fuit.

894 *Cornua.*] Nimirum *cornuti* eſſe debuerunt Dii fluviales, propter aquarum circumflexiones præſertim, quas etiam *cornua* vocant. *Cannæ* additæ, quia circa amnes plerumque naſcuntur.

897 *Antiquum.*] Qui & hodie vocatur accolis *Aci*, vel *Jaci.*

905 *Euboica.*] Quia Eubœa, quæ Ægæi eſt inſula, à Bœotia parvo Euripo tantum diremta eſt.

905 *Anthedone.*] Urbs eſt Bœotiæ maritima.

906 *Glaucus.*] Nuper Deus maris factus ex homine; quod ipſe modo narrabit.

Verba

Verba refert: fugit illa tamen: veloxq; timore
Pervenit in ſummum poſiti prope littora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem collectus in unum
Longa ſine arboribus convexus ad æquora vertex.
Conſtitit hic: & tuta loco, monſtrumne, Deuſne
Ille ſit ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemq; humeros ſubjectaq; terga tenentem,
Ultimaq; excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Sentit: & innitens, quæ ſtabat proxima, moli,
Non ego prodigium, non ſum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquæ: nec majus in æquora Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadeſq; Palæmon.
Ante tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ morſu læſere juvencæ:
Nec placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores:
Non data ſunt capiti genialia ſerta: nec unquam
Falciferæ ſecuere manus. Ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Utque recenſerem captivos ordine piſces;
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.

Illa tamen prorumpit, atque celeriter currens propter metum pervenit ad faſtigium montis ſiti ad littus. Eſt vertex ſine arboribus inclinatus in mare, reductus in unum cacumen juxta vaſtum æquor. Hic ſubſtitit; atque ſecura loco, neſciens an ille Deus eſſet an prodigium, admiratur & colorem, & capillos velantes humeros, & dorſum ſubmiſſum, & quod piſcis flexilis ſubjiciatur extremis inguinum partibus. Advertit Glaucus, *atq; inſidens ſcopulo qui prope erat, Ego, ait, non ſum monſtrum, ô puella, non ſum aſpera bellua, ſum Deus marinus; neq; Proteus, & Triton, & Palamon Athamantiades majorem habent poteſtatam in maria. Prius tamen eram homo, verum enimverò ſtudioſus* piſcandi *in profundis aquis, jam tum verſabar circa illas. Nunc enim trahebam retia, quibus captabam piſces: nunc quieſcens ſuper ſcopulo flectebam* hami *lineam virga. Sunt littora contermina prato virenti, quorum pars alia cingitur aquis, pars alia graminibus, quæ neque juvencæ cornutæ decerpſerunt morſu, neque mites pecudes aut hiſpidæ capræ totondiſtis. Apis diligens non inde exportavit flores libatos; corona voluptati convenientes non ſunt illinc petitæ* ad ornandum *caput, neque unquam manus falce inſtructæ exſciderunt* ea. *Ego primus requievi in illo herboſo littore, dum exſicco lina humida. Atque ut numerarem ſingulatim piſces captos, ſuperne expoſui, quos aut fors impulerat in retia, aut ſua credulitas* allexerat *in curvos hamos.*

NOTÆ.

915 *Excipiat*] *Atrum deſinat in piſcem.*

Ib. *Tortilis*] Qua ſe facile torquet. *Ultima inguina.*] Ultimam inguinum partem. Ad id autem alludit, quod Strab. ait, Glaucum fuiſſe in balænam converſum.

918 *Proteus*] Deus maris, Neptuni & Phœnices filius, in omnes formas mutabilis, Phocarum paſtor.

919 *Triton*] Neptuni ejuſdem ex Amphitrite filius, atque tubicen.

Ib. *Palæmon*] *Portumnus* ſeu *Portunus* à Latinis dictus eſt hic Athamantis, & Inûs filius: cujus metamorphoſim vidimus lib. 4.

920 *Sed*] Erat, inquit Palæphatus, Glaucus natator & urinator peritiſſimus. Ita ut portu Anthedonio in conſpectu civium enatans, & in inſulæ littore deſerto per dies aliquot latitans, poſtmodo rediret, ſeque ſub undis per id tempus degiſſe affirmaret, &c. Quin & hyberno tempore piſces, quoſcunque cives ſui popoſcerant, adducebat.

Res

Res ſimilis fictæ: (ſed quid mihi fingere prodeſt?)
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus; terrâque ut in æquore, niti.
Dumque moror, mirorque ſimul, fugit omnis in undas
Turba ſuas: dominumque novum, littuſq; relinquunt.
Obſtupui: dubiuſq; diu, quæ cauſſa, requiro:
Num Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam vires habet herba? manuq;
Pabula decerpſi, decerptaq; dente mormordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos:
Cum ſubito trepidare intus præcordia ſenſi;
Alteriuſque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare loco: Repetendaq; nunquam
Terra, vale, dixi: corpuſque ſub æquora merſi.
Dî maris exceptum ſocio dignantur honore:
Utque mihi, quæcunque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynq; rogant. Ego luſtror ab illis:
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora: diverſis lapſi de fontibus amnes,
Totaq; vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera ſenſit.
Quæ poſtquam rediit; alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam,
Cæſariemq; meam, quam longa per æquora verro,
Ingenteſque humeros, & cœrula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies, quid Dis placuiſſe marinis,

Res videtur ſimilis falſæ: verum quid mea refert fallere? Herba contacta capti piſces jamque mortui *cœperunt moveri, atque exilire in latera, & micare in terra ſicut in mari. Dumque maneo, & ſimul ſtupeo, omnis multitudo prorumpit in aquas ſuas, atque deſerunt novum dominum cum littore. Obſtupui, atque diu incertus perpendo quæ cauſſa* hujus rei ſit; *num Deus aliquis, num ſuccus graminis hoc præſtiterit. Quod tamen gramen, dixi, pollet his viribus? atque revelli herbas manu, & cum revulſeram dente momordi. Vix fauces ſatis deguſtaverant ſuccos inexpertos, cum ſtatim ſenſi viſcera intus ſatire, & animum teneri amore alterius naturæ. Neque potui conſiſtere in loco, atque dixi, Tellus nunquam adeunda vale; & immiſi corpus ſub maria. Dii maris decorant* me *exceptum honore communi: & orant Oceanum atque Tethyn, ut mihi auferant omnia quæ habeam morti obnoxia. Ego purgor ab illis; atque jubeor ſubmittere pectora centum fluviis, carmine à me novies prolato, quod delet nefas. Et ſine dilatione fluvii fluentes ex diverſis ſcaturiginibus, & totum mare excurrit ſupra caput noſtrum. Hactenus tibi poſſum narrare facta digna memoria, hactenus quoque recordor: neque animus meus advertit reliqua. Qui poſtquam rediit, percepi me eſſe toto corpore alium ac fueram nuper, neque eundem ingenio. Ego tum primum ſpectavi glaucam hanc barbam atque ſubnigram, & meos capillos, quos traho per vaſta maria, & magnos humeros, & lacertos cæruleos, & pedes ultimo ſinuatos in piſcem pinnas habentem. Quid tamen prodeſt hæc forma, quid gratum fuiſſe Diis marinis,*

NOTÆ.

937 *Niti*] *Salire. Salientes* enim *niti* ſolent, ut longiores faciant ſaltus.

942 *Has vires*] Tantam vim, ut mortuos piſces vivos efficere poſſit.

947 *Reſtare loco*] *Reſiſtere amori & cupiditati alterius naturæ.*

949 *Socio*] *Nam me quoque in ſuum numerum admiſerunt.*

951 *Tethyn*] Quæ uxor Oceani, Cœli & Terræ filia.

963 *Curvata*] Nimirum curva & plicatilis eſt piſcis cauda.

Quid

Quid juvat eſſe Deum, ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. Furit ille, irritatuſque repulſâ
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

quid eſſe Deum, ſi tu non moveris iſtis? Scylla deſtituit Deum talia proferentem, & plura prolaturum. Ille inſanit, atque impulſus contemptu adit aulam Circes Titanis filiæ monſtris plenam.

Notæ.

968 *Prodigioſa*] In quibus homines in beſtiarum formam mutati carminibus & præſtigiis Circes. Lib. ſeq. & Virg. 7. Æn. ſub initio, ex 5. Odyſſ. Homeri expreſſ.

Ibid. *Titanidos.*] *Titanis* ſeu *Solis filiæ.* Quin & veteres *magicæ artis peritas* omnes *Solis filias* dicebant. Ut Medea in Argon. Apollon. vocatur Πασιφάη & κούρη ἠελίοιο.

Ibid. *Circes.*] Quæ veneficiis & incantamentis ab omnibus cognita meretrix, mox ſeſe inſuper prodet.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER XIV.

ARGUMENTUM.

IS cum per Venulum peteret auxilium à Diomede, cujus ſocii in aves fuerant mutati, repulſam paſſus eſt; redeunte Venulo per ea loca, in quibus paſtor quondam in oleaſtrum erat converſus. Poſtea naves Æneæ in prælio Nymphæ fiunt; Sicut & Ardea, poſt occiſum Turnum, avis; Atque Æneas ipſe, Indiges. Succeſſerunt huic Reges alii. Quorum inter cæteros ſub Proca floruit Pomona. Quam cum amaret Vertumnus, ſumpta primum anus forma, & Anaxaretes in ſaxum converſæ exemplo uſurpato: deinde rurſum juvenis factus, voto potitur. Inde, ſub Numitore, aquæ frigidæ redduntur calidæ. Cui qui ſucceſſit Romulus, factus eſt Quirinus: ejuſque uxor, Ora dea.

IAmq; Giganteis injectã faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri,
Neſcia, nec quicquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, adverſaque mœnia Rhegî, 5

INTERPRETATIO.

I. *Jamque Glaucus Euboicus ſulcator maris æſtuoſi præterierat Ætnam impoſitam cervicibus gigantum, atque agros Cyclopum intactos raſtris atque aratro, nec quicquam debentes bobus jugo preſſis. Præterierat etiam Zanclen, & muros oppoſitos Rhegii,*

NOTÆ.

1 *Giganteis*] Non modo Ætna capiti *Typhœi Gigantis* & *Enceladi*, &c. ſed tota inſula Sicilia, quam latè patet, illi monſtro impoſita; ut alibi Naſo lib. 5. 353.

2 *Cyclopum*] *Arva ſubjecta tribus ſcopulis Cyclopum*; qui Neptuni & Amphitrites filii in Sicilia ferrariam ſub Vulcano exercuerunt, Jovis præſertim fabricandis fulminibus intenti.

3 *Debentia*] *Quia nunquam aratro ſubacta.*

4 *Euboicus*] *Glaucus Anthedonius*, de quo ſupra, qui Deus factus marinus *maria natando ſulcabat*. Lib. 13. 906.

5 *Zanclen*] Vid. lib. 13. 730.

Ib. *Rhegî*] *Rhegium* urbs eſt in extremis finibus Calabriæ, qua parte Sicilia ab Italia, impetu maris *diſtracta* dicitur: ἀπὸ τῦ ῥήγνυσθαι (i. e.) ab *rumpendo*.

Navifragumq;

Navifragumq; fretum, gemino quod littore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magna Tyrrhena per æquora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum:
Quam ſimul aſpexit; dicta acceptaque ſalute,
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quam mihi, cognitius; qui ſum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi ſit cauſſa furoris:
Littore in Italico Meſſenia mœnia contra
Scylla mihi viſa eſt. Pudor eſt promiſſa, preceſq;
Blanditiaſque meas, contemptaque verba referre.
At tu, ſive aliquid regni eſt in carmine; carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, ſaneſque hæc vulnera, mando:
Fineque nil opus eſt. Partem ferat illa caloris.
At Circe (neq; enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; ſeu cauſſa eſt hujus in ipſa;
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras; ultro poteras certeque rogari:
Et ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, abſitve tuæ fiducia formæ:

& fretum naufragum, quod coarctatum duplici littore fines facit terræ Italiæ & Siculæ. Inde (à freto) *Glaucus natans vaſta manu per maria Tuſca, accedit ad montes herbidos, atque aulam Circes filiæ Solis, refertam feris diverſi generis. Quam ſtatim atque vidit, ſalute oblata atque accepta, Dea, inquit, oro, miſerere Dei: nam ſola potes opem ferre huic amori, modo videar dignus. O filia Titanis, nulli quam mihi notius eſt, qui ab illis ſum converſus ex* homine[] *in Deum marinum, quanta ſit vis graminum. Neve neſcias cauſſam mei amoris, Scylla conſpecta eſt à me in littore Italico ex adverſo urbis Meſſeniæ. Me pudet narrare pollicitationes, & preces, & mea lenocinia, & dicta neglecta. At tu, ſeu eſt aliqua potentia in incantationibus, proſer incantamenta ore ſacro: ſive gramen eſt ad expugnandum efficacius, utere viribus probatis graminis efficacis. Neque hortor ut mihi remedium admoveas, aut auxilium feras his plagis: nam nolo ut* amori meo imponatur *finis. Illi ſit pars æqua amoris. At Circe (neque enim ulla prædita eſt animo promtiore in amores hujus generis* conciliandos, *ſeu cauſſa iſtius rei eſt in ipſius voluntate, ſeu Venus læſa indicio paterno hoc præbet) reddit talia verba: Sapientius amaveris redamantem, atque quærentem eadem, & irretitam pari amore. Meritus eras; atque certe poteras rogari: & ſi ſpem indulſeris, mihi fidem habe, ſponte rogaberis. Neve ſis incertus, aut diffidas tuæ pulchritudini,*

NOTÆ.

6 *Fretum*] Siculum dicit, propter æſtus violentiam atque anguſtias maris, & ſcopulos, viz. Scyllam & Charybdim, &c. itemque ventorum impetum, maxime naufragum.

7 *Auſoniæ*] Freto namque Sicilia ab Auſonia, hoc eſt Italia, diſterminatur. *Tenet.*] *Tenit*, Heinſius. Noſter ipſe lib. 15. de Sicilia & Italia;

---------Confinia pontus
Abſtulit, & media tellurem reppulit unda.

8 *Tyrrhena*] *Tyrrhenum* & *Tuſcum* dicitur *mare*, quod Italiæ maximam partem à latere meridionali alluit.

9 *Atria*] i. e. *Circæum*, in quo monte habitaſſe dicitur *Circe*.

14 *Titani*] Vocativus eſt Græcus: *Titanis* namque fuit *Circe*, *Solis* ſeu *Titanis* filia.

17 *Meſſenia*] *Meſſeniæ Urbis*, quæ olim *Zancle* appellata eſt. Lib. 13. 730.

24 *Illa*] *Scylla*, quam pari amore correptam cupit Glaucus.

25 *Aptius*] Ut ſatis ſuperque conſtet inſignem fuiſſe meretricem.

27 *Indicio*] *Solem* vidimus antea fuiſſe *Circes patrem*, qui *Veneris* cum Marte adulterium deprendit, atque inſuper Vulcano indicavit.

30 *Rogari*] Scilicet *à Scylla*.

31 *Rogaberis*] Sub. *à me*. Tacite enim ſubinnuit ſe rogaturam eſſe Glaucum, ut illius amore potiatur.

En ego, cum Dea ſim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine poſſim;
Ut tua ſim, voveo. Spernentem ſperne; ſequenti
Redde vices: unoque duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ;
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans; iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſque offenſa repulsâ,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit; & tritis Hecateïa carmina miſcet,
Cærulaque induitur velamina; perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion, ingreditur ferventes æſtibus undas:
In quibus, ut ſolidâ, ponit veſtigia, ripâ;
Summaq; decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis.
Parvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quo ſe referebat ab æſtu
Et maris & cœli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras:
Hunc Dea prævitiat, portentiferiſque venenis
Inquinat. Huic fuſos latices radice nocenti
Spargit: & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediaque tenus deſcenderat alvo;
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primo non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. Sed quos fugit, attrahit una.
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumq;
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.

ecce ego, cum Dea ſim, cum filia ſplendidi Solis, cum tantum valeam incantamentis, cum tantum herbis, percupio tuam eſſe. Contemne negligentem: par pari refer amanti, atque vindica duas uno facto. Glaucus reſpondet talia dicenti. Ante arbores creſcent in mari, & algæ in excelſis collibus, quam noſtri amores mutentur, Scylla viva & incolumi. Dea irata eſt; & ſiquidem non poterat ipſum offendere, neque quia amabat eum, *cuperet, odium exercet in illam, quæ ſibi præpoſita eſt: atque laſa repulſa ſui amoris continuo terit herbas infames ſuccis abhorrendis: & addit iis contritis incantationes Hecateïas, & ſumit pullos amictus; & egreditur ex media regia per turbam ferarum adblandientium: & tendens ad Rhegium obverſum muris Zancleis intrat aquas agitatas æſtibus; in quibus firmat pedes tanquam in duro littore, & fertur ſuper ultima maria ſiccis plantis. Exiguus erat gurges curvatus in arcus ſinuoſos, acceptum otium Scyllæ, quo ſe recipiebat à furore maris & caloris, cum Sol erat intenſus in medio cœlo, & ſignabat breviſſimas umbras à capite. Dea ante inficit hunc* gurgitem, *atque fœdat venenis portenta & monſtra facientibus: in hunc immittit ſuccos expreſſos ex herbis noxiis; & demurmurat ter novies ore magico incantamentum obſcurum ambitu vocum inauditarum. Scylla adeſt, atque progreſſa erat uſque ad medium ventrem, cum videt ſua inguina dedecorari monſtris latrantibus: & primo non putans eas eſſe partes ſui corporis, & vitat, & repellit* manibus ſuis, *& metuit rictus* rabidos *canum. Verum ſecum rapit quos vitat: atque luſtrans carnem femorum & tibiarum & pedum, reperit* terribilia *ora canum loco illarum partium.*

Notæ.

36 *Redde vices*] *Me pariter redama.*

Ib. *Duas*] *Scyllam, quæ amori non reſpondebat, deſerendo: Circe, quæ opem denegabat, ſpem amoris injiciendo, ut eo torqueretur.*

Ib. *Facto*] Heinſius malit *pacto*, nuptiali ſcilicet.

37 *Prius in æquore*] Ante rerum naturæ commutabitur, quam ego ab amanda Scylla deſiſtam.

43 *Pabula*] Gramina, herbæ.

44 *Hecateïa*] *Incantamenta ab Hecate matre accepta.* Vid. lib. 7 74.

45 *Cærula*] Pro *nigris* videntur poſita.

53 *Medio cum*] Periphraſis eſt Meridiei.

56 *Fuſos*] *Succos dicit ex venenatis herbis expreſſos*, Alii, *preſſos.*

60 *Monſtris*] *Canibus atque lupis.*

65 *Cerbereos*] *Cerberi inferorum canis ſimiles*, hoc eſt, terribiles.

Statque

Statque canum rabies: ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis uteroque exſtante cohærent
II. Flevit amans Glaucus; nimiumque hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit; cumq; eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas;
Ni priùs in ſcopulum, qui nunc quoq; ſaxeus exſtat,
Transformata foret. Scopulum quoq; navita vitat.
III. Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin
Evicere rates; cum jam prope littus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyra ſacri ſub imagine facta
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad ſedemque Erycis fidumque relatus Aceſten

Atque manet canum rabies, & terga ſubdita ferarum junguntur inguinibus mutilatis atque ventri prominenti.

II. *Glaucus amans flevit* Scyllæ fatum, *atque vitavit conjugium Circes uſæ nimis hoſtiliter viribus herbarum. Scylla in eodem* gurgite *manſit; & cum primum occaſio oblata eſt, privavit Ulyſſem comitibus in odium Circes. Brevi eadem fuerat perditura naves Trojanas, niſi ante mutata fuiſſet in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus eminet: nauta etiam effugit ſcopulum.*

III. *Poſtquam naves Trojanæ remis effugerunt hanc, atque rapacem Charybdim; cum jam pœne appuliſſent ad littus Italum, revehuntur vento ad littora Africæ.* Dido *Sidonia, non aquo animo paſſura divortium viri Trojani, illic accipit mente & hoſpitio Ænean: atque ſeſe injecit in enſem ſuper rogo ſtructo ſub ſpecie ſacri; & eluſa omnes eluſit. Rurſus vitans recentes muros terræ arenoſæ, & revectus ad ſedes Erycis & fidelem Aceſten,*

NOTÆ.

67 *Truncis*] *Quia in canes fuerunt mutata.*

71 *Circes*] Quam Scylla Ulyſſis amore teneri reſciverat.

Ibid. *Spoliavit*] Plurimos eorum in freto Siculo amiſiſſe Ulyſſem ſcripſit Homerus in Odyſſea M. 245.

72 *Teucras*] Æneæ, qui per fretum Siculum iter habebat.

73 *Scopulum*] inde nata fabula, quod procul videntibus promontorium appareat ex parte Italiæ ſpecie mulieris; ad cujus radices aqua, æſtu atque ventorum impetu alliſa, latrantium canum voces reddere videatur.

75 *Avidam*] Quia à latere Siciliæ mare vorticolum eſt ex repulſu atque colliſione fluctuum, qui in oppoſitos ſcopulos Italiæ per vim ventorum irruerunt: quo efficitur, ut naves illac tranſeuntes *trahi* videantur, quæ *æſtu abripiuntur.*

77 *Libycas*] *Africanas*: In Africam nempe tempeſtate delatus ad Didonem Æneas pervenit, quod fuſe perſequutus eſt Maro, Lib. 1 Æn.

78 *Excipit*] Hiſtoriæ fidem non obſervant Poetæ, ſiquidem Æneas annos 286 vixit ante Didonem. Æneæ errores deſcribit Poeta, ut commode ad Pithecuſam inſulam deſcendat, atque Cercopum metamorphoſim deſcribat.

79 *Non bene*] *Namque Æneæ profecto, ſeſe ipſa Dido, amoris impatientia, jugulavit.*

80 *Sidonis*] *Dido, Sidone oriunda.*

Ib. *Sacri*] Quod pluribus perſequitur Maro, Æneid. 4.

81 *Decepta*] *Ab Æneæ, qui ſpem fecerat firmarum nuptiarum.*

Ib. *Decipit*] Neminem, namque ne quidem Annam ſororem fecit ſuæ necis conſciam:

Non tamen Anna novis prætexere funera ſacris
Germanam credit: nec tantos mente furores
Concipit.

Virgil. Æn. 4.

82 *Arenoſæ*] *Libycæ*, ut Virgil. ait;

-------- Littus arenoſum Libyæ.

83 *Sedem*] Siciliam, in qua mons Eryx, ab Eryce filio Veneris ibi condito. Niſi Etymologia ſit Punica.

Ib. *Aceſten*] Qui *Trojano à ſanguine cretus*, per Egeſtam matrem, atque Segeſtæ imperium tenens quam ipſe condiderat, benigniſſime antea hoſpitio Æneam exceperat.

Sacrificat

Sacrificat; tumulumque ſui genitoris honorat.
Quaſque rates Iris Junonia pæne cremarat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulfure fumantes, Acheloîadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. Orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſteriliq; locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, & perjuria quondã
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ;
In deforme viros animal mutavit: ut îdem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraq; contraxit: nareſq; à fronte reſimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes. Nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Poſſe queri tantum rauco ſtridore relinquit.

ſacrum facit, atque veneratur ſepulchrum ſui patris: & ſolvit naves, quas Iris à Junone emiſſa prope cremaverat: atque præterit regnum Hippotadæ & terras ſumantes ſulphure calido, & cautes Sirenum Acheloiadum: & navis ſpoliata nauclero tranſit Inarimen, & Prochyten, & Pithecuſas poſitas in monte infœcundo, appellatas nomine incolentium. Namque pater Deorum peroſus dolos & perjuria, & facinora nationis fraudulentæ veterum Cercopum, transformavit homines in turpe animal: ut iidem poſſent videri ſimiles atque diſſimiles homini: atque coarctavit artus, & depreſſit naſum recurvum à fronte, & ſignavit vultus rugis anilibus: & miſit in has ſedes habentes totum corpus tectum pilis ſubfuſcis: quinetiam ante ademit uſum vocis, & linguæ factæ ad execranda perjuria. Permittit tantum facultatem querendi rauco ſtridore.

NOTÆ.

84 *Tumulum*] Namque patri in Sicilia ſepulto Æneas anniverſarium ſacrum inſtituerat: in cujus etiam honorem ludos Trojani celebrarunt: ut fuſe à Marone hæc omnia narrantur. Æneid. 5.

85 *Iris*] Quæ *Junonis nuncia* matribus Trojanis ſuaſit, ut ignem navibus injicerent, ne ulterius poſſet Æneas progredi, aut in Latio

Romanam condere gentem. Æneid. 5.

86 *Hippotadæ*] *Æolus eſt Hippotæ Trojani filius*, qui optimus princeps, atque Aſtronomiæ peritiſſimus in Æoliis inſulis imperavit, quæ inter Siciliam atque Italiam jacent; alio nomine dictæ *Vulcaniæ*.

Ib. *Terras*] Vulcani inſulas dicit, *Liparam Hieram, Strongylen.*

87 *Acheloïadum*] *Sirenes*, quæ *Acheloïdes* à patre *Acheloo* dictæ ſunt, quarum deſcriptionem vide Metam. 7. v. 552. Tres fuerunt, *Parthenope, Lyſia*, & *Leuceſia*; quæ in Sirenuſis ſaxis, ſeu Pæſtani ſinus inſulis, ſedem habuerunt.

88 *Præſide*] *Palinuro*; quem ſomnus Deus,

------ *Cum puppis parte revulſa,*
Cumq; gubernaculo liquidas projecit in undas,

(ut habet Virgil. Æn. 5. ſub finem) priuſquam Sirenum ſcopulos eſſet prætervectus.

89 *Inarimen*] Inſula eſt contra Campaniam, quæ & *Ænaria*, atque *Iſchia* dicta. Vox hæc *Inarime* à Virgilio videtur eſſe conficta: nam Homerus locutus de hac inſula dicit ἐν Ἀρίμοις. Sane apud nullos ante Virgilium Authores legitur; poſt eum uſurpata eſt ſtatim ab Ovidio, Lucano, &c. quod ad conjecturam multum facit.

Ib. *Prochyten*] Alia eſt inſula ab Inarime terræ motu divulſa; unde & nomen habuit: προχέω namque eſt *Profundo.*

90 *Pithecuſas*] Quæ urbs eſt in Pithecuſa inſula in Campano ſinu ſupra Neapolim ad occaſum; à Simiis, qui Græcis πίθηκοι dicuntur, ſic appellata. Plinius ſcribit à figulinis *doliariorum* dictam eſſe: Πίθος enim eſt *Dolium.*

91 *Quippe*] Inſulæ Inarimes incolæ, ut habet Suidas, improbi erant Impoſtores: in eis fratres duo Candulus & Atlas, quorum alter *paxillus*, alter *incus* dictus. Hi fidem Jovi datam cum violaſſent, omnes in *ſimias* mutati ſunt.

95 *Reſimas*] Ita emendavit Salmaſius ad Solinum. Nam *reſimus* ut *repandus* & *reduncus* alibi apud noſtrum.

IV. Has ubi præteriit, & Parthenopeïa dextrâ
Mœnia deſeruit; læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus ulvis
Littora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultus tellure moratos
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis:
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi,
Me duce cognoſces, ſimulachraq; cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. Dixit: & auro
Fulgentem ramum ſilvâ Junonis Avernæ
Monſtravit: juſſitque ſuo devellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ: didicit quoq; jura locorum;
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.

IV. *Poſtquam has reliquit, atque prateriit à dextra muros Parthenopeios, adit à parte ſiniſtra ſepulchrum Æolidæ tubicinis, & littora Cumarum loca conſita ulvis paluſtribus, atque ſpeluncas vivacis Sibyllæ, & precatur ut veniat ad Manes paternos per Averna. At illa ſuſtulit oculos diu affixos terræ; & denique turbata Deo admiſſo, Ingentia poſcis, inquit, vir rebus geſtis clariſſime, cujus dextra probata eſt per enſem, pietas per flammas. Omittetamen timorem, Trojane; frueris votis, & me duce viſes ſedes Elyſias, & regna ultima mundi, & dilectam imaginem genitoris. Nulla eſt via inacceſſa virtuti, ait; atque oſtendit ramum in ſilva Deæ Inferorum, ſplendentem auro: & imperavit deripere ſuo ſtipite. Æneas obſequutus eſt, & intuitus eſt divitias tremendi Plutonis, & majores ſuos, & Manes veteres generoſi Anchiſæ: edoctus eſt etiam jura locorum, & quæ diſcrimina eſſent ſubeunda novis bellis.*

NOTÆ.

101 *Parthenopeïa*] *Neapolis eſt, à Parthenope Sirene ibi ſepulta ſic dicta.*

103 *Æolidæ*] Miſenum dicit Æoli filium,

——— *Quo non præſtantior alter*
Ære ciere viros, Martemq; accendere cantu.

ut Virgil. Æn. 6, Unde etiam promontorium dict. *Miſenum.*

104 *Cumarum*] *Cumæ* urbs Campaniæ antiquiſſima.

Ib. *Vivacis*] Quæ vixit 700 annos, ut poſtea dicetur, ver. 144. Sibyllæ erant à veteribus nuncupatæ, vel ab unius Delphidis nomine, vel à conſiliis Deorum denunciandis: Σιὸς enim Deos, & conſilium βουλὴν appellabant Æoles. Aliis quaſi Σιὸς βυλλὴ, Deo plena.

105 *Sibyllæ*] Cumæam dicit, quæ inter decem à Lactantio recenſitas, novem oraculorum voluminibus, quæ Tarquinio Priſco obtulit, maxime celebris.

Ib. *Manes paternos*] Animam Anchiſæ patris.

Ib. *Averna*] *Avernus* in ſingular. ſeu *Averna* in plur. lacus fuit non longe à Puteolano Campaniæ ſinu, profundiſſimus, cinctus olim inacceſſis ſilvis, atq; præruptis collibus: qua ex re, cumq; inſuper totus ille terræ tractus cavernoſus, ſulfure atq; bitumine abundans eſſet, maxime factum, ut Latini Poetæ hac etiam in Inferos deſcenſum patere ſcripſerint.

107 *Deo*] *Apolline.*

111 *Elyſias*] Elyſium, Campi Elyſii, aut Domus Elyſiæ, ſedes fuerunt beatorum apud Inferos, ex Poetarum maxime, atq; Ethnicorum ſententia: ubi omnis generis voluptatibus ſecuri poſt mortem fruerentur.

Ib. *Noviſſima.*] Ima, id eſt, Inferos. *Supremum enim* mundi regnum eſt cœlum; *medium* terra cum aquis: *ultimum*, Inferi.

114 *Junonis Avernæ*] Proſerpinæ. Juxta Avernum fuit ſylva Plutoni & Proſerpinæ dicata.

115 *Devellere.*] Ut ramum, munus Proſerpinæ deferat.

116 *Orci.*] Plutonem dicit, qui diverſis de cauſis diverſa etiam habuit nomina, quæ paſſim ex Lexicis licet cognoſcere.

117 *Opes.*] Divitiarum namque Deus eſt Plutus.

118 *Jura.*] Quique adeo hic aut illic eſſent, plecterentur, aut oblectarentur, &c. quæ fuſe perſequitur Virgil. Æn. 6.

119 *Novis.*] Quæ adverſus Turnum præſertim, geſſit Æneas.

Inde

Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus,
Cum duce Cumæa fallit ſermone laborem.
Dumq; iter horrendum per opaca crepuſcula carpit;
Seu Dea tu præſens, ſeu Dîs gratiſſima, dixit;
Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
Muneris eſſe tui; quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
Templa tibi ſtatuam; tribuam tibi thuris honorem.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit; nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput. Neu neſcius erres;
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phæbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit; Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit optarem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamq; juventam,
Si Venerem paterer. Contempto munere Phœbi
Innuba permaneo. Sed jam felicior ætas
Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra ſenectus;
Quæ patienda diu eſt. Nam jam mihi ſæcula ſeptem
Acta vides; ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.
Tempus erit, cum me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: conſumtaque membra ſenectâ
Ad minimum redigantur onus. Nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoq; forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Uſque adeo mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noſcar. Vocem mihi fata relinquent.

Inde regrediens averſa via cum duce Cumæa defeſſus decipit laborem colloquio. Et dum iter facit tremendum per obſcuram lucem, Seu, inquit, tu es Dea propitia, ſeu Diis dilectiſſima, eris ſemper mihi tanquam Dea: & agnoſcam me vivere ex tuo beneficio, quæ voluiſti me viſere ſedes mortis, quæ voluiſti *me effugere ſedes conſpectæ mortis. Pro quibus beneficiis ſublatus ad oras ſuperas tibi ponam delubra, tibi præbebo cultum thuris. Sibylla reſpicit hunc, & ſuſpiriis ex imo pectore ductis, Neque, inquit, Dea ſum: neque honores capiti humanum ſacro thure. Neve pecces ignorantia, vita æterna mihi præberetur ſine fine, ſi mea virginitas fuiſſet permiſſa Apollini amanti. Quamdiu tamen hanc ſperat, quamdiu optat me ante captare muneribus; Diſpice, inquit, puella Cumæa, quid voveas, frueris tuis votis. Ego monſtrans cumulum arenæ correptæ, inſciens petivi tot mihi annos evenire, quot pulvis haberet atomos. Oblita ſum vovere etiam continuo annos juveniles. Ille tamen mihi offerebat etiam juventutem illibatam, ſi paterer concubitum. Permaneo cœlebs, dono Apollinis neglecto. Verum jam anni latiores præterierunt; & triſtis ſenectus venit paſſu tremulo, quæ diu eſt ferenda. Nam jam cernis mihi ſeptem ſacula ita: præterre ſtat adſpicere tercentum meſſes, & tercentum vindemias, ut impleam numerum arenæ. Dies erit, cum diuturnitas temporis reddat me exiguam de tanto corpore, & artus exhauſti ſenectute redigantur ad minimum pondus: neque videbor dilecta, neque grata ſuiſſe Deo. Apollo etiam ipſe fortè non cognoſcet, vel inficiabitur ſe* noſtro *amore correptum fuiſſe. Uſque adeo dicar mutata: neque cuiquam conſpicienda, cognoſcar tamen voce. Fata mihi relinquent vocem.*

NOTÆ.

120 *Averſo*] Cum rurſus ad ſuperas auras Æneas atque Sibylla redirent.

122 *Crepuſcula*] Id eſt, *per lucem dubiam*, qualem decet eſſe apud inferos.

124 *Numinis*] Hæc omnia adumbrata ſunt ex Virg. Æn. lib. 6.

132 *Lex æterna*] Immortalitas; quam caſtitatis diſpendio noluit Sibylla conſequi.

139 *Excidit*] Animo ſc. Hoc eſt, oblita ſum.

142 *Felicior ætas*] Juvenilis.

143 *Tremulo*] Immo maxime feſtino venit, ſed tremula eſt ipſa ſenectus.

153 *Voce*] Vocem fatidicam intelligit; ut indicet, ſe facultatem vaticinandi cum corporea mole non amiſſuram.

V. Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Æneas: ſacriſque è more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyſſei.
Deſertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improviſoque repertum
Vivere miratus, Qui te caſuſve Deuſve
Servat, Achæmenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur veſtræ quæ terra carinæ?
Talia quærenti, jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis conſerto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine rictus;
Hac mihi ſi potior domus Ithaceque carina;
Si minus Ænean veneror genitore. Nec unquam
Eſſe ſatis potero, præſtem licet omnia, gratus.
Quod loquor, & ſpiro; cœlumque, & ſidera Solis
Reſpicio (poſſimne ingratus, & immemor eſſe?)
Ille dedit; quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.

V. *Sibylla talia referente per tramitem arduum, Æneas Phrygius prodit in urbem Euboïcam ex locis inferis: & ſacrificiis feliciter abſolutis ſecundum ritus, pervenit ad oras nondum habentes nomen nutricis. Macareus Neritius, ſocius perſpicacis Ulyſſis, hic etiam requieverat poſt longa tædia laborum; qui agnoſcit Achæmeniden olim deſtitutum in mediis cautibus Ætnæ: & ſtupens quod ex improviſo repertus in vivis eſſet, Quæ fortuna, inquit, vel quis Deus te cuſtodit, Achæmenide? quamobrem navis Phrygia habet Græcum? quæ tellus quæritur veſtra navi? Achæmenides nunc non hiſpidus veſtitu, nunc ſui juris, & veſte nullis ſpinis obſita, talia refert petenti: Utinam videam denuo Polyphemum, atque illud os fluens ſanguine humano: ſi vel Ithaca eſt mihi carior domus hac navi, ſi minus honoro Æneam quam patrem: neque unquam potero eſſe ſatis memor quamvis faciam omnia. Ex ejus beneficio eſt quod verba facio, & vivo, & intueor cœlum & Solem; quod hæc anima non data eſt in rictus Cyclopis (poſſimne eſſe immemor & ingratus?) & quanquam jam nunc deſeram lumen vitale, aut componar in ſepulchrum, aut certe non in illum venirem.*

Notæ.

154. *Convexum.*] *Aſcenſu arduum.*

155 *Euboïcam.*] *Cumas* Chalcidenſium coloniam: Chalcis enim Eubœæ fuit civitas.

Ibid. *Stygiis.*] *Inferis:* à Styge inferorum palude.

156 *Litatis.*] *Feliciter peractis.*

157 *Nutricis.*] *Cajetæ:* quæ ibi ſepulta promontorio atque urbi nomen dedit, in ea Neapolitani regni parte, quæ hodie *Terra di Lavoro* dicitur. Quanquam aliunde alii nominis iſtius rationem deducunt.

159 *Neritius.*] *Ithacenſis:* fuit namque Neritus mons Ithacæ Ulyſſis Patriæ. Hujus autem Macarei melius ab ipſo poſtmodum noſces hiſtoriam.

161 *Achæmeniden*] Ulyſſis ſocius, Polyphemi Cyclopis timore in Sicilia ab Ulyſſe relictus, qui mox caſus ſuos Macareo petenti narrabit.

163 *Barbara*] *Trojana* navis: nam Græci cæteros omnes vocabant *Barbaros.*

Ib. *Grajum*] Miratur Macareus Achæmeniden Græcum, Ulyſſiſque comitem cum Trojanis hoſtibus navigare.

165 *Hirſutus*] Qualem optime deſcribit Maro: quem vide, Æn. 3. ſub fine.

166 *Jam ſuus*] Jam liber & ſui juris: cum antea Polyphemi potius mactanda victima ſibi videretur.

Ibid. *Nullis*] Cum prius, dum in dumis latitaret, lacera & ſpinis hiſpida veſtis eſſet.

168 *Aſpiciam*] Miſere peream Polyphemi redditus antro, niſi mihi hæc ſub Ænea conditio potior ſit, quam illa ſub Ulyſſe. Se enim gratum erga Æneam oſtendit Achæmenides.

169 *Hac*] *Qua nunc vehor,* (i. e.) *Ænea.*

Quid mihi tunc animi (niſi ſi timor abſtulit omnem
Senſum animumq;) fuit; cum vos petere alta relictus
Æquora proſpexi? volui inclamare; ſed hoſti
Prodere me timui: veſtræ quoq; clamor Ulyſſis
Pæne rati nocuit. Vidi, cum monte revulſo
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vaſta giganteo jaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctuſve lapiſve carinam,
Pertimui; jam me non eſſe oblitus in illa.
Ut verò fuga vos ab acerba morte removit;
Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu ſilvas; & luminis orbus
Rupibus incurſat: fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam.
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Ulyſſen;
Aut aliquem è ſociis, in quem mea ſæviat ira,
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextrâ
Membra meâ laniem, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis
ademptæ!
Hæc, & plura ferox. Me luridus occupat horror.
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraq; & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malo-
rum.
Et jam prenſurum, jam jam mea viſcera rebar
In ſua merſurum: mentique hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terræ.
Quæ ſuper ipſe jacens, hirſuti more leonis;
Viſceraque, & carnes, obliſiſque oſſa medullis,

Quid tum mihi fuit conſilii (niſi ſi pavor ademit omnem ſenſum & conſilium) cum deſtitutus proſpexi vos provehi in vaſta maria? Subiit vociferari: verum metui me detegere hoſti: vociferatio Ulyſſis propemodum etiam obſuit veſtræ navi. Aſpexi, cum rupe direpta jecit in medios fluctus ſaxum ingens. Aſpexi projicientem iterum ingentes lapides brachio giganteo, tanquam impulſi eſſent viribus tormenti. Atq; metui, ne ſaxum vel unda obrueret navim, immemor me jam non eſſe in illa. Poſtquam autem fuga vos ſeduxit à violenta nece, ille quidem rabioſus exeurrit per totam Ætnam, atque pratenſa manu explorat arbores, & privatus oculo impingit in ſaxa, atq; porrigens in æquor lacertos infectos ſanie, deteſtatur nationem Græcam. O etiam dicit, ſi qua fors mihi reddat Ulyſſen, vel aliquem ex comitibus, in quem mea ira exeſtuet, cujus laniem præcordia, cujus ſanguis mihi irriget fauces, & membra fracta tremant ſub dentibus, quam nullum, vel parvum videretur mihi diſpendium oculi effoſſi! Sævus hæc & plura dixit: *pallidus metus me invadit, qui cernerem faciem etiamnum fluentem ſanguine, & truculentas manus, & circulum orbatum oculo, & artus, & barbam ſqualentem ſanguine humano. Mors erat præ oculis, illa tamen minimum erat malorum. Atque cogitabam* illum *modo correpturum* me, *jam jam deturbaturum mea præcordia in ſua: & ſpecies illius temporis manebat in animo, quo intuitus ſum duo corpora meorum ſodalium ter quater allidi ſolo: ſuper quæ ipſe immiſſus tanquam hiſpidus leo, profundebat in ventris voraginem præcordia, & carnes, & oſſa.*

NOTÆ.

180 *Clamor*] Ad illud alludit, quod apud Homerum fingitur Odyſſ. 9. ubi Ulyſſes navi aufugiens Polyphemum clamando, atque indicando quinam ipſe verè eſſet, qui ſe prius *neminem* dixerat, in ſeſe irritat. Quare, ingentis ſaxi jactu, pœne & ipſe & tota navis ab eodem Polyphemo oppreſſa eſt.

186 *Oblitus*] Hinc maximus Achæmenidis in ſuos illuſtratur affectus.

189 *Prætentat*] Cæcorum more, aut eorum qui per tenebras ambulant.

198 *Luridus*] Qui luridos atque livore pallentes efficit.

Semi-

Semianimeſq; artus avidam condebat in alvum:
Me tremor invaſit. Stabam ſine ſanguine mœſtus
Mandentemq; videns, ejectantemq; cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem:
Talia fingebam miſero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans; omnemq; tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupiduſq; moriri,
Glande famem pellens, & miſtâ frondibus herbâ,
Solus, inops, exſpes, leto pœnæque relictus,
Haud procul aſpexi longo poſt tempore navim:
Oravique fugam geſtu, ad littuſque cucurri;
Et movi, Graiumque ratis Trojana recepit.
Tu quoq; pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto eſt.
Æolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo, memorabile munus,
Dulichium ſumſiſſe ducem: flatuque ſecundo
Lucibus îſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moveret,
Invidiâ ſocios prædæque cupidine ductos,
Eſſe ratos aurum, demſiſſe ligamina ventis:
Cum quibus îſſe retro, per quas modo venerat undas,
Æoliique ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem

expreſſis medullis & membra ſemiviva. Horror me corripuit. Triſtis eram atque exſanguis, aſpiciens manducantem, & ejicientem rictu eſcas ſanguinolentas, & vomentem partes vino immiſtas: credebam ejuſmodi ſortem manere me infelicem. Atque latitans per multos dies, & tremens ad omnem motum, pavens & optans mori, fugans famem glandibus, & gramine miſto foliis, ſolus, egenus, ſine ſpe, traditus morti & ſupplicio, poſt longum tempus non longe vidi navim, atque geſtu indicavi me cupidum eſſe diſcedendi, & excurri ad littus: commovi etiam nautas; *& navis Trojana recepit Gracum. Tu etiam, dilectiſſime ſociorum, expone tuam ſortem, & ducis, & agminis, quod tecum commiſſum eſt Pelago.*

Ille narrat quomodo Æolus Hippotæ filius, retinuerit ventos carcere, & imperium habuerit in Tuſcum mare; quos ventos *coactos in pelle Tauri dux Dulichius* ab Æolo *accepit, donum magnificum: atque progreſſum eſſe novem diebus vento propitio, & intuitum eſſe terram deſideratam, cum Aurora decima ſeſe exhiberet, comites impulſos invidia, & deſiderio prædæ, putantes* utri eſſe incluſum *aurum, diſſolviſſe ventos; cum quibus retroceſſiſſe per aquas,* per *quas modo venerat, atque navem relatam eſſe ad portus regis Æolii. Inde, ait, venimus in antiquam urbem Lami Læſtrygonis.*

Notæ.

211 *Ejectantem*] *Eructantem* Heinſ. Ita enim Virg. de hac re, *ſaniem eructans*, &c.

215 *Moriri*] Secundum quartam conjugationem verbum inflexit, quod ſæpius ſecundum tertiam invenitur. *Moriri* inſuper pro *moriendi* poſitum, ſyntaxi Græca.

219 *Fugam*] Geſtu indicavit ſe miſerum ibi relictum, atq; in navim percupere recipi.

220 *Graium*] Ut hinc Æneæ, aut certe Poetæ humanitas ſit maxime conſpicua, qui hoſtem miſeria atque periculis liberat.

221 *Tu quoque*] O Macareu.

223 *Tuſco*] *In mare Tuſcum, ubi Æolias inſulas ſitas eſſe vidimus, imperium tenere.*

224 *Hippotaden*] Filium Jovis ex Aceſta quæ Hippotæ Trojani filia.

225 *Incluſos*] Æolo ea poteſtas data eſt, quod certiſſime ventorum tempora atque impetum cognoſceret, aliiſque indicaret.

226 *Dulichium ducem*] Ulyſſem, qui ita dictus eſt à Dulichio, ubi regnavit.

233 *Lami*] Neptuni filius, antiquiſſimus rex Læſtrygonum, qui fuerunt populi feritate famoſi, in ultimo Italiæ habitantes. Ad eos cum veniſſet Ulyſſes, Antiphates regnabat, à quo nonnullis & navibus & ſociis fuit ſpoliatus: *Formiarum dicitur mœnia tenuiſſe latè Tyrannus*, in Campania, ut ait Hor.

Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixque fugâ quæſita ſalus comitique mihique.
Tertius è nobis Læſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat & agmen
Concitat Antiphates. Coëunt, & ſaxa trabeſque
Continuant; merguntque viros, merguntq; carinas:
Una tamen, quæ nos ipſumq; vehebat Ulyſſen,
Effugit. Amiſsa ſociorum parte, dolentes,
Multaque conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi (cerne) videnda eſt
Inſula, viſa mihi, Tuq;, ô juſtiſſime Tröum,
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es, Ænea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immanſuetique Cyclopis,
Ire negabamus; & tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti. Sors me, fidumque Politen,
Eurylochumque ſimul, nimiique Elpenora vini,
Biſque novem ſocios Circæa ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus, ſtetimuſq; in limine tecti;
Mille lupi, miſtæque lupis urſæque leæque
Occurſu fecere metum: ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quinetiam blandas movere per aëra caudas,
Noſtraque adulantes comitant veſtigia: donec
Excipiunt famulæ, perq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro ſedet illa receſſu,
Solenni ſolio; pallamque induta nitentem,
Inſuper aurato circumvelatur amictu.

Antiphates imperium tenebat in illa regione. Ego ſum miſſus ad hunc, duobus comitantibus, & vix ſervati ſumus ego & ſocius meus fuga: tertius ex nobis madefecit rictus impios Læſtrygonis Antiphatæ ſuo ſanguine. Antiphates perſequitur fugientes, & convocat multitudinem Læſtrygonum. *Conveniunt, & ſine intermiſſione jactant lapides & arbores: atque obruunt viros, obruunt naves. Una tamen elapſa eſt, quæ ferebat nos atque ipſum Ulyſſem. Parte comitum amiſſa, indignantes & multa conqueſti devenimus ad illas terras, quas vides hinc procul. Aſpice, hinc tibi eſt procul cernenda inſula à me conſpecta. Tuque, ô æquiſſime Trojanorum fili Dea, (neque enim finito bello appellandus es hoſtis, ô Ænea) hortor, vita littora Circes. Nos etiam navi vincta in littora Circæa, non obliti Antiphatæ, & Cyclopis valde crudelis, noluimus ire, atque intrare domos incognitas. Delecti fuimus ſorte. Sors miſit me atque fidelem Politen, & una Eurylochum, & Elpenorem nimis ebrioſum, cum octodecim ſodalibus ad urbem Circæam. Ad quam ſtatim atque pervenimus, & ſtetimus ad limen domus, mille lupi, atque urſæ & leænæ miſtæ lupis incuſſerunt timorem occurſu ſuo: ſed nulla metuenda, nullaque erat impactura plagam noſtro corpori. Quinetiam agitaverunt adulantes caudas per aerem, atque adblandientes proſequuntur noſtra veſtigia, donec miniſtræ* nos *excipiunt, & deducunt ad dominam per aulas marmoreis tegmentis circumſtratas. Illa ſedet in pulchro receſſu ſuper ſolio conſpicuo; & tecta palla ſplendenti, circumvelatur inſuper veſte aurata.*

NOTÆ.

233 *In urbem venimus*] Quæ poſtea *Formiæ* dictæ ſunt, Λάμος ἀπὸ πτολίεθρον. Homer.

234 *Antiphates*] Crudeliſſimus fuit Anthropophagus ex Lami poſteris.

244 *Quas*] *Circæum* promontorium digito oſtendebat Macareus, olim inſulam, nunc continenti junctum, ut patet ex Virgil. Æn. 7. Situm eſt autem in Latii extrema ora, ortum verſus: atque ibi urbs fuit *Circæi*, à Circe ſic dicta.

Ib. *Procul videnda*] Neque enim tutum eſt accedere propius.

252 *Nimiique*] Al. *nimiumque*. Nil muta. Sic Horat. *Multi Damalis meri*. Idem tamen dixit *nimium mero Hylæum*. lib. 2. Ode 12.

253 *Biſque*] Homerus viginti duos præter Eurylochum memorat, Odyſſ. K. 208.

Nereïdes

Nereïdes Nymphæque ſimul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt; ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variaſque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipſa, quis uſus
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis,
Novit: & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque ſalute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora; miſceri toſti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula paſſo,
Quiq; ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjicit. Accipimus ſacrâ data pocula dextrâ.
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit ſummos virgâ Dea dira capillos;
(Et pudet, & referam) ſetis horreſcere cœpi,
Nec jam poſſe loqui; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:
Oſque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro;
Colla tumere toris: & qua modo pocula parte
Sumta mihi fuerant, illa veſtigia feci.
Cumque eadem paſſis (tantum medicamina poſſunt)

Claudor harâ; ſolumque ſuis caruiſſe figurâ
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet, pecoris pars una maneret
Nunc quoque ſetigeri. Nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniſſet Ulyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant Superi. Nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitiſque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus

Nereides miſtæ puellis, quæ nullas trahunt lanas agitatis digitis, neque ducunt fila ſequacia, herbas in ordinem ponunt, atque diſcernunt in quaſillos flores confuſe poſitos, atque gramina diſtincta coloribus. Ipſa etiam in ſimili opere ſe exercet: ipſa etiam ſcit, qua ſit virtus cujuſque herbæ, qua ſit vis conjunctarum; atque ſedula diſcutit gramina ponderata. Poſtquam illa nos intuita eſt, ſalute oblata atque reddita exhilaravit faciem, & nobis ad omnia pro votis noſtris benigne reſpondet. Atque omiſſa cunctatione, imperat miſceri grana hordei toſti, & mella, & copiam vini, cum lacte coagulato: & admiſcet ſuccos, qui clam ſint ſub hac dulcedine. Sumimus pocula exhibita manu execrabili. Qua ſtatim atque ſiti compulſi bibimus ore ſicco, & Dea crudelis attigit extremos capillos baculo; (Pudet me, ſed tamen narraba) cœpi aſper fieri & ſetoſus, neque jam poſſe verba facere; loco vocum proferre raucum murmur & dilabi in ſolum tota facie: atque ſenſi meum os mutari in callum curvi roſtri; colla exſtantibus carnibus tumida fieri; & qua parte pocula à me accepta fuerant, illa ſignavi veſtigia. Et (tantum valent medicinæ) cum ſociis concludor ſuili ſtabulo; atque advertimus unicum Eurylochum in porcum non fuiſſe mutatum: unicus vitavit exhibita pocula. Quæ niſi effugiſſet, eſſet nunc etiam eorum unus, qui mutati erant in pecudes ſetiferas: neque Ulyſſes certior factus tanti exitii ab illo ultus eſſet Circen. Cyllenius pacis conciliator illi dederat florem candidum: Dii appellant Moly. Alitur radice atra. Ille ſecurus eo, atque ſimul documentis cœleſtibus ſubit domum Circes: atque illectus ad doloſa

Notæ.

270 *Penſas*] Nam Pharmaca, niſi ponderentur, recte componi non poſſunt.

272 *Diffudit*] Opponitur τῷ *corrugare.*

281 *Parte*] *Manus, quibus modo pocula ſumpſeram, in crura anteriora verſa.*

291 *Cyllenius*] *Mercurius* eſt, *à Cyllene* Arcadiæ monte, ubi educatus erat; qui *Moly* reperiſſe dicitur Homero.

291 *Florem*] Ῥίζῃ μὲν μέλαιν᾽ ἔστι, γάλακτι δὲ ἴκελον ἄνθος, Μῶλυ δέ μιν καλέουσι Θεοί. Homer. Odyſſ. 10. v. 304. Scribunt quidam hanc herbam à Mercurio Ulyſſi datam, tanquam amuletum adverſus veneficia præſentiſſimum. Alii, φρόνησιν, alii σωφροσύνην interpretantur.

Pocula,

Pocula, conantem virgâ mulcere capillos
Reppulit; & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
Conjugii dotem ſociorum corpora poſcit.
VI. Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: ſetæque cadunt, bifidoſque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri: ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. Flentem flentes amplectimur illum:
Hæremuſque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quam nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præſens
Tempore tam longo vidi, multa auribus hauſi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quatuor è famulis, ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore ſignum
Oſtendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominæq; potentia quæ ſit,
Hinc quoque diſce, meæ. Tu dictis adjice mentem.
VII. Picus in Auſoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipſe decorem
Aſpicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ. Nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.

pocula, repulit illam *nitentem tangere comam bacillo, & prohibuit trementem evaginato gladio. Inde fides* inita eſt, *& dextra junctæ; atque admiſſus in lectum petit in præmium connubii*, ut reſtituat *corpora comitum* priſtinæ figuræ.

VI. *Irrigamur ſuccis melioribus graminis innexii: atque nobis percutitur caput ictu virgæ converſæ; & voces contrariæ vocibus prolatis proferuntur. Quo magis illa cantat, eo magis tollimur ſublati ex terra, & ſetæ decidunt, & fiſſura deſerit pedes bifidos. Humeri redduntur, brachia ſubmittuntur lacertis.* Nos *lachrymantes amplectimur illum lacrymantem, atque manemus fuſi in collo ducis; neque protulimus ullas voces priores, quam ſignificantes nos* fore *memores* tanti beneficii. *Ibi manſimus per annum: & cum tam diu adfuerim, vidi plurima, accepi plurima auribus.* Audivi *hoc etiam cum plurimis, quod una ex quatuor ancillis inſtitutis ad ejuſmodi ſacra mihi clam narravit: namque, dum Circe ſola eſt cum meo duce, illa mihi monſtrat ſtatuam juvenis ſculptam ex candido marmore, ferentem picum in vertice, collocatam in ſacello, atque ornatam multis ſertis. Cum exquirerem, & noſſe cuperem, quiſnam* is *eſſet, & quamobrem coleretur in templo ſacro, quare gereret hanc volucrem, Audi, inquit, Macareu; atque hinc cognoſce, quæ ſit poteſtas meæ dominæ. Tu attentum præbe animum* meis *ſermonibus.*

VII. *Picus filius Saturni rex fuit terris Italis, cupidus equorum generoſorum. Pulchritudo erat viro qualem vides. Potes fere ſpectare pulchritudinem, atque laudare veram* Pici formam ab ea quæ *à ſimulachro facto* exhibetur. *Animus ſimilis erat pulchritudini: neque adhuc poterat per ætatem vidiſſe quater certamen quinquennale in Græca Elide.*

NOTÆ.

311 *Quatuor è famulis*] Ancillas quidam exponunt quatuor anni tempeſtates, alii elementa quatuor: ipſam Circen interpretantur mixtionem, & alterationem diverſarum rerum, unde generentur omnia, beneficio Solis, cujus filia fuit Circe.

322 *Quam*] *Statuam & ſignum Pici oſtendit.*

324 *Nec adhuc*] Nondum natum fuiſſe dicit 20 annos.

325 *Elide*] Quæ regio eſt Peloponneſi, in qua Piſa ſeu Olympia ad Alpheum fluvium, ubi ludi Olympici quinto quoque anno celebrati ſunt.

Ille

Ille ſuos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades; quas Albula, quaſque Numici,
Quaſque Anienis aquæ, curſuq; breviſſimus Almo,
Narq;tulit præceps, & amœnæ Farfarus umbræ;
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimoſque lacus. Spretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palatî
Dicitur Ionio peperiſſe Venilia Jano.
Hæc, ubi nubilibus primum maturuit annis,
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt,
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta eſt. Silvas & ſaxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
Acris equi; lævâque haſtilia bina ferebat,
Pœniceâ fulvo chlamydem contractus ab auro.

illæ forma ſua venſtuate in amorem allexit Dryadas natas in collibus Latinis: Naiades Dea aquatica, quas Tibris, & quas aqua Numici, & quas aquæ Anienis, & Almo breviſſimus curſu, & Narceler habuit, & Farfarus prabens gratam umbram, & qua frequentant regnum nemorale Diana Scythica, & ſtagna proxima, illum cupiebant. Ille tamen, contemptis cæteris, amat unam Nympham, quam Venilia dicitur peperiſſe olim Jano Ionio in monte Palatino. Poſtquam hæc præſtans quidem forma, ſed præſtantior peritia cantandi, ex quo vocata eſt Canens, primum pervenit ad ætatem nubilem, data eſt Pico Laurenti, qui omnibus erat prælatus. Conſueverat attrahere arbores & lapides, & delinire feras, & ſiſtere ſuo cantu longos fluvios, & corripere aves fugaces. Qua dum modulatur verſus voce muliebri, Picus prodierat domo in campos Laurentes percuſſurus apros ibi verſatos; atque equo inſidebat generoſo, & gerebat ſiniſtra duo venabula, collectam habens chlamydem purpuream fibula aurea.

NOTÆ.

326 *Dryadas*] Nymphas dicit, quæ in *ſilvis vivere* credebantur, Pici amore fuiſſe correptas.

328 *Albula*] Tiberis eſt, qui prius ab aquæ colore eo nomine appellatus.

Ibid. *Numici*] Fluvius eſt Laurentis agri, in quo Æneam merſum fuiſſe ferunt.

329 *Anienis*] *Anio* fluvius eſt Latii non longe ab urbe in Tiberim defluens.

Ibid. *Almo*] Fluvius haud longe ab urbe Roma diſtans, qui in Tiberim non longe à fonte influit, unde à Noſtro *curſu breviſſimus* dicitur.

330 *Nar*] Umbriæ hic eſt fluvius, in Tiberim quoque labens.

Ibid. *Farſarus*] Sabinorum eſt fluvius, qui per valles ſtagnans ripas habet plurimis arboribus conſitas, à quibus amœnæ diffunduntur umbræ.

331 *Scythicæ*] In *Cherſoneſo Taurica* ſanguine exterorum, qui illuc appellebant; colebatur Diana; quæ ab Oreſte, ut quibuſdam placet, *Ariciam* Latii oppidum oraculi juſſu tranſlata, tanta ibi non culta fuit immanitate.

Ibid. *Regnum nemorale*] Sacerdotium Dianæ Aricinæ vocabatur regnum, & Sacerdos ipſe Rex, quem Suet. in Calig. *nemorenſem regem* vocat.

333 *Palatî*] *Palatium mons* fuit unus ex ſeptem Romæ maxime conſpicuus, ubi Auguſtus Apollini ædem porticibus & Bibliotheca celeberrimam exſtruxit.

334 *Ionio*] *Janus*, qui antiquiſſimus, ideo *Ionius* dicitur, quod Perrhœbus eſſet, atq; adeo *Ionio* mari vicinus, illud ſuperandum habuerit, cum in Italiam venit.

Ib. *Venilia*] *Soror* una dicitur *Amatæ Latini uxoris*, & *mater Turni* à Virgilio; quæ quomodo *Jani uxor* eſſe potuerit, non video.

336 *Laurenti*] Qui *Laurento Latii oppido* ab ipſo condito, non procul à Lavinio imperabat.

345 *Contractus*] Illud eſt, quod Maro ita expreſſit, Æneid. 5.

--------*Lato quam circum amplectitur auro*
Balteus, & tereti ſubnectit fibula gemma.

Venerat

Venerat in ſilvas & filia ſolis eaſdem:
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo Circæa reliquerat arva.
Quæ ſimul ac juvenem virgultis abdita vidit;
Obſtupuit. Cecidere ſinu, quas legerat, herbæ:
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æſtu:
Quid cuperet, faſſura fuit. Ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſuſque ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi; ſi non evanuit omnis
Herbarum virtus, & me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri: præterque oculos tranſcurrere regis
Juſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri;
Plurima qua ſilva eſt, & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora; continuo prædæ petit inſcius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
Spemque ſequens vanam, ſilva pedes errat in alta.
Concipit illa preces, & verba venefica dicit;
Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato denſatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus; cæciſque vagantur
Limitibus comites; & abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempuſque, Per ô tua lumina dixit,
Quæ mea ceperunt, perq; hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit ut ſupplex tibi ſim Dea, conſule noſtris
Ignibus; & ſocerum qui pervidet omnia, Solem

Filia ſolis venerat etiam in eadem nemora; atque ut carperet raras quaſdam *herbas in fertilibus montibus deſeruerat montem Circæum appellatum ſuo nomine. Quæ abſcondita frondibus ſtatim atque aſpexit juvenem, hæſit attonita: gramina, quæ carpſerat, exciderunt ſinu, & ignis viſus eſt currere per totas medullas. Poſtquam primum reſipuit, & vindicavit ſe à potenti flamma, voluit agnoſcere, quid optaret. Impetus equi, & miniſtri circumfuſi cauſſa fuerunt, ne poſſet accidere. Non tamen elaberis,* inquit, *quanquam ventis auferreris, ſi ſaltem mihi perſpecta ſum, ſi omnis potentia graminum non effluxit, ſi mea carmina* non *me decipiunt. Dixit; & formavit ſpeciem ficti apri ſine omni corpore: atque imperavit tranſcurrere præter oculos regis, & videri ſubire ſilvam ſpiſſam arboribus, qua ea eſt maxime opaca, & qua loca ſunt impervia equo. Sine cunctatione, Picus neſcius confeſtim perſequitur umbram prædæ: atque propere deſerit dorſum fumans equi; & ſequens ſpem inanem vagatur pedes in excelſa ſilva. Illa concipit preces, & proſert incantamenta, & veneratur Deos ignotos obſcuro carmine, quo & conſuevit obſcurare faciem Lunæ ſplendidæ, atque inducere nubila bibula capiti paterno. Tum etiam aër cogitur carmine cantato, & tellus emittit vapores; atque comites errant per obſcuras vias, & rex caret ſatellitibus,* Circe *nacta locum & tempus, ô, inquit, per tuos oculos, qui corripuerunt meos, & per hanc ſpeciem, formoſiſſime, qua cauſſa eſt, ut* Ego licet *Dea ſim, te precer, fave noſtro amori, atque ſume tibi pro ſocero Solem, qui perſpicit omnia;*

NOTÆ.

346 *Filia*] *Circe* ſcilicet.

354 *Circumfuſus*] Non modo celerrimus equus Picum à Circes oculis abſtulerat; verum ut maxime conſtitiſſet, facile non erat coram comitum latera ſtipantium agmine, de amore illum compellare.

362 *Umbram*] *Aprum Circes veneficiis ſimulatum.*

366 *Ignoto*] *Non vulgo intellecto; magico.*

368 *Patrio*] *Soli.* Fabulam autem videtur exponere ipſe Poëta.

369 *Denſatur*] *In nubem cogitur aër,* ut inquit Virgilius.

373 *Mea*] *Ipſi tui oculi per meos oculos ad intima delapſi præcordia, meis medullis accrrimum commovent incendium,* inquit Appuleius Metamorph. lib. 10.

Accipe:

Accipe: nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipſamque preceſque repellit;
Et, quæcunque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet; & teneat per longum comprecor ævum:
Nec Venere externa ſocialia fœdera lædam;
Dum mihi Janigenam ſervabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania fruſtra,
Non impune feres, neque enim reddêre Canenti:
Læſaq; quid faciat, quid amans, quid fœmina, diſces
Rebus, ait, ſed amans, & læſa, & fœmina, Circe.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum:
Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, ſeſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam ſubito Latiis accedere ſilvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro:
Nec quicquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.

VIII. Interea comites clamato ſæpe per agros
Nequicquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inveniunt Circen (nam jam tenuaverat auras,
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
Criminibuſque premunt veris, regemq; repoſcunt,
Vimque ferunt; ſæviſque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni:
Et Noctem, Noctiſque Deos Ereboque Chaoque
Convocat & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exſiluere loco (dictu mirabile) ſilvæ:

neque immitis ſperne Circen Titanida. Dixerat: ille ſævus rejicit & ipſam & preces; atque, inquit, Quæcunque es, non ſum tuus: alia tenet me captum, & oro ut illa teneat me per longum tempus: neque violabo jura connubialia Venere peregrina, quamdiu fata mihi indulgebunt Canentem Jani filiam. Titania, precibus ſæpius iteratis fruſtra; Non inultus diſcedes, inquit; neque verò reverteris ad Canentem: & ſcies experientia quid, qua offenſa eſt, præſtare poſſit, quid amans, quid fœmina: atqui Circe & offenſa, & amans, & fœmina. Tum bis ſe convertit ad occaſum, bis ſe contorquet ad ortum; ter tetigit juvenem virga, protulit tria carmina. Ille fugit, ipſe miratus ſeſe ferri celerius ſolito, advertit pennas in corpore: atque ægre ferens ſe repente accedere novam volucrem ſilvis Latinis percutit duras arbores ſævo roſtro, atque infenſus impingit, plagas oblongis ramis. Pennæ ceperunt colorem coccineum chlamydis: aurum quod fuerat uncinulus, atque conjunxerat amictus, fit pluma; & collum circumdatur flavo auro: nec quicquam ſupereſt antiqui Pico, præter nomen.

VIII. *Interea comites, Pico ſæpe fruſtra vocato per campos, neque ullibi invento, incidunt in Circen (jam enim tenuaverat aërem, atque paſſa erat nubila diſpergi ventis ac ſole) atque coarguunt veris accuſationibus, & repetunt regem, vimque intentant, & volunt irruere* in eam *feris haſtilibus. Illa ſpargit pernicioſum virus & ſuccos venenatos, & congregat Caliginem, & Deos Caliginis & Erebi & Chaos, atque precatur Hecaten magicis ululatibus. Silvæ (mirabile dictu) loco motæ ſunt.*

Notæ.

376] *Titanida*] *Titanis ſive Solis filiam.*

384 *Diſces rebus*] Re ipſa cognoſces.

385 *Circe*] Non ſine lepore atque maxima emphaſi ultimo nominata eſt *Circe.*

387 *Ter juvenem*] Religionis ſummæ Pythagoricus hic numerus, & maſculæ virtutis, & Deorum Superûm, propter trinam regulam divinæ rationis.

391 *Roſtro*] Felium enim more in ſubtectum aſcendit, percuſſique corticis ſono pabulum ſubeſſe intelligit. [*A Woodpecker.*]

399 *Tenuaverat*] Coactas nubes & denſatum aërem ſolverat.

404 *Erebo*] Quæ profundiſſima eſt inferorum ſedes; ubi etiam Erebus Deus, ex Chao & Caligine procreatus.

Ibid. *Chao*] Quod omnium rerum confuſa moles, ex qua omnia derivata: vel etiam Deorum omnium antiquiſſimus, ex quo cæteri propagati.

405 *Hecaten*] Dianam dicit, quæ veneficiis atque incantamentis præfuit.

Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbos;
Sparſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides viſi mugitus edere raucos;
Et latrare canes; & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare ſilentûm.
Attonitum monſtris vulgus pavet. Illa paventum
Ora venenatâ tetigit mirantia virgâ.
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt. Nulli ſua manſit imago.
IX. Preſſerat occiduus Tarteſſia littora Phœbus:
Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. Famuli populuſque per omnes
Diſcurrunt ſilvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia: ſeſe
Proripit, ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Ultimus aſpexit feſſam luctuque viâque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lachrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat; ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit: inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen ſignata loco eſt; quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere Camœnæ.

& terra ingemuit, & arbores proximæ palluerunt; & gramina humida facta ſunt ſparſa guttis cruentis: & ſaxa viſa proferre raucos mugitus; & canes latrare; & terra exudare nigris anguibus, & exiles umbræ mortuorum volitare. Vulgus attonitum prodigiis tremit. Illa tetigit vultus attonitos trementium baculo incantato: ex cujus contactu prodigia diverſarum feratum invadunt juvenes. Nulli ſua forma ſupererat.

IX. *Sol occidens tetigerat littora Tarteſſia, & maritus nequicquam erat exſpectatus oculis atque mente Canentis. Miniſtri una cum plebe diſcurrunt per omnes ſilvas, atque ferunt lucernas obvias. Neque ſatis eſt Nymphæ ejulare, & diſcerpere comam, & ſeſe plangere; quanquam facit hæc omnia: exſilit, atque amens vagatur per campos Latinos. Sex noctes, & totidem dies Solis revertentis conſpexerunt illam, expertem ſomni & alimenti, errantem per cacumina montium & per valles, qua fortuna ferebat. Tibris noviſſimus vidit illam exhauſtam mœrore & itinere, atque demittentem artus in ripa frigida. Ibi lugens etiam ipſos mœrores non ſine modulatione exprimens, proferebat voces ſono exiguo cum fletibus, ut aliquando cygnus jam morituras modulatur cantus ante funera. Denique habens medullas extenuatas fletibus, defecit; & paulatim disjecta eſt in ſubtilem aërem. Fama tamen manſit loco, quem antiquæ Muſæ appellarunt Canentem, ut par fuit, de nomine Nymphæ.*

NOTÆ.

411 *Tenues*] Umbras dicit ſine corpore.

Ibid. *Silentûm.*] *Silentes* pro *umbris*, paſſim apud Poetas: ſic Æacus *jura ſilentibus reddere* dicitur Met. 13.

412 *Vulgus*] De Pici comitibus ſermo eſt.

413 *Tetigit*] Neque hodiernæ veneficæ, niſi ſingulatim aut peculiari quodam modo ſingulis attributo, veneno nocere videntur.

416 *Tarteſſia*] *Occidentalia: Tarteſſus* enim, quam Mela aliique *Cartheiam* vocant, eſt oppidum Hiſpaniæ Bœoticæ inter Calpen, & Belonem. Secundum vero vulgarem opinionem è littore Heſperio proſpicientibus Sol in Oceano, tanquam in plano, occidere videtur.

419 *Obvia*] *Pico*, ſi forte reperire poſſent.

430 *Canit*] Mirum eſt, quod non Poetæ modo, ſed Oratores, Philoſophi inſuper hanc eandem fabulam de Cygni ferali cantu inculcaverint, qui non aliam quam raucam vocem ſolitus eſt prodere.

432 *Evanuit*] Aptiſſima certe metamorphoſi, ſiquidem *Vocis* ea ſit natura, ut poſt breve aliquod temporis ſpatium *tenues vaneſcat in auras.*

Talia

Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt: reſides & deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela jubemur.
Ancipiteſque vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactuſque hoc littus adhæſi.
X. Finierat Macareus: urnâque Æneia nutrix
Condita marmoreâ, tumulo breve carmen habebat:
Hic me Caieten notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis:
Et procul inſidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ; lucoſque petunt, ubi nubilus umbrâ
In mare cum flava prorumpit Tibris arena,
Faunigenæque domo potitur natâque Latini;
Non ſine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Suſcipitur; pactaque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque ſuas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Caſtra. Neque Æneas Evandri ad limina fruſtra:
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem

Multa ejuſmodi mihi relata atque viſa per longum annum: ſegnes atque ignavi deſuetudine denuo jubemur inire mare, atque pandere carbaſa. Titania admonuerat de itinere dubio atque de ejus longitudine, & ſupereſſe diſcrimina aſperi maris. Agnoſco me expaviſſe, atque nactus has oras hic *manſi.*

X. *Abſolverat Macareus: & Æneæ nutrix compoſita in urna marmorea habebat brevem titulum ſepulchro* inſcriptum: *Alumnus celebris pietate hic cremavit igne, quo debuit, me Cajetam ſervatam ab* igne *Græco. Vincula nexa expediuntur ab aggere gramineo, atq; longe deſerunt inſidias & domum Deæ famoſæ, & accedunt ad lucos, ubi Tibris, opacus arborum umbris, defluit in mare cum fulva glarea. Atq; Æneas potitur domo & filia Latini, qui Fauni filius erat, non tamen ſine bello. Bellum geritur cum natione ſæva; & Turnus ſævit pro ſponſa promiſſa. Tota Tuſcia congreditur cum Latio, & victoria difficilis diu quæritur bello anxio. Uterque auget ſuas opes viribus peregrinis; & multi ſtant à partibus Rutulorum, multi à partibus Trojanorum. Neque Æneas acceſſerat incaſſum ad ædes Evandri: at Venulus* fruſtra venerat *ad ingentem urbem profugi Diomedis.*

NOTÆ.

435 *Longum*] Quod apud Circen Macareus, una cum Ulyſſe atq; ſociis commoratus erat.

438 *Ancipites*] *Multis periculis obſitas.*

Ib. *Titania*) *Circe* eſt.

441 *Æneia*] *Caieta*; quæ ibi ſepulta portui & urbi nomen ſuum dedit, quod hodieque permanet.

444 *Argolico igne*] Quo à Græcis incenſum fuit Ilium. *Quo debuit.*] Funebri.

445 *Funis*] Quo Æneæ naves alligatæ erant.

449 *Faunigenæ*] Latini, qui Fauno & Marica genitus eſt.

Ib. *Nata*] *Lavinia.*

450 *Marte*] Namque graviſſimum bellum adverſus Turnum & Rutulos, gentem ferocem, geſſit.

451 *Pacta*] Lavinia eſt, quam mater Amata, (ut eſt fœminarum pervicacia) Turno, invitis Fauni oraculis, quæ illam externo marito addicebant, Latino inſuper marito reluctante, promiſerat.

452 *Tyrrhenia.*] Quæ Trojanis favit adverſus Turnum; ut Virgil.

453 *Ardua.*] Siquidem Dii ipſi ſæpius de ea contenderint, Junone Turno, Venere ſuo præſertim favente Æneæ.

455 *Rutulos.*] Latii fuerunt populi Turno ſubditi.

Ib. *Multi.*] Recenſentur omnes à Marone Æn. 7. à v. 794.

456 *Evandri.*] Rex fuit Arcadiæ, qui cum patrem imprudens occidiſſet, atque regno pulſus eſſet, Carmentæ matris fatidicæ hortatu in Italiam venit, atque victis Aboriginibus ea loca tenuit, ubi poſtea Roma condita fuit. Is Æneam conſiliis, atque copiis auxiliaribus juvit.

457 *Venulus*] Qui à Turno ad Diomedem miſſus orator, fruſtra auxilium petivit.

Ib. *Diomedis*] Rex fuit Ætoliæ, idemque bello fortiſſimus, qui à bello Trojano reverſus, cum adulteram ſibique inſidiantem Ægialen uxorem cognoviſſet, in Italiam profugit; ubi Dauni Apuliæ regis filiam cum parte regni ſuam fecit, Argyripam inſuper condidit.

Venerat. Ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Ætolius heros
Excuſat. Nec ſe ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos, nec, quos è gente ſuorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis;
(Admonitu quanquam luctus renovantur amaro)
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata eſt
Ilion, & Danaas paverunt Pergama flammas;
Naryciuſque heros, à virgine, virgine rapta,
Quam meruit ſolus pœnam, digeſſit in omnes;
Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœliq; mariſque
Perpetimur Danai, cumulumq; Capharea cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit. Patriis ſed rurſus ab Argis
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas

Ille quidem poſuerat vaſtiſſimos muros ſub Danno Iapyge, & poſſidebat agros dotales. Sed poſtquam Venulus enarravit juſſa Turni, & poposcit ſuppetias, heros Ætolius excuſat ſe, quo minus opem ferat: & ait ſe non cupere ut ad bellum mittat ſubditos ſui ſoceri: neque habere viros ex numero ſuorum, quos armare poſſit. Neve credatis hæc eſſe ficta, tametſi mœror redintegratur crudeli admonitu, ſuſtineam tamen referre. Poſtquam ſublimis Troja deflagravit, & arces Iliacæ pabula fuerunt igni Græco; & heros Narycius, virgine ſublata, pœnam, quam ipſe ſolus à virgine meruit, in omnes Græcos ſparſit, nos Græci divellimur, & ablati ventis per infenſa maria, ferimus fulmina, caliginem, nimbos, iram cœli & oceani, & in ſummam exitii Caphareum. Neve detineam vos *memorans ſingulatim luctuoſos eventus; Græcia tum potuit videri lugenda etiam Priamo. Favor tamen armigeræ Palladis ſuſtulit ex undis me cuſtoditum. Verum rurſus rejicior ab Argis patriis; atque alma Venus recordans vulneris antiqui,*

Pallaſne exurere claſſem Argivam, &c.

NOTÆ.

458 *Iapyge*] Apulo: ut 6. lib. Faſt. *Et generum Oeniden, Apule Daune, tuum.* Confunduntur hæc nomina, Apulia, Calabria, Iapygia: quæ proprie continet Meſſapios, Peucetios, Daunios. *Cluver.* lib. 4. cap. 10.

459 *Dotalia*] In dotem uxoris à ſocero Dauno accepta.

461 *Ætolius*] *Diomedes*, quem antea in Ætolia imperium habuiſſe diximus.

466 *Poſtquam*] *Hic incipit Diomedis oratio ad Venulum.* Vide ſimilem in Virg. Æneid. 11. ſub initio.

468 *Narycius*] Locrenſis: fuit enim *Naryx*, quæ & *Narycium* & *Naryce* dicitur, urbs Locridis. De Ajace autem Oilei hic agitur, qui ob ſtupratam Caſſandram regiam virginem in ipſo Minervæ templo, non in ſe tantum, ſed in omnes Græcos numinis iram concitavit. Nam in patriam navigantes, & ipſe, maxima orta tempeſtate, fulmine percuſſus eſt, & alii per maria fuere disjecti: Æneid. *Unius ob noxam, & furias Ajacis Oilei*, &c.

Ib. *Virgine*] *Minerva*; quam dicit Virgil. Græcos tempeſtate oppreſſiſſe; Æn. 1.

Ib. *Virgine*] *Caſſandra.*

472 *Capharea*] Illud Eubœæ promontorium Virgilius hac cauſa *ultorem* dixit. Nauplius Palamedis filii mortem iniquo animo ferens, Minervæ ſuaſu, Græcis tempeſtate laborantibus faces, quaſi portus ſigna, ex Caphareo extulit, quo cum appellere niterentur, in cautes Euboicas naufragi interierunt.

474 *Priamo*] Utcumque infenſiſſimo hoſti, ſiquidem à Græcis regno, liberis, vita denique ſpoliatus erat. Diomedes apud Virg. Æn. 11.

Vel Priamo miſeranda manus. -----

475 *Armiferæ*] *Nam & Dea belli.*

476 *Argis*] Argos enim Peloponneſi urbem Tydeus, Ætoliæ regno pulſus, ad Adraſtum confugerat; ubi ex Delphyle hujus filia Diomedem ſuſcepit.

477 *Vulnere*] Nam in bello Trojano Diomedes cum Ænea congreſſus, cum eum auxilio Veneris eripi viderit, in ipſam Deam ſagittas conjecit. Quare irata Dea à Diomede uxoris Ægiales (Stheneli amoribus jam vacantis) animum ſic abalienavit, ut illum ab excidio Trojano reverſum accipere noluerit.

Exigit

Exigit alma Venus : tantoſque per alta labores
Æquora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis;
Ut mihi felices ſint illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, importuniſq; Caphareus
Merſit aquis: vellemque horum pars una fuiſſem.
Ultima jam paſſi comites belloque fretoque,
Deficiunt; finemque rogant erroris. At Agmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia veſtra recuſet
Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur;
Eſt in vota locus: ſors autem ubi peſſima rerum,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq; ſumma malorum:
Audiat ipſa, licet; licet, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Agmon
Inſtimulat verbis; veteremq; reſuſcitat iram.
Dicta placent pauci. Numeri majoris amici
Agmona corripimus: cui reſpondere paranti
Vox pariter, vociſque via eſt tenuata; comæque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur:
Pectoraq;, & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt; cubitique leves ſinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat, oraque cornu
Indurata rigent; finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc mirantur Abas; & dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem: numeruſq; ex agmine major
Subvolat, & remos plauſis circumſonat alis.

à *me* illati, *repoſcit pœnas: & paſſus ſum tantos labores per profunda maria, tantos armis terreſtribus, ut illi ſint ſæpe dicti beati à me, quos publica tempeſtas & Caphareus abſorbuit aquis perniciosis; optaremque* ut *fuiſſem pars una eorum. Socii jam paſſi extrema bello & mari me volunt derelinquere, & orant finem itineris. At Agmon vehementi animo præditus, tum vero etiam ſavior factus ex malis; Quid reſtat, inquit, quod veſtra virtus jam non patiatur, viri? quid habet Cytherea, quod amplius faciat, ſiquid vel amplius cupere eam putaremus? nam dum graviora metuuntur, locus eſt precibus relictus; cum vero peſſimus eſt rerum ſtatus, pavor protritus eſt, & ſumma malorum minime ſunt timenda. Quanquam ipſa audiat; tametſi, ut facit, odio habeat omnes viros Diomede duce navigantes, nihilominus omnes contemnimus illius odium, & contra magnum eſt nobis magna vis. Agmon Pleuronius talibus verbis provocat Venerem nolentem, & accendit antiquam* illius *iram.* Hæc *verba probantur à paucis. Plures amici arguimus Agmonem, cujus volentis reſpondere vox ſimul & meatus vocis tenuis & exiguus eſt: & capilli vertuntur in plumas, collum in novam* formam converſum *velatur plumis, cum pectore & dorſo: lacerti induunt majores pennas, & leves cubiti curvantur in alas: magna pars pedum à digitis fuit occupata, & os cornu rigidum induratur, & deſinit in acuminatum* roſtrum, *Lycus, atque Idas, & Nycteus cum Rhetenore hunc mirantur; & dum ſtupent, aſſumunt eoſdem vultus; & potior numerus ex multitudine comitum evolat, & ſtrepit circum remos alis cum crepitu* quodam *motis.*

NOTÆ.

484 *Erroris*] Eo nomine etiam appellantur itinera, quæ per incertum mare ſuſcipiuntur; Ut *Æneæ errores* dicimus.

487 *Cytherea*] *Venus* Diomedi infenſa, à *Cytheris* ſic dicta, in quam inſulam illa primum concha marina dicitur advecta.

490 *Sub pedibus timor eſt*] Nihil timetur.

Ib. *Secura*] *Fortuna miſerrima tuta eſt*, ut noſter, lib. 2. de Pont. Eleg. 2.

493 *Magno*] Hoc ſibi vult, *Veneris inſultibus, majorem ſuam cognoſci potentiam.*

494 *Pleuronius*] *Ex Pleurone Ætoliæ oppido oriundus.*

495 *Veterem*] *Ob vulnus ſibi à Diomede impactum.*

Si

Si volucrum quæ ſit ſubitarum forma requiris;
Ut non cygnorum, ſic albis proxima cygnis.
Vix equidem has ſedes, & Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
XI. Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna
Peucetioſque ſinus, Meſſapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt; quæ multâ nubila ſilvâ,
Et levibus ſtagnis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet: at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit; & primo ſubita formidine movit:
Mox, ubi mens rediit, & contempſere ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor: ſaltuque imitatus agreſti,
Addidit obſcœnis convicia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit; quam guttura condidit arbor.
Arbore enim ſuccoque licet cognoſcere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet. Aſperitas verborum ceſſit in illas.
XII. Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella inſtructa gerunt: multumq; ablutraq; cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: igneſq; timent, quibus unda pepercit.
Jamq; picem, & ceras, alimentaq; cætera flammæ
Mulciber urebat, perq; altum ad carbaſa malum
Ibat: & incurvæ fumabant tranſtra carinæ:

Si petis quænam ſit facies avium repentinarum; non prorſus ſane eadem eſt cum forma candida Cygnorum, ſed tamen ad eam quam proxime accedit. Ægre equidem, gener Dauni Iapygis ſervo hanc habitationem, & agros aridos cum minima parte meorum.

XI. Hactenus Oenides. Venulus deſerit regna Calydonia, & ſinus Peucetios, atque campos Meſſapios: in quibus cernit ſpeluncas, multis arboribus opacas, & ſtillantes levibus aquis, quas Pan, qui dimidia parte caper eſt, nunc poſſidet; at Nymphæ olim poſſidebant. Paſtor Appulus tremefecit illas fugaces ex illa regione, atq; primò movit repentino metu: mox, poſtquam collegerunt animum, & ſpreverunt perſequentem, agitaverunt choreas pedibus pro numerorum varietate motis. Paſtor has culpat; atque illas ſimulans ſaltu ruſtico adjecit probra inſulſa turpibus verbis. Neq; ante ſiluit, quam arbor reduxit fauces. Facile eſt verò intelligere mores ex arbore atq; ejus fructu: namq; oleaſter indicat probrum linguæ baccis auſteris. Acerbitas dictorum tranſit in illas.

XII. Poſtquam legati inde reverſi ſunt, nunciantes arma ſibi denegata, Rutuli gerunt bella parata ſine illis copiis; & multum ſanguinis funditur ab utraque parte. Ecce Turnus infert rapaces tædas in rates pineas; & illi, quibus fluctus non nocuerunt, reformidant flammas. Jamque ignis incendebat picem, & ceras, & reliqua fomenta flammæ; atque ſcandebat ad lintea per excelſum malum, & tranſtra cavæ navis fumum emittebant:

NOTÆ.

509 *Cygnis*] *Ardeæ* ſunt ſeu *Erodii*; *Oloribus ſimiles*. Angli. [*Herons.*]

512 *Oenides*] *Diomedes Oenei nepos.*

lb. *Calydonia*] Ea pars Apuliæ, quam in dotem Diomedes à Dauno acceperat, eo nomine appellatur, quia ille rex olim Ætoliæ *Calydonius* etiam à *Calydone Ætoliæ* urbe dicebatur.

513 *Peucetios*] *Apulos.* Namque in duas partes diviſa Apulia, quarum alia ad ortum *Peucetia*, alia ad occaſum *Daunia* appellatur. Utraque ad mare Adriaticum porrecta, atque Aufido, acri fluvio, diviſa.

lb. *Meſſapia*] Meſſapiam peninſulam, in qua Calabri & Salentini.

515 *Pan*] Deus Paſtorum, qui à parte poſteriori capro ſimilis pingebatur.

525 *Notam*] Amarulentiam, qua lingua notabatur.

528 *Ætola*] *Diomedis Ætoli.*

530 *Pinea*] Naves indicat Æneæ, in quas Turnus ignem immiſit.

533 *Mulciber*] *Vulcanus*, qui à *mulcendo* ferro ita dictus. Atque is pro *igne* ponitur.

Cum

Cum memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta Deûm genitrix, tinnitibus aëra pulſi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita ſacrilegâ jactas incendia dextrâ,
Turne, ait, Eripiam; nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aëraque & ſubitis tumidum concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eunt in prælia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stupea prærumpit Phrygiæ retinacula claſſis:
Fertque rates pronas, imoque ſub æquore mergit:
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus eſt: mediiſque carina
Subdita navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color eſt, Quaſque ante timebant:
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïdes æquoreæ: duriſque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quam multa pericula ſævo
Pertulerint pelago, jactatis ſepe carinis
Suppoſuere manus: niſi ſi qua vehebat Achivos.
XIII. Cladis adhuc Phrygiæ memores odere Pelaſgos:

cum ſancta mater Deorum recordans has arbores fuiſſe exciſas jugis Idæis, implevit aërem tinnitibus arispercuſſi, & ſono tibiæ inflatæ: atque vecta per tenuem aërem leonibus ſub jugum miſſis, Fruſtra, inquit, immittis ignes manu impia, Turne; eximam, neq; me ſinente, flamma rapax abſumet partes & membra mearum ſilvarum. Æther inſonuit, Dea verba faciente; & denſi imbres ſecuti ſunt tonitru cum grandine ſaliente: & fratres Aſtræi confundunt aërem, & mare inflatum repentinis concurſibus, & inter ſe concurrunt. E quibus alma mater Cybele *uſa impetu unius prius divellit vincula Phrygiæ claſſis, & rapit naves pronas, & deprimit in profundum mare. Duritie emollita, atq; ligno mutato in artus, puppes curvæ vertuntur in ſpeciem capitum, remi mutantur in digitos & pedes natantes; &, quod fuerat antea, eſt latus, & carina ſuſtrata mediis navibus vertitur in ſpinam. Carbaſa abeunt in flexiles capillos, antennæ in lacertos. Color eſt cæruleus, ut prius fuerat: atq; Naïades marinæ agitant luſibus virgineis illos fluctus, quos antea reformidaban; & natæ in aſperis collibus frequentant molle æquor, neq; curant ſuam originem. Non tamen immemores, quam multa diſcrimina ſint perpeſſæ in mari tumultuoſo, ſubmiſerunt crebro manus navibus agitatis,* ut iis opem ferrent, *niſi iis navibus quæ ferebant Græcos.*

XIII. *Nondum oblita Phrygii excidii, odio perſequuntur Achivos;*

Notæ.

535 *Idæo*] *Ida* Montis Phrygiæ.

536 *Genitrix*] *Cybele eſt:* De his navibus à Cybele in Nymphas mutatis, ne à Turno exurerentur. Vid. Virg. Æn. 9.

Ibid. *Tinnitibus*] Illud habuit cum Baccho commune bona hæc mater, ut incondito tympanorum & fiſtulaium ſtrepitu furialique ululatu, ſacra ejus fierent.

538 *Leonibus*] Ab his Cybeles currum trahi finxit antiquitas.

545 *Aſtræi*] *Venti*, *Aſtræi* gigantis & Auroræ filii.

546 *Stupea*] Funis, quo navis littori alligatur. Græcis dicitur ἐπίγειον & πεῖσμα, Latinis vero *ora*, ut Quintil. *Sublatæ ſunt anchoræ, ſolvimus oram.*

547 *Mergit*] Ex eo quod aquis extingueretur ignis à Turno Æneæ navibus immiſſus, fabulam contexuit Virgilius, eas in Nymphas eſſe converſas.

553 *Spinæ*] Carina, quæ pars eſt navis infima, ſeu trabs, cui cæteræ adhærent, in ſpinam dorſi fuit mutata.

562 *Phrygiæ*] Quaſi Nymphæ Græcos Trojani excidii auctores ulciſci cuperent.

Neritiæ

Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus. Et lætæ videre rigeſcere puppim
Cautibus Alcinoi; ſaxumque increſcere ligno.
XIV. Spes erat, in Nymphas animata claſſe marinas,
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat; habetq; Deos pars utraque: quiq; Deorum
Inſtar, habent animos. Nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnuſque cadit; cadit Ardea Turno,
Soſpite dicta potens. Quam poſtquam barbarus ignis
Abſtulit, & tepidâ latuerunt tecta favillâ,
Congerie è media tum primum cognita præpes
Sub olat: & cineres plauſis everberat alis.
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque manſit in illa
Urbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
XV. Jamque Deos omnes, ipſamq; Æneia virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras:
Cum, bene fundatis opibus creſcentis Iuli,
Tempeſtivus erat cœlo Cythereius heros;
Ambieratque Venus Superos: colloq; parentis
Circumfuſa ſui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus oro;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;

atque ſpectaverunt hilari facie fragmenta navis Neritiæ: & hilares viderunt puppim Alcinoi verti in ſcopulum & rupem adnaſci ligno.

XIV. *Spes erat, claſſe animata in Nymphas æquoreas, Rutulum poſſe omittere bellum timore prodigii. Pergit; atque pars utraq; habet Deos; & habent animos, qui ſunt inſtar Deorum. neque jam quærunt regna dotalia, nec ſceptrum ſoceri, nec te, virgo Lavinia: ſed victoriæ potitos eſſe; & gerunt bella præ pudore ne alteruter videatur ſuſceptam cauſam deponere. Atque tandem Venus cernit arma victricia filii; & Turnus procumbit: Ardea, vocata potens Turno incolumi, ruit; quam poſtquam ſævus ignis conſumpſit; & domus ſunt abſconditæ ſub calido cinere, præpes tum primum cognita evolat è medio cumulo, atque excutit favillas alis percuſſis. Et vox, & macies, & pallor, omnia quæ conveniunt urbi domitæ, nomen etiam urbis illi manſit, atque ipſa Ardea deplangitur ſuis pennis.*

XII. *Jamque virtus Æneæ coegerat omnes Deos ipſamque Junonem finem imponere antiquæ iræ, cum opibus Aſcanii creſcentis bene conſtitutis, heros Cythereius erat maturus cœlo; atque Venus ambierat Deos & projecta in collum ſui patris, Nunquam, dixerat, mihi immitis pater ullo tempore, precor ſis nunc benigniſſimus, atque optime, concedas illi numen eſſe, quantumvis exiguum, dummodo aliquod eſſe concedas meo Æneæ, qui fecit te avum de noſtro ſanguine.*

NOTÆ.

563 *Neritiæ*] *Ulyſſis*, qui Ithacæ regnavit, ubi mons Neritus.

565 *Alcinoi*] Qui rex Phæacum Ulyſſem è naufragio enatantem hoſpitio excepit; navique inſtruxit, qua in Ithacam veheretur: quam quidem Neptunus Polyphemi filii ultor in ſcopulum mutavit; ut refert Homer. Odyſſ. 13.

566 *Animata*] Mutata in Nymphas.

568 *Pars utraque*] Trojana, & Rutula; illa Venerem habuit, hæc Junonem, *Sat fatis Venerique datum*, &c. *Sunt & mea contra fata mihi.* &c. Turnus 9. Æn. 137.

570 *Soceri*] *Latini regis.*

572 *Nati*] *Æneæ.*

573 *Turnus*] Quem Æneas interfecit; ut ex Marone intelligitur.

Ib. *Ardea*] Quæ urbs Latii, Turni regia.

574 *Barbarus*] *Trojanus.* Nam Trojani aliique omnes à Græcis *barbari* habiti, mox etiam Latinis. Heinſius legendum cenſet *Dardanus ignis.*

576 *Præpes*] *Avis*, quæ altius volat, ut ſolent Ardeæ. In auguriis felices aves *præpetes* dicuntur. Agell. lib. 6. cap. 6.

581 *Ipſamque Junonem*] Quæ ſemper ei adverſata fuerat.

584 *Cythereius*] *Æneas, Veneris Cytheræ filius.*

585 *Parentis*] *Jovis.*

Dum-

Dummodo des aliquod. Satis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
Tum pater, Eſtis, ait, cœleſti munere digni,
Quæque petis, pro quoq; petis. Cape, nata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, grateſque agit illa parenti:
Perque leves auras junctis invecta columbis
Littus adit Laurens, ubi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ, quæcunq; obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exſequitur Veneris mandata; ſuiſque
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis. Pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambroſiâ cum dulci nectare miſtâ
Contigit os; fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque ariſque recepit.
XVI. inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba

Satis eſt vidiſſe ſemel regnum horrendum, tranſiviſſe ſemel per fluvios inferos. Dii annuerunt; neque uxor regia habuit faciem immotam, annuit etiam vultu placato. Tum pater, inquit, Eſtis, ambo digni dono cæleſti, & tu quæ poſcis, & ille pro quo poſcis: ſume, filia, quod cupis. Abſolverat. Illa agit gratias patri; atque lata per ſubtilem aërem junctis columbis accedit ad littus Laurens, ubi fluvius Numicius velatus cannis volvitur in mare fluctibus flumineis. Huic imperat, ut repurget quæcunque in Ænea erant ſubjecta morti, & vehere ſub maria leni fluxu. Corniger perficit juſſa Veneris, atque abluit ſuis aquis quicquid in Ænea fuerat morti obnoxium, atque undis reſpergit. Pars optima illi permanſit. Mater imbuit corpus purgatum divino odore, & tetigit faciem ambroſia miſtâ cum ſuavi nectare: atque fecit Deum: quem populus Romanus vocat Indigetem, & recepit in templa atque altaria.

XVI. *Poſtquam hæc fuerint tranſacta, Alba atque imperium Romanum fuit ſub poteſtate*

NOTÆ.

590 *Regnum*] Plutonis, quod Sibyllæ ope patris videndi cauſa, Æneas ſubierat.

593 *Immotos*] Quales habent qui annuere nolunt.

597 *Columbis*] A quibus Veneris currum trahi voluerunt Poëtæ; propter earum libidinem ſcilicet.

598 *Littus*] Quod non longe à Lavinio, ubi Æneas regnabat, à Laurento vicina urbe ſic dictum.

599 *Numicius*] Latii fluvius. *Secundum inde prælium Latinis, Æneæ etiam ultimum mortalium operum fuit*; inquit Liv. lib. 1. Namque ibi pugnans cum in flumine interiiſſet, nec corpus ejus inveniretur, ad Deos migraſſe credebatur.

600 *Hunc*] Scilicet per mortem, quicquid morti obnoxium deponimus.

602 *Corniger*] *Numicius*. Diximus enim ſæpius, propter divergentem curſum, fluviis *cornua* tribui.

604 *Optima*] *Anima*, effluvium Divinitatis.

606 *Ambroſia*] Quæ cibus eſt Deorum jucundiſſimus; ſicut *Nectar* eorundem potus ſuaviſſimus. Utrumque immortalitatem ſignificat, & ſæpe confunduntur.

607 *Quirini*] *Romuli*: quem in cœlo *Quirinum* vocari ſcripſit Florus. Atque per eum Romani intelliguntur.

608 *Indigetem*] Quos ſua merita, ut inquit Tullius, in cœlum vocarunt & Diis adſcripſerunt, illi, quod, ante in terris agentes, nunc nullius rei egentes in Diis agerent, *indigetes* dicti ſunt.

Ibid *Templo*] Æneæ tanquam Heroi Latini ſacellum dicaverunt cum inſcriptione hujuſmodi: Πατρὶς Θεῷ χθονίῳ, ὃς ποταμῷ Νομικίῳ ῥεῦμα δίπτει. Dionyſ. lib. 1.

609 *Binominis*] Nam & *Iulus* dictus.

Ibid. *Alba*] Quam Aſcanius condidit, Lavinio novercæ relicto.

Reſque Latina fuit: ſuccedit Silvius illi;
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarum ſubit Alba Latinum:
Epitos ex illo eſt. Poſt hunc Capetuſq; Capyſque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit; & in Tuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquæ. De quo Remuluſque feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnarat, eodem
Monte jacet poſitus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat.
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos,
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Unde tenet nomen. Non ſilvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſa modo cortice virgam
Inſerit; & ſuccos alieno præſtat alumno.

Aſcanii, qui duo habuit nomina. Silvius ſuccedit illi; cujus filius Latinus ſumſit nomina iterata cum veteri ſceptro: Alba ſuccedit illuſtri Latino, tum ſubit Epitus: Capetus & Capys hunc ſequuntur, ſed Capys fuit prior. Tiberinus ſumſit ſceptrum poſt illos: atque extinctus in fluctibus fluvii Tuſci dedit nomen aquæ. Ex quo & ſævus Remulus & Acrota ſunt orti. Remulus ætate major, ſimulator fulminis, interiit ictu fulmineo. Acrota lenior fratre ſuo dedit ſceptrum ſtrenuo Aventino, qui ſepultus eſt in eodem colle, in quo regnaverat, atque impoſuit nomen colli. Jamque Proca obtinebat imperium in gentem Palatinam. Sub hoc rege Pomona vixit, qua nulla inter Hamadryadas Latinas coluit hortos majori induſtria; neque alia fuit magis dedita fructibus arboreis, à quibus habet nomen. Illa non diligit nemora, neque fluvios, ſed campos, & arbores proferentes poma felicia. Neque manus eſt armata venabulo, ſed curva falce, qua nunc coërcet arborum *luxuriem, & reprimit ramos paſſim porrectos; nunc immittit ſurculum in diviſum corticem, & præbet humorem ſurculo ex alia arbore in aliam tranſlato.*

NOTÆ.

610 *Silvius*] Tantis tenebris involuta ſunt rei Romanæ primordia, ut neque ſibi conſtent ipſi auctores, qui de iis ſcripſerunt: ne miretur quiſquam ab hoc noſtro Dionyſium, ab utroque Livium in recenſenda Albanorum regum genealogia diſſentire. Hanc habet poſterior: Aſcanius primus eſt; 2 Silvius Poſthumus Æneæ filius; 3 Æneas Silvius: manſit enim *Silvius*, poſtea omnibus Albanis regibus cognomen, ſicut *Cæſar* Romanis Imperatoribus; 4. Latinus; 5. Alba; 6. Atis; (Dionyſio Capetus, noſtro Epitus) 7 Capys; 8 Capetus ſeu Calpetus; 9 Tiberinus; 10 Remulus; 11 Agrippa, qui noſtro Acrota; 12 Aventinus; 13 Procas; 14 Amulius, Numitor.

611 *Repetita*] Latinum habuimus ſupra Laviniæ patrem.

Ib. *Latinus*] Silvii Æneæ filius, Poſthumi nepos. Poſt Latinum autem alii recenſent Albam; poſt Albam hic Ovidius Epitum vocat.

615 *Tuſci*] *Albula*, cui à ſubmerſo Tiberino, *Tibris* datum nomen.

616 *De quo*] Poſt Tiberinum, Agrippam Silvium numerant, Tiberini filium, qui annos regnavit tres & triginta. Poſt Agrippam autem Remulum hujus filium, quem tamen Dionyſius *Alladium* vocat.

618 *Imitator fulminis*] Cum enim vellet videri *imitari* fulmina; à Jove vero fulmine percuſſus eſt.

621 *Vocabula monti*] Aventinus enim unus ex ſeptem Romæ collibus, ab Aventino Rege, ibi ſepulto, cognominatus fuit.

622 *Summam gentis*] Pro *imperio* in eam gentem quæ circa Palatium & ea loca, ubi poſteà Roma condita. Dionyſius vero poſt Aventinum, Procam numerat, patrem Amulii & Numitoris.

623 *Pomona*] Pomorum Dea, à quibus nomen habuit. *Poma* autem dicuntur, quoſcumque fructus arbores, ſeu plantæ eſui aptos profundunt.

629 *Luxuriem*] *Luxuriari* dicuntur arbores, quæ nimias frondes protrudunt.

Nec

Nec patitur ſentire ſitim: bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreſtem metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet refugitque viriles.
Quid non & ſatyri ſaltatibus apta juventus
Fecere, & pinu præcincti cornua Panes,
Silvanuſque ſuis ſemper juvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce vel inguine terret,
Ut poterentur eâ? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit; verique fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſaſſe videri.
Sæpe manu ſtimulos rigida portabat; ut illum
Jurares feſſos modo disjunxiſſe juvencos.
Falce data frondator erat, vitiſque putator.
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumta.
Denique per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, ut caperet ſpectatæ gaudia formæ.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo, poſitis ad tempora canis,
Affimulavit anum: cultoſque intravit in hortos,
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior, inquit:
Paucaque laudatæ dedit oſcula, qualia nunquam

Neque ſinit ſitire, & irrigat fibras ſinuoſas ſiticuloſæ radicis aquis fluentibus. Hic illi erat *amor, hoc ſtudium; nullum etiam deſiderium habuit connubii. Nihilominus reformidans violentiam ruſticorum claudit intus pomaria, & impedit atque vitat acceſſus viriles. Quid non fecerunt & Satyri, juventus prona in ſaltationes, & Panes habentes cornua circumdata pinu, & Silvanus ſemper juvenilior quam ætas ipſius poſcit, & Deus qui tremefacit fures vel falce vel pudendis, ut eam conſequerentur? Verum enimvero Vertumnus præcellebat etiam illis amando; neque erat beatior illis. O quoties portavit ariſtas corbe, ſpecie aſperi meſſoris, et fuit imago veri meſſoris! Sæpe habens tempora vincta novo fœno, poterat videri is, qui metebat herbas reciſas. Sæpe ferebat aculeos manu dura, ut aſſereres illum modo jugo levaſſe tauros laſſos. Falce oblata erat frondium putator, & vitis amputator. Sumſerat ſcalas, crederes collecturum poma. Erat miles enſe*

cinctus, *piſcator virga capta. Denique crebro ſibi paravit acceſſum per multas formas, ut frueretur voluptate viſa pulchritudinis. Ille etiam habens tempora involuta mitra picta, innitens ſcipione, capillis albis affixis temporibus imitatus eſt vetulam, atque ſubiit cultos hortos, & mirata eſt poma; Et, inquit,* O virgo *tanto potentior: atque obtulit pauca ſuavia laudata, qualia nunquam*

NOTÆ.

633 *Fibras*] Tenuiores & ſubtiliores *radices*, quæ terræ humorem exſugunt.

637 *Satyri*] De Satyris, Silvanis atque omni cornuto & capripedi ſalaciſſimo genere jam ſæpius mentio eſt facta.

639 *Juvenilior*] Quia ut ſenex, ſicuti à Marone dicitur, non ideo tamen minus feſtivus, aut amori deditus.

640 *Deus*] Priapum dicit hortorum Deum, Bacchi & Veneris filium, pudendis ſuis ita turpem, ut fures etiam, ſi Naſoni credas, proterere potuerit.

642 *Vertumnus*] Fuit unus ex Diis Latinis, cui à vertendo, quod in formas omnes ſeſe verteret, illud nomen impoſitum. Romæ ſacellum habuit. Feſta ejus *Vertumnalia* dicta, quæ menſe Octobri celebrabantur.

647 *Sæpe manu*] Sæpe, inquit, in bubulcum Vertumnus mutabatur, ut Pomona potiri poſſet.

650 *Scalas*] Quibus utuntur qui poma ex arboribus, diu ſervanda, colligunt.

653 *Spectatæ formæ*] Al. *ſperatæ*. Apud Terentium tamen *formarum ſpectator*.

657 *Tantoque*] *Quanto cultiores hortos habet.* Verum ea Ellipſis vetulæ optime ſapit familiarem eandemque callidam agendi rationem.

Vera dediſſet anus: glebâque incurva reſedit,
Suſpiciens pandos Autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra ſpacioſa tumentibus uvis:
Quam ſocia poſtquam pariter cum vite probavit;
At ſi ſtaret, ait, cœlebs ſine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoq; quæ juncta vitis requieſcit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubituſque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus eſſet
Sollicitata procis: nec quæ Lapitheïa movit
Prælia, nec conjux timidis audacis Ulyſſei.
Nunc quoque, cum fugias averſeriſque petentes,
Mille proci cupiunt; & ſemideique Deique,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapies, ſi te bene jungere, anumque
Hanc audire voles (quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo) vulgares rejice tædas;
Vertumnumque tori ſocium tibi ſelige: pro quo
Me quoq; pignus habe. Neq; enim ſibi notior ille eſt,
Quam mihi. Nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Hæc loca ſola colit. Nec uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat, Tu primus & ultimus illi
Ardor eris; ſolique ſuos tibi devovet annos.
Adde, quod eſt juvenis; quod naturale decoris
Munus habet; formaſque apte fingetur in omnes;
Et, quod erit juſſus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet; lætâque tenet tua munera dextrâ?

vera anus obtuliſſet; & gibboſa ſedit ſuper ceſpite, ſuſpiciens ramos incurvatos onere Autumni. Ulmus erat in conſpectu vaſta racemis turgidis; quam poſtquam laudavit una cum vite conjuncta, At, inquit, ſi eſſet ſtipes ſine vite, nihil haberet quamobrem deſideraretur præter folia. Hæc etiam vitis ſocia quæ compoſita eſt ſuper ulmo, ſi non eſſet juncta, jaceret humi proſtrata. Tu tamen non moveris exemplo hujus arboris, atque vitas connubium, neque cupis te viro conjungere. Atque utinam cuperes! Helena non eſſet quæſita à pluribus procis; nec quæ cauſſa fuit certaminum Lapitheïorum; nec uxor Ulyſſis qui contra timidos audax erat. Nunc etiam, cum vites atque odio habeas ambientes, mille proci optant, & ſemidei, Deique, & omnia numina quæ colunt colles Albanos. Verum tu, ſi ſapias, ſi velis feliciter nubere, atque auſcultare huic vetulæ, (quæ diligo te plus quam illi omnes, plus quam tu exiſtimas) ſperne vulgares nuptias, atq; ſelige tibi Vertumnum, ſocium lecti: pro quo accipias me etiam in pignus. Neque enim ille eſt ſibi magis perſpectus quam mihi. Nec ille tanquam erro exſpatiatur paſſim per univerſum mundum. Frequentat hæc ſola loca. Nec, ſicut magna pars procorum, diligit quam vidit ultimam: tu eris illi primus atque noviſſimus amor; & devovet tibi ſoli ſuam vitam. His adde etiam, quod juvenis ſit, & pulcher dono quodam peculiari naturæ, atque eleganter ſe fingit in omnes figuras, & fiet quod erit juſſus, quamvis omnia jubeas. Quid quod diligis idem? quod habet primus poma quæ coluntur à te, & tractat manu hilari tua dona.

NOTÆ.

660 *Autumni*] *Pomorum*, quæ per Autumni tempus matureſcunt.

663 *Cœlebs*] Sine conjuge, ſc. vite. Vites enim ſic ulmos amplectuntur, ut uxores viros. Hinc *nupta vitis*, & *marita ulmus* non Poëtis tantum; ſed & Columellæ, ac aliis rei ruſticæ ſcriptoribus paſſim dicta.

670 *Quæ*] *Hippodamia.*

671 *Timidis audacis*] (i. e.) *in timidos*. Talis conſtructio occurrit lib. 10. v. 5. 543. --- *fortiſque fugacibus eſto*. Ita & Ammian. Mar. de Crocodilo: *audax monſtrum fugacibus.*

676 *Hanc*] Seipſum indicat Vertumnus in vetulam mutatus.

688 *Primus*] Vertumno dicabantur fructuum primitiæ.

Sed

Sed neque jam fœtus deſiderat arbore demptos,
Nec quas hortus alit, cum ſuccis mitibus herbas;
Nec quicquam, niſi te. Miſerere ardentis: & ipſum,
Qui petit, ore meo præſentem crede precari,
Ultoreſque Deos, & pectora dura peroſam
Idalien, memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis timeas (etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit) referam tota notiſſima Cypro
Facta; quibus flecti facile & miteſcere poſſis.
Viderat à veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de ſtirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat oſſibus æſtum.
Luctatuſque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modo nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ.
Et modo de multis blanditus cuique miniſtris,
Sollicita petiit propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lachrymarum rore coronas
Poſtibus intendit; poſuitque in limine duro
Molle latus, triſtique feræ convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente cadentibus Hœdis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivum radice tenetur;

Sed neque nunc cupit fructus ereptos arboribus, neque herbas quas hortus nutrit cum ſuccis mitibus, nec quicquam præter te. Miſerere amore *flagrantis; atque puta ipſum, qui petit, præſentem orare verbis meis, & reverere Deos vindices, & Idalien averſantem corda ſæva, & iram memorem Rhamnuſidis. Et quo magis timeas (namque ætas dedit mihi multa cognoſcere) narrabo facta maxime nota per totam Cyprum, quibus poſſis facile duci atque deliniri. Iphis natus ex parentibus plebeiis conſpexerat nobilem Anaxareten ortam ex ſanguine veteris Teucri. Conſpexerat, atque conceperat amorem totis oſſibus; & diu repugnans, poſtquam non potuit ſuperare æſtum ratione, ſupplex venit ad januam; & nunc confeſſus infelicem amorem nutrici* Anaxaretæ *precatus eſt per ſpem alumnæ, ne ſibi eſſet crudelis: nunc adulans ſingulis famulis, imploravit favorem benevolum voce anxia. Plerumque creſerta humida rore lachrymarum ſuarum; atque depoſuit tenerum latus ſuper rigidum limen; & jecit probra in duram ſeram. Illa ſurdior mari turbato Hœdis occidentibus & rigidior ferro, quod ignis Noricus excoquit, & ſilice vivo qui adhuc adhæret locis nativis:*

didit ſua verba ferenda lenibus tabellis: nonnunquam affixit januæ

NOTÆ.

693 *Dura*] *Amori minus obſequentia.*

694 *Idalien.*] Venerem dicit, ab Idalio Cypri nemore ſic dictam.

lb. *Rhamnuſidis*] Nemeſis eſt, Jove & Neceſſitate, vel Oceano & Nocte genita, ſcelerum, ſuperbiæ præſertim ultrix, & virtutum remuneratrix, quid quemque facere deceat oſtendens: quæ à Rhamnunte Atticæ oppido, ubi templum habuit, *Rhamnuſia* ſeu *Rhamnuſis* dicta eſt.

696 *Cypro*] Quæ maris Mediterranei inſula Veneri ſacra.

698 *Teucri*] Telamonis fuit filius, qui à patre domo pulſus propter Ajacis fratris inultam necem, profugus in Cyprum, ibidem novam Salamina condidit.

703 *Miſerum*] Siquidem eam, à qua non amaretur, perdite amaret.

710 *Triſti*] *Quæ triſtem amatorem faciebat.*

711 *Hœdis*] Stellis duabus infra capram ſub humero Erichthonii ſeu aurigæ, quæ ortu atq; occaſu ſuo tempeſtates ciere dicuntur.

712 *Noricus*] Quia apud Noricos, qui Auſtriæ vel Bavariæ (ut vocant hodie) populi fuerunt, optima ferri vena, & temperatura. Plin lib. 3. c. 14.

713 *Quod adhuc*] Hoc eſt: quod nondum è terra eſt effoſſum. Saxa enim nondum à ſua radice avulſa, & *viva* dicuntur, & duriora ſunt. *Saxi radices* dixit Lucretius: & *viva ſaxa* noſter Metam. lib. 7.

Spernit:

Spernit, & irridet; factiſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: & ipe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis; & ante fores hæc verba noviſſima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei. Lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidaque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude
Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi ſim gratus; meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quam vitam; geminaque ſimul mihi luce carendum.
Nec tibi fama mei ventura eſt nuncia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero: præſenſque videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen, ô ſuperi, mortalia fata videtis,
Eſte mei memores; nihil ultra lingua precari
Suſtinet; & longo facite ut memoremur in ævo:
Et quæ demſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummi;
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia, dixit,
Inſeruitque caput; ſed tum quoque verſus ad illam:
Atque onus infelix eliſa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum, ut multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaq; janua factum
Prodidit; exclamant famuli: fruſtraque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaque frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum

contemnit atque irridet, & immitis adjicit factis crudelibus voces feroces, atque ſubtrahit etiam ſpem omnem amanti. Iphis impatiens longi doloris non ſuſtinuit cruciatus: atque protulit has ultimas voces ad januam: Vincis, Anaxarete; neque tandem ulla moleſtia tibi mei cauſa ferenda erit: adorna feſtivos triumphos, & cita Pæanem, & redimitor ſplendida lauro. Namque tu victoria potiris, atq; ego ultro morior: age, dura, lætare. Certe cogeris probare aliquid quod ad *me pertinet; atq; erit quo tibi ſim acceptus, & agnoſces noſtrum meritum. Scias tamen* me *non priùs omiſiſſe tui amorem quam vitam: atq; ſum privandus ſimul duplici lumine. Neque rumor meæ mortis accedet tibi nuncius; ipſe ego, ne dubites præſens ero, atque videbor tibi adſtare, ut oblectes* tuos *feros oculos corpore exſangui. Si tamen, ô Dii, aſpicitis ſortes hominum, eſtote mei memores: lingua nihil poteſt amplius proferre, atque præſtate ut vivat noſtri memoria per longum ævum: & indulgete famæ annos quos ſuſtuliſtis vitæ. Abſolvit; & tollens oculos madidos & lacertos pallentes ad poſtes crebro decoratos ſertis, cum januæ affigeret extremitatem funis; Hæ coronæ, inquit, tibi ſunt gratæ, ſæva atque ſceleſta. Atque immiſit caput, ſed tum etiam converſus ad illam: & pondus luctuoſum pependit compreſſo jugulo. Porta percuſſa ictu pedum trementium viſa eſt ſtrepitum feciſſe ſimilem gementi multa; & cum eſſet reſerata, exhibuit facinus. Miniſtri vociferantur, & reportant eum nequicquam ſublatum ad oſtium genitricis; nam pater* Iphidis *erat mortuus. Illa accipit in gremium, & amplexa artus gelidos ſui filii, poſtquam locuta & feciſſet ea,*

NOTÆ.

720 *Pæana*) Hoc eſt, *Hymnis lætitiæ, cujuſmodi a triumphantibus canuntur, utere.* Ab Apolline autem *Pæanes* initium ſumpſerunt, in cujus honorem, poſt occiſum Pythona ſerpentem, hymnus hujus generis cantatus eſt.

Ibid. *Incingere.*] Coronare viridi lauro: id quod triumphantes ſolent.

722 *Cogeris.*] Quia illam ſuperbam denique deſerebat.

725 *Gemina.*] *vita mea, & tu, quæ mihi altera lux es.*

736 *Hæc.*] *Corpora amantium ad fores, corollarum loco, ſuſpenſa.*

739 *Trepidantum.*] Ut mos eſt eorum, qui ſuſpendio vitam finiunt.

Edidit,

Edidit, & matrum miſerarum facta peregit ;
Funera ducebat mediam lachrymoſa per urbem,
Luridaque arſuro portabat membra feretro.
Forte viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duræque ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, videamus, ait, miſerabile funus:
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vixque bene impoſitum lecto proſpexerat Iphin;
Diriguere oculi: caliduſque è corpore ſanguis
Inducto pallore fugit. Conataque retro
Ferre pedes, hæſit: conata avertere vultus,
Hoc quoq; non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jampridem pectore, ſaxum.
Neve ea ficta putes, dominæ ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Proſpicientis habet. Quorum memor, ô mea, lentos
Pone, precor, faſtus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquã formas Deus aptus in omnes
Edidit; in juvenem rediit: & anilia demit
Inſtrumenta ſibi. Taliſque apparuit illi,
Qualis ubi oppoſitas nitidiſſima ſolis imago
Evicit nubes, nullaque obſtante reluxit:
Vimq; parat: ſed vi non eſt opus: inq; figura
Capta Dei Nymphe eſt, & mutua vulnera ſentit.
XVII. Proximus Auſonias injuſti miles Amulî

quæ matres infelices ſolent. præibat exequiis flebilibus per mediam urbem, atque ferebat artus cæruleos lecto flagraturo. Forte domus fuit proxima vico, qua pompa procedebat; atque ſonitus planctus permeavit ad aures Anaxaretes, quam jam Deus vindex perſequebatur. Tacta tamen aſpiciamus, inquit, lamentabiles exequias: atque aſcendit in excelſum cubiculum *feneſtris apertis. Vixque bene proſpexerat Iphin impoſitum feretro, cum oculi indurati ſunt; & ſanguis calidus exceſſit ex corpore, pallore ingruente, atq; conata retro ferre pedes correpta eſt: conata dimovere oculos, neq; id potuit: atque paulatim ſilicis duricies, quæ fuit jam diu in rigido corde, invadit membra. Neve credas ea eſſe falſa, Salamis ſervat adhuc ſtatuam ſub figura Dominæ: habet etiam templum dicatum Veneri proſpicienti. Quorum recordans, ô mea, oro omitte diuturnam ſuperbiam, & ô Nympha nube amanti. Sic neque frigus vernum tibi adurat poma naſcentia; neque impetuoſi venti dejiciant florentia. Poſtquam Deus, qui ſibi omnes figuras adaptare poterat, fruſtra hæc protulit, rediit in juvenilem formam atq; exuit cultus, quibus anum ſimulaverat, & talis viſus eſt illi, qualis ubi Sol ſplendidiſſimus ſuperavit nubes objectas, atq; reſulenduit nulla prohibente, vimque parat: at nihil eſt opus violentia: & Nympha correpta eſt forma Dei, & ſentit vulnera* amoris *reciproca.*

XVII. *Miles iniqui Amulii proximus occupavit.*

Notæ.

746 *Funera ducebat*] Mater ducit funera, quia prima eſt in pompa funeris.

747 *Lurida*] *Livido colore*, qualia ſolent eſſe corpora, quæ ex præcluſo ſpiritu violenta morte pereunt.

750 *Ultor*] *Nemeſis.*

758 *Jam pridem*] Hoc dicit, quia *Amori non ceſſerat Anaxarete.*

760 *Salamis*] Cypri urbs Teucro, Telamonis filio, condita.

761 *Proſpicientis*] Venus ita dicta eſt, quod Anaxareten de feneſtra funera Iphidis *proſpicientem* in ſaxum mutaverit.

766 *Anilia*] *Baculum* puta, *canos*, &c. Vide ſupra 655.

771 *Nymphe*] *Pomona.*

Ib. *Mutua vulnera*] Nam & ipſa Vertumni amore cœpit ardere.

772 *Proximus*] *Qui à Proca regnum Albanorum obtinuit.* Amulius enim, pulſo fratre Numitore, ejuſdemq; filio Lauſo perempto, illud invaſit. Is tamen à Remo & Romulo Rheæ ex Marte filiis, quam Numitor genuerat, deniq; fuit interfectus: atq; idem avum ſuum ſolio reddiderunt.

Ib. *Injuſti*] Quippe qui fratrem exturbaverit.

Rexit.

Rexit opes: Numitorq; ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit: teſtiſque Palilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatiuſque, patreſq; Sabini
Bella gerunt: arciſque viâ Tarpeia reclusâ
Dignâ animam pœnâ congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa ſopore
Invadunt: portaſque petunt: quas obice firma
Clauſerat Iliades. Unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula ſenſit;
Et clauſura fuit; niſi quod reſcindere nunquam
Diis licet acta Deûm. Jano loca juncta tenebant
Naïades Auſoniæ gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium, nec Nymphæ juſta petentem
Suſtinuere Deam: venaſque & flumina fontis
Elicuere ſui. Nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter præcluſerat unda.
Lurida ſupponunt fœcundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas,
Viribus his aliiſque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipſis.
Flammifera gemini fumant aſpergine poſtes:

regnum Italiæ: & Numitor ſenex imperio, à quo depulſus erat ab Amulio, iterum, *potitur, beneficio nepotum: & muri urbis ponuntur feſtis Palilibus. Et Tatius & patres Sabini bella movent, & poſt viam arcis apertam* virgo *Tarpeia efflavit animam digno ſupplicio, armis* ſcilicet in eam *injectis. Inde orti Curibus more luporum ſilentium ore retinent vocem, atq; aggrediuntur Romanos ſomno ſuperatos, & eunt ad portas, quas* Romulus *Iliæ filius obſeraverat forti repagulo. Attamen ipſa Juno aperuit unam, neq; ſonum reddidit cardine moto. Sola Venus advertit retinacula valvarum dimota eſſe; atq; fuit obturatura, niſi quod nunquam fas eſt Diis evertere facta* aliorum *Deorum. Naïdes Italicæ obtinebant loca finitima Jani* ſacello *irrigua fonte gelido, petit ab his ſuppetias. Neq; nympha reſtiterunt Deæ poſcenti aqua: atque eduxerunt venas & rivos ſuæ ſcaturiginis. Nondum tamen aditus Jani aperti erant præcluſi, neque aqua impediverat viam. Submittunt igitur pallida ſulfura ſcatenti fonti, atque accendunt venas* illius *ſinuoſas bitumine ardenti, & calor penetravit ad intimos receſſus ſcaturiginis his viribus atque aliis; & aquæ, quæ modo poteratis contendere cum frigiditate Alpina, non ceditis ipſis flammis. Uterque poſtis fumat rore calido;*

NOTÆ.

773 *Nepotum*] *Remi & Romuli.*

774 *Palilibus*] Quæ *Pali Poſtorum Dea* 12 *Calend. Maias* erant dicata: quo die urbis Romæ fundamenta á Remo atque Romulo jacta ſunt. Dicuntur etiam & *Parilia* á partu pecorum.

775 *Tatius*] Sabinorum dux acerrimus, qui propter Sabinarum raptum, graviſſimum bellum Romanis intulit; atque pace facta in regni partem acceptus eſt.

776 *Tarpeia*] Sp. Tarpeii, arcis Romanæ præfecti, fuit filia, quæ hoſtibus arcem prodidit, ornamentis capta quæ illi in ſiniſtris geſtabant: Cum verò ambiguis verbis ea promiſiſſent, ut & fidem datam ſervarent, atque infidam ulciſcerentur, ſcuta pro armillis in illam conjecerunt.

778 *Sati Curibus*] *Sabini*, quorum *Cures* urbs fuit princeps: à qua Romani poſt initam ſocietatem *Quirites* dicti.

781 *Unam*] Janualem tamen Tarpeia virgo recluſit.

687 *Rogat*] *Venus.* Deſcribit Poëta mutationem aquarum frigidarum in calidas. Nam in ipſo prælio cum fugerent Romani, precibus Veneris (aut ut alii ſcribunt, Romuli) aquæ calidæ ſcaturire cœperunt, quibus Sabini prohibiti ſunt ulterius Romanos perſequi

789 *Patentis*] Quod ſignum belli: ut clauſum Jani templum ſignum pacis.

790 *Lurida*] Quæ vapore *luridum colorem* atque *pallidum* efficiunt.

792 *Incendunt*] Quanquam Jano iſta tribuit ipſe Naſo Faſt. 1.

Ib. *Fumante bitumine*] Hoc idem deſcribit primo Faſtorum: niſi quod illic non Nymphis, ſed Jano calefactionem aquarum iſtam tribuit.

794 *Alpino*] Frigidiſſimæ vero ex Alpibus undiquaque ſcatent aquæ.

796 *Gemini*] *Poſtes*, pro templi *portis geminis biſrontis Jani.*

Portaque

Portaq;, nequicquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit præſtructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. Quæ poſtquam Romulus ultro
Obtulit; & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrataque ſuis; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis:
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet: Tatiumque accedere regno.
XVIII. Occiderat Tatius, populiſque æquata duobus,
Romule, jura dabas: poſita cum caſſide Mavors
Talibus affatur Divumq; hominumq; parentem:
Tempus adeſt, genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec præſide pendet ab uno,)
Præmia quæ promiſſa mihi dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præſente Deorum
(Nam memoro memoriq; animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles in cœrula cœli;
Dixiſti. Rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens, & nubibus aëra cœcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit urbem.

& valvæ, fruſtra apertæ ſævis Sabinis, fuerunt obturatæ novo fonte, donec miles Martius capeſſeret arma. Quæ poſtquam Romulus ſponte induxit, & tellus Romana fuit cooperta corporibus & Sabinorum, & indigenarum, atq; gladius ſceleſtus confudit ſanguinem generi cum cruore ſoceri; decernunt tamen bellum pace componere, neque ad internecionem *pugnare; & Tatium recipi in* ſocietatem *regni.*

XVIII. *Tatius obierat, & tu Romule, ponebas leges communes duobus populis: cum Mars, omiſſa galea, talibus alloquitur patrem Deorum atque hominum; Tempus adeſt, pater, (ſiquidem imperium Romanum floret amplo fundamento, neque unum* tantummodo Deum tutelarem habet, quo protegi & defendi poſſit) *pendi mercedem quam mihi & digniſſimo nepoti meo pollicitus es, atq; recipere in cœlum ſublatum ex terris. Tu dixiſti mihi olim in cœtu Deorum (nam in memoria habeo, & pia illa, quæ tu protuliſti, dicta menti meæ tenaciter inhærent.) Unus erit, quem tu, ô Mars evehes in cœlum cœruleum. Promiſſa tua jam abſolve. Omnipotens aſſenſuſeſt: atque obduxit cœlum opacis nebulis, & tremefecit urbem tonitru & fulgure.*

Notæ.

797 *Rigidis*] Illis verò triſtem atque tetricam diſciplinam tribuit Livius, fueruntque morum gravitate atque ſanctitate laudatiſſimi. Cicero illos fortiſſimos, florem Italiæ, atq; adeo Reipublicæ robur appellat.

798 *Martius*] *Romanus:* cui à Romulo *Marte* fato illud nomen.

801 *Strataque ſuis*] Al. *Strata atq; ſuis.*

Ib. *Tatium*] Nam inter reliquas pacis conditiones hoc etiam placuit, ut Tatius una cum Romulo æqua poteſtate paribuſq; legibus regnaret.

803 *Pace*] Quæ Sabinorum interventu his deniq; conditionibus conſtituta eſt, ut relictis ſuis ſedibus novam in urbem hoſtes demigrarent. Tatius una cum Romulo æqua poteſtate, paribuſq; honoribus regnaret.

805 *Occiderat*] Lavinii, cum ad ſolenne ſacrum eo veniſſet, concurſu facto, interfectus eſt, poſtquam annos quatuor pari cum Romulo poteſtate imperaſſet Duobus Romanis, & Sabinis. Liv. 1.

Ib. *Tatius*] A proximis legatorum Laurentium (qui, ad res repetendas miſſi, pulſati fuerant) Lavinii fuit interfectus, cum illuc ad ſolenne ſacrificium profectus eſſet, poſtquam 4 annos cum Romulo regnaſſet.

Ib. *Æquata*] *Inter Romanos & Sabinos.*

807 *Parentem*] *Jovem.*

810 *Nepoti*] Romulo filio meo, tuo nepoti. Recenſetur hæc ἀποθέωσις, 2. Faſt.

813 *Memoro*] *Memini.* Sæpius enim idem ſignificat ac *narro.*

816 *Nubibus*] *Repente cum concionem haberet,* &c. Florus.

817 *Terruit*] Iſtud ex hiſtoriæ fide: ut intelligi poteſt ex loco L. Flori jam citato, leg. *orbem* pro *urbem*, ſed perperam. Ita enim Horat. de Jove, Lib. 1. Od. 2.

----- *Rubente*
Dextera ſacras jaculatus arces
Terruit urbem.

Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixuſque haſtæ, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit: pronumq; per aëra lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palatî:
Reddentemque ſuo jam regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapſum tenues: ceu latâ plumbea fundâ
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cœlo.
Pulchra ſubit facies, & pulvinaribus altis
Dignior, & qualis trabeati forma Quirini.
Flebat, ut amiſſum conjux; cum regia Juno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat: & vacuæ ſua ſic mandata referre.
XIX. O & de Latia, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus; digniſſima tanti
Ante fuiſſe viri, conjux nunc eſſe Quirini;
Siſte tuos fletus: &, ſi tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea (namq; mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt;
Et liquet eſſe Deam,) duc, ô duc, inquit: & offer
Conjugis ora mihi. Quæ ſi modo poſſe videre

Quæ Gradivus cognovit eſſe *indicia ſibi exhibita,* quibus ſibi nunc liceret filium ſuum Romulum *rapere è* terris; *atque innixus haſtæ confidenter conſcendit equos onuſtos temone cruento, & agitavit eos ictu ſcutica; & vectus per declivem aërem, ſubſtitit in extremo cacumine frondoſi Palatini: & ſuſtulit Iliadem dicentem jura regia Quiriti jam ſuo. Corpus morti obnoxium dejectum per ſubtilem aërem, ut pila plumbea impulſa lata funda conſuevit liqueſcere in medio cælo. Vultus exoritur ſplendidior, atq; forma dignior excelſis pulvinaribus, & qualis ſolebat eſſe Quirini, cum trabeam indueret. Uxor illum lugebat tanquam perditum; cum Juno regia jubet Irin deſcendere per ſinuatum callem ad Herſiliam, atque ſic illi vacanti narrare ſua juſſa.*

XIX. *O matrona, honor primarius gentis Latinæ atq; Sabinæ, tantea digniſſima fuiſſe uxor tanti viri, nunc eſſe Quirini, compeſce tuas lachrymas; &, ſi cupis cernere maritum, veni, me ducente, in lucum, qui vireſcit in monte Quirinali, atque umbra ſua obtegit templum regis Romani. Iris obſequitur; atque delapſa in terram per arcus variis coloribus diſtinctos, affatur Herſiliam verbis juſſis. Illa vix erigens oculos facie pudibunda, O Dea, inquit, nam neque poſſum dicere quanam ſis, & conſtat eſſe Deam, duc, ô duc, & mihi oſtenda faciem* mei *mariti, quæ, ſi fata conceſſerint*

NOTÆ.

818 *Rapinæ*] *Romuli ex terris in cœlum aufevendi.*

819 *Cruento*] *Ut bellipotentis Dei eſſe decet.*

820 *Gradivus*] *Mars*, qui ita à *Gradiendo*, vel à *vibrando* quod κραδαίνειν eſt Græcis, dicitur.

821 *Increpuit*] *Inſonuitque flagello* (quo equi verberabantur) dixit Virgil.

822 *Palati*] Jam ſupra, hunc unum eſſe ex collibus Romanis, diximus, Imperatorum ſede olim clariſſimum.

826 *Intabeſcere*] *Liqueſcere atque conſumi.*

827 *Pulvinaribus*] *Lectos* dicit, qui Diis in templis ſternebantur.

828 *Trabeati*] *Trabea induti*; quæ toga fuit multis, inſtar *trabium* tranſverſarum, purpureis auroque intextis faſciis decorata.

830 *Herſiliam*] Hæc Romuli conjux in Diis recenſita *Ora* vel *Hora* dicta eſt, quæ apud Romanos qualis *Hebe* apud Græcos fuit. *Hortam* inſuper appellatam fuiſſe ſcripſit Plutarchus, utpote quæ juvenes ad virtutem & res bene gerendas hortaretur.

Ib. *Curvo*] *Qualis eſt arcus cœleſtis.*

834 *Quirini*] Qui *Romulus* eſt, nomine mutato, poſtquam in Deorum numerum relatus eſſet.

836 *Quirino*] Ubi ipſe *Quirinus* ſeu *Romulus* templum habuit; qui & ipſi colli *Quirinali* nomen dedit.

Fata

Fata ſemel dederint; cœlum aſpectaſſe fatebor.
Nec mora; Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi ſidus ab æthere lapſum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſidere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat; Oramque vocat. Quæ nunc Dea juncta Quirino eſt.

aſpicere tantum ſemel, agnoſcam vidiſſe cœlum. Et ſine cunctatione proficiſcitur in montem Romuleum cum virgine Thaumantea. Ibi ſtella ex cœli demiſſa cecidit in terram, à cujus igne coma Herſiliæ incenſa receſſit in cœlum cum ſtella. Ædificator urbis Roma hanc excipit manibus notis, atque ſimul mutat antiquum nomen cum corpore, & appellat Oram, quæ Dea uxor eſt nunc Quirini.

NOTÆ.

845 *Romuleos*] Quos dixit *Quirinos* ſupra 836.

Ib. *Thaumantea*] *Iris* eſt *Thaumantis* filia, Junonis addicta miniſteriis.

846 *Colles*] Collem Quirinalem.

847 *A cujus lumine*] Cujus hoc ſidus fuit? Certè non ſolum Herſiliæ crinem incendit, verum etiam ſecum totum in cœlum rapuit. Non igitur in terris Romulum ſed in cœlo vidit, ubi & corpus adeptum eſt immortalitatem, & nomen ejus mutatum.

851 *Mutat*] Aliam mortalium linguam à lingua Deorum voluerunt Poetæ. Ut Hom. Il. α.

Ὃν βροτοὶ μὲν καλέουσι Θοὸν, ἄνδρες δέ τε πάντες
Αἴγαιον, &c.

Noſter lib. 11. *Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus Nominat.*

Ib. *Juncta Quirino*] Nam *Ora* in templo Romuli colebatur.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER XV.

ARGUMENTUM.

SEcutus eſt Numa: qui cum de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuiſſe commutatos comperit. Et Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus diſputantem audivit. Mortuum deinde Numam deſiens Ægeria, nec Hippolyti, qui ſuas ipſi converſiones proponebat, conſolatium admittens, in fontem liqueſcit. Id quod non minus fuit mirandum, quam, quod Romuli lancea arbor, aut cippus factus eſt cornutus. Julius Cæſar denique in ſtellam poſt mortem commutatus fuit.

I. QUæritur interea, qui tantæ pondera molis
Suſtineat, tantoq; queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum prænuncia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci 5
Concipit; & quæ ſit rerum natura requirit.
Hujus amor curæ, patria Curibuſque relictis,

INTERPRETATIO.

I. *Quæritur interea, quis ferat onus tanti imperii, & poſſit ſuccedere tanto regi. Fama prænuncia veri addicit Numam* juſtitia & integritate *nobilem imperio. Ille non eſt contentus ſcire ceremonias gentis Sabinæ: mens illius perſpicax ad altiora aſpirat, atque exquirit, quæ ſit natura rerum. Cupiditas hujus ſtudii fecit, ut patria & Curibus defertis,*

NOTÆ.

4 *Numam*] Fuit Numa Pompilius ultro à Romanis petitus ob inclytam religionem, qui eo denique ferocem populum redegit, ut, quod vi & injuria occupaverat imperium, religione atque juſtitia gubernaret.

5 *Ritus*] *Sacra, ceremonias*, omnemque *Deorum cultum* docuit.

7 *Curibus*] Vid. lib. 14. 778.

Fecit,

Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic è ſenioribus unus
Rettulit Indigenis, veteris non inſcius ævi:
Dives ab Oceano bobus Jove natus Iberis
Littora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: &, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe; & requie longum relevaſſe laborem;
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dîs acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur: Patrias, age, deſere ſedes:
I, pete diverſi lapidoſas Æſaris undas.
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea, diſcedunt pariter ſomnuſque Deuſque.
Surgit Alemonides; tacitaque recentia mente
Viſa refert; pugnatque diu ſententia ſecum
Numen abire jubet; prohibent diſcedere leges:
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox:
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere;
Et, niſi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat

proficiſceretur ad urbem hoſpitis Herculei. Atque unus ex ſenioribus inde ortis non ignarus hiſtoriarum *præterita ætatis, ſic edocuit* eum *ſciſcitantem quiſnam conditor ſtatuiſſet urbem Græcam in littoribus Italis. Filius Jovis opulentus Tauris Hiſpanis, dicitur perveniſſe ad littora Lacinia felici curſu ab Oceano; atque, armento vagante per tenera gramina, ipſe ſubiiſſe domum hoſpitalem magni Crotonis; & reſpiraſſe a longi* itineris *fatigatione per quietem, & abiens ſic dixiſſe, hic erit locus urbis ætate nepotum: atque ejus promiſſa fuerunt certa. Nam fuit quidam Myſcelus filius Alemonis Argivi, qui ſuæ ætatis* hominibus *Diis erat gratiſſimus. Hercules ſuperſtratus* ita *hunc affatur oppreſſum alto ſomno; Agedum, relinque domum patriam, proficiſcere, concede ad undas ſaxeas Æſaris* hinc longe *remoti: atque, niſi obſequutus ſit, minitatur plurima atque reformidanda. Poſt ea ſopor atque Deus ſimul abeunt. Alemonides ſurgit, atque*

apud ſe revolvit nova ſomnia, & conſilium diu incertum eſt. Deus hortatur diſcedere, leges non ſinunt proficiſci; atque mors eſt dictum ſupplicium ei, qui cupit migrare è ſolo nativo. Sol ſplendidus condiderat caput lucidum in Oceano, & nox obſcuriſſima exerat caput ſtellatum, cum idem Deus viſus eſt aſſiſtere, atque eadem monere, &, niſi obſequutus ſit, minari plura & duriora. Pertimuit: atque ſtatuebat pariter transvehere rem patriam

NOTÆ.

8 *Hoſpitis*] *Crotonem* dicit, qui, non Herculem tantum ex Hiſpania redeuntem hoſpitio excepit, ſed inſuper *Croton* urbi nomen dedit, in qua Pythagoras Philoſophus maximus docuit. Illius audiendi cauſa Numam Crotonem conceſſiſſe finxit Poeta, ut fabulas ſuas conſueret: cum tamen Phythagoram, Servio Tullio regnante, 100 amplius poſt annos vixiſſe ſatis conſtat.

12 *Iberis*] *Hiſpanis:* quos inde, Geryone interfecto, abegerat *Jove natus* Hercules.

13 *Lacinia*] Quæ à *Lacinio* promontorio Italiæ, non longe à *Crotone*, inter Tarentinum & Scyllacium ſinum, nomen habuerunt: ſicut & ipſum promontorium à *Lacinio* latrone ibi ab Hercule mactato ſuum deſumpſit.

22 *Claviger.*] *Herculem* dicit, qui ſine *clava* & *leonis pelle* vix uſpiam invenitur.

23 *Diverſi*] Longe hinc ab Argis diſtantis.

Ib *Æſaris*] Qui fluvius eſt parvus admodum magnæ Græciæ in Calabria ulteriore, Crotone in Ionium mare defluens.

26 *Alemonides*] *Myſcelus*, filius Alemonis.

27 *Refert.*] *Volutat, agitat, cogitatione & animo revolvit.* Alibi etiam in eodum ſenſu verbum *referre* uſurpat Ovidius.

30 *Oceano.*] Ut videtur oculis.

31 *Sidereum.*] Quia noctu ſidera apparent.

In

In ſedes penetrale novas; fit murmur in urbe:
Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta eſt
Cauſſa prior, crimenque patet ſine teſte probatum,
Squallidus ad Superos tollens reus ora manuſque,
O cui jus cœli bis ſex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpæ.
Nunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos;
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventiſque faventibus æquor
Navigat Ionium; Lacedæmoniumq; Tarentum
Præterit, & Sybarin, Salentinumque Neæthum,
Thurinoſque ſinus, Temeſenque, & Iapygis arva.
Vixque pererratis quæ ſpectant littora terris,
Invenit Æſarei fatalia fluminis ora:

in novam habitationem. Rumor ſpargitur per urbem, & arceſſitur reus legum contemptarum. Cumque cauſſa primo eſſet dicta, & crimen compertum eſt probatum ſine teſte, reus ſqualore obductus erigens manus atque faciem ad Deos, O, ait, tu *cui duodecim labores aperuerunt viam ad cœlum, ades in auxilium, nam tu es mihi cauſa* hujuſce *facinoris. Mos erat priſcus albis atque nigris calculis, his damnare reos, illis liberare à crimine. Nunc etiam ſententia luctuoſa ſic lata eſt; & omnes lapilli nigri deponuntur in triſtem urnam. Quæ inverſa ſtatim atque reddidit calculos recenſendos, color omnium eſt verſus ex atro in candidum: & ſententia facta alba beneficio Herculis liberavit Alemonidem. Ille agit gratias patri Amphitryoniadæ, & ventis ſecundis trajicit mare Ionium, & præternavigat Tarentum Lacedæmonium, & Sybarin, & Neæthum Salentinum, & ſinus Thurinos, & Temeſen, & agros Japygis: atque terris ægre præteritis quæ ſunt verſus littus, reperit oſtia fatalia fluvii Æſaris;*

NOTÆ.

36 *Penetrale*] Hoc eſt, *Deos Penates, & quicquid interioribus domus partibus chariſſimum haberet.* Metonymia eſt.

37 *Cauſſa prior*] i. e. *Accuſatio:* ut *defenſio* fuerit *cauſa poſterior.*

Ib. *Sine teſte*] Quia vir bonus ultro confeſſus eſt ſe commigrare decreviſſe.

38 *Squallidus*] Munditiarum negligentes ſunt, qui lugent.

39 *Bis ſex*] Duodecim illos Herculis decantatiſſimos labores in ſuperioribus vidimus. Lib. 9. 183.

40 *Nam tu*] Nam tu mihi perſuaſiſti ut commigrarem.

47 *Candida*] *Ex candidis calculis.*

49 *Amphitryoniadæ*] *Herculi*; qui quidem Jovis filius, ſed ex Alcmena, quæ Amphitryonem Thebanum maritum legitimum habuit.

50 *Ionium*] Quod ex Græcia in Italiam tendenti transfretandum fuit.

Ib. *Tarentum*] Urbs eſt antiquiſſima Salentinorum in Calabria citeriore, à Tara Neptuni filio ædificata, à Partheniis vero, Lacedæmoniorum duce Phalanto, amplificata; unde vocat Lacedæmonium.

51 *Sybarin*] Hæc olim potentiſſima fuit in ſinu Tarentino civitas, incolarum deliciis etiam famoſa, quam Crotoniatæ deleverunt. Reſtituta ab indigenis *Thurium* dicta eſt, quæ denique exciſa hodie in ruinis jacet; niſi forte vicus quidam quem vulgo dicunt, *La terre Brodogneto* eſt ex ejus ruderibus.

Ib. *Neæthum*] Fluvius eſt Salentinorum, non longe à Crotone.

52 *Thurinos*] *Thurium* urbs eſt Calabriæ, quæ & *Thuria* & *Thurion* dicta eſt, à Thuria fonte.

Ib. *Temeſen*] Urbs item Calabriæ ab Auſonibus condita, mox ab Ætolis, qui cum Thoante ad eam Italiæ partem appulſi fuerunt, occupata; atque inde iterum à Brutiis.

Ib. *Iapygis*] Fuit *Japyx* Dædali filius, qui *Japygia* Calabriæ urbi, *Japygio* promontorio, immo & Calabriæ ipſi, *Japygia* nomen dedit.

54 *Fatalia*] *Herculis admonitu tanquam fato præſtituta.*

54 *Ora*] *Oſtia* dicit, quibus maria ſubit.

Nec

Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus. Juſſaque ibi mœnia terrâ
Condidit; & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certâ primordia famâ
Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus urbis.
II. Vir fuit hic ortu Samius; ſed fugerat una
Et Samon & dominos; odioque tyrannidis exul
Sponte erat. Iſque, licet cœli regione remotos,
Mente Deos adiit: &, quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cumq; animo, & vigili penſpexerat omnia cura;
In medium diſcenda dabat: cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſſas, & quid natura, docebat:
Quid Deus: unde nives: quæ fulminis eſſet origo:
Jupiter, an venti, diſcuſſa nube tonarent:
Quid quateret terras: qua ſidera lege mearent;
Et quodcumque latet. Primuſque animalia menſis
Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita verbis.
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges: ſunt deducentia ramos

neq; hinc longe ſepulchrum, ſub quo terra ſervabat oſſa ſacra Crotonis: & ibi poſuit urbem in ſolo ab Hercule præfinito: & nomen ſepulti addixit urbi. Certum erat indubitata fama talia eſſe initia loci, atque urbis conditæ in finibus Italis.

II. *Illic vir fuit Samius origine; ſed pariter vitaverat & Samon & tyrannos: atque odio injuſtæ dominationis ultro erat profugus: & ingenio acceſſit ad Deos diſſitos à mortalibus ſpatio cœli; atque inveſtigavit contemplatione mentis, quæ natura occultabat ab intelligentia humana. Et poſtquam penitus cognoverat omnia mente, & cura aſſidua, proferebat cognoſcenda palam, & indicabat turbæ tacitæ atque miranti dicta, principia vaſti orbis, & cauſſas rerum, & quid natura, quid Deus eſſet: unde nives generarentur; quæ eſſet cauſſa fulminis, an Jupiter, an venti tonitrua cierent nube diſrupta; quid concuteret ſolum; qua lege aſtra moverentur; & quicquid cæteris hominibus eſt incognitum. Atque is primus prohibuit admovere animantia menſis: primus inſuper aperuit os hujuſmodi vocibus eruditis quidem, ſed non etiam fide receptis: Nolite, homines, inquinare corpora epulis ſceleſtis,*

NOTÆ.

57 *Tumulati*] *Crotonis*, à quo urbs *Croto* dicta eſt.

60 *Hic*] *Crotoni*, quo ſe contulit Numa Pompilius, ut Pythagoram audiret.

Ib. *Samius*] *Samo* Icarii maris inſula contra Epheſum oriundus: namque ea fuit Pythagoræ patria. Quanquam alii aliter.

61 *Dominos*] Qualis erat Polycrates ille Samius.

66 *Silentum*] Quinquennale fuiſſe ſilentium à Pythagora diſcipulis ſuis præſcriptum voluerunt: quanquam aliud aliis, æſtimata cujuſque ſolertia, non minus tamen biennii fuiſſe ſcripſit Gellius.

67 *Primordia*] Unde *ortus*, quænam inſuper ejus elementa. De quibus Phyſici.

70 *Jupiter an venti*] Alii enim *Tonitru* eſſe aiunt aeris vehementem ſtrepitum: alii autem eruptionem ventorum effracta nube cum maximo impetu coeuntium.

71 *Quateret*] Terræ motus ex ſubterraneis flatibus, qui illius latera pulſant, voluerunt, equidem: caterum plurima ſunt adhuc in hoc argumento, quæ prolixioni diſquiſitione indigent.

Ib. *Mearent*] Id eſt, Quis & *qualis eſſet curſus aſtrorum*: quorum omnium cognitio ſpectat ad Mathematicos.

72 *Quodcumque latet*] Ne ita accipias, quaſi omnia cognoſcere ſe Pythagoras profeſſus ſit. Illa tantum intelligenda ſunt per iſtud *Quodcumque*, quæ ipſe docebat alioqui hominibus incognita.

Ib. *Latet*] Ex eo quod abdita Naturæ in lucem proferret Pythagoras, in tanto fuit honore, ut Dei vocem audire Diſcipuli ejus exiſtimarent. Atque etiamſi nullam dictorum rationem reddidiſſet, maximam adhiberent fidem; rogatique alicujus dicti rationem, reſponderent Αὐτὸς ἔφη. *Ipſe dixit.*

75 *Parcite*] Hæc oratio ex Empedocle, qui Pythagoræ dogmata carminibus complexus eſt, videtur eſſe deſumpta. Vid. orationes duas Περὶ Σαρκοφαγίας, quæ Plutarcho aſcribuntur.

Pondere

Pondere poma ſuo, tumidæque in vitibus uvæ;
Sunt herbæ dulces; ſunt, quæ miteſcere flamma,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit: atq; epulas ſine cæde & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant jejunia; nec tamen omnes:
Quippe equus, & pecudes, armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumq; ferumq;,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumq; lupis urſi dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu quantum ſcelus eſt, in viſcera viſcera condi,
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus;
Alteriuſque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere ſævo
Vulnera dente juvat, rituſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
III. Tunc & aves tutas movere per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo.
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit (quiſquis fuit ille virorum,)
Corporeaſq; dapes avidam demerſit in alvum;
Fecit iter ſceleri: primaque è cæde ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum.
Idque ſatis fuerat: noſtrumque petentia letum

Sunt fruges, ſunt poma curvantia ramos ſua gravitate; atque racemi ſucco pleni in vitibus: ſunt olera mitia; ſunt quæ poſſint fieri dulciora igne, atque emolliri: neque lac vobis tollitur, neque mel fragrans flore thymi. Terra benigniſſima præbet opes ſuas & cibos dulces; & ſubminiſtrat delicias ſine nece & cruore. Feræ leniunt famem carnibus; neque tamen omnes. Namque equi & greges & armenta veſcuntur herbis. At tigres Armeniæ, & cruenti leones, & urſi cum lupis, quibus indoles eſt crudelis & ſæva, amant epulas cum ſanguine. Heu! quantum eſt neſas præcordia devolvi in præcordia, & corpus famelicum pingueſcere corpore devorato, & animantem vitam ducere morte alterius animantis! Nimirum in tanta copia, quam terra benigniſſima matrum profert, nihil tibi placet, quam conterere crudeli dente cæſorum animalium *carnes, atque imitari mores Cyclopum? neque poteris ſedare famem rapacis & incontinentis abdominis, niſi pernicie alterius? At illa priſca ætas, quam Auream appellavimus, beata fuit fructibus arborum, & graminibus quæ terra alit; neque infecit ora ſanguine.*

III. *Tunc & alites agitaverunt alas ſine periculo per aërem; & lepus intrepidus vagatus eſt per campos medios; neque ſua credulitas corripuerat piſcem hamo; omnia erant ſine dolis, & pace abundantia, nullam fraudem metuentia. Poſtquam pravus auctor (quiſquis ille fuit hominum) invidit* facilitati *vivendi, atque devolvit in abdomen voraginoſum epulas ex corpore &* carne confectas, *aperuit viam crimini; atque credam ferrum infectum ſanguine tepuiſſe ex prima nece ferarum. Idque ſatis fuerat; & agnoſcimus animalia*

NOTÆ.

86 *Armeniæ*] Hæc ampla Aſiæ regio, ubi ſæviſſimi Leones naſcebantur.

93 *Cyclopum*] Ἀνθρωποφάγων: Quos lib. 14. 205. vidimus.

101 *Piſcem*] Quin & piſcium eſum interdixit ſuis Pythagoras: vel quod ſilentii cultores ſint (quod ipſe divinum exiſtimabat, ut habet Athenæus 5. 16.) vel à Pherecyde de Syro habuit. Piſces enim inter numina venerantur Syri.

105 *Corporeas*] Omnes dapes ſunt corporeæ, ſed per corporeas hic σαρκικὰς intelligit, *carneas dapes.*

Corpora

Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori; quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper morſa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. Nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis, oves, placidum pecus, inq; tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis; vitâque magis, quam morte juvatis.
Quid meruere boves, animal ſine fraude doliſque,
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modo pondere aratri,
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri; numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima formâ,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis & auro,
Siſtitur ante aras: auditque ignara precantem:
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges; percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida præviſos forſitan unda.

inſidiantia noſtræ vitæ interfecta eſſe illibata pietate. Verum licet interficienda fuerint, comedenda tamen non item. Inde ſcelus latius graſſatum eſt; & porcus creditur dignus fuiſſe qui mactaretur prima victima, quod evelleret ſegetem curvo roſtro, atque ſubverteret ſpem anni. Caper agitur jugulandus ad altaria Bacchi vindicis, vite corroſa. Et *ſuum facinus merito obſuit* illis *ambobus. Quid* verò *admiſiſtis, oves, mite pecus, atque creatum ad homines à* frigore *ſervandos, quæ portatis lac ſuaviſſimum in ubere diſtento? quæ nobis offertis lanas veſtras in molles veſtes, atque plus prodeſtis vita quam morte. Quid admiſerunt boves, animal ſine fraude atque inſidiis, innoxium, ſimplex, factum ad ferendos labores? Ille denique eſt ingratus, neque dignus dono frugum, qui potuit jugulare ſuum agricolam, detracto modo onere curvi aratri; qui afflixit bipenni illam cervicem tritam labore, qua toties proſciderat durum agrum,* atque *collegerat tot meſſes.*

Neque ſatis eſt, quod ejuſmodi ſcelus patratur; ipſos Deos auctores fecerunt facinoris; atque arbitrantur Potentiam cœleſtem delectari nece taurı laborioſi. Hoſtia ſine vitio & morbo *& excellentiſſima ſpecie (nam obeſt gratum fuiſſe) decora vittis aureis ſiſtitur ad altaria; atque neſcia audit orantem, & videt farra, quæ coluit, ſpargi in ſuam frontem inter cornua, &* vulnere *afflicta tingit cruore cultros forte ante conſpectos in aqua liquida.*

NOTÆ.

109 *Corpora*] *Feras* intelligit hominibus infeſtas.

111 *Et prima*] *Prima Ceres avida gaviſa eſt ſanguine porcæ*, &c. 1. Faſt.

Ib. *Longius*] Quia à feris ad cicurum animalium cædem, deinde & hominum ſtrages deventum eſt.

113 *Spem*] Namque erutis ſeminibus nulla *ſperanda* meſſis.

116 *Quid*] De hac Pythagoræ abſtinentia vid. Jamblicum cap. 24. Laertium in vita Pythagoræ lib. 8 Luciani ſomnium, &c.

124 *Ruricolam*] *Bovem.*

125 *Renovaverat*] *Renovari* verò videtur ager, qui per culturam atq; aratrum ad recipienda nova ſemina apparatur.

128 *Inſcripſere*] Quin & Diis invidiam fecere; eos in partem prædæ, nidorem victimarum adſciſcentes.

131 *Placuiſſe*] Non enim niſi eximiæ lectæque aris admoventur hoſtiæ.

Ib. *Vittis*] Victimæ ornabantur vittis aureis, cornua etiam deaurata habuerunt.

134 *Fruges*] Salſas fruges, molam, farinam ſale miſtam, qua frons Victimæ, focus, & cultri aſpergebantur.

135 *Unda*] Aqua in ſacris adhibita, & per pelves diſpoſita. *An quia præviſos in aqua timet hoſtia cultros?* 1. lib. Faſt.

Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt; menteſque Deûm ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus ô mortale? quod, oro,
Ne facite; & monitis animos advertite noſtris.
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Rite Deum: Delphoſque meos, ipſumq; recludam
Æthera; & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
Quæque diu latuere, canam. Juvat ire per alta
Aſtra; juvat, terris & inerti ſede relictis,
Nube vehi; validique humeris inſiſtere Atlantis:
Palanteſq; animos paſſim, ac rationis egentes,
Deſpectare procul, trepidoſque obitumq; timentes
Sic exhortari; ſeriemque evolvere fati.
III. O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falſique piacula mundi?
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque, priore relicta
Sede, novis domibus habitant vivuntque receptæ.

Continuo inſpiciunt fibras extractas ex pectore viventi, & quærunt voluntatem Deorum in illis. Unde homini tantum deſiderium epularum prohibitarum? Non veremini carnibus *veſci, ô gens morti obnoxia? quod precor ne facite, & attentas præbete mentes noſtris præceptis. Et cum ſaucibus admovebitis artus taurorum mactatorum, cognoſcite & ſentite vos comedere veſtros agricolas. Et quandoquidem Deus os* meum *agitat, ſequar ſedulo Deum os agitantem, & edicam mea oracula, atque aperiam ipſum cœlum, & recludam ſententiam mentis divinæ. Cantabo magna, neque perſpecta animo priorum, & quæ diu incognita fuerunt. Placet ferri per excelſa ſidera; placet, terris & pigra habitatione deſtituta, nubes aſcendere atque inniti humeris fortis Atlantis; & procul à cœlo deorum ſpectare mentes paſſim errantes, & experies rationis, & ſic admonere timidos, & metuentes mortem, & aperire ordinem fati.*

III. *O gens ſtupefacta pavore leti frigidi, quamobrem metuitis ſtygem, quamobrem caliginem, quamobrem nomina inania, argumentum poetarum & piacula mundi ficti? Ne exiſtimetis corpora poſſe pati ulla mala, ſeu pyra deripuerit ea igne, ſeu vetuſtas corruptione. Animæ non moriuntur, & ſemper priore habitatione omiſſa recipiuntur novis corporibus, & receptæ vita fruuntur.*

NOTÆ.

136 *Fibras*] *Cordis & jecoris* præſertim *extrema* eo nomine appellantur, quæ aruſpices ad exquirendam Deorum voluntatem inſpicere conſueverant.

137 *Inſpiciunt*] Inde *Haruſpices* dicti ſunt ab *Harugis* (i. e.) victimis inſpiciendis.

129 *Veſci*] Pro *carnibus veſci* ſimpliciter *veſci* poſuit.

143 *Deus*] Apollo me hortatur, ut loquar.

144 *Delphos*] Delphi urbs Phocidis in Achaia, Apollinis *oraculis* clariſſima, quæ hic pro iis ponitur.

139 *Atlantis*] Qui Mauritaniæ rex, ideo dictus *cœlum ſuſtinere humeris*, quod *Aſtrologus* fuerit eximius.

154 *Styga*] Pro *Inferis* poſuit eam paludem, de qua jam toties.

155. *Vatum.*] Id eſt, *Poetarum, quibus quid libet mentiri conceſſum.*

Ib. *Piacula.*] Apud manes *expiari* crimina in ſuperis commiſſa credebant.

Qua quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.
Virgil.

156 *Tabe*] Paulatim enim *diſſolvuntur* & quodammodo *liqueſcunt* inanimata corpora.

157 *Non ulla*] Namque anima eſt quæ ſenſus & cognitionis eſt capax.

159 *Domibus*] Intelligitur commigratio animarum de corpore in corpus, ſeu μετεμψύχωσις, quam ab Ægyptis mutuatus erat Pythagoras.

Ipſe

Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram; cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ geſtamina noſtræ
Nuper Abanteis templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoſlibet occupat artus
Spiritus: èque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter; nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem,
Sed tamen ipſa eadem eſt: animâ ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt; omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu
Non ſecus ac flumen. Neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitur undâ,

Ego ipſe, nam recordor, eram Euphorbus Panthi filius tempore belli Trojani, in cujus pectore adverſo valida haſta minoris Atridæ olim infixa eſt. Agnovi nuper clypeum, quem noſtra ſiniſtra geſtabat, apud Argos Abanteos in fano Junonis. Cuncta mutantur: nihil perit. Anima vagatur, & illinc huc fertur, hinc illuc, & invadit qualibet membra, atque tranſit ex feris in corpora humana, & noſtra viciſſim *in feras; neque unquam moritur. Atque ut cera mollis fingitur novis figuris, neque perſtat ut fuerat, neque retinet eaſdem ſpecies, verum tamen ipſa eſt eadem; ita doceo animam eſſe ſemper eandem, ſed tranſire in diverſas figuras. Adeoque ne pietas ſit ſuperata deſiderio alvi, nolite, prædico, ejicere animas cognatorum* veſtrorum, *nece horrenda; neque ſanguis nutriatur ſanguine. Et quandoquidem verſor in profundiſſimo mari, atque pandi lintea plena ventis, nihil eſt in toto mundo, quod* ſtabile *permaneat. Omnia labuntur atque omnis ſpecies fluxa &* mutabilis *de* novo *fingitur. Ipſa etiam tempora fluunt motu continuo perinde ac flumen; neque enim flumen, nec levis hora poteſt ſtare; ſed quemadmodum fluctus pulſatur fluctu,*

Notæ.

160 *Ipſe ego*] Primum ſe Æthaliden fuiſſe memorabat; ſecundo Euphorbum, quod teſtatus eſt, agnito ſcuto ſuo ſuſpenſo inter alia ſpolia, in Junonis Argivæ templo; tertio, Hermotimum; quarto, Pyrrhum; quinto, Pythagoram. Hoc habuit ex munere Mercurii, tum ut vivens, tum mortuus, omnium quæ contingerent, memoriam teneret, Laert. in vita Pythag.

162 *Minoris*] *Menelai*, cujus major frater fuit *Agamemnon*: atque ille Menelaus Euphorbum Iliad. 16. peremiſſe dicitur.

161 *Abantes*] Ab *Abante* rege, qui Argis clariſſima Peloponneſi urbe imperavit. Populi inſuper *Abantes* ab Herodoto Iones inter & Achivos memorantur.

Ib. *Templo*] Stadia quindecim Mycenis diſtare hoc Junonis templum affirmat Pauſanias in Corinthiacis; cujus inter alia donaria hunc etiam clypeum Argis celebratiſſimum, ut ex Hygini 273. fabula patet, nominatim recenſet.

165 *Interit*] Ex ſententia veterum omnium Philoſophorum, qui cenſuerunt omnia quidem reſolvi poſſe in quatuor *elementa* vel *materiam primam*; in *nihilum* vero redigi non poſſe.

171 *Eadem*] *Quoad ſubſtantiam*; quæ quanquam varias *qualitates* & formas ſuſcipiat, ipſa non mutatur.

Ib. *Sic*] De Terra, aut communioribus elementis iſtud dici poteſt; fueritque comparatio elegans. Ad Spiritus ſeu Animas, quæ individuam ſuam formam habent, aut formæ ſunt, ſi transferas, ridicula eſt.

173 *Ergo*] Abſtinendum ab animatis ſuaſit propter tranſmigrationem animarum.

176 *Æquore*] Id eſt, *De maximis atque abditiſſimis Naturæ myſteriis ſermo indicit.*

177 *Quod perſtet*] Quod permaneat, & à mutatione ſit alienum.

179 *Tempora*] Nihil aliud ſunt quam Res ipſæ, aut earum inter ſe durandi ſpatium.

Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterq; ſequuntur:
Et nova ſunt ſemper. Nam quod fuit ante, relictum eſt;
Fitque, quod haud fuerat: momentaque cuncta novantur.
Cernis & emerſas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cœlo, cum laſſa quiete
Cuncta jacent media, cumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſumq; alius, cum prævia luci
Tradendum Phœbo, Pallantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terrâ cum tollitur imâ,
Mane rubet: terrâque rubet cum conditur imâ.
Candidus in ſummo eſt; melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt unquam: ſemperq; hodierna ſequente:
Si creſcit, minor eſt; major, ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſuccedere quatuor annum
Aſpicis ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo
Vere novo eſt. Tunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt; & ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Æſtatem, poſt Ver, robuſtior Annus:

& prior premitur ſequenti, atque premit antecedentem, ſic etiam tempora dilabuntur, ſic etiam ſequuntur, & ſemper ſunt nova. Nam quod fuit antea, eſt omiſſum; & oritur quod non fuerat: & omnia momenta renovantur. Vides etiam noctes ex tenebris eductas in diem erumpere, & hanc puram ſolis lucem caliginoſa nocte obſcurari. Neq; color eſt idem cœlo, cum omnia defeſſa ſtrata ſunt nocte media, & cum Lucifer ſplendidus prodit equis candidis; rurſumque alius, cum Pallantias antecedens diem, colore rubicundo tinget mundum committendum Soli. Ipſe orbis Dei, cum tollitur a terra infima rubet mane, atque rubet cum conditur terra infima. In cœli ſummitate eſt albus; quia illic natura atheris eſt melior, & procul fugit commercia telluris. Neq; figura Lunæ nocturna poteſt unquam eſſe eadem aut æqualis: & hodierna eſt ſemper minor ſequenti, ſi creſcit; major, ſi decreſcit. Quid? annon vides annum, præbentem imaginem noſtræ vitæ, dividi in quatuor partes? Nam vere novo eſt mollis & lactens, atque ſimillimus ætati pueri. Tunc herba florens, & deſtituta viribus eſt tumida ſuccorum copia *& infirma, & ſpe recreat colonum. Tunc omnia florent, & dulcis campus videt coloribus florum; neque adhuc ulla eſt potentia in foliis. Annus firmior concedit in Æſtatem à Vere;*

Notæ.

189 *Lucifer*] Stella eſt Veneris, quæ etiam *Phoſphorus* dicitur, ideo *albis equis* vecta, quod Solis ortum præcedat. Cum autem ejus occaſum ſubſequitur, *Heſperus* appellatur.

191 *Tradendum*] *Ut radiis ſuis illum colluſtret.*

Ib. *Pallantias*] *Aurora* eſt *Pallantis* Gigantis filia.

192 *Dei Clypeus*] *Solis orbis*, qui *clypei* inſtar nobis *rotundus* videtur. Sed vox hæc non ſatis competit ſolis magnitudini.

194 *Quod*] Veram hujus rei cauſſam pete ex Phyſicis.

196 *Dianæ*] *Lunæ*, quæ nunquam eodem permanet vultu, creſcit ſemper aut decreſcit.

198 *Contrahit*] *Minuit*; quod ex oppoſita voce *creſcit* intelligitur.

200 *Ætatis*] *Annum ætates hominis referre* ſcribit: nam ut quatuor ſunt anni partes, ita ex Pythagoræ ſententia, quatuor ſunt hominis ætates. *Pueritia*, quæ 20 annos implet: *Adoleſcentia*, 20. *Juventus* 20. *Senectus* 20.

206 *Annus*] Pro *anni parte*, *æſtate* ſcilicet: quomodo & loquutus eſt Horatius.

Fitque

Fitque valens juvenis. Neque enim robuſtior ætas
Ulla, nec uberior; nec, quæ magis æſtuet, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ
Maturus, mitiſq; inter juvenemq; ſenemque; 210
Temperie medius, ſparſis per tempora canis.
Inde ſenilis Hyems tremulo venit horrida paſſu;
Aut ſpoliata ſuos, aut, quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieq; ſine ulla,
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſve, ſumuſve, 215
Cras erimus. Fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Speſq; hominum primæ materna habitavimus alvo,
Artifices Natura manus admovit: & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit; èque domo vacuas emiſit in auras. 220
Editus in lucem jacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituq; tulit ſua membra ferarum:
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit; ſpatiumq; juventæ 225
Tranſit: & emeritis medii quoq; temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive ſenectæ.
Subruit hæc ævi demoliturque prioris
Robora: fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidorum mole tororum 230
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in ſpeculo rugas aſpexit aniles,

atque ſit forti & robuſto juveni ſimilis: neque enim ulla ætas firmior, nec fortilior; neque ulla eſt, quæ magis ferveat. Autumnus maturus, omiſſo ardore juventutis, atque inter juvenem & ſenem lenitatem quandam ſervans, medius temperie, canis ſparſis per tempora, hunc ſequitur. Tum Hyems ſenilis & aſpera, vel deſtituta ſuis comis, vel albas habens quas gerit, ſuccedit greſſu tremulo. Noſtrûm etiam ipſorum corpora mutantur ſemper ſine ulla intermiſſione; neque erimus cras, quod fuimus, aut nunc ſumus; fuit illud tempus, quo ſemina duntaxat aut ſpes prima hominum manſimus, in utero materno. Natura adhibuit manus doctas; neque paſſa eſt corpora abdita in utero gravidæ matris torqueri; atque eduxit domo in ſpatioſum aërem, infans eductus in lucem jacuit ſine viribus: mox quadrupedis inſtar proceſſit, & promovit ſuos artus more brutorum; atque paulatim tremens & nondum certo poplite conſtitit, nervis ſuſtentatis aliquo adminiculo, poſtea fortis & celer fuit, & pervadit ſpatium juventutis; atque annis etiam medii temporis prateritis, labitur per devexum callem caducæ ſenectutis. Hæc frangit atque evertit vires ætatis præcedentis: atque Milon ſenex lachrymatur, cum videt illos lacertos, qui fuerant pares Herculeis ſoliditate firmorum tororum, pendere exhauſtos & flaccidos. Lachrymatur etiam Tyndaris, ſimul ac vidit rugas aniles in ſpeculo;

NOTÆ.

208 *Æſtuet*] Ex diverſis cupiditatibus, itemque ſanguinis calore & copia maxime *fervent* juvenes.

211 *Canis*] Qui ad ſenectutem vergentes occupant: Hinc autem plurimos loquendi modos derivaverunt, qui *nives in caput, glaciem in ſanguinem*, atque alia ejus generis induxerunt.

217 *Alvo*] Pro utero poſuit, qui et *Loci matrix* ab imperitis dicitur, cum potius *fœminam* fœtus gratia comparatam ſignificet, quo ſenſu Columella de gallinis; *Octies anno pullos educat, ſi eſt bona matrix.*

220 *Domo*] *Utero.*

222 *Quadrupes*] *Reptans:* videtur que alluſum ad Sphingis ænigma.

Qui quadrupes foret, & bipes, & tripes unus & idem.

224 *Conamine.*] *Seperaſtro* puta, aut ejuſmodi adminiculo.

227 *Declive*] Deorſum vergens ſc. ad mortem, perinde ut Sol, cum ad occaſum tendit; proinde & *ſenectam occiduam* dixit; quod ea ultima ſit ætatum hominis, perinde ut occidens, ultima meta curſus ſolaris.

229 *Milon*] Athleta fuit Crotoniata tantis viribus, ut nudæ dextræ uno ictu taurum interfeciſſe tradatur; humeriſque per ſtadium ſine fatigatione portaſſe. Dicitur inſuper totum ſolus devoraſſe.

Tynda-

Tyndaris; & ſecum, cur ſit rapta, bis requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant, quæ nos elementa vocamus.
Quaſq; vices peragant (animos adhibete) docebo.
Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent; nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtant; tamen omnia fiunt
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. Reſolutaque tellus
In liquidas roreſcit aquas: tenuatus in auras
Aëraq; humor abit: dempto quoq; pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt; idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit;
Hic in aquas; tellus glomeratâ cogitur undâ:
Nec ſpecies ſua cuique manet. Rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo,
Sed variat, faciemque novat: naſciq; vocatur.
Incipere eſſe aliud, quam quod fuit antè; morique,
Deſinere illud idem. Cum ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc; ſummâ tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum veniſtis ab auro,
Sæcula. Sic toties verſa es, Fortuna locorum.

& ſecum perpendit, quamobrem ſit bis rapta. Tempus edax rerum, tuque vetuſtas odioſa cuncta ſubvertuis: atque paulatim abſumitis omnia morte tarde venienti vitiata multitudine annorum. Hæc etiam quæ nos appellamus elementa, non permanent: atque attendite, dicam, quas vices ſubeant. Mundus æternus habet quatuor corpora genitalia. Ex illis duo ſunt gravia; & terra & aqua tendunt deorſum ſua gravitate: atque totidem carent pondere, & aër, & ignis purior aëre ſurſum feruntur nullo pondere eos *inhibente. Quæ tametſi diſſita ſunt loco, tamen omnia generantur ex ipſis, atque in ipſa reſolvuntur. Atque terra tenuata diſſolvitur in aquas fluidas, aqua reſoluta mutatur in ventos atque aërem; ſublata etiam gravitate aër ſubtiliſſimus exſilit in ignes* ætheris *ſupremos. Inde retro feruntur; atque idem ordo reſolvitur. Namque ignis concretus concidit in ſpiſſum aërem, hic in aqua; terra concreſcit ex aqua condenſata. Neque forma ſua perſtat cuique; & natura novatrix reſtituit formas rerum alias ex aliis. Neque quicquam funditus perit in tanto orbe, mihi fidem habete; ſed diverſe mutatur, & renovat ſpeciem: & incipere eſſe aliud quam quod fuit prius, dicitur naſci; atque ceſſare eſſe illud idem, interire. Quanquam fortè illa ſint tranſlata in hoc* corpus, *atque hæc in illud, omnia tamen quoad ſubſtantiam conſtant. Arbitratus equidem ſæpe nihil perſtare diu ſub eadem forma. Sic ab aureis veniſtis ad ferrea ſæcula: ſic toties mutata es, ſors locorum.*

NOTÆ.

233 *Tyndaris*] *Helena* Jovis, ſed *Tyndari* credita & Ledæ filia, à Theſeo novennis rapta, quæ à fratribus Dioſcuris Caſtore & Polluce recuperata, tum Menelao in matrimonium data, mox à Paride rapta, belli atque excidii Trojani cauſa fuit.

235 *Dentibus*] Anni *dentes ævi* dicuntur, quibus omnia *rodi* dicuntur.

236 *Morte*] Al. legunt *morſu*. Fortaſſe melius: ut pergat in Metaphora à *dentibus* & *edacitate* temporis.

236 *Æternus*] Ex falſa Ariſtotelis opinione.

239 *Genitalia*] *Elementa* dicit, ex quibus omnia *generantur*.

245 *Cadunt*] *In elementa reſolvuntur*.

Ib. *Reſolutaque tellus*] Elementum alterum in aliud tranſire poteſt.

248 *Superos ignes*] Ætherem, qui omnium elementorum ſupremus eſt.

252 *Species*] *Figuras*, quæ mox ſequuntur, quas ſupra *vagantes* dixit *imagines*, ea *ſpecies* intelligitur.

260 *Ferrum*] *Ad ferream ætatem*, de qua libro primo.

Vidi

Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum. Vidi factas ex æquore terras:
Et procul à pelago conchæ jacuere marinæ;
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis.
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit; & eluvie mons eſt deductus in æquor:
Eque paludoſa ſiccis humus aret arenis;
Quæque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hic fontes Natura novos emiſit, at illic
Clauſit: & antiquis concuſſa tremoribus orbis
Flumina proſiliunt; aut excœcata reſidunt.
Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu,
Exiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
Sic modo combibitur; tecto modo gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in arvis.
Et Myſum capitiſque ſui ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, aliâ nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppreſſis fontibus aret.
Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.

Ego vidi eſſe mare, quod fuerat olim terra firmiſſima. Vidi terras natos ex mari: atque concha marinæ ſparſæ ſunt longe a mari; & antiqua anchora reperta eſt in ſupremis montibus. Fluxus aquarum effecit vallem, quod fuit planities; & mons eſt mutatus in planitiem diluvio; atque terra riget ſiccis glareis ex paludoſa; & quæ loca ſicca erant, ſtagna facta ſunt, & ab humidis paludibus occupata. Hic natura patefecit novos fontes, at illic repreſſit; & fluvii excitati antiquis terræ motibus erumpunt, aut obturati reſidunt. Ita poſtquam Lycus eſt abſorptus hiatu terreno, erumpit hinc procul, & exundat alio oſtio. Ita magnus Eraſinus modo abſorbetur, modo fluens operto gurgite renaſcitur in campis Argolicis. Dicunt etiam Myſum piguiſſe & ſcaturiginis ſuæ & prioris ripæ, nunc mutato nomine & curſu Caïcum dici. Amenanus quoque trahens arenas Siculas nunc currit, nonnunquam eſt ſiccus fontibus retentis. Anigros antea potabatur, nunc emittit aquas, quas fugias tangere, ex quo (niſi omnis fides eſt tollenda Poëtis) Centauri bimembres illic laverunt plagas, quas arcus Herculis clavigeri inflixerat.

Notæ.

263 *Fretum*] Nam ubi nunc eſt fretum Siculum, ibi fuit terra ſolidiſſima.

Ibid. *Factas*] Plurimas inſulas apud hiſtoricos, imo & alias terras invenias, quæ ſuo tempore emerſerunt. Quin & conchæ in altiſſimis montibus reperiuntur, unde ibi etiam aliquando mare fuiſſe nonnulli colligunt.

273 *Lycus*] Plures eo nomine fuerunt fluvii; hic verò de eo agitur, qui & *Marſias* à Livio dictus, Laodiceam Lydiæ urbem, præterfluit.

274 *Procul*] Poſt quinque ſtadia circiter.

276 *Eraſinus*] Fluvius eſt Arcadiæ, qui à Stymphalide palude ortus, unde & *Stymphalus* dictus, poſtquam terras ſubiit, rurſus in Argolico agro erumpit, atque *Eraſinus* dicitur.

277 *Myſum*] Myſiæ fluvius terra hauſtus, fontem, alveum, & nomen mutavit, nunc *Caïcus* dictus.

279 *Amenanus*] Exiguus fluvius Siciliæ, ex Ætna monte per agrum Catanenſem fluens,

282 *Anigros.*] Hic fluvius eſt Peloponneſi in Elide, de quo aliter quidem alii fabulantur.

Ib. *Vatibus.*] Optime hoc interſerit Poeta. Pythagoras enim ſupra v. 115. *materiem vatum & nomina vana* jufſerat contemnere.

283 *Bimembres*] *Centauros* dicit ab Hercule vulneratos atque profligatos.

Quid;

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antiſſa, Pharoſque,
Et Phœniſſa Tyros; quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucada continuam veteres habuere coloni;
Nunc freta circueunt. Zancle quoque juncta fuiſſe
Dicitur Italiæ, donec confinia pontus
Abſtulit, & mediâ tellurem reppulit undâ.
Si quæras Helicen & Burin Achaidas urbes,
Invenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.
Eſt prope Pittheam tumulus Trœzena, ſine ullis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis ſera ventorum, cœcis incluſa cavernis,
Exſpirare aliqua cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui cœlo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet;
Extentam tumefecit humum: ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet, aut derepta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permanſit, & alti
Collis habet ſpeciem; longoque induruit ævo.
Plurima cum ſubeant, audita aut cognita vobis.

Quid? annon Hypanis fluens ex montibus Scythicis, qui erat dulcis, corrumpitur ſalibus amaris? Antiſſa, & Pharus, & Tyrus Phœniſſa fuerant circumdata fluctibus, ex quibus nulla nunc eſt inſula. Antiqui incolæ habuerunt Leucadem cohærentem, nunc maria circumfluunt. Zancle etiam dicitur fuiſſe connexa Italiæ, donec mare abripuit confinia, atque removit terram interjecta aqua. Si quæras Helicen & Burin, oppida Achaica, reperies ſub aquis; & nautæ ſolent adhuc monſtrare urbes depreſſas cum muris ſubmerſis. Eſt collis excelſus ſine ullis arboribus prope Trœzenen Pitthæam, olim area campi planiſſima, nunc collis: nam, res admiranda relatu, ſæva violentia ventorum repreſſa obſcuris ſpelæis, nitens aliqua via exſpirare, atque conata incaſſum frui cœlo ampliore; cum nullus eſſet hiatus in tota caverna, neque eſſet pervia flaminibus, diſtendit terram tumefactam; ſicut ſpiritus oris ſolet inflare veſicam, vel pellem detractam capro bicorni. Ille tumor permanſit loco, & habet figuram excelſi tumuli; atque ſolidatus eſt longo tempore. Cum plurima in mentem *veniant vobis audita & cognita.*

NOTÆ.

285 *Hypanis*] Sarmatiæ eſt Europææ qui in Boryſthenen, deinde in Pontum Euxinum defluit.

287 *Antiſſa*] Inſula fuerat, quæ Lesbo, Ægæi maris inſulæ, contra Troadem fuit adjecta.

Ib. *Pharos*] Hæc quoque olim inſula Egypto annexa fuit: ubi celeberrima illa turris plurimis tabulatis excelſa, eodem nomine, quam quidem Soſtratus Gnydius pro navigantium ſalute extruxit.

288 *Tyros*] Urbs fuit Phœniciæ opulentiſſima, quæ Alexandri magni tempore inſula fuit, ut ex Curtio aliiſque liquet.

289 *Leucada*] Nunc eſt inſula maris Ionii, quam à continenti avulſit accolarum opera.

290 *Zancle*] Meſſana eſt, urbs Siciliæ quam, ſimul & totam inſulam Pontus ab Italia diviſit. 3. Æn. Virg.

292 *Reppulit*] Uti quidem videtur oculis: cæterum non *repulſa* inſula, ſed pars ea terræ ablata, quæ Siciliam Italiæ committebat.

293 *Helicen & Burin*] Urbes Achaiæ in ora ſinus Corinthiaci, quas terræ motu abſorptas ſcribunt Oroſ. lib. 3. cap. 3. Strabo, lib. 1. Diod. lib. 25.

296 *Pittheam*] *Pitthei* Æthras patris patria fuit *Trœzen*, urbs Peloponneſi in ora meridionali ſinus Saronici.

299 *Ventorum*] Atque ignis ſubterranei.

305 *Terga*] *Utres* dicit, quibus vinum atque oleum continentur. Vel *folles* ludendi gratia inflatos.

Pauca

Pauca ſuper referam. Quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida eſt; ortuque obituq; caleſcit.
Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera; quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & huic Sybaris noſtris conterminus arvis,
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
Quodq; magis mirum, ſunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis undæ?
Æthiopeſq; lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate ſoporem.
Clitorio quicumque ſitim de fonte levarit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis,
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,

pauca inſuper narrabo. Quid? Annon aqua dat atque accipit novas figuras? Tua aqua, Ammon cornute, gelida eſt de die; accedente & recedente eo caleſcit. Athamanis aquis admotis dicitur accendere lignum, cum Luna abiit in minimos orbes. Cicones habent fluvium, qui potus reddit præcordia lapidea; qui inducit ſaxeam duritiem rebus tactis. Crathis & Sybaris huic conterminus in noſtris campis, reddunt crines ſimiles electro atque auro. Et quod magis ſtupendum eſt, ſunt aquæ quæ poſſint vertere non tantum corpora, ſed etiam mentes. Cui non cognita eſt Salmacis, quæ aquas habet turpes? & lacus Æthiopes? quos ſi quis guſtavit, vel furit, vel patitur ſomnum ſtupidum & gravem. Quiſquis ſedaverit ſitim ex fonte Clitorio, odit vinum, atque ſobrius amat puras lymphas; ſeu virtus eſt in aqua contraria vino calido, ſive quod indigenæ referunt, filius Amithaonis,

NOTÆ.

309 *Ammon*] De hoc cognomine vid. lib. 4. 670.

310 *Unda*] De eo fonte Plin. lib. 2 cap. 103. Curtius lib. 4. Eleganter etiam Lucret. lib. 6.

Eſſe apud Hammonis fanum fons, luce diurna
Frigidus, &c.

311 *Athamanis*] Fuerunt *Athamanes* populi Epiri, apud quos fons Dodonæus, qui accenſas faces extingueret, extinctas accenderet. De eo Solinus, Plinius, Lucretius, alii.

312 *Minimos*] *Cum decreſcit.*

313 *Cicones*] Thraciæ eſſe populos jam ſæpe diximus. Fluminis autem de quo hic agitur nomen nuſpiam apparet, quod ſciam, niſi forte Hebrus eſt. Sic de eo Plinius, *In Ciconum flumine & in Piceno lacu Velino lignum dejectum lapideo cortice obducitur.*

315 *Crathis*] Hic & Sybaris, fluvii ſunt Calabriæ Crotonem juxta in extrema Italia, ortum verſus. *Crathis*] Ὁ δὲ Κράθις τὰς λευκαίνας ξανθοτριχεῖν, καὶ λευκοτριχεῖν ποιεῖ. Strabo lib. 6. ubi & de Sybari.

319 *Salmacis*] De eo Cariæ fonte ſupra lib. 5. v. 285.

320 *Æthiopeſque lacus*] Porphyrius, de Stygе, memorabile quid memorat de aqua probationis apud Indos: ubi reus, ad examen iſtius aquæ adductus ex eo vel abſolvitur, vel damnatur; λίμνη λεγομένη δοκιμαστηρία.

321 *Mirum gravitate ſoporem*] Periphraſis eſt Lethargi.

322 *Clitorio*] Vinum tædio venire his, qui ex Clitorio lacu biberint, ſcribit Plin. lib. 3. cap. 2. Eſt autem lacus ille Arcadiæ in Peloponneſo, non longe à ſinu Corinthiaco.

325 *Amithaone natus*] *Melampus* medicus, qui Prœti Argivorum regis filias quatuor, ſc. Meram, Euryalen, Lyſippen, & Iphianaſſam, putantes ſe vaccas eſſe eo furore liberavit, quem ipſis Juno, ut ſcribit Pherecydes; ut alii, Venus, immiſerat, quod illa ſe pulchriores jactarent. Iphianaſſam duxit Melampus, reſtitutis valetudini ſororibus.

Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis; purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicunque parum moderato gutture traxit;
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
Eſt locus Arcadiæ (Pheneon dixere priores)
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto;
Nocte nocent potæ. Sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliaſque lacus & flumina vires
Concipiunt. Tempuſque fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie. Timuit concurſibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſque reſiſtunt.
Nec, quæ ſulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotieſque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis:

poſtquam liberavit furiis per carmen & gramina Prœtidas inſanas, abjecit in illas aquas medicamenta mentis: & odium vini permanſit in aquis. Fluvius Lynceſtius eſt diſſimilis effectu huic, quem quiſquis hauſit faucibus avidis, non ſecus vacillat, quam ſi potaſſet vinum purum. Eſt locus Arcadiæ (veteres appellaverunt Pheneon) non tutus propter aquas ambiguas; quas nocte reformida; hauſtæ de nocte lædunt. Secure potantur de die. Ita lacus & amnes habent alias atque alias virtutes. Tempus fuit, quo Ortygia fluitavit in undis, nunc ſtat. Argo reformidavit Symplegadas diviſas concurſibus undarum à duobus ſcopulis *fractarum; quæ nunc conſiſtunt immotæ, & reſiſtunt ventis. Neque Ætna, quæ flagrat fornacibus ſulfureis, ſemper ardebit; neque vero fuit ſemper incenſa. Nam ſeu terra eſt animal, & vivit, & habet æſtuaria exſpirantia ignem multis locis, poteſt mutare vias expirandi, & quoties movetur, obſtruere has ſpeluncas, aperire illas? Seu ſubtiles venti coërcentur infimis cavernis, atque jactant ſilices cum ſilicibus, & materiam continentem ſemina flammæ, ea rapit ignem conflictu; cavernæ deſtituentur ſine igne ventis compoſitis.*

NOTÆ.

326 *Prætidas*] Filiæ fuerunt Prœti Argivorum regis, quæ, immiſſa à Junone aut Venere veſania, ſeſe vaccas eſſe crediderunt.

329 *Lynceſtius*] *Lynceſtis aqua in Macedonia, vini modo, temulentos facit.* Plin. lib. 2. cap. 103.

332 *Pheneon*] In Arcadia, quæ Achaiæ regio eſt maxime à mari remota, oppidum eſt eo nomine, è cujus paludibus Ladon profluere, ſcripſit Plinius. Aquam autem, de qua hic Ovidius videtur intelligere, Pauſanias *Styga* vocari ait ab Arcadibus: quanquam de lucis atque noctis diſcrimine nihil meminit.

337 *Ortygie*] *Delos* eſt, maris Ægæi; Cycladum inſula clariſſima, à *coturnicum* copia Græce ſic dicta, quæ olim fluitans aut mari obruta, Latonæ locum ad pariendum, quærenti ut commodaret, repente conſtitit.

Ibid. *Argo*] Nomen eſt navis, qua Argonautæ Colchos ad vellus aureum ſurripiendum profecti ſunt.

338 *Symplegadas*] *Symplegades*, (à συμπλήσσω *Collido*) quæ & *Cyaneæ* dicuntur, inſulæ ſunt contra Boſphorum Thracium, quæ, ut inquit Plinius, à Poëtis olim concurriſſe finguntur, quoniam parvo diſcretæ intervallo, ex adverſo intrantibus geminæ eſſe videntur, paululumque deflexa acie coëuntium ſpeciem præbebant.

340 *Ætne*] Mons Siciliæ notiſſimus, de quo jam toties, qui flammas eructat.

348 *Materiem*] *Sulphur* ſcilicet & *bitumen* ex ſaxorum colliſione, excuſſo igne incendi poſſunt.

Sive

Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaq; pinguia flammæ
Non dabit, abſumtis per longum viribus ævum,
Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem; deſertaq; deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene;
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo: ſparſæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt adhibenda probatis;
Nonne vides, quæcunque morâ fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
Cognita res uſu: de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes: Quæ more parentum
Rura colunt; operiq; favent, in ſpemq; laborant.
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava littoreo ſi demas brachia cancro,
Cætera ſupponas terræ; de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudâque minabitur uncâ.
Quæque ſolent canis frondes intexere filis

Sive vires bitumineæ concipiunt flammam, vel flava ſulfura exſiccantur fumis exiguis; ſcilicet poſtquam & terra non prabebit eſcam & fomenta pinguia igni, viribus exhauſtis per longum tempus; atque ſuum alimentum deſtituet naturam voracem, illa non tolerabit famem, & deſtituta deſtituet ignes. Dicunt eſſe homines in Pallene hyperborea, qui ſoleant habere corpus tectum levibus plumis, poſtquam ingreſſi ſint novies paludem Tritoniacam. Non equidem fidem adhibeo, cæterum *Scythicæ mulieres habentes artus delibutos medicamine dicuntur exercere eaſdem artes. Attamen ſi qua fides adhibenda eſt rebus exploratis, nonne cernis quæcunque corpora corrupta fuerint tempore, vel calore fluido, mutari in exigua animalia? Ito etiam, defodito tauros delectos jugulatos (res eſt comperta experientia) apes florem colligentes naſcuntur paſſim de corrupta carne, qua verſantur in agris more parentum, atque urgent opus, & laborant in ſpem. Equus bello aptus terra obrutus producit crabronem. Si auferas brachia curva cancro littoreo, & ſubmittas reliquum* ejus *in terram ſcorpius prodibit ex parte defoſſa, & minabitur cauda recurva. Tineæ etiam agreſtes, quæ ſolent involvere folia* arborum *candidis filis,*

Notæ.

350 *Bitumineæ*] *Eſt bitumen limus quidam picea & ſulphurea natura.*

351 *Exiguis*] Melius legitur, *irriguis* aut *aſſiduis.*

354 *Naturaque*] *Nempe bitumineæ & ſulphureæ,*

356 *Pallene*] Eſt quidam mons Thraciæ, ſeu Macedoniæ: verum de hac Hyperborea, neque de Tritoniaca palude alibi quicquam extat, quod ſciam. Herodotus in Melpomene *pennas* has interpretatur Hyperboreorum *nives*; quas *pennarum* ſimilitudine illic aſſidue cadere teſtatur Plinius. Namque Hyperborei, quanquam alibi ab aliis in Scythia, Sarmatia Aſiatica, Moſcovia, &c. ad Septentrionem ab omnibus conſtituuntur, à quibus & ultra quos incipit flare Boreas.

360 *Scythides*] *Scythicæ mulieres*, quæ ſe in aves mutare dicebantur: atque etiam hodie veneficæ inſignes exiſtimantur.

360 *Eaſdem*] *Ut ſeſe in aves convertant.*

361 *Siqua fides*] Μήλιοναι βεβλωθεῖς, Ariſtæi inventum. Varro l. 3. R. R. c. 16. cit' illud Archelai; *βοὸς φθινομένης πεποιημένα τέκνα.* Vide Plin. l. 11 c. 20.

362 *Fluido*] Ab effectu; quod calor *fluida*, i. e. *mollia* reddat corpora.

363 *Animalia*] *Vermes ſcilicet*, & ejus generis *inſecta.*

364 *I quoque*] Hunc verſum melius ſcribendum cenſet Heinſius:

I ſcrobe delecto mactatos obrue tauros.

Ib. *Tauros*] Idem teſtatur Plinius, ſimoq; dicit obruenda viſcera. Virg. idem Georg. 4.

367 *Spem*] Tum mellis, tum futuri examinis.

368 *Crabronis*] *Veſpas* atque *crabrones* ex equorum cadaveribus naſci teſtatur etiam Varro.

371 *Cauda*] In qua aculeum habet & venenum.

Agreſtes tineæ (res obſervata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas;
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat; utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
Nec catulus partu, quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro eſt. Lambendo mater in artus
Fingit; & in formam, quantam capit ipſa reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula, fœtus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?
Junonis volucrem, quæ caudâ ſidera portat?
Armigerumque Jovis, Cythereïadaſque columbas,
Et genus omne avium, mediis è partibus ovi,
Ni ſciret fieri, fieri quis poſſe putaret?
Sunt qui, cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus;
Una eſt; quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet, ales:
Aſſyrii Phœnica vocant. Non fruge, neque herbis,

(res eſt notata ab agricolis) mutant formam cum papilione venenoſo. Cœnum habet ſemina, quæ generant virides ranas, & gignit eas pedibus carentes: mox præbet pedes idoneos natando: atque ut ii ſint habiles ad longos ſaltus capiendos, *menſura poſterior ſuperat partes priores. Neque eſt catulus, quem urſa emiſit recenti partu, ſed caro vix adhuc viva. Mater fingit eam in membra lambendo, atque reducit in formam, qualem ipſa habet. Nonne cernis fœtus apium mel reducentium, quos cera ſexangula obvolvit, exoriri corpora ſine membris, atque ſero capere pedes, & alas? Quis niſi ſciret fieri, crederet avem Junonis, quæ fert ſtellas in cauda, & armigerum Jovis, & Columbas Cythereïadas, & omne genus avium poſſe naſci ex mediis partibus ovi? Sunt qui arbitrentur medullas humanas verti in ſerpentem, cum ſpina eſt putrefacta in clauſo ſepulchro. Hæc tamen ſumunt originem ex aliis rebus; una eſt avis quæ ſola ſe reſtituat, & regeneret: Aſſyrii appellant Phœnicem. Non veſcitur farre, neque graminibus,*

NOTÆ.

373 *Tineæ*] Bene *agreſtes* dixit; namque domeſticæ veſtes præſertim aut etiam alvum infeſtant, quanquam *lumbrici* magis appellantur poſteriores vermiculi. Illas quod attinet, paſſim conſpiciuntur, quæ ſemen ſuum filis aranearum haud abſimilibus involvunt, atque in foliis arborum ponunt, unde innumeri ſuo tempore erumpunt vermes.

374 *Ferali*] *Papilio*, inquit Plinius, lucernarum luminibus advolans, inter mala medicamenta numeratur. Cui contrarium jecur caprinum, ſicut fel veneficiis ex muſtela ruſtica factis.

375 *Semina*] Quæ ova eſſe videntur conglobata, piſorum magnitudine.

377 *Truncas*] Ita quidem videntur: cæterum pedes ſimul cum iis natos, at contractos & quaſi in cæteris partibus deliteſcentes crediderim.

378 *Poſterior*] Iſtud etiam in leporibus conſpicitur.

379 *Nec catulus*] Sic plurimi authores haudquaquam ſpernendi ſcribunt, quanquam aliter compertum eſt.

384 *Pennas*] Avium pennæ ſeu alæ nemo neſcit quales ſint, ex quadam quaſi *tela*.

385 *Junonis*] *Pavonem* dicit, cujus cauda, ex Argi oculis *ſtellata*; ut in ſuperioribus vidimus.

386 *Armigerum*] *Aquilam*.

Ib. *Cythereïadaſque*] Veneri, quæ à Cythera inſula contra Cretam *Cytherea* dicitur, dicatæ columbæ; propter libidinem.

387 *Mediis*] Ex ovi *vitello* foveri primo pulli germen oculorum teſtimonio conſtat.

389 *Sunt qui*] *Anguem ex medulla hominis ſpinæ gigni accepimus à multis. Plin.* lib. 10. cap. 66. *circa ſepulchra itaque viſuntur.*

393 *Phœnica*] A colore *purpureo Phœnix* videtur appellatus. De hac ave vide Plin. lib. 10. cap. 2 Tacit. Annal. lib. 5. Ælian. lib. 5. cap. 58. &c.

Sed

Sed thuris lachrymis & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quinque ſuæ complevit ſæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaq; cum fulva ſubſtravit cinnama myrrha;
Se ſuper imponit, finitq; in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires, oneriq; ferendo eſt;
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ;
Fertque pius cunaſque ſuas, patriumque ſepulchrum:
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis;
Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur hyænam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aurâ,
Protinus aſſimulat tactu quoſcunque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus, ut memorant, quicquid veſica remiſit,

ſed guttis thuris & ſucco amomi. Poſtquam hæc implevit quinque ſæcula ſuæ vitæ, ſtruit ſibi nidum unguibus & curvo roſtro in ramis ilicis, vel in vertice palmæ tremulæ. Quo ſtatim atque ſuppoſuit caſias, & ariſtas ſuaveolentis nardi & cinnamoma fracta cum nigra myrrha, ſe ſuper immittit, atque abſolvit vitam in odoribus. Inde dicunt parvum Phœnicem renaſci de corpore patrio, qui debeat vivere totidem annos. Poſtquam ætas præbuit huic vires, atque ſufficit ponderi portando, levat ramos excelſæ arboris onere nidi, atq; pius portat eum, qui erat *& ſua incunabula & ſepulchrum paternum: & cum devenit in urbem Solis per levem aërem, deponit ante ſacras januas in templo Solis. Si tamen eſt aliquid ſtupenda novitatis in iſtis, miremur hyænam alternis annis vices mutare; & quæ modo fœmina tulit marem tergo, nunc eſſe marem. Illud etiam animal quod alitur ventis & aëre, ſtatim imitatur tactu omnes colores. India ſubacta à Baccho racemos uvarum ferente obtulit lynces, ex quibus quicquid veſica emiſit,*

NOTÆ.

394 *Amomi*] *Frutex* eſt inter aromata laudatiſſimus, in Aſſyria, Armenia, Ponto atq; Media naſcens: cujus à diverſis diverſæ exhibentur deſcriptiones: ut vix hodie, tametſi forte in Pharmacis proſtet, notum eſſe credederim.

395 *Quinque*] *Sexcentis ſexaginta* annis vivere, ſcribit Plinius.

398 *Caſias*] *Caſia* frutex eſt, qui, docente Plinio, juxta Cinnami campos naſcitur, in Arabia. Illi verò ſpecie exteriori eſt ſimilis, ut ſuo ævo eſſe qui pro cinnamomo venderent teſtetur Galenus: atque ejuſdem quidem ſed minoris eſſe virtutis aſſerit.

Ib. *Nardi*] Frutex eſt etiam qui ex Aſſyria aut India affertur; cujus cacumen in ariſtas ſparſum ad unguenta præſertim fuit olim pretioſiſſimum.

406 *Hyperionis*] Fuit *Hyperion* Cœli filius, *Solis* pater, qui ſæpius pro ipſo *Sole* ſumitur. Illius urbem (*Heliopolin* dict.) quod attinet, de qua hic agitur, Plinius Lib. 5. Cap. 9. prope Panchaiam, quæ Arabiæ pars eſt, ad ſinum cognominem eſſe ſcribit.

410 *Hyænam*] Aliud figmentum quod tamen vulgi eſſe ſcripſit Plinius, cum ſine mare parere Hyænam dixit, jam diu confutavit Ariſtoteles. Animal autem illud ex genere eſt luporum, ſed magis hirtum, jubamque habet toto tergo perpetuam. Flecti non poteſt, niſi circumactu totius corporis.

411 *Id*] *Chamæleontem* dicit, qui colorem ſubinde mutat, eumq; quem proxime attingit reddit ſemper, rubro tamen atq; candido excepto. In India naſcitur, figura & magnitudine lacertæ, de quo mira Plinius, quæ Agellius exſibilavit: quem vide.

413 *Lyncas*] *Lynx* animal eſt maculis diſtincta terga habens, ut *Pardus*; quod in luporum genere eſſe ſcripſit Iſidorus: falſum verò eſſe in Europam advectæ Lynces prodiderunt.

414 *Quid veſica remiſit*] Omnis urina lyncum.

Vertitur

Vertitur in lapides, & congelat aëre tacto.
Sic & coralium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit; mollis fuit herba ſub undis.
Deſeret ante dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; quam conſequar omnia dictis
In ſpecies tranſlata novas. Sic tempore verti
Cernimus, atque illas aſſumere robora gentes;
Concidere has. Sic magna fuit cenſuq; viriſque
Perq; decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
[Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non Cecropiæ, nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Sparte eſt: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid ſunt niſi fabula Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant niſi nomen Athenæ?]
Nunc quoq; Dardaniam fama eſt conſurgere Romam;
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis undis
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam creſcendo mutat; & olim

mutatur in ſaxa, & in duritiem concreſcit aëre tacto. Ita etiam corallium riget, ſtatim atque venit in aërem: fuit tenerum gramen ſub aquis. Dies prius deficeret, & Sol mergeret equos feſſos in profundum mare, quam explicare poſſim verbis omnia mutata in ſpecies novas. Ita videmus nationes mutari, atque illas confirmari tempore, has interire. Ita Troja fuit magna opibus & incolis, & potuit impendere tantum cruoris per decem annos; nunc protrita oſtendit tantum antiqua rudera, atque ſepulchra pro opibus majorum. Sparta fuit inclyta, magnæ Mycenæ floruerunt: itemq; arces Cecropiæ, nec non Thebæ *ab Amphione* conditæ. *Sparta eſt contemnendus ager; excelſæ Mycenæ* humi *jacent. Thebæ Oedipodioniæ quid ſunt niſi fabula? Quid ſunt Athenæ Pandioniæ niſi nomen? Nunc etiam perhibent Romam Dardaniam in excelſum ſtrui, quæ proxima aquis Tibridis Appenninigenæ jacit fundamenta rerum ſub immenſo pondere. Hæc igitur mutat formam creſcendo; atque aliquando*

NOTÆ.

415 *Congelat*] In gemmas carbunculis ſimiles, & igneo colore fulgentes *glaciari* Lyncum humorem ſcripſit Plinius, aliique: verum figmenta eſſe hæc omnia comprobavit experientia. *Lyncurium* autem dicitur ab illis Lyncis *urina in gemmam coacta.*

416 *Sic*] Ita Plin. lib. 32. cap. 2. Corallio forma eſt fruticis, color viridis; Baccæ ejus ſub aqua molles exemptæ durantur.

418 *Phœbus*] *Sol ante occiderit.*

423 *Decem*] *Decem annos* duraſſe bellum Trojanum nemo neſcit.

426 *Clara fuit*] Hi verſus expungendi. In eo enim artificium Poetæ conſiſtit, ut perpetuo orationis filo mutationem rerum omnium tanquam concatenatam pertexat: & nunc in eo occupatur, ut ex ruinis Trojæ Romam prodiiſſe demonſtret. Inopportuna igitur, ut quæ maxime, Spartes, Mycenarum, Athenarum, & Thebes hic inculcatur mentio.

Ib. *Sparte*] Quæ celeberrima fuit Peloponneſi civitas, Lycurgi legibus optime olim inſtituta.

Ib. *Mycenæ*] Alia urbs Peloponneſi, Agamemnonis regia.

427 *Cecropiæ*] *Athenas* dicit, à *Cecrope* ædificatore ſic dictas.

Ib. *Amphionis arces*] *Thebæ* ab Amphione conditæ.

429 *Altæ*] Propter *ædificiorum celſitudinem*; vel *famam* & *gloriam*: ſicut *altæ mœnia Trojæ* 1. Æneid.

428 *Oedipodioniæ*] ab *Oedipo* rege Thebæ etiam ita denominatæ.

430 *Pandioniæ*] Ubi etiam *Pandion* regnavit, *Athenæ.*

Ib. *Nomen*] Falſiſſimum verò eſt Pythagoræ tempore nihil niſi *nomen* fuiſſe *Athenas*, quæ tunc ut cum maxime floruerunt.

431 *Dardaniam*] A *Trojanis* ædificatoribus, qui à *Dardano*, *Trojano* rege, ſic dicti, illud nomen conſequuta eſt Roma.

432 *Appenninigenæ*] Ex *Appennino* monte in urbem decurrere *Tibrim* notum eſt omnibus.

Immenſi

Immenſi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinaſque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis
Dixerat Æneæ, cum res Trojana labaret:
Nate Deâ, ſi nota ſatis præſagia noſtræ
Mentis habes; non tota cadet, te ſoſpite, Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, & una
Pergama rapta feres: donec Trojæque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſæcula longa potentem;
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iuli
Efficiet: quo, cum tellus erit uſa, fruentur
Æthereæ ſedes; cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe Penatigero Æneæ
Mente memor refero: cognataque mœnia lætor
Creſcere; & utiliter Phrygibus viciſſe Pelaſgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exſpatiemur equis; cœlum, & quodcunque ſub illo eſt,
Immutat formas, telluſque, & quicquid in illa eſt.

erit domina immenſi mundi. Ita aiunt augures & oracula prædicere; & quantum memini Helenus Priamides dixerat Æneæ lachrymanti, atque ſalutis ancipiti, cum Trojanum imperium rueret: Fili Deæ, Siquidem ſatis intelligis auguria noſtræ mentis, Troja non tota jacebit, dum tu incolumis es: Ignis & ferrum tibi præbebunt viam: Ibis, & tecum una feres Ilium dirutum, donec ager externus amicior patrio tibi & Trojæ obveniat. Video & nunc poſteros Phrygiorum debere Urbem condere, *quanta nec eſt, nec erit, nec viſa ævo anteacto. Alii optimates reddent hanc validam per longa ſæcula; ſed filius de ſanguine Iuli* faciet *dominam orbis terrarum: quo cum terra uſa fuerit, arces cœleſtes illo hoſpite gaudebunt, & cœlum erit illi meta. Memor recordor Helenum prædixiſſe hæc Æneæ, qui penates ſuos geſſit; atque gaudeo muros affines augeri, atque Græcos viciſſe in commodum Trojanorum. Ne tamen excurramus equis, qui immemores ſunt feſtinandi ad metam, cœlum & quicquid ſub illis eſt, terra, & quicquid in ea eſt, immutat formas.*

NOTÆ.

436 *Recordor*] Facile verò eſt eo modo vates eſſe, aut eos inducere ex præteritis. Appoſite autem à Poëta *Pythagoræ*, qui ſe *temporibus Trojanis Euphorbum fuiſſe prædicabat*, hujuſce prædictionis fictio attributa.

437 *Helenus*] *Priami fuit filius vates inſignis*, ut ex Æn. 1 Virgil. conſtat.

438 *Res Trojana*] Sic Enn. *Res Romana*, imperium & opes. Virg. 3. Æn. *Res Aſiæ*.

442 *Pergama.*] Arces fuerunt Trojanæ, quas reſtitutum iri per Æneam prædicit Helenus.

444 *Debere*] Ex fatorum ordine ſcilicet.

446 *Alii*] Reges, Conſules, aliique toga & ſago clari, per quos ante Cæſares Res Romana crevit.

Ib. *Longa*] Septingentos annos.

447 *Natus*] Octavius Auguſtus Julii Cæſaris adoptione filius, qui docente Suetonio, maternum genus ad Aſcanium ſeu Iulum Æneæ filium referebat; In cujus gratiam hæc omnia à Poëta referuntur.

448 *Uſa*] Vide quam appoſite voces deligat Naſo; ut peculiari quodam Deorum favore terris ad tempus conceſſum Auguſtum innuat, quo ipſi denique *fruantur*.

450 *Penatigero*] Qui *Deos Penates* ſecum cum patre è Troja *ferebat*.

451 *Cognataque*] Euphorbum enim Trojanum fuiſſe etiam Pythagoram ſupra vidimus.

452 *Utiliter Phrygibus*] Jactura utique Phrygibus utili, utpote in bonum cedente: quippe ex Trojæ cineribus Roma, urbium princeps & orbis caput, renata eſt. *Trojæ renaſcens fortuna*, Horat. lib. 3. Od. 3.

454 *Exſpatiemur*] Id eſt, *A ſcopo aliena, proferamus*. Omnia in fluxu eſſe concludit, atque adeo à carnibus abſtinendum.

Nos

Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumq; in pectora condi)
Corpora, quæ poſſint animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certe, tuta eſſe & honeſta ſinamus:
Neve Thyeſteïs cumulemur viſcera menſis.
Quam male conſueſcit, quam ſe parat ille cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hœdum
Edentem jugulare poteſt; aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt, quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quo tranſitus inde paratur!
Bos aret; aut mortem ſenioribus imputet annis:
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſque, arteſque doloſas
Tollite; nec volucrem viſcatâ fallite virgâ:
Nec formidatis cervos eludite pinnis;
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, ſiqua nocent. Verum hæc quoque perdite tantum.
Ora vacent epulis, alimentaque congrua carpant.
Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis
In patriam remeaſſe ferunt; ultroque petitum

Nos etiam pars mundi (quandoquidem non ſumus tantum corpora, verum etiam animæ leves, atque poſſumus tranſmitti in ſedes ferinas, & abdi in pectora brutorum) patiamur eſſe ſecura atque decora corpora, quæ poſſint habuiſſe animas parentum, aut fratrum, aut conjunctorum nobis aliquo fœdere, aut certe hominum: nec certe repleamus præcordia epulis Thyeſteïs. Quam prave ille conſueſcit, quam impie parat ſe ad effundendum ſanguinem humanum, qui aperit fauces vituli cultro, atque habet aures ſurdas ad mugitus! vel qui poteſt jugulare hœdum tollentem vagitus pares puerilibus; vel paſcere ſe avibus quibus ipſe præbuit eſcam! in his omnibus quid deeſt, quo minus ad ſummum flagitium perveniant, ad quod ab hiſce rebus facilis eſt tranſitus! Taurus vertat terram, aut (quando moritur) *adſcribat mortem ætati provectæ: Ovis præbeat arma adverſus ſævos Aquilones: Capræ plenæ exhibeant ubera ſiccanda manibus. Abjicite plagas cum pedicis, & laqueos, & artes inſidioſas; neque decipite avem viminibus viſco illitis: neque fallite cervos pennis formidatis: nec tegite curvos hamos eſcis doloſis. Perimite illa quæ officiunt: verum hæc perimite tantum. Ora abſtineant dapibus, & ſumant cibos idoneos. Vulgo aiunt Numam rediiſſe in patriam animo exculto talibus atque aliis dictis; atque ſponte*

Notæ.

457 *Volucres*] Id eſt *Natura ſubtiliſſima atq; velociſſima.*

458 *Domos*] Ferarum dicit corpora.

462 *Thyeſteïs*] *Illis ſimilibus quas Atreo fratri Thyeſtes appoſuit*, qui filios decoctos ita illi epulandos obtulit, ut ſanguinem quoque poculis immiſcuerit.

463 *Quam male*] Hic verò fuit ſcopus Philoſophi, gentem impiam à cæde retrahere.

465 *Immotas*] Nulla miſericordia motas, i. e. ſurdas.

469 *Plenum*] Quando à brutis ad homines cædes transfertur.

Ibid. *Inde*] *A brutorum cæde.*

470 *Bos aret*] Hoc eſt, *Ad laborem cogere bovem equidem liceat: cæterum nullo alio malo prematur.*

471 *Arma*] Lanam ſcilicet & veſtes.

475 *Pinnis*] Pro ſagittis poſitas ſcripſit Commentator, verum falſus eſt. Pennas ipſas intelligit Poëta, quibus plerumque puniceis aut verſicoloribus, uſtulatis etiam, funiculo intertextis, feras, viſu aut odore territas in plagas impellere ſoliti erant. Quod pinnatum inſtrumentum *formidinem* vocitabant.

478 *Vacent*] Ne ab illis ad alias cædes graſſetur.

Ib. *Congrua*] Quæ ſine cæde mitia, ut homines decet, comparari queunt.

Accipiſſe

Accepiſſe Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nympha, ducibuſq; Camœnis,
Sacrificos docuit ritus; gentemque feroci
Aſſuetam bello pacis traduxit ad artes.
Quem, poſtquam ſenior regnumque ævumque peregit,
Extinctum Latiæq; nurus, populuſq;, patreſque,
Deflevere Numam. Nam conjux urbe relicta
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſilvis:
Sacraque Oreſteæ gemitu queſtuque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemoriſque lacuſque,
Ne faceret, monuere; & conſolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Theſeius heros,
Siſte modum, dixit! neq; enim fortuna querenda
Sola tua eſt; ſimiles aliorum reſpice caſus:
Mitius iſta feres. Utinamq; exempla dolentem
Non mea te poſſent relevare! ſed & mea poſſunt.
Fando aliquem Hippolytum veſtras (puto) contigit aures,
Credulitate patris, ſceleratæ fraude novercæ

arceſſitum ſuſcepiſſe administrationem reipublicæ Romanæ. Qui beatus Nympha uxore & Muſis ducibus, docuit ritus ſacrificandi, & addixit artibus pacis nationem aſſuetam ſævo bello. Quem Numam, poſtquam ſenior peregit regnum & annos, & fœmina Romana, & populus, & patres luxerunt mortuum. Uxor enim, urbe deſerta, latet abſcondita in opacis ſilvis vallis Aricinæ: atque obſtat ſacris Dianæ Oreſteæ fletibus & querimoniis. Ah quoties nymphæ ſilvæ & lacus hortatæ ſunt, ne id faceret, & verbis conſolatæ ſunt! Ah quoties heros Theſeius admonuit lachrymantem, ut modum dolori *poneret; neque enim,* aiebat, *ſors tua ſola eſt dolenda: vide damna aliorum non minora: tolerabis iſta lenius. Atque utinam exempla non mea poſſent tibi ſolatio eſſe, verum mea etiam poſſunt. Credo, dum narratur, audiviſti quendam Hippolytum leto datum credulitate patris, dolo nefariæ novercæ.*

NOTÆ.

481 *Habenas*] *Illum Curibus Sabinis degentem ultro petivere, ob inclytam viri religionem.*

482 *Nympha*] *Egeria*, ſcilicet, quacum congreſſus ſe habere Numa fingebat, ut omnia quaſi monitu illius Deæ barbari libentius acciperent.

Ib. *Camœnis*] *Muſis*; quibus, ut Livius narrat, lucum, quem medium ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua, conſecravit; quod Dearum ſibi conſilia cum conjuge ſua Egeria eſſent.

Ib. *Ducibuſque Camœnis*] *Autoribus Muſis.* Nam omnia, quæcunque Numa ſtatuebat, ad Egeriæ Nymphæ & Camœnarum autoritatem referebat.

584 *Ad artes*] Ad Deorum religionem, & jura, & leges, & mores colendos.

485 *Senior*] Quadraginta enim annos poſtquam regnaſſet, obiit.

488 *Vallis*] Diſtabat Roma quinque leucis in ortum: circa illam nemus fuit ingens Dianæ vel Egeriæ.

489 *Sacra*] Ea in Taurica Cherſoneſo ſanguine exterorum quotquot illic appellebant abſolvebantur: verum tanta apud Aricinos non fuerunt immanitate, ut in ſuperioribus vidimus. *Hic nemorenſis regis* titulo fugitivus aliquis ſervus tamdiu ſacerdotio fungebatur, donec ab alio provocatus ab eodem occideretur.

Ib. *Oreſteæ*] Eo nomine appellatur Diana, quod ab Oreſte Agamemnonis filio Ariciam, ut placet quibuſdam, ejus ſimulachrum tranſlatum fuerit. Namque ille cum ex materna cæde eſſet furiis agitatus, atque expiandi ſceleris cauſa, juſſus eſſet inter cætera Dianæ ſimulachrum ex Cherſoneſo afferre, illuc cum Pylade amico profectus, atque à ſorore Iphigenia Sacerdote agnitus, tantum non immolatus clam cum ea, ſublato ſimulachro, ſeſe recepit. Quidam Mycenas, alii Athenas tranſportatum illud volunt.

491 *Faceret*] *Effuſe in fletus ſe daret.*

492 *Theſeius*] *Hippolytus* Theſei filius, quem ſuprà novercæ inſidiis, à Phocis territis equis, diſcerptum vidimus.

498 *Credulitate patris*] *Theſei:* qui facile nimis Phædræ uxori de ſtupro ab Hippolyto oblato querenti auſcultavit, ſiquidem ipſa ad nefas adoleſcentem fruſtra perducere conata eſſet; ut mox patebit.

Occubuiſſe neci. Mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego ſum. Me Paſiphaeïa quondam
Tentatum fruſtra, patrium temeraſſe cubile,
Quod voluit, finxit voluiſſe: & crimine verſo,
(Indiciine metu magis, offensâne repulſæ)
Arguit. Immeritumque pater projecit ab urbe;
Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pitthean profugo curru Trœzena petebam:
Jamque Corinthiaci carpebam littora ponti;
Cum mare ſurrexit: cumuluſq; immanis aquarum
In montis ſpeciem curvari, & creſcere viſus,
Et dare mugitus, ſummoq; cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis;
Pectoribuſque tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. Mihi mens interrita manſit,
Exiliis contenta ſuis. Cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectiſque auribus horrent
Quadrupedes; monſtriq; metu turbantur, & altis
Præcipitant currum ſcopulis. Ego ducere vana
Fræna manu, ſpumis albentibus oblita, luctor;
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum;
Ni rota, perpetuum qua circum vertitur axem,
Stipitis occurſu fracta ac disjecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus artus,
Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprehenſa relinqui,
Oſſa gravem dare fracta ſonum, feſſamque videres
Exhalari animam: nullaſque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.

Miraberis, & vix tibi hoc perſuadebo; ſed tamen ille ego ſum. Paſiphaëa olim accuſavit me quaſi tentaſſem, ſed fruſtra, violare lectum paternum; & crimine converſo, (an timore criminationis, an dolore repulſæ) ſimulavit me *id cupiviſſe, quod* ipſa *optavit ut* cuperem; *atq; genitor expulit urbe* me *immeritum, & devovit prece infenſa caput proficiſcentis. Ibam Trœzenen Pitthean curru exule; atque jam tenebam littora maris Corinthiaci, cum mare intumuit, et horrendus cumulus aquarum viſus ſinuari in modum collis, atque augeri; & boare, nec non dividi ſupremo faſtigio. Hinc vitulus marinus cornutus prorumpit fractis fluctibus, atque ſublatus in tenuem aërem pectore tenus emittit partem aquoris naribus & ore aperto. Corda comitum tremunt, animus mihi permanſit impavidus, in exilii ſui contemplatione totus occupatus, cum equi frementes torquent colla verſus mare, & expaveſcunt auribus arrectis: turbanturque formidine monſtri, atque trahunt currum per ſublimes ſcopulos. Ego fruſtra contendo flectere manu fræna obducta ſpumis candidis; & reſupinus retro traho lora flexilia. Neque tamen furor equorum viciſſet has vires, niſi rota objectu trunci fracta atque excuſſa fuiſſet, ea parte qua volvitur circum axem continuum. Dejicior curru; atque habenis implicantibus membra, cerneres præcordia viva rapi, nervos retineri ſtipitibus, artus partim rapi, partim impedita omitti, oſſa quaſſata reddere gravem ſonum, atque animam laſſam expirari; neque ullas partes in corpore quas poſſes cognoſcere; atque omnia erant unum vulnus.*

Notæ

500 *Paſiphaëa*] *Phædra*, Paſiphaës & Minois Cretenſium regis filia, uxor Theſei, Hippolyti noverca.

502 *Quod voluit*] Ut Hippolytus patrium cubile temeraret.

503 *Indicii*] Ne Hippolytus prior novercæ crimen patri proderet.

Ib. *Offenſane*] Dolet Phædra, quod ſcelus pariter atq; amorem ſuum privignus contempſiſſet.

505 *Hoſtili prece*] Imprecatione hoſti conveniente, non patri: Theſeus enim Neptunum patrem precatus eſt, ut Hippolytus filius diſcerperetur.

506 *Pitthean*] Pittheum Pelopis filium Æthræ, Theſei matris, patrem, ſupra in hac Peloponneſi urbe regnaſſe vidimus: apud quem educatus Hippolytus.

511 *Taurus*] *Phoce.*

518 *Vana*] *Infirma, inutili.*

526 *Rapi*] Equorum impetu.

Ib. *Reprehenſa*] Retenta à radicibus & ſtirpibus arborum.

Num

Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha, tuam? vidi quoq; luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. Quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes;
Utque forem tutus poſſemque impune videri;
Addidit ætatem, nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi. Cretenq; diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretâque relictis
Hic poſuit; nomenq; ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo. De Dîſque minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo, atque accenſeor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent; montiſque jacens radicibus imis
Liquitur in lachrymas; donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.

Anne potes vel audes conferre tuos caſus cum noſtris, ô Nympha? Aſpexi etiam regna carentia luce, & lavi corpus mutilum in aqua Phlegethontea. Neq; vita eſſet reddita, niſi potenti medicamento filii Apollinis. Cui vitæ *poſtquam reſtitutus fui efficacibus graminibus, atq; auxilio Pæonio, Plutone invito, tum Cynthia velavit me opacis nubibus, ne præſens augerem invidiam hujus doni; & ut eſſem ſecurus, & poſſem tuto conſpici; adjecit ſenectutem, neque reliquit mihi vultus, quæ poſſint agnoſci. Atque incerta fuit diu præberetne mihi Cretam colendam, an Delon. Delo & Creta omiſſis, hic ſedem dedit, & juſſit ſimul abjicere nomen, quod poſſit in memoriam revocare equos,* quibus decerptus eram*: quiq; fuiſti Hippolytus, ait, nunc idem eſto Virbius. Inde frequento hanc ſilvam; & unus ex Diis minoribus lateo ſub numine dominæ, atque illi adſcribor* comes. *Attamen clades alienæ non poſſunt lenire mœrorem Egeriæ; quæ proſtrata ad radices ultimas collis abit in fletus, donec ſoror Apollinis tacta pietate mœrentis fecit fontem frigidum de* ejus *corpore, atque liquefecit membra in aquas æternas.*

Notæ.

531 *Regna*] Plutonis ſcilicet.

532 *Phlegethontide*] Phlegethontis fluvii, qui ex infernis eſt unus, undis igneis & ſulphureis ardens.

533 *Apollineæ*] *Æſculapii Apollinis filii.*

535 *Pæonia*] *Medica.* Fuit enim Pæon medicus peritiſſimus, qui Plutonem graviſſime ab Hercule vulneratum ſanaſſe dicitur Iliad. 5. Ab illo medicæ herbæ communiter *Pæoniæ* Virgilio, itemque illa quæ in ſpecie *Pæonia* dicitur ab omnibus medicis.

Ib. *Dite*] *Plutone*, divitiarum Deo, qui ægre vitæ reſtitui homines ſibi ſubditos videt. Ex eo autem orta fabula, quod contra ſpem omnium miſere diſcerptus Hippolytus convaluerit.

536 *Ne præſens*] Hoc eſt; *Ne ſi in Græcia viverem, Athenienſium in me invidiam concitarem, à Diana fui occultatus.*

537 *Cynthia*] *Diana*, in Cyntho Deli monte nata, cujus favore Hippolytus caſtus venator fruebatur.

539 *Addidit ætatem*] Me natu majorem effecit, quam cum ab equis dilaceratus fui; ſcilicet, ut natu major cum viderer, minus cognoſcerer.

542 *Hic*] In Latio juxta Ariciam.

543 *Admonuiſſe*] Videtur ſentire Poeta inde appellatum Hippolytum, quod ab *equis ſolutus* aut *diſcerptus* eſſet.

544 *Virbius*] Quaſi *Vir bis*: quanquam alii *Virum bonum*, alii Deum, qui *viribus* præſit, interpretantur.

545 *Nemus*] *Aricinum*, de quo ſupra: quo allegatum deceptorem quendam volunt à Dianæ ſacerdotibus, Hippolyti nomine, ut loco famam, atq; adeo ſibi lucrum majus aucuparentur.

546 *Accenſeor*] Ut Veneri Adonis, Minervæ Erichthonius, Matri Deum Atys.

550 *Soror*] *Diana.*

At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus,
Haud aliter ſtupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aſpexit in arvis,
Sponte ſua primum, nulloq; agitante, moveri;
Sumere mox hominis, terræque amittere formam
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen, qui primus Etruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
Utve Palatinis hærentem collibus olim
Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam,
Quæ radice nova, non ferro ſtabat adacto;
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non exſpectatas dabat admirantibus umbras.
Aut ſua fluminea cum vidit Cipus in unda
Cornua (vidit enim) falſamq; in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit. Nec jam ſua lumina damnans
Reſtitit, ut victor domito remeabat ab hoſte.
Ad cœlumq; oculos, & eodem brachia tollens,
Quicquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto,
Seu lætum eſt, patriæ lætum, populoq; Quirini;
Sive minax, mihi ſit. Viridique è ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras,
Vinaq; dat pateris; mactatarumq; bidentum,
Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta;
Quæ ſimul inſpexit Tyrrhenæ gentis haruſpex

At res nova movit Nymphas; & filius Amazonis non aliter ſtupuit, quam cum agricola Tyrrhenus vidit glebam fatalem in mediis agris primo ultro agitari, nullo pulſante; deinde induere formam viri, & exuere formam terræ, atque aperire os recens fatis venturis. Indigenæ vocaverunt Tagen; qui primus inſtituit nationem Tyrrhenam declarare ſortes venturas. Vel ut Romulus cum advertit olim jaculum impactum monti Palatino repente frondere, quod ſtabat nova radice, non ferro immiſſo impactum; & jam non jaculum, ſed arbor flexilis virgulti præbebat umbras non exſpectatas ſtupentibus. Vel cum Cipus aſpexit cornua in aqua fluvii (namque aſpexit) & putans nullam eſſe fidem in imagine, tetigit, quæ aſpexit, digitis ſæpius fronti admotis: neq; jam arguens ſuos oculos reſtitit, cum victor rediret ab hoſte ſubacto; atq; erigens oculos & lacertos ad cœlum, Quicquid, inquit, ô Dii, prædicitur iſto prodigio, ſive fauſtum eſt, ſit fauſtum patriæ & populo Quirini, ſeu ominoſum, ſit mihi: atque placat ignibus odoratis altaria graminea parata ex ceſpite viridi, infunditque vina pateris; & exquirit ex extis trementibus ovium jugulatarum quid ſibi portendant. Quæ ſtatim atque aruſpex generis Etruſci inſpexit,

NOTÆ.

552 *Amazone*] *Hippolytus* eſt, Hippolytes Amazonis atque Theſei filius.

553 *Tyrrhenus*] Thuſco cuidam aranti, emerſit ſubito è terra ſub vomere preſſa puer, cui inde nomen inditum Tages: Is Etruſcos Aruſpicinam docuit. Cic. lib. 2. de Div.

554 *Fatalem Glebam*] In qua Fata, & futurorum præſcientia continebantur.

557 *Ora recentia*] Nuper ex terræ gleba formata.

561 *Haſtam*] Romulum ſcribit Plutarchus in Palatino colle, ſui experiundi gratia, corneam lanceam fuiſſe jaculatum; illamque in terra defixam annitentibus multis convelli nunquam potuiſſe, ſed emiſſis ramis in eximiæ altitudinis cornum increviſſe. Hinc, ſicut ex prodigio, imperii Romani ſtatum armis florentem fore voluerunt.

574 *Odoratis*] *Incenſo thure.*

Ib. *Aras*] Pro Diis, quibus aræ conſecratæ.

575 *Vina*] In pateras vina fundit ſacrificiis adhibenda.

557 *Tyrrhenæ*] Nefarie idolorum cultui addictiſſima fuit ea gens: ideoque ex Etruria acciti ad luſtrationes & prodigia procuranda aruſpices. Quin ex Romanorum principum filiis tradi ſex in diſciplinam ſingulis Etruriæ populis notum ex Cicerone 1. lib. de Divinatione.

Magna

Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifeſta tamen. Cum verò ſuſtulit acre
A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, ô ſalve: tibi enim, tibi, Cipe, tuiſque
Hic locus & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram, portaſq; intrare patentes
Appropera: ſic fata jubent. Namq; Urbe receptus
Rex eris, & ſceptro tutus potiere perenni.
Retulit ille pedem; torvamque à mœnibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah procul omina, dixit,
Talia Dî pellant: multoque ego juſtius ævum
Exul agam, quam me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat. Ante tamen pacali cornua lauro
Velat, & aggeribus factis à milite forti
Inſiſtit: priſcoque Deos è more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,
Rex erit. Is quis ſit, ſigno, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit. Quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obſtitimus; quamvis conjunctior illo
Nemo mihi eſt. Vos urbe virum prohibete, Quirites;
Vel, ſi dignus erit, gravibus vincite catenis,
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos;
Tale ſonat populus. Sed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et ſpectant frontes: prædictaque cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cipus, quem poſcitis, inquit, habetis:
Et demptâ capiti populo prohibente coronâ

vidit quidem magna molimina in illis, non tamen aperta: cum vero ſuſtulit perſpicaces oculos à fibris ovis ad cornua Cipi, O rex, inquit, ſalve. Tibi namq; & tuis cornibus hic locus & arces Latinæ obſequentur. Tu tantum pelle moras, atq; feſtina ſubire portas apertas: ita fata ferunt. Namque urbe potitus eris rex, & ſecurus tractabis ſceptrum æternum. Ille repreſſit gradum; atq; detorquens vultus ſævos à muris urbis, Longe, ah longe, inquit, Dii avertant ejuſmodi præſagia: atque profugus exigam ætatem multo æquius, quam Capitolia aſpiciant me regem. Dixit, & confeſtim cogit populum & gravem Senatum. Prius tamen tegit cornua lauro pacifera; & ſtat ſuper aggere excitato à ſtrenuis militibus; atque precatus Deos è more antiquo, Ecce, inquit, hic eſt unus, quem niſi vos ejicitis urbe, erit rex. Aperiam indicio, non nomine, quis ille ſit. Habet cornua in fronte. Quem aruſpex vobis prædixit dicturum jura ſervilia, ſi Romam ſubierit. Ille quidem potuit inire portas patentes, ſed nos prohibuimus; quanquam nullus eſt mihi propior illo. Vos Romani arcete virum aditu urbis; vel ſi erit meritus, coercete gravibus vinculis; aut ſolvite vos timore necefatalis tyranni. Qualia murmura excitantur in proceris pinetis, cum ſævus Eurus inſibilat; vel qualia undæ marinæ cient, ſi quis audiat illas ex remoto loco, talia reddit populus. Verum tamen unus ſonus, viz. Quis ille? extollitur ſuper cæteras *voces confuſas populi trepidantis. Atque intuentur frontes, & luſtrant cornua prædicta. Cipus ad hos denuo, Videtis, ait, quem quæritis; atque ſublata corona ex capite populo*

NOTÆ.

586 *Torvam.*] Utpote omen atque tyrannidem averſantis.

589 *Capitolia.*] In illud Jovis templum curru triumphante deducebantur, qui lauream ſuam Deo conſecrarent.

596 *Augur.*] Qui hic pro *Aruſpice* poſitus, de quo ſupra.

597 *Famularia.*] *Leges, quibus* vos *omnes oporteat ſervorum more obedire.*

603 *Succinctis.*] Quia, ut alibi noſter, *hirſuto vertice pinus,* minuſque ramoſo ſtipite à terra ſurgit.

Exhibuit

Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes, gemitumque dedere;
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti videre caput: nec honore carere
Ulterius paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depreſſo ſubjectis bubus aratro
Complecti poſſes ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque æratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per ævum.
Pandite nunc, Muſæ, præſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas)
Unde Coroniden circumflua Tibridis alveo
Inſula Romuleæ ſacris adſciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exſangui ſquallebant corpora tabo.
Funeribus feſſi poſtquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum,
Auxilium cœleſte petunt: mediamq; tenentes
Orbis humum, Delphos adeunt oracula Phœbi;
Utque ſalutifera miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet illa, pharetræ,

obſtante oſtendit tempora conſpicua duplici cornu. Omnes depreſſerunt oculos, atq; ingemuerunt; & (quis poſſit fidem habere?) nolentes aſpexerunt caput viri de ipſis *bene meriti; neque* paſſi illud diutius *ſine honore, impoſuerunt feſtam coronam. At Optimates, quandoquidem prohibearis ſubire mœnia, Cipe, præbuerunt tibi tantum agri in meritorum tuorum honorem dati, quantum poſſes comprehendere bobus ſubmiſſis aratro impacto ab ortu Solis ad occaſum. Atque inſculpunt poſtibus æratis cornua imitantia ſtupendam figuram, duratura per longa ſæcula. Nunc, Muſæ, numina faventia Poëtis, aperite (namque vobis compertum eſt, neque remota antiquitas vos latet) unde inſula circumdata foſſa Tibridis addixerit Coroniden Diis urbis Romuleæ. Sæva peſtis olim corruperat aerem Latialem, & corpora exſanguia diffluebant ſanie. Poſtquam exhauſti funeribus vident neque humanos conatus, neque curas medicorum quicquam prodeſſe, ſe conferunt ad opem cœleſtum, atque potiti Delphis in medio mundo poſitis, conſulunt ſortes Apollinis, atque precantur velit ſubvenire rebus afflictis oraculo ſalutifero, & finem imponat cladi tantæ urbis. Et locus, & laurus, et pharetræ quas illa decorat,*

NOTÆ.

612 *Demiſere*] Tum ne boni civis dedecus aſpicerent, tum ut animum à regia dignitate averſum patefacerent.

618 *Quantum*] *Jugerum* illud dicitur, quantum par boum uno die exarare poſſit: ſed hic forte intelligit tantum agri, quantum duo boves diei ſpatio circumire poſſunt, aratro limitem & quaſi foſſam deſcribentes.

620 *Æratis*] Non *auratis*; quippe ita fides hiſtoriæ poſtulat; Valerius Maximus, lib. 5. cap. 6. Cujus teſtandæ rei gratia, capitis (Cipi) effigies æreæ portæ qua exceſſerat, incluſa eſt, dictaque *Rauduſculana*; quod olim *Rauda* æra dicebantur. *Feſtus*, & *Varro*.

624 *Coroniden*] *Æſculapium* dicit Coronei nepotem, Apollinis ex Coronide filium, Medicum, & Medicorum Deum.

625 *Inſula*] Quia Æſculapius Romanis Deus non *Indiges* vel *Indigena*, ſed *Adſcititius* in Tibridis inſula Draconis ſpecie ſibi ſedes aptas delegit, ut poſtmodum patebit; ideo ea Romæ illum Deum, ejuſque ſacra *adſciviſſe* dicitur.

626 *Lues*] Æſculapium Epidauro accitum Romam, amoliendæ peſtilentiæ cauſa, refert Livius.

630 *Mediam*] Parnaſſum montem, ſub quo Delphi Apollinis oraculo clarum oppidum orbis umbilicum ſtatuunt Strabo, Lucan. & alii. Quam verè aut appoſite nullus non videt.

633 *Sorte*] *Reſponſo* ſeu *Oraculo* ſalutem afferenti: namq; vaticinia quædam ſorte etiam & conjectis in menſam talis agebantur.

634 *Quas habet*] Phœbus ipſe ad Laurum ſupra Metam. 1.

--- *Semper habebunt*
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.

Inter-

Intremuere ſimul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petiſſes;
Et pete nunc, propiore loco. Nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt; ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemque arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeïus urbem:
Quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
Quæ ſimul incurvâ miſſi tetigere carinâ,
Concilium, Graioſque patres adiere: darentque
Oravere Deum, qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ, certas ita dicere ſortes.
Diffidet, & variat ſententia: parſque negandum
Non putat auxilium; multi renuere, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant; ſeram pepulere crepuſcula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet; baculumque tenens agreſte ſiniſtrâ,
Cæſariem longæ dextrâ deducere barbæ:

ſimul concuſſa ſunt, atque cortina edidit hunc ſonum ex ultimo adyto, & perculit corda trementia; Potuiſſes petere loco propiore, quod hinc petis; atque nunc pete loco propiore, ô Romane: neque habetis opus Apolline, qui minuat luctus, ſed filio Apollinis. Ite latis auſpiciis, atque advocate noſtrum filium. Poſtquam gravis Senatus audiit Dei monita, exquirunt in qua urbe juvenis Phœbeïus habitet, & mittunt qui petant littora Epidauria ventis. Quæ ſtatim atque miſſi tetigerunt cava navi, acceſſerunt ad concilium & patres Græcos, atque precati ſunt, ut traderent Deum, qui præſens abſolvat nationem Italam funeribus: ſic monere certa oracula. Sententia eſt diſſimilis atque varia; parſque non cenſet opem abnuendam; multi recuſant, atque admonent non dimittere ſuum præſidium, neque dare ſuos Deos.

Dum incerti hærent, crepuſcula fugaverunt ſerum diem, atque umbra terræ adduxerat caliginem mundo; cum Deus propitius viſus adeſſe in ſomnis ante tuum lectum, Romane, ſed qualis ſolet eſſe in templo, & tractans baculum nodoſum ſiniſtra, mulcere crines prolixæ barbæ dextra;

Notæ.

656 *Cortina*] Occiſo Pythone tripodis cuſtode, inquit Jul. Scaliger, oraculum ſuum fecit: cujus corio obductus tripus, inde etiam *cortina* fuit appellatus. Illam vero Poetæ pro tripode uſurpant, unde oracula dabantur, ſive ea menſa fuit, ut quibuſdam videtur; ſive alia quædam machina, tribus pedibus innixa, qua conſcenſa numine afflata Pythias vaticinari ſolebat.

637 *Propiore*] Epidaurus nempe propior Romæ, quam Delphi.

639 *Nato*] *Æſculapio.*

640 *Bovis*] Ex avium volatu atque garritu quia futurorum aucupari ſcientiam nitebantur, ideo *bona* quæ læta, dicebantur, *mala* quæ adverſa portendebant.

642 *Juvenis.*] *Æſculapius.*

643 *Epidauria*] Plures fuerunt Epidauri, ſed de Argia hic agitur Peloponneſi, ad ſinum Saronicum, Æſculapii fano olim celebri.

647 *Auſoniæ*] *Italæ*: fuerunt namque Auſones antiquiſſimi populi, qui Italiam tenuerunt.

Ibid. *Sortes.*] *Apollinis oracula*, ut ſupra.

648. *Sententia*] Epidaurii concilii, ſeu Græcorum patrum.

650 *Numina*] *Æſculapii.*

653 *Deus*] *Æſculapius.*

654 *Romane*] Plures fuiſſe legatos Epidaurum miſſos ſupra vidimus: ſed unus princeps fuit.

655 *Agreſte*] Non ſine cauſa Æſculapii geſtamen baculus agreſtis, iſque angue involutus: ſiquidem enim medici ſanitatis fulcrum videri volunt, prudentia maxime uti debere, utpote in maximis difficultatibus per illud geſtamen intelligitur: neque aliter ad novam vitam, qualem, exuviis poſitis, ſerpentes videntur recipere, ægros poſſunt perducere.

Et

Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus; veniam, ſimulacraq; noſtra relinquam.
Hunc modo ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice: & uſque nota viſu, ut cognoſcere poſſis.
Vertar in hunc: ſed major ero; tantuſq; videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit; ſomniq; fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei: quaque ipſe morari
Sede velit, ſignis cæleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant, cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuntia ſibila miſit;
Adventuque ſuo ſignumque, araſque, foreſque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit:
Pectoribuſque tenus media ſublimis in æde
Conſtitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. Cognovit numina caſtos
Evinctus vitta crines albente ſacerdos:
Et, Deus en, Deus en; linguiſque animiſq; favete,
Quiſquis ades, dixit. Sis, ô pulcherrime, viſus
Utiliter; populoſque juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, juſſum venerantur numen; & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata: piumque
Æneadæ præſtant & mente & voce favorem.
Annuit his; motiſque Deus rata pignora criſtis
Ter repetita dedit vibratâ ſibila linguâ.
Tum gradibus nitidis delabitur; oraque retro
Flectit, & antiquas abiturus reſpicit aras,
Aſſuetaſque domos habitataque templa ſalutat.

& proferre hujuſmodi verba ex amico pectore: Deſine expaveſcere, Proficiſcar, atq; deſeram noſtras imagines. Intuere tantum hunc anguem, qui implicat ſpiris hunc baculum, atque accurate animadverte oculis, ut poſſis cognoſcere. Mutator in hunc, ſed major ero, & tantus videbor, in quantum corpora cœleſtia debent mutari. Continuo Deus recedit una *cum voce, ſopor cum voce & Deo; & dies amabilis ſecutus eſt diſceſſum ſoporis. Sequens Aurora diſpulerat ignes ſidereos; optimates dubii quid faciant, coëunt in templum magnificis operibus exſtructum Dei expetiti, atque precantur, ut demonſtret indiciis cœleſtibus, quo loco ipſe cupiat manere. Vix ſatis abſolverant, cum Deus ſplendidus in* forma *anguis erectas criſtas habentis emiſit ſibila prænuntia, & concuſſit adventu ſuo & ſtatuam, & altaria, & valvas, & ſtratum marmoreum & cacumina aurea; atque conſtitit excelſus in medio templo pectore tenus, & circumſpexit oculis igne radiantibus. Turba pavida timet. Sacerdos habens comam caſtam religatam vitta alba cognovit Deum; atque inquit, Ecce Deus, ecce Deus, & favete animis atque linguis, quiſquis ades. Sis conſpectus utiliter ô formoſiſſime; atque opem feras populis venerantibus tua ſacra. Quicunque adeſt adorant Deum juſſum, atque omnes iterant voces repetitas Sacerdotis; & Æneadæ favent pie animo atque verbis. Deus annuit his; & criſtis agitatis emiſit ſibila ter iterata lingua vibrata,* quæ eſſent *iis certa pignora. Tum deſcendit per gradus nitentes, & retorquet caput, atque diſceſſurus reſpicit altaria antiqua, & ſalutat domos aſſuetas & templa poſſeſſa.*

Notæ.

666 *Petiti*] *Æſculapii* à Romanis poſtulati.

667 *Operoſa*] Magnificis operibus extructa & inſtructa, ut mox verſ. 672. *faſtigio aureo, ſolo marmoreo*, &c.

Ib. *Quaque.* Epidauri an Romæ?

669 *Aureus*] Non tam, quia ejus ſimulachrum aureum, crediderim, quam ut ſplendidum fuiſſe ſerpentem, qualemque ſeſe pollicitus erat Æſculapius, intelligamus.

671 *Signum.*] *Æſculapii ſtatuam.*

674 *Micantes*] Acutiſſimi viſus & vividæ naturæ eſt ſerpens, ex quo optima parantur remedia. Quibus de cauſis Æſculapio Sacer.

680 *Juſſum.*] *Quod venerari Sacerdos juſſerat.*

Inde

Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum; flectitque sinus: mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Restitit hic: agmenque suum, turbæque sequentis
Officium placido visus dimittere vultu;
Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
Sensit onus: pressâque Dei gravitate carinâ
Æneadæ gaudent: cæsoque in littore tauro
Torta coronatæ solvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte:
Impositaque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas despectat aquas: modicisque per æquor
Ionium Zephyris sexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit; præterque Lacinia templo
Nobilitata Deæ, Scylaceaque littora fertur.
Linquit Iapygiam, lævisque Amphissia remis
Saxa fugit: dextra prærupta Ceraunia parte,
Romechiumq; legit, Caulonaq; Nariciamque;
Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæq; domos regis, Themesesque metalla;
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.

Hinc magnus obrepit per terram tectam floribus sparsis; atque agitat spiras, & petit portus vallatos incurvo aggere per mediam urbem. Hic substitit; & visus dimittere turbam suam & officium agminis prosequentis eum leni facie, demisit corpus in navem Italam. Illa sensit ponaus Dei, & Æneadæ latantur navem esse onustam pondere numinis; & bove mactato in littore solvunt vincula torta navis coronatæ. Levis ventus agitarat navim. Deus sublimis extat, & innixus panda puppi capite demisso, despicit aquas caruleas; & Zephyris modicis per mare Ionium sexto exortu Pallantidos pervenit in Italiam, & vehitur præter littora Lacinia inclyta templo Deæ, atque Scylacea. Præterit Iapygiam, & vitat petras Amphissias expolitis remis: præterit à parte dextra Ceraunia, & Romechium, & Caulonem, & Naryciam, atque superat fretum, & angustias Pelori Siculi, & domos regis Hippotadæ & arisodinas Themeses, tum tendit ad Leucosiam, & rosaria calidi Pæsti.

NOTÆ.

689 *Sinus*] Quippe in spiras contorto tergo sese angues promovent.

696 *Coronatæ*] Ut decuit illam esse, quæ tam pretiosam mercem veheret.

700 *Ionium*] Illud namque, quod Siciliam inter & Græciam patet, Romanis Epidauro Romam redeuntibus, fuit enavigandum.

Ib. *Pallantidos*] *Auroræ*, quam Pallantis filiam nonnulli scripserunt. Per illam autem *sex dies* hic intelliguntur.

701 *Lacinia*] In Lacinio promontorio fuisse Junonis templum ex Virgilio intelligitur: sanctumque fuisse omnibus circa populis testatur Livius.

702 *Scylacea*] Scylacei sinus, aut oppidi in extrema Calabria.

703 *Iapygiam*] *Calabriam*, ab Iapyge Dædali filio sic dictam.

Ib. *Amphissia*] Frustra, ut videtur in his detegendis viri magni desudarunt, atque adeo in illis non hærebimus.

704 *Ceraunia*] Neque hæc in Italia quisquam alius scriptor indicavit.

705 *Romechium*] Nullum quoque hujus uspiam vestigium.

705 *Caulonaque*] Fuit *Caulon* seu *Caulonia* urbs magnæ Græciæ in Brutiis, vel quod idem est, oppidulum Calabriæ ulterioris in monte cognomine.

Ib. *Nariciam*] *Narycia*, *Naricia*, aut *Narycium* Calabriæ est etiam, quam in extremo ejus angulo *Locri Narytii* ædificaverunt.

706 *Evincitque fretum*] Cum difficultate transit per Siculum fretum, quod quidem est maxime vorticosum; inter Scylleum Italiæ promontorium, & Pelorum Siciliæ.

707 *Hippotadæ*] *Æolias* dicit insulas, in quibus regnavit *Æolus* Jovis filius ex Acesta *Hippotæ* Trojani filia: de quo jam sæpius.

Ib. *Themeses*] *Themese* seu *Temsum* Brutiorum oppidum, ærifodinis nobile, quas suo tempore defecisse narrat Strabo.

708 *Leucosiam*] Lucaniæ est parva insula in sinu Pæstano.

Ib. *Rosaria*] Pæstum Lucaniæ oppidum semper vernans, cujus etiam rosaria Virgilius commendat his verbis,

-----*Bisque rosaria Pæsti.*

Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiaſque & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiſciferumque tenentur
Linternum, multamque trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niveiſq; frequens Sinueſſa colubris:
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachaſque obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertere carinam;

Hinc provehitur ad Capreas, & promontorium Minervæ, & montes nobiles vite Surrentina, & urbem Heracleam, & Stabias, & Parthenopen factam ad otia, & poſt hanc templa Sibyllæ Cumææ. Inde tepidi fontes, & Linternum lentiſco abundans ſuperantur, atque Vulturnus ducens ſub aquis multam glaream, & Sinueſſa abundans albis Serpentibus; & Minturnæ inſalubres, & urbs ab ea dicta quam alumnus ſepelivit, & ſedes Antiphatæ, & Trachas circumdata palude, & terra Circæa, & Antium firmum habens littus. Poſtquam nautæ huc direxerunt navem velis inſtructam;

NOTÆ.

709 *Capreas*] Inſula eſt regni Neapolitani contra promontorium Minervæ, Tiberii ſeceſſu nota.

Ib. *Promontoriumque*] In illius extremo eſt *Athenæum*, ſeu *Minervæ ſacellum*, quod Ulyſſes dicitur ædificaſſe.

710 *Surrentino*] *Surrentum* urbs eſt Campaniæ, vino maxime nobilis.

711 *Herculeam*] *Heraclea* etiam, *Heracleopolis*, *Herculanum* inſuper hic vocatur vicus, Cluverio *la Terre del Greco:* eſtque regni Neapolitani, ad radices montis Veſuvii.

Ib. *Stabias*] Oppidum Campaniæ bello ſociali à Sylla deletum, dein reſtauratum: hodie *Caſtella mare di Stabia.*

712 *Parthenopen*] *Neapolim* dicit à *Parthenope* una Sirenum ibi ſepulta cognominatam; quo ſe Romani otiaturi, propter locorum amœnitatem, conferre ſolebant. Hor. Epod. 5.

Ib. *Cumæ*] *Cumas* Campaniæ urbem à Sibylla Nobilitatam ſupra vidimus. Funditus fuit exciſa diciturque hodie *Cuma diſtrutta.*

713 *Calidi*] *Baias* innuit *fontibus calidis* maxime celebres. Hodie ibi exiguum caſtrum tantum ſupereſt nomine *Baia* cum balneis.

Ib. *Lentiſciferumque*] *Lentiſcus* arbor eſt in Chio præcipue naſcens, maſtichen exudans in modum gummi.

714 *Linternum*] Campaniæ fuit oppidum, Scipionis majoris ſeceſſu & ſepulchro nobile, quod hodie in ruinis jacet.

715 *Vulturnus*] Fluvius Campaniæ, qui ex Apennino Capuam præterlabitur, atque in mare Tyrrhenum ad *Vulturni* exciſæ urbis rudera devolvitur.

Ib. *Sinueſſa*] Hæc etiam fuit urbs Campaniæ, quæ hodie prorſus exciſa jacet.

Ib. *Colubris*] Veriſſime, ni graviter fallor, *columbis* pro *colubris* reponi debere cenſuit clariſ. Heinſius: *Campanas Columbas* laudat Plinius lib. X. cap. 37. Mihi quidem, ſicut & illi, *colubri hice nivei* ſunt nugæ; in autoribus enim antiquis nuſquam memorantur.

716 *Minturnæ*] Urbs fuit Latii, quæ hodie nulla eſt, in Campaniæ confinio, paludibus adjacens, in quibus ſepties Conſul Marius delituit. Ex illis autem aër gravis atque noxius.

Ib. *Quam*] *Cajetam* dicit Æneæ nutricem, à qua *Cajetam* urbem Latii denominatam volunt. Quanquam ex eo quidam dictam putant à Laconibus, quod in littore *curvo* ſit poſita: illi namque *curva* omnia *Caietas* vocabant.

Ib. *Alumnus*] *Æneas.*

717 *Antiphatæ*] *Formias* dicit, quas tenuiſſe Antiphaten Læſtrygonum crudelem tyrannum ſupra vidimus.

Ib. *Trachas*] *Terracina* ſeu *Tarracina*, quæ & *Anxur* priùs dicta, itemque *Trachina*, hoc eſt *aſpera*, utpote in colle ſita, urbs Volſcorum in Latio. Deficit indies propter adjacentium Pomptinarum paludum exhalationes, aëriſque intemperiem.

718 *Circæa*] Mons eſt Latii mari ac paludibus ita cinctus, ut inſula videatur, à *Circe*, quæ illum tenuit cognominatus: In quo olim urbs *Circæi* aut *Circæum*, hodie in ruinis.

Ib. *Antium*] Hæc olim Volſcorum caput fuit 25 mill. paſſ. ab Urbe in hortum hybernum.

(Aſper

(Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes:
Perque ſinus crebros & magna volumina labens
Templa parentis init, flavum tangentia littus.
Æquore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hoſpitio juncti ſibi numinis uſus
Littoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat: & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput poſuit: donec Caſtrumque, ſacraſque
Lavinî ſedes, Tiberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit: quæq; ignes, Troïca, ſervant,
Veſta, tuos: lætoque Deum clamore ſalutant.
Quaque per adverſas navis cita ducitur undas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque ſonant: & odorant aëra fumis:
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Jamque caput rerum Romanam intraverat urbem;
Erigitur ſerpens; ſummoque acclinia malo
Colla movet: ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula Nomen habet: laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeïus anguis
Contulit & finem, ſpecie cœleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit; venitque ſalutifer Urbi.
Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:

(namque jam mare erat turbidum,) Deus evolvit ſpiras; atque obrepens per frequentes flexus & ingentes orbes ſubit templa patris tangentia fulvum littus. Epidaurius deſerit altaria paterna mari compoſito, & uſus hoſpitio Dei ſibi conjuncti, ſcindit arenam littoream tractu ſquamæ ſtridentis; & inſiſtens gubernaculo navis demiſit caput in excelſa puppe, donec appulit ad Caſtrum & ſacras domos Lavinii ad oſtia Tiberina. Omnes populi paſſim, & cœtus occurrens fœminarum atque virorum, & quæ cuſtodiunt tuos ignes, Veſta Troïca, huc ruunt & ſalutant Deum feſtiva vociferatione. Et qua velox navis ducitur per undas adverſas, thura crepitant ab utraque parte, altaribus ſtructis ex ordine ad ripas, atque perfundunt aërem fumis odoriferis, & victima percuſſa calefacit cultros immiſſos. Jamque ſubierat Urbem Romam caput orbis; Anguis tollitur, & movet colla quæ ſupremo malo adnitebantur; & ſibi circumſpicit domum congruam. Fluvius circumlabens dividitur in duas partes: Inſula habet nomen; & mittit brachia æqualia à parte duorum laterum, inter quæ *terra media eſt. Serpens Phœbeius huc conceſſit ex navi Latia; & finivit luctus forma cœleſti recepta; atque acceſſit opiſex Urbi.*

Hic tamen peregrinus adſcriptus eſt noſtris templis:

Notæ.

720 *Explicat.*] *Diſceſſurus* ſcilicet: namque *quieſcentes* ſolent angues in multos orbes ſeſe covolvere.

722 *Parentis*] *Apollinis.*

723 *Epidaurius*] *Serpens* aut Æſculapius Epidauro avectus.

727 *Caſtrum*] *Caſtrum* dicit Iani ſeu Panos, Rutulorum oppidulum in Latio; inter Lavinium & Oſtiam ſitum.

728 *Lavinî*] Urbs fuit Latii ab Ænea condita, in qua Veneris templum nomini Latio commune.

Ib. *Oſtia*] Ubi *Oſtia* civitas ab Anco Martio conſtituta.

730 *Quaque*] *Veſtales virgines* Æſculapio etiam obviam proceſſiſſe ait.

Ib. *Troica*] Veſtam namque, atque Ignem æternum Imperii cuſtodem, Æneas Troja avexerat.

739 *Amnis*] *Tiberis*, qui Romam alluit.

742 *Huc*] In inſulam Tiberis, quæ erat, extra urbem, quia ſcilicet, ibi aer ſalubrior; neque aliud præſentius remedium adverſus luem, quam ſeceſſus.

Ib. *Phœbeius*] Quia Æſculapium *Phœbi*, ſeu Apollinis filium exhibebat.

743 *Cœleſte*] Pro *cœleſti*: quæ tamen ſpecies humana eſt barbati ſenis laurea redimiti, nodoſo in manu baculo.

Cæſar in urbe ſua Deus eſt: quem Marte togâque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum
In ſidus vertere novum, ſtellamque comantem;
Quam ſua progenies. Neque enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quam quod pater exſtitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates: Numidaſque rebelles,
Cinyphiumq; Jubam, Mithridateïſq; tumentem

Cæſar eſt Deus in urbe ſua; quem pace & bello principem non magis bella abſoluta triumphis, & res peractæ tempore pacis, & gloria accelerata rerum mutaverunt in novam ſtellam & cometam crinitum; quam ſua ſoboles. Neque vero de actis Cæſaris ullum eſt majus opus, quam quod parens fuit hujus. Nempe illuſtrius eſt viciſſe Britannos æquoreos, & duxiſſe naves victrices per ſeptemfluos alveos Nili papyrum ferentis; atque addidiſſe populo Quirini Numidas ab officio deſciſcentes, & Jubam Cinyphium,

NOTÆ.

746 *Cæſar*] *Julius Cæſar* primus Imperator. Lege argumentum.

Ib. *Marte togaque*] *Pace & bello:* namque certe ille in utrumque fuit ita paratus, ut ex quibus virtutibus majorem laudem conſecutus ſit, difficile ſit dicere.

748 *Properata*] *Properanter & brevi tempore comparata.*

749 *Comantem*] Cometæ *crinitæ* etiam *ſtellæ* dicuntur.

750 *Progenies*] *Octavium Auguſtum* dicit, Julii Cæſaris adoptione filium & hæredem, Juliæ, Julii Cæſaris ſororis, nepotem, quem C. Octavio peperit Attia Juliæ ex M. Attio Balbo filia.

751 *Majus*] *Gratulandum*, inquit Florus, *in tanta perturbatione eſt, quod potiſſimum ad Octav. Cæſarem Auguſtum ſumma rerum rediit; qui ſapientia ſua atque ſolertia, perculſum undique, & perturbatum ordinavit Imperii corpus: quod ita haud dubie nunquam coire & conſentire potuiſſet, niſi unius præſidis nutu, quaſi anima & mente regeretur.*

Ib. *Pater*] Namque ita illum rerum ſummæ præfecit, & cauſſa fuit eorum omnium, quæ ſapienter Auguſtus adminiſtravit.

752 *Scilicet*] Præſtantiſſima quæque Cæſaris geſta cum quadam Ironia enumerat Poeta, ut Auguſti adoptionem illis anteferendam eſſe oſtendat: atque ita hujus laudem callide inculcet.

Ib. *Britannos*] Illos vero victos, quibus ante Cæſarem ne nomen quidem Romanorum cognitum erat, ſtipendiarios fecit.

753 *Papyriferi*] *Papyrus* planta eſt naſcens in paluſtribus Ægypti, ex qua fiebant chartæ tunicis papyri acu ſeu ſcalpello diductis atque ſeparatis.

Ib. *Nili*] Fluvium eſſe Ægypti maximum per ſeptem oſtia aut alveos in mare Mediterraneum ſe exonerantem jam ſæpe diximus.

754 *Victrices*] Devicto Ptolomæo rege, qui & Cæſari ſicuti antea Pompeio inſidias paraverat. Ille namque victus in Nilo periit.

Ib. *Numidas*] Numidæ Africæ populi admodum feroces, qui cum Juba Mauritaniæ rege, Pompeianarum partium duces Catonem, Scipionem, Petreium alioſque ſecuti adverſus Cæſarem in Africa dimicaverunt, ibidemque victi ſunt. De induſtria autem neque Pompei neque cæterorum mentio ulla, quia execrandum atque lacrymabile bellum Romanis.

755 *Cinyphium*] Juba rex Mauritaniæ, Cinyphius a Cinypho ſeu Cinype Libyæ fluvio, in Mediterraneum prope Lebedam defluente, dicitur.

Ib. *Mithridateiſque.*] Namque Mithridates rex Ponti, quum quatuor Pyrrho, decem & ſeptem anni Annibali ſuffecerint, ille per quadraginta annos reſtitit; donec tribus ingentibus bellis ſubactus, felicitate Syllæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeii conſumeretur. Pharnacem filium ejus bella ferocius moventem Cæſar ex Alexandria advolans una acie profligavit. Unde, ut ait Suet. inter pompæ fercula trium verborum titulum prætulit, *VENI, VIDI, VICI.*

No-

Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini;
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos;
Quam tantum genuiſſe virum, quo præſide rerum,
Humano generi, Superi caviſtis abunde.
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus;
Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum; & conjurata arma moveri;
Palluit: & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiæ: quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo?
Solane ſemper ero juſtis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret haſta,
Nunc male defenſæ confundant mœnia Trojæ?
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, ſedeſque intrare ſilentum;
Bellaque cum Turno gerere; aut, ſi vera fatemur,
Cum Junone magis. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. In me acui ſceleratos cernitis enſes.
Quos prohibete, precor; facinuſq; repellite, neve
Cæde ſacerdotis flammas extinguite Veſtæ.

& Pontum ſuperbum Mithridatis gloria; & dignum fuiſſe multis triumphis, & agitaſſe quoſdam, quam genuiſſe tantum virum, quo arbitro rerum ſatis conſuluiſtis humano generi, ô Dii. Ne ergo hic Auguſtus *videretur genitus ſemine mortali, ille* Julius Cæſar *erat faciendus Deus. Quod cum ſplendida mater Æneæ cognovit, advertit etiam lugubrem necem parari Pontifici, & arma conjurata concuti; Palluit; atque dicebat omnibus Diis, ut in quemque incidebat, Vide quanto conatu inſidiæ mihi ſtruantur: & quanta cum perfidia caput, quod ſolum mihi ſupereſt de Iulo Dardanio, appetatur? An ego ſola ſemper ero vexata juſtis ſolicitudinibus? Quam nunc haſta Calydonia Tydidæ vulneret; modo muri Trojæ male protecti turbent? Quæ cernam filium* Æneam *jactatum longis erroribus, & agitari mari, & ſubire habitationes mortuorum, & bello congredi cum Turno, vel potius cum Junone, ſi vera agnoſcimus. Quamobrem nunc refero praeteritas clades meæ ſobolis? Hic metus non patitur recordari antiquorum. Videtis nefarios gladios parari in me. Quos oro arcete, atque avertite nefas; neve ſupprimite ignes Veſtæ nece ſacerdotis.*

NOTÆ.

756 *Pontum*] Regio eſt minoris Aſiæ ad Septentrionem à Pontico mari cognominata, ibi regnavit Mithridates, & poſtea ipſius filius Pharnaces à Cæſare victus.

Ib. *Quirini*] Eo nomine appellatum Romulum ſupra diximus.

757 *Aliquos*] Quatuor ſuperbo apparatu à Floro deſignatis, *quanto*, inquit, *majora erant, de quibus non triumphabat?*

762 *Æneæ genitrix*] *Venus.*

763 *Pontifici*] *Cæſari*, qui Pontifex erat, quo tempore jugulatus eſt.

Ib. *Conjurata*] Bruti duo, Caſſius, aliique Patricii, atque equites in Cæſarem, quod inſolentius agere inciperet, conjuraverunt; qui tribus & viginti vulneribus in curia illum confoderunt.

765 *Mihi*] Quia Cæſari, qui ultimus futurus erat ex gente Julia, à Venere per Iülum atque Æneam derivata.

769 *Tydidæ*] *Diomedis, Tydei filii*, qui Venerem Æneæ ſuo faventem, ipſumque nube operientem vulneravit.

Ib. *Calydonia*] Quia Calydon Ætolorum civitas, quibus imperavit Diomedes.

772 *Sedes*] Duce Sibylla ad Inferos deſcendiſſe ſupra vidimus.

773 *Turno*] Hunc Rutulorum regem habuimus etiam in præcedentibus.

774 *Junone*] Quæ uſque Turno favit.

775 *Hic*] *Quo Cæſaris cauſa percellebatur.*

776 *Me*] Quia in Julium Cæſarem.

778 *Sacerdotis*] Pontificem maximum fuiſſe Cæſarem modo diximus.

Ib. *Extinguite*] Id eſt, *Ne religionem atque Deorum cultum omnem ex terris tollite.* Ad illud verò alludit Poëta, quod *in primis focum Veſtæ virginibus Numa colendum dedit, ut ob ſimilitudinem cæleſtium ſyderum cuſtos imperii flamma vigilaret:* ut loquitur Florus.

Talia

Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit: Superoſque movet: Qui rumpere quanquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta ſororum;
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribileſque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuiſſe nefas. Phœbi quoq; triſtis imago
Lurida ſollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces viſæ mediis ardere ſub aſtris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparſus erat: ſparſi Lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lachrymavit ebur: cantuſque feruntur
Auditi, ſanctis & verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet; cæſumq; caput reperitur in extis.
Inque foro, circumq; domos, & templa Deorum
Nocturnos ululaſſe canes; umbraſque ſilentum
Erraviſſe ferunt; motamque tremoribus urbem.
Non tamen inſidias venturaque vincere fata
Præmonitus potuere Deûm: ſtrictiq; feruntur
In templum gladii. Neq; enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, niſi Curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percuſſit utraque
Pectus; & Æneaden molitur condere nube;

Venus ſollicita fruſtra profundit tales ſermones toto cœlo, & tangit Deos. Qui tametſi nequeunt frangere fata ferrea antiquarum ſororum; tamen præbent indicia haud dubia cladis venturæ. Perhibent arma ſonantia inter atras nubes, atque tubas horrendas, & cornua audita in cœlo portendiſſe ſcelus. Solis etiam lugubris ſpecies mittebat lumina pallida terris anxiis. Sæpe faces viſæ flagrare ſub mediis ſideribus: Sæpe gutta ſanguinea ceciderunt inter imbres. Lucifer cæruleus infectam habebat faciem nigro colore: currus Lunares tincti cruore. Bubo feralis fecit præſagia luctuoſa mille locis; mille locis ebur flevit; atque cantus & voces minantes dicuntur auditæ in ſacris lucis. Nulla hoſtia Deos placidos ſignificat, & fibræ teſtantur ingentes tumultus imminere; atque caput invenitur reciſum in extis. Dicunt canes noctu ululaſſe circum domos & templa Deorum, atque animas mortuorum vagatas eſſe, & urbem concuſſam fuiſſe terræ motibus. At- & enſes evaginati feruntur

tamen præſagia Deorum non potuerunt ſuperare fata futura & inſidias: in eadem: neque enim ullus locus in Urbe præter Curiam placet ad ſcelus & crudelem necem. Tum vero Cytherea planxit pectus utraque manu, atque præparat ut abſcondat Æneaden nube;

NOTÆ.

779 *Nequicquam*] Namque trucidatus Julius Cæſar.

781 *Veterum*] Parcas dicit Nocte & Erebo ſatas.

785 *Præmonuiſſe*] Hæc quoque prodigia Tranquillus atque Plutarchus Cæſaris necem dicunt denunciaſſe.

790 *Currus*] Pro ipſa Luna.

791 *Stygius*] *Feralis*, atque *peſſimi ominis*: Styx namque Inferorum palus.

792 *Ebur*] *Simulachra Deorum eburnea.* Ita Virg. Georg. 408. De Julii morte.

Et mœſtum illachrymat templis ebur.-----

794 *Nulla*] Id verò Cæſari eveniſſe, quo die fuit trucidatus, ſcribit Tranquillus. Introiit tamen Curiam ſpreta religione.

795 *Fibra*] *Victimarum exta.* Virgilius, quem noſter imitatus eſt, hæc prodigia eleganter recenſet, Georg. i. 464.

Ib. *Caput*] Peſſimi erat ominis, ſi jecur quod à corde inſpiciebant, *ſine capite*, aut eo imminuto eſſet.

801 *Templum*] Quod fuit curia Pompeii, ubi Senatus habitus. *Curiæ* enim loca erant, ubi res publicæ ſeu divinæ, ut Sacrificia; ſeu humanæ, ut Conſilia curabantur; quas ſingulis Curiis, in quas populi Romani tribus diviſæ, Romulus primus aſſignavit.

803 *Cytherea*] *Venus.*

804 *Æneaden*] Hanc vocem ex quibuſdam Manuſc. excudendam curavi pro *ætherea*, ut ſenſus abſolveretur. *Cæſarem* autem deſignat ab *Ænea* ortum, quem percuſſoribus adimere cuperet Venus.

Qua

Qua prius infeſto Paris eſt ereptus Atridæ;
Et Diomedeos Æneas fugerat enſes.
Talibus hanc genitor: Sola inſuperabile fatum,
Nata, movere paras? intres licet ipſa ſororum
Tecta trium; cernes illic molimine vaſto
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concurſum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis. Legi ipſe; animoq; notavi:
Et referam: ne ſis etiamnum ignara futuri.
Hic ſua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
Tempora, perfectis, quos terræ debuit annis,
Ut Deus accedat cœlo, templiſque colatur,
Tu facies; natuſque ſuus, qui nominis hæres,
Impoſitum feret Urbis onus: cæſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum,

qua antea Paris eſt ademptus terribili Atrida; quaque Æneas vitaverat gladium Diomedis. Pater affatur *eam ejuſmodi* verbis; *filia, cupiſne ſola mutare fatum invictum? Potes ipſa ſubire domos trium ſororum: ibi videbis tabulas rerum* fato decretarum *ex ære & rigido ferro vaſtæ magnitudinis; quæ tutæ atque æternæ, neque reformidant colliſionem cœli, neque impetum fulminis, neque ullas ruinas. Illic reperies ſortes tuæ ſobolis inſculptas adamante inviolabili. Ipſe legi, atque ſignavi mente* ea omnia quæ generi tuo eventura ſunt *& narrabo, ne ſis adhuc neſcia futuri. Hic cujus cauſa ſolicita es, Cytherea, abſolvit ſuam ætatem, exactis annis quos debuit terræ. Tu una cum ipſius filio, qui hæres nominis feret imperii adminiſtrationem* ſibi *commiſſam, curabis, ut Deus aſcribatur cœlo, & honoretur in templis: &* ille *vindex generoſiſſimus patris interfecti habebit nos ſibi in bellis* faventes. *Muri ſuperati Mutinæ obſidione preſſæ ejus auſpiciis petent pacem: Pharſalia ſentiet illum,*

NOTÆ

805 *Atridæ*] *Menelao, Atrei filio*, cum quo congreſſus Paris occubuiſſet, niſi auxilio Veneris, quæ nube ipſum operuit, mortem effugiſſet: ut narrat Homerus, Iliad. 3.

806 *Diomedeos*] Æneæ etiam ſuo niſi ſuccurriſſet Venus, Diomedes illum facile peremiſſet, referente eodem Homero Iliad. 5. namque Ille inter Græcos fuit fortiſſimus, Ulyſſi præſertim amicitia conjunctus.

807 *Genitor*] *Jupiter.*

808 *Sororum*] *Parcarum*; de quibus ſupra.

810 *Tabularia*] *Tabulas ipſas æneas* intelligit, in quas immutabilia fatorum decreta Parcæ, Jovis ſcribæ, (ut nominat eas Capella) referunt.

811 *Concurſum*] *Tonitrua* intelligit, quibus aër non *concutitur* modo, ſed quaſi *concurrere* videtur. Sic ſæpe Lucretius.

816 *Sua*] *Sibi a fatis aſſignata*, 56. annos ſcilicet.

818 *Templis*] *Non modo Sen. Conſ. ei divina ſimul atque humana omnia decreta, aut in Deorum numerum, decernentium ore relatus eſt, ſed & perſuaſione vulgi: creditumque eſt ſtellam crinitam, quæ per ſeptem dies fulſit, ludis quos primo conſecratos ei hæres Auguſtus edebat, Cæſaris eſſe animam in cœlum recepti*; ut refert Suet. Atque hac de cauſa ſimulachro ejus in vertice additur *ſtella.*

819 *Natus*] *Auguſtus*, per adoptionem.

820 *Cæſique*] Belli initium & cauſa, prætextus ſaltem, Avunculi necem ulciſci. Suet. 10. Cap. Auguſt.

823 *Mutinæ*] In ea Galliæ Ciſalpinæ urbe Antonius, Cæſaris teſtamento prælatum ſibi Octavium furens, Decimum Brutum ſuis motibus reſiſtentem obſidebat: Illum Octavius liberavit, atque Antonium caſtris exuit.

Ibid. *Pharſalia*] Poſtquam animum in partes omnes verſavi, nihil aliud videre me hoc in loco fateor, quam errorem eorum auctorum, qui Pharſalum Theſſaliæ urbem, ubi Cæſarem inter & Pompeium depugnatum eſt, cum Philippis Thraciæ ubi victi Brutus & Caſſius ab Octavio, & Antonio, confuderunt;

Æmathiaque

Æmathiaque iterum madefacti cæde Philippi:
Et magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romanique ducis conjux Ægyptia tædæ
Non bene fiſa cadet: fruſtraq; erit illa minata
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcunque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit. Pontus quoque ſerviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legeſque feret juſtiſſimus auctor:
Exemploque ſuo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de conjuge natam

itemque Philippi iterum irrigati ſtrage Æmathia, & magnum Pompeii *nomen vincetur in mari Siculo: & uxor Ægyptia ducis Romani male fiſa conjugio occidet; atque illa erit fruſtra minata noſtra Capitolia obtemperatura eſſe ſuo Canopo. Quamobrem tibi recenſeam Barbaros & nationes ſitas ab utroque Oceano? Quicquid terra habet habitabile, erit ſub huius imperio. Mare etiam illi obſequetur. Pace prabita terris conferet ingenium ſuum ad jura civilia, & aquiſſimus auctor ſtatuet leges; & componet mores ſuo exemplo; & conſulens ſeculo futuri temporis & venturorum nepotum, curabit progeniem ortam de ſancta uxore ſumere*

NOTÆ.

niſi, ut Poëtarum mos eſt, vicina, vel ejuſdem ditionis loca pro iiſdem uſurpare, hic promiſcue Pharſalum atque Philippos, quæ urbes eidem Macedonum regi olim parebant, pro una atque eadem belli arena Naſo noſter cum aliis ſumpſerit. Certe Florus Brutum & Caſſium illum, quæ Cnæo Pompeio fatalis fuerat, Pharſalum ſcilicet incediſſe teſtatur, cum tamen ex conſtanti hiſtoriæ fide apud Philippos Thracios illi devicti ſint.

824 *Æmathia*] Eo nomine *Macedonia* locaque proxima ab *Æmathione* vel *Emathione* rege dicta ſunt. Macedoniæ autem fuerunt Philippi, in confinio Thraciæ, ubi Brutus & Caſſius cum partibus ſuis devicti.

825 *Magnum*] *Magnum nomen* de quo hic agitur eſt *Pompeii*, cujus alter filius Sextus ſecum piratas navales agitans, ita in Siculo freto oppreſſus eſt, ut modo trecentarum quinquaginta navium dominus, cum ſex ſeptemve Mitylenam fugere coactus fuerit.

826 *Romani*] *Antonii*, qui Cleopatræ libidinis pretium Romanum imperium cum ſtultiſſime promiſiſſet ab Auguſto ad Actium, Epiri promontorium, navali prælio devictus eſt.

Ib. *Conjux*] *Cleopatra*, quæ, ſe triumpho ubi ab Auguſto ſervari ſenſit, cautiorem nacta cuſtodiam, in Mauſoleo, juxta ſuum Antonium, admotis ad venas ſerpentibus, quaſi ſomno ſoluta eſt.

Ib. *Tædæ*] Pro *conjugio*; ut ſæpe alibi.

828 *Noſtra*] *Jovi* namque dicatum *Capitolium*, qui & inde *Capitolinus* dictus.

Ib. *Canopo*] Urbs eſt Ægypti, ad oſtium Nili occidentale, quod ab ea *Canopicum* dictum.

829 *Barbariem*] Pro *barbaris*, quos Auguſtus domuit, inter quos Myſos ipſorum etiam barbarorum *barbaros* vocat Florus; quem vide cap. 12.

Ib. *Utroque*] *Orientali* & *Occidentali*. Imo, ut ait Florus, *Omnibus ad occaſum & meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque duntaxat intra Rhenum atque Danubium, item ad Orientem intra Taurum & Euphraten; illi quoque reliqui, immunes imperii qui erant, ſentiebant tamen magnitudinem, & victorem gentium Populum Romanum reverebantur.*

831 *Hujus*] *Ubi cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio, auſus tandem Cæſar Auguſtus ſeptingenteſimo ab Urbe condita anno Janum Geminum claudere.* Florus.

832 *Civilia*] *Converſus ad pacem, pronum in omnia mala, & in luxuriam fluens ſeculum gravibus ſeveriſque legibus multis coercuit. Ob hæc tot facta ingentia* Dictator perpetuus & Pater Patriæ *dictus.*

836 *Prolem*] *Tiberium* dicit ex Livia Druſilla uxore, quam Auguſtus matrimonio Tiberii Neronis, & quidem prægnantem, abduxit, dilexitque & probavit unice ac perſeveranter: ut refert Suetonius. Illum autem, *Tiberium* dico, adoptione filium ſuum fecit, cui ſucceſſori beatiſſimam Rempublicam reliquit.

Ferre

Ferre ſimul nomenque ſuum curaſque jubebit.
Nec, niſi cùm ſenior ſimiles æquaverit annos,
Æthereas ſedes cognataque ſidera tanget.
Hanc animam interea cæſo de corpore raptam
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra Forumque
Divus ab excelsâ proſpectet Julius æde.
Vix ea fatus erat; mediâ cùm ſede Senatûs
Conſtitit alma Venus nulli cernenda: ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aëra ſolvi
Paſſa recentem animam, cæleſtibus intulit aſtris.
Dumque tulit; lumen capere, atque igneſcere ſenſit:
Emiſitque ſinu. Lunâ volat altiùs illa:
Flammiferumque trahens ſpatioſo limite crinem
Stella micat; natique videns benefacta, fatetur
Eſſe ſuis majora; et vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præterri quanquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nulliſque obnoxia juſſis,
Invitum præfert; unâque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:

ſimul nomen ſuum & imperii molem. Neque, niſi cùm ſenior æquaverit ſimiles annos, veniet in domos cæleſtes & ad aſtra eorum qui ſibi affinitate fuerunt conjuncti. Interea converte in ſtellam animam ſublatam ex corpore interfecto, ut divus Julius proſpiciat ſemper noſtra Capitolia & forum ex ſublimi cælo.

Vix ea dixerat cum alma Venus nulli videnda, conſtitit in medio conſeſſu Senatus; atque abſtulit artubus animam recentem ſui Cæſaris, nec paſſa evaneſcere in aërem immiſit eam ſtellis cæleſtibus. Et dum tulit, ſenſit aſſumere lucem atque ardere, & emiſit ſinu. Illa volat ſublimius Lunâ: & fulget ducens comam igneam longo tractu; atque cernens præclara facinora filii, agnoſcit eſſe præſtantiora ſuis, lætaturque ſuperari ab illo. Tametſi Auguſtus prohibet ſua acta præponi paternis, nihilominus libera fama, nulliſque mandatis ſubdita præponit eum nolentem; atque obnititur in hâc unâ re. Ita Atreus cedit laudibus clari Agamemnonis: ita Theſeus ſuperat Ægeum, ita Achilles Peleum. Denique ut ſumam exempla quæ patria ipſis ſunt, ſic quoque Saturnus inferior eſt Jove. Jupiter moderatur ſedes æthereas, & regna mundi triformis:

Notæ.

838. *Similes.*] *Rerum geſtarum gloriâ* interpretor: neque aliorum quos vidi placet hujus vocis explicatio. Reponit Heinſius *Pylios:* & ſane *Pylii* anni, *Dies Pylii* in Ovidio aliiſque authoribus ſæpe occurrunt. Et licet hæc conjectura nullorum MSS. authoritate nititur, non videtur tamen ableganda.

Ibid. *Æquaverit.*] Non numero, ſiquidem anno ætatis 56. extinctus Julius Cæſar, ad 76. Auguſtus pervenerit; verum hujus *æquandos annos* voluit Vates, quotquot ſeniori obtingerent præclarè geſtarum rerum laude.

Ibid. *Annos.*] Pro *Vita* ſeu *ejus Ratione & Inſtituto*; *ſi ſimiles* retineas.

839. *Cognata.*] Quia Divûm ſoboles Auguſtus, cujus cognati Cæſar & Romulus inter ſidera.

841. *Jubar.*] Vide quæ ſuprà annotavimus ad Vocem *templis* 818.

846. *Recentem.*] *Recens à corpore liberatam.*

849. *Crinem.*] De *crinitâ ſtellâ*, quæ per ludos Cæſari conſecratos fulſit, ſuprà ex Tranquillo dictum.

852. *Hic.*] *Auguſtus, Cæſaris adoptione filius.*

854. *Una.*] *In cæteris morigeros habet omnes Auguſtus; hac in parte tantum repugnant quod cum ſua facta patris actis præferri nolit, fama tamen ea magis approbat.*

855. *Atreus.*] Agamemnonis pater, cujus tanta laus non fuit quanta hujus, omnium Græcorum ad Trojam ducis.

856. *Theſeus.*] Cujus, Ægei filii, fortia facta paſſim in ſuperioribus vidimus.

856. *Pelea.*] Qui Achillis pater tanta non geſſit facinora, quanta hujus fuiſſe omnibus notum eſt.

857. *Ipſos.*] *Julium Cæſarem & Auguſtum.*

859. *Triformis.*] *Cœli, Ætheris, Aeris,* ut *terræ mariſque* imperium Auguſto relinquatur.

Diviſum Imperium cum Jove Cæſar habet.

Terra ſub Auguſto. Pater eſt & rector uterque. 860
Dî, precor, Æneæ comites, quibus enſis et ignis
Ceſſerunt, Diique Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Cæſareos inter ſacrata Penates;
Et cum Cæſareâ tu, Phœbe domeſtice, Veſtâ, 865
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quoſque alios vati fas appellare piumque,
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Quâ caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cœlo: faveatque precantibus abſens. 870

Tellus ſub Auguſto. Uterque eſt Parens & Moderator. Dii, oro, Æneæ comites, quibus ferrum & flamma ceſſerunt, Diique Indigetes, & Pater Urbis, Quirine, & Gradive, pater invicti Quirini, & Veſta conſecrata inter Penates Cæſareos, Tuque Phœbe domeſtice cum Veſta Cæſarea, & Jupiter qui excelſum habes templum in monte Tarpeio, & quos alios fas eſt atque pium ut Poëta invocent, Illa dies ſit ſera, atque tardior noſtro ſeculo, quâ Auguſtus in in Cælum transferatur, deſtituto mundo quem regit, atque abſens ſit propitius nobis ad eum vota facientibus.

PERORATIO.

Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.

PERORATIO.

Jamque perfeci opus, quod neque ira Jovis, neque flamma, neque ferrum, nec rapax antiquitas poterit delere.

NOTÆ.

861. *Æneæ comites.*] *Penates* dicit, aut *Deos domeſticos*, quos in Italiam ſecum *Æneas* deportavit. Alii alios eſſe cenſuerunt: at fruſtra in re tam dubiâ tamque inutili operam ſuam quiſquam perdiderit. Dionyſius Halic. ſeſe illos ait vidiſſe Romæ in templo, duorum juvenum haſtatorum ſedentium formâ. Alii Jovem, Junonem ac Minervam fuiſſe aiunt: neque de Pallade, Veſtâque quiſquam dubitare poſſit, cui lectus Virgilius. Alii Neptunum & Apollinem: namque ſuam etiam Trojam illi profitebantur. Alii alios.

862. *Indigetes.*] Dii ſunt *patrii*, qui ex hominibus in Deorum numerum ſunt relati: ita ab *indu* pro *in*, & *ago*, dicti ſunt. Precatione ſimili librum 1 Geor. concludit Virg.

Dii Patrii indigetes, &c.

862. *Quirine.*] *Romulum* eo nomine appellatum Urbiſque fuiſſe conditorem ſuperiore libro vidimus.

863. *Gradive.*] Mars eſt Romuli pater, qui vel à *Gradiendo*, vel á κραδαινειν quod *vibrare* eſt, ſic dictus.

864. *Cæſareos.*] Quia ejus templum in Palatio, ubi habitabant *Imperatores*.

864. *Penates.*] *Deos domeſticos*, qui ex eo dicti quod in *penitiſſima* ſeu maximè ſecretâ domûs parte colerentur. A *Penus* quod res maximè neceſſarias ad victum quotidianum in intimâ domûs parte ſervatas ſignificat, fit *Penas Penates* ſicut à *Magnus*, *Magnas Magnates*, &c. Quanquam neque inepti videntur quî *Penates* cum Macrobio, quaſi *Penes nos natos* dici volunt.

865. *Phœbe.*] Jam ſuprà, *Apollini* in *Palatinæ* domus parte ab Auguſto excitatum templum diximus, additâ Porticu, cum *bibliotheca Græca & Latina*.

866. *Tarpeias.*] Capitolium dicit in Capitolino monte extructum, qui anteà *Tarpeius* à *Tarpeia* virgine Veſtali ibidem Sabinorum ſcutis obrutâ, itemque *Saturnius* dicebatur.

867. *Quoſque.*] Cum reſpectu fortaſſe ad numinum tutelarium vera nomina, quæ ignota eſſe voluerunt, ne quando hoſtium carmine evocarentur, Macrob. Sat. 3. 9.

870. *Abſens.*] Quaſi præſentem Deum laudat Poëta: quod quidem ſi adulandi exquiſitiſſimam artem ſpectes, optimè.

871. *Jamque.*] Moris eſt ferè Poëtarum, ut in ſuorum operum fine aliquid de ſe dicant. Horatius ait

Exegi monumentum ære perennius, &c.

Itemque Virgilius 4 Georg. &c. De ſignaturis, quas operibus ſuis affigunt Poëtæ in Epilogis, lege cenſuram Julii C. Scaligeri lib. 5. Cap. ultimo. Crit.

Cùm

Cùm volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quâque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perque omnia ſæcula famâ
(Si quid habent veri vatum præſagia) vivam.

Illa dies, quæ nullam habet poteſtatem niſi in hoc corpus, finem imponat ſpatio dubiæ vitæ cùm libebit: nihilominus immortalis ſurgam ſuper excelſa ſidera parte potiore mei; & fama noſtra erit æterna. Atque legar ab hominibus, quâcunque poteſtas Romana porrigitur in terris ſubactis: & vivam famâ per omne ævum, ſiquidem vaticinia Poëtarum habent aliquid certi.

FINIS.

INDEX

VOCABULORUM OMNIUM.

Numerus primus *paginam*; ſecundus *verſum indicat.*

A,

A, Pag. 11. Ver, 145. 12 173. 30 588. 40 25. *et alibi quam plurimis in locis.*
ab 3 3. 4 23. 5 34. *et alibi quam plur.*
abactas 66 686
Abanteis 443 164
Abantiades 127 607. 130 673. 133 767 772. 140 138. 144 236
Abarin 138 86
Abas 140 126, 351 306. 421 505
abdiderat 222 25. 437 30
abdidit 258 97. 309 716. 314 73
abdit 183 599
abdita 68 8, 133 777. 247 718. 308 687 416 349. 457 488
abditus 238 458. 266 47
abductas 32 677
aberant 8 91. 195 179. 247 695
aberat 131 709. 187 715. 233 309. 251 811. 337 718
abeſſe 57 446. 85 245. 247 327 423. 331 546. 343 87
abeſſat 93 468
abeſt 30 583. 70 778. 107 63. 194 162. 272 480. 369 127. 416 371
abeſto 96 593
abeunt 15 326. 152 435. 129 290. 421 499. 423 551
abeuntque 394 769
abfueram 215 723
abfuerunt 286 55
abfuit 288 90
abi 306 620
abibas 336 696
abibat 253 2
abibo 344 92
abiêre 65 674. 389 674
abies 288 94
abigitque 404 62
abigo 196 202
abiit 26 495. 210 565. 231 255, 260 162, 312 14. 441 111
abire 66 697. 67 718. 93 476. 437 28
abis 92 455
abit 73 872. 90 398. 119 396, 208 487, 213 4, 260 152. 272 471. 283 785. 308 701. 315 106. 318 194, 334 630. 335 653. 339 792, 348 208. 446 247. 464 644
ablata 73 873. 190 52. 204 398
ablati 258 98
ablato 18 306
ablatum 433 811.
ablatus 128 626. 156 546
abluêre 174 353. 384 532 425 601
abluit 52 324. 132 740
abnuat 293 221
abnuit 358 524
abominor 279 676
abrumpere 53 359
abrumpit 123 495
abrupta 249 764
abruptaque 52 315
abſcedat 175 362
abſcedit 158 630
abſceſſiſſe 149 376
abſcidit 4 22
abſens 240 515. 327 424. 336 700. 388 647. 474 870
abſentem 85 244. 332 566
abſentes 180 508
abſiſtit 331 2
abſiſtite 96 557
abſit 129 650. 275 556. 329 573. 342 41
abſitque 403 32
abſolvere 438 42
abſtemius 449 323
abſtinet 303 532 539
abſtinuit 249 752
abſtitimus 358 534
abſtractus 101 696
abſtrahere 92 438
abſtrahit 33 666. 389 658
abſtrahor 138 93
abſtraxit 204 413
abſtulerat 235 356, 264 263
abſtulerit 442 157
abſtulerunt 183 617
abſtulit 102 722. 124 539, 181 557. 201 349. 285 24. 319 210. 354 405, 406 98, 410 177, 424 575. 434 824, 448 298
abſumitur 36 742, 151 427
abſumſit 61 575
abſumitis 28 543, 451 353
abſunt 51 292
abunde 469 759
abundet 69 764
ac 17 279, 36 729. 43 96. *et alibi plur.*
Acantho 390 701
Acarnanum 242 569
Acaſto 326 409
Acaſtus 232 3
accedat 471 818. 474 870
accede 126 583
accedere 40 41. 58 503, 98 375, 120 442, 160 674, 251 809, 307 646

417 390. 433 804
accedit 169 181
accendere 445 311
accendit 198 260
accenſa 295 279
accenſæ 255 28
accenſeor 459 546
accenſis 101 691
accenſum 48 228
accenſus 330 527
acceperat 79 121
accepêre 280 718. 463 641
accepiſſe 174 357. 547 481
accepit 174 334. 192 98
accepta 223 47
acceptâ 680 695
acceptaque 403 11. 413 270
acceptas 275 574
accepti 55 410
acceptior 382 467
acceptiſſimus 437 20
accepto 207 466. 351 305
acceptos 199 288
acceptum 101 686
acceptus 346 678
acceſsêre 247 163
acceſſi 157 592
acceſſiſſe 376 257
acceſſit 57 446, 77 72, 174 346, 183 624, 467 745
accinctus 109 119, 181 551
accingere 190 47
accingitur 129 666
accipe 97 589, 100 118, 126 585, 129 955, 134 794, 138 93, 217 763, 301 463, 255 12, 353 368, 414 418, 417 376
acciperet 286 63
accipiam 264 255
accipienda 104 2
accipimus 413, 276
accipio 212 620
accipis 351 315
accipit 120 447, 179 481, 182 591, 220 870, 245 655, 286 50, 301 465, 321 270, 323 331, 329 477, 430 743,
accipite 239 490
accipiter 158 606, 324 344
accipitrem 158 606
accipitris 167 123
accipiunt 131 704, 252 841, 342 47 421, 501 506
acclinata 428 666
acclinataque 295 268
acclinavit 138 72
acclinia 467 737
acclivi 267 334
acclivo 40 19
acclivus 286 53
accommodat 198 398, 229 209
accubuêre 245 660
accuſâſſe 376 309
accuſoque 372 200
acer 101 704, 209 542, 332 294
acerque 288 95
acerbæ 410 187
acerbo 137 62, 353 388
acernæ 349 254
acernas 122 487
acerno 235 346
acerram 390 703
acerris 231 266
acervo 4 24
acervos 138 88. 140 131, 344 113
Achœmenias 112 212
Achæmenide 409 163
Achæmeniden 409 161
Achæmenides 409 167
Achaia 127 606, 231 278, 343 70, 377 325
Achaidas 94 511, 448 293
Achaide 157 577
Acheloë 242 559, 244 614, 257 68
Acheloïa 270 413
Acheloïadum 406 87
Acheloïdes 156 552
Achelous 242 548, 258 96
Acheronta 330 504
Achille 321 265, 343 181, 347 191, 353 363, 361 608, 361 615, 365 30, 369 130, 386 597
Achillea 483 9
Achillem 360 582, 276 301
Achilleos 381 448
Achilles 343 73, 345 126, 139 346, 150 162, 347 176, 360 593, 369 134, 371 179, 375 281, 381 443, 383 500, 502 473 856
Achilli 369 133, 370 157, 376 298
Achillis 233 309, 368 107, 375 273 284
Achivam 410 191
Achivi 194 142, 346 168, 365 29, 367 88, 398 113, 369 136, 381 445
Achivis 366 61
Achivos 361 600, 423 561
acidis 393 757, 304 787,
acie 122 464, 194 142
aciem 90 381, 364 12
acies 70 776, 79 107, 211 584, 343 75, 372 207
Acin 397 861, *bis.* 398 884
accipe 250 794 795
Acis 393 750, 398 886 896. *bis.*
aconita 11 447, 205 419
aconiton 204 407
Aconteus 142 201
acre 461 579
acres 43 26, 198 265, 218 811, 303 550, 330 529
acri 256 667, 326 401
acrior 96 540, 97 566, 283 787, 325 370
Acriſio 96 559
Acriſioneas 148 239
Acriſioniades 138 70
Acriſium 127 612
Acrota 426 617 619
acta 46 184, 61 562, 62 587, 131 707, 140 443, 319 223, 337 714, 347 186, 349 253, 359 539, 373 239, 400 956, 408 145, 410 183, 432 785. 473 852
actaque 259 134
Actæ 186 711
Actæas 67, 720
Actæis 19 313, 214 686
Actæo 61 554. 227 170
Actæon 84 230, 102 721
Actæona 85 243 244
Actæonis 102 720
acti 221 41
Actiaco 391 715
actis 58 497, 114 254, 230 242 250, 783 264, 249 319, 222 344, 115 357, 500 393, 758 468 750

acto 241 531, 395 806
Actoridæque 233 308
Actoridem 138 79
Actorides 375 273
Actorum 55 386
actum 263 223, 303 527, 337 721, 374 260, 469 771
actus 125 567, 127 621
actuſque 261 182
acturum 96 557
acu 162 23
acui 469 776
acumine 54 376, 78 84, 126 580, 235 334, 314 72, 343 84, 421 503
acuta 25 470, 34 699, 81 155 115, 299
acutæ 84 224, 164 78, 269 383
acutior 149 381
acutis 142 204, 163 56
acuto 230 245, 289 130
ad 3 4, 7 61, 8 86, 10 126, *et alibi quam plur.*
adacta 352 324
adacto 172 271, 356 452
adactus 138 78
adamanta 277 614
adamanteis 192 104
adamas 115 281
adapertaque 142 193, 430 740
addat 292 208
adde 41 70, 80 133. 124 536. 195 168, 240 505, 368 117. 397 854
addendum 239 484
addere 71 826. 131 701. 155 525. 259 138. 386 586
addicere 31 617
addiderat 89 352
addiderim 219 821
addidici 97 593
addidit 5 38. 82 191. 87 301 306. 134 787. 166 110. 179 471. 299 427. 328 449. 342 4[illegible]. 358 532. 422 522. 459 539
addit 55 397. 75 4. 113 240. 129 651. 162 27. 164 85. 198 273. 208 504. 318 205. 430 714
addita 80 140. 152 456. 222 14. 369 146
additis 160 667
additur 353 380
adducere 300 441
adducitque 90 397
adducor 98 598
adductaque 249 775. 256 52
adducto 25 455. 235 357
addunt 175 362. 236 388. 283 792
adduntque 44 121
adeam 382 465
adeant 334 628
adeat 407 105
ademi 243 591. 379 376
ademit 110 142. 136 16. 155 542
ademta 57 461. 397 871
ademtæ 94 515. 410 197
ademtam 322 331
ademtas 64 644
ademtis 47 211
ademto 88 337
adeo 145 273. 150 396. 164 67. 178 438. 206 453. 294 252. 408 152
adepta 226 151
aderam 267 344. 368 359
aderamus 348 213
aderant 126 598. 153 467. 348 213
aderas 65 679
aderat 196 219. 204 404. 224 83. 266 307. 295 277. 317 162. 346 150
aderis 29 56
aderiſque 290 142
aderit 95 519
adero 430 777
ades 243 957. 307 673. 464 678
adeſſe 212 635. 437 32
adeſſent 405 76
adeſſet 265 285. 279 673
adeſt 58 497. 78 102. 85 247. 90 380. 95 528. 126 598. 130 692. 137 46. 142 180. 177 429. 196 219. 208 492. 210 561. 237 418. 262 200. 382 759. 283 789. 295 295 296. 317 313. 58 342. 66 347. 176 348. 216 352. 341 367 82. 889 662. 396 829. 398 906. 433 808. 464 680
adeſte 101 713. 196 198
adeſto 41 45
adeunda 215 785. 250 785. 407 119
adeundi 321 278
adeunt 21 369. 189 7. 213 651. 462 631
adfata 70 783
adfatur 433 807
adfert 17 271
adflavit 296 313
adflaxit 345 139
adfuit 54 367. 150 400. 218 798. 284 4. 288 106
adhærent 130 694
adhæret 184 641
adhæſi 419 440
adhæſit 137 38. 275 564
adhibenda 451 361
adhibendus 139 111
adhibent 278 653
adhibere 90 376. 263 216. 328 447. 446 238
adhibet 294 259
adhuc 4 10. 10 132. 20 356. 29 554, *et alibi quam plur.*
adjacet 203 382. 337 728
adibat 338 766
adjeci 308 677
adjeciſſe 469 756
adjeciſſet 381 434
adjecit 170 211. 275 569.
adjectoque 199 291
adjectura 170 214
adiere 244 628. 463 645
adigitque 138 70
adii 307 651
adjice 169 182. 414 319
adjiciam 277 627
adjicit 54 384. 198 266. 334 637. 335 671. 342 58
adjiciunt 16 245. 307 656
adiit 116 317. 276 610. 285 15. 403 9. 439 63
adimam 57 474
adimit 93 369. 281 749
adimunt 234 523
adimuntque 244 615
adire 116 317. 184 649. 333 594. 408 125. 416 353
adit 37 779. 73 861. 86 274. 114 258. 115 297. 219 830. 258 108. 275 572. 326 408. 394 772. 409 157. 425 598
adita 346 161
aditu 99 623. 215 731.

342 66
adiuto 100 659
adjutis 445 224
adjutrixque 195 195
adjutus 28 540
adjuvat 68 732
adjuvet 195 178. 252 867. 306 641
admirabile 162 14
admirantes 100 662
admirantibus 32 644
admiratur 47 209
admiraturque 399 913
admiremur 376 307
admiſerat 370 512
admiſitque 111 186. 320 256
admiſſa 171 237. 406 92
admiſſi 325 380
admiſſo 28 532
admiſſum 296 304
admiſſumque 14 210. 257 83
admittitur 387 603
admonet 329 473
admonitorque 129 664
admonitu 97 566. 267 324. 353 360. 420 465
admonitus 199 295. 207 480. 306 625
admonuiſſe 61 565. 459 543
admonuit 289 134
admota 328 454. 382 454
admotam 90 374. 301 463
admoti 211 593
admotis 292 188. 449 311
admoto 138 80. 269 395. 316 124.
admoveam 297 344
admoverat 10 139
admovet 238 461. 294 254. 295 282. 355 425
admovique 186 689
admovit 26 494. 159 643. 315 115. 445 218
admovitque 302 511
adolentur 26 492
adoleret 248 740
adoleſcere 118 376
Adoni 303 543. 308 682. 309 729
Adonis 303 532
adoperraque 35 715. 70 790. 108 94. 247 701
adorandum 325 392
adorant 19 320 331 266
adorat 76 18. 320 248. 331 540. 416 366
adoratis 267 350
adſcendere 330 518
adſcendit 394 780
adſcendunt 325 394
adſciverit 462 625
adſim 59 513
adſis 98 613 106 30
adſit 306 641
adſiſtere 213 740
adſpexi 411 218
adſpexit 77 69
adſpice 102 725. 396 842
adſpicere 93 479
adſpicit 68 748. 263 212
adſtas 45 147. 105 19
adſternunturque 53 343
adſtitit 82 187. 318 196. 369 125
adſtricta 10 120
adſtringi 263 222
adſum 135 10. 324 349. 166 73
adſumeret 398 886
adſumus 98 605
adſunt 266 334. 268 363
advehor 159 640
advena 96 561. 190 39. 467 745
adveniens 197 238
adventare 342 65
adventat 260 145
adventu 315 95
adventuque 464 671
adventum 31 610 278 660
adventus 68 742. 178 449
advertere 466 719
adverſa 345 132. 385 541
adverſaque 141 161, 387 614, 349 237, 402 5
adverſæ 329 484
adverſas 28 528, 467 732
adverſi 42 80, 82 183
adverſo 71 814. 134 803. 356 451, 443 162
adverſos 237 419, 351 312
adverſum 42 72, 237 403, 344 136. 351 312
advertens 413 270
advertite 99 636
advertitur 159 649
adulantum 404 46
adulter 111 182, 216 746, 281 739
adultera 57 471, 226 131, 207 347
adulterio 255 25
adulterium 60 545, 110 171 113, 236 215 722
aduncа 324 442
aduncâ 18 293, 100 651, 426 628
aduncis 303 550
adunco 95 533, 118 392, 226 147, 236 371
aduncos 58 479. 399 934
aduncum 2 9 128
advolat 171 249, 324 348
adurat 229 205. 431 763
ad uſque 105 20
adyto 463 636
Æacida 218 803
Æacidæ 326 400, 353 365 208 494, 383 505
Æacide 320 250
Æacideia 207 372
Æaciden 319 227, 344 96, 361 603
Æacides 214 468, 320 246, 321 274, 325 389, 343 82, 346 168, 361 613
Æacidis 221 4, 365 33
Æacon 271 434 439, 364 27
Æacus 207 474 479, 208 506, 209 517, 220 869, 364 25
Æas 30 580
Æde 349 246, 377 345, 414 315 316, 463 644, 464 673
Ædes 119 403, 145 284, 213 644
Ætias 189 9, 200 326
Ægeas 271 347
Ægæo 335 663
Ægæona 39 10
Ægæa 473 856
æger 353 373
Ægeus 204 402, 205 420, 206 454
Ægida 69 755
Ægide 134 799, 137 48. 164 79
Ægides 228 174, 237, 405,

405. 242 559. 549 237. 252 343
Æginæ 212 616
Æginam 207 474
ægra 211 600. 408 143
ægram 261 779
ægrè 210 55. 243 592. 358 533
ægro 53 229. 210 563
ægros 209 540
Ægyptia 147 323. 472 826
Æmathiaque 472 824
æmula 25 476. 164 83
æmulus 364 17
Æneaque 197 247
Æneadæ 464 682. 465 695
Æneaden 470 804
Æneæ 390 681. 425 600. 455 450. 474 861
Æneæque 424 588
Æneam 405 78
Æneas 489 665. 407 116. 409 156. 419 456. 471 806
Æneïa 419 441. 424 581
Æolia 166 116
Æoliam 201 357
Æolidæ 273 506. 407 103
Æoliden 213 672. 364 26
Æolides 185 681
Æolidos 328 444
Æolii 122 487
Æoliique 411 232
Æoliis 17 262
Æolis 332 573
Æolus 338 558
æqua 162 11. 195 174. 369 131
æquales 150 394. 218 808
æquali 230 248
æqualique 328 463
æqualibus 40 26
æqualis 5 34. 36 750
æquantia 162 21
æquantibus 473 857
æquantur 232 288
æquare 329 497
æquaret 60 537
æquata 433 805
æquatam 246 663
æquaverit 473 838
æquè 291 185. 293 221
æquem 408 145
æquent 334 626
æqui 19 322. 139 100
æquo 85 253. 107 62. 156 565
æquor 19 318. 56 263. 105 23. 124 527. 130 690. 151 410. 176 399. 186 704. 319 231. 329 478. 488 330 505. 331 515. 338 748. 339 765. 344 94. 423 544. 438 49. 447 267. 465 699
æquora 39 6. 50 265. 51 292. 59 509. 73 872. 55 538. 99 627. 100 657. 101 684. 125 561
æquore 46 172. 59 530. 100 660. 131 712. 132 732. 742 752. 303 530. 330 255. 328 455. 335 663. 395 792. 397 854. 878 400. 937 404. 37 423 548. 443 176. 467 723
æquorea 306 617
æquoreæ 319 226. 330 520. 423 557
æquorei 347 197
æquoreis 287 78
æquoreo 319 212
æquoreos 468 752
æquoreus 244 603
æquoribus 118 366. 424 525. 395 804. 399 921
æquoris 20 341. 109 135. 125 564. 154 498. 252 866. 329 485. 337 729. 345 144. 348 205. 375 293. 392 490
æquorque 329 488
æquor 45 134
æquum 280 719
æquus 243 958. 424 344
aër 4 17. 5 28. 6 52. 7 75. 10 119. 163 47. 195 187. 251 830. 446 243. 248
aëra 7 58. 20 337. 45 158. 46 165. 52 320. 60 532. 90 397. 102 726. 109 124. 127 616. 159 644. 170 216. 174 350. 201 354. 203 379. 218 791. 228 187. 219 214. 241 545. 250 796. 251 815. 268 370. 284 2. 291 184. 309 708 318 194 332. 558. 337 731. 358 518. 412 258. 423 536. 433 816 434 821. 440 99. 446 250. 467 734. 373 845
aëraque 323 544. 446 247
æra 106 30. 116 333. 119 393. 196 208. 252 856
Ærane 95 532
æratæ 135 9
æratas 223 41. 225 103
æratis 462 620
ære 8 92. 9 115. 95 533. 101 704. 123 505. 134 783. 177 416. 200 317. 223 32. 289 115 342 46. 390 700. 411 810
aëre 4 12. 23 130 677. 132 751. 231 253. 276 583. 290 159 446. 243 250
aeriæque 48 226
aerias 263 219. 291 178. 408 127
aerii 186 709
æripedes 192 105
æris 9 98. 182 589. 423 537
æs 344 96
Æsacon 338 762. 340 1
Æsacos 339 791
Æsarii 438 54
Æsaris 437 23
Æson 199 287 292. 194 162
Æsone 193 110
Æsonidem 191 60. 192 77. 198 255
Æsonides 237 411
Æsonis 198 252. 199 303
Æsonius 194 156
æstas 40 28
æstatem 444 206
æstibus 404 48
æstiva 395 793
æstu 23 419 435. 49 237 91 413. 174 341. 219 816. 404 52. 416 352
æstuque 388 630. 392 728
æstuat 50 250. 107 64 179 491. 272 464. 282 764. 297 360. 358 515
æstuet 445 208
æstum 137 586. 429 700
æstus 48 228. 51 271. 157 586. 209 529. 219 820. 239 471. 289 126
æstusque 9 117
ætas 8 89. 56 418. 96 540.

540. 162 28. 189 26. 213 665 234 529. 263 225. 302 519. 303 547. 306 615. 347 188. 355 448. 395 828. 408 142. 440 96. 445 207. 453 403
ætate 208 499. 209 514. 245 641. 246 686
ætatem 459 539. 472 835
ætatis 280 718. 287 85. 301 467. 444 200
æterna 468 132. 471 812
æternamque 408 140
æternas 459 551
æterno 64 653. 129 663
æternum 33 663. 175 264 369 252
æther 11 151. 16 254. 84 231. 101 706. 159 654. 181 548. 186 695. 329 496. 330 520. 386 582
æthera 7 68. 37 777. 56 437. 72 835. 19 329. 87 299. 91 404. 114 251. 229 219. 346 153. 380 411. 285 542. 442 145
æthere 8 81. 17 269. 31 608. 47 204. 68 726. 128 613. 196 219. 291 162. 309 720. 435 846
æthereas 131 700. 148 348. 154 512. 473 839. 473 859
æthereis 23 435. 59 512
æthereos 87 309
Æthionque 140 146
Æthiopasque 37 778
Æthiopesque 449 320
Æthiopum 49 236. 129 669
Ætna 148 352. 152 442
Ætnæ 409 160
Ætnam 397 868. 410 188
Ætne 48 220. 397 877. 450 340
Ætnea 231 269
Ætola 422 528
Ætolius 420 461
ævi 54 385. 271 345. 440 293. 218 347. 78 437. 11 20. 445 288 446 235. 475 874
ævis 64 649
ævo 92 445. 93 470. 173 321 200. 310 263. 392 244 617. 302 502. 346 169. 362 623. 430 731. 437 17. 444 201. 448 306. 474 468
avoque 247 712
avum 10 128. 33 663. 143 227. 195 176. 241 529. 270 422. 294 243. 348 208. 417 379. 451 353. 453 400. 461 588. 462 621
affata 144 255. 145 268. 174 348. 224 89. 280 695
affatur 20 350
affecit 175 585
affectas 41 58
affectâsse 11 152
affectat 149 377
affectibus 239 473
affectu 194 147
affectus 195 171
affer 243 601
afficit 171 255
affixa 125 553. 136 26. 353 387. 360 571
affectibus 239 473
affectu 194 147
affectus 195 171
affer 243 601
afficit 171 255
affixa 125 553. 136 26. 153 387
affixi 360 571
afflabat 158 617
afflabitur 190 29
afflat 28 542. 251 820
afflata 186 704
afflatibus 232 289
afflatos 77 491
afflatuque 70 793
affligi 410 206
affore 16 256
affusaque 276 605
affusæque 241 539
affusique 268 366
agam 120 428. 240 506. 461 589
Agamemnona 371 184. 381 444
Agamemnonis 473 855
Aganippe 146 312
agunt 332 564. 464 666
agantur 92 444
agas 42 74
agat 41 62. 55 388 390. 47 191. 143 211. 295 291. 298 372
Agave 102 725
age 237 433. 335 669. 347 177. 357 490. 430 721. 437 22
agebat 206 441
agebatur 215 705
agendo 262 199
agendum 183 611. 379 377
Agenore 73 858. 77 51. 78 97. 84 257
Agenoream 87 308
Agenorides 75 8. 78 88 90. 125 563
agentem 258 107
agentes 294 243
ager 9 110. 306 644
agere 20 349
ageret 308 681
agger 264 134
aggere 419 445. 465 690
aggeribus 461 592
aggrediar 377 333
aggrediare 191 71
aggreditur 144 238. 160 659
agi 274 532
agilis 67 720
agimus 363 5
agis 226 140
agisque 194 147
agit 33 676. 45 152. 47 211. 67 715. 76 24 136 14. 150 402. 179 468. 302 512. 425 96 438 48
agitque 179 483
agitabilis 7 75
agitabitur 270 410
agitante 460 555
agitantem 89 356
agitantia 29 571
agitare 158 606. 661 661
agitâsse 39 567. 88 319
agitat 100 667. 303 539. 322 300. 182 595. 192 81. 225 121
agitataque 211 586
agitati 186 708
agitatis 201 336
agitur 149 372. 186 685. 330 502. 438 36
Aglauros 61 560. 64 739. 69 749. 70 785
agmen 84 242. 202 364.

212 638. 223 38. 315 97. 350 261. 356 467. 361 598. 404 46. 412 238
agmenque 465 691
agmina 44 114. 95 535. 141 151. 161 177 423. 343 75. 374 155
agmine 90 379. 135 2. 192 103. 212 624. 237 331. 485 560. 421 506
Agmon 421, 484 494
Agmona 421 497
agna 27 505. 180 527
agnæ 185 626
agni 396 827
agnôrunt 121 455
agnoſcendo 349 251
agnoſcet 408 151
agnoſcis 335 658
agnoſcit 364 27
agnoſcitque 143 212
agnoſcoque 213 651
agnoſce 46 183. 187 613
agnovêre 208 495
agnovique 336 686
agnovit 153 471. 258 119. 309 719. 315 94
agnovitque 151 414
agnus 311 320
Agre 83 213
agreſte 338 767. 463 655
agreſtem 250 787. 444 203
agreſtes 174 344. 205 419. 258 96. 267 346. 346 452, 373
agreſti 197 242. 421 521
agreſtibus 317 161
agreſtis 167 122. 325 379
agreſtum 427 635
agri 95 528. 140 129
agricolam 318 192
agricolis 231 276. 319 210
Agriodos 84 224
agris 58 490. 102 714. 140 136. 173 317. 440 100
agriſque 210 547
agro 98 606. 250 799. 321 281
agros 23 422. 31 601. 66 684. 67 709. 133 779. 159 655. 193 122. 197 235. 202 362. 204 415. 209 534. 213 653 217 771. 232 281. 250 781. 277 642. 301 477. 313 35. 314 85. 315 98. 386 571. 397 865. 415 342. 417 397. 418 422
agroſque 56 25
agunt 210 551. 302 492
aguntur 95 527
Agyrtes 140 148
Ah 58 489. 73 863. 175 386. *hic & alibi.*
ahena 193 121
ahenæ 197 227
ahenis 184 645. 202 349
aheno 198 262. 279 200 319
ahenum 163 61
ai ai 293 215
Ajacem 370 164. 379 390
Ajaci 364 17. 367 97. 370 156
Ajacis 370 152. 376 305
Ajax 362 622. 363 2. 364 28. 367 97. 369 141. 372 219. 374 254. 377 338 340. 378 356. 379 390
ait 15 222, 17 278. 22 391. 25 464. 26 498. 31 608. *& alibi quam plur.*
alæ 360 570
alantque 389 658
alas 33 671. 60 535. 117 364. 198 269. 229 201. 209 216. 231 254. 341 544, 339 789, 387 606. 421 501
alaſque 324 337
Alaſtoraque 374 257
alba 55 413. 107 51. 236 373. 425 609. 426 612. 445 213
Albanos 428 674
albaque 299 424
albas 63 632. 309 719
albente 464 676
albentes 384 534
albenti 139 110
albentia 94 516
albentibus 204 415. 317 176. 458 519
albeſcere 329 480
albet 175 380. 198 263 330 501
albi 223 33
albida 77 74
albis 94 510. 107 48. 182 577. 422 509
albo 60 541. 84 221. 444 189
Albula 415 328
album 413 291. 438 46
albus 60 541. 72 832. 354 413
Alcandrumque 374 258
Alce 83 217
Alcidamas 202 369
Alcide 258 110
Alcides 255 13. 256 51. 263 217. 319 213
Alcinoi 424 565
Alcithoë 104 1. 114 274
Alcmena 255 23
Alcmenæ 241 543
Alcmene 265 276. 281 266, 313 269 396
Alemone 437 19
Alemoniden 438 48
Alemonides 437 26
Aleon 360 683
alebat 91 411. 253 878. 267 339
alendi 372 214
alendum 381 431
ales 60 537. 544 67. 714 117. 362 146. 298 180. 517 229. 213 253 873. 297 328. 333 597. 337 733. 391 710. 394 771
alga 320 233
algæ 404 38
alia 267 330. 447 278
aliæ 106 37. 157 583. 177 419
aliam 121 446
alias 91 402. 153 476. 371 177. 446 253
aliena 157 76. 297 340. 459 547
alienaque 80 139
alienæ 267 326. 365 38
alieni 189 22. 238 438
alieniſque 211 610
alieno 426 631
alii 16 245. 30 581. 83 209. 85 254. 99 620. 237 431. 255 13. 324 358. 329 486. 334 645. 348 224. 358 522. 362 624. 455 446 332 559
aliis 85 253. 97 579. 198 275, 213 601. 231 265. 270

270 419. 331 535 536. 573 221. 387 620. 446 253. 456 479
aliisque 176 408. 308 703. 324 345. 432 793
alimenta 69 769. 78 315. 93 479. 192 79. 204 416. 251 837. 253 874. 261 183. 287 75
alimentaque 10 137. 17 271. 51 288. 148 342. 159 656. 298 392. 422 532. 440 81. 451 352
alio 264 237. 342 57
aliorum 457 494
alios 210 578. 222 23. 242 568. 257 68. 289 120. 290 142. 291 167. 206 309
alipedi 132 746
alipedis 323 312
alipedum 41 48
aliqua 116 327. 124 536. 176 589. 377 323. 389 656. 448 300
aliquam 23 421
aliquando 55 391
aliquem 374 272. 386 598. 410 193. 457 497
aliquemque 299 404
aliquo 43 97 655. 106 40 126 484. 197 231. 206 454. 220 865. 297 345. 325 377. 342 58. 344 93. 373 241. 379 379. 403 20. 430 722. 4 3 408
aliquidque 260 145
aliquis 66 693. 91 404. 111 187, 226 128. 229 217 299. 398 338 749. 400 941
aliquo 22 407. 393 734. 445 224. 456 460
aliquod 301 488. 425 509
aliquos 126 588. 469 577
alis 17 264. 18 308. 67 708 719. 119 411. 120 425. 125 562. 127 616. 130 699. 131 724. 146 288. 147 331. 156 546. 166 109. 186 707. 203 382. 204 401. 226 146. 244 627. 251 818. 281 741. 309 718. 324 341. 335 650. 340 1. 337 737. 421 507. 424 577
alit 291 173. 429 690
alite 217 775. 305 587. 338 742 456 467
aliter 42 83. 63 623. 90 373. 93 483. & *alibi plur.*
alitibus 160 677. 338 744
aliturque 366 53
aliud 4 18. 87 305. 189 20. 223 42. 446 256
aliudque 189 19
aliudve 91 409
alium 89 360, 142 180. 400 958. 440 94
allevat 241 544
allevet 171 249
alligat 28 548. 65 670. 117 364
alloquitur 248 728. 264 243 321 283. 393 739, 437 22
alludit 73 864
alma 51 272. 152 444. 156 572. 217 767. 293 230. 393 759. 421 478. 423 546. 464 664
almo 410 329
almus 444 205
Aloïdas 166 117
Alpes 48 226
Alpheïas 154 487
Alphenor 171 248
Alpheos 50 250
Alpheus 157 599
Alphino 432 794
alta 6 50. 30 349. 32 630. 39 1. 42 71. 86 284. 102 730, 113 239. 157 588. 58 627. 168 169. 172 266. 180 521. 195 186. 202 351. 212 630. 232 286. 241 525. 242 553. 257 84, 315 108. 350 266 395 794. 410 178. 416 364. 420 466. 421 478. 442 147. 446 243. 475 857
altaque 11 153. 379 374
altæ 8 75. 149 385. 184 638 357 505. 371 197. 453 404. 454 428
altam 107 56. 287 76
altaria 136 36. 139 103. 349 258
altas 289 110
alte 46 166. 109 121 231 256. 250 795. 263 226. 349 248. 465 697
alter 18 293. 25 474. 28 535 537. 55 388. & *alibi.*
altera 23 429. *bis.* 25 474. 59 513. 73 874 & *alibi quam plur.*
alteraque 160 673
alterius 66 682. 138 78. 160 673. 190 41. 217 269 312 10
alteriusque 400 946. 440 90
alternaque 117 353
alternare 453 409
alternis 134 792
alterno 136 31. 242 563
alti 348 205. 352 345. 353 361. 398 904
altique 252 843
altissima 41 64. 47 210
altissimus 30 592, 77 50. 324 353
altior 18 289. 82 181. 319 230. 330 513
altius 45 136. 230 225. 303 527. 473 848
alto 8 80. 32 656. 63 622. 90 603. 105 18. 108 105. 128 623. 129 664. 134 788. 141 170. 157 574. 180 517. 199 294. 203 377. 206 441. 229 213 261 177. 269 397. 301 462. 303 530. 309 720. 316 150. 324 340. 335 649. 345 128. 375 292. 387 600. 454 418
altoque 47 204. 231 257. 251 817.
altorum 30 591
altos 43 105. 150 405. 211 608
altrice 315 101
altrici 336 683
altum 50 263. 56 441. 87 298 171 259
altus 56 417. 196 224. 213 667. 474 866
alveo 23 423. 462 614
alveus 20 343. 242 568. 245 652
alumna 300 442
alumnæ 59 527. 298 383. 299 415
alumni 381 436
alumno 63 633. 171 383 315 99. 426 631
alumnus 124 524. 419 443.

443. 466 716
alvo 23 420. 87 310. 151 413. 193 125. 341 17. 354 392. 398 893. 404 59. 409 176. 445 227
alvum 125 575. 126 576 184 651. 251 834. 411 209. 440 105
ama 281 747
amabam 215 712
amamus 93 468
amanda 254 407. 427 641
amans 73 862. 259 141. 274 530. 286 57. 295 288. 339 787. 404 41. 405 68
amante 93 468
amantem 63 612. 92 447. 93 477. 109 128. 295 294. 297 342. 301 472. 328 450
amantes 107 68. 109 108. 115 278. 130 679. 215 724
amanti 60 539. 68 747. 192 85. 223 45. 408 133. 431 762
amantibus 92 453. 108 73
amantior 19 822
amantis 25 474. 62 600. 87 292. 276 602
amara 32 632. 271 436
amare 272 476. 314 407
amaris 422 525. 448 286
amaro 420 465
amârunt 92 456
amat 25 474. 26 490. 28 533. 91 417. 272 469. 281 723. 306 618. 339 795. 426 627
amata 408 149
amatam 286 61
Amathunta 293 220. 303 531
Amathuſiacaſve 293 227
amatis 428 687
amato 91 405. 299 428
amatos 112 218
amavit 92 442. 272 455
Amazone 460 552
ambæ 163 53. 179 497
ambage 209 520. 227 161. 404 57
ambagibus 101 692. 122 476. 285 19
ambagum 217 766
ambarum 179 483. 280 719
ambas 140 139
ambierantque 200 332
ambigui 198 271
ambiguis 219 826. 276 587. 450 333
ambiguo 28 537. 85 253. 227 163
ambiguum 37 765. 39 9. 320 236
ambiguus 115 280. 335 667. 369 129
ambibat 360 361
ambieratque 424 585
ambit 53 355. 58 499. 158 624. 352 329
ambitæ 5 37. 448 287
ambitioſa 3 5 289
ambo 22 396. 107 62. 111 184. 130 692. 218 797. 236 373. 374 239. 487 247 693. 314 64. 338 741. 376 299
amborum 110 154. 118 384. 123 507. 168 153
ambos 184 631. 308 685
ambraciam 391 714
Ambroſia 425 606
Ambroſiæ 44 120
Ambroſiam 112 215
ambuſtaque 47 209
ambuſtique 261 174
amem 219 824
amens 53 334. 99 628. 117 351. 123 515. 130 691. 337 723. 339 777
amenſque 220 849
ament 272 453
amentes 55 398
amentis 218 793
amento 371 321
ames 189 23
amet 91 405
ametur 274 509
amici 295 278. 421 456
amicior 381 440
amicis 331 565
amicitiæ 199 301
amicitur 156 546
amicius 455 443
amico 92 457. 366 70
amicos 208 492
amictæ 288 100
amictu 116 313. 248 1. 412 263
amictus 108 104. 116 318. 142 180
amiſit 302 459
amiſſa 432 773
amiſſum 30 34
amiſſumque 373 235
amiſſi 386 579
amiſſo 71 824
amiſſoque 314 68
amiſſos 384 514
amiſſum 434 829
Amithaone 449 325
amittere 155 519. 460 556
Ammon 129 671. 136 17. 147 329. 249 309
amnicolæque 288 96
amne 50 251. 313 51
amnem 34 702. 316 137 143. 398 896
amnemque 54 371
amnes 17 276. 20 343. 30 581. 50 258. 196 199. 243 956. 251 836. 400 954. 425 591
amneſque 195 197
amnis 30 575. 78 89. 158 623. 159 637. 176 400. 242 569. 244 611. 248 727. 254 2. 258 106. 116 450. 229 467 739
amo 191 66. 428 677
amomi 453 394
amomo 296 307
amor 10 131. 24 452. 26 408. 27 507 523. 28 532. 31 619. 66 683. 72 847. 90 395. 107 60 68. 108 96. 110 150 156 170. 112 203. 113 235. 114 256. 116 330. 150 396. 155 526. 179 469. 192 82 93. 215 703. 218 805. 219 831. 223 62. 225 112. 272 462. 274 514. 280 719. 281 730 737. 285 26 29. 338 743. 39 793. 354 316. 393 762. 394 768. 427 634. 436 7
amorque 133 758
amore 31 619. 93 464. 389 111 192 179 499. 189 25. 202 375. 226 124. 228 184. 238 435. 274 510. 290 155. 297 333. 300 452. 330 527. 339 774. 385 554. 400 946
amorem 25 469. 26 496. 101

101 705. 114 270. 220 860. 238 450. 275 560. 281 748. 287 83 294 249. 299 404. 306 637. 403 13. 429 703
amores 25 461. 31 617. 109 137. 110 170. 111 191. 114 276 157 576. 274 518. 299 426. 300 439. 304 577. 338. 750 393 737. 404 39
amori 218 806. 224 75. 260 154. 276 594. 278 652. 296 319. 299 418. 338 767
amoribus 114 259
amoris 28 540. 72 836. 86 283. 224 92. 259 133. 298 377. 306 627
amorum 302 516
Amphimedon 138 75
Amphion 172 271
Amphiona 176 402
Amphione 170 221
Amphionis 454 427
Amphiſſia 465 703
Amphiſos 268 356
Amphitryon 166 112
Amphitryoniadem 259 140
Amphitrite 4 14
Amphriſi 197 229
Amphriſos 30 580
amplectens 165 100
amplecti 87 294. 117 351
amplectique 276 605
amplectimur 414 305
amplectitur 179 481. 186 707. 251 818 314 63. 321 264. 335 675. 339 777. 357 486
amplexa 149 364. 191 67. 244 609. 268 361. 337 737
amplexaque 109 139
amplexas 380 413
amplexibus 111 184. 194 143. 397 861
amplexo 139 103
amplexuque 40 42. 183 605
amplexus 63 627. 126 596. 212 616. 228 177. 256 52. 274 537. 319 228. 341 22
amplexuſque 328 449
amplius 114 257. 329 478
Ampyca 356 440
Ampyciden 356 457
Ampycides 235 350
Ampycideſque 234 316
Ampycus 139 110
Ampyx 142 184
Amœnæ 415 330
Amyclides 291 162
Amyclis 234 314
Amycus 349 145
Amymonem 49 240
Amyntor 353 365
Amyntore 233 307
an 13 196. 15 223. 28 537. 30 586. *& alibi quam plur.*
Anaphen 206 461 462
Anapis 151 417
Anaxaretes 431 750
Ancæi 240 519
Ancæo 234 315. 237 407
Ancæus 237 401
Anchiſæ 271 424. 390 680 407 118
Anchiſes 388 640
Anchora 18 297. 447 265
ancipitemque 236 397
ancipiteſque 419 438
ancipiti 352 337
Andræmon 267 333. 268 363
Andræmone 378 357
Androgeique 206 458
Andromedam 129 671. 132 757
Andros 207 469. 389 661
Andron 389 665
Anetor 324 348
angebar 257 78
angi 445 218
angit 386 578
angue 122 488. 237 349
anguem 123 511. 126 594. 253 881. 256 63. 75
anguemque 228 182
angues 121 454. 123 495 127 619. 134 792. 803. 159 642. 196 223
angueſque 312 21
anguibus 88 330
anguicoma 130 699
anguiferumque 132 741
Anguigeræ 95 531
anguipedum 13 184
anguis 76 32. 126 585. 248 754. 313 56. 367 742
angulus 165 87. 98 884
anguſta 465 706
anguſtis 151 410
anguſtum 318 195. 380 407
anhelanti 256 59.
anhelis 128 633
anhelitus 108 72. 158 617. 210 555. 307 663
anhelo 324 347
anhelos 454 418
Anienis 415 329
Anigros 447 282
anilem 86 277 163 43
aniles 265 276
anili 290 406. 384 533
anilia 431 766
anilibus 406 96
anima 93 473. 109 110. 171 253. 197 250. 313 43. 334 643. 409 174
animaque 52 312
animæ 63 611. 212 612 237 406. 286 41. 343 69. 345 143. 355 425. 383 488. 418 411. 442 158 456 357
animæque 184 644. 235 488
animal 8 76. 406 92. 441 120. 450 342
animalia 8 84. 23 416. 425. 25 464. 212 636. 281 732. 296 424. 303 537. 357 503. 471 363
animam 139 106. 140 134. 143 222. 171 247. 181 539. 183 618. 211 591. 605. 220 866. 240 505. 261 780. 292 188. 357 508. 367 76. 387 606. 432 777. 443 171. 458 528. 473 840 846
animantem 440 90
animantibus 7 73
animantis 440 90
animas 31 364. 123 498. 443 175. 456 459
animaſque 325 388
animaſſe 12 158
animata 424 566
animavit 127 619
animi 20 359. 43 87. 96 559. 142 185. 195 158 626. 184 652. 211 582 230 243. 239 469. 276 587. 287 75. 322 293. 334

334 662. 365 39 381 434
animique 201 347. 331 537
animis 36 750. 40 39. 210 566 243 583
animiſque 213 658. 464 677
animo 12 166. 30 587. 42 77. 47 188. 84 231. 145 261. 180 514. 190 44. 212 633. 244 617. 272 467. 274 539. 282 777. 297 352. 316 118. 322 285. 336 694. 353 373. 361 597. 378 366. 433 813. 436 5. 439 65
animoque 35 725. 109 129. 265 779. 405 78. 418 417 471 815
animorum 98 619. 385 550
animos 442 140 150
animoſque 186 688. 303 549. 311 1
animoſa 167 134. 170 206 331 552
animoſos 2 84
animoſus 356 469
animum 54 384. 161 5. 195 170. 240 508. 281 744. 327 430. 370 165 472 832
animumque 193 133. 277 611. 410 178
animus 3 1. 37 775. 62 602. 77 54. 141 150. 260 152. 398 375. 353 383. 414 325
animuſque 301 459
Anius 388 632 643
anni 139 101. 178 439. 231 273. 441 113
annis 36 750. 41 55. 137 50. 150 400. 162 29. 194 163. 195 168. 177 200. 312 213 658. 227 171 230. 239 245 632 247 712. 270 416. 271 439. 275 552. 300 440. 302 520. 322 302. 347 138. 359 543. 366 66. 386 596. 415 335. 455 445. 456 470. 471 817
anniſque 125 569. 299 414. 415 90
anno 51 287. 182 571. 318 161. 372 209. 373 227
annorum 379 371. 385 550
annos 11 148. 107 4°. 196 216. 199 293 295. 200 318. 206 449. 216 757. 238 459. 247 708. 269 399. 270 414 420. 271 429. 285 24 36. 341 21 347 188. 374 266. 408 139. 414 314. 428 683. 453 401. 454 423. 473 838
annoſque 206 448
annoſa 393 799
annoſæ 197 237
annoſam 353 357
annoſo 248 743
annua 393 219. 300 431 309 727. 414 308
annuat 195 178
annuerant 59 531
annuerat 348 206. 387 600
annuimuſque 145 284
annuit 29 567. 124 539. 242 559. 250 780. 361 597. 425 593. 464 683
annum 9 11[illegible] 89 351. 113 226. 156 56[illegible]. 267 338. 287 78. 343 76. 389 666. 418 335. 444 199
annus 40 25. 280 713
anſa 245 653
anſeribus 60 539
Antæo 261 184
ante 11 448. 26 487. 39 563. 32 629. *& alibi quam plur.*
ante 4 2 24 442
anteit 314 65. 378 366
antennæ 423 554
antennas 98 616. 329 489
antennis 329 483
Antenora 201
Anthedone 197 232. 398 905
anticipata 84 235
Antigonen 165 93
Antimachumque 356 460
Antiphatæ 412 249
Antiphates 412 234
antiqua 58 485. 266 320
antiquæ 120 445. 202 368
antiquam 59 523. 164 71. 324 343
antiquarum 145 265
antiquas 23 437. 167 145 141 74. 464 686
antiqui 9 119. 417 396
antiquique 231 259
antiquis 234 314. 447 271
antiquo 23 423. 390 700. 420 477. 426 611
antiquum 51 299. 398 897
antiquus 349 236. 438 41
artiſſa 448 287.
antiſtita 380 410
antiſtite 338 632
Antium 466 718
antra 10 121. 52 303. 82 177. 354 417. 394 777. 395 811. 407 104. 422 514. 450 349
antraque 145 266
antri 69 761. 333 605
antris 17 262. 51 269. 87 314. 90 394. 115 289. 137 48. 155 541. 316 147. 366 47. 396 822. 450 346
antro 30 575 583. 75 14. 76 31. 320 251. 348 212
antrorumque 394 763
antrum 63 630. 81 157
Anubis 279 689
anum 86 275. 153 460. 162 26. 323 310. 3[illegible]4 519. 427 656
anumque 428 675
anus 152 419. 245 661. 298 384 391. 428 659
anxia 31 623, 71 806 807. 215 730. 265 275. 326 411. 319 471
anxius 13 182. 88 339. 379 371. 247 333
Aonias 88 339
Aonides 147 333
Aonidum 161 2
Aoniis 217 768. 258 112 341 240. 390 682
Aonios 36 313
Appenninus 48 226
aper 102 714 715. 210 545. 234 338. 235 353. 262 192. 309 715
aperire 276 601. 460 559
aperit 247 706. 361 457

aperite 279
aperta 351 294
apertæ 390 688
apertas 120 439. 461 598
aperti 326 497. 372 208
apertis 12 172
aperto 15 222. 53 339. 186 693. 344 102. 390 693
apertos 18 285. 313 59
apertim 124 527. 227 165. 331 555. 344 100
apes 451 366
apex 218 784
Aphareia 233 304
Aphareus 352 341
Aphides 351 317
apicem 399 910
Apidani 197 228
apis 399 928
apium 452 383
Apolline 91 421. 273 389. 391 714. 463 638 639
Apollineæ 459 533
Apollineam 388 631
Apollineas 25 473
Apollinei 272 454. 312 8
Apollineos 317 155
Apollinis 292 209 371 174
Apollo 322 306. 324 339
appareat 68 734
apparentia 391
apparuit 79 107. 431 767
appellant 250 798
appellare 97 591. 130 682 474 867
appellat 272 465
appellatque 295 268
appellavêre 207 473
Appenniginæ 454 432
applauſo 117 352
applicat 141 167. 196 223
applicor 98 598
apporrectumque 61 561
appoſitus 242 570
appoſiti 126 601
appoſitis 251 831
appropero 461 584
appuleram 314 353
appulit 337 717
apri 131 723. 416 359
aprica 116 331
apris 303 539
apro 18 305. 83 213
apros 415 343
aprum 232 282
apta 23 433. 116 302. 186 690. 275 571. 299 409. 394 783. 427 637. 452 37 377
aptabat 298 381
aptæ 349 244
aptarique 328 456
aptato 110 162
aptè 68 733. 111 181. 428 685
aptius 403 25
aptus 431 765
apud 30 586. 346 163
aqua 18 301. 92 450. 94 505. 198 261. 230 230. 337 716. 394 767. 449 324
aquæ 6 53. 23 432. 121 459. 149 386. 165 107. 174 34[illegible]. 234 335. 258 96. 316 142. 330 520. 333 603. 399 918. 415 329. 426 616. 432 795
aquam 176 398
aquarum 18 2[illegible]4. 19 31[illegible], 117 344. 124 532. 174 349. 193 108 248 736. 255 17. 258 117. 305 606. 324 356. 332 568. 337 730. 402 4. 447 266. 458 508
aquas 17 271. 30 584. 51 273. 82 189. 93 475. 97 591. 109 124. 131 707. 150 388. 151 429. 157 587. 159 637. 227 166. 271 447. 319 208. 446 246. 447 282. 450 328. 465 699
aquatica 277 341. 288 99
aquaticus 73 853
aquila 166 108
aquilam 27 506
aquilone 19 328. 188 3
aquilonem 17 262
aquilonibus 44 132. 145 285. 287 77
aquis 15 229. 51 270. 76 31. 92 409. 108 92. 117 354. 122 480. 131 722. 132 732. 157 595. 169 188. 174 349. 195 190. 210 571. 215 712 245 654. 271 836 421 482. 425 604. 448 294
aquoſæ 127 622
aquoſis 156 570
aquoſo 291 165
ara 132 755. 136 37 137 57. 173 326. 174 329 331. 293 224. 318 198. 341 12. 380 409
Arabas 301 478
Arachnes 161 5. 167 133 168 150
aræ 21 374. 139 104
aram 341 31. 349 260
aranea 111 179. 167 145
arârat 18 294
aras 16 248. 168 171. 191 74. 297 240. 198 252. 258 205. 427 211 603. 232 278. 239 480. 249. 763. 260 160 164. 283. 781. 295 273. 332 579. 441 114 132. 460 574. 464 671 686. 467 723
aratus 193 122
arata 153 478
ariatri 51 286. 75 11. 193 118. 402 2. 441 123
aratro 28 104. 148 341. 196 211. 462 618
arbiter 57 458. 88 332
arbitrio 49 234. 149 380
arbitrium 113 224. 273 504. 315 101. 362 628
arbor 29 558. 78 93. 107 52. 108 89. 110 158. 128 645. 212 613. 248 735. 249 775. 268 367. 289 107 302 495 509 512. 307 647. 353 361. 422 523. 460 563
arbore 9 106. 24 451. 54 362. 91 410. 102 730. 108 905. 109 131. 116 331. 155 536. 158 612. 165 102. 174 335. 214 672. 237 410. 249 768. 250 789. 262 376 377 380. 294. 268 376 377 505 521. 312 29. 315 113. 320 244. 329 476. 341 15 12. 422 524. 429 689
arborea 289 129
arboreæ 128 637
arborei 109 125. 426 625
arboreis

arboreis 307 665. 440 97
arboreo 358 515
arboribus 31 598. 55 408. 101 709. 263 230. 317 158. 348 212. 399 911. 448 297
arboris 108 89. 109 116. 235 367 268 366. 358 513. 428 667
arbos 47 212. 121 459. 288 90, 296 310. 313 46. 331 551. 390 690. 396 820. 397 847. 417 403
arbuſta 18 286. 67 710
arbuteis 32 632
arbuteos 9 104
arbutus 288 102
Arcade 58 500
Arcades 83 210
Arcadiæ 34 689. 55 405. 262 192. 450 332
Arcados 15 218
arcana 64 639. 69 755. 113 223. 274 515. 300 436
arcadis 195 192
Arcas 57 468. 58 497. 236 391
arce 25 467. 33 673. 40 33. 144 240. 146 289 164 70. 230 250. 325 593. 342 43
arceat 127 608. 332 584
arcebat 78 89. 129 648
arcem 52 306. 70 794. 159 645. 170 217. 207 465
arceor 170 209
arcere 271 445
arces 67 712 720. 144 239. 204 399. 223 54. 241 547. 330 509. 360 588. 363 44. 371 196. 377 343. 454 427. 461 582. 473 858. 474. 866
arceſſis 369 144
arceſſite 184 652. 463 640
arcet 68 735. 313 59
arciſque 432 776
arcitenens 24 441. 172 263
arctior 36 740
arcto 171 242. 279 682
arcton 44 132. 375 293. 392 726
arctonque 98 595
arctos 76 41. 128 625
arcuerat 207 73
arcuit 58 505. 266 319. 345 427. 439 73
arcum 55 414. 56 440. 62 603. 76 30, 81 160. 149 382. 234 321
arcumque 63 615
arcus 25 464. 34 697. 42 81. 47 195. 56 420. 76 42. 116 302. 137 55. 158 620. 164 63. 222 30. 258 114 118. 263 231. 289 108. 332 568. 334 632. 351 309. 361 605. 404 51. 434 838. 447 284
arcuſque 81 166
Ardeo 424 573 580
ardeat 16 258
ardebant 107 62
ardebat 385 408
ardent 26 493. 47 216. 50 250, 192 106. 211 610
ardentem 323 232
ardentibus 14 199
ardentior 6 46
ardentis 429 691
ardere 199 402. 470 787
ardeſcit 137 41
ardeſcunt 330 523. 349 240
ardet 48 217 220 224. 91 426. 141 166. 158 692. 183 609. 348 221 450 340
ardetque 281 724
ardor 191 76. 239 469. 251 828. 258 101. 373 501. 275 561. 287 81. 428 683
ardore 259 140
ardua 36 730. 41 63. 77 61. 108 90. 247 692. 203 230. 325 392. 329 482. 330 529. 358 521. 419 453
arduus 11 151. 19 316 52 306. 131 712, 146 289. 286 54. 316 150. 387 600. 448 297
area 232 292. 448 298
arena 61 573. 62 577 586. 132 741. 202 361. 257 84. 309 716. 312 26. 342 38. 349 239. 398 901. 419 448
arenæ 50 262. 98 599. 113 240. 356 36. 308 701. 384 526
arenam 252 869. 307 653. 466 714. 467 725
arenas 57 456. 127 617. 148 352. 198 267. 256 61. 330 499. 333 615
arenis 73 865. 314 88. 319 231. 344 355. 447 268
arenoſæ 405 82
arenoſi 34 702
arent 174 355
arenti 198 277. 413 277
arentia 210 556
Areos 351 310
areſcere 278 656
areſcunt 451 351
aret 47 211. 447 280. 456 470
Arethuſa 156 573
Arethuſæ 151 409
Arge 35 720
argentea 60 536. 289 114
argenteus 43 108 91 407. 292 213
argenti 39 4
argento 142 189
argilla 246 669
Argis 420 476. 443 164
Argo 31 624. 32 635 636. 60 533 450 337
Argolica 59 524
Argolicæ 35 726
Argolicas 96 560. 231 267. 346 149
Argolicis 447 276
Argolicoſque 362 627
Argolis 265 276. 266 313
Argos 49 240
Argoſque 176 414
arguis 144 247
arguit 376 297. 458 504
arguitur 317 173
Argum 33 670
argumenta 249 745
argumento 390 684
argumentum 164 69
Argus 22 625. 33 664 680
Aricinæ 457 488
arida 47 213. 49 238. 51 275. 250 804. 268 373. 350 274. 422 510
aridus 307 663
aries 166 117. 281 731. 291 165. 330 509

aris 101 691. 170 209. 172 274. 198 260. 211 591. 248 740. 232 584. 346 152. 350 271. 382 453
ariſque 425 608
Ariſtas 307 655. 315 112. 333 614. 427 643. 453 398
Ariſtis 9 110. 26 492. 178 456
Ariſtoridæ 31 614
Arma 10 126. 11 143. 62 603. 79 115. 127 96 541. 127 609. 135 4. 138 91. 139 102. 142 179 *& alibi quam plur.*
aramque 222 22. 356 468
armamentis 328 456
armandione 372 215
armârat 361 614
armat 201 347. 385 544
armata 73 849
armaraque 142 199
armatoſque 303 540
Armeniæ 440 86
Armeniævе 225 121
Armenta 27 513. 66 692. 97 585. 128 635. 232 292. 256 548. 321 296
armentaque 176 395. 449 84
armenti 253 882. 303 541. 324 348
armentis 210 546. 242 554
armento 437 165
armentorum 141 165
armentum 72 842. 325 372
armet 420 464
armi 508 700
armiferæ 420 475
armiferos 278 644
armiger 140 148. 353 363
armigeræ 81 166. 158 619
armigerumque 452 386
armis 24 441. 25 456. 73 854. 177 424. 185 677. 206 458. 220 870. 223 59. 231 261. 233 313, *& alibi quam plur.*
armiſque 70 773
armiſve 262 201
armo 84 233. 131 719. 171 229. 351 302
armorum 141 154 389
armos 232 287. 237 419. 289 117. 353 377. 354 396 491
arquato 332 590
arrectiſque 458 516
arreptamque 181 552
arreptum 125 558
arrides 92 459
arripit 138 64. 286 59. 379 386
arripite 113 224
aris 97 588. 294 252. 331 537
arſêrunt 186 708. 350 257
arſiſſes 240 501
arſit 49 248, *bis.* 87 309. 203 394. 223 50. 235 355. 249 514. 290 156
arſuris 375 274
arſuro 431 747
arſuros 63 620
arſuruſque 49 245
arte 21 380. 35 709. 66 686. 81 158. 111 183. 146 310. 162 8. 195 176. 199 305. 294 247 252. 320 235 236. 329 494. 377 323. 415 337
artem 81 158. 97 588. 222 29. 291 181
artes 27 524. 63 618. 64 638. 65 659. 120 435. 168 152. 194 138. 210 562. 228 188. 229 215. 230 234. 252 866. 256 62. 257 66. 280 718. 292 189. 320 242. 451 360. 457 484. 462 625
arteſque 145 271. 191 58. 195 195
artis 162 18
artibus 133 771. 281 743
articulos 250 807
artificem 183 615. 334 634. 385 551
artifices 445 218
artificis 317 469
artificum 354 398
artis 33 678. 162 6. 227 159. 323 314. 324 641. 375 290
artiſque 99 645
artus 15 228. 28 548. 53 336. 63 620. 76 40. 81 164. 106 26 45. 113 247. 115 286. 116 310. 119 407. 139 96, *& alibi quam plur.*
artuſque 245 654
arva 31 598. 65 679. 70 791. 76 19. 81 152. 97 584. 129 669. 174 339. 203 384. 232 283. 234 530. 243 584. 289 109. 293 229. 312 33. 319 210. 348 209. 416 348. 420 459. 422 511 513. 438 52
arvaque 153 479. 402 2
arvis 19 313. 75 10. 146 302. 212 638. 218 784 227 162. 243 584. 318 196. 447 276. 449 315. 460 554
arundine 25 471. 35 707. 146 384. 175 384. 229 217. 234 337. 254 3. 258 100. 303 526. 317 154. 323 325. 399 923. 425 598. 427 651
arundinibus 34 684. 318 190 394 584
arundinis 252 856
arundo 163 55. 236 382. 398 891
arvo 28 533. 108 87. 131 714. 193 129. 307 647. 345 137
arvum 192 101. 441 125. 445 443
Asbolus 83 218
Aſcalaphus 155 539
Aſcanii 425 609
Aſcaniumque 388 627
aſcendere 222 17
aſcendit 196 220
aſelli 317 179
aſello 106 27
Aſiæ 383 484
Aſidæ 159 648
Aſide 271 447
Aſopiades 208 484
Aſopida 166 113
Aſopidos 212 616
aſpectâſſe 435 844
aſper 349 235. 390 701. 421 485. 467 720
aſpera 27 510. 164 76. 210 556. 293 222. 329 490
aſpergine 29 572. 78 86. 109 125. 131 729. 193 108. 329 498. 432 796
aſpergit 137 40
aſperior 395 803
aſperitas 282 731. 422 526

526
aſpexêre 106 672
aſpexerit 318 186
aſpeximus 212 624
aſpexiſſe 134 783. 311 227. 425 591
aſpexit 93 486. 230 233. 403 11. 418 426 445. 232 460 554
aſpice 43 92. 51 283. 142 190. 191 70. 353 383. 469 765
aſpiceres 210 578
aſpicerent 162 14
aſpiceres 56 435
aſpiciam 409 168
aſpicias 386 591. 414 123
aſpiciens 122 466
aſpicio 213 651. 218 796
aſpicis 338 753. 360 588. 444 200
aſpicit 40 32. 48 228. 56 443. 64 642. 67 714. 89 356. 67 577. 119 420. 162 34. 171 248. 203 384. 214 672. 227 164. 249 767. 305 610. 314 80. 338 769. 384 522 536 404 61
aſpicite 374 264
aſpiciunt 325 395. 366 70
Aſſaracus 338 756
aſſensêre 264 259. 425 592
aſſenſibus 16 245. 244 604
aſſenſit 91 406
aſſenſu 206 450
aſſere 25 462. 36 761
aſſidua 41 70
aſſidue 121 463. 351 298
aſſiduis 7 66. 170 219
aſſiduo 395 792. 443 179
aſſiduoque 58 486
aſſilientis 165 107
aſſiluit 330 526
aſſimulare 135 6
aſſimulat 199 298
aſſonat 94 507
aſſuerant 234 335
aſſuerat 323 314
aſſueta 62 603. 251 822. 314 89
aſſuetam 457 484
aſſuetaque 126 597. 303 533
aſſuetaſque 464 687
aſſueto 46 165
aſſuetos 336 690
aſſuetus 385 554
aſſumere 192 79. 452 284. 454 421
aſſumit 101 705
aſſumſerat 339 789
aſſumtis 340 1
aſſumtumque 96 558
Aſſyrii 452 393
Aſſyrius 137 60
aſt 186 685. 252 871. 328 461. 355 439. 397 878
Aſterien 166 108
aſtra 7 73. 19 316. 195 193. 442 148
Aſtræa 11 150
Aſtreus 140 144
aſtris 265 272. 223 309. 470 787. 473 846
aſtu 133 776. 205 419. 371 193
Aſtyages 380 415
Aſtylos 351 308
Aſtypaleia 206 462
at 17 283. 25 472. 29 557. 32 653. *& alibi quam plur.*
atque 15 228. 19 332. 21 364. 377 30. 587, *& alibi quam plur.*
Atalanta 304 565, 305 598
ater 110 165. 438 44
Athamantis 449 311
Athamanta 122 467 471
Athamanteoſque 123 497
Athamantiades 399 919
Athamantis 119 420
Athamas 96 564. 122 489
Athenæ 159 652. 177 421. 208 507. 231 262. 454 430
Athenas 215 728
Athin 138 63 72
Athis 137 47
Athon 331 554
Athos 48 217
Atla 128 644
Atlante 133 772
Atlanti 129 653
Atlantiades 34 682. 67 704. 72 834. 118 368. 224 627
Atlantides 66 685
Atlantis 68 742. 128 628. 442 149
Atlas 51 296. 128 632 646. 129 657. 169 174. 265 273
atra 138 71. 198 259. 300 454. 323 315. 333 616. 354 402. 387 604. 470 789
Atracides 348 209
atræ 77 63. 181 558
atram 109 125. 393 732
atras 181 568. 238 448. 342 51
Atreus 473 855
atri 197 244
atria 12 172. 44 114. 153 763. 135 3. 141 153. 242 561. 305 595. 342 53. 348 215. 401 968. 403 9. 412 260
atricolor 338 611
Atridæ 378 359. 443 162. 471 805
Atrides 362 623. 371 189 373 230. 378 365. 389 655
atris 70 790. 83 218. 172 288. 250 778. 418 410
atriſque 438 41
atro 297 349
atrorum 148 360
atros 129 454
atrox 265 275
attractu 418 414
attenuant 90 396
Attenuerat 252 844
attenuatus 93 489
Attica 208 492
attingimus 412 254
attigit 55 415
Attis 288 104
attolle 116 144
attollens 295 294
attollere 71 822. 83 605
attollit 57 448. 131 722
attollite 269 387
attollo 154 503. 220 853
attonitæ 57 463. 249 777
attonitæque 154 510
attonitamque 183 600
attonitas 290 154
attoniti 246 681
attonito 337 709
attonitoque 345 135
attonitos 76 40. 134 802. 357 498
attonitum 14 202. 418 412. 443 153

attonitus 205 426. 212 614. 275 373. 316 127
attonituſque 270 409
attonuit 95 532
attrahit 404 63
attrahite 96 63
attrahitur 200 313
attraxerat 290 143
attritas 57 456
attulerat 94 512. 123 500. 213 660
attuli 183 625. 213 659. 284 52. 340 6
avara 69 759. 207 466
avaræ 319 208
avari 381 434
auctaque 28 530
auctam 54 372
auctor 31 615. 43 88. 114 257. 128 640, 135 8. 140 133. 159 657. 168 172. 214 691. 225 101. 235 349. 237 418. *& alibi quam plur.*
auctore 51 281. 225 108. 372 118
auctorem 194 157. 316 125
auctoremque 76 18
auctoribus 194 148. 210 562
auctoris 88 329
auctus 129 660. 258 105
audacem 108 96. 236 299
audaces 303 544
audaci 193 117. 230 223. 348 210
audacia 12 175. 224 82. 274 526
audacis 428 671
audaciſſimus 99 623
audax 152 451. 172 288. 371 196. 399 378
audeat 224 66
audebatis 432 795
audent 50 266
audentes 305 586
audenti 143 224
audentia 55 496
auderet 318 184
audes 459 530
audet 67 718. 130 681. 249 765. 362 622. 377 241. 398 601
audere 169 185
audetis 442 139
audi 243 937
audiat 56 429. 149 382. 163 38. 181 548. 342 50. 421 491. 461 605
audieris 304 560
audierit 63 613
audire 36 737 178 452. 248 726. 347 177. 428 676
audiri 329 485
audis 335 667
audiſſe 219 844
audiſtis 376 311
audit 56 429. 150 387. 158 627. 266 297. 342 47
auditque 37 769. 441 132
audita 20 341. 342 78. 96 97. 219 830. 276 580. 448 307. 449 319
auditâque 60 549
auditaque 90 369. 394 788. 370 784
auditus 154 509
auditi 470 793
auditis 141 164. 342 58
audito 62 600. 101 707. 171 230. 299 402
auditos 168 170
auditum 313 42
auditur 91 401. 200 319
auditurum 53 342
ave 140 147. 178 433 434
avellere 53 358
avellit 53 351
avem 61 564. 155 544. 166 119. 207 467. 226 150. 312 25. 324 341. 358 525. 417 39
avemque 231 252
avena 33 677
aventi 58 503
Aventino 426 620
Averna 407 105
Avernæ 407 114
Avernas 286 51
averſa 134 799. 240 511
averſæ 201 342
averſeriſque 428 672
averſo 408 120
averſos 345 137. 373 229
averſum 131 716
averſus 32 629
avertens 461 587
avertere 62 433. 431 756
avertit 184 642. 256 54
avertite 142 179
avertitur 143 214
aufer 90 390. 261 780
auferat 42 75. 247 709, 370 58
auferor 276 592
aufert 349 231
augebat 137 50
augendo 216 745
augent 50 264
augentur 383 787
augere 303 534
augerem 459 536
auget 30 584. 281 723. 419 454
augur 341 18. 351 207. 461 596
augurio 22 395
auguris 89 349
auguror 95 519. 285 27
Auguſta 164 3. 265 270
auguſtæ 442 145
Auguſte 14 204
Auguſto 474 860
Auguſtum 474 869
Auguſtus 196 209. 316 218
avibus 366 53. 463 640
avidaque 341 17
avidæ 261 172
avidæque 153 484. 210 549
avidam 411 209. 440 105
avidamque 152 452. 405 75
avidas 251 829. 422 530
avidi 138 75. 174 342
avidis 264 234
avidiſque 194 143
avidiſſima 12 161
avido 253 874. 316 123
avidoſque 180 530
avidum 440 89
avidus 67 719. 301 472
aviduſque 286 56
avis 54 377. 62 593. 359 562
avita 64 646
avitas 398 886
aviti 171 239
avito 184 650
avitum 280 707
avium 156 553. 452 387
aula 123 512. 338 764. 404 46
aulam 332 586
Aulæa 79 111

Aulidaque 371 182
avoque 302 321
avorum 454 425
avos 273 490
aura 27 502. 28 529. 83 209. 98 603. 109 139. 130 673. 171 233 260. 173 203. 219 842. 226 148. 229 197 202. 276 589. 305 591 306 642. 329 474. 453 411
auræ 10 135. 210 548. 219 827
auræque 195 197. 210 557
auras 45 154. 47 202. 50 266. 62 587. 67 721. 68 723. 76 21 43. 77 76. 78 101. 79 121. 87 296. 122 478. & *alibi plur.*
aurata 137 52
auratam 222 151
aurataque 247 702
aurato 412 263
auratum 25 470
aure 52 311. 63 624. 99 643
aurea 8 89. 43 107. 67 723. 133 762. 195 193. 214 673. 295 277. 300 448. 307 650. 315 109. 113 316. 118 142. 440 96. 464 672. 469 761
aurei 194 151
aurem 147 334. 161 1. 219 826. 352 336
aures 14 211. 82 195. 92 462. 101 692. 106 41. 108 77. 114 271. 141 159 144 256. 154 488. 156 561. 214 699. 226 133. 253 8. 259 137. 279 672. 298 382. 317 157 174. 179 318. 186 193. 342 42. 355 426
aureſque 355 435
aureus 34 697, 43 107. *bis.* 137 52. 166 113. 213 663. 314 87. 354 395. 464 669
auribus 206 62. 289 116. 394 787. 414 309. 458 516
auriga 52 327
aurigenæ 144 250
auris *ab aura* 9. 107
auro 9 115. 39 2. 69 759. 76 32. 127 611. 128 637 638 *bis* 644. 130 698. 142 189. 168 166. 179 488. & *alibi plur.*
auroque 179 323. 449 316
Aurora 43 113. 45 144. 80 150. 108 81. 128 630. 152 440. 163 48. 192 100. 196 209. 215 708. 726. 387 621. 411 228. 464 665
Auroræ 82 184. 128 630. 219 840, 386 576. 594
Auroram 7 61. 322 296. 333 98
aurum 50 251. 68 734. 69 750. 96 556. 136 11. 164 68. 194 11. 196 213. 207 467. 270 411. 295 271. 307 675. 315 103. 316 126. 366 60. 385 553. 411 230. 417 394
aurumque 307 667
auſa 58 489. 68 741. 73 868. 170 212. 251 810. 272 468. 299 429
auſæ 121 462. 294 238
auſam 165 93
auſi 172 269. 301 460
auſim 181 561. 225 77
auſis 164 84. 195 178. 306 640 312 12
auſit 373 232
auſo 320 242
Auſonia 465 693
Auſoniæ 432 786. 463 647
Auſoniis 414 320
Auſonio 350
Auſonios 391 708
Auſoniæ 403 7
Auſonium 405 77
auſorum 277 620
auſpiciis 471 822
auſpicio 284 8
auſter 73 853. 335 664
auſtralem 44 132
auſtri 209 532. 221 3. 358 520
auſtro 7 66. 145 285. 318 192
auſtros 213 660. 392 725
auſtrove 225 121
auſum 14 199 148 348. 373 234. 375 275
auſus 51 271. 64 645. 131 700. 132 730. 138 89. 271 445. 285 13. 295 27. 317 155. 373 232
aut 18 295 298. 19 323. 22 391. 392. & *alibi quam plur*
autem 172 284. 259 143. 273 49. 297 345. 421 489
Autolyci 248 738
Autolycus 323 313
Autonoëius 82 198
Autonoë 102 720
autumnalia 247 665. 395 816
autumno 102 729
autumnos 9 117. 88 327. 178 439
autumnum 258 92
autumnus 40 29. 445 209
avulſa 384 510
avulſumque 102 727
avumque 322 286
avus 96 564. 169 175. 176. 268 356. 280 708. 305 606
auxerat 210 807
auxerunt 146 301
auxiliare 194 138
auxiliaria 116 333
auxiliaribus 17 275. 177 424
auxiliaris 280 698
auxilii 388 648
auxilio 343 90. 366 72
auxilioque 283 780
auxilium 21 368. 130 693. 142 178. 192 90. 208 503 507. 377 325. 432 787. 462 630. 463 649
auxiliumque 62 580. 132 737. 420 461
axe 41 59. 112 214
axem 51 297, 59 516
axes 45 148. 128 634
axis 26 255. 42 75. 43. 107. 52 317

B.

BAbylonia 106 44. 108 99
Babylonius 49 248
bacca 304 19
baccaque 232 295
baccæ 289 116

baccam

baccamque 389 653
baccarum 267 341
Bacchæ 105 25. 277 641
Bacchæque 314 89
Bacchantum 101 703. 189 258
Bacche 123 523. 182 596. 389 699
Bacchei 312 17
Baccheia 101 691
Bacchi 88 317. 119 416. 123 523. 133 765. 182 587. 183 598. 197 246. 206 450. 360 578. 441 114
Bacchia 95 518
Baccho 91 421. 314 85. 388 639. 443 413
Bacchum 97 573. 104 2
Bacchumque 104 11
Bacchus 97 572. 104 2. 630 144 273. 179 488. 316 11
bacchis 164 81. 288 98
Bactrius 140 135
baculi 88 325. 394 782
baculiſque 247 693
baculo 162 27. 229 218. 427 655
baculum 66 681
baculumque 70 789. 463 655
balenarumque 39 9
balatum 200 320
balatus 200 319. 209 340
Balearica 68 727
balliſtave 330 509
baltheus 262 189
barba 17 266. 129 657. 199 288. 335 656. 354 395. 397 850
barba 20 339. 352 351
barbaque 187 735
barbæ 354 395. 463 656
barbam 350 270. 394 766. 400 960. 410 201
barbara 177 428. 191 53. 194 144. 198 276. 409 163
barbare 180 533
barbarica 182 576
barbaricoque 317 162
barbariem 472 829
barbarus 159 657. 180 515. 424 574
Baucida 247 715
Baucide 247 705
Baucis 145 631. 247 14
Bauciſque 246 682
beatam 224 79
beati 126 322. 218 802
beatos 331 539
beatum 30 589
Belates 349 255
Belides 121 463. 286 44
bella 96 554. 147 319. 196 212. 213 658. 214 669. 223 46 58. 256 42. 269 404. 312 14. 322 298. 329 491. 354 418. 356 476. 362 621. 387 613. 389 662. 422 529. 424 571. 432 776
bellaque 469 773
bellare 139 101
bellator 451 368
belli 69 765. 135 8. 138 91. 143 210. 341 21. 372 206. 213 217. 443 160
bellico 69 752. 132 754. 137 46
bellicus 101 704
belliger 95 534
bellique 347 185. 376 316
bellis 79 117. 407 119
bello 178 464. 206 462. 224 68. 349 244 364. 360 584. 361 613. 378 361 380 403. 414 321. 424 567. 457 484
Bellona 141 155
belloque 322 294. 360 592. 421 483
bellua 130 689. 131 728. 136 18. 324 366. 399 917
bellum 11 142. 13 186. 143 219. 165 92. 177 422. 206 459. 208 488. 222 19. 223 44 47. 340 5. 351 307. 419 450. 433 803
benè 4 9. 10 132. 41 47. 50 393. 72 846. 75 14. 80 141. 215 721. 217 779. 220 859 *& alibi quam plur.*
benefacta 374 270. 473 850
benignior 374 254
Berecynthia 312 16
Berecynthius 313 106
Beroe 86 278
Bianoris 352 345
bibas 352 322
bibat 268 377
bibebatur 447 281
bibenda 396 829
bibendo 210 569
bibiſſet 450 331
bibit 91 416. 152 451. 277 614
bibula 398 901
bibulæque 427 632
bibulaque 132 744
bibulas 162 9. 416 368
bibulis 132 730
bibuntur 450 334
biceps 162 9. 416 368
bicolor 246 664. 288 98
bicoloribus 320 234
bicorni 245 647. 338 763. 448 304
bidentes 293 227
bifidoſque 414 303
biformis 65 664. 118 387. 227 156. 259 121. 356 457
bifurcum 355 342
bijugum 105 24
bimarem 204 495
bimari 151 407. 177 419 420
bimatrem 104 12
bimembres 349 240. 357 494. 447 283
bina 32 626. 355 432. 415 344
binas 197 240
binominis 425 609
bipenni 361 611
bipennifer 236 391
bipenniferumque 105 22
bipennem 249 766
bipennis 138 79
bis 64 648. 88 317. 113 220. 123 517. *& alibi quam plur.*
biſque 158 624. 240 504. 354 412. 388 642. 412 253
Biſaltida 166 117
bitumen 278 659
bitumine 432 792
blanda 175 360. 479 476
blandarum 117 344
blandas 306 642
blandimenta 71 815
blandis 26 485. 43 100. 61 575. 90 375. 429 707
blandiſque 260 156
blandita 124 532. 178 440

440
blanditiæ 10 70
blanditias 28 531. 184 632. 219 822. 294 259
blanditiaſque 403 19
blanditiis 183 626. 186 685. 354 407
blanditur 299 416. 404 555
blanditus 429 705
blando 385 555
bobus 402 3
Bœbes 197 231
Bœotaque 341 9
Bœotia 49 239
Bœotiaque 75 13
bona 170 197. 257 88. 369 139
boni 246 678
bonis 43 97. 71 809 463 640
bono 304 563
Boôten 229 206
Boôtes 300 447
Borea 46 185
Boreæ 185 682
Borean 456 471
Boreanque 392 727
Boreas 7 65. 186 702. 380 418
bos 31 612. 75 10. 76 20. 253 873. 456 470
bove 36 743
bovem 281 739
boves 66 685 700. 153 479. 173 323. 312 31. 313 38. 441 120
boum 108 97. 205 429. 324 355. 325 371. 344 97. 353 382. 388 637. 442 141
boumque 206 536
brachia 4 13 184. 28 550. 32 635 636. 37 762 767. 42 82 83. 47 195. 51 270. 53 352. 58 477. 62 580 581. 65 669 *& alibi quam plur.*
brachiaque 256 33. 286. 58 331 541
breve 9 118. 100 677. 110 167. 163 49. 283 792. 287 85. 335 651. 384 528. 419 442
brevem 152 457
brevi 22 411. 136 32. 200 307
brevibus 165 86
brevior 283 788
breviore 228 192
brevis 79 124. 85 267. 130 696. 152 433. 273 484. 310 737
breviſſima 144 253
breviſſimus 59 517. 89 367 415 329
Brittannos 468 752
Bromumque 356 459
Broteas 139 107
brumales 112 199
Bubacides 278 643
Bubaſtis 279 690
bubo 156 350. 177 432. 300 453
bubus 402 3
buccina 20 335 337
bucera 167 395
Bulla 289 114. 309 734
Bulin 448 293
buſta 108 88. 247 710. 384 515
buſto 382 452
buſtum 185 665
Butun 208. 500
Buthrotes 392 721
buxi 423 537
Buxo 109 134
buxoque 327 417
buxus 106 30
Byblida 272 452 466. 276 580 278 650 272. 453 454. 274 532 277 642. 278 662

C.

CAcumen 28 552. 29 567. 33 66
cacumina 18 310. 29 346. 70 792. 186 705. 218 809. 258 93
cacuminat 82 195
cacumine 114 255. 173 311. 231 237. 247 716. 249 756. 250 797. 269 389. 290 540. 292 193 396 833. 453 396, 458 510
cadat 240 518
cadebant 180 505
cadendum 361 610
cadenſve 383 594
cadente 128 627
cadentem 226 148 339 784
cadentibus 302 399. 429 711
cadentem 141 154
caderet 382 480
cadet 341 20. 455 440 472 827
cadi 349 243
cadis 343 68
cadit 126 579. 146 292 159 630. 171 250. 194 162. 221 2. 424 573 *bis.*
Cadme 80 131 138. 126 591. 592
Cadmeida 86 287. 124 545. 170 217
Cadmeides 266 304
Cadmi 81 174. 122 470. 169 177
Cadmo 75 3
Cadmus 75 14. 76 24 79 115. 125 572
caduca 219 85
caducas 176 396. 276 596. 278 650
caducifer 67 708. 244 627
caducum 310 738
cadunt 79 124. 158 633. 194 142. 209 541. 211 586. 330 516. 357 496. 380 404. 387 615. 414 303. 446 245
caca 99 620
cæcæ 179 472. 301 476
cæcæque 123 502
cæcamque 357 492
cæcaque 201 342, 261 174. 330 521
cæcis 22 388. 159 639. 240 516. 433 816
cæciſque 227 158. 416 370
cæco 93 490. 172 293
cæcoque 4 25
cæde 11 149. 56 442. 80 143. 99 625. 108 97. 110 163. 120 429. 138 69. 223 62. 238 444, *& alibi.*
cædis 12 161. 109 125. 110 160. 123 503. 319 814. 240 507. 326 409. 351 298 367 85
cædiſque 214 680. 249 769
cælamina 375 291
cælârat 39 6
cælatæque 247 702
cælataſque 71 819
calatus 246 680. 262 180 368

368 10
cælaverat 142 189
cælebs 294 245. 428 663
cæleſte 7 73. 11 152. 21 367. 462 630
cæleſtes 126 594. 64 72. 168 171. 429 40
cæleſti 36 760. 114 252. 121. 447. 425 594
cæleſtia 30 595 45 136. 63 621. 112 217. 167 131. 236 372. 273 499. 375 289. 464 662
cæleſtibus 22 396. 330 519. 464 668. 475 646
cæleſtum 11 150
cæli 8 81. 12 176. 16 257. 40 17. 43 96. 44 115. 47 187. 51 294 298. 55 401. 122 478. 131 710. 211 530. 244 618. 327 435. 433 814. 471 811
cælicolæ 12 174
cælique 423 471
cælitibus 147 322
cælo 4 22. 7 71. 12 168. 13 184. 17 261 274. 19 329. 31 627. 36 761. 41 64. 47 194 *& alibi quam plur.*
Cænea 336 172
Cæneu 358 531
Cæneus 233 305. 347 179. 356 459 476. 357 490 497 358 514
Cæni 356 470
Cænis 347 189
cærula 89 342 288 98. 317 158. 375 288. 393 742. 400 962. 433 814
cærulaque 404 45
cærulea 230 229
cæruleæque 158 633
cæruleam 326 398
cæruleas 465 699
cærulei 152 432
cæruleis 126 578
cæruleo 59 528. 396 838
cæruleos 39 8
cæruleum 19 333. 341 13
cæruleus 17 275. 76 38
cærulus 398 895. 423 555. 470 789
cæſa 8 94. 176 407. 268 374. 360 590
cæſæ 53 341
Cæſar 468 746
Cæſareo 14 201
cæſariem 13 180. 122 492 352 348
cæſariemque 399 914. 400 961. 463 636
cætaries 290 339
Cætaris 473 845
caſique 471 820
cæſis 180 532. 263 230. 344 113
cæſo 62 533. 140 148. 473 840
cæſoque 465 695
cæſorum 442 141
cæſoſque 36 603
cæſumque 470 795
cæſus 293 228
cætera 8 84. 19 318. 20 355. 23 416. 32 627. 40 16. 45 140. 67 722. 73 863. 79 113, *& alibi quam plur.*
calamis 35 711. 317 161
calamo 97 587. 222 30
calamus 218 783
calathis 356 475. 413 267
calathoſque 104 10. 150 393
calcat 138 88
calcata 285 23
calcataque 354 391
calcatis 40 29
calcato 395 804
calcavere 73 853
calcavit 354 391
calcitrat 137 40. 349 240
calculus 157 589. 438 44
calebat 216 736
calentes 199 283. 246 671
calenti 406 86
calentibus 346 152
caleſcit 90 372. 449 310
calet 30 592
calidi 466 713
calidis 4 19. 201 349
calido 171 238. 198 279 259 132. 345 119. 449 324
calidoque 49 232
calidumque 12 158. 238 443
calidus 217 780
caliduſque 431 754
caligine 17 265. 31 599. 49 233. 69 764. 158 622. 186 706. 209 528. 286 54. 333 595
caliginis 121 455
callem 212 626
callida 108 53. 182 576. 199 300
callidus 314 73. 377 323. 385 555
Calliope 148 339
Callirrohe 270 414. 271 431
calore 451 362
calorem 322 305
calores 45 134
caloris 403 24
calorque 23 430. 111 193
caluêre 46 171. 50 253. 55 410. 269 393
Calydon 176 415. 231 270. 241 525
Calydona 260 147
Calydonia 422 512
Calydonida 258 112
Calydonides 241 527
Calydonis 240 495
Calydonius 234 324. 248 727. 254 2
Calymne 229 222
camœnæ 418 334
camœnis 455 482
campi 307 674. 448 297
campis 65 662. 146 314. 290 151, 386 579
campo 218 795
campoque 6 41
campos 643. 18 285. 158 612. 321 356
campum 193 119
campus 19 315. 101 709. 172 218. 186 694. 447 266
cana 157 590
Canace 83 217
canæ 307 655
canaque 54 373
canam 59 509
canamus 290 152
cancer 71 825
cancri 128 625. 289 127
cancro 401 369
candens 260 170
candentem 51 297
candentia 343 77. 354 411
candentibus 323 315

candeſcere 48 230. 163 49
candida 53 349. 63 607. 73 861. 93 483. 117 355. 150 392. 165 96. 223 43. 269 388. 305 596. 323 315. 349 248
candidaque 438 47
candidior 394 789
candidioribus 236 373
candidus 60 534. 246 677. 437 30. 444 194
candor 36 743. 283 786
candore 12 169. 91 423. 94 491. 116 332. 305 594
canduit 10 120
cane 139 115
canebat 9 110. 94 639
canem 216 759
canenda 148 344
canendi 415 337
canendo 139 113. 350 263
canens 415 338
canentem 417 381. 418 333
canenti 317 162. 417 383
canenti 312 20. 418 417
canes 80 140. 83 206. 210 549. 219 812. 291 172. 303 537. 309 711. 333 599. 418 410
caneſcere 270 421
caneſcunt 47 212
caneſve 232 296
canet 29 561
cani 210 550. 356 465
canibus 217 769. 234 532. 393 732
canibuſque 333 699
canis *adj.* 17 266. 94 516. 178 456. 242 567. 427 655. 471 371
canis *ſubſt.* 28 533. 204 409. 287 66
caniſtris 246 675
canit 139 118. 147 319. 194 138. 418 430
canitie 199 289
canitiemque 383 492
canities 15 238. 299 425
canna 115 298. 245 630
cannæ 234 337
cannas 317 171
cannis 66 682. 173 326. 398 894
Canopi 472 828
canor 156 561
canori 407 102
canoro 101 704
canorum 39 8
canos 40 30. 86 175. 122 474. 162 26. 222 9
canoſque 189 391
cantatas 192 98
cantato 416 369
cantibus 101 703. 147 334. 333 589
cantu 107 49. 196 201. 230 238. 312 15
cantus 133 761. 200 330. 317 155
cantuſque 196 195
canum *ſubſt.* 58 491. 85 248. 131 723. 158 629. 132 27. 404 63 66
canum *adj.* 381 427
canunt 205 433. 348 215
capacem 263 231
capaci 436 5
capacibus 81 172. 210 568
capacius 8 76
Capaneus 269 404
capax 120 439. 241 533
cape 66 694. 79 116. 149 366. 224 92. 240 503
capellæ 18 299. 91 408. 97 594. 390 691. 399 927. 456 472
capellas 33 676
caper 796 372. 441 114
capere 79 115
caperet 218 807. 357 506. 427 653
capeſſamus 325 378
caperuſque 426 613
Capharea 420 472
Caphareus 421 481
capi 96 540. 377 339. 379 374
capiam 277 616
capiant 132 751
capiat 242 558. 281 748. 376 295
capiatque 99 644
capiebant 32 626. 211 607
capiebat 24 549
capienda 355 445
capientibus 252 854
capientur 96 553
capillis 17 266. 29 564. 33 672. 58 476. 64 635. 114 261. 123 521. 152 440. 154 513. 170 201. 184 657. 187 715. *& alibi quam plur.*
capillo 226 151. 336 691. 350 273
capillos 25 477. 28 529. 39 12. 40 20. 52 319. 54 373. 55 413. 81 169. 94 506. 122 474. 124 546. 130 637. *& alibi quam plur.*
capioque 218 785
capiſtris 289 125
capit 20 343. 36 738. 62 603. 70 789. 87 307. 183 610. 199 296. 260 157. 292 212. 319 215. 372 221. 381 435. 387 605. 432 774. 452 381
capite 168 168
capiti 21 372. 82 194. 164 79. 282 770. 289 111. 399 929. 416 368. 461 610
capitis 12 179. 127 618. 258 99. 355 434
capitiſque 250 780. 447 277
Capitolio 29 561. 60 538. 461 589. 472 828. 473 841
capiunt 178 466
capraque 396 832
Capreas 466 709
capreiſque 24 442
capta 303 529
captabat 229 198
captæ 331 532
captæque 348 225
captam 373 226. 403 29
captare 256 38
captas 92 432
captat 229 217. 256 37
captatam 338 768
captato 86 279
captatur 219 825
captavit 286 42
captis 107 62. 225 101
captiva 382 471
captivarum 385. 560
captivarumque 25 475
captivis 389 667
captivo 13 184. 374 251
captivos 399 932
capto 180 518
captum 35 709. 368 99. 417 378
captus 33 678. 117 344. 178

178 465. 226 124. 238 435. 274 510. 317 170. 393 762
capulo 208 506. 345 133
capuloque 357 491
caput 21 382. 29 564 567. 32 625. 35 718. 37 763. 41 50. 50 255. 76 37. 77 68. 85 245. 94 502. 102 727. *& alibi quam plur.*
caputque 198 274. 354 400. 358 516
Capys 426 614
Capyſque 426 613
cara 80 134. 191 61. 214 697. 268 368. 407 112
caræ 113 222
caræque 305 612
caras 115 297
carbaſa 171 233. 313 48. 329 477. 422 533
carcere 307 652. 448 301
carceris 121 453
carcheſia 197 246 247. 351 318. 353 326
cardine 108 93. 333 608. 432 782
care 64 649. 179 496. 268 382. 308 705. 327 440
careat 369 139
carebat 46 162. 215 729
carebis 304 566
carebunt 327 426
carendum 430 775
carens 69 762. 220 856. 330 228. 441 130
carent 442 158. 446 242
carentem 7 67. 267 330
carentia 84 226. 459 531
carerent 96 552
caret 174 354. 182 574. 253 883. 330 520
carica 246 674
carina 187 721. 239 470. 271 446. 409 169. 423 552. 465 694
carinæ 10 134. 18 298. 97 593. 99 639. 226 144. 320 524. 332 559. 342 37. 371 182. 394 769. 409 164. 423 534
carinam 98 604. 331 531. 410 185. 466 719
carinas 178 441. 225 104. 226 135. 393 731. 405 72. 412 240
carinis 325 393. 375 274 423 560
carior 237 405. 327 424
caris 314 88
cariſſima 393 747
cariſſimè 26 486. 110 143 327 421. 337 727
carituraque 408 132
carmen 3 4. 139 118. 147 335. 182. 582 193 137. 283 792. 317 154 403 20. 404 58. 419 442. 450 326
carmina 27 518. 148 340. 345. 150 387. 195 167. 205 424 432. 217 764. 266 300 301. 285 16. 290 149. 292 205. 296 301. 311 5. 313 45. 317 153. 346 157. 404 45. 416 357. 418 430
carminaque 161 2
carmine 50 252. 52 326. 148 345. 196 203 208. 198 253. 238 455. 286 45. 290 147. 300 453. 311 1. 317 163. 323 317. 400 952. 403 20. 404 34. 416 366. 369
carminibus 194 148
carne 346 156. 440 83
carnes 69 769. 410 208
carnibus 198 269
caro 281 749. 452 380
caros 126 596
carpant 456 478
carpat 268 380
Carpathus 320 249
carpe 75 12. 229 208. 316 139
carpebam 458 507
carpebat 127 61
carpens 347 196
carpentem 338 752
carpere 167 129. 229 219. 287 85
carpis 60 549
carpit 70 792. 117 358. 150 392. 197 232. 309 709
carpitque 70 781
carpitur 70 781. 93 490. 286 53. 298 370
carpſerat 267 342
carpſiſtis 399 927
carpunt 112 217
Carthæa 289 109
Cartheia 202 368
caruerunt 291 186
caruiſſe 413 286
caruiſſem 214 698
caruit 185 683. 312 325
caſa 247 699
caſam 152 448
caſas 145 283
caſias 453 398
caſſa 153 482
caſſes 157 579
caſſide 222 25. 368 167. 433 806
Caſſiope 132 738
caſſis 343 89
caſta 60 544
caſtæ 67 711
Caſtalio 75 14
caſtaneæ 325 819
caſtaque 21 730
caſtique 382 480
Caſtore 354 401
caſtos 134 799. 494 675
caſtra 140 128. 223 41. 358 527. 387 611. 419 436
caſtris 223 52. 362 627. 373 250
caſtrorum 350 286
caſtrumque 467 727
caſtumque 341 30
caſu 174 359. 192 84. 312 324. 386 577
caſuque 139 118
caſuraque 379 375
caſuras 360 588
caſus 110 142. 231 259. 237 411. 247 714. 265 278. 333 598. 339 791. 399 933. 410 192. 420 473. 457 494
caſuſque 32 648
caſuſve 409 162
catenos 101 700. 111 167. 286 65
catenis 130 678. 204 412. 461 601
caterva 348 216
catulo 385 547
catulos 396 836
catulus 452 379
cava 20 335. 216 670. 250 801. 265 271. 289 116. 317 159. 330 524. 343 89. 335 133. 357 481
cavæ 199 291
cavati 345 130
cavas 431 792

cavata 263 211
cavatur 124 525
Caucaſon 250 798
Caucaſiumque 138 86
Caucaſius 48 224
cauda 47 196. 65 673. 101 681. 117 364. 131 726. 152 456. 181 559 308 701. 354 403. 452 385
caudæ 78 94
caudam 35 723. 278 647
caudes 412 258
cave 43 89
caveo 308 685
cavernas 154 502. 450 445
cavernis 159 639. 186 698 448 299
cavis 117 352. 131 725. 144 645. 186 696. 256 35
caviſtis 469 759
Caulonaque 469 705
Caune 273 487
Cauni 276 579
Cauno 272 402
cavo 123 505. 199 282. 200 317
cauſſa 27 507 509. 36 736. 57 468. 60 549. 68 747. 80 139. 85 260. 110 152. 115 287. 123 520 *& alibi quam plur.*
cauſſæ 71 802
cauſſam 68 742. 72 836. 134 794. 169 184. 178 449. 208 505. 220 860. 298 388. 321 281. 328 449. 364 6. 369 150. 371 130. 372 199 218. 393 748
cauſſamque 63 614. 159 651. 223 59. 298 480
cauſſaque 223 59
cauſſas 68 745. 85 255. 122 469. 141 174. 439 68
cautes 130 672
cauti 282 750
cautus 148 361
cavum 398 892
cavus 333 593
Caicum 447 278
Caicus 49 243
Caycus 344 111
Caieten 419 443
Cayſtro 50 253
Cayſtros 149 386
ceciderat 56 418. 234 529
cecidêre 113 229. 127 618. 150 399 199 28. 275 579. 370 173. 416 350. 454 428. 470 788
cedit 78 91. 155 529. 473 855
cedite 146 311
ceditis 432 785
ceditque 295 284
cedunt 25 464 290 148
Celadon 140 144
Celadontis 349 250
celanda 96 552
celant 310 736
celare 57 463
celas 252 856
celâſſe 147 326
celâſſet 139 683
celat 40 37. 62 595. 257 76. 318 180
celate 436 476
celatos 274 515
celeberrima 34 69c. 36 747 48 218. 151 412. 168 165. 295 270
celeberrimus 88 339. 227 159
celebrabere 190 50
celebrandaque 293 218.
celebrant 237 641. 308 703. 423 558
celebrantur 12 172
celebrârant 50 252
celebrâſſe 106 46
celebratior 205 430
celebravit 202 732
celebres 244 625. 374 261
celebri 24 446
celebrique 390 696
celer 28 539. 49 244. 72 838. 246 686. 282 464 339 774. 416 363
celerem 82 199. 236 380
celeremque 339 774
celeres 44 119. 149 367 178 450
celeri 59 506. 116 304. 307 653 669
celerique 42 71. 170 216. 271 446
celeris 224 87
celſa 254 402
celſior 12 178. 229 205.
celſis 77 61
celſoque 324 358
celſum 303 538
Cæneo 259 136
Cenchreis 300 435
cenſet 104 1
cenſu 252 846
cenſus 216 744. 279 670
Centauri 64 636. 262 191
Centauros 358 536
centimanum 87 303
centum 13 183. 32 625. 143 208. 209 207 481. 226 152. 241 532. 257 71. 278 665. 320 253. 347 188. 394 784. 400 593
centumque 35 721
ceperat 114 271. 144 240. 145 277
cepêre 23 421. 276 603. 315 91
ceperit 147 324
cepêrunt 416 373
Cephaloque 221 41
Cephalum 208 493 495. 213 665
Cephalus 185 681. 208 502 512. 213 666. 229 830
Cephea 137 42
Cepheia 129 669
Cepheni 133 764
Cephenum 135 1. 139 97
Cepheſias 205 438
Cepheus 136 12. 137 44
Cepheuſque 132 738
Cephiſi 76 19
Cephiſidas 21 369
Cephiſius 89 351
Cephiſon 203 388
Cephiſos 89 343
cepi 209 513 377 335. 379 374
cepimus 97 575
cepiſſe 133 777. 204 417
cepit 7 75. 72 834. 166 112. 199 301. 231 268. 347 198. 364 23. 365 36. 426 615
cera 275 564. 276 596. 295 285. 443 169. 452 382
ceræ 35 711. 93 488. 230 227. 276 600. 330 514
ceram 229 198 274 521
Cerambi 201 353
ceras 230 226. 395 818. 422 532
Ceraſtæ 293 223

ceraſa 317 154
ceratis 281 741
ceraunia 465 704
Cerbere 261 185
Cerberei 123 501
Cerbereos 404 65
Cerberon 204 413
Cerberus 121 450
Cercyonis 205 439
Cereale 248 741
Cerealia 10 123. 316 121. 388 639
Cerealis 205 431
cerebro 350 289
cerebrum 355 435
cerebrumque 349 238
Cererem 232 292. 250 778
Cereremque 250 785
Cereri 155 533. 231 274. 249 771
Cereris 92 437. 148 343. 149 376. 151 415. 159 655. 251 814. 287 74. 300 431. 315 112
Cererisque 139 109
Ceres 148 340. 256 572. 160 660. 270 422
ceris 228 193. 246 670. 274 528
cernam 384 518
cernat 118 376
cerne 412 244
cernens 70 787. 179 479
cernentem 101 710. 192 96
cernere 112 195. 145 259
cernes 44 133. 471 809
cernimus 358 520. 454 421
cernis 92 434. 124 535. 216 761. 255 17. 343 88. 412 244. 414 322 444 186
cernit 70 796. 113 220. 158 624 630. 345 131. 361 660
cernitis 469 776
cerno 154 503. 455 444
cernunt 181 542. 311 4. 312 25. 462 628
certa 20 357. 25 458. 519 43. 90. *bis.* 109 106. 125 574. 146 296. 274 533. 276 599. 279 683. 298 394. 299 428 309 710. 343 83. 439 58
certæ 136 29
certam 172 268. 326 415
certamen 296 317. 317 16. 370 159
certamina 138 64. 146 314. 163 42 52. 164 85. 222 20
certamine 24 446. 146 301. 160 665. 165 91. 218 797. 250 793. 304 560. 347 180. 351 304
certaminis 147 337. 234 528. 304 572 584. 364 19. 369 129
certans 286 58
certaque 361 606
certare 147 317. 367 77. 432 794
certate 146 310
certas 463 647
certâſſe 364 20
certat 150 394
certatam 391 713
certatim 85 244
certatimque 349 341
certè 13 195. 29 538. 56 423. 60 543. 85 266. 92 455. *& alibi quam plur.*
certeque 403 30
certi 256 43. 392 722
certior 413 290
certis 7 69. 81 175. 276 594
certius 155 519
certo 41 67. 235 351
certos 65 688. 359 564
certum 155 533. 170 226. 286 38
certumque 356 468
certus 110 136. 327 440
cerva 27 505. 210 546. 339 772. 342 34
cervæ 184 636
cervice 26 485. 32 652. 56 421. 75 16. 140 139 171 235. 196 218. 249 764. 256 60. 295 272. 304 558. 324 335. 326 403. 465 698
cervicem 256 37
cervicibus 28 542. 131 717. 169 175
cervicis 139 121
cervina 182 592
cervis 215 706
cervix 78 92. 143 232. 173 308. 232 284. 257 72. 292 195. 339 794 351 299. 354 397
cervixque 43 87
cervo 18 306. 395 806
cervos 89 356. 456 475
cervum 289 121. 303 538
cervus 84 239. 253 873. 289 110 129. 312 26
ceſpes 304 559
ceſpite 56 427. 116 301. 132 753. 197 240. 291 166. 379 395. 399 931. 460 573
ceſſante 77 326
ceſſantem 52 441
ceſsâſſe 232 278
ceſſataque 307 669
ceſſerat 267 80
ceſsêre 255 13. 378 361
ceſsêrunt 7 74. 474 862
ceſſiſſe 143 221. 430 774
ceſſit 149 368. 294 241. 316 143. 422 526. 435 848
ceſtibus 139 107 108. 232 301
ceu 10 135. 23 420. 78 89. 112 222. *& alibi quam plur.*
Ceyca 331 544. 335 658. 337 727
Ceyce 328 451. 336 685
Ceycis 331 544. 333 587. 335 653 673
Ceyx 321 272. 326 411. 332 561. 337 739
Chaonioſque 392 717
Chaonis 288 90
Chaonius 141 163
Chaoque 417 404
Chaos 4 7. 51 299. 285 30
Charaxi 350 272
Chariclo 64 636
Charopen 374 260
Charibdin 405 75
Charybdis 191 63. 225 121. 392 720
Chelydri 192 272
Cherſidamante 374 259
Chimæra 278 646
Chimeriferæ 174 339
Chione 322 301
Chirone 167 126
Chironis 63 630
chlamydem 137 51. 415 345
chlamydemque 68 733

chlamidis 417 393
Choona 374 259
chordas 148 339. 290 145
choreas 243 581. 249 746. 422 520
chori 145 270
choro 56 441. 314 86
Chromin 352 333
Chromis 139 103
Chromiumque 374 257
Chryſenque 371 174
chryſolithi 43 109
Chthonius 355 441
cibi 252 842
cibique 114 262. 418 424
cibis 9 103. 456 476
cibo 251 826. 252 856
ciboque 179 480
ciborum 442 138
cibos 155 532. 456 468
cibus 65 662. 252 841
cicatrix 355 444
Cicones 446 313
ciconia 165 97
Ciconum 186 710. 311 3
Ciconumque 284 2
cicuta 123 505
ciet 185 662
Cilix 48 217
Cimmerios 333 592
Cimoli 207 463
cinctam 34 695
cincta 303 530
cinctaque 191 64. 348 216
cinctæque 163 59
cinctaſque 21 382
cinctum 32 625. 40 27
cinerem 47 216. 241 538
cineres 48 231. 63 628. 241 538. 381 426. 424 577
cineri 387 615. 390 699
cingebant 9 96. 50 790. 249 745
cingebat 24 451
cingens 150 388
cingentia 39 6
cingentibus 94 510. 101 708
cingere 187 718
cingitur 77 78. 317 159. 399 925
cinis 240 496. 361 615. 383 503
Ciniſque 209 521
Cinnama 453 399
Cinnamaque 296 308
cinxim̃us 217 771
cinxiſſe 107 58
cinxit 5 39
Cinyphii 198 272
Cinyphius 140 124
Cinyra 298 380. 301 464
Cinyræ 297 338 *bis.*
Cinyram 165 98. 297 343. 300 438
Cinyras 295 299. 297 356 361. 301 472
Cinyreëia 298 369
Cinyrëius 309 712
Cipe 461 581. 462 617
Cipi 461 580
Cipus 460 565. 461 609
circa 61 411. 100 668. 333 613
Circæa 412 253. 316 348
Circæo 412 248
Circe 403 25. 414 312
Circen 413 290. 417 376 399
Circes 112 205. 401 968. 403 10. 405 69 71. 412 247. 413 294
circinat 67 721
circo 344 102
circueunt 141 157. 448 290
circuiere 249 748
circuit 55 502 165 101. 198 258
circuitu 42 83
circulus 59 516
circum 40 40. 122 493. 158 623 627. 200 313. 289 116. 317 159. 338 749. 341 16. 351 296. 358 528. 360 591. 458 522
circumdare 5 37. 276 604
circumdat 32 631
circumdata 51 272. 111 181 116 313. 144 251. 167 127. 173 310 326. 244 621. 388 643
circumdate 272 458
circumfert 84 241
circumflua 462 624
circumfluit 77 74. 394 779
circumfluus 5 30. 467 739
circumfunditur 117 360
circumfuſa 424 586
circumfuſæque 82 180
circumfuſuſque 416 354
circumque 129 668. 470 796
circumſona 131 723
circumſonat 421 507
circumſpectis 141 171
circumſpexit 116 318
circumſpice 43 95. 51 294
circumſpicit 31 605. 145 265. 184 655. 336 678. 467 738
circumſtant 55 394. 67 717 85 249
circumſtantes 92 441
circumſtetit 330 505
circumtonat 13 187
circumtulit 168 169. 464 674
circumvelatur 412 263
circumvolat 67 719
ciſta 61 554
cita 467 732
citæque 28 543
Citharon 48 223. 101 702
citharæ 291 170. 312 18. 317 171, 346 146 157
citharam 139 112 147 332. 289 108
citharaque 323 317
citi 69 562
citis 305 591
citius 102 729. 159 635. 210 564. 285 23
cito 276 586
Citoriaco 116 311
citra 142 186. 197 238. 235 365. 305 607. 318 195
citraque 287 84
citus 42 75. 49 239
cives 212 628. 225 116. 373 234
civilia 472 832
civilique 104 142
clade 85 57. 241 541. 385 565
cladem 44 515. 148 359
clademque 51 281
clades 210 562. 383 506
cladi 459 530
cladibus 261 176. 386 577
cladis 82 191. 184 654 324 356. 413 289. 420 472. 423 592
clam 368 103. 381 432
clamabat 175 386

clamant 85 244. 237 484. 380 420
clamanti 175 387
clamantia 335 665
clamat 54 361. 90 381. 102 728. 123 513. 150 398. 258 120 329 483
clamataque 339 778
clamato 180 525. 327 397
clamavit 93 478. 102 713. 110 142. 173 300
clamor 14 207. 99 632. 106 28. 132 735. 135 4. 312 16. 342 49 353 387. 355 426. 410 180
clamore 99 630. 160 670. 184 661. 236 389. 237 420. 266 294. 329 495. 348 226. 397 877. 467 331
clamoribus 193 120
clamorque 307 656
clangor 387 611
clangore 101 707. 358 528
Claninque 140 140. 353 579
clara 39 2. 43 110. 162 8. 156 86. 228 178. 324 359. 347 189. 384 513. 454 426
clarâ 101 703
claræ 159 652
claramque 390 704
clarique 12 174. 380 399
claris 40 24
clariſſima 134 794
clariſſimus 129 664
Clarium 326 413
claro 63 625. 109 138. 117 355. 178 436. 189 6. 368 105
claroque 378 357
claros 27 516
claram 177 425. 322 285. 426 612. 436 3. 462 613
clarus 61 569. 308 686. 319 218. 323 317. 444 190
claſſe 206 457. 364 8. 373 229. 374 268. 378 352. 424 566. 388 627
claſſem 380 422. 381 439. 389 659
claſſes 367 92
claſſi 371 183
claſſis 208 490. 225 102. 360 574. 392 729
clavæ 264 236
clavam 258 114
claudere 96 560
claudit 17 262. 29 568. 94 503. 135 287. 182 572. 427 635
clauditur 101 696. 380 407
claudor 413 286
claudunt 211 604
clauduntur 177 419
claviger 437 22
clavigeram 205 437
clavigeri 477 284
clavo 254 653
clauſa 181 545. 225 115
clauſaque 89 343
clauſam 130 698
clauſas 121 453. 193 109
clauſerat 61 554. 128 646. 432 781
clausêre 244 629
clauſis 92 449
clauſtraque 224 70
clauſum 64 641
clauſus 228 185
clementia 223 185
clementiſſimus 258 116
Cleonæ 177 417
clivo 228 191. 247 694
clivoque 317 151
clivum 245 662
Clymene 37 765. 40 37. 53 333
Clymenen 36 756
Clymeni 139 98
Clymeneia 40 19
clypeata 79 110
clypei 134 782. 344 95. 363 2. 367 75. 375 291. 397 852
clypeo 142 188. 345 140. 356 466
clypeoque 345 132. 353 375
clypeum 164 78. 222 27 *bis* 378 352. 443 163
clypeus 362 621
Clytiæ 112 206. 113 424
Clytien 114 256
Clyti 140 142
Clytiumque 140 140
Clyton 20 500
Cnidon 303 531
coacervatos 239 485
coacti 246 668
coactis 183 628. 295 295.
coacto 395 796
coactus 63 615
Coæ 202 363
coagula 396 830. 413 274
coarguit 318 193
coctilibus 107 58
codice 355 432
Cœæ 202 368
coeamus 90 386 387. 325 377
coëgi 216 754. 307 676. 373 245. 378 349
coegit 179 496. 220 856
Cœi 175 366
cœleſti 389 659
cœleſtibus 264 254. 413 293
cœli 12 176. 13 194. 330 518. 404 53. 438. 39. 439 62
cœlique 230 224
cœlo 59 507. 295 294. 342 62. 375 292. 389 668. 397 853. 444 188. 448 301. 471 318
cœlum 172 279. 228 186. 397 857
cœnumque 23 418
cœperat 15 221. 78 86. 98 601. 178 449
cœpêre 22 401. 79 106. 187 717. 249 760
cœpêrunt 7 71. 58 478. 62 582
cœpi 258 115. 413 2
cœpiſſe 277 618. 371 175
cœpit 215 720. 230 223. 253 877. 254 3. 265 270. 318 191. 329 480. 385 567. 400 930
cœpitque 192 89
cœpta 23 426. 224 67 238 463. 239 492. 277 618
cœptæque 299 417
cœptas 228 190
cœpti 227 615
cœptis 3 2. 195 194. 229 200 273 485. 341 14
cœpto 22 405
cœptum 62 598. 231 276
Cœranon 374 257
coërcebat 25 477
coerce 170 226. 314 78
coercuerat 55 413
coërcuit 5 316. 20 342. 159 643

cœru-

cœruleuſque 611 173
cœtu 57 465
cœtuque 398 898
cœtus 91 403. 338 766
coëunt 65 670. 102 716. 176 512. 281 732. 311 24. 338 744. 412 239
coëuntia 88 324
coëuntque 296 324
cogam 96 557
cogamque 190 46
cogente 9 103
cogeret 275 561
cogeris 430 722
coget 274 514
cogi 339 787
cogis 359 543
cogit 44 114. 69 751. 181 553. 193 118
cogitat 106 44
cogitis 142 178
cognata 121 431. 387 615
cognataque 65 663. 179 498. 389 678. 473 839
cognatas 443 174
cognati 8 81
cognatumque 270 412
cognita 94 511. 220 848. 272 451. 281 726. 301 461. 424 576. 448 307. 451 365
cognitius 403 15
cognitus 223 46. 343 69. 342 181
cognomine 159 640
cognôram 373 247
cognorat 145 280. 334 622
cognoſcenda 264 263. 459 539
cognoſcendus 215 728
cognoſcere 46 161. 78 96. 207 475. 301 472. 329 467. 332 570. 337 724. 361 620. 442 524. 464 66
cognoſceret 126 596
cognoſces 407 112
cognoſci 115 291
cognoſcit 159 636
cognoſcite 84 230
cognôſſe 436 4
cognovi 282 776
cognoverat 168 148
cognovi 282 776. 443 163
cognovit 109 131. 137 110. 147. 295 422. 389 655. 464 675
cogor 275 545. 375 280
cohærent 405 67
cohæſerat 314 76
cohæſit 125 553. 140 125
cohibentur 450 346
cohors 314 89
coiere 232 300
coierunt 118 377
coimus 256 42
coire 250 786
coirent 195 179
coiſſent 107 60
coit 84 236. 151 410
colat 54 380. 463 642
colatur 471 818
Colcha 364 24
Colchide 200 331
Colchis 201 348. 203 394
colebantur 388 633
colebas 65 679
colebat 8 90. 34 604. 127 605. 168 149. 316 146. 332 578. 338 755
colendo 303 534
colentes 160 663. 464 679
colentibus 30 567
colerent 97 584
coleretur 414 316
colis 282 773
colit 54 379. 116 302. 428 681
colitur 36 747. 168 171
colla 36 784. 43 100. 52 315. 65 673. 72 830. 73 854. 78 88. 81 169. 91 422. 105 25. 117 335. 126 597. *& alibi quam plur.*
collaque 102 726
collabitur 172 295
collapſa 211 598. 219 631
collapſamque 63 617
collapſaque 328 460
collapſoſque 292 186
collapſus 139 96
collato 353 379
colla 34 698. 406 90. 415 333
collecta 147 338
collectæ 246 676
collecti 150 399
collectos 399 928
collectum 85 258
collectus 234 319. 399 910
collegerat 245 646. 263 212
collegit 174 341. 416 352
collem 18 293
collemque 287 86
colles 20 344. 403 9. 435 846. 466 710
colli 65 672
collibus 244 601. 460 560
collige 216 737
colligit 15 234. 55 398. 81 170. 325 380
collis 218 784. 394 779. 448 306
collo 26 487. 32 613. 45 718. 36 730. 37 762. 82 195. 134 785. 141 170. 179 479. 257 77. *& alibi quam plur.*
colloque 82 182. 217 778. 325 386. 424 585
collocat 35 723. 68 734. 111. 381. 295 267
collocet 59 526
colloquiumque 385 552
collucere 119 403
colluerant 152 447
collum 91 428. 137 52
collumque 54 374. 302 496
colo 459 545
coloni 17 272. 179 318. 312 33. 448 289
colonis 452 373
colono 153 478. 210 552. 442 142
colonus 205 435
Colophonius 162 8
coloque 235 350
color 60 541. 82 183. 94 491. 109 132. 110 165. 116 331. 126 593. 173 304. 274 535. 292 213. 301 459. 326 405. 354 403. 386 581. 398 889. 423 555. 438 46. 444 188
colore 109 127. 165 86. 214 683
colorem 49 236. 78 99. 93 485. 112 203. 199 289. 213 641. 266 320. 289 137. 326 404. 417 394
colores 17 270. 164 65. 267 340. 453 412
colori 153 460

coloribus

coloribus 279 690. 288 95. 414 267. 444 204
coloris 114 266
colorque 62 601
colorum 294 264. 333 589. 399 913
coluber 339 775
colubræ 122 492. 181 559
colubras 122 475
colubriferi 144 241
colubris 172 620. 166 119. 257 73. 466 715. 248 724
coluique 235 350
coluiſſe 280 699
coluit 226 624. 441 134
culumba 180 529
columbæ 27 506. 158 605
columbam 202 370
columbarum 396 833
columbas 60 537. 158 605. 322 300. 389 674. 452 386
columbis 425 597
columnæ 141 160 172
columnarum 247 730
columnis 39 1
columque 356 474
colunt 102 733. 106 32. 415 331. 451 367
coluntur 248 724. 428 687
colus 113 229
coma 29 559. 104 7. 181 552. 317 158. 354 396 409. 396 843
comæ 44 124. 78 100. 167 141. 212 631. 423 554
comæque 129 657. 199 288. 421 498
comam 307 648. 313 47
comantem 468 749
comantur 26 498
comas 55 412. 68 733. 82 190. 109 139, 138 87. 134 488. 166 118. 260 307. 288 103. 337 726. 384 534. 390 688
Combe 203 383
combiberant 400 944
combiberat 380 410
combibit 152 455. 199 287
combibitur 447 275
comes 62 588. 77 59. 137 61. 226 144. 291 173. 303 533, 336 705. 365 44. 378 353. 409 159
comeſque 110 152
Cometam 350 284
cominus 79 119. 138 89. 345 129. 357 482. 367 89
comis 49 139. 348 223. 380 410
comitant 412 259
comitante 182 594. 380 402. 412 235
comitantibus 321 275. 388 631
comitantur 132 484
comitata 56 441. 72 845. 279 686. 284 9
comitate 247 692
comitavit 366 55
comitem 97 574. 144 250. 179 495. 223 48
comitemque 228 175. 313 94
comites 76 22. 79 129. 80 148. 84. 242. 102 728. 123 513. 124 543. 126 598. 150 397. 165 106. 184 649. 416 371. 417 397. 421 413. 474 861
comiteſque 242 565. 282 776. 322 290
comitique 229 213. 412 236
comitum 36 426. 82 186. 90 379. 156 555. 168 165. 178 461. 458 514
comitumque 67 725
commemorare 254 5. 346 62
commemorat 135 2
commendat 179 495
commenta 342 54. 265 38. 420 464
commentaque 106 37
commeruiſſe 156 552
commeruit 356 472
commiſi 276 586.
commiſiſſe 277 624
commiſit 189 25. 314 74. 381 431
commiſſa 61 558. 169 178
commiſſaque 118 369. 343 68
commiſſas 46 169
commiſſo 299 519
commiſſus 356 478
committat 298 393
committe 242 550
committere 138 75. 272 478. 276 600. 377 342
committi 205 427
committit 277 631
committitur 178 448. 351 315. 441 127
committunt 146 307
commoda 321 283
commota 181 549. 267 324
commune 20 352. 156 566. 247 706. 280 709 341 7. 376 304
communemque 10 135
communes 193 127
communia 273 489. 374 271
communicat 373 239
communis 107 66. 174 349. 365 30. 372 199. 179 397. 421 481
compacta 394 784
compagibus 76 30. 35 711
comparat 377 338
comparentis 176 410
compellat 80 147. 250 787. 360 585. 434 839
compendia 84 234
compeſcit 426 630
compeſcuit 108 102. 269 396
compleat 361 616 617
complectar 244 603
complectens 299 407
complecti 194 144. 462 619
complectitur 53 353
complentur 135 3
complêrunt 371 182
complet 87 312
complevit 323 311. 423 537. 453 395. 471 816
complexa 102 727. 282 771. 301 483. 355 428. 383 488
complexæ 241 540
complexaque 430 743
complexi 248 730
complexibus 77 48. 171 249. 352 328
complexu 118 377
complexus 36 734. 298 388
componat 273 503

com-

componere 151 416. 394. 767 459 530
componi 110 157
componit 274 520
componitur 193 126
compos 223 35
compositas 228 194
compositio 206 444
compositum 252 857
composuit 116 318
comprecor 350 285
comprendere 370 160
comprenditur 264 234
comprensam 181 556
compressit 14 206
compulit 143 219
conamina 298 390
conamine 77 60. 235 336
conantem 160 659. 352 327 342. 414 295
conantemque 323 327
conanti 71 820. 136 12 143 232
conantur 278 652
conata 53 348 72 829. bis. 172 292. 238 462. 268 354. 314 81. 327 419. 385 569
conataque 431 755
conatæque 119 412
conatibus 113 249
conatoque 32 637
conatur 15 233. 260 166. 352 342. 358 519
concava 234 334. 289 127. 451 369
cuncavaque 106 30
concavat 47 195
concedant 353 384
concede 143 222
concedimus 354 394
concedite 236 393
conceditur 297 344
concentu 312 11
conceperat 127 611. 181 554
concepit 20 337. 64 640 176 397. 294 249
concepto 83 214. 297 528
conceptaque 301 470
conceptas 189 17
conceptus 302 503
concessa 272 453
concessit 187 719
concha 295 267
conchæ 242 563. 447 264
conchæque 19 333
conchas 254 260
conchis 131 725. 395 792
conciderant 138 77. 295 272
concidere 209 538. 454 422
consilio 290 144. 433 812
concilium 35 710. 463 645
conciliumque 12 167
concipe 297 352. 319 222.
conciperet 16 255
concipias 42 77
concipientibus 360 569
concipit 12 166. 17 271. 37 777. 85 268. 189 9. 211 594. 274 519. 295 290. 297 328. 299 403. 304 582. 416 365. 436 6. 450 348
concipiunt 23 431. 193 108. 246 682. 450 336
concita 101 711. 123 519 131 706. 168 158. 171 243. 182 594. 194 154. 219 834. 235 357. 308 690. 323 334
concitat 373 226. 412 239
concitus 78 89. 204 413
conclamet 130 691. 170 227. 298 385. 366 73
concolor 176 406. 309 735 330 300
concordant 27 518
concordes 93 473. 247 708
concordi 4 25. 160 664
concordia 232 303. 397 875. 413 269
concorditer 216 757
concrescere 160 673. 263 220
concresse 204 416
concreta 124 537
concretam 410 201
concretaque 350 270
concreto 383 492
concretum 355 436
concrevit 142 202
concubitu 297 353
concubiturus 203 387
concubitus 112 207. 181 541. 259 129. 301 473. 308 689
concubituſque 428 668
concumbere 297 338
concurrere 138 89. 191 62. 256 46. 375 275
concurreret 367 87
concurretque 190 30
concurrit 419 452
concursibus 180 695 317 436 423 544. 450 337.
concussa 371 175. 447 271
concussæ 69 768
concussaque 196 200. 328 465
concussit 12 179. 250 781 356 468
concussitque 224 604
concuteret 69 755
concutiens 41 50 51 277
concutiensque 343 79
concutio 186 691. 196 201
concutit 11 143. 73 849. 193 130. 330 509
condar 409 176
condas 75 13
condat 250 711
conde 382 459
condebat 411 109
condeturque 384 524
condi 244 608. 268 362. 440 88. 456 458
condiderant 51 274
condiderat 53 230. 420. 459
condidit 35 727. 151 423. 230 235. 320 355. 351 295. 379 382. 422 525. 439 57
condit 237 419. 385 561
condita 55 337. 419 442. 425 219
conditaque 246 665
conditione 304 569
conditor 125 566
conditur 444 193
conditus 76 31. 302 521
conducta 118 375
conduntur 432 775
confecta 163 37
confer 305 603
conferat 367 98
conferre 214 401
confertque 94 236
confertur 364 6
confessa 195 171
confessam 321 264
confessaque 163 35
confessaque 143 215
confessis 30 484 488

confeſſo 216 756
confeſſus 75 2. 429 703
confidit 373 240
confine 35 718
confinia 119 401. 342 40 386 592. 399 924. 403 7. 448 291
confiteor 41 52. 194 165
confiteorque 374 270
confluat 281 740
confodit 142 176
confremuere 14 199
confudit 137 58. 198 278
confugiſſe 246 688
confugit 199 299
confundas 297 346
confundere 416 367
confundimur 51 299
confuſa 348 214. 349 251. 461 606
confuſaque 65 66. 342 55
confuſura 182 586
congelat 173 307. 313 60. 454 515
congerie 424 576
congeriem 5 33. 264 235
congerit 184 651
congeſta 225 113
congeſtaque 4 8. 194 160
congeſtis 432 777
congeſtoque 440 89
congeſtos 11 153
congrediturque 255 31
congreſſus 208 501
conjicit 140 512. 358 511
conjecto 201 338. 382 476
conjectos 467 735
conjectum 78 90. 237 411
conjicit 197 245
conjiciunt 137 42. 312 28
conjuge 50 261. 80 133. 122 468. 125 568. 143 219. 144 236. 156 567. 181 564. 184 635. 185 681. *& alibi quam plur.*
conjugalia 135 3
conjugii 281 721. 414 298
conjugiique 322 298
conjugis 11 446. 22 395. 31 610. 36 734. 123 515. 126 595. 135 10. 168 352. 178 450. 214 694. *& alibi quam plur.*
conjugium 71 804. 305 613. 306 621. 634
conjugiumne 191 69
conjunctaque 325 378. 367 96
conjunctior 461 599
conjunctis 314 64
conjungere 428 668
conjux 20 301. 362 29. 557 31. 605. 85 256 265. 122 488. 126 583. 590 141 152. 180 538. 184 647. 186 711 *& alibi quam plur.*
conjuxque 386 574
connexis 355 430
connubia 26 480 490. 306 618. 319 226. 347 194. 405 69
connubio 177 428
conor 79 108
conorque 200 854
conqueſti 412 243
conſanguineas 239 476
conſcelero 190 30
conſcendere 98 615
conſcendit 87 299. 380 422 434 820
conſcendunt 170 222
conſcia 56 438. 62 593. 86 290. 181 547. 182 588. 195 194. 203 385. 280 706. 298 367. 364 15
conſcius 107 63
conſederat 380 408
conſedêre 363 1
conſedi 399 931
conſenſiſtis 376 315
conſenſu 217 776
conſequar 239 126
conſequitur 60 548. 123 509. 171 235. 214 688. 307 672
conſequiturque 226 143
conſerto 466 166
conſiderat 78 95. 344 105
conſidere 33 679. 63 632. 73 869. 175 373. 362 627
conſilii 163 40. 326 415
conſiliaque 281 745
conſiliis 45 146. 378 361
conſilioque 242 560
conſilium 35 710. 162 30. 247 706. 283 778. 381 433
conſiſte 237 406
conſiſtere 6 54. 41 59 210 573. 443 180. 463 653
conſiſtitque 40 22
conſiſtuntque 192 102. 218 181
conſitaque 31 598
conſitor 105 14
conſolenturne 30 578
conſonat 206 458
conſonus 387 610
conſorte 19 319. 165 94. 294 246 324 347
conſorti 238 444
conſortia 389 669
conſpecta 142 202. 178 455. 358 526. 359 353
conſpectior 134 796. 395 794
conſpectos 58 494
conſpectum 62 594
conſpexit 32 640. 132 731. 247 715
conſpicetis 105 19
conſpicit 70 794. 129 669
conſpicui 236 373
conſpicuus 356 467
conſtabat 350 264. 439 58
conſtant 446 258
conſtantia 522 293
conſtat 209 533
conſternantur 52 314
conſternatique 342 60
conſtiterant 191 73
conſtitit 25 467. 31 609 69 766. 77 67. 128 628. 144 255. 152 452. 168 169. 183 627. 197 238. 252 868. 269 397. *& alibi quam plur.*
conſtituis 271 448
conſtituit 181 569
conſtituunt 163 53
conſtruit 453 397
conſuerant 245 658
conſueſcit 456 463
conſueta 320 259
conſuetaque 383 491
conſuetas 50 266
conſuetiſſima 334 637
conſulat 45 141. 326 412
conſule 52 300
conſulit 75 9. 460 576
conſultaque 298 363
conſultus 89 346
conſumite 109 113
conſumitis 446 236
conſumpſerat 253 87

282 767
conſumpta 98 600
conſumptaque 408 148
conſumptis 225 106
conſurgere 201 344. 210 570. 454 431
conſurgit 193 129
contacto 400 936
contactu 107 52
contactus 197 240
contagia 210 551. 444 195
contegat 269 391
contemne 61 571
contemnere 96 559. 317 155
contempſere 422 519
contemptaque 111 425. 403. 19
contempto 408 141
contemptor 94 514. 312 7. 393 761
contemptoremque 264 240
contemptrix 12 161
contemptus 59 527. 397 860
contende 367 79
contendere 73 855. 116 303. 146 315. 165 93. 364 9
contendiſſe 254 6
contendite 304 570
contentique 9 103
contento 172 286
contentus 15 226. 25 461. 44 131. 216 743. 373 249
contentuſque 141 166
conterit 404 44
contermina 37 774. 108 90. 242 452. 244 620
conterminus 449 315
conterruit 172 287
conticuere 157 574
conticuit 172 293. 300 430
contigerant 80 133. 91 409. 170 217. 189 6. 321 268. 347 194
contigerat 14 211. 316 122
contigero 315 103
contigit 20 340. 22 404. 44 123. 57 457. 62 578. 86 269. 125 568. 155 531. 203 392. 273 483. 297 334. 345 111. 319 220 *bis*. 378 353. 425 607 454. 417 497
contiguos 107 57
contineat 327 432
continet 117 351. 118 367
contingat 455 443
contingent 384 526. 396 832
contingere 41 57. 45 151. 47 189. 73 860. 99 634. 132 348. 235 251. 237 423. 332 582. 391 708. 408 138
continget 282 760
contingit 88 321
continuam 448 289
continuant 412 240
continuêre 372 208
continui 215 734
contorta 235 345
contortam 136 32
contorto 217 782
contortum 151 422
contra 69 757. 108 80. 117 461. 136 30. 183 605. *& alibi quam plur.*
contractoſque 51 273
contractus 415 345
contrahit 444 108
contrahitur 36 741. 50 262. 152 458
contraque 127 609. 179 477. 204 411
contraria 7 65. 52 314. 54 380. 88 329 251 814. 347 179. 371 183. 381 429. 414 301. 449 324
contrarius 42 73. 60 541. 239 471. 248 737
contraxerat 80 144
contraxêre 65 660
contraxit 9 116
contrecto 244 607
contremuit 249 758
contribuere 197 231
contudit 343 85
contulerant 171 242
contulerat 267 348. 308 694
contulit 115 278. 345 467 743
convaluit 239 478
convellere 267 351. 316 123
conveniens 275 552
conveniet 368 111
conveniunt 30 577. 72 486. 192 101. 283 896. 464 667
converſa 8 88. 134 781. 397. 879
converſæ 414 300
convertit 114 267. 194 140. 145 189. 249 768. 319 209
convertunt 458 516
convexa 186 697
convexi 5 26
convexum 409 154
convexus 399 911
convicia 36 756. 124 548. 160 664. 676 170. 210 170. 210 175. 378 266. 302 333 681. 376 306. 422 522. 429 710
conviciaque 175 362
convicti 366 58
conviva 264 237
convivia 12 165. 135 5. 205 431. 348 222. 389 675
convocat 17 276. 373 230. 417 405
convulſaque 196 204
convulſo 349 254
coortis 330 512
copia 45 157. 90 391. 392. 93 466. 169 194. 178 447. 181 545. 250 792. 251 838. 257 88. 297 356. 316 129. 321 278. 250 265. 372 208. 377 332. 797 863. 405 70
copula 217 774
cor 149 384. 355 421
coralium 454 416
coram 275 559
corbe 427 644
corda 297 351. 334 614. 458 514
corde 63 622. 101 690. 172 266. 190 33. 273 501. 323 329. 337 709
Corinthiaci 458 507
Corintho 151 407
corna 246 665. 295 816
cornaque 9 105
corneaque 241 545
corneus 34 697
cornibus 32 652. 53 344. 62 603. 67 20. 147 328. 194 161. 200 318. 209 530. 289 111. 295 271. 296 350. 269 461 582
cornicis 198 274
corniger 136 17. 425 602. 449

449 309. 458 511
cornigeræ 399 926
cornigeris 215 706
cornu 65 671. 73 874. 95 533. 118 392. 149 383. 171 243. 200 313. 257 85 88. 258 91. 97 293 221. 312 16. 344 103. 462 611
cornua 25 455. 32 641. 36 740. 42 80. 57 453. 73 855. 80 132. 82 194 200. 101 682. 137 56. 193 112. 195 179. *& alibi plur.*
cornuaque 44 117. 200 318. 329 476. 462 620.
cornum 237 408. 356 451
cornuque 313 37
cornus 214 683
corona 40 27. 305 598. 363 1
coronæ 96 555. 228 181
coronam 228 178. 390 704. 462 615
coronant 267 335
coronantur 231 264
coronas 267 337. 390 698. 429 708
coronat 150 388
coronatæ 465 696
coronatis 67 713
Coroneus 91 569
Coroniden 462 624
coronis 60 542. 315 91. 414 315. 430 733
corpora 3 2. 11 156. 18 300. 27 527. 49 235. 50 267. 52 326. 53 358. 57 459. 64 614. 65 663. 70 772. *& alibi quam plur.*
corpore 4 18. 13 186. 23 428. 25 706. 36 739. 45 150. 70 775 76. 44. 84 222. 236 85 249. 91 417. 93 467. *& alibi quam plur.*
corporeaſque 440 105
corporeuſque 176 407
corporibus 82 181. 172 277. 262 195. 433 801
corporis 22 408. 31 650. 77 56. 90 398. 157 584. 175 380. 200 317. 253 880. 352 339. 360 571. 404 61. 475 873
corpus 54 362. 63 611. 64 647. 648 76. 33 40. 82 197. 87 308. 89 319. 90 396. 91 417. 94 493 509. 109 112. 139 110. 158 *& alibi plur.*
corpuſque 113 244. 220 852. 230 234. 316 141. 335 675. 400 948
corque 172 282. 261 178
correctis 274 528
correpta 272 454. 281 733
correptaque 16 257
correpti 350 274
correptus 91 416. 130 676. 240 514
corrige 43 89
corripe 45 145
corripiens 183 611
corripimus 421 497
corripit 153 483
corripitur 47 210
corripiunt 97 565
corripuere 45 158
corripuit 366 69
corruat 55 403
corrumpere 178 461
cortex 53 353. 54 363. 268 353. 269 391
cortice 29 554. 118 375. 155 537. 249 762. 268 362. 278 658. 302 494 498. 501 512. 370 736. 426 630
corve 80 535
corvo 147 329
coruſcant 122 494
coruſcis 37 768
corvum 63 632
corvus 62 596
Cornycidas 19 320
coryli 288 93
corymbis 100 665
Corythi 140 125. 202 361
Corythumque 350 290
Corythus 350 292
coſtas 131 726
coſtis 138 78. 352 330 347
coſtumque 296 308
crabronis 451 368
crabronum 324 335
Cragon 278 645
Crantor 253 367
Crantus 353 361
cras 445 216
Cratidæ 393 749
crate 250 806
cratem 353 370
crater 246 669. 349 236. 390 701
cratera 138 82. 370 486
cratere 151 424
Crathis 449 315
creamur 285 18
crearit 167 126
creat 23 433
creatam 61 553. 69 756
creati 96 543. 213 666
creatis 170 206. 190 30
creato 362 624
creator 233 309
creatos 208 500
creatum 255 23
creatus 36 760. 64 650. 140 145. 322. 295 303. 264 22. 378 358. 429 699
creaverat 79 116
creavit 296 327
creber 318 190
crebri 274 537
crebros 302 508. 467 721
credant 341 26. 452 390
credar 40 92. 277 624
credas 43 90. 142 194. 257 75. 294 290. 330 517
credet 22 400
crede 20. 361. 113 228. 224 94. 403 31. 429 692
credens 297 361. 315 108. 404 61. 460 566
credenſque 143 213. 271 344
credentes 244 612
credere 87 311. 128 627. 132 731. 177 421. 181 561. 214. 695. 215 722. *bis.* 239 468. 262 203. 398 900. 462 613
crederet 293 226. 335 672. 344 115
credi 34 696. 98 610. 116 320. 353 360
crediderimus 446 260
crediderit 356 456. 396 825
credidit 229 209. 385 554
credimus 53 230 275 554
credis 36 754. 428 677
credita 358 532. 439 74
credite 296 302 303. 376 173. 374 263. 446 254

creditur 36 749. 137 49. 179 474
creditus 263 43
credo 276 619. 451 359
credulitas 342 59. 399 934. 440 101
credulitate 457 498
credulus 252 858
credunt 49 235. 106 46
cremabis 45 136
cremabit 423 540
cremârat 361 614. 406 85
cremari 390 696
cremaro 183 614
cremat 251 838
crematis 388 637
cremavit 419 443
cremer 178 457. 239 478
Crenæe 351 313
crepitantia 470 783
crepitantibus 307 648. 333 604
crepitantis 467 725
crepitque 283 783
crepuſcula 15 219. 333 596. 408 122. 463 61.
creſce 74 643
creſcendo 4 11. 118 36. 354 434
creſcens 302 495
creſcente 2 7 716
creſcentem 268 361
creſcentemque 257 74
creſcenteſque 285 24
creſcenti 232 290
creſcentis 424 583
creſcit 20 336. 65 671. 97 567. 156 547. 297 333. 329 490. 342 58. 444 198
creſcitque 79 110
creſcunt 20 345. 28 550. 193 124. 241 522. 312 13
Creſſa 280 702
Cretæas 278 665
Cretæi 205 434
Cretæis 199 223
Cretaque 459 541
Crete 225 118. 278 667. 281 734
Creten 225 99. 228 183. 391 706
Cretenque 459 540
Cretoſaque 207 463
Cretum 138 85
cretes 127 607. 233 307. 365 31 393 750. 469 760
creverat 227 155. 302 505
creverunt 22 403. 23 421
creviſſe 228 191
crevit 91 415. 107 60. 112 210. 129 661. 224 82
cribri 355 437
crimen 26 483. 57 447. 462. 63 614. 71 813 80 141 191 71. 226 130. 230 240. 287 68. 293 231. 294 243. 316 141 366. 60 64. 376 299 303
crimenque 157 584. 438 37
crimina 85 268. 167 131 277 628, 292 197. 301 470. 321 267 280. 366 67. 376 312. 381 437
crimine 62 590. 600 56. 433 96. 551 179 474. 210 576. 219 834. 226 129. 255 24. 268 372. 296 312. 365 46. 366 57. 376 308. 458 502
criminibuſque 417 401
criminis 37 766. 181 41
crinale 137 53
crinalem 282 770
crinales 158 617
crine 24 450. 125 559. 272 289. 224 78. 312 6. 386 584
crinem 28 542. 53 350. 102 726. 125 558. 134 801. 168 161. 195 189. 224 93. 336 682. 381 427. 428 473 849
crines 52 283. 65 673. 91 421. 116 311. 152 432. 305 592. 350 275. 464 676
crinibus 121 454. 123 495. 142 195. 350 280
crinis 222 10. 234 319. 250 801
crinita 133 771
crinitas 297 349
criſta 194 150
criſtæ 185 672
criſtata 222 25
criſtati 126 599. 333 597
criſtis 76 32. 464 699 683
Crocale 81 169
croceis 80 150
croceo 284 1
croceum 94 509
crocique 119 393
Cromyona 205 435
Crotonis 437 15. 438 55
cruciabere 64 651
cruciata 265 292
cruciataque 101 694
cruciatibus 261 779
crudele 239 467 306 620
crudelem 189 26
crudeles 287 76. 384 518
crudeleſque 410 200
crudelia 101 697. 184 653 384 531. 430 778
crudelior 336 701
crudelis 63 612. 93 477. 136 20. 172 280. 180 534. 288 175. 261 177. 268 459. 430 736
crudus 113 240
cruentæ 127 618. 470 788
cruentant 237 424
cruentas 267 344. 411 211
cruentati 97 572
cruentato 108 104
cruento 325 395. 434 819
cruentos 306 620
cruentum 35 718. 109 133. 214 689
cruor 109 121. 171 253. 175 388. 249 764. 260 170. 292 210 211. 309 728 379 394. 398 887
cruore 63 607 80 148. 122 482. 201 343. 237 402. 259 132. 261 782. 353 382. 358 534. 376 388. 412 238. 440 98
cruorem 138 83. 199 286. 200 333. 236 336. 309 731. 341 30. 377 331 380 409. 433 801
cruori 110 140. 456 463
cruoris 110 161. 224 63. 383 482. 394 748. 442 529
crura 15 236. 18 206. 27 509. 53 351. 126 580. 148 351. 152 432 456. 301 489. 338 752. 354 392. 423 551. 452 377
cruraque 400 963
cruribus 82 197. 167 143. 354

354 403 306 826
cruris 141 168
crurum 339 793
crus 314 74
cubat 3 33 612
cubile 62 592. 458 501
cubilia 223 55. 306 635. 310 259
cubitique 352 343. 421 501
cubito 201 343
cubitoque 274 517. 334 621
cucurri 158 613. 220 849
cui 27 512. 29 557. 46 185. 68 742. *& alibi plur.*
cuiquam 88 336. 195 172. 304 576
cuique 50 259. 210 575 331 543. 334 637. 420 705. 445 252. 469 764
cuive 265 778
cujus 31 613 193. 81 157. 115 290. *& alibi quam plur.*
culmen 18 289
culmina 18 295
culmine 146 291. 177 432. 357 480
culpa 215 729. 276 609. 292 200. 306 629. 327 421. 376 300. 441 115
culpæ 160 666. 191 69. 216 754. 304 553. 438 42
culpam 40 37. 57 452. 60 546
culpavi 304 581
culpetne 85 256
culta 272 361. 322 207
cultique 67 710
cultis 155 535. 170 208
cultor 139 100. 402 4
cultores 19 327
cultoribus 213 653
cultro 200 314 456 464
cultros 211 599 441 134
cultroſque 197 244
cultu 137 49. 145 279
cultum 98 609
cultuque 173 314
cultus 178 454. 234 322. 252 854. 280 711. 302 517. 354 408
cultuſque 133 766. 191 58
cum *adverb.* 7 58. 70 13. 197 29 360. 31 599. 13 347 350. 54 373. 382 56 418. *& alibi quam plur.*
cum *præp.* 4 20. 6 51 56. 13 180. 14 217. 36 733. *& alibi quam plur.*
cumque 18 286. 287 23 432 27. 526 47. 215 63. 616 92. 458. *& alibi plur.*
Cumæa 408 121 135
Cumææ 466 712
Cumarum 407 104
cumulemur 456 462
cumulum 319 206. 408 137
cumulumque 420 472
cumuluſque 458 508
cunarum 257 67
cunas 298 392
cunaſque 453 405
cuncta 8 83. 13 190. 25 465. 168 154. 180 522. 192 96. 194 165. 275 553. 281 732. 294 266. *& alibi plur.*
cunctæ 7 460. 102 716
cunctæque 102 716
cunctantem 125 652. 301 462
cunctaque 71 805. 91 424. 282 776. 312 15
cunctari 249 753
cunctas 112 211
cunctatas 43 105
cunctatuſque 136 32
cuncti 173 313. 203 378. 325 377
cunctis 48 227. 62 595. 99 646. 116 325. 347 177. 415 336. 469 764
cunctiſque 264 255. 335. 646
cunctos 128 631. 244 611. 332 578. 368 115
cunctoſque 147 322. 248 725
cuneatus 394 778
cunei 330 514
cunis 87 313
cuperem 211 583
cuperet 416 353
cupiam 274 531
cupiaſque 377 330
cupidi 130 679
cupidine 15 234. 43 104. 84 225. 117 346. 163 50. 185 671. 224 74. 226 143. 230 224. 232 300. 272 454. 281 733. 291 182. 306 636. 307 666. 335 338. 393 762. 398 906. 403 29. 411 229. 443 173
cupidinis 24 453. 274 542
cupidiſque 314 63
cupido *ſubſtant.* 99 620. 116 321. 143 210. 149 366. 155 529. 189 19 191 73. 272 481. 296 311
cupidoque 178 467
cupiduſque 411 215
cupians 14 212. 46 184 64 651. 100 679. 141 170. 184 654. 318 184. 336 687. 448 300
cupiêre 89 353
cupies 203 377
cupio 93 466. 249 506
cupioque 266 303
cupit 26 490. 91 415 425. 92 450. 117 351. 179 475. 251 834. 272 461. 298 372. 408 135
cupiunt 428 673
cupiuntque 234 583
cupreſſu 81 155
cupreſſus 288 106
cur 97 581. 120 430. 122 466. 126 593. *& alibi plur.*
cura 6 48. 55 406. 92 437. 125 574. 154 516. 179 493. 180 535. 210 586. 218 805. 248 714. *& alibi*
curæ 16 250. 66 683. 90 396 467
curæque 327 426
curalium 454 416
curam 14 209. 156 557. 178 461. 258 107. 372 217
curaque 321 274
curarum 224 81
curas 43 94. 88 318. 428 668
curaſque 346 156
curat 26 480. 303 529. 325 370. 336 682. 352 345
Curetas 115 282
Curetida 226 153
Curia 371 197
Curibus 432 778
curis 70 779. 212 634. 265 275. 469 768

curras 229 203
currat 304 583
currebam 62 1586. 158 604
currendo 216 760
currere 47 208. 65 662. 100 663. 158 609. 324 336. 417 389
curribus 159 643
curro 59 531. 197 234. 250 796. 309 717 343. 73 345. 128. 374 252. 458 506 524
currubus 154 511. 159 643. 265 272
curruque 148 360
currum 45 135. 150 195. 645 343 78. 458 518
currunt 46 168
currus 41 47. 62 42. 74 43 104. 106 46. 166 52. 305 318. 327 55 388. 128 630. 150 402 151. 424 196 208. 219 250 794. 470 790
curruſque 48 430
curſibus 255 18
curſu 27 525. 72 838. 82 199. 84 219. 116 303. 210 45. 233 311. 299 401. 307 669. 308 679. 324 347. 330 510. 356 477. 425 601. 437 13
curſuque 384 508. 415 229
curſus 67 721. 99 636. 134 787. 158 610. 170 226. 218 85. 797 260. 152 304 575. 305 590. 306 638. 307 667 672. 416 354
curva 86 276. 155 536. 245 653. 324 352. 350 277
curvæ 18 298. 46 163. 157 594
curvamina 100 672
curvamine 44 130. 77 66. 164 64. 197 227. 228 194. 271 439. 344 95
curvantem 42 83
curvantur 308 699
curvare 206 441
curvarent 271 434
curvari 458 509
curvarique 58 479
curvat 67 715
curvata 47 199. 78 93. 400 960
curvataque 288 94. 302 508.
curvatura 43 108
curvi 50 265. 441 123
curvique 75 11. 349 243
curvis 359 560
curvo 89 342. 131 720
curvos 258 114. 319 229. 324 342. 404 51
curvum 137 3. 330 505
cuſpide 25 470. 47 199. 69 767. 78 83. 115 299. 125 571. 140 125. 164 80. 185 673. 237 408. 353 371. 360 580 594. 386 580
cuſpidis 135 10. 164 78. 193 131. 343 74
cuſpis 137 38. 214. 678. 235 345. 344 100. 353 372
cuſtodem 390 703
cuſtodemque 196 213
cuſtodes 108 85. 200 329
cuſtodia 182 572. 224 69. 246 684. 281 749. 346 149. 516 371
cuſtodit 338 747
cuſtodita 262 190
cuſtos 29 562. 33 678. 194 151. 234 321. 324 348. 333 609
cute 77 64
cutem 62 583. 86 276. 90 397. 260 167
cuti 126 577
cutis 100 675. 175 387. 250 803
Cyane 151 412 425
Cyanee 272 451
Cyanen 253 465
Cyanes 151 409
Cybeleia 308 704
Cybeleïus 288 104
Cycladas 50 264
Cyclope 397 860
Cyclopis 393 744 756. 409 174. 412 249
Cyclops 393 755. 394 780. 397 876. 398 882
Cyclopum 16 259. 87 305. 402 2. 440 93
Cyeneia 202 371
Cycno 60 539
Cycnus 54 367 378
Cydoneaſque 222 22
Cygni 346 150
Cygnis 309 708. 422. 509
Cygno 343 76. 346 164
cygnorum 150 387. 422 509
cygnum 344 101. 345 125 138
Cygnumque 345 122
Cygnus 343 72. 346 171
Cyllan 371 174
Cyllare 354 393. 355 421
Cyllaron 354 408
Cyllene 203 386
Cyllenide 142 175
Cyllenius 35 713. 67 720 71. 818. 147 331. 369 146. 413 291
Cylleno 14 217
Cyllenenque 158 607
cymba 18 293
Cynthi 170 204
Cynthia 216 760. 459 537
Cynthus 48 221
Cypariſſe 289 121
Cypariſſus 289 130
Cypriæ 307 645
Cyprio 84 220
Cypro 295 270
Cypron 309 718
Cytherea 309 717. 421 497. 470 803. 471 816
Cythereia 111 190. 303 529. 306 640
Cytoriaco 167 132
Cytiino 144 202
Cythnon 207 464

D.

DA 26 486. 40 38. 87 295. 212 628. 235 351. *& alibi*
dabant 157 590. 168 152
dabas 437 806
dabat 9 102. 10 132. 28 529. 30 576. 78 88. 88 340. 98 619. 121 448. 126 597. 136 33. *& alibi quam plur*
dabatur 306 643
dabimus 144 247
dabis 178 444. 181 544
dabit 110 150. 162 33. 190 46. 451 353
dabitur 43 101. 66 701. 89 367. 190 31 247 691
dabo 143 227
dabunt 435 441
dabuntur 304 571

Dædale 230 240
Dædalion 322 295. 324 340
Dædalon 231 261
Dædalus 227 159 166 228 183. 230 250. 281 741
damæ 396 832
Damas 303 539
Damaſichthona 171 254
Damis 24 442
damna 325 379 381. 341 16. 459 558. 469 775
damnandus 204 402
damnans 460 568
damnantem 102 718
damnârat 304 477
damnare 296 323. 438 42
damnâſſe 376 309
damnatque 274 522
damnatur 317 178
damnatura 219 839
damnatus 369 145
damnavit 88 335
damnes 395 809
damni 153 476
damno *ſubſt.* 47 213. 60 540. 210 552. 249 777. 297 340
damno *verb.* 213 643
damnoſa 309 707. 323 376. 384 517
damnoſaſque 229 215
damnum 21 379. 258 100. 262 193. 410 197
damus 23 410. 238 455. 275 559
Danaas 367 92. 420 467
Danaam 366 59
Danäe 127 611
Danaeius 135 1
Danaën 166 113. 315 117
Danaî 341 13. 420 472
Danaïs 343 13. 420 472. 373. 238 377 327
Danaos 371 181
danda 56 431. 108 75. 386 593. 441 110
dant 52 326. 53 341. 71 811. 101 683. 102 733. 104 11. 122 494. 150 390 *& alibi quam plur.*
dantem 171 234. 328 465. 373 237. 381 424
danti 99 640
dantibus 209 540
dantque 246 673. 380 420. 390 703
dantur 179 489. 211 608
dapes 139 113. 185 664 251 824
Daphne 24 452
Daphnes 26 490
Daphnidis 114 277
dapibus 246 683. 316 120. 439 76. 440 87
dapibuſque 242 571
Dardaniam 454 431
Dardanidas 380 412
Dardanio 377 335. 469 767
dare 25 4 8. *bis.* 31 618. 41 52. 45 149. 64 646. 99 639. 100 679. 120 424. 141 170. 158 629. *& alibi quam plur.*
darentque 463 645
darentur 216 755
dares 280 712. 372 225
daret 175 570. 337 720
dari 264 258. 377 331
das 40 36. 212 621
dat 29 556. 32 646. 46 165. 55 407. 57 450. 73 563. 78 84. 82 194 195. 113 242. 141 199 *& alibi quam plur.*
datque 54 384. 137 47. 304 556. 449 309
data 62 588. 69 757. 159 646. 178. 436 447. 193 137. 205 421. 213 663. 225 111. 247 712. 251 839. *& alibi quam plur.*
datæ 22 389. 414 297
datam 240 504
dataque 295 292
datas 45 151. 180 507
date 118 383. 168 160. 268 376. 283 790. 367 94. 378 370. 379 381. 384 534. 430 732
datique 371 191
datis 173 297. 178 463. 216 754. 231 266. 298 363. 368 101. 379 380. 390 702
dato 20 335. 40 42. 192 94. 238 447. 388 636
datos 40 74
datum 87 314. 152 451. 214 691
datur 189 8. 264 247. 361 596. 422 530
datura 125 552. 341 30
daturæ 97 579
datus 108 77. 384 530
Daulia 145 278
Dauni 422 510
Dauno 420 458
de 10 127. 15 226. 19 325 326. 22 405 413. *& alibi quam plur.*
deque 57 465. 83 214 88 326. 121 454. 123 516. 211 610. 275 567. 362 621
Dea 21 381. 36 738. 747. 57 454. 59 521. 69 752. 81 163. 82 182. 85 254. 146 300. 148 345. 150 396. 153 462. *& alibi plur.*
Deæ 21 373. 383 44 119. 57 449. 61 625. 64 654. 121 456. 124 548. 146 200. 146 310. 148 345. 156 596. 162 32. *& alibi.*
Deam 34 695. 70 773. 787. 89 364. 149 379. 151 425. 152 452. 173 318. 294 239. 377 345. 393 747. 434 842
Dearum 170 207. 268 831
Dëas 122 473. 160 663
debeat 453 401
debebat 272 455
debebit 190 48
debebunt 64 644
debellare 127 605
debemur 285 32
debent 271 430. 464 662
debere 108 76. 137 43. 194 164. 326 406. 360 573. 455 444
deberi 378 355
debes 26 841. 482 112. 195 197. 281 747
debet 80 137
debilis 344 106
debilitaturum 368 112
debita 10 137. 180 138
debueram 186 700. 276 590. 355 445
debuit 211 582. 243 600. 397 877. 419 444. 471 817
deceant 354 414. 424 579
deceat 116 312
decebat 96 542. 116 330. 216 738
decem 454 423
decent 25 457. 294 266. 397

397 850
decentia 24 450
decentior 354405
deceperat 370 163
deceperit 167 125
decepit 226 132
deceptaque 405 81
deceptam 219 826
decepto 196 214. 266 316
deceptus 90 385. 140 147. 372 216
decerpſi 400 943
decerpſit 315 112
decerpta 307 649
decerptaque 400 943
decerptas 32 645
decertare 433 804
decet 40 14. 63 622. 85 265. 261 781
deciderant 9 106
decidere 267 345
decidit 18 308. 352 339. 360 569. 435 847
decimæ 331 530
decimo 280 713. 344 97. 372 209. 373 227
decimum 265 286. 343 76. 389 666
decipere 97 587
deciperetur 281 739
decipiat 238 435. 320 253
decipiet 192 93
decipis 281 746
decipit 92 431. 218 788. 368 104
declinet 45 138
declinat 192 88. 307 667
decliva 27 206
declive 445 227
declivia 5 39
declivibus 157 591. 176 399
declivis. 120 432. 179 487. 204 410
decolor 105 21
decor 26 488. 216 738. 343 90
decoram 70 773
decore 347 189
decorem 305 589 590. 414 322
decori 397 849
decoris 54 382. 240 535. 258 98. 428 684
decoro 168 167
decreſcentibus 20 345
decreſcunt 36 740. 51 292
decreta 470 781
decuit 113 230. 342 35
decurrere 97 569. 296 590
decurrit 404 50
decurſus 447 266
decus 67 725. 96 548 234 317. 279 689. 361 612. 382 480. 434 833
decuſque 51 422
dedantur 389 662
dedecet 186 689
dedecus 57 473. 183 608. 255 26. 318 184. 357 498
dederam 371 180
dederant 53 346. 200 330. 307 652. 367 81
dederas 351 313
dederat 53 305. 61 556. 79 120. 128 643. 129 647. 173 324. 269 400. 287 81. 340 3. 343 73. *& alibi*
dederatque 253 876. 348 206
dedere 65 675. 83 207. 88 315. 108 79. 208 495. 337 735. 462 612 617
dederint 214 697 435 844
dederis 403 31
dederit 383 482
dederitis 174 357
dedero 240 510
dederunt 282 755. 352 334
dedi 15 220. 212 632. 371 178. 374 259
dedimus 13 195. 147 337
dediſſe 63 608. 147 322. 240 513. 430 740
dediſſent 281 729. 291 163
dediſſes 276 578
dediſſet 216 758. 241 533. 428 659
dediſti 158 619. 194 165. 385 557
dedit 6 51. 8 85. 21 376 381 24 453. 93 606 627. 66 695. 70 788. 76 37. 88 338. 91 427. *& alibi plur.*
deditque 79 128
deditus 399 901
deducens 106 36
deducentia 439 76
deducere 173 322. 463 656
deduci 178 445
deducit 43 106. 116 311. 145 263. 171 233. 301 462. 329 477. 374 264
deducite 3 4
deducitur 164 69
deductas 225 104
deductus 447 267
deducunt 30 582. 100 663
deduxiſſe 350 263
deduxit 93 480. 176 405
deerant 18 392
deerat 8 76. 15 268
deerit 451 354
deerunt 395 819
defecerat 25 566
defecta 292 194
defectus 139 96
defendentia 360 589
defendere 178 464. 349 232. 372 218. 376 303 310
defenderet 389 665
defendit 124 526. 256 39
defendite 26 384. 376 314
defenditur 164 79
defenſæ 330 526. 469 770
defenſamus 325 374
defenſore 375 274
defenſus 77 63
deferre 99 633
deferri 258 117
defeſſa 262 198
deficeret 286 56
deficis 112 200
deficit 54 382. 331 537. 355 448
deficiunt 239 492. 278 648 360 568. 421 484
defigit 381 436
defixa 314 76
deflent 247 698
deflentem 203 388
deflevere 49 239. 457 487
deflevit 285 12
deflexi 218 794
defluit 171 229
defodit 113 239
deforme 406 93
deformes 18 300
deformia 58 481
deformis 113 242

defrænato

defrænato 17 282
defuerunt 181 585
defuit 153 153. 176 410. 198 271
defunctum 264 254
degener 323 314
degeneras 184 635
degenerat 209 543
degravat 148 852. 394 777
dehiſcit 398 890
Dei 6 48. 20 339. 55 389. 68 741. 88 337. 97 576 113 233. 114 265. 119 418. 149 367. 144 330. 245 660. *& alibi plur.*
Deique 182 590. 428 673
Deianira 255 9. 259 138
dejecerat 87 303
dejeci 262 196
dejectam 358 510
dejecto 349 255
dejectoque 183 607
dejicit 35 719
deinde 20 353. 93 465. 157 593
Deionidemque 271 442
Deiphobum 359 547
delabere 72 838
delabor 14 212
delamentatur 323 331
delapſa 78 101. 434 838
delapſaque 31 608
delapſam 253 469
delapſus 352 337
delata 215 816
delatus 101 690. 394 770
delectat 346 158. 444 203
delectos 451 364
delenda 376 320
delere 24 445. 274 527
delet 274 523
Delia 159 639
deliciæ 396 83
delicta 130 685 219 839
delicuit 114 253. 203 381
delinit 317 163
delituit 117 340
Delius 25 454. 147 329. 171 250. 317 174. 361 598. 388 650
Delphi 291 168
Delphica 27 515. 326 414
Delphice 60 543. 65 677
delphina 166 110
delphine 320 237
delphines 18 302. 50 266
Delphis 322 304
Delphos 267 332. 462 631
Delphoſque 442 144
Delo 459 541
Delon 98 597. 459 541
Delonque 267 332
Delos 169 191. 174 333
Deloſque 229 221
delubra 21 377. 386 589
delubraque 42 777. 247 707 388 634
delubris 467 745
deluſa 89 366
deluſum 251 826
demant 400 950
demas 321 267. 451 369
deme 66 700. 195 168. 302 518
demens 36 751. 99 641. 192 87. 266 302. 277 637. 306 630
dementer 114 259
dementia 372 225
demere 87 302. 140 123. 395 805
demerſus 426 615
demetit 139 104
demi 170 197
demiſere 193 133. 462 612
demiſit 298 367
demiſſaque 76 36. 289 112
demiſſam 330 505
demiſſior 229 204
demiſſo 172 289. 252 846. 390 694
demiſſus 196 219
demit 283 603. 364 16. 431 766
demitte 268 375
demittere 234 334
demittit 251 834
demittite 329 482
demittitur 438 44
Demoleon 352 356
Demoleonta 353 368
demoliturque 445 228
dempſerat 200 325
dempſiſſe 411 230
dempſiſtis 430 732
dempta 461 461 610
demptis 26 492
dempto 73 866. 223 32. 441 123
demptos 195 168. 149 302. 429 689
demptum 315 113
demptuſve 396 833
demum 270 413. 321 263 372 209. 441 122
demunt 81 168
demurmurat 404 58
denegat 118 369. 371 186
denique 43 95. 71 814. 90 629. 100 650. *& alibi plur.*
denos 199 293
denſa 61 557. 81 155. 355 438
denſas 459 537
denſi 10 122. 17 269. 67 717
denſior 5 29
denſis 236 285. 324 360 363. 332 572
denſiſſima 396 846. 437 31
denſum 349 247. 416 360. 446 250
denſumque 61 576
denſus 76 29. 286 54
dente 251 825. 285 10. 308 704. 316 113. 124 339 776. 400 943. 440 93
dentemque 251 825
dentes 70 776. 76 34. 78 84. 103 105. 84 236. 125 373. 163 58. 193 122. 124 230 246. 232 288. 236 400. 349 256
dentibus 194 151. 204 408. 232 288. 235 369. 237 429. 250 800. 303 550 317 167. 410 196. 446 235
denupſit 347 196
Deo 30 494 595. 62 601. 64 641 647 697. 58 88 337. 234 325. 254 1. 164 257. 277 625. 289 107. 407 107. 408 150
Deoque 464 663
Deoida 166 114
Deorum 5 32. 7 73. 8 83. 12 171. 19 323 21. 378. 42 76. 59 512. 86 291. 132 735. 756. 139 100. 147 320. *& alibi.*
Deos 34 693. 39 8. 59 511 62 578. 110 264. 111 186 114 373. 118 373. 125 564. 137 45. 156 559. 164 82 *& alibi.*

Deoſque 190 51
dependebat 354 396
dependent 133 760. 182 593
deperderet 156 562
deperit 443 168
deplangitur 424 580
deplanxêre 124 546
deplorata 17 272
deploratoſque 383 481
deploravit 138 63
deponendique 424 571
deponere 223 47. 459 543
deponit 865
depoſcunt 14 200
depoſitique 148 363
depoſito 289 118
depoſitum 153 480. 258 120
depoſitura 108 98
depoſuiſſe 222 16
depoſuit 40 41. 180 517
depoſuitque 335 649
deprecor 43 98
deprenderat 211 581
deprendere 43 94. 75 6. 89 362
deprendimur 158 618
deprendit 18 296. 92 429. 335 663
deprenditur 125 560
deprenduntur 121 459
deprenſa 209 537. 339 772
deprenſaque 257 83
deprenſi 31 606. 111 184
deprenſum 118 366
deprenſus 28 537. 376 304
depreſſitque 350 262
depreſſo 100 672. 462 618
depulerant 219 840
depulerat 192 100
depulſum 194 140
Derceti 106 45
derepta 175 387
deripit 181 567. 301 475
deripuit 277 636
des 98 614. 178 454. 386 590. 424 589. 425 590
deſcendat 331 532
deſcenderat 8 95. 75 14. 118 280. 404 59
deſcendere 285 13. 330 517. 338 754. 434 830
deſcendi 285 21
deſcendit 59 509. 77 67. deſcendunt 120 435
deſectum 427 646
deſerat 220 855
deſere 122 477. 93 478
deſerere 293 230
deſeret 451 355. 454 418
deſerit 144 252. 251 821. 277 639. 314 85
deſerta 225 113
deſertæ 228 176
deſerti 215 715
deſerto 98 606. 216 752
deſertum 366 64. 409 160
deſeruêre 162 15 16
deſeruit 23 422. 115 253. 228 176. 407 102
deſeruitque 230 224
deſiderat 429 689
deſideret 331 545
deſiderioque 216 736
deſiderant 145 285. 231 263. 464 669
deſiderat 41 47. 110 167. 248 725. 398 898
deſignat 165 103
deſilit 33 674. 117 353. 345 129
deſiluit 101 681. 203 379. 309 722
deſinat 31 616
deſine 71 816. 170 215. 299 412. 378 350
deſinere 446 257
deſinimus 243 956
deſinis 117 336
deſinit 131 727. 292 211
deſinire 146 308
deſint 155 527. 189 27. 301 468. 312 20
deſiſtere 306 629
deſit 296 302. 456 648
deſolatas 20 349
deſpecta 172 206
deſpectat 128 624. 465 699
deſpectus 91 404
deſperat 281 723. 398 371
deſpexit 31 601. 46 178
deſpice 396 839. 417 378
deſpicere 330 504
deſpicit 76 44. 196 223. 331 553
deſponder 280 714
deſtinat 298 379. 436 3
deſtringere 344 101
deſtrinxit 236 382. 303 526
deſtruitis 446 235
deſueraque 154 503
deſuetas 213 646
deſuetudine 419 336
deſunt 84 231 237. 155 528. 208 510. 212 611
det 33 670. 86 283 286. 190 40. 260 157. 273 503. 360 594
detque 21 386
detectique 176 389
detegeret 60 546
detegit 260 169
deterior 9 115
deteriorque 354 400
deteriora 189 21
deterrere 249 766
deterritus 303 600
deterruit 414 296
deterſit 393 746
deteſtatur 458 505
detexiſſe 69 756
detinet 106 38
detinuit 34 683. 376 301
detis 174 352
detorquet 180 515
detrahat 59 524
detrahe 40 39
detrahis 175 385
detrahit 282 771
detraxit 315 109
detrectare 374 271
detrectas 144 246
detrectavitque 365 36
detritis 195 792
detruncatque 249 769
detruſit 314 72
detruſum 358 523
detulit 138 90. 306 642
detur 12 175. 18 367. 181 545. 350 265. 397 863
devaſtata 374 256
Deucalion 19 318. 20 530
Deucalioneas 201 356
develat 183 604
devellere 407 115
devenit 270 797
devertor 256 62
devexaque 234 530
devexo 267 334
devia 33 676. 90 370
deviaque 133 77
devicto 257 80
devolvunt 210 574
devorat 251 827. 385 540
devoruque 301 464
devoveas 377 330

devovet

devovet 139 102
devovetque 230 234
Deum 15 220. 33 662. 35 709. 71 804 815. 72 848. 118 390. 124 542. 125 74. 127 609 613. 151 414. 164 75. 238 445. *& alibi.*
Deûm 51 280
Deus 4 21. 14 213. 15 222. 24 441. 25 472. 26 495. 28 531 539. 29 557. 31 599. 34 689. 61 574. 67 714. 73 870. *& alibi plur.*
Deuſne 399 912
Deuſque 64 647. 437 25
Deuſve 409 162
dextera 99 640. 140 124. 142 186. 219 814. 255 29. 257 85. 292 198. 318 197. 343 70. 378 361. 407 109. 426 628
dexterior 45 138
dexteriore 197 241. 351 303
dextra 6 45. 12 171. 28 353. 40 25. 41 61. 52 311. 63 624. 68 735. 72 848. 73 874. 81 161. 85 264. *& alibi.*
dextraque 77 59. 178 447. 240 511. 350 272
dextræ 138 447. 237 421. 378 355. 410 194
dextræque 414 297
dextram 179 494. 237 421. 353 386
dextramque 101 721. 192 89
dextras 65 674. 180 506
dextraſque 208 495
dextris 40 18. 98 598. 201 342. 312 23
dextro 139 120. 171 229. 176 406
dextroque 131 719. 266 298
dextrum 68 738. 132 754. 392 730
Di 3 2. *bis.* 59 531. 118 371. 129 661. 190 37. 224 72. 225 57. 273 489 496. 274 541. 281 727. *& alibi.*
Diamque 101 690
Dian 228 174
Diana 57 451. 235 353. 236 395
Dianæ 26 487. 34 695. 56 425. 81 156. 82 185. 85 252. 116 304. 176 415. 243 578 258 89. 303 536. 323 321. 371 185. 415 331. 444 196 457 489
Dianam 82 180. 149 375
die 252 861. 298 395. 347 177
dicam 304 553. 461 595
dicant 137 42
dicat 61 563. 310 151
dicas 268 379. 301 467 468
dicebant 108 73
dicebar 215 703
dicemur 232 280
dicenda 53 334
dicens 101 689
dicente 423 542
dicentem 55 394. 95 526. 113 239. 255 27. 263 216. 286 40. 303 609. 313 46. 401 666
dicenti 62 596. 65 665. 143 223. 224 81
dicentum 307 657
dicere 3 1. 52 302. 58 488. 110 168. 119 400. 143 208. 148 344. 153 463 467. 175 367. 219 823. *& alibi.*
dicet 384 513
dicique 80 136
dicimus 259 122
dicit 211 590. 240 519. 243 590. 263 215. 337 713. 416 365
dicite 99 932. 247 704
dicta 16 244. 32 656. 37 777. 88 333. 95 527. 106 42. 125 550. 167 138. 168 156. 207 481. *& alibi.*
dictaque 108 95. 439 67
dictæ 387 618
Dictæaque 75 2
Dictæi 223 43
Dicteo 84 223. 280 716
Dictas 72 834. 209 524. 406 90
dicti 37 766
dictis 22 390. 43 103. 70 783. 86 287. 90 375. 97 565. 118 389. 129 652. 145 283. 161 1. 162 32. 163 36. *& alibi.*
dicto 238 455. 298 366. 500 952
dictoque 94 101
dictos 24 447. 160 662. 319 213
dictorum 401 986
dicturus 35 713. 82 201
Dyctynna 56 441
Dictys 98 615. 352 334 337
dicunt 72 840. 306 644. 313 47
dicuntur 191 63. 414 301
didicit 89 358. 407 118
diducit 61 560
diduxit 243 587
Didymæque 207
die 31 603. 67 711. 128 627. 354 412. 389 677. 449 310
dieque 53 343. 144 260. 342 46
diebus 265 292. 287 73
diem 11 448. 20 346. 34 683. 53 231. 185 675. 204 411. 213 662. 221 1. 387 602
diemque 54 383. 178 435
dierum 346 146
dies 40 25. 80 136. 144 149. 95 519. 118 372. 119 399. 148 358. 152 444. 197 234. 205 431. 276 597 598. 282. 769. 289 126. 295 270. 338 745. 346 150. 408 148. 411 214. 445 216. 414 418. 474 868. 475 873
dieſque 386 589
diffamatumque 113 236
differt 73 863. 97 578. 117 350. 164 52. 180 514. 282 765. 322 306
differtis 384 519
difficile 57 447
difficilem 265 284. 371 190
difficili 318 201
difficilis 84 227. 227 173
diffidunt 22 397
diffudere 133 766
diffudit 259 143. 285 24. 413 272
diffugiunt 44 114. 198 257. 232 298
diffuſa 260 162. 264 239
diffuſum 88 318
digerit 341 21
degeſſit 420 469

digeſtum

digeſtum 282 773
digiti 65 670. 163 57. 367 243. 392 494. 308 699. 314 79
digitique 152 432
digitis 102 727. 113 229. 139 137. 162 20. 236 398. 256 45. 266 299. 311. 294 264 567. 295 284. 413 265. 460
digitoque 242 574. 279 691
digitorum 257 77
digitos 125 559. 218 793. 256 4. 294 257. 314 715. 315 115. 351 321. 385 561. 421 502. 423 551
digitoſque 26 500. 54 375
digna 16 241. 30 589. 130 678. 134 793. 148 345 *bis.* 155 522 *bis.* 169 182 178 458. 226 127. 131 247 705. 252 847. 376 307. 432 777
dignabere 95 524. 116 326
dignamque 85 254
dignamur 13 194
dignane 308 681
dignantur 400 949
dignare 408 131
dignas 12 166. 153 475
dignatur 290 158
dignatus 95 521. 242 568
digni 425 594
dignior 214 702. 434 828
digniſſima 109 109. 434 833
digniſſime 116 320
dignoque 433 819
dignos 15 231. 91 421. *bis.* 130 693
dignoſcere 396 835
dignum 87 311
dignus 40 43. 272 477. 306 633. 354 401. 403 13 30. 441 122
digredimur 256 42
digreditur 284 2
dilacerant 85 250
dilaniant 184 645
dilanient 36 742. 210 550
dilapſam 434 825
dilata 81 174. 341 8
dilataque 282 768
dilatant 175 378
dilatus 343 76
dilecta 249 755. 266 308
dilectaque 150 395 683
dilectæ 243 591
dilecte 94 500
dilectos 290 153
dilectu 296 325
dilectus 289 107
dilexiſſe 408 151
dilexit 151 417. 281 735
diligis 112 204
diligit 207 467
diluvio 23 434
dimiſi 355 441
dimiſit 357 491
dimiſſis 118 376
dimittere 17 261. 272 467. 328 466. 372 217. 373 226 467 692
dimitteret 52 310
dimittit 62 598. 109 119. 626 148. 228 188
dimittite 14 209. 101 695. 329 482
dimotis 131 708
dimovit 148 341. 334 617
Dindymaque 48 223
dinumerat 332 574
Dio 124 337
Diomede 368 100. 373 242 421 892
Diomedis 368 102. 419 457
dira 11 156. 89 354. 99 625. 209 523. 239 479. 252 485. 295 300. 413 278. 462 626
diræ 64 651. 385 551
diramque 325 371
diras 185 663
Dircen 49 239
directi 9 98
directos 44 129
diremit 4 21. 358 535
direpta 77 52. 102 731
direptos 312 29
direxit 236 400. 343 78. 361 606
diri 241 350
dirigere 224 66
diriguere 193 115. 431 754
diriguiſſe 53 348
diriguit 142 186. 143 233
diriguitque 173 303
dirimant 146 314
diris 101 694. 180 535. 261 779
diro 62 589. 170 210. 301 469
diroque 382 452
diruerunt 96 550
diruit 395 551
dirum 156 550
diruſque 145 274
diruta 384 520
Dis 41 46. 47 186. 64 64. 111 187. 132 753. 189 24. 191 61. 194 148. 208 511. 215 704. 246 685. 248 724. *& alibi*
Diſque 178 435. 231 265. 459 545
diſce 414 319
diſcedet 92 436
diſcede 299. 411 412
diſcedens 167 139. 337 713 437 17
diſcedentem 336 687
diſcedere 92 436. 108 91 117 338. 267 350. 437 28
diſcederet 202 364
diſcedit 318. 189
diſcedite 21 381. 113 233
diſceditis 381 445
diſcedunt 22 398. 258 4. 398 899. 437 25
diſci 292 177
diſcidium 405 79
diſcite 115 287. 236 392. 238 438
diſcordia *adject.* 4 9. 269 403
diſcordia *ſubſt.* 7 60. 277 629. 300 445
diſcordibus 127 621
diſcors 23 433
diſcreta 336 699
diſcretus 147 324
diſcrimen 18 291
diſcrimina 402 517
diſcrimine 15 222. 205 426. 243 577. 294 242 305 612
diſcriminis 164 62
diſcubuere 242 565. 346 155
diſcumbere 348 212
diſcurrunt 418 419
diſcuſſa 249 762 439 70
diſcuſſique 146 292
diſcuſſit 93 625

diſcu-

diſcutit 123 519
diſcutiunt 330 522
diſertum 373 228
diſertus 379 383
disjecit 344 109
disjecit 19 328. 291. 179
disjecta 458 523
disjectis 102 724
disjectiſque 349 252
disjectum 353 366
disjicit 425 386
disjunxiſſe 427 648
diſpar 66 682. 281 720. 450 329
diſparibus 35 711. 228 192
diſpenſat 172 278
diſperſa 313 35
diſplicet 239 493. 274 526
diſponunt 423 266
diſpoſitam 5 32
diſpoſuit 33 673
diſſepſerat 7 69
diſſidet 463 648
diſſidii 155 530
diſſidit 50 260
diſſidium 405 79. 141 173. 357 488
diſſimulem 16 252
diſſimulemque 195 170
diſſimules 406 94
diſſimiliſque 321 273
diſſimulant 54 374
diſſimulare 184 653
diſſimulat 68 731. 370 163
diſſimulator 137 61
diſſipat 71 801. 113 241. 235 344
diſſociata 4 25
diſſortemque 226 133
diſſuadere 41 53
diſſuadet 31 619
diſſuaſerat 351 307
diſtabat 80 145. 172 273. 291 175
diſtamus 369 143
diſtant 164 67. 446 244
diſtante 337 715
diſtantes 49 241
diſtantia 137 54
diſtantibus 230 248
diſtat 81 152. 170 200
diſtendens 122 491
diſtent 238 489
diſtentæ 445 219
diſtentum 396 826
diſtentus 121 458
diſtincta 165 86
diſtinctas 145 266
diſtinctus 84 221
diſtinxit 6 47
diſtringunt 100 665
diſtuleratque 57 467
diſtulit 35 724. 175 366
dite 459 535
ditem 69 759. 149 384
diti 130 395
ditia 42 77
ditione 425 609
ditis 120 438
ditiſſimus 140 129
diu 7 70. 10 133. 18 307 21 384 *& alibi plur.*
diuque 86 279. 111 188. 222 12. 269 392. 419 452
diva 31 623. 115 288. 145 261. 152 454. 154 472 155 527. 195 177. 266 315. 319 218. 386 580. 403 12
divæ 159 640
divam 266 310
divamque 152 449
divellere 253 877. 413 38
divellite 109 112
diverſa 5 40. 12 173. 17 260. 33 665. 40 14. 68 730. 99 649. 108 78. 141 164. 143 211. *& alibi.*
diverſaque 173 257. 273 500
diverſæ 334 641
diverſæque 119 406
diverſas 151 419. 321 262
diverſaſque 376 294
diverſi 164 65. 437 23
diverſis 23 416. 163 53. 400 954
diverſo 7 59. 52 323. 140 141
diverſorum 25 469
dives 10 137. 43 95. 122 468. 140 130. 146 302 179 451. 231 268. 296 307 381 431. 487 12
diveſque 257 88. 389 654
dividit 156 565
dividite 368 102
dividuæ 101 682
divinæ 63 633
divinante 336 694
divino 8 38. 168 158 425 605
divis 180 526 469 764
diviſque 371 186
diviſit 90 381
divite 137 49
divitias 440 81
divitibuſque 61 571
divitiis 454 425
divitior 178 452
divitis 66 689
divorum 86 282
diurnis 112 215. 195 192 224 83 334 624
diurnos 128 630
diuturnior 93 472
divulſaque 226 138. 397 865
divum 181 542. 248 73 9. 359 561
divumque 433 807
divus 473 842
dixerat 21 367. 25 457. 30 590. 40 40. 52 301. 90 380. 91 406. 94 496. 114 271. 126 595. 136 67. 155 533. *& alibi*
dixere 4 7. 97 574. 108 79. 160 664. 247 718. 389 669. 418 334. 450 332 460 558
dixerit 216 740
dixêrunt 21 377. 238 454. 247 690
dixi 98 611. 99 622 644. 174 328. 212 615. 621 627. 219 842 844. 243 955. 248 723. 255 12. *& alibi*
diximus 348 217
dixiſſe 12 176. 35 710. 88 321. 116 305. 236 87. 437 17
dixiſti 433 815
dixit 26 481 482 486. 28 466. 29 558. 37 762. 41 50. 44 125. 53 233. 56 428. 57 464 472. 58 476. 63 608 64 743. *& alibi quam plur.*
do 43 91. 179 498
doce 243 575
docebant 390 686
docebo 14 210. 446 238
docendam 230 241
doceo 372 214. 443 172
doceri 120 428
docet *ibid.*
docta 163 60. 439 74

doctas 144 255
docti 88 322
doctior 81 168. 137 55
doctis 281 724
doctiſſimus 317 169
docui 220 863
docuique 307 651
docuiſſe 220 863
documenta 23 415. 97 579
Dodonæo 212 623
Dodonida 392 716
doleam 92 448. 215 725. 299 413
doleamne 223 44
doleas 36 757
dolebis 136 24
dolendi 63 614. 324 343
dolens 308 684. 314 68. 324 345
dolente 266 305. 267 325
dolentes 302 510. 412 242
dolenti 377 330
dolentibus 290 142
dolentis 459 549
dolentius 113 246
doleo 223 45
doles 360 591
dolet 53 352. 85 560. 93 480. 219 836. 298 390 393. 360 582
doli 199 297
dolique 10 130
dolis 281 738
doliſque 441 120
doliturus 264 257
Dolona 367 98. 373 244
Dolopum 353 364
dolor 93 469. 114 257. 115 278. 123 520. 170 210. 172 267. 182 583. 185 675. 216 738. 260 151. 263 212. 280 703. *& alibi.*
dolore 71 805. 77 68. 90 395 154 510. 171 245. 172 280. 183 671. 214 693. 219 831. 301 474. 356 478. 375 280. 384 538
dolorem 114 256. 150 401. 172 272. 259 142. 323 328. 358 537
dolores 33 661. 58 486. 70 778. 93 471. 120 426. 240 517. 302 506. 322 289. 376 317. 418 428
dolori 16 246. 182 574. 336 703
doloris 27 509. 36 736. 119 419. 182 595. 218 801. 265 291. 393 748
dolorque 241 522. 267 328. 287 75
dolos 57 446. 215 731
doloſæ 406 92
doloſas 456 473
doluere 287 82
doluiſſe 88 334
doluit 167 130
domabile 264 253
domans 55 399
domant 19 312
domas 149 370
domat 245 650
domeſtica 186 686
domeſtice 474 865
domeſticus 386 578
domi 468 748
domique 347 185
domibus 442 159
domina 169 178
dominæ 181 560. 182 579. 278 664. 396 837. 431 759 546
dominæque 276 579. 414 318
dominam 412 261. 455 447
dominari 8 77
dominas 104 5
dominatur 210 553
domini 94 503. 246 685. 318 186 379 389
dominique 141 173. 318 193
dominis 247 699. 253 872
domino 15 231. 27 524. 252 850. 316 149. 369 138. 380 402
dominoque 62 598. 215 730
dominos 268 355. 439 61
dominum 60 447. 84 230 235. 85 250. 252 848. 272 465. 285 16. 383 487
dominumque 262 196. 400 929
dominus 252 855. 869. 363 2
domiti 24 447
domitamque 257 74
domitis 423 538
domito 308 704. 346 164
domitos 202 374. 359 541
domo 108 86. 122 484. 143 228. 162 13. 182 590. 227 158. 321 269. 327 438. 333 609. 419 449. 445 220
domoque 242 559. 388 633. 405 78
domos 10 121. 17 279. 98 596. 107 57. 132 736. 133 779. 145 261. 244 628 629. 251 822. 266 323. 289 118. 391 712. *& alibi*
domoſque 18 301. 70 793
domui, *ſubſt.* 107 66
domui, *verb.* 257 74. 261 183. 370 172
domuiſſe 468 752
domuit 227 171. 258 98
domum 12 171. 58 490 66 766. 83 204. 124 546. 183 601. 203 390. 204 395. 208 496. 215 729. *& alibi.*
domumque 87 307
domus 10 121. 15 240. 18 288. 30 574. 37 774. 68 737. 69 761. 85 257. 99 637. 125 570. 132 737. 169 180. *& alibi.*
dona 159 655. 194 159. 216 759. 220 851. 238 445. 260 157. 261 781. 263 213. 269 402. 270 415 419. 283 793. 286 52. 312 122. 375 289 390 702
donare 266 296
donaſſe 315 114
donata 31 622
donaverit 386 113
donavi 225 116
donis 42 77. 315 102. 349 245. 465 41. 408 134
doque 98 599
Dorceus 83 210
Doridaque 39 11. 51 269
Doris 393 742
dorſo 73 874
Dorylas 140 129. 130 353 380
dotabere 384 523
dotale 131 705
dotalem 224 68

dotalia 424 569
dotaliaque 420 459
dotaliſſima 322 301
dote 136 15. 157 583. 223 53. 280 716
dotem 307 46. 414 298
dotibus 131 702
dracone 262 190
draconem 61 561. 131 715. 190 36. 194 149
dracones 126 599. 603 197 236. 250 795. 251 812
draconibus 133 771. 204 398
draconis 201 358
draconum 197 234
Dromas 83 217
Drya 351 296
Dryadas 178 453. 415 326
Dryades 249 746
Dryantaque 350 296
Dryantis 351 311
Dryaſque 233 307
Dryope 267 331. 336 342
Dryopen 268 364 *bis.*
duabus 138 82. 179 484 485. 197 243. 237 414. 389 660
duæ 81 168
duarum 185 680. 214 701. 283 779
duas 6 70. 126 587. 242 564. 325 388. 388 642. 404 46
duaſque 388 634
dubia 106 44. 393 754
dubiaque 269 398. 272 472
dubiæ 119 401
dubiam 274 516
dubiè 208 508
dubiis 222 13. 239 473
dubio 22 396. 140 145. 223 45. 298 374. 358 522
dubioque 342 61. 455 437
dubita 43 101. 147 335. 280 697
dubitabat 337 740
dubitabile 15 223
dubitabilis 364 21
dubitant 463 651
dubitanti 57 461
dubitare 200 307. 216 745. 298 443. 297. 357 307 676. 325 376
dubitaret 131 704
dubitas 370 169
dubitat 83 206. 109 133. 219 837. 258 116. 274 522. 293 235. 305 610
dubitare 145 281
dubitavis 200 332
dubitavit 308 697. 364 7. 459 540
dubites 40 44. 244 620 252 866. 403 430 777
dubitet 169 194
dubito 98 612. 183 619. 214 682. 285 27
dubitor 1 0 208
dubium 124 545. 185 678. 238 441. 307 659. 337 717
dubius 141 167
dubiuſque 400 940
duc 434 842. *bis.*
ducat 45 139. 59 525. 90 602. 282 762. 358 517
duce 75 12. 229 208. 407 112. 408 121. 414 312. 434 836
ducebam 399 922
ducebas 289 122
ducebat 289 129. 418 425. 431 746
ducem 212 324. 225 105. 230 224. 411 226
ducemque 96 562
ducens 117 353
ducente 394 781
ducentem 113 221. 177 427. 268 358
ducentia 399 922
ducere 22 402. 93 485. 97 587. 193 119. 336 702. 390 699. 391 706
duceret 230 259
duces 263 607. 363 1
duci 29 560
ducibuſque 334 644. 457 482
ducimus 154 494
ducis 222 23. 414 306 472 826
ducit 18 294. 32 649. 68 735. 98 607. 120 433. 437. 183 600. 214 671. 227 161. 311 2. 367 82
ducite 208 509
ducitur 301 457. 382 452. 467 732
ducta 225 123. 293 216
ductæ 85 257
ductis 351 316
ductor 360 574
ductos 411 229
ductum 163 57. 265 264
ductus 210 555
ducum 366 51
ducumque 375 276
ducunt 44 121. 106 34. 412 261. 413 265. 452 391
dudum 382 457
dulce 152 450. 179 500. 267 339
dulcedine 35 709. 146 308. 317 170. 326 402. 413 275
dulces 216 757. 440 78
dulci 360 577. 425 606
dulcique 115 284
dulcio 275 557
dulcior 395 795
dulcis 448 286
Dulichiæ 381 425
Dulichios 391 711
Dulichium 411 226
Dulichius 368 107
dum 19 314. 30 592. 133 677. 43 89. 45 142 147 *& alibi quam plur.*
dumque 35 707. 43 111. 45 148. 53 353. *& alibi plur.*
dummodo 240 510. 255 30. 272 478. 369 151
dumo 352 356
dumoſaque 305 535
duo 20 455. 25 468. 63 609. 88 324 *& alibi.*
duobus 19 316. 21 365. 23 431. 83 115. 168 160. 169 191. 239 472. 347 699. 255 13. 309 707. 323 318. 433 805. 441 115
duodena 387 618
duorum 36 744. 47 197. 110 159. 118 373. 141 164. 156 566. 170 199. 273 504. 286 39. 467 740
duæ 6 45
duos 109 108. 123 459. 208 499. 218 805. 247 709. 323 318. 448 229. 350 262
duplex 118 378. 357 503
duplicataque 172 293. 331

331 550
duplici 220 869. 350 268
dura 189 1415. 195 191. 204 418. 210 559. 250 803. 257 83. & *alibi.*
duræque 371 184. 431 749
duram 276 607
durant 396 830
durǽque 170 220
durare 446 259
duras 130 672. 266 303
durâſſe 206 446
durâſtis 389 666
durat 293 218
durata 100 675
duratæque 126 577
duratos 225 559
duratur 302 494
durè 377 329. 424 587
dureſcere 244 607
duri 33 852. 97 584 152 451. 376 296. 427 643
durior 395 799. 429 712
duris 4 209. 105. 116 307 309. 345 240. 358 515
duriſque 423 557
duritia 77 64 65
duritiem 22 401. 132 751
duro 10 127. 78 80. 173 306. 264 260. *bis.* 337 738. 345 131. 352 331. 357 482. 417 391. 429 709. 431 758
duroque 351 300. 385 540
duros 256 58
duruerant 72 831
durum 23 414. 67 706. 441 125
durus 144 244. 275 555. 417 376
dux 174 328. 200 311. 253 882. 378 367
duxerat 81 160. 107 65. 178 439. 348 210
duxêre 208 496. 243 581. 249 746. 422 520
duxi 255 16
duxiſſes 336 697
duxit 70 774. 273 497. 295 279. 299 402. 308 689
Dymantis 338 761

E.

E 12 162. 31 615. 36 739. 53 346. & *alibi plur.*
ea 43 111. 53 353. 70 857. 84 225. & *alibi plur.*
eadem 15 238. *bis.* 239. 25 562. 50 257. 77 65. & *alibi plur.*
eam 86 271. 155 521. 179 478. 250 793
eandem 93 474. 142 205. 421 505. 443 171
eas *verb.* 66 696
eas *pron.* 123 558
eaſdem 67 721. 125 557. 149 377. 443 170. 451 360
eat 49 233. 53 357. 208 509
eatque 120 430
ebeno 333 610
ebiberant 174 342
ebibit 251 836
ebore 68 737
ebori 116 332
ebrius 106 26
ebur 39 3. 110 148. 166 405. 411. 294 248 255. *bis.* 295 283
eburnas 111 185
eburnea 91 422. 117 335 354. 234 320. 295 255. 305 592
eburneæ 295 276
eburno 12 178. 192 103. 205 422
ecce 43 93 112. 56 441. 58 496. 64 635. & *alibi plur.*
Echidneæ 204 408
Echidnis 296 313
Echinadas 243 588
Echion 79 126. 233 311. 308 686
Echione 95 526
Echionidis 94 513. 101 701
Echionio 235 345
Echo 89 358 359. 90 380 387. 94 493 501
ecquem 92 444
ecquid 226 133. 360 588. 589 590
ecquis 90 380. 92 442
edaci 451 354
edam 393 757. 410 194
edax 262 202. 423 541. 446 234 474 872
ede 36 761. 97 580. 99 63
edendi 251 828
edendo 252 842
edentem 69 768. 263 207 456 467
edere 84 238. 126 588. 274 530. 324 350. 413 280. 418 409
edideras 383 487
edidici 373 246
edidiciſſe 64 639
edidit 23 436. 32 637. 40 43. 63 623. 65 669. 112 210. 121 451. 139 106. 174 336. 211 598. 247 703. 249 754. 263 225. 324 362. 360 577. 431 766
edita 137 48. 154 517. 193 130. 203 393. 379 677. 335 647
editus 238 449. 249 770. 295 298. 445 221
edo 335 668
edocuit 133 769
Edonidas 314 69
Edono 87 314. 251 830. 440 7
educere 155 533. 379 393
educta 79 113. 355 422
eductam 328 455
eductum 171 252
eduxit 159 641. 350 278
Eētioneas 344 110
effeciſſe 35 708
effecta 193 129
effectu 450 329
effectum 180 519
efferor 172 283
efferre 318 184. 377 345.
efferveſcere 7 71
effice 315 102
efficerentque 195 180
efficiens 76 30
efficient 64 654
efficiet 366 64. 455 448
efficit 111 181
effigiem 8 83. 416 358
effigies 265 264
efflant 42 85. 101 686. 192 104
effluat 171 233
effluxêre 76 39
effodit 318 186
effodiuntur 10 140
effœtum 198 252
effœtus 200 312
effræno 178 465
effudit 344 107. 438 45
effuge 191 71. 270 577.

309 707
effugere 275 544. 316 128. 351 311. 393 745
effugiam 297 342
effugies 118 371. 259 125. 304 566. 357 484. 416 355
effugimus 146 288
effugit 44 132. 121 459. 131 724. 201 356. 203 383. 204 397. 205 424. 217 775. 235 362. 324 338. 334 632. 412 242
effugiunt 389 660
effuget 45 144
effundit 268 370
effundite 17 278
effuſæque 390 688
effuſo 24 444
effuſos 19 370. 171 253
egens 4 17
egentes 316 120. 442 150
egerat 62 583. 88 327. 399 934
egêre 178 435
egerere 185 664
Egeriæ 459 547
egerit 107 48. 329 488
egeſta 197 243
egeſto 289 136
eget 41 67. 366 71 378 362
egimus 247 708
egiſſe 468 754. 469 757
egit 47 203. 230 225. 251 813. 271 430. 308 681 315 95
ego 13 182. 15 230. 20 361. 27 513 *& alibi plur.*
egredere 213 649
egredior 213 649, 219 841
egreditur 108 94. 195 182. 207 478. 337 710
egrediturque 122 484
egregius 137 49
egreſſa 182 590
egreſſaque 90 388
egreſſu 338 748
egreſſus 45 136. 108 105. 226 153
eheu 94 495 496
eja 66 691
ejaculatur 109 124
ejaculatus 171 259
ejecit 199 282
ejectantemque 411 211. 333 615
ejectat 148 23
ejectatamque 48 353
ejectum 384 536
ejus 222 16
ejuſdem 258 101
elabique 117 361
elaborque 256 63
elapſæ 275 570
Elateia 347 189
Elateius 357 497
elatumque 349 248
electæ 146 316
electatumque 354 414
electra 54 365
electro 449 316
electus 101 702
elegit 54 380
Elei 157 576
Eleis 154 487
Eleleuſque 105 15
elementa 280 718
elementaque 5 29
Elide 154 494. 233 308. 414 325
elidite 357 508
elidunt 345 142
elige 86 289. 255 25. 275 547. 347 200. 408 135
eligit 58 498. 335 148. 378 365. 388 626
elimat 111 178
Elin 65 679. 158 608
Elinque 359 530
Elis 261 187
eliſa 262 197. 430 738
eliſarum 410 338
eliſi 186 696. 234 339. 410 196
eliſo 25 466
eloquio 366 63
eloquitur 85 257
Elpenora 412 252
eludere 315 117
eluditque 246 687
eludite 456 475
elue 316 141
eluſaque 344 104
eluſam 165 103
eluſerat 34 692
eluſos 393 737
eluſuſque 252 870
eluvie 447 267
Emanthides 160 669
Emathiis 146 313
Emathion 139 100
ementitus 142 188
emergit 409 155
emerguntque 101 684
emeritis 445 226
emi 223 54
emicat 37 776 109 121, 171 260. 263 226. 307 653. 446 248
emicuit 5 27. 138 67. 259 130
eminet 130 690. 140 139. 461 607 465 697
eminus 75 119. 237 406. 353 379
emiſit 176 398. 328 458. 447 270
emiſitque 473 848
emiſſi 327 433. 343 84
emiſſumque 147 321
emittere 463 650. 464 657
emittite 201 338
emittunt 119 413
emoriar 90 391
en 51 283 296. 59 520. 98 605. *& alibi*
Enæſimus 235 362
enectum 113 243
enervet 115 286
enim 16 250. 28 530. 31 597. 33 680. *& alibi plur.*
Enipeu 197 229
Enipeus 30 579
enitantur 41 64
enixa 33 670. 64 637. 89 344. 187 712. 238 451. 272 452. 323 316. 338 761. 393 743
Ennomon 374 260
Enodiſque 288 94
enſe 13 191. 35 717. 79 119. 110 147. 131 727. 138 80. 139 98 104. 142 204. 181 554 557. 184 641. 199 286. 345 130. 353 389. 355 442. 357 484. 414 296
enſem 141 171. 181 551. 229 207. 301 475. 357. 485 492. 376 294. 379 386 392. 381 435
enſes 139 108. 377 343. 469 776. 471 806
enſis 9 99. 95 534. 138 77. 142 204. 270 412. 433 802. 474 861
enumerare 14 215
enutrivêre 115 289
eo 15 226. 87 304. 132 733. 218 785. 413 292
eodem 4 4. 6 47. 32 410. 22 428. *& alibi.*
Eoo 112 197

eos 293 235
eosdem 88 327
Eous 45 153
Epaphi 36 756
Epaphus 36 748
Ephyre 49 240
Ephyren 203 391
Epidauria 86 278. 205 436. 463 643
Epidaurius 467 723
Epitos 426 613
Epopeus 98 619
Epops 185 674
Epotus 447 273
epulæ 172 488
epulanda 441 110
epulas 251 832. 252 840. 440 82
epulasque 246 671
epulis 133 765. 242 571. 251 827 832. 349 244. 456 478
equa 253 873
equæ 65 667
equam 65 663 668
equarum 66 690. 281 730
equas 281 730
eque 25 468. 43 96. 64 647 99 631 & alibi
equi 41 64. 45 154. 46 162. 47 202. 52 314. 166 120. 223 34. 416 354
equidem 51 282. 209 513. 240 497. 248 722 & alibi
equina 259 125
equinis 343 88. 353 374.
equique 179 486. 416 363
equis 128 634. 170 219 200 324. 236 374. 242 554. 455 454
equitavit 356 468
equo 167 126. 232 302. 236 377. 296 326. 356 478. 416 361. 444 190
equorum 41 48. 47 192. 49 234. 55 392. 96 554. 112 214. 113 245. 148 360. 414 321. 458 521. 459 542
equos 44 118. 46 182. 55 399
equosque 222 22
equum 166 119
equumque 355 431
equus 101 704. 209 254. 397 848. 440 84. 451 368
eram 157 581. 158 601. 213 650. 216 747. 218 804. 243 383. 399 920. 443 161
eramque 215 703
erant 8 93. 9 99. 18 292 66 703 & alibi
eras 24 440. 32 655 46 177 60 534 & alibi.
Erasinus 447 276
erat 4 2 16. 9 107 114. 13 185. 16 253 & alibi quam plur.
eratque 67 725 256 43
eratis 156 555
Erebi 155 543. 287 76
Ereboque 417 404
Erechtheas 241 547
Erechtheus 185 677 186 701 214 702
Erechthida 215 731
Erechthidis 205 430
erectos 8 86
erectus 76 43 458 512
erepta 20 358
ereptaque 298 386
ereptam 419 444
ereptamque 33 665
ereptas 442 136
ereptus 217 781. 471 805
erexit 110 146. 407 107
ergo 12 177. 23 434. 43 10 64 640. & alibi plur.
Erichthonio 271 432
Erichthonium 61 553
Eridanum 54 372
Eridanus 52 324
erigimur 414 303
erigite 269 386
erigitur 36 746 298 378. 329 497. 353 374. 467 737
Erigonen 167 125
Erigoneque 300 451
erigor 373 234
Erimanthidas 58 499
Erimantho 49 244
Erimanthon 158 608
erimus 445 216
Erinnyn 35 725
Erinnys 16 241. 122 490.
eripe 51 299. 252 890 316 133
eripere 377 345
eripiam 423 540
eripiat 169 196
eripienda 447 283
eripient 136 12
eripies 136 25
eripis 181 540
eripitur 28 538. 58 483. 87 311. 440 80
eripiunt 345 143
eripui 261 184. 367 80
eripuisse 134 785
eripuit 63 630. 77 71. 238 457. 420 476. 450 327
eris 29 558. 154 501. 257 69. 263 214 & alibi
Erisichthona 251 823
Erisichthone 248 738
Erisichthonis 250 779. 252 840
erit 15 223. 36 737. 64 645. 99 637. & alibi plur.
eritque 27 517. 430 722
Erithon 138 79
ero 255 20 469 768
errabat 216 751. 324 357
errandum 108 87
errans 81 175
errant 120 343. 354 416. 396 821
errante 537 4
errare 115 294. 210 577. 416 351
erras 169. 190
errâsse 209 535
errat 102 714. 155 535. 239 473. 262 201. 345 122. 397 872. 398 901. 416 364. 418 422. 428 680 443 165
erratibus 125 567
erratica 174 333
erraverit 153 462
erravisse 470 798
erravit 58 490. 301 479. 440 100
errent 71 802
erres 408 131
error 80 142. 92 431 447. 138 90. 297 342. 342 59. 343 83. 368 113
errore 42 79. 227 167
errorem 40 39. 220 862. 227 161
erroresque 123 502
erroribus 30 582. 469 771
erroris 421 484
erubere 192 78. 236 388
erubui 157 584
erubuisse 116 330

eru-

erubuit 36 755. 57 460. 163 46. 272 470. 295 393
erudit 229 215
eruerit 411 113
eruit 356 477
eruiturque 350 269
erumpit 210 562
erunt 66 703. 309 725
eruta 171 253
Erychina 148 363
Erycis 405 83
Erygdupum 356 454
Erymanthidas 58 499
Erynnis 312 14
Eryx 48 221. 142 196
es 32 653. 33 979. 36 754. 40 43 *& alibi plur.*
eſculea 237 410
eſculeæ 24 449
eſculus 288 91
eſſe 16 256. 29 557. 30 587. 31 604. *& alibi quam plur.*
eſſem 215 701. 297 338 340. 364 22 397 859
eſſemus 96 551
eſſent 172 270. 273 489. 371 195. 407 119
eſſes 56 435. 95 517. 273 490
eſſet 31 619. 56 444. 57 473. 58 493. *& alibi plur.*
eſt 5 28 30. 6 46 52 53. 7 60. 8 78. *& alibi quam plur.*
eſte 295 300. 279 280. 382 466
eſtis 425 594
eſto 25 461. 298 365. 303 543 304 572
eſtote 110 154
eſtque 27 518. 321 264 & 3 2. 4 5 15. *bis* 21 22 23 5 26 37 38 *& alibi quam plur.*
etenim 429 695
Ethemon 141 163 169
Ethon 45 153
etiam 9 109. 32 635. 41 57 68. 85 248 *et alibi plur.*
etſi 52 322
evadere 408 126
Evagros 351 283
Evagrum 350 290
Evan 105 15
Evandri 419 456
evaneſcere 44 117. 398 888
evanuit 163 47. 416 356. 418 432
evaterat 76 19
Euboïcam 371 182. 409 155
Euboïcas 263 218
Euboïco 263 226
evectus 408 127
evehor 42 73. 62 588
Eveni 258 104
evenient 95 524
Eveninæ 241 527
eveniunt 175 370
eventu 201 353. 305 600
eventuque 383 506
eventus 375 278. 386 575
eventuſque 192 97
everberat 424 577
everſæ 348 222
everſam 387 623
everti 15 231
evertere 370 169
everterit 331 555
eveſtigata 442 146
evicere 407 6
evicit 431 769
evincere 34 685
evincitque 465 706
evinctus 464 676
evippe 146 303
evitatu 345 123
eum 270 411. 376 307
Eumelique 203 300
Eumenides 177 430 431. 239 482
Eumenidum 270 410. 286 46
Eumolpo 315 93
eumque 136 28
eundem 67 715. 94 498. 116 328. 123 508. 126 594
eundi 236 378. 327 440
eundo 68 728
eunt 47 203. 423 545
euntem 34 682. 122 484. 176 588. 283 785. 301 459. 337 711. 418 425
eunti 78 91. 97 568. 173 323. 242 548
euntes 145 278
euntis 114 264. 179 494. 458 505
euntque 342 53
evocat 333 598
evocet 128 630
Evohe 123 523
Evoëque 182 597
evolat 17 264
evolvere 148 355. 358 519 442 152
evolvit 4 24. 182 581
evomit 458 513
Eupalamon 235 360
Euphorbus 443 161
Euphrates 49 248
Eurypomes 112 219
Euritydos 269 395
Europa 225 120
Europæi 222 23
Europen 159 648. 165 104
Euros 46 160
Eurotam 291 169
Eurotas 49 247
Eurus 7 61. 213 664. 329 481. 461 603
Eurydicen 314 63
Eurydicenque 286 48. 314 66
Eurydices 285 31
Eurylochum 413 287
Eurylochumque 413 252
Eurymides 394 771
Eurynome 112 210
Eurynomus 351 310
Eurypiluſque 378 357
Euryſtheus 262 203
Euryte 348 220 228
Eurytion 233 311
Eurytus 268 356. 348 224
evulſum 259 129
ex 11 444 13 186. 17 261. 22 407. *et alibi plur.*
exactæ 22 406. 140 139. 360 572
exactum 141 171
exactus 119 399
Exadius 350 266
exæſtuat 183 623. 485 559 397 867
exhalârunt 171 247
examina 275 551
examinat 413 270
exangue *vide* ex angue
exangui 335 654 654
exanimata 51 268
exanimem 309 721. 339 778. 381 438
exanimes 173 302
exanimeſque 53 336
exanimi 198 254. 430 728
exanimis 313 53. 332 565

565
exarſit 23 424. 35 724. 68 727. 117 347. 178 455. 344 102. 385 545
exaſperat 135 7
exaudi 110 144. 259 122
exaudite 397 856
exauditi 312 19
excæcata 447 272
excedam 260 148
excedere 108 85. 332 571
excedit 301 469
excelſa 473 842
excepi 243 954
excepit 155 523. 231 252. 339 785
exceptas 127 619. 198 368
excepto 41 60. 252 868
exceptum 400 949
exceſſere 170 197. 185 670. 238 456
exceſſitque 194 166
exciderit 344 105
excidit 53 228. 62 602. 111 176. 195 172. 238 449. 276 596. 408 139
excipiat 399 915
excipis 313 51
excipit 35 722. 41 68. 52 324. 54 366. 128 634. 134 790. 145 260. 204 402. 214 668 686. 259 131. 267 333. 292 186. & *alibi*.
excipitur 86 285
excipiunt 81 171. 199 300. 383 481. 412 260
excipiuntur 230 230
excita 70 779. 325 384
excitat 334 634
excivêre 309 711
exclamant 235 341. 384 538. 430 741
exclamat 32 651. 79 117. 117 356. 126 590. 136 13. 180 513. 225 108. 261 176. 337 725. 357 499. 397 874
exclamatque 336 676
exclamo 216 746
excluſura 71 815
excoquit 429 712
excubias 377 342
excurrit 362 724
excuſantia 263 215
excuſare 114 256
excuſat 55 397. 420 462
excuſſa 180 528
excuſſaque 157 596
excuſſæ 217 782
excuſſis 234 339
excuſſit 11 155. 122 492. 186 703. 205 423. 309 713. 334 621
excuſſum 99 627
excute 101 689
excuteret 269 416
excutiant 431 764
excutior 458 524
excutis 281 745
excutit 150 404. 256 52. 336 678. 344 98. 350 281
excutiunt 52 310 739
excutiuntque 327 436
exeat 118 385
execrantia 139 105
execrātur 410 191
execrere 377 329
exigit 132 734. 241 531
exemit 2 24
exempla 21 366. 120 431. 273 507. 275 554
exemplis 102 732. 164 83. 473 857
exemplo 127 622. 272 453. 308 685. 428 667
exemploque 79 122. 472 834
exemplum 215 724. 225 117. 230 245
exemplumque 358 712
exequiæ 390 687
exequialia 418 430
exercebar 399 921
exercebat 265 275
exercent 175 375. 387 614. 423 556
exerceor 51 287
exercere 358 534. 451 360
exerces 144 245
exercet 63 618. 167 145. 218 791. 227 166. 360 583. 366 54
exercetque 261 826
exercita 212 634. 374 265. 469 768
exhalant 387 603
exhalantem 137 62
exhalantes 211 581
exhalantia 450 343
exhalantur 333 596
exhalari 458 528
exhalat 120 434. 220 866. 416 370
exhalata 313 43
exhauſta 24 443. 346 161
exhauſto 141 149
exhibet 422 526
exhibita 321 264
exhibuêre 200 323
exhibuit 163 44. 170 213. 291 181
exhorruit 109 135
exhortantur 236 388
exhortanturque 266 305
exhortari 442 152
exhortatur 150 403
exhortatus 343 78
exhortor 190 35. 308 685. 373 234
exibit 451 371
exierant 84 234. 180 520. 329 474
exierat 87 296. 137 44. 148 360. 415 342
exierint 108 86
exierit 286 52
exige 226 125
exigere 273 500
exigit 111 190. 156 572. 216 757. 348 209. 413 268. 421 478
exigite 201 338
exigua 82 450. 100 136
exiguam 169 187. 245 650
exiguamque 128 629
exiguas 77 50
exigui 308 691
exiguis 451 351
exiguo 200 315. 211 599. 212 625. 222 18. 236 383. 343 70
exiguum 398 888
exiguumque 380 409
exiguus 220 442. 179 486. 240 496
exiles 167 143
exiliantque 186 696
exilibus 152 433
exilio 80 132. 293 232. 366 61
exiliis 458 515
exilium 75 5. 99 625. 228 284
exiluiſſe 164 77
exire 20 344. 122 489. 160 671. 196 206. 199 286. 309 711. 358 525. 390 697
exiſtunt 50 264. 79 110
exit 44 115. 77 75. 78. 119 397. 125 565. 154 512. 156 571. 172 294 193.

193 127. 218 783. 266 309. 377 631. 316 140. 322 296. 324 366. 333 602. 381 542. 387 610. 444 189
exitabile 171 257. 237 425
exitio 11 446. 217 769. 236 370
exitioque 374 259
exitium 51 290. 175 383. 204 406. 209 5 7. 383 500
exitus 89 349. 223 60. 281 725. 284 8. 345 121. 351 298. 358 522. 455 449
exorabilis 60 546
exorata 151 418. 280 699
exoratis 211 591
exosa 26 438
exoſæ 209 524
exoſus 202 367
expalluit 28 543. 109 106. 183 602. 291 185
expatiantur 47 202
expectanda 80 136
expectabam 219 817
expectatum 134 790. 222 5
expediunt 163 57
expellam 183 618
expellere 129 651
expellitur 62 595. 458 411
expendite 369 150
experienſque 23 414
experientia 15 225. 216 742
experientis 409 159
expers 54 381. 114 262. 119 418. 264 252. 444 202
experſque 26 479
experiem 138 91. 392 727
expertus 55 392
experit 207 476. 275 549. 393 741
experitui 256 48
expirare 448 300
expirat 79 121
expiravit 139 106
explet 99 649
explicat 461 720
explorant 467 642
explorat 55 403. 300 456
exploratis 276 591
exploratum 148 362
exponit 122 469. 300 439
expoſcere 275 545. 318 201
expoſitum 313 56. 365 46. 392 726
expoſui 399 933
exprimit 334 636
exprimitur 355 438
exprobravit 366 69
expugnatior 403 21
expugnare 277 618
expulit 52 313. 11 259. 236 381. 280 704. 379 694
expulſa 251 828
expulſi 72 843
expulſumque 321 269
exquirere 298 394
exſangue 64 647. 72 831. 113 244
exſanguemque 263 224
exſangues 114 267. 120 443. 286 41
exſangui 335 654. 462 627
exſatiata 241 542
exſaturanda 136 19
exſecrantia 139 105
exſecratur 410 191
exequialia 418 430
exſere 396 838
exſecrere 377 319
exſerere 51 271
exſereret 302 505
exſerui 256 57
exſiliis 458 313
exſilio 80 132. 293 232. 366 61
exſilit 200 320
exſilium 75 5. 99 625. 228 184
exſiluere 100 670. 349 252. 417 406
exſiluiſſe 164 77
exſiluit 136 35. 266 314. 299 410
exſiſtere 184 654
exſiſtit 447 274
exſiſtunt 50 264
exſpatiantur 47 202
exſpatiata 18 285
exſpectant 232 293
exſpectare 90 378
exſpectat 281 721
exſpectate 371 183
exſpectatas 460 564
exſpecto 211 595
exſpectatoque 362 126
exſpectatus 418 418
exſpes 411 217
exſpirare 448 300
exſpirat 79 121
exſpiravit 139 106
exſpoliatque 385 562
exſtabant 53 355. 240 804
exſtabat 171 236. 259 128
exſtant 252 851. 324 358
exſtante 405 67
exſtantem 19 332. 138 81. 352 352
exſtat 385 569. 405 73
exſternata 31 641. 314 77
exſtimulat 178 459
exſtincto 325 381
exſtinctos 301 486
exſtructas 316 120
exſtructos 138 88
exſul 369 145. 384 510
exſulta 172 283
exſultantemque 314 78
exſultantibus 398 892
exſultat 73 864. 184 645. 188 263
exſultatque 180 514
exſurgo 98 601
exta 460 576
extabant 53 355
extant 73 854
extantibus 349 235
extat 132 732
exemplo 35 715. 37 776. 111 176 185. 167 140. 176 401. 219 829. 461 590
extendi 6 43
extendit 33 663
extentam 448 303
extento 28 536
extentum 356 477
extentus 317 251
extenuat 147 320
extenuatur 151 429
exteriuſque 177 420
externa 417 380
externaſque 380 406
externata 32 641. 314 72

externis 253 879. 265 19
externo 419 454
externos 129 648
externum 455 443
exterrita 32 638. 122 488 151 418
exterruit 391 710
extimuit 58 503. 117 337. 193 134. 244 605
extimulata 141 165
extincta 210 569
extinctaque 192 77
extinctique 333 587
extinctos 238 446
extinctum 35 721. 110 151 176 402. 457 486
extinctus 241 523
extinguere 14 201
extinguire 469 778
extinguor 93 470
extis 67 716
extitit 151 413. 398 893. 468 751
extra 331 535
extrema 65 665. 69 767. 185 675. 342 52
extremas 165 101
extremis 250 788
extremo 81 157. 105 21. 198 266
extremos 107 48
extremum 50 254. 59 517 418 431
extremus 398 883
extulerat 218 663. 437 31
extulit 76 37. 121 150. 142 180. 154 487. 299 499
exturbare 442 175
exue 126 591
exuere 217 778
exuit 31 622. 56 419. 265 268. 288 105. 432 777
exuitur 200 318
exul 109 189. 270 409. 326 408. 439 61. 461 589
exululat 15 233. 123 521
exululatque 182 597
exuritque 70 792
exuvias 237 428
exuviis 25 476

F

FAber 350 218
fabræ 227 459
fabricata 16 259
fabricataque 246 669
fabricator 6 57
fabricaverat 390 683
fabrilis 111 175
fabula 107 53. 111 189. 225 123
fac 51 290. 75 13. 473 841
face 25 461. 123 508. 190 49
facem 122 482
facere 190 42. 323 314. 464 11
facerem 211 597
facerent 61 558. 224 72. 273 489
faceres 194 146
faces 94 508. 177 430. 198 259. 422 531. 470 787
faciam 93 465. 125 549. 192 92. 397 875
facias 275 547
faciat 31 617. 47 187. 53 356. 83 204. 182 572 238 441. 297 357. 302 517. 408 148. 417 384. 421 488
facibus 26 493. 183 614. 297 350
facibusque 179 480
faciebant 248 734. 287 87
faciem 12 160 22 412. 31 602. 59 523. 73 850 109 126 112. 219 113 231. 119 395. 179 491. 214 696. 222 23. *& alibi.*
facienda 101 702. 190 38. 208 485
faciendæ 162 31
faciendis 266 307
faciendo 279 374
faciendus 186 701. 469 761
facientes 6 56
facientia 164 153
facientibus 77 77. 335 650
facies *verb.* 273 491. 471 819
facies *nom.* 39 13. 65 661 675. 115 290. 226 593. 156 568. 164 74 169 182 178 458. 185 674. 234 322. 267 327. 280 711. *& alibi.*
facieſque *nom.* 118 374. 143 235 215 721
facietque 270 416
facile 429 697
faciles 282 755. 396 831
facinus 16 242. 122 471. 136 14. 181 539 561. 183 623. 224 85 90. 260 150 300 448 301 471 376 310. 456 469. 470 802
facio 266 302
facioque 239 483
facis 99 641. 136 13. 219 820 824. 372 210. 393 741
facit 25 469 470. 28 547. 71 798 805 109 123. 112 203. 164 76. 165 102. 171 256. 197 244. 201 340. 214 696. 231 257 *& alibi.*
facite 381 447. 430 731. 442. 140
facitis 99 632. 201 346. 372 225
facitote 268 377 378
faciunt 81 154. 413 268. 449 316 461 605
facta *particip.* 41 51. 45 157 49 237. 56 521. 62 589. 73 856. 122 477. 125 557. 169 192. 180 537. 187 712. 309 735. 315 109. 333 729. 438 47
facta 58 485. 405 80
facta *nom.* 85 248. 47 320. 181 545 563. 206 449. 238 439. 248 726. 349 233. 360 575. 364. 13 372 211. 429 697. 431 745
factaque 147 317. 201 358 230 240. 384 537
factæ 125 561
factas 162 17. 145 264. 460 573
facti *particip.* 178 434. 182 574
facti *nom.* 132 757. 167 146. 217 763. 225 96. 240 503. 241 530. 280 706.

706. 295 303
factique 262 206
factisque 430 714
factis 29 566. 180 533. 268 368. 347 173. 407 108. 361 592. 467 733
factisque 323 323
facto *nom.* 12 264. 66 693. 75 5. 100 654. 111 173. 170 210. 173 316. 204 402. 270 408. 356 472. 404 36
facto *particip.* 30 575. 52 314. 215 731
factorum 340 772
factos 312 28
factum *particip.* 414 313
factum *nom.* 99 629. 132 747. 155 525. 243 578. 244 611. 264 255. 296 302. 376 314. 430 740
facturus 76 26
factus 38 326. 129 657. 203 379. 226 146. 320 235
facunde 347 178
facundia 160 677. 208 505 369 137. 379 382
facundis 369 127
facundum 129 469
facundus 367 92
fagineus 245 653
fago 246 669
fagus 288 92
falcata 101 681
falcato 35 717. 131 727
falcatus 319 229
falce 394 766 426 628. 427 640 649
falciferæ 399 930
falcis 197 227. 269 383
fallaces 99 638
fallacia 227 168. 370 164
fallacibus 456 476
fallacior 395 799
fallacis 75 391
fallare 314 84
fallat 86 271. 109 128
fallax 22 391. 200 326. 327 430
falle 280 696
fallebat 34 698
fallente 163 60
fallere 168 85. 111 177. 146 309. 153 480. 248 721. 258 120. 382 462
falleret 34 696 280 809
falli 219 837
fallique 295 287
fallis 92 454. 166 117
fallit 93 463. 164 66. 408 121. 462 623
fallitque 108 94. 302 519
fallite 856 474
fallitis 100 655
fallitur 272 459
fallor 31 607. 388 641
fallunt 26 491. 243 577 245 651 416 357
falſa 73 871. 134 787. 140 147. 212 615. 225 123. 259 138. 295 292. 299 427
falsâ 40 37. 167 125
falſæ 63 631. 335 662
falſam 14 212. 350 473
falſamque 460 566
falſaque 119 404. 385 559
falſi 36 754. 85 250. 202 360. 285 19. 416 358
falſique 442 155
falſis 319 206
falſiſque 181 569
falſo 376 308
falſoque 147 319
falſum 136 11. 199 297. 257 75
falſus 255 24
fama 51 268. 116 305. 144 256. 145 262. 157 580. 162. 30 172 267. 231 267. 259 137. 266 316. 278 665. 286 45 & *alibi.*
famâ 88 339. 96 546. 259 141. 343 86. 439 58. 475 878
famaque 285 28
famæ 194 146. 209 542. 275 555. 430 732
famam 24 445. 94 512
famamque 255 14
fame 141 165. 250 784. 252 843
fameque 325 369. 366 52
famem 316 129. 325 371. 411 216. 451 355
fames 251 814. 252 845 442 138
famulæ 113 223. 412 260
famularia 461 597
famulas 113 220
famulaſque 104 5, 106 35
famuli 101 694. 430 741
famulis 96 562. 275 567 414 311
famulos 84 229. 218 811
famuloſque 184 649. 249 752
famulumque 67 574
famulus 231 272. 318 283
fare 133 70
farris 140 131
fas 41 57. 64 645. 69 767. 120 428. 151 417. 184 649. 274 509. 269 385. 281 747. 474 86
faſque 182 585. 275 551
faſſaque 223 53
faſſoque 371 189
faſſura 416 333
faſſuræ 271 561
faſſus 72 836
faſtigia 21 373 393
faſtigiaque 464 762
faſtus 431 762
fata 63 617. 64 648. 65 657. 82 174. 96 548 125 576. 146 298. 155 534. 159 635. 181 570 184. 639 642. 201 346. & *alibi plur.*
fatale 142 182. 239 479 270 411. 379 381
fatalem 460 554
fatali 88 316. 224 85. 292 203
fatalia 238 453. 438 54
fatalis 461 602
fataliter 343 67
fateamur 274 518
fatebar 212 632. 216 753
fatebere 430 723
fatebitur 274 515
fatebor 174 356. 190 33 408 124. 435 844
fatemur 108 76. 239 492. 469 773
fatendo 354 407
fatentem 102 718
fatentis 275 560
fatentur 55 387. 132 737
fateor 226 127. 268 362. 306 643. 364 16. 371 189 419 440
faterer 215 733
fateri 96 558. 130 686. 256 53. 274 513. 275 544. 299 420. 359 544
fatetur 277 637. 294 295. 329 492. 464 27. 473 850
fati 219 833. 268 359. 442

442 152
faſicano 270 417
faticinaſque 455 436
fatidicamque 19 321
fatidicus 89 348
fatifero 171 251
fatiferum 357 492
fatigant 153 485
fatigat 30 573. 246 686. 251 825
fatigatum 231 260
fatis 16 256. 20 358. 65 655. 121 5. 271 429 430. 309 724. 366 54. 379 460 557
fatiſque 374 260
fato 47 189. 52 305. 138 65
fatorum 45 156. 64 639. 230 241. 267 336
fatum 113 249. 165 90. 237 412. 269 394. 471 807
fatur 214 694. 409 167
fatus 345 122. 425 596. 473 843
fauce 430 738
fauces 51 282. 174 355. 196 203. 250 802. 257 79. 298 378. 345 142. 358 509
fauceſque 251 819
faucibus 402 1. 449 320
faveant 131 702. 265 781
faveas 68 747. 98 613. 174 327 328
faveat 377 334
faveatque 474 870
favent 141 153. 451 367
faventibus 438 49
faventum 206 451
favet 90 388. 215 726. 231 252
favete 464 677
favilla 387 604
favillâ 173 325. 192 80. 246 667. 390 697. 424 575
favillæ 51 284
favillam 48 231
Fauni 176 392
Faunique 13 193
Faunigenæque 419 449
Faunine 174 329
Fauno 393 750
Favoni 298 660
favorque 307 656
favore 264 246. 271 425
favorem 429 706
fauſto 283 784
fautrix 78 101
favus 246 677
fax 284 6
faxo 86 271. 360 594
facerat 53 345. 77 50. 89 362. 97 578. 124 528. 342 64. 357 498. 373 229. 404 54. 447 284
fecêre 119 419. 124 548. 172 268. 181 566. 314 70 412. 256. 427 638
facerit 59 514. 341 26. 400 941
feci 274 540. 276 585. 370 160. 372 206
fecimus 369 140. 440 96
feciſſe 88 337. 118 381. 147 322. 373 236
feciſſem 276 607. 378 346
feciſſent 236 376. 341 9
feciſſe 141 540
feciſti 186 94
fecit 8 78. 27 520. 44 123. 59 507. 524. 84 232. 86 277. 93. 466 100 670. 107 52. 112 208. 114 258. 115 292. *& alibi plur.*
fecitque 425 607
fefellerat 303 528. 394 771
fefellimus 348 218
fele 147 330
felicem 299 422. 348 217. 384 520
felices 295 299. 297 329. 421 480
feliceſque 145 267
felici 172 285. 437 13
felicia 133 761. 212 620. 223 37. 240 519. 258 92. 426 627
felicibus 492 719
felicior 306 633. 408 142. 427 642
feliciſque 71 809
feliciſſima 168 155
feliciter 213 659. 221 4. 294 247. 334 643
felix 80 132. 95 517. 116 422. 169 193. 185 681. 191 60. 208 511. 215 703. 218 804. *bis.* 223 36 51. *& alibi.*
felixque 169 193.
felle 70 777
femorum 404 64
femur 140 143. 236 371. 314 81
feneſtris 431 752
fer 21 380. 28 545. 66 700. 102 719. 158 618. 282 774. 389 669. 438 40
fera *adj.* 16 241. 85 248. 100 669. 120 438. 135 4. 143 216. 190 31. 196 212. 257 85. 322 298. 351 418, 399 917. 417 391. 448 299
fera *ſubſt.* 91 410. 131 708. 713. 218 787. 333 660. 334 639
feracis 204 416
feræ *adj.* 12 159. 313 37
feræ *ſubſt.* 25 458. 109 106. 123 515. 131 719. 440 83
ferali 452 371
feram *ſubſt.* 217 770. 219 846
feram *verb.* 356 470. 400 950
feramus 325 378
ferant 55 134. 372 214
ferantur 370 156
ferar 41 69. 191 61 67. 408 152
ferarum 14 216. 25 475. 30 593. 47 194. 56 442. 80 143 148. 119 404. 203 387. 303 549. 308 705. 311 1. 312 21. *& alibi.*
ferarumque 134 780
feras *ſubſt.* 7 75. 58 498. 303 545. 411 339. 443 168
feras *verb.* 41 45
feraſque 40 15. 195 185
ferat 52 305. 107 52. 127 609. 182 579. 281 735. 296 309 310. 326 399
feratis 271 432
feratur 141 167
ferax 19 314. 177 417. 207 470
ferè 58 497. 101 708. 218 809. 291 174. 360 584
ferebam 265 287. 307 649
ferebant 82 176. 352 332. 358 523
ferebant 9 109. 40 22. 101 687 107 51. 179 470. 208 493. 238 445. 267 339.

339. 332 577. 347 197. 200
feremur 328 443
feremus 232 279. 327 442
ferenda 429 707
ferendæ 306 628
ferendam 130 696
ferendis 394 783
ferendo 279 683. 368 118. 453 403
ferendum 359 565
ferens 123 522. 158 621. 243 954. 321 272. 408 120
ferentem 359 565
ferentes 422 527. 426 627
ferenti 345 136
feres 57 474. 142 191. 236 387. 319 207. 322 287. 370 265. 417 383
feret 240 494. 368 108. 451 355. 471 820. 472 833
feretro 431 747
feretrumque 94 508
feretur 364 20
feri 181 549. 235 355. 236 382. 330 511
feriam 88 330
feriendus 102 715
feriens 126 590
feriente 218 809. 258 93
ferinæ 214 680. 219 813
ferinas 456 457
ferinis 311 4
ferinos 59 523. 198 270
ferioque 157 595
ferire 125 554. 164 75
feris *subst.* 58 493. 209 537. 443 167
feris *adj.* 327 436
ferisne 16 249
ferit 79 119. 142 204. 184 641. 298 386. 336 682. 353 389. 357 479
feritasque 394 768
feritate 14 198. 243 601
feritatis 15 239. 87 304. 226 137
feriunt 163 58
feriuntque 205 428
fero *verb.* 51 287. 159 655. 280 699
fero *adj.* 83 213. 109 113. 148 353. 181 557. 256 65
feroces 329 490. 387 612. 458 515
feroci 364 11. 419 450
ferocia 276 579
feroque 93 464
feror 243 582. 273 508. 296 320. 443 176
feros 348 211. 376 317. 377 343. 394 767
ferox 36 758. 77 68. 113 237. 123 519. 136 35. 139 119. 145 277. 186 698. 233 306. 235 369. *& alibi.*
feroxque 233 312
ferrataque 352 323
ferre 33 669. 49 232. 136 28. 158 620. 212 637. 214 678. 223 38. 242 551. 263 233. 268 360. *& alibi.*
ferrea 230 247. 384 516. 430 721. 470 781
ferrem 215 734. 382 460
ferret 308 682. 414 317
ferreus 330 508
ferri *subst.* 343 84. 346 270
ferri *verb.* 390 696
ferro 10 127. 63 606. 77 53 67. 78 84. 110 163. 143 226. 160 659. 171 251. 172 271. 183 612 617. 184 643. 185 666. *& alibi.*
ferroque 10 141. 230 245
ferrove 348 207
ferrugine 71 198. 150 404. 470 789
ferrum 10 147. 77 71. 78 90. 109 119. 131 720. 132 734. 140 132. 171 236. 183 612. 190 33. 200 315. 235 353. *& alibi.*
ferrumque 80 138. 96 550. 101 698. 137 39. 346 167. 367 91. 382 455. 455 441
fert 3 1. 37 775. 40 21. 73 873. *& alibi.*
fertque 195 184. 423 548. 453 405
ferte 398 880
fertilis 159 642. 173 317. 176 396
fertilitas 153 481
fertilitatis 51 285
fertis 373 227. 441 117
fertur 46 184. 53 320. 58 484. 73 90. 88 334. 113 254. 128 623. 150 405. 181 561. 205 430. 206 446. 222 15. *& alibi.*
ferturque 289 127
fervebat 62 602
fervens 97 571. 239 466
ferventes 404 48
ferventesque 48 229
ferventi 109 120
ferventia 150 406
ferventibus 15 228. 245 650
fervet 210 560. 331 549
fervidus 421 485
ferula 106 26
ferum 164 77. 237 422. 261 178. 326 396
ferumque 202 373. 440 85
ferunt 11 152. 12 158. 53 231. 90 399. 114 226. 123 499. *& ambi.*
feruntque 357 495
feruntur 46 164. 47 207. 57 452. 84 227. 95 530. 122 486. 180 513. 211 606. 294 240. 297 351. 366 621. 446 24. 470 792 800
fervore 445 209
ferus 13 185. 158 604. 226 124. 236 400. 239 469. 313 56. 381 444. 394 780. 397 873
feſſa 81 163. 112 215. 152 446. 158 618. 174 340. 224 83. 266 293. 301 480. 334 625
feſſam 56 422. 331 531. 418 426
feſſamque 458 527
feſſas 30 582
feſſi 462 628
feſſis 180 519. 325 393
feſſos 128 634. 147 323. 271 439. 324 352. 427 648
feſſum 94 502
feſſus 289 128. 521 274. 394 777
feſſuſque 194 163. 366 66
feſta 106 33. 295 270. 300 431. 346 150
feſtâ 70 795. 305 598
feſtaque 348 214
feſtas 243 581. 249 746
feſtinant 163 59

feſtinat

feſtinat 332 575
feſtinus 324 347
feſtis 79 111. 295 277
feſtiſque 95 528. 432 774
feſto 245 657
feſtum 104 4. 118 390. 315 95
feſtumque 139 113
fiant 282 752
fias 304 579
fiat 132 752. 282 759. 299 416. 377 332
fibra 211 600
fibras 176 391. 427 633. 452 136
fibris 320 248. 388 637. 461 580
fibula 55 412. 417 394
fiƈta 37 771. 393 734. 431 759
fiƈtâ 200 308. 256 55
fiƈtæ 400 935
fiƈtamque 144 246
fiƈti 219 829. 282 768. 343 57
fiƈtilibus 246 668
fiƈtis 364 9
fiƈto 282 766. 365 37
fiƈtos 181 565
fiƈtum 225 25
fiƈtumque 366 59
fida 68 745. 264 249. 376 319. 393 748
fidæ 154 491. 220 848
fidas 298 282
fide *adj.* 72 837
fide *ſubſt.* 79 106. 119 394. 180 506. 215 733. 216 742. 216 834. 283 791. 259 545
fidelem 376 319
fideli 392 722
fidelius 210 563
fidem 88 341. 179 498. 181 566. 190 46. 194 166. 200 323. 215 726. 219 838. 287 81. 298 395. *& alibi.*
fidemque 137 44. 141 151. 280 705. 353 365
fidenſque 236 370
fideque 213 648. 389 651
fidere 210 545
fidos 95 527. 256 55. 268 371. 296 302. 414 297. 451 361
fideſque 10 129. 279 671
fidibuſque 169 178
fidis 259 125
fidiſſima 29 562. 77 68. 105 192. 326 415. 332 595
fidiſſime 115 281. 275 568
fido 90 379
fiducia 20 356. 68 731. 86 270. 130 687. 146 309. 200 309. 222 10. 224 88 237 434. 258 120. 281 720. 327 430. 362 625. 403 32
fidum 366 63
fidumque 405 83. 412 251
fierent 162 18
fieres 95 518
fieret 107 66. 280 712
fieretque 57 472
fieri 53 352. 58 481. 86 270. 111 188. 114 272. 263 221. 265 250. 290 139. 348 207. 398 885. 452 388
fies 64 647
fiet 200 311. 428 686
figat 25 463
figens 110 141
figentem 382 456
figere 137 55. 160 659
figis 112 196. 351 299
figit 76 25. 131 717. 139 116. 257 84. 385 541. 417 392
figitque 78 84
figitur 18 297. 350 268
figura 66 698. 106 46. 413 286 431 770
figuræ 247 69. 293 234. 334 634
figuram 28 547. 57 474. 90 399. 116 409. 215 737. 227 169. 317 175. 389 671. 452 374
figuras 8 88. 23 436. 244 616 248 730. 320 253. 359 556 427 652. 443 172 446 253. 449 308
figuris 143 211. 147 326 320 241. 443 169
fila 64 654. 107 54. 119 396 139 118. 162 34. 285 31. 287 89
filiâ 26 481. 64 636. 72 844 106 47. 112 210 211. 149 376. 152 438. 155 522. *bis.* 163 39. 175 366 222 17. 252 847. *& alibi.*
filis 165 68. 182 577. 451 372
filius 11 148. 25 463 370 155. 388 647
filo 227 173
filum 106 36
findi 458 510
findit 129 667
findunt 45 159
fine 44 131. 55 387. 58 502. 90 368. 117 534. 199 306. 339 702. 351 316. 377 330. 379 373. 393 755
fidemque 36 733. 210 565. 224 68. 244 618. 421 484 503
fineque 402 23
fines 125 568. 297 341
fingam 68 745
fingant 334 628
finge 42 73. 225 114. 273 505
fingebam 411 213
fingens 316 118
fingere 400 935
fingetur 428 685
fingi 366 67
fingit 179 492
fingite 170 197
finiat 36 735. 475 874
finibus 129 648. 174 340. 439 59
finierat 29 566. 43 103. 160 602. 287 79. 368 123
finire 33 661. 450 345
finis 118 389. 164 83. 277 632. 301 471
finita 253 880. 383 506 507 468 747
finita 28 548. 85 251
finitimi 176 412. 225 117
finito 412 246
finitque 453 400
finitur 317 152
finivit 211 591
finxit 8 83. 116 319. 458 502
firma 55 403
firmâ 432 780
firmamina 301 491
firmas 281 744
firmat 88 333. 90 368. 101 689. 300 430
firmatque 35 715
firmiſſimus 206 457
firmo 445 223
fiſa 472 827

fiſla 126 587
fiſsâ 302 512
fiſlaque 47 211
fiſſum 131 718
fiſſus 107 65
fiſtula 34 688. 66 682 683 109 122. 228 192. 394 784
fit 15 237. 17 269. 36 740 41 66. 54 377. 65 673. *& alibi plur.*
fitque 36 739. 167 142. 398 889. 444 185. 445 207
fiunt 129 660. 308 700. 314 12. 423 554. 446 244
fiuntque 193 124. 338 44
fixa 78 92. 140 124. 141 173. 173 311. 192 87. 236 382. 262 206
fixerat 309 712
fixit 25 42. 289 131. 352 331. 355 421. 356 431
fixo 8 91. 305 601. 356 458
fixum 77 66. 237 413
fixumque 77 69
fixurus 58 504. 415 343
fixus 170 227. 252 858. 352 335
flabat 213 664
flagellis 118 367
flagrans 435 847
flagrant 117 347
flagrantem 238 456. 350 271
flagrantemque 204 395
flagrantes 198 258
flagrat 178 460
flagratque 43 104
flamina 7 59. 17 263. 28 428. 371 184
flamine 73 875. 212 629. 333 600. 335 664
flamma 235 356. 252 846 263 233. 264 241. 295 279. 455 441
flammâ 15 230. 52 325. 194 160. 440 78
flammaque 416 351
flammæ 44 123. 218 808 261 172. 264 262. 273. 508 422 532. 451 352
flammæque 87 306. 210 554
flammam 60 374. 450 343
flammamque 148 353. 359 551
flammas 16 255. 26 495. 71 111. 93 464. 178 466. 189 17. 196 210. 264 249. 281 724. 291 173. 351 295. 420 467. 469 778
flammaſque 39 2. 223 53
flammifera 152 442. 432 796
flamiferis 45 155
flammiferumque 473 849
flammis 47 210. 51 299. 54 310. 57 454. 63 629 168 164. 183 615. 238 462. 364 7. 388 636. 403 25
flatibus 209 532
flatuque 380 418. 411 226
flava 166 167
flavâ 419 448
flavaque 9 112
flavæ 69 749. 93 487. 231 275
flavam 219 198. 280 714
flaventi 406 97
flaventibus 246 670. 279 688
flaveſcere 156 560. 187 718
flaveſcit 256 36
flaveſcunt 247 701
flavum 317 156
flavus 98 617
flavuſque 49 245
flebam 100 659
flebant 21 367. 286 41
flebat 322 289. 434 829
flebile 209 518. 313 52 53. 387 620
flebilis 431 748
flectant 58 482
flectat 46 166. 286 51
flectentem 25 455. 137 56
flectere 116 303. 143 232. 276 608
flecti 100 672. 173 308. 327 439
flectique 22 409
flectimur 71 821
flectit 170 225. 228 194. 697. 464 686
flectitque 465 689
flectitur 21 378. 67 718. 295 286. 326 400
flector 253 881
flectunt 21 372
flemus 259 144
flenda 420 474
flendo 203 380
flendoque 259 142
flens 332 475
flentem 414 305
flentemque 152 459
flentes 210 578. 414 305
flenti 100 652. 455 437. 457 492
flentibus 220 868. 341 31
flere 120 426. 182 585. 214 696. 297 362. 298 387. 390 689. 418 420
flêrunt 176 194
flêſſe 176 404
flet 173 310. 185 665. 269 396. 302 500. 445 232
fletque 445 229
fletibus 30 584. 327 419
fletu 130 674. 335 657
fletumque 110 140. 183 610
fleturi 232 291
fletus 53 340. 130 693. 289 136. 335 672. 434 835
flevêrunt 313 46
flevit 405 68
flexêre 147 696
flexerat 211 584. 300 447
flexi *part.* 6 98
flexi *verb.* 252 865
flexipedes 288 99
flexis 181 552
flexiſque 47 196
flexit 82 188. 286 57. 293 236. 309 720. 328 450
flexo 200 313
flexos 256 64
flexum 227 160
flexumque 62 603. 117 340
flexus 152 430
flore 257 87. 267 344
florebat 267 341
florem 94 509. 196 216. 271 435. 292 208. 309 728. 379 395. 413 291. 440 80
florent 333 605 444 204
florente 40 27
florentemque 207 464

florentia 70 791. 431 764
florentis 215 707. 383 484
flores 9 108. 73 861. 115 283 116 315. 150 390 399. 267 343
floreſque 198 265. 199 284 296 309
floribus 145 266. 465 688
floridior 393 790
florilegæ 451 366
florumque 444 204
flos 114 269. 292 212. 293 216. 306 735
floſque 292 206
fluctibus 10 134. 114 526 319 210. 329 481 497. 336 700. 337 721. 420 476. 448 287
fluctu 330 507
fluctus 18 310. 131 728 156 558. 256 40. 320 256 329 488. 330 525 529. 331 538. 332 564. 566 568. 335 666. 393 744. 461 604.
fluctuſque 20 334
fluctuſve 410 185
fluens 201 343. 315 117
fluentem 255 18
fluentia 256 57
fluentibus 126 582
fluere 335 656
fluidoque 122 482
fluidos 409 169. 445 231
fluidove 451 362
fluit 17 266. 50 251. 232 288. 261 173. 350 270 355 436. 447 280. 450 329
fluitantia 329 470
fluitare 516 126
fluitque 227 163
flumen 248 737. 443 180. 149 313
flumina 9 111. 13 188 18 285. 20 334. 23 423. 28 545. 30 577. 49 24. 54 380. 55 407. 60 539. *& alibi.*
fluminaque 5 39. 40 16
flumine 50 256. 89 342. 195 189. 354 413
fluminea 460 565
flumineæ 50 253
flumineis 425 599
fluminibus 17 280. 400 953
fluminis 31 603. 64 637. 157 576. 316 139. 398 889. 426 615. 438 54
fluvialis 339 773
fluviis 210 568
fluvios 209 535
fluviumque 258 11
fluunt 54 364. 237 402. 443 178
fluxêrunt 83 203
fluxit 344 112. 352 325
foci 246 671
focus 325 393
fodiebant 312 23
fodientibus 331 535
fodit 200 315
fœcunda 57 472. 257 70 333 505. 383 505
fœcundaque 23 419. 229 222
fœcundam 293 220
fœcundior 33 680
fœcundique 204 417
fœcundis 416 347
fœcundo 432 791
fœcundum 251 821
fœcundus 76 31
fœda 12 165. 210 548
fœdabis 95 523
fœdantem 220 850
fœdaque 156 549
fœdari 404 601
fœdat 171 238 241 529
fœdataque 385 563. 410 190
fœdera 69 757. 190 46. 208 486 487. 215 715. 220 857. 417 380
fœdere 155 532. 204 403 305 599. 456 460
fœdo 353 366
fœdoque 296 319
fœdus 297 353. 338 744
fœduſque 208 503
fœmina 20 331. 22 413. 56 434. 66 701. 88 326. 115 280. 118 378. 175 314. 233 305. 237 433. 247 703. 252 868. *& alibi.*
fœmineæ 95 536. 106 29. 185 680. 294 245. 389 641
fœmineo 415 341
fœmineam 287 80
fœmineis 236 392. 370 165
fœmineo 22 413
fœmineos 309 729
fœmineum 390 693
fœmineuſque 260 151
fœnilibus 178 457
fœno 327 645
fœta 395 803
fœtibus 23 403. 307 665
fœto 193 30
fœtu 166 111
fœtum 164 81. 184 637. 226 133
fœtura 496 827
foliis 94 510. 116 314. 132 742. 268 369. 293 215. 312 9. 379 398
folio 394 789. 413 269
folioque 292 208
fons 81 161. 91 407. 156 573
fontona 415 327
fonte 116 310. 146 312 157 575. 432 786. 433 798. 449 322
fontem 118 388. 278 663. 459 550
fontemque 91 414
fontes 5 33. 51 273. 57 464 118 385. 152 447. 196 200. 209 533. 390 690. 447 270. 466 713
fonteſque 49 238. 56 406
fonti 61 427. 316 140. 432 791
fontibus 17 381. 48 218. 76 27. 82 177. 90 545. 210 568. 400 954
fontis 198 98. 115 287. 144 256. 145 263. 151 425. 289 122. 432 788
foramen 259 129
foramina 342 44. 355 438
foramine 806 30. 109 120
forcipe 181 556. 257 38. 350 277
fore 13 196. 16 250. 69 758. 199 639 *& alibi,*
forem 224 72. 240 502. 274 533. 281 734
forent 77 62. 223 46. 312 15
fores *ſubſt.* 29 563. 43 113. 69 768. 71 819. 101 659. 121 453. 122 487. 152 448. 247 702. 266 298 310. 283 782. 293 224. 298 384. 305 457. 333

333 605. 430 717. 453 407
fores *verb.* 57 472
foret 5 35. 7 72. 11 151 20 359 *& alibi plur.*
foribus 40 18. 430 735
foribuſque 108 85. 129 651 213 647
forma 16 248. 22 405. 26 489. 28 550. 61 572. 88 331. 92 455. 93 476. 111 193. 118 378. 185 680. 190 28. *& alibi.*
formâ 68 726. 89 354. 98 607. 134 794. 137 49. 178 412. 267 330. 272 451. 294 240. 303 529. 332 301
formaque 70 773. 335 653
formæ 17 237. 36 743. 68 731. 86 270. 91 416. 117 346. 127 604. 130 676 687. 157 580. 208 497 237 434. 280 715 *& alibi*
formæque 7 73
formam 22 402. 92 439. 94 503. 134 783. 152 457. 213 642. 318 203. 319 209. 334 394. 380 405. 416 373. 452 381. *& alibi.*
formamque 163 43. 252 853. 492 212. 294 248. 303 534
formârat 86 288
formas 3 1. 321 261. 333 633. 334 626. 431 765. 443 170. 455 455
formaſque 42 78
formatæ 21 364
formatam 91 419
formatus 147 328
formidabile 73 857
formidabilis 46 474
formidatis 456 475
formidine 41 66. 47 200. 134 802. 422 518. 442 153
formis 23 416
formoſa 31 612. 117 319 168 167. 272 461. 294 266
formoſæ 157 581
formoſi 92 461
formoſior 192 84. 216 735 272 462. 302 532
formoſis 305 611
formoſiſſimus 105 18. 302 522
formoſius 214 684
formoſos 116 310
formoſus 73 851. 859 222 26. 272 475. 280 712
fornace 48 229. 192 107
fornacibus 450 340
foro 470 796
fors 18 297. 24 453. 50 257 338 751. 418 425
forſitan 42 76. 147 333. 215 704. 219 821. *& alibi.*
forte *adj.* 177 427. 260 150
fortè *adv.* 16 254. 26 493. 66 692. 67 711 *& alibi plur.*
fortemque 370 170
fortes 96 547. 170 221. 256 46. 327 431. 367 84 378 360
forti 69 754. 235 341. 323 319. 342 64. 344 9. 364 23. 386 597. 387 616. 426 619
fortia 129 652. 328 462 360 575. 370 170. 386 595. 390 694
fortibus 25 456. 115 285. 210 546. 220 870. 237 407. 242 553. 303 539. 319 222. 459 534
fortior 224 76
fortis 84 219. 110 149. 191 76. 350 286. 368 121 377 340. 382 451. 383 488
fortiſque 303 543. 379 383
fortiſſimè 133 769. 143 221 248 728. 375 278
fortiſſimus 292 207
fortiter 106 27. 255 28. 373 237
fortiùs 44 127. 186 708. 263 218
fortuna 125 566. 140 140. 149 368. 169 195. 209 518. 217 762. 222 12 224 73. 299 400. 305 603 377 334. 381 435. 384 525. 386 573. 446 261. 457 493
fortunæ 45 140 80 141
fortunæque 80 149
fortunam 367 50
fortunaque 214 688. 297 335
fortunata 116 323. 440 98
fortunatumque 71 803
forum 420 444
forumque 473 841
foſſa 198 259
foſſæ 9 97
foſſas 197 245. 346 149. 372 212
fovebam 212 633
fovendos 245 654
foventque 241 536
foveſque 219 823
fovet 83 617. 205 427. 355 424. 415 333
fovi 459 532
fovit 53 339
fracta 355 434. 458 523. 527
fractaque 357 488
fractæ 352 340
fractarum 52 317
fractis 137 58
fractus 366 52
fræna 44 121. 47 191. 52 316. 171 231 234. 223 37 308 704
frænabas 286 125
frænataque 196 220
frænato 320 237
frænis 105 24. 250 795
fræniſque 159 643. 170 228
fraga 9 104
fragiles 288 93
fragileſque 349 243
fragilis 443 169
fragmina 238 460. 332 561 423 563
fragor 17 269. 329 485
fragore 324 365
fragorem 235 340. 330 507
fragoſis 133 778
frangit 337 730. 352 343
frangitur 331 551 552. 332 569
frangunt 240 508
frater 17 275. 51 291. 116 323. 191 54. 272 476. 273 493 503. 274 509. 338 758. 365 31. 378 359
fraterque 214 969. 371 191

fraterna 365 31
fraternaque 238 442
fraternæque 79 128
fraterni 239 488. 369 149
fraternis 57 454. 202 367. 240 505
fraterno 272 458. 275 557. 321 268
fratre 84 220. 144 238
fratrem 134 786. 137 46. 155 528. 238 442. 272 435 460. 321 273
fratremque 190 51. 240 520. 326 410
fratres 79 123. 139 107. 176 393. 186 693. 194 141. 236 372. 238 446. 239 491. 240 509. 269 405. 361 603. 369 151. 372 202. 283 499. 423 545
fratresque 331 542
fratri 94 506. 144 250. 172 291. 272 469. 275 569. 322 298. 389 664
fratribus 79 118. 214 686. 335 646. 340 3
fratrique 323 329
fratris 51 293. 202 454. 277 639. 297 348. 360 586
fratrisque 156 564. 316 410
fratrum 7 60. 11 445. 172 289. 240 506. 456 460
fraudare 197 250
fraudat 430 715
fraudate 292 396
fraude 61 558. 365 32. 441 120. 457 498. 469 766
fraudem 100 650. 190 45. 440 102
fraudes 95 534
fraudesque 10 130
fraudo 231 654
fraxineam 131 9. 353 369
fraxinus 140 143. 214 682. 288 93. 345 122. 352 324
fregit 141 172. 153 478. 352 340 349. 155 433
fremebant 270 418
fremebundus 345 128. 410 188
frementem 263 207
frementis 158 627
frementi 16 244
frementis 131 719
fremida 135 2
fremit 101 704. 109 136. 167 146
fremitu 351 316
fremunt 95 528
frendens 238 437
frequens 55 409. 127 620. 258 106. 466 715
frequentant 102 732. 106 37. 314 89
frequentat 266 323. 291 169. 390 436
frequentes 97 581. 168 159
frequento 101 691
freta 5 36. 51 298. 125 552. 134 788. 165 104. 178 445. 186 691. 191 67. 196 201. 206 460. 226 142. 343 586. 307 654. 316 150. 328 463. 338 749. 448 291. 458 516
fretaque 329 491
freti 319 209
freto 135 6. 225 104. 429 711. 459 772
fretoque 421 483
fretum 120 440 180 512. 188 1. 251 534. 320 258. 327 435. 330 517. 398 904 910. 403 6. 419 337. 423 558. 447 253. 465 706
fretumque 337 714. 342 39
frigida 4 19. 193 136. 440 349
frigidus 138 632. 265 290
frigora 6 56. 48 224. 150 390
frigore 6 51. 46 174. 276 581. 278 661
frigoris 69 763
frigus 63 611. 219 814. 250 790. 289 129. 326 416. 431 763
friguſque 71 823
frondator 427 649
fronde 20 347. 61 557. 96 542. 132 746. 219 845. 258 94. 268 355. 312 27. 315 108
frondem 28 550. 178 457. 199 270
frondente 249 756
frondentis 232 299
frondere 247 714 715
frondes 55 407. 128 637. 195 178. 232 289. 249 759. 268 355. 268 374. 384. 333 651. 404 37. 428 664
frondesque 278 650
frondescere 119 395
frondibus 90 393. 100 667. 150 389. 168 163. 183 599. 288 91. 313 46. 377 324. 393 690. 397 847. 411 516. 444 205
frondis 24 449. 29 565
frondosus 237 410
frons 156 570. 293 223
fronte 12 173. 17 267. 58 476. 73 857. 137 38. 154 488. 256 45. 257 86. 290 138. 353 387. 394 770. 367 851. 406 95. 461 596
frontem 76 21. 84 221. 100 666. 176 133. 256 45. 289 114
frontemque 124 527
frontes 461 608
fronti 51 276. 80 139. 279 687. 351 315. 353 386. 441 133
frontis 253 884
fruatur 50 585
fructum 312 32
fructus 51 285
fruentur 415 448
fruetur 259 486
fruge 250 789. 452 393
fruges 9 109. 51 288 148 342. 441 234
frugiferas 159 656
frugilegas 212 624
frugis 316 120
frugum 153 475 490. 166 118. 231 274. 300 433. 441 122
frui 26 487. 281 723
fruitur 76 779
frustra 46 172. 63 619. 65 676. 92 432. 94 500. 116 333. 138 91. 142 12. 141 175. 172 265. *& passim alibi.*
frustraque 15 235. 97 495. 256 39. 287 73. 356 458. 430 741. 472 827
frutex 247 709

futices 10 122. 268 381
fruticumque 117 339
fudi 367 86. 374 256
fudit 73 610. 626. 140 141. 336 469
fueram 274 512. 400 629
fueramque 91 570
fuerant 65 659. 229 221. 243 579. 347 195. *& aliquoties alib.*
fuerat 1 58. 57 469. 58 504. 84 228. 108 172. 113 235. 125 551. *& passim alibi.*
fuêre 65 666. 247 711. 287 75
fuerint 60 451. 126 603
fueris 95 121
fuerit 115 280. 125 572. 130 687. 166 111. 213 660. 216 738. 279 677. 347 179
fue itque 374 254
fuêrunt 53 233. 119 396. 187 716. 273 585. 369 151. 437 18. 441 110
fuga 28 530. 180 518. 339 777. 358 535. 368 115. 410 187
fugabitur 273 501
fugacem 134 785
fugaci 28 541
fugacibus 24 442. 303 543
fugæ 28 534. 147 323. 158 618. 308 706. 321 381. 323 334. 351 313. 397 879
fugæque 293 233
fugam 31 60. 77 47. 182 572. 314 77. 366 69
fugant 17 263. 211 605. 221 1
fugârant 188 4
fugat 25 469 471. 304 569
fugatis 45 144
fugato 144 238
fugaverat 464 665
fugavi 364 8
fuge 31 597. 304 565. 351 309. 412 247
fugerat 235 368. 439 60
fugere 158 605. 218 796
fùgêre 10 129. 392 718
fugerent 89 365
fugeres 397 860
fugiamus 162 29
fugiant 347 183
fugias 27 515. 92 456. 393 797. 428 672
fugiebant 145 286
fugiebat 31 597
fugiens 172 295. 267 347. 336 695. 405 82
fugiensque 90 390
fugientem 70 787. 292 188. 329 468. 376 296. 398 907
fugienti 355 425
fugientia 259 127
fugientibus 412 238
fugientis 339 775
fugio 61 756. 117 336. 158 601
fugis 27 515. 90 384. 93 477. 225 108. 271 446. 372 233. 428 668
fugisse 34 701. 46 176. 174 337. 395 808
fugit 15 232. 25 474. 27 502 526. 50 254. 58 492. 62 594. 70 786. 82 198. 84 228 229. 90 390. 108 100 101. 122 488. 123 521. 153 460. 117 232. 199 290. 201 351. 216 749. 210 788. 276 579. 277 632. 300 448. 301 476. 334 624. 336 688. 339 771. 351 301 302. 352 338. 367 81. 400 938. 404 63
fugitque 301 458
fugiunt 27 506. 36 739. 126 602. 220 864. 313 34. 444 153
fugiuntque 210 574
fui 13 184. 124 538. 157 578. 158 603. 308 682. 383 505
fuimus 359 553
fuimusve 445 215
fuisse 434 894. 448 290
fuissem 306 632. 421 482
fuisses 20 358. 60 534. 194 145
fuisset 72 829. 134 800. 153 465. 168 156. 274 533. 295 298. 436 699
fuisti 459 543
fuistis 92 443
fuit 4 15 32. 12 162. 14 205 215. 16 241. 19 314 323. 22 408 410 31 623. 33 659. *& alibi passim.*
fuitque 27 517
fulgebant 289 112
fulgentem 222 27
fulgentia 181 567
fulgentibus 390 700
fulgentis 40 17
fulget 25 470. 67 722
fulgore 212 619. 334 617
fulgorem 119 398
fulgura 87 300
fulgure 443 517
fulciſque 244 625
fulmen 13 197. 87 301 385. 232 289. 303 550. 397 857
fulmina 16 223. 30 595. 41 61. 51 279. 52 308. 290 151 158. 330 523. 359 566
fulmine 11 155. 235 555
fulmineis 330 553
fulmineo 426 618
fulmineos 325 368
fulminibus 6 56
fulminis 18 305. 426 618. 439 69. 471 811
fulſit 59 109. 195 110
fulva 214 683. 343 89
fulvaque 86 273
fulvæ 256 36. 308 698
fulvas 330 499
fulvis 73 865. 156 546. 186 707. 226 146. 292 191. 303 551. 324 355. 358 524
fulvo 9 115. 307 648. 350 273. 415 345. 417 595
fulvos 18 304
fulvum 315 103. 339 771
fumabant 295 273
fumabat 137 57
fumant 47 209. 348 215
fumante 432 792
fumantes 406 87
fumantia 52 325. 380 421. 416 363
fumat 51 295
fumavit 9 442
fumi 387 601
fumificiſque 193 114
fumida 119 405. 349 259
fumo 49 232. 284 6. 320 248
fumos 29 571
funale 349 247

functa 120 435. 284 14. 332 559
functi 133 765
functo 332 585
functus 241 547. 295 273
funda 68 728. 131 710
fundâ 434 425
fundæ 123 5 8
fundamina 148 361. 454. 433
fundamine 433 8.8
fundatis 424 583
fundebat 260 160
fundere 335 672. 376 306
fundit 197 248. 211 594. 237 417. 383 490
fundunt 241 540
funduntque 81 172
funduntur 17 269
fune 99 628
funera 172 282 285. 181 565. 211 607. 239 484. 331 540. 384 518. 431 746
funere 177 430. 210 565
funereum 240 512
funereus 300 453
funeribus 211 607. 384 523 390 696
funeris 292 199
funes 100 679
funesta 210 775
funestâ 120 432
funestaque 293 216
funestas 332 584
funesti 43 88. 77 49
funesto 325 378
fungi 58 480
fungis 203 393
funibus 249 775
funis 419 445
funus 239 484. 431 751
furca 245 647
furcas 247 700
furens 102 716. 236 391
furentem 136 13. 377 322
furentibus 349 231
fures 427 640
furiale 123 506
furiali 184 657
furialiaque 182 591
furialibus 164 84. 239 481. 312 12
furibunda 225 107. 277 636 407 107
furibundus 123 112. 397 871
furiis 450 327
furiisque 182 595
furiosaque 298 370
furiosior 281 736
furit 78 93. 79 122. 99 623. 141 170. 251 828. 339 791. 356 478. 385 547. 401 967. 419 451. 449 321
furor 95 531. 99 640. 120 429. 274 540. 297 355. 299 397. 365 43
furore 365 36
furorem 189 10. 429 701
furores 64 640. 276 582 601
furoribus 120 431
furoris 89 350. 179 480 366 58. 403 16
furtâ 31 606. 66 696. 75 7. 111 174. 201 359. 275 557. 368 111
furti 31 623
furtique 111 174
furtim 87 313. 90 371 133 776. 338 760. 413 275
furtis 368 104
furtisque 365 32
furtiva 116 327
furto 85 266
furtoque 66 700
furtum 56 423. 66 687. 323 313
furvis 155 541
fusca 245 286
fusco 113 221. 320 247. 350 292
fusile 316 126
fusos 404 56
fusum 162 22
futura 16 248. 65 660. 88 338. 286 53. 356 456. 368 116
futuræ 82 191
futuri 78 104. 167 137. 192 96. 238 465. 271 423. 328 457. 378 363. 477 782. 471 815. 475 834
futuris 408 684
futuro 237 408
futurorum 392 722
futuros 460 559
futurum 36 735
futurus 282 756

G

Galatea 393 738. 394 789. 395 798. 396 839. 397 863. 869 398 880 898
Galanthida 266 316
Galanthis 266 316
galea 193 121. 222 26. 353 375
galeæ 9 99. 345 141. 368 105
galeam 164 79
galeamque 345 130
galeaque 96 542. 356 466.
Gallicus 28 533
Gange 105 21. 137 47
Gangesque 49 249
Gangetica 184 636
Ganymedes 338 756
Ganymedis 290 155
Gargaphie 81 156
garrula 60 547. 89 360. 230 237
garulitas 169 678
gaude 300 442. 430 721
gaudeat 307 660
gaudebat 64 634. 115 295
gaudens 25 476. 252 863
gaudent 132 736 748. 440 87
gaudenti 316 119
gaudere 157 583. 230 223. 361 607. 441 129
gauderet 242 75
gaudet 15 235. 45 152. 56 430. 73 862. 85 258. 259 139. 295 378. 330 445. 331 456. 425 596. 473 851.
gaudete 283 791. 286 39. 341 19
gaudetque 315 106. 449 323
gaudia 817 350. 118 368 180 514. 141 653 660. 206 455 209 513. 218 800. 230 238. 237 420. 272 482. 323 310. 347 198. 350 285. 382 463
gavisa 280 708
gavisus 345 126
gelida 47 200. 418 427. 449 310
gelidæ 442. 131
gelidæque 240 496
gelidas 128 625. 152 433

gelidi 14 217. 46 171. 186 711
gelidis 34 689. 110 141. 171 277. 219 815. 263 220
gelido 108 90. 133 772. 260 170. 320 251
gelidoque 21 376. 78 110
gelidos 113 247. 165 88 171 249. 134 347. 175 374. 299 423
gelidum 57 455. 459 550
gelidumque 101 683. 158 608
gemellam 272 452
gemelliparæ 173 315
gemellos 186 712. 323 316
gemina 123 514. 170 205. 286 64
geminæ 101 713. 317 502
geminam 227 169. 239 472
geminaque 100 663. 430 775
geminas 76 45. 133 774. 163 54. 229 201. 467 719
geminaſque 262 193
geminat 301 471
geminata 66 702. 384 221 464 681
geminatis 48 220
geminato 349 257
geminaverat 157 586
gemini 110 161. 139 107. 232 301. 236 372. 353 449. 432 796
geminique 63 630
geminis 180 538. 198 260. 251 818. 289 116. 328 463
gemino 61 555. 166 111. 247 720. 257 72. 293 222 403 6. 462 611
geminos 47 195. 174 336. 236 400. 247 720. 390 697. 396 834
geminum 91 420. 167 126
gemit 71 807. 209 544 298 391
gemitu 36 732. 58 486. 325 395. 366 48
gemitum 260 163. 305 599 309 719
gemitumque 249 758
gemitus 63 621. 181 565. 219 843. 240 513. 254 1. 263 207. 266 297. 293 215. 302 509. 337 709. 357 487
gemituſque 141 153
gemmo 242 572
gemmâ 73 856. 275 565
gemmæ 43 109. 228 180
gemmantia 85 264
gemmas 294 264
gemmata 289 113
gemmis 35 723. 317 167
gemmiſque 390 704
gemuere 10 124
gemuit 78 94. 299 423
gemunt 241 526. 383 483
genæ 192 78. 229 210. 327 418
genas 91 422. 297 362. 286 46
gener 131 701. 151 415. 155 526. 179 496. 255 19. 273 488. 422 511
generat 452 376
generatus 437 19
generi 33 659. 51 589 167 138. 179 494. 469 759
generique 433 801
generis 16 246. 21 379. 36 761. 85 259. 128 640. 225 123. 227 155. 285 35. 384 509. 469 775. 471 814
generiſque 31 620
genero 11 445. 137 43
generoſa 252 848. 395 818
generoſaque 349 234
generoſi 133 765
generoſior 273 490. 369 148
generoſo 265 780. 382 457
generoſus 466 710
generum 26 481. 255 12
genialia 399 929
genialis 105 14 288 95
genialiter 325 95
genibus 36 370. 84 240. 266 311. 386 585
genibuſque 345 140
genis 65 656. 173 305
genitalia 446 239
genitans 31 615
genitas 185 666
geniti 271 431. 426 617 88 317
genitis 170 221
genitivaque 88 331
genitor 26 486. 27 317. 40 38. 43 105. 54 380. 72 836. 130 691. 175 323. 179 483. 205 435. 211 590. 224 70. 241 528. 301 465. 355 440. 359 549. 370 155. 371 186. 397. 854. 406 91. 433 508. 474 864
genitore 140 145 148. 318 202. 321 271. 222 295. 323 319. 409 170
genitorem 459 544
genitoris 187 708
genitorque 268 363. 474 862
genitrice 141 153
genitrici 382 471
genitricis 87 410. 112 219 207 474
genitrix 36 757. 112 205. 118 384. 154 490. 183 627. 187 711. 203 380. 225 120. 238 460. 267 326. 297 332. 370 162. 423 536. 425 605. 169 174
genitrixque 297 348. 299 401
genitum 43 90. 142 187
genitus 36 748. 287 89. 302 522, 324 346
gens 152 407. 293 232. 385 565
gente 15 226. 76 35. 83 208. 97 576. 374 400. 373 244. 419 450. 420 463. 434 832
gentem 410 191. 460 559
gentemque 457 483
gentes 16 249. 47 215. 195 56. 169 177. 271 441. 297 331. 454 421. 472 829
genteſque 322 299
gentibus 129 668. 296 305
gentis 112 209. 162 6. 289 320. 358 530. 365 33. 426 622. 436 5. 460 577. 463 646
gentiſque 173 323 178 460 241 7. 406 92
genu 117 340. 149 383. 174 346. 228 182. 256 61 266 299. 303 536. 352

352 347
genua 46 180. 301 458. 324 351
genualia 305 593
genuere 116 322. 296 307
genuiſſe 293 217. 221 469 758
genuit 24 439. 61 570. 146 302. 267 330. 295 297. 379 395
genus 13 188. 14 203. 17 206. 21 365. 23 417. 46 183. 80 133. 89 350. 168 153. 177 427. 178 459. 189 27. 212 656. 216 750. 250 783. 283 504. 390 698. 393 740. 442 139 153. 452 387
genuumque 250 807
geras 130 681
gerat 262 206. 332 576
generatis 156 513
generatur 342 62
gere 29 565
gerebam 62 585
gerebant 213 655. 354 418
gerebat 40 28. 134 782. 353 380
gerens 83 216. 109 135. 141 161. 393 733. 414 314. 427 645
gerentes 212 625
gerenti 324 335
gerere 208 489. 469 773
geret 223 44
geris 378 363. 394 773
gerit 40 15. 151 427. 152 456. 170 228. 223 58. 277 614. 333 615. 364 15. 368 104
germana 18 523. 183 613. 242 230. 239 475. 268 382
germanâ 349 240
germanæ 274 509
germanæque 182 582
germanam 71 803. 178 444. 181 564. 190 51
germanaque 183 598
germane 136 13
germine 265 780
gerunt 329 491. 387 613. 422 529. 424 572
geruntur 74 316. 329 489
geſſerat 263 230. 355 443
geſſerit 134 792
geſsèrunt 346 202
geſſit 152 455. 359 545
geſtæ 468 748
geſtamina 368 116. 443 163
geſtanda 54 366
geſtaie 190 33
geſtet 354 411
geſtit 109 130. 185 164
geſtu 125 560. 142 183. 182 579
geſtum 368 110
geſtumque 335 673
geſtus 173 308
gigantas 11 152. 147 319
giganteis 148 346. 402 1
giganteo 410 184
gignis 166 117
glaciali 46 173. 276 580
glacialis 40 30. 250 788
glacie 395 795
gladii 205 422
gladiis 224 78
gladio 142 185. 345 130. 357 483. 427 651
gladios 21 345. 200 333. 224 77
glande 411 216
glandes 9 106. 211 586. 217 782. 249 759. 317 159
glandibus 288 94
glandiferam 352 328
glans 434 826
Glauci 197 233
Glaucus 308 905. 403 9. 404 38. 405 68
gleba 315 111
glebaque 428 659
glebæ 79 106
glebam 148 341. 315 111. 460 554
glebas 114 254. 153 477. 170 220. 312 29
glebis 23 425. 316 145
glomerabat 162 19
glomerari 263 222
glomerata 411 211
glomeratâ 446 251
glomerataque 237 401. 387 604
glomeravit 5 35
gloria 25 465. 100 654. 128 639. 129 649. 237 427. 256 55. 303 547. 323 320. 350 292. 358 130. 361 617. 367 96. 468 748
glorior 169 176
gnari 297 348
gnatis 194 159
gnato 207 482. 211 590. 175 288
Gnoſſia 223 40
Gnoſſiacæque 226 144
Gnoſſiacas 207 471
Gnoſſiaci 223 52
Gnoſſiaco 278 668
Gnoſſius 83 208
Gorgone 142 202. 143 209
Gorgoneas 133 779
Gorgonei 127 618
Gorgoneis 142 196
Gorgoneum 134 801
Gorgonis 130 699. 142 180
Gorryniaco 218 783
graciles 18 299. 111 176
gracili 163 54. 290 140
gradere 37 775
gradibus 211 587. 324 257. 464 685
gradiens 394 776
gradientis 317 179
gradieris 42 80
graditur 462 205
Gradive 474 863
Gradivus 434 820
gradu 76 36. 117 338. 256 43. 283 786. 408 143
gradumque 98 609
gradus 21 375. 53 354. 107 59. 195 185. 223 39. 247 692 713
Græcia 172 199. 420 474
Graia 437 9
Graiâ 414 325
Graiæ 361 655
Graias 105 16. 196 214. 342 64
Graii 380 414
Graiorum 373 241
Graios 380 402
Graioſque 463 645
Graium 409 163
Graiumque 124 538
gramen 18 299. 32 633. 91 411. 153 486. 197 232. 427 646
gramina 55 407. 193 137. 278 655. 413 266
gramine 72 841. 112 215. 440 84. 199 152. 400 936
gramineo 81 162
graminis 287 87

grana 155 537
grandævique 194 160
grandivumque 240 320
grandævus 139 99
grande 182 574. 212 625
grandia 5 29. 155 545
grandiaque 293 237
grandine 141 158. 186 692. 263 222. 423 543
grandior 173 321. 213 665
grando 357 480
grani 413 273
Granico 338 763
graniferumque 212 638
granum 310 736
grata 14 204. 159 647. 243 590. 288 104. 293 230. 294 259. 325 393. 404 52
gratam 145 272
gratamque 67 709. 69 758. 174 345
gratantibus 194 162
gratantur 154 142
gratare 166 312
gratara 178 434
gratentur 30 578
grates 45 152. 76 24. 178 435. 179 484. 194 148. 295 291. 308 681. 682 438 48
gratia 11 445. 51 293. 61 562. 66 693. 124 536. 129 654. 136 14. 149 378. 154 515. 178 440. 190 44. 208 511. 265 284. 325 390. 360 576. 369 127. 381 446
gratior 56 416. 154 495. 395 793
gratissima 219 819. 249 771. 359 561. 384 528. 393 736 408 123
gratissimè 353 367. 360 586
grato 264 244
gratos 414 307
gratulor 296 305 306
gratum 315 100
gratus 289 121. 354 397. 430 723
gravant 395 812
gravatos 110 145
gravatum 159 658. 292 192
grave 112 207. 121 452. 136 17. 193 118. 237 408. 274 539. 351 314. 359 567
gravem 15 224. 24 443. 194 139. 279 684. 300 438. 302 495. 345 118. 458 527
gravemque 461 590
graves 57 467. 88 319. 123 498. 125 569. 170 223. 210 557 570. 280 696. 313 36. 423 543. 466 716
gravet 220 205
gravi 129 570. 52 306. 131 721. 140 142. 154 511. 253 876. 324 365. 332 558. 350 288. 383 506
gravida 78 659
gravidæ 193 228. 279 672
gravidamque 85 260
gravidamve 303 531
gravidi 232 294
gravidis 9 110. 100 665. 199 281
gravidus 302 505
gravior 284 8
graviora 437 33
graviore 210 552. 290 150. 347 203
gravis 17 266. 28 548. 93. 471 98. 608. 113 240. 134 784. 154 511. 174 339. 199 299. 201 355. 244 610. 258 113. 320 244. 329 496. 335 656. 343 82. 426 628. 443 163
gravis 368 108
gravitas 256 39. 265 287. 350 283
gravitate 5 30. 7 67. 14 207. 46 162. 71 821. 72 847. 164 73. 200 308. 207 478. 308 678. 334 618. 360 571. 437 21. 446 242. 449 321
gravius 88 333
grege 33 660
greges 66 690. 95 537. 97 585. 128 635. 176 395. 321 276
gregibus 209 540. 242 553
gregis 147 327. 200 311
gremino 299 406. 410 389 658. 393 787
gremioque 191 66
gressu 75 17
gressus 172 275
gruem 165 92
Grynæus 349 260. 350 263
gulæ 252 846
gurges 404 51
gurgite 18 290. 59 528. 125 561. 553 469. 154 504. 157 597. 175 364. 373 381. 290 324. 252 865. 263 327. 320 249. 330 506. 332 558. 447 275. 466 714
gurgitis 151 421. 398 903
guttæ 54 360. 127 618. 158 633. 199 283. 278 658. 470 788
guttas 267 344
guttis 126 578. 153 461. 418 408
guttur 251 826. 316 129. 410 196
guttura 77 73. 99 626. 167 135. 197 244. 260 314. 201 348. 257 78. 287 22. 338 753. 356 459. 422 523. 456 464
gutturaque 193 110
gutture 58 484. 78 90. 141 173. 171 236. 352 315
Gyaroque 144 292
gyrum 218 789

H.

HAbe 110 161. 215 728. 428 679
habeant 258 95
habeat 169 184
habebam 157 581. 373 247
habebant 18 291. 335 673. 278 657
habebas 35 720. 112 207. 226 137. 388 643
habebat 32 625 629. 56 417. 64 641. 89 360. 153 467. 177 425. 213 667. 217 780. 218 505. 252 851. 287 81. 358 512. 419 442. 426 622
habebatur 231 262
habebunt 29 558
habemus 41 62. 145 272. 216 761

habenas 17 280. 45 151. 46 169. 55 390. 150 404. 170 223. 196 221. 457 481. 458 520
habendi 10 131
habendum 6 57
habendus 33 660
habenis 43 87. 251 813
habens 338 768
habent 112 215. 213 656. 323 283. 248 739. 302 506. 303 550. 424 569. 449 313
habentem 7 68. 119 420. 263 224. 450 347
habenti 32 633. 340 2
habentia 4 20. 271 448
habeo 97 589. 154 497. 268 374. 299 397
habeoque 13 197
habere 116 516. 223 48. 252 271. 298 364. 397 876. 420 464
haberent 172 270
haberet 20 361 362. 231 270. 271 435. 319 424. 338 760. 365 46. 366 57. 428 664
haberi 295 299
habes 105 17. 183 622. 184 605. 252 851. 383 497
habet 12 169. 20 343. 25 471. 34 694. 39 8. 43 95. 69 767. 84 239. 89 360. 92 435. 122 468. 153 461. 162 29. 165 87. 91 167. 128 144. 176 402. 208 500 508. 222 8. 224 84. 232 283. 244 619 265 265. 278 664. 308 702. 320 233. 336 701. 350 266. 358 517. 374 267. 376 313. 386 570. 388 649. 399 919. 400 942. 403 25. 421 487. 428 685 688. 431 761. 436 5
habetque 450 342
habetis 461 609
habeto 140 135. 343 80
habetque 424 568
habetur 296 325. 370 159
habili 59 530
habitabat 162 13
habitabilis 6 49
habitanda 75 9
habitandos 7 74
habitant 12 173. 250 790
habitantem 316 147
habitantum 406 90
habitare 13 195
habitâſſe 133 62
habitas 333 774
habitavit 354 406
habitu 427 643
habitura 274 524
habituſque 33 766 768. 222 22
habuêre 118 373. 301 489. 313 49. 418 280
habuiſſe 82 188. 215 718. 322 292
habuiſſem 181 541
habuit 32 636. 52 310. 68 729 738. 79 129. 80 149. 82 189. 100 680. 107 56. 158 602. 280 706. 344 107
hac 12 170. 33 675. 40 33. 44 133. 47 204. 109 114. 117 360. 141 152. 159 642. 174 331. 178 433. 186 700. *& alibi frequenter.*
hactenus 63 610. 144 250. 147 322. 218 799. 299 423. 343 82. 390 700. 400 956 957. 422 512
hædo 395 791
Hæmon 165 87
Hæmonia 198 264
Hæmoniæ 29 568
Hæmoniam 251 813
Hæmonii 348 213
Hæmonio 62 599. 326 409. 343 81
hærebat 320 244. 344 106. 410 204
hæredis 292 204
hærede 257 72
hærent 111. 184. 164 143. 194 143. 210 568
hærentes 102 730
hærentia 9 105. 172 290
hærerem 97 592
hæres 97 589. 171 239 369. 129. 370 154
hæret 77 71. 90 395. 91 419. 106 27. 109 132. 226 144. 260 168. 350 269. 398 906
hæſerat 180 530
hæſiſſe 114 266
hæſiſſem 99 628
hæſit 55 410. 842 33. 125 560. 142 183
hæſura 235 348
halabat 219 815
Halcyone 325 384. 326 416. 327 423. 328 458. 329 473. 332 563. 335 661 674. 336 634
Halcyonem 322 562. 333 588. 334 628
Halcyoneus 140 135
Haleſi 346 462
halitus 77 75
Halyætos 226 146
Hamadryadas 34 690. 426 624
Hamata 148 384
hamatis 71 79
hamis 97 586. 171 252
hamo 131 720. 440 101
hamos 324 342. 399 934. 456 476
hara 413 286
harpalos 84 222
haſta 217 782. 237 415. 343 82. 368 109. 469 769
haſtâ 70 786. 235 366. 343 67 83 356 477. 370 171
haſtæ 344 105. 112. 434 819
haſtam 100 667. 136 32. 140 137. 224 66. 344 115. 353 369. 460 561
haſtamque 370 167
haſtarum 236 375
haſtile 77 69. 214 681
haſtilia 222 28. 232 286. 415 344
haſtis 288 93
haurire 377 331
hauriret 384 535
haurit 294 252. 385 564
hauſerat 270 412
hauſi 384 787. 414 309
hauſimus 413 277
hauſit 140 126. 234 327. 236 371. 381 425. 449 320
hauſta 132 740
hauſtæ 318 187
hauſti 408 136
hauſtis 408 129
hauſto 256 55
hauſtos 381 426
hauſtus 109 118. 174 356. 384 516
Hebe 269 400
Hebes 357 485. 369 35
hebetâret

hebetaret 152 454
hebetâſtis 196 210
hebeti 343 85
Hebre 313 50
Hecate 195 174 194
Hecateïa 404 44
Hecateidos 167 139
Hecates 197 241
Hector 340 3. 343 69. 367 83. 371 178. 375 279. 383 487
Hectora 343 75. 359 448. 361 607. 371 178
Hectorea 343 167
Hectoreis 364 7
Hectoreo 375 275
Hectoris 338 758. 355 441. 360 591. 381 426 427. 384 512
Hecubæque 386 577
Hecube 381 423. 385 556
hedera 147 338
hederæ 100 664. 117 365. 288 99
hederarum 183 599
hederis 167 128
hei 27 523. 170 227. 220 848. 239 491. 274 519
Helenamque 372 200
Helene 428 669
Helenum 368 99. 455 450
Helenus 455 437
Helicen 229 207. 448 293
Helicon 48 219
Helicona 144 254 241. 533
Helimumque 356 461
Helles 318 195
Helleſpontus 380 407
Helopſque 352 334
herba 32 632. 33 681. 56 420. 65 662. 73 864. 75 12. 76 23. 92 438. 94 502. 232 290. 339 775. 400 942. 403 21. 411 216
herbæ 192 105. 287 87. 333 606. 416 350. 440 78
herbam 292 210
herbarum 27 522. 403 14. 405 69. 416 357
herbas 32 645. 65 669. 70 792. 78 86. 108 82. 114 267. 128 635. 145 266. 178 457. 192 98. 176 444. 200 327. 219 141. 250 800. 278 654. 284 8. 413 267. 270. 416 347. 429 690. 450 326
herbida 232 282
herbis 27 523. 71 810. 73 85. 107 49. 116 314. 178 341. 153 482. 195 196. 198 254. 292 188. 299 397. 302 513
herboſaque 66 689
herboſas 460 574
herboſo 419 445
Herculea 334 627
Herculeæ 359 539
Herculis 265 278. 360 574
herile 302 502
herili 80 140
Hermaphroditus 118 383
hero 252 853
heros 65 676. 82 198. 135 1. 194 156. 204 410. 208 496. 220 868. 234 324. 242 565 572. 254 1. 260 157. 286 50. 292 207. 307 659. 309 370. 321 264. 324 351. 339 773. 260 124. 370 166. 387 625. 388 644. 397 879. 420 461 463. 424 784. 457 492
Herſe 67 724. 68 739 747
Herſes 71 809
Herſiliam 434 839
Herſioneque 319 217
Heſperidas 315 114
Heſperidem 338 769
Heſperio 45 142. 128
Heſperium 320 258
heu 57 447. 63 612. 84 229. 94 500. 110 153. 172 273. 224 85. 324 349. 332 562. 337 220. 357 498. 366 51
hiatu 148 357. 204 409. 447 273
hiatus 81 162
hiberna 141 158
hibernis 395 793
hiemalibus 258 105
hiems 72 827
hiemſque 120 436
hinnitibus 45 154
Hiphinoum 353 379
Hippaſus 233 318
Hippocoon 234 314
Hippocoonte 235 363
Hippodamen 348 210 224
Hippodamas 243 599
Hippolytum 457 497
Hippolytus 439 544
Hippomene 305 608. 307 658
Hippomenen 307 651. 308 690
Hippomenes 304 575. 305 587. 306 640. 307 668
Hippotadæque 465 707
Hipporade 406 86
Hippotades 129 663. 327 431
Hippothooſque 233 307
hirſuta 40 30
hirſutaſque 84 222. 288 103
hirſutam 394 766
hirſuti 410 207
hirſutis 350 280
hirta 299 425
hirtæque 397 850
hiſce 28 546
hiſcere 373 231
hominem 59 521. 126 601. 288 105
hominemque 146 297. 355 431
homines 195 185. 334 638. 388 632. 645 441 117
hominesque 62 578. 282 753
homini 80 136. 406 94. 442 138
hominis 22 405. 193 125 128. 317 178. 460 156
hominum 70 780. 128 631. 456 461
hominumque 21 366
honor 43 99. 302 501
honorque 293 217
honorat 406 84
honoratos 222 9
honore 13 194. 64 634. 95 521 524. 147 319. 242 568. 291 170. 381 447. 400 949. 408 130
honorem 51 285. 236 387. 364 16. 374 272. 386 598. 408 128
honores 29 565. 248 740. 375 287. 386 593
honori 62 590
honoris 238 438. 293 214
honorum 209 543
honos 232 277. 367 96. 370

370 153
hora 110 156. 154 499
horâ 309 754
horæ 40 26
horamque 277 611
horas 112 199
hordea 413 273
horrea 232 293
horrenda 14 216. 189 8. 448 198
horrendaque 76 38
horrendæ 134 782
horrendus 194 151. 293 760
horrent 232 285. 396 846. 458 516
horrentia 133 778. 237 428
horreſcere 58 478. 413 279
horret 180 530. 299 414. 301 460
horrida 10 126. 232 284
horridus 27 514
horrifer 7 65
horriferamque 35 725
horror 265 291. 410 198
horrore 267 345
horruerant 212 631
horruit 38 494. 183 602
hortamine 17 277
hortanda 371 193
hortatibus 201 330
hortator 98 619 365 45
hortaturque 229 215. 303 537
hortatus 151 421
hortis 155 535
horto 245 646. 292 190. 395 797
hortos 426 624. 427 656
hortus 429 690
hoſne 51 285
hoſpes 11 144. 66 695. 79 129. 117 338. 128 639. 130 695. 134 793. 174 330. 192 90. 293 228. 306 620. 390 682
hoſpita 99 637. 154 493. 169 190
hoſpite 11 144. 189 21. 242 569. 393 760
hoſpitibus 246 685
hoſpitiique 137 45
hoſpitio 159 658
hoſpitis 293 224. 315 95. 437 8
hoſpitium 128 642. 204 403
hoſtes 27 507. 134 802. 194 139. 224 88. 234 338 368 121. 372 207. 377 345
hoſti 25 458. 138 89. 172 276. 205 420. 208 510. 218 789. 223 41. 261 178 360 595. 379 376. 384 516. 410 179
hoſtia 441 112. 467 735
hoſtibus 190 31. 193 135 225 102. 372 212. 377 338
hoſtile 223 39
hoſtilique 458 505
hoſtilia 158 628. 384 515
hoſtis 13 185. 27 504. 78 95. 223 45. 261 179. 342 66. 374 253
hoſtiſque 346 160. 373 243
humana 14 213. 65 661. 126 582. 443 167
humanæ 263 227
humanam 213 642
humanas 6 55
humani 16 246. 285 35
humanis 434 64
humano 51 289. 262 194. 409 168. 410 201. 456 464
humanos 273 500
humanum 14 263. 408 131
humectat 278 655
humente 336 691
humentes 328 464
humenti 31 604
humentia 4 19
humeri 79 109. 314 83
humerique 36 741. 126 592 129 658. 152 434. 354 397
humeris 51 297. 62 582. 112 493. 308 700. 339 770 789. 354 396. 358 516. 375 284. 387 625
humero 56 419. 182 593. 234 320. 345 123. 351 299. 354 415
humeroque 176 404. 292 195
humeros 19 332. 25 457. 64 635. 141 160. 179 476 353 356. 309 94
humerum 168 168
humerumque 353 362
humerus 176 406
humet 302 509
humi 21 376. 58 477. 78 105. 79 127. 91 420. 241 525
humida 22 407. 45 143. 150 390. 221 2. 242 562 287 71
humidus 23 432. 195 187
humilem 76 30. 207 463
humileſque 177 417
humili 97 583. 429 699
humilis 454 424
humo 57 448. 69 771. 113 240. 111 264. 159 647. 210 560. 315 110. 333 596. 381 442
humos 23 417. 91 411. 143 233. 268 358. 275 566. 440 79. 446 247
humorque 23 430
humore 174 354
humoribus 49 237
humoris 263 224
humum 10 136. 67 710 125 573. 128 636. 132 742. 138 84. 146 293. 159 639. 183 607. 186 706. 210 574. 231 258. 243 587. 317 166. 334 642. 448 302. 465 689
humumque 318 185
humus 10 138. 127 619. 150 390. 103 123. 199 284. 210 560. 416 379. 418 410. 439 56. 440 97 447 268
Hyacinthe 291 185
Hyacynthia 293 219
Hyacynthon 293 217
Hyadaſque 98 595. 375 293
Hyaleque 81 171
Hyanteo 233 310
Hyantius 80 146
hyems 40 30. 391 709. 421 481. 445 212
hyemes 9 117
hyemiſque 330 521
Hylactor 224 84
Hylæuſque 83 213
Hylen 353 378
Hyllus 265 279
Hylonome 354 405. 345 423
Hymenæon 348 345
Hymenæus 133 758. 170 429. 284 2
Hymetti 215 707
Hymettia 299 234
Hypanis 448 285

Hypæp'is 317 152
Hypæriane 111 192. 242 564
Hypſea 139 99
Hypſæus 139 98
Hyrie 203 380
Hyries 202 371

I

I, 57 464. 139 115. 356 475. 437 23
Jacchus 105 15
jacebant 65 673
jacebas 113 244. 320 238
jacebat 56 420. 209 527. 217 765. 272 470. 351 316
jacens 122 493. 165 100. 324 356. 410 207. 459 548
jacent 17 273. 52 316. 100 669. 209 521. 241 539. 243 577. 313 35 50. 333 614 444 189
jacentem 62 598. 133 772. 237 422. 355 439. 367 77
jacentes 89 363. 110 144. 171 246. 210 578. 235 361. 344 618. 355 439. 472 829
jacentia 20 338. 47 201
jacere 22 394
jacerent 11 156. 160 166
jaceret 234 451. 428 666
jaces 35 720. 383 495
jacet 11 449. 139 98. 153 482. 181 558. 225 114. 241 525. 249 750. 262 197. 278 6 4. 292 194. 322 108 371 178. 383 505 426 621
jacit 146 291. 470 780
jaciuntque 236 389
jacta 117 357. 153 485. 798 890
jactant 450 358
jactantem 137 59
jactanti 71 816
jactantur 305 592
jactari 124 535
jactarique 469 772
jactas 255 23. 423 539
jactaſque 308 519
jactat 52 308. 317 152. 352 329
jactata 123 508. 132 749 200 446
jactatam 334 664
jactate 21 383
jactatibus 168 703
jactatis 22 387. 72 835. 131 700. 134 789. 423 560
jactato 312 6
jactatque 391 709
jactavit 102 726
jactis 236 390
jacto 157 596
jactor 336 700
jactu 22 413. 256 36. 307 671. 385 566
jactura 16 246. 150 401. 258 98
jacuêre 111 186
jacui 273 483
jacuit 109 121. 312 13. 352 324 445 221
jaculabile 214 685
jaculante 356 456
jaculantem 410 184
jaculatoremque 302 250
jaculatricemque 149 375
jaculatur 41 61
jaculi 218 795 800
jaculis 736 377
jaculo 79 119. 137 54. 218 799. 219 813. 235 354. 352 335. 355 443. 406 628
jaculoque 233 306
jaculum 55 414. 77 54 65. 81 166. 116 306 308. 140 143. 142 182. 214 673. 216 761. 223 36. 237 411. 352 323 353 385. 354 419. 355 443
Jalyſios 202 365
jamdudum 100 656. 119 405. 217 777. 224 74. 252 867. 255 27. 329 482
jamjam 226 136
jampridem 198 276
Jani 432 789
Janigenam 417 381
Jano 415 334. 432 785
Ianthe 281 743. 282 799. 283 796
janua 33 662. 227 173. 333 608, 430 740
Japetide 139 111
Japetionides 128 632
Japeto 8 81
Japyge 420 458
Japygiam 465 703
Japygis 438 52
Jaſonia 200 422
Jaſon 189 25. 190 48. 195 175. 232 302. 235 349
Jaſone 189 5
Jaſonis 189 26. 191 66. 204 397
ibat 57 456. 67 725. 90 389 97 571. 191 74. 226 147. 237 403. 241 547. 330 513. 351 305. 393 737. 431 748
Iberi 261 184
Iberis 427 12
Ibero 200 324
ibimus 160 768. 228 186
ibis 455 141
ibuntque 269 405
Icare 229 204. 230 231. 390 450
Icarus 229 195
Icelon 334 640
Ichnobates 83 208
icta 63 606. 151 423. 330 507. 430 739
ictaque 467 735
ictæ 295 272
icti 357 487
ictibus 109 124. 211 598. 249 775. 450 348
icto 276 583
ictu 63 620. 78 87 82. 183. 88 325. 163 49. 235 344. 309 712 328. 463. 331 556. 343 74. 85. 345 170. 350 288. 353 377. 357 497 434. 820
ictus 77 64. 101 706. 123 499. 171 255. 201 340. 235 352 360. 236 390. 249 757. 345 125. 353 375
Idæis 115 289
Idæumque 201 359
Idalien 429 794
Idan 138 90
Idaque 115 293
Idas 233 305. 421 504
idcircò 249 751. 328 449. 375 288
idipſum 57 468. 136 20
Idmon 162 8
Idmoniæ 167 133
Idmoneus 378 358
idonea 276 610
jecit 79 127. 307 675. 350 261

jecur 198 273. 286 43
jejuna 250 791
jejunia 114 263. 155 534. 251 820 831. 312 19. 440 83
ignara 24 453. 45 156. 58 495. 204 403. 205 421. 230 241. 332 573. 44 815
ignaram 86 287. 320 252
ignare 43 100
ignari 85 243
ignaroque 260 155
ignaros 397 873
ignava 71 821
ignavi 69 763. 333 593
ignavis 224 73
ignavo 240 518
ignavos 209 529
ignavus 156 550
igne 23 416. 26 498. 51 281. 69 764. 76 33. 87 303. 93 488. 112 195. 232 284. 238 456. 272 464. 300 450. 350 277. 351 296. 387 601. 419 444. 464 674
ignea 5 26. 450 241 *bis.*
ignem 178 456. 193 108. 274 519. 278 646. 304 582. 350 280. 450 348
ignes 52 313. 55 396 410. 68 729. 108 81. 113 246. 119 406. 128 629. 130 675. 133 719. 139 106. 150 389. 179 492. 189 89. 193 115. 212 613. 224 76. 228 180. 234 339. 238 461. 240 512. 264 250. 274 515. 281 745. 283 795. 284 7. 294 253. 306 641. 319 228. 327 436. 328 452. 446 248. 451 355. 464 665. 467 730
igneſcere 473 847
igneſque 121 11. 422 531
igneus 166 113. 274 540
igni 6 53. 15 229. 93 490. 200 326. 298 396. 387 606. 395 802
ignibus 10 254. 21 374. 37 778. 42 84. 48 220. 50 251. 52 313. 63 620. 73 849. 111 194. 119 303. 123 509. 195 193. 205 427. 211 610. 224 77. 240 501. 514 517. 264 234. 290 154. 330 520. 523. 341 12. 348 215. 350 261. 386 583 590. 416 375. 432 795
ignifero 41 69
ignigenamque 104 12
ignipedum 55 392
ignis 23 432. 51 280. 295. 54 378. 55 402. 71 810. 107 64. 199 283. 216 752. 229 205. 229 477. 248 737. 251 837. 328 445. 380 408. 423 541. 425 574. 429 712. 446 243 250
igneſque 96 550. 241 522
ignobilitate 173 319
ignorans 337 719
ignorant 32 642. 120 538
ignoſcas 252 864
ignorantia 192 92
ignorat 32 642. 126 31. 274 525
ignoro 214 684
ignoſcat 371 189
ignoſce 279 678
ignoſcere 192 85. 243 600. 389 664
ignoſcite 239 491. 304 580
ignota 95 530. 115 294. 214 602. 412 250
ignotæ 47 203
ignotas 8 88. 228 188. 229 209
ignotis 10 134. 115 294. 298 119
ignotiſſima 155 540
ignoto 279 669. 337 720. 416 366
ignotos 76 25. 193 155. 361 600. 400 944
ignotoſque 416 366
ignotum 81 75
ilex 288 94
ilia 77 67. 83 216. 109 119. 237 413. 352 340. 355 441. 457 486
Iliacas 371 196
Iliaden 290 160. 434 824
Iliades 540 7
ilice 9 112. 21 585. 230 237. 278 664. 315 109
ilicis 453 396
Ilion 16 95. 380 408. 383 505 420 467
Iliontibus 171 261
illac 117 360. 120 435. 228 186
illæſas 257 489
illæſos 357 489
illato 301 473
illatum 183 609
illic 4 15. 6 54. 18 294. 31 674. 39 5. 42 76. 52 315. 59 516. 115 298. 129 670. 153 477
illidit 139 221
illimis 91 407
illinc 31 618. 108 71. 317 152
illithyam 265 283
illuc 30 577. 53 357. 117 342. 121 447. 127 622. 222 16. 251 811. 298 376. 309 720
illudens 100 650. 257 65
illuſtre 41 50
illuxiſſe 20 431
Ilus 338 756
ima 50 265. 70 774. 124 525. 147 321. 151 421. 198 278. 239 335. 286 47. 332 557. 432 793. 444 193 194
imæ 78 93. 351 315
imagine 8 87. 14 213. 36 754. 40 37. 71 804. 90 385. 91 415. 117 349. 130 676. 143 229. 165 103. 166 110. 167 122. 175 305. 182 585. 195 181. 202 360. 213 649. 225 96 122. 251 824. 279 685. 281 738. 334 627. 368 110. 372 216. 375 263. 385 546. 391 714. 396 840. 405 80. 414 323. 431 758. 470 566
imaginis 92 434
imago 15 239. 40 17. 88 331. 93 463. 112 202. 142 199. 164 74. 193 128. 140 507. 272 474. 309 726. 327 427. 331 550. 348 25. 383 484. 410 204. 418 415. 427 644. 431 768. 443 178
imas 228 293
imbelle 139 114
imbellemque 367 98
imbellibus 368 109
imber 145 282
imbre 164 63. 242 549. 398 889

imbrem 145 281
imbres 52 310. 145 285. 263 226. 330 516. 420 491
Imbreus 351 310
imbri 115 282
imbribus 78 89. 124 526
imbriferos 392 725
imbris 171 234
imbutam 260 153
imbutum 114 252
imi 120 444
imis 65 655. 69 761. 174 343. 176 397. 238 458. 262 202. 450 346. 459 448
imitabere 297 206
imitamina 120 445. 444 200
imitamine 334 626
imitante 39 2. 374 252
imitantes 146 299
imitantia 333 613. 395 818
imitata 267 340. 272 480. 488 106
imitataque 283 782
imitatur 334 638
imitatus 248 736. 422 521
imitentur 229 195
immaduiſſe 12 158
immaduit 176 396
immane 160 678
immanem 349 260. 410 182
immanemque 237 422
immani 358 514
immania 39 10. 357 501
immanibus 264 247
immanis 243 583. 458 508
immanſuetique 412 249
immanſuetumque 440 85
immanſuetuſque 113 237
immedicabile 13 190. 292 189
immemor 217 766. 291 171. 308 682. 409 173. 441 122
immemores 241 535. 243 581
immemoreſque 381 554
immenſa 18 309. 244 618. 394 768
immenſaque 251 829
immenſi 40 35. 455 435
immenſo 35 728. 124 535. 130 689
immenſos 76 42. 289 137
immenſum 48 220. 77 77. 127 621. 129 661. 284 2
immergere 120 423
immergitque 385 563
immeritæ 124 531
immeritam 129 670. 371 185
immeritas 359 550
immeriti 237 412
immeritumque 458 504
imminet 6 52. 11 446. 28 542. 39 7. 121 459. 124 525. 236 370
immiſcuit 198 278
immiſit 123 496. 228 179
immiſſa 352 330 351
immiſſos 147 338. 168 168
immiſſuſque 148 358
immiſtaque 87 300
immiſtos 134 792
immite 393 740
immitem 205 438. 224 66. 438 44
immiti 381 449. 384 532
immitibus 183 621. 374 260. 430 714
immitior 395 804
immittam 183 615
immittis 304 573. 393 759
immittite 17 280
immittor 98 599
immittitur 117 357. 164 68. 217 768
immò 208 512
immobilior 395 801
immodico 251 808
immodicum 185 673
immoritur 172 296
immoriuntur 210 571
immota 173 305. 298 589
immotæ 450 339
immotæque 195 187
immotos 425 593
immotoſque 58 502
immotus 91 418
immotuſque 142 199
immune 264 253
immunemque 375 293
immunibus 247 690
immunis 6 101. 75 11. 197 229
immunitamque 291 169
immurmurat 99 646. 185 558. 318 187. 332 567
immutat 455 455
immutatque 215 727
imo 20 336. 29 569 157 588. 269 352. 299 402. 317 177. 330 499. 333 602
imoque 30 583. 79 114
impar 158 610. 254 661. 288 95. 317 156
impatiens 26 479. 363 3. 430 716
impatienſque 173 322
impavidus 434 820. 440 100
impediebat 229 200
impedienda 73 868
impedientibus 35 703
impediêre 393 445
impediique 308 678
impediit 354 392
impedit 56 433. 83 205. 236 360
impediunt 100 664. 267 320. 329 484
impelli 225 103
impellit 106 157
impellitur 443 181
impendere 178 463
impendit 374 266
impenſaque 224 63
impenſior 55 405
impenſius 173 314. 200 323
imperat 33 670. 44 118. 96 562. 238 461. 255 28. 334 629. 389 659. 434 831
impercepta 280 710
imperfecta 23 427. 27 526
imperfectus 87 310
imperfoſſus 315 495
imperiis 265 279
imperio 54 371. 202 373. 436 3
imperium 122 472
imperiumque 208 504
impetus 30 581. 42 73. 47 203. 53 356. 65 663. 145 287. 178 461. 218 789. 223 38 39. 303 551. 323 332. 331 530
impexos 28 529
impia 14 200. 99 629. 100 656. 201 339. 207 465.

465. 226 128. 239 485. 247 690. 249 761. 293 232. 297 345. 301 469. 412 237. 430 736
impietate 239 477
impietatis 104 4
impiger 25 467. 233 311
impius 179 482. 204 396. 243 599. 381 435. 433 802. 456 464
implacabile 121 452
implacatæque 252 845
impleat 328 453
implebat 249 749
implebo 181 546
implent 16 245. 45 155. 193 120. 342 56
implerant 259 135
implerat 53 344. 54 372
impleratque 265 780
implerit 166 111
implerunt 335 666. 389 676
implêſſet 278 666
implet 35 723. 71 799. 150 394. 205 428. 227 166. 317 176. 321 256
impleverat 267 338
implevêre 82 180. 132 736. 313 662
implevit 130 684 698. 209 530. 268 355. 299 419. 359 546
implicet 354 411
implicuit 37 762. 89 343
imploraret 366 65
imploravêre 231 269
impluit 30 573.
implumes 187 716
imponere 224 68. 238 402. 433 811
imponi 439 73
imponimus 441 133
imponis 191 70
imponit 200 327. 280 707. 453 400
impono 59 522. 157 594
importuna 58 475. 122 482 306 34
importuniſque 421 481
impoſita 40 17. 73 875. 180 511. 229 201. 258 100. 264 236
impoſitaque 355 424
impoſito 172 291. 222 300 237 425. 256 56
impoſitum 176 410. 302 514 331 753. 471 880
impoſitus 122 614
impoſuêre 171 240. 462 215
impoſuit 7 67, 15 230. 59 507. 124 541. 225 102. 236 381. 346 152. 467 744
impoſuitque 44 124
impreſſa 70 786. 275 565.
impreſſo 238 453
improba 167 136
improbat 422 521
improbe 118 370. 368 112
improviſoque 409 161
imprudens 91 425. 224 65. 289 130. 291 182
impubeſque 91 422
impubibus 270 416
impugnante 141 151
impulerat 465 697
impulit 76 21. 423 325. 350 552
impulſas 290 145
impulſu 77 61. 131 708
impulſum 345 138
impulſumque 256 53
impune 57 474. 134 800. 139 119. 173 318. 232 279. 240 495. 257 71. 314 67. 319 207. 350 265. 373 233. 393 741 761. 417 383. 459 538
imputat 55 400
imputet 456 470
imum 110 162. 115 297
imumque 530 504
in 3 1. 4 6, 5 27 33. 8 77 83 *& alibi quam plur.*
Inachidas 32 640
Inachides 36 753. 131 720
Inachidos 31 611
Inachis 279 686
Inachus 30 583. 32 642 645 651
inæquales 151 408
inamabile 122 477. 425 590
inambitioſa 338 765
inamœnaque 285 15
inane 63 611. 131 718. 171 230. 181 568. 263 223. 383 488
inanem 20 348. 410 200
inanes 201 336. 332 576. 340 3. 445 229
inani 46 166. 251 826. 354 392
inania 53 340. 59 506. 61 575. 78 83. 95 537. 100 668. 123 510. 226. 134. 298 391. 335 670. 358 522. 361 619
inaniter 63 618
inarata 9 109
inarſit 192 83
inatenuata 252 844
inaurato 390 701
incalfacit 467 735
incaluere 43 87
incaluiſſe 440 107
incaluit 46 175. 61 574. 90 371. 260 161
incana 250 802
incandeſcit 68 728
incautus 236 378
incedere 57 445. 178 453
incedit 70 772. 132 739
incendia 41 215. 53 231. 392 718. 423 539. 451 350
incendit 91 426
incenduntque 432 792
inceptaque 162 34
incepti 372 217
incepto *ſubſt.* 163 50. 194. 145
incepto *adj.* 376 297
inceptos 266 301
incerta 149 382. 339 472. 470 782
incertæ 277 629
incertas 227 166
incerti 464 666. 475 874
incerto 71 808. 118 388. 354 419
inceſſere 373 232. 385 566
inceſſit 258 91. 286 49
inceſſus 334 636
incidis 112 198
incidit 58 500. 139 104, 209 524
incidit 230 245
incinctus 81 162. 398 894
incingere 430 720
incingitur 122 483
incinxit 197 242
incipere 446 256
incipiat 90 377
incipiens 354 395
incipit 100 673. 171 255. 234 530. 239 475. 265 781. 274 522
inciſa 471 813
incitat 92 431

inclamare 410 179
inclamârat 324 355
inclinat 67 721
inclinata 448 295
inclinatoque 320 257
inclinavit 319 208
includêre 227 158
incluſa 398 903. 448 299
incluſaque 158 620
incluſas 178 466
incluſit 209 529. 342 45
incluſum 6 47. 151 410. 287 78
inclyta 263 229
inclyte 142 549
inclytus 347 173. 371 178
incola 27 512. 247 720. 248 731. 398 904
incoluit 347 174
incomitata 195 185
incommendataque 327 434
incomta 114 261
incomtis 283 788
inconceſſamque 277 637
inconceſſiſque 290 153
inconſtantia 388 646
inconſumpta 105 17. 211 592
incoquit 198 265
incrementa 78 103
increpat 142 165. 153 474. 241 529
increpor 59 646
increpuit 342 52. 434 821
increſcere 126 577. 424 565
increviſſe 313 48
increvit 244 610. 280 703
incubat 32 634. 116 314. 182 593
incubuit 110 163. 277 432. 355 428. 405 81
inculpata 62 588. 279 572
incultos 209 534
incumbens 174 335. 335 657. 437 21
incumbenſque 295 281
incumbere 269 385. 307 657
incumbit 172 277
incunabula 88 317. 225 99
incurrere 210 546
incurrite 142 196
incurſant 18 303. 47 205
incurſat 410 190
incurſu 235 349. 329 496. 331 551
incurſurus 142 198
incurſus 78 92. 337 730
incurva 463 644
incurvæ 423 534
incurvata 171 245
incurvis 250 804
incurvo 365 690
indagine 217 771
inde 13 181. 21 371. 22 390. 23 414. *& alibi quam plur.*
indefletæque 212 611
indejecta 18 289
indeploratum 335 670
indere 218 793
indeſtrictus 344 92
indetonſuſque 105 13
indevitato 63 65
index 60 46. 67 706. 219 829. 274 534
India 105 21. 127 604. 453 413
indicat 113 237. 130 688. 326 405. 461 596
indice 183 574. 365 34
indicere 165 92
indicet 299 406. 464 668
indicii 111 190
indiciine 458 503
indicio 155 542. 156 551. 403 27
indicioque 219 838
indicium 32 650. 182 578. 210 555. 279 585
indiciumque 114 257. 318 188
indigenæ 72 840. 306 644 449 325. 460 558
indigenæne 174 330
indigenas 415 343
indigenis 437 11
indigeſtaque 4 7
indignamque 306 627
indignanda 245 639
indignante 4 9 533
indignanteſque 352 354
indignanti 181 555
indignantia 13 181. 182 584. 3 9 491
indignantibus 64 645
indignata 170 204. 404 40
indignatur 339 787
indignatus 203 377. 417 391
indignave 27 508
indignere 267 337
indignis 309 723
indigno 32 631
indignos 109 138
indignum 136 37
Indis 232 288. 317 167
inductum 146 308
indoluiſſe 264 261
indoluit 57 469. 70 789. 94 495. 111 173. 315 105
indomitæ 378 355
indomitas 137 41
indomitis 395 793
indomito 298 370
Indos 37 778
indotata 133 758. 211 609
induat 332 574
inducere 52 307 309. 53 395. 213 642
inducit 119 408. 449 314
inducitur 118 374
inducta 31 599. 192 80. 244 608. 331 549
inductæ 295 271
inductaque 194 161
inductas 17 263. 329 498
inducto 432 755
inductum 319 231
inductus 269 391
indue 33 669
induerat 427 650
induere 325 382
indueret 375 291. 433 799
induit 8 88. 183 599. 199 281. 252 8 4. 257 82. 352 340
induitur 56 425. 73 850. 122 483. 318 203. 333 589. 404 45
induiturque 181 568. 260 158. 317 179
indulgens 361 598
indulgent 210 566
indulgere 274 511. 276 595 203 534
indulſit 259 142
indurata 421 503
induroque 186 692
induruit 132 745. 143 233 263 259. 288 105
Indus 137 47
induta 17 270. 195 182. 412 262
indutus 137 51

induxerat 463 652. 382 471
ineo 215 728
ineram 279 687
inermi 96 553
inermia 141 175
inermis 368 103
iners 4 9. 120 434. 246 678. 250 790. 353 361
inertem 376 76
inertes 200 332. 305 602
inerti 70 772. 143 225. 209 544. 442 148
inertia 156 548
ineſſet 214 683
ineſt 306 616
inevitabile 87 361. 171 234
ineunt 133 764. 291 177
inexcuſabile 208 511
inexpectatus 342 65
inexperrectus 351 317
inexpleto 92 439
inexpugnabile 153 486. 338 767
infames 198 269. 380 400
infamia *ſubſt.* 14 215. 225 97
infamia *adj.* 404 43
infamis 115 255. 140 148
infans 131 54. 193 126. 240 501. 302 503 922. 445 221
infantem 64 642. 89 345. 268 375
infantia 123 518
infantibus 217 414
infanſto 76 36. 178 448
infecerat 72 832
infecere 387 602
infecit 122 487
infectaque 104 10. 170 202
infelix 32 634. 102 723. 110 149. 122 490. 126 591. 167 134. 171 239. 179 485. 183 602. 189 18. 209 538. 219 836. *& alibi.*
infera 13 189
inferiæque 497 615
inferias 239 490. 325 381. 240 3. 353 367. 381 428. 384 516
inferior 256 62. 386 587
inferiora 186 702
inferius *adv.* 45 137. 355 420
inferius *adj.* 338 760. 446 241
inferiuſque 47 208
inferna 94 504
infernas 120 433
inferni 154 508
inferno 330 506
infernum 50 261
inferre 89 601
infert 181 569
infeſtæ 231 272
infeſtant 393 731
infeſtaque 127 620
infeſtus 377 328
infice 70 784
inficere 164 64
inficianda 40 34
inficiatur 318 205
inficit 77 76. 305 596. 441 135. 444 191
infidis 391 710
infirmis 299 407. 360 570
infirmos 162 27
infit 59 511
infixa 349 253
inflata 20 340
inflataque 175 377
inflati 423 537
inflato 312 16
infligitque 138 83
infra 51 277. 387 603
infractaque 183 627
infraque 129 668.
infregit 257 86
infringat 292 191
infringere 263 208
infundere 21 364
infuſa 295 183. 325 386
infuſo 201 355
ingeminat 32 653. 90 369
ingemis 360 589
ingemit 12 164. 335 674
ingemuere 171 245
ingemuit 70 774. 82 202. 87 297. 121 450. 155 543. 209 517. 267 325. 290 141. 321 263. 351 300
ingemuitque 417 407
ingenii 231 254
ingeniis 10 126. 70 790. 217 765. 231 252. 442 146
ingenio 81 159. 227 359. 376 305. 421 485
ingenioſus 323 313
ingenium 382 575. 205 433. 316 148. 369 137. 371 188. 378 362. 403 26. 440 85
ingeniumque 241 533
ingens 92 448. 94 512. 158 616. 213 644. 248 743. 249 763. 285 30. 289 110. 298 473. 312 15. *& alibi.*
ingentem 138 82. 330 507. 352 340. 370 169
ingentes 12 166
ingenteſque 400 962
ingenti 128 631. 164 64. 184 661. 237 432. 335 664. 358 528. 367 86. 394 776. 454 433
ingentia 55 401. 352 343. 377 340. 384 537
ingentibus 178 462. 195 178
ingentique 321 265
ingentis 397 852
ingenua 279 670
ingeſta 148 346
ingrataſque 153 475
ingrate 215 716. 225 119 226 135
ingrati 108 76
ingrato 266 302
ingratos 63 626. 70 780
ingratum 280 700
ingratumque 58 488
ingratus 190 43. 409 173
ingrediens 56 442
ingredior 15 219. 374 252
ingrediorque 215 729
ingreditur 60 532. 70 791. 72 835. 208 498. 220 869. 320 259. 404 48. 435 846
inguina 53 353. 236 400. 268 353. 399 915. 404 60
inguine 140 132. 309 715. 356 455. 427 641
inguinibus 405 67
inhærebat 118 370. 222 10
inhærentem 326 403
inhæret 206 447
inhæſerat 355 427
inhæſi 252 865
inhæſit 222 16. 256 54
inhæſuro 28 535
inhibe 27 511
inhibente 47 202
inhibere 44 128. 97 565. 249

249 766. 259 124
inhoneſtaque 372 224
inhonorae 272 280
inhonorati 365 41
inhoſpita 15 218, 325 120. 322 284. 437 15
inhumata 211 608
injecique 370 170
injecit 158 622
injectam 402 1
injectis 465 688. 339 770
iniere 86 282
injicerit 90 389
injicit 257 78
injicere 13 184
inimica *ſubſt.* 172 283. 275 547
inimica *adj.* 191 63. 420 470
inimicos 238 461
iniqua 144 245. 266 308
iniquæ 209 323. 266 296
iniqui 219 833. 291 172. 304 575
iniquis 272 475
iniquo 371 190
iniquus 305 611
iniit 431 752
inire 419 337
init 296 327. 308 695. 467 722
initis 87 294
injuria 57 472. 85 267. 155 525. 260 150. 347 201
injuſta 317 173
injuſtaque 63 627. 145 277
injuſtè 54 378
injuſti 143 210. 431 772
injuſto 371 444
injuſtus 129 671
innabilis 4 16
innata 178 458
innato 19 332
innecte 320 252
innectere 298 378
innectite 168 161
innitens 427 655
innixa 274 517
innixamque 204 401
innixus 12 178. 229 218. 467 726
innixuſque 434 819
innocuæ 268 373
innocuos 19 327
innocuum 441 121
innoxia 277 627
innuba 288 92. 304 567. 408 142
innubere 220 861
innumeræ 387 609
innumeræque 333 606
innumeras 227 167
innumeraſque 251 838
innumeris 25 460. 129 668. 145 266. 200 312. 249 775
innumeroſque 342 44
innuptæque 25 476
inobrutus 201 356
inobſervata 60 544
inobſervatam 117 341
Ino 102 722
Inooſque 123 497
inopem 93 466. 188 2. 418 424
inopes 251 822. 281 745. 381 428
inopi 19 312
inopino 113 232
inops 47 200. 163 37. 252 848. 348 510. 411 217
inornatos 29 497. 153 472. 254 3
inquam 158 618. 375 284. 400 942
inque 31 610. 36 735. 51 284. 56 420. 62 583. *& alibi quam plur.*
inquinat 404 56
inquiri 31 616
inquirit 11 148. 342 63
inquit 28 545. 34 689. 36 736. 54 385. *& alibi quam plur.*
inſanaque 312 14
inſani 358 510
inſania 95 536. 100 670. 122 485. 124 528
inſano 101 711
inſanos 274 518
inſcius 45 148. 130 675. 158 624. 240 515. 416 362. 437 11
inſcribenda 292 199
inſcribit 164 74. 293 215
inſcripſere 441 128
inſcripta 379 398
inſcriptum 293 216
inſecti 163 58
inſequar 27 511. 126 241
inſequeris 226 130
inſequitur 25 540. 309 715. 329 468. 339 774. 349 234. 351 297. 385 568. 398 882
inſequor 27 504
inſere 79 117
inſerere 43 94
inſerit 351 321. 365 33. 426 631
inſeritur 163 56
inſerui 370 166
inſeruitque 436 737
inſibilat 461 603
inſidiæ 469 766
inſidiæque 10 131
inſidias 14 198. 42 78. 419 446. 470 799
inſidiis 440 102. 277 622
inſidiiſque 277 622
inſidior 372 212
inſidioſa 216 749. 413 294
inſigne 87 768. 414 315
inſignia 86 286. 183 598. 223 33. 282 775
inſignis 192 103. 233 306
inſiliit 226 142. 337 731. 352 346
inſiluit 235 367
inſiſtere 156 558. 223 52. 442 149
inſiſtit 461 593
inſiſto 157 598
inſolida 444 203
inſolitus 304 554
inſomni 262 190
inſonat 317 161
inſons 369 149
inſonuit 130 689. 172 286. 387 608
inſopitumque 190 36
inſpicitur 342 42
inſpiciunt 442 137
inſpirantque 123 498
inſpirare 20 334
inſpirat 251 819
inſpirataque 71 800
inſtabant 141 162
inſtabilemque 169 191
inſtabiles 46 164
inſtabileſque 317 177
inſtabilis 4 16
inſtant 200 323
inſtantem 304 568. 352 338
inſtantes 141 162. 349 231
inſtanti 130 685. 299 412
inſtantiaque 78 92
inſtar 109 135. 178 443. 397

397 851. 408 124. 424 569
inſtare 249 772. 470 794
inſtat 158 602. 256 59. 298 391. 345 134. 412 238
inſtigant 85 243
inſtimulat 421 495
inſtiterant 146 299. 282 769 236 398
inſtituit 24 446
inſtructa 133 763. 422 529
inſtructamque 317 167
inſtructo 456 479
inſtruis 195 196
inſtruit 229 203. 385 544
inſtruitur 182 591
inſtrumenta 101 698
inſtruxêre 242 571
inſtruxit 198 276
inſuetum 193 119
inſuitur 87 312
inſula 148 346. 174 334. 208 508. 242 574. 243 590. 244 610. 295 297. 412 245. 448 288. 462 625. 467 740
inſultavêre 10 134
inſuper 136 24. 175 362. 198 273. 399 933. 412 263
inſuperabile 361 613
inſurgens 331 530
inſurgere 271 444
intabeſcere 93 487. 434 826
intabeſcitque 70 780
intacta 9 101
integer 137 50. 176 411. 271 430. 368 118
intellecta 65 666. 217 764
intellectam 298 365
intellectumque 313 42
intelligat 164 83
intelligit 272 456. 376 295
intempeſtiva 106 33. 308 689
intendens 180 533. 286 58
intendenſque 225 107. 363 5
intendit 161 5
intendunt 163 54
intenta 387 621
intentare 160 671
intentata 304 585
inter 6 50. 18 304. 21 489. 34 690. *& alibi quam plur.*
interceperit 441 113
intercipe 237 433. 259 122
intercipit 232 292
interdictæ 297 336
interdixit 174 333
interdumque 47 190. 52 321 77 78. 248 736. *& alibi.*
interdum 358 520
interea 22 388. 31 601. 45 153. 54 381. *& alibi.*
intereat 306 624. 390 697
interiit 96 546. 336 686
interimo 373 245
interit 443 165
interitura 52 306
interius 173 306. 214 670
intermiſſa 36 746
intermittuntque 81 154
internodia 171 256
interque 281 732. 300 446
interrita 154 506. 306 616. 458 514
interritus 372 198
interrumpente 327 420
interſerit 304 559
intertextos 167 128
intervenit 206 454. 224 82 336 708
intexere 117 365. 451 372
intexto 168 166
intextum 96 556
intexuit 182 577
intima 123 507. 171 251 326 416
intinctas 198 260
intonat 152 311
intonet 186 696
intonſis 29 564
intonſum 171 254. 360 585
intonſumque 138 87
intonuit 423 542
intorquet 138 90
intortus 100 679
intra 173 309. 183 600
intrant 392 723
intraque 335 651
intrârant 200 331. 354 418
intrare 30 593. 122 479. 377 344. 461 583. 462 616. 469 772
intrârit 461 597
intrâſſe 437 16
intrat 87 308. 112 218. 178 446. 204 398. 208 492. 224 85. 266 309. 388 631
intrata 255 10. 371 197
intravere 17 277
intravit 70 797. 77 55. 82 177. 121 449. 321 275. 334 616. 364 24. 427 656
intremuere 49 180. 301 458 463 635
intremuit 18 284. 212 629. 353 371
intrepidos 382 478
intrepidum 258 107
intres 471 808
intreſque 219 8 9
introitu 133 774
introrſus 385 539
intulit 265 272. 473 846
intumuere 23 419
intumui 243 582
intumuit 59 508. 146 305. 309 733
intus 43 94. 61 560. 69 768 106 32. *& alibi.*
invadere 331 533
invadunt 432 780
invalidus 271 442
invaſerat 321 260
invaſit 7 65. 411 210
invecto 80 150. 523 538. 425 597
invectæ 313 54
inveni 134 797. 396 834. 837
invenit 30 586
inveniebantur 239 470
invenies 60 552. 80 142. 448 294. 471 813
invenieſque 335 660
invenio 92 447. 157 587. 229 852
invenit 68 729. 85 225. 284 7. 298 372. 314 63 336 680. 404 65. 438 54
inveniunt 23 426. 94 510 417 399
inventa 32 654. 227 173. 381 423
inventos 108 103

inventum 27 521. 290 156
inventus 371. 179
invergens 197 246
invia 326 414. 341 9. 407 113. 432 739
invicti 139 108. 474 863
invictos 218 797
invictumque 346 163. 379 386
invictus 233 311
invida 273 485. 297 331. 306 642
invide 108 73
invideatis 110 157
invidere 237 431
invidit 272 462
invidia 176 403. 369 139 411 229
invidiæ 69 760. 306 628. 309 731
invidiam 69 770. 124 548 459 537
invidiamque 362 626
invidiaque 304 584
invidioſe 134 795. 154. 513. 172 276. 226 144. 255 10. 380 414. 446 234
invidioſior 211 603
invidit 113 234. 159 657. 440 104
inviſa 176 415
inviſamque 261 780
inviſi 210 572
inviſo 316 130
inviſoſque 277 638
inviſumque 303 552
invita 31 613. 154 492. 163 46. 174 336. 307 662
invitâ 236 395
invitam 189 197 421 494
invitaque 117 359
invitâque 290 161
invitas 389 658
invitat 333 604
inviti 462 614
invitique 183 628
invitis 240 514
invito 45 152. 276 604
invitum 226 141. 339 787. 473 854
invitumque 215 709
invitus 279 678
invituſque 264 258. 382 425
inulto 217 767
inultæ 232 280
inulti 259 131
inultos 120 426
inundet 410 195
Io 30 584 588. 32 628 629
ïo 92 442. 101 713. 102 728 158 625 *bis*
jocos 88 320
iocoſa 88 332
Iolae 233 310
Iolaus 269 399. 271 429
Iolciacos 194 158
Iole 269 394
Iolen 265 778
Ioles 259 140
Ionio 124 585. 415 334
Ionium 438 50. 465 700
Jove 9 114. 12 166. 30 859. 33 673. 36 733. 41 62. 56 429. 86 270. 272. 89 363. 114 260. 128 645. 130 697. 146 297. 163 51. 164 72. 225 122. 231 265. 258 104. 269 404. 270 414. 290 148. 319 224. 364 28. 437 12 473 858
Jovem 31 623. 56 437. 58 488. 86 288. 149 369. 154 513. 255 14. 26. 265 289. 322 286. 391 707. 396 844. 397 857
Jovemque 367 91. 374 269. 379 384
Jovi 14 205. 58 481. 76 26 115 282. 211 596. 212 623. 213 652. 226 152. 259 137. 266 303. 290 161. 338 756
Jovique 54 377
Jovis 9 106. 16 244. 17 274. 36 749. 75 7. 85 256 261. 86 280. 88 333. 104 3. 127 610. 132 755 155 528. 164 74. 165 94. 180 517. 218 806. 225 99. 262 199. 263 229. 264 261. 265 265. 271 438. 290 148. 293 224. 319 219. 380 409. 369 142. 372 216. 386 574 586. 452 386. 474 871
Joviſque 57 473. 85 265
Iphi 280 714. 281 744
Iphigenia 341 317
Iphis 280 708. 281 723. 283 785. 426 699. 430 717
ipſa 9 101. 14 215. 20 353. 41 69 *& alibi quam plur.*
ipſâ 5 40. 61 567. 108 103. *& alibi.*
ipſe 161 3
ipſam 85 263. 170 217. 281 747. 303 528. 308 685
ipſamque 134 784. 417 377 424 581
ipſaque 86 278. 175 378. 297 339
ipſâque 34 694
ipſas 125 549. 211 603
ipſe 12 178. 17 283. 27 511 28 532 *& alibi quam plur.*
ipſi 41 65. 1 2 178. 178 435. 241 537. *& alibi.*
ipſis 28 537. 198 269. 210 470. 266 317. *& alibi.*
ipſiſque 332 567
ipſius 264 247
ipſo 12 169. 15 233. 37 775 82 199. *& alibi.*
ipſoque 112 207. 295 268
ipſorum 445 214
ipſos 175 363. 194 140. 210 561. 246 687 *& alibi.*
ipſoſque 58 501. 262 196
ipſum 23 426. 51 268. 52 304. 100 658. *& alibi.*
ipſumque 149 369 370. 412 241. 442 144
ira 17 274. 19 330. 21 378. 85 252. 97 577. 101 693 707. 113 235. 136 33. 160 668. 168 167. 175 366. 181 549. *& alibi.*
irâ 37 765. 62 601. 114 277. 125 574. 144 245. *& alibi.*
iracundia 58 483
iracundique 440 86
iræ 35 724. 187 306. 255 28. 363 3
iræque 121 448
iram 54 384. 65 659. 104 8. 151 420. 161 2. 163 35. 173 313. 183 609. 225 106. 237 418. 239 474. 308 683. &

& alibi.
iramque 36 755. 75 7. 186 688
iraque 377 322
iras 12 166. 77 72. 265 273 360 583. 387 613. 424 582
iraſcentemque 172 269. 263 209
iraſcere 154 491
iraſci 210 545
iraſcitur 404 41
irata 94 494. 153 478. 215 718
iratus 202 375. 397 876
ire 42 75. 66 700. 75 15. 76 26. *& alibi plur.*
iri 332 585
Iris 17 271. 122 480. 333 590. 334 630. 406 85. 434 839
irreprehenſa 88 340
irrequieta 55 386. 152 443 392 730
irrequietus 30 579
irrevocatus 326 401
irridet 15 221. 244 612. 430 714
irrigat 427 633
irrita 88 336. 91 427. 137 38. 208 484. 211 589. 286 52. 313 40. 331 541 360 587. 392 718. 423 535
irritamen 259 133. 381 434
irritamenta 344 103
irritamina 344 103
irritare 25 462
irritat 237 418
irritata 71 805. 385 565
irritaturque 57 566
irritatuſque 401 96
irritus 17 273
irrorant 268 369
irroravere 21 371
irroravit 195 190
irrumpere 331 438. 461 598
irrumpit 10 128
is 82 185. 86 284. 99 626. 141 258. *& alibi.*
iſdem 46 160. 68 748. 88 330. 67 592. *& alibi.*
Iſi 282 772
Iſmariæ 277 641
Imario 384 530
Iſmarios 50 257
Iſmenides 102 793. 106 31. 125 562. 168 159
Iſmenis 81 169
Iſmenius 390 682
Iſmenos 49 244. 170 224
iſque 112 212. 165 99. 289 117. 317 160. 439 92
iſſe 53 231. 175 370. 212 616. 291 173 411. 227. 231 425 391
Iſſen 167 124
iſſet 136 37. 201 350. 236 377. 371 194
iſta 25 457. 37 772. 62 597 117 336. *& alibi.*
iſtæ 146 300. 28 546
iſtam 28 546
iſtas 163 38
iſte 26 488. 66 696. 91 405 112 203. *& alibi.*
Iſter 49 249
Iſthmo 177 419 420
Iſthmon 204 405
iſti 364 11
iſtis 41 54. 130 678. 259 141. 282 757. *& alibi.*
iſto 71 818. 98 611 612. 118 372. 175 369 *& alibi.*
iſtos 396 837
iſtum 118 371
it 117 342. 167 147. 193 111. 235 349. 300 454. 302 493
ita 20 350. 21 377. 35 711 46 184 *et alibi.*
Italicis 437 9
Italico 403 17
ite 96 562, *bis* 168 159. 170 201. 247 693
iter 12 170. 42 78. 44 133. 46 170. 60 547 550. 62 598. 68 730. 101 69. 120 437. 154 502. *et alibi.*
iterabat 94 496
iterant 232 749
iterata 227 172
iteratque 342 47
iterque 67 714. 113 241. 345 142
iterùm 14 208. 49 245. 64 646. 101 684. *et alibi.*
terumque 184 656. 334 619. *bis.*
ilthacamque 391 711
Ithaceque 409 169
Ithacis 384 512
Ithaco 368 103
Ithacus 367 98
itque 55 409
itum 10 138
ituras 341 10
ituris 390 679.
ituros 372 220
Ityn 184 636 652
Ityoſque 184 658
Itys 278 437. 183 620
jubæ 308 699. 397 848
jubar 37 768. 213 663. 444 187. 473 841
jubas 65 674
jubaſque 150 403. 171 237
jube 333 587. 334 627
jubeas 428 686
jubeatis 118 371
jubeatve 329 493
jubebit 473 837
jubemur 22 394. 419 337
jubendo 262 198
jubent 99 639. 106 42 199 306. 371 184. 461 584
jubenti 276 595
jubeo 229 207
jubeoque 196 205
jubeor 400 953
jubes 122 477. 263 233
jubet 20 334. 36 737. 55 408. 76 26. 78 102. 101 701. 168 162. 178 444. 180 508. 198 255 249 752. 305 612. *et. alibi.*
jubere 368 122
jubis 343 89
judex 317 157
judice 56 428. 222 24. 305 613. 317 156 160. 371 190
judicis 8 93. 88 335. 391 715
judicium 117 172
jugà 7 62. 43 109. 84 239. 129 6 8. 132 733. 200 324 291 172. 303 535. 355 432 418 425
jugales 26 483
jugalia 215 705. 720
jugalibus 87 309
jugalis 282 759
jugera 25 459
jugeribus 121 458
jugis 56 427. 192 102
jugo 10 124. 52 315. 55

55. 193 118. 278 646. 343 77
jugulaberis 377 484
jugulare 456 467
jugulata 260 151
jugulati 321 267
jugulatus 343 81
juguli 176 409
jugulo 353 362. 360 572. 382 458. 390 693
juguloque 381 436
jugulum 15 227. 171 258. 181 553. 184 643. 199 216
jugulumque 382 459
jugum 46 162. 75 11. 316 138
Juli 424 583
Julius 473 842
Julo 455 447
junci 115 299
juncique 234 336
juncis 174 345
juncoſaque 197 231
juncta 36 749. 57 449. 62 604. 66 701. 324 363. 351 299. 355 433 428 665. 432 785. 448 290
junctæ 138 73
junctam 222 29. 273 497. 291 181
junctarum 4 9
junctaſque 266 314
junctior 275 548
junctis 35 712. 53 344. 209 530. 266 299. 402 3
junctiſque 34 683. 309 708
junctiſſima 275 548. 287 701
junctiſſimus 137 60
junctoque 126 600
junctorum 456 460
junctum 372 201
junctura 54 357. 71 823
juncturas 350 288
junctus 54 368
jungat 53 357. 272 457
junge 149 397
jungere 287 82. 428 675
junget 190 49. 336 706
jungi 108 74. 118 376. 272 486
jungit 204 403. 206 461. 297 362
jungitur 178 448. 297 333. 359 566
jungunt 20 253
junguntur 118 374. 130 679
Juno 31 601. 57 469. 59 508. 85 263. 89 362. 120 421 426. 121 448. 122 479. 123 523. 174 332. 255 21. 282 761. 283 795. 334 629. 434 829
Junonem 59 518. 174 337. 273 498. 324 582
Junonia 229 220. 269 400. 406 85
Junonigenæque 111 173
Junonis 209 523. 265 284. 332 578. 357 505. 407 114. 443 164. 452 385
Junonius 33 678
junxerat 393 752
junxiſſe 176 408
junxit 110 156. 177 428. 180 507. 214 702. 215 703. 285 29. 301 464. 357 503
Jupiter 9 116. 14 208. 19 324. 27 517. 30 588. 31 615. 55 396. 56 422 438 444. 68 744. 86 281. 128 640. 129 650. 130 698. 136 12. 147 327. 155 523. 156 565. 168 111. 202 367. 211 588. 212 615. 244 626. 255 24. 264 243. 270 415. 271 426. 290 156. 313 41. 319 226. 342 51 364 28. 369 143 145. 387 600. 396 843. 473 858. 474 866
jura 30 5 6. 151 426. 180 5 6. 208 503. 215 720. 240 499. 273 499 275 550. 296 321. 297 331 346. 407 118. 433 806 472 833
jurabat 122 31
juranda 41 46
jurant 99 638. 146 316
jurantem 385 559
jurare 183 607. 269 401
jurares 427 648
juráſſe 16 242. 41 49 87 298
jurat 192 97
juratus 366 50
juravimus 43 101.
jure 107 60. 115 279
jurgia 56 424. 85 261 262
juris 99 622. 172 270 237 426. 248 739. 285 37 297 355. 309 725
juro 13 188. 37 769. 268 371. 328 451. 385 558
jus 41 48. 238 436. 248 730 382 472. 399 919. 438 39 475 874
juſque 137 44
juſſa 44 119. 65 678. 68 743 71 798. 72 844. 81 154. 189 14. 255 15. 282 777 300 441. 329 484. 463 641
juſſæ 101 497. 200 331. 316 142
juſſam 79 130. 251 816
juſſaque 106 32. 439 56
juſſerat 17 281. 104 8. 129 671. 173 323. 348 212
juſsêre 178 437. 307 647
juſſi 109 111. 198 257. 333 591
juſſique 123 510
juſſis 96 563. 168 163 266 307. 434 839. 473 833
juſſiſque 21 385
juſſit 5 37. 643 55. 8 86. 31 609. 40 41. 153 479. 159 640. 165 91. 198 253. 225 103 *et alibi.*
juſſitque 407 115
juſſorum 72 837. 255 22
juſſos 20 340. 22 399. 78 195. 249 753. 334 635
juſſum 464 680
juſſus 139 113. 202 374
juſta 63 627. 68 732. 223 8. 253 874. 382 466 432 787
juſtæ 124 547
juſtamque 161 2
juſtis 21 377. 91 406. 206 458. 366 70
juſtiſſimè 204 399. 412 245
juſtiſſimus 225 101. 472 833
juſtitia 185 678
juſtius 130 692, 461 588
juſto 46 163. 88 333. 179 470. 247 704

juſtos

juſtos 285 36
juva 283 780
juvabat 157 582. 220 863
juvant 96 554
juvat 17 275. 140 140. 175 370. 218 802. 226 138. 273 484. 305 586. 346 162. 401 965. 440 93. 442 148
juvatis 441 119
juvencæ 32 652. 36 745. 226 124. 295 272. 296 325. 326 403. 399 926
juvencam 31 611. 75 15
juvenci 10 124. 72 843. 97 584. 140 122. 441 129
juvencis 73 850
juvenco 166 115. 323 334
juvencos 243 579. 293 237. 324 352. 427 648
juvencum 201 359
juvenem 40 32. 43 106. 142 197. 160 661. 192 83. 193 135. 248 732. 307 670. 352 322. 416 349
juvenemque 109 129. 356 464. 445 210
juvenes 80 135. 89 353. 355. 96 541. 100 655. 169 183. 185 679. 199 295. 208 494. 235 341 359. 236 393. *& alibi.*
juveneſcere 271 430
juveneſque 188 3. 241 525
juveni 117 360. 305 589. 307 656. 315 99. 319 222. 346 166
juvenile 29 564. 171 241. 414 314
juvenili 45 150. 99 626. 200 334
juvenilia 107 50. 242 556
juvenilibus 245 632
juvenilis 106 28. 356 465
juveniliter 307 675
juvenis 28 531. 80 146. 144 243. 159 649. 174 331. 193 132. 214 690. 238 459. 275 573. 302 523. 303 545. 304 558. *& alibi.*
juveniſque 89 352. 227 169
juventa 292 196. 338 709
juventæ 87 719. 197 241. 271 442 445. 209 225
juventam 287 84. 408 140
juventas 105 171
juventus 79 124. 217. 770. 296 316. 359 553. 427 637
juvenum 24 448. 107 55. 131 707. 232 300. 304 577 583. 305 600. 353 367. 393 737
juvenumque 212 612
juverat 266 322
juvere 207 471
juves 207 482. 219 819. 464 679
juvet 45 141
juvit 208 505
juxta 212 622. 251 809. 349 235
Ixion 121 461
Ixiona 122 465
Ixione 244 613. 348 210. 357 504
ixionides 242 566
Ixionis 237 403. 286 42

L.

LAbant 18 290. 46 163.
labare 148 362. 183 629
labaret 455 438
labe 60 537. 441 130
labefactaque 249 774. 352 329
labefactum 55 402
labefactus 298 375
labefecit 77 70
labens 57 455. 157 596. 333 603. 382 477
labentia 13 189
labentibus 316 138. 427 633
laberis 292 196
labi 55 406
labique 334 631
labitur 71 824. 220 864. 302 519. 313 51. 445 227
labor 17 273. 37 773. 44 128. 154 504. 157 586. 179 486. 274 519. 304 554. 346 145. 379 373
laborant 97 565. 451 307
laboras 299 413. 471 816
laborat 51 296
laboratum 81 158
labore 28 544. 152 446. 158 618. 174 340. 279 674. 318 200. 441 114
laborem 81 154. 115 295. 163 60. 408 121. 437 16
laborent 282 753
labores 55 404. 124 531. 125 570. 144 243. 154 490. 196 27. 240 500. 265. 277 289. 395 809. 421 478. 438 39. 441 121
laboret 16 258
labori 35 728. 112 216. 171 240. 210 817 842. 376 297 316
laboribus 98 613. 106 35. 261 780
laboriferi 265 285. 441 129
laboris 132 739. 158 611. 241 546. 341 20
laboro 375 285
laborum 23 414. 55 387. 81 174. 213 656. 240 565. 255 14 22. 409 158
labra 250 802
Labros 84 224
labuntur 65 656. 443 279
lac 268 377. 277 614. 355 437. 396 829
lacer 95 522
laceræ 326 403
laceranda 120 424
laceras 330 509
lacerare 250 784. 418 420
lacerat 337 726
lacerata 102 722
laceri 52 318
laceris 262 195
lacero 253 877
laceros 260 169
lacerta 152 458
lacerti 15 236. 176 409
lacertis 26 485. 29 555. 36 734. 39 10. 43 100. 47 196. 101 699. 131 707. 179 475. 180 532. 181 552. 183 625. *& alibi.*
lacerto 140 142. 151 422. 235 345. 353 368 410. 184
lacertus 26 501. 101 699. 109. 138 125 555. 230 227. 257 82. 277 646. 335

335 674. 445 231. 467 741
lacertoſi 312 33
lacertum 181 562. 459 532
laceſſas 348 228
laceſſe 303 546
laceſſit 256 38
Lachne 84 222
Lacinia 465 701
Lacon 84 219
Laconide 84 223
lacrymabile 70 796. 223 44
lacrymæ 54 364. 180 505. 181 566. 239 470. 268 368. 283 780. 375 282. 393 745
lacrymæque 65 656. 82 202. 96 552. 172 267. 267 328. 287 75
lacrymam 337 720
lacrymans 220 868. 335 674
lacrymante 92 490
lacrymantem 299 406
lacrymantia 369 132
lacrymare 165 100
lacrymarum 130 695. 278 655 429. 708
lacrymas 53 341. 70 796. 92 459. 100 656. 109 117. 123 503. 173 312. 176 397. 179 471. 195 169. 239 469. 241 540. *& alibi.*
lacrymaſque 328 457. 381 428. 385 549
lacrymavit 470 792
lacryment 212 611
lacrymis 20 350. 53 339. 93 475. 110 140. 126 582. 179 495. 180 523 535. 183 611 628. 192 91. 214 694. *& alibi.*
lacrymiſque 114 263. 299 419. 302 509. 327 418. 328 444
lacrymoſa 431 746
lacrymoſo 284 6
lactantia 174 342
lactantiaque 209 321
lacte 395 796. 413 274
lactea 12 169
lactens 444 101
lactente 385 547
lactentes 293 217
lactentis 63 624
lacteus 268 358. 440 79.
lactis 9 111. 197 247
lacteſque 88 315
lacu 93 476. 260 171. 389 772
lacuque 96 545
lacubus 350 278
lacum 91 412. 174 343
lacumque 173 320
lacunabant 242 563
lacunæ 234 335
lacus 149 385. 150 405. 159 634. 173 325. 175 364 374. 202 371. 267 334. 415 332. 449 320. 450 335
lacuſque 195 197. 209 533. 457 490
Ladon 83 216
Ladonis 34 702
lædam 417 380
lædar 28 547
lædat 132 741
lædere 22 387. 59 318. 404 40
lædi 27 508. 345 131
lædit 111 192
lædor 31 608. 297 335
lædunt 126 602
Laertaque 362 625
Laertes 369 144
Laertiadeque 360 48
Laertius 368 124
Lælapa 217 771
Lælape 83 211
læta 131 721. 303 527. 417 385
lætaque 78 88. 417 384
læſaſque 55 408
læſæ 59 527
læſere 309 926
læſi 57 450. 504 8. 274 534
læſit 25 474. 111 191
læſo 346 172
Læſtrigonis 411 233. 412 237
læſum 216 756
læſuſque 397 867
læta 29 560. 87 292. 122 479. 156 570. 280 701. 283 784
lætaque 428 688
lætabere 138 65
lætabile 264 255
lætabitur 259 144
lætaris 194 147
lætatur 205 425
læter 223 44
læti 133 761
lætior 236 384
lætis 206 454. 423 563
lætiſſimus 242 569
lætitia 342 60
lætitiæ 237 930
lætitiam 300 444
læto 264 242
lætor 455 451
lætos 374 252. 430 719
lætum 460 572. *bis.*
lætus 37 776. 64 634. 315 98 106
lætuſque 192 99
læva 134 782. 148 351. 234 321. 318 197
lævâ 201 357. 257 82. 300 455. 317 168. 378 347. 407 102
lævam 352 336
lævaque 12 171. 40 25. 129 655. 208 499. 415 344
lævæ 443 163
lævi 140 123
lævia 113 221
lævibus 242 561
lævior 395 792
lævis 354 409
lævo 139 116. 234 320. 354 415
lævum 68 739 740. 132 754. 266 298
Laiades 217 764
lambebat 126 595
lambendo 452 380
lambentem 77 57
lambit 32 646
lamentabile 231 262
Lami 411 233
lamina 141 173. 260 170. 316 124. 357 488
lampades 119 403
Lampetie 53 349
lana 107 54. 397 849
lanæ 162 31
lanæque 209 541
lanam 15 411. 162 19
lanas 162 9. 106 34. 441 118
lancea 77 53. 352 330
languere 192 82
langueſcuntque 241 522
languida 35 716
languor 210 547
languore 282 766. 333 612. 335 648
laniabat 125 558
lanianda 121 457
laniare 53 350. 268 354

laniaret 226 147
laniatque 336 681
laniata 53 335. 109 139. 180 531 384 434
laniataque 171 248
laniato 383 493
laniatum 201 349
laniatur 54 362
laniaverat 359 563
laniavit 108 104. 153 472
laniem 410 195
lanient 7 60
lanificæ 162 6
laniger 200 312
lanigeræ 394 781
lanigetis 209 540
lanigeroſque 176 395
lanugine 350 291. 393 754
Laomedonta 318 200
Laomedonque 338 757
Laomedonve 165 96
lapidem 66 697. 313 59
lapides 22 393 399. 198 266 287 78. 419 409
lapidis 90 399. 326 405
lapidoſas 437 23
lapidoſo 250 799
lapidoſos 6 44
lapidum 76 30
lapidumque 385 566
lapillis 333 604. 448 41
lapillo 222 18
lapillos 294 260. 438 55
lapis 66 696. 73 832. 129 660. 248 735. 312 10. 345 137
Lapithæ 349 250
Lapithææ 358 530
Lapitharum 350 261
Lapithas 358 536
Lapitheia 354 417. 428 670
lapſa 108 101. 223 51. 237 402
lapſæ 122 493
lapſas 294 262
lapſaſque 101 699
lapſi 138 77. 400 954
lapſis 354 412
lapſu 117 216. 227 163
lapſum 231 51. 435 846
lapſus *adject.* 91 430. 403 8 434 821. 447 275
lapſus *ſubſt.* 258 95
laquei 299 417. 430 735
laqueique 298 388
laqueis 314 73. 320 252
laqueo 211 604
laqueoque 167 134. 298 378
laqueos 11 177
laqueoſque 456 473
largi 330 516
largis 133 759
largoque 115 282
Lariſſæa 60 542
laſcivaque 101 685
laſcive 25 456
laſcivior 395 791
laſcivitque 200 321
laſſa 444 188
laſſaque 210 579
laſſant 387 614
laſſata 278 648. 398 902
laſſataque 174 353
laſſatis 18 308
laſſavit 304 554
laſſo 307 663
laſſor 62 577
laſſos 408 120
laſſus 91 413
lata *adj.* 138 79. 328 443. 338 749
latâ 17 268 434 43
lata *particip.* 438 43
lararumque 324 356
latèque 170 218. 289 110
lateantque 108 88
lateat 83 205
latebant 280 710
latebat 209 523
latebra 92 443
latebramque 153 460
latebras 30 593. 119 407. 126 601
latebris 14 216. 22 388. 25 475 309 710
latens 158 628. 339 775 385 553
latent 27 502
latentem 60 545. 368 106
latentes 234 325
latentia 275 572. 333 591
latentis 210 554
lateo 459 546
latera 330 529
latere 167 143. 207 471
lateri 57 449. 182 592. 329 475. 354 415. 359 566
laterique 357 482
laterum 131 726. 353 370 467 740
latet 50 255. 90 393. 91 400. 115 287. 172 298. 178 438. 210 576. 268 379. 294 252. 331 550. 457 488
Latia 434 832. 467 742
Latiæ 461 582
Latiæque 457 486
Latiatis 457 481
Latias 426 626
laticem 81 171. 200 327
laticemque 389 653
latices 117 353. 145 263. 231 275. 404 56
laticeſque 98 601
Latiis 29 560. 415 326. 417 390
Latina 426 610
Latinos 426 623
Latinis 54 366
Latinum 426 612
Latinus 426 611
Latio 419 452
Latios 418 422
latis 52 307. 65 662
latiſſima 355 434
latitans 411 214. 394 786
latitant 119 405
latitantem 263 211
latitantia 300 449
latius 71 802. 140 131
lato 44 130. 58 481. 108 87 235 342
latoque 148 357
Latoia 241 541
Latoidos 213 384. 332 278
Latoïs 172 274
Latoius 318 196
Latona 168 162. 171 170. 214. 172 280. 174 336. 388 635
Latonæ 168 260. 170 200
Latonam 169 186
Latonia 34 696. 236 394
Latoniſgeniſque 168 160
latos 159 655. 217 771. 232 287
latoſque 301 477
latrantes 235 344
latrantibus 404 60
latrantis 237 412
latrare 191 65. 218 796. 418 410
latrâſſe 317 620
latratibus 58 491. 84 231. 242. 395 806
latratu 83 207. 202 362. 406.

latratus 121 451
latravit 385 569
Latreus 356 463
latronis 406 444
latuere 7 70. 442 147
latuerunt 424 575
latuiſſe 51 269
latuit 58 493. 147 331
latuitque 386 582
latum 20 336. 130 690. 153 431. 283 794
latura 267 337. 405 79
laturus 16 248
latus 19 315. 54 376. 73 865. 76 23. 82 187. 140 126. 141 159. 150 388. 171 229. 264 239. 270 412. 274 517 & *alibi*.
latuſque 152 434
laudabat 222 29
laudamus 359 548
laudando 304 582
laudant 85 254
laudare 161 3. 430 722
laudaret 302 515
laudat 26 500. 300 440. 338 750
laudata 157 582
laudataque 58 480
laudatæ 427 658
laudatis 57 458
laudatiſſima 280 715
laudato 395 802
laudatos 137 59
laudatve 373 238
laudavit 57 457
laudaverit 359 548
laude 231 263. 373 248
laudemur 161 3
laudes 25 462. 144 246
laudibus 162 6. 396 824
laudis 138 66. 164 83. 232 300. 359 539. 367 67 378 251
lavere 279 679
Lavini 467 728
lavit 198 267
laure 29 559
laurea 29 566
Laurens 425 598
Laurentes 415 342
Laurenti 415 336
lauro 327 165. 430 720. 461 591
laurumque 170 201
laurus 24 450. 288 92 462 634
lea 108 102
leæ 278 647
leæna 108 97. 123 514 385 547
leænæ 277 614
Learchum 123 516
lecta 232 200. 275 574
lecte 388 640
lecti *ſubſt.* 210 572. 215 715 220 657
lecti *particip.* 296 315. 412 251
lecto *ſubſt.* 111 181. 177 429. 301 463 465. 431 753
lectos *particip.* 173 322
lectum *particip.* 53 338
lectum *ſubſt.* 329 471
lectuſque 329 472
Ledam 166 609
legat 475 878
legati 422 527
legatur 292 208
lege *ſubſt.* 8 90. 25 477. 47 204. 64 650. 88 316. 155 531, 292 203. 329 489
legebant 9 104. 174 344. 214 669
legebantur 8 92
legebat 116 315
legem *ſubſt.* 61 555. 131 704. 286 50
legendo 150 394
legerat 416 330
legeret 156 554
leges *ſubſt.* 148 343. 225 101 297 330. 437 28
leges *verb.* 395 819
legi *verb.* 327 429. 373 242 471 814
legit 5 27. 75 17. 116 315. 157 579. 181 582. 276 610. 333 607. 342 43 383 491. 406 89. 465 705. 466 709
legitima 300 437
legum 438 36
legumque 275 551
legunt 153 485
Lelegas 278 644
Lelegeia 206 443. 222 6
Lelex 233 312. 242 567. 244 617
Lemnicolæ 69 751
Lemnius 111 185
Lemnos 365 46. 376 313
Lenæe 316 133
Lenæo 105 14
lene 278 660
leni *adj.* 318 192. 358 527
leni *verb.* 386 599
leniat 239 476
lenimen 179 500. 328 450
lenique 71 811
lenire 376 317
lenis 219 816. 453 398
leniſque 30 580
lenita 36 738. 342 35
lenius 9 569. 282 763
lenta 137 56. 222 28. 234 336. 314 78
lentâ 446 236
lentaque 71 807
lentæ 77 66. 288 102
lente 75 15. 317 179
lenti 460 563
lentiſciferumque 466 713
lentior 395 800
lentis 61 572
lento 310 736
lentos 431 761
lentoſque 56 419
lentus 268 353
lenem 27 505. 202 373. 248 732
leones 18 304. 109 114 303 541. 308 704. 330 551. 440 86
leoni 77 52
leonibus 303 551. 423 538
leonis 42 81. 78 91. 167 123. 258 113. 410 207
leonum 355 429
lepores 303 538
leporeſque 396 832
lepus 440 100
Lernæ 31 597
Lernææ 257 69. 260 158
Lernæi 259 130
Lesbi 313 55
Lesbon 62 591. 370 173
lethale 63 611
lethalem 379 392
lethali 300 453
lethalibus 330 515
lethalis 72 827
lethataque 77 55
Lethæa 287 70
Lethæi 194 152
Lethes 333 603
leti 33 662. 205 426. 210 564. 249 773. 306 616. 324 338. 370 162. 430 776
letifer 140 127
letifera 361 606
letiferam 260 16

letiferis 209 532
letiferos 235 362
letique 89 350. 110 151. 339 792
leto 79 120. 96 547. 153 479. 173 297. 194 163. 236 399. 240 518. 286 39. 292 198. 325 374. 343 72. 352 344. 353 378. 356 463. 358 535. 411 217. 440 90
letum 121 462. 141 174. 205 439. 469 763
levabas 384 514
levabere 136 21
levam 99 642
levant 346 156
levare 403 12. 459 547
levârit 280 697. 449 422
levat 56 428. 236 380. 301 466. 453 404
levatæ 160 675
levati 46 159. 247 693. 414 302
levatum 430 741
levatus 92 440. 229 212. 334 621
levavit 88 338. 119 410. 167 135. 250 798
Leucada 448 289
Lucippuſque 233 306
Leucon 83 218
Leuconoe 110 168
Leucoſiamque 465 708
Leucothoe 112 208
Leucothoen 112 196. 113 220
Leucothoeque 31 620. 46 161. 55 414. 78 87. 235 346. 317 154. 342 53. 410 197
levem 45 150. 139 645. 219 845. 312 6
levemus 106 39
leves 26 492. 76 43. 98 599. 111 180. 119 413. 196 221. 234 336. 241 524. 285 14. 302 518. 418 432. 421 501. 450 346. 453 406
levi 27 503. 61 557. 93 488. 106 36. 147 336. 162 22. 217 772. 309 717
levibus 62 581. 81 160. 422 515. 451 357
leviora 360 702
leviore 290 152
levis 28 529. 65 671. 130 673. 171 233. 174 334. 182 593. 218 783. 226 149. 298 376. 308 698. 360 570. 443 181. 465 697
levitas 387 606
levitate 5 28. 46 164. 310 738
leviter 246 667. 177 621
levius 6 53. 87 305. 330 508. 331 554
lex 304 572
libandas 76 27
libâſſe 231 275
libat 307 653
libatos 21 371
libebat 84 229
libens 264 244. 430 721
libentius 90 386
liber *adj.* 36 757. 382 469
Liber *cognom. Bacchi.* 95 520 528. 99 636. 105 17. 167 125. 199 295. 202 360. 315 105. 388 650
liber *pro cortice.* 269 389
libera 117 337. 160 667. 382 465. 389 668
liberat 181 551. 317 158
liberiore 448 301
liberioris 6 42
libertas 275 558
libet 277 630
libidine 181 562. 290 154. 348 221
libido 178 458. 272 482
librat 218 792. 249 757
librata 4 13. 140 142
librato 237 409
libratum 52 311. 291 118
libratus 63 624
libravit 229 201
libro 28 549
Libycas 127 617. 405 77
Libye 49 237
Libys 98 617. 100 676. 138 75. 147 328
liceat 51 280. 223 38. 273 486. 275 553
liceatque 275 550
licebat 98 885
licebit 41 58. 244 602. 249 755. 397 862. 416 355
licent 297 329
licentia 18 309
licere 275 553
liceret 41 51. 270 419. 277 217
licet 33 661. 40 41 53. 357 56 429. 82 193. 88 336. 91 405. 118 370. 170 203. 189 25. 191 71. 194 147. *& alibi plur.*
Lichæ 260 155
Lichan 263 211 229
licuit 43 105. 168 173. 247 717. 309 730. 332 572. 393 744
ligari 275 549
ligat 54 375. 129 665
ligati 111 186
ligatis 97 575
ligavit 4 25. 167 134. 814 70
Ligdo 279 683
Ligdum 279 669
lignea 308 694
ligno 29 556. 226 132. 249 771. 268 365. 296 308. 302 497. 344 106
lignoque 238 454. 423 549
lignum 29 556. 235 354. 239 479. 314 80. 353 301. 449 311
ligo 220 854
ligones 313 36
Ligurum 54 370
lilia 117 355. 150 392. 292 212. 354 411
liliaque 292 491. 294 262
Lilybæo 148 351
Lilybæon 392 725
limbo 167 127. 305 593
limbus 137 51
limen 86 274. 121 450. 227 168. 298 383. 350 281
limenque 197 238
limes 44 130. 206 443
limina 183 600. 199 298. 200 331. 216 749. 295 293. 300 456. 388 626. 419 456. 429 702. 430 742
limine 71 814. 122 486. 137 43. 214 668. 269 397. 333 609. 412 254. 429 709
limite 10 136. 40 19. 66 699. 218 787. 229 203. 242 558. 434 830. 473 849
limitibus 70 69. 416 371

Limnate 137 48
limoſoque 174 381
limum 175 365
limumque 20 347
limus 23 424
lina 80 148. 81 153. 217 773. 219 812. 423 554
lingua 60 540. 70 777. 126 586. 153 466. 173 306. 210 556. 313 52. 223 326
lingua 60 540. 139 105. 184 632. 255 29. 356 458. 464 684
linguaque 156 551. 219 830. 276 583
linguæ 60 550. 63 631. 76 34. 89 366. 129 670. 146 296. 156 162. 182 584. 200 330. 333 601. 376 306. 406 99. 422 525
linguam 85 261. 170 213. 181 556. 183 616. 256 95. 275 566
linguas 175 375
linguis 241 532. 392 724
linguiſque 194 150. 464 677
linigera 36 747
lino 228 193
linoque 97 586
linquendus 366 72
linquit 72 835. 217 767. 339 776. 388 630. 467 724
linica 99 640. 190 40. 276 591. 371 195
Linternum 466 714
linum 399 923
liquebat 337 718
liquefacta 396 830. 418 431
liquefactis 261 175
liquefiunt 194 161
liquentibus 238 457
liquerat 402 4 5
liquerunt 235 364
liqueſcunt 152 431. 210 550
liquet 434 842
liquida 337 715
liquidarum 193 108. 248 736
liquidas 8 95. 21 370. 35 704. 118 380. 384 535. 446 246
liquidi 123 500. 197 246. 289 122
liquidis 117 354. 315 116
liquidiſſimus 176 400
liquido 81 164. 152 454. 350 289. 388 639
liquidum 4 23. 7 67. 60 532
liquidumque 318 194
liquidus 227 162
liquitur 71 808. 173 312. 459 549
liquor 93 490. 115 300. 355 437
liquores 21 371. 174 347. 449 318
Lircæa 31 598
litatis 409 156
lite 88 332. 391 713
litem 4 21. 164 71
litibus 175 375
litis 362 628
littera 32 649. 274 515. 293 216. 336 706. 379 397
littora 5 37. 6 42. 7 63. 8 96. 18 292. 20 338. 61 572. 72 842. 98 598. 607 100 652. 132 735. 178 446. *& alibi plur.*
littoraque 364 24
littore 73 870. 228 176. 252. 860 867. 313 55. 324 362. 325 394. 327 428. 337 713. 363 4. 381 439. 384 536. 403 6 17. 412 248. 465 695
littoream 467 725
littorei 289 127
littoreo 451 369
littoris 267 335. 466 718
littus 20 343. 62 577. 320 232. 325 374. 333 615. 337 710. 344 113. 384 533. 405 76. 419 440. 425 598. 467 722
littuſque 73 873. 342 66. 400 939
liventia 131 715. 172 279. 241 535. 395 817
livor 167 129. 294 258. 302 515
loca 20 345. 27 510. 57 457. 84 228 237. 120 436. 148 362. 201 353. 236 377. 285 29. 293 230. *& alibi.*
locaque 177 337
locat 329 470
locatas 406 89
locavit 6 50
loci 91 414. 185 677. 297 335. 439 59
locique 145 267. 247 713. 391 706
locis 4 25. 5 40. 12 173. 95 522. 115 294. 119 406. 313 50. 430 343. 470 791 762
loco 12 178. 33 681. 40 31. 49 241. 53 338. 153 469. 154 498. 162 7. 228 181. 235 368. 243 585. 288 90. *& alibi.*
locoque 5 28
locorum 125 566. 133 766. 166 121. 407 118
locum 5 28. 10 130. 108 83. 109 131. 111 174. 122 488. 133 773. 158 624. 169 191. 183 603. 193 114. 244 602. *& alibi.*
locumque 113 250. 145 271. 158 631. 388 649
locus 12 175. 47 195. 120 441. 140 133. 176 409. 206 452. 210 576. 212 613. 242 574. 244 602. 250 788 805. 252 842. *& alibi.*
locuſque 329 492
locuta 51 278. 70 785. 122 473. 170 205. 183 622. 369 138
locuti 108 78
lolium 153 485
longa 14 214. 19 312. 56 416. 93 470. 95 538. 106 40. 130 695. 143 207. *& alibi.*
longâ 109 109. 185 673. 209 520. 234 337. 395 790
longaque 163 37. 357 486
longave 346 158
longæ 29 561. 65 672. 246 672. 463 656
longæque 185 675
longas 241 544
longè 128 623. 129 649 650. 133 777. *& alibi.*
longèque 116 325. 329 479. 339 772
longi 134 787. 158 611. 222 358. 249 760. 301 491. 372 213. 430 716
longique 17 273. 313 36
longior 309 734

longis

longis 77 48. 82 196. 101 692. 706. 122 476. 211 587. 265 275. 395 813. 417 392. 452 377. 469 771
longiſque 125 567
longiſſima 285 35
longius 51 292. 67 718. 78 89. 79 120. 113 230. 151 414. 158 631. 235 349. 252 851. 329 467. 336 703. 441 111
longo 4 14. 17 277. 42 82. 76 37. 89 364. 92 445. 142 203. 162 20. 174 340 198 251. 199 280, *& alibi.*
longoque 24 450. 106 30. 164 75. 219 832. 448 306
longos 53 352 117 365. 318 182 326 396
longum 54 374. 113 226. 138 65. 164 64. 195 176. 213. 661. 230 240. 256 63. 308 988 340 5. *& alibi.*
longumque 228 183
longus 37 773. 380 407
longuſque 16 255
loquar 66 696. 181 454
loquarque 297 343
loquatur 32 648
loquaci 60 540
loquendi 90 368. 160 678. 275 558. 346 159
loquendo 34 682. 80 279 139 101. 255 30. 364 12
loquentem 36 751. 152 453 385 558
loquentes 146 296
loquenti 100 674. 113 224. 372 222
loquentis 87 295. 301 489. 351 294
loqueretur 346 162
loquerentur 346 163
loqui 15 233. 36 745. 58 483. 65 658. 72 829 89. 358. 116 320. 119 412. 126 586. 142 194. 160 670. 162 28 *& alibi.*
loquor 37 771. 45 142 61 571. 115 279. 126 593. 210 549. 265 291. 409 172
loquuntur 212 615. 349 241
lora 45 145. 47 200. 52 315
loricæque 77 63
loris 44 127. 289 114
loriſque 458 524
lotique 133 760
lotis 267 347
loton 268 365
lotos 267 341. 288 96
lubrica 126 599
luce 26 494. 32 536. 71 807. 110 169. 119 401. 172 272. 192 85. 312 24. 368 100. 386 592. 430 775. 450 334. 459 531
lucem 80 149. 119 400. 283 778. 444 186. 445 221. 463 651
lucemque 54 383. 62 594. 119 414
lucent 15 239
lucente 40 24
luces 114 262
luci 444 190
lucida 33 669
lucidior 395 795
lucidus 54 365
Lucifer 67 723. *bis.* 128 629. 129 665. 315 98. 332 570. 444 189. 470 789
Lucifero 221 2. 321 271. 324 346
Lucina 280 697. 302 507 510
Lucinam 146 304. 266 294
lucis 4 17 114. 258 215. 711 242 564. 410 197
luco 13 189. 150 391
lucoque 192 95. 324 360
lucos 18 301. 42 76. 145 265. 248 742
lucoſque 419 447
luctante 166 108
luctantique 181 556
luctantia 171 242. 352 331
luctantiaque 117 358
luctata 189 10
luctataque 448 300
luctatur 148 354. 357 483
luctataſque 429 701
luctibus 54 384. 110 160. 387 621. 418 431
luctiſono 36 732
luctor 186 694
luctu 53 229. 125 564. 385 549
luctuque 418 426
luctum 390 689
luctus 32 655. 33 663. 54 384. 80 139. 122 484. 156. 549 207. 480 238. 450. 239 485. 260 155. *& alibi.*
luctuſque 375 282
lucum 76 35. 82 176. 434 836
lucus 318 190. 396 845
ludere 32 639. 72 845. 396 834
ludit 49 246. 150 392. 217 775. 227 163
ludos 24 446
ludunt 101 685
luebat 99 625
luet 247 689
lugeat 289 135
lugebat 321 273
lugebere 290 141
lugebiſque 290 141
lugebitis 239 487
lugendæ 181 570
lugent 176 402. 241 525
lugenti 180 532
lugentis 203 390
luget 30 585. 181 570
lugubre 179 485
lugubriaque 337 669
lugubris 53 534. 130 691. 293 225
lumbis 250 804
lumen 35 720. 46 181. 50 261. 53 231. 73 857. 141 159. 180 515. 295 293. 336 680. 385 564. 397 851. 409 175 473 847
lumenque 394 772
lumina 4 10. 10 135. 34 683. 35 714 716 720. 37 767. 40 23. 43 110. 45 149. 55 388. 88 335. 91 420. 94 503. *& alibi plur.*
lumine 39 4. 57 470. 70 787. 88 337. 92 439. 255 27. 301 473. 329 468. 435 847
luminibus 144 248
luminis 36 740. 69 752. 95 517. 133 775. 308 691. 385 564. 410 189. 200
luna 47 208. 53 344. 195 181

181 193. 196 207. 198 268. 209 531. 300 449. 449 313. 473 848
lunæ 44 117. 108 99. 112 202. 116 333. 301 479. 350 264. 416 367
lunam 283 782
lunares 470 790
lunaria 57 453
lunaribus 295 296
lupi 180 528. 198 271. 210 550. 353 381. 412 255
lupis 412 255. 440 87
lupo 83 214
luporum 432 778
lupum 27 505. 326 406. 339 712
lupas 15 135. 18 304. 324 366. 326 402
lurida 11 447. 432 791. 470 786
luſerat 91 403
luſerit 166 113
luſibus 423 556
luſtra 80 146. 90 370
luſtrabere 299 398
luſtrant 387 610
luſtrat 26 479. 153 464. 198 191
luſtratum 425 605
luſtraverat 182 571
luſtravit 122 480
luſtro 14 213. 173 324
luſtror 400 951
luſuque 229 199
lutea 215 708
luteave 451 351
lutulenta 23 434
lux 34 772. 40 35. 108 91 179 494. 235 356. 258 93. 283 794. 372 204. 408 132. 464 664
luxque 282 759
luxuriant 199 292
luxuriare 265 267
Lyæo 231 274
Lyæum 126 11
Lyæus 314 67
Lycabas 99 624. 100 673. 137 60
Lycabaſque 351 302
Lycaon 14 198. 15 221
Lycæona 59 526
Lycaoniæ 12 165. 58 496
Lycæi 67 710. 234 317
Lycæo 34 698
Lycæum 138 86
Lycia 175 382. 344 116
Lyciamque 278 644
Lyciæ 173 317. 174 340
Lyciæque 115 296
Lycias *ibid.*
Lycidaſque 352 310
Lycii 374 255
Lyciſca 84 220
Lycormas 49 245. 139 119
Lycoram 352 350
Lyctia 208 490
Lycum 352 332
Lycurgum 105 22
Lycus 421 504. 447 273
Lydas 162 11
Lydia 167 146
Lydos 315 98
lympha 81 173. 152 437
lymphæ 115 298
lymphamque 153 449
lymphata 311 3
lymphis 57 459.. 92 451. 384 531
Lynca 160 660
Lyncas 453 413
Lynceſtius 450 329
Lynceus 233 304
Lyncidæ 142 185
Lyncides 133 768. 139 99
Lyncum 100 668. 105 25
Lyncus 159 650
lyra 290 152. 292 205. 313 52
lyræ 139 118
lyræque 133 760
lyram 222 16
lyramque 313 50
Lyrneſia 344 108. 371 176

M.

MAcareida 167 124
Macaren 414 318
Macareus 359 452. 409 159. 419 441
Macedoniaque 356 466
maciem 339 793
macies 70 775. 90 397. 189 290. 250 807. 274 535 424 578
mactandus 441 14
mactare 246 685. 371 185. 441 124
mactatumque 460 575
mactas 105 23
mactâſſent 243 580
mactata 381 448
mactati 140 122
mactatos 293 226
mactatur 132 755
maculas 152 455
maculat 35 315
maculatum 440 107
maculavit 200 315
maculoſæ 320 245
maculoſo 82 197
madebit 379 389
madefacta 136 76
madefactaque 109 126. 237 402. 176 396
madefactam 122 481
madefacti 472 824
madefactis 180 529
madefactus 351 301
madefecit 114 253
madent 80 148. 330 519
madentes 11 149. 410 199
madeſcere 249 760
madeſcit 7 66
madida 20 339. 341 239
madidas 429 708
madidis 17 264. 316 145
madidiſque 335 656
madidos 23 422. 137 53
madidus 96 555
maduere 131 729. 183 628. 229 210 327 418
maduerunt 418 408
maduiſſe 286 46
maduit 379 389
Mæandri 271 450
Mæandrius 275 573
Mæandros 227 162
Mænades 312 22
Mænalioſque 158 608
Mænalon 55 415
Mæoniam 168 149
Mæoniæque 161 5
Mæonias 50 252
Mæonis 165 103
Mæra 202 362
magarum 195 195
magas 195 196
magica 142 197
magicæ 95 34
magicis 417 405
magico 299 398. 404 58
magis 13 182. 36 757 37 766. 73 856. *& alibi plur.*
magiſtra 162 24
magna 22 393. 36 571 41 54. 59 522. 71 805. 124

I24 534. I27 605. I36 25. I42 I9I. I52 457. I73 3I5. I9I 55 56. & *alibi.*
magnâ 30 595. 90 382. 403 8
magnaque 255 7
magnæ 2I 383. 47 2I4. I4I I60. 2I0 553. 324 349. 454 426
magnæque 209 542
magnam 419 457
magnanimi 407 II8
magnanimo 376 298
magnanimus 348 230
magnas 50 370. 271 44I. 38I 433
magnaſque II9 4I7
magne 2I2 6I7
Magnetas 326 408
magni 5 35. I2 I70. I76 30 574. 36 748. 65 677. 69 750. 72 844. 85 260. I23 5I0. I28 640. I42 I84. I65 94. & *alibi.*
magnique I68 I53. 233 309
magniloquo 236 396
magnis 53 328. I48 347. I5I 4I6. I80 526. 206 440. 23I 269. 237 429. 3I6 I37
magno 77 60. I60 670. I77 427. I78 45I. 208 487. 2I7 776. 242 55I. 256 40. 266 293. 270 4I3. 303 547. 343 68. & *alibi.*
magnorum 88 324. I47 320. 275 554
magnos I48 355. 240 5I8
magnum 77 60. I43 225. I58 428. I67 I47. I83 6I8. 305 608. 346 I63. 347 20I
magnumque I57 586
Magnus 369 I34
Maia 66 685
Maiaque 322 303
majeſtas 72 847
majeſtatemque I24 540
major 88 320. II9 394. I69 I95. I96 225. 200 309. 208 500. 25I 838. 279 67I. 362 623. 367 96. & *alibi.*
majorque 48 225. 265 269. 3I9 223
majora I00 660. I45 269. 2I3 648. 359 345. 389 65I. 436 5. 473 85I
majore 283 786
majorem 2I4 687
majores 232 282. 324 342. 42I 500
majoris 378 350. 42I 79
majus 4I 62. 56 429. 79 I06. I95 I75. 2I2 620. 234 328. 274 657. 296 3I5. 399 9I8. 468 75I
majuſque 2I2 639
mala 33 668. I44 244. 239 490. 246 675. 442 I67. 462 633
malas *ſubſt.* 269 398. 350 29I. 393 754
male 45 I48. 93 474. I02 730. II5 285. II7 35I. I23 52I. & *alibi plur.*
maledicere I75 376. 367 298
maledictaque I60 666
mali 7I 802. I72 267. 247 69I. 253 875. 260 I6I. 3I6 I27. 329 494. 389 673
malignas 297 329
maligne 374 270
maligno I75 365
malis *adj.* 53 334. I25 569. I73 303. 226 I26. 260 I64. 266 293. 270 409
malis *verb.* 255 26
malit 305 6I0
mallem 65 660. 359 546
malles 56I 6II
mallet 46 I82. 290 I57. 366 56
mallens 63 625
malo *adj.* I8 289. 53 232. 62 597. 87 292. I72 288. 2I6 749. 257 74
malo *ſubſt.* 308 677. 3I5 I60 329. 470 475. 467 737
malorum I0 I40. 39 733. I25 564. 332 573. 359 542. 386 570. 4I0 202. 42I 490
maluit I84 659
malum *adj.* 7I 825. 209 525. 28I 729
malum *ſubſt.* 422 533
malus 297 342
manabant I30 674
manabat 398 887
manant 54 360. I73 3I2. I84 646. 302 500
manantem 388 629
manantia 422 5I5
manare 78 85
manat I59 634. I75 388. 278 659 664. 355 438
mandabat I80 504. 279 680
mandârat 372 I99
mandâſſet I79 47I
mandat 260 I57. 323 334
mandata 378 449. I79 468. I80 505 534. 208 493. 502. 25I 8I0. 372 I99. 334 629. 420 460. 434 83I
mandataque 280 696
mandatam 208 505
mandate 377 32I
mandato 25I 82I
mandare 440 92. 442 I42
mando 45 I40. 279 678. 403 23
mane 27 504 505. 93 477. I26 59I. 336 676
manè *adv.* 4I 63. 2I6 708. 337 7I0. 444 I93
maneant 33I 540
maneas 64 650. 3I6 I36
maneat 256 49
manebant 32 627
manebit 35 7I0. 277 6I9
manebo I69 I93
manemus 2I 366
manent 49 242
manente 302 492
manere I30 695. 225 II4. 247 697
manerent I2 I59
maneret 385 545. 4I3 288
manes *ſubſt.* 30 586. I20 437 I38 73. I86 699. 239 488. 270 406. 38I 448. 382 465. 407 I05
maneſque I96 206
manet I9 330. 90 399. I24 538. I43 206. 24I 539. 256 4I. 266 320. 28I 725. 339 794. 357 496. 443 I70. 446 25I
manetque 62 435
manibus I6 259. 53 350 359. 73 863. 76 39. 94 467. 97 575. I02 73I. I04 7. I38 82. 352 44I. I76 407. 20I 335. & *alibi*

alibi.
manibus *pro Inferis*, 52 503. 130 116. 181 569
manibusque 45 151. 57 463. 180 682. 196 221. 246 681. 334 616
manifeſta 12 168. 22 404. 44 133. 153 468. 272 463 482. 280 694. 336 688. 461 579
manifeſtaque 85 268
manifeſtabitque 368 106
manifeſtam 173 313
manſit 18 288. 22 410 58 485. 77 62. 83 203. 142 199. 143 235. 248 729. 316 148. 338 743. 405 70. 418 415. 424 579. 458 514
manſura 143 227. 462 621
Manto 168 157
manu 11 143. 17 268. 24 448. 30 596. 33 672. 45 145. 55 414. 61 560. 63 616. 66 691. 69 756. 71 798. 73 856 867. *& alibi plur.*
manuque 14 205. 175 363. 369 132. 400 942
manum 51 276. 140 127. 140. 163 35. 268 355. 275 564. 300 455. 357 493. 378 170
manumque 63 615. 126 584
manus 14 200. 58 479 487. 82 196. 90 390. 91 404. 100 656. 677 678. 110 148 150. 117 335 359. 118 382. 125 556 557. 126 585. 132 740. *& alibi plur.*
manuſque 26 500. 36 741. 53 354. 126 592. 129 658. 149 365. 179 491. 201 347. 336 686. 354 397. 438 38
manuum 106 39
Marathon 205 434
marcentia 200 314
marcida 292 192
mare 4 1. 6 41. 13 180. 16 257. 18 291. 308. 20 343. 41 56. 46 164. 50 262. 92 448. 99 638. 101 686. *& alibi.*
marem 281 736
Mareoticaque 282 772
mares 287 84
margine 36 729. 79 114. 81. 162. 157 598. 267 334. 275 564. 286 55
mari 276 590. 324 359
maribus 88 321
marinæ 319 228. 447 264
marinas 424 566
marinis 400 964
maris 19 315 330. 125 556. 248 731. 319 207. 324 364. 331 534. 338 747. 342 36. 354 410. 414 53
mariſque 43 96. 243 586. 420 471
maritæ 361 609
mariti 11 446. 31 606. 169 178. 219 839. 280 696. 282 750. 297 358, 325 386. 405 79
marito 58 475. 111 173. 155 521. 184 634. 218 804
maritum 279 681. 328 465
Marmaridæ 140 125
marmor 141 214
marmora 173 312. 218 795. 449 314
marmore 22 405. 53 338. 94 419. 143 234. 247 701. 324 352. 326 404. 412 260. 414 313
marmorea 419 442
marmoreamque 207 46
marmoreis 93 481
marmoreo 12 177. 393 746
marmoreum 130 675
marmoreumque 464 672
marmoris 357 487
Mars 343 91
Marſque 80 132
Marſya 176 400
Marte 79 123. 96 540. 110 171. 353 379. 364 11. 378 360. 387 619. 412 246. 419 450
Martem 194 140
Marti 375 275
Martis 222 20. 372 208
Martius 76 32
maſſa 7 70. 246 666. 315 112
maſſæ 138 81
mater 53 356. 86 269. 102 725. 112 211. 113 222. 123 519. 130 692. 146 303. 154 509. 162 20. 166 118 120. 173 298. *& alibi.*
materque 115 290
materia 88 334
materiaque 289 133
materiam 253 876. 282 768
materiamque 47 213
materiem 39 5. 450 348
materna 240 499. 268 357
maternâ 193 125. 264 251.
maternaque 240 508. 386 509
maternæ 129 670
maternas 22 387
maternis 268 375
materno 73 762. 54 368 145 259. 369 148. 390 699
maternos 384 515
matertera 68 746. 87 313 119 417
matre 61 511. 69 756. 82 223. 124 542. 140 140 141. 156 567. 203 386. 241 530. 255 23. 272 481. 357 504. 380 417
matrem 36 756. 58 500. 72 839. 79 125. 172 268. 183 620 629. 184 633. 241 522. 268 378. 273 491. 302 506. *& alibi.*
matremque 95 523
matres 194 159. 202 363. 241 527. 266 304. 300 431. 314 69. 380 412. 390 688
matreſque 95 529. 104 9
matri 102 723. 113 224 120 424. 152 438. 170 224. 239 491. 267 329. 288 104. 303 425. 308 686. 383 487 494. 384 528
matrique 36 753
matribus 384 512
matris 23 420. 37 776. 51 274. 123 516. 134 786. 149 380. 154 515. 215 25. 265 265. 347 194. 381 450. 384 525. *& alibi.*
matriſque 95 523. 149 371. 270 410. 303 524. 393

393 751
matrona 57 466. 174 508. 182 581. 434 133
matrum 168 155. 190 50 348 216. 385 560. 431 745
matura 93 485. 232 291. 265 782. 285 36
maturâ 395 795
maturæ 89 347
maturior 376 300. 426 617
maturo 279 684
maturit 318 191. 415 335
maturus 193 127. 244 617. 323 311. 445 210
matutina 312 26
matutinæve 93 488
matutinis 7 62
Mavors 223 61. 433 806
Mavortia 93 531
Mavortis 164 70. 192 101. 222 7
Mavortius 238 437
maxima 19 311. 53 347. 65 672. 85 263. 99 622 642. 125 549. 154 507. 160 662. 162 31. 169 186. *& alibi.*
maximè 24 438. 205 423. 358 531. 388 641. 407 108
maximus 52 323. 102 714. 169 174. 191 55 200 310. 242 572. 356 464
me 15 225. 20 362. 27 508 517 518. *& alibi quam plur.*
meque 36 761. 95 525. 99 639 645. *& alibi.*
mea 3 4. 29 557 558. 32 657. 41 51. 43 100. *& alibi quam plur.*
meæ 60 550. 65 657 687 746. 93 470 *& alibi*
meam 215 727. 367 88. 400 961
mearent 439 71
mearum 56 426. 208 509. 209 522. 257 67. 280 695
meas 158 602. 250 793. 256 62. 257 79. 355 427. 403 19
mecum 33 679. 93 466. 138 64. 143 196. *& alibi plur.*
mecumque 215 719. 377 333
Medea 189 11. 190 41. 191 79. 198 257. 199 285. 204 406
medeare 403 23
medendi 209 526
medentes 210 561
medentum 462 629
medere 219 842. 292 774
media 6 49. 132 755
mediâ 26 501. 76 43. 123 512. 140 138. 143 307. 266 306. 302 505. 394 774. 357 851. 398 893. 404 46. 424 576. 444 189. 448 292. 467 741. 473 843
mediaque 302 492. 404 59
mediæ 139 121. 195 184. 321 283
mediam 353 389. 431 746
mediamque 29 563. 492 630 465 689
medias 39 6. 80 144. 168 158. 228 193. 309 717. 410 182
medicabilis 27 523
medicamen 198 262
medicamina 193 116. 413 285
medicamine 118 388. 167 140. 200 311. 459 533
medicas 63 618
medicate 35 716
medicina 27 521
medii 131 710. 218 784. 259 134. 445 226
mediique 73 872
mediis 91 428. 111 184. 117 357. 123 495. 178 453. 183 615. 191 62. 214 679. 243 588. 258 97. 278 646. 282 760. *& alibi.*
mediisque 423 552
medio 20 337. 30 592. 41 64. 45 137. 56 417. 71 801. 76 29. 177 66. 84 221. 101 708. 135 1. 142 193
medioque 164 76. 170 227. 209 539. 219 847. 229 203. 349 253. 358 534
medios 31 601. 139 106. 194 139. 164 72. 224 88. 234 338. 240 512. 323 333. 354 396. 368 121
meditata 274 520
meditataque 215 732
medium 68 739. 94 510 106. 41. 151 409. 159 644. 163 56. 205 432. 293 233 298 368. 329 478. 350 261. 439 66
mediumque 110 167
medius 40 31. 156 564. 176 409. 186 695. 201 345. 228 182. 290 144. 291 174. 445 211
mediusque 289 126. 394 780
mediusve 334 594
Medon 190 671. 351 303
medulla 132 744. 302 492
medullas 25 473. 416 351 418 431. 452 390
medullis 261 174. 273 483. 410 208
Meduſa 134 781.
Meduſæ 129 655. 132 743. 134 783. 143 217. 144 246
Meduſæi 144 257. 285 22
Meduſæo 144 249
Megareius 307 659
Megareus 305 605
mei 57 473. 93 464. 169 17?. 216 750 *& alibi.*
meique 375 276. 394 386
meis 3 3. 62 584. 136 19 195 168. *& alibi.*
Melampus 83 206 208
Melanchætes 84 232
Melaneus 84 4. 140 128. 351 306
Melantho 166 120
Melanthus 98 617
Melas 49 247
Meleagre 260 149
Meleagron 231 270
Meleagros 232 299 236 385 240 515
Melicerta 123 522
melior 4 21, 19 322. 106 38. 143 220. 209 518. 239 475. 255 29. 444 194
meliora 28 502. 189 20. 190 37. 315 105. 322 288

meliore 220 867. 265 269. 271 432. 413 86. 475 875
meliorıbus 414 299
melioris 8 79. 122 478. 154 501. 174 343. 191 57
melius 45 141. 239 487. 273 495. 403 28
mella 9 112. 440 80
mellaque 413 274
melle 229 222
Melliferarum 452 383
membra 5 33. 29 555. 47 197. 63 607. 64 652. 86 277. 102 731. 109 134. 112 216. 114 266. 118 377. 383. 151 429. *& alibi.*
membraque 199 292. 406 95. 410 201
membram 119 407. 198 272
membris 102 724. 123 498. 148 346. 152 433 456. 213 642. 244 610. 260 168. 294 257. 433 612. 354 409. 356 463. 398 90,
membrisque 258 108
memento 430 774
meminere 126 603. 387 616
memini 347 184. 356 454. 461. 400 957
meminiſſe 218 802. 265 291. 339 542. 469 775
meminiſtis 92 445
meminit 210 545
meminitque 332 563
Memnonides 387 618
Memnonis 386 579. 595. 387 600
memor 54 378. 128 642. 231 259. 260 149. 277 620. 325 380. 366 58. 382 453 386 570. 423 535. 431 761 455 451
memorque 94 494. 297 354
memorabat 220 868
memorabile 119 416. 127 615. 162 12. 305 608
memoranda 364 14. 400 956
memorant 46 176. 88 318. 114 273. 187 714. 204 408. 366 47. 453 414
memorante 409 154
memorantur 292 209. 451 360
memorare 209 515. 420 466
memorat 321 280
memorata 215 719
memoratis 130 688
memoraverat 236 396
memoraverit 348 230
memorem 111 190
memoremque 429 694
memoremur 430 731
memores 96 543. 243 585. 360 583. 379 380. 412 249. 420 477. 423 562
memoreſque 248 744
memori 180 508. 209 521
memorique 292 204. 433 813
memoro 433 813
mendacem 92 439
mendaci 266 322
mendacia 259 139. 280 710
mendacibus 290 159
mendacis 109 301
Mendeſius 140 144
mendoſa 354 399
Menelaë 372 203
Menephion 203 386
Menœtæ 345 127
mens 72 832. 83 203. 123 499. 136 14. 180 531. 189 20. 215 717 240 499. 306 616. 336 702. 422 519. 458 514
menſa 389 676
menſæ 12 165. 213 662. 245 661. 348 222. 349 254
menſam 245 660
menſas 137 40. 168 173. 184 661. 242 571. 258 92
menſes 156 567
menſis *i. e. Tabulis* 15 230 179 488. 184 647. 246 673. 251 831. 346 154. 348 211. 439 72. 456 462
menſis *pro temp.* 40 25. 215 705
menſo 242 564
menſor 10 236
menſum 140 500
menſura 152 458. 361 618. 452 378
menſuraque 249 748. 342 57
mentæ 246 663
mente 37 777. 54 369. 64 640. 78 99. 145 275. 151 427. 209 521. 272 472. 277 634. 296 320. 299 404. 360 582
mentem 20 357. 57 479. 276 628. 327 421. 414 319. 416 352
mentes 6 55. 905 532. 145 274 296 301
menteſque 442 137
menthas 309 729
menti 278 633, 294 244
mentique 410 204
mentiar 59 514
mentibus 107 62
mentior 268 373
mentiris 129 650
mentis 112 200. 123 502. 156 568. 163 37. 180 520 212 620. 223 36 277 629 300 425. 316 149. 353 369, 442 145, 450 327. 445 440
mentiſque 8 76. 72 833. 244 613 249 767. 270 409
mentita 184 648. 280 705. 285 28. 320 253
mentitis 147 326
mentito 300 439
mentitur 31 615
mentitus 231 251
mentituſque 321 281
mento 334 620. 345 141. 349 255
mentoque 356 458
mentum 356 458
meo 145 282. 154 514. 168 162. 172 281. *& alibi.*
meoque 56 525, 219 824
meorum 72 837. 124 534. 170 198. 211 583 *et alibi.*
meos 43 93. 212 618. 266 297. 276 601. *et alibi.*
meoſque 220 858. 224 9[illegible]
mera 450 331
mercede 59 529. 214 693. 319 214. 356 73
merces 66 702

mercibus 370 166
Mercurio 115 288. 132 754
Mercurium 68 741
merere 275 562
mergeret 308 697
mergis 244 625
mergit 200 317. 332 557. 423 548
mergitur 339 795
mergor 157 595. 397 878
mergum 338 753
merguntque 412 240
mergus 264 238. 389 653. 413 274. 450 328
Meriones 378 359
meris 449 323
meritam 94 511. 323 325
meritaſque 247 689
meritique 190 45
meritis 136 28. 143 220. 184 660. 359 546. 368 101. 369 150. 379 372. 408 127. 462 613
meritiſne 136 14
merito 67 707. 142 200. 240 503
meritô 186 687. 223 50. 276 584
meritoque 145 271
meritorum 194 166. 199 302. 225 108. 226 140
meritos 386 594
meritum 131 702. 225 111. 236 387. 370 152
meritumque 430 723
meritus 316 130
Mermeros 351 305
mero 98 608. 99 631. 114 263. 411 212
meroque 315 90
Meropis 46 184
Meropiſque 37 763
merſo 86 272. 159 639. 247 696
merſæ 18 295
merſæque 243 601
merſi 400 948
merſis 21 380. 200 324. 448 295
merſiſque 85 249
merſit 201 349. 242 556 421 482
merſum 332 569
merſura 405 72
meruere 16 243. 441 120
merui 100 654. 220 859. 226 127. 301 484. 376 314
meruiſſe 51 290 55 393. 160 666. 239 492. 264 258. 268 372. 290 154. 441 112. 469 757
meruiſtis 441 116
meruit 51 291. 116 319. 366 49. 430 469
merum 242 572
merumque 349 238
Meſſapiaque 422 513
Meſſenia 359 549. 403 17
Meſſeniaque 65 679
meſſes 153 486. 232 293. 408 146. 441 126
meſſibus 250 781
meſſis 315 113. 333 614
meſſeneque 177 417
meſſoris 427 643 644
mera 305 597
metalla 465 707
metalli 293 220. 303 531
metam 455 453
metaque 307 664
metas 45 142. 288 106
Methione 138 74
metior 113 226
metiris 271 447
metitur 47 188
metu 42 92. 58 492. 97 582. 109 128. 186 706. 193 115 133. 238 465. 258 111. 263 224. 264 249. 289 117. 324 351. *& alibi.*
metuque 113 228. 299 414
metuam 191 68. *bis.* 327 426 442
metuaris 368 114
metuenda 69 765
metuendus 396 62. 383 502 503
metuens 128 646. 148 359. 186 56. 427 635
metuenti 351 308
metuentior 19 323
metues 297 349
metuiſſe 386 575
metuit 73 860. 219 835. *bis.* 231 259. 294 258
metuitque 36 745
metum 31 623. 99 634. 101 690. 143 226. 170 197. 407 10. 461 602
metuo 86 281. 224 64
metus 36 736. 109 11. 148 363. 181 550. 215 720. 301 466 482. 325 390
metuſque 8 91
metuunt 169 177. 225 117. 471 812
Methymnæ 313 55
meum 27 521. 29 564. 162 30. 168 172. *& alibi.*
meumque 99 648. 266 295. 377 329
meus 25 464. 40 42. 110 155. 117 356. *& alibi.*
micabant 200 325
micant 76 33. 195 188. 232 284
micante 392
micantes 26 498. 4040. 192 100. 204 411
micantia 256 37. 330 522
micat 181 557. 235 356. 473 850
Miconon 307 463
micuerunt 196 217
Midæ 317 174
Midam 315 92. 314 162
migrare 443 172
mihi 13 187. 192 197. 60 352 361. 26 481. 482 486. *& alibi quam plur.*
mihique 377 328
miles 142 201. 208 510. 330 525. 375 290. 389 662 427 651 431 772. 433 799
Milete 271 446. 277 634
Miletum 271 443
milite 145 276. 206 456. 220 870. 235 358. 342 64. 378 367. 461 592
militia 347 180
militiæ 207 483. 319 216
militiam 365 37
militis 9 99
mille 24 443. 57 452. 95 522. 120 439. 128 635. 141 157. *& alibi plur.*
millia 342 55. 360 590
milliaque 207 534
millibus 19 325. 373 241
Milon 445 229
milvus 67 716
Mimaſque 48 222
minabitur 451 371
minaces 186 668

minaci 313 37. 381 442
minacia 8 91. 160 669
minæ 73 857
minanti 239 467.
minari 437 33
minas 55 397. 90 368
minaſque 175 361
minata 82 193. 472 827
minatur 299 417. 389 662. 437 24
minax 460 573
minaxque 58 483
Minerva 106 33
Minervæ 61 563. 62 588. 67 709. 69 749. 132 755. 134 798. 230 250. 231 275. 246 664. 377 337. 379 381. 389 653. 420 475. 466 709
minetur 73 859
minima 228 198. 259 139. 422 511
minimæ 246 684
minimam 119 412. 173 300
minimamque 173 299
minimas 404 54
minimo 107 70. 172 265. 279 674
minimos 449 312
minimum 92 453. 167 142. 367 76. 408 149. 410 202
minimus 384 529
minis 129 651. 238 439
miniſter 72 837. 275 571
miniſteris 112 216. 334 625
miniſterio 69 750
miniſtræ 267 324
miniſtrarum 258 90. 266 306
miniſtri 175 575. 276 609. 316 119. 336 679
miniſtris 341 31
miniſtro 51 289. 263 233
miniſtros 76 26. 198 255
minitantem 47 199
minitantiaque 352 348
Minoa 271 440
Minoe 271 436
Minoïde 228 174
minor 14 215. 152 458. 181 550. 328 445. 396 827. 444 198. 473 859
minorque 207 476
minora 175 368
minores 208 499. 232 283
minoribus 168 151. 459 545
minoris 443 162
Minos 107 472. 222 6. 24 223 45. 224 64. 225 93. 226 152. 227 157. 228 187
Minuturnæque 466 716
minuant 196 208
minuat 463 639
minuendo 253 878
minuente 115 295
minuitque 382 463
minus *adj.* 87 306 *bis.* 248 738
minus *adv.* 14 204. 40 44. 102 717. 149 382. *& alibi.*
minuunt 300 454
minuuntur 200 317
Minyæ 188 1. 193 115 120
Minyeia 118 389
Minyeïas 104 1
Minyeïdas 120 425
Minyeïdes 106 32
Minyis 188 720
mira 248 727. 267 327. 359 556
mirâ 294 247
miraque 398 893
mirabatur 343 88
mirabere 128 641. 214 687. 304 553. 458 299
mirabile 88 326. 114 271. 132 747. 144 258. 226. 136. 302 611. 346 165. 417 406
mirabilis 91 424
miracula 47 193. 100 673. 142 181. 199 294. 278 666. 324 346
miræ 453 408
miram 262 620
mirandi 217 763
mirantem 152 459. 172 269
mirantes 237 423
miranti 357 489
mirantia 64 503. 418 413
mirantibus 196 199. 200 320
mirantis 143 206
mirantum 439 67
mirantur 18 301. 53 353. 193 120. 247 698. 421 505
mirata 31 603. 145 264. 205 434. 427 657
mirator 128 641
miratur 43 111. 73 858. 77 51. 82 199. 91 424. 305 590
miraturus 202 370
miratus 409 162. 417 389
miremur 453 410
mirer 95 538
mirere 243 578
miror 212 627
miros 400 938
mirum 192 130. 218 795. 313 51. 347 174. 359 539
mirumque 189 12. 337 731
miſce 135 307
miſceat 159 638. 397 866
miſcendaque 351 321
miſcent 11 447. 329 491
miſcentem 129 652
miſcentur 330 520
miſceri 413 273
miſcet 116 309. 141 156. 204 406. 290 160. 404 44
miſcuerat 316 125
miſcuit 110 141. 385 549
miſer 337 720
miſerque 316 127
miſera 323 328
miſerâ 339 788
miſerabile 90 396. 110 158. 139 118. 165 90. 185 665. 250 782. 269 394. 380 422. 431 751
miſerabilis 53 329. 94 495. 250 783. 336 692. 337 733
miſeræ 158 626. 172 284. 183 604. 335 655
miſeram 172 292. 219 833. 226 138. 240 509. 272 473. 297 334. 339 780
miſeramque 20 359. 109 110. 172 276
miſerande 336 704. 337 728
miſerandus 261 778
miſeras 53 342
miſerat 258 114. 390 681
miſerata 124 531. 167 135.

135. 169 189. 339 784
miſeratus 324 339.
miſerè 246 671
miſerere 51 294. 124 534. 275 560. 283 779. 316 133. 397 855. 403 12. 429 691
miſereri 239 468. 243 600
miſeri 96 551. 110 151. 130 692. 188 4. 230 236
miſeris 210 572. 268 371. 462 632
miſero 93 479. 411 213
miſeroque 299 411
miſeros 210 552
miſerrima 71 807. 110 151. 126 583. 219 837 260 156. 328 459. 335 657
miſerum 27 508. 32 651. 82 201. 220 851. 375 280. 429 703
miſi 370 170
miſiſſet 99 627. 324 340
miſiſtis 196 214
miſit 52 312. 76 38. 77 60. 159 645. 160 660. 184 659. 232 282. 234 314. 237 411. 244 623. 275 571. 291 179. *& alibi.*
miſſa 22 412. 247 696. 259 127. 349 243. 356 477. 434 826. 441 109
miſſæ 178 450
miſſi 15 226. 54 378. 276 609. 463 644
miſſis 357 508
miſſiſque 237 414
miſſo 9 113. 11 154. 101 712. 137 54. 355 432
miſſos 55 396. 268 118
miſſum 140 132. 352 336. 385 567
miſſus 217 779. 255 19. 312 10. 412 235
miſta 118 373. 123 504. 246 674. 274 526. 351 315
miſtâ 6 51. 152 454. 411 216. 425 606
miſtaque 185 626. 342 54
miſtæ 156 555. 336 595
miſtæque 95 52. 412 355
miſtis 13 60
miſto 94 491
miſtoque 64 634
miſtos 131 728
miſtum 91 423
miſtus 259 130
miſtuſque 73 850
mite 316 134
mitem 73 860
mites 180 505
miteſcere 429 697. 440 78
mitia 51 288. 159 656. 440 81
mitibus 429 690
mitior 22 403. 56 435
mitis 198 277. 213 262. 243 598. 270 421. 302 510
mitiſque 106 31. 445 210
mitiſſima 21 380. 71 816. 154 497. 166 118
mitiſſimus 424 587
mitius 557 495
mitra 427 654
mitram 339 782
mittantur 368 121
mittat 325 387. 333 587
mitte 98 614. 178 441
mittentis 235 347
mittere 136 12. 142 183. 223 40 260 154. 325 381 352 342
mitti 355 445
mittis 105 23
mittit 54 366. 124 530. 131 251. 263 218. 274 520. 339 790. 349 257. 398 883
mittitur 380 415
mitto 30 596
mittor 371 193 196. 372 215
mittunt 22. 399. 463 643.
mituntque 337 495
Mnemonidas 145 268
Mnemonides 145 280
moderabat 399 923
moderamen 41 48
moderamina 99 644
moderamine 41 67. 378 362. 467 726
moderantum 8 83
moderantur 170 223
moderata 56 431
moderatior 378 356. 426 619
moderatius 27 510 511
moderato 450 330
moderator 113 245. 252 856
moderatus 113 234
moderere 250 795
moderetur 278 652
modeſtos 130 682
modiciſque 465 699
modico 97 569. 244 621
modis 13 181. 157 596
modò *adv.* 887. 18 299. 19 325 326. 22 410. *& alibi quam plur.*
modo *ſubſt.* 20 360. 32 628. 77 63. *& alibi.*
modulata 418 428
modulatur 317 154. 415 341
modum 114 258. 249 748. 457 493
modumque 98 618. 277 630 334 636
modus 165 102. 261 172. 298 377
moduſque 312 14
mœnia 55 401. 75 13. 77 62. 92 449. 96 550. 151 408. 169 179. 170 218. 176 710. 202 368. 306 443. 211 628. *& alibi plur.*
mœnibus 47 214. 127 608. 129 647. 149 385. 210 553. 232 298. 318 204. 310 526 372 207. 374 261. 448 295. 461 586
mœrens 151 426. 418 429
mœrent 300 444
mœrenti 33 664. 314 81
mœret 240 519
mœſta 156 569. 337 711. 386 571
mœſtæ 314 44
mœſtaque 156 564
mœſtam 277 634
mœſtis 173 304. 238 447
mœſtiſque 84 239
mœſtiſſimus 87 208
mœſto 150 396. 337 734
mœſtus 321 272. 411 210
molerem 77 59
mole 11 156. 17 279 39 12. 358 523. 399 423. 454 433 459 765
molem 367 75
moles 4 7. 16 258. 235 357. 256 40. 262 197. 329 494. 337 729. 398 890

moli

moli 399 916
molibat 62 582
molibus 148 347
molimina 461 578
molimine 179 473. 186 694. 353 357. 471 809
molior 296 320
molire 45 135. 149 367. 430 719
moliri 318 199
molirique 121 462
molis 133 773. 436 1
molitor 232 302
molitur 349 249
moliturque 350 782
molle 262 221. 335 436. 423 558. 429 710
mollem 175 364
molles 34 685. 90 376. 96 547. 288 92. 458 512
molleſque 96 555
molleſcat 118 586
molleſcit 295 283
molli 62 577. 242 562. 305 609. 335 648
mollia 4 20. 9 100. 28 549 117 345. 171 256. 199 284. 289. 125. 395 816. 441 118
molliaque 157 594
mollibat 162 21. 229 199
mollibus 116 314. *bis.* 245 655. 295 269. 302 513. 392 726
mollierant 144 244. 170 220
molliet 377 323
mollior 395 796
mollire 55 411
molliri 151 429
molirique 22 402. 440 79
mollis 269 388. 454 417
mollit 15 229. 132 742 230 226
mollita 312 15
mollitaque 22 402. 118 381
molliter 339 785
mollito 423 549
Moloſſa 15 226
Moloſſo 392 717
Molpea 141 168
Molpeus 141 163
Moly 413 292
momenta 322 285
momentaque 111 180. 298. 376. 444 185
momordi 256 61. 400 943
momordit 77 69. 140 143
monebat 276 598
monedula 207 468
monendo 163 40. 303 542
monentem 394 775
moneo 229 204. 412 247
monere 437 32
moneri 299 427
monet 163 52. 198 256. 303 543. 470 795
Monychus 357 499
monilia 137 52. 389 113. 294 264
monitæ 102 732
monitis 22 379. 44 126. 309 709. 442 140
monitiſque 413 293
monitu 79 127. 372 216. 392 723
monitumque 283 779
monitus 43 103
monituſque 211 600. 229 210
mons 19 316. 80 143. 129 657. 333 193. 447 267
monſtra 23 437. 65 675 143 216. 152 459. 281 735. 325 391. 418 414
monſtrare 385 552
monſtraverat 30 391
monſtravit 111 174. 407 115
monſtri 127 615. 132 745. 144 241. 199 294. 227 156. 268 666. 285 22. 347 175. 424 567
monſtrique 458 517
monſtris 122 488. 126 591. 404 60 418 412
monſtro 54 367. 319 211.
monſtrum 144 258. 225 100 304 553
monſtrumne 399 912
montana 18 310
montanaque 9 104
montani 250 786
montanis 316 147
montano 72 841
montanum 174 331
monte 24 440. 72 843. 89 363, 91 400 408 101 708. 129 659. 144 254. 149 364. 167 132 242 555. 256 56. 317 157. 352 341. 398 882. 410 181. 426 621
montes 6 44. 11 153. 50 264. 115 292. 165 88. 196 205. 338 765. 357 507. 394 785. 428 674
monteſque 195 197
monti 426 621
montibus 8 95. 34 689 47 216. 58 494. 66 703 *bis.* 91 402. 176 394. 263 210. 352 353. 354 416. 396 836. 404 38. 415 326. 447 265. 448 285
monticolæ 13 193
montis 19 320. 27 512. 33 666. 84 234. 173 311. 247 692. 250 797. 291 172. 316 138. 317 172. 330 503. 352 337. 395 810. 399 909. 458 509
monuere 457 491
monuit 280 700. 309 708
monumenta 12 159. 110 161. 125 550. 143 227. 309 725
monumentis 384 524
Mopſo 356 457
Mopſopios 177 423
Mopſopium 160 661
Mopſum 356 457
Mopſus 358 528
mora *fructus* 9 105. 109 127
mora *cunctatio* 12 167. 14. 214. 21 369. 33 671. 35. 717. 45 143. 77 46. 51. 84 225. 96 563. 117 344. 122 481. 143 207. 153 463. *& alibi plur.*
morâ 21 402. 101 693. 222 21. 398 890. 451 362
moraque 223 62. 308 678
morabar 268 361
moræ 57 468. 335 651
moram 72 838. 117 350. 190 48, 282 766. 307 659 669
morando 23 421
morantia 217 778
morantur 72 846
morari 355 446
moras 57 461. 178 467.

342 548. 265 782. 322 307. 328 461. 385 556
moraſque 395 808
morata 251 810. 307 661
morati 285 32
moratos 369 125. 407 106
moratum 344 97
moratur 196 303. 224 71. 414 312
moratus 113 230. 337 712. 342 322
morbi 209 537. 210 565. 211 601
morbis 377 322
morbo 209 544. 253 876
morboque 366 52
mordetur 71 806
more 36 745. 53 345. 67 711. 123 518. 131 712. 140 122. 203 387. 211 606. 281 729. 293 218. 341 11. 357 494. & *alibi.*
morem 53 345
morer 209 520. 420 473
morerne 260 147
mores 213 655. 215 722. 216 740. 422 524. 472 834
moreſque 133 768. 214 701
morì 64 651. 71 812. 137 43. 220 867. 266 303. 289 132. 299 428. 441 112
moribunda 172 291. 220 856
moribundo 138 84. 345 118
moribundum 309 716
moriemur 63 609. 93 473. 259 131
moriens 109 120. 138 71. 140 127. 146 293. 172 272. 181 560. 249 773. 286 60. 292 194. 418 430
morienſque 97 590. 355 428
moriente 170 228
morientem 289 131
morientes 355 423
morientia 269 391
morientibus 139 117
morientis 309 719
morientum 138 88
moriere 240 503
moriorque 430 271
moriri 411 215
moris 184 648
moriſque 97 581
moritura 276 606
morituras 209 544
moror 223 879. 384 517 531. 400 938
Morphea 334 635. 335 647
Morpheus 335 671
mors 93 471. 211 603. 239 483. 261 781. 298 377 378. 304 572. 336 699. 352 325. 359 556. 382 464. 437 29
morſa 441 114
morſibus 28 538. 385 568
morſu 77 48. 109 113. 253 877. 269 384. 325 373 399 926
morſus 131 724. 218 791
morſuſque 313 58
mortale 13 188. 17 260. 21 365. 41 56. 87 308. 98 610. 124 540. 209 525. 285 18. 334 640. 425 603. 434 824. 442 139
mortalem 62 579. 318 203
mortales 8 96. 162 31. 265 268. 439 75
mortali 198 276. 244 626. 255 16. 469 760
mortalia 64 643. 78 105. 112 201. 179 472. 192 87. 203 392. 366 70. 400 950. 430 729
mortalibus 156 550
mortalis 15 223. 41 56. 64 649. 116 322. 399 920
morte 15 224. 33 661. 93 471. 110 145 152. 124 545. 211 605. 239 483. 276 578. 332 583. 339 782. 367 74. 384 521. 410 187. 411 119. 446 236. 461 602
mortem 456 470
mortemque 411 215
mortes 331 538
morti 53 340. 136 29. 425 600
moratis 64 653. 77 58. 198 73. 142 191. 181 554. 220 860. 239 493 298. 380 390. 299 418. 309 716. 339 782. 243 80. 386 598. 408 125 126. 412 153
mortiſque 211 604. 293 233. 298 384. 301 482
mortua 273 503. 301 486
morus 108 90
mota 21 381. 22 391. 35 766. 62 579. 77 62. 97 536. 142 186. 154 498. 158 621. 183 627. 195 169. 215 716 & *alibi.*
motæ 122 492. 277 640
motæque 78 102. 258 95
motaque 229 202
motatque 335 674
moti 333 600. 336 679
motibus 284 7. 337 739. 358 521
motis 45 158. 60 547. 67 719. 129 677. 135 7. 205 424. 211 585. 212 629. 413 264. 422 520
moto 93 475. 132 732
motos 35 707. 123 509
motu 697 713. 92 461. 101 711. 168 158. 210 579. 212 637. 236 375. 244 606. 250 780. 300 455. 314 75. 430 739. 443 179
motuque 18 284
motum 187 721. 230 721
motura 6 55. 71 817. 370 165
moturaque 266 303
motus 118 387. 158 629. 172 264. 270 415. 318 192
motuſque 179 491
move 290 149. 403 21
moveant 102 720. 174 358
moveat 154 516. 322 289
movebant 325 379
movebat 28 531
movebatur 289 115
movebere 217 763
movebo 181 547
movens 94 516
movenſque 168 167
movent 163 60. 269 404. 382 470
moventem 142 197. 286 40. 313 40. 351 320. 442 143.

moventur 347 175
moveo 196 205. 372 201
moveoque 93 464
moverat 130 674. 147 332. 229 197. 244 612. 248 725. 283 781. 329 474. 386 573
movere 70 778. 175 360 365. 180 535. 190 28. 271 438. 303 548. 412 258. 440 99
moverent 355 432
moveres 139 112
moveret 411 228
moveri 71 821. 79 106. 125 552. 137 45. 173 307. 267 345. 294 251. 317 177. 325 391. 386 577. 400 936. 469 763
moveris 397 869
moves 257 76. 366 48
movet 52 308. 156 548. 173 303. 229 216. 251 825. 267 327. 268 352. 303 547. 306 615. 331 544. 358 520. 362 621. 442 143. 467 738. 470 780
movetur 163 48. 328 444. 450 344
movi 159 634. 236 65
movimus 153 219
moviſſe 283 781
movit 13 180. 59 510. 65 669. 101 707. 114 264. 122 475. 123 507. 150 401. 225 112. 244 603. 259 123. 261 185. *& alibi.*
movitque 102 726
mox 9 109. 15 222. 22 403. 53 336. *& alibi plur.*
moxque 30 581
mucrone 15 227. 110 162
mucronem 139 116
mugiat 36 746
mugire 196 206
mugit 73 851
mugitibus 76 21. 141 165. 193 114
mugitu 36 732
mugitus 32 637. 211 597. 418 409. 458 510
mulcebant 9 18
mulcebat 251 824
mulcebunt 296 301
mulcendaque 89 118
mulcendas 156 561
mulcere 414 295. 415 339.
mulces 334 625
mulcet 19 331. 21 391. 66 683. 193 117
Mulciber 39 5. 264 263. 270 422. 422 533
multa 34 682. 108 84. 168 152. 197 228 229. 209 534. 228 176. 242 555. 308 693. 414 309. 418 335. 423 559. 429 695. 437 24
multâ 77 70. 108 102. 237 422. 422 514
multaque 114 251. 169 196. 299 426. 328 448. 342 38. 347 183. 412 243. 414 308
multæ 89 353. 287 82. 314 494. 396 821 822
multæque 138 81
multam 249 776
multarum 112 208
multas 295 285. 396 822. 427 652
multi 23 478. 86 281. 89 353. 100 655. 210 570. 217 769. 393 735. 419 455. *bis.* 463 649. 242 561
multiplicique 227 158
multis 89 361. 92 443. 106 43. 173 300. 223 57. 323 320. 414 310. 429 70. 456 343
multiſque 414 315
multo *adj.* 11 157. 141 155. 237 401. 256 57. 312 33. 353 382
multô *adv.* 169 196
multoque 330 513. 461 588
multorum 346 146. 347 187 192
multorumque 255 10
multos 96 544. 209 515. 411 214. 469 757
multum 47 187. 277 628
multùm *adv.* 110 155
mundi 3 13. 6 57. 8 79. 13 182. 40 35. 113 228. 154 507. 169 189. 285 17. 342 40. *& alibi.*
mundo 4 10. 54 385. 112 197. 446 254
mundum 7 60
mundumque 44 116
mundus 9 114. 43 95. 319 224. 446 239
munera 53 341. 118 383. 174 351. 216 755. 225 95 111. 283 790 791. 294 316. 122 28. 315 104. 316 122 135. 319 213. 376 296. *& alibi.*
muneraque 216 745
munere 22 411. 41 55 43 99. 133 765. 153 475. 192 93. 214 698. 237 430. 240 502. 269 390. 285 37. 287 74. *& alibi.*
muneribus 216 755
muneribuſque 205 428. 231 266
muneris 43 88. 159 657. 194 157. 200 310. 214 691. 217 762 777. 237 430. 238 436. 307 673. 315 101. 316 125. 389 670. 408 125
munimine 133 773. 372 212
munire 329 487
munitos 465 690
munus 31 616 620. 40 44. 86 288. 129 655. 143 225. 148 343. 195 175. 198 276. 199 296. 205 436. 216 759. 238 436
munuſque 289 134
murice 19 332. 162 9. 242 563. 317 166
muris 107 58. 208 490. 222 14. 321 277
murmur 157 597. 213 645. 237 431. 270 420. 368 114. 413 281. 438 35
murmura 14 206. 70 788. 308 702. 323 330 342
murmurat 313 53
murmure 57 455. 107 70. 108 83. 157 857. 170 203. 174 327 328. 198 251. 242 552. 256 40. 333 603. 378 350. 385 567. 423 533
muro 345 124
muros 144 236. 177 423. 235 358. 258 103. 318 204. 346 148. 360 589. 462 616
murum 330 528. 535 536
murus 375 281
mura 146 294. 147 337. 290.

290 148
muſæ 462 622
muſco 21 374. 242 562
muſta 408 146
muta 120 433. 195 184. 278 658. 276 53. 298 389 333 602
mutabile 45 145
mutabit 281 743
mutabitur 309 728
mutanda 266 598
mutando 28 547
mutant 452 374
mutantur 119 397. 338 742. 423 550. 443 165
mutare 198 270. 271 433. 400 937. 449 318. 450 344
mutarent 35 704
mutari 452 390
mutâſſe 191 60. 342 34
mutâſtis 3 2
mutat 82 196. 274 523. 435 851 454 434
mutata 153 465. 207 467. 226 150. 312 300. 278 667. 335 659. 408 152
mutataque 114 270
mutatæque 301 487
mutatas 3 1
mutati 32 650
mutatis 152 456. 244 610
mutato 197 233. 269 393. 273 486
mutatum 166 115
mutatur 22 409. 423 553
mutatus 213 660. 257 81. 209 731. 403 15. 438 46
mutaverat 31 611
mutavit 134 801. 326 404. 456 93
mutentur 404 39
mutet 88 327. 293 235
mutilatæ 181 559
Mutinæ 471 823
mutor 159 636
mutua 32 653. 79 123. 194 141. 218 805. 247 717. 431 771
mutum 182 574. 337 736
Munichioſque 67 709
Mycale 48 223
Mycenæ 454 426
Mycenida 341 34
Mygdonideſque 163 45
myricæ 288 97
Myrrha 206 321. 298 363. 299 402. 301 476. 302 501
Myrrhâ 96 555. 137 53 453 399
Myrrhæ 300 441
Myrrhæque 119 393
Myrrham 296 310
myrtea 320 234
myrteta 267 335
myrtus 288 98
Myſcelos 437 20

N

NAbat 174 334. 244 605
Nabathæaque 7 61
Nabathæus 141 163
nacta 57 455. 183 603. 300 438. 385 548. 398 902. 416 372
nactaſque 204 416
nactus 98 606. 186 693. 275 572. 358 511
natuſque 15 232. 419 440
Naïades 415 328
Naïadum 174 329. 284 9
Naïas 34 691
Naïadas 179 453. 278 656
Naïdes 32 642. 94 506. 115 289. 243 579. 257 87. 302 514. 313 49. 432 786
Naïs 107 49. 117 336
nam 3 2. 4 22. 13 185. 19 318. *& alibi quam plur.*
namque 20 361. 34 687. 141 149. 230 241. *& alibi.*
nando 258 110
nant 314 358
nantemque 243 954. 339 785
nantis 332 562
Nape 83 214
Narciſſum 90 370
Narciſſumque 89 346
Nardi 453 398
nare 39 11. 140 138. 175 372. 225 104
nares 35 435
naribus 42 85. 83 212. 101 686. 192 104. 218 811. 458 513
naris 100 675. 167 141. 349 253. 351 315
narrabat 293 737
narrantia 333 588
narrare 56 432. 71 813. 82 193. 106 42. 109 130. 214 692. 396 843
narrarent 247 714
narrâſſet 153 466
narrat 62 599. 119 418. 133 768 772. 147 325. 181 565 324 346
narrata 342 57. 418 335
narratur 219 832. 449 312
narravere 248 722
narravit 157 576
narres 82 192
narret 106 44. 364 14
narretque 347 176
Narriciuſque 233 312. 420 468
naſcendi 23 427. 64 650. 176 406
naſcentia 431 763
naſci 145 259. 202 370. 294 248. 297 334. 452 383
naſcique 446 255
naſcitur 323 313 316
naſcuntur 204 418. 451 366
nat 18 304
nata 26 482. 32 654. 73 858. 134 800. 146 297. 154 516. 155 524. 163 51. 178 436. 224 85. *& alibi.*
natæ 70 595. 113 222. 180 504. 199 300. 200 331. 202 369. 243 593. 295 300
natale 190 52
natales 408 138
natalibus 58 497. 230 242. 393 753
natalis 228 184. 265 285. 358 471. 387 609
natam 33 665. 125 563. 152 444. 155 533. 180 520. 190 31. 203 390. 301 474. 323 331. 371 185. 393 749. 466 711. 472 836
natamque 30 584. 180 507 261 780
natando 452 376
natant 51 268. 345 136. 398 899
natantes 244 609
natantia 423 551

natantibus 138 71
natantis 244 605
nataque 419 449
natarum 70 784. 165 99. 389 652
natas 39 11. 51 269. 156 549. 157 541. 269 182. 187 714. 344 94. 388 642. 390 692
nataſque 132 742. 173 302
nate 37 769. 41 52. 43 89. 72 837. 78 97. 111 192. 146 365. 214 695. 238 455. 255 12. 343 86. 370 168. 412 246. 455 439
nati 23 415. 44 122. 118 387. 174 342. 185 665. 229 216. 230 236. 265 277. 360 581. 385 543. 392 717. 424 572. 430 743
natique 474 850
natis 61 555. 83 215. 119 420. 172 211. 211 597. 241 543. 257 73. 270 414. 337 732. 360 586. 389 661
natiſque 383 489. 384 309
nativo 308 692
nativum 81 160
nato 118 383. 205 420. 425. 206 455. 223 58. 229 211. 238 445. 239 486. 267 342. 297 332. 321 266. 385 553 556. 463 639
natorum 11 157. 170 198. 203 383. 204 396. 334 633. 381 423
natorumque 212 612
natos 9 108. 12 162. 80 134 134 786. 172 278. 173 302. 174 338. 357 504
natum 63 629. 115 288. 229 203. 269 387. 303 527. 352 338. 370 163. 388 641. 469 771
natumque 55 400. 149 364
natura 4 21. 81 159. 90 376. 126 589. 132 750. 174 350. 276 676. 282 757. 287 67. 294 245. 296 304. 297 330. 303 546. 320 235. 357 503. 49 63 68. 444 194. 445 218. 446 253. 447 270
naturaque 22 403
naturæ 4 6. 115 279. 297 353. 354 394. 400 946
naturæque 451 354
naturale 281 729
naturalique 289 117
naturam 142 205
naturamque 228 189
natus 8 79. 33 660 673. 57 469. 66 686 697. 68 726. 77 51. 95 526. 113 241 120 422. 128 645. 130 697. 356 561, 183 624. 192 84. 193 110 225 122, 244 613. 258 104, 270 408. 348 210. 378 357. 379 396. 437 12. 449 325. 455 447. 460 553
natuſque 48 223. 471 819
navale 100 661
navalibus 328 45 5
naves 46 163
naufraga 334 628
navibus 367 94
navifragumque 403 6
navigat 118 296
navigii 332 561
navigiis 423 553
navim 335 663. 411 218
navis 131 706. 331 532. 467 726 732
navit 450 336
navita 10 133. 243 590. 324 361. 329 479. 380 419, 405. 74
Naupliades 365 39. 376 310
nautæ 99 632. 100 652. 263 228. 448 294. 466 719
nautas 120 423
Neæthum 438 51
ne 5 34. 12 159. 13 191 *& alibi quam plur.*
Nebrophonoſque 83 211
nebula 361 598
nebulæ 17 267. 333 595
nebulas 6 64, 31 602. 45 159. 120 434. 162 21. 387 603. 416 370. 417 400
nebulaſque 31 609
nebulis 205 424
nec 4 8 11 12. 7 68. 8 92. *& alibi quam plur.*
necari 246 688
necat 77 49
nece 286 64. 293 233. 335 650. 366 62
necem 55 393. 144 247. 205 425. 206 458. 306 62. 351 311
necemque 301 487
necetur 279 678
neci 200 928. 211 606. 301 477. 356 455. 441 109. 110. 458 499
necis 101 698. 238 449. 263 214. 269 254. 301 477
nectar 174 356. 290 161. 441 117
nectare 88 318. 114 252 309 732. 425 606
nectareis 225 712
nectaria 9 111
Nedymnum 352 350
nefanda 224 86
nefandam 183 601
nefandas 372 203
nefandis 102 731. 293 228. 439 75
nefando 238 439
nefandos 181 540
nefandum 277 625
nefas 10 129. 22 392. 180 524. 183 613. 191 71. 205 427. 239 483. 249 766. 268 372. 266 322. 297 352. 299 404. 314 70. 400 952. 441 111 127. 470 785
nefaſque 58 505. 182 585. 275 550. 277 632
nega 66 693
negabat 203 376. 439 63
negabit 61 568, 408 151
negabo 285 25. 376 315
neganda 365 35
negandum 463 648
negant 114 272. 286 38. 297 331. 360 568
negare 294 239. 329 487. 293 741
negarem 41 52
negarent 306 634
negaretur 31 621
negari 40 43. 359 546
negarit 306 619
negarunt 97 573. 369 131
negat 28 541. 54 385. 88 322. 104 3 162 24. 206 445. 219 838. 279 676. 282

282 751. 296 311. 345 135
negata 319 214
negate 301 487. 374 254
negatur 296 323
negaverit 386 575
negavit 169 187
negentur 225 98
neget 37 771. 169 193
neglectos 55 413
Nelea 177 418
Nelei 66 689. 359 558
Neleïus 360 577
Nelidæ 359 553
Nemeæâ 262 197
Nemeæo 264 235
nemo 55 389. 66 687. 252 867. 461 600
nemoris 126 601
nemoriſque 147. 336 234 317. 249 777. 457 490
nemoroſi 434 822
nemoroſis 380 687
nemoroſum 260 165
nemorum 26 479. 30 591. *bis.* 594. 160 676. 196 198. 214 680. 423 541
nempe 57 477. 65 664. 111 194. 191 53 66. 273 496. 281 736. 367 93. 371 178. 377 339. 393 759. 451 351
nemus 29 568. 56 418 438. 57 435. 76 44. 81 175. 82 180. 191 75. 201 359. 235 340. 248 741 744. 262 188. 288 91 290 143. 416 360. 459 545
nentes 238 453
Neoptolemum 382 455
Nepheleïdos 318 195
Nepheleque 81 171
nepos 68 743. 80 138. 81 174. 127 605
nepotem 125 563. 127 613. 319 227
nepotemque 180 507
nepotes 26 482. 80 134. 455 444
nepoti 319 219. 390 680. 433 810
nepotibus 167 138. 338 748
nepotis 45 156. 203 388
nepotum 33 659. 432 573. 437 17. 472 835
neptem 204 401
neptis 124 531
Neptune 124 533. 166 115. 243 597
Neptunia 306 639. 307 665. 343 72
Neptunius 254 1
Neptunum 341 26
Neptunus 51 270. 124 539. 305 606. 347 198. 359 558
neque 27 503. 33 680. 40 22. *& alibi quam plur.*
nequeat 58 488
nequeo 240 506. 269 388. 273 502. 277 625. 376 303
nequeunt 71 821. 210 570. 329 467
nequicquam 62 477. 108 78. 136 33. 152 438. 251 827. 275 563. 284 3. 337 738. 359 559. 417 396. 431 765. 433 797
nequiere 391 707
nequiret 353 385
nequis 224 64
nequit 22 409. 184 653
Nerea 51 268
Nereaque 344 94
Nereîa 370 162
Nereîda 325 380
Nereîde 344 92
Nereides 18 302. 324 361. 413 264
Nereidum 136 17
Nereis 320 259. 393 749
Nereius 214 690
Nereus 13 187. 341 24. 393 742
Nereuſque 324 361
Neritiæque 423 563
Neritiaſque 391 712
Neritius 409 159
nervi 176 389. 235 364. 261 174. 359 567
nervis 27 518. 48 340. 285 16. 189 108. 311 5. 445 224
nervo 138 67. 235 357. 236 381
nervos 458 525
nervoſque 286 40
nervoſus 171 256
nervumque 63 615
nervus 172 286
neſcia 30 578. 31 614. 73 869. 116 330. 203 380. 256 49. 260 155. 267 336. 301 481 482
neſcierat 267 349
neſcimus 275 553
neſcio 25 461. 30 590. 92 457. 157 597. 169 185. 191 62. 219 827 844. 266 309. 273 491. 313 52. 337 716. 361 616. 396 844
neſcis 27 514
neſciſſe 65 660
neſcit 30 585. 49 234. 92 430. 102 721. 125 563. 141 141. 331 448
neſcius 41 58. 224 66. 340 1. 408 131
Neſſe 258 101. 259 121
Neſſeis 356 455
Neſſeo 260 153
Neſſo 258 112. 351 308
Neſſoſque 258 119
Neſſus 258 108. 259 131
Neſtor 233 313. 346 169
Neſtora 366 63 64
neutra 138 91
neutrumque 118 379
nexaque 122 491
nexibus 76 41
nexilibus 167 128
nexilibuſque 58 499
nexis 204 412. 249 747
nexu 171 242
nexuque 100 664
nexus 256 68
nidi 453 404
nidis 338 746
nido 180 517. 229 224
nidor 346 153
nidos 231 257
nidum 453 397
nidus 341 15. 396 833
niger 77 76. 332 568. 332 326
nigraque 126 578. 278 664
nigræ 444 187
nigram 84 221
nigrantes 60 535
nigras 470 783
nigreſcere 62 581. 109 671
nigri 47 198. 120 438
nigrior 330 500. 354 402
nigrique 387 601
nigris 58 478. 207 468. 323 315
nigro 69 760. 241 548. 395 817. 438 46

nigrum 49 236
nigrumque 13 641
nihil 67 707. 90 392. 97 590. 136 30. 243 221. 145 273. 152 437. 162 25. 173 305. 178 465. 186 685
nil 36 743. 70 796. 92 435. 97 568. 98 610. 113 245. 120 426. 226 140. 238 440. 268 367. *& alibi.*
Nile 35 728
Nileus 142 187
Nili 468 753
Nilo 142 187
Nilum 282 773
Nilus 23 423. 50 254
nimbi 17 269. 423 543
nimbis 17 266. 258 105. 330 519
nimbisque 19 328
nimbos 17 261. 87 300
nimbosi 331 551
nimia 46 164. 183 629. 310 738
nimiis 235 347
nimios 304 577
nimis 26 494. 189 15
nimiam 28 546. 87 304. 95 525. 108 75. 157 582. 163 38. 179 114. 298 363. 359 564. 366 58. 372 222
nimiumque 87 292. 107 49. 124 547. 186 686. 244 616. 272 461. 327 440. 405 68
nimius 153 483
Niobe 168 148 156 165. 172 273. *bis.*
Nioben 172 286
Nise 226 126
Niseia 223 35
nisi 4 8. 22 400. 24 442. *& alibi quam plur.*
Nisus 212 8
nitar 377 333
niteant 68 736. 164 65
nitebant 289 115. 316 124
nitebat 336 698
nitente 208 506
nitentem 31 610. 117 361. 412 262
nitentes 128 636
nitenti 302 508
nitentia 256 50
nitentior 292 211
nitere 265 267
nitet 307 647
niti 400 937!
nitidæ 171 241
nitidæque 207 470
nitidaque 338 764. 430 720
nitidique 307 666
nitidis 7 74. 91 207
nitidissima 431 768
nitidissimus 117 348
nitido 31 603. 187 720. 279 688. 345 129
nitidum 221 1. 301 475. 396 828. 437 30. 440 487
nitidumque 376 294
nititur 63 618
nitor 28 552. 42 71. 226 301. 368 105
nitore 133 233
nitorem 138 231. 321 271
nituntur 247 694
nive 236 373
nivea 147 330. 290 138. 295 272. 300 432
niveæ 416 367
nivei 394 789
niveis 60 536. 83 218. 108 89. 203 379. 388 643. 438 41
niveisque 466 715
niveo 91 423. 414 313
nives 286 692. 263 221. 439 69
niveum 73 852. 294 217. 396 829
nivibus 48 212. 242 555. 263 221
nivis 73 852
nivosos 146 313
nix 6 50
nixique 228 182
nixosque 266 294
nixus 32 733. 248 727
nobilis 177 416. 241 543
nobilitas 190 44. 369. 147
nobilitate 279 671. 364 22
nobilium 12 172. 66 690
nobis 11 365. 22 391. 23 522. *& alibi plur.*
nobiscum 146 309
noceat 255 21. 369 136
nocebant 97 567. 185 262
nocebit 22 397
nocendi 152 457. 204 417
nocenda 59 519
nocens 10 141. 71 800. 109 110. 209 526. 287 69. 417 403
nocent 153 484. 210 551. 450 334. 456 456
nocenti 404 56
nocentius 10 141
nocere 169 195
nocet 163 38. 272 477. 282 758. 441 131
nocituraque 315 104. 316 148
nocte 15 224. 53 343. 108 84. 109 111. 118 260. 119 415. 121 452. 138 71. 182 589 590. 188 2. 200 335. 216 744. 332 571. 334 645. 342 46. 374 253. 378 348. 450 333 334
noctem 15 219. 108 79. 119 840. 329 480. 346 159. 392 729. 417 404. 420 471
noctes 195 179. 265 292. 300 434. 315 96. 332 574. 418 423. 444 186
nocti 101 695. 128 627. 377 342. 444 186
noctis 31 602. 631 564. 119 401. 179 473. 195 185. 215 711. 291 175. 298 368. 201 476. 311 225. 322 306. 331 550. 366 592
nocturnæ 444 196
nocturnos 108 81. 470 797
nocuêre 277 612
nocui 243 598
nocuisse 60 552. 296 311
nocuit 61 572. 237 407. 299 398. 441 115
nodis 122 492. 230 247
nodoso 219 812
nodosaque 186 691
nodoso 352 249
nodos 61 560
nodum 81 170. 234 319
nodus 214 683
Noëmonaque 374 258
nolet 264 257
noli 335 662
nolim 272 474
nolis 447 281
nolit 59 519

nolle 130 686. 286 39
nollem 306 632. 397 863
nollet 24 439 383 586
noluit 365 40. 445 220
nomen 12 169. 14 201. 25 474. 35 712. 65 678. 85 245. 86 280. 97 582. 110 145. 115 291. 118 384. 119 415. & *alibi. plur.*
nomenque 32 648. 53 338. 68 741. 94 512 139 651. 219 827. 280 707. 339 795. 356 461. 459 542. 473 837. 475 876.
nomina 47 192. 105 17. 155 524. 165 89. 191 69. 213 654. 222 21. 238 464. 240 508. 241 540. 297 346. 301 468. 310 739. 327 429. 365 33. 417 396. 426 612 616. 442 154
nominat 110 144. 332 567. 334 641. 390 699
nomine 19 317. 22 410. 24 447. 43 98. 81 156. 86 282 288. 123 523. 143 212. 149 386. 150 402. & *alibi. plur.*
nominibus 469 756
nominis 171 239. 220 862. 361 613. 379 398. 471 819
non 4 9. 5 34. 9 97 98. & *alibi quam plur.*
nona 197 234
Nonacrinas 34 690
nonaque 197 235
nondum 9 94 97. 12 164. 13 194 & *alibi plur.*
nonne 149 375. 276 597. 451 362
nono 57 453
nôrant 8 96
nôrat 196 43. 222 21
Noricus 429 712
nôrint 275 550
nôris 395 808
nôrit 375 291
noſcar 409 153
noſcere 458 529
noſces 33 619
noſcis 409 161
nôſſe 37 773. 222 24
nôſſet 31 606
noſtra 25 465. 27 519. 59 520. 99 643. & *alibi plur.*
noſtrâ 7 519
noſtræ 20 356. 29 559. 37 774. 142 190. 381 416. 443 163. 444 200. 455 439
noſtraque 145 279. 268 376 377. 412 259.
noſtras 14 211. 25 462. 55 390. & *alibi.*
noſtraſque 266 323
noſtri 21 379. 85 267. 90 391 392. 143 228. & *alibi.*
noſtrique 383 560. 393 762
noſtris 32 655. 37 772. 40 39. 45 146. & *alibi.*
noſtriſque 98 613
noſtro 43 90. 58 475. 62 950. 93 467. & *alibi.*
noſtros 25 457. 33 663. 164 352. 219 819. & *alibi.*
noſtrum 54 362. 102 728. 109 112. 225 110. & *alibi.*
noſtrumque 377 331. 440 108
nota 21 370. 57 473. 61 570. 84 239. 88 323. 116 304. 329 200. 404 660
notabilis 12 169
notæ 109 117. 185 670. 419 443
notam 36 761. 212 619 312 9. 422 525
notamque 153 468
notare 276 589
notas 182 577. 211 600. 227 169. 328 466
notâſti 274 537
notat 274 523. 303 597
notata 337 714
notatam 264 261
notatas 230 244
notatum 107 67
notavi 92 459. 98 595. 282 777. 356 461. 433 813. 471 814
notavit 68 740. 116 329. 163 46
notis 57 452. 435 849
notiſſima 62 591. 111 189. 115 287. 267 330
notitiam 107 59
notitiamque 191 57
notum 17 264
notum 173 321. 342 64
Notus 17 264.
notus 14 198. 66 687. 210 576. 285 26
nova 3 1. 4 11. 23 437. 35 709. 54 377. 102 732. 111 183. 125 573. 141 152 189 19. 193 124. 203 394. 244 609. 253 876. 258 103. 262 200. 269 397. 277 633. 284 9. 289 122. 296 310. 325 391. 338 759. 348 223. 357 498 384 518. 386 592 398 894. 405 82. 421 499. 444 184
novabis 64 648
novâ 460 562
novæ 33 678. 175 381. 269 141. 318 199. 346 198
novæque 281 725
novam 417 390
novandi 253 879
novandum 200 145
novantur 444 185
novas 46 175. 160 674. 339 788. 416 347. 438 35. 449 309. 360 552
novaſque 395 818
novat 228 189. 252 853. 321 261. 350 287. 446 255.
novata 65 674
novato 115 279
novatrix 446 25
novavit 124 541
novem 114 262. 146 298. 197 174. 300 437. 301 479 341 21. 411 227.
novemque 121 457
novena 394 97
novenis 277 171
noverat 10 132 222 23
noverca 174 336
novercæ 11 417. 255 15. 259 135
novercam 261 781
novi 18 310. 97 581. 219 417. 144 256. 218 785. 225 96. 273 507. 278 665. 327 437. *bis.* 366 840 416 356
novies 146 304 *bis.* 295 296. 400 942. 404 58. 451 358
novique 120 436
novis 24 439. 54 365. 73 868

868. 120 415. 204 401. 407 119. 442. 159. 443. 168
noviſſima 36 772. 54 363. 89 361. 101 681. 110 136. 124 544. 149 368. 298 373. 305 597. 320 256. 338 7 7. 347 203. 382 478. 400 963. 407 111. 430 717
noviſſimus 44 115. 322 296
novit 47 292. 413 270
novitaſque 89 350
novitate 40 31 115 284. 217 763. 246 681. 316 127. 347 175
novo 29 554. 78 115. 112 195. 202 362. 237 417. 380 406 433 798
novorum 404 5
novos 215 714. 447 270
novum 40 27. 93 468 132 746. 400 939. 468 749
novus 95 520. 265 266. 992 206. 342 58. 368 119
nox 35 172. 45 143. 59 514. 94 503. 98 600 108 92. 109 108. 182 588. 195 192. 197 253. 213 663. 224 82. 300. 450. 301 471. 323 309. 330 521 333 607. 360 579
noxque 112 218. 273 485. 300 454. 358 535
noxa 450 334
noxæ 14 214
noxia 297 351
nube 85 273. 144 251. 171 232. 439 70. 442 149. 470 804
nubemque 158 631. 342 32
nubere 38 621
nubes 6 54. 17 263 19 317. 52 307. 309 86 274. 131 712. 291 179. 300 449. 329 498. 342 52. 359 565. 416 368. 431 769. 459 537
nubibus 7 66. 17 271. 70 790. 82 184. 156 571. 158 621. 209 529. 234 339. 330 516. 331 549. 332 572. 386 582. 433 819
nubifer 48 226
nubigenas 359 541
nubigenaſque 341 211
nubila 17 268. 19 328. 20 357. 29 572. 47 209. 87 300. 120 432. 145 286. 154 512. 158 623. 186 690. 196 200. 221 3. 265 271
nubilaque 196 302
nubilis 322 302
nubilus 335 663. 419 447
nubimus 382 762
nubis 127 622
nuda 40 28. 61 584 587. 126 590. 132 741. 156 603. 195 183. 303 536. 320 237. 390 691
nudaque 93 481. 157 595. 357 479
nudabant 27 527
nudæ 42 178. 242 570
nudæque 117 346
nudans 298 391
nudare 355 439
nudata 20 346
nudaverit 223 32
nudis 114 261. 123 522
nudo 57 462. 185 666
nudorum 302 516
nudos 26 501. 195 183. 230 227
nudum 171 236. 370 159
nudumque 336 691
nudus 358 512
nullâ 12 159. 21 369 56 416 418. 66 694. 73 859. 82 201. *& alibi plur.*
nulla 76 28. 81 158. *& alibi.*
nullaque 8 96. 264 253. 417 398. 431 769
nullæ 73 857. 89 355. 121 458
nullam 43 97. 86 289. 136 23. 252 864
nullamque 332 581. 440 102
nullaſque 458 528
nulli 4 17. 107 67. 152 446. *& alibi*
nullique 90 386. 307 650. 408 152
nullis 27 523. 211 606. 227 172 *& alibi*
nulliſque 246 683. 473 853
nullius 226 124
nullo 8 89. 9 103. 90 383. *& alibi*
nulloque 42 79. 47 202. 91 400 *& alibi*
nullo 173 303. 248 740. 252. 858 *& alibi*
nullum 18 291. 75 11 16. 345 127. 366 65. 410 197
nullumque 22 393. 272 463
nullus 4 10. 205 430. 322 579. 333 609. 343 83. 355 447
num 281 742. 344 105. 370 158. 400 941. 459 530
Numam 436 4. 456 481
numen 21 368. 28 545. 56 428. 91 254. 96 560. 98 611 612. 119 417. 121 452. 136 17. 151 421. 156 566. 168 172. 170 203. 174 331. 192 95. 280 700. 316 134. 325 392. 331 540. 382 461. 437 28. 464 680
numenque 441 128
numerabilis 157 588
numerandos 438 45
numerare 176 391. 206 448. 396 824
numeratur 112 213
numerem 472 830
numeris 23 428. 189 8
numero 6 47. 99 624. 134 791. 156 555. 253 880. 257 71. 330 525. 412 235
numeros 193 126. 408 145
numerum 170 199. 213 520
numerumque 57 446. 213 641
numeruſque 421 506
Numici 415 328
Numidaſque 468 754
numina 13 192. 19 320. 21 377. 40 16. 55 395. 64 653. 86 291. 99 638. 131 702. 145 279. 149 369. 370. 161 4. 163 44. 173 315. 174 338. 181 542. 197 248. 248 739. 265. 781 268 371. 285 17. 301 484. 415 328. 428 674. 462 662. 463 650. 464 675

numine 266 316. 300 430. 308 690. 321 263
numinis 19 326. 65 659. 104 8. 178 443. 250 186. 294 238. 695 278. 408 124. 465 593 467. 724.
Numitorque 432 773
nunc 7 58. 13 187. 15 235. 17 288. *& alibi quam plur.*
nuncia 17 270. 184 654. 332. 585. 430 776
nunciat 335 666
nunciet 135 4
nuncius 324 349
nuncupat 425 608
nunquid 223 46
nupſi 151 418
nupta 184 634. 203. 394 284 8. 348 223. 428. 666
nuribus 54 366
nuribuſque 384 509
nurumque 241 542
nurus 163 39 45. 182 588. 267 325 273. 487 278 643. 311 3. 457. 486
nurumque 348 216
nuruſque 95 529. 104 9. 169 183. 270 415
nuſquam 30 387. 70 776. 92 433. 94 409. 180 515
nutantem 35 717
nutanti 334 620
nutantia 79, 108
nutrici 268 376. 429 703
nutricis 268 382. 299 420 423. 409 157
nutriciſque 178 462. 300 455
nutrit 26 498. 112 216. 179 493
nutrita 23 420
nutritaque 157 590
nutritur 453 411
nutrix 86 278. 116 324. 224 81. 280 706. 299 403. 300 438. 419 441
nutu 73 849. 92 560. 99 542. 107 63.
nutuque 87 299
nux 246 674
Nyctеida 166 111
Nyctеides 87 314
Nyctеliuſque 105 15
Nyctеus 421 504
Nyctimene 62 590
Nyctimenen 62 593
Nympha 25 472. 27 504 505. 64 636. 113 244. 116 302. 249 771. 459 531
Nymphæ 13 192. 34 691. 35 706. 49 238. 57 452. 82 178. 87 314. 89 365. 117 334. 118 368. 132 747. 160 663. 162 15 16. 163 44. 176 394. 219 828. 242 570. 278 651. 390 689. 418 420 434
Nympham 34 701. 219 828
Nymphas 19 320. 40 16. 57 445. 89 363. 91 403. 151 412. 155 540. 243 585
Nymphe 36 744. 89 357. 114 177. 244 605. 258 89. 267 347. 431 762. 771
Nymphis 89 345. 267 337. 350 289. 109 317. 153
Nymphiſque 30 576
Nyſeus 105 13

O.

OBambulat 73 851. 410 188
obductos 53 229. 359 543
obeſt 273 493. 323 320. 382 463
obfuit 323 321
obibit 173 51
objecit 35 725. 442 32, 459 537
objecta 376 312
objectat 55 400
objice 432 780
objicit 376 308
obit 28 552, 327 418
obitum 80 137
obitumque 442 151
obituque 449 310
oblata 305 591
oblectamina 267 342
obligor 264 248
obliqua 301 490
obliquaque 143 215
obliquantem 204 412
obliquat 357 486
obliquit 5 39
obliquo 70 787. 235 344. 300 447. 307 675. 309 712
obliquos 249 757
obliquum 44 130. 82 187
obliſique 410 208
oblita 56 439. 54 493. 108 97. 385 550. 458 519
oblitæ 423 559
oblite 226 140
oblitis 455 453
oblitus 130 677. 200 543. 325 367. 375 276. 394 763. 410 186
oblivio 112 208. 123 503, 190 45. 359 539
obmutuit 384 538
obnoxia 143 235. 425 600. 473 853
obnoxius 338 742
obortæ 46 181. 65 656
obortas 328 458
obortis 20 350. 130 684 179 495. 299 419
oborto 142 202. 287 67
obrue 491 364
obruerat 18 309. 302 496
obruit 318 189. 319 210. 332 569. 398 884
obruor 276 593
obruta 10 124. 11 156. 201 355. 318 193
obrutaque 381 446
obſcœna 267 347
obſcœnæ 273 508. 294 238. 449 319
obſcœnique 95 537
obſcœnis 422 522
obſcœno 301 465
obſcura 22 388. 150 404. 173 319. 180 521. 217 766
obſcuraque 93 475
obſcuram 163 36
obſcurum 59 514. 108 100. 404 57
obſcurus 112 201. 286 54. 332 570
obſedit 122 490
obſequio 87 293. 258 117
obſequitur 26 488
obſervata 452 373
obſervo 27 524
obſeſſa 324 363. 466 717
obſeſſum 276 581
obſide 224 48
obſiſtere 355 425

obſiſtitur 7 58
obſiſto 99 623
obſita 329 234
obſtabat 97 568
obſtabatque 4 18
obſtante 431 769
obſtantes 45 159. 78 90. 100 676. 122 475
obſtantia 334 616. 379 373
obſtaret 224 75
obſtarique 339 788
obſtat 113 249. 189 12. 235 344
obſtet 294 251. 347 182
obſtiterit 112 203
obſtitit 78, 92. 122 490. 138 77. 151 420. 177 422
obſtrepuere 118 392. 312 78
obſtructaque 97 570
obſtruximus 225 117
obſtupuere 21 384. 200 322. 244 616. 249 765. 341 18
obſtupui 99 644. 213 732. 400 940
obſtupuit 68 725. 117 346. 229 219. 416 350
obſuntque 210 562
obticuit 422 523
obtulimus 65 42
obtulit 433 800
obtuſum 25 470
obverſa 392 725
obverſus 356 467
obverterat 143 231
obvertere 102 676
obvertit 339 475. 361 605
obvia 302 497. 418 419. 467 730. 469 764
obviaque 28 528
obvius 42 75. 193 111. 316 138
obumbrat 396 845. 434. 837
obuncis 180 516
obuſta 351 399
obcalleſcere 413 282
occaſus 47 190. 128 626 132 445
occidat 189 24. 190 43
occiderat 162 10. 430 742. 413 805
occidit 15 240. 140 144. 172 275. 206 440. 285 10. 306 626. 336 684.
occiduæ 445 227
occiduo 7 63
occubuiſſe 458 499
occubuit 356 458
occulta 361 596
occultat 66 686
occulte 302 519
occulto 71 806
occuluere 88 415
occuluit 31 600. 202 360. 433 817
occuluitque 50 255
occumbere 343 207
occupat 18 293. 33 667. 35 721. 45 150. 76 40. 77 49. 124 528. 126 585. 131 716. 158 632. 167 147. 212 635. 332 528. 345 135. 352 343. 410 198. 421 502. 431 757. 443 152
occupet 374 276
occurrenſque 227 164
occurret 75 10
occurrunt 207 476
occurſu 412 256. 458 523
Oceani 198 267
Oceano 256 493. 437 12 30
Oceanum 400 951
Oceanumque 59 510
Oceanus 273 498
ocior 27 502. 28 541. 98 616. 217 781
ocius 16 242. 348 226
octavo 88 327
octonis 137 50. 393 753
oculi 76 33. 183 628. 214 685. 232 284. 329 467. 349 232. 431 754
oculis 35 725. 37 772 40 32. 41 46. 46 181. 51 284. 68 748. 97 577. 98 595. 101 710. 108 129. 138 71 92. 154 505. 217 781. 235 356. 239 466. 242 573. 269 390. 272 475. 342 32. 366 70. 385 562. 418 417. 439 64
oculiſque 85 243. 183 621.
oculorum 34 686. 143 233. 211 584
oculos 26 490. 52 629. 35 714. 43 93. 47 188. 57 488. 58 502. 69 770. 71 803. 92 440. 110 148. 112 197. 168 169. 183 606 191 72. 194 155. 198 236. 202 366. 204 412. 212 635. 240 507. 247 696. 286 57. 297 350. 308 696. 328 464. 334 619. 360 269. 355 429. 369 125. 410 202. 416 359. 430 734.
oculoſque 201 341. 303 549. 345 136. 355 435
Ocyrhoën 64 638
oderat 74 782. 338 764
odêre 225 116. 423 562
oderit 21 491
odiique 122 469
odiis 121 448
odio 56 438. 296 316
odioque 439 61
odiſſe 296 314
odiſſem 211 583
odit 54 383. 63 613 614 616. 225 22. 272 465. 316 128
Odites 139 97. 356 458
odium 85 259. 143 218 144 245. 299 297. 359 544. 393 756. 405 71. 421 492
odiumque 259 135. 265 274. 450 328
odorant 467 734
odorato 113 250
odore 197 236. 425 605
odores 63 626
odoribus 133 759
odoriferæ 112 209
odoro 257 87
Odryſius 179 490. 385 5 4
Oeagrius 48 219
Oebalide 292 196
Oebalio 379 396
Oechalia 259 136
Oechalidum 267 131
Oecli 56 410
Oeclides 234 317
Oenea 331 273
Oeneos 232 281
Oenidæ 237 414
Oenopium 20 472 473
Oenopis 208 490
Oetæas 264 249
Oeten 260 165. 262 204
offenſa 152 453. 162 24. 293 228. 493 27. 404 42
offenſaque 216 750
offenſamque 59 519
offenſaſne 458 519
offenſi 300 452

offenſus 294 244
offer 434 842
offert 32 644
officiique 51 286
officiis 266 308
officio 171 250. 177 422. 374 373. 375 277
officioque 36 744. 58 48c. 258 109
officium 201 337. 226 131. 239 489. 298 418. 342 33. 344 92. 378 367
officiumque 54 385
oleis 165 101
Olenos 287 89
olentes 309 729
olentia 150 405
Oliaros 207 469
olim 57 466. 107 65. 190 292. 204 406. 244 624. 330 508. 346 171. 418 429. 454 434
olivæ 164 81. 198 277. 207 470. 208 498. 232 295
olivi 291 176
olivis 199 281
olor 202 372. 203 379
olorinis 166 109. 309 718
Olympi 41 60 179 487. 273 498. 393 761
Olympo 14 212. 332 571
Olympum 11 254
Olympus 48 225. 176 399. 196 225
omen 62 592. 156 550. 212 621. 284 3. 295 278. 300 452. 348 218
omina 146 299. 282 766. 470 791
omine 178 448. 283 784. 337 719
omnibus 278 594
omne 10 129. 40 40. 50 260. 76 33. 82 179. 129 661. *& alibi.*
omnemque 287 79. 411 214
omnes 14 199. 16 242. 20 342. 23 432. 32 653. 82 182. *& alibi plur.*
omneſque 55 389. 244 617
omni 5 34. 17 261. 77 54. 99 623. 117 356. 118 367. *& alibi.*
omnia 4 5. 7 69. 9 102. 25 463. 36 753. 40 32. *& alibi quam plur.*
omnibus 16 247. 20 341. 27 524. 39 13. 64 650. 67 724. *& alibi plur.*
omniferos 51 275
omnipotens 11 154. 52 304. 55 401. 58 505. 88 336. 265 271. 433 816
onerata 288 101. 318 180
onerataque 79 109
oneratos 250 781
oneratur 199 281
onere 46 165
oneri 64 604. 292 195
onerique 453 403
oneris 196 211. 308 678
oneroſa 368 109. 466 240
oneroſior 6 53. 279 675
oneroſus 256 54
onus 6 47. 212 625. 267 339. 301 487. 302 506. 515. 343 89. 350 282. 358 517. 362 626. 387 625. 408 149. 430 738. 471 820
onuſque 66 681. 124 530. 155 523
opaca 92 438. 285 20. 286 54. 321 277. 394 777. 408 122
opacæ 51 274
opacas 184 637. 236 376 304 567. 333 607
opaci 154 507
ope 63 617. 99 633. 100 663. 144 240. 186 700. 190 39. 196 199. 201 354. 227 172. 259 125. 267 339. 459 535
opem 21 380. 28 545. 32 648. 52 305. 66 700. 102 719. 130 696. 136 23. 143 213. 158 618. 269 527. 228 177. 231 269 270. 282 774. 331 542. 389 671. 398 880. 438 40.
opemque 69 676. 268 359. 275 545. 280 698. 298 395. 326 399
opera 145 269. 370 171
operata 216 751
operi 164 82. 251 815. 294 254
operique 165 103. 236 392. 451 367
operire 120 425. 302 496
operiri 160 672
operis 24 445. 79 129
operiſque 294 249. 283 34
operoſa 16 258
operoſæ 403 22
opertis 318 189
opertos 158 612
opertum 320 233
operum 25 469. 89 147. 194 5. 347 187. 370 159
opes 10 120. 97 390. 169 181. 252 844. 316 128 129. 348 201. 381 434. 407 17. 432 773
opeſque 319 209
Opheltes 98 605
Ophias 203 383
Ophionides 349 245
opibus 388 626. 424 583. 440 91
opibuſque 70 795. 177 426
opiferque 27 521
opifex 8 79. 229 201
Opim 273 497
opina 15 224
opis 213 644. 306 643. 335 661
oportuit 215 734
opperiuntur 258 96
oppida 9 97. 448 295
oppidaque 148 355
opportuna 92 443. 304 556
oppoſita 117 349
oppoſitas 291 179. 431 768
oppoſitumque 414 47
oppoſui 256 34. 367 75
oppoſuit 353 386
oppoſuitque 51 276
oppreſſit 350 284
oppreſſumque 358 133
opprimere 87 296. 141 150
opprobria 36 758
opprobrium 227 155
oppugnant 256 41
oppugnare 331 531
opta 43 192
obtabat 332 581
optabile 282 758
optandi 315 100
optant 391 708
optare 109 115
optarem 408 139

optari

optari 306 622
optaris 43 102
optas 26 488. 41 56. 425 595
optâſſe 87 297
optâſtis 156 559
optat 316 128. 332 565
optata 175 370
optatæ 339 786. 347 172
optatis 315 104. 408 136
optato 316 136
optatas 45 148
optavit 116 316. 234 325
optem 86 280
optes 408 135
optet 111 187. 298 364
optetis 247 705
optima 219 844. 307 645. 365 40. 425 604. 440 91
optimè 212 627. 424 589
opto 45 141. 208 512. 295 275
opus 17 279. 39 5. 55 411. 70 785. 81 151 153. 96 645. 102 728 106. 39 111. 175 178. 118 199. 122 476. 136 675. 139 112 & *alibi plur.*
opuſque 43 111. 205 436. 344 112
ora 8 93. 13 181. 17 281. 20 339. 26 484. 28 538. 552. 44 122. 51 283 284. 52 324. 53 355. 58 481. 63 622. 73 861. 78 92. 87 295. 90 393. & *alibi quam plur.*
oraque 72 831. 82 187. 109 134. 144 248. 152 446. 172 294. 183 604. 230 229. 251 825. 295 291. 324 342. 335 424. 421 502
orabam 216 753
orac'la 19 321
oracula 22 392. 26 491. 75 8. 389 677. 442 145
oramus 68 747
orandus 186 701
orant 131 704. 250 779
orantem 175 361. 287 72
orantemque 370 172
oranti 124 539. 286 47
orare 36 733
orias 98 397. 159 649. 165 101. 284 2. 331 546. 405 77
orâſſe 35 704
orat 299 405. 326 399. 417 405
orator 371 196
oravere 176 413
oravit 37 764. 429 74
orba 7 72. 172 200. 173 301. 371 195. 386 595
orbæ 16 247
orbam 325 380
orbataque 406 88
orbator 383 500
orbatura 55 391
orbe 4 6. 30 592. 57 453. 75 6. 117 348. 128 628. 154 489. 174 333. 225 98. 265 277. 281 740. 324 353. 342 39. 344 97. 404 53. 428 680. 443 177. 474 869
orbem 5 31. 8 94. 13 187. 19 324. 35 727. 37 770. 39 7. 48 227. 50 254. 53 335 344. 54 382. 59 514. 67 715 & *alibi.*
orbes 76 41. 162 19. 256 64. 259 123. 467 720
orbi 39 7. 64 642. 296 305
orbis 5 35. 14 203. 20 348. 36 740. 153 463. 189 22. 191 59. 225 100. 251 808. 286 42. 291 167. 397 843. 455 435
orbum 165 98. 388 647
orbus 95 518. 239 487
Orchamus 112 212
Orchomenon 158 607
Orchomenoſque 177 416
Orci 407 116
ordine 43 109. 46 168. 76. 34 147 335. 172 277. 209 52. 213 650. 288 189. 236 389. 249 747. 254 5. 271 437. 315 96. 338 735. 348 211 399 932. 413 266. 420 473. 467 733
ordinibus 328 462
ordo 43 108. 446 249
ore 21 386, 32 637. 42 85. 48 230. 70 775. 77 76. 80 147. 92 452. 108 101. 109 106. 122 475. 131 729. 140 143. 143 206. 144 249 & *alibi quam plur.*
Orcada 210 787
Oreſitrophus 84 233
Oreſteæ 457 489
oret 32 648
orgia 104 1. 315 93
Oribaſus 83 210
oriens 105 20. 107 56. 353 594
oriente 198 266. 296 316
orientis 222 11
origine 3 3. 13 186. 16 252. 23 415. 112 213. 127 607. 162 7. 213 654. 306 617
origo 8 79. 20 352. 338 755. 356 471. 387 609. 423 558. 439 69. 451 367
Orio 350 262
Orion *ibid.*
Orione 390 692
Orionis 229 207. 376 204
oris 65 671. 89 360. 91 423. 108 72. 123 501. 146 292. 1 2 151. 156 562 568. 158 617. 204 407. 250 787. 254 258. 333 597. 349 252. 382 470. 390 682. 437 9. 448 303
Orithyia 185 683. 214 700
Orithyiæ 214 700
Orithyiam 186 707
oritur 37 774. 292 212
oriuntur 23 431
ornabant 137 52
ornant 168 163
ornat 294 263
ornata 325 385
ornatos 430 733
Orneus 351 302
ornique 288 101
ornum 352 339
oro 27 510. 179 499. 207 482. 220 858 854. 379 376. 442 139
Orontes 49 248
Orphea 284 3. 311 5. 312 23
Orphei 312 22
Orpheu 313 44
Orpheus 286 64. 287 79. 314 66. 315 92
Orphne 155 539
orſa 107 54. 110 167. 116 320. 146 300. 162 28
orta 151 407. 162 13

ortæ 423 557
ortas 413 326
ortos 46 160
ortu 369 148. 439 60
ortum 154 494. 255 26
ortuque 449 310
ortus 20 354. 37 779. 40 43. 47 190. 128 627. 129 665. 178 437. 407 735
Ortygie 450 337
Ortygiam 154 499. 159 6 0
os 8 85. 15 234. 52 303. 54 376 143 234. 152 451. 135 466. 174 354. 182 547. 313 41. 57 317. 164. 322 308. 351 295. 335 434
oſque 413 282
oſcula 21 376. 26 499. 29 556. 32 646. 53 357. 73 863. 76 24. 91 427. 92 451. 108 75 80. 109 117. 113 222. 117 335. *& alibi plur.*
oſculaque 179 479. 297 344. 383 491
oſſa 22 394 409. 25 473. 53 336 337. 71 80[illegible]. 90 398 399. 123 519. 129 660. 152 430. 209 521. 250 [illegible]04. 260 169. 327 417. 336 707 *& alibi*
oſſaque 21 383. 48 225. 302 492
Oſſæ 351 319
Oſſam 11 155
oſſe 137 39. 3 1 300
oſſibus 22 387 55 410. 77 71. 120 443. 146 262. 206 445. 336 707. 349 252. 353 370. 381 424. 429 700
oſtendens 102 724. 338 853. 361 604. 384 512. 408 137
oſtendere 79 112. 390 685. 448 294
oſtendi 268 365
oſtendiſſe 176 405. 236 386.
oſtendit 19 329. 66 697. 120 430. 153 470. 242 574. 247 719. 366 60. 388 634. 414 314. 454 425
oſtentare 378 351
oſtentis 125 565
oſtia 50 255. 467 728
oſtro 222 8. 292 211
Othryadæ 236 371
Othrys 48 221
Othryſque 196 225
Othryu 261 353. 347 173
otia 9 100. 116 307 309. 147 333
ova 231 258
ovaque 246 667
ovantem 351 298, 367 85
oves 18 304. 200 311. 399 927
ovi 412 387
ovibus 397 849
ovilibus 396 827 828
ovis 456 471

P.

PAbula 47 212. 112 217. 199 284. 280 121. 409 943. 404 43. 418 408
pacali 461 591
pacalibus 165 101
pacato 467 723
pacatum 381 440
pacatus 106 31
pacaverat 104 405
pace 4 25. 70 795. 215 730. 433 803. 472 832
pacem 73 858. 471 822
Pachyne 148 351
Pachynos 392 725
pacifer 413 291
pacis 79 128. 139 112. 223 48. 322 297. 353 365. 440 103. 457 484
paciſci 199 306
paciſcitur 271 424
paciſcor 131 703. 216 744
pacta 108 91. 215 705
pactaque 419 451
pactæ 109 116
pactæque 281 721
pactamque 316 135
pacto 71 818. 318 204
Pactolides 262 16
Pactolonque 314 87
pactus 136 28. 216 746
Pæan 29 566
Pæana 430 720
Pæante 263 233
Pæantea 365 45
pæne 156 439 130 677. 150 395. 215 732. 388 647. 410 181
Pæonia 3 9 535
Pæonis 146 303
Pagaſæa 181 1. 364 24
Pagaſæ 354 412
Palæmon 399 919
Palæmona 124 542
Palæſtina 140 145
Palæſtini 106 46
palæſtræ 171 241
palam 277 637
Palameden 376 308
Palamedes 366 56
Palanteſque 442 150
palati 415 333. 434 822
palatia 12 176
Palatinæ 426 622
Palatinis 460 560
palato 78 85. 349 253, 442 141
palearia 73 854. 193 117
Palicorum 159 406
Palilibus 432 774
palla 317 166
Pallada 145 263. 149 375. 163 36. 346 151
Palladaque 163 44
Pallade 61 567. 72 834. 162 23. 368 99
Palladius 231 275
Palladis 67 712. 174 335
Pallados 353 360
pallæ 65 672. 81 167
pallam 122 483. 186 705
pallamque 412 262
Pallantias 270 420. 444 191
Pallantidos 465 700
Pallas 61 553. 78 102. 106 38. 137 46. 147 336 162 26. 164 70. 167 129 135. 231 252
pallebant 238 465
Pallene 451 356
pallent 71 824
pallentem 180 522. 336 691
palentemque 258 111. 367 74
palenti 155 537
pallentia 201 345. 316 145
palles 112 203. 276 580
palleſcere 249 759
pallet 196 209
pallida 430 734
pallidaque 462 627
pallidus 263 215

pallor

pallor 70 775. 114 267. 120 436. 250 801. 327 418. 424 578
pallorque 122 487. 199 290. 250 790
pallore 431 755
palluerat 386 582
palluit 46 180. 193 136. 315 110. 417 307. 469 764
palmæ 163 50. 174 335. 288 102 453 396
palmas 62 585. 175 368. 180 533. 209 533. 252 849. 261 175. 315 116. 380 411
palmis 32 646. 53 341. 93 481. 106 29. 117 352. 124 545. 139 103. 153 473. 246 674. 256 35. 309 723
palmite 119 397. 232 294. 428 663. 466 310
palpitat 381 560
palude 175 371. 247 696. 466 717
paludem 324 364. 451 358
paludes 23 418. 36 737. 325 375
paludibus 19 324. 174 345. 447 269
paludoſa 447 268
palus 41 46. 324 363
paluſtres 234 336. 35 706
paluſtri 245 630
paluſtribus 244 625. 324 396. 407 103
paluſtris 115 298
Pamphagus 83 210
pampineæ 288 100
pampineis 100 667
pampinus 119 397
Pan 34 699. 317 153. 422 515
Pana 317 171
Panaque 35 705. 316 147
Panchæaque 301 478
Panchïa 296 309
panda 100 674
pande 130 680
Pandion 117 426. 179. 495
Pandiona 185 676
Pandione 178 436. 184 634. 185 666
Pandioniæ 4 430
pandis 295 271
pandite 123 513. 462 622
pando 106 27. 309 713. 441 112. 453 397
pandos 428 660
Pandroſo 68 738
Pandroſos 61 559
Panomphæo 318 198
Panopeſque 235 312
Pantherarum 100 669
Panthoïdes 443 161
Paphius 295 290
Paphon 295 297. 303 530
papyriferi 468 753
par 185 680. 209 514. 280 717. 300 441. 354 416. 361 619. 393 758. 396 828. 414 324. 444 196
parabant 77 46. 122 489. 246 685
parabantur 389 667
parabat 13 183. 79 115. 142 182. 181 553. 259 136. 293 229. 302 496. 316 123. 325 383. 345 143. 437 34
Parætonium 282 772
parant 417 402
parante 258 119
parantem 56 432. 122 479. 152 459. 235 363. 263 216. 309 711. 313 58
parantes 193 132. 312 32
paranti 421 477
parantur 101 698
parares 372 224
pararet 53 350. 373 246
parari 63 619. 411 213. 469 762
pararis 356 473
paras 471 808
parâſſent 341 11
parat 15 225. 61 576. 126 588. 146 288. 183 623. 206 456. 320 240. 326 413. 355 439. 431 770. 456 463
parata 90 377
paratæ 298 384
paratas 239 489
paratibus 246 683
paratior 158 603
paratis 99 633. 111 183. 382 468. 414 311
parato 385 568
paratu 133 763. 178 451
paratur 456 469
paratus 178 454
paravi 256 34. 273 307
Parcarum 105 532
parce 44 127. 54 361 362. 299 412. 303 545
parcere 281 728. 341 25
parcite 144 248. 172 264. 439 75. 443 174
parcumque 213 656
parebunt 461 582
parem 245 662. 218 790
parens 22 393. 106 15. 118 387. 169 192. 170 206. 179 482, 205 420. 290 148. 383 484. 384 513. 386 584. 423 546
parenſque 351 542
parent 104 9. 247 693
parentali 387 619
parente 36 752. 180 525. 239 745. 244 626. 252 847. 270 407. 271 443. 299 429. 369 147
parentem 30 578. 174 192. 179 481. 199 305. 212 617. 224 85. 270 407. 296 314. 433 807
parentes 97 583. 110 155 164. 131 705. 178 433. 273 482. 295 300. 338 744. 398 880
parenti 36 749. 40 24. 45 152. 58 496. 71 813. 113 236. 153 478. 195 168. 204 404. 225 109. 244 623. 273 874. 273 487. 488. 297 332. 425 596. 438 48
parentibus 381 449
parentis 21 383. 37 764. 40 20 63 629. 75 7. 144 237. 180 534. 201 335. 346. 261 183. 300 451 302 514. 371 187. 407 112 424 585. 467 722. 471 720
parentum 97 580. 828 503. 240 599. 296 321. 430 744. 451 366
parentur 469 765
parere 44 126
pares 233 308. 266 294. 269 405
paret 16 249. 78 104. 434 838
paretque 239 472
paretur 168 162

pari

pari 67 122. 281 175
Parias 279 675
Paridus 67 708
Paridis 340 4
pariebat 388 835
parientem 266 322
parientibus 265 783
parientis 302 507
paries 106 66. 108 73
parili 199 305. 242 568
parilique 153 478. 212 637. 289 115. 403 29
Parin 361 601. 372 200
Pario 91 419
Paris 372 202. 471 805
parit 266 323. 440 92
pariter 21 369. 57 445. 62 601. 63 610. 66 698. 69 754. *& alibi plur.*
pariturque 52 312. 58 505. 65 674. 91 426. 118 376. 180 504. 238 441. 243 583. 309 722. 327. 442. 331 556. 358 529. 444 183
paritura 146 304
parituræ 169 187. 243 193
parmam 345 130. 370 167
Parnaſſi 25 467. 324 330
Parnaſſia 128 643. 145 278
Parnaſſide 317 165
Parnaſſus 19 317
Parnaſſuſque 48 221
Paron 207 465
Paroſque 229 221
Parrhaſio 234 315
Parrhaſis 57 460
pars 13 191. 16 244. 19 311. 315. 22 407. 23 429. 39 11 12. 56 426. 65 665 672. 68 737. 85 255. 99 622 643 *bis.* 114 272. *bis.* 119 396. *& alibi quam plur.*
parſque 120 444. 122 493. 265 291. 324 355. 463 648
parta 351 1. 378 348
parte 5 35. 6 46. 26 501. 34 686 687. 72 839. 76 43. 78 94. 93 483 484. 114 268. 118 367. 129 655 666. 141 152 162. *& alibi plur.*
partem 77 70. 143 230. 145 270. 169 180 184 638. 210 564. 237 427. 245 749. 252 864. 317 178. 328 447. 358 535. 396 830. 403 24. 458 513
partemque 114 266. 398 882
partes 16 245. 33 667. 71 820. 825 90 381. 126 587. 129 660. 138 93. 151 419. 164 85. 242 564. 321 262. 382. 479 404 62. 423 541. 452 378. 458 528. 467 739
parteſque 140 129. 243 587
Parthaone 255 12
Parthaoniæ 241 541
Partheniumque 262 188
Parthenopeïa 407 101
partique 108 79
partibus 46 160. 163 53. 404 65. 452 387
participes 80 147
partim 5 40. 15 229. 23 437. 159 647. 197 226 227. 458 526. *bis.*
partimque 23 436. 159 646
partior 213 653
partis 176 411
partitas 133 775
partu 33 669. 57 472. 112 209. 240 504. 279 677. 280 697. 383 486. 452 378
partus 187 712. 238 451. 266 300 301. 279 673
parva 33 671. 47 214. 70 788. 73 855. 89 367. 111 180. 123 516. 151 417. 216 758. 245 630. 246 671. 247 699. 327 438. 451 363
parva 19 319. 162 13. 174 359. 202 361. 318 187
parvaque 152 458
piavæ 144 242. 168 142. 220 864. 234 337. 342 49
pavam 361 616. 408 147
parvas 294 261. 318 201
parvaſque 152 448
parve 396 833
paruerit 24 33
paruêrunt 113 225
parvi 129 654. 264 62
parvis 162 13. 183 625. 289 114. 317 152
paruit 376 318. 407. 116
parum 124 547. 160 666. 161 3. *& alibi.*
parvo 108 83. 115 281. 178 442. 199 300. 205 426. 228 194. 252 855. 294 242. 355 421. 357 481
parvoque 65 668. 358 512
parvos 115 283. 119 407. 302 494
parvum 123 522. 277 628. 424 589. 453 402
parvumque 125. 563. 269. 387
parvus 404 51
paſcas 430 728
paſcat 281 748
paſcere 172 280 281. 261 176
paſci 32 630. 72 841
paſcitur 32 632. 262 202
paſcua 31 597. 32 665. 66 689. 112 214. 173. 324
Paſiphaeïa 458 500
Paſiphaën 226 136
paſſa 75 11. 107 51. 113 233. 199 287. 240. 502. 269 403. 281 739. 297 352. 347 197. 3 6 474. 453 410. 473 846
paſſæ 198 274
paſſam 267 332
paſſaque 417 400
paſſi 421 483. 462 615
paſſibus 61 573. 81 175. 314 64
paſſim 6 57 47 193. 210 567. 333 613. *& alibi.*
paſſimque 133 779
paſſis 49 238. 154 513. 173 297. 198 257. 225 107. 282. 771. 413 285
paſſiſque 123 521
paſſo 413 274
paſſoſque 313 49
patens 170 218. 376 311
patent 79 114. 131 725 133 763. 176 389. 210 557. 322 284. 342 46
patentes 36 179. 297 350. 461 583
patenti 274 536
pater 11 154. 12 163. 26 480

480 481 487. 28 545. 32 651. 40 36. 43 92. 44 116 122. 52 304. 53 229. 55 401. 58 495. 64 849. 65 664. *& alibi plur.*
paterque 115 290. 264 245. 268 382. 299 401. 306 638
Patera 260 160
Pateram 390 704
Paterer 408 141
Pateres 108 75
Pateris 460 575
Paterna 243 601. 327 437
Paternam 170 213
Paterni 52 327. 259 124
Paternis 21 363. 44 126. 176 407. 473 352
paterno 224 78. 403 27
paternus 41 47. 46 182. 224 84. 407 105
paternum 97 591. 265 274
patet 16 241. 27 518. 206 444. 228 186. 301 488. 330 515. 368 119. 438 37
patetis 301 483
pati 16 243. 152 430. 181 553. 285 25. 347 202. 442 157
patiar 190 32. 240 497. 327 442
patiare 220 861
patiemur 149 377
patienda 48 144
patiens 158 611. 196 211
patienſque 213 656
patiente 423 540
patientem 64 653
patientia 44 123. 160 667. 260 164. 421 486
patientior 397 859
patiere 43 97. 86 249
patior 268 372
patitur 32 644. 117 350 122 467. 317 175. 323 309. 427 632. 449 321
patiuntur 43 86
Patræque 177 417
patre 84 223. 224 72. 299 402. 388 649
patrem 32 643. 41 49. 96 558. 154 516. 192 96. 240 520. 255 25. 296 326. 341 30. 380 417. 387 624
patremque 190 51. 332 561
patres 55 391. 107 61. 194 160. 205 431. 463 645
patreſque 457 486
parti 33 665. 179 484. 201 337. 270 704
patria *ſubſt.* 97 583. 154 494
patriâ *adj.* 33 673. 206 457. 321 269. 338 769. 360 582
patriâ *ſubſt.* 52 323. 154 493. 436 7
patriâque 211 596. 378 358
patriæ *ſubſt.* 225 109. 331 545. 380 421. 383 489. 460 572
patriæ *adj.* 229 211. 271 449. 323 314
patriæque *ſubſt.* 208 495. 226 130. 240 498
patriam *ſubſt.* 97 581. 159 652. 173 311. 225 144. 277 632 638. 340 6. 380 399. 437 29
patriamque 75 7
patrias 223 54. 252 843. 437 22. 467 723
patrii 184 648. 207 480
patriis 271 445. 420 476
patriiſque 32 646
patrio 30 588. 43 92. 179 499. 263 210. 341 11. 416 368. 453 402. 455 433
patrioque 87 311
patrios 11 148. 37 773. 40 21. 43 94. 115 293. 144 236. 258 103. 328 452
patrioſque 37 779. 179 475. 224 91. 297 341
patris 26 485. 68 744. 181 555. 184 659. 189 14. 208 496. 225 115. 229 199. 240 498. 297 347. 301 469. 319 223. 457 489
patriſque 393 751
patrium 62 592. 96 548. 224 94. 230 229. 458 501
patriumque 321 271. 437 34
patruelibus 121 467. 365 41
patruelis 20 352. 370 157
patrumque 467 729
patruo 224 532. 149 379. 386 596
patruoque 323 328. 361 597
patuere 69 768
patuiſſe 101 699
patuiſſet 408 133
patuit 57 462. 159 654. 379 383 392
patuitque 154 492
patula 9 106
patulas 157 245
patulis 101 686. 212 622. 246 675. 431 752
patulo 458 513
patulos 81 162. 175 378. 222 30. 313 60
patuloſque 54 379
pauca 214 679. 220 857. 247 705. 448 308
paucaque 427 658
paucis 321 275. 421 496
paveant 264 249
pavefacta 397 878
pavefactaque 463 636
pavens 21 376. 180 527
pavent 123 506. 246 681. 458 514
paventque 256 48
paventem 224 89
Paventes 55 398
paventum 418 412
pavete 217 770
pavet 46 169. 73 873. 113 228. 148 356. 276 581. 329 492. 418 412. 464 975
pavetque 21 386. 261 214
pavida 41 66
pavidæ 152 438
pavidam 414 296
pavidamque 186 706
pavido 21 386. 174 327. 212 630
pavidus 78 99. 276 579
pavit 114 263. 176 395
paulatim 72 217. 79 113. 93 490. 126 580. 171 229. 228 192. 241 524. 268 253. 372 460. 418 432. 446 236
paulatimque 73 866. 431 757. 445 223
paulo 337 717
paulum 51 277. 78 91. 246

246 673. 256 42. 369 125
paulumque 92 440. 251 810. 285 32
pavone 365 802
pavonibus 60 532 533
pavor 82 198
pavore 289 117
pauper 97 586
pauperque 246 678
pauperis 396 824
pax 222 19. 322 297. 334 624
peccare 271 457
peccâſſe 216 753. 316 134
peccavere 293 231
peccavimus 316 132
pecori 33 680. 51 288
pecoris 269 384. 317 160. 320 248. 413 288
pecorum 221 276. 394 763
pecorumque 217 769
pectebant 121 454
pectendos 393 738
pectine 116 311. 163 58. 266 299. 354 409
pectis 324 765
pectora 35 726. 43 93. 53 341. 58 504. 62 584 585. 63 605 626. 67 705. 70 777. 72 827. 73 866. 82 178. 93 481 482. 99 631. *& alibi quam plur.*
pectoraque 152 435. 302 496. 336 682. 354 398. 421 500
pectore 26 495. 27 520. 32 657. 42 85. 44 125 53 339. 54 374. 62 604. 64 641. 69 754. 78 90. 79 125. 134 803. *& alibi plur.*
pectoribus 171 243
pectoribuſque 458 512. 464 673
pectoris 131 708. 274 534
pectus 29 554. 41 66. 45 145. 69 754. 110 162 123 507. 138 70. 149 387. 160 659. 164 79. 172 271. 184 641. *& alibi.*
pectuſque 53 354. 71 708. 126 579. 353 362. 382 459
pecudes 15 235. 232 296. 296 327. 333 600. 394 781. 440 84
pecudeſque 18 286. 83 214
pecudis 200 316. 461 580
pecudumque 456 458
pecus 91 409. 396 821 824. 441 116
pede 57 457. 108 100. 159 654. 193 113. 237 425. 252 869. 256 44. 307 653. 349 254
pedem 109 134. 159 634. 195 183. 207 468. 339 776. 461 586
pedes 53 348. 62 586. 79 114. 129 666. 108 615. 231 255. 266 319. 267 351. 276 605. 299 415. 312 13. 394 783 *& alibi.*
pedeſque 117 393. 152 432. 156 553
pedibus 28 534. 33 671. 81 168. 83 212. 131 711. 180 516. 259 126. 304 576. 359 561. 404 50. 421 490. 422 520. 452 376.
pedibuſque 45 158. 82 195. 175 363. 245 656. 353 374
pedibuſve 24 448
pedicis 456 473
pedis 73 853. 145 264. 157 592. 300 452
pedum 36 744. 58 480. 73 871. 117 343. 124 544. 158 616 631. 213 641. 217 780. 234 333. 259 121. 304 563. 314 71. 351 304. 385 548. 421 502. 430 739
Pegaſæus 235 349
Pegaſon 134 786
Pegaſus 145 262
pejora 30 587. 421 488
pejoris 10 128
pelagi 19 331. 51 273. 61 574. 132 747. 134 798. 164 75. 320 247. 325 392. 328 446. 342 50. 393 735
pelago 228 185. 338 702. 423 560. 447 264
pelagoque 120 423. 342 62
pelagonaque 235 360
Pelaſga 374 268
Pelaſgæ 341 7
Pelaſgas 190 19
Pelaſgi 193 133. 341 19. 361 612. 364 13. 369 128
Pelaſgos 386 572. 455 452. 433 562
Pelates 146 124
Pelea 325 379. 326 407. 473 856
Peleu 322 284. 324 349 *bis.*
Peleus 207 477. 236 380. 319 217. 320 238 244. 321 260 266. 324 350. 326 398. 347 193. 353 366. 370 155
Peleuſque 322 290. 369. 151
Pelia 199 304. 200 312
Peliacæ 343 74
Peliæque 199 298
Pelias 368 109
Peliden 361 605
Pelides 361 619
Pelio 11 155
Pelion 169 224. 201 352. 358 513
Pellæis 146 302
Pelleus 349 254
pellant 461 588
pelle *verb.* 72 838. 190 48. 307 659
pelle *ſubſt.* 104 6. 176 390. 353 381
pellex 59 508 530. 108 537. 183 606. 259 144. 297 347
pellibus 351 319
pellice 31 622. 57 469. 85 258. 120 422. 124 547. 209 524. 219 836. 260 151
pellicis 35 526. 113 235. 114 277
pellis 66 680. 77 53 64. 302 494
pellite 59 530. 96 547. 301 486
pellitis 461 594
pello 186 690. 196 201
pellor 420 477
pellucentes 176 391
Pelopeia 244 622
Pelopeiadeſque 176 414
Pelops 176 404 411
Pelori 463 706
Peloro 148 351

Peloros

Peloros 392 727
Penates 12 174. 15 231. 37 773. 96 539. 141 155. 154 496. 159 650. 210 574. 224 91. 277 638. 359 551. 474 864
Penatibus 271 455
penatigero 456 450
pendat 293 232
pende 167 136
pendeat 66 733. 320 233
pendebant 160 676. 185 668. 289 113. 290 138
pendebat 4 12. 13 186. 203 379. 222 12. 226 145
pendens 68 726. 117 363. 19 395. 234 330. 263 219
pendent 73 854. 864 265. 317 159
pendentem 167 135. 324 341
pendentemque 359 566
pendentes 329 475
pendenti 301 475
pendentia 109 127. 245 648. 248 722. 252 855. 395 810
pendentiaque 171 232
pendentibus 116 331. 338 746
pendentis 211 580
pendere 27 497. 185 667. 250 805. 445 231
pendere 129 670. 231 263
penderet 127 617
pendet 111 179. 324 351. 350 270. 433 809
pendulaque 193 117
penduntque 305 599
pene 24 443
Peneæ 197 230
Peneïa 24 452. 27 525
Penëi 27 504
Penëiaque 348 209
Penëidas 28 544
Penëide 25 472
Peneus 29 569
Penelope 284 511
Penelopeſque 234 315
Peneoſque 49 243
penetrabile 138 67. 346 166. 397 857
penetrale 438 35
penetralia 18 287. 30 574. 184 646. 333 593. 349 245
penetralibus 238 458
penetraret 437 8
penetrat 299 424
penetratque 50 260. 342 42
penetrârit 86 272
penetravit 346 153. 352 336. 432 793
penitus 46 179. 69 753
penituſque 46 179
penna 54 376
pennâ 27 506. 119 408. 158 605. 246 636
pennæ 131 729. 136 11. 146 294. 187 717. 417 393
pennæque 17 267
pennarum 230 226
pennas 33 675. 130 677. 156 548. 160 671. 167 123. 186 703. 187 713. 228 189. 229 205. 230 233. 322 292. 389 673. 417 389. 421 500. 440 99. 452 384
pennatis 201 350
pennis 25 466. 28 540. 35 722. 60 536 548. 62 581. 72 835. 106 47. 129 665. 134 789. 156 560. 165 96. 171 258. *& alibi.*
penniſque 45 159. 134 785. 197 234. 229 212
penſa 104 10. 384 511
penſaque 139 94
penſandum 379 372
penſas 413 270
penſet 371 192
Penthea 96 561. 101 706. 712 105 22. 120 429
Pentheus 94 514. 95 532. 97 577. 101 692
Peparethos 207 470
pependit 10 120. 138 68. 140 127
pepercit 19 311. 422 531
peperi 384 516
peperiſſe 63 609. 155 541. 323 318. 338 762. 415 334
peperit 23 417. 223 49
pepulere 463 651
per 9 102. 13 188. 18 285. 21 368 *& alibi quam plur.*
perque 9 117. 36 749. 46 164. 92 440. *& alibi plur.*
peracta 438 36
peractum 244 659
peragant 446 238
peragat 335 647
peragebant 9 100
peragentem 444 200
perager 309 727
peragit 112 218. 183 619. 208 502. 251 815
peragunt 44 119
peraguntque 119 413
perarantem 275 563
peraravit 406 96
perhibit 176 397
percaluit 23 418
percenſuit 53 335
perceperat 429 700
percepit 206 455
percepto 316 144
percipit 230 228
perculit 137 58. 139 98. 351 312
percurrens 114 275
percurrere 307 655
percuſſa 93 482. 124 530
percuſſaque 441 134
percuſſæ 141 172
percuſſamque 164 80
percuſſerat 94 497
percuſſere 82 179
percuſſis 25 466. 88 330. 148 340. 164 63. 311 5
percuſſit 17 283. 93 481. 149 384. 153 73. 167 133. 309 723. 314 82. 441 126
percuſſo 163 58. 172 266. 290 159. 357 488
percuſſus 83 213
percutiens 334 620
percutienſque 337 732
percutimurque 414 300
percutit 109 138. 336. 681
perdam 85 264. 268 373
perdant 121 463
perde 322 286. 361 596
perdendum 13 188
perdere 15 224. 17 261. 28 531. 224 75. 275 546. 305 612. 389 670
perdes 92 433
perdet 109 108
perdiderat 78 100. 211 601. 258 102
perdiderim 383 496
perdiderint 119 409. 389 672
perdideris 540 94
perdidimus 339 780. 384

384 527
perdidit 24 444. 96 544. 214 698. 389 405. 383 499
perdite 456 4 7 bis.
perdix 230 237
peream 273 502
pereant 223 55
pereat 189 16. 239 485 493. 240 497
peregerit 285 36
peregit 32 650. 63 627. 334 629. 387 618. 420 460. 431 545
peregrina 154 495. 280 693
peregrinâ 53 337. 277 633
peregrinæque 76 24. 384 526
peregrinis 313 56
peregrino 261 782
peregrinoſque 251 836
peregrinum 8 94
peremi 109 109. 257 74. 262 196. 373 250
peremptam 384 321
peremptis 306 623
peremptum 78 57
perenni 228 177. 461 585. 471 813
perennis 475 875
pereo 220 860. 336 700
pererrant 123 497. 334 645
pererrat 206 460. 278 644. 348 209
pererratis 438 53
pererrato 75 6
pereunt 47 214. 51 298. 194 141
pereuntem 190 34. 386 580
perfectaque 182 578
perfectis 471 817
perfida 216 747. 353 246. 385 561
perfide 67 704. 181 539
perfidiæ 319 206
perforat 353 377
perfracta 11 154
perfringit 350 273
perfudit 53 339. 63 607. 82 190. 152 454
perfunderę 81 164
perfundit 141 156. 197 145
perfunditur 204 396
perfuſam 11 157
Pergama 355 445. 360 501. 370 169. 372 219. 376 320. 378 349. 379 374. 383 507. 384 520. 420 467. 355 442
Pergus 149. 386
perhorruit 14 203. 186 704. 397 877
pericla 229 166
pericli 328 447. 372 204
periclis 231 269
periclo 303 545. 373 243
periclum 234 233
periclymeni 359 556
pericula 20 353. 61 565. 109 130. 134 787. 192 97. 304 576. 346 161. 365 42. 407 119. 419 439. 423 559
periere 229 522
periit 426 618
perimat 226 129
Perimelen 243 590
perimunt 313 41
peripha 204 400
Periphanta 355 449
perire 15 240. 51 281. 226 127
periſſet 235 365
perit 17 273. 92 440. 446 254
peritura 136 20. 370 168
perituraque 87 292
perituræ 51 280. 387 619
periture 97 579
perîturum 398 881
perîturus 312 26. 336 696
perjura 319 215
perjuraque 67 705
perjuria 319 206. 406 91 99
perlucenti 116 313
perlucentibus 119 411
perlucida 73 856. 309 733
perlucidus 81 161
perluitur 81 173
perluit 116 310
permaneo 408 142
permanet 283 787. 341 24
permanſit 448 305
permaturuit 110 165
permiſcuit 433 802
permiſit 7 58. 410 182
permiſſa 433 797
permittat 350 282
permulcent 126 599
permulcetque 68 733
permulſit 196 221
pernocte 198 268
peroſa 216 750
peroſæ 119 414
peroſam 429 693
peroſus 54 379. 228 183. 316 146. 360 582
perpeſſe 342 38
perpeſſi 189 5
perpetiar 99 622. 420 466
pepetimur 420 442
perpetua 26 486
perpetuaque 188 2
perpetuas 122 467
perpetuo 65 671. 338 755
perpetuoque 288 97
perpetuos 29 565. 230 246
perpetuum 150 391
perpetuumque 271 435
perquirere 75 3
Perrhæbum 346 172. 347 173
perrupit 353 370
Perſea 127 611. 136 30 33
Perſei 142 201
Perſeia 140 128
Perſeidos 191 74
Perſephone 309 730
Perſephones 153 470
perſequar 110 151. 125 551. 360 590
perſequerer 241 534
perſequitur 236 378. 245 774
Perſeu 133 770. 142 190. 143 216
perſeus 128 639. 130 697 699. 132 730. 136 16 34. 137 56. 138 80. 141 167 175. 142 178. 144 248
perſidaque 7 62
perſpexerat 439 65
perſpice 464 660
perſpicit 43 112. 55 405. 197 226
perſpicuas 157 588
perſpicuus 115 300
perſtant 100 662. 175 361. 450 339
perſtas 367 77
perſtat 90 385. 101 701. 118 368. 163 50. 326. 402

402. 424 568
perſtet 443 177
perterrita 259 141. 267 349. 339 771
perterritus 50 254
pertimui 410 186. 419 440
pertimuit 32 631. 271 444. 437 34
pertimuitque 32 638. 58 495
pertulerint 423 560
pertulit 182 550. 382 478
pervenerat 309 718
perveni 99 633
pervenientia 92. 462. 108 80
perveniſſe 298 383
pervenit 69 765. 144 256. 214 699. 231 276. 255 8. 371 181. 398 883
pervenit 82 176. 108 95. 210 552. 216 753. 224. 89, 335 652. 361 599. 399 909
perveniunt 6 41. 226 134
pervia 66 762. 142 194. 154 501. 236 377. 352 335. 357 483. 416 361. 448. 302
pervidit 416 375
pervigili 298 369
pervigilem 194 149
previus 159 654
pes 28 551. 32 649. 126 592. 173 309. 245 661. 256 44. 314 79
peſtem 261 177
peſtes 432 796
peſtifer 239 477
peſtifera 250 784
peſtiferaque 123 495
peſtifero 25 459
peſtiferos 77 74
peſtis 210 553. 217 769. 162 200
petam 142 179. 274 513
petant 463 643
petat 136 31
petatur 162 30. 469 766.
pete 30 590. 40 44. 72 841. 281 747. 434 836. 437 23. 463 638
petebam 458 506
petebamus 145 278
petebant 415 327
petebar 61 571. 356 39
petebat 112 206. 126 597. 264 240. 393 755
petebatur 219 816
petenda 85 263
petendi 231 271
petendo 142 185. 366 53
petendum 379 378
petens 98 597. 176 399. 335 675. 345 130. 404 47
petent 471 823
petentem 184 640. 274 512. 309 714. 432 787
petentes 25 478. 244 628. 428 672
petenti 88 340
petere 76 27. 222 18. 305 613. 389 678. 410 178
peterem 130 697
peteret 307 676. 378 356. *bis.*
peteretis 304 582
peteretur 428 664
petet 270 413
petii 193 135. 208 504. 364 16. 368 122
petiere 25 478. 187 721. 354 404. 389 676 393 735
peti 277 626. 373 249
petiiſſe 186 700
petiit 61 567. 136 27. 231 271. 277 611. 381 444. 429 706
petiitque 79 128
petis 41 54. 43 91. 92 433. 121 460. 195 174. 175 208 484. 254 4. 253 25. 322 287. 368 112. 407 108. 425 595. *bis.* 463 637
petiſſes 136 26. 463 637
petiſti 40 33
petit 19 316, 28 534. 31 616. 52 306. 56 437. 68 730. 66 761. 91 426. 69 649. 128 629. 138 80. 142 185. 144 254. *& alibi.*
petita 157 580. 389 661
petitâ 99 635
petitam 411 227
petite 208 507
peti 255 11. 464 666
petitis 320 250. 407 110
petito 235 348
petitos 63 622. 198 266. 222 5
petitve 373 238
petitum 456 480
petitur 91 426. 235 351. 304 576. 409 164
petitus 92 455
peto 128 642. 219 841. 224 92. 365 31. 369 150. 371 180. 382 466
Petræi 352 330
Petræum 352 327
Petralus 139 115
petunt 47 206. 50 265. 72 844. 119 407. 199 306. 237 421. 312 27. 388 638. 392 720. 419 447. 424 571. 432 780. 446 243. 462 630
petuntur 367 97
Pencetioſque 422 513
Phæacum 392 719
Phædimus 171 239
Phæocomes 355 431
Phaëthon 36 751. 755 37 777. 40 34. 41 54. 43 99 111. 46 179. 48 227. 52 319 327. 54 369
Phaëthonteos 113 246
Phaëthontis 37 765. 54 381
Phaëthuſa 53 346
Phantaſos 334 642
pharetra 24 443. 25 468. 158 620
pharetræ 29 559. 462 634
pharetram 56 419 439. 149 379
pharetramque 81 166. 263 231. 390 680
pharetraque 258 113
pharetras 116 306 308. 222 22. 302 518
pharetratæ 85 202. 171 230
pharetratus 303 525
Pharonque 282 772
Pharoſque 448 287
Pharſalia 471 823
Phaſias 199 298
Phaſidos 189 6
Phaſis 49 249
Phegeius 270 412
Pheneon 450 332
Pheretiade 233 310
Phiale 81 172
Philammon 323 317
Philemon 245 631. 246 682. 247 706 715

Philemona 247 714
Philomela 378 451. 179 475. 180 503 511. 181 553. 182 572. 183 601. 184 643 658
Philippi 472 824
Philoctete 377 329
Philyreïa 201 352
Philyreïus 65 679
Phinea 138 92. 141 158. 143 210
Phineâ 139 109
Phineu 138 93. 143 224. 204 399
Phineus 135 8. 136 36. 138 89. 141 157. 143 231. 188 3
Phlegethontide 155 544. 459 532
Phlegianque 138 87
Phlegon 45 154
Phlegræis 290 151
Phlegræon 353 378
Phlegyis 326 414
Phobetora 134 640
Phocæ 18 300
Phocaica 61 569
Phocaico 49 244. 162 9
Phocarum 50 267
Phoce 216 738. 218 801
Phoceaque 145 276
Phocen 203 389
Phoceus 324 348
Phoci 321 267
Phocis 19 313
Phoco 325 381
Phocus 207 477. 214 668 670. 218 800
Phœbe *Dea* 4 11. 67 723. 170 216
Phœbe *Deus* 25 463. 40 36. 63 608. 235 350. 474 865
Phœbeamque 202 365
Phœbeïa 278 662
Phœbeis 79 130
Phœbeius 60 545. 463 642. 467 742
Phœbeios 150 389
Phœbes 25 476. 55 415. 222 11. 342 36
Phœbi 24 452. 147 330. 317 164. 380 410. 388 640. 389 677. 408 141. 459 550. 462 631. 470 785
phœbique 75 8. 383 501
Phœbo 20 338. 43 110. 131 715. 179 486. 293 214. 323 316. 408 133. 444 191
Phœboque 36 752. 271 443
Phœbum 76 18. 212 31
Phœbus 24 451. 26 490. 28 53. 40 24. 55 399. 63 628. 75 17. 81 151. 117 349. 167 122. 170 215. 289 132. 291 162. 178. 292 197. 313 58 322. 303 310. 333 595. 388 632 408 150. 418 416. 454 418
Phœnica 452 393. 453 402
Phœnicas 77 46
Phœnix 233 307
Phœstiadas 280 715
Pholus 351 306
Phonoleniden 355 433
Phorbantis 138 78
Phorbas 138 74. 326 414. 352 322
Phorcidas 133 775
Phorcynida 143 230
Phorcynidos 132 743
Phoronide 59 524
Phoronidos 33 668
Phryges 315 91. 343 70
Phrygia 373 244
Phrygia 169 177. 176 400. 377 337. 381 429. 423 547 562
Phrygiæque 167 146
Phrygias 365 44
Phrygibus 4 5 452
Phrygii 290 155. 405 79
Phrygiis 168 166. 227 162. 244 621. 386 579
Phrygiisque 381 432
Phrygio 392 721
Phrygioque 318 203
Phrygios 346 148. 455 444
Phrygum 361 612. 379 289. 381 435
Phryxeaque 189 7
Phthian 370 156
Phyleus 233 308
Phyllei 357 479
Phyllius 202 372
pia 15 221. 22 392. 125 551. 168 161. 179 496. 201 339. 239 471. 245 631. 298 366. 332 577. 376 301 *bis*. 433 813
piâ 280 710
piacula 181 569. 442 155
piæque 207 482
pianda 239 483
pias 327 420
piasque 240 520. 387 621
piasti 384 515
picæ 160 676
pice 354 402
picea 17 265. 49 233
piceæ 278 658. 288 101
piceis 81 155. 331 549
picem 422 512
piceumque 71 800
pico 415 336. 417 396 398
picta 427 654
pictæ 99 639. 180 511
pictam 56 521
pictarumque 100 669
pictas 116 306
pictis 60 532. 533 96 556. 105 24 119 398
picto 79 108. 305 593
picum 414 314
Picus 314 320. 415 342. 416 363
Pieros 146 302
pietas 11 149. 14 204. 180 503. 184 635. 201 336. 240 508. 269 383. 279 678. 296 321. 324 397 333. 323 328. 389 663. 407 109. 443 173
pietasque 191 80
pietate 183 629. 195 162. 241 109. 459 549
pietatem 341 29
pietatis 272 459. 298 366. 419 443
pigeat 277 630. 395 808
piget 46 183. 143 221. 175 386. 339 778
pigetque 55 386
pigueror 212 621
pignora 40 38. 43 91. 80 134. 144 347. 183 603. 208 497. 239 490
pignore 164 77
pignoribus 331 543
pignus 86 283. 155 523. 223 48. 224 92. 428 679
pignusque 353 365
pigra 46 174. 298 396
pigrâ 69 771
pigris 28 551
pii 248 724. 180 535
pilas 294 262
Pindo 29 570. 196 220.

Pindumve 331 554
Pinduſque 196 225
pinea 422 530
pineta 14 217
pinetis 461 604
pingebat 162 23
pingit 164 171. 165 93
pingue 316 148
pingues 162 194
pingueſque 119 402
pinguia 451 352
pinguis 291 176
pingueſcere 440 89
pinguntur 302 516
pinnas 100 678
pinnigero 400 963
pinnis 100 671. 456 475
pinu 350 267. 412 248. 427 638
pinuque 34 699
pinum 328 456. 329 468. 331 533
pinus 8 95. 46 185. 152 442. 206 442. 288 103. 394 782. 406 88. 423 535
pio 171 250. 195 172. 300 451. 323 329
piorum 313 62
pioſque 325 389
Pirææque 178 446
Pirenida 203 391
Pirenidas 40 240
Pirithoi 352 330. 332 333
Pirithoô 232 303
Pirithoum 348 218 229
Pirithous 237 404
Piſa 154 494
Piſæ 151 409
piſcator 427 651
piſce 39 13. 147 331. 230 244. 400 963
piſcem 18 296. 131 727. 252 854. 440 101
piſces 30 265. 97 587. 107 50. 229 217. 399 922
piſcibus 7 74. 287 78
piſcis 252 857. 399 915
Piſcoſa 341 10
piſcoſamque 303 531
Piſenore 351 303
Pitanen 201 357
Pithecuſas 406 90
Pittheam 448 296. 458 506
Pittheia 177 418
Pittheus 244 612
piumquè 464 681. 474 867
pius 75 5. 141 152. 179 474. 270 408. 297 354. 388 626 640. 453 405
placabat 346 151
placabilis 299 399
placabitur 382 461
placandam 341 28
placare 382 468. 440 94
placat 460 574
placatoque 425 593
placavit 198 251
placeas 27 512
placeat 41 58. 44 129
placeatque 397 862
placebant 94 492. 168 154. 322 298
placebimus 323 323
placendi 394 764
placent 108 91. 224 67. 421 496. 430 736
placere 157 584. 273 505
places 58 475. 113 228
placet 15 225. 17 260. 65 662. 92 446. 107 53. 155 525. 272 476. 274 516. 298 378. 303 524. 317 172. 325 391
placetque 62 446
placida 272 468. 372 214
placidæ 399 927
placidam 202 369
placidaque 9 107
placidis 129 652. 251 823
placidiſque 398 899
placidiſſime 334 623
placido 80 146. 179 489. 247 703. 321 282. 464 657
placidoque 79 113
placidos 194 153. 258 95
placidum 441 116
placidus 243 97
placitam 97 226
placitum 34 702
placuere 168 154
placuêrunt 197 228
placui 28 546
placuiſſe 323 318. 400 964. 408 150. 441 131
placuit 21 367. 60 343. 88 322. 322 302
placuitque 396 841
plaga 77 73. 141 175. 298 373. 317 487
plagæ 6 48. 88 328
plagamque 78 88
plagarum 217 773
plagas 330 518. 342 40
plagis 55 499. 368 119
planamque 207 464
plangebant 79 125
plangente 345 118
plangentibus 94 507
plangere 62 584. 314 81
plangi 160 675
plangit 383 491
plangitur 314 75
plangor 337 709
plangore 109 138. 125 554. 180 532. 238 447
plangorem 53 346. 418 421
plangoris 94 498. 309 727. 431 749
planguntur 281 527
planiſſima 287 86. 448 295
plano 234 530
plantas 165 107
plantis 68 736. 305 591
planus 170 218
planxêre 94 505 507
planxitque 277 636
platano 395 794
platanum 341 14
platanus 288 95
plaudat 165 97
plaudenda 73 867
plauſis 421 507. 414 577
plauſit 230 238
plauſtra 46 177
plauſtri 350 282
plauſtrum 300 447
plauſu 132 735. 307 668
plebe 97 583. 162 10. 266 306. 279 670. 344 116
plebemque 334 648
plebi 321 283
plebis 361 602
plebs 12 173
plectro 290 150
plectrum 317 168
plectrumque 62 601. 139 114
Pleiadaſque 375 293
Pleiadum 169 174
Pleias 33 670
Pleiones 68 744
plena 43 113. 109 111. 264 238. 275 563. 285 29. 301 469. 325 390. 403 10
plena 309 734
plenaque 58 484. 262 195.

195. 280 693. 372 198. 440 103. 443 176
plenas 235 3 8
pleni 192 106. 231 273
plenis 77 73
pleniſſima 69 763. 142 184. 195 180. 295 290
pleno 85 268. 89 344. 180 505. 208 491. 318 191. 441 117
plenoque 352 325
plenos 20 343. 198 253
plenum 209 531. 295 296. 456 469
plenumque 337 734
plerumque 350 277
Pleuton 293 382
Pleutonius 421 494
Plexippi 238 440
pluma 62 583. 119 410. 156 554. 185 670. 226 150. 339 791. 397 849. 417 395
plumæ 54 374
plumas 155 545. 229 198. 421 499
plumbea 434 825
plumbo 109 122. 131 710
plumbum 25 41. 68 727
plumbus 333 611
plumis 166 672. 180 529. 226 150. 295 269. 395 766. 421 499. 451 357
plura 27 525. 52 302, 65 658. 70 785 *& alibi.*
plures 219 822. 248 730
pluribus 132 748. 428 669
plurima 23 425. 84 237. 105 16. 106 43. 125 565. 294 244 332 562. 396 844. 448 397
plurimus 243 582. 277 623. 316 140. 404 53
plus 26 501. 30 573. 41 57. *& alibi.*
pluſve 251 834. 283 789
pluſquam 382 451
pluviale 97 594
pluvialibus 203 393
pluvialis 234 335
pluvio 127 611. 309 733
pluvioque 7 66
pocula 205 421. 246 670. 264 238. 290 160. 413 276. 283 287. 414 295
Pœantia 365 45.
Pœantiaden 376 313
Pœmenis 83 215
pœna 8 91. 17 260. 43 98. 61 564. 181 538. 255 22. 293 234. 308 698. 319 211
pœnâ 161 4. 168 150. 175 385. 432 777
pœnæ 63 612. 97 578. 167 137. 170 215. 190 41. 201 351. 250 782
pœnæque 185 671. 411 217
pœnam 43 99. 75 4. 99 625. 100 654. 111 190. 156 551. 268 372. 290 154. 296 303. 420 469
pœnamque 88 338. 250 779
pœnaque 182 586. 437 29
pœnarumque 239 481
pœnas 14 209. 16 243. 36 735 57 467. 59 521. 63 608. 72 833. 122 467. 129 671. 142 200. 160 668. 181 544 *& alibi.*
pœnè 56 439. 348 218. 406 85
pœniceam 415 345
pœniceas 344 104
pœnitet 63 612. 127 614. 143 210. 301 461
pœnituiſſe 447 278
pœnituit 41 49
Pœonàs 146 313
polenta 152 450 454
polis 42 75
Politen 412 251
pollentibus 195 199
pollice 106 34 36. 148 339. 162 22. 229 198. 238 453. 269 395. 290 145. 295 285 289. 317 170. 356 475. 393 746
pollicibuſque 257 79
pollicita 200 309
pollicitamque 315 107
pollue 57 464. 297 353
polluit 70 794. 440 98
polluto ſque 141 156
polo 46 173
polumque 44 131
polus 55 295
Polydæmona 138 85
Polydecta 144 242
Polydore 381 432
Polydoreo 388 629
Polydori 384 536
pollydorus 384 530
polymeſtora 385 551
Polymeſtoris 381 430
Polypheme 394 765
Polyphemon 394 772. 409 167
Polyphemonis 204 401
Polypus 118 366
Polyxena 381 448. 382 460
poma 93 483. 107 51. 128 638. 211 586. 258 92. 307 650. 395 812. 426 627. 427 650. 428 687. 431 764. 440 77
pomaque 262 190. 427 657
pomaria 128 646. 427 635
pomi 106 132. 307 666 671
pomis 108 89. 116 331. 257 87. 392 719. 395 795
pomo 110 165
pomoque 288 101
pompa 431 749
pompâ 279 686. 293 219
pompæ 29 561. 67 725
pompam 390 699
pomum 155 536. 315 113
ponar 61 564
ponat 55 391. 265 276. 279 682
pondere 148 354. 271 437. 308 677. 368 102. 375 286. 436 1
pondere 4 20. 5 26. 6 52. 46 163. 78 93. 99 621. 113 243. 138 81. 249 776. 256 41. 279 684. 291 179. 331 556. *& alibi.*
ponderibus 4 13. 453 404
ponderis 69 750. 265 289
pondus 4 8 20. 6 53. 46 161. 265 273. 273 405. 280 703. 291 181. 308 701. 358 509
pone 36 736, 99 634. 143 226. 237 433. 280 696. 299 408. 325 390. 407 110. 451 762. 464 658
ponendi 291 163
ponenſque 248 723
ponentem 230 236. 418 427

ponere 22 401. 213 642. 247 694
poni 238 360
ponit 71 804. 73 871. 117 345. 432 753. 147 320. 227 160. 228 189. 239 474. 245 661. 274 524. 277 633. 404 49. 454 433
ponitque 231 258
ponite 170 202
ponitur 179 489. 246 664
ponti 18 309. 73 872. 136 18. 249 369 370. 323 330. 326 397. 327 427. 398 904. 419 439. 458 507
pontifici 469 763
ponto 18 292. 20 337. 51 172. 124 536. 130 689. 177 442. 201 355. 320 259. 396 838. 398 900
pontum 100 651. 124 529. 144 253. 318 195. 330 518. 339 784. 394 778. 469 756
pontus 4 15. 18 292. 20 355 361. 50 263 128 633. 251 830. 329 598. 331 548. 336 701. 448 291. 467 720. 472 831
pontuſque 225 98
ponunt 18 300. 57 460. 79 114. 210 559. 421 503
poples 171 256
poplite 157 593. 195 191. 235 364. 266 298. 301 458. 382 477. 445 223
poplitibus 305 593
popoſcerat 207 466. 374 253
popoſcerit 69 759. 270 411
popoſcit 180 506
populabile 264 262
populandas 16 249
populante 52 319
populare 313 54
populari 344 111
popularia 30 577
popularis 168 150. 208 498. 255 20. 347 191
populator 360 593. 389 655
populi 78 103. 192 101. 206 451. 231 268. 232 198. 368 113. 371 191. 387 612. 457 481. 467 729
populique 172 267
populifer 30 579
populis 47 215. 169 179. 209 523
populiſque 24 439. 165 92. 213 652
populo 16 252. 88 340. 120 442. 170 198. 251 833. 334 633. 390 695. 469 756
populoque 460 572
populorum 207 481
populos 21 363. 49 236. 53 370. 70 793. 129 669. 181 546. 186 710. 285 14. 334 645. 420 463
populoſque 464 679. 172 274
populus *arbor* 157 590. 304 555
populus *vulgus*. 337 740. 357 499. 382 474. 461 606
populuſque 306 638. 418 418. 457 486
porrecta 225 95
porrectaque 314 83
porrexerat 4 14. 22 645
porrexi 92 458.
porreximur 92 451
porrexit 37 767. 198 254. 205 420. 223 95
porrigat 145 575
porrigeret 267 343
porrigeris 92 458. 112 199
porrigit 47 197. 73 861. 124 527. 125 557. 241 544. 467 741
porrigitur 54 375. 119 408 301 491
porta 224 87. 285 13
portaque 433 797
portabant 67 713
portabat 301 481. 427 647. 431 747
portæ 211 607. 432 784
portans 194 157
portant 418 419
portante 286 65
portantes 55 388
portare 352 346
portarum 224 70
portas 96 560. 120 439. 223 41. 390 685. 461 598
portaſque 152 597. 461 583
portâſſe 174 338
portat 301 470. 452 385
portenditur 460 571
portentiferiſque 404 55
portis 92 449. 342 45
portitor 287 73
porrò 68 744. 243 598
portubus 329 474. 391 710
portus 98 596. 99 634. 141 408. 178 445. 194 158. 222 5. 319 231. 391 711. 411 232. 465 690
portuſque 208 492
poſcat 372 219. 386 594
poſce 43 97
poſcebat 65 677
poſcebatur 10 138
poſcentem 367 87
poſcenti 117 334. 203 376
poſceret 223 54
poſcet 379 387
poſcimur 45 144. 147 333
poſcimus 247 708. 285 37
poſcis 43 99. 184 655
poſcit 143 213. 197 248. 251 831. 271 423. 319 214. 331 542. 414 298
poſcitis 461 609
poſcitur 114 274. 319 212
poſco 124 534. 173 300. 207 483
poſcor 217 776
poſcunt 189 7. 306 638. 376 320
poſcuntque 252 841
poſita 46 173. 99 648. 394 783. 437 29
poſitâ 56 321. 57 462. 75 1 113 233. 199 289. 235 366. 265 266. 304 558. 433 806
poſitaque 28 553
poſitæ 40 26
poſitæque 43 109. 273 503. 439 59
poſitumque 69 754
poſitarum 217 773
poſitas 45 142. 137 40
poſitaſque 178 457. 274 524
poſiti 285 17. 291 168. 385 543. 399 909
poſitique 388 638

positis 127 606. 238 461. 244 627. 278 649. 285 19. 313 46. 346 147. 348 311. 427 655
positisque 36 729. 335 652
posito 43 192. 109 128. 198 262. 241 537. 304 578. 445 209
positoque 19 330. 159 637. 174 346. 210 567. 295 283
positos 25 477
positosque 37 778
positu 55 412
positum 414 315
posituro 93 471
positus 91 420. 137 57. 426 621
posse 55 389. 58 483. 64 646 651. 92 453. 100 678. 114 273. 156 58. 170 198. 173 307. 184 660 *& alibi.*
possederat 68 739. 140 130 144 239
possedit 5 31. 20 355
possem 21 363. 93 467. 148 344. 189 18. 209 519. 223 52. 274 511. 217 338. 306 635. 395 805
possemque 459 538
possent 46 161. 115 291. 139 108. 274 538. 381 437. 406 94. 457 496
posses 43 93. 65 678. 119 400. 192 85. 234 323. 239 468. 265 288. 304 562. 332 570. 458 529. 462 619
posset 8 77. 34 696. 52 309. 81 345. 361 362. 98 610. 101 693. 274 532. 278 656. 599 426. 307 661. *& alibi.*
possideat 228 187
possidet 130 690. 191 59. 228 187
possim 360 594. 389 672. 396 823. 404 34
possimne 409 173
possint 111 177. 118 379. 262 303. 396 834. 456 459
possis 73 855. 92 436 113 242. 135 6. 152 437. 176 390. 361 620. 389 64. 396 835. 429 697.
possit 24 445. 56 434. 75 6. 84 238. 167 130. 169 195. 179 421. 183 620. 185. 663. 260 150. *& alibi*
possum 57 591. 143 225. 272 476. 277 627. 400 956
possumus 25 458. 456. 458
possunt 193 116. 195 167. 210 558. 232 297. 269 387. 457 496. 470 781
post 10 125. 21 383. 22 399. 371 776. *& alibi plur.*
poste 140 127. 298 379
postera 108 81. 192 100. 219 840. 301 471. 464 965
postes 69 767. 122 486. 211 602. 315 125
posthac 269 402
posti 139 120
postibus 29 562. 315 114. 429 709. 462 621
postis 140 123
postmodo 349 5
postponere 170 211
postquam 424. 9 113. 14 205. 17 276. *& alibi quam plur.*
postulat 69. 751. 372 215. 376 295
posuêre 12 174. 94 506. 171 246. 197 237. 238 452. 242 572. 311 119
posuêrunt 151 408
posuisse 152 430
posuissem 291 162. 437 9
posuisti 360 587
posuistis 96 539
posuit 33 675. 79 130. 151 579. 166 116. 289. 128. 459 542. 465 693. 467 727
posuitque 86 275. 429 709
potæ 450 334
potat 32 634
potens 87 292. 123 510. 206 460. 223 56. 266 315. 364 22. 384 509. 424 574
potente 237 409
potentem 146 303. 177 426. 224 80. 264 251. 305 603. 385 562. 435 446
potentes 12 173. 244 614
potenti 34 671. 315 111. 322. 308
potentia 27 522. 50 259. 56 416. 59 520. 88 328. 120 427. 149 365 373. 168 153. 200 330. 244 618. 304 573. 322 285. *& alibi.*
potentibus 107 49
potentior 116 325. 185 678. 282 757. 297 340. 329 494. 427 657
potentes 249 745. 297 352
poteram 158 611. 265 290. 268 360. 273 487. 276 603. 305 614. 355 446. 373 248
poteramus 217 779
poterant 259 124. 274 534. 276 608. 348 225
poteras 33 679. 65 678. 80 131. 110 153. 113 243. 248 735. 273 488. 403 30
poterat 31 621. 56 437. 57 451. 114 257. 189 11. 209 441. 208 491. 223 47. 251 833. 329 469. 332 582. 334 631. *& alibi,*
porteratque 89 352. 348 204
poteremur 369 130
poterentur 427 641
poteris 82 193. 110 153. 440 95
poterisne 274 513 *bis*
poterit 120 426. 224 63. 268 378. 269 405
potero 409 171
poteruut 130 696
potes 29 557. 32 657. 45 147. 116 321. 151 415. 185 18. 275 546. 282 753. 297 345. 306 622. 327. 423 378. 364. *& alibi.*
potest 22 405. 33 669. 49 232. 61 565. 87 298 302. 92 438. 131 710. 156 552. 173 309. 190 28 42. 201 341. *& alibi quam plur.*
potestas 59 522. 89 366. 124 533. 253 880. 290 149. 295 274
potiar 377 334

potiatur

potiatur 91 405. 299 428
potiere 299 429. 320 250. 408 136. 461 585
potior 409 169
potiorque 365 35
potiora 378 369
potita 144 254. 224 86
potitur 194 156. 256 60. 319 217. 321 265. 324 339. 392 729. 419 449
potiturque 266 313
potitus 320 242. 374 251. 377 335. 453 406
potiunda 282. 752. 304 569. 313 55. 342 38
potius 141 166. 223 55. 276 597. 293 232. 346 163
potuere 107 61. 262 191
potui 63 608. 253 883. 276 604 606. 389 672. 400 947
potuiſſe 36 759 *bis.* 114 272. 172 269. 182 583. 202 370. 205 427. 216 754. 337 731. 359 555
potuiſſent 175 360. 276 608
potuiſſet 295 299
potuit 36 731. 52 302. 322 120. 422. 130 684. 227 168. 235 352. 260 163. 347 186. 353 358. 420 474. 429 702. 431 757. *& alibi.*
potuitque 18 288
potum 449 313
potura 174 347
præ 317 155
præacutæ 193 131
præbebant 53 232
præbebat 4 10. 121 457. 289 113. 410 786
præbebatque 253 874
præbent 308 706
præbentque 330 522
præbentem 131 715. 344 101
præbere 93 479. 147 334. 289 119
præbet 47 213. 73 866. 154 502. 440 82. 456 464
præbetis 441 119
præbetque 330 515
præbita 382 476
præbuerat 161 1
præbuimus 101 692
præbuit 357 489. 387 606. 394 783
præcedentem 314 65
præcedere 158 614
præceps 41 69. 52 320. 273 483. 329 481. 345 128. 352 339
præcepta 229 208. 230 243
præceptaque 323 310
præceſſit 359 137
præcincti 427 638
præcinctus 34 699
præcingitur 417 395
præcipiet 270 416
præcipitant 458 518
præcipitata 217 765
præcipitatur 108 92
præcipitem 101 694. 231 251
præcipites 6 97. 47 207
præcipiti 46 185
præcipitique 379 378
præcipiunt 278 653
præcipuè 125 551. 248 726. 346 164. 385 544. 385 805
præcipuum 434 833. 468 747
præcluditur 65 658
præcluſaque 33 662
præcluſerat 422 790
præconia 360 573
præconſumere 208 489
præcontrectatque 179 478
præcordia 28 549. 71 799. 171 251. 210 559. 244 608. 250 791. 261 172. 316 149. 345 140. 382 476. 400 945
præcordiaque 123 507
præcorrumpere 408 134
præcorrupta 266 295
præcutiant 133 759
præda 190 31. 312 27. 400 936
prædaque 224 86
prædæ 84 225. 85 246. 99 620. 128 645. 303 517. 383 485. 416 362
prædæque 385 554. 411 229
prædam 28 534. 73 873. 98 606. 388 626
prædamque 372 200
prædator 180 616. 351 306
prædelaſſat 337 730
prædictaque 461 608
prædivite 258 91
prædone 155 521
præduraque 352 349
præferre 169 186. 323 321
præferrer 131 701
præferret 218 806. 332 581
præferri 56 430. 473 852
præferſque 397 861
præfert 473 854
prefertur 303 532
præfixaque 193 112
præfixo 131 706
præfoderat 366 60
præfractam 353 358
prælata 107 56. 404 42
prælatæ 293 219
prælatè 225 109 *bis.*
prælatum 136 29
prælatus 375 277
prælia 71 859. 141 156. 146 307. 343 68. 358 537. 367 82. 368 117. 372 210. 423 545. 428 671
præmia 63 631. 65 694. 132 757. 180 518. 203 376. 224 92. 225 105. 240 503. 249 767. 252 850. 224 257. 288 102. *& alibi.*
præmiaque 136 25
præmiſſa 373 248
præmonitus 470 800
præmoniſſe 470 785
præmuntia 82 191. 436 3. 460 670
præpes 131 718. 424 576
præpetibus 387 617.
præpetis 144 257
præponere 168 170. 190 42
præpoſito 415 336
præpoſuiſſe 226 137
præqueſtus 114 251
præruptæ 135 10
prærumpit 423 547
prærupta 29 568. 465. 704
præruptam 35 719
præſaga 328 457
præſagaque 44 124. 94 514. 300 444
præſagia 60 550. 455 439. 475 879
præſcia 168 157. 270 417. 370 162
præſcius 171 231
præſens 81 153. 173 320. 335

335 668. 396 821. 408 123. 414 308. 459 536. 463 646
præſenſque 276 601. 430 727
præſenſerat 31 610
præſente 433 812
præſentem 429 672
præſentia 127 612. 176 401. 340 4
præſentior 160 658. 393 757
præſentis 192 83
præſentit 299 404
præſepe 209 544
præſepia 262 195
præſepibus 44 120
præſide 30 554. 291 168. 406 88. 433 809. 469 758
præſignia 462 611
præſignis 76 32. 348 217. 441 131
præſtant 310 739. 464 682
præſtanti 272 451
præſtantia 353 381
præſtantior 97 724. 77 54. 394 563. 330 525
præſtare 225 105
præſtat 426 631
præſtem 386 591. 409 171
præſtatque 338 748
præſtent 236 392
præſtet 124 524
præſtiteris 347 203
præſtructa 433 798
præſuta 312 9
prætendat 354 415
prætendens 321 279
prætenta 78 83
prætentaque 330 511. 353 376
prætentanda 276 583
prætentat 148 339
prætentatque 410 189
præter 8 96. 97 591. 141 159. 143 221. 172 287. 241 542. 273 490. 428 604
præterque 141 159. 416 359. 465 701
præterea 105 16. 216 758
prætereo 115 284
prætereunt 46 160
præteriit 407 101
præterit 307 668. 335 646. 438 51
præterita 308 680
præteritæ 232 278
præteriti 358 538
prætincta 193 123
prævaliduſque 84 219
prævertant 65 657
prævisos 441 135
prævitiat 404 55
prævius 314 65
prato 18 297. 399 924
precamur 154 516
precanda 190 37
precando 61 574. 171 261. 322 286
precantem 113 237. 243 957. 441 132
precanti 102 721
precantia 168 164. 211 590. 260 159
precantibus 474 870
precantum 342 33
precari 15 220. 21 367. 98 514. 189 24. 429 692. 430 730
precaria 257 76
precaris 366 48
precatur 275 547. 280 702. 282 764. 298 392. 325 387
precatus 461 593
prece 28 548. 168 161. 179 483. 231 271. 252 852. 458 505
preceris 366 49
preces 58 482. 90 376. 122 472. 170 214. 246 682. 301 483. 306 642. 367 89
preceſque 71 815. 397 855. 403 18. 417 377
precibus 21 377. 34 701. 37 765. 91 405. 185 684. 224 73. 225 106. 235 352. 269 401. 279 682. 320 239. 327 439. 417 382
precibuſque 55, 397. 198 251. 206 451
precor 27 504. 54 361 362. 62 597. 96 543. 125 575. 133 770. 143 218. 145 281. 212 620. 243 601. 273 502. 282 774. *& alibi.*
prehendit 192 89
prehenſis 348 223
premant 206 449
premat 358 509
preme 45 135. 320 254.
premebam 256 45
premebant 128 636
premebat 56 421. 158 604. 223 34. 415 343
premens 299 411. 345 140. 465 698
premente 446 242
prementem 25 459. 39 9
premeret 73 869. 125 567. 223 37
premeretur 265 286
premis 45 148. 105 25. 140 135. 278 656
premit 118 369. 269 353. 279 691. 295 292. 426 629
premitur 330 521
premunt 170 223. 211 608. 308 704. 417 401. 432 779
premuntur 6 48. 148 351
prendere 152 437. 286 58
pendique 286 58
prenſam 35 705
prenſamque 266 317. 352 347
prenſantem 381 424
prenſis 58 476
prenſoque 98 616
prenſos 352 453
prenſurum 410 203
preſſa 5 30. 7 70. 234 532. 256 61. 266 299
preſſâ 324 335
preſſaque 465 694
preſſæque 18 290
preſſam 45 139
preſſanda 456 472
preſſerat 51 283. 155 538. 418 416
preſſere 147 317
preſſique 10 124
preſſiſtis 196 211. 261 186.
preſſitque 304 557
preſſo 78 104. 412 31. 345 141
preſſoque 75 17
preſſos 294 258. 343 77. 434 819
preſſum 121 449. 437 21
preſſus 14 207. 236 56. 277 78. 451 368
pretioque 377 312
pretioſor 9 115. 224 70
pretium 66 701. 164 84. 256 47. 304 572. 306 627. 318 205. 364 19. 374

374 253
preſumque 132 539. 199 306
Priameïa 380 404. 384 513
Priami 380 409. 382 470
Priamidas 383 482
Priamidenque 363 99
Priamidis 392 723. 455 437
Priamo 420 474
Priamoque 372 201
Priamum *ibid.* 384 520
Priamus 340 1. 361 607
Priamuſque 380 404
Priapi 267 347
pridem 431 758
prima 8 89. 33 659. 41 63. 57 449. 68 740. 80 138. 84 332. 88 341. 101 711. *bis.* 712. 125 569. 132 733. 148 341. 342 343 *& alibi.*
primâ 187 721. 209 536. 292 196. 338 759. 349 242. 350 291. 441 111
primaque 79 107. 152 431. 215 715. 372 204. 376 302
primâque 3 3. 440 106
primæ 294 240. 455 217
primæque 232 302
primamque 106 42
primas 372 207
primaſque 145 284. 280 717
primi 107 68. 208 501
primis 73 871. 87 213. 153 482. 218 809. 233 313. 240 501. 260 159. 347 183
primiſque 386 596
primitias 231 274. 300 433
primitium 352 272
primo 53 336. 124 544. 210 554. 258 93. 398 889. 422 518
primò *adv.* 15 121. 56 444. 73 890. 130 681 *& alibi.*
primoque 93 470. 303 528 306 636. 337 716
primordia 142 190. 439 58 67. 452 391
primos 162 19. 218 803. 266 319. 269 399. 287 85. 300 450
primoſque 107 59. 196 216
primum *adj.* 277 617
primùm *adv.* 10 119. 121 123. 30 577. 46 171. 98 600. 115 292. 163 48. *& alibi plur.*
primumque 79 112. 157 592
primuſque 83 206. 100 671. 3 0 154. 439 72
principiis 55 386
principio 5 34
principium 209 518. 218 801. 391 706
prior 21 385. 88 331. 89 358. 109 112. 147 318. 237 415. 263 225. 274 510. 287 67. 355 442. 361 34. 438 37. 444 182
priora 173 316. 414 307
priore 442 158
priorem 444 182
priores 36 738. 450 332. 452 378
priori 16 251. 85 259. 266. 321
prioribus 230 239. 455 445
prioris 445 228. 447 277
priorum 217 764. 227 172. 293 218. 442 146. 469 775
priſca 162 677
priſcâ 308 693
priſci 113 213. 307 645
priſcis 213 653
priſcoque 461 593
priſcum 435 850
priſtina 83 203
privignæ 270 415
prius 10 135. 13 190. 46 168 174. 48 238. *& alibi plur.*
pro 13 182. 22 490. 35 706. 243 99. *& alibi quam plur.*
proque 32 633. 154 515. 251 827. 379 371
proavitaque 380 416
proavos 369 140
probabit 264 258
probabo 458 499
probant 16 244. 106 42
probatam 248 224
probârunt 244 616
probas 154 271
probat 31 613. 89 350
probatus 91 425
probaverat 161 2
probavit 366 59. 428 662
probes 474 323
probetne 85 256
proboque 189 20
probor 43 92
probro 308 695
Proca 426 622
procedit 404 46
procellam 389 6 6
proceraque 398 891
proceres 133 764. 176 412. 296 316. 347 155. 348 213. 369 126. 378 370. 455 446. 462 618. 464 666
procereſque 95 530. 241 526
procerior 395 790
procerum 134 791. 379 382
proceſſiſſe 66 685
proceſſit 209 515. 384 533
Prochytenque 406 89
Proci 393 735. 428 673
Procidis 278 649
Procis 61 571. 322 322. 428 670
Procne 178 433 440. 181 566. 182 595. 183 603. 610 619. 184 641 653
Procnen 179 470. 181 563
Procnes 177 428. 179 468
Procorum 134 795. 255 10. 428 681
Procri 185 682
Procrin 215 712 717. 219 830
Procris 214 699. 215 713. *bis.*
Procruſten 205 438
procubuere 374 262
procubuiſſe 371 176
procubuit 36 730. 76 23. 91 414. 140 122. 350 392. 375 282
procul 40 12. 52 535. 57 458 72 841. *& alibi plur.*
proculcat 232 290. 353 374
procumbere 53 347. 386 585. 413 281
procumbit 21 375. 299 415

procurrunt 319 230
prodamne 190 38
prodere 57 447. 174 81. 318 183. 366 59. 473. 246
prodet 378 385
prodeſſe 303 542
prodeſt 62 589. 323 320. 400 935
prodet 368 106
prodibant 251. 808
prodidit 129 656. 207 465. 318 192
prodierat 11 142
prodiga 440 81
prodigiis 326 411
prodigio 173 321
prodigioſa 281 726, 401 968
prodigium 399 917
prodis 32 656. 67 704. 705
prodit 11 142. 56 433. 152 449
prodita 226 126
proditione 223 56. 225 115
proditus 366 67
producet 377 323
produxit 229 214
Prœtidas 450 326
Prœtum 144 238
Prœtus 144 239
profana 69 755
profanæ 72 833
profanam 155 543
profani 252 840
profanis 201 710
profanos 198 256
profanus 277 431. 326 413
profatur 272 472. 322 290
profeci 85 62
profeciſſe 63 41
profecit 343 84
profecti 76 35
profectò *adv* 116 323. 224 72
profectu 259 50. 171 261
profecturas 380 411
profectus 125 572
proferri 198 252
profers 149 372
profeſſa 147 318
pofitemur 281 737
profuga 125 568. 373 229
profugaque 388 627
profugam 35 727
profugi 277 639. 419 457
profugo 458 506
profugos 96 539
profugum 326 407
profugus 75 7
profuit 136 37. 165 95. 242 554. 262 192. 369 137
profunda 48 229
profundi 318 197 202
profundo 50 267. 124 537. 152 439. 191 65
profundum 19 331. 243 592. 339 791
profuſis 192. 91. 279 679. 327 418
profuſo 388 636
Profuſus 249 764
progeniem 104 3. 230 242
progenies 40 34. 168 155. 338 754. 468 750
progenitore 323. 319
progenuit 226 125. 279 669
progreſſaque 224. 87
prohibebant 215 722. 377 339
prohibebar 276 594
prohibebat 77 47
prohibere 64 646
prohibent 139 101. 210 573. 245 652. 342 66. 437 28
prohibentque 267 329
prohibente 137 45. 461 610
prohibere 175 361
prohibes 225 119
prohibet 336 708. 427 636
prohibetque 256 9
prohibete 59 528. 296 322. 471 600. 469 777
prohibetis 174 349
projecerat 370 166
projecit 458 404
projectæ 181 545
projicit 275 574
prole 113 514. 170 205. 220 869. 265 274. 295 298
prolem 61 553. 229 214. 272 452. 472 836
prolemque 364 27. 463 640
proles 9 114. 40 19. 54 367. 58 496. 95 520 531. 118 389. 147 329. 204 404. 307 477. 222 1⁂ 224 90. 237 403. *& alibi*
proleſque 233 304
prolis 459 533
proliſque 68 746
promere 113 242
Promethides 22 390
prominet 135 673. 394 778. 396 845
promiſiſtis 100 653
promiſitque 192 91
promiſſa 41 51. 50 259. 122 472. 192 94. 403 18. 433 810
promiſſaque 200 322. 300 430. 319 213. 437 18
promiſſæ 434 818
promiſſas 232 293
promiſſi 325 290
promiſſis 41 15. 206 462. 328 454
promittat 98 603
promittere 335 662
promittes 178 443
promittet 377 325
promittis 92 457
promittit 16 252. 332 576
promptas 82 188
promptior 10 126
prompſit 25 468
promptu 43 86. 370 161
prona 27 508. 41 67
pronaque 4 84
pronam 58 477
pronas 423 548
ponepos 305 606. 369 142
pronis 84 240
pronos 151 424. 303 538
pronuba 177 428. 282 761
pronumque 178 459. 434 821
pronus 21 376. 126 579. 171 237. 236 379. 256 44. 307 552. 320 257. 339 792
propago 12 160. 40 38. 323 312
prope 170 218. 289 673. 300 691. 333 592. 381 450. 399 905. 405 760. 448 296
popenſum 429 706

pro-

popera 307 658
properabat 116 313. 291 183
properamus 285 33
properandum 260 145
properant 44 128. 329 486
properantibus 100. 657
properare 226 138
properas 27 510. 157 599 600
properata 87 296. 285 31
properatque 468 748
properate 170 201
properatis 276 586
properatur 150 396
properent 197 2'0
properus 213 647
propinquæ 176 412. 337 723
propinquas 347 190
propinquos 115 296
propior 54 369. 194 163. 210 563. 301 460. 386 578
propiorque 56 541
propiora 40 22. 278 66
propioraque 52 303
propiore 47 207. 90 372 173 316. 275 549. 350 284. 463 637 638
propioris 112 202. 157 598
propius 337 722
propiuſque 40 41. 58 503
Propœtidas 293 221
Propœtides 294 238
propoſitique 369 150
propoſitos 328 446
propoſitum 81 158. 198 2 6
propoſitumque 43 104
propriaque 32 638
proprias 159 638
proprium 174 350
propter 231 258. 271 436
propulit 243 593
propulſa 235 340
prora 409 164
proræ 98 617
Proreus 99 634
prorumpit 419 448
proſcindere 193 119
proſecta 198 271. 346 152
Proſerpina 150 391. 154 505. 115 530. 156 554
proſequitur 390 679
proſiliit 184 658
proſilit 325 385
proſiliunt 210 573. 447 272
proſiluit 354 390
proſim 59 519. 365 29
proſit 369 135. 377 327
proſpectat 100 651
proſpectet 473 842
proſpexerat 441 753
proſpexi 410 179
proſpexit 174 343. 230 237
proſpiciens 242 573. 316 159. 472 836
proſpicientis 431 761
proſpicio 98 604
proſpicit 47 190. 234 530. 337 715
proſpiciunt 247 697
proſternit 235 361
proſternite 142 197
proſtravit 249 776
proſunt 18 306. 27 524. *bis.* 48 224. 111 193. 292 189. 357 501
Proteaque 39 9
protecta 64 635. 350 273
protectam 352 351
protectus 355 431
protegat 236 394
protegit 90 394. 137 46
protendens 410 191
Protenora 139 98
proterit 70 791
proterva 404 63
protervas 160 670
protervis 349. 233. 373 233
proteſilaë 343 68
Proteu 348 731
Proteus 319 221. 320 255. 399 918
protinus 10 128. 17 262. 25 474. 31 622 *& alibi plur.*
protulerit 238 460
proturbat 78 90. 95 526
provida 215 717
providus 341 18
provolat 356 62
provolvi 243 586
proxima 7 64. 46 173. 84 233. 124 533. 143 213. 235 347 367. 236 399. 243 954. 278 668. 324 365. 341 14. 344 96. *& alibi.*
proximitas 297 340. 370 154
proximus 5 28. 91 411. 171 230. 338 751. 349 258
prudens 89 364. 463 641
prudentia 147 178
pruinæ 93 488
pruinas 199 268
pruinoſas 108 82. 152 443
prunaque 246 675. 395 817
Pſamathen 326 398
Pſecas 81 172
Pſophidaque 158 607
Pterelas 83 212
pubis 191 56
publica 40 35. 174 351. 206 450. 341 29. 371 188
pudet 36 758. 212 617. 274 530. 293 217. 413 279
pudetque 298 371
pudibunda 183 604. 275 567
pudibundaque 90 393. 299 421
pudicam 215 725
pudici 216 739
pudicos 86 282
pudor 10 129. 31 618. 619 83 205. 194 145. 274 514. 294 241. 403 18
pudorque 191 72. 234 327
pudore 36 755. 96 552. 175 375. 181 544. 210 67. 216 748. 318 180. 376 307. 424 571
pudorem 31 600. 62 594. 183 616. 216 756. 227 157. 276 577. 300 454
pudori 155 526. 214 692. 274 526. 299 411
pudoris 57 450. 282 480
puduit 255 31
puella 56 436
puellâ 309 622
puellæ 35 712. 67 711. 89 353 355. 272 453. 280 711. 295 280
puellam 275 543
puellari 150 393. 305 594
puellas 290 153
puellis 107 56. 294 259
puer 25 456. 44 127. 47 198

198. 57 468. 64 643. 89 352. 90 379. 91 413. 92 454. 94 495 500. 105 18. 116 320. 117 341. & *alibi*.
pueri 116 329. 138 65. 202 373. 280 711
puerique 444 201
puerile 187 719
puerilem 234 323
puerili 306 631
puerilibus 41 55. 150 400. 183 626. 456 466
puero 96 553. 234 323. 280 712. 350 292
pueroque 379 397
puerosque 290 152
puerpera 174 337. 266 313. 302 511
puerum 98 607. 100 655. 115 268. 116 316. 230 243. 267 338. 280 705. 281 742
pugna 346 146
pugnâ 349 242
pugnabam 257 79
pugnabant 4 19
pugnacem 378 354
pugnacemque 117 358
pugnæ 143 208. 256 34 47. 308 706. 347 180. 352 355. 367 90. 375 278. 420 462
pugnæque 101 701
pugnam 138 75. 346 160
pugnandi 378 464
pugnando 255 30
pugnant 141 150. 211 610. 238 463
pugnantem 354 393. 370 172
pugnare 364 10. 378 364
pugnat 11 142. 34 685. 56 436. 71 822. 139 102. 142 201. 217 777. 267 351. 366 62
pugnatque 148 349. 437 27
pugnatum 209 526
pugnavit 273 542
pugnavimus 372 209
pugnax 23 732
pugnem 336 703
pugnes 118 370
pugnet 372 220
pugno *subst.* 99 626
pugno *verb.* 216 743
pulcher 393 753
pulcherrima 89 344. 112 205. 250 780. 255 9. 347 190
pulcherrime 223 49. 273 491. 289 120. 360 574. 416 373. 464 678
pulcherrimus 107 55
pulchra 26 484. 209 514. 320 258. 374 263. 334 827
pulchraque 71 804
pulchram 166 110
pulchrior 60 542
pulchrisque 390 695
pulchro 412 261
pulchroque 133 763
pulchros 325 389
pulchrosque 214 670
pulla 189 290
pullo 313 48 333 611
pullosque 110 160
pulmone 71 801. 353 372
pulmonibus 262 201
pulmonis 171 252
pulsa 61 563. 154 511. 292 205
pulsâ 59 525
pulsabant 179 487
pulsabantque 18 310
pulsant 6 42. 18 303. 45 155
pulsare 109 133
pulsarunt 330 529
pulsat 69 767. 138 84. 345 133. 340 234
pulsata 330 508
pulsatus 170 219
pulsavêre 193 113
pulsavit 152 448
pulsi 423 536
pulsis 215 708
pulsisque 285 16
pulso 186 692
pulsoque 175 375
pulsumque 287 77
pulsus 99 624
pulsusque 191 76
pulvere 32 649. 109 106. 209 542. 241 528. 256 35
pulvereamque 186 705
pulvereumque 193 113
pulveris 408 136 145
pulverulenta 50 256
pulvinaribus 434 827
pulvis 217 780. 408 137
pulydamanta 359 547
pumice 81 159. 242 561. 308 692
Punica 310 737
puniceo 63 607. 109 127. 131 728
puniceum 155 536
puniceus 398 887
punior 283 778
puppe 159 603. 188 1. 328 464. 329 579. 467 727
puppes 225 103. 341 10. 367 93 423 550
puppi 100 651
puppibus 98 596. 180 520
puppim 226 148. 424 564. 465 698
puppimque 226 141
puppis 208 492. 330 502. 465 696
purâ 77 713
puraque 73 856
purasque 280 701
purgamina 326 409. 450 327
purgante 400 952
purgaturque 398 890
puris 316 125
puro 59 530. 117 348
purpura 199 398. 163 61. 224 80
purpuraque 96 556
purpurea 40 23
purpureæ 82 184
purpureas 43 113
purpureasque 182 577
purpureis 246 676. 289 125. 318 181
purpureum 93 485. 224 93. 305 596. 379 394
purpureus 163 48. 192 213
purpureusque 223 33
purum 200 327. 211 594
purus 101 709
puta 112 477. 297 354. 397 847. 421 488
putabant 203 378
putabat 127 612
putans 219 828
putant 204 416. 232 299. 237 424
putares 157 589. 165 104. 185 667. 192 82. 218 796. 324 337. 427 650
putaret 35 705. 384 519. 552 388
putas 244 614

putat 27 502. 30 587. 91 417. 98 606. 146 297. 179 485. 192 88 208 488. 272 457. 294 256. 306 618. 375 276. 398 907. 463 649
putate 371 175
putatis 379 379
putator 427 649
putatur 110 171. 236 385. 441 111
putavi 157 584
puteiſque 210 568
putem 440 107
putes 16 242. 92 453. 163 41. 228 191. 256 38. 275 544. 307 654. 314 84. 315 114. 386 593. 389 657. 431 759
putet 127 610. 268 381
putetis 322 292. 420 464. 442 157
puto 61 566. 85 266. 223 60. 327 425. 384 523. 457 497
putrefacta 452 389
putria 211 585
Pygmææ 165 90
Pylios 66 684
Pylius 235 365. 359 542
Pylonque 359 550
Pylos 177 418
Pyracmon 356 460
Pyram 263 231
Pyrame 110 142 143
Pyramus 107 55. 108 71. 109 107. 110 146
Pyreneus 145 274 287
pyreti 355 449
Pyroëis 45 153
pyropo 39 2
Pyrrha 21 385
Pyrrham 20 350
Pyrrhus 370 155
Python 24 438
Pythona 25 460

Q.

QUA, *adv.* 13 187. 18 299. 27 510. 30 581. 43 105. *& alibi plur.*
qua 27 502. 116 324. 326. 158 627. 163 39. *bis. & alibi.*
quâ 13 183. 21 379. 23 415. 28 546 *& alibi quam plur.*
quæque 4 15. 47 203. 131 725. 144 253 *& alibi.*
quacunque 70 791. 97 570. 106 28. 199 282
quadrijugi 46 168
quadrupedantis 356 450
quadrupedes 42 84. 44 181. 112 217 170 226
quadrupes 445 222
quæ 6 49. 7 63 70. 8 87. 12 163 *& alibi quam plur.*
quæque 10 153. 26 491. 27 507. 40 33. *& alibi*
quæcunque 17 263. 53 333. 54 361. 122 477. *& alibi.*
quædam 22 404. 23 426 427. 39 13
quærant 61 565
quæras 61 567. 80 141
quæratur 370 153
quære 142 181
quærebat 152 445
quærenti 133 767. 153 463. 182 584. 184 656. 409 165. 414 317. 437 10
quærere 21 368. 215 725
quæri 252 863
quæris 136 16
quærit 31 614. 57 461. 133 767, 146 296. 158 623. 181 560 564. 184 656. 200 321. 214 690. 251 832
quærite 169 184
quæritis 59 512. 367 89
quæritur 367 95. 419 453. 436 1
quæſierat 162 12
quæſieris 393 756
quæſiſtis 159 556
quæſita 32 653. 152 439. 154 518. 213 657. 412 236
quæſitæ 154 489
quæſitamque 250 799
quæſiti 134 794
quæſitique 213 657
qualem 40 14. 87 293
qualemve 342 51
quales 187 452
qualeſcunque 58 487
qualeſque 213 649
qualia 101 682. 119 492. 342 50. 427 658
qualibet 24 451
qualis 54 382. 86 284. 164 63. 216 757. 223 50. 431 768. 434 828
quam *pro nom.* 14 212. 30 576. 32 649. 53 348. *& alibi quam plur.*
quàm *adv.* 30 573. 41 57. 45 141. 51 278. *& alibi plur*
quamcumque 169 180
quamprimùm 180 501 502
quamvis 32 629. 34 686. 46 177. 54 368. 58 495. 61 568. *& alibi plur.*
quandocunque 181 544
quanquam 13 185. 22 395. 31 613. 82 186. *& alibi.*
quanta 393 758. 403 14
quantâ 133 770
quantam 397 876. 452 381
quantaque 109 130. 130 687
quantas 136 33
quanto *adj.* 76 44. 375 280
quantò *adv.* 6 52. 67 722 723. 249 750. 378 367
quantoque 25 464. 378 366
quantum *adj.* 14 214. 66 10. 108 74. 155 527. 179 472. 191 69. 440 88
quantùm *adv.* 92 461. 168 167. 170 200. 238 439. *& alibi.*
quantumque 364 11
quantus 129 657. 354 408. 196 842
quantuſque 243 582
quare 59 512. 65 664. 115 285. 414 316. 418 664
quarta 200 325
quarto 387 611
quartuſque 45 154
quarum 6 49. 39 11. 44 114. 151 428 *& alibi.*
quas 13 195. 26 493. 52 309. 66 699
quaſcunque 20 354. 71 820
quaſi 31 614
quatenùs 250 784. 404 40

quater

quater 53 344. 132 734. 167 133. 199 293. & *alibi.*
quateret 439 71
quaterque 12 179. 41 49. 350 288
quati 119 402
quatiatur 358 521
quatiebant 236 375
quatiens 135 9
quatit 230 227. 352 329
quatuor 9 118. 164 85. *bis.* 185 679. 341 15. 414 311. 444 199. 446 239
queant 440 79
queat 113 248. 436 2
quem 4 7. 12 175. 20 348. 24 452. & *alibi quam plur.*
quenquam 352 346 383 496
quemque 143 212. 150 402. 164 73. 191 59
quercu 391 716. 395 709
quercum 29 563. 352 328
quercus 78 91. 212 623. 630 635. 244 620. 248 743. 249 758.
querela 113 233
querelæ 65 665
querelas 53 342. 119 413. 170 215. 215 716
querelis 54 371. 84 239
querenda 96 551
querentes 146 298
querenti 35 708. 228 176
queri 32 647. 36 733. 390 690. 406 100
queritur 49 239. 251 831
querno 235 369. 352 342. 355 436
queror 67 214
querorque 213 643
querulas 148 339
queruntur 85 245
queſta 53 347
queſti 108 84
queſtus 126 588. 397 807
qui 6 52. 14 205. 17 276. 25 458 459 & *alibi quam plur.*
quique 49 246. 77 75. 106 26. 110 152. & *alibi.*
quis 4 18. 70 796. 78 87. 89 362. & *alibi.*
quibus 19 311. 20 342. 40 32. 56 427. & *alibi quam plur.*
quibuſque 133 770
quicquam 4 8. 7 68. 61 566. 71 812 & *alibi.*
quicquid 43 95. 425 603
quicunque 24 448. 109 114
quid 22 397. 26 480. *ter.* 31 617. 40 33 & *alibi quam plur.*
quidam 437 19
quidem 27 519. 56 436. 62 563. 65 667. & *alibi plur.*
quidque 25 456. 47 191 120 429. 122 470. 126 603
quidquid 244 619. 364 18
quidve 373 227. 384 517
quies 195 186. 224 83. 251 828. 334 623. 404 52
quieſcere 58 489
quiete 444 188
quietem 32 626
quietis 92 437
quilibet 55 388
quin 7 60. 143 227. 165 96. 181 539. & *alibi*
quinos 36 742. 65 670. 98 351
quinque 44 129. 58 497. 178 439. 240 500. 243 577 579. 249 749. 356 459. 388 645. 453 395
quinquennia 115 282. 360 584
quinquennem 441 325
quinta 6 46
quippe 23 430. 73 852. 406 91. 422 525. 440 84
Quirini 425 607. 434 828 834
Quirino 434 836. 435 851
Quiriti 434 823
quis 16 248. 22 400. 59 518. 75 6. & *alibi quam plur.*
quiſquam 19 322. 41 59. 369 145. 379 390
quiſque 7 59. 13 183. 41 58. 99 642 & *alibi.*
quiſquis 5 32. 33 679. 92 455. 68 613 & *alibi.*
quiſve 56 437
quo *pronom.* 16 257. 20 359 360. 46 168. 57 455. & *alibi quam plur.*
quò *adv.* 40 19. 53 356. 57 470. 81 165 & *alibi plur.*
quocunque 32 628
quod 4 1. 8 77. 11 142. 22 409 410 & *alibi quam plur.*
quodam 60 552. 422 516
quodque 32 657. 35 720. 50 251. 72 841 & *alibi.*
quodcunque 43 102. 183 618. 214 688. 224 75. 373 236. 439 72
quodvis 40 44
quondam 36 751. 58 480. 60 536. 64 636. 89 342. 94 493 & *alibi plur.*
quondamque 58 490
quoniam 13 194. 107 53. 113 249. 129 654. & *alibi*
quoquam 136 24
quoque 6 57. 9 101. 11 145. 15 235 & *alibi quam plur.*
quorum 59 510. 68 738. 79 126. 150 403. & *alibi.*
quos 13 194. 15 230. 25 461. 36 731 & *alibi plur.*
quoſcunque 34 693
quoſlibet 443 166
quoſque 50 263. 242 568
quot 243 588. 396 823. 408 137
quota 209 522
quoties 58 491. 90 375. 91 427 428. 179 481. 211 580 593. 216 739 740. 246 679. 427 643
quotieſque 94 495. 126 588. 179 469
quove 31 614. 92 455

R.

RAbida 204 413
rabidi 357 494
rabie 325 370
rabieque 325 369
rabiem 15 234. 263 212
rabiemque 123 503
rabies 97 567. 135 7. 405 66. 458 521
racemifero 453 413
racemis 93 484

radere

radere 307 654
radiabant 39 4
radiante 128 637
radiantia 187 720. 200 325
radiantibus 265 272
radiantis 368 105
radiare 315 115
radiataque 111 193
radice 53 349. 114 269. 236 379. 197 226. 267 351. 314 70. 404 56. 413 292. 429 713. 460 562
radices 62 583. 198 264
radicibus 28 551. 114 54. 268 366. 459 548
radicis 427 633
radii 52 317
radiis 7 62. 37 768. 46 171. 108 82. 113 241. 163 56. 218 809. 283 794. 333 594
radio 114 275
radiorum 113 247
radios 40 41. 44 124. 108 99
radioſque 204 411
radium 167 132
radix 109 126. 181 557. 246 666. 301 491. 314 78
rami 150 390. 249 760. 269 393. 333 600
ramis 18 303. 29 566. 54 365. 110 158. 132 746. 146 295 299. 211 586. 212 622 636. 231 257. 232 295. 235 367. *& alibi.*
ramiſque 212 629
ramo 198 277. 350 268
ramos 28 550. 29 555. 53 352 359. 118 375. 128 638. 212 636. 248 723. 267 346. 312 29. 314 84. 341 22. 395 812. *& alibi.*
ramoſque 268 361
ramoſa 230 237
ramoſam 257 73
ramum 238 462. 355 442. 407 114
ramumque 208 498
ramus 91 410. 237 410
ranæ 175 381
ranas 452 375
rapacibus 242 550
rapacis 230 243
rapax 191 65. 251 837
rapere 168 464
rapi 214 702. 400 946. 438 526
rapiam 183 617
rapiare 416 355
rapida 83 209. 350 274
rapidæ 44 123
rapidas 189 6. 258 104
rapidi 64 637. 230 225. 431 764
rapidiſque 5 36
rapidiſſima 67 716
rapido 200 326
rapidum 84 242. 176 399
rapienda 151 416
rapies 394 773
rapimur 380 410
rapinæ 154 492. 285 28. 434 818
rapior 239 491
rapis 336 676
rapit 102 730. 117 363. 123 517. 133 758. 183 598. 215 709. 239 471. 259 121. 329 489. 350 271
rapite 101 694
rapitur 19 311. 41 70. 196 222
rapiunt 18 287. 90 374. 348 225
rapiuntque 47 205
rapta 136 19. 155 520. 173 311. 267 327. 381 450. 446 233. 455 442
raptâ 184 632. 197 249. 228 174. 249 754. 340 5. 420 468
raptaque 139 120. 150 395
raptæ 214 700. 252 850. 259 133
raptæque 183 598
raptam 140 137. 178 464. 473 840
raptamque 151 425. 349 231. 377 345
raptas 177 430. 393 731
raptatur 49 234
raptaturque 348 223
rapti 430 470
raptis 49 237
rapto 11 444. 215 730. 240 504. 322 291
raptor 150 402. 180 518. 186 710
raptore 361 609
raptores 238 438
raptoreſque 303 540
raptos 123 496
raptu 102 722
raptum 201 359. 265 271
raptuſque 338 756
rapuere 199 289. 235 361. 312 22. 313 37. 372 202
rapui 377 337
rapuit 132 745. 349 247. 394 775
rara 11 445. 272 474. 361 600. 415 337
raras 250 800
rari 355 437
rarior 415 337
raris 242 568
rariſſima 212 622. 386 588
raro 368 117
rarus 338 166
raſa 77 75
raſilis 234 318
raſtra 402 2
raſtrique 313 36
raſtris 394 765
raſtroque 9 101
raſtrorumque 51 287
rata 118 387. 280 702. 433 815. 464 683
ratæ 88 341. 124 545
rate 19 319. 465 693
ratem 332 557. 378 366 411 232. 465 697
rates 207 471. 226 143. 341 7. 342 65. 364 6. 405 76. 406 85. 423 648. 468 754
rati 410 181
ratibus 226 153
ratibuſque 191 63
ratione 34 688. 111. 183 119 409. 189 10. 319 671, 429 701
rationis 442 150
ratis 101 687. 232 302. 329 493. 330 513. 423 563
ratos 411 210
ratus 130 675. 142 203
rauca 175 377. 339 783
raucaque 160 678
raucis 118 391
rauco 58 484. 157 600. 232 287. 385 567. 406 100
raucos 418 409

raucum 413 280
re 259 127. 379 383. 385 569
reque 96 368
reat 299 400. 366 65
rebar 383 497. 410 203
rebellant 387 619
rebelles 468 754
rebus 21 380. 55 395. 155 524. 182 575. 192 59. 198 275. 360 573. 374 265. 377 326. 449 314. 451 361. 452 391. 462 632
recalfecit 238 444
recanduit 101 707. 124 530. 192 78
recedat 31 609
recedit 226 139
recens 8 80. 23 424. 77 73. 85 260. 132 744
recenſent 383 481
recenſerem 399 932
recentem 473 846
recentes 41 63. 98 601. 120 434. 215 714. 239 488. 269 393. 286 48
recenti 12 164. 28 434. 108 96. 123 504. 265 267. 427 645. 452 379
recentia 248 723. 437 26. 460 557
recentibus 213 62. 236 370
receperat 265 779
receperunt 327 417
recepi 145 275. 400 959
recepit 90 384. 151 424. 241 629. 388 633 425. 608
recepta 6 41. 140 138. 169 188
receptâ 54 529
receptæ 442 159
recepto 64 652. 206 455. 285 10. 315 101. 407 107
receptos 391 709
receptus 20 340. 34 686. 94 504 209 516. 414 297. 461 584
receſſit 7 61. 192 99. 143 589. 280 700. 313 43. 319 216. 328 466. 342 36. 353 359. 449 312
receſſu 12 177. 81 157. 333 592. 412 161
receſſus 214 670. 303 691. 398 902
recidat 170 212
recidendum 13 191
recidere 394 766
recidimus 285 18
recidit 291 180
recinctas 195 182
recingitur 123 511
recingor 157 593
recingunt 22 398
recipit 159 658. 251. 835 287 77
reciſum 257 71
recludam 442 144
recludere 223 41
recludit 199 285
recluſa 432 776
recluſis 213 647
recognoſcit 313 62
recolligat 196 216
recondiderat 10 139
recondere 357 482
recondidit 110 146. 335 649. 341 17
recondita 86 273. 117 339
reconditus 30 583
recordari 391 705
recordor 219 818. 455 436. 466 774
recta 70 776
rectior 77 78
recto 71 822. 218 787
rectoque 313 640
rector 19 331. 33 668. 41 60. 47 186. 134 798. 144 242. 171 242. 207 481. 273 498. 319 207. 329 482 493. 353 364. 386 599. 474 860
rectorque 72 848. 264 245
rectum 63 715. 191 72
rectumque 8 90
recubare 166 109
recultæ 159 647
recumbere 209 539
recumbit 292 195
recurſus 178 450. 276 593. 328 454
recurva 328 464
recurvam 226 141. 465 698
recurvas 427 632
recurvatis 49 2 6
recurvis 147 327
recurvo 100 665
recurſat 21 385. 163 51. 291 171
recuſem 162 25
recuſet 421 486
recuſo 301 484
reddant 159 654
reddat 155 121. 260 154. 333 608. 374 272
redde 212 618. 240 505. 367 78. 404 36
reddebant 247 717
reddebat 94 498
reddemus 227 166
reddentemque 434 823
reddere 64 644. 89 361. 173 308. 191 64. 292 203. 347 187
reddere 417 383
redderet 385 553
reddi 199 296
reddique 294 2 6
reddidit 23 423. 66 695. 167 122. 174 330. 218 800. 231 253. 413 272. 452 379. 463 635.
reddit 255 29. 302 513. 315 99. 364 26. 449 313
redditque 328 466
reddita 93 476. 252 870. 332 558. 459 534
reddite 379 372. 382 472
redditur 61 563. 136 15. 216 757. 447 276
redditus 20 348
reddunt 308 702. 333 601
redeamus 267 77
redeant 99 631
redeat 196 216. 272 479
redegi 5 33
redemit 254 393
redeo 215 719
redeunt 17 281. 36 741. 97 572. 293 219. 414 304. 446 249
redeuntque 101 684
redeuntem 30 588. 34 698
redeuntia 418 423
redeuntibus 221 3
redeuntis 271 450. 301 479
redibam 215 723
rediere 196 200. 276 582. 422 527
redigantur 408 149
redigar 170 199
rediit 88 331. 93 474. 113 231. 180 531. 197 236. 276 582. 295 280. 300 442. 400 918. 422 519.

519. 431 766
redimat 382 472
redimebat 382 473
redimicula 204 265
redimitus 254 3. 264 238. 427 654
redire 286 39
rediret 307 674. 332 580
redis 337 728
redit 55 409. 66 698. 108 103. 109 129. 122 479. 176 401. 218 789. 398 900
reditum 155 542
reditura 213 664
redituram 178 442
redolent 119 393
redolentia 246 675. 440 80
reducere 165 107. 377 333
reducet 80 150
reducit 452 381
reducto 345 132
reducunt 328 461
redunco 359 562
reduxi 473 229
refeci 370 172
refecta 219 832
refelli 36 759
refer 122 478. 147 335. 393 747
referam 218 802. 254 5. 267 328. 356 450. 374 255. 413 279. 426 696. 471 815
referamus 106 41
referat 106 43. 265 277. 380 401. 410 192
referebam 21 715
referebat 255 15. 381 443. 404 52
referemus 110 170
referens 12 165. 127 615. 420 473
referente 214 689. 358 537
referentem 368 122
referentia 462 620
referitur 117 349
refero 61 562. 455 451
referre 34 700. 84 225. 100 659. 178 449. 359 540. 372 205. 400 956. 403 19. 434 831. 440 93
referrem 375 283
referrent 134 797
referri 238 446
refers 32 656. 51 286. 92 462. 145 271. 244 614
refert 34 700. 40 35. 85 245. 147 337. 199 302. 207 481. 308 503. 214 692. 219 830. 251 810. 269 394. 276 580. & *alibi*.
refertque 332 563
referunt 267 346. 346 160. 430 742. 464 681
referuntur 246 672. 405 77. 219 823
reflectitur 156 547
reflectunt 201 341
refluitque 227 163
refluum 198 267
reformatus 269 399
reformet 320 254
refoventque 241 536
refovet 292 187
refringeras 398 903
refringit 182 597
refrixit 355 422
refugam 286 42
refugerat 247 79
refugerit 262 206
refugit 29 556. 32 641. 56 433. 58 501. 225 95
refugitque 297 239
refundit 329 488
refuso 335 657
regale 72 842. 151 422. 279 689
regalemque 12 171
regales 179 488
regalia 83 204. 135 2. 183 614
regalis 164 74
regaliter 55 397
regant 7 59
rege 128 633. 200 329. 371 187. 368 632. 392 717. 426 623
regebant 191 75
regebat 223 34
regem 20 261. 139 97. 189 7. 197 249. 200 328. 213 666 667. 224 89. 255 17. 315 92. 461 589
regemque 213 651. 417 401
regentis 12 207
regere 43 86
reges 176 413. 322 299. 373 232
regesta 318 188
reget 472 834
regi 359 561. 384 530. 416 371. 436 2
regique 377 328
regia *subst.* 16 256. 27 516. 39 1. 51 298. 120 438. 122 468. 470. 169 177. 206 452. 227 154. 381 431
regia *adj.* 61 570. 73 868 117 362. 165 94. 174 332. 189 21. 222 14. 224 90. 255 21. 264 259. 286 46. 338 754. 348 214. 383 483. 484 384. 523 388 638. 425 592. 434 823. 829
regimen 97 592. 331 552.
regina 99 512. 85 265. 154 507. 155 543. 182 590. 325 389. 285 545
reginam 125 552
regia 7 72
regione 230 232. 422 517. 439 62
regionibus 178 459. 196 223. 296 306. 342 41
regionis 47 203
regis 72 843. 133 764. 159 650. 203 385. 204 395. 223 43 52. 300 436. 305 606. 319 211. 333 591. 334 627. 382 470. 416 359. 434 837. 465 707
regisque 140 147. 375 276
regit 149 370. 214 689 286 47
regna 7 61. 123 511. 145 277 190 38. 207 472. 243 955. 255 18. 285 15 35. 322 284. 388 649. 407 111. 424 569. 432 774. 459 531. 473 859
regnaque 263 232
regnabat 412 234
regnârat 426 620
regnat 16 241. 251 829. 271 437. 348 221. 397 854
regnata 244 623
regnataque 392 720
regni 149 369. 168 153. 222 10. 256 49. 285 30. 393 758. 403 20
regnive 143 218
regnis 128 628. 271 444. 301

301 486. 398 881
regno 13 182. 149 278. 278 668. 290 148. 433 804
regnorum 156 566
regnum 11 152. 122 477. 131 705. 178 463. 240 495. 321 270. 391 712. 406 86. 415 331. 425 596. 426 614
regnumque 384 522. 457 485
regunt 271 433
reguntur 169 179
rejeci 255 32
rejecit 122 475
rejectura 274 512
rejice 428 677
rejicere 62 582
rejiceret 276 606
relabens 334 619
relabi 98 616
relanguit 172 291
relapſa 286 57
relatis 170 214. 368 122
relatu 134 793. 260 167
relatus 262 188. 405 83
relaxant 17 281
relecto 227 173
releguntque 125 570
relevare 174 354. 219 829. 269 318. 457 466
relevâſſe 437 16
relevat 316 129
relevêre 279 674
relicta 345 144
relictâ 72 847. 99 649. 115 293. 121 447. 225 108. 302 504. 327 423. 442 158. 457 487
relictæ 229 221
relictas 165 105. 232 277
relictis 129 668. 144 252. 278 643. 391 707. 436 7. 442 148. 459 541
relicto 68 730. 54 369. 113 225. 328 258. 339 772. 474 869
relictum 20 347. 48 187. 73 873. 331 543. 385 552. 444 184
relictus 195 170. 366 56. 410 178. 411 217
religarat 381 439
religaret 430 735
religata 130 683. 427 645
religatâ 412 248
religatam 130 672
religatus 419 445
religione 308 693
relinquam 190 52. 191 55. 267 619. 336 704. 409 175. 464 658
relinquant 108 86
relinquar 190 41
relinque 153 299. 306 620. 356 476
relinquentur 450 349
relinquêre 297 341
relinquet 169 196
relinqui 293 235. 458 526
relinquis 225 119
relinquit 28 538. 69 771. 76 39. 108 101. 126 589. 162 34. 201 357. 301 459. 478. 307 670. 381 428. 406 87 100. 416 363. 422 513
relinquite 247 691
relinquitur 304 585
relinquo 61 576. 117 336
relinquunt 42. 167. 52 315. 170 202. 380 421. 400 339. 419 446
reliquerat 31 598. 278 645. 416 348
reliquerunt 393 734
reliqui 215 732
reliquit 11 150. 26 494. 27. 526. 47 186. 97 585. 590 140 136. 275 563. 287 66. 307 662. 321 277. 323 327. 749 251. 366 71. 384 522. 401 966. 459 539
reluctanti 350 264
reluxit 334 617. 431 769
rem 91 417. 366 49. 368 104
remanente 228 181
remanet 28 552. 94 493
remanſit 132 750. 156 563. 160 677. 231 255. 264 263
remeabat 460 569
remeâſſe 456 480
remeat 334 632
remi 423 551
remige 178 445. 225 103
remigioque 230 228
remigis 378 367
reminiſcitur 16 256. 175 383. 199 293. 337 714
reminiſcor 388 642
remis 98 598 619. 100 657. 156 558. 180 512. 226 138. 405 75. 465 703
remiſque 392 728
remiſit 46 185. 47 200. 94 500. 215 718. 266. 314. 453 414
remiſſis 113 229. 150 399. 170 228. 266 315. 136 35
remiſſos 88 319
remiſſurus 139 95
remittas 180 501
remittat 90 378
remittent 328 452
remitti 31 604
remittis 92 460
remittit 47 191. 167 144. 297 330. 325 376
remittunt 290 702
remolliri 148 354
remolleſcit 278 661. 295 285
remolleſcunt 21 378
remoraminaque 97 567
remorata 109 137. 307 671
remoratur 372 220
remoretur 320 233
remos 18 294. 100 664 676. 328 462. 329 475 486. 421 507
remota 17 279. 389 676
remotam 184 638
remotis 19 328. 242 571.
remoto 368 100
remotos 439 62
remotus 338 764
remove 143 216
removebitur 343 91
removente 179 493
removerat 108 81
removere 199 256
removêre 227 157
removete 382 467
removi 99 645. 379 373
removit 33 674. 154 488. 163 43. 184 649. 362 626. 381 432. 410 187
remugis 32 657
Remulus 426 617
Remuluſque 426 616
renarrant 173 316
renarro 159 634
renaſci 458 402
renidens 304 558
renovamine 248 729
renovantur 420 465

renovare 271 424
renovat 329 472
renovata 196 215
renovataque 141 156
renovatus 9 110
renovaverat 441 125
renuente 234 325
renuere 463 649
reor 22 394. 327 438. 357 505. 364 14
reos 438 42
repagula 45 155. 139 120. 432 783
repandus 100 680
reparabat 4 11
reparabile 21 379
reparare 21 363
reparaſque 334 625
reparat 346 253
reparaque 112 216
reparata 22 413
repelli 277 631
repellite 469 777
rependatur 66 694
rependis 136 15
repens 342 61
repente 119 402. 126 586
repentinos 135 5
repercuſſæ 92 434
repercuſſo 43 110. 134 783
repercuſſum 291 184
reperire 155 519 520
reperit 153 477
reperitur 298 377. 470 795
reperta 32 654. 34 687 688. 154 518. 156 572. 211 592
repertis 176 408
repertum 14 214
repetam 260 147
repetamus 81 151
repetat 155 530
repetatne 83 204
repetebam 219 814
repetenda 229 212
repetendaque 400 947
repetendus 277 615
repetens 44 125. 179 491. 258 103. 393 739
repetiſſe 181 562. 411 232. 153 464. 303 530. 337 711
repetitque 272 471
repetita 132 734. 153 473. 227 171. 464 684
repetitaque 162 20. 249 769. 309 726
repetiti 178 439
repetitum 27 422. 350 287
repetoque 98 604
repetunt 22 388. 121 463
repleam 200 334
replent 346 156
repleri 246 679
replet 20 338. 84 239. 199 286
repletum 257 87
reponere 359 557
reponit 259 269. 453 407
reponunt 104 10
reponuntur 16 259
reportat 90 369
repoſco 471 180. 372 200. 373 235
repoſcunt 417 40
repperit 31 607. 53 337. 109 108. 153 477. 230 246. 383 487. 427 653
reppulerint 216 740
reppulit 70 786. 96 64. 260 164. 303 527
reprehenſa 458 526
repreſſit 36 755. 182 583. 260 163
repugnas 189 11. 320 239
repugnat 26 489. 43 87 103. 90 376. 224 73. 296 319. 473 854
repulſa *part.* 95 533. 180 512. 345 124
repulſâ 131 711
repulſa *nom.* 276 580. 401 967. 404 42
repulſæ *nom.* 90 395. 347 199. 458 503
repulſæ *particip.* 287 82
repulſam *nom.* 43 97. 86 289
repulſis *particip.* 393 735
repulſo 71 817. 397 860
repulſus 323 333
repurgat 425 603
repurgato 145 286
requiem 128 629. 345 135. 346 146
requiemque 28 541. 128 642. 244 628
requies 214 817. 298 377
requieſcere 304 556. 308 688
requieſcit 110 166. 428 665
requieverit 75 12
requievit 129 662. 301 480. 304 557.
requiram 230 232
require 60 551
requirens 53 336
requirenti 130 680
requiret 66 692
requiris 209 521. 217 762. 372 211. 422 508
requirit 75 9. 109 129. 207 479. 436 6. 446 235. 370 154
requiro 209 515. 400 940
rerum 4 9. 8 79. 23 419. 40 31. 50 259. 52 300. 80 144. 128 641. 129 649. 208 509 522. 212 614. 223 49 *& alibi.*
rerumque 185 677. 446 252
res 23 433. 62 591. 80 138. 94 511. 113 223. 125 550. 173 319. 209 513. 219 831. 248 725. 259 122. 269 397. *& alibi.*
reſque 43 89. 89 350. 119 394. 426 610. 468 748
reſcierit 56 424
reſcindere 65 677 678. 359 542. 432 784
reſecare 318 182
reſecat 245 649
reſectas 198 264
reſecuta 163 36. 252 863. 393 749
reſedit 173 301. 192 502. 214 671. 287 88. 428 659
reſeminet 452 392
reſerabo 442 145
reſerabit 223 61
reſeratis 133 762
reſerato 185 663
reſeratque 298 384
reſervant 370 168
reſervent 213 657
reſidant 258 95
reſidens 30 575. 140 364. 289 124. 394 787
reſidentem 266 310
reſiderat 191 76
reſides 419 336
reſidunt 447 272
reſilire 100 677. 175 374
reſiluit 357 480
reſimas 406 93

reſiſtere 18 288. 262 191
reſiſti 262 200
reſiſtit 27 503
reſiſtite 296 322
reſiſtunt 450 339
reſolvent 64 654
reſolvi 417 400
reſolvit 15 227. 184 643. 243 587
reſolvite 21 382
reſolvo 51 282
reſoluta 272 468. 273 483
reſolutum 198 253
reſonabat 234 320. 348 214
reſonabilis 89 358
reſonant 216 333. 307 668
reſonavere 192 106
reſonat 84 231
reſonis 94 496
reſpergit 425 604
reſpexit 363 4
reſpice 335 659. 457 494
reſpicere 143 224. 331 547
reſpiceret 324 354
reſpiciens 76 22. 117 336 351 314
reſpicio 409 173
reſpicit 47 190. 73 874. 90 383. 203 389. 229 216. 314 66. 408 129. 464 646
reſpiramen 345 142
reſpiramina 72 828
reſponde 110 143
reſponderat 90 380
reſpondere 421 497
reſpondet 361 618
reſpondit 68 742. 225 96. 242 560. 328 441
reſponſa 88 340
reſponſaque 95 527
reſponſura 90 387
reſtabam 101 688
reſtabant 143 208
reſtabas 35 728
reſtabat 34 700. 57 471. 65 655. 173 298. 179 486. 252 847. 257 80. 282 769. 307 673
reſtagnantis 324 364
reſtant 126 581. *bis.* 383 507. 454 430
reſtare 379 379. 400 947. 419 437
reſtat 21 365. 297 373. 381 615. 417 396. 469 767
reſtatque 152 437
reſtet 181 539
reſtitit 58 500. 174 327. 425 604. 460 569. 465 690
reſtituit 15 407. 316 135
reſto 99 626. 384 516
reſumere 256 59. 262 193
reſumit 274 524
reſumpta 467 743
reſumptis 129 665
reſupina 50 267. 172 275
reſupino 345 138
reſupinoque 36 730
reſupinum 367 86
reſupinus 109 121. 138 84. 148 352. 349 239. 352 324. 458 520
reſurgebant 57 453. 222 11
reſurgere 148 349. 192 81
reſuscitat 239 474. 421 495
retardat 78 92
retegatur 198 357
retegente 221 1
retendit 56 419
retenta 33 675. 53 349. 97 166. 353 372
retentantem 263 208
retentas 388 635
retentat 36 746. 139 117. 339 792
retentatis 417 382
retentis 301 474
retentos 81 166
retentus 99 628. 236 379
retexi 377 336
retexit 365 38. 342 459
retexite 285 31
retexitur 449 249
retexuit 209 531
retia 89 356. 123 513. 215 706. 217 772. 234 531. 291 171. 324 362. 399 922 933. 456 473
retiaque 111 77
reticere 89 357. 319 185
retices 32 655
retinacula 225 102. 337 712. 423 457. 465 696
retinebat 8 81. 62 586
retinens 163 35. 208 497. 275 575. 382 348
retinente 140 127
retinentia 184 644
retinere 47 192. 317 175. 336 687. 395 809. 415 340
retinet 32 647. 297 342. 350 28
retorqueat 131 716
retorſerunt 308 696
retractant 125 569
retractat 295 288. 298 370
retracto 215 719
retrahebat 78 87
retraxi 333 237
retro 28 529. 78 88 91. 82 187 *& alibi.*
retroque 109 134. 251 812. 345 136
retroverſus 129 656
retuleram 218 795
retulit 23 437. 52 303. 90 387. 175 383. 369 141. 414 310. 437 11. 461 586
retuſa 357 496
revellere 352 356
revelli 110 152 153. 243 584. 260 168
revellit 197 226. 257 86. 351 300
reverentia 194 146. 211 609. 259 123. 271 427. 275 555. 294 251
reverſurum 328 453
revertar 225 113
revertebar 157 585
revertentes 67 714. 322 303
reverti 181 563. 301 461. 373 248
revertitur 176 467. 251 822. 394 777.
revexit 380 402
revincta 136 22
revinctâ 298 379
revinctam 319 212
revireſcere 55 408. 199 305
revixit 192 77
revocabile 172 264
revocamina 62 596
revocantis 27 503
revocare 20 335. 113 248. 195 177. 277 617
revocata 300 452
revocataque 218 794
revocate 96 548
revolat 214 689

revolvet 281 741
revolvor 297 335
revomitque 393 731
reus 376 314. 438 36
revulſam 398 882
revulſum 137 39. 350. 281. 352 341
revulſus 52 316
revulſo 410 181
revulſos 333 554
Rex 16 251. 148 356. 159 650. 179 490. 180 520. 192 102. 244 603. 290 155. 315 99. 316 142. 318 205. 325 383. 372 217. 381 436. 390 679. 414 321. 461 581 585
Rexque 341 30
rexerat 54 370
rexerit 55 393
rexit 112 212. 432 773
Rhadamanthon 271 439
Rhadamanthus 271 435
Rhamnuſia 91 406
Rhamnuſidis 429 694
Rhaniſque 81 171
Rhegi 402 5
Rhegion 404 48
Rhenum 50 258
Rheſi 383 249
Rheſum 467 98
Rhetenore 422 504
Rhodanumque 50 258
Rhodiæ 360 574
Rhodon 202 365
Rhodope 48 222. 181 589
Rhodopeïus 285 11. 286 50
Rhodopen 165 87. 287 77
Rhodoſque 112 204
Rhœtæi 318 197
Rhœti 137 38
Rhœtus 350 271 285
rictu 58 481
rictus 36 741. 77 74. 100 674. 108 97. 175 378. 313 59. 316 126. 325 367. 404 65. 409 168
ridens 139 115
ridet 160 669
ridentem 123 516. 266 317
ridet 56 429. 94 514. 100 657. 444 205
rigavit 327 419
rigebant 78 100. 316 122
rigebat 250 807
rigent 182 573. 421 503
rigeſcere 268 358. 424 564
rigeſcunt 54 364
riget 71 823. 124 527. 316 130. 390 691
rigida 427 647
rigidas 277 613
rigidi 222 20. 313 45
rigidique 2 0 797
rigidis 237 428. 299 425. 396 846. 433 797
rigido 71 813. 79 118. 160 673
rigidoque 123 518
rigidos 263 225. 394 763
rigidum 257 85. 294 242
rigoie 290 139. 205 283
rigorem 22 401. 132 746
rigori 432 794
riguêrunt 143 209
riguiſſe 125 555
riguo 245 646. 395 797
rima 330 515. 414 304. 498 301
rimâ 107 65
rimas 47 211. 302 512. 398 891
rimis 50 260
ripa 158 602
ripâ 53 337. 258 109. 287 74. 338 769. 404 49. 418 427
ripæ 36 729. 50 259. 137 598. 242 552. 271 449. 313 53
ripam 175 473. 258 114. 118
ripas 32 639 640. 49 241. 50 252. 54 371. 467 733
Riphea 352 352
ripis 5 39. 6 42. 64 637. 157 591. 126 199. 197 228
riſere 111 188
riſiſſe 266 316
riſit 67 704. 124 524. 257 66. 394 774
riſitque 152 452
riſus 70 778
rite 85 264. 218 803. 388 633. 442 144
ritibus 182 591
ritu 34 695. 183 717. 198 258. 258 89. 299 398. 303 536
rituque 445 222
ritus 273 499. 436 5. 457 483
rituſque 440 93
rivi 234 334
rivo 278 655
rivos 152 435
rivus 57 456. 333 603
robora 18 303. 78 94. 140 122. 186 691. 196 204. 208 510. 249 769. 314 82 *bis*. 83. 352 329. 358 515. 417 391. 445 229. 454 421
robore 78 92. 248 743. 249 770. 337 443. 302 503. 352 331. 349 350. 423 549
roboribuſque 212 632
roboris 55 404. 249 748. 444 202
robur 249 753. 302 492
robuſta 139 120
robuſtior 444 206. 445 207
rodunt 390 691
roga 162 33
rogabam 174 329. 336 695
rogabat 143 223. 179 469
rogaberis 403 31
rogabo 93 465
roganda 151 415
rogando 46 183
rogandos 171 263
rogant 16 248. 55 396. 106 31. 322 290. 347 176. 400 951. 421 484
rogantem 61 566. 180 523. 252 863. 298 393
rogantes 200 308
roganti 84 240. 152 449. 162 33. 282 751. 303 552. 336 683
rogantis 195 169. 326 399
rogarem 223 53
rogari 332 583. 403 30
rogat 21 836. 36 735. 41 47. 86 288. 173 301. *bis*. 185 684. 197 249. 254 2. 382 471. 432 787
rogata 100 653. 182 579
rogati 110 154
rogato 86 285
rogatus 159 651
rogavi 408 138
rogavit 192 90
rogem 93 465

roger 93 465
roges 293. 220. 396 823
rogique 390 687
rogis 110 166. 211 610
rogos 211 609. 323 333
rogum 387 610
rogumque 63 619
rogus 239478. 387 601. 442 156
Romam 454 431. 461 597
Romana 433 800 809
Romanæ 435 849
Romanam 467 736
Romane 463 567 654
Romani 434 837
Romanique 472 826
Romanum 14 201
Romechiumque 465 705
Romule 433 806
Romuleæ 462 625
Romuleos 435 845
Romulus 460 561
rorant 17 267
rorantia 20 339. 82 177
rorat 387 622
rore 81 164. 114 263. 297. 360. 313 57. 354 410. 429 708
roreſcit 446 246
ros 159 635
roſaria 465 708
roſarum 43 113
roſâve 354 410
roſeo 215 710
roſtris 85 249
roſtriſque 387 613
roſtro 28 536. 131 706. 160 673. 165 97. 226 147. 236 371. 309 713. 337 735 738. 413 282. 417 391. 441. 113
roſtrum 54 376. 155 545. 185 673
rota 45 139. 458 522
rotâve 24 448
rotæ 43 108. 44 133
rotarum 170 219
rotat 123 518
rotatis 42 74. 263 221
rotato 351 296
rotatum 265 217
rotis 80 150
rotiſque 52 312
ruat 141 166
rubebant 343 71
rubefactaque 379 394
rebefecit 236 383
rubens 350 277
rubent 93 484. 325 375
rubentem 122 482
rubentes 54 375
rubenti 116 332. 288 101
rubentia 170 222
rubeſcere 44 116. 98 600
rubeſcunt 386 581
rubet 444 193
rubetis 9 105
rubigine 70 776. 250 802
rubor 114 268. 116 329. 163 47. 210 555. 398 887
rubore 26 484. 57 450
ruborem 91 423. 93 482. 239 466. 305 594
rubori 94 491
rubra 325 368
rubuerunt 312 19
rude 280 719
rudem 162 19. 196 213
rudente 98 616
rudentes 329 474 495
rudi 159 646
rudibuſque 22 406
rudis 4 7. 887. 23 429. 306 636. 375 290
ruent 51 296
ruenti 235 343
ruere 141 166. 331 538
rugas 445 233
rugis 86 276
rugoſis 246 674
rugoſoque 212 626
ruinæ 14 202. 172 268
ruinam 240 498
ruinas 454 424. 471 812
ruit 102 715. 163 51. 182 586. 207 475. 235 543. 324 336. 331 530 556. 367 83. 467 730
ruitque 345 134
ruitis 271 428
ruiturum 121 460
rumor 85 253. 167 147. 304 561
rumoribus 335 667
rumorum 342 55
rumpere 349 249. 470 780
rumpit 14 208. 109 124. 159 659. 171 251. 456 46
rumpitque 21 384
rumpo 196 203
rumpunt 333 598
rupe 109 114. 263 211. 333 591. 394 786
rupes 84 226. 158 613
rupibus 409 167. 410 190
rupiſque 132 733
rupiſſet 136 36
rupit 99 627. 114 255. 144 257. 167 131. 309 723. 344 96. 345 117. 350 289. 354 391. 382 476
rupta 150 406. 332 569. 381 442
rupti 359 567
ruptis 358 511
ruptoſque 301 490
rura 33 676. 75 2. 145 276. 207 463. 301 478. 316 146. 338 766. 392 720. 451 367
rure 66 688
ruricolæ 176 392. 315 91.
ruricolam 441 124
ruricolaſque 153 479
rurigenæ 217 770
ruris 15 232. 40 16. 462 617
rurſumque 256 42. 444 190
rurſus 88 327. 90 383. 93 486. 101 684. *& alibi plur.*
rurſuſque 160 660. 163 47. 295 288. 344 98. 359 557
rus 34 694. 426 627
ruſtica 13 192. 157 583. 174 348. 422 522
ruſtice 60 699
rutilaſque 351 294
rutilis 64 635. 119 403. 152 440. 187 715
rutilo 43 112
rutilos 52 319. 327 436
rutilum 138 83
Rutuli 422 528
Rutulos 419 455
Rutulum 424 567
ruunt 18 285. 46 167. 47 204. 83 209. 95 529. 357 494

S.

SAbina 434 832
Sabinæ 436 4
Sabini 432 775

Sabinis 432 797 800
ſacer 16 234. 125 571. 156 573. 289 109. 308 693. 317 163
ſacerdos 104 4. 139 109. 211 593. 308 693. 382 475. 388. 640 464. 676
ſacerdotes 247 707
ſacerdoti 390 703
ſacerdotis 464 681. 469. 778
ſacra 48 223. 67 713. 76 26. 81 156. 95 518 530. 96 558. 97 576. 101 691. 702 710. 102 732. 106 32 37. 170 202. 192 94 & *alibi.*
acraque 230 250. 457 489
ſacraria 308 695
ſacrârunt 257 88
ſacras 21 368. 326 412. 453 407
ſacraſque 467 727
ſacrata 300 451. 318 198. 438 55. 474 864
ſacrataque 296 321
ſacravere 307 646
ſacri 243 956. 342 33. 405 80. 408 130
ſacrificâ 349 249
ſacrificat 406 84
ſacrilegæ 313 41
ſacrilegi 250 792. 251 817
ſacrilegos 105 23
ſacris 18 287. 170 201. *bis.* 182 588. 239 482. 299 399. 341 14. 462 625
ſacriſque 409 136
ſacro 44 122. 99 621 153 46. 403 21
ſacroque 121 440
ſacrorum 97 574. 173 325. 183 303. 314 68. 315 94
ſacros 24 446. 57 464. 145 263. 160 661. 211 602. 247 713
ſacrum 184 648. 192 101. 249 752. 382 461
ſæcli 225 97
ſæcula 92 444. 107 67. 170 208. 198 274. 408 144. 453 395. 455 446
ſæculaque 10 26
ſæpe 23 428. 26 481. 482. 32 639. 41 65. & *alibi quam plur.*
ſæpius 123 508. 130 685. 150 397. 272 457
ſæva 24 453. 108 102. 131 716. 135 6. 210 561. 262 199. 266 317
ſævaque 42 82
ſævæ 124 547. 371 185
ſævam 57 470. 104 8
ſævamque 249 766
ſævarum 119 404. 203 387
ſæve 351 296
ſævi 182 581. 341 8. 419 439
ſævique 353 381
ſævior 10 126. 97 571. 395 798. 397 858
ſævis 52 313. 191 64. 201 342. 297 350
ſæviſque 417 402
ſæviſſime 348 219
ſævit 14 200. 55 399 400. 131 713. 232 296. 237 416. 324 345. 325 369. 383 504. 391 709
ſævitiæ 87 306. 125 550
ſævitiam 186 688
ſævo 178 464. 423 559. 440 92
ſævorum 348 219
ſævumque 360 582
ſagacior 333 599
ſagax 83 207. 140 146. 274 316
ſagitta 27 519. 171 235 258. 247 695. 360 571
ſagittâ 172 266. 158 102. 259 127. 305 588. 361 596
ſagittæ 291 170. 366 51
ſagittam 236 380. 323 324
ſagittas 63 616. 82 188. 149 367. 263 232. 380 401
ſagittifera 25 468
ſagittis 25 460. 222 31. 377 334. 383 501
Salentinumque 438 51
ſalibus 448 286
ſalici 157 594
ſalicis 395 800
ſalicta 157 590
ſalictis 324 363
ſalientes 97 587
ſalientia 244 606
ſaligna 258 99
ſalignis 245 656
ſaligno 245 659
ſalite 181 559
ſaliunt 175 381. 295 289
ſalix 234 336
Salmaci 116 306
Salmacis 115 286. 117 337 347. 449 319
ſaltatibus 427 637
ſaltem *adv.* 44 126. 117 334. 265 781. 281 729. 336 705
ſaltibus 452 377. 397 872
ſaltu 52 314. 76 42. 175 365. 247 772
ſaltu *pro nemore* 356 47
ſaltuque 422 521
ſaltumque 125 552
ſaltus 46 165. 98 499. 101 683. 330 524
ſaltus *nemora* 58 498. 66 689
ſalva 441 109
ſalve 56 428. 358 530. 461 581
ſalus 99 648. 412 236
ſalutant 132 736. 213 651. 467 731
ſalutantum 146 295
ſalutat 76 25. 464 687
ſalute 403 11. 413 271
ſalutem 28 534. 179 477. 183 624. 195 173. 274 529
ſalutent 180 508
ſalutifer 64 642. 467 748
ſalutifera 462 632
ſalutis 210 564
Samenque 391 711
Samius 439 60
Samos 229 221
ſana 123 521. 276 599
ſanæ 223 25
ſancta 423 536
ſanctaque 270 690
ſanctæ 21 372
ſanctaſque 102 733
ſanctique 317 172
ſanctis 168 164
ſanctius 8 76
ſaneſque 403 23
ſanet 299 397
ſanguine 11 157. 12 162. 14 201. 15 235. 35 719. 43 90. 49 235. 54 368. 63 610. 64 652. 71 824. 80 140. 95 522. & *alibi quam plur.*
ſanguinea 77 57

ſanguineaque 11 143
ſanguineæ 54 360. 367 85
ſanguineam 79 125
ſanguineis 418 408
ſanguinis 107. 52. 198 259. 272 465. 326 402. 359 558. 369 142 149. 370 152. 454 423
ſanguis 78 85. 171 259. 249 762. 259 129. 301 459. 302 493. 345 127. 350 275. 352 326. 382 469. 410 195. 431 754. 441 175
ſanguiſque 76 39. 294 241
ſaniem 201 338
ſaniemque 122 494
ſanior 189 18. 274 541
ſano 216 742
ſapiens 381 433
ſapiente 306 622. 378 354
ſapienter 379 377
ſapientius 43 102
ſapies 428 675
ſarcina 170 224
ſarculaque 313 36
Sardibus 316 137. 317 152
ſariſſa 356 466. 357 479
Sarpedonis 374 255
ſat 321 24
ſata 8 89. 168 157
ſatæ 200 322
ſatam 196 185. 323 320
ſatelles 416 354
ſati 193 124. 213 665. 432 778
ſatia 261 178
ſatiaque 172 281
ſatiantur 133 759
ſatiat 172 282
ſatiare 125 371
ſatiata 85 252. 219 813
ſatiatæ 80 140
ſatiatur 251 836
ſatis *adv.* 13 196. 20 357 22 406. 26 500. *& alibi plur.*
ſatis i. e. *ſegetibus.* 18 286
ſatiſque 120 429
ſatos 115 282. 140 141
ſatum 37 771. 263 233. 344 93
ſaturæ 456 472
ſaturata 317 166
ſaturatos 303 541
Saturnia 31 612 615. 56 435. 59 531. 86 271 87. 293. 88 333. 89 365. 121 448. 122 464. 147 330. 261 176. 414 320. 432 782
Saturnius 12 163. 151 420. 247 703. 264 242
Saturno 9 13
Saturnus 167 126. 273 497 473 858
ſaturos 44 120
ſatus 8 82. 36 751. 235 363. 321 271 280. 368 123. 426 611
Satyri 166 110. 175 383. 176 393. 427 637
Satyrique 13 193. 105 25
Satyros 34 692
ſaucia 9 102. 54 361. 64 652. 71 808. 298 373. 325 373
ſaucius 102 719. 262 294. 348 206. 350 280. 351 302
ſaxa 22 400 411. 58 491. 84 226. 97 570. 133 778. 141 160. 158 613. 181 547. 196 204. 222 18. 442 552. 303 535. *& alibi.*
ſaxaque 450 347
ſaxea 125 557. 154. 509. 350 283. 449 313
ſaxeus 405 73
ſaxi 164 76. 398 892
ſaxificos 143 217
ſaxis 313 42. 450 347
ſaxo 21. 576. 33 679. 67 707. 123 518. 124 544. 142 202. 147 317. 182 573. 222 16. 241 539. 286 44. 324 340. *& alibi.*
ſaxoque 35 718. 163 233. 165 100
ſaxum 52 326. 72 830. 115 278. 121 460. 132 752. 173 309. 315 110. *bis.* 341 23. 364 28. 385 567. 431 758
ſaxumque 334 642. 352 341. 424 565
ſcabræ 250 802
ſcelerata 10 127. 109 113. 121 456. 170 213. 201 340. 250 792
ſceleratæque 139 102. 224 94. 388 628
ſceleratæ 457 498
ſcelerato 136 37. 146 293
ſceleratos 469 776
ſceleratus 10 131. 75 5. 240 497. 249 754. 270 408
ſceleri 145 273. 301 460. 468 441 128
ſcelerique 296 322
ſceleris 179 472. 182 578. 225 105. 238 465. 293 225. 298 367. 381 433
ſceleriſque 99 645
ſcelerum 365 45
ſcelus 80 142. *bis.* 123 503. 184 635. 195 172. 225 111. 226 130. 239 484 *bis.* 249 774. 273 505. 266 314. 305 323. 297 342. 314 67. 440 88
ſceptra 85 265. 332 560
ſceptri 72 847. 208 506. 371 192
ſceptro 426 612
ſceptroque 12 178. 192 103
ſceptrum 151 422. 390 680. 424 570. 326 619
Schænea 305 609. 307 660
ſciat 26 170
ſciet 95 392. 264 258
ſciliceit 43 90. 57 471. 80 135. 99 647. *& alibi.*
ſcindere 260 166
ſcindit 336 683
ſcinditque 298 386
ſcinditur 109 123. 467 739
ſcindunt 328 463
ſcintilla 192 80
ſcire 63 615. 88 338. 119 410. 155 520. 217 780. 299 413. 329 493. 389 172. 414 417. 429. 696
ſcires 12 162. 162 23
ſciret 452 388
Scironis 206 447
ſcis 372 203
ſciſſaque 220 853
ſciſſæ 124 546
ſciſſæque 421 526
ſciſſet 153 472
ſcit 46 170. 153 474. 182 580. 350 440
ſcitabere 370 775

ſcitantibus 59 511
ſcitarier 68 741
ſcitaris 134 793
ſcitatur 297 357. 334 622
ſcite 442 142
ſcitetur 60 548
ſcites 92 443. 462 623
ſcituſque 258 108
ſcopulis 97 592. 131 709. 206 447. 395 801. 458 518
ſcopulo 243 593. 339 783. 381 438
ſcopuloque 125 553
ſcopulos 190 33. 206 447. 276 592. 406 88
ſcopuloſque 84 226
ſcopulum 164 70. 405 73. 410 182
ſcopulus 124 525. 263 226
ſcorpion 42 83
ſcorpios 47 196
ſcorpius 451 371
ſcribit 274 522
ſcripſi 277 626
ſcripta 274 527
ſcripto 292 206
ſcrobibus 197 243. 318 189
ſcrutantur 442 137
ſculpit 293 248
Scylaceaque 465 702
Scylla 191 65. 224 91. 225 104. 392 730. 398 900. 403 18. 404 59. 405 70
Scyllâ 494 39
Scyllæ 404 52
Scyron 207 464
Scyronve 370 156
Scythiæ 48 224. 250 788
Scythiam 7 64. 250 797
Scythica 305 588
Scythicas 159 649
Scythicis 448 285
Schythides 451 360
Scython 135 280
ſe] 9 101. 35 704 712. 37 722 & *alibi quam plur.*
ſeque 22 389. 32 641. 644 63 613. 124 529 & *alibi.*
ſecabant 188 1
ſecabatur 329 419
ſecant 6 46
ſecantes 21 370
ſecedere 57 465. 93 467
ſecedit 318 185
ſecent 27 509
ſecernunt 413 267
ſeceſſit 179 490
ſecius 71 809
ſecreta 30 594. 61 556. 68 737. 69 749. 113 224. 275 558. 365 555
ſecretaque 191 75. 347 196
ſecretos 338 765
ſecrevit 4 23
ſectamque 5 33. 245 650
ſecto 378 658
ſectos 94 506
ſecuere 399 930
ſecus 44 130
ſecuit 5 33
ſecula 464 261. 475 878
ſecum 22 389. 109 116. 120 422. 123 500 & *alibi.*
ſecumque 367 82
ſecunda 33 659
ſecundas 80 138. 258 92
ſecundi 378 360
ſecundis 246 673
ſecundo 212 619. 237 40. 380 418. 392 728
ſecundum 277 618
ſecura 156 572. 167 137. 206 415. 220. 867. 283 784. 347 199
ſecuraque 421 490
ſecuræ 9 100
ſecures 205 428
ſecuri 67 28. 298 372. 349 249. 411 126
ſecuriferumque 356 460
ſecurim 236 397
ſecurior 11 151
ſecuroſque 264 240
ſecurum 445 129
ſecurus 205 435. 327 423
ſecus 68 727. 178 455. 227 162. 344 102. 357 480. 443 180
ſecuta 82 201. 83 214. 125 550. 281 737. 314 71. 343 82. 464 664
ſecutæ 124 543. 283 780. 313 45. 394 781
ſecuti 141 157. 253 884. 309 710. 423 542
ſecutum 97 576. 138 91. 339 778. 368 123
ſecuturo 146 289
ſecutus 84 228. 91 414 140 124. 358 529
ſed 8 93. 10 138. 12 160. 13 160. & *alibi quam plur.*
ſedant 440 83
ſedatè 91 415
ſedatis 450 349
ſede 72 846. 94 504. 96 539. 108 78. 147 321. 148 359. 331 555. 442 148 159. 473 843
ſedem 154 497. 869 187. 206 445 *bis.*
ſedens 39 12. 320 237. 399 923
ſedere 12 177. 78 88
ſederunt 350 289
ſedes 15 218. 30 574. 120 433. 121 456. 148 348. 406 98. 422 510. 437 22. 438 35. 455 449. 467 728. 473 839
ſedeſque 467 738
ſedet 18 293. 70 775. 412 261. 450 337
ſedibus 45 147. 59 513. 164 72. 409 155
ſedilia 147 317
ſedit 34 682. 71 814. 114 261. 177 432. 193 136. 287 74. 483 162
ſeditio 271 426
ſeditioque 342 61
ſeducat 117 372
ſeducta 246 673
ſeductaque 270 406
ſeductos 398 902
ſeductus 90 379
ſeducunt 387 611
ſedula 300 438. 399 928
ſedulitas 299 409
ſeduxit 66 691
ſeges 47 213. 79 110. 350 274
ſegetem 389 653
ſegetes 10 187. 17 272. 18 295. 153 482. 232 290
ſegnem 85 246
ſegnibus 557 500
ſegnis 96 563
ſelige 428 678
ſemianimes 210 571
ſemianimeſque 411 209
ſemianimi 139 105
ſemel 34 692. 64 641. 141 155. 247 695 & *alibi*

ſemele 87 293
Semeleïa 147 329. 277 640
Semelen 85 261
Semeles 89 274 278
ſemeſaque 185 664
ſemeſarumque 69 771
ſemicaper 422 515
ſemidei 13 192
ſemideique 428 673
ſemifer 63 633
ſemihomines 358 536
ſemilacerque 201 344
ſemimarem 118 381
ſemina 4 9. 8 91. 10 123. 23 419. 63 629. 78 105. 125 573. 153 480 485. 193 123. 301 470. 445 216. 450 347. 452 375
ſeminaque 132 749
ſemine 8 78. 36 748. 85 260. 212 623. 316 144. 469 760
ſemineces 15 228
Semiramis 107 58
ſemivir 118 386
ſemper 29 558 565. 32 633. 69 764. 801 35. *& alibi plur.*
ſemperque 116 301. 282 842. 442 158. 444 197
ſena 355 429
ſenatum 461 590
ſenatus 463 645. 473 843
ſenecta 199 299. 265 266. 408 148
ſenectæ 89 347. 179 500. 197 237. 246 672. 271 436. 445 227
ſenectam 188 2. 201 337
ſenectus 196 215. 298 396. 347 186. 384 517. 408 143
ſenem 59 510. 198 261
ſenemque 356 464. 445 210
ſenes 95 538. 248 722. 275 550. 307 646
ſeneſque 241 525
ſenex 30 580. 49 243. 66 688. 106 26. 204 400. 247 704. 319 221. 338 757. 347 178. 361 607. 442 773
ſenilem 407 117
ſeniles 197 250. 229 210. 241 528
ſenili 207 478. 194 163
ſenilis 445 212
ſenior 32 645. 66 702. 247 715. 317 157. 335 646. 338 749. 347 182. 359 540. 445 229. 457 485. 473 838
ſenioribus 437 10. 456 470
ſenis 94 515. 188 4. 199 286. 360 578. 380 409
ſenſerat 57 466. 66 687. 319 225. 33 741
ſenſere 46 167
ſenſerit 100 651. 337 739
ſenſerunt 343 71. 394 785. 786
ſenſi 93 463. 157 597. 220 863. 244 607. 400 945. 413 282
ſenſibus 313 43
ſenſim 73 870. 114 254
ſenſimus 383 504
ſenſiſſe 57 4[illegible]2. 215 727. 251 812. 389 656
ſenſiſſet 338 759
ſenſiſtis 107 68
ſenſit 57 446. 60 545. 63 620. 89 365. 166 119 *bis.* 120. 183 601. 184 630. 264 242. 265 273. 266 308. 295 277. 295 293 *& alibi.*
ſenſitque 314 74. 382 454
ſenſu 352 325
ſenſum 410 178
ſenſura 295 269
ſenſurum 283 228
ſenſurus 375 287
ſenſus 99 631. 302 499
ſenta 120 436
ſententia 16 243. 88 322. 163 41. 224 67. 274 516. 276 587. 279 683. 317 172. 327 439. 438 43 47. 463 648
ſentes 27 509
ſentiat 123 499. 252 858. 595
ſentire 85 248. 427 632
ſentirent 136 557
ſentiri 274 538
ſentirique 245 652
ſentis 297 346
ſentit 29 54. 31 604. 48 230. 56 488. 107 68. 120 442. 125 555. 126 577. 193 116. 239 472. 240 516. 252 862
ſentite 239 489
ſentitur 395 811
ſeparat 19 313. 76 45. 92 448
ſepes 26 493. 196 186
ſepibus 231 258
ſepoſuiſſe 88 319
ſepoſuit 149 381
ſeptem 50 255 256. 59 528. 88 326. 142 188 *& alibi*
ſeptemque 7 64
ſemptemflua 468 753
ſeptemfluus 23 422
ſeptemplice 142 187
ſeptemplicis 363 2
ſeptenis 66 682
ſeptima 169 192
ſeptimus 112 213
ſepulchrales 239 480
ſepulchris 120 435. 196 206. 285 14. 381 423
ſepulchro 53 343. 212 618. 230 234. 275 562. 336 705. 452 389
ſepulchrum 381 447. 453 405
ſepulta 451 370
ſepulti 230 235. 383 503
ſepulto 387 615
ſequantur 32 647
ſequar 191 56. 240 511. 442 143
ſequatur 111 180. 372 221
ſequendi 27 501
ſequendo 278 648
ſequens 78 91. 345 134. 416 364
ſequente 107 54. 444 197
ſequentem 422 519
ſequentes 34 692. 76 22. 217 774
ſequenti 228 190. 404 35
ſequentia 87 299. 311 2. 413 265
ſequentis 218 788. 465 691
ſequerer 20 362
ſequerere 336 695. 403 28
ſequeretur 276 588
ſequetur 209 518
ſequi 98 609. 219 8[illegible]2. 229 21

ſequimur 275 534
ſequitur 28 532. 32 643. 58 498. 61 576. 90 371 372. 95 527. 123 515. 185 666. 247 711. 257 83. 268 358. 271 449. *& alibi.*
ſequiturque 32 643. 121 461. 218 790
ſequor 189 21
ſequuntur 102 716. 105 25. 234 532. 323 326. 340 6. 444 183
ſera 15 219
ſeræ 244 629. 429 710
ſeram 463 651
ſeraque 63 617
ſeraſque 452 384
ſereno 12 168. 52 321
ſeri 271 434
ſeriemque 442 152
ſeries 365 29
ſerieque 125 564
ſerior 474 868
Seriphi 144 242
Seriphon 144 251. 207 464
ſeris 162 29
ſerisque 167 138
ſerius 108 105. 112 198. 285 33
ſero 63 612
ſeroque 119 415
ſerosque 452 384
ſermo 178 448. 308 679
ſermone 14 208. 34 683. 86 279. 89 364. 106 39. 270 418. 317 174. 346. 159 165. 408 121
ſermonibus 167 147. 213 661. 214 679. 245 651. 342 56
ſerpens 44 439. 46 173. 79 38. 77 62. 78 98. 117 362. 166 114. 257 69. 265 266. 280 693. 334 639. 341 17. 467 737
ſerpente 25 454. 464 670
ſerpentem 78 98
ſerpentibus 201 350
ſerpentigenis 196 212
ſerpentis 24 447. 64 652. 78 93 96 545. 278 647. 313 59. 341 23
ſerpentum 70 772. 88 325. 209 534. 290 798
ſerpere 71 826. 341 13
ſerpit 269 389
ſerpunt 100 665. 126 600
ſertæ 230 246
ſerta 40 28. 104 7. 248 723. 300 433. 399 929. 430 736
ſertaque 249 745
ſertis 73 867. 264 238
ſerva 154 497
ſervabant 32 627
ſervabat 66 690
ſervabere 192 93
ſervaberis 351 309
ſervabitur 190 39
ſervabunt 417 381
ſervamus 395 814
ſervanda 129 647
ſervandam 31 624
ſervant 467 730
ſervantes 212 626
ſervantia 34 684
ſervantis 278 383
ſervare 382 480
ſervari 203 380
ſervas 384 517
ſervâſſet 215 721
ſervat 15 237. 114 270. 158 631. 224 69. 263 227. 265 265. 341 23. 346 149. 409 163. 431 760. 443 170
ſervata 131 703. 136 24
ſervatæ 136 15. 191 56
ſervato 267 348
ſervatoque 245 649
ſervatos 338 750
ſervatrix 190 50
ſervatum 420 445
ſervatur 396 830
ſervaturis 60 538
ſervatus 192 94
ſervatuſque 238 459
ſervaverat *ibid.*
ſervavique 367 76.
ſervavit 326 405.
ſervet 320 232.
ſerviet 396 820. 672 831.
ſervire 382 460.
ſervit 27 516.
ſervitque 210 563.
ſervitii 75 16.
ſervitura 472 828.
ſerum 376 297.
ſervo 216 741. 386 592.
ſervor 216 741.
ſetæ 36 739. 232 285. 397 850
ſetæque 414 303.
ſetas 236 383.
ſetiger 236 376.
ſetigeri 413 289.
ſetigeroſque 303 549.
ſetis 237 428. 396 846. 413 279.
ſeu 123 520. *bis.* 128 639. 162 20. 23 *& alibi.*
ſevera 85 254.
ſex 40 18. 113 220. 164 72. *& alibi.*
ſexque 173 297.
ſexangula 452 382.
ſexta 222 11.
ſexto 464 700.
ſi 18 228. 20 358. 361 21. 376 377. *& alibi quam plur.*
ſibi 5 22. 16 250. 21 386. 35 705. *& alibi quam plur.*
ſibila 76 38. 122 494. 394 785. 464 670 684
ſibilat 420 589. 350 279.
Sibylla 409 154.
ſic 4 16. 5 32. 6 47. 8 87. *& alibi quam plur.*
Sicaniam 154 495. 392 724.
Sicanias 447 279.
ſicca 48 218.
ſiccaque 51 278.
ſiccæque 50 262.
ſiccantem 339 770.
ſiccare 39 12.
ſiccat 50 257. 269 395.
ſiccata 157 575. 174 341.
ſiccatoſque 390 690.
ſiccaverat 108 82. 239 469.
ſiccis 4 19. 404 50.
ſicco *verb.* 399 931.
ſicco *adj.* 307 654
ſiccoque 73 870
ſiccum 100 661
Sicelides 151 412
Sicula 232 283
Siculæque 403 7
Siculam 394 770
Siculo 191 65
ſicut 18 370. 158 601. 171 244. 184 657. 348 205. 386 585
Sicyonius 813 216
ſidera 7 71. 11 153. 13 180. 36 731. 58 487. 59 508. 67 722. 134 789. 152 444. 175 368. 195

195 188. 196 217. & *alibi.*
ſideraque 4271. 99 529. 153. 484
ſidere *verb.* 18 307.
ſidere *ſubſt.* 23 424. 228 178. 265 286
ſiderea 110 169.
ſidereis 37 779.
ſidereo 174 341.
ſidereos 464 665
ſidereum 290 140. 437 31.
ſidereus 328 445.
ſideribus 26 499. 129 662.
Sidone 125 572.
Sidoniæ 124 543.
Sidonida 72 840.
Sidonide 295 267
Sidonis 405 80.
Sidonius 79 129
ſidus 91 420. 97 594. 145 291. 435 846. 468 749.
Sigæa 343 71.
Sigæi 318 197.
Sigæia 363 3.
ſigillis 165 86.
ſigna 15 220. 37 764. 57 459. 79 112. 83 207. 92 460. 101 705. 110 160. 117 355. 124 544. 153 468. 182 571. & *alibi.*
ſignaque 40 18. 276 599. 385 548.
ſignans 333 590,
ſignârat 363 754.
ſignat 275 565.
ſignataque 185 760. 241 539
ſignatum 345 125.
ſignatur 413 169.
ſignaverat 292 210.
ſignavit 10 136.
ſignificant 273 494. 390 689.
ſignificat 99 643.
ſignificent 460 576
ſignis 22 406. 138 81. 349 235.
ſignisque 107 63.
ſigno 20 335. 300 452. 461 595.
ſignum 75 16. 91 419. 142 183. 377 337. 379 381. 414 313.
ſignumque 72 831. 464 671
ſileam 260 147.
ſilendo 360 575.
ſilent 195 187. 300 446.
ſilenti 108 84.
ſilentia 14 206. 208 15. 232. 20 349. 21 384. 66 700. 120 433. 195 184. 279 691. 285 30. 333 598. 342 48.
ſilentibus 364 25.
ſilentum 148 356. 418 411. 439 66. 469 772. 470 797.
Silenum 315 99.
Silenus 315 90.
ſilet 57 450. 130 681. 182 583. 184 632. 195 187. 200 307. 214 693. 272 471. 297 359. 298 389.
ſilex 142 199.
ſilicem 67 706. 134 781. 144 249.
ſilices 192 107. 263 225. 266 304. 277 613. 313 45.
ſilva 29 569. 34 693. 56 438. 76 21. 150 388. 191 75. 234 529. 235 341. 249 750. 317 164. 320 234. 333 615. 358 509. 416 361.
ſilvâ 56 432. 58 489. 88 324. 117 339. 157 585. 249 750. 416 364. 422 514.
ſilvaque 197 242
ſilvæ 20 346. 47 216. 92 442. 278 648
ſilvam 249 776
ſilvamque 54 372
Silvani 13 193
ſilvanusque 427 639
ſilvarum 81 163. 358 523
ſilvas 29 572. 55 408. 58 499 78. 90 92. 44 95. 522 208. 103 119. 414 129. 658 181. 547 182. 594. 184 637 & *alibi.*
ſilvasque 18 302. 40 15. 219 841
ſiluere 114 274
ſilveſtre 66 681
ſilveſtri 395 815
ſilveſtribus 369 47
ſilvis 66 686. 83 205. 90 388. 393 101. 708 123. 513 133. 778 160. 674 178. 453 180. 521 181. 546 243. 584 & *alibi.*
ſilvisque 210 547. 324 366. 309 711
Silvius 426 610
ſim 27 509. 43 88. 86 271 116. 328 & *alibi.*
ſimque 60 551
ſimile 189 13
ſimilem 198 254. 337 734
ſimilemque 35 708
ſimiles 26 499. 232 285. 395 813. 396 835. 400 935. 445 231. 449 316. 456 466. 473 838
ſimiliesque 178 454. 406 94
ſimili 174 328. 216 754. 272 479
ſimilis 58 501. 100 650. 146 289. 154 510. 180 532 183. 622 200. 328 239. 467 295. 276 297. 355 302. 508 387. 607
ſimilisque 46 166. 84 240. 218 790. 323 334. 381. 422
ſimillima 22 406. 385 540
ſimillimus 327 417. 365 32. 445 201
Simois 377 324
ſimplex 155 535. 171 254. 234 319. 441 121
ſimplicitas 150 400
ſimul 15 230. 18 286. 36 729. 40 19. & *alibi quam plur.*
ſimulac 46 167 199 285
ſimulacra 47 194. 92 432. 143 211. 201 358. 295 280. 308 694
ſimulacraque 100 668. 407 112. 464 658
ſimulamina 309 727
ſimulantis 65 668
ſimulâſſe 376 299
ſimulat 162 26. 164 80. 182 596. 323 310
ſimulatque 117 338
ſimulatas 305 596
ſimulati 294 253
ſimulatoremque 334 634
ſimulaverat 81 158
ſimulavimus 376 299
ſimulavit 86 275
ſimus 23 415. 145 272. 365 48. 372 214
ſinamus 161 4. 456 461

ſinat 106 41. 195 174. 372 219
ſincera 13 191. 206 453
ſinceræ 246 664
ſincerumque 244 100
ſine 4 20 8 87. 90 20. 358 21 374 & *alibi quam plur.*
ſinebam 219 812
ſinebat 78 89
ſineres 108 74
ſingula 276 607. 315 107
ſingultantem 140 134
ſingultibus 180 509
ſinis 206 440
ſiniſtra 6 45. 132 733. 141 162. 208 506. 352 347. 354 419. 463 655
ſiniſtræ 66 681. 343 89
ſiniſtris 40 18
ſiniſtro 176 405. 182 592. 207 471. 274 517. 360 372
ſiniſtrum 353 362
ſinit 32 630. 43 89. 90 377. 139 119. 168 167. 332 566. 351 294. 469 776
ſinitis 66 540
ſint 26 480. 62 597. 138 64. 147 333 & *alibi.*
ſintque 212 620
ſinu 123 516. 174 338. 359 304. 558 381. 450 516 350. 473 848
ſinuantur 73 875. 101 682. 126 580. 421 501
ſinuatas 331 553
ſinuatoque 236 381
ſinuatur 76 42
ſinuatus 404 51
ſinuaverat 222 30
ſinuavi 256 64
Sinueſſa 466 715
ſinumque 150 393
ſinunt 119 410. 155 534. 234 327. 350 786. 326 408. 387. 624
ſinuoſa 138 68
ſinus 18 284. 53. 335. 123 497. 126 596. 158 608. 219 819. 422 513. 438 52. 465 689. 467 721
ſinuſque 17 267
Sipylumque 168 149
Sipylus 171 231
ſiquidem 288 104. 319 219
Sirenis 156 555
Sirenum 406 88
ſis 156 573. 167 137. 184 634. 207 483 & *alibi.*
ſiſtant 194 154
ſiſte 154 490. 215 716. 434 835. 457 493
ſiſtetur 258 209
ſiſti 433 803
ſiſtite 81 153
ſiſtitur 246 669. 441 132
ſiſto 196 200
ſiſtraque 279 692
ſiſtrorum 282 777
ſiſtrum 283 783
Siſyphio 365 32
Siſyphon 122 466. 364 26
ſit 14 210. 214 15. 223 16. 247 248. 21 380. & *alibi. quam plur.*
ſitque 37 772
ſitæ 177 420
Sithionæ 182 588
Sithonios 386 571
Sithonis 207 466
ſitiemus 282 760
ſitientes 413 277
ſitim 91 415. 108 98. 152 446. 174 341. 354 175. 366 449 322
ſitimque 346 156
ſitis 91 415. 210 569
ſitiſque 394 768
ſitûs 52 327. 199 303
ſitusque 199 290
ſive 8 78. 80 77. 46 777. 100 678 & *alibi.*
ſmaragdis 40 24
Sminthea 360 585
ſobolemque 16 251
ſocer 11 445. 141 152. 234 315. 327 431
ſocerque 186 700. 282 756
ſoceri 80 132. 143 228. 179 447. 192 96. 195 176. 225 11. 319 219. 420 462. 424 570. 433 802.
ſocero 169 176. 178 443
ſocerum 255 14. 397 855. 416 375
ſocerumque 59 526. 332 561
ſociæ 31 620
ſocialia 417 380
ſocialis 218 805
ſociam 295 268
ſociamque 241 521
ſociantem 311 5
ſociare 306 635
ſocias 379 375
ſociaſque 104 3
ſociati 241 546
ſocii 237 420. 373 226
ſociis 77 51. 98 611. 238 386. 377 328. 381 489. 388 631. 405 71. 410 193
ſocio 149 378. 366 67. 373 240 400. 949
ſociorum 98 605. 410 206
ſocios 85 259. 366 73. 372 213. 373 230. 374 267 411 229. 412 253.
ſociosque 283 795
ſocium 315 94. 350 283. 428 678
Sol 30 592. 40 32. 56 417. 77 50. 80 145. 153 483. 156 570. 158 614. 174 339. 213 663. 324 353. 387 603. 618 395. 811 404. 54 437. 30
ſolque 122 488
ſola 20 351. 30 593. 59 519 85 256. 134 791. 163 45. 195 188. 219 824. 282 758. 364 15. 381 450. 384 514. 403 12. 295 312. 428 681. 432 783. 471 807
ſola 58 489. 110 153. 363 115
ſolæ 106 32. 177 421
ſolam 298 395
ſolantia 328 448
ſolane 469 768
ſolaque 116 304
ſolari 172 292
ſolata 393 747
ſolatia 127 604. 138 73. 142 191. 176 413. 240 510. 255 7. 278 653. 289 152. 323 329. 339 782. 343 80. 386 598
Sole 7 63. 36 751. 37 771. 53 231. 54 364. 69 762. 71 808. 91 412. 93 489. 218 809. 258 93. 278 661. 295 284. 339 770. 403 10. 417 400
ſolnet 451 357
ſoleat 116 303

ſolebam 218 810. 219 818
ſolebant 107 70
ſolebas 320 237
ſblebat 32 639. 57 448. 72 845. 81 163. 97 586. 222 19. 289 119. 327 422. 352 354. 359 541. 380 417. 381 441. 415 340
ſolem 55 394. 110 170. 114 270. 416 375
ſolemus 178 452
ſolenni 412 262
ſolennia 284 4
ſolent 93 483 489. 117 365. 157 583. 182 587. 192 106. 242 552. 310 737. 334 645. 342 51. 448 295
ſoleo 61 573
ſolerti 133 776
ſolertius 334 635. 426 624
ſolet 41 69. 71 825. 82 184. 87 294. 93 484. 158 606. 163 47. 164 63. 181 559. 192 79. 249 763. 265 267. *& alibi*
ſoletis 396 343
ſoletur 143 229
ſoli *adj.* 168 173. 362 624. 383 507
ſoli *ſubſt.* 228 184. 397 853
ſolique 428 683
ſolibus 22 435. 164 63. 395 793
ſolida 195 181. 494 49
ſolidam 291 180. 314 72
ſolidas 242 551
ſolidave 345 124
ſolidis 45 147. 128 646
ſolidiſſima 447 262
ſolido 182 573
ſolidoque 352 356
ſolidorum 445 230
ſolidum 22 409. 320 232
ſolidumque 5 31
ſolidumve 277 613
ſolio 40 24. 86 273. 684 650 412 262
Solis 10 135. 23 418. 37 767. 39 1. 45 154. 46 162. 75 10. 82 183. 90 394. 110 170. 112 214. 113 232. 128 633. 152 445. *bis.* 163 49. 230 225. 281 735. 401 33. 409 172. 416 346. 418 423. 462 619
ſolita 186 686. 222 17
ſolitâ 81 173. 260 163. 283 786
ſolitaque 46 162
ſolitæque 15 234
ſolitam 94 499
ſolitas 77 72
ſoliti 198 270
ſolitis 82 200. 84 242
ſolito 125 554. 171 240. 192 84. 242. 557 258. 105. 306 638. 352 346. 417 388
ſolitum 108 83
ſolitamque 113 231. 367 78
ſolitas 219 823. 318 182
ſollertia 22 391. 182 575. 281 740. 377 327
ſollicita 231 271. 306 639. 429 706
ſollicitæ 179 500
ſolicitare 178 463
ſollicitat 279 682. 317 170
ſollicitaque 122 473
ſollicitique 206 454
ſollicitis 419 453
ſolicitive 333 599
ſollicito 44 125. 186 699
ſolo *adj.* 191 68. 328 450
ſolo *ſubſt.* 23 420. 56 420. 114 266. 154 496. 171 246. 314 76. 371 176
ſolos 36 731. 334 638
ſolvente 101 700
ſolverat 155 535. 195 186. 217 765. 265 274. 298 369
ſolvere 104 6. 336 682. 433 811
ſolvi 225 102. 256 58. 473 845
ſolvit 13 181. 14 209. 73 853. 85 261. 149 380. 195 191. 226 153. 256 52. 271 427. 289 707. 283 793. 320 246. 237 712. 401 86. 438 48. 439 74
ſolvitur 419 445
ſolum *ſubſt.* 7 73. 50 260. 109 134. 115 298. 148 357. 190 52. 193 113. 196 206. 250 789. 417 407. 454 428. 464 672. 70. 332 582. 375 275. 398 885
ſolùm *adv.* 249 755. 395 817. 456 456
ſolumque 104 12. 413 286
ſolvo 213 652
ſolus 101 688. 127 607. 165 98. 170 210. 204 71. 275 546. 374 271. 378 353. 379 384. 384 529. 411 217. 420 469
ſoluſque 155 538
ſoluti 192 107. 247 712
ſolutis 81 170. 242 55. 333 612
ſoluto 386 584
ſolutum 251 817. 335 648. 338 743
ſolvunt 465 696
Somne 334 623
ſomni 196 213. 213 646. 649. 251 824. 279 685. 332 586. 333 593. 372 216
ſomnia 272 474. 273 495 *bis.* 333 588 614. 344 617
ſomniferam 33 672
ſomniferi 280 693
ſomnique 418 424
ſomnis 213 663. 463 653
ſomno 15 224. 35 714. 70 779. 179 489. 272 480. 280 694. 320 238. 360 579
ſomnoque 98 608. 159 658
ſomnos 34 685. 68 735. 194 153. 198 253. 333 604
ſomnum 334 631. 335 675. 389 676
ſomnus 134 784. 194 155. 200 329. 212 634. 213 643. 224 84. 251 823. 272 471. 479. 298 368. 335 647
ſomnusque 437 25
ſonabat 264 239
ſonabile 283 783
ſonabunt 292 205
ſonaci 19 333
ſonant 106 30. 119 393. 261 174. 380 419. 467 734
ſonantem 358 528
ſonantes 353 355

ſonanti

ſonanti 342 46
ſonantia 44 121. 241 532
ſonantibus 330 501
ſonarent 96 550. 290 146
ſonat 77 75. 81 161. 123 523. 182 589 597. 226 139. 330 508. 348 226. 398 892. 461 606
ſonent 146 197
ſonis 118 392
ſonitu 30 573. 171 230
ſonituque 158 616
ſonitum 76 37. 94 498
ſono 90 387. 142 193. 160 664. 312 18. 348 204. 369 127. 418 429
ſonos 32 638. 90 378
ſontem 183 618. 321 268
ſontes 308 697
ſonti 385 563
ſonuere 122 492. 387 708
ſonuit 142 204
ſonum 35 708. 212 629. 333 601. 337 735. 342 51. 350 276. 430 740. 458 527
ſonumque 84 237. 282 776
ſonus 65 667. 91 401. 141 154. 222 16. 249 770. 424 578 431 749
ſopire 194 149
ſopiſtis 196 213
ſopita 272 478. 320 251
ſopitus 351 317
ſopor 34 686. 99 631. 813 667
ſopore 251 817. 432 779
ſoporem 35 715. 179 493. 322 307. 333 606. 336 677
ſoporiferam 332 586
ſoporis 437 21
ſorbent 261 172
ſorbentur 5 40
ſorbere 191 64
ſordida 245 648
ſordidus 40 29
ſoror 20 351. 85 266. 116 324. 147 330. 169 174. 178 442. 214 700. 267 349. 268 360 368. 272 455. 274 527. 296 314
ſororque 238 463. 386 574
ſorore 180 526
ſororem 179 476. 180 502. 184 633. 260 149. 272 466 477. 274 527
ſorores 32 643. 35 704. 61 559. 94 505. 95 523. 101 713. 104 3. 106 42. 110 168. 114 274. 116 305. 119 405 419. 121 451. *& alibi.*
ſorori 68 745. 69 758. 172 295. 178 441. 180 537. 183 604
ſororia 117 334. 274 538
ſororibus 54 371. 119 418
ſororis 71 803. 180 535. 183 606 610. 184 630. 191 54. 267 327
ſororum 37 763. 40 14 53 346. 134 791. 145 268. 146 305. 241 534. 273 506. 470 781. 471 808
ſors 55 386. 227 171. 279 675. 373 242. 383 485. 412 251. 421 489
ſorsque 96 551
ſorte 51 291. 147 318. 412 251
ſortem 88 329. 128 643. 145 272
ſortemque 21 381. 367 88
ſortes 21 368. 326 412. 371 184. 455 436. 463 647
ſorti 389 651
ſortibus 79 130
ſortis 22 389. 128 643. 185 680. 375 277
ſortita 49 241. 79 124. 273 492
ſortite 243 955
ſortitus 338 758
ſoſpes 190 40. 258 99. 332 580
ſoſpite 205 425. 404 39. 424 574. 455 440
ſpargam 397 866
ſpargensque 82 190
ſpargentem 361 600
ſpargêre 95 522
ſpargere 159 647. 212 638
ſpargimur 414 299. 420 470
ſpargit 71 801. 78 105. 113 250. 167 140. 193 122. 251 820. 356 35. 309 732. 333 607. 404 57. 417 403
ſparſa 159 655
ſparſæ 451 359
ſparſaque 52 318. 290 151. 418 408
ſparſas 450 338
ſparſerat 231 267. 323 309
ſparſi 123 520. 125 573. 470 790
ſparſique 206 444
ſparſis 194 152. 220 850. 445 211
ſparſit 194 152. 204 415
ſparſitque 238 437
ſparſo 82 194
ſparſos 81 169. 313 57. 784 532
ſparſosque 413 266
ſparſum 28 542
ſparſumque 155 544
ſparſuras 206 442
ſparſurus 16 258
ſparſus 242 567. 470 790
Spartana 83 208
Sparte 176 414. 454 426 428
Sparten 291 170. 293 217
ſpatiantes 117 364
ſpatiantia 426 629
ſpatiantibus 108 87
ſpatiantur 314 64
ſpatiarer 61 573
ſpatii 24 440. 243 577
ſpatiis 40 26
ſpatio 22 411. 47 207. 200 307. 230 248. 279 685. 295 385. 329 469. 337 715. 350 284. 446 244
ſpatioque 59 517. 291 175
ſpatioſa 347 186. 428 661. 462 623
ſpatioſam 76 20
ſpatioſi 372 206
ſpatioſo 473 849
ſpatioſum 338 753
ſpatioſumque 241 529
ſpatium 23 427. 46 168. 47 197. 56 417. 65 672. 71 802. 78 95. 79 124. 82 195. 100 677. 179 487. 195 173. 214 670. 250 794. 317 176

ſpatiumque 218 788. 445 225
ſpe 28 539. 330 527. 430 715. 444 203
ſpeque 213 648
ſpecie 192 83. 214 687. 228 181. 244 626. 303 528. 467 743
ſpecieque 339 677
ſpeciem 5 35. 31 612. 101 685. 193 125. 272 472. 396. 473 448. 306 458. 509
ſpecies 23 436. 400 964. 444 199. 446 252
ſpeciosa 191 69
ſpeciosaque 316 133
ſpecta 261 177
ſpectabat 32 628. 94 505. 114 264. 324 356
ſpectaberc 78 98. 143 228.
ſpectabilis 101 709. 168 166. 208 496. 215 710
ſpectabunt 85 246. 218 785. 307 668
ſpectandique 112 119
ſpectans 28 544. 136 31. 184 631. 223 43. 252 855. 317 160. 349 258
ſpectansque 37 767
ſpectant 237 423. 256 48. 438 53
ſpectante 63 623. 136 22
ſpectantem 310 199
ſpectantia 164 66
ſpectantis 94 499
ſpectantur 169 181. 177 420
ſpectârat 337 711
ſpectare 162 17. 165 10. 201 341. 220 865. 222 200. 229 206. 490 140. 386 584. 394 767
ſpectari 268 491. 250 803
ſpectas 37 770. 78 98. 112 196
ſpectâſſe 414 324
ſpectat 26 497. 91 420. 179 478. 180 518. 192 86. 220 865. 255 28. 329 470. 358 750. 385 543. 558 392. 727 445. 229
ſpectata 144 243. 347 183. 407 109
ſpectatæ 427 653
ſpectatam 138 69
ſpectatas 116 312
ſpectator 304 675
ſpectatorem 347 187
ſpectatrix 268 359
ſpectatus 232 301
ſpectavit 195 181
ſpectemur 368 120
ſpectentque 292 193
ſpectes 35 149. 76 45
ſpecto 98 609, 190 34
ſpeculabar 61 557
ſpeculârer 373 247
ſpeculetur 33 667
ſpeculi 179 349
ſpecus 76 29. 205 409. 320 235
ſpelunca 333 592
ſpeluncæ 308 692
ſpem 92 457. 267 341. 277 638. 279 682. 281 738. 322 306. 357 306. 367 94. 387 624. 403 31
ſpemque 67 719. 181 554. 240 498. 416 364. 441 113. 351 367
ſperando 26 496
ſperare 138 348. 212 632. 397 345
ſperat 26 491. 28 536. 370 158. 408 134
ſperatque 219 837
ſperata 73 862. 223 55
ſperatque 118 368
ſperato 90 389
ſperavit 364 18
Spercheides 50 250
ſpercheos 30 579
Sperchionidenque 138 86
ſperet 64 84
ſperne 60 550. 162 20
ſpernenda 398 684
ſpernentem 404 35
ſperneret 248 740
ſperni 161 4
ſpernimus 62 597. 421 493
ſpernit 94 513. 258 117. 394 776. 430 714
ſpernitque 118 390
ſpernite 264 249
ſpernuntque 160 669
ſpes 22 396. 134 795. 149 377. 199 304. 201 336. 220 565. 225 112. 255 10 272. 467 276. 596 316. 118 379. 375 *& alibi.*
ſpesque 33 659. 445 217
ſpicea 40 28. 200 433
ſpicis 232 292. 279 688
ſpicula 236 375. 324 335. 361 601. 606 366. 54
ſpina 175 380. 452 389
ſpinæ 77 66. 100 672. 259 806. 423 353
ſpinas 230 244
ſpinea 70 789
ſpinis 409 166
ſpinoſis 71 810
ſpiramenta 450 343
ſpirandi 450 344
ſpirantis 278 660
ſpirare 329 481
ſpirârunt 209 532
ſpiratque 235 356
ſpiris 77 77
ſpiritus 172 294. 219 825. 241 524. 277 616. 358 517. 443 167. 448 303
ſpiro 409 172
ſpiſſa 209 172
ſpiſſatus 446 250
ſpiſſi 466 318
ſpiſſisque 158 621
ſpiſſo 4 23. 325 367
ſpiſſus 351 438
ſplendenti 77 53
ſplendescunt 291 177
ſplendidaque 237 419
ſplendidior 67 722. 395 791
ſplendidus 222 8
ſpolia 194 157
ſpoliabitur 128 644
ſpoliantis 355 440
ſpoliare 343 143
ſpoliat 224 86
ſpoliata 170 199
ſpoliavit 405 71
ſpolietis 368 114
ſpoliis 227 154. 356 462. 370 153
ſpoliisque 331 552
ſpolioque 78 91. 194 156. 258 113
ſpolium 127 615. 224 87. 237 426
ſponda 245 656
ſpondere 178 450. 298 395
ſpondet 299 418
ſponſa 116 326
ſponſi 143 229
ſponte 8 90. 43 128. 101 699. 700 157. 591 200. 541 246. 680 271. 446 329. 486 460. 555

ſpreta 90 393. 232 281. 252 852
ſpretarumque 438 36
ſpretis 34 701. 415 332
ſpretor 244 613
ſprevêre 173 318
ſprevit 122 469
ſpuma 124 538. 232 288
ſpumæque 77 74
ſpumam 237 417
ſpumantiaque 52 324. 170 226. 223 34
ſpumas 123 501. 199 282
ſpumeus 97 571
ſpumis 204 415. 325 367. 458 519
ſquallebant 21 374. 462 627
ſquallentia 129 659
ſquamaque 265 267
ſquamæ 467 725
ſquamas 126 577
ſquamea 198 272
ſquammamque 100 675
ſquamigeris 131 717
ſquamis 77 63. 75 106. 45
ſquamoſos 76 41
ſtabam 411 210
ſtabant 80 131. 172 228
ſtabantque 21 374. 212 631
ſtabat 40 27. 28 29. 76 28. 173 326. 229 196. 235 367. 248 743. 293 224. 318 205. 341 14. 343 73. 353 389. 399 916. 460 562
ſtabisque 466 711
ſtabis 29 563. 377 325
ſtabulo 158 627. 180 521. 182 596. 242 553
ſtabulantur 396 822
ſtabulorum 182 573
ſtabuntque 208 487
ſtagna 5 38. 54 379. 106 46. 150 406. 268 380
ſtagnare 19 324
ſtagnata 447 269
ſtagni 115 300. 175 373
ſtagno 175 369. 267 340
ſtagnum 115 297. 244 624
ſtagnumque 173 320. 283 381
ſtamen 163 55. 167 145
ſtamina 106 34. 111 179. 313 221. 114 275. 163 57. 182 576. 317 169. 356 475
ſtaminaque 238 453
ſtamine 119 397. 163 54
ſtandi 367 80
ſtant 76 34. 173 305. 185 672. 191 54. 343 69. 354 401
ſtantque 232 286
ſtante 363 1
ſtantem 252 860. 350 284. 382 455
ſtantemque 328 464
ſtantia 196 261
ſtantibus 132 732
ſtantis 114 275
ſtare 96 549. 164 75. 210 577. 222 31. 397 872
ſtarent 247 713
ſtaret 122 471. 230 249. 428 663
ſtat 16 243. 224 67. 309 709. 355 429. 421 493
ſtatque 45 151. 405 96
ſtatione 32 627. 44 115. 256 34
ſtatuam 408 128
ſtatuit 289 132. 385 546
ſtatuitque 197 240
ſtatus 208 509. 317 169. 329 492. 386 594
ſtatuunt 108 84
ſtella 52 321. 473 850
ſtellæ 44 114
ſtellamque 468 749
ſtellantibus 35 723
ſtellarum 315 97
ſtellas 59 516. 192 100
ſtellatus 33 664. 153 461
ſtellis 47 205
ſtemus 711 818
ſterilem 26 496
ſteriles 115 299
ſterilique 406 89
ſterilis 250 789
ſternebat 343 74
ſternentemque 263 209
ſternere 245 658
ſternis 264 236
ſternit 132 743. 138 88. 257 84. 352 351
ſternitque 325 371
ſternitur 140 128. 235 340. 330 501
ſternuntur 17 272. 232 294
ſtet 303 547
ſteterant 10 133
ſteterat 252 760. 349 258
ſtetimus 256 43
ſtetimusque 412 254
ſtetit 100 660. 130 678. 136 34. 140 132. 154 513. 237 415. 279 687. 299 425. 335 655. 341 31
Stheneleïa 54 367
Stheneleïda 360 581
Stheneleïus 265 273
Strictæque 83 217
ſtillabant 9 112
ſtillanti 313 57
ſtillataque 54 364. 302 501
ſtimulataque 113 235
ſtimulatus 181 550
ſtimulis 44 127. 179 480
ſtimuloque 55 399
ſtimulos 427 647
ſtimuloſque 16 244. 35 726
ſtipata 82 186
ſtipes 198 279. 238 451. 240 514
Stiphelumque 356 459
ſtipite 28 533. 53. 351. 137 57. 235 369. 240 504. 268 379. 296 313. 350 287
ſtipitis 4 8 523
ſtipulæ 26 492
ſtipulis 245 620
ſtirpe 36 760. 96 543. 176 402. 323 312. 429 699. 458 525
ſtirpem 69 757
ſtirpes 388 635
ſtirpis 12 159. 63 633
ſtivaque 229 218
ſtolidæ 316 149
ſtolidæque 163 50
ſtolidarum 146 305
ſtolidas 317 175
ſtolide 376 306
ſtolidi 377 327
ſtrage 209 536
ſtramina 247 701
ſtramine 152 447
ſtrata 433 800
ſtrataque 433 801
ſtratis 136 34. 198 254. 223 33. 295 267
ſtratoque 335 649
ſtratoſque 325 394
ſtratum 210 558. 211 585.

ſtravere 177 431
ſtravimus 25 460
ſtravit 58 477. 309 716. 379 255. 356 454. 359 550
ſtrepitans 324 365
ſtrepitu 97 569
ſtrepitum 219 845. 411 215 432 782
ſtrepitus 335 650
ſtrictis 95 535
ſtricto 199 285. 414 296
ſtrictumque 229 207
ſtridente 109 123
ſtridentemque 237 417
ſtridentibus 127 616
ſtridet 350 279
ſtridit 260 171
ſtridore 119 413. 232 287. 256 65. 329 495. 350 276 406 100
ſtridorem 333 608
ſtridula 284 6
ſtrigis 198 269
ſtringebat 337 733
ſtringit 28 536. 339 776
ſtringite 200 333
Strophadumque 391 709
ſtructa 182 373. 242 562
ſtructis 33 677. 263 231
ſtructoque 312 25
ſtruxerit 14 198
ſtruxiſſe 11 153
Strymone 50 257
ſtudeat 271 425
ſtudeo 215 725
ſtudii 97 589
ſtudiique 245 267
ſtudiis 34 694. 216 751
ſtudiisque 14 199. 348 208
ſtudio 91 413. 115 295. 162 12
ſtudioque 236 378. 252 865
ſtudioſior 426 625
ſtudioſus 214 680. 414 321
ſtudium 427 634
ſtudiumque 160 678
ſtultos 281 745
ſtupea 423 547
ſtupet 47 191. 90 381. 130 676. 142 205. 295 287. 331 539
ſtupri 59 529
ſtupuit 154 509. 286 64. 460 553
ſtupuitque 286 42
Styga 285 13
Stygia 94 505. 308 697. 330 500
Stygiæ 101 695
Stygiam 120 437
Stygias 36 739. 43 101. 86 272
Stygii 86 290
Stygiis 139 115. 409 155
Stygiisque 10 139
Stygio 13 189. 77 76. 154 504. 296 313
Stygios 382 465
Stygius 470 791
Stymphalide 157 585
Stymphalides 261 187
Styx 120 434
ſua 4 17. 7 59. 18 300. 22 399 *& alibi quam plur.*
ſuadeat 31 618
ſuadent 22 392 463 650
ſuadet 189 20. 380 418
ſuæ 35 722. 36 734. 37 777. 55 406 *& alibi.*
ſuam 67 719. 166 121. 174 332. 179 477 *bis. & alibi.*
ſuarum 67 725. 82 186. 165 99. 182 594. 217 766. 300 433
ſuas 116 305. 162 16. 165 106. 176 304 *& alibi.*
ſuaſiſſe 376 315
ſuaſit 224 90. 308 688
ſub 7 70. 9 114. 13 189 14 213. *& alibi quam plur.*
ſubde 316 141
ſubdidit 202 367
ſubdit 128 634. 131 722
ſubdita 70 62. 245 662. 264 234. 345 141. 423 553
ſubducere 329 486
ſubduci 65 661
ſubduxit 366 61
ſubeant 448 307
ſubederat 339 783
ſubibis 30 594
ſubjecit 81 167. 291 184
ſubjecta 18 298. 27 522. 199 304. 414 304
ſubjectaque 345 117. 399 914
ſubjectas 170 220. 381 438
ſubjectaque 117 359
ſubjectis 41 68. 212 632. 218 784. 392 718
ſubjecto 11 155. 15 229
ſubjectos 211 599
ſubjectum 148 347
ſubiere 10 130. 145 282. 247 700
ſubii 186 697
ſubiit 81 165. 195 170
ſubire 412 250
ſubit 56 418. 69 755. 85 259. 99 648. 185 669. 212 634. 242 562. 258 93. 313 61. 426 612. 434 827
ſubita 53 349 422 518
ſubitæ 14 202. 172 268
ſubitam 308 683
ſubitarum 19 315. 422 508
ſubiti 79 123. 209 537
ſubitis 156 560. 324 341. 423 544
ſubitiſque 82 179
ſubito *adj.* 46 180
ſubitò *adv.* 60 535. 78 96. 118 386 391. 125 459. 126 660. 131 711. 172 193. 136 199. 281 598. *& alibi.*
ſubitos 228 180
ſubitus 76 40. 202 372
ſubituſque 163 46
ſubjungit 148 340
ſublato 308 677
ſublime 315 97. 375 283. 431 752
ſublimes 120 421
ſublimia 231 259. 359 565
ſublimibus 39 3
ſublimis 12 168. 159 648 650. 196 222. 251 813. 330 503. 333 610. 464 673
ſubmerſum 250 279
ſubmiſit 76 32. 94 502. 117 340
ſubmiſſa 192 90
ſubmiſſæque 143 235
ſubmiſſo 195 191
ſubmittere 317 171
ſubmoveant 225 97
ſubmoverat 172 274
ſubmovet 33 664. 349 231
ſubmovit 141 168
ſubnectite 329 483
ſubrepit 194 155

ſubſcribi 275 562
ſubſedit 51 277. 266 297. 302 498
ſubſequitur 75 17
ſubſidere 6 43
ſubſidit 295 284
ſubſidunt 20 344
ſubſiſterat 409 158
ſubſiſtit 14 207. 346 147
ſubſtravit 453 399
ſubſtricta 83 216
ſubſtrictaque 338 752
ſubſunt 324 359. 355. 420
ſubtemen 163 56
ſubtraheret 376 316
ſubvecta 250 796
ſubvectaque 177 422
ſubvolat 339 790. 421. 507
ſuccedat 369 133
ſuccedere 242 549. 69 766. 314 80. 436 2. 444 187. 444 199
ſuccedit 316 142. 426 610
ſucceditis 195 193
ſuccendit 152 442
ſuccenſa 224 74
ſuccenſaque 380 413
ſucceſſerat 280 713
ſucceſſibus 231 273. 352 355
ſucceſſiſſe 179 484
ſucceſſit 10 525. 62 590. 369 134
ſucceſſor 97 589
ſucceſſu 167 130. 236 384. 240 495. 351 298
ſucceſſurumque 70 788
ſucceſſus 70 781
ſucci 194 152
ſuccidere 249 752
ſuccidit 197 227
ſuccincta 245 662. 258 80. 288 103. 303 536
ſuccinctæ 81 156
ſuccinctis 461 603
ſuccis 47 211. 167 139. 196 215. 199 287. 404 43. 414 299. 429 690
ſucciſo 235 364
ſucco 22 407. 44 120. 393 817. 453 393
ſuccos 198 265. 200 316. 302 493. 400 943. 413 275. 426 631
ſuccosque 417 403
ſucreſcere 246 680
ſuccreſſit 268. 352
ſuccubuiſſe 37 714
ſuccumbere 142 177. 216 754
ſuccumbimus 397 856
ſuccurrere 462 632
ſuccurritis 170 209
ſuccus 90 397. 400 941
ſuccurriturque 46 166
ſudataque 296 308
ſude 351 299
ſudem 351 300
ſudor 158 632. 261 173
ſudore 47 198. 249 760. 256 57. 312 32
ſuem 369 710
ſuggerit 440 82
ſui 5 30. 17 277. 54 382. 92 435. *& alibi quam plur.*
ſuique 55 403. 88 334
ſuis *pronom.* 4 13. 7 72. 10 287. 29 555 *& alibi quam plur.*
ſuis *ſubſt.* 413 286
ſulcat 131 707. 467 726
ſulcavitque 86 276
ſulcis 10 123. 79 107
ſulco 209 539
ſulcum 78 104
ſulfura 90 374. 432 791
ſulfure 150 445. 198 261. 406 87
ſulphureis 450 340
ſum 27 513. 62 588. 68 743. 71. 817. *& alibi plur*
ſumat 59 526. 86 286
ſume 116 306. 237 426
ſumere 104 7. 325 382. 359 557. 363 40. 460 556
ſumimus 206 450
ſumit 116 308. 122 481. 193 125. 298 376. 326 409.
ſumite 96 545. 208 507
ſumma 47 206. 49 235. 70 792. 117 343. 124 527. 242 563. 268 352. 371 192. 389 773. 433 815
ſummâ 12 163. 18 296. 61 573. 62 587. 93 480. 150 398. 151 413. 341 15. 446 258
ſummæ 43 107. 52 300. 146 291
ſummam 52 306. 234 318. 264 235. 307 653. 426 62
ſummaque 5 27. 334 620. 342 43. 404 50
ſummas 57 457. 98 615. 337 733. 377 344
ſummaſque 29 572. 82 195
ſumme 132 756. 386 599
ſummi 430 735
ſummique 176 409
ſummis 153 470. 396 836 404 38
ſummiſque 193 278
ſummo 14 212. 31 608. 46 178. 50 267. 59 515. 111 179. 129 659. 131 712. 247 695. 257 77. 424 822. 444 194
ſummoque 170 204. 269 389
ſummorum 165 89
ſummos 175 387. 413 278
ſummum 47 201. 109 136. 236 382. 267 335. 330 506. 360 572
ſummus 390 701
ſummuſque 278 564
ſumo 253 882
ſumpſerat 55 414. 159 637. 205 421. 222 26
ſumpſere 23 430. 389 673
ſumpſiſſe 33 672. 324 337. 411 226
ſumpſit 78 341
ſumpta 207 482. 413 284
ſumptâ 427 651
ſumptaque 155 537. 394 784
ſumtas 359 557
ſumptis 106 47. 125 562. 146 288. 195 189. 222 31. 231 261. 330 510
ſumpto 69 759, 235 366
ſumptumque 123 511
ſumptus 88 332
ſumus 20 355. 23 414. 108 76. 146 311. 357 501. 412 251. 414 307
ſunt 7 64. 13 192 *bis.* 27. 510 52. 318 *& alibi. quam plur.*
ſunto 86 290. 143 221
ſuntque 46 181
ſuo 17 174. 47 213. 53 345. 56 441 *& alibi plur.*

ſuoque 79. 122. 162 10. 178 460. 249 777. 256 41. 344 109. 361 597
ſuorum 69 769. 85 248. 96 564. 172 267. 247 698. 334 633. 885 550. 394 763
ſuos 37 778. 48 230. 58 486. 84 229 & alibi.
ſuper 7 67. 40 17. 45 151. 50 265. & alibi plur.
ſuperque 201 351 352
ſuperabat 39 5. 209 527. 217 772. 304 562. 427 641
ſuperabit 216 760
ſuperabitur 472 825
ſuperamur 357 499
ſuperando 305 602
ſuperare 56 436. 224 63. 257 67. 355 446. 379 390
ſuperari 305 610
ſuperas 78 101. 285 11
ſuperaſque 132 735
ſuperâſſe 304 561
ſuperâſſet 458 521
ſuperat 141 154. 180 525. 208 510. 240 517. 452 378
ſuperatque 19 317
ſuperata 225 144. 255 15. 275 544
ſuperator 130 699
ſuperatus 353 364. 367 90
ſuperba 56 442
ſuperbia 169 184
ſuperbior 395 802
ſuperbit 319 218
ſuperbos 168 169
ſuperbum 36 752. 271 443 364 17
ſuperbus 25 454. 194 156
ſuperem 255 30
ſupereminet 82 182
ſuperentur 259 119
ſupereſſe 19 325. 326 324 354. 336 703
ſupereſt 52 300. 110 166. 126 584. 127 608. 141 149. 194 149. 277 628. 379 377. 385 564. 421 486
ſuperet 271 429
ſuperetque 250 793
ſuperflua 58 482
ſupertuſis 57 459
ſuperi 12 177. 13 196. 87 307. 145 283. 172 270. 179 472. 181 542. 244 619. 270 418. 334 640. 366 70. 413 292. 469 759
ſuperis 32 170. 21 366. 41 57. 213 644. 247 706. 273 499. 289 135. 290 153. 332 277. 338 741
ſuperorum 22 411. 168 173
ſuperos 52 304. 179 499. 231 276. 385 558. 424 585
ſuperoſque 220 858. 470 780
ſuperſint 336 693
ſuperſtans 331 552
ſuperſtes 20 351. 301 485
ſuperſtitibus 79 126
ſuperſunt 90 938. 172 284
Superum 12 161. 16 251. 33 668. 56 437. 147 319
ſupervolat 128 624
ſupinis 246 681
ſupplentur 199 201
ſupplevit 110 140
ſupplex 8 92. 32 635. 58 477. 75 8. 84 240. 143 214. 154 493. 514 174. 352 179. 498 199. 298 220. 858 231 271. 280 701. 299 415. 326 400. 416 374
ſupplicat 175 267
ſupplice 55 396. 162 33. 321 279
ſupplicium 160 666
ſuppliciumque 70 782
ſupponas 451 370
ſupponat 178 456
ſupponere 78 102. 400 953
ſupponitur 71 810
ſupponunt 432 791
ſuppoſitâ 133 777. 342 34
ſuppoſito 67 712
ſuppoſuique 186 698
ſuppreſſe 142 193. 339 777
ſuppreſſis 447 280
ſuppreſſit 86 709
ſupprimit 35 715
ſupra 18 295. 400 955
ſupraque 19 331
ſuprema 171 246. 172 278. 203 376
ſupremis 63 620
ſupremo 240 521
ſupremos 331 547
ſupremum 289 134. 358 526
ſuras 314 80
ſurdior 395 804. 429 791
ſurge 335 669
ſurgente 429 711
ſurgentibus 138 77
ſurgere 6 44. 91 720. 79 112
ſurgimus 348 227. 122 117
ſurgis 112 197
ſurgit 36 273. 108 92. 228 192. 280 701. 298 384. 363 2. 397 871. 398 891
ſurgunt 199 284. 221 2. 389 677
Surrentino 466 709
ſurrexit 114 255. 458 508
ſus 231 272. 235 359
ſuſceptaque 318 200
ſuſcipimus 206 450
ſuſcipitur 419 451
ſuſcipiunt 266 305
ſuſpectum 31 618
ſuſpenderat 56 440. 440 101
ſuſpendit 182 576
ſuſpenditque 200 308
ſuſpenſus 236 398. 245 652
ſuſpicere 330 506
ſuſpiciens 428 660
ſuſpicor 92 461
ſuſpirat 35 707. 64 605. 86 280. 207 480
ſuſpiratibus 408 129
ſuſpiria 32 656. 44 125. 69 753. 70 774. 299 402. 393 739
ſuſtineamque 384 28
ſuſtineant 292 193. 396 826
ſuſtinet 28 530. 106 27. 117 362. 121 447. 141 162. 162 27. 175 367. 181 563. 271 438. 287 71. 317 168. 430 751
ſuſtinuere 119 411. 432 788

ſuſtinui 158 609. 240 500. 3648. 367 88. 421 479
ſuſtinuit 266 400. 323 386. 584
ſuſtulit 51 275. 59 506. 77 60. 157 574. 246 663. 328 463. 349 237. 260 369. 126
ſuſurra 219 830
ſuſurri 342 61
Sybarin 438 31
Sibyllæ 466 712
Syenites 138 74
ſylva 396 822
ſylvaque 397 872
ſylvarum 176 392
ſylvas 6 4. 415 338
ſylvis 393 760
Symæthide 393 750
Symplegadas 450 338
Syringa 34 691. 35 705
Syron 371 175
Syrtis 225 120

T.

TAbe 70 784. 71 807. 77 49. 259 230. 261 175. 442 156
tabellæ 248 744. 275 570. 276 603
tabellas 274 522. 275 574
tabellis 276 586. 429 707
tabent 209 541
tabuerant 230 227
tabuerint 451 363
tabuerit 92 445
tabuit 114 259. 418 432
tabula 302 516
tabularia 471 810
tabulas 327 428
taceam 359 552. 331 177
tacebitur 302 502
taceo 114 276
tacet 323 326
tacetve 341 27
tacita 151 427. 266 300
tacitæ 272 473
tacitaque 183 623. 437 26
tacitas 142 191
tacito 170 203. 194 147. 216 748. 358 533. 425 601
tacitorum 432 778
tacitos 84 241. 107 50
tacituma 224 84
tacitus 318 189
tactæ 167 140
tactæque 162 105
tactas 102 729
tactis 118 386. 294 357. 449 314
tacto 132 751. 454 415
tactoſque 115 286
tactu 322 308. 389 652. 453 412
tactuque 132 745 382 466
tactumque 165 106
tactus 111 180. 230 224 309 732
tactuſque 228 184. 300 434
tacui 36 758
tacuit 116 326. 134 790. 218 799. 244 611
tæda 116 326
tædæ 107 60. 281 721. 182 768. 472 826
tædas 26 483. 133 758. 428 677
tedaſque 32 658. 37 763. 238 460
tædia 210 572. 277 615 301 482. 306 625. 372 213. 409 158
tædis 90 373
Tænaria 285 13
Tænarides 291 183
Tænarius 49 247
Tagen 460. 558
Tagus 50 251
talaria 68 736. 305 591
talaribus 129 667. 132 730
tale 61 566. 71 812. 238 440. 272 478. 290 143. 347 202. 382 461. 397 873. 441 127. 461 606
talem 87 295
tales 195 171. 213 650. 268 370. 276 583. 301 483 464 657
tali 146 307. 311 1
talia 14 200. 16 250. 34 700. 35 713. 37 776. 55 394. 62 596. 65 665. 95 526. 108 78. 143 203. 174 330. 181 563. 183 619. 207 481. 224 81. 236 396. 244 616. 247 703. 255 27. 269 402. 274 528. 275 563. 286 40 *& paſſim.*
talibus 13 181. 24 441. 70 783. 86 287. 102 732. 107 54. 161 1. 163 36. 170 205. 176 401. 181 549. 213 661. 248 728. 250 787. 321 283. 328 444. 360 585, 373 328. 389 675. 393 739. 403 26. 421 494. 433 807
talis 61 562. 223 49. 234 322. 249 770. 302 517
taliſque 86 285. 431 767
talo 251 808
taloque 117 343
Tanais 49 242
tandem 36 735. 748 48. 222. 70 794. 154 518. 182 596. 189 5. 203 391. 216 745. 241 541. 249 774. 252 846
tangam 191 61. 336 707
tangamque 297 343
tangat 189 26. 327 430
tange 126 584
tangebam 244 606
tangendo 315 107
tangentia 467 722
tangentiaque 28 538
tangere 93 478. 152 459. 168 173. 329 498
tangeret 223 36. 226 149
tangeris 401 965. 428 667
tanges 114 251
tanget 249 756. 473 839
tangi 32 644. 92 453. 269 387. 305 614
tangit 51 293. 59 527. 71 799. 117 359. 128 639. 143 213. 164 67. 178 446 232, 279 271. 424 300. 456 322. 308 423 558
tangor 305 614
tangunt 175 379
tanquam 54 360. 84 241. 100 650. 125 566. 153 471. 179 471. 216 758. 295 269. 337 720. 381 437. 385 545
tanta 7 60. 33 668. 68 731 80 133. 86 270. 88 328. 127 612. 149 373. 216 755. 192 97. 224 88. 227 168
tantaque 150 400. 156 562 162 24. 184 652. 210 572. 397 876
tantæ 340 507. 362 625. 413 289 436. 1

tantæque 107 475. 209 525. 462 633
Tantale 121 458
Tantalides 362 626
Tantalis 170 211
Tantalus 168 172. 171 240. 286 41
tanti 36 761. 56 424. 65 659. 132 757. 375 386. 189 16. 199 294. 214 691. 256 49. 296 310
tantique 154 498. 159 657
tantis 43 96. 53 334. 113 249. 131 701. 136 14. 388 626. 440 91
tanto 6 53. 14 202. 18 288. 25 465. 67 724. 69 753. 142 192. 158 602. 186 694. 212 614. 224 74. 242 569. 249 749
tantoque 76 44. 427 657. 436 2
tantorum 332 573. 361 608
tantos 33 661. 48 228. 322 289. 421 479
tantummodò 33 675. 116 748. 258 106. 343 85. 454 424
tantumne 271 428
tantumque 265 265. 327 425
tantus 86 285. 115 378. 162 18. 243 583. 255 7. 357 505
tantuſque 464 661
tapetibus 388 638
tarda 347 182. 368 116
tardaque 334 618
tardæ 298 390
tardârunt 375 283
tardata 124 529
tardatus 367 81
tarde 108 91
tardi 267 346. 419 430
tardior 308 679
tardis 304 572. 324 357
tardius 307 674. 351 305
tardo 286 49
tardus 46 177. 207 478. 366 66
Tarentum 438 50
Tarpeia 432 776
Tarpeias 474 866
Tartara 9 113. 50 260. 149 371. 151 423. 285 41. 333 670. 358 523. 361 619
Tartareas 185 676. 349 257
Tartesſia 418 416
Tartiumque 433 804
Tatius 433 805
Tatiuſque 423 804
tauri 42 80. 73 850 869. 75 1. 192 105. 205 434. 211 595. 225 122. 227 169. 257 80
tauro 66 701. 257 81. 465 695
taurorum 190 29. 196 210. 226 152. 378 347
taurum 165 104. 202 374. 203 376. 226 132 136. 248 734. 281 735
taurus 132 756. 226 125. 249 763. 344 102. 397 871 498 511
tauruſque 48 217
taxo 120 432
tecta 12 170. 15 218 231. 17 276. 45 136. 69 761. 83 204. 108 86. 119 402 405. 120 444. 145 287. 183 614. 185 669. 192 99. 201 352. 245 630. 247 691. 697 702
tectaque 18 287. 119 414
tectæ 311 3
tectam 152 447. 158 622
tectas 124 526
tecti 137 43. 170 217. 227 168. 265 288. 357 480. 412 254
tectis 69 751 756. 101 697. 133 760. 195 182. 227 158. 242 549. 260 48. 337 710. 342 44
tecto 145 281. 348 212. 415 342. 447 275
tectoque 122 489. 177 431
tectos 111 191
tectum 19 332
tectura 110 159
tectus 17 265. 49 233. 107 64. 156 570. 186 706. 216 746. 308 692. 333 611. 350 291. 435 598
tecum 35 710. 92 435 436. 155 524. 237 427. 275 540 558. 304 556. 336 697. 360 576. 372 204. 396 834
tecumque 117 336
tecumve 292 202
tegat 117 355
tege 393 748
Tegeæa 234 317. 236 380
tegebant 128 638
tegebat 439 56
tegendas 382 479
tegens 173 299. 269 398
tegi 6 44. 96 542. 104 6
tegimen 77 52
tegimenque 33 672 684
tegis 110 159. 300 450
tegit 4 5. 6 50. 18 290. 114 269. 396 822. 397 849
tegitur 107 64. 182 592 197 239. 305 598
tegimina 79 108
tegimine 310 514. 409 166
tegiminis 344 92
tegunt 300 449
teguntur 421 499
tela 16 259. 25 468. 63 616. 77 46. 87 307. 96 554. 141 158. 149 366. 158 620. 163 55. 164 69. 170 228. 172 290
telaque 137 42. 357 495
telæ 114 275. 119 394. 167 127
Telamon 207 477. 213 647. 214 669. 233 309. 236 378. 319 216. 369 151
Telamone 362 624. 364 22. 368 123. 378 346
Telamoniades 373 231
Telamonius 371 194 266. 377 321
Telamonque 207 476
telas 163 54
Telchinas 202 365
Teleboaſque 355 441
Telemus 394 770 771
Telephon 370 171
Telephus 344 112
Teleſte 280 716
Telethuſa 279 681. 280 695
teli 235 349. 350 265. 353 381
telique 350 266
telis 24 443. 56 440. 79 109. 95 535. 384 537. 417 402
teliſque 201 337
tellure 6 48. 31 604. 32 630.

630. 61 569. 190 30. 197 245. 237 413 422. 270 406. 278 649 656. 342 63. 350 281. 369 125. 407 106. 414 302. 467 748
tellurem 70 786. 171 238. 448 292
telluris 29 341. 98 597. 113 227. 286 55. 307 645. 463 652
tellus 4 5 12 15 16. 5 29. 7 65. 8 80 87. 9 102. 16 257. 18 291. 23 416. 429 434. 27 515. 28 546. 47 210. 51 272. 52 301. 72 839. 75 9. 99 637. 113 227. 128. 632. 138 76. 142 198. 147 323. 148 356. 151 423. 242 562. 244 624. 247 701. 250 789. 256 60. 279 669. 291 184. 296 309. 321 269. 327 434. 329 479. 341 9 379 394. 381 429. 388 648. 433 800. 440 81. 446 241. 245 251
telluſque 180 512. 225 98
telo 19 330. 58 504. 63 605. 235 351. 253 883. 346 165. 353 359. 390 696
teloque 77 54. 129 666
telorum 234 321. 385 566
telum 77 53. 138 67 80. 171 234. 257 172. 264. 214 685 695. 238 444. 249 757. 312 10
telumque 219 846
temerare 439 75
temeraria 27 51. 41. 50. 63 616. 104 2. 162 32. 237 407. 275 552. 276 585. 304 574. 312 13
temerarius 135 8. 219 829. 303 545. 342 59
temeráſſe 62 592. 209 535. 248 742. 458 501
temerat 308 695
temerata 277 626
Temeſæa 196 207
Temeſenque 438 52
temo 43 107
temone 52 316. 300 447. 320 258. 434 819
Tempe 25 569. 196 222. 202 371
temperat 37 770. 110 169. 289 108. 360 580. 378 366. 473 859. 474 869
temperie 117 344. 445 211
temperiem 23 430
temperiemque 6 51
tempeſtate 13 183
tempeſtiva 154 500
tempeſtivus 424 584
templa 36 750. 145 278. 211 587. 231 264. 261 782. 308 686. 691. 324 359. 326 413. 332 578. 380 413
templi 165 99. 247 711. 283 782. 324 361
templis 127 606. 211 593. 238 445. 283 790 791
templiſque 307 646. 471 818
templo 21 381. 134 798. 283 785. 443 164. 465 101
temploque 388 633. 425 608
templorum 95 521
templum 247 760. 431 760. 434 837. 470 801
tempora 3 4. 24 451. 35 724. 57 467. 61 575. 63 625. 86 275. 87 312. 89 347. 93 469. 94 516. 97 578. 106 40. 122 493. 130 696. 139 110. 159 647. 162 26. 168 163. 178 438. 185 676. 200 313. 221 2. 235 366. 238 454. 242 567. 275 572. 277 611. 281 721. 282 765. 289 116. 307 669. 317 159. 318 181. 322 286 306. 323 311. 338 758. 345 133. 350 273. 352 335. 353 370. 356 465. 376 302. 378 364. 386 582. 388 643. 427 645. 654 655. 443 179. 444 183. 445 211
tempore 19 314. 60 552. 65 668. 107 60. 112 208. 130 693. 136 19. 139 116. 143 220. 145 283. 199 280 300. 208 494. 219 833. 345 657. 275 569. 291 180. 313 39. 314 88. 321 272. 336 698. 338 754. 355 447. 358 512. 372. 206. 373 236. 393 734. 411. 218. 414 309. 422 516. 424 587. 443 160 168. 454 417
temporis 14 211. 218 803. 259 134. 375 281. 381 443. 398 888. 410 205. 445 226. 472 835
temporibus 112 198
tempus 16 256. 66 680. 110 167. 120 644. 141 169. 163 49. 187 719. 108 511. 251 818. 282 758. 292 207. 300 446. 307 657. 335 651. 384 527. 408 147. 433 808. 446 234
tempuſque 119 399. 234 327. 416 372. 450 336
tenaci 320 252
tenax 213 657
tendat 102 723
tendebam 62 580
tendebant 174 359
tendebat 58 477. 60 547. 265 287. 380 411
tendens 92 441. 118 382. 143 215. 151 419. 172 279. 195 188. 201 345. 252 849. 261 175. 336 397. 430 734
tendenſque 266 293. 337 726
tendentem 123 517. 142 176. 215 706. 263 210
tendentemque 113 238. 184 639. 313 36
tendentes 237 432
tendere 32 636. 137 55. 444 186. 448 304. 458 453
tenderet 32 636
tendi 321 262
tendimus 285 34
tendit 62 604. 126 581. 217 778. 284 3. 299 415. 302 506. 349 564 465 690
tenditur 126 576
tendo 458 520
tendunt 174 358. 211 580. 234 531
tene 45 140. 101 690. 110 160
teneas 43 79. 214 681
teneat 215 711. 417 379

tenebant 46 177. 97 570. 268 355
tenebat 19 321. 42 830. 75 2. 89 364. 111 175. 134 782. 145 277. 167 132. 213 664. 231 260. 234 321. 239 479. 320 243 257. 321 270. 351 318. 382 474. 420 459
tenebit 274 514
tenebo 115 284
tenebor 181 546
tenebræ 46 181. 119 410. 300 454. 345 136.
tenebras 74 440. 55 395. 108 93. 119 400. 152 443. 335 651. 442 154. 463 652
tenebris 45 144. 95 525. 215 708. 301 476. 330 421
tenebriſque 62 594. 224 82
tenebroſa 9 113. 148 359
Tenedon 371 174
Tenedonque 344 109
Tenedos 27 516
tenemur 292 203
tenemus 322 284
tenendæ 322 297
tenens 132 773. 179 476. 199 66. 208 498. 219 847. 258 118. 281 725. 463 655
tenent 7 73. 18 302. 120 436. 194 14. 235 342. 324 361. 332 560. 342 53. 428 674
tenentem 508 502. 266 311. 285 15. 382 455. 388 649
teneo 30 596. 522 511
tener 87 311. 200 319. 444 201
tenera 89 354. 272 481
teneras 393 754. 272 481
tenere 28 535. 85 265. 96 541
teneret 106 161
teneri 53 351. 92 450. 166 108. 250 806. 249 140. 314 74. 321 261. 458 525
teneris 73 851. 216 749. 278 651. 317 153
tenero 117 345. 395 791.
teneros 53 359
tenerum 127 616
tenes 43 100. 474 866
tenet 36 750. 43 104. 54 376. 59 513. 70 796. 73 874. 92 447. 99 642. 112 205. 117 358. 192 87. 211 588. 218 791. 244 70. 234 335. 257 86. 260 146. 274 521. 281 527. 295 297. 299 421. 300 455. 303 533. 314 78. 315 115. 331 539. 332 560. 342 43. 354 408. 382 475. 403 7. 417 379. 422 516. 1426 626. 428 688
tenetis 285 35
tenetque 294 256
tenetur 114 269. 413 292. 429 713
tenore 79 113
Tenos 207 469
tentabat 140 124. 314 77. 331 533
tentabimus 195 176
tentamenta 215 733. 462 629
tentamina 88 341. 216 739
tentant 110 663. 332 747. 175 376
tentantes 294 254
tentanti 404 37
tentare 22 397. 277 630. 298 371
tentaretque 376 317
tentarunt 46 172
tentâſſe 277 622 630. 285 25
tentâſſet 347 193
tentat 34 684. 53 358. 55 390. 87 302. 113 248. 125 554. 129 651. 201 344. 315 107. 318 181. 353 357. 335 425
tentata 13 190. 63 619. 260 168. 320 239
tentataque 323 326
tentatæ 295 289
tentatis 403 22
tentatos 125 555
tentatum 295 283. 458 591
tentavit 290 145. 356 458
tentem 272 478
tentemus 357 491
tentent 109 85
tento 131 702. 171 243. 218 793. 273 500
tentoria 223 43. 373 249.
tenuata 55 374. 209 531. 421 498
tenuatus 446 245
tenuavérat 417 399
tenuem 35 708. 93 482
tenuêre 14 206. 107 57. 110 168. 177 430. 184 638 222 5. 372 203. 391 706
tenuerunt 256 301. 327 433. 398 897. 422 516
tenues 29 571. 108 104. 109 123. 164 62. 174 351. 228 79. 242 558. 418 411 431. 434 825
tenueſque 288 97
tenui 28 549. 81 161. 107 65. 337 735. 371 190. 418 429
tenuique 119 408. 256 33
tenuis 198 272
tenuiſſe 35 706 712. 291 172. 364 17. 437 13
tenuiſſet 341 10
tenuiſſima 111 178. 131 726. 152 431
tenuiſſimus 446 248
tenuit 12 167. 53 328. 68 740. 142 198. 151 420. 186 710. 194 146. 195 189. 238 465. 284 6. 317 168. 414 308. 425 593. 426 611. 465 701
tenuitque 31 600
tenus 51 275. 82 182. 117 343. 131 720. 151 413. 157 593. 159 642. 171 258. 357 491. 398 893. 404 59. 458 512. 464 673
tepebat 110 163. 138 76
tepentibus 9 107
tepere 295 281
tepeſcere 91 412
teſpecunt 7 63
tepida 424 575
tepidæ 302 500
tepidi 197 247
tepidique 267 339. 465 708
tepidis 51 269. 245 654. 296 827
tepido 268 365. 297 360
tepidos 319 225
tepore 71 811
teque 64 653. 122 478. 123 522. 126 591. 204 401

401. 304 566. 383 483
ter 51 270 271. 58 497. 89 351. 128 625. 132 734. 167 133. 194 153. 195 189. bis. 198 261. 200 324. 223 51. 249 749. 256 50. 295 279. 300 452. 327 219. 345 133. 387 611. 404 58. 410 206
terque 12 179. 41 49. 123 517. 198 261. 263 217. 350 288. 387 610
tercentum 408 146
Terea 183 615. 184 647
Tereaque 352 353
terebat 346 167
terebrata 171 260
Tereo 184 635
teres 68 735
teretem 162 22
tereteſque 294 260
tereti 289 113
Tereu 179 497
Tereus 177 424. 178 455. 179 473 478. 184 650. 185 682
Tereuſque 178 433
terga 22 394. 39 10. 47 187. 76 22. 77 68. 97 575. 131 715. 719 725. 141 161. 147 323. 167 123. 120 223. 175 379. 181 552. 186 698. 191 73. 223 34. 235 363. 237 429. 245 648. 258 102. 259 127. 266 320. 307 670. 308 706. 344 97. 351 313. 372 224. 373 237. 397 879. 399 914. 405. 66. 408 143. 416 363. 448 305
tergaque 305 592
tergo 73 869. 77 71. 108 101. 235 348. 289 124. 296 329
tergoque 28 541. 256 54. 352 345
tergora 378 347
tergore 245 649
tergum 21 383. 47 201. 354 401. 421 500
tergumque 152 434. 415 343
terit 278 654
terna 285 22
ternis 195 190. 204 414
terra 7 75. 19 314. 22 393. 31 615. 40 15. 45 134. 73 870. 79 116. 81 152. 99 635. 100 653. 120 440. 127 620. 150 406. 154 492 496. 169 187. 176 396. 189 23 195 191. 196 204. 206 445. 210 559. 226 139. 237 402 415. 244 608 609. 251 830 835. 264 254. 266 318. 271 447. 277 633. 285 17 289 128. 301 480 490. 326 407. 400 948. 474 860
terraque 77 75. 354 390. 400 937. 444 193
terræ 5 37. 6 52. 10 138. 16 247. 21 364. 22 393. 32 633. 37 774. 47 207. 51 298. 53 437. 55 407. 76 24. 78 102. 113 243. 140 122 136. 147 321. 148 354 361. 153 481. 154 491. 164 71. 186 697. 212 631. 243 577. 264 241. 296 356. 337 724. 358 521 380 420. 403 7. 405 82. 471
terræque 43 96. 130 680 686. 159 644. 181 558. 210 578. 345 139. 44 195. 460 556
terram 5 34. 8 84. 11 157. 13 180. 17 283. 164 80. 174 346. 199 283. 206 442. 226 153. 291 180. 345 118. 360 569. 382 477. 388 629. 392 716. 411 227
terramque 114 253. 298 389
terrarum 4 14. 20 354. 225 118
terrarumque 39 7
terras 4 22. 11 150. 13 189 195. 14 213. 16 253. 19 329. 20 349. 31 599. 32 654. 33 674. 39 6. 41 65. 111 194. 134 788. 159 648 654. 165 101. 186 692. 209 524 528. 313 61. 319 209. 327 425. 333 607. 373 292. 380 400. 435 847 439 71. 447 263
terraſque 342 39. 406 86
terreat 134 802. 148 358
terrebant 177 423
terrebat 158 616
terebit 96 561
terrena 22 408
terrenæ 7 68
terrenaque 197 248
terreno 447 273
terrent 20 357. 45 273. 327 427
terreris 367 83
terres 112 201
terreſtribus 421 479
terret 50 261. 131 723 299 417. 324 365
terretur 126 598
terribilem 17 265. 350 276. 394 772
terribiles 11 447. 193 112
terribileſque 151 421. 470 784
terribili 41 61. 344 103. 349 259
terribilis 182 595
terrificam 12 179
terrigenæ 194 141
terrigenam 147 325
terrigenaſque 190 36
terrigenis 79 118
terris 4 22. 11 151. 18 307. 19 329. 31 609. 45 149. 52 307. 112 202. 152 439. 154 504. 169 190. 412 243. 414 320. 433 811. 438 53. 442 148. 470 786. 472 832
territa 58 492. 113 232. 150 396. 163 45. 304 567. 464 675
territaque 157 598
territus 15 232. 79 115. 122 489
terror 24 440. 122 485
terrore 14 202. 55 398. 78 100. 373 230
terroris 58 484
terruerat 271 441
terruerint 95 535
terruit 35 727. 202 362. 384 105. 422 518. 433 817
terſere 246 663
terſis 68 736
terſit 369 132
tertia 10 125 53 350. 149 372. 207 477. 227 171. 320 245. 344 100. 347 188
tertius 245 661. 280 713. 287 78. 334 641. 364

28. 412 237
terunt 18 298
teſta 245 662
teſtantia 414 307
teſtantur 237 420
teſtari 184 660
teſtarique 183 608
teſtata 58 486
teſtataque 230 238
teſtatum 57 473
teſtatur 52 304. 137 44
teſte 22 400. 266 747. 364 15. 438 37
teſtemque 155 543
teſtes 190 46. 274 541
teſtis 31 45. 272 480
teſtor 260 151
teſtudine 68 734
tetenderat 138 63
tetendi 336 687
Tethye 199 296
Tethyn 59 509. 273 498
Tethynque 400 9 1
Tethys 45 156. 339 784
tetigere 21 375. 47 201. 76 36. 89 355. 110 164. 210 550. 463 644
tetigiſſe 46 182. 133 779. 248 733
tetigiſſet 134 789
tetigit 36 729. 45 143. 194 158. 280 719. 337 736. 413 278. 418 413. 460 552. 568
Teucer 370 157
Teucras 405 72
Teucri 391 705. 392 728. 429 698.
Teucros 391 705.
texebas 389 123
texerat 19 318. 50 263. 56 420. 158 624
texere 82 181
texique 367 75
texit 66 681. 134 800. 247 718. 299 422. 332 572. 339 786
texitur 164 62
texta 61 554. 330 524 422. 531
thalami 85 267. 204 403. 296 317. 300 456
thalamique 177 432. 294 246. 304 571.
thalamis 220 861. 227 157. 301 469. 308 703 320 250
thalamo 59 526
thalamoque 119 420. 265 279. 280 700
thalamos 68 738. 70 797. 86 282. 112 218. 168 148. 186 700. 189 22. 218 806. 224 84. 251 817. 260 146. 273 506, 347 193. 196
thalamoſque 215 714. 306 620
thalamumque 116 328
Thaumantea 435 845
Thaumantias 122 480
Thaumantidos 335 647
Thaumas 351 303
theatris 79 111
theatra 312 25
Thebæ 96 553. 269 403. 370 173. 454 429
Thebaïdes 168 163
Thebas 96 549. 144 253. 344 110
Thebis 96 561. 119 416. 217 768. 390 692
Themeſeſque 465 707
Themi 21 379
Themin 19 321
Themis 128 643. 217 767. 269 403. 270 418
Theridimas 84 233
Thermodonque 49 249
Thermodontica 361 611
Thermodontiaco 262 189
Theron 53 211
Therſes 390 682 683
Therſites 373 233
Theſſelus 142 182
Theſea 231 263. 248 726 352 356
Theſeos 231 268
Theſeïus 457 492
Theſeu 205 433
Theſeus 204 404. 205 421. 232 303. 241 546. 242 565. 348 227. 353 359. 473 856
Theſſala 196 222
Theſſalidum 347 190
Theſſalus 249 798
Theſſiadæ 233 304. 237. 432
Theſtias 238 457. 239 473
Theſtius 239 487
Theſtorides 341 19 27
Theti 320 237
Thetidis 319 226
Thetis 41 69. 321 264. 326 400
Thisbe 107 55. 108 71. 93 99. 100 143
Thisbeas 322 300
Thisbes 109 115. 110 145
Thoactes 140 147
Thoantis 380 399
Thous 84 220
Thracas 262 194
Thraceſque 185 682
Thracia 78 435
Thracius 184 661. 315 92
Thracum 287. 83 381 436. 385 565. 389 628
Thereïciam 165 87
Threïciis 384 538
Threïcio 145 276. 381 439
Threïcius 177 424. 311 2
thura 16 249. 51 289. 168 161. 194 161. 211 589. 260 159. 296 309. 308 683. 332 577. 388 636. 467 733
thuraque 102 733. 104 11. 168 164
thure 168 172. 232 277. 388 636
thurea 114 255
Thurinoſque 438 52
thuris 211 592. 231 266. 308 681. 320 248
Thuſca 99 624
Thyeſteis 456 462
thymi 440 80
Thyoneus 105 13
thyrſo 101 712. 277 640
thyrſos 96 540. 104 7. 312 28
tiaris 318 181
tibia 95 533. 175 386. 346 158
tibiaque 133 761
Tiberinaque 467 728
Tiberinus 416 614
Tibridis 454 432. 462 624
Tibris 418 427. 419 448
tigno 111 279. 245 648
tigres 18 305. 100 668
tigride 190 32. 277 612
tigridis 320 245
tigris 83 217. 141 164, 184 637. 262 205
tiliæ 288 92
timeam 12 176. 190 45
timeas 303 542. 429 695
timeat 298 380
timebam 336 694
timebant 8 92. 423 555
timenda 412 256

timendi

timendi 275 556. 305 703
timendo 43 91
timendos 327 438
timens 411 215
timent 173 314. 422 531
timentem 180 522. 238 442. 258 111. 301 466
timentes 397 873. 442 151
timentia 238 440. 440 102
timentur 421 488
timeo 189 16. 224 71
timerent 248 733
timeri 326 406
times 30 593. 190 47
timet 67 717. 180 530. 229 213. 304 584
timetis 442 154
timeto 450 333
timetur 298 374
timida 283 791
timidæ 368 111
timidas 61 559
timidaſque 165 107
timidè 36 746. 263 215. 295 274. 287
timidi 109 115. 365 38
timidis 265 283. 275 545. 428 671
timido 27 525. 108 100. 361 609. 389 664
timidum 143 234. 328 448
timidumque 295 293
timidus 286 65
timiduſque 139 100. 246 682
timor 41 66. 77 47. 83 205. 86 291. 100 671. 113 230. 158 615. 264 243. 275 556. 361 612. 410 177. 421 490
timore 28 539. 46 180. 124 529. 212 630. 327 426. 399 908
timorem 20 359. 211 604
timores 342 60
timori 215 726. 282 774
timoris 189 16. 285 26. 297 361. 367 84
timorve 37[illegible] 282
timuere 264 241. 273 506
timui 339 779
timuit 16 254. [illegible]6 443. 66 691. 346 249. 450 337
timuitque 31 623. 180 510
tincta 71 798. 259 132. 260 171. 309 717.
tinctam 109 107. 146 293. 293 225.
tinctas 1[illegible]0 4[illegible]0
tinctis 295 267
tincto 116 332
tineæ 452 373.
tingamus 57 459
tingat 354 413
tingatur 59 530
tingebat 162 9
tingi 46 172. 63 621. 318 455
tingit 117 343. 198 260
tinnitibus 142 204. 182 589 423 [illegible]36
tinnulaque 119 393
tinus 288 98
tinxerat 78 86
tinxi 57 592
tinxit 118 388. 211 599. 275 566. 316 142. 412 237
Tireſia 168 157.
Tireſiæ 88 323
Tirinthia 166 112. 380 401
Tirinthius 204 410. 257 66 265 268. 351 564
Tiſiphone 122 474. 481
Titan 4 10. 44 118. 178 438. 287 79. 291 174. 320 257
Titani 403 14
Titania 22 395. 81 173. 174 346. 417 382. 419 438.
Titaniacis 204 398
Titanida 169 185. 417 376.
Titanidos 401 968
titubantem 315 90
titubantes 106 26
titubat 450 3[illegible]1
titulis 473 855
titulos 2[illegible]6 418. 237 433
titulum 128 645. 191 56. 283 79 2. 305 602. 352 334. 379 372
titulis 283 792.
Tityos 121 457
Tlepolemus 358 537
Tmolo 317 156. 318 194
Tmolus 48 217. 317 151 171
togaque 468 746
tolerare 52 301. 158 610
tolle 143 217. 218 327. 441 385. 559
tollebat 62 587
tollebat 140 131
tollens 36 731. 76 20. 91 404. 280 702. 316 131. 331 548. 334 619. 434 840. 438 38. 460 570
tollenſque 175 368
tollentes 389 668
tollere 8 86. 50 266. 56 440. 113 244. 213 640. 278 652. 280 698. 291 183. 308 677. 337 740. 358 519
tolleret 258 118
tolles 433 814.
tolli 381 437
tollit 58 487. 109 116 138 82. 231 256. 299 406. 307 667. 315 110. 350 282
tollite 81 153. 336 785. 456 474
tollitur 444 192
tollor 218 685
tolluntur 79 111
Tonanti 318 198. 323 519
Tonantis 12 170. 57 466
tonarent 439 70
tonitribus 329 496
tonitrua 6 55. 342 52
tonitrumque 423 542
tonitruque 212 619. 433 817
tonitrus 52 308. 87 301
tonſa 333 47
tonſo 226 151
tophis 81 60. 242 561
tori 19 319. 111 174. 215 714. 240 521. 295 268
torique 31 620
toris 73 854. 242 656. 257 82 346 155. 354 402. 360 579. 413 283
tormenta 96 549. 430 716
tormenti 410 183
tormentis 191 695
tormento 263 217
toro 30 590. 32 633. 13 34. 201 344. 290 701. 295 281. 329 472
toros 172 289. 352 326

torosa 205 429
torpet 385 541
torpetis 142 196
torpor 28 548
torque 356 475
torquent 312 30
torquere 193 132
torquet 42 71. 76 42. 140 137
torquetur 316 230
torrens 238 457. 240 512. 350 272
torrent 242 55
torrentem 97 568
torrentis 86 291
torrentur 210 554
torreri 240 516
torruit 15 229
torserat 222 28
torsi 353 385
torsit 237 408. 344 99. 352 323
torta 314 70. 465 696
tortilis 20 336
torto 131 709
tortum 43 138
torva 122 464. 144 241
torvæ 176 415
torvamque 461 586
torvi 69 752
torvis 138 92. 162 34
torum 111 182. 177 431. 192 91. 200 332. 279 686. 304 556. 335 655. 463. 654
torumque 299 410
torvo 51 270. 166 115. 257 27. 263 3
torvos 293 237. 385 542. 396 844
torus 20 353. 245 655. 333 610
torvum 226 132
tosta 152 490. 346 155
tosti 413 273
tostos 51 283
tot 16 254. 19 325. 326 25 459. 35 720. 43 96. 80. 134 138. 92 444. 129 662. 140 136. 144 243. 146 306. 172 285. 193 135. 201 345 255 29. 301 473. 306 623 624
totque 119 418. 383 499
tota 60 542. 65 664. 66 688. 79 114 120 440. 133 763. 134 796. 145 275. 152 431. 167. 146 173 299. 175 371. 182 586. 195 179. 206 452. 251 838. 276 597. 277 634. 295 270. 328 460. 333 609. 342. 46 47
totaque 268 353. 329 475. 494 400. 406 97
totam 62 591. 410 188
totas 16 253. 17 280. 47 215. 60 537. 263 208. 416 351
toti 394 785
totidem 6 50. 90 384. 132 753. 140 131. 156 567. 169 183. 212 627 635. 243 588. 265 292. 333 614. 418 423. 446 242. 453 401
totidemque 6 48. 40 18. 94 500. 128 672. 146 311. 185 679, 212 636. 331. 537. 369 143
toties 31 606, 62 604. 85 262. 92 452. 202 375. 271 450. 291 166. 379 385. 383 489. 441 125. 446 261
totique 64 642
totis 96 561. 119 416. 273 483. 307 658. 429 700
totius 208 504
toto 4 6. 7 71. 26 495. 57 449. 62 595. 70 775. 77 67 108 74. 111 189. 118 369. 154 489 512. 156 556. 158 633. 167 142. 173 298. 256 47. 261 173. 276 592. 281 740. 299 424. 300 443. 355 422. 387 622. 398 895. 400 958. 413 281. 443 177. 448 302. 470 779
totoque 51 287. 109 106. 183 602. 192 18. 237 431. 256 44. 264 244. 296 316
totos 325 385. 331 555
totosque 309 715. 357 507
totque 119 418. 383 499
totum 13 187. 35 727. 53 335. 70 789. 76 41. 126 585. 244 607. 308 700. 329 483. 330 517. 344 94. 361 617. 398 884
totumque 68 734. 99 646. 128 624. 178 463. 186 699. 241 533. 258 91. 342 63
totus 191 59. 354 402
totusque 14 203
toxea 238 441
trabe 77 78
trabem 358 511
trabemque 334 642
trabes 206 441. 242 551. 251 838. 263 209
trabesque 357 507. 412 239
trabibus 234. 329. 324 360
trabs 298 373
Trachasque 466 717
Trachine 334 627
Trachinia 321 169. 330 502
Trachinius 321 282. 324 351
tractare 229 196
tractata 380 410
tracti 360 591
tracto 360 584
tractoque 63 606
tractu 7 59. 52 320. 162 21. 467 725
tractum 139 95
tractus 196 218
tradat 182 580
tradendum 444 191
tradere 16 249. 222 67. 224 93. 463 650
tradiderat 202 374. 230 241. 315 93
tradidit 31 624. 81 165. 182 578. 258 112
tradit 229 209 260 156. 426 620
traditque 275 572
tradita 51 291. 415 336
traditur 133 776
trado 117 337. 224 91
tradunt 97 575
traduxit 457 484
traham 397 865
trahar 226 142
traharis 42 79
trahat 53 356. 240 498
trahatur 13 191
trahebant 219 821
trahebat 100 675. 321. 276
trahendo 55 411
trahens 172 290. 183 600. 186 705. 188 2. 257 83. 466 714. 433 849

trahentem

trahentem 384 511
trahenti 368 116
trahere 171 257
traherent 15 219. 122 479. 276 578
trahe 458 525
trahit 42 71. 48 230. 130 675. 180 521. 189 19. 260 167. 282 756. 317 176. 345 141. 353 371. 367 84
trahitur 260 167
trahoque 157 595
trahor 384 510
trahunt 119 415. 238 464. 380 414. 413 265
trahuntur 337 709
trajecit 63 605. 171 244. 323 325. 362 *ult.*
trajecta 25 473
trajecti 141 168
trajectum 258 102
trajectus 125 571
trajicit 259 128
trames 286 53
tramite 408 120
trans 114 258
transcribere 195 173
transcurrere 416 359
transferre 287 84. 437 34
transfert 85 258. 341 25
transformabantur 389 654
transformat 293 237
transformata 405 74
transformia 252 871
transibant 308 683
transibat 217 773
transierant 171 241
transire 107 70. 248 730. 287 72. 307 661
transit 112 201. 202 368. 225 106. 334 643. 350 290. 443 167. 444 206. 445 226. 446 250
transitque 307 672
transitus 108 77. 152 434. 164 66. 456 269
translata 446 258
translatam 397 868
translucet 117 354
transmittere 131 710
transtra 423 534
transtulit 143 230
traxerat 305 595
traxêre 22 412. 293 223. 315 99. 322 305. 425 381. 417 393
traxerunt 93 482
traxisse 49 236. 90 399
traxit 5 29 69. 753. 87 299. 109 120. 115 291. 142 205. 185 636. 230 230 245. 224 252. 266 318. 287 68. 314 72. 354 390. 365 39. 439 57
tremat 59 519
tremebunda 109 133
tremendos 97 577
tremens 171 235. 181 558. 445 223
tremensque 245 660
trementem 366 73
trementes 337 726
trementi 86 275. 101 688. 240 511. 274 520
trementia 344 98
tremiscens 411 214
tremiscere 196 205. 212 637
tremit 148 356. 180 527. 263 214
tremor 76 40. 299 424. 411 210
tremore 51 276
tremoribus 186 699. 447 271. 470 798
tremorque 250 790
tremuere 229 211. 283 782
tremuisse 122 486
tremula 219 217
tremulæ 73 875
tremulæve 453 396
tremulaque 299 414
tremulis 139 103. 173 326. 318 190
tremuloque 408 243
trepida 350 279
trepidæque 176 389
trepidamque 180 522
trepidans 314 75. 352 338
trepidant 331 534
trepidantem 235 363. 367 74
trepidantes 148 358
trepidantia 460 576
trepidantibus 203 382
trepidantis 275 575
trepidantum 430 739
trepidare 29 554. 172 296. 331 536. 400 945
trepidas 138 606
trepidat 41 66. 324 351
trepident 410 196
trepidisque 210 556
trepido 79 125. 140 676. 143 231. 244 605
trepidos 89 356. 373 234
trepidosque 442 151
trepidum 102 717. 141 175. 263 211
trepidumque 309 714
trepidus 47 194
tresque 76 34
tria 115 292. 121 450. 286 65. 307 649
tribuam 143 226. 408 128
tribuere 165 89
tribuisse 143 225
tribuitque 426 621
tribulique 153 485
tribulis 393 803
tribus 61 555. 132 753. 194 150. 296 314. 307 664. 392 724
tribuique 211 396
tributum 231 263
tributarum 269 502
triceps 195 194
tricuspide 19 330
tridente 17 283. 164 75
tridentifer 243 595
tridentigero 318 202
triennio 277 641
triformis 192 94. 195 177. 470 859
Trinacriam 153 476
Trinacris 148 347
Trionem 7 64
Triones 46 171. 59 528. 300 446
Triopeida 253 872
Triopeius 249 751
triplex 261 185
triplices 120 425. 238 452
tripliceſque 64 654
triplici 76 34. 360 594
triplicis 149 368. 342 40
Triptolemo 159 646
Triptolemus 159 653
triſte 32 650. 250 789. 254 4. 301 484. 382 472. 469 762
triſtes 211 601. 420 473
triſti 167 140. 216 736. 340 4
triſtique 209 517. 328 459. 429 710
triſtia 77 57. 186 650. 241 534. 291 163. 292 187. 440 92. 470 791

triſtibus 111 187
triſtis 69 763. 154 506. 206 452. 208 487 216. 735 268. 379 327. 427 359. 542 388. 644438. 43 470. 785
triſtitiam 269 397
triſulcis 72 848
trita 123 504. 441 124
triticeas 153 486
tritis 235 369. 404 44
Triton 399 919
Tritona 19 333. 39 8
Tritonia 70 783. 144 250. 145 270. 167 1
Tritoniaca 175 384
Tritoniacum 451 358
Tritonida 70 794. 159 645
Tritonidos 241 547
tritumque 46 167
Triviæ 56 416
trium 44 131. 471 809
triumphe 172 283
triumphis 468 747
triumphos 374 252. 430 719. 469 757
triumphum 29 560
Troada 385 566
Troades 380 421. 383 481 384. 534 537
Troaque 343 74
Troas 375 274
Troaſque 374 269. 386 572
Troës 343 67. 367 91
Troëzen 177 418
Troëzena 458 506
Troëzenius 242 566
Troïa 341 20. 373 246. 380 404 420. 381 429. 392 721. 454 424. 455 440
Troïa 360 604
Troiæ 318 199. 319 208. 215 338. 757 341. 25 360. 587 371. 197 377. 325 378. 348 379. 319 383. 500 387. 623 389. 655 469. 770
Trojæque 386 577. 455 442
Troiam 370 169. 373 226. 373 339
Troïana 235 365. 263 232. 364 23. 416 455
Troianæ 405 75
Troianæque 377 336
Troiane 407 110
Troiani 390 702. 433 160
Troianis 366 54
Troius 339 773. 408 156
Troum 377 343. 379 375. 412 245
truces 193 111. 232 297
trucis 257 81
truculenta 385 558
truculentior 395 803
trunca 23 428. 102 724. 332 560
truncaque 257 86
truncæque 254 1
truncas 452 376
truncat 245 647
trunci 249 747. 301 491
truncis 53 358. 405 67
truncoque 100 680. 235 346. 288 105
truncos 117 365. 247 720
truncum 268 361
trux 83 211. 309 715. 461 603
tubâ 9 98. 116 535
tubas 470 784
tubera 251 808
tubicen 101 705
tuearis 179 499
tuebere 29 563
tuendos 441 116
tuens 138 92
tuentem 380 416
tuentibus 223 59
tuentur 342 66. 419 455
tueri 8 85. 61 538. 247 707
tuetur 337 715 722.
tulerant 447 269
tulerat 172 275
tulere 346 154
tulerit 214 693
tulero 190 29
tulerunt 108 501. 335 661
tuli 262 198. 272 482. 275 544. 323 329. 375 285
tulimus 358 533
tuliſſe 264 261. 374 269
tuliſſet 145 269. 278 667
tuliſti 136 23. 263 213 351 313
tulit 18 297. 30 581 36 753 756. 51 271. 62 580. 63 628 630. 86 177. 87 309. 89 344. 93 587. 109 134. 113 239. 120 412. 125 449. 138 73. 152 443. 167 134. 156 224. 211 589. 226 133. 228 177. 238 537. 243 592. 258 91. 281 720. 302 497. 322 307. 338 751. 345 132 352 355. 364 19. 366 71. 374 270. 379 383. 381 426 386. 996 399. 928 415 330. 430 716. 445 222
tumefactum 330 518
tumefecit 448 303
tumens 242 549
tumentibus 198 263. 428 661
tumere 413 283
tumeſcere 5 36
tumeſcunt 175 377
tumet 76 33. 302 505
tumidæque 440 77
tumidam 203 389
tumidaque 385 559
tumidatum 402 4
tumidi 318 202
tumidis 329 480
tumidiſque 296 313
tumidum 25 460. 423 544
tumidus 36 754. 236 396. 240 495
tumor 448 305
tumulandus 247 710
tumulati 439 57
tumulatur 202 361
tumulavit 466 716
tumuletur 332 565
tumuli 311 4
tumulis 327 429. 384 510
tumulo 52 326. 98 603. 110 157. 207 483. 230 236. 241 539. 340 2. 383 504. 409 176. 419 442
tumulos 18 309. 212 613. 381 424. 454 425
tumultus 87 308. 1355. 370 794
tumulum 108 95. 382 452. 407 103. 438 55
tumulumque 113 240. 114 255. 406 84
tumulus 448 295 297
tundit 246 293
tundunt 241 535
tunicaſque 22 398
tunicis 110 399

turba 8 92. 20 355. 79 122. 84 225. 236 95. 529 96. 564 99. 629 102. 716 231 723. 170 219. 174 348. 207 475 & alibi
turbâ 36 74. 82 186. 135 2. 168 165. 170 200. 182 594. 190 50. 284 9. 300 435
turbaque 251 839
turbæ 142 177. 288 106. 290 144
turbæque 465 691
turbam 146 301
turbamque 146 301
turbamve 120 442
turbant 423 545
turbantes 106 33
turbantur 458 517
turbârat 81 410
turbâsti 180 537
turbata 122 474. 245 571. 332 677
turbati 398 889
turbatis 252 889
turbatque 227 160. 345 134
turbatum 46 176. 194 114
turbatus 326 411
turbatusque 225 96
turbavere 176 364
turbavit 93 475
turbine 20 336. 173 310 212 614
turbineo 242 556
turbinis 331 551
turget 444 204
Turne 423 540
Turni 420 460
Turno 424 573
Turnus 419 451. 422 530
turpe 149 315. 254 6. 255 16. 296 325. 376 308. 397 847
turpes 144 401. 175 374
turpi 21 373
turpis 111 148. 397 847 848
turpiter 111 187
turpius 146 316
turres 18 290. 235 358
turribus 77 61. 107 48. 223 40. 380 415
turris 146 291. 222 14. 325 392
turritaque 208 696
Tusci 426 615
tuta 30 594. 41 53. 49 242. 180 528. 256 41. 264 246. 303 544. 309 714. 338 747. 309 912. 456 461. 471 812
tutaque 88 317. 141 161
tutæ 145 272. 394 769
tutæque 107 69. 303 537
tutam 169 194. 383 498
tutela 88 617 247 711. 361 612
tutelâ 61 563
tuti 8 93
tutior 242 557
tutissimus 45 137
tutius 364 9
tuto 314 66
tutos 12 196. 232 299
tutum 133 773. 193 134. 237 423
tutus 11 444. 45 149. 66 696. 206 443. 219 813. 234 316. 235 368. 375 273. 413 293. 459 538. 461 585
tuum 97 580. 205 436. 283 779. 292 197 & alibi.
tuumque 130 680. 149 371
tuus 219 825. 359 549. 368 117. 372 211. 417 378
Tyaneius 247 719
Tybrin 50 259
Tydidæ 469 769
Tydiden 378 350
Tydides 262 622. 366 68. 373 235
tympana 95 537. 106 29. 391 357. 481
tympanaque 212 17
Tymoli 162 15. 324 86
Tyndaridæ 232 301
Tyndaris 446 233
Typhoëus 158 353
Typhoëa 87 303. 147 321. 325 148. 348
tyranni 15 218. 17 276. 120 444. 154 508. 131 549. 182 581. 186 711. 385 565. 411 232. 461 602
tyranno 178 436. 318 203
tyrannus 148 359
Tyria 76 55. 85 258
Tyriam 137 51
Tyriis 72 845
Tyrio 317 166
Tyrioque 170 222. 292 211
Tyrios 50 390. 267 340
Tyrium 163 61
Tyron 96 539
Tyrrhena 97 576. 403 &
Tyrrhenaque 105 23
Tyrrhenæ 460 577
Tyrhenia 419 452
Tyrrhenus 460 553

V.

VAcant 50 256. 334 643
Vacantem 56 422. 277 611
Vacarunt 286 43
Vacat 182 585. 252 345
Vacavit 298 386
Vacca 31 621 bis. 132 755. 147 330
Vaccæ 31 612. 281 730. 738 346. 151
Vaccam 66 694. 281 730
Vacent 456 478
Vacet 69 764
Vacuæ 434 831
Vacuam 274 521
Vacuaque 88 319
Vacuas 106 41. 176 398. 181 541. 200 334. 342 56. 356 469. 445 220
Vacuis 117 341. 251 820
Vacuum 110 148. 329 471
Vacuus 97 582. 289 117
Vada 76 19
Vade 129 649. 316 137
Vadit 101 702. 385 551
Vadorum 258 108
Vaga 18 308. 129 197. 231 267. 372 221
Vagæ 243 955
Vagans 443 178
Vagantem 90 370. 148 363
Vagantes 89 146
Vagantur 212 611. 416 370
Vagas 415 340
Vagata 301 477
Vagatur 284 9. 393 535
Vagi 65 673
Vagina 181 551. 301 475
Vagis 335 667
Vagitque 302 513

vagitus 456 466
vagos 195 184
vagus 396 408. 428 680
vale 54 363. 94 501. *bis.* 108 79. 180 509. 268 382. 286 62. 298 580. 328 460. 380 420. 400 948
valeque 247 717
valeant 193 137. 375 286. 449 318
valeat 120 429
valens 83 211. 258 108. 264 239. 445 207 225
valent 95 533
valentes 141 174
valentior 257 72
valentius 329 481
valeo 364 12
valerem 271 433
valet 41 60. 47 192. 206 457. 223 59. 364 12 433 809
valetque 344 114
valida 237 404
validi 173 310. 261 186
validique 442 149
validis 263 223
validiſne 185 678
valido 151 422. 193 123. 416 352
validoque 77 64. 189 9. 209 538
validoſque 220 316
validum 198 262. 358 511
valle 141 164. 185 662. 198 264
vallem 447 266
valles 643. 90 256. 286 52. 330 504. 418 425
vallibus 69 761. 174 344. 219 815. 278 663. 396 821
vallis 11 155. 234 334. 457 488
vallum 232 286
valvas 111 185
valuere 124 543. 367 89. 379 393
valvis 12 172 133 762
valuiſſent 369 128
valuit 344 101. 108 114. 376 311
vana 235 346. 251 825. 259 121. 266 303. 282 754. 333 614. 366 49. 408 138. 442 154. 458 518
vanam 416 364
vanaque 342 60
vani 248 721
vanis 279 681
vano 219 834. 264 248
vanum 62 597. 96 559
Vapor 23 433. 51 283. 432 793
Vaporibus 81 1 2. 192 105
Vaporis 334 630
vara 353 382
varas 256 33
variabant 356 465
variare 55 412
variari 126 578
variarum 80 143. 403 10. 411 414
varias 333 613
variaſque 413 267
variat 237 414. 446 255
variatus 359 559
variis 153 461
vario 47 193. 106 39. 270 418. 298 375
varios 17 270. 127 619. 260 152. 289 123. 290 146
varius 166 114
variuſque 279 690
vaſta 59 520. 148 346. 303 551. 324 360. 410 184
vaſtarumque 47 194
vaſti 41 60
vaſtior 349 236
vaſtius 331 530
vaſto 78 89. 129 647. 471 8
vaſtum 349 236. 419 438
vate 314 68. 377 335
vatemque 312 27
Vates 89 348. 217 766. 274 407. 285 12. 290 143. 311 2. 320 249. 376 320. 393 733. 408 129. 455 435
Vatibus 447 282
vaticinata 168 159
vaticinatus 104 9
vaticinor 249 773 774
vatis 95 527. 312 8. 313 38
Vatum 394 774. 442 155. 475 879
uberi 396 825
ubera 116 324. 268 358. 298 392
uberaque 174 342
ubere 441 117
uberique 76 31
uberius 258 105
ubi 5 32. 18 294 307. 19 318 *& alibi quam plur.*
ubicunque 216 741
ubique 14 214. 119 418
uda 335 655
udæque 23 418. 98 559
vecordia 348 227
vecors 146 291
vecta 19 644. 309 717
vectabantur 236 374
vecte 356 453
vecti 95 538
vectus 19 319. 148 360. 159 649. 318 194
vehebat 423 561
vehi 39 13
vehit 18 304 305. 50 251. 409 164
vel 26 494. *bis.* 28 546. 45 145. 60 544, *bis. & alibi plur.*
vela 10 132. 99 639. 100 669. 213 664. 229 175. 276 593. 329 470. 471 487. 330 519. 371 224. 380 401. 419 337. 443 177
velaque 100 663
velamenta 321 279
velamina 57 460. 108 101. 109 115. 117 345. 157 594. 181 566. 210 558. 259 132. 333 589. 441 119
velamine 82 192. 304 578. 333 611
velant 245 657. 308 699
velantque 22 398
velantibus 106 45
velare 318 181. 342 479
velat 82 197
velata 207 468
velatam 100 667
velate 21 382
velatos 306 97
velaturque 366 53
velatus 139 110. 284 1. 361 598
velavit 231 253

veli 276 589
veliferam 466 719
velim 191 60
velimus 206 448
velint 190 37. 295 278
velis 63 746. 155 527. 214 701. 219 820
velit 55 395. 99 643. 122 740. 223 42. 254 5. 274 525. 293 321. 297 358. 327 432
velle 179 470. 224 69. 289 132. 294 251. 297 354. 385 553. 421 488
vellem 273 490. 274 531. 297 355. 336 696. 382 462. 395 805
vellemque 421 482
vellent 248. 711. 281 727
vellentem 250 800
vellera 187 720. 189 7. 354 415. 355 430. 413 264
vellere 82 197
velleribus 311 4
velleris 197 244
velles 197 144. 306 629. 428 669
vellet 32 635. 53 347. 122 470. 179 482. 223 54 266 296. 267 350. 301 461. 331 546. 359 557. 404 41
velo 150 389. 208 491
veloque 178 445
veloces 304 561
velocia 18 306
velocibus 44 118. 131 724. 242 554
velocior 158 609. 306 630
velocis 231 254
velociter 123 509. 332 586
velocius 302 520. 304 583
velox 28 551. 71 818. 84 220. 117 352. 185 671. 217 772. 233 305
veloxque 324 338. 399 908. 445 225
velum 305 595. 329 483
velut 46 483. 44 117. 48 229 *& alibi.*
veluti 99 630. 126 596. 191 231. 184 636. *& alibi*
vena 22 410
venabula 237 419. 262 205. 309 713. 356 454
venæ 71 824. 173 307. 176 390. 199 291. 295 289. 316 144
venam 278 656. 91 413
venantum 58 492
venas 152 436. 200 334. 432 792
venaſque 532 788
venata 96 427
venatibus 116 302 309
venatrix 57 454
venatrixque 58 492
venatu 81 163
venatum 218 810
vendit 252 848. 253 872
venefica 200 316. 416 365
veneni 47 198. 77 49. 123 500 520. 259 130. 280 693. 417 403
venenifero 78 85
venenis 196 209. 203 394. 209 535. 404 55
veneno 24 444. 70 777. 260 171. 451 359
venenum 71 801. 123 506. 285 23
venerabile 387 627
venerande 105 22
veneratur 163 44. 170 203. 173 315
venerat 251 811. 267 336. 295 271. 334 632. 411 231. 416 346. 420 458
veneratus 145 279
venêre 86 270. 111 182 234 531
Venere 417 380
Venerem 178 460. 271 423. 287 80. 294 238. 296 324. 300 434. 303 548. 408 141. 421 494
Veneri 295 270. 291 397. 875
Veneris 25 463. 87 294. 110 171. 277 638. 28 727 738. 322 306. 347 198. 427 634. 431 760
Veneriſque 114 259. 259 141. 404 42
venerit 35 703. 118 385. 332 575
veneror 409 170
veni 90 382. 109 112. 154 493 514. 159 653. 174 351. 219 842. 365 34. 396 839
veniam *ſubſt.* 21 386. 98 614. 216 753. 246 683. 286 38. 316 132. 326 401
veniam *verb.* 181 546. 336 705
veniant 331 538
venias 219 818. 282 764. 316 139
veniat 73 862. 95 520. 159 651. 294 258
veniebat 136 18. 146 295. 307 663. 332 579
veniendi 207 479
veniens 152 440. 307 649
venienſque 130 689
veniente 90 383. 353 359
venientem 68 740. 71 814
venientia 211 605
venientique 302 457
venientis 193 111
veniet 128 644. 454 499
Venilia 415 334
venimus 217 771. 412 234
venio 386 589 595
venire 53 348. 320 236
venires 109 111
veniret 218 807
venis *ſubſt.* 77 73. 163 37. 276 397. 210 556. 251 820
veniſſes 320 241
veniſſet 413 290
veniſtis 288 99. 446 260
venit 32 639. 33 677. 54 363. 64 635. 72 827. 88 331. 108 96. 146 307. 153 465. 162 29. 163 42 43. *& alibi plur.*
venitque 92 435. 467 744
venitis 282 761
veniunt 342 53. 394 769. 418 415
venter 167 144. 175 380. 302 505. 323 311
Venti 27 527. 173 310. 226 134. 327 433. 329 491. 341 9. 431 764. 439 70. 450 546

ventique 153 484
ventis 5 36. 10 120. 132 87. 300 127 621. 190 40 52. 192 79. 263 220. 276 591. 329 487. 330 512. 380 419. 388 630. & *alibi.*
ventiſque 438 49. 450 339
vento 59 506. 69 762. 186 686. 125 815. 405 77. 416 355
ventoque 239 471
ventorum 135 7
ventorumque 98 596
ventos 6 56. 35 707. 129 663. 196 302. 313 43. 327 432. 336 695. 338 747. 342 37
ventre 25 459. 250 805.
ventrem 279 684
ventris 250 805
ventura 140 146. 145 270. 430 776
venturaque 470 799
venturi 168 157. 270 417. 370 162
ventus 102 730
Venus 88 323. 124 531. 147 331. 272 481. 275 552. 293 230. 295 277. 393 759. 403 27. 424 572 585. 432 783. 470 779. 473 844
Venuſque 80 132
vepre 158 628
ver 9 107 118. 150 391. 287 85. 291 165
verque 40 27
vera 40 38. 100 659. 145 262 271. 155 525. 165 104. 215 709 733. 285 20 367 95. 387 607. 394 775 428 659. 437 18. 469 773
verâ 219 836. 256 53
veræ 294 250
veram 414 323
veras 229 195
veros 233 588
verba 8 91. 22 389. 27 503 526. 32 647. 32 657. 34 700. 36 746. 51 [282. 58 482. 65 666. 667. 68 744. 82 191. & *alibi plur.*
verbaque 71 816. 182 584. 194 153. 255 29. 307 657. 356 469. 414 301
verbenis 197 242
verbere 55 399. 100 662
verberis 434 821
verbis 12 175. 61 575. 90 380. 110 154. 142. 194. 196 203. 201 348. 260 156. 304 559. 308 702. 319 206. 349 232. & *alibi.*
verbiſque 168 151. 301 474. 325 387
verborum 72 833. 298 382. 404 57. 422 526. 433 815
verboque 336 708
vere *ſubſt.* 444 202
verè *adv.* 226 131. 234 322
verecundo 436 840
verendos 265 270
verentur 263 228
vereri 41 69. 165 106
veretur 30 587. 295 287
veri 15 225. 31 614. 37 764. 127 612. 144 247. 192 92. 211 600. 341 18. 436 3. 475 879
verique 427 644
veris *ſubſt.* 51 116
veris *adj.* 259 138. 417 401
veritus 128 627
vernat 199 284
vernos 156 554
vernum 431 763
vero *adj.* 43 98. 292 209
verò *adv.* 46 178. 59 518. 63 621. 77 72. & *alibi plur.*
veros 40 43. 114 272. 300 439. 314 83. 333 588. 335 672
verrit 186 706. 317 166
verſa 22 408. 135 5. 184 630. 438 45. 646 261
verſâ 66 698
verſabat 57 456. 162 22
verſæ 293 234. 294 242
verſam 109 131
verſant 106 34. 241 538
verſantem 140 134
verſantes 210 179
verſarunt 171 247
verſaſque 341 545
verſat 131 723. 237 416. 388 646
verſato 108 93. 113 221
verſatus 198 279
verſavitque 357 493
verſi 209 385 389
verſitque 391 714
verſis 23 425. 251 813. 398 905
verſo 117 338. 252 869 268 368. 333 608. 423 549. 432 782. 458 502
verſos 267 348
verſum 115 283. 263 225 360 581
verſus 60 535. 212 219. 136 11. 141 161. 227 165. 238 450. 257 75. 275 564. 347 179. 398 897. 430 737
verſuta 323 312
vertatur 315 103
verte 72 842
vertebar 118 792
vertentia 103 477
verterat 415 287
vertere 120 423. 235 364. 309 729. 331 547
vertere 193 111. 46 749
verteris 100 674. 107 50
vertet 472 832
vertex 368 107. 399 911
verti 289 137. 290 157. 371 188
vertice 67 712. 125 558. 132 731. 138 84. 170 204. 185 672. 191 61. 215 707. 222 5. 288 103. 311 4. 322 304. & *alibi.*
verticibus 19 316
verticis 350 288
vertigine 41 70. 331 548
vertiſſe 12 160
vertit 63 705. 68 730. 69 752. 123 506. 155 545. 165 95. 237 412. 327 422. 330 499. 345 139
vertitis 129 594
vertitur 15 235. 114 270. 159 638. 185 672. 247 709. 278 663. 359 560. 454 415. 458 522
verto 186 691
vertor 65 663
Vertumnus 427 642
vertunt 47 216

vertuntur 109 126. 228 180. 312 23 400. 955
verubus 184 646
verum *adj.* 15 223. 136 16. 281 737
verúm *adv.* 142 177. 155 526. 224 69 *& alibi.*
verumque 10 129
verumtamen 272 464
verus 86 284. 216 747. 225 24. 365 43
Veſana 418 422
veſci 442 139. 456 467
veſcitur 184 651
veſica 753 414
veſicam 148 304
Veſper 7 63
veſpere 119 415
Veſta 467 731
Veſtaque 474 864
Veſtæ 469 778
veſte 40 23. 82 185. 117 357. 124 546. 138 68. 173 299. 220 853. 291 176. 300 432
veſtem 53 412. 62 582. 93 480. 109 107. 150 398. 234 318. 255 32. 260 153 166. 277 635. 303 536. 337 726
veſtes 15 236. 21 382. 28 528. 73 875. 158 601. 163 59. 167 131. 176 401. 181 568. 182 581. 195 182. 263 208. 332 575. 336 681. 344 104
veſtibus 21 372. 96 556. 158 601. 168 166. 172 288. 238 448. 245 657. 250 778. 294 263. 299 421. 335 654. 398 902
veſtigarque 77 52
veſtigia 15 237. 21 372. 28 532 536. 40 21. 44 133. 52 318. 75 17. 90 371. 108 105. 117 343. 123 515. 153 476 *& alibi.*
veſtis 57 461. 119 395. 245 659. 370 164
veſtit 54 376
veſtra 51 296. 88 320. 100 654. 169 188. 170 206. 247 691 707
veſtrâ 209 516
veſtræ 77 58. 88 328. 92 444 367 89. 375 278. 397 875. 409 164. 410 180
veſtram 156 537. 389 656
veſtras 17 278. 95 531. 200 310. 208 508. 296 301. 441 118. 457 497
veſtri 225 123. 285 37. 309 724. 325 390
veſtris 17 280. 201 335. 369 128. 374 265. 377 326. 398 881
veſtro 294 246. 267 326. 269 390. 345 169. 378 370
veſtros 99 636. 142 179. 156 560. 375 287. 442 142
veſtrum 84 320. 376 314
veſtrumque 147 335. 261 187
vetant 174 348
vetantes 174 348
vetare 107 61
vetat 16 251. 26 489. 297 362. 473 852
veteremque 199 286. 200 333. 421 495
veteres 203 392. 207 473. 270 420. 302 499. 418 334. 424 582. 448 289. 454 424
veteris 201 353. 208 497. 267 324. 285 28. 304 553. 416 144. 437 11
veterum 308 694. 380 400, 470 781
veterumque 386 570
veterve 329 493
vetitæ 276 576
vetitis 300 435
vetito 46 172. 297 353. 308 695
vetitorum 442 138
vetitos 259 124
vetitum 145 273. 327 434
vetitus 273 501
vetor 65 657
vetuere 107 61. 246 688
vetuit 63 632
vetus 23 417. 67 707. 76 28. 164 69. 173 326. 199 279. 247 699. 318 198. 355 444. 440 96. 446 865
vetuſque 245 658
vetuſtæ 128 642
vetuſtas *ſub.* 22 400. 24 445. 206 446. 347 182. 429 695. 446 234
vetuſtis 180 521
vetuſto 324 360
vetuſtos 348 742
vexant 327 435
vi 77 70. 180 525. 186 690 701. 321 270. 345 139
via 41 63 67. 44 129 84. 227 235. 92 449. 120 432. 144 253. 146 290. 158 613. 174 355. 204 410. 236 399. 324 336. 327 424. 338 747. 432 776
viæ 40 33. 59 511. 60 549. 68 747. 76 18. 144 258. 173 322. 250 794. 285 25. 431 748
viæque 122 469
viam 42 79. 158. 151 423. 229 208. 302 504. 316 139. 330 515. 339 792. 380 418
viarum 227 161
vias 72 828. 75 12. 134 780. 168 159. 227 167. 419 438. 650 343
viaſque 47 206
viator 26 493
vibrabant 28 528
vibrant 76 34
vibrantia 235 242. 343 79
vibratâ 236 374
vibrataque 52 308
vicem 108 72. 112 218. 184 631. 256 36. 274 524. 353 381
vicerat 202 375. 351 304
vices 106 40. 111 191. 239 474. 346 161. 404 36. 446 238. 453 409
vici 178 349
vicibus 330 502
vicimus 117 356. 180 513. 300 443. 355 120
vicina 30 573. 217 770. 252 849. 425 599. 431 748
vicinaque 59 507. 417 407
vicini 108 98

Vicinia 66 688. 107 59. 128 636. 230 225
vicino 397 878
vicinos 247 720
vicinum 216 137
viciſſe 160 663. 424 571
vicit 341 30
victa 11 149. 21 378. 28 544. 46 185. 149 370. 162 25. 166 527. 216 748. 260 164. 269 401. 277 624. 304 570. 342 32. 389 663. 432 779. 443 173. 453 413
victâ 25 454
victæ 146 301 310. 160 664
victam 165 91
victarum 286 45
victi 78 95. 305 599
victima 194 162. 211 597. 441 130
victo 305 608
victoque 145 285
victor 56 437. 78 95. 127 617. 144 236. 194 158. 240 495. 255 7. 259 136. 308 680. 346 150. 350 290. 361 608. 374 251. 380 399. 383 485
victore 238 445. 239 486
victorem 194 144. 355 449
victoremque 77 56
victores 380 414
victori 352 334
victoria 102 728. 164 82. 222 13. 225 100. 256 49. 306 628. 346 164. 378 348. 419 453
victoris 223 57. 288 102
victricemque 237 421
victrices 132 740. 468 754
victricia 290 151
victrix 123 519. 172 284. 331 553
victu 19 312
victum 165 384. 353 388. 370 172
victus 31 619. 105 20. 125 565. 254 4. 312 11. 347 181. *bis.* 364 20
vide 60 551. 184 634. 281 746 356 474
videam 247 710. 469 771
videamus 431 751
videant 271 439
videar 195 173. 403 13
videat 98 430
videbam 98 610. 357 870
videbar 213 645. 219 843. 256 56. 267 343
videbat 158 615
videbatur 165 105
videbis 213 648
videbit 270 406
videbitur 273 505
videbor 408 149. 430 777
videnda 307 650. 408 152. 412 244
videndi 286 56. 434 835
videndo 70 780. 179 478. 190 34
videndum 37 771
videns 298 385. 411 211. 473 850
vident 20 354. 23 428. 61 561. 210 565. 246 680. 297 351. 391 714
videntem 280 694
videntur 20 344. 391 11. 118 379. 119 402. 136 25. 175 379. 315 115. 331 537. 390 689
video 92 446. 113 227. 189 20. 344 114
videoque 92 446. 292 197. 366 73. 383 495
videor 215 727. 253 981. 360 573
viderat 69 749. 125 565. 155 539. 313 61. 318 183. 345 126. 429 698. 700
videre 41 65. 83 206. 85 247. 124 544. 140 146. 192 88. 204 400. 248 732. 278 643. 341 13. 372 223. 308 825. 424 564. 434 843
viderent 61 556
videres 95 518. 125 559. 151 429. 172 296. 263 209. 316 126. 322 288. 458 527
videret 71 812. 325 354
videretur 130 686
videri 22 404. 31 621. 52 322. 80 131. 89 352. 106 40. 156 551. 212. 639 248. 735. 265 269. 272 461. 276 606. 287 68 & *alibi.*
viderit 274 518. 306 624
videritis 59 516
viderunt 193 131. 214 685. 423 563
vides 33 681. 72 842. 149 375. 211 587. 243 589. 253 884 322 288. 355 444. 388 648. 408 145
videt 19 325. 326. 26 498. 499. 47 194. 55 404. 166 685. 69 768. 70 780. 75 15. 92 430. 101 711. 109 133. 111 172. 115 297. & *alibi plur.*
videtque 37 769
videtis 430 729
videto 322 287
videtur 65 661 667. 98 608. 165 100. 180 528. 185 674. 200 307. 210 575. 220 867. 243 575. 271 428. 274 525. 294 266. 329 497. 330 504. 335 655. 369 135
vidi 97 569. 155 614. 173 320. 189 15. 209 516. 211 602. 215 732. 242 552. 244 622. 248 722. 256 46. 262 195. & *alibi.*
vidiſſe 26 500. 62 599. 66 693. 95 525. 97 573. 113 246. 134 780 797. 178 444. 213 650. 236 385
vidiſſet 93 476. 134 788. 293 226
vidiſti 66 699. 213 655. 388 645
vidiſtis 156 560. 375 512
vidit 12 163. 20 348. 28 534. 35 713. 40 32. 44 116. 47 199. 36 422. 57 445. 61 574. 77 55. 82 200. & *alibi plur.*
vigebat 252 854
viget 191 58. 265 269
vigil 43 112. 333 597. 346 148
vigilacibus 70 779
vigilans 213 643. 272 478
vigilat 34 687
vigiles 90 296
vigili 90 538. 378 370

INDEX

viginti 101 687
vigor 4 492. 231 254. 378 369
vigore 292 194
vigorem 152 430
viiſque 160 547
vile 454 428
vili 252 859
vilibus 368 101
villæ 18 295. 246 684
villis 58 478. 83 218
villiſque 317 176
villo 187 720. 406 97
villos 15 236
villoſa 285 21
villoſæ 396 836
villoſis 351 319
vim 89 344. 113 233. 239. 132 745. 183 608. 239 472. 334 631. 347 197
vimque 129 651. 146 288. 267 332. 322 294. 323 309 413 274
vimine 61 554. 355 436
vina 231 274. 246 672. 680 349 242. 352 322. 449 323 450 331
vinaque 260 160
vincant 95 537
vincar 30 607
vincas 217 68
vincat 250 793. 366 63
vince 255 30
vincemur 223 60
vincemus 341 19
vincendo 177 425
vincere 34 684. 183 612. 189 11. 202 374. 305 610. 339 779. 429 702. 470 799
vinceris 361 609
vinces 307 659
vincet 224 250. 319 223
vincetis 240 509
vincetur 277 615
vinci 139 108. 223 56. 254 6. 269 404. 305 604. 359 555. 378 349. 473 851
vincis 143 216. 321 263. 368 115. 430 718
vincit 42 72. 77 65. 112 211. 264 250. 274 516. 379 386. 453 856
vincite 96 546. 240 509
vincitur 179 483
vincla 130 681. 181 553. 345 141
vincliſque 111 183
vinclo 275 549
vincloque 320 252
vincta 163 55. 289 115
vinctæ 10 122
vinctoque 130 694
vinctorum 205 429
vinctum 96 563
vinctumque 315 91
vinctus 317 165
vincula 32 631. 70 790. 217 777. 230 226. 234 532. 257 77. 298 381 387. 314 75. 430 735
vindex 144 137
vindexque 231 272
vindicat 125 574. 296 312. 319 213
vindice 8 89 93. 15 230. 196 214. 264 241
vindicet 59 523
vindicis 346 233
vindicta 14 210. 341 8
vineta 182 15. 314 86
vini 412 252
vinis 351 317
vino 95 536. 205 432. 300 438. 320 247. 348 220. 449 324
vinoque 388 636
vinum 211 594
vinxerat 355 430
vinxit 230 248
violabere 243 226
violæque 14 268
violari 99 621
violas 292 190
violâſſe 127 613. 248 741
violata 76 28
violavit 191 712
violem 301 485
violenta 12 162. 102 717. 154 491. 274 542. 304 568
violentaque 325 382
violentam 225 106
violente 259 121
violentique 42 81
violentia 15 238
violentior 85 253. 395 801
violentus 234 338. 248 733. 341 24
violeſque 348 229
vipera 285 24
vipereas 196 203
vipereaſque 185 662
vipereis 122 491
vipereos 78 103. 125 573. 192 122
vir 11 446. 19 323. 33 660. 115 280. 118 380. 385 268 363. 302 523 322 293. 356 478. 337 500. 358 31. 439 60
virque 173 314. 190 41
virago 69 765
Virbius 459 544
virentem 70 795. 315 108
virenti 342 27
vires 17 278. 18 305. 55 392. 87 302. 93 469. 94 492. 101 693. 110 150. 119 417. 124 528. 149 374 192 81. *& alibi*
vireſque 360 568
vireſcere 119 394
viret 175 380. 437 837
virga 33 675. 132 744. 315 109
virgâ 35 716. 68 736. 71 819. 413 278. 414 295. 418 413. 456 474
virgaque 114 254. 322 307
virgæ 10 122. 414 300
virgam 315 109. 426 630
virgas 132 742
virgine 55 409. 65 431. 62 579. 166 116. 178 455. 281 724 742. 305 601. 420 468. *bis.*
virginea 73 867. 98 607. 227 172. 390 697
virgineam 234 323
virgineas 143 274. 188 4
virgines 297 361
virgineis 423 556
virginem 180 524
virgineo 189 17. 341 28 382 467
virgineos 81 164. 223 39. 321 260. 370 167
virgineoſque 301 466
virgineum 105 20. 243 591
virgineus 306 631
virginibus 67 724. 72 845. 199 304
virginibuſque 61 555
virginis 154 489. 156 553. 258

258 101. 297 250. 300 440. 319 228. 322 308. 393 733. 398 906
virginitas 180 536. 408 133
virginitatis 252 851
virgis 76 29. 132 748. 292 191. 395 800
virgo 11 149. 28 539. 30 589. 56 426 427. 57 451. 61 570. 62 579. 73 868. 113 232. 130 682 691. 132 739 754. 149 376. *& alibi*
viri 22 412. 26 479. 81 154. 100 670. 102 731. 111 183. 234 531. 236 388. 269 401. 303 529. 329 495. 335 656. *& alibi.*
virique 96 549. 336 688
viribus 28 543. 41 54. 51 280. 55 402. 113 247. 129 653. 136 32. 141 171. 158 610. 206 440. 220 856. 222 29. *& alibi*
viridem 255 32. 287 87. 289 137. 400 960
virides 39 12. 54 371. 204 415. 341 22. 452 375
virideſque 157 575. 278 654
viridi 9 112. 18 297. 88 324. 94 502. 123 505
viridique 73 864
viridis 199 280
virilem 22 412
viriles 91 403. 300 434. 382 466
virili 118 382. 384 529
virilia 236 392
virilibus 348 208
viris 95 529. 356 476. 372 198. 381 430
viriſque 177 426. 454 422
viro 54 373. 88 326. 138 83. 145 284. 162 11. 251 819. 256 63. 260 157 332 579. 394 400 *& alibi*
viroque 169 179. 379 397. 383 489. 384 509
virorum 133 768. 143 79 173 319. 175 382. 191 58. 216 750. 332 553. 361 599. 390 400. 393 740
viros 40 15. 77 52. 213 650. 214 669. 270 416. 304 561 325 382. 330 528. 343 73. 391 709. 397 850. 406 93. 420 464. 421 292. 451 356
vitoſque 18 286
virtus 144 243. 145 269. 189 27. 237 407. 306 616. 309 707 709. 322 299. 364 21. 416 357. 424 581. 444 205
virtuſque 346 159
virtute 131 703. 133 770. 204 405. 240 517. 216 62. 262 188 200. 352 332
virtutem 142 177. 324 343
virtuti 407 113
virtutis 236 387. 370 153. 381 446
virum 130 682. 108 270. 207 475. 234 327. 249 768. 279 670. 281 722. 298 364. 307 672. 353 374. 377 322. 379 386. 469 758
virus 71 800. 123 501. 260 758. 417 403
viruſque 339 776
vis 5 26. 10 131. 115 287. 152 457. 189 19. 253 875 356 465. 448 299. 449 324
viſa 27 527. 29 567. 36 733. 85 254. 89 349. 94 492. 108 91. 123 514. 131 713. 144 253. 150 395. 154 505 *& alibi.*
viſâ 134 781. 143 209. 171 232. 328 457. 348 220
viſaque 69 770. 110 146. 262 196. 282 767. 419 336
viſæ 82 185. 91 416. 130. 676. 408 126. 470 789
viſæque 26 490. 398 906
viſam 82 192. 131 713
viſamque 56 443
viſcera 10 138. 51 274. 109 113. 120 424. 121 457. 173 309. 176 390. 184 651. 185 644. 210 554. 211 601. 237 402. *& alibi.*
viſceraque 410 208
viſcere 172 290
viſceribus 136 18. 193 128. 445 219
viſcendæ 178 441
viſent 29 561
viſeret 8 94
viſi 70 778
viſibus 439 64
viſis 58 403. 67 716. 102 725. 168 170
viſo 50 500. 82 178. 181 554 564. 192 86. 313 34
viſu 113 232. 202 366. 380 422
viſum 21 366. 91 428. 146 315. 208 494. 209 525. 215 704. 236 386. 318 183. 387 620
viſumque 116 316
viſura 179 476
viſuraque 272 460
viſuras 263 232
viſurus 89 347
viſus 166 116. 188 2. 213 643. 240 513. 246 687. 324 336. 335 673. 337 740. 393 760. 437 32. 458 509
vita 201 335. 247 712. 279 671. 323 327. 382 464. 459 534
vitâ 85 251. 109 109
vitaque 441 119
vitæ 29 356. 79 124. 92 444. 93 469. 120 445. 301 482. 405 612. 306 625 336. 698 453. 395
vitale 309 175
vitaleſque 72 828
vitam 63 610. 136 15. 137 62. 174 357. 211 583. 276 605. 292 202. 336 702. 384 522. 430 775
vitamque 174 356. 301 487
vitane 30 585
vitant 119 406
vitare 145 282. 353 385
vitârit 109 130
vitâſſet 413 288
vitat 75 8. 163 42. 303

541. 444 195
vite 182 592. 428 662. 441 114
vites 119 396. 288 100
vitiantes 202 366
vitiantur 210 548
vitiaſſe 134 798
vitiataque 153 480. 365 39. 446 235
vitiatas 77 76. 152 436
vitiatis 71 826
vitiato 109 122
vitiaverit 51 295
vitibus 246 676. 288 100. 375 800. 400 77
vitiis 298 244
vitio 174 460
vitiſque 427 649
vitium 107 67. 209 532
vitiumque 112 200
vitta 15 477
vittâ 339 110
vittæ 248 744
vittam 282 770
vittas 104 6
vittatæ 346 151
vittis 205 429. 388 643
vituli 63 624. 456 464
vitulos 293 227
vitulus 132 756
vivâ 132 744. 304 566. 397 865 452 380
vivaque 184 644. 196 204
vivacem 384 519
vivacemque 357 508
vivaci 23 480
vivacia 90 374. 204 418
vivacis 82 194
vivam 475 879.
vivat 189 23 24
vivatis 175 369
vivax 197 232
vive 167 136. 299 429
vivebat 294 246
vivente 348 228
viventi 442 136
viventia 410 194
vivere 142 203. 214 696. 294 250. 306 633. 340 2. 339 787. 384 527. 440 90. 453 401
viveret 366 57. 381 441
vivi 173 305
vivis 76 17
vivit 23 429. 79 121. 91 401. 304 568. 322 291. 360 593. 361 617. 366 35. 376 318. 450 342. 453 394
vivitur 347 188
vivo *adj.* 81 159. 115 300. 147 317. 152 436. 371 180. 395 810
vivos 352 354
vivoſque 301 485
vivum 113 248. 302 512. 429 713
vivunt 299 401
vivuntque 442 159
vivus 270 407
vivuſque 240 494
vix 7 58 69. 43 86. 51 282. 57 448. *& alibi plur.*
vixque 51 297. 70 796. 98 609. 101 689. *& alibi*
viximus 268 373
vixiſſe 163 38
vixiſti 240 502
ulciſcere 361 603. 404 36
ulciſci 238 442. 385 546
ulciſcitur 206 458. 303 524
ulciſcor 239 483
ulla 19 323. 55 415. 97 585. 123 499. 180 503. 201 341. 208 485. 210 558. 218 808. 224 76. 252 868. 217 616. *& alibi.*
ullâ 445 214
ullam 329 485
ullas 230 228. 471 812
ulli 46 174. 69 762. 120 441
ullis 9 101. 211 598. 224 77. 348 206. 448 296
ullo 33 680. 184 659. 209 519. 347 181. 424 586. 443 168
ullos 347 195
ullum 62 578. 257 70. 299 403. 382 461. 468 751
ullus 181 548. 206 452. 271 438. 470 801
ulmi 288 100
ulmo 18 206. 61 557. 428 635
ulmus 428 661
ulnas 249 748
ulnis 220 852. 238 651. 314 63
ulmi 288 100
ulmo 18 296. 61 557. 428 665
ulmus 428 661
ulnas 246 748
ulnis 220 852. 278 651. 314 63
ulta 216 756
ultaque 204 397
ulterius 52 302. 56 417. 73 872. 93 487. 163 52. 179 470. 265 290. 334 630. 345 132. 360 575
ultima 5 31. 10 127. 11 150 456 7. 80 135. 94 499. 101 708. 115 300. 128 632. 142 192. 167 127. 173 298. *& alibi.*
ultimaque 399 915
ultime 383 495
ultimus 35 728. 59 517. 171 261. 275 561. 428 426. 428 682
ultor 77 58. 135 10. 140 138. 352 341. 431 750
ultorem 232 281
ultoris 441 115
ultra 28 530. 33 668. 132 730. 142 186. *& alibi*
ultricibus 82 190
ultrò 61 566. 92 458. 433 799
ultroque 211 605. 456 480
ultus 318 194
ultuſque 270 407
ulvæ 115 299
ulvæque 234 336
ulvam 174 345
ulvis 245 655. 407 103.
ululare 119 404
ululaſſe 277 642. 470 797
ululatibus 82 179. 95 528. 101 706. 195 190. 238 447. 417 405
ululavit 102 725. 386 371
Ulyſſe 367 83. 373 240
Ulyſſei 409 159. 428 671
Ulyſſen 410 192. 366 55. 412 241
Ulyſſes 364 614 618. 366 62. 367 92. 376 305. 577

577. 341 383 385. 413 290
Ulyſſis 376 304. 410 180
umbra 92. 434. 131 713. 287 88. 288 90. 313 61. 336 688. *bis.* 360 591
umbrâ 103 88. 147 336. 272 459. 203 533. 304 555. 331 549. 395 793. 419 447
umbræ 102 720. 120 443. 164 62. 240 496. 381 449. 415 330
umbram 33 681. 109 116. 131 713. 158 615. 335 660. 416 462
umbramque 407 117
umbras 22 387. 30 590. 77 50. 80 144. 121 455. 142 191. 148 358. 157 591. 181 541. 185 676. 219 814. 239 476. *& alibi.*
umbris 10 139. 270 410
umbroſa 324 360
umbroſâ 25 467. 338 702
umbroſave 34 693
umbroſum 191 75. 201 352
una 15 240. 27 519. 56 426. 57 461. 61 559. 109 108. 118 375. 119 419. 120 427. 145 268. 157 578. 172 290. *& alibi quam plur.*
unâ 13 186. 63 609. 72 846. 93 473. 110 166. 140 141. 325 388
unâ *adv.* 70 781. 106 28. 187 714. 232 199. 288 99. 327 441. 336 684. 337 725. 354 416. 404 63. 455 441
unaque 473 854
unam 19 326. 70 784. 112 204. 149 381. 158 621. 172 287. 173 300. 180 524. 250 786. 317 178, 331 545. 379 385. 415 332
uncis 194 150
unco 129 666. 156 210
uncos 456 476
unda 4 16. 17 266. 18 290 305. 39 8. 124 530. 130 688. 132 740. 206 445. 226 139. 229 205. 278 661. *& alibi.*
undâ 32 640. 81 161. 93 486. 108 98 102. 157 590. 174 357. 252 587. 330 500. 332 569. 350 279. 398 903. 441 135. 443 181. 446 251. 448 292. 459 532
undaque 325 375
undæ 7 74. 157 574. 197 230. 243 955. 244 625. 261 187. 319 221. 330 523. 337 739. 394 786. 449 319
undæque 114 262
undam 94 499. 286 41. 289. 122
undas 8 95. 18. 304. 21 369. 28 544. 30. 576 582. 43 101. 49 240. 57 457. 76 27 36. 86 272. 98 602. 100 680. *& alibi plur.*
undique 29 568. 49 232. 51 273. 85 249. 101 683 709. 120 439. 141 150. 171 232. 175 388. 296 315
undis 8 82. 17 260 275. 20 341 345. 29 570. 30 576. 35 703. 41 68. 49 242 246. 73 871. 82 190. 200. 89 343. 91 402 407. *& alibi plur.*
ungues 36 742. 58 479. 65 670. 71 823. 131 717 152 430. 156 547. 160 671. 180 530. 301 490. 308 690. 314 79
unguibus 250 800. 278 654. 303 540. 324 342. 359 563. 387 613. 453 397
ungula 65 671. 144 257. 170 220
ungulaque 36 742
uni 81 165. 86 269. 182 578. 184 648. 251 833. 379 220. *bis.* 393 752 397 856
unica 230 239. 267 329. 358 531
unice 92 454
unicus 246 684. 346 169. 367 853
unius 15 217. 110 159. 133 775. 317 174. 371 181. 381 425. 423 546
uno 4 18. 13 185. 99 647. 204 402. 230 247. 249 753. 344 107. 349 241. 353 377. 357 499 359 554
unoque 404 36
unquam 90 386. 243 582. 247 709. 151 837. 365 44. 399 929. 409 170
unum 19 325. 52 637. 43 98. 53 230. 57 471. 89 351. 97 591. 100 655. 110 149. 111 182. 122 472. 126 579. *& alibi.*
unumque 458 529
unus 4 6. 28 552. 30 583. 94 513. 96 544. 133 767. 134 790. 142 200. 165 87. 173 317. 176 403. 257 69. *& alibi*
unuſque 282 769
vobis 51 289. 99 607. 146 290 309. 156 552. *& alibi.*
vobiſque 399 131
voca 430 720
vocabam 266 294
vocabant 66 688
vocabat 223 37
vocabere 297 348
vocabis 265 782
vocabatur 319 223
vocabula 426 621
vocalemque 392 716
vocali 323 317
vocalia 312 8
vocalibus 222 14
vocalis 89 457
vocandus 412 246
vocant 53 343. 87 307. 104 11. 205 419. 211 605. 231 265. 286 48. 413 292. 452 393
vocantem 90 382
vocanti 181 555. 184 656
vocantia 53 355
vocari 100 678. 178 437. 292 200. 302 507
vocas 155 519 520. 191 99
vocâſſent 243 580
vocat 12 167. 19 333. 33 669. 56 443. 61 559. 89 346.

346. 90 382. 121 452. 145 267. 173 475. 160 668. 174 332. *& alibi.*
vocati 421 480
vocato 49 234. 75 13
vocatos 143 212. 150 402
vocatum 219 827. 366 68
vocatur 189 13. 226 150. 284 3. 317 173. 389 671. 446 255
vocatus 413 294
vocavit 64 637. 146 304. 152 452. 158 625. 275 567
voce 14 205. 16 244. 20 338. 21 384. 32 638 23 678. 51 278. 55 396. 61 565. 65 698. 90 382. 98 619. *& alibi plur.*
vocem 86 277. 110 168. 119 412. 126 589. 258 119. 279 691. 282 763. 290 147. 298 365. 299 421. 329 485. 335 67. *& alibi.*
voces 66 695. 95 536. 106 29. 154 509. 163 39. 276 583. 386 586. 431 779
vocesque 213 645
voces 272 466
voci 107 69
vocibus 94 496. 219 826. 260 165. 279 673. 434 839
vocis 72 830. 84 224. 60 385. 142 192. 174 355. 268 370. 318 188. 332 585. 342 49
vocisque 35 709. 65 658. 89 367. 312 11. 421 498
voco 98 604. 213 654. 369 141
vocoque 196 202
vocor 85 264
vocum 346 157
vola 229 206
volabat 337 731
volandi 229 208. 360 568
volans 67 709
volant 119 415. 141 158. 349 243
volantem 341 16
volantes 204 400. 338 749
volatile 219 846
volatilis 302 519
volatu 131 718. 230 223. 358 527. 387 611
volebat 353 360
volentem 117 361. 238 441. 248 726. 266 318. 287 72. 403 28
volentes 44 128
volenti 57 463. 153 466. 183 607. 334 788. 414 317. 437 29
voles 215 718. 428 676
volet 475 873
volitare 418 411
volitat 231 258
volubile 307 667
volubilibus 76 41
volubilitas 355 434
volucer 271 481
volucrem *adj.* 149 364
volucrem *ſubſt.* 165 95. 185 672. 203 385. 320 243. 322 291. 345. 145. 360 581
volucres *adj.* 45 153. 456 457
volucres *ſubſt.* 50 253. 61 564. 125 561. 153 484. 188 4. 286 43. 294 261. 312 21. 313 44. 341 21. 397 849
volucreſque 160 674. 195 185. 415 340
volucri *adj.* 205 460. 217 773, 258 102
volucri *ſubſt.* 387 607
volucrique 395 807
volucris *ſubſt.* 18 308. 67 716. 91 409. 230 239. 231 256. 314 74. 334 639. 359 560. 387 607
volucris *adi.* 165 120
volucriſque 35 722
volucrum *adject.* 49 234. 113 145. 196 218
volucrum *ſubſt.* 146 301. 187 717. 341 15. 422 508
volucrumque 290 144
volvens 447 279
volventem 156 565
volventis 193 109
voluere 179 497
volvere 242 551
volui 144 258, 196 199. 268 362. 285 25. 410 179
voluiſſe 277 621, 458 502
voluiſti 179 497
voluiſtis 386 597
voluit 71 812. 87 295. 90 375. 218 798. 256 50. 306 626. 458 502
voluitque 287 68
volvitur 29 570. 171 238
volumina 387 601
volumine 42 71
volunt 160 675
voluntas 41 53. 246 678. 276 597. 277 626. 347 177
voluptas 73 862. 88 321. 116 327. 219 822. 264 243. 272. 480. 273 484. 393 751
volutant 22 389. 342 55
vomens 349 239
vomentes 44 119
vomere 312 31
vomeribus 9 102
vomit 131 729. 148 253
vomunt 122 494
voracior 251 840
voracis 440 94
voragine 252 843
vorat 393 731
vortice 157 587. 242 556
vorticibus 258 106
vos 88 330. 96 546. 547 557. 125 549. 130 696. *& alibi plur.*
voſne 95 538 540
voſque 80 140. 170 211. 240 510. 285 34
vota 17 273. 43 89. 118 373 387, 180 513. 191 54. 206 449. 211 593. 212 633. 213 652. 224 71. 226 152. *& alibi.*
voti 249 745. 301 481
votique 224 80. 237 409
votis 331 540. 332 582. 347 192. 413 272
votisque 47 186. 374 251

votivi 350 267
voto 231 265. 266 313. 308 687. 348 205. 389 651
votoque 26 489
votorum 274 533
votum 93 468. 247 201
voveam 279 674
voveo 404 35
voverat 283 793. 316 128
voviſtis 367 88
vox 29 561. 41 51. 54 373. 58 483. 62 579. 65 675. 78 96. 82 201 202. 87 296. 89 349 359. 90 398 399. 94 499. *& alibi.*
urbe 99 624. 125 566. 209 516. 222 7. 438 35. 458 504
urbem 79 130. 107 58. 120 437. 164 77. 213 652. 202 363. 223 60. 238 447. 321 275. 335 651. 388 631. 390 687. 695 *& alibi.*
urbes 36 749. 43 214. 54 370. 88 339. 94 511. 112 212. 115 296. 146 306. 162 11. 177 419. 190 50. 196 214. *& alibi*
urbeſque 18 301. 40 15. 42 76. 70 793. 176 412
urbi 208 484. 341 26. 467 744
urbibus 351 832. 391 708
urbis 108 86. 127 608. 210 553. 232 298. 330 526. 348 225. 372 207. 374 261. 424 580. 432 774. 435 849. 437 18. 439 59. 472 820
urebant 218 808
urebat 422 533
ureret 174 339
ureris 112 195. 189 22
urgent 106 35
urges 121 460
urget 118 390. 148 347. 234 528. 439 774. 364 26
urgeturque 444 182
urimur 219 820
uris 111 294
urit 277 623. 281 730. 316 130
uritur 26 496. 71 809. 92 430. 240 516. 394 763
urna 76 37. 336 706
urnâ 110 166
urnaque 419 441
urnæ 76 39
urnam 361 616. 438 44
urnis 181 172
urniſque 286 43
uror 93 464
urſa 58 485. 395 803
urſaque 59 494
urſæ 351 319. 396 836
urſæque 412 255
urſi 210 546. 440 87
urſos 58 494. 303 540. 352 353
uſa 235 347. 423 546
uſæ 405 68
uſquam 30 586. 336 680. 342 41
uſque 78 91. 87 302. 115 298. 146 313. *& alibi*
uſſit 277 623
uſta 193 110
uſtus 10 119
uſu 9 99. 295 286. 451 365
uſum 22 408. 40 36. 89 359. 133. 775 156. 562 176 410. 192 99. 230 246. 285 37. 304 565. 406 98
uſurus 315 102
uſus *ſubſt.* 53 232. 65 658. 89 367. 96 554. 124 524. 139 111. 162 29. 307 651. 310 737. 372 211 215. 389 654. 402 2. 413 268
uſus *part.* 206 440. 242 560. 359 562. 389 657. 467 724
ut 8 94. 12 163. 19 324. 20 337. *& alibi quam plur.*
utque 46 163. 70 773. 71 825. 100 131. *& alibi plur.*
utar 345 121
utarque 242 559
utentem 252 355
utere 258 110. 307 658. 382 457. 403 22
uteri 239 490
utero 86 269. 89 344. 228 133
uterque 241 523. 280 712. 419 454
uterum 265 780 787
uti 428 681
utile 106 39. 223 56. 336 697
utilibus 388 630
utilis 295 286
utilitas 178 438. 371 191
utiliter 372 206
utimur 349 259
utinam 93 467. 96 549. 181 540. 209 519. 240 501. 292 202
utraque 85 255. 88 323. 346 147
utrâque 129 666. 181 550. 236 397
utramque 6 50
utrimque 258 90. 393 758
utrique 107 66
utro 141 166
utroque 141 126. 242 560. 369 147. 412 829
utrum 257 547
utrumque 140 142. 141 159. 222 13. 259 129
utve 117 365. 278 659 660. 355 437. 460 560.
uva 93 484
uvæ 105 14. 246 676
uvis 100 666. 119 398
Vulcania 376 313
Vulcanum 192 104. 264 251
Vulgares 428 677
vulgarunt 203 393
Vulgâſſe 294 240
Vulgata 153 481
Vulgataque 396 831
Vulgatos 114 276
Vulgatum 197 233
Vulgi 363 1
Vulgus 137 41. 146 308. 176 402. 205 431. 211 585. 418 412
Vulguſque 241 526
Vulnera 24 444. 27 520 47 199. 59 515. 77 57. 78 84. 85 251. 110 150. 123 498. 141 170. 194 141. 201 342. 203 383.

313 *& alibi.*
vulneraque 77 69
vulnerat 131 727. 325 372
vulnere 55 360. 77 62. 109 120. 131 721. 137 62. 139 94. 140 141. 141 168. 172 293. 199 288. 218 787. 220 851. 259 126 *& alibi.*
vulneret 244 65
vulneribus 84 237. 237 70. 348 207
vulneris 140 133. 237 418. 276 584
vulnifico 58 504
vulnificus 235 359
vulnus 78 87. 139 94. 184 643. 235 346. 274 539. 292 189 197. 339 780. 350 287. 355 424. 383 495
vulnuſque 357 493. 367 78
vult 96 270. 100 676. 272 473. 282 756 *bis* 757. 326 447
vultibus 270 410. 297 359 424 564
vultu 15 238. 51 270. 57 447. 82 185. 92 457. 122 485. 136 30. 173 304. 183 607. 192 86. 220 867. 274 526. 305 609. 356 451
vultuque 378 350
vultum 17 265. 79 112. 108 9 4 116 319 184 642. 279 679. 293 235. 317 164. 337 739. 381 443. 385 543 416 367. 470 789
vultumque 70 774. 82 189
vultus 36 731 738. 53 230. 73 858. 84 241. 130 683. 173 59. 142 170. 143 206. 146 292. 154 501. 156 563. 184 630. 190 43 *& alibi*
vultuſque 173 234. 241 528.

X.

XAnthique 278 645

Z.

ZAnclæa 392 729
Zancla 448 290
Zancleïa 404 47
Zanclen 402 5
Zephyri 9 108
Zephyris 392 726. 465 700
Zephyro 7 64
Zetheſque 187 716
Zonæ 6 46
Zonam 153 470

FINIS.

ANNOTATIONES,

EX

Jac. Conſtantii Fanenſis, *Hen. Loritii Glareani*, *Jac. Micylli*, *Herc. Ciofani*, *Daniel. Heinſii*, *Petr. Burmanni*, aliorumque Virorum eruditorum Commentariis Excerptæ.

1 MOS eſt poëtarum non Epicorum ſolùm, proponere, invocare, ac narrare; ſed illorum quoque, qui elegiacis verſibus conſcripſerunt, ut videre licet in Faſtis Ovidii. Ac præterea Statius, qui cùm lyrico carmine vellet ludere, Pindarum poëtam, qui in hoc carminis genere viguit, invocavit. Ait enim lib. IV. Silv. VII. 5.

Tuque regnator Lyricae cohortis,
Da novi paullum mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio ſacravi
Pindare Thebas.

Sciendum etiam eſt, à poëtis non tantum Deos, Muſasve, &, ut dixi, Poëtas invocari ſolitos fuiſſe, ſed Principes quoque, ac magnos viros, ad quos opus mittebant: ut ex Ovidio in eo, quod proximè nominavi, volumine, & ex Manilio, Nicandro, atque Oppiano perſpicuè patet. CIOFANUS.

1 *In nova fert animus mutatas dicere formas*] Hypallagen eſſe, ſed ſtudio ab Ovidio in initio poſitam, quia de converſione acturus eleganter etiam verborum converſionem fecit, docet Voſſius lib. IV. Inſtit. Orat. cap. ult. in fine. ſed & ſine Hypallage recte explicari poſſet, cum *Forma* ſæpe pro ipſo homine capiatur, ſic *formas* & *figuras* dici docuimus ad Quinctil. Decl. XV. 2. ſic Noſter 1. Triſt. 7.

Carmina mutatas hominum dicentia formas.

& 1 Triſt. 1.

Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formae & alibi; & ita *formae deorum, ferarum* &c. pro ipſis diis, feris. vide D. Heinſ. & Drakenb. ad Sil. Ital. XV. 86. BURMANNUS.

10 *Titan.*] Verſus Heſiodi ſunt.

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν λαμπράν τε σελήνην.
Ἠώθ' ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει,
Ἀθανάτοις τε θεοῖς, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Γείνατ' ὑπευνηθεῖσ' ὑπερίονος ἐν φιλότητι.

Ceterùm alii ſolem, peculiari nomine, *Titanem* dici volunt, ſive ab extendendo, quod ſplendorem ac lumen ſuum quoquo verſum extendit, ſive etiam à trahendo, (nam utrunque verbum τιταίνειν Græcis ſignificat) quoniam vapores è terra excitet, ſurſumque trahat. MICYLLUS.

23 *Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab æthere cœlum*] Ovidius cælum aliquando pro orbibus cœleſtibus accipit, aliquando pro toto illo, quod ſupra aquam ac terram eſt. ita æthera quoque aliquando pro igne, aliquando pro cœlo; ſicut enim veteres locutos videbat, ita varie ipſe, ut ſuus poëtis mos eſt, loquitur. GLAREANUS.

76 *Sanctius his animal mentiſque capacius altæ*] Sententias quaſdam certas habuerunt patres, de creatione, de primo homine, & cet. quas per manus acceptas, poſteri ſuo modo fabulis involverint. Ceterùm quod ad fabulam Promethei attinet, fuit hic Japeti filius ex Aſia Nympha, vel ut Heſiod. tradit, ex Clymene Oceanitide. quod, cum primus hominem ex luto finxiſſet, deinde conſcenſo cælo, atque inde igne furtim in ferula deportato, Jupiter indignatus Mercurium

curium & Herculem misit, qui vinctum illum Caucaso alligarent, ubi postea perpetuis laniatibus aquila cor ejus exederet. Deceperat autem idem antea Jovem etiam in distributione carnium immolatarum : ossa pinguedine tecta illi apponendo, sibi verò, quæ meliora essent, reservando. quæ res invidiam auxerat. Sed postremo tum ob vaticinii beneficium ab eodem Jove liberatus fuit, cùm illum monuisset ne cum Thetide consuetudinem haberet. Nam filium, quem illa paritura esset, majorem patre suo futurum. Plura qui volet ex Hesiodo & Luciano petat. Dictus autem est Prometheus à πρὸ & μήθειν, quòd ante rem consilia caperet : ut contra Epimetheus, qui post factum demum deliberaret. MICYLLUS.

104. *Arbuteos fœtus.*] Hi fructus Romæ Italico sermone dicuntur *Cerase marine* : sunt-que rubicundi. De quo fructu item in x. hujus operis : *Pomoque onerata rubenti Arbutus.* CIOFANUS.

151 *Neve foret terris securior arduus æther*] Hesiodus Titanas primo (ita enim vocarat filios suos ὁ οὐρανὸς, quòd diceret eos, τιταίνοντας ἀτασθαλίῃ μέγα ῥέξαι ἔργον, τοῖο δ' ἐπειτα τίσιν μετόπισθεν ἔσεσθαι) cum reliquis Diis bellum gessisse tradit. Quibus auxilio Cotti, Gygis, & Briarei, quos Centimanos vocant, oppressis, idem bellum mox à Typhœo repetitum, eundemque à Jove fulmine prostratum. Atque huic posteriori bello ceteri assignant ea, quæ vulgo de Gigantomachia feruntur. Videlicet, deos in Ægyptum profugisse, aliosque in alias formas mutasse metu sese, donec à Pane, à quo & Panici terrores dicti, Gigantes & qui circa Typhoëum erant, perterriti, in fugam converterentur. Priorem autem pugnam cum Titanibus in campo Phlegræo commissam volunt. Quod & Claudianus innuere videtur in principio Gigantomachiæ ubi inquit :

Terra parens quondam cœlestibus invida regnis,
Titanumque simul grandes miserata labores,
Omnia monstrifero complebat tartara cœtu,
Invisum genitura nefas, Phlegramque recepit
Tanta prole tumens. &c.

Rursum alii Gigantum pugnam à Typhœi causa separant, & Typhœum per se Deos in Ægyptum fugasse tradunt. Gigantes autem circa Phlegram, extructis aliis super alios montibus, cùm cœlum oppugnare vellent, à Jove fulmine dejectos fuisse. Quod eò hic addere libuit, nequis diversitate ista, qua poëtæ fabulas inter se miscent atque confundunt, insciens fortè turbetur. MYCILLUS.

155. *Fulmine &c.*] Videtur fabula hæc Gigantum, montes montibus aggerentium, quo cœlum expugnarent, adumbrata ex notione aliqua Historiæ sacræ, et respicere turris Babylonicæ structuram. ὅσως τις τὰ παρὰ τοῖς ποιηταῖς μεμυθευμένα περὶ τῶν γιγάντων οἴεται τὸν νομοθέτην αἰνίττεσθαι, πλεῖον ὅσον διεγνώκοτα τοῦ μυθοπλαστεῖν, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἴχνεσιν αὐτῆς ἐπιβαίνειν ἀξιοῦντα. Philo. Jud. I. de Gigantibus.

Josephus I. l. 4. c. refert, progeniem hanc fuisse Angelorum, seu filiorum Dei cum filiabus hominum congredientium. Nec inscitè Ægyptii tradunt vites è sanguine Gigantum natas, quippe quarum latice mentes hominum insensatæ, denuo θεομαχεῖν incitantur. FARNABIUS.

195. *Quas dedimus certè terras habitare sinamus.*] Quidam hoc loco Ovidium errasse aiebant, qui Jovem dicentem faciat permittere se Semideis, Faunis, aliisque, quorum nomina ponuntur, terras, quas ipsis habitandas dederat ; qui ex diluvio per universum terrarum orbem emisso absorpti sint, necesse est : quando ex eo Deucalion, & Pyrrha tantùm superstites manserunt. Hujusmodi dubitationem una cum Achille Statio, viro doctissimo, ita solvi posse arbitror. *Quas dedimus &c.* hæc verba id nimirum significant, Rusticanis diis nihil mali accidisse, & diluvio veteres sedes non amisisse. Quibus autem locis resederint, de industria tacuit poëta. Nam nec illis consilium defuisse credendum est : & quibus Jupiter caverat, hos & monuerat, ut se in tutum reciperent : id est, in suos montes. Nymphas enim montium cultrices esse Hesiodus in Theogonia demonstrat.

Νυμφάων αἳ ναίουσιν ἀν' οὔρεα βησσήεντα.

Quarum comites sunt Fauni, ac Satyri. Neque verò montes omnes diluvium obruerat, cùm poëta dicat :

Occupat hic collem.

nec id frustra fecisse exprimat. Et Parnassi quidem bini illi vertices extiterunt, qui Musarum, Nympharum, Satyrorum, Faunorumque propriæ sunt sedes. CIOFANUS.

226. *Missi de gente Molossa Obsidis unius jugulum mucrone resolvit.*]

Variat à poëta nostro Apollodorus. Nam non Lycaonem, sed ejus filios Jovem hospitio accepisse ait : neque eum, qui interfectus est, Jovique in mensa appositus, obsidem fuisse, sed illorum civem. Narrat idem eodem loco Lycaonem, ejusque filios, præter Nyctimum, qui omnium minimus erat, fulmine concrematos esse. CIOFANUS.

236. *In villos abeunt vestes, in crura lacerti.*] Pausanias in Arcadicis, Lycaonem & Cecropem coætaneos fuisse scribit. Verumtamen quod ad res divinas attineret, alterum altero sapientiorem. Nam Cecropem primum omnium Jovem vocasse summum,

mum, & iis, quæcunque animata forent, abſtinuiſſe, placentas autem & bellaria altaribus conſecraſſe. Contra autem Lycaonem, ut immaniorem, infantem altaribus adductum mactaſſe, Jovique Lycæo immolaſſe. Quamobrem ſtatim eundem inter ſacrificandum in lupum converſum. Idque etiam credibile vult videri, propterea quòd prima illa ætate Dii atque homines promiſcuè inter ſe verſati ſint, nec dum tanta malitia in terris fuerit. Proinde etiam deorum menſis homines fuiſſe adhibitos, & ſiquis impiè agere cœpiſſet, coram ac ſtatim punitum. Sic Lycaonem hunc in lupum, ſic Nioben in ſaxum poſtea converſam. Addit autem idem autor etiam poſterioribus temporibus hominem in lupum converſum inter ſacrificia ejuſdem dei, nec tamen per omnem ætatem lupum manſiſſe. Nam qui ita convertebantur, inquit, ſi de cetero à carnibus humanis abſtinuiſſent, decimo anno ad priſtinam formam redire ſolebant. Sin amplius illis veſcerentur, per omnem ætatem lupos manere. Quam rem & Plato confirmat lib. 8. de republ. dicens eos in lupos mutari ſolitos, qui carnem humanam in ſacrificiis guſtaſſent. MICYLLUS.

307. *Quæſitiſque diu terris ubi ſiſtere poſſet, In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.*] Volucres, de quibus vulgo dicitur, & *genus aërium volucres*, diu terras quæſiſſe ait Poeta. eas innuens terreſtre potius, quam aërium animal comprobari, in quam ſententiam Apuleji verba ſubjecimus: *Imo ſi ſedulo animadvertas, ipſa quoque aves terreſtre animal, non aërium rectius perhibeantur: ſemper enim illis victus omnis in terra, ibidem pabulum, ibidem cubile, tantumque aëra proximum terra volando tranſverberant. ceterum cum illis feſſa ſunt remigia pennarum, terra portus eſt.* Martianus quoque a medietate aëris, uſque ad montium terræque confinia *hemitheos heroeſque* verſari oſtendit, nec non manes, quos ἀγαθοὺς & κακοὺς, *dæmonas* memorat Graia diſcretio. hujuſmodi ergo aëris animantes erunt peculiares, volucres autem minime, cum potius terreſtres ſint. JACOB. A CRUCE.

321 *Quæ tum*] Pindari interpres tradit, primam præfuiſſe oraculis Noctem, deinde Themidem, poſt demum Apollinem, qui vaticinandi artem à Pane deo accepit, ut idem ait. Sed Orpheus paulo aliter, apud quem in hymnis de Themide ita legitur:

Ἡ πρώτη κατέδειξε βροτοῖς μαντήϊον ἀγνὸν
Δελφικῷ ἐγκευθμῶνι θεμιστεύουσα θεοῖσι,
Πυθίῳ ἐν δαπέδῳ, ὅθι πυθοῖ ἐμβασίλευεν,
Ἡ καὶ φοῖβον ἄνακτα θεμιστοσύνας ἐδίδαξε.

332. *Humeros innato murice tectum.*] *Innato murice*, ingenita & naturali purpura ſi interpreteris, elegantiorem tubicinem reddideris, quam vel ejus ſtudium poſtulat, vel immanitas patiatur. ſed & periit mira illa Tritonis hujus formæ Virgiliana deſcriptio, quam Plinius ſubnotaſſe viſus eſt lib. IX. 5. Quo, *Tiberio Principi nuntiatum olim ab Olyſiponenſium legatis, auditum quodam ſpecu Tritonem, concha canentem, viſumque forma, qua noſcitur.* Ad Virgilianos illos, velut arbitror, verſus reſpiciens, quorum exemplum eſt lib. X. 209.

Immanis Triton, & cærula concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hiſpida nanti
Frons hominem præfert, in priſtin deſinit alvus,
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat unda.

Medius fidius, quo pacto dicere potuiſſet Plinius, *qua noſcitur forma*, ſi eam adeo diverſam primates ipſi Poëtæ duo deſcripſerint? ſiquidem alter purpura veſtiat ejus humeros, hiſpidam alter partem hominis primam eidem tribuat. Verum enim vero multum de interpretum quoque doctrina poëtarum pendet eruditio. *Innatum* itaque *muricem*, aſperitatem & hiſpiditatem quoque illam Maronianam intelligimus, ob muricis corticis ſcabritiem. Murices enim Pompejus ait, vetuſtas etiam ſaxorum aſperitates, telaque omnia dici.

Quid quod Claudianus in Nuptiis Honor. & Mariæ ℣s. 150. ſuper Tritone Ovidium imitatus, Venerem confingit durum aſperumque his ipſis muricibus Tritonis dorſum purpureo ſtraviſſe toro, quo videlicet mollius, delicatiuſque veheretur?

Tum vivo ſqualentia murice terga
Purpureis mollita toris. hoc navigat antro
Fulta Venus.

Ut hinc tam murices in tubicini ipſo confirmentur, quam excludantur purpuræ. Nec diſſimulandum in veteri Claudiani exemplari extare *purpureis mollita roſis.* Vidimus & marmoreas Romæ Tritonum imagines, etiam concha canentium pleraſque. Quo exemplo & aureum fuiſſe Tritonem arbitrandum eſt eum, quem Andronicus Cypreſtes dextera virgam porrigentem Athenis in turri ſtatuit; ut ſcribit Vitruvius lib. I. cap. 6. MARIANG. ACCURSIUS in diatribis.

336. *Tortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo.*] Porphyrius in his, quæ in Homerum extant, quæſtionibus latis luculenter probat, Homerum, quoties obſcurum quiddam adducit, continuo ſubnectere ejus dicti declarationem, ut cum Bovem ἀδμήτην appellaſſet, ſubjungit οὐ οὔπω ζύγον ἦγαγεν ἀνήρ. ita hoc loco concham ſonantem deſcribens noſter poeta, quid tortile in latum ſignificet per verba ſequentia, ſane quàm eleganter, deſcripſit. eſt enim concha, ut cochlea, quæ ab imo ita creſcit, ut & torqueatur in gyrum propemodum, paulatimque fiat latior. GLAREANUS.

381 *Discedite templo*] Dictum est ex more augurum. *Templum* enim dicitur locus manu auguris designatus in aëre, post quem factum illico captabantur auguria. unde *ex templo* dictum est subito. de hoc templo mentio est apud Livium & Servium, & apud Varronem plura. HEINS.

394 *Magna parens terra est, lapides ossa*] *Ovidius hæc sumpsisse videtur ex historia Romana, ubi, cùm regiis adolescentibus responsum esset, eum regnaturum Romæ, qui primus matri osculum tulisset, Brutus is, qui reges exegit, è navi exiens, simulato casu, terram osculatus esse dicitur.* CIOFAN.

423. *Nilus.*] Variis nominibus fuit appellatus. Nam primum a cursus velocitate profunditateque aquarum *Aquila* fuit vocatus. Deinde ab Ægypto rege *Ægyptus*, tum a Nilo rege, *Nilus*. Tametsi quidam asserunt Nilum quasi *Neilum* dictum esse παρὰ τὸ νέος, quod est juvenis & novus, quia singulis annis renovari videtur, cum totam Ægyptum inundet. REGIUS. Vel magis quasi νέαν ἴλυν, hoc est, novum lutum trahens, quæ etymologia communior est, ab effectu videlicet fluminis, trahit enim crescens limum, quo agri Ægyptiorum irrigantur & stercorantur. Idem etiam *Siris* dicitur lingua Æthiopum, & *Triton*, ut Plin. ait. MICYLLUS.

624. *Aristoreda Argo.*] De Argo & ejus genere, Pherecydes, ut quidem in comment. Euripidis in Phœnissis citatur, hoc modo tradit: Ἄργος ὁ Διὸς γαμεῖ Πειθῶ, τὴν ὠκεανοῦ θυγατέρα. τοῦδε γίνεται Κρίασος· τοῦδε Ἐρευθαλίων, (ἀφ' οὗ Ἐρευθαλία πόλις ἐν Ἄργει) καὶ Φόρβας· τοῦδε γίνεται Ἀρέστωρ, τοῦδε Ἄργος, ᾧ Ἥρα ὀφθαλμὸν τίθησιν ἐν τῷ ἐνίῳ, καὶ τὸν ὕπνον ἐξαιρεῖται, καὶ ὑφίστατα καὶ φύλακα αὐτὸν τῇ Ἰοῖ. ἔπειτα Ἑρμῆς αὐτὸν κτείνει. Hæc ille. Sunt autem qui non unum duntaxat oculum in occipite habuisse hunc tradunt, sed utrinque geminos. de qua re hi versus eodem loco citantur:

Καὶ οἱ ἐπίσκοπον Ἄργον ἴει κρατερήν τε μέγαν τε
Τετράσιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμενον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἀκάματον δὲ οἱ ὄρσε θεὰ μένος· οὐδὲ οἱ ὕπνος
Πίπτεν ἐπὶ βλεφάροις, φυλακὴ δ' ἔχεν ἔμπεδον αὐτόν.

Sed Ovidius Dionysium secutus videtur, qui ut ibidem legitur, ἐν δεκάτῳ τοῦ κύκλου, βύρσαν αὐτὸν ἀμφίεσθαι, ait, καὶ κύκλῳ τὸ σῶμα ὅλον ὠμματῶσθαι· Ceterùm Arestorem, Argi patrem, Pausanias Inachi generum dicit, Mycenes, à qua urbs Mycenæ appellata, conjugem. MICYLLUS.

694. *Ortygiam Deam.*] Atqui de Ortygiæ appellatione, & quod ab Ortyge, hoc est, coturnice nomen hoc acceperit Delus, etiam in Scholiis Callimachi eodem modo legitur. Quanquam ibidem non Asterie, sed Latona in coturnicem versa dicatur. Homerus autem in Hymnis, Ortygiam diversam atque aliam à Delo facere videtur, qui Apollinem quidem in Delo, Dianam autem in Ortygia natam dicit. Quod idem & Orpheus facit, apud quem in hymno Latonæ legitur:

Γειναμένη Φοῖβόν τε καὶ Ἄρτεμιν Ἰοχέαιραν,
Τὴν μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ.

Quare videtur Diana, quasi peculiari quodam epitheto, Ortygia à poëtis dici. cùm idem cognomentum Apollini additum non facile inveniatur. MICYLLUS.

699. *Pinu acutâ.*] Pani, ut & Satyris & Sylvano, pinum ea de causa assignari volunt quidam, quod is in comitatu Magnæ Matris, cui arbor hæc sacra, frequens sit, habeaturque velut πάρεδρος quidam illius. Unde & à Pindaro ὀπάδος μεγάλης ματρὸς dicatur. Sed ego invenio Pityn, quæ Græcis Pinus est, puellam fuisse, pariterque à Borea & à Pane amatam. Sed quia illa Boreæ Pana præposuisset, iratum Boream in saxa propulsatam illam neci dedisse, terram autem vicem puellæ misertam, in arborem cognominem eandem mutasse, cujus virentibus ramis Pan coronari postea solitus sit. Meminit fabulæ hujus etiam Ruellius de natura stirpium. MICYLLUS.

718 *Arge jaces quodque in tot lumina lumen habebas*] Credimus hoc distichon in memoriam Argi interemti a Mercurio ter maximo, ac omnium bonarum artium interprete, subito fuisse exaratum. Nisi forte videri possit sarcasmos, hoc est, hostilis quædam derisio & insultatio. JACOB. A CRUCE.

748 *Epaphus magni genitus de semine*] Eusebius in Chronico ad Annum CCCCLXXXI. tradit ex Iö & Telegono, cui postea nupsit, natum Epaphum, quod ex Apollodoro hausisse Scaliger notat, qui tamen nuptias quidem cum Telegono memorat, non vero Epaphum inde natum. ex Eusebio vero Syncellus idem tradit. Idem Eusebius ad Annum DXLVI. dicit, Epaphum habuisse filiam Libyam, ex qua natus Busiris, qui transeuntes hospites crudeli scelere interficiebat. idem quoque ad Annum DXXV. Epaphum Memphim condidisse refert. quod & Hyginus & Apollodorus lib. II. §. 4. testantur, & Lutatius ad Stat. lib. IV. 737. *Jupiter Epaphum, qui hoc petiverat, in Ægypto oppida communire, ibique regnare jussit; Oppidum Memphin & alia plura constituit & ex Cassiopa uxore susceptit Libyen, quæ postea in Africa regnum possedit, cujus nomine terra Libye est appellata.* BURMANNUS.

769.

769 *Quod nos audit que videtque.*] Sumtum id ex Homero, cujus carmen rhapſodia tertia Iliad. 277. repetitum etiam undecima 108. nec non duodecima Odyſſ. 323. tale eſt:

Ἥελιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Sol, qui omnia vides & omnia audis.

Hunc autem locum Plinius ſecundus inſinuat ita ſcribens lib. II. 6. *Omnia videns, omniaque exaudiens.* Nam qui in ſecundum ejus Hiſtoriæ Natur. commentatus eſt, perperam exiſtimavit, quo ſol omnia reſpiciens omnia gubernans & Jovis oculus aſſeritur:

Πάντα ἰδὼν, Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα κυβερνᾷ.

Id enim in Homero nuſquam legitur: eſt vero apud Heſiodum in opere cujus titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι, verſ. 267. ſed quod terminetur voce νοήσας, non autem κυβερνᾷ. MARIANG. ACURSIUS.

778. *Æthiopaſque ſuos poſitoſque ſub ignibus Indos Sydereis tranſit, patrioſque adit impiger ortus*] Cur Æthiopas *ſuos* appellaverit, in ambiguo eſt. nos autem ob hoc dictos putamus, vel quia cum Phaëton ſit idem, qui ſol, Æthiopas nigros loci proximitate reddit. De quibus Ariſtoteles in cauſis; & in quam ſententiam ita ſcripſit Hyginus: *Qui proximi ſunt æſtivo circulo, eos Æthiopas, & peruſto eſſe corpore*, vel quoniam in Æthiopia Phaëton regnavit; unde Beroſus, *apud Ligures*, inquit: *Phaëton relicto filio Ligure, reverſus eſt in Æthiopiam*, Euripides ad hoc in Phaëtonte traditam eſſe Clymenem Meropi, & terræ ejus imperium habere aſſerit, Æthiopiam intelligens. JACOB. A CRUCE.

LIBER SECUNDUS.

1. *Regia ſolis erat ſublimibus alta columnis*] Volunt nonnulli poëtam intendiſſe d gitum ad Auguſti Templum, cum porticu & bibliothecâ magnificè extructum in parte Palatii Alii habuiſſe eum ante oculos regiam Latini à Virgilio deſcriptam VII. Æneid. Ego certè credo Poëtam, quo fuit ingenio, in mentem ſuam tantum tinxiſſe calamum, atque inde cum Phaëthonte ſuo, *concepiſſe æthera mente.* Niſi fortè in manibus habuerit Euripidis Phaëthonta, qui nobis interiit. cujus meminit Athenæus II. II. & cujus à Longino, dum exempla poëticæ phantaſiæ adfert, ſpecimen citatur, inibique præcepta Phœbi Phaëthontem ſuum monentis inſtituentiſque infra ad verſ. 54. & 133 FARNABIUS. Citat hæc verba Seneca Epiſt. CXV. item ibidem hæc alia: *Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.* CIOFANUS.

63 *Ardua prima via eſt*] Hoc carmine cum ſex ſequentibus ad rem ſuam accommodatiſſimè utitur ſapientiſſimus Seneca in lib. de Providentia, & mox his:

Utque viam teneas, nulloque errore traharis,
Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri:
Hæmonioſque arcus, violentique ora Leonis.

Ruſus hoc hemiſtichio: *finge datos currus.* In quo citando manifeſte apparet eum memoria lapſum: ait enim, *Poſt hæc ait: finge datos currus.* Quæ verba ante illa *Hæmonioſque arcus, &c.* collocantur. CIOFANUS.

72. *Nec me qui cætera vincit impetus*] Verbum, *vincit*, bis repetendum. ceterum manifeſte hic exprimit motum Planetarum, qui eſt ab nona ſphæra, ab occidente in orientem ſuper lineam ecliptieam ac Zodiaci polos, contra primi mobilis motum, qui eſt ab oriente in occidentem ſuper æquatorem, ac mundi polos. Quod autem ſubjungitur, *Nec me, qui cetera vincit Impetus*, diligenter a Raphaële expoſitum eſt, ac multis modis, inter quos ultimus mihi potiſſimum probatur. GLAREANUS.

80 *Per tamen adverſi*] Alex. Taſſonius Penſier. divers. IX 36. hic controverſiam movet Poëtæ, an non in Aſtronomicæ ſcientiæ principia peccet, quod uno die ſolem per tot ſigna gradientem inducat, quot nec toto menſe pervagatur, ſed ipſe ſolvit quæſtionem, Poëtam hic non ex artis Aſtronomicæ principiis loqui, ſed ſolem, ut cœleſtem perſonam Poëtica licentia fingere, qui cum ſuo curru cœlum pererrat, & in itinere obvia hæc ſibi ſigna habet, non vero de ſole, ut in cœleſti orbe vel ejus diſciplina, tanquam ſidere loqui. potuit vero (& licuit Poëtæ etiam, jure vatibus uſurpato,) hic contra dogmata Aſtronomorum inducere ſolem, omnia terribiliora facientem & pericula exaggerantem, ut Phaëtonta deterreret. unde etiam ex ſignis illa tantum eligit, quæ ſub ferociorum ferarum imagine in cœlis finguntur recepta; præteritis, qui mitioris aſpectus ſunt, ut virgine, geminis, piſcibus, &c. BURM.

107. *Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.*] His verſibus Cacozelia eſt, per affectionem decoris corrupta ſententia: cum eo ipſo dedecoretur oratio, quo illam voluit auctor exornare, quæ fit aut nimio tumore: ut eſt illud:

Jupiter o præſens, cœli qui ſidera torques,
Ore tuo dicenda loquar.

Aut nimio cultu & ornatu, ut in exemplo præſenti: quem locum obſervavit Diomedes. JACOBUS A CRUCE. Hunc locum totidem verbis citat & conſiderat Diomedes, cujus hæc ſunt: *Cacozelia eſt per affectionem decoris corrupta ſententia &c.* CIOF. a Grammaticorum odiola cenſura facile abſolvet noſtrum Poëtam, ſi quis legerit, quæ de hoc orationis lumine & decore adnotavit Victorius

rius lib. XXXIII. var. lect. cap. 12. ubi ex Virgilio & Homero similia producit. Quibus accedat Callimachus Hym. in Apoll. 33.

Χρύσε τῷ Πόλλωνι, τό, τ' ἔνδυτον, ἤτ' ἐπὶ ποδπὶς,
Ἠ τε λύρη τό, τ' ἄεμμα τὸ Λύκτιον, ἤτε φαρέτρη.
Χρύσεια καὶ τὰ πέδιλα. πολύχρυσος γὰρ Ἀπόλλων.

Et in Dianam. 110.

Ἄρτεμι παρθενίη, τιτυόκτονε, χρύσεια μέν τοι
Ἔντεα ἠζάνη, χρύσεον δ' ἐζεύξατο δίφρον,
Ἐν δ' ἐβάλευ χρύσεια, θεά, κεμάδεσσι χαλινά.

Et in Delum 260.

Χρύσεα τοι τότε πάντα θεμείλια γείνετο Δήλε.
Χρυσῷ δὲ τροχόεσσα παναμέρος ἔρρεε λίμνη,
Χρύσειον δὲ ἐκόμισσε γενέθλιον ἔρνος ἐλαίης,
Χρύσῳ δὲ πλήμμυρε βαθὺς Ἰνωπὸς ἐλιχθείς.
Αὐτὴ δὲ χρυσέοιο ἀπ' οὔδεος ὕλεο παῖδα.

Adde currus Junonis descriptionem apud Homer. Iliad. E. 722. Quis verò dubitet nomina tanta sequi? summa vero cum ratione & judicio talia a Poëtis geminantur, quia, ut notat Servius ad Virg. IV. Æneïd. 138 *Amat Poëta iterare voces, vel pretiosas, vel necessarias, vel optabiles.* BURM.

172. *Et Vetito frustra tentarunt æquore tingi*] Anacronismus Prolepticus; si fabulam advertas, qua Juno pellicem Callisto cum filio in astra relatos indignata, hoc ab Oceano impetrabit, infra vs. 230. si veritatem, quia polo elevato vicina hæc astra, Helice & Cynosura. FARNAB. Seneca Herc. Oet. 1582.

Ante descendet glacialis Ursæ
Sidus, & ponto vetito fruetur.

Ut autem absolvatur Anacronismi Ovidius, credebat Ampl. Cuperus hæc ita conciliandа, ut cum septem triones conati sint se mergere æquore vel occidere, Juno verita, ne id aliquando fieret, rogaverit Tethyn & Oceanum, ne illud umquam permitterent. posset & *vetito* capi, scilicet postea ad preces Junonis, cum revera jam olim non mergerentur: ut ita Juno a Poëta inducatur id precari quod tamen fieri non poterat, licet vetitum non esset; sed ut secura esset Dea, ne aliquando leges illæ solverentur, addidisse Tethyn promissa. BURM.

176. *Te quoque turbatum memorant*] Arctophylax appellatur, quod adhibitus, ut quidam custos ursæ videatur. Boötes, quod in modum bubulci plaustrum sequitur. Magnus sideris ambitus aliis ad Icarum, nonnullis ad Arcadem Jovis ex Callisto filium referentibus, unde Arcadia dicta sit, ut ait Pausanias. Sed Duris de rebus Macedonicis quinto decimo tradit Arcadem, qui nomen Arcadiæ dedit, Orchomeni filium fuisse ejus, à quo Orchomenus civitas appellationem sortita sit.

217 *Ardet Athos*] *Athos*, inquit Regius, *mons est Thraciæ altissimus.* Quod, opinor, sumpsit à Pomponio Mela; qui eum in Thraciae descriptione collocat. Solinus verò videtur innuere eum esse in Macedonia. CIOFANUS.

225 *Major ambobus Olympus*] Quatuor Olympos memorat Strabo, *Olympum in Thessalia*, qui a Theophrasto *Pierius* nuncupatur, in *Mysia*, cujus & idem & Herodotus meminerunt, *in Lycia*, nec non in *Phrygia*, de quibus plura apud Plinium & eundem Strabonem invenies: Xenophon vero in æquivocis, *Olympus*, inquit, *plura significat. Nam omnis mons regionis altior, Olympus a Græcis dicitur, unde & plures Olympi quasi toti lympidi: à barbaris etiam omne spatium circulare lympus dictus, Olympus etiam area interior est, unde Cato in Orizinibus fani Olympum sessamque sacratam cum ait, ambitum & interiorem aream intelligimus. Sacrum & pomerium Olympus est. hac & voce cælum significatur, tuncque Olympus dictus est, ut ait Priscianus, quasi ololampos, id est, totus lucens.* JACOBUS A CRUCE,

244 *Et celer Ismenos*] &c. Erymanthi fluvii etiam Callimachus meminit hymno in Jovem. Sed hunc inter Arcadicos recenset, non Phocenses, his verbis:

Ἀλλ οὔπω Λάδων μὲγας ἔῤῥεεν, οὐδ' Ἐρύμανθος
Λευκότατος ποταμῶν, &c.

Quo pacto & Pausanias, & Stephanus, & Plinius item de eodem meminere. Oritur autem ex monte ejusdem nominis Erymantho, & in Asopum exoneratur, præterlabiturque Psophidem urbem, à Psophide Erymanthi nepote, ut quibusdam placet, (Nam alii à Psophide Ericiæ filia malunt) nominatam. MICYLLUS.

257 *Mygdonius Melas*] Mygdoniæ Phrygaie majoris pars fuit, à Mygdone quodam appellata. Fuit & Macedoniæ pars, ut Stephanus & Plinius meminere. Melas autem multorum fluviorum nomen est. Nam & Bœotiæ fluvius Melas dicitur, cujus aqua pota nigras oves efficit: & Thraciæ, à quo sinus Melas nomen accepit: & Ciliciæ finis fuit, ut Plinius ait. Et Ponti, ejus videlicet regionis, quæ Themiscyra alio nomine dicta fuit. Sed de Cilicio hic intelligi puto. Nam is finitimus Phrygibus, eorumque locorum, quæ olim cum Phrygibus juncta fuêre, ut apud Strabonem patet lib. 14. MYCILL.

281 *Clademque Levare*] Est tolerabiliorem mihi facère; quia te

te auctore infertur clades, ſic Ep. XVVII. 49.

Illa bene erravit, vitiumque auctore redemit.

Sic ſaepe Poëtae inducunt morientes ſolatium mortis in eo ponere, quod à magnis & illuſtribus viris cadant. BURM.

327 *Hic ſitus eſt Phaëthon*] *Siti* qui dicantur docet M. Tullius lib. II. De legibus, ubi ita eſt: *Declarat etenim Ennius de Africano:*

Hic eſt ille ſitus.

Verè. nam ſiti dicuntur ii, qui conditi ſunt, nec tamen eorum ante ſepulchrum eſt, quàm juſta facta, & corpus incenſum eſt. Ergo appoſite dicitur ſitus Phaëthon, qui & combuſtus erat, & tumulatus. CIOFANUS.

441 *Ecce*] Hæc particula *Ecce*, ſubitum aliquid, repentinumque malum apud Ciceronem Virgiliumque ſignificat. apud alios etiam bonum aliquando deſignat. REGIUS. Quod hoc loco de particula *Ecce*, Regius ait, falſum eſt. Auctoritates, quibus id probatur, apud Virgilium, & apud Ciceronem in lib. De Orat. & in oratione De haruſp. reſponſis, aliiſque in locis tibi integrum eſt legere. Hujus particulæ vis ex ea, qua vulgo utimur, lingua ſatis etiam perſpici poteſt. Itaque ſuapte vi neq; boni neque mali quid indicat. CIOFANUS.

443 *Clamata refugit*] Non hoc verbo uſus, quia, ne *vocata* diceret, metricæ leges obſtabant: hoc enim pauperis & jejunæ venæ Poëtis objiciatur; ſed abſit ab Ovidio; qui ſummo cum judicio & elegantia utitur hac voce, ut in celeritate hac ſermonis, quæ propria eſt Ovidio, plus ſubintelligatur, quam exprimatur. Videt Diana Nympham, mox leni voce vocat, cnm illa fingeret ſe non audire, intendit vocem, & ita *clamata*, id eſt ſaepius magna voce vocata, cum jam diſſimulare amplius non poſſet, refugit. ſic inf. VI. 525.

Fruſtra clamata ſaepe parente,
Saepe ſorore ſua, magnis ſuper omnia divis,

Et. XIV. 397.

49 *Pertimuitque lupos, quamvis pater eſſet in illis*] Qua ratione Calliſtûs pater erat inter lupos, ſi ex diluvio lupi cum ceteris animalibus periêre? reſpondeo Poëtam noſtrum temporum ordinem non ſervare in fabulis explicandis, ſed ad id toto animo intendere, ut fabulam fabulæ cum gratia atque arte conjungat. CONSTANT. FAN.

505 *Arguit Omnipotens pariterq; ipſoſq; neſaſque*] Sunt geminæ urſæ in cælo, quarum alteram Nauplius, alteram Thales Mileſius inveniſſe traditur. Majorem, quae Calliſto fuit, ἑλίκην vocant, ſecundum quam Graeci navigant. Unde & *Helicopas* ab Homero iidem dici à quibuſdam creduntur, ὡς τείνοντες εἰς ἑλίκην τὰς ὥπας. Minor autem, in quam Arcas mutatus eſt, cynoſura dicitur, quam Phoenices navigando obſervant, ut idem Poëta alibi teſtatur, inquiens:

Magna, minorque fera, quarum regis altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque ſicca, rates.

Ἅμαξαν autem ſive plauſtrum vocarunt Græci, a figura, poſituraque, quod ſimile plauſtri ſidus hoc videtur, ut ait Gellius. Unde & veteres Latini à bobus junctis, *Septentriones* appellarunt, quod è ſeptem ſtellis, iis quae clariores apparent, quaſi quidam *triones*, hoc eſt, boves figurantur. MICYLLUS.

538 *Nec ſervaturis vigili Capitolia voce Cederet anſeribus*] Indicat his verbis Poëta noſter Corvum nigrum effectum eſſe, antequam Roma à Gallis Senonibus obſidione cingeretur. Tunc enim cognita eſt mira Anſerum ſagacitas. De qua ſic Lucret. IV. 686.

----- Et humanum longè praeſentit odorem
Romulidarum arcis ſervator candidus Anſer.

CIOFAN.

569 *Coroneus*] Noſter Coronei filiam facit Coronida, ſed Servius ad Virg. VI. 618. Phlegyam patrem dicit fuiſſe Ixionis & Coronidis, quam Apollo vitiavit, unde ſuſcepit Aeſculapium, quare Phlegyas templum Delphicum incendit. BURMANNUS.

629 *Sed natum flammis uteroq; parentis eripit*] Æſculapuim non ſine flagitio Apollinis natum, aut incertis parentibus, & expoſitum & a venatoribus inventum, canino lacte nutritum, & Chironi traditum didiciſſe Medicinam, narrat Lactant. lib. primo de Falſ. Religione. cap. 10. fuiſſe etiam Meſſenium, ſed Epidauri moratum. BURM,

668 *Amor eſt curae*] Amaſſe Hymenaeum filium Argi & Perimeles, Admeti filiæ, narrat ex Nicandro & aliis Anton. Liberalis cap. XXIII. BURMANNUS.

706 *In durum ſilicem*] Hunc Graeci βάσκανον vocant, Plinius *coticulam*. Alii etiam *Lydium lapidem*, & *Heracleum*, à loco, ubi plurimus reperitur. Ut et Eraſmus docet in proverbiis, qui ipſe quoque eandem cum Regio ſententiam tenet, videlicet ut Battum paſtorem in hunc lapidem transformatum dicat. Sed tamen Lactantius in Argumento fabulæ, videtur de alio, quam de Lydio aut Heracleo intelligere. Et ipſe Ovidius, ſaxum *immeritum* vocat, quod haud puto facturus erat, ſi de coticula intelligi voluiſſet. Nam quomodo immerita dici debet, quæ ſuo indicio etiam hodie prodit auri diſcrimina? Sed hoc viderint alii. MICYLLUS. *Index*, lapis eſt, quo utimur ad aurum, atque ad

alia

alia metalla probanda, quem lingua Itala appellamus *Paragone*. Hujus lapidis mentionem facit Bachyllides, qui *Lydium lapidem* eum vocat. Ejus verba ſunt: Λυδία μὲν γὰς λιθος μανύει χτυσόν. CIOFAN.

709 *Munychioſque volans agros gratamque Minervae Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycaei*] De Lyceo Arcadiae celeberrimo hoc in loco ſentire bene non potes: loquitur enim Poëta de locis Attico ſolo accumbentibus. de Gymnaſio igitur prope Athenas malumus intelligere, cujus Cicero, Gellius & Diogenes mentionem faciunt. jucundiſſimus enim ſeceſſus fuit, ubi ambulans Ariſtoteles diſputabat. Strabo etiam prope Athenas Lyceum ponit, Academiam & Philoſophorum hortos, appellatumque autumat a Lyco, Pandionis filio, a quo Lycii quoque in Aſia denominati fuere. JACOBUS A CRUCE.

792 *Exuritque herbas & ſumma papavera carpit*] Non modo hic alluditur ad Tarquinii Superbi hiſtoriam notiſſimam, quem conſtat papaverum cacumina decutiendo, ſævum illum & ſanguinarium nuntium remiſiſſe ex horto; cujus rei Livius, Dionyſius, Valerius, & alii complures meminerunt: ſed & ad illud Periandri, quem ferunt nihil reſpondiſſe ei, qui conſilii petendi cauſa ad ipſum miſſus fuerat, ſed ſupereminentes ſpicas demendo, ſegetem æquaſſe, cujus cauſam cum non intelligeret nuntius; ac factum ab eo narraret, intellexiſſe Thraſibulum, quod oportebat ſupereminentes cives auferre; quod ſcribit Ariſtoteles in tertio Politicorum, nec non Laërtius Diogenes. JACOBUS A CRUCE.

839 *Quaq; tuam matrem tellus a parte ſiniſtra*] Locus hic inter obſcuriores unus eſt. Nam cum tota Phoenicia extra Zodiacum ſita ſit, hoc eſt, citra Tropicum cancri, Tauri autem ſignum intra Æquinoctialem & Tropicum eundem claudatur, à ſiniſtra, hoc eſt, à Septentrione, ut Raphaëli placet, Pleïades aſpicere, ſive habere illa non potuit. Quare quidam, longius paulo petita expoſitione, maluerunt locum hunc de ea terrarum ſubjectione intelligere, qua aliæ aliis ſideribus ac ſignis ſubjectæ dicuntur, aſtrologica ratione, non geometrica. Sic Phoenicia à ſiniſtra, hoc eſt à ſeptentrione Cyprum habet, quae inſula Pleïadibus ſecundum Ptolomæum ſubjicitur. Sed mihi hæc argutiora videntur. Alii autem, quorum opinioni & ipſe magis accedo, ſiniſtram hîc pro meridie accipiunt, idque vel ſimpliciter: nam & hoc apud Poëtas alicubi inveniri tradunt; vel etiam ut accipiamus Phœnices vultu ac ore in occidentem verſos in ſiniſtra parte caeli Pleïades habere, ſive ſuſpicere. quamquam rurſus non negem, hunc locum etiam ſecundum ſtatum & aſpectum Jovis exponi poſſe. Nam ſi demus Jovem è ſummo ac medio cæli, hoc eſt, ab ea parte, quam circulus æquator deſcribit, Mercurium demittere, ſecundum ipſius ſtatum & vultum, qui quando Graecia & Athenæ, unde modo advenerat Mercurius, citeriores ſunt quam Phoenicia, in orientem verſus erit, à ſiniſtra Phoeniciam & Ægyptum habebit, à dextra autem eas terras ſive inſulas, quæ ultra aequinoctialem ſitae ſunt. Sed tamen totum hunc locum aliis conſiderandum relinquo. MICYLLUS.

859 *Miratur Agenore nata*]

Operae pretium erit conferre cum hac Naſonis deſcriptione, Achillem Statium initio Leucippes ſuae; & Moſchi Idyll. ſecundum; & ipſum Ovidium lib. v. Faſt. 605. de ejus Patre non convenit inter veteres. Euſebius in Chronico ao. DLXX. *Phoenicis* filiam facit, *cui mixtus eſt Jupiter, quam poſtea Aſterius Cretenſium Rex uxorem accipiens Minervam ex ea & Rhadamantum & Sarpedonem procreavit*. Idem tamen non conſtans ſibi A°. DCCXXX. Agenoris filiam facit. ubi Scaliger Euſebium diverſorum ſcriptorum ſententias prodere notat. Scholiaſtes quoque Homeri ad Iliad. M. 397 ex Heſiodo & Bacchyllide Phoenicis filiam facit, qui dicit Taurum, in quem Jupiter converſus, crocum ex ore ſpiraviſſe, & ita decepiſſe Europam. BURM.

LIBER TERTIUS.

28 *Silva vetus & ſeq*] Hæc cum ſcriberet Ovidius, videtur mihi reſpexiſſe ad ſerpentem illum miræ magnitudinis, de quo Oroſius lib. IV. cap. XII. Atque, ut hoc quiſque facilè poſſit dignoſcere, ejus verba hic ponere non me piget: licet hic Noſter rem ipſam more ſuo, & ingenio, quo ceteros ſuperavit, mirandum in modum exornet, & paullo ſecus deſcribat: hunc tamen locum mirificè illuſtrant. Oroſii autem haec verba ſunt: *Regulus bellum Carthaginienſe ſortitus, iter cum exercitu faciens, haud procul à flumine Bagrada caſtra conſtituit. Ubi cum plurimos militum aquandi neceſſitate ad flumen deſcendentes ſerpens miræ magnitudinis devoraret, Regulus ad expugnandam beſtiam cum exercitu profectus eſt: ſed nihil in tergo ejus proficientibus jaculis, atque omni telorum ictu irrito, quæ per horrendam ſquamarum cratem quaſi per obliquam ſcutorum teſtudinem labebantur, mirumque in modum ne corpus laederent ipſo corpore pellebantur, cum inſuper magnam multitudinem morſu comminus, impetu proteri, halitu etiam peſtifero exanimari videret, balliſtas deferri imperavit, per quas ſaxum murale ſpinæ ejus incuſſum, compagem totius corporis ſolvit. Talis ſiquidem eſt natura ſerpentis, ut cum pedibus carere videatur, coſtis tamen & ſquamis,*

mis, quas à ſummo gutture uſque ad imam alvum parili modo diſpoſitas habet, ita inſtruitur, ut ſquamis quaſi unguibus, coſtis quaſi cruribus innitatur. Non enim ut vermis, cui ſpinæ rigor non eſt, & indirectum corpuſculi ſui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectas motum explicat, ſed alternis intenta conatibus latera ſinuoſa circumſert ut per exteriorem ſpinæ curvaturam rigentem coſtarum aciem tendat; coſtis autem natura ad ſummum rectis ſquamarum ungulas figat: quod viciſſim & celeriter agendo non ſolum plana perlabitur, ſed etiam convexa conſcendit, tot veſtigiis inſtructa, quot coſtis. Hujus itaque rei cauſſa eſt, ut, ſi in qualibet corporis parte ab alvo uſque ad caput ictu aliquo collidatur, debilis reddita, curſum habere non poſſit: quia ubicumque illi ictus inciderit, ſpinam ſolvit, per quem coſtarum pedes & motus corporis agebantur: unde etiam hic ſerpens, qui tamdiu tot jaculis invulnerabilis obſtitit, ad unius ſaxi ictum debilis ceſſit, ac mox circumventus telis facile oppreſſus eſt. corium autem ejus Romam devectum (quod fuiſſe centum viginti pedum ſpatio ferunt) alquamdiu cunctis miraculo fuit. CIOFANUS.

32 *Martius anguis*] Fontem hunc Euripides *Dircen* vocat, quod tamen tempori non reſpondet, cum Dirce, à qua fonti nomen factum, poſterior Cadmo fuerit. Sed hæc nihil ad rem præſentem. MICYLLUS.

44 *Tantoque eſt corpore, quanto, ſi totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos*] Hunc Locum optime explicant ea quæ Higynus de utraque Urſa ſcribit; *Igitur incipiens à polo Boreo protinus dicere, quo utraque arcti nixæ vehuntur arctico circulo clauſæ, & ita collocatæ, ut alterius unaquæque earum reſupinata caput alterius regere videatur: ita tamen ut caput ejus, quæ ſuperior fuerit, ad caudam inferioris contendat. Harum major in extremo circulo pedes habet fixos. Præterea habet in capite ſtellas ſeptem, omnes obſcuras. in utriſque auribus binas: in humero claram unam: in pede de poſterioribus noviſſimo duas: in ſummo interſcapilio unam: in crure de poſterioribus primo unam: in pede priore duas: in cauda ipſa tres. Ita totius ſideris ſtellæ ſunt omnino* XXI. *Minor autem habet in ſtationis unoquoque loco ſtellas ſingulas clarè lucentes, & ſuper caudam tres: omnino ſeptem: Sed in prioribus cauda ſtellis una, à quo Polus appellatur, ut Eratoſthenes dicit: per quem locum ipſe mundus exiſtimatur verſari. Reliquæ autem duæ χόρευται dicuntur, quod circum polum verſantur: Draco inter duas arctos collocatus videtur corporis ſinu facto arctον minorem ita concludere, ut pænè pedes ejus tangere videatur. Cauda autem flexa caput majoris attingere, ſuo capite tanquam reducto, circulum arcticum attingens, corpus ut in ſphaeram complicari, & ſi quis diligentius attenderit, videre poterit caput Draconis ad majoris Urſæ regionem caudæ collocari. Hic habet in utroque tempore ſtellas ſingulas! in oculis ſingulas: in mento unam, & toto corpore reliquo claras decem: ita ut omnino ſit ſtellarum* XV. HEINS.

101 *Ecce viri fautrix*] Repentinum Palladis adventum illa particula *ecce* ſignificat. Ac Ovidius quidem Palladis juſſu dentes ſerpentis à Cadmo ait fuiſſe ſeminatos: Lyſimachus vero, Marte jubente, narrat ſeminatos fuiſſe. Pherecydes autem ſcribit Martem ac Palladem ſerpentis illius dentes in duas partes æquales diviſiſſe. alteramq; Cadmo, alteram Aeëtæ tradidiſſe, Cadmumque illos ſeminaſſe, ex quibus homines armati ſint nati. REGIUS.

132 *Soceri tibi Marſque Venuſque Contigerant*] Mirum eſt apud auctores cum Latinos, tum Græcos hujus uxoris nomen tam varie legi. alii, *Hermionem* appellatam volunt, ut Menelai filiam, de qua Odyſſ. IV. alii, *Harmoniam*, quos Raphaël irridet, ego plane & hoc apud veteres variatum puto, idemque ab Ovidio omiſſum nomen, nuſquam enim nominat. GLAREAN.

Porro in hujus nuptiis cecinisse Muſas Graeci Poëtæ tradunt, ſinguloſque deos ſua munera contribuiſſe. Inter quæ & monile fuit à Vulcano factum, quod poſtea ad Eriphylen Amphiarai uxorem pervenit. Ultimo autem etiam Apollini Delphis conſecratum fuit, ut Pauſanias autor eſt. Fuit autem hoc nomine etiam nympha quædam, quæ ex Marte genuit Amazonas, ut Apollonius tradit libro ſecundo Argonaut. MICYLLUS.

185 *In vultu*] Quidam *in vultu* exponunt pro in corpore, quod vultus ſemper ſit ſine veſte, corpus cum veſte. ſed mihi videtur ita dictum, ut intelligamus vultum Dianæ rubore perfuſum, quod viſa nuda eſſet. id enim maxime virgineo pudori convenit; quod & ſequentia carmina comprobant, quae diligenter ab Raphaele ſunt expoſita. GLAREAN.

206 *Melampus*] Aeſchylus quatuor tantum memorat fuiſſe canes Actæonis, Coracem, Harpyam, Charonta & Lycitam. Auctor Pollux lib. VII. cap. 75. CONSTANT. FANENS. Canum aliis nomina Græca indidit à forma; aliis a natura, aut colore; aliis à ſexu & genere; laudat etiam à patria. peccavit tamen aliquantulum contra præcepta θηρευτικά. Neque enim longis nominibus appellandi ſunt, inquit Columella c. 12. lib. VIII. de Re Ruſtica, quo celerius quiſque vocatus audiat. quod à Xenophonte habuit lib. de venatione. τὰ δ' ὀνόματα αὐταῖς τίθεσθαι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ, &c. FAR.

230 *Actæon ego ſum*] Actæon duas ob cauſas, ut refert Diodorus lib. 6. cap. ult. in belluam mutatus dicitur, atque à ſuis canibus diſcerptus. Altera, quod Dianæ con-

concubitum, cum in montibus juxta templum ſitis venaretur, appetierit : altera, quod in venatione illi ſe prætulerit. CIOFAN.

251. *Finitâ vitâ.*] Actæonem à veris canibus laceratum apud Corinthios, hujuſque fuiſſe facinoris authores Bacchiades refert Max. Tyrius. Steſichorus prodit, eum à Diana pelle cervinâ circumdatum, incitatoſque ab eâ in herilem necem canes, ne Actæon Semelen in uxorem duceret. vide Pauſan. in Bœot. Pier. Hierogl. 7. l. quod & ſuo tempore multis venatoribus Corſis accidiſſe, ut à canibus ſuis, furore quodam actis, dilaniarentur, refert. Jul. Scaliger, Comment. in Ariſtotelem l. 1. de plantis. rabie ſc. in canibus per dies Caniculares graſſante. Natal. Com. 6. l. 24. Sunt qui Actæonem, neglecta rei domeſticæ curâ propter venationis ſtudium, decoxiſſe tradunt, dum nimiam canum vim & numerum aleret. Alii ad prodigos referunt, qui promi magis quam condi impuros paraſitos, prædatorios, ganeones & ollares amicos alunt ; à quibus exhauſti pereunt à re & ſpe bonâ. Barpt. Anulus, & Alciatus. Alii ad aleatores perditos alluſum volunt, quibus Damnoſi ſemper ſubſiluere Canes, jactus ſc. aleæ infauſti damnoſique. Ad principes ſpectare epimythion volunt nonnulli, apud quos gratioſorum purpuratorum gratia valet ad odium & ruinam principum. Curioſos alienorum conſiliorum rimatores ſignificari hinc videtur Arnobius 2. l. Et ſpolietur Apollinis germana, quam quondam puris in fontibns abluentem membrorum ſordes corniger ille venator inſpexit, & pœnam curioſitatis invenit. Certè curioſus ille uxoris ſuæ, per amicum, pudicitiæ explorator, in fictâ Hiſpani Doxippotæ hiſtoriâ, meritas dedit veri Actæonis pœnas. FARNAB.

314. *Antris ſuis.*] Propriis ſpeluncis. *Antra* namque montium, præcipueque Heliconis, nymphis ſunt dicata. Antrum autem illud, in quo Bacchus fertur educatus, *Dithyrites* vocatur. Unde & Bacchus *Dythyrambus* fuit appellatus, eo quod δύο θύρας, hoc eſt, duas januas antrum habuerit, ut quidam è Græcis narrant. REGIUS.

Non tantum a bifori antro, ſed etiam quia bis genitus, ſemel ex Semele, iterum ex femore, dictum *Dithyrambum* ; quod idem tradit Ttetzes in prolegomenis ad Lycophronem. quia Bacchus per duas januas ivit, unam ventris Semeles, alteram femoris Jovis. BUR.

322. *Docti Tireſiæ.*] Tireſiam Chariclus Thebanæ filium fuiſſe Callimachus in Palladis lavacris enarrat. ſed patris nomen hactenus non comperio. vereor tamen, ne Chironis filius fuerit. quoniam Apollonii interpres in quartum Argon. Chariclo Chironis uxorem facit. niſi duas ejus nominis mulieres fuiſſe quis velit. CONSTANT. FANENS.

359. *Corpus adhuc Echo, non vox erat.*] Duas Echus metamorphoſeis commemorat. alteram vocis tantum, quam Juno fecit. alteram etiam corporis, quæ contigit ei ob Narciſſi deſpectum. manſit tamen poſt alteram quoque metamorphoſin vocis uſus, quam Juno primum fecerat. Hæc ideo annotare placet, quod in his mire quoſdam hallucinatos videmus. GLAREANUS.

Pana rem cum Echo habere ſe jactantem inducit Lucian. in Dial. Deor. Panis & Mercurii. ſed etiam male ab ea habitum Pana, indicio eſt, quod apud eumdem in bis Accuſato dicat ſe fiſtula carmen canere, quo proſcindat Echo. HEINSIUS.

420. *Spectat.*] Ordo eſt. *Spectat lumina*, id eſt, oculos, *ceu geminum ſydus :* qua ſimilitudine pulcherrimos Narciſſo oculos fuiſſe Poëta demonſtrat. REGIUS. Raphaël ordinem ait, *ſpectat lumina ceu geminum ſidus* ; quod utique intelligibilius eſt ; ſed videtur coactum. poterat enim eſſe hypallage, huic Poëtæ ſupra modum familiaris : ſed idem caſus quibuſdam impedimento videtur. GLAREAN.

424. *Quibus eſt mirabilis ipſe.*] Diſtinguendum puto :

Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis ; ipſe
Se cupit imprudens, & qui probat ille probatur.
BUR.

488. *Matutinæque pruinæ.*] Pontanus hoc epitheton uſurpavit : *Unde cadunt imbres, & matutina pruina.* Quare matutinam pruinam vocet, dixi infra lib. VIII. Eſt autem pruina gelidus & concretior ros, à perurendo dictus. Auctor Verrius. CIOFAN.

492. *Nec vigor & vires.*] *Non* adverbium ſubaudiatur, ut intelligamus, & vires non remanent : eſt enim Hypozeugma. REGIUS.

Raphaël hoc in loco Hypozeugma eſſe ait, intelligitque adverbium *non*. Verum hic locus exemplum eſſe poterat negationem in priore quoque nonnunquam referri. id fortaſſe plus lectorem torſerit, quo pacto Echo in lapidem mutata Narciſſum videre potuerit. nam quod cum eo locuta, id minus mirum, quando vox manſerat ; ſed in fabulis rationem dare fortaſſis nimium curioſum videri poterit. GLAREANUS.

520. *Qua novus huc veniat proles Semeleïa, Liber.*] Innuit Poëta alium quoque Bacchum veterem, & antiquum fuiſſe. nam, ut ſcribit

bit Diodorus, quidam unum duntaxat, alii tres Dionyſos, & Bacchos fuiſſe putarunt, ſua cuique geſta attribuentes, ac primum Indum fuiſſe ajunt, qui cum exercitu orbem peragrans, & vitem plantare, & ex uva vinum torculari exprimere omnium primus mortales docuit, pluraque alia ad uſum hominum excogitata effecerunt, ut pro deo coleretur. ſecundum ex Jove, & Proſerpina, vel, ut alii ſentiunt, ex Cerere genitum ferunt, qui primus boves ad arandum junxiſſe narratur, quamobrem illius ſtatuis cornua apponebantur. tertium ex Jove, & Semele Cadmi filia natum ajunt, qui ſpecie decorus inter mulierum choreas ſumma cum voluptate nutritus fuit, atque educatus. Fœminarum deinde, quas Thyrſis armavit, exercitu congregato, orbem terrarum peragravit, eos qui pie, juſteque viverent, ſacra, myſteriaque docens. Feſtos præterea ubique dies publice celebrari, choreaſque agi, & muſicam exerceri artem inſtituit. Poſtremo ſedatis inter omnes nationes urbeſque diſcordiis, belliſque ubique ſublatis, pacem omnibus largitus eſt. Quoſdam vero ob ſuperbiam, impietatemque ipſum contemnentes, jactanteſque Bacchas propter incontinentiam, & libidinem ab ipſo circumduci : cærimonias vero, ac myſteria ad corruptelam externarum mulierum adinventa, merita pœna affecit. quorum in primis fuit Pentheus. Hæc & multo plura Diodorus de Baccho. Ovidius vero, quæ ab aliis duobus quoque geſta fuere, Baccho ſoli, Jovis, & Semeles filio, attribuere videtur. REGIUS.

Tres, quatuor fuiſſe Bacchos, ſex, ſeptem Hercules fuiſſe vel pueri norunt. ſed Ovidius Bacchum unum agnoſcit, neque præterea alium. Quamobrem legendum :

Qua novus huc veniat, proles Semeleïa, Divus.
TAN. FABER.

574. *Hunc, dixere, tamen famulum comitemque ſacrorum, Cepimus.*] Quemadmodum Servius omneſque eruditi animadverterunt, ſub involucro Poëtico frequenter ad ritus antiquos Romanaſque hiſtorias alludere, ita audacter crediderim Ovidium in gratiam Auguſti ſubinde Romanas peregrinaſque hiſtorias ſignare. Hic ergo ſacerdotis Vejentani caſum innuere videtur, de quo in hanc ſententiam legitur : quod cum Albanus lacus plus ſolito intumuiſſet, iſque ſacerdos quædam in modum vaticinii cecinisſet, ad colloquium blande a Romano excitus inermis & imbecillis ab armato & prævalenti eodem Romano juvene raptus, in caſtra Romanorum tranſlatus, remedium tanti tumoris Romanis patefacere coactus eſt. quæ hiſtoria colligitur inprimis ex T. Livio lib. v. 15. & Valerio Maximo lib. I. VI. §. 3. JACOBUS A CRUCE.

576. *Tyrrhenâ gente.*] Alii de Lydia gente intelligere malunt, quoniam ſequitur, *Patria Mæonia eſt*, & infra libro quarto *Mæonii* vocantur nautæ, quos hîc Tyrrhenos dicit. Deinde & aliâs Lydi notantur, ut molles & mulieroſi, quales Bacchi comites & miniſtri finguntur. Sed Regium moviſſe videtur, quod Tyrrheni, Italici videlicet, non Lydii, re nautica celebres fuerunt. Deinde quod ipſe Acœtes infra Tyrrhenus ab eodem Poëta appellatur. Et Homerus in hymno, ubi eandem hanc fabulam tractat, ſimpliciter *Tyrrhenos* vocat hos nautas, à quibus Bacchus captus ſit. Quare quod patria Mæonium ſe dicit Acœtes, vel ſimpliciter intelligendum, hoc eſt, ut in Lydia natus, atque inde ad Tyrrhenos profectus accipiatur. Vel eo referendum, quod Tyrrheni à Lydis originem traxere, duce Tyrrheno in Italiam inde profecti, ut Herodotus ſcribit. Quemadmodum & Virgilius Lydium amnem Tibrim dixit, non quia in Lydia eſſet, ſed quod à Lydis oriundi Tyrrheni, ſive Hetruſci, juxta eum habitarent. MICYLLUS. De Tyrrhenis fabula hæc accipienda eſt. Nam & Myrtilus Lesbius, Tyrrhenos peculiariter Delphinos appellatos fuiſſe ſcribit, ob piraticam ſcilicet, & dominium maris. Atque hinc Græcos fabulatos, quod in delphinas verſi fuerint, qui navibus alludant, & his ſocii fiant. IDEM *in retractationibus.*

593. *Addidici.*] *Addiſcere* propriè eſt arti, ſcientiæve, quam quis tenet, aliquid addere : ut hoc loco, & apud Ciceronem libro primo Offic. CIOF. Imo *addiſcere* eſt nova diſcere. unde & pueri proprie *addiſcunt*. Cicer. III. de Orat. 23. & ita *Solon dicebat ſe ſeneſcere multa in dies addiſcentem* ; Cicer. de Senect. cap. 8. & 14. ipſe verſus Solonis ibi adductus ab Urſino & aliis id docet :

Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

Plura vide ſupra ad lib. II. 639. BURM.

712 *Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo Mater.*] Pentheus ſibi ipſi & ſuis luctum ſignificat. CIOFANUS.

LIBER QUARTUS.

1. *Orgia cenſet*] Orgia celebrabant olim Phryges Peſſinunte ad fluvium Gallum. Herodianus lib. I. CIOFANUS.

12 *Ignigenamque*] Bacchus πυριγενὴς dictus, quia vites optime proveniunt in regione

κατακεκαυμένην, ut dicit Strabo lib. XIII. p. 628. ubi vide Casaub.

Ib. *Solumque bimatrem*] Irriserat Martialis Poëtam quendam mordacius, quod is Jovem non *patrem* modo, sed & *matrem* Bacchi vocarit. Irrisori erudite occurrit Muret XIX. Var. I. ubi & præsentem Ovidii locum refert, ostenditque Martialem frustra salsum, immo potius insulsum fuisse. PONTANUS.

16 *Et quæ præterea per Grajas plurima gentes Nomina Liber habes*] Ælianus lib. III. De Var. Hist. refert Bacchum vocatum esse Phleona, Protygen, Omphaciten & aliis diversis nominibus. Huc pertinent Enniana illa, quæ citat Carisius:

His erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
Illis Lyæus, vitis inventor sacræ,
Tum pariter Evan, euhoë, euhoë Evius,
Ignotus juvenum cœtus, alterna vice
Inibat alacris, Bacchicho insultans modo.

CIOFANUS.

20 *Oriens tibi victus, ad usque Decolor extremo qua cingitur India Gange*] Bacchum de Indis triumphasse, alibi etiam docet: lib. III. Fast. vs. 465.

Interea Liber depexos crinibus Indos
Vicit, & Eõo dives ab orbe redit.

CIOFAN.

22 *Bipenniferumque Lycurgum*] Lycurgus Bacchum devinciens in Bardinem Syriæ fluvium dejecit, is autem a Mercurio liberatus ipsum viribus victum projecit in mare, Auctore Suida. CONST. FANENSIS.

Videtur Ovidius ad Homeri locum respexisse, qui est Iliad. VI 130. Ibi enim Lycurgus dicitur Bacchi τιθήνας, hoc est *nutrices* bipenni, sive securi persecutus esse, eoque postea à Jove oculis privatus. Alii autem fabulæ addunt etiam in furorem versum postea, & dum vites incidere parat, sibi ipsi crura amputasse. MICYLLUS.

45 *Derceti*] Hygino. Poët. Astron. II. 30. *Diogenites Eritbrachus ait, quodam tempore Venerem cum Cupidine filio in Syriam ad flumen Euphratem venisse, & eodem loco repente Typhaona Gigantem apparuisse, Venerem autem cum filio in flumen se projecisse, & ibi figuram piscium forma mutasse, quo facto periculo esse liberatos. itaque postea Syros, qui in his locis sunt proximi, destitisse pisces esitare, quod vereantnr eos capere, ne simili causa Deorum præsidia impugnare videantur, aut eos ipsos captare.* JACOB. A CRUCE.

47 *Illius filia*] Duæ Semiramides fuere. altera Nini uxor, posterior, quæ sub columbæ specie a Syris adorabatur. hanc Atossam quoque dictam Canon in bibliotheca Photii testatur, & Eusebius in Chronico, qui Bolochi decimi octavi Assyriorum regis filiam facit, & cum patre annos duodecim regnasse eam testatur. HEINSIUS,

57 *Ubi dicitur altam Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem*] Hyginus cap. CCXXXIII. *Murus in Babylonia, quem fecit Semiramis Dercetis filia latere cocto & sulfure, ferro vinctum, latum pedes XXV. altum pedes LX. in circuitu stadiorum CCC.* De Babylone, ejusque murorum ædificiis ita scribit Q. Curtius lib. V. *Semiramis eam condiderat, vel (ut plerique credidere) Belus: cujus regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium triginta & duorum pedum latitudine amplectitur. Quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri centum cubitorum eminet. Turres denis pedibus, quam murus, altiores sunt. Totius operis ambitus CCC. LXVIII. stadia complectitur. Singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriæ proditum est. Ædificia non sunt admota muris, sed fere spatium unius jugeri absunt, & reliq.* CIOF.

115 *Sed timidi est optare necem*] Ad hunc locum respexit Seneca in Her. Oet. Ubi est paullo plenior, & abundantior, quam hic Poëta noster. Ejus verba sunt:

Quare ipse mortem cupiat, aut quare petat:
Utrumque timidi est velle.

Consciscere sibi mortem ignavi fuisse hominis, non autem fortis, ut vulgo putatum est, ex Aristotelis sententia, & D. Aurelii Augustini, jam pridem docuit Muretus in libris Variarum lect. CIOF.

189 *Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.*] Fabula hæc celeberrima. sed alii addunt, Gallum militem a Marte, quoties ad Venerem iret, positum ante thalami portas, ut quoties Solem Orientem videret, moneret Martem: illum autem aliquando somno correptum jacuisse, & ita Solem deprehendisse adulteros. BURM.

204 *Rhodos.*] Insula est Lyciæ adjacens, Soli adeo grata, ut semper (quamvis nebuloso aëre) aliqua diei hora ejus radii videantur, (ut scribit Plinius. *Rhodos* autem ἀπὸ τοῦ Ῥόδου, hoc est, à rosa, propter pulchritudinem (ut quidam scribunt) fuit appellata. Nam prius & *Ophiosa*, & à serenitate *Ætherea* vocabatur. Diod. vero ait Rhodon insulam à Rhodo puella Neptuni filia ex quadam Telchinum sorore, qui primi insulam tenuerunt, fuisse appellatam. REGIUS. Non de Rhodo insula, sed de Rhodo puella amata a Sole Poëta intelligit. Diodorus in sexto scribit, Neptunum ex quadam Telchinum sorore, qui maris filii credebantur, sex liberos mares, & fœmellam unam, *Rhodon* nomine, genuisse, a pulchritudine, ut puto, sic appellatam; Ῥόδον enim neutro genere rosam significat, eamque a Sole dilectam ex ejus compressu septem filios Heliades a patris nomine nuncupatos genuisse.

Ἥλιος

Ἥλιος enim Sol dicitur. Euſtathius autem, & Pherecydes a Diodoro multum diſſentiunt. tradunt enim Rhodon, Aſopi fuiſſe filiam, & Phaëthontem, Æglen, Lampetien, & Lampetuſam Apollini peperiſſe. ſed ut in ceteris diſſideant, in hoc tamen conveniunt, Rhodon puellam quandam fuiſſe amatam ab Apolline. de qua ut intelligendum ſit, ratio hæc facit, quod mulieres a ſole dilectas, non autem loca Poëta enumerat. CONST. FANENS.

210 *Eurynome*] *Eurynome*, ut ſcribit in Theogonia Heſiodus, nympha fuit Oceani & Tethyos filia, uxorque Orchami, Achæmeniorum regis. altera fuit Apollinis filia, quæ Ethalioni marito Adraſtum, Argivorum regem, atque Eriphylen peperit. REGIUS.

228. *Mundi oculus.*] Eleganter hoc illuſtratur loco Macrobii lib. 1. Satur. cap. 11. *Oſirim Ægyptii ut Solem eſſe adſerant, quoties hieroglyphicis literis ſuis exprimere volunt, inſculpunt ſceptrum, inque eo ſpeciem oculi exprimunt, & hoc ſigno Oſirin monſtrant, ſignificantes hunc Deum Solem eſſe, regalique poteſtate cuncta ſublimem deſpicere; quia Solem Jovis oculum appellat antiquitas.* vid. Zinzerling. Diatrib. poſterior. pag. 203. ſic & Manilius ſtellas vocat, *mundi oculos* lib. 1. 133. vid. adlib. 1. 769. BURM.

270. *Mutata.*] Fuit & Clytia quædam Meropis filia, quæ nupta Eurypylo, Coorum regi, Chaontem genuit, qui fontem Buream, ſive Burinem primus invenit. de quo Theocritus Idyllio ſeptimo. Hæc Con habitaſſe fertur, tunc cum Hercules illam obſideret, Cereremque hoſpitio accepiſſe, quando illa filiam à Plutone raptam paſſim per terras omnes quæſivit. MICYLLUS.

276. *Vulgatos taceo dixit paſtoris amores Daphnidis Idaei.*] Quia fabella Daphnidis non multum protrita eſt noſtris, eam ob hoc ita explicamus. Daphnis Mercurii filius fuit, quem Nympha Thalia nomine deperiit effectimque arſit, ut ait Soſitheus. Hæc poſtea ſuſpicione pellicis offenſa, Daphnidis congreſſus amolita eſt, at ille amoris deſiderio extabuit. Cujus mortem longo carmine deflet Theocritus. Ovidius 1. Art. 732.

Pallidus in lenta Naïde Daphnis erat.

Cur autem hic Poëta dicat eam in ſaxum commutaſſe Daphnim, declarandum ſic cenſeo: quemadmodum Niobe lapidea fingitur, auctore Cicerone, propter æternum in luctu ſilentium, ita crediderim paſtorem hunc dolore repulſæ attonitum ac ſtupidum inſtar ſtatuæ jugiter ſiluiſſe; nec non ex illo ſtupore ac interno dolore conſumtum. Quo intellecto haud quaquam Poëta Noſter a Theocrito diſſentire videbitur in morte Daphnidis, ut nonnulli male judicant. JACOBUS A CRUCE. Daphnis, cujus interitum Virgilius quoque poſt Theocritum deflet, Mercurii filius fuiſſe memoratur, is à Nympha, nomine Thalia (ut quidam ſcribunt) adamatus ita eſt, ut pellicem verita & rivalem, in ſaxum illum tranſmutarit, quamvis Theocritus illum amore tabuiſſe canat. id quod Ovidius quoque alibi innuere videtur, cum inquit,

Pallidus in lenta Naïde Daphnis erat.

Idaei, Phrygii vel Cretenſis nam & Ida mons eſt Phrygiæ & Cretæ. REGIUS.

280. *Scython*] Meminit Parthenius de Sithone quodam, qui rex Odomentorum, qui Thraciæ populus eſt, fuerit. filiamque Pallenem habuerit, cujus procos, ut ſecum dimicarent, cogere ſolitus ſit, tanquam ei daturus filiam, qui fortiſſime ſe in pugna geſſiſſet. Poſtremo autem cum ipſe certamini, ætatis cauſſa, par amplius non eſſet, in gratiam filiæ, duos procos, quorum nomina Clytus & Dymas, inter ſe commiſerit, ut uter viciſſet, filiam cum regno acciperet. Sed Pallene cum Clyto magis faveret, perſuaſo auriga Dymantis, ut fibulam rotæ, ſive axi non inſereret, perfecit, ut inter præliandum curru Dymantis disjecto, Clytus victoriam auferret. Qua fraude mox detecta, cum pater Dymanti funus & rogum, ubi corpus ejus cremaretur, extruxiſſet, velletque ibidem & Pallenem mactare, ſpectro quodam divino, & ſubitis imbribus effuſis, ab incepto deterritus eſt. MICYLLUS.

282. *Largoque ſatos Curetas ab imbri.*] Diomedes quidem grammaticus longè aliam ab ea, quam obiter attingit Ovidius, Curetum originem refert, his quidem verbis: *Ajunt Opem in Idam Cretenſem delatam ex fuga, cum puerperii tempus inſtaret, primam montis partem manibus apprehendiſſe, atque ita partu ſolutam. Ex impreſſione vero palmarum Curetas prodiiſſe, quos ab effectu Græci nominis Dactylos, id eſt, digitos, & Idæos à monte nominaverunt, ut à pupulis oculorum, quas Græci κόρας appellant, vel a galearum cono, Curetes.* REGIUS.

285. *Unde ſit infamis.*] Vitruvius de hoc fonte ita diſſerit: *In cornu autem ſummo dextro Veneris & Mercurii fanum ad ipſum Salmacidis fontem. is autem falſa opinione putatur venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberint. Sed hæc opinio quare per orbem terrarum ſit pervagata, non pigebit exponere. Non enim quod dicitur molles & impudicos ex ea aqua fieri, id poteſt eſſe, ſed eſt ejus fontis poteſtas perlucida, ſaporque ejus egregius. Cum autem Melas & Arevanias ab Argis & Troezene coloniam communem eo loco deduxiſſent, barbaros Caras & Lelegas ejecerunt. Hi autem ad montes fugati diſcurre-*

diſcurrebant, & ibi latrocinia facientes crudeliter eos vaſtabant. Poſtea de Colonis unus ad eum fontem propter bonitatem aquæ quæſtus cauſa tabernam omnibus copiis inſtruxit, eamque exercendo eos barbaros allectabat: ita ſingulatim decurrentes & ad cœtus convenientes è duro feroque more commutati in Graecorum conſuetudinem, & ſuavitatem ſua voluntate reducebantur. Ergo ea aqua non impudico morbi vitio, ſed humanitatis dulcedine mollitis animis barbarorum eam famam eſt adepta. Ex his verbis apparet hiſtoriam occultiorem ſub hac fabula diliteſcere. JACOBUS A CRUCE.

329 *Pueri rubor ora notavit.*] *Nihil eſt*, inquit Muretus, *quod magis juventutem deceat, quam honeſtus pudor. Itaque M. Cato dicebat placere ſibi juvenes, qui erubeſcerent, non qui palleſcerent. Et Diogenes, verecundum illum ruborem colorem virtutis eſſe judicabat. Et Pythias, Ariſtotelis filia, interrogata, qui ſibi color videretur pulcherrimus, eum reſpondit qui in ingenuis ex pudore enaſceretur.* CIOF.

391 *Tympana cum ſubito non apparentia raucis Obſtrepuere ſonis*] Verſus hic hiſtoriam eam notare videtur, de qua Valerius in Memorabilibus, & Plutarchus in Cæſare meminerunt. Hæcque in commentariis leguntur: *Eo die, quo Cæſar Pompejum in Pharſalia proſligavit, Antiochiæ in Syria bis tantus exercitus clamor & ſignorum ſonus exauditus eſt, ut in muris armata civitas diſcurreret. Hoc idem Ptolemaide accidit. Pergami in occultis & remotis templis, quo præter ſacerdotes adire fas non eſt quæ Græci adyta appellant tymphana ſonuerunt.* Ex quibus colligimus ſuſpicamurque Poëtam hoc loco *tympana* hæc Pergami audita agnoſcere, ſimulque Auguſto principi in Victoria Julii patris ex bello civili Pompejano blandiri. JACOB. A CRUCE.

460 *Volvitur Ixion, & ſe ſequiturque, fugitque.*] Nihil hoc argutius atque ingenioſius in tota Latina lingua legi poſſe, docti viri affirmant. Inter quos eſt Muretus. CIOF.

524 *Imminet æquoribus ſcopulus*] *Moluris* fuit unus ex Scironiis ſaxis, ut ex Pauſaniæ lib. I. cap. ult. apparet. & hinc Lucianus in Dialogis Marinorum, Neptuni & Delphinum, dicit Inus filium exceptum a Scironiis ſcopulis & a Delphinibus portatum in Iſthmum. Sequenti vero dialogo dicit Ino ex Cithærone, qua eminet in mare, deſiluiſſe, filium ulnis gerentem. quare oportet Cithæronem a Thebis uſque in mare exiiſſe. Scholiaſtes Statii ad lib. IV. Theb. 8. ex Scyradibus petris ſe præcipitaſſe Ino etiam ſcribit. & idem ad lib. II. vſ. 383. ex Teumeſſo monte ſe præcipitaſſe videtur tradere: ubi corruptum quoque locum credo. nam *arva Teumeſia* interpretans dicit, vel *oppidum Tanarum, vel promontorium dicit, de quo ſe Ino cum Melicerta præcipitem dedit.* nullus hic oppido *Tanaro* locus. legendum, vel *oppidum Teumeſſum, vel promontorium dicit.* nam *Teumeſſus* & urbs & mons Bœotiæ; teſte Stephano: præterea errat Scholiaſtes, *arva Teumeſia* dicta a campo Thebis vicino adfirmans, cum a monte ſint ita dicta. montis ſine nomine meminit Statius III. 186. ubi Barthius alludere ad Moluridem putat Poëtam, quia *trepidum montem* vocat. Valerius Flaccus factum ad Iſthmum credidiſſe videtur: nam lib. VIII. 29.

attonito qualis pede proſilit Ino
In freta, nec parvi meminit conterrita nati,
Quem tenet extremum conjux ferit Irritus Iſthmum

Alii vero tradunt, Ino interfeciſſe filium Melicerten, ut Hyginus fab. CCXXXNII. qui & fab. CCXLIII. ſe ipſam quoque Ino addit. nimirum in mare præcipitata ibique ſubmerſa, & corpora ad Schœnunta ejecta eſſe, vel a Delphinis, ut fabulantur, portata. vide Tzetz. ad Lycoph. 107. & Euripidem inter eos fuiſſe, qui Ino interfeciſſe duos filios, & deinde ſe præcipitaſſe, notat Schol. ad Medeam 1284. CIOFAN.

608 *Genuſque Non putat eſſe deum.*] Hoc loco *Abantiades* Abantis filius Acriſius dicitur, cum paulo poſt Perſeus *Abantiades* dicatur, ſed non *Abantis* filius, ut Acriſius dictus eſt, verum Abantis pronepos. etiamſi Raphaël nepotem exponit Abantis, cum ſit Acriſii ex filia nepos, unde & libro ſequenti *Acriſioniades* dicitur Perſeus. GLAREAN.

646 *Vaſto dederat ſervanda draconi;*] Heraclitus de Incredibilibus cap. XX. dicit fuiſſe hominem, *Draconem* nomine, qui arborum cultu ſibi multum auri congeſſerat, & qui a mulieribus formoſis devinctus amatoriis illeceb. is ſervus & hortorum cuſtos factus eſt. BURM.

662 *Clauſerat Hippotades.*] Æolus Hippotæ nepos. nam Æolus Jovis fuit filius ex Aceſta Hippotæ Trojani filia. is idcirco rex ventorum eſſe perhibetur, quod, ut ſcribit Varro, cum apud novem Siciliæ inſulas, Italiæ propinquas. Iliacis temporibus regnaret, ex conſurgentibus nebulis ita futuros ventos prædicebat, ut in ſua poteſtate eos a rudibus habere crederetur. Plinius autem ipſum ventorum rationem inveniſſe ſcribit. REG. Apollonius Hippotæ filium facit Æolum l b. 4. his verbis verſ. 777. Αὐτὰρ τρίτον εἰσαφίκανεν Αἴολον Ἱπποτέω παῖδα κλυτὸν. MICYLL.

671 *Ad duras religatam brachia cautes*] Duplex opinio veterum de Cepheo, dum alii in Æthiopia, alii in Phœnice regnaſſe eum volunt. unde & Cephenes tam Æthiopes quam Chaldæi a Cepheo antiquitus dicti. HEINS.

737 *Caſſi-*

737 *Caſſiope*] Quæ & *Caſſiopeïa* dicitur. hujus ſane nominis tertia ſyllaba apud Græcos *e* littera ſcribitur, quamvis apud latinos *o* vocalem minus recte habeat. quæ autem de Andromedæ vinculis dicta ſunt apud Joppem, Palæſtinæ urbem, a quibuſdam ante diluvium, ut Mela narrat, geſta eſſe feruntur. REGIUS. Verba Melæ ſunt lib. 1. cap. 11. *Eſt Joppe ante diluvium, ut ferunt, condita, ubi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ affirmant, quod titulum ejus fratriſque Phinei veteres quædam ara cum religione plurima retinent; quin etiam rei celebratæ carminibus & fabulis, ſervatæ a Perſeo Andromedæ clarum veſtigium, belluæ marinæ oſſa immania oſtentat.* MICYLL.

749 *Nunc quoque coraliis eadem natura remanſit*] Coralium multis in regionibus ajunt procreari. Teſtatur Solinus naſci in mari Liguſtico: Alii in Oceano: Alii vero in mari rubro. Solini verba hæc ſunt: *Liguſticum mare frutices procreat, qui quantiſper fuerint in aquarum profundis, fluxi ſunt, tactu prope carnulento: deinde ubi in ſupera tolluntur, natalibus derogatis lapides fiunt. Nec ſolum qualitas aliis, ſed color vertitur: nam puniceo protinus rubeſcunt. Ramuli ſunt quales arborum viſimus, ad ſemipedes frequentius longi. Rarum eſt pedaneos deprehendi: Excuduntur ex illis multa geſtamina. Habet enim, ut Zoroaſtres ait, materies hæc quandam poteſtatem, ac propterea quidquid inde fit, habetur inter ſalutaria: Coralium alii dicunt*, &c. CIOFANUS.

657 *Indotata rapit*] Valde dotata. *In*, namque præpoſitio, vim interdum habet intentivam. Andromedam enim accepit Perſeus cum Aethiopiæ regno pro dote. REGIUS.

Romanæ alludit conſuetudini: quæ fuit, ut nova nupta è gremio matris, aut ſi ea non eſſet, proximæ neceſſitudine rapi ſimularetur, quoniam ea res Romulo feliciter ceſſerat. CONSTANTIUS.

793 *Clariſſima forma*] Narrant Diodorus lib. IV. & Pauſanias II. Meduſam reginam fuiſſe gentis bellicoſæ juxta Tritonidem paludem, & noctu per inſidias à Perſeo oppreſſam, mortuæ pulchritudinem admiratum Perſeum præcidiſſe caput, &, ut ſpectaculo eſſet, in Græciam deportaſſe. Pauſanias tamen ibidem refert, Proclum Carthaginienſem literis mandaſſe, beſtiæ hoc genus eſſe, quod & Athenæus lib. v. cap. 19. tradit eſſe ζῶον κάτω βλέπον ex eo genere, quæ in Africâ ſunt ἀπολεθώσεως ἀνθρώποις αἰτία. FAR.

LIBER QUINTUS.

37 *Iſſet: & indignum ſcelerato profuit ara*] *Et* copula, inquit Raphaël, affectui ſervit. hoc recte ille. ſed addendum ab eo hic novam orationem incipere, nec jungendam cum præcedenti oratione. Verbum enim *profuit* non quadrat ad *niſi*, & *iſſet*· quare adjecta eſt affectus particula, *indignum*. nec etiam temere confudiſſet modos poëta compoſitionis feliciſſimæ. GLAREAN.

47 *Erat Indus Atys*] Ad differentiam Phrygii à Cybele matre Deorum adamati, eleganter *Indus* eſt appoſitus. Fuit etiam alius Atys, Crœſi Lydorum regis filius. REGIUS.

118 *Caſuque fuit miſerabile*, &c.] Quidam ad hiſtoriam hoc loco reſpexiſſe poëtam volunt. Eodem enim modo & Craſſi interfecti caput, ut Plutarchus ſcribit, Trallibus quidam hiſtrio in ſcenam allatum, pro Penthei capite dilaniavit. Sed hoc puto περιεργότερον. MICYLL.

163 *Chaonius Molpeus dextra Nabatæus Ethemon*] *Chaonius* Epirota. Chaonia namque pars eſt Epiri a Chaone Trojano, ut carmine Virgiliano etiam pueris notum eſt, appellata, *Chaoniamque omnem Trojano a Chaone dixit*. REGIUS. Extrema duo nomina aſpirationem habent, duo media nequaquam. ſed Μόλπευς καὶ Ναβαταῖος Græce ſcribuntur. GLAR. Non video, quæ convenientia ſit inter Græcos & Arabes, deinde inter Chaonios & Nabathæos, quando Poëta, quaſi duos ſocios fingit Ethemonem, & Molpeum. proinde dubito utrum legendum ſit, *Choanius Molpeus*: ſunt enim *Choani* populi contermini Arabibus, & Nabathæis, ut Plin. auctor eſt lib. VI. cap. 28. MICYLL.

268 *Mæonidas*] Videtur hoc loco poëta, quaſi quandam crucem poſuiſſe Grammaticis. Neque enim qua ratione *Mæonidas* (quo nomine Lydi alias vocantur, à Mæone fluvio ſcilicet, ut inquit Stephanus.) Muſas ille dixerit, quiſquam hactenus explicare certo potuit. Et *Myonidas*, (quod verbum Regio perplacet,) à *Myonia* urbe, quæ Locrorum propriè eſt, ut ex Pauſania patet, Muſas appellari, nimis longe petitum, & exemplo carer. Propius autem fuerat, *Mæonides* dici, vel à Mæonia, ut demus Mæoniam aliquando Bœotiam vocatam, ſive à Mæone, Hæmonis filio, qui, autore Statio, ſolus ſuperſtes ex iis, qui Tydeo inſidias fecerant, manſiſſe traditur. ſive etiam aliunde. Vel à μαίεσθαι, quod verbum indagare atque inquirere ſignificat, perinde ut à verbo μᾶσθαι Muſæ dicuntur. Sed neque hanc etymologiam ferent Critici, eamque æque coactam dicent & anxie quæſitam. Proinde illud, quod ſolum in talibus poſſumus, dicamus, licet, Ovidium ex veteſto aliquo Græco poëta nomen hoc tranſtuliſſe. verum quinam ille ſit, aut ubi alias nomen idem ſcriptum, id nos ſcilicet ignorare. MICYLLUS.

301. *Pieros*] Videtur hæc fabula à re occaſionem traxiſſe. nam Pauſanias in Bœoticis lib. IX. 29. ſcribit Muſas ab initio tres habitas fuiſſe, Meleten, Mnemen, & Aædem, poſtea Pierum, Macedonem, à quo Macedoniæ mons nomen, Theſpias veniſſe, ibique novem Muſas conſtituiſſe, nominaque alia, ac certa ſingulis impoſuiſſe. MICYLL.

347. *Trinacris.*] Variant autores circa fabulam hanc. Ovidius Typhœum ſub Ætna ſepultum dicit : Virgilius, & hunc ſecutus Lucanus, ſub Inarime inſula vicina Baiis, ut Æneidos IX. 715.

Tum Prochyte ſonitu alta tremit, durumque cubile
Inarime, Jovis imperiis impoſita Typhœo.

Quod ab Homero ſumptum, apud quem Iliados ſecundo 783. legitur :

Εἰν Ἀ᾽ρίμοις, ὅθι φᾶσὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.

Quanquam ibi commentator Ἄριμα, inquit, alii Ciliciæ, alii Lydiæ montem eſſe volunt. Apollonius ſecundo Argonaut. 1214. in palude Serbonide, quæ eſt inter Ægyptum & Phœniciam ſepultum eundem tradit, Cujus verſus ſunt :

Ἔνθα Τυφάονα φασὶ Διὸς Κρονίδαο κεραυνῷ
Βλήμενον, ὅπποτε οἱ ϛιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖρας
Θεσμὸν ἀπὸ κρατὸς ϛάξαι φόνον, ἵκετο δ᾽ αὖτως
Οὔρεα καὶ πεδίον νυϛτήϊον, ἔνθ᾽ ἔτι νῦν περ
Κεῖται ὑποβρύχιος Σερβωνίδος ὑδασι λίμνης.

Antrum autem ſive ſedem Typhœi, ut Homerus in Arimis, ita Pindarus, & poſt eum Mela, in Cilicia fuiſſe ſcribunt. Cujus diverſitatis ratio eſt, quod cum Typhaon, ſive Typhœus ventus proprie intelligatur impetuoſus & ardens, variis locis tales erumpere contingit. MICYLL.

368. *Fortuna noviſſima.*] Id eſt ultima ſors exponi debet, nam cum Jupiter, Neptunus & Pluto regnum diviſuri rem ſorti commiſiſſent, prima ſors, quæ exiit, Jovis fuit, Neptuni ſecunda, Plutonis ultima. ut narrat Homerus XV. Iliade. unde ſignate a Claudiano in primo Raptus Proſerpinæ *ſuprema ſors*, quæ Plutoni contigit, appellatur, ut :

Tertia ſupremæ patior diſpendia ſortis.

Non ergo ad regni conditionem, ſed ad ſortis caſum Poëta reſpexit. CONST. FANENSIS.

Feliciſſime hunc locum expoſuit vir doctiſſimus, Jacobus Conſtantius. Ovidius autem eorum ſequitur opinionem, qui litteris mandarunt Jovem, Neptunum, & Plutonem inter ſe ſorte regna diviſiſſe : Sed Callimachus eos ſortitos omnino negat. cujus carmina ita Latinitate donavit doctiſſimus Parrhaſius :

- - - Veteres neque enim commenta poëtæ
Vera ſatis jactant, Saturni pignora quondam
Inter ſe ſummam rerum ſortita fuiſſe,
Et cælum ceſſiſſe tibi. Nam quis precor unquam
Quis rudis uſque adeo ? res ut diſcrimine toto
Diſtantes, uni ſtultus commiſerit urnæ ?

CIOF.

407. *Et qua Bacchiadæ.*] Hoc eſt, originem à Bacchia ducentes. Bacchias enim Dionyſi filius Corinthum habitavit : ab eo autem genus ducentes (ut ſcribit & Strabo & expoſitor Argonauticῶν Apollonii) generoſiſſimi Corinthiorum habebantur. Cæterum expulſi Corintho propter Actæonis mortem dicuntur fuiſſe. Meliſſus enim pater cum vidiſſet filium à Bacchiadis dilaceratum, jamque Iſthmia forent celebranda, aſtans altari multa in Corinthios eſt imprecatus, niſi filii cædem vindicarent, cumque ea dixiſſet, ſe præcipitem ex alto dedit. Quare Corinthii, ne inultam eam cædem relinquerent, oraculoque id jubenti obtemperarent, Bacchiadas expulerunt. Cherſicrates autem unus Bacchiadum Cercyram ædificavit, cum illinc Colchos ejeciſſet. MICYLL.

448. *Prodit anus.*] Puerum in Stellionem verſum, Nicandri interpres *Abantem* vocat, qui cum Deam à Metanira hoſpitio acceptam indignaretur, ultroque verbis illam inceſſeret, illa petulantia pueri offenſa, quod reliquum polentæ in cratere forte erat, in os ejus effudit, atque ita in Aſcalabum, ſive Stellionem, ut poëta ait, convertit. *Jambe* vero (ita enim apud Græcos dicitur, non *Jambas*) ancilla Metaniræ fuit, Panos & Echûs filia, Threſſa genere, ut in iiſdem commentariis legitur. Hæc deam, cum ob amiſſam filiam perpetuo mœrore afficeretur, Jambicis quibuſdam ſaltationibus, ſive carminibus (unde & *Jambo* pedi nomen factum) conſolata, & ad hilaritatem invitaſſe dicitur. MICYLL.

477. *Ergo illic ſæva vertentia glebas Fregit aratra manu.*] Quod hic poëta de Fame fingit, id ex fabula ſumptum videtur, qua Ceres traditur aliquandiu in quadam ſpelunca Arcadiæ latuiſſe, frugeſque terræ negaſſe, ob luctum filiæ amiſſæ : ut Pauſanias in Arcadicis meminit. MICYLL.

504. *Ergo dum Stygio ſub terris gurgite labor, Viſa mihi &c.*] Differt Ovidius hoc loco ab aliis, qui Arethuſam introducat indicantem Cereri vidiſſe ſe Proſerpinam, dum auferebatur à Plutone. Sed præſtat huc transferre quæ collegit doctiſſ. Parrhaſius lib. III. in Claud. 151, *Comperit*, inquit, *filiæ raptorem Ceres apud inſulam Paron, Cabarni indicio: de cujus nomine Paros ipſa Cabarnis aliquando dicta eſt. Auctor Nicator, qui de nomenclaturis oppidorum Græce ſcripſit. Argivi tamen, ut refert Pauſanias, ferunt Cererem, cum ad eos ex errore divertiſſet, Pelasgi Regis hoſpitio ſuſceptam, raptum filiæ à Chryſe didiciſſe. Didymus, & Tharæus in proverbiis Hermionios indicaſſe Cereri raptum Proſerpinæ tradunt.* CIOFANUS.

551. *Hic tamen indicio pœnam, linguaque videri.*] Dicuntur Seirenes παρὰ τὸ εἴρω, quod eſt dico, præpoſita s litera. unde falluntur, qui illas putant Latine *tractrices* dici, cum per ει diphthongum Græcam ſcribantur, non per y, ut ſcribitur σύρω, quod ſignificat traho. REGIUS.

645. *Atque levem currum Tritonida miſit in Vrbem Triptolemo.*] Triptolemum ſibi vindicabant Athenienſes, & Celei filium fuiſſe prædicabant, qui primus fruges coluerit. Hiſtoriam habes apud Pauſaniam lib. I. 14. Muſæus autem Triptolemum Oceano Terraque genitum canit. Orpheus Dyſaule, qua natus eſt & Eubeleus; quibus, quoniam filiæ raptum indicarint, Ceres (ut idem pergit,) frugum ſationem dedit. Chœrilus Athenienſis, in Alope Tragœdia, matrem Triptolemo dat Amphictyonis filiam, patrem vero Paron. ſed Argivi contendunt, Cereri apud ſe primum ſacra inſtituta, atque inde Trochilum Cereris ſacerdotem ob Agenoris ſimultatem profugum, in Atticam perveniſſe, ductaque uxore Eleuſina, Eubeleum, Triptolemumque ſuſcepiſſe. Hæc ex Parrhaſio. CIOF. Vid. IV. Faſt. 508.

LIBER SEXTUS.

55. *Tela jugo juncta eſt.*] *Jugum* hoc loco ſignificat lignum illud, quo textores textricesque telam convolvunt. Id nos lingua vernacula *Subiam* nominamus: atque ita in quamplurimis Italiæ locis. CIOF.

77. *Exiluiſſe ferum.*] *Fretum* alii hoc loco legunt non *ferum*. Neque enim equum, ut vulgo traditur, in hac contentione deorum, ſed aquarum ſcaturiginem à Neptuno productam volunt. Idque etiam Lactantius ſenſiſſe videtur, qui in argumento lacum ſalſum à Neptuno editum dicit. Baptiſta Pius (in Racemationibus cap. 8.) Varronem citat, apud quem eadem hæc fabula in hunc fere modum traditur: *Cecrope regnante*, inquit, *cum circa arcem Athenienſem olea arbor forte enata eſſit, & juxta aquarum ſcaturigo emanaret. conſultum ſuper hoc veluti prodigio Apollinem reſpondiſſe, per oleam Minervam, per aquam Neptunum ſignificari, eoſque deos inter ſe certare uter urbi nomen imponeret. Quare penes populum eſſe, utrius dei nomine appellari illam vellent, decernere. Athenienſibus itaque in ſuffragia euntibus, cum mares Neptuno, mulieres Minervæ faverent, viciſſe Minervam calculo uno. Quare Neptunum indignatum, mox tantum aquarum vim effudiſſe, ut totam prope Atticam inundaret. Sed poſtea tamen iterum placatum, mulieribus ea pœna multatis, ut neque ſuffragia poſthac ulla ferrent, neque de ipſarum nominibus filii appellarentur, neque ipſæ etiam Athenea vocarentur.* MICYLL.

93. *Antigonen.*] *Ciconia, id eſt Antigona filia Laomedontis regis Trojæ, quæ habuit comam magnam, ut diceret ſe ſimilem Junoni, cui diſplicuit ſimilitudo ejus, quam contra ſe. & mutavit comam Antigonæ in ſerpentes nocentes ei, & poſtea miſeratione deorum verſa eſt in avem, quæ veris tempore ab Africa venit.* BURMANN.

98. *Qui ſupereſt ſolus Cinyran.*] Videtur hoc nomen cum fabulæ argumento convenire. Cinyras enim ἀπὸ τοῦ κινύρεσθαι dictus eſt, quod verbis Græcis lugere & conqueri ſignificat. Quare falluntur, qui *Cynaram* per *a*, in penultima, ſcribunt. MICYLL. Non eſt idem cum Myrrhæ patre, de quo lib. X. v. 299. FARNAB.

116. *Virgine in Æolia.*] De hac Diodorus Siculus ita ſcribit lib. V. *Priſcis temporibus cum ex filiis Æoli, qui fuit Hellenis ex Deucalione nati, ceteri, quæ dicta ſunt loca, habitarent, ſolus Mimas in Æolide regnavit. ejus filius Hippotes ex Menalippe Æolum genuit. hujus Arnen filiam Neptunus cognovit. qua de re indignatus pater, Metapontio advenæ, qui tum forte advenerat, eo pacto Arnen dedit, ut is illam Metapontum abduceret, ubi poſtea duos filios peperit. Æolum, & Bœotum, quorum Æolus poſtea ad inſulas Tyrrheni maris venit, eaſque de ſe Æolias vocavit: Bœotus autem ad Æolum maternum avum rediens, ab eo ut filius educatus fuit, patriamque ex nomine matris Arnen vocavit.* hæc fere Diodorus. quibus alii adjiciunt Arnen cum Metapontum veniſſet, in ſtabulo inter boves enixam eſſe. eamque rem fabulæ locum dediſſe, ut Neptunus tauri ſpecie cum illa concubuiſſe diceretur. MICYLL.

Per virginem Æoliam Canacem Æoli filiam intelligit: quam ſub Tauri forma vitiavit Neptunus, teſte Diodoro in primo. CONSTANT. FANENS.

117 *Aries Biſaltida fallis.*] Hygin: cap. 118 *Theophane Biſaltidis filia formoſiſſima virgo. Hanc cum plures proci peterent, Neptunus ſublatam tranſtulit in inſulam Cromiuſam. Quod cum*

proci reſciſſent, comparata nave eôdem contenderunt. Neptunus ut eos deciperet, Theophanen, in ovem commutavit, ſeſe in arietem, Cronienſes autem cives in pecora. Cum igitur proci veniſſent, neque hominem ullum invenirent, pecora mactare cœperunt. Hoc cum Neptunus videret, procos in lupos convertit. Ipſe autem, ut erat aries, cum Theophane concubuit, unde natus eſt aries Chryſomallus qui Phryxum in Colchos vexit. MICYL.

118. *Et te flava comas*] Ceres filiam quærens, ut Neptuni ſuum concubitum appetentis inſidias fugeret, ſe in equam mutavit, ac unà cum Onci equabus in paſcua exibat. Quod cum Neptunus reſciviſſet, in equum & ipſe converſus illam inivit. Id verò cum Dea ſenſiſſet, adeo indignata fertur, ut Erinnys ex eo fuerit cognominata. Nam ἐγείννυειν Arcades iraſci dicunt. REG.

123 *Utque modo accipitris pennas*] Quanquam occaſiones aut modi earum transformationum hîc nulli ponuntur, videtur tamen Ovidius non abs re iſtarum meminiſſe, certaſque fabulas ſub his quoque notaſſe. Sed has puto neque Regius, neque quiſquam alius facile explicaverit, tanto eorum autorum, qui de his rebus ſcripſere, facto interitu. MICYL.

124 *Macareïda Iſſen*] Videtur Iſſa hæc fuiſſe Lesbia, Macarei filia, ejus qui Jovis & Cyrenes fuit filius, inſulamque Lesbum, ut autor eſt Diodorus libro ſexto, tenuit, cujus filiæ, & Mytilene & Methymna fuere. Ab Iſſa autem & oppidum Iſſa nomen accepit, auctor Stephanus. MICYL.

146 *Lydia tota fremit*] Nioben quidam ex Græcis Aſſaonis filiam fuiſſe tradunt, uxorem Philotti, & quia Latonam verbis in ſe concitarat, deam illius contumelias hoc modo ultam eſſe. principio Philottum, maritum illius, in venatione periiſſe: Aſſaonem deinde, amore filiæ accenſum, uxorem ſibi illam poſtulaſſe. quod cum illa recuſaſſet: filios ipſius ad convivium vocatos cremaſſe. ob quam cladem Niobem ſe ipſam de rupe præcipitaſſe. MICYL.

182 *Huc natas adjice ſeptem, Et totidem juvenes*] Si quis filiorum Niobes nomina ſcire deſiderat, hæc fuerunt, ut apud Statii interpretem 3. Thebaid. commentario inveni. marium hæc, Archemorus, Antegorus, Tantalus, Phædimus, Sipylus, Xenarchus, & Epinites. fœminarum hæc, Aſtycratea, Pelopeia, Chloris, Cleodexe, Ogyne, Phege, & Neæra. Ovidius, Æſchylum in tragœdia Niobe ſequens, quoſdam è maribus aliter nominavit. puellarum vero nomina non appoſuit. CONST. FANEN.

Niobe mortuis ſui ipſius liberis, cum lapideam imaginem ſibi conſtituiſſet, eam ſupra natorum ſuorum ſepulchrum poſuit. Nos vero ipſi hanc utique qualis revera eſſet, inſpeximus. Palæp. de Ni. CIOF.

357 *Vitam dederitis in unda*] Videtur eſse hemiſtichium Ennii Poëtæ. unde & *dederitis* verbi penultima eſt producta. REG.

414 *Pelopeïadeſque Mycenæ*] Mycenæ urbs eſt Peloponneſi, à Mycenæo Spartonis Phoronei filio denominatæ: quas Pelops auxiſſe fertur. unde & Pelopeïades vocat eas poëta. REG. Non Pelops, ſed Pelopidæ, hoc eſt poſteri Pelopis Mycenas auxerunt: ſic enim Strabo libro octavo ἔτι δὲ Μυκήναι, inquit, μείζον' ἐπίδοσιν λαβοῦσαι διὰ τὴν Πελοπιδῶν εἰς αὐτὰς μεθίδρυσιν. Et rurſum: αἱδὲ Μυκῆναι μετέπεσον εἰς τοὺς Πελοπίδας, ὁρμηθέντας ἐκ τῆς Πισατίδος, &c. Non ergo Pelops, ſed Pelopidæ inclareſcere illas, & de ſe Pelopæias vocari fecerunt. Conditas autem Mycenas, & Strabo & Pauſanias tradunt à Perſeo, vocataſque ἀπὸ μύκητος hoc eſt, gladii capulo, qui illi eo loco exciderat. quanquam rurſum ſint, qui eas à Mycene, Inachi filia, Areſtoris uxore nominatas velint. cujus opinionis autor is eſt, cui apud Græcos, poëma, quod ἠοίας μεγάλας vocant, ſcribitur. MICYL.

416 *Et nobilis aere Corinthos*] Quis Corinthum condiderit, docet C. Vel. Pater lib. 1. his verbis: *Paullo ante Haletes, ſextus ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit.* CIOF.

422 *Subjectaque ponto*] Quos Aſiæ reges hîc intelligat Regius, neſcio: neque enim Darium aut Xerxem poteſt, qui multo poſteriores ætate fuerunt. Ego autem accipiendum puto, vel Thracenſe bellum, quod Eumolpi temporibus geſtum traditur, quando Thraces magna manu in Atticam deſcenderunt, & pugna circa Eleuſim commiſſa Erechtheum regem Athenienſium occiderunt, ut ex Pauſania patet. Vel rurſum accipiendum de bello Amazonico. Amazones enim aliquando aſſumptis Scytharum auxiliis in Atticam incurſarunt, cujus rei & Juſtinus meminit libro ſecundo, atque hoc temporibus magis reſpondet. Pandion enim, de quo hîc dicitur, Theſei, à quo bellum hoc tandem finitum traditur, avus fuit, Ægei pater. Quanquam non ita de temporibus laborandum videtur, quandoquidem & in aliis rationem hanc confundit Ovidius, & quæ poſterioris Pandionis ſunt, ad prioris tempora refert. Ut infrà de Erectheo dicemus. MICYLL.

585 *faſque neſaſque, Confuſura ruit, pœnaque in imagine tota eſt*] Alludit ad Tomyrim Reginam Scytharum ferociſſimam, quæ filio à Cyro Perſarum Rege interfecto, haudquaquam lacrymis fœmineo more parentavit, ſed ultione pluſquam virili; Cyrum namque cum ducentis millibus Perſarum, diſpoſitis in montibus inſidiis, trucidavit,

ut

ut ſcribunt Trogus & Juſtinus. JACOB A CRUCE.

620. *Ad matrem veniebat Itys*] *Itys* dicitur à voce hirundinis, quæ τὸν Ἴτυν θρήνευουσα, Ἴτυ, Ἴτυ, gemebunda voce ſonat, ut & Græci ſentire videntur; aut certe *Itylum*, & per Apocopen Ἴτυν, quaſi νέον, ſive ἁπαλόν, ſive etiam ὀρφανόν· (hæc enim Græcis ἴτυλοι ſignificat) dictum puto. MICYLL.

658 *Ityſque cvput*] Homerus Ædonem Pandarei filiam, Itylum filium Zethi facit. niſi quod Euſtathius monet in nonnullis Homeri exemplaribus pro Ζήθοιο fuiſſe ſcriptum, Ζήταο, ut Zeten Itylo patrem adſignet. recentiores poëtæ in diverſa abeunt cum Ovidio & plurimum in hac fabula conſentientes. Vide quomodo ex Homeri ſententia eam interpretentur ad illum locum Euſtathius ut Didymus. Antoninus Liberalis Metamorphoſi XI. ex Boëi Ornithagoniâ ſic recenſet fabulam, ut Homerum in pleriſque videatur ſequi. Nam & illic Pandareus Epheſius eſt Ædonis pater. Sed maritus Polytechnus Colophonius, ex quo natus ſit Itys. HEINS.

681. *E quibus Æolides Cephalus*] Deioneus Cephali pater Æoli filius fuit frater Salmonei, ut ex commentariis Odyſſeæ apparet, ubi Didymus, ſeu quiſquis is fuit, Tyri Salmonei filiam, cum a Neptuno compreſſa, & ob id a patre ejecta fuiſſet, ad Deioneum patruum confugiſſe tradit, qui illam Cretheo fratri collocavit. fuerunt enim fratres Cretheus, Salmoneus, Deioneus, Athamas, & Siſyphus. MICYL.

LIBER SEPTIMUS.

9 *Æetias.*] Medeæ matrem alii Eurylytem vocant, alii Neæram. Dionyſius, & Diodorus, Hecatem. nam Perſen & Æetam fratres fuiſſe, Solis filios; ac Perſen quidem ex nympha quadam indigena ſuſtuliſſe Hecaten, veneficiis inſignem, quæ patruo ſuo nupſerit, ex eoque Circen, Medeam, & Egialeum, quem alii Abſyrtum vocant, peperit. quod ideo fictum puto, quod cum veneficiis inſignes fuerunt Circe, & Medea, creditum propterea ſit ex Hecate illas prognatas. Similis diverſitas auctorum, & circa patris Æetæ genus eſt. nam ut patrem hujus Solem eſſe plerique affirmant, ita matrem contra ſunt, qui Ephyren vocent. Homerus Perſam nominat. Heſiodus autem, & poſt hunc etiam Hyginus, Perſeidem, Circemque non filiam, ſed ſororem illius faciunt. Heſiodi verſus ſunt Theog. 956. Eumelus autem vetus poëta, etiam Antiopem vocat, Æetæ matrem, ipſum Corinthium facit, è Corintho autem in Colchos profectum ait. Atque hinc factum alii tradunt, ut Corinthum poſtea venerit Medea, regnumque paternum repetiverit, quam tamen Corinthii urbe ejecerunt, ac liberos illius, ne quis ſucceſſor, aut hæres illius amplius relinqueretur, occiderunt, ſparſa fabula quaſi a matre ex invidia interfecti fuiſſent. atque hæc de Æeta, & ejus genere. MICYL.

74. *Ad antiquas Hecates Perſeïdos aras*] Vetus Dea Hecate fuit χθονίων ϗ νεκτερων πρύτανις, hoc eſt, *inferorum ac mortuorum rebus præfecta*, eoque etiam magorum & veneficarum carminibus frequentata. Hujus potentiam prolixe deſcribit Heſiodus (Theogon. 412) illique datam à Jove ait μοῖραν hoc eſt, partem ac facultatem omnium terreſtrium & maritimorum, ϗ γέρας ἐν γαίῃ τε, ϗ οὐρανῷ ἠδὲ θαλάσσῃ, ſolique omnium Titanici generis, potentiam, atque honores ſuos integros manſiſſe, cum ceteri ad inferos detruderentur ac damnarentur. proinde eandem etiam aliorum parte fungi, & quæcunque libuiſſet, hominibus elargiri. atque ubicunque, inquit, idem, aliquis

---- ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Ῥέζων ἱερὰ καλὰ κατὰ νόμον ἱλάσκηται
Κικλήσκῃ Ἑκάτῃ, πολλὴ δ' οἱ ἔσπετο τιμή.

Quare etiam dictam volunt Ἑκάτην alii quaſi Ἑκάστην, quod ſingulorum curam ac providentiam gerat, ſingulaque ad ipſam referantur: alii ab ἑκατὸν, quod centenaria, hoc eſt multiplicem, & infinitam poteſtatem habeat. præcipue tamen ac peculiariter illi cura inferorum attribuitur. cujus rei ridiculam quandam rationem afferunt. nam cum intra primos annos adhuc eſſet, Junonem ajunt perſequi illam cœpiſſe. illam autem primum in domum puerperæ cujuſdam, poſtea ad quoſdam, qui defunctorum corpora efferebant, confugiſſe, quare tum Junonem ἀκαθαρσίας metu videlicet, à perſequendo deſtitiſſe: Jovem autem per Cabiros (ſacerdotum id genus eſt) luſtrari illam iterum præcepiſſe, à quibus cum ad Acheruſiam paludem deducta fuiſſet, mortuorum ibidem curam ac præfecturam ſortitam eſſe. unde & ſacrificiis mortuorum, & expiationibus item & evocationibus illorum adhibetur, χθονίαν que vocant, & νυχίαν, hoc eſt, inferam, & nocturnam. Suntque etiam, qui Ἑκάτην dictam putent, quoniam centum annos vagari pateretur eorum umbras, quorum corpora ſepulta non fuiſſent. pleriique eandem cum Proſerpina, ac Luna faciunt, eoque Ἑκάτην quaſi quæ ἑκάς, hoc eſt, longe à nobis diſtet, vocatam volunt. A poëtis autem etiam *triformem* inde, & *tricipitem* dici putant, quoniam luna modo plena

luceat, modo obſcura tegatur, aliquando partim luceat, partim obſcura ſit. Et rurſum nunc in cœlo appareat, nunc apud inferos prematur, interdum circa ſylvas ac montes vagetur, unde etiam nomina illi ſubinde alia, atque alia eſſe, ut nunc Luna, nunc Proſerpina, nunc Diana dicatur. Sed mihi *triformis Hecate* inde potiſſimum dici videtur, quod illi compita, ac trivia antiquitus dicata fuere, in quibus & ſacrificia menſtrua illi fiebant, quas *Hecates cœnas* vocabant, ut ex Pluto Ariſtophanis apparet, & ſtatuæ triformes, ſive tricipites eidem conſecrabantur. Hinc &. Ovidius lib. I. Faſt. 141. dicit:

Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
Servet ut in ternas compita ſecta vias.

Quamquam Orpheus, aut quiſquis is fuit, in Argonauticis, ỳs. 973. etiam ipſam deam tria capita habere dicit. De genere autem, & parentibus hujus deæ varie ab auctoribus traditur. nam alii Jovis & Aſteriæ, alii Aſtræi filiam faciunt. rurſum alii Cereris, alii Noctis filiam. Apollonius, & poſt hunc Ovid. *Perſeida* vocant, hoc eſt, Perſæ filiam, ſive ille Solis filius, & Æetæ frater fuit, ut Diodor. lib. v. & Dionyſ. ille, de quo Regius meminit, tradiderunt; ſive Crei potius, & Euribiæ, Titanici generis, ut Heſiodo placet, apud quem in Theogonia 375. ita legitur:

Κρείῳδ' Εὐρυβίη τέκεν ἐν φιλότητι μιγεῖσα
Ἀστραῖόντε μέγαν, Πάλλαντά τε, δῖα θεάων,
Πέρσηνθ', ὅς καί πᾶσι μετέπρεπεν ἰδυοσύνῃσι.

Vocatur autem eadem hæc à poëtis etiam Βριμὼ, hoc eſt terrifica, eo quod terrorem immitat hominibus, & ſpectra quæ ab ipſa ἐκταῖα dicuntur. item δάειρα, & per contractionem, δῖρα, ἀπο τῶν δαδῶν, ut placet grammaticis, quod ſacra illius cum facibus peragantur, qua de cauſſa etiam δαδοῦχος appellatur. Et μονογένεια, quaſi dicas unigenitam, & κουροτρόφος, hoc eſt quæ puellas, ac pueros nutriat. quæ tamen nomina etiam Proſerpinæ communia ſunt. Ponebantur autem & ſtatuæ illius ante domos & valvas potentiorum. Hinc Æſchylus alibi dixit, δέσποιν' Ἑκάτη τῶν βασιλείων προδρομός μελαθρων.

105 *Æreipides*] Apollonius non ære armatos ſive indutos, ſed totos æreos pedes habuiſſe dicit, à Vulcano factos; præterea & ora ex ære facta, quas Ovidius adamantinas nares dicit. Apoll. verſus ſunt lib. III 228. MICYLL.

161 *Congeſtaque flammâ Tura liquefaciunt*] Heroicis temporibus ture uſos non eſſe veteres in ſacrificio præter alios auctores docet Arnobius adverſus Gentes. Sed Ovidius ad ſuæ ætatis, quod frequentiſſime faciunt poëtæ, conſuetudinem reſpexit. CIOF.

227 *Curvamine falcis ahenæ*] Hujus rei exemplum Macrobius oſtendit ex Græco Sophocle acceptum eſſe, qui & ipſe Medeam fingit nudis pedibus & ahenis falcibus maleficas herbas ſuccidiſſe. Nam omnino ad rem divinam faciendam vaſa atque arma ahena adhibuiſſe veteres, idem Macrobius autor eſt. MICYL.

291 *Corpore rugæ*] Quomodo à veteribus creditum ſit, Medeam homines è ſenibus juvenes reddidiſſe, docet Palæphatus his verbis ab aliis Latinè redditis: *Medea, ut dicitur, ſeniores homines coquens, juvenes eos faciebat. Fuit verò ſimile quid, Medea talis naturæ florem quendam prima invenit; qui capillos albos nigros faciendi poteſtatem habebat. Quibuſcumque igitur hominibus qui ex canicie exire delectarentur, nigros capillos apparere faciebat. Prima quoque hæc experimentum calidi lavacri cujuſdam vim medicam habentis invenit, quo volentibus omnibus medebatur: atque hæc non in publico, ſed clam quidem agebat, nequis medicorum talia addiſcere poſſet. Huic verò compoſitioni qua utebatur, nomen erat Parepſeſis, hoc eſt decoctio. Quicumque igitur homines hac decoctione utebantur, agiliores prorſus, magiſque ſani fiebant. Ex hoc Medeæ ſeparationem hanc quicumque videbant, lebetes ſcilicet, ligna, & ignem quod homines Medea elixando coqueret, exiſtimabant. Pelias verò homo ſenex & imbecillus hac decoctione cum uſus eſſet, quod eam ſuſtinere præ ſenectutis debilitate non potuit, conſumptus eſt.* CIOF.

350. *Pennatis ſerpentibus iſſet, &c.*] Hoc loco Ovidius imitatus eſt Heſiodum, in opere opinor, quod illi ἠοιῶν μεγάλων titulo Græci adſcribunt. quod quia non extat, neque item quos νόστους vocant, quæque ὀρφικὰ aut ναυπάκτια, & id genus veterum poëmata fabulis referta, nemo facile explicaverit eas fabulas, quæ hic notantur, aut etiam quicquam ferè aliud attulerit, quam in argumentis a Lactantio dicitur. Ubi rurſum præter cetera incommoda etiam hoc accedit, quod neque ipſius Lactantii verba, ſive argumenta ſatis integra aut plena ſunt, temporum ſive etiam fatorum iniquitate, ut aliis pleriſque, ita his quoque vitiatis, &, ut ita dicam, adeſis; deinde, ut fit, aliis atque aliis locum etiam quæ intercideranr, inſertis, & ſecundum quod cuique commodum viſum, affictis. MICYLL.

353. *Cerambi.*] Tametſi alias, quod ſciam, nihil exſtet de hac fabula, invenio tamen in commentariis Græcorum κέραμβον etiam κάνθαρον, hoc eſt, Scarabæum ſignificare, quaſi κέρατα ἔχοντα. Ut ex eo ſuſpicari

cari quiſpiam poſſet, Cerambum, de quo hîc dicitur, non in avem, ſed in ſcarabæum potius mutatum fuiſſe, præſertim quando hic nihil aliud additur, quam quod ſublatus in aëra pennis fuerit. Nam & Scarabæi volant. Sed de hoc alii judicent. Eſt autem & mons Paphlagoniæ Cerambis. cujus Apollonius meminit, & Cerambis filius Phinei ex Cleopatra filia Boreæ & Orithyiæ. MICYLL.

359. *Quo nati furta.*] Thyoneus Bacchi filius (ut quidam ajunt) juvencum Phrygiis paſtoribus abegerat: eum cum paſtores perſequerentur, Bacchus Thyoneum quidem in venatorem, juvencum vero in cervum convertit, quod cum ruſtici vidiſſent, à perſequendo Thyoneo deſtiterunt. Thyoneus autem Bacchus quoque dicitur à Thyone vel matre, vel nutrice, vel (ut quidam ajunt) παρὰ τὸ θύειν, hoc eſt, à ſacrificando. REGIUS.

361. *Pater Corythi.*] Quis Corythi pater fuerit, aut ubi ſit ſepultus, non memini me legiſſe. Sic quidem olim ingenuè profeſſus ſum. Nunc verò à Lycophronis enarratore admonitus video patrem Corythi Paridem fuiſſe. Nam Paris ex Oenone filium Corythum ſuſcepit, quem mater à Paride relicta, ducem itineris euntibus adverſus Trojanos Græcis dedit. id quod apud Lycophronem Caſſandra futurum eſſe vaticinatur. Paris autem ipſe in Cebrina Trojadis urbe ſepultus fuiſſe ſcribitur à Strabone lib. XIII. REG.

362. *Et quos Mæra ſuo latratu.*] Mæra (ut ſcribit Hyginus fab. 130.) Icari Athenienſis Erigones patris fuit canis, quæ Icarum à ruſticis occiſum ſuis ululatibus Erigonæ indicavit, quorum caſum Jupiter miſeratus in aſtris corpora eorum deformavit. Itaque Icarum Bootem, Erigonem Virginem; Canem autem ſua appellatione & ſpecie Caniculam dixerunt, quæ à Græcis, quod ante majorem canem exoritur, procyon appellatur. REGIUS.

Etiam hoc loco, quæ ad regionum ordinem ac ſitum pertinent, parum animadvertiſſe Regius videtur. Nam quæ hîc de cane Icarii, Mæra appellata, ab illo afferuntur, ea ab aliis in Attica accidiſſe narrantur. Id quod ex Hygino apparet, & nos alio loco de Erigone quoque meminimus. Deinde etiam repugnat epitheton. *Novo* enim *latratu*, inquit Ovidius, *terruit agros*, quod de cane nata intelligi non poteſt, cujus proprium eſt latrare. Niſi vero demus Icari Mæram, fuiſſe ab initio puellam, poſtea autem in canem verſam, ac tum demum ad Icarium perveniſſe. Nam de puella in canem verſa accipiendum eſſe etiam ex Lactantii argumento patet. Sed hæc quæ fuerit, nuſquam alibi apertè traditur. MICYLL.

371. *Cygneia Tempe.*] Non accipiendum de Theſſaliæ loco, per quem *Peneus ab imo Effuſus Pindo ſpinoſis volvitur undis*, ut ſupra lib. I. dicitur. neque enim Medeam credendum eſt, cum tantum jam ſpatium emenſa eſſet, retro, atque ultra quam cœperat, ſubito actam fuiſſe. ſed de Bœotiæ loco intelligendum, quem eundum & *Teumeſia Tempe* à vicino monte Teumeſo appellant. ita & itineris ratio poſtulat, & item quod eodem referunt, *lacus Hyries, & Cigneïa Tempe.* atque huic ſententiæ etiam Volaterranus ſubſcribit. REG.

383. *Ophias Combe.*] Ophii filia, quæ perperam *Jambe* ab interprete Græco dicta, in avem, ne à filiorum multitudine (ad centum enim fertur peperiſſe) vulneribus conficeretur, fuit commutata. Hæc omnium prima æs in Euboea inveniſſe narratur, unde & Chalcis ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ, id eſt, ab ære, fuit appellata. *Combe* legendum eſſe argumento ſunt vetuſta exemplaria, quamvis ab eo, qui Metamorphoſin in Græcam vertit linguam, *Jambe* legatur. REG.

386. *Dextera Cyllene eſt.*] Sunt qui de portu hoc loco accipiunt, id quod propemodum rationem habet, ſi totam Peloponneſum circumvectam Medeam intelligamus, antequam Corinthum pervenerit. Sed tamen ut de monte accipiamus, etiam Hygini, fab. 253. teſtimonium facit, apud quem de hac fabula in hunc modum legitur. *Menephron cum Cyllene filia in Arcadia, & cum Bliade* (ſic enim vulgata editio habet) *matre ſua concubuit*, &c. Cap. de iis qui contra fas concub. Porrò Cyllenem montem, à Cyllene Elati filio Arcade, dictum Pauſanias autor eſt, atque inde etiam Mercurium. MICYLLUS.

391. *Ephyren Pirenida.*] Corinthum, in qua fons eſt Pirene. Scitè autem *Pirenida* adjecit, nam multæ urbes eodem nomine vocantur, ut diximus. REG.

Ceterùm *Ephyren*, ab Ephyre Oceani filia, quæ prima eo loci habitarit, dictam tradit. *Pirenem* autem fontem Pauſanias II. 2. quidem, Pirene Oebali, ſive, ut alii malunt, Acheloi filia, dictum putat, quæ cum ex Neptuno Cenchrim & Lechen peperiſſet, unde & portuum nomina ibidem, mox interfecto à Diana caſu quodam Cenchrea, ita mœrore & luctu contabuit, ut in fontem ejuſdem nominis, poſtremò delicuerit. MICYLL.

397. *Ulta male.*] Medeæ filios non à matre ſed à populo Corinthi lapidibus obrutos Pauſanias dicit, ſive quod ipſi dona illa lethalia à matre miſſa ad Glaucen portaſſent, ſive etiam, quod matrem fugientem, ipſi

ipſi parvuli adhuc, conſequi non potuiſſent. Quare etiam poſtea ſecuram peſtem publicam eſſe, plurimoſque Corinthiorum interiiſſe, donec conſulto oraculo interfectorum manes certis inſtitutis ſacrificiis placarentur. Atque eadem ferè in Commentariis Euripidis leguntur. Contra autem qui Naupactia compoſuit, in Corcyra periiſſe Jaſonis filium Mermerum tradit in venatione ab apro occiſum. Nam Jaſonem poſt interfectum Peliam cum Medea in Corcyram abiiſſe. Sed Ovidius Euripidem & ceteros, quorum communior opinio eſt, ſequitur. Porrò Cinæthon Lacedæmonius etiam filiam Jaſoni fuiſſe ex Medea addit, nomine Eriopen. Jam neque illud hoc loco prætereundum, quod in Commentario Euripidis legitur, vulgatam hanc famam de Euripide fuiſſe, quod accepta pecunia, cædem, quam Corinthii perpetrarunt, in Medeam tranſtulerit. Nam liberos Medeæ à Corinthiis fuiſſe occiſos, eò quod illa Corinthium regnum, ut paternum & avitum, repetiſſet. De qua re & ſuprà annotavimus ex poëta Eumelo. MICYLL.

408. *Echidnea canis.*] Cerberi canis tricipitis. Nam (ut refert Plinius in 26. Naturalis Hiſtoriæ) fabulæ narravere aconitum è ſpumis Cerberi canis ortum, extrahente eam ab inferis Hercule; ideoque apud Heracleam Ponticam, ubi monſtratur ejus ad inferos aditus, gigni. REG.

Scio canis communis eſſe generis, at pro Cerbero vix credo ita inveniri. fortaſſis autem *Echidnæa canis*, id eſt hydræ ſerpentis nocentiſſimæ, intelligendum. in hoc ſane mihi annotatur, ut aliis ſit judicium. GLAREAN.

Echidnæa canis dicit, quia ex Echidna monſtro Cerberus natus fingitur. MICYLL.

463. *Hinc humilem Myconem.*] Quod Myconem vocet *humilem*, quam *celſam* Maro dixerit in III. Æneid. atque eſſe talem conſtet, verendum eſt, ne ut dubitandi, ita immutandi cauſa ullis eſſe poſſit, velut in ſequenti carmine jam contigit: ubi pro *plana Seripho*, *parvam* emendandum cenſuere, quod planam eſſe eam (licet *humilem* in Achill. 1. 205. Papinius dixerit) nequaquam ſit traditum, lapidoſam vero, ac non magnam, plane conſtet. Ceterum meminiſſe oportet Poëtarum more quædam à contrario plerumque dici. Quod nec apud Homerum Strabo etiam inficiatur. Alioquin notiſſima illa quis ignorat? bellum Charonta, Furias εὐμενίδας, ſtultum ἐννάθεν, noctem εὐφρόνην. tum etiam Pontum Euxinum, quod Ammianus Marcel. autumat, ac nobis quoque ſit veriſimilius, cum (licet aliquando minus) maxime inhoſpitalis ſemper fuerit. Cuſtodienda itaque Ovidiana lectio, atque τούμπαλιν (ſi vel nulla potior ſe offerat tuendi ratio) accipienda. Scimus enim & in carmine Homerico ex IX. Odyſ. quòd eſt Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ παγυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται, humilem Ithacam non pro depreſſa, ſed pro continenti finitima, quibuſdam interpretibus accipi. Rurſus ſummam eam, non celſiſſimam intelligi, verum ſuper omnes extremam ad Arctonque converſam. Quam quidem explicationem Strabo haudquaquam contemnit. Meminiſſe quoque expedit Virgiliani carminis, *Humilemque videmus Italiam*, tum quo intellectu Servius id ipſum cenſeat accipiendum. MARIANG. ACCURS. in Diatribis.

464. *Planamque Seriphon.*] Seriphos una eſt ex Cycladibus adeo lapidoſa, ut qui Seriphiis conviciantur, id inſpecta obveniſſe Gorgone cauſentur. Nam (ut refert Strabo libr. X.) in illa facta vulgantur, quæ à poëtis ficta fuerunt. Dictyen piſcatorem arcam adduxiſſe retibus, in qua Perſeus cum matre Danaë continebatur, cum utrumque pater Acriſius in mare projeciſſet. In illa vero inſula Perſeus educatus fuiſſe proditur. qui cum caput Gorgonis allatum Seriphiis oſtendiſſet, univerſos mutaſſe in lapides, idque in matris ultionem factitaſſe, quia illis adjutoribus Seriphi rex Polydectes ad nuptias invitam adegiſſet. REG.

507. *Athenæ*] De Athenis ſic litteris conſignavit M. Tullius lib. 1. De Orat. *Atque, ut omittam illas omnium doctrinarum inventrices Athenas, in quibus ſumma dicendi vis & inventa eſt & perfecta.* Idem in Orat. pro L. Flacco de Athenienſibus loquens: *Unde humanitas, doctrina, religio, fruges, jura, leges orta, atque in omnes terras diſtributæ putantur.* De quibus etiam ſic Lutatius: *Primùm Athenienſes inter bona reliqua legum tabulas invenerunt: ſic ergo huc confugiunt, ceu ad leges & humanos ritus.* Et paucis interpoſitis verbis, ſubdit: Ovidius de Athenis:

Et tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibuſque & feſta pace virentem;
Vixque tenet lacrymas. CIOF.

687. *Et cetera nota pudore.*] Ordo eſt & ſenſus, ſilet ac reticet Cephalus ob pudorem cetera, quæ nota erant, qua mercede illud jaculum ab uxore acceperit. Neque enim refert Cephalus ſe ob pulchritudinem ſuam ab uxore accepiſſe. REG.

Vel potius ſic: ille refert quæ petit, ſcilicet Phocus, de jaculo & unde datum ſit, & cetera nota; ſed qua mercede idem acceperit, id verò pudore tacet. MICYLL.

720. *Quærere.*] Aliter narratur hæc fabula ab Antonio Liberali. Κέφαλος, inquit, ὁ Δηΐονος ἔγημεν, &c. *Cephalus Deionis filius Procrin*

Procrin Erechthei filiam in Thorico Atticæ duxit. Erat is Cephalus juvenis forma & fortitudine excellens, cujus pulchritudine mota Aurora eum rapuit, ſibique maritum adſcivit. Tum igitur Cephalus Procrin tentavit, an matrimonii fidem & illa ſervatura eſſet. Venatum aliquando ſe ire ſimulat, ad Procrin autem mittit ſervum ignotum; qui magnam auri vim ferens, hoc ei à peregrino quodam ipſius amore capto, dari ait, ſi ſui copiam faceret. Procris rennit, ſed cum donum mitteretur, conſentit. Cephalus ubi eam domum ingredi animadvertit, jamque ad ſe, quem alium putabat, accumbere, facem ardentem infert, facinuſque ejus arguit. 41. fab Tzetzes. 1. Chil. 20. narrat deprehenſam à Cephalo cum Pteleonte juvene, à quo ac ceperat auream coronam. Hyginus fab. 189 FARN.

754 *Quem cum ſua traderet illi Cynthia*] Pollux hunc canem à Vulcano ex ære Moneſio fabricatum, atque animâ inditâ Jovi fuiſſe donatum narrat. quem Jupiter Europæ, Europa Minoi dono dederit, Minos Procridi. Servius ad vſ. 218 lib. 1. Georgic. *Hunc Canem alii Icari putant patris Erigonæ, qui mortem patris filiæ nunciavit. Alii hunc eſſe à Jove datum cuſtodem Europæ quem nulla fera potuit effugere, quique à vulpe quondam liberaverit Thebas.* HEINS.

762 *Scilicet alma Themis*] A Baccho vulpem fuiſſe immiſſam Pauſanias lib. IX. Boëor. aſſeverat. Vulpes autem Teumeſia hæc Palæphato, Apoſtolio paroemia Τευμησία ἀλώπηξ ἢ κύων, Etymologici auctori, Suidæ, Straboni, Stephano de Urbibus, Pauſaniæ, Tzetzæ Chiliad. Hiſt. XX. aliiſque dicitur. Ex horum tamen numero Τελμησία ἀλώπηξ, vel τελμισία nonnullis dicitur. ſed minus bene. Ceterum vulpem hanc Thebanis immiſſam fuiſſe à Diis, quod Cadmæos ejeciſſent ex Thebaicis Chreſtodemus, narrat Apoſtolius. HEINS.

779 *Collis*] Collem hunc *Teumeſſum* intelligi puto. Hinc enim & *Teumeſſia* vulpes hæc ab autoribus dicitur. Pauſan. in Deſcriptione Bœotiæ lib. IX. 19. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ λεωφόρῳ, inquit, χωρίον ἐστὶ Τεύμησσός. Εὐρώπην δὲ ὑπὸ Διὸς κρυφθῆναί φασιν ἐνταῦθα. ἕτερος δὲ ἐς ἀλώπεκα ἐπίκλησιν Τευμησσίαν, λόγος ἐστί. ἐκ μιᾶς μαλιστα Διονύσῳ τὸ θηρίον ἐπ ὀλέθρῳ τραφθεὶη Θηβαίων ἢ ὡς ὑπὸ τῆ κυνὸς, ὃν Πρακρίδι τῇ Ἐρεχθέως ἔδωκαν Ἄρτεμις ἁλίσκεσθαι μέλλουσα, αὐτή τε λιθος ἐμβύετο ἢ ἀλώπηξ ἢ ὁ κυὼν ἕκτος. Vides hic, omnia conſentire his, quæ ab Ovidio de vulpe dicuntur, præterquam quòd irâ non Themidis, ſed Dionyſi, immiſſam illam Thebano agro Pauſanias tradit. MICYL.

LIBER OCTAVUS.

3 *Auſtri*] Auſtrum, ut inquit, Nonius, qui Græcè νότος, dictum ab humore & nebula, quòd νῶτις Græcè, humor Latina interpretatione dicatur, ac ſit is ventus ſudoris effector, ut ait. Homerus: καλὰ δὲ νῶτος ῥέεν ἱδρώς. IDEM.

53 *Qua dote rogarem Vellet emi*] Antiquam tangit conſuetudinem, qua vir & uxor ſe invicem emebant; teſte Servio ad Virg. 1. Georg. *Teque ſibi generum Tethys emat omnibus undis*, Boëthius in primum Top. *Tribus modis uxor habebatur, uſu, farre, coëmptione. ſed confarreatio ſolis pontificibus conveniebat, quæ autem in manum per coëmptionem venerant, hæ matresfamilias vocabantur: quæ vero uſu vel farre, minime. coëmptio certis ſolemnitatibus peragebatur, & ſeſe in coëmendo invicem interrogabant. vir ita, An ſibi mulier materfamilias eſſe vellet. illa reſpondebat, Velle. eadem mulier interrogabat, An ſibi vir paterfamilias eſſe vellet. ille reſpondebat, Velle. itaque mulier viri conveniebat in manum: & vocabantur hæ nuptiæ per coëmptionem. & erat materfamilias viro loco filiæ.* CONST. FANENS.

101. *Juſtiſſimus auctor.*] Sic & lib. II. Art. 25. & lib III. Am. X. 41.

Sit modus exſilio, dixit, juſtiſſime Minos.

Alibi *Legiferum* vocat, videlicet quòd primum Cretenſibus leges dederit:

Optavit Minos ſimiles ſibi legifer annos.

De Minoe ita ſcribit Val. Maximus lib. 1. cap. 11. *Minos Cretenſium Rex nono quoque anno in quoddam præaltum ex vetuſta religione conſecratum ſpecus ſecedere ſolebat, & in eo moratus, tamquam à Jove, quo ſe ortum ferebat, traditas ſibi leges prærogabat.* De hoc etiam Plutarchus in Theſeo. CIOF.

120 *Inhoſpita Syrtis.*] Salluſtius De Bello Jugurthino cap. 78. duas Syrtes ponit, majorem & minorem; atque ait à tractu nominatas. Quod eas deſcribens docet his verbis: *Nam duo ſunt ſinus prope in extrema Africa, impares magnitudine, pari natura: quorum proxima terræ præalta ſunt, cetera, ut fors tulit, aliàs alta ſunt, aliàs in tempeſtate vadoſa. Nam, ubi mare magnum eſſe, & ſævire cœpit ventis, limum arenamque & ſaxa ingentia fluctus trahunt: ita facies locorum cum ventis ſimul mutatur: Syrtes ab tractu nominatæ.* CIOF.

159 *Dædalus ingenio*] Hinc *Dædalea* vocant Græci opera αὐτόματα, hoc eſt quæ ſponte ſua moventur, aut vocem edunt. de quibus Platonis illud ex fabula quadam ab iiſdem citatur:

Οὗτος τὶς εἰ λέγε ταχὺ, τὶ σιγᾶς; οὐκ ἐρεῖς,
Ἑρμῆς ἤγαγε Δαιδάλου, φωνὴν ἔχων,
Ξυλινὸς, βαδίζων δ' αὐτομάτως ἐλήλυθα.

De parentibus autem Dædali varie ab auctoribus traditur. Lactantius, ut alii quidam, Eupalami filium facit Dædalum; Pauſa-

Pauſanias in Bœoticis, Palamonis; Plato in Ione, item Pherecydes, ut in commentariis Sophoclis citatur, Metionis, quem Metionem rurſus idem Pherecydes Erechthei filium vocat. Diodorus autem contrà Eupalami, ipſum autem Eupalamum filium Athenæi, Erechtheique nepotem. eodem modo, & de matre Dædali variant, nam Pherecydes ex Iphione natum dicit, Plutarchus in Theſeo ex Merope Erechthei filia. Quæ diverſitas tametſi ad hunc locum non ita faciat, haudquaquam tamen omittenda viſa eſt. MICYL.

237 *Garrula ramoſa*] an apte *perdicem* ex arbore proſpicientem fingat Poeta, dijudicandum venatoribus relinquo, qui hanc avem ſemper humi reſidentem offendere ſolent. nullum ſaltem audivi dicere ſe vidiſſe perdicem in arbore, quæ corporis gravitate prohibetur ſublime petere, & in terra facit cunabula. vid. Plin. x. 33. & ipſe Noſter mox ℣s. 256. & ſeqq. agnoſcit, & velut excuſat ſe Poeta, quod prima illa & unica tunc avis ſublimius volaverit, reliquæ deinde humilius. BURM.

276 *Cœptus ab agricolis ſuperos pervenit ad omneis.*] Cererem, Bacchum, & Minervam *agricolas* vocat Poëta. Idem inquit Raphaël, quod ea invenerint, quibus agriculturæ opera datur. at ego exponerem, ab agricolis, id eſt à ruſticis hominibus, uſque ad ſummos deos, quaſi dicat nulli neglecti ſunt. GLAREAN. Rectius Regius. de Libero enim & Cerere nemo dubitat, ſed & Minerva inter agricolas deos etiam à Marone initio Georgicorum invocatur. & Artemidor. lib. II. Oneiroc. c. 35. dicit illam commodam agricolis, quia eandem, quam terra rationem habet. & quis neſcit olivam in ejus tutela eſſe? *Agricolæ* autem Dii recte dicuntur. vid. comm. Tibul. I. I. 18. BUR.

312 *Hyleus*] Hunc, conjectura adductus, puto eſſe, qui Melanionem Atalantæ amatorem in venatione occidit emulatione & invidia motus, eo quòd & ipſe amore ejuſdem puellæ teneretur. MICYL.

314 *Antiquis*] Fuit Hippocoon, de quo hic dicitur, genere Lacedæmonius, qui, ejecto Tyndareo, pro eo aliquandiu regnavit. poſtremo tamen ab Hercule unà cum filiis occiſus, dum ille cædem Oeoni ulciſcitur, quem Hippocoontis filii fuſtibus Sparte occiderant, eò quod canem illorum atrii cuſtodem in ſe irruentem ſaxo à ſe depuliſſet, ut auctor eſt Pauſanias in Laconicis. MICYL.

391 *Bibenniſer Arcas*] Ariſtomenes ſcribit Ancæum illum agriculturæ amantem fuiſſe, cum autem vineam plantaret, nimium gravi labore ſervos premebat, quare illorum quidam dixit, dominum ex illa vinea fructum nunquam percepturum: Ancæus verò poſteaquam uva fuit matura, lætus vindemiabat, ſervumque juſſit vinum ſibi fundere. poculum igitur cùm ori apponeret, dictum illius in memoriam revocavit, cui ſervus reſpondit, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, hoc eſt, *multum intereſt inter calicem & ſummum labrum.* His verò dictis quidam accurrit, nuncians quàm maximum aprum vineam ingreſſum, illam pervertere totam. Tunc Ancæus calicem cum abjeciſſet, ad aprum feſtinavit, à quo percuſſus interiit. Unde natum eſt illud proverbium in eos, quibus præter ſpem aliquid evenit, quod fic à Græco in Latinum Cato vertit, *Multum intereſt inter os & offam.* REGIUS.

545 *Verſaſque per aëra mittit*] De avibus, quas *Meleagrides* vocant, Plin. lib. x. cap. 26. *Simili modo*, inquit, *pugnant Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc eſt gallinarum genus, gibberum. variis ſparſum plumis, quæ noviſſimæ ſunt peregrinarum avium in menſas receptæ, propter ingratum virus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit*, MICYL.

647 *Furca levat ille bicorni*] Carnarium deſcribit, ubi carnes ſiccandæ ſuſpendebantur, aliaque uſibus quotidianis neceſſaria, ut mox in verſibus Petronianis videbimus. Erat autem foco proximum, & fumo proinde expoſitum. Petronius Satyrico cap. CXXXV. *Mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco appoſuit: ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata.* ex quo loco apparet furcâ deferri ſolita ex carnario ea, quorum uſus erat. HEINS.

738 *Eriſichthone nata*] patrem Eriſichthonis Triopam vocat Callimachus, filium Neptuni ex Canace, Æoli filia, his verſibus:

Τοῖα τὸν οὐκ ἀΐοντα Ποσειδάωνα καλιεργέων
Ψευδοπάτωρ, ἴδε τὸν δὲ τεοῦ τρί'τον. εἰπερ ἐγὼ μὲν
Σεῦτε ϗ Αἰολίδος Κανάκης γένος, &c.

Verba Triopæ ſunt patris. arborem autem, quam hic Quercum facit Ovidius, idem ille αἴγειρον, hoc eſt, Alnum vocat. ℣s. 38.

Ἣ'ς δὲ τις αἴγειρος, μέγα δένδρεον, αἰθέρι κῦρον,
Τῷ δ' ὑπο ταὶ νύμφαι ποτὶ τοῦνδιον ἐψιόωντο.

Ceterum illud hoc loco quærendum videtur, utrum, quem hic Ovidius & illic Callimachus (ut quidem nunc legitur.) *Eriſichthona* vocant, *Eriſichthon* magis dicendus ſit, ab ἔγε inten-

intendendi particula, & σιτεῖσθαι, hoc eſt, depaſcendo, quod omnia depaſceret & voraret. MICYL.

798 *Caucaſon appellant*] Caucaſon omnium montium altiſſimum eſſe ſcribit Herodotus lib. VI. & Ariſtoteles in Meteoris teſtatur, uſque ad tertiam noctis partem illius verticem à ſole illuſtrari. Hunc montem Romani nominis fama tranſcendere non potuit, nec Gangen tranſnare. CIOF.

LIBER NONUS.

1. *Quæ gemitus*] aliqui hac de fabula ita tradunt: Cum Rhea enixa Jovem eſſet, metu patris infantem in Creta occuluiſſe, ibíque nymphis Adraſteæ & Idæ, filiabus Meliſſei, nutriendum dediſſe. Has illum lacte Capræ cujuſdam, cui nomen Amalthea fuit, nutricaſſe. Poſteáque Jovem, ut nutricationis gratiam perſolveret, capram ipſam inter ſidera retuliſſe, cornu autem capræ alterum nymphis nutricibus dediſſe, hac adjecta facultate, ut quicquid optaſſent, id illis ex eo cornu largiter ſuppeditaretur. MICYL.

80 *Tertia*] Ex legibus artis luctatoriæ Noſter ter victum Acheloum & terrâ ſtratum memorat: nemo enim victor in lucta exibat, niſi ter adverſarium proſtraviſset. Senec. de Benef. lib. v. cap. cap. 3. *Luctator ter perdidit palmam, non tradidit.* vide Salmaſ. Exer. Plin. pag. 205. & ſeq. ubi plura de lucta. præterea, *tertia tauri forma: truci tauro m. m.* r. Baſileenſis unus. BURM.

83 *Admiſſumque trahens ſequitur*] Perquam eleganter exprimit Poëta naturam taurorum ruentium in prælium, ſimulqué ſcientiam Herculis in eo capiundo: illud autem *admiſſum* exponendum, in curſum miſsum, quod etiam libro ſexto de Sipylo Niobes filio liquet. GLAR.

136 *Victor ab Oechaliâ Cæneo ſacra parabat*] Multæ Oechaliæ, ac diverſis locis cùm à Stephano, tum, à Strabone traduntur, ſed de ea, quæ ab Hercule expugnata ac diruta fuerit inter auctores non conſtat. Homerus Theſſalicam intelligit. Nam Tricca & Ithomæ, cum quibus illam recenſet, Theſſalicæ fuerunt urbes, ejus quæ Pelaſgiotis aliquando vocata fuit, & hanc opinionem etiam Theſſali confirmant, dicentes locum apud ſe, qui poſtea Euryteus appellatus fuit, olim urbem fuiſse, & Oechaliam vocatam, auctor Pauſan. Pauſanias contra, ex opinione Meſſeniorum, oſtendit in Meſſene fuiſse Oecheliam hanc, Carmaſium alio nomine poſtea dictam. MICYL.

136 *Cenæo Jovi*] Eurytus, cùm haberet filiam præſtantem formâ Iölen, ejus nuptias promittebat ei, qui ſe, aut filios ſuos ſagittandi certamine ſuperaſſet. Hercule autem vincente, Eurytus illi filiam negavit, quare ille indignatus, in præſens quidem abiit, mox autem accidit, ut Iphitus unus ex filiis Euryti Tirynthem veniret, equorum cauſa, quos amiſerant. Ibi Hercules, memor veteris contumeliæ, ſublatum illum in turrim, inde præcipitavit, ob quam rem Jupiter iratus, Mercurio miſit, qui illum in ſervitutem venderet, atque ita Omphalæ Lydorum reginæ venditus aliquandiu ſervivit. ſervitute autem & pœnâ hac diſſolutâ, Hercules in Græciam reverſus, Euryti urbem, auxiliantibus Arcadibus & Trachiniis, invaſit, captâque illâ, Eurytum & filios occidit. Iölen autem captivam abduxit. MICYLL.

165. *Oeten.*] Dubitant quidam hoc loco, quomodo Hercules, cùm in Euboea ſacrificaret, ſubitò in continentem devenerit, ibique implerit nemoroſam vocibus Oeten. Sed hoc dubium explicat Diodorus lib. v. qui Herculem dicit, poſt veſtem indutam, & venenum intrò acceptum, Licham primò occidiſſe, tum dimiſſo exercitu in Trachiniam veniſſe. ac morbo in dies ingraveſcente, miſiſſe ad Apollinem Delphicum Iölaum & Lycimnium, remedium morbi ſciſcitatum, atque ita demum Oetam conſcendiſſe. MICYLL.

184. *Paſtoris Iberi.*] *Juſt. l. 44. Geryonem ipſum non triplicis naturæ, ut fabulis proditur, fuiſſe ferunt: ſed tres fratres tantæ concordiæ exſtitiſſe, ut uno animo omnes regi viderentur: nec bellum Herculi ſua ſponte intuliſſe; ſed cum armenta ſua rapi vidiſſent, amiſſa bello repetiſſe.* CIOFAN.

196. *Viſaque dejeci, dominumque ipſoſque peremi?*] Ipſos haud dubie equos refert, quos tamen hiſtorici quidam ad Euryſthèa adductos ſcribunt, ac ab eo Junoni ſacratos, eorum progeniem ad Alexandri uſque tempora duraſſe. ſed apparet Ovidium alios ſecutum auctores. GLAREAN. Argos etiam perductos vivos equos Baſſus & Julius Modeſtus apud A. Gellium lib. III. cap. 9. prodidere, & ex horum genere equus ille Argivus progenitus dicitur, quem *Sejanum* appellant, cujus hoc fatum erat, ut quiſquis eum poſſideret, is cum omni domo familiâque ad internecionem deperiret. BURM.

272. *Quadrijugo curru.*] Obiter poëta videtur illam fabulam attingere, quâ Hercules inter ſydera relatus fertur, dimicantis ſpecie: quod ſidus à Græcis *Engonaſin*, hoc eſt, genicularis appellatur. De quo Hyginus lib. II. MICYLL.

273. *Sthenelëus Euryſtheus.*] Sthenelei filius. Ad id verò alludit poëta quod in v. ſcribit Diodorus. Cùm enim Euryſtheus cognoviſſet Hyllum Herculis filium, ac quoſdam è fratribus vivos evaſiſſe, veritus

ne ſi omnes ad eam perveniſſent ætatem, Mycenarum imperio ſe privarent, Ceyci Trachinæ regi, ad quem poſt patris mortem confugerant, bellum indixit, niſi Herculis & Licymnii filios, & Iölaum ac omnes Arcades, qui cum Hercule militaſſent, expelleret. Ipſi verò Euryſthei viribus impares, ſponte Trachinem relinquentes, ab Athenienſibus adjuti, ducibus Iölao, Theſeo Hylloque conſtitutis, Euryſthei exercitum profligarunt, ipſeque Euryſtheus curru fugiens ab Hyllo fuit interfectus. REG. Fabulam tractat Euripides in Heraclidis : qui etiam illud addit, Macariam Deianiræ Herculis filiam pro reliquorum ſalute ſe devoviſſe: de cujus nomine & fons Macaria poſtea appellatus fuit in agro Athenienſi. Cujus etiam Pauſanias meminit in Atticis. MICYLL.

298. *Dextroque eſt poplite lævum Preſſa genu digitiſque inter ſe pectine junctis ſuſtinuit partus.*] Appoſitè Plinius Naturali Hiſtoria libro XXVIII. cap. 6. *Aſſidere gravidis, vel, cum remedium alicui adhibeatur, digitis pectinatim inter ſe implexis, veneficium eſt: idque compertum tradunt Alcmena Herculem pariente. Pejus, ſi circa unum ambove genua. Item poplites alternis genibus imponi. Ideo hæc in conciliis ducum poteſtatumve fieri vetuere majores, velut omnem actum impedientia. Vetuere & ſacris votiſve ſimili modo intereſſe.* Apulejus libro III. Metamorph. *Complicitis denique pedibus ac palmulis in alternas digitorum viciſſitudines ſuper genua connexis.* HEINS.

331. *Dryope.*] Hanc Antoninus Liberalis ex Nicandro cap. XXXII. Dryopis Sperchii fluvii, ex Polydora una Danaidum, filii filiam facit. BURMANN.

420. *Pallantias.*] Aurora Pallantis gigantis filia. REG.

422. *Iäſiona flava Ceres.*] Hunc quidam Cretenſem faciunt, Minois & Phroniæ nymphæ filium, cum quo in prato fortè dormiente, ut in Commentariis Theocriti, congreſſa Ceres, peperit Plutum. Hellanicus autem Electræ & Jovis filium facit, fratrem Dardani, eum videlicet, quem Virgilius & Diodorus *Iäſium* vocant, alii alio nomine etiam *Eetionem*, ut Commentator Apollonii indicat. hunc cum Cerere concubuiſſe inde fabulantur, quòd homo agriculturæ ſtudioſiſſimus fuiſſet, & poſt diluvium apud hunc ſolum, ſive primum, tritici ſemen in Creta repertum eſſet. MICYLL.

448. *Mœnia conſtituis.*] Ovidius quidem ſentit Miletum urbem à Mileto Solis filio & conditam & appellatam. Strabo lib. XIV. autem ex Ephori ſententia ſcribit duas eſſe Miletos, veterem & novam, ac veterem quidem à Cretenſibus, Sarpedone duce, ædificatam, Miletumque cognominatam à Mileto, quæ eſt in Creta, cùm prius Leleges eum locum tenerent. Novam verò poſtea à Neleo conditam fuiſſe juxta mare, quatuorque eam portus habere. REG.

610. *Idonea tempora.*] Huc facit Ciceronis locus è lib. I. Officiorum. *Tempus*, inquit, *actionis opportunum, Græcè εὐκαιρία, Latinè appellatur occaſio. ſic ſit, ut modeſtia hæc, quam interpretamur ita, ut dixi, ſcientia ſit opportunitatis idoneorum ad agendum temporum.* CIOFANUS.

687. *Lunaria cornua.*] Herodotus per Iſidem, intelligi Cererem ab Ægyptiis tradit, ut per Oſirim, Dionyſum. idem & Diodorus alio loco monet. MICYLL. Cererem habitam vid. apud Apulej. XI. Metam. princ. & Iſidem *primam repertas ſpicas capite circumtuliſſe* dicit Tertull. de Coron. cap. VII.

689. *Latrator Anubis.*] Mercurius ab Ægyptiis colitur ſub canis figura, ſignificantibus eum fuiſſe cuſtodem Oſiridis, & Iſidis, Anubiſque appellatur. REG. Hunc, ut Diodorus tradit, quidam Oſiridis filium fecerunt, fratrem Macedonis. habuiſſe autem eos inſignia Clypeorum, Anubim canem, Macedonem Lupum. hinc ea animalia ab Ægyptiis ut ſacra obſervari. MICYLD.

690. *Sanctaque Bubaſtis.*] Comes Iſidis videtur fuiſſe Bubaſtis. eademque cum Diana eſſe ab Herodoto perhibetur. ſed pro ipſa quoque Iſide accipi ſolet, à Bubaſto urbe cognominata. Hoc verò ex iis, quæ in columna ejus ſacris litteris ſcripta traduntur, percipi poteſt : *Ego Iſis ſum Ægypti regina, à Mercurio erudita, qua ego legibus ſtatui, nullus ſolvet : ego ſum Oſiridis : ego ſum prima frugum inventrix, ego ſum Ori regis mater : ego ſum in aſtro canis refulgens : mihi Bubaſta urbs condita eſt. gaude, gaude Ægypte, me nutriſti.* Hæc Diodorus. REG.

690. *Variuſque coloribus Apis.*] In nonnullis, *variiſque coloribus Apis.* NAUGERIUS. Bos varias habens maculas in Ægypto colebatur in perpetuam memoriam Oſiridis, frumentique repertoris, quanquam boves rufi immolari permitterentur, quòd colore Typhoni, qui Oſiridem necavit, ſimiles viderentur. REG. Solinus cap. 134. *Inter omnia, quæ Ægyptus habet digna memoratu, præcipue bovem mirantur : Apim vocant. Hunc inſtar numinis colit, inſignem notæ albæ macula, quæ dexro lateri ejus ingenita, corniculantis lunæ refert faciem. Statutum ævi ſpatium eſt, quod ut affuit, principio ſacri fontis profundo immerſus necatur, ne diem longius trahat quàm licebit, mox alter, nec ſine publico luctu requiritur, quem repertum centum antiſtites Memphim proſequuntur, ut incipiat, ſacris ibi initiatus, ſacer fieri, &c.* MICYLL.

691.

691. *Quique premit vocem.*] Harpocratem ſignificat, qui cum digito ad os appoſito pingebatur. REG. Unde apud Catullum Carm. LXXV. *Reddere Harpocratem*, pro ſilentium imponere, legitur. Similis dea apud Romanos Angerona fuiſſe traditur. Vide Eraſ. proverbia. MICYLL.

693. *Serpens peregrina.*] Aſpidem innuit, quæ Iſiaci ſacri pars habebatur, & hoc ex parte vidit Farnabius. *Peregrina* dicitur, non quod Ægypto peculiaris, ut Salmaſius ad Solinum pag. 243. Interpretatur, ſed quod Creta ſerpentes non alit: aut ſaltem non venenatos. Eſt enim Naſo nunc in narratione rei apud Cretenſes geſtæ. Oblitus erat & Solini & ſui ipſius Salmaſius, cum id effutiebat. Solinus quippe cap. IX. de Creta; *Serpens nulla, larga vitis, mira ſoli indulgentia.* id ipſum de Creta etiam alii ſcriptores teſtantur, quos inter Ælianus & Strabo. P. Bellonius ne nunc quidem ſerpentem venenatam in Creta inveniri teſtatur. HEINS.

LIBER DECIMUS.

2. *Ciconumque Hymenæus ad ora Tendit.*] Hymenæus puer Athenienſis fuit. is, cùm annos puerilis ætatis excederet, neque adhuc virum poſſet implere, ea pulchritudine fuiſſe dicitur, ut feminam mentiretur. Is cùm unam ex civibus ſuis virginem nobilem adamaſſet, ipſe, mediocribus ortus parentibus, quia nuptias deſperabat, quod poterat tamen, puellam extrema amoris linea diligens, ſatis animo ſolo faciebat adſpectu: cumque nobiles feminæ cum Virginibus ſacra Cereris Eleuſinæ celebrarent, ſubito adventu piratarum raptæ ſunt: inter quas etiam erat Hymenæus, qui illo & amatam fuerat ſubſecutus, cui puella creditur. Cùm igitur per longinqua maria iſtam piratæ vexiſſent, ad quandam regionem tandem devoluti perveniunt. Ibique ſomno oppreſſi ab inſequentibus ſunt interempti. Hymenæus relictis ibi Virginibus reverſus Athenas, pactus eſt à civibus dilectæ nuptias, ſi eis filias ſuas reſtituiſſet; quas ubi pro voto reſtituit, exoptatam accepit uxorem. Quod conjugium, quia felix fuerat, placuit Athenienſibus nomen nuptiis Hymenæi miſcere. Hæc Lutatius in Statium. CIOFAN.

38. *Quod ſi fata.*] Sed ſi, inquit, fata mihi hoc beneficium, pro uxore petitum negaverint, decrevi nolle ad ſuperos redire. *Veniam*, beneficium. Interdum *venia* pro pace ponitur. Virgil. *Cuncti nam lecti navibus ibant Orantes veniam.* Ceterùm qui peccarunt, *veniam petere* propriè dicuntur, cùm ut ſibi parcatur, orant. REG. Raphaël *veniam*, id eſt, beneficium exponit. Quid autem ſi *veniam* ſit verbum? hoc ſenſu, ſi fata negant mihi viſum conjugis, ego pro conjuge veniam, neque unquam redibo ad vivorum regionem, gaudete leto duorum. quanquam etiam alterum probo, quod Raphaël ait, ut *veniam* ſit nomen. GLAREAN. Cui hoc perſuadebit Glareanus? rectè Regius, & *veniam* pro facultate, copia, poni notiſſimum; vide Muncker. ad Lactant. CIOFAN.

42. *Stupuitque Ixionis orbis.*] Ixion fuit Antionis, ſive Piſionis, ſive Martii, ſive Phlegyæ filius (nam diſſentiunt inter ſe auctores) Diam Deionei filiam uxorem duxit. erat autem in more poſitum apud veteres ſponſarum patribus munera quædam dare, ut & Homer. *πρῶθ' ἑκατὸν βοῦς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χιλὶ' ὑπέσχη αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄις.* Id eſt: *Primum centum boves dedit, deinde mille capras pollicitus & totidem oves.* Deioneus igitur Ixionem, ut mos erat, filiæ ſuæ virum munera poſcebat. Ixion verò, cùm ab illo crebrò appellaretur, atque adeò urgeretur, foſſam faciendam curavit, eamque materiâ, quæ ignem facilè & ſubitò concipere poſſet, implevit. Quo facto ſocerum quaſi ad epulas opiparas & ſumptuoſas invitavit. Ille autem inſidiarum & fraudis ignarus, cùm ad eum locum, ubi foſſa ſuberat, perveniſſet, in eam jam inflammatam incidit, & in flammis conſumptus eſt. CIOFAN.

69. *Olenos.*] Olenos duos fuiſſe reperio, unum Vulcani filium, qui Ægan & Helicen filias habuit, quæ Jovis fuere nutrices, teſte Hygino Poët. Aſtr. II. 13. alteram Jovis & Anaxitheæ, cujus meminit Stephanus in Ὠλενος. in Achaja autem inter Patras & Dymam (ut ex Strabonis octavo colligimus) mons erat nomine *Scolius*, quem Homerus & Heſiodus *Oleniam petram* vocaverunt, ac ſupra eum civitas Oleno nomine nuncupata. CONST. FANENSIS.

83. *Amorem in teneros transferre mares.*] Phanocles poëma elegiacum luſerat, Ἔρωτας, ἢ καλοὺς inſcriptum, cujus argumentum τὰ παιδικὰ, ſive amores & raptus puerorum. hinc ille ἐρωτικὸς ἀνὴρ Plutarcho in Sympoſiis dictus. Hujus poëmatis partem non exiguam occupabat fabula Orphei pæderaſtæ à Bacchis Thraciis diſcerpti, cujus narrationis fragmentum exſtat apud Stobæum. Ex illo Phanoclis poëmate nonnulla mutuatum eſſe è ſequentibus noſtrum ſit veriſimile. Niſi quod ille Ganymeden à Tantalo, non ab Jove raptum deſcripſerat, eamque ob rem Ilo Ganymedis fratri bellum cum Tantalo fuiſſe. uti teſtantur Euſebius in Chronico & Oroſius auctoritatem Phanocleam ſecuti. Ceterum τὰ Ὀρφαϊκὰ

peculiari poëmate ſcripſerat Onomacritus. HEINS.

104. *Siquidem Cybeleïus Atys.*] De furoribas Atyos multa Catullus in eo carmine, cujus initium, *Super alta vectus Atys celeri rate maria, &c.* Interpres autem Nicandri, ab apro occiſum Atyn dicit, cujus verba hæc ſunt ad Alexeph. 8. Ἴσασιν ὅτι ποιμὴν ἦν Φρὺξ ὁ Ἄττυς, (ſic enim Græci quidam vocant τὸν Ἄτυν.) ποιμαίνων δὲ καὶ ὑμνῶν τὴν Μητέρα τῶν θεῶν, ἐπιφιλήθη ὑπ' αὐτῆς, καὶ δὴ φαινομένη πολλάκις, τιμῆς αὐτὸν ἠξίωσεν. Ζεὺς δὲ ἐπὶ τούτῳ δυσανασχετῶν ἀνεῖλεν αὐτὸν, οὐ φανερῶς, δὶ αἰδῶ τῆς μητρὸς, ἀλλὰ σὺν ἀγρίου πίμψας. ἣ δὲ κατολοφυρομένη αὐτὸν ἔθαψεν. οἱ δὲ Φρύγες κατὰ τὸ ἔαρ θρηνοῦσιν αὐτὸν. Diodorus ad hiſtoriam rem refert lib. IV. Cybelem enim Menoës Phrygum regis & Dindymenes filiam fuiſſe dicit, à monte Cybelo, in quo expoſita fuiſſet, appellatam. hanc cum jam ætate provecta eſſet, adoleſcentem quendam ejus regionis, Atym nomine, adamaſſe, ex eoque gravidam factam fuiſſe. Quod ut pater animadvertit, Atyn & nutrices interfici, atque inſepultos abjici juſſiſſe. Cybelem autem cùm Atyos amore, tum dolore nutricum perculſam, inſanam effectam, in publicum prodiiſſe, pſallentemque cum tympano ſolam univerſam patriam ſparſis capillis perambulaſſe. orta autem poſtea peſte, Phryges, conſulto oraculo, juſſos, ut Atyn ſepelirent, & Cybelem, ut deam, venerarentur. MICYLL.

155. *Phrygii Ganymedis.*] Quod quidem ideirco fingitur, quòd Jupiter aut per legionem Ganymedem rapuit, cujus inſigne erat aquila, aut navis, in qua fuit impoſitus, pictam habuit aquilam, ut Lactantius exponit. Euſebius verò in Chronicis ait, Ganymedem à Tantalo fuiſſe raptum, indeque ortum bellum inter Troëm & Tantalum. Locus autem, in quo raptus fuit, ἁρπαγία vocatur ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, hoc eſt, à rapiendo, ut Strabo teſtatur. Aquarium quidam Ganymedem eſſe dixerunt, ut ſcribit Hyginus, unde velut aquam fundens oſtenditur, & à Græcis Hydrochoos appellatur. REG.

229. *Ophiuſia arva.*] Hujus nominis, neque apud Græcos Stephanus aut Strabo, neque apud Latinos Plinius aut Mela meminêre. Sed tum quia idem nomen multarum inſularum fuit, (Nam & Hiſpaniæ quædam, & Ægèi maris alia, item quæ Tenus dicitur, & ea quæ propriè Rhodos, aliquando Ophiuſæ nomine appellatæ fuêre.) demus hoc poëtæ, ut is vel in mnemonico errato lapſus fuerit, vel alia, nobiſque incognita ratione Cyprum, Ophiuſam vocarit. MICYLL.

266. *Nec nuda minus formoſa videtur: Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis: Appellatque tori ſociam.*] Hac de re ſic Arnobius lib. VI. *Philoſtephanus in Cypriacis auctor eſt, Pygmalionem, regem Cypri, ſimulacrum Veneris, quod ſanctitatis apud Cyprios & religionis habebatur antiquæ, adamaſſe, ut faminam mente, anima, lumine rationis judiciique cæcatis, ſolitumque dementem, tanquam ſi uxoria res eſſet, ſublevato in lectulum numine, copularier amplexibus atque ore, reſque alias agere libidinis vacua imaginatione fruſtrabiles.* CIOFAN.

298. *Editus & ille eſt.*] Si Cinyras Pygmalionis fuit filius ac Paphi frater, videtur in Cypro natus: (ubi & Pygmalion) quem Cinyram Cypriorum regem quidam faciunt, ut Raphaël. Quomodo igitur *Panchaica Tellus Myrrham protulit?* niſi intelligamus patrem Cinyram fratri Papho Cypri imperio ceſſiſſe in Panchaiam, ubi Myrrham genuerit, quod eſt veriſimile. nam ubi à patre filiæ nequitia reſcita eſt, poſtea ex Panchaia & Arabum regione, inquit poëta, venit Myrrha in Sabæos. quaſi Sabæi non ſint Arabes. Verum in his fabulis exactam geographiæ ac temporum rationem exigere nimis curioſi fuerit hominis, etiam ſi διπτογκλίνειν περὶ ἐκάστων αὐτὸν οὐκ ἄχρηστον ἔστιν, ut ait Ariſtoteles. GLAREAN. Arnobius vero lib. IV. p. 143. Cinyram meretriculam Venerem inter deas retuliſſe; & Firmicus de Error. Profan. Relig. p. 15. dicit Cynaram Cyprium amicæ meretrici templum donaſſe, cui erat Venus nomen, & initiaſſe Cypriæ Veneri plurimos, &c. Arnob. lib. V. pag. 169. eum conditorem Luſtrorum Veneris facit. ditiſſimum & potentem fuiſſe (unde mox v. 337. *magnus* dicitur.) apparet ex proverbio Κινύρου πλουσιώτερος, quod ex Appendice Vaticano Cent. III. 90. edidit Schottus, & ubi dicitur Pharnacis filius, Cypriorum rex. & Schottus ex Suida affert alia, ubi cum Sardanapalo & Tithono jungitur. ita & Lucianus Rhetor. præcept. p. 818. cum Sardanapalo, ut delicatum & mollem jungit. cum Tithono autem propter longum ævum componitur: nam vixiſſe annos CLX. ex Anacreonte refert Plinius lib. VIII. c. 48. ex Centur. VIII. Diogeniani, divitias Midæ, Crœſi & Cinyræ in paræmiam abiiſſe patet; ut & ex Apoſtolii Cent. XIX. 40. ubi Pantinus plura de Cinyra habet; quanquam dubitem an non duos hic Cinyras confuderit, cum ille Trojano bello vixiſſe dicatur. BURM.

431 *Feſta pia Cereris*] Theſmophoria à Græcis ſacra Cereris appellantur, quæ quidem tanta caſtitate per decem dies (ut ſcribit Diodorus) celebrabantur, quanta inventi frumenti donum poſtulabat. Sacra autem Cereris cum Proſerpinæ ſacrificiis confudiſſe videtur

videtur poëta. Cereri namque ſacrificabant priſci,, decemque dies feſtos agebant, cùm ſemen in terram jactabatur, quibus quidem diebus conviciis invicem uti conſuevere, uti Deæ dolor, ex filiæ raptu conceptus, riſu ac verborum ſcurrilitate mitigaretur. Proſerpinæ verò meſſis tempore ſacra faciebant, quo quidem tempore coronas ſpiceas ex frugum primitiis Deæ dicabant. REGIUS. Ex ſequentibus fit manifeſtum de Theſmophoriis non de Eleuſiniis hæc eſſe intelligenda, quæ duo feſta perperam vulgo confunduntur, etiam à ſcriptoribus antiquis. Theſmophoria mœroris plena à ſolis fœminis, Eleuſinia hilaritati data à viris celebrabantur: illa Pyanepſione, qui Septembris & Octobris partem occupabat, hæc Boëdromione, qui Pyanepſionem proxime præcedebat. quàmquam nonnulli Mæmacterionem inter duos illos menſes medium conſtituunt. Exſtant etiamnum Θεσμοφοριάζουσαι Ariſtophanis comœdia. HEINS. Neque Theſmophoria, neque Eleuſinia hic in animo habuiſſe Poëtam credo, ſed feſtum Cereri ſacrum, quod in Oriente celebrabant. nam in Theſmophoriis tres noctes modo pure ſe habebant matronæ, neque de primitiis oblatis quidquam repperi. BURM.

704 *Cybeleïa frena*] ἀπὸ τοῦ κύβου, hoc eſt, cubo, quoniam terra cubica hoc eſt, ſolida, & per hoc conſtans & immobilis intelligatur. De leonibus autem idem Lucretius meminit lib. II. 600. MICYL.

718 *Cypron olorinis nondum pervenerat alis*] Nec de hac fabula certum eſt, ubi venatus Adonis fuerat, puer quidem Adonis in Panchaia natus, factus jam vir poterat aliò conceſſiſſe, ex hoc autem carmine ſaltem liquet in Cypro non eſſe facta quæ hic narrantur. Verum in fabula fruſtra hæc, ut antea admonuimus. GLAR.

727 *Annua ſimulamina*] Singulis quibuſque annis Adonia, id eſt ſacra in Adonis honorem celebrabantur in quibus Adonis plangebatur, ac luctus Veneris referebatur. REG. Hæc ſacra etiam ab Eſaia increpantur alicubi. Nam circa Libanum in Palæſtina & circa Byblum peragi ſolita fuiſſe legimus. Roſam Græci dicunt, cùm antea candida fuiſſet, in purpuream verſam eodem tempore fuiſſe tinctam, videlicet Veneris cruore, quem illa emiſerat, cum fortè ex nimio luctu ob Adonidem, diſcalceata approperaſſet, eoque modo pedem ſpina roſæ fauciaſſet. Fuerunt etiam qui Adonim non Cinyræ, ſed Thoantis filium facerent, & qui ex eodem & Venere Priapum natum dicerent. In Commentariis Theocriti autem etiam legitur: Ἀποθανόντα Ἀδώνιν ἐξ μῆνας ἐν ἀγκάλαις τῆς Ἀφροδίτης ποιῆσαι, ὥσπερ ᾗ ἐξ ἐν ταῖς Περσεφόνης, quod iidem illi de frugibus interpretantur, quoniam fruges, quas per Adonim accipiunt, ſex menſes ſub terra lateant, & ſex ſupra terram aëre temperentur. MICYL.

728 *An tibi quondam*] Mynthe nympha fuit, quam Plutonis pellicem fabulæ tradunt exſtitiſſe. Eamque cùm Proſerpina dolo circumveniſſet, in hortenſem mentham fuiſſe transfiguratam: quam plerique hedyoſmon vocant. REG.

LIBER UNDECIMUS.

46 *Poſitis te frondibus arbos, Tonſa comas luxit*] Antiquam conſuetudinem latenter attingit: quæ fuit, ut comæ in luctibus tonderentur, id quod in penultimo Iliados in Patrocli funere Achilles facit; & ejus exemplo Antoninus Imperator in funere Fauſti ſui à memoria liberti apud Herodianum in IV. ac in funere Maſiſtii Perſæ faciunt apud Herodotum IX. Eundem ſanè morem idem Hom. ponit IV. Odyſſeæ. ubi Piſiſtratum, Neſtoris filium, ad Menelaum loquentem introducit. & poëta noſter tertio hujus operis libro, quo loco Narciſſi mortem exponit, ſic inquiens: *Planxere ſorores*
Najades, & ſectos fratri impoſuere capillos.
CONST. FANENS.

93 *Cum Cecropio Eumolpo*] Eumolpum Cecropium vel Athenienſem potes interpretari, ut poëta à Diodoro diſſentiat, qui Ægyptium facit; & à Pauſania, qui Thracium putat. vel qui Athenas venit habitatum: in quo omnes conſentiunt. vel genus à Cecrope ducentem per matrem, quæ Erechthei pronepos ex filia erat. Lege Hecatoſtys primæ Collectaneorum cap. 37. CON. FAN. Duo Eumolpi traduntur apud autores Græcos. Prior Thracenſis genere, Neptuni & Chiones: ejus quæ fuit Boreæ & Orithyæ filia. Hic Eleuſiniis auxilium tulit contra Erechtheum & Athenienſes. In quo prælio & Erechtheus rex, & Eumolpi filius Imaradus cecidiſſe dicuntur. factaque compoſitio belli talis, ut Eluſinii in ceteris parerent Athenienſibus, ſacra autem ſive myſteria deæ per ſe privatim agerent ac retinerent. Atque ita Eumolpum & Celei filias, quarum nomina, Diogenia, Pammerope, & Sxſara, illa tum peragere ſolitos. Poſt Eumolpi mortem autem Cerycen, qui filius Eumolpi fuerat, natu minimus, iiſdem velut antiſtitem relictum, quem tamen ſacerdotes, qui ab eodem *Ceryces* dicuntur, non Eumolpi, ſed Mercurii, ex Aglauro Cecropis, filium dicunt. Hæc Pauſanias in Atticis lib. I. 38. Alter autem Eumolpus Eleuſinius, ſive, ut alii, Athenienſis genere, traditur, filius Muſæi: & ut quidam addunt, etiam Orphei diſcipulus: quintus ab eo qui ex Thracia Eleuſinem venit. Nam Eumolpi filius Ce-

ryx fuit, Cerycis Eumolpus alius, hujus Antiphemus, Antiphemi Muſæus poëta. Muſæi porrò Eumolpus, de quo hic agitur. Atque hunc primum, non Thracenſem illum, myſteriorum rationem ac ritus docuiſſe, eademque etiam verſibus deſcripſiſſe volunt. autores Suidas, Iſtrus, Aceſidorus & Androtion, ut quidem in commentariis Sophoclis citatur. Ceterùm in epitaphio Muſæi non pater Eumolpi, ſed filius idem dicitur. ita enim habet:

Εὐμόλπου φίλον υἱὸν ἔχει τὸ Φαληρικὸν οὖδας
Μουσαῖον, φθίμενον· σῶμ' ὑπὸ τῷ δὲ τάφῳ.

Sed tamen plures ac potiores autores conſentiunt, Muſæi filium Eumolpum hunc fuiſſe. MICYL.

414 *Heſperidas donaſſe putes*] Quatuor Heſperides memorantur. Earum nomina apud Apollodorum, Αἴγλη, Ἐρυθία, Ἑσπία, Ἀρεθούσα. Hygino Fabularum initio tres, Ægle, Heſperie, Ærica. ſed legendum eſt *Erythia*. Servius ad lib. IV. Æneid. v. 480. ex Heſiodo tres itidem recenſet, Æglen, Arethuſam, Heſperuſam. Fulgentius Planciades de Continentia Virgiliana quatuor, Eglen, Heſper, Meduſam, Eretuſam. Sed ſcribendum ex Servio, *Ægle, Heſperuſa, Arethuſa*. Apud Scholiaſten Statii Theb. II. tres ſunt, Ægle, Arethuſa, Heſperie. HEINSIUS.

168 *Suſtinet à læva, tenuit manus altera plectrum*] Ex hoc loco manifeſte percipitur, quid ſit lyra, quid plectrum. Lyra omnis hodie vel trichordos eſt vel tetrachordos, vel hexachordos. ipſæ fides certis interſtitiis, filo ſignatis, tanguntur à ſiniſtræ manus digitis. porrò chordæ plectro id eſt arcu, quem dextra tenet manus, percutiuntur, aut verruntur potius. ea itaque interſtitia faciunt, ut tota diſdiapaſon conſonantia etiam trichordo haberi queat. GLAREAN.

179 *Induiturque aures lente gradientis aſelli*] Triplicem rationem afferri invenio, cur Midas aſini aures habuiſſe dicatur, alii enim acutiſſimi eum auditus fuiſſe inquiunt, ut aſini eſſe dicuntur, qui præter murem animalia cetera auditu præcedant. alii pagum Phrygiæ ab ipſo habitatum aſſerunt, cui nomen ὀνοῦ ἆτα, id eſt aſini aures, inditum fuerit. alii complures illi exploratores fuiſſe teſtantur, qui omnia quæ in regione illa dicerentur aut fierent, diligenter inquirerent. CON. FANEN.

204 *Ædificant*] Ad hanc Ædificationem murorum Neptunum & Apollinem à Jove damnatos fuiſſe Græci fabulantur, eò quòd cum Junone adverſus Jovem conſpiraſſent, ut ait Didymus: cujus conſpirationis meminit Homerus Iliad. I. 399.

Ὀππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
Ἥρη, ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων.

Pindarus autem in Olympicis addit & tertium tanquam σύνεργον Æacum aſcitum fuiſſe, ut etiam mortalis alicujus opera accederet: quod futurum eſset, ut iidem muri aliquando incendio rurſum collaberentur. quod fieri non poterat ſi à ſolis immortalibus ac diis conſtructi fuiſsent, ut ibidem interpres adjicit. MICYL.

216 *Telamon ſine honore receſſit*] Non ab re Telamonis fit mentio, quoniam conſtat eum Herculis aſſiduum fuiſse comitem, & in multis certaminibus unà cum eo pugnaſſe. nec ſolum in Ilium navigaſse, ſed in Amazonas fuiſse auxilio, ac Alcyoneum interemiſse, ut Pindarus ſcribit. Theocritus magnam inter eos amicitiam fuiſse demonſtrat, cum ait: Οἱ μιὰν ἄμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυσθο τραπέζαν. *Unam ambo ſocii ſemper comedebant ad menſam.* ſi tanta igitur Herculi fuit cum Telamone amicitia, non mirum, ſi ei potius quam alteri donavit Heſionem. CON. FAN.

280 *Sua crimina*] Ab hoc Phocenſium nomen factum idem autor dicit, filioſque eundem habuiſse Panopeum & Criſum: quorum hic Strophium genuit, patrem Pyladis, ex Anaxibia ſorore Agamemnonis. Panopeus autem Epeum fabricatorem equi Duratei ſive Trojani. Fuit autem & alter Phocus Ornytionis filius, Corinthius, Siſyphi nepos, qui Hyampolitas bello, quod cum Opuntiis gerebant, à patre Ornytione adjutos, rexit, & de nomine ſuo Phocenſes appellavit. antiquior toto ſæculo, ut inquit Pauſanias, Phoco Æaci. Sed ut ille Hyampolitas primò, ita poſterior Phocus Æaci, totam regionem à ſe Phocidem nominavit. MICYL.

317 *Philammon*] Hujus Philammonis fit ab Apollonii interprete (lib. I. 52) mentio, qui ait Pherecydem dixiſse non Orphea cum Argonautis, ſed Philammonem navigaſse. hunc vero ait Suidas Thamyræ Thracis patrem fuiſſe. NAUGERIUS. Scribo *Philæmon* cum dipthongo in media ſyllaba, ut ſit nomen ab arte deductum. Φίλος enim amicus, οἶμη cantus dicitur. unde amator cantus interpretabitur, quod hoc poëtæ verſu datur cognoſcere. CON. FAN. Pherecydes, ut quidem commentario Homeri Odyſſ. T. 423 citatur, Autolycum & Philammonem, Philonidis ejus, quæ fuit Dejonis, & Mercurii filios facit. ac Philammonem dicit, etiam choros virginum primum inſtituiſſe; Autolycum autem, patris artes ſecutum, furta exercuiſſe, iiſdemque faciendis hominibus inconſpi-

inconſpicuum fuiſſe, prædas quoque, quas abegiſſet, aliis atque aliis formis induiſſe ſolitum, quare & divitem admodum prædando factum. Pauſanias autem in Arcadicis Autolycum nomine quidem Mercurii, re ipſa autem Dædalionis filium fuiſſe tradit; uxoremque habuiſſe Neæram, filiam Perei cujuſdam, ſed quod ad uxorem attinet Ovidius ſupra lib. VIII. Metam. Eriſichthonis filiam Autolyci conjugem vocat. hujus filia eſt Anticlea mater Ulyſſis, ut Odyſ. 11.

Αὐτολύκου θυγάτης μεγαλήτορος Ἀντικλεια.

Hanc ipſe pater Siſypho, aliquando hoſpitio accepto, noctu habendam conceſſit, atque inde Ulyſſes conceptus dicitur, priuſquam illa Laertæ nuptum daretur. quare & ipſe Ulyſſes infra *Siſyphius* ab Ajace per contumeliam appellatur. auctor commentator Sophoclis Ajac. 190. Ex Philammone autem Thamyris natus traditur, matre Argiope nympha, ut Pauſaniæ placet, ſive, ut aliis, Erato muſa, quem Muſæ certamine canendi ſuperatum, poſtea oculis privarunt, ut Homerus tradit Iliados II. MICYL.

385 *Et nondum totos ornata capillos Alcyone.*] Sub hoc Alcyones fabellæ involucro, ingenioſus Poëta alludit ad Semyramim, de qua Valerius Maximus nono Memorabilium ſic loquitur: *Namque Semyramis, Aſſyriorum Regina, cum ei circa cultum capitis occupatæ, nuntiatum eſſet Babylona defeciſſe, jam parte crinium adhuc ſoluta, protinus ad eam expugnandum cucurrit, nec prius decorem capillorum in ordinem, quam tantam urbem in poteſtatem ſuam, redegit. Quo circa ſtatua ejus, Babylone poſita eſt illo habitu, quo ad ultionem exigendam celeritate præcipiti tetendit.* de cujus mulieris, imo viraginis, excellentia hunc in modum loquitur Beroſus: *Hæc anteceſſit militia, triumphis, divitiis, victoriis, omnes mortales. Ipſa hanc urbem maximam ex oppido fecit, ut magis dici poſſit illam adificaſſe, quam ampliaſſe. Nemo unquam huic fœmina comparandus eſt virorum, tanta enim in ejus vita dicantur & ſcribuntur, tum ad vituperationem, tum maxime ad collaudationem magnifica.* JACO. A CRUCE.

410 *Fratremque ſecutis prodigiis*] Hujus fabulæ & Lucianus meminit, περὶ Μεταμορφωσεώς, & commentator Homeri Iliados nono, qui hujus mutationis aliam cauſſam affert: nempe quod Cëyx, nimia ſuperbia elatus, ſeipſum Jovem vocari, uxorem autem Halcyonem, Junonem voluiſſet. Theocriti interpres nomen matris Halciones addit. Ἀλκύων, inquiens, θυγάτερ Αἰόλου, ἢ Κανάβης, γυνὴ δὲ Κήυκος. MICYL.

414 *Profanus Phorbas*] Hic Phorbas non eſt ille quem Hyginus Triopæ ex Hyſocle Mirmydonis filia, Diod. in v. Lapithæ & Euriones filium tradit: quia is amicus fuit Apollinis, ut apud eundem Diod. in VI. & Hyginum in Ophiucho licet intueri. niſi quis hunc & illum eundem eſſe dixerit, & Apollini poſt vitiatam Coronidem Phlegyæ filiam factum inimicum voluerit. Phlegyas ſanè (qui & *Phlegyes* & *Phlegys* etiam declinatur teſte Stephano) Martis & Chryſes filius fuit ac Theſſaliæ rex, à quo Phlegyæ ejus regionis incolæ ſunt nominati. is ob acceptam injuriam (quam diximus) Apollinis in Parnaſo templum combuſſit: Phlegyamque civitatem in Bœotia condidit. CON. FAN. Duo Phorbantes apud Græcos memorantur, Argivus alter, Argi filius, ſive, ut Pherecydi placet, nepos, pater Areſtoris, ejus ex quo Argus ille poſterior, centum oculis præditus, natus fuit. alter autem Theſſalus, Lapithæ filius, pater Actoris, ex quo Eurytus & Creatus nati, quos Molionas Homerus vocat, de quibus in venatione Calydonia fit mentio. de hoc igitur Phorbante intelligendum hoc loco puto. MICYL.

554 *Nec levius, quam, ſi quis Athon Pindumve revulſos*] Hoc carmine alluditur ad hiſtoriam Xerxis, Perſarum Regis maximi pariterque potentiſſimi, qui montem Athon continenti abſcidit in longitudinem paſſuum mille quingentorum, ut ait Plinius, qua de re Juvenalis, *Creditur olim Velificatus Athos.* Et Sidonius inquit:

Admiſſoque in Athon tumente Ponto,
Juxta frondiferæ cacumen Alpis,
Scalptas claſſibus ire per cavernas.

Nec non per *Pindum* clarum Herculis facinus innuit, qui Theſſaliam ſtagnantem aperuit ac Tempe, cujus rei Diodorus, Seneca & Lucanus commeminerunt. JACOBUS A CRUCE.

678 *Et primo: ſi ſit circumſpicit illic, Qui modo viſus erat, nam moti voce miniſtri Intulerant lumen*] Hic quoque videtur alludi ad hiſtoriam Caſſii Parmenſis: qui M. Antonii partes ſequutus, exiſtimavit ad ſe venire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, ſquallidum barba & capillo demiſſo, interrogatumque quiſnam eſſet, reſpondiſſe cacodæmona, perterritus tam tetro viſu & nomine horrendo, ſervos inclamavit, ſciſcitatuſque eſt,, ſi quem talis habitus, aut intrantem cubiculum, aut exeuntem vidiſſent, quibus affirmantibus neminem illuc acceſſiſſe, iterum quieti ſe dedit, & eadem animo ejus obſervata eſt ſpecies; fugato ergo ſomno, lumen introferri juſſit, pueroſque à ſe diſcedere vetuit. JAC. A CRUCE.

745 *Perq;*

745 *Perq; dies placidos, hiberno tempore, ſeptem Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis*] De hoc ſic Varro primo Hebdomadôn, ut eſt apud Nonium *Dies deinde illos, quibus Halcyones hieme in aqua nidulantur, eos quoque ſeptem eſſe dixit.* Sic etiam Simonides, ut refert Ariſtoteles lib. v. de Hiſtoria Animalium, quod ad hunc locum mirifice facit: Cujus hæc ſunt: Ἡ δὲ ἀλκυὼν τίκτει περὶ τροπὰς χειμερινὰς. διὸ καὶ καλοῦνται ὅλαν εὐδιεῖναι γίνεσθαι αἱ τροπαὶ, ἀλκυόνειοι ἡμέραι, ἑπτὰ μὲν πρὸ τροπῶν, ἑπτὰ δὲ μετὰ τροπάς, καθὰ καὶ Σιμονίδης ἐποίησεν, ὡς ὁπόταν χειμέριον κατὰ μῆνα πτύσσῃ Ζεὺς ἡμέρας τέσσαρας καὶ δέκα, λαυθάνεμον τε μὲν ὥραν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι ἱερὴν παιδοτρόφον ποικίλας ἀλκυόνος. Id eſt, Gaza interprete: *Halcyon autem circa brumam parere ſolita eſt. quamobrem, quoties bruma ſerena exſiſtit, dies Halcyonei appellantur, ſeptem ante brumam, & ſeptem a bruma, ut Simonides quoque ſuo carmine tradidit, ut cum menſem hibernum Jupiter bis ſeptem molitur dies teporis, clementiam hanc temporis, nutricem ſacram variæ & pictæ Halcyonis mortales dixere.* Probus ita ſcribit in primo Georg. *Varia eſt opinio harum volucrum originis. Itaque in altera ſequitur Ovidius Nicandrum, in altera Theodorum: putatur enim Ceyx, Luciferi filius, cum Halcyone, Æoli filia, mutatus in has volucres. Idem refert Halcyonem Scyronis filiam latronis Attici Polyphemonis filii, cum pater ei præciperet, ut quæreret maritum, arbitratam permiſſum ſibi, ut concumberet cum quibus vellet, ab irato patre dejectam in mare, mutatam in hanc avem. Idcirco autem dilectas Thetidi dicit has aves, quod per ſeptem dies, quibus excludunt fœtus in mari tranquilitas eſt, ut tuta ſit navigatio.* CIOF.

751 *Proximus aut idem ſi fors tulit*] Raphaël exponit aliquis proximus, aut forte idem ſenior, ſed omnino illud, *ſi fors tulit*, lectorem remoratur, quod poſitum pro fortaſſis exiſtimat Erasmus Roterod. nec eſt dubium quin illud Homeri exprimere voluerit, quod toties in Iliade eſt atque in Odyſſea, ὥδε δή τις εἴπεσκεν. GLAR. *Sic fors tulit* Argen. ut lib. I 297.

LIBER DUODECIMUS

19 *Theſtorides.*] Calchantis mortem ſi quis ſcire deſiderat, legat primæ Collectaneorum hecatoſtys caput XV. CON. FAN. Fuit hic vates Græcorum, genus ab Apolline ducens, ut ſcribit Pherecydes. fuit enim Idmon Apollinis filius ex Aſteria Coroni. (quamquam ſunt, qui Abantis eundem dicant) hic cum Argonautis in Colchos navigans, ab apro in Mariandinis periit interfectus, relicto filio Theſtore ex Laothoë conjuge. ejus Theſtoris Calchas fuit, qui poſt excidium Trojanum in Aſiam veniens, & ibi à Mopſo vaticinandi certamine ſuperatus, ex mærore periiſſe dicitur. cujus rei & Strabo meminit lib. XIV. Hom. primo Iliad. 68. MICYL.

28 *Sanguine virgineo placandam virginis iram Eſſe Dea*] Servius, exponens illud Virg. II. Æneid. 116. *Sanguine placaſtis ventos & virgine cæſa.* ſic ſcribit: *Cum Græci ad Aulidem veniſſent, Agamemnon Dianæ cervam occidit ignarus. Unde, irata Dea, flatus ventorum removit. Quamobrem, cum nec navigare poſſent, & peſtilentiam ſuſtinerent: oracula conſulta dixerunt, Agamemnonio ſanguine Dianam eſſe placandam. Ergo, cum ab Ulixe per nuptiarum ſimulationem adducta Iphigenia in eo eſſet, ut immolaretur, numinis miſeratione ſublata eſt; cervaque ſuppoſita & tranſlata ad Tauricam regionem, Regi Thoanti tradita eſt. Sacerdoſque facta Dictymnæ Dianæ, cum ſecundum ſtatam conſuetudinem humano ſanguine numen placaret, agnovit fratrem Oreſtem: qui accepto oraculo carendi furoris cauſſa cum amico Pylade Colchos petierat, & cum his occiſo Thoante ſimulacrum ſuſtulit abſconditum faſce lignorum.* CIOF.

31 *Stetit Iphigenia miniſtris*] Iphigenia fuit Agamemnonis filia. Qui tres ſuſcepit; unam, quam dixi, Iphigeniam; alteram Chryſothemin; tertiam Electram. Auctor Euripides in Oreſte. Iphigenia alio nomine Iphianaſſa dicta eſt. Lucret. lib. I. 85.

Aulide quo pacto Triviai virginis aram,
Iphianaſſai turparunt ſanguine fœde
Ductores Danaûm delecti, prima virorum.

Huc pertinet quod ſcribit M. Tul. lib. III. Offic. cap. 25. *Quid Agamemnon? cum devoviſſet Dianæ, quod in ſuo regno pulcherrimum natum eſſet illo anno, immolavit Iphigeniam, qua nihil erat eo quidem anno natum pulchrius.* De his autem Agamemnonis filiabus ſic in epiſtola ad Achillem; *Ex Agamemnonis una puella tribus.* Hom. autem lib. IX. eas vocat, *Chryſothemin, Laodicen & Iphianaſſam.* CIOF.

68 *Proteſilaë*] Hujus pater Iphiclus fuit, curſus velocitate ac levitate celebris, ut qui pedibus ſupra ſummas ariſtas decurreret, neque ſpicas earum læderet, aut infringeret. Iphicli autem Phylacus. Unde & *Phylacides* alibi dicitur Proteſilaus, ab avo videlicet paterno, non à loco. Dicitur autem idem etiam ab inferis commeatu in triduum impetrato, rediiſſe in vitam uxoris Laodamiæ precibus, quam rem Lucianus tractat in Dialog. Inferorum, & divinos poſtea honores conſecutus Eleunte in Cherſoneſo, ut Pauſan. in Atticis tradit. MICYL.

72 *Proles Neptunia Cygnus*] Duos fuiſſe Cygnos reperio. unum Marte genitum, qui ab Hercule eſt interfectus, ut in Aſpide narrat Heſiodus. Alterum Neptuno, quem interemit

mit Achilles, auctore Pindaro. à quo mutuatum hæc Poëtam noſtrum exiſtimo. CONST. FANENS. Tres autem Cygni memorantnr apud poëtas, primus Neptuni filius, quem occidit Achilles, de quo hic Ovidius, & in Phocicis lib. x. cap. 14. Pauſanias. Alter Stheneli filius, Ligurum rex: de quo idem Ovidius ſupra lib. II. & Pauſanias in Atticis lib. I. 30. mentionem facit, qui idem & Muſicum eundem fuiſſe dicit, atque inde fabulæ locum datum. Tertius autem Cygnus Martis filius fuit, quem Hercules ſingulari certamine apud Peneum amnem ſuperavit & occidit. de quo idem Pauſanias eodem libro cap. 27. & Heſiodus in Aſpide verſ. 37. MICYLL.

112. *Opuſque meæ bis ſenſit Telephus haſtæ.*] Hoc Plinius ad naturalem referens rationem, ait, Ferri naturam ſtipticam eſſe, ideoque medicos emplaſtris plagarum limaturam ferri adhibere ſolere. Unde & Achilles, inquit, doctus à Chirone per decuſſionem ferri Telephi vulnus dicitur curaſſe. REG. Et rurſum lib. XXXIV. cap. 15. *Eſt & rubigo ipſa in remediis, & ſic Telephum proditur ſanaſſe Achilles, ſive id ærea, ſive ferrea cuſpide fecit. Ita certe depingitur, eam decutiens gladio.* Porro de Telephi vulnere idem Ovidius libro primo Remed. 47. inquit:

Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Imperavit autem Telephus Myſis, quos Homerus, & poſt eum Calaber, *Ceteos* vocant, non *Lycios*, ut Regius ſenſit, à Teuthrante rege, cujus filiam Argiopen uxorem duxerat, ſucceſſor ei terræ relictus, ut Diodorus autor eſt libro quinto, & Pauſanias in Arcadicis, Pindarus Ode Iſthmiorum quinta ὑς. 52. Τὶς γὰρ ἐσλὸν Τήλεφον τρῶσεν ἐῶ δορὶ Καΐνου παρ' ὄχθαις; Hujus filius Eurypylus fuit, quem poſtea Neoptolemus, ad Trojam profectum, occidit. GLAREAN.

254. *Hunc pede convulſo menſa Pellæus acernæ.*] Dubium quid referat *hunc*, utrum Amycum, qui Celadonta percuſſerat, an Celadonta nondum prorſus confectum, quippe qui ſubjungat, geminato vulnere miſsum ad tartareas umbras. *geminato* inquam, cùm ab Amyco, tum a Pelate inflicto. ſi certum eſset Centaurus, an Lapitha fuerit Pelates, facile ſolveretur nodus. GLAREAN.

290. *Dryantaque.*] Dryantis hujus, ut & Exadii Homerus meminit, Iliados A. 262. Οὐ γὰρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας, οὐδὲ ἴδωμαι οἷον Πειριθόοντε Δρύαντά τε ποιμένα λαῶν, Καινέα τ', Ἐξάδιόντε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον. &c. MICYLL. In multis hic eſt, *Drimanta*. *Dryanta* inter procos a Clito occiſum memorant Conon. Narrat. x. & Parthen. Erotic. VI. Orionis filium *Dryanta* memorat Stat. IX. Theb. 842. ubi vid. Barth. & ad Ὑſ. 857. quorum obſcura eſt admodum memoria. BURM.

356. *Solidoque revellere dumo.*] *Dumo* Perottus exponit nemore, quod placet, tametſi *Dumoſum* apud Virg. in Tityro *dumis plenum*, exponit Ser. & Feſtus, *frondoſum*. Porrò in hac pugna Centaurorum Lapitharumque propria nomina multa corrupta, multa incerta, *Nedymum Nedimnum*, *Lycetan*, *Lyceſpen* inepte, *Ripea*, quidam *Riphena*, *Phlegræum Phlægræum* inepte, *Hylen* εἰλεὶν Planudes vertit. verum hæc librariorum culpa fiunt, & correctorum incogitantia, aut verius inſcitia. GLAREAN.

396. *In armos.*] Qui in homine *humeri*, in reliquis animantibus *armi*, ajunt Plinium tradidiſſe. non igitur eſt fruſtranea hæc Centauri deſcriptio, monſtroſa quidem illa, ſed non abſque gratia, Poëtæ maxime quæſita ingenio. GLAREAN.

462. *Alæſi.*] Pro *Aleſii*. *Aleſius* enim Sceluntis filius inter Hippodamiæ procos a Stephano memoratur. Sunt & qui Aleſium Gargeti filium fuiſſe dicant (ut idem Stephanus tradit) qui cum Pelope iverit ad Hippodamiam Oenomai. a quo Aleſius in Elide civitas fuerit nuncupata. CONST. FAN.

553. *Bis ſex Neleidæ fuimus.*] Neleus (quod hoc loco interpres tetigit) ex Chloride genuit Neſtorem, Periclymenum & Chromium, ex diverſis aliis mulieribus Taurum, Aſterium, Lycaonem, Deimachum, Eurybium, Epileonta, Phraſin, Antimenem & Alaſtorem. auctor Apollonii commen. in I. Argon. Omnium autem natu minimus Neſtor fuit, ut in undecimo Iliados ſcribit Homer. CONST. FAN.

556. *Periclymeni.*] Periclymeni Pindarus meminit octava Ode Nemeorum. ſed hunc Neptuni filium & Chloridis, ejus quæ Tireſiæ fuit, cognominis Neleo, commentator ibidem facit. & in bello Thebano infeſtum Amphiarao, ipſum ubique perſecutum dicit, donec terra ſorberetur. MICYLL.

609. *A timido Graia raptore marita?*] Dictys Cretenſis lib. IV. cap. 11. De Bello Trojano: *Interim Alexander, compoſitis cum Deiphobo inſidiis, pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator veluti eorum, quæ Priamus pollicebatur: mox ad aram Apollinis, quo, ne hoſtis dolum præſentiſceret, averſuſque à duce aſſiſtit: dein, ubi tempus viſum eſt, Deiphobus amplexus inermem juvenem, quippe in ſacro Apollinis nihil hoſtile metuentem, exoſculari, gratularique ſuper his, quæ conceſſit, neque ab eo divelli, neque amittere. Quo Alexander vibrato gladio procurrens adverſus hoſtem, per utrumque latus geminato*

tela transfigit. At, ubi diſſolutum vulneribus animadvertêre, parte alia, qua venerant, prorumpunt. Re ita maxima & ſuper vota omnium perfecta, in civitatem recurrunt. Huc pertinet illud. Ep. XVII. 254. CIOFAN.

621. *Bella movet clipeus.*] *Clipeum*, inquit Feſtus, *antiqui ob rotunditatem etiam corium boum appellarunt, in quo fœdus Gabiorum, vel, ut alii malunt, Sabinorum cum Romanis fuerat deſcriptum.* Libri omnes, calamo deſcripti, habent *Clipeus*, per i Latinum: idque rectius, ut puto. Qua in ſententia eſt etiam eruditiſſimus vir, acerrimoque judicio præditus, Obertus Giſanius. CIOFAN.

LIBER TERTIUSDECIMUS.

1. *Conſedêre Duces.*] Ex his, quæ ſequuntur, Ajacis & Ulixis, ſummorum Ducum, de Achillis armis, concionibus, quantum Ovidius noſter, ingeniorum flos, Q. Smyrnæum, qui hoc idem perſecutus eſt argumentum, ſuperaverit, qui utriuſque, quæ in pretio ſunt, linguæ intelligentia ornatus eſt, ſi conferendi laborem non detrectabit, facillimè judicabit. Ac profectò ſi nihil aliud hic Noſter poſteris ſcriptum reliquiſſet, quàm pulcherrimas haſce conciones, quæ directæ vocantur, miro artificio conſcriptas, ſervatoque perſonarum, quæ loquentes introducuntur, aptiſſimè decoro, quis eſſet, qui inficietur eum, non dicam, plurimi fieri debere, ſed etiam poëtis fere omnibus anteponendum? Nunquam enim quiſquam, ut Græcos & Latinos ſcriptores quàm diligentiſſimè evolvat, duas alias inveniet, quæ meritò cum his comparari poſſint. CIOFAN.

1. *Conſedere duces: &, vulgi ſtante coronâ, Surgit &c.*] Cognoſcimus ex hoc loco, eos qui dicturi erant, ſurgere ſolitos eſſe: eos verò, qui erant audituri, excepta plebe, ſedere. Idque etiam oſtendit Cicero initio orationis pro Sexto Roſcio Amer. Cujus hæc ſunt: *Credo ego vos, Judices, mirari quid ſit, quod cùm tot ſummi oratores hominesque nobiliſſimi ſedeant, ego potiſſimum ſurrexerim, is, qui neque ætate, neque ingenio, neque auctoritate, ſim cum his, qui ſedeant, comparandus.* Et oratione III. in Catil. *Lentulus toto jam indicio expoſito atque edito ſurrexit.* Ad hunc locum reſpexit Juven. Satyra VII.

Conſedere duces, ſurgis tu pallidus Ajax,
Dicturus dubia pro libertate, bubulco Judice.
CIOFAN.

2. *Clypei dominus ſeptemplicis Ajax.*] Hujus Clypei deſcriptio eſt apud Homerum. Iliad. H. 219.

Αἶας δ' ἐγγὺθην ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
Χάλκεον, ἑπταβόειον, ὅ οἱ Τύχιος κέυμε τάχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, Τλιὴ ἔνι οἰκία ναίων,
Ὃς οἱ ἐποίησεν σάκος αἰόλον, ἑπταβόειον,
Ταύρων ξατεφέων, ἐπὶ δ' ὄγδοον ἤλασε χαλκὸν.

Quod igitur Homerus ἑπταβόειον dixit, idem hîc *ſeptemplicis* nomine intelligendum. MICYLL.

5. *Agimus prô Jupiter.*] Ajacis perſonæ decorum pulchre ſervatur, qui fortis quidem ac bellicoſus fuiſſe, ſed eloquentia parum valuiſſe tum à Græcis tum à Latinis fingitur poëtis. Quare illi oratio ſimplex attribuitur, omnique artificio carens. Nam & procœmio ſtatim cum magna exclamat indignatione, & ſe per totam jactat orationem, quæ non eſſe facienda rhetores omnes præcipiunt. Verſatur autem hæc oratio in duplici conjecturali conſtitutione. Cùm enim Achillis arma Græcorum præſtantiſſimo & virtute & meritis forent tribuenda, uter horum ſit præſtantior quæritur, Ajax an Ulyſſes, cùm uterque ſe dignum illis eſſe jactaret. Uterque autem conjecturis & ſe meruiſſe, & alterum non meruiſſe oſtendit. REGIUS. Neque verò omni prorſus artificio caret hæc oratio, ut Regius ait. Nam & partes ſuas habet, & diſertè cauſam proponit Ajax, oſtendens arma ſibi potius quàm Ulyſſi deberi, primò quidem jure ſucceſſionis ſive hæreditario, quia frater Achillis patruelis ſit, & nobiliore etiam genere natus: deinde, ex merito, quoniam plura, quàm ille, præclarè geſſerit, ille autem etiam quædam peſſimè. Et hîc collatione utriuſque geſtorum facta, quæ ab illo turpiter geſta ſunt, criminando exaggerat: quæ verò tolerabiliter, elevando extenuat. Poſtremò autem etiam illud addit, neque parem neque idoneum his armis geſtandis Ulyſſem eſſe. Atque hæc, quantum ad ſubjectum orationis attinet. Deinde verò vel ſummæ artis fuit, decorum præſtare, talemque ſermonem perſonæ tribuere, qui illi quàm aptiſſimè conveniret. Nam ut apud Salluſtium Marius, ita hîc Ajax fingitur virtute magis & factis laudem quærere, ſeſeque aliis commendare, quam dicendi facultate. Idque militari ac forti viro peculiare eſt. eoque neque amplificationibus longioribus utitur, neque coloribus aliis, quibus ſolent qui verbis magis quam factis excellere cupiunt. Eſt enim ſimplex veritatis oratio, ſimulata verò aut falſa aliena commendatione indigent, ut Euripides ait. Quod autem principio utitur turbulentiore, & minus ad artem accommodato,

dato, ut Regio videtur, id ipsum ex arte sumptum est. Nam & iratus ad causam agendam accedit, & eo magis indignatur, quòd cum Ulysse, homine bellicis rebus aut armis nunquam apertè aut rectè exercitato, certandum sibi esset, ad quem nullo neque jure neque merito adeo arma illa pertinerent. denique ex cujus collatione ipsius fama plus detrimenti, quam victoria gloriæ acceptura esset. Proinde illud magis dicendum fuerat, Ajaci quidem simplicem, non tamen ab arte remotam orationem tribui. Ulyssi autem coloratam & prope modum veteratoriam. MICYLL. Considerat hunc locum Quinctilianus lib. v. cap. 10. CIOFAN.

26. *Sisyphon.*] Hoc ad Ulixis contemtum dictum est; nam fama erat a Sisypho latrone, Isthmum obsidente Anticleam, Ulixis matrem, cum ad Laërtem duceretur, fuisse compressam, atque ex eo concubitu Ulixem ortum. REG.

31. *Quid sanguine cretus Sisyphio?*] Auctor Sirenum cantus:

Sanguine Sisyphio generatus magnus Ulixes,
Hac tutos sola præstitit arte viros.

Servius ad illud Virg. IV. Æneid. 528. *Comes additur una Hortator scelerum Æolides.* ita scribit, hunc locum proferens: *Ulixes, quia ubique talis inducitur. Nam Anticliæ filius est, quæ ante Laërtæ nuptias clam cum Sisypho Æoli filio concubuit: unde Ulixes natus est. Hoc etiam in Ovidio Ajax objicit: Quid sanguine cretus Sisyphio!* CIOFAN.

36. *Detrectavitque militiam.*] Sic & Cæsar lib. VII. De bello Gallico, non longè à principio: *Præterea oppida incendi oportere, quæ non munitione & loci natura ab omni sint periculo tuta, neu suis sint ad detrectandam militiam receptacula, neu Romanis proposita ad copiam commeatûs, prædamque tollendam.* Alio modo, cui omnes, qui politioribus se oblectant litteris, plurimum debent, Cicero lib. III. Offic. cujus hæc sint: *Sed insimulant Ulixem tragœdiæ simulatione insaniæ militiam subterfugere voluisse.* Livius lib. XXXVI. *Nec auctoritate, nec gratia, nec imperio adversus detrectantes militiam valuisse.* Apud quem, *Detrectare pugnam*, eodem modo, leges frequentissimè. Et apud Tacitum, *Detrectare certamen.* IDEM.

47. *Qui nunc, ut memorant, silvestribus abditus antris, Saxa moves gemitu.*] Huc pertinet, quod scribit Cicero libro secundo de Finibus, ubi citat carmina quædam, quæ hunc locum valde illustrant. *Quamobrem*, inquit, *turpe putandum est, non dico dolere (nam id quidem est interdum necesse) sed saxum illud Lemnium clamore Philoctetæo funestare,*

Quod ejulatu, questu, gemitu, fremitibus,
Personando mutum flebiles voces refert.
Huic Epicurus comparet se si potest,
Cui viperino morsu vena viscerum
Veneno imbutæ tetros cruciatus cient.

Et II. Tuscul. *Aspice Philoctetam: cui concedendum est gementi. ipsum enim Herculem viderat in Oeta magnitudine dolorum ejulantem. Nihil igitur hunc virum sagittæ, quas ab Hercule acceperat, tum consolabantur.*

Cùm è viperino morsu venæ viscerum
Veneno imbutæ tetros cruciatus cierent.

Itaque exclamat, auxilium expetens, mori cupiens.

Heu quis salsis fluctibus mandet
Me ex sublimi vertice saxi!
Jam jam absumor: conficit animam
Vis vulneris, ulceris æstus.

Cum è viperino, &c. Ne quis hanc scripturam improbet, cum in II. De Fin. scriptum sit, *cum viperino morsu v. v. v. i. t. c. cient*, non *cierent*. sciat ipsum Ciceronem eam detorsisse, atque ad rem suam accommodasse. CIOFAN.

48. *Gemitu.*] Τὸ πρεπὸν heroi servat. quem non flere, sed gemere decet. Æneas apud Virg. lib. I. Æneid.

---duplices tendens ad sidera palmas
Ingemit. GLAREAN.

50. *Et nunc ille eadem nobis juratus in arma.*] An hoc è militum, quibus in bellum profecturis jusjurandum dari solet, ne à quibus stipendium acceperunt desciscant, consuetudine dictum est? An ex eo, quod recenset Euripides initio Iphigeniæ in Aulide? Idque multo magis probo. Is enim ait Tyndareum, cum Helena ejus filia propter eximiam formam, quaGræcas alias mulieres superasse dicitur, à multis Græciæ principibus uxor peteretur, eos ipsos jurejurando adegisse, ut ei, quem illa sibi virum delegisset, reciperent, se, si contingeret, ut illa unquam raperetur, omnibus viribus uno consensu fore opitulaturos; eique, qui tali injuria illam afficeret, bellum indicturos, patriamque vastaturos. Idem jusjurandum Ajax quoque apud Pacuvium de Ulixe loquens iis, quos suprà citavi, versibus haud obscurè innuit:

Cujus ipse princeps jurisjurandi fuit,
Quod omnes scitis, solus neglexit fidem.

82. *Deos.*] Deorum, in primis Jovis, auxilium. Nam (ut scribit Hom.) se Jovis filium

um esse jactabat Hector. REG. Videtur hoc loco intelligere Ovidius id, quod Homerus lib. XII. scribit, Jovem voluisse Hectori & Trojanis victoriam & gloriam eo die suppeditare, eoque etiam Iride missa, consilia illi subministrasse, quibus ille instructus, & fossam Græcorum superavit, & effractis munitionibus illorum, ad naves usque pervenit. Quare & sequenti libro mox sequitur,

Ζεὺς δ' ἐπεὶ οὖν Τρωάς τε, καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε, &c.

Illud autem quod infrà sequitur:
Ecce ferunt Troës, ferrumque, igneſque, Jovemque, &c. ad id refero, quod Iliad. decimoquinto idem Homerus ait, Jovem è somno, quo dolo Junonis sopitus fuerat, experrectum, misisse Apollinem, qui Trojanos contra Græcos restitueret, illosque in fugam verteret. Quo facto Trojanos ad naves usque insecutos esse, iisdemque flammas injecisse. MICYLL.

86. *Ingenti resupinum pondere fudi.*] Hac de re ita scribit Dictys Cretensis lib. II. *Interea*, inquit, *Ajax Telamonius adveniens, cognito apud naves Hectore, magna armorum specie ibidem apparuit: deinde molestia urgens hostem, multo sudore ad postremum à navibus extra vallum detrudit. Tum jam cedentibus acrior insistens, Hectorem, qui adversum eum promptius steterat, ictum immani saxo, ac mox consternatum ejicit.* CIOFAN.

88. *Sortemque meam vovistis Achivi.*] Hoc quoque ab Homero sumptum esse videtur, qui Iliad. H. 179. scribit Achivos, sublatis in altum oculis manibusque, his precibus ad Jovem usos fuisse:

Ζεῦ πάτερ ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυδέος υἱόν,
Ἠ αὐτὸν βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.

REG.

Quod autem mox sequitur, *Et vestra valnere preces*, post etiam eò referri, quòd Ajax, interim dum armatur, Græcos comprecari Jovem jubet, quod & illi faciunt his verbis. Ψ. 202.

Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δὸς νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι,
Εἰ δὲ καὶ Ἕκτορά περ φιλέεις, καὶ κήδεαι αὐτοῦ,
Ἶσην ἀμφοτέροισι βίην καὶ κῦδος ὄπασσον.

MICYLL.

99. *Palladæ*] De Palladio, ex arce Trojana per Diomedem & Ulyssem ablato, etiam Virgilius meminit II. Æneid. de Heleno autem Sophocles in Philoctete vers. 601. his versibus:

ἦν τις ἐγγενὴς
Πριάμῳ μὲν υἱὸς, ὄνομα δ' ὠνομάζετο
Ἕλενος, ὃν ὄντος νυκτὸς ἐξελθὼν μόνος
Ὃ πάντ' ἀκούων αἰσχρὰ κἀβλάβητ' ἔπη
Δόλιος Ὀδυσσεὺς εἷλε, δέσμιον δ' ἄγων
Ἔδειξ' Ἀχαιοῖς, &c.

qui tamen hoc ab Ovidio differt, quòd ille unà cum Palladio, & adjuvante Diomede, captum Helenum dicit: hic autem solius Ulyssis meminit. MICYLL.

125. *Oculos paullum tellure moratos.*] Imitatur Homerum Ovidius, qui Ulyssem stetisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiæ procellam effunderet, scribit. REG. Locus est Iliad. Γ. 216. ubi Antenor inter se confert Menelaum & Ulyssem:

Ἀλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀνάξειεν Ὀδυσσεὺς
Στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας.
Σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω, οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
Ἀλλ' ἀσκεμφὲς ἔχεσκεν, ἀϊδρείῃ φατὶ ἐοικώς.
Φαῖης κὲν ζάκοτόν τινα ἔμμεναι, ἄφρονα θ' αὕτως.
Ἀλλ', ὅτε δὴ ῥόπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει,
Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,
Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ γ' ἐρίσειε βροτὸς ἄλλος,
&c.

de præsenti autem oratione, sive contentione Ulyssis cum Ajace, nihil est apud Homerum, nisi quantum de judicio & victoria meminit Odyss. Λ. 542. ubi ait:

Οἱη δ' Αἴαντος ψυχὴ Τελαμωνιάδαο
Νόσφιν ἀφεστήκει, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης,
Τήν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμενος παρὰ νηυσὶ
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆος, ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ.
Παίδες δὲ Τρώων δίκασαν, καὶ Παλλὰς Ἀθήνη. MICYLL.

147. *Est quoque per matrem.*] Ulixem a Mercurio descendere docent nummi Gentis Mamiliæ; quæ a Telegono Ulixis & Circes filio originem ducebat, ubi in una parte caput Mercurii, ab altera ipse Ulixes, reducis in Ithacam habitu. vid. Vaillant. in Gente Mamilia. BURM.

149. *Nec mihi quod pater.*] Poëta noster hoc loco eorum opinioni suffragatur, qui scribunt Telamonem cum Peleo Phocum occidisse. quod Statianus interpres in VII. Theb. tangit. Vel, quod magis placet, Theodoro adstipulandum, qui (ut Plutarchus scribit in Parallelis) primo Metamorphoseon tradit Telamonem solum de industria Phocum, cum quo simultatem gerebat, venatum duxisse, & comparente apro ipsum venabulo confodisse, cum illud in aprum dirigere simulasset. CONST. FAN.

157. *Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.*] De Teucro ita litteris consignavit C. Vel. Pater-

Paterculus initio lib. I. *Teucer, non receptus à patre Telamone, ob segnitiam, non vindicata fratris injuriæ, Cyprum appulsus, cognominem patriæ suæ Salaminæ constituit.* In uno Maffei legitur, *Nec minus est illi.* CIOFAN.

162. *Præscia venturi genitrix Nereïa leti Dissimulat cultu natum, &c.*] Huc sanè facit quod scribit Hyginus, cap. XCVI. *Thetis Nereis, cùm sciret Achillem filium suum, quem ex Peleo habebat, si ad Trojam expugnandam isset, perituru m, commendavit eum in insula Scyro ad Lycomeden regem. quem ille inter virgines filias habitu femineo servabat, nomine mutato. Nam virgines Pyrrham nominarunt; quoniam capillis flavis fuit, & Græcè rufum pyrrhon dicitur. Achivi autem, cùm resciſſent ibi eum occultari, ad regem Lycomeden oratores miserunt, qui rogarent, ut eum adjutorium Danais mitteret. Rex cum negaret apud se esse, potestatem eis fecit, ut in regia quærerent. qui cùm intelligere non possent, quis esset eorum, Ulixes in regio vestibulo munera feminea posuit, in quibus clipeum, & hastam, & subito tubicinem jussit canere, armorumque crepitum & clamorem fieri jussit. Achilles, hostem arbitrans adesse, vestem muliebrem dilaniavit, atque clipeum & hastam arripuit. ex hoc est cognitus, suasque operas Argivis promisit & milites Myrmidones.* Vide Apollodorum lib. III. Qua de re lib. I. De Arte 620.

Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
Veste virum longe dissimulatus erat.

CIOFAN.

175. *Et Syrum.*] Locus obscurus est. neque enim Græci alibi leguntur expugnasse Cycladas, inter quas Syrus à Strabone refertur lib. X. neque Scyron Achilles, in qua servatus fuerat, filiumque ex Deidamia Neoptolemum procrearat. Aut igitur mendæ aliquid inesse nomini Syro dicendum, aut una ex undecim urbibus, quas Achilles ante expugnationem Trojæ cepisse dicitur, eadem hæc accipienda, quandoquidem cum Chrysa, Cylla & Lyrnesso recensetur. De numero autem urbium hoc etiam Calaber meminit in oratione funebri, qua Nestor laudasse Achillem fingitur. sic enim ait : lib. IV. 148.

Ὀ ̓δ' ἀρ' ἔνθεν ἴγων ἐρικυδέα φῶτα
Ἐκπαγλως κύδαινεν ἀρηγαμένοις ἐπέεσσιν.
Δώδεχ' ὅπως διέπερσε κατὰ πλόον ἄστεα φωτῶν,
Ἑνδεκα δ' αὖ κατὰ γαῖαν ἀπείριτον, &c.

MICYLL.

201. *Priamoque Antenora junctum.*] Dares Phrygius : *Antenor Helenam Græcis cum illis, quæ Alexander cum ea attulerat, suadet reddi.* Sed hoc totum habetur apud Homerum Iliad. H. 348. Ubi ita est :

Κέκλυτε μευ Τρῶες ἠδ' Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι
Ὅφρ' εἰπωτά μι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Δεῦτι ἄγετ' ἀργείῃ Ἑλένην, ἠ κτήματ' ἀμ' αὐτῇ
Δώομεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγειν. νῦν δ' ἔρχια πιστὰ
Ψευσάμενοι, μαχόμεσθα, τῷ ἐ νύτι κέρδιον ἡμῖν
Ἔλπομαι ἐκτελέεσθ, ἴνα μὴ ῥέξομεν ὧδε.

Audite me Trojani, & Dardani, & auxiliarii, ut ego vobis exponam quod sentio. Eja agite : Argivam Helenam, & cum eâ bona, quæ huc secum advexit, Atridis reddamus. nunc autem fœdera fida fallentes, pugnamus : quare nihil nobis spero perfectum iri, nisi fecerimus ita. Quinctus Smyrnæus lib. II. ait, Pulydamanta, cui omnes Trojani assentiebantur, reddendæ Helenæ auctorem fuisse. Livius initio lib. I. Ænean quoque addidit. Cujus hæc sunt : *Jam primùm omnium satis constat, Trojâ captâ in ceteros sævitum esse Trojanos, duobus Æneæ Antenoreque & vetusti jure hospitii, & quia pacis reddendæque Helenæ semper auctores fuerant, omne jus belli Achivos abstinuisse,* & reliqua. CIOFAN.

263. *Ipso pulchra loco.*] Depromptus est hujusmodi gestus ex ipsa arte, quæ in Romano foro vigebat, in quo hic Noster summa cum laude versatus erat. Qui autem talem agebat gestum, ita judices ad misericordiam commovebat, ut pro se judicare cogerentur. De quo Crassus Antonium alloquens II. De Oratore : cap. 28. *Quod enim ornamentum, quæ vis, qui animus, quæ dignitas illi Oratori defuit, qui in causſa peroranda non dubitavit excitare reum consularem, & ejus diloricare tunicam, & judicibus cicatrices adversas senis imperatoris ostendere?* Et Antonius ibidem : *Sensi equidem tum magnopere moveri judices, cùm excitavi mœstum ac sordidatum senem, & cum ista feci, quæ tu, Crasse, laudas, non arte, de qua quid loquar nescio, sed motu magno animi ac dolore, ut discinderem tunicam, ut cicatrices ostenderem, cùm C. Marius mœrorem orationis meæ præsens ac sedens multis lacrymis suis adjuvaret : &c.* CIOFAN.

337. *Quam rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ Hostibus è mediis.*] Aliter Dictys Cretensis, cujus hæc sunt lib. V. cap. 5. *Præterea Græci cognoscunt ab Antenore editum quondam oraculum, Trojanis maximo exitio civitatique fore, si Palladium, quod in templo Minervæ esset, extra mœnia auferretur. Namque id antiquissimum signum, è cælo lapsum, qua tempestate Ilus templum Minervæ exstruens, prope summum fastigii pervenerat. ibique inter opera, cùm nondum tegmen superpositum esset, sedem sui occupavisse.* Et, quibusdam interpositis verbis : *Græci etiam Palladium ablatum per Antenorem docent; dein ex omnium sententia reliquus miles rem cognoscit. Ob quæ placet universis mitti Minervæ donum quàm honoratissimum. Tum accitus ad eam rem Helenus cuncta, quæ antea gesta erant,*

nam

non ſecus ac ſi præſens fuiſſet, ordine exponit: additque finem jam adveniſſe Trojanarum rerum. quippe, quo maximè ſuſtentaretur, ſummam civitatis Palladium fuiſſe: quo ablato exitium ingruere. Hæc ille. Sed mihi veriſimile non fit, credere ut poſſim Dictim Cretenſem ac Daretem Phrygium, libros, qui eorum vulgo habentur, edidiſſe. nam multa in iis leguntur, quæ repugnant veritati. De Palladio nonnulla ſcribit Dionyſius Halicarnaſſeus libro primo, & Apollod. lib. III. Bibliothecæ. CIOF.

400 *Infames cæde virorum*] Hinc & proverbium, *Lemnium malum*, de immenſis & miſerandis. Quanquam Herodotus lib. VI. etiam alteram de Lemniis hiſtoriam afferat, nempe, Pelaſgos eos exiſtentes ex Attica aliquando ejectos, cùm injuriam Athenienſium ulciſci vellent, obſervaſſe Atticas mulieres Dianæ Brauroniæ ſacrificantes, eaſque inſidiis exceptas, ac Lemnum avectas, pro pellicibus habuiſſe. Sed cùm ex his nati Atticis moribus & inſtitutis omnes à matribus erudirentur, adultique Pelaſgorum vim & injurias, ſi quas patiebantur, communibus viribus à ſe propellerent, Pelaſgæ mulieres, pellicum & ex iis natorum potentiam indignè ferentes, inito conſilio, Atticos omnes unà cum matribus occidiſſe: atque inde factum, ut cum ob hoc, tum ob ſuperius illud facinus, τὰ σχέτλια ἔργα πάντα, Λήμνια vocentur. MICYL.

404 *Priameïa conjux Perdidit infelix hominis poſt omnia formam*] Fabulæ meminit Euripides in Hecuba. 1265. ibi enim Polymeſtor ab Hecuba excæcatus, ex vaticinio Dionyſii Thracum vatis illi prædicit, quo pacto in canem poſtremò commutanda ſit. Nam cùm illa perpetuis conviciis, ob liberorum cædes, Græcorum duces inſectaretur, Græcique ob id, ira accenſi, illam ad malum navis alligatam lapidibus obruiſſent, remotis iterum lapidibus pro corpore illius catulum inventum tradunt. autor Commentator in eandem fabulam. Quanquam Ovidius infrà non à Græcis, ſed à Thracenſibus, quos dolor excæcati regis in illam accenderat, lapidibus obrutam dicit. Meminit & Calaber libro decimo quarto, *vſ.* 346.

Ἔνθα τέ ἑ θηητὸν ἐπιχθονίοισι φαάνθη,
Οὕνεκα δὴ Πριάμοιο δάμαϛ πολυδακρύτοιο
Ἐκ βοτοῦ ἀλγινόεσσα κύων γένετ' ἀμφὶ δὲ λαὸς
Θάμβεον ἀγρόμενοι, τῆς δ' ἄψεα λαΐνα πάντα
Θλῆκε θεὸς, θαῦμα μέγα ἐσσομένοισι βροτοῖσι.
Καὶ τὴν μὲν Κάλχαντος ὑπ' ἐννεσίῃσιν Ἀχαιοὶ
Νηὸς ἐπ' ὠκυπόροιο πέραν θέσαν Ἑλλησπόντου.

Vocatus autem eſt locus, ubi illa commutata fuit, κυνὸς σῆμα, hoc eſt ſepulchrum canis. MICYL.

529 *Quondam minimus de ſtirpe virili, Has datus Iſmario regi Polydorus in oras*] Hunc omnium poſtremum ex Hecuba Priamus ſuſcepit. Vetus poëta apud Ciceronem lib. III. De Orat.

Qua tempeſtate Paris Helenam innuptis junxit nuptiis,
Ego tum gravida, expletis jam fere ad pariendum menſibus;
Per idem Tempus Polydorum Hecuba partu poſtremo parit.

Hoc idem legitur initio Hecubæ Euripidis, unde magna pars horum omnium converſa eſt. Fuit & alius Polydorus ex eodem Priamo & Laothoë, filia Altæ. Auctor Homerus lib. 21. Sed, quando in Priami filiorum mentionem incidi, locus hic peropportunus me admonet, ut ex Apollodoro nominatim omnes enumerem, apud quem lib. III. Bibliothecæ ita eſt.

Ex Hecuba filii.

Hector, Paris, Deiphobus, Helenus, Pammon, Polites, Amphus, Hipponous, Polydorus, Troilus.

Ex aliis mulieribus.

Menalippus, Gorgithon, Philemon, Hippotheus Glaucus, Agathon, Cherſidamas, Euagoras, Hippodamas, Meſtor, Atas, Doriclus, Lycaon, Dryops, Bias, Chromius, Aſtygonus, Teleſtas, Evander, Cebriones, Melius, Archemachus, Laodocus, Echephron, Idomeneus, Hyperion, Aſcanius, Democoon, Arrhetus, Deioptes, Clonius, Echemon, Hypirhyeus Ægeoneus, Lycithous ac Polymedon.

Ex Hecuba filiæ.

Creuſa, Laodice, Polyxena, Caſſandra.

Ex aliis mulieribus

Meduſa, Medeſiacaſſa, Lyſimache, Ariſtomede.

Sunt igitur inter mares & feminas LIV. Qui numerus eſt & apud Hyginum cap. XC. Virg lib. I. Æneidos Ilionen ponit. Priamum L. tantum filios ſuſcepiſſe vulgo creditum eſt. Illud inſuper animadvertendum, Ciceronem ab Apollodoro diſſentire, qui Priamum ex legitima uxore XIV. ſuſcepiſſe ait. ille verò I. Tuſcul. XVII. Sed fieri poteſt, ut apud Ciceronem numerus mutatus ſit. CIOF.

569 *Locus exſtat*] Julius Pollux lib. V. c. 5. hunc locum κυνὸς σῆμα *cynos ſema*, id eſt, canis ſepulcrum, appellatum fuiſſe, à quodam generoſo cane ibi ſepulto, inquit, ut alterum locum in agro Calydonio à cane Atalantæ (cui nomen Aura fuit) ibi tumulata. ſed invaluiſſe opinionem Hecubam in canem mutatam eidem in Helleſponto loco nomen indidiſſe. eſt & Libyæ locus Cynoſ-

ſema,

ſema, ut Steph. ſcribit. CON. FAN. Legitur apud Auſonium hoc Hecubæ epitaphium, XXV.

Quæ Regina fui, quæ claro nata Dymante,
Quæ Priami conjux, Hectora quæ genui:
Hic Hecuba injectis perii ſuperobruta ſaxis:
Sed rabies lingua me tamen ulta prius.
Fidite ne regnis, & prole, & ſtirpe parentum,
Quicumque hoc noſtrum σῆμα κυνὸς legitis.

Quare Hecuba fingatur in canem mutata, Plautum audiamus, cujus hæc ſunt in Mænech. V. I. 14.

M. *Non tu ſcis mulier Hecobam quapropter canem*
Græci eſſe prædicabant? V. *non equidem ſcio.*
M. *Quia idem faciebat Hecoba, quod tu nunc facis,*
Omnia mala ingerebat quemque aſpexerat.
Itaque adeo jure cœpta eſt appellari canis.
CIOFAN.

582. *Palluerat, latuitque in nubibus æther, &c.*] Aurora quantum filii necem doluerit, ſcribit Tryphiodorus de Ilii excidio. Seneca in Troadib. 239. huc fortè reſpiciens: *Pariterque Memnon: cujus ob luctum parens Pallente mæſtum protulit vultu diem.* CIOF. *Latuit ſub nubibus* Excerpt. Lang.

642 *Biſque duas*] Has Oenotropas, id eſt, vini mutatrices, Stephanus cognominatas teſtatur, cujus etiam patrem Ananium, id eſt renovatum, vocat. quoniam (ut puto) cum pro mortuo fuerit à matre in Apollinis ara derelictus, ab eo fuerit educatus, ac veluti revocatus ad vitam. CON. FAN. De Anio & ejus filiabus totaque hac fabula Codrus annotavit primo Sermonum in hunc modum. Bacchi, inquit, Staphylus fuit, Staphyli filia Rhœo. Hanc vitiavit Apollo, quod cum reſciviſſet pater, prægnantem clauſit in arcam, & in mare projecit. Illa in Eubœam venit, & in quodam antro puerum peperit, quem Anium a triſtitia, quam de eo ſuſceperat, vocavit. Hunc poſtea Apollo tulit in Delum, qui Doriſpen uxorem ducens genuit Οἰνὼ, Σπερμὼ & Ελαΐδα. quibus Bacchus conceſſit, ut quotieſcunque vellent, vinum ſemina & oleum ſumerent. Eas Lycophron appellavit οἰνοτρόπους. Pherecydes autem dicit, quod Anius ſuaſit Græcis, ut ſecum novem annos manerent, filiaſque ſuas exercitum illorum nutrituras. ſed alii dicunt à Palamede illas abductas ad exercitum Græcorum, fame laborantem, & in Rhœteo exercitum illas paviſſe; unde & Rhœteum ipſum dictum, quoniam illæ τῆς Ῥοῖους neptes fuiſſent. MICYL.

701 *Summus inaurato crater erat aſper Acantho*] *Acanthus*, de quo apud poëtas ſermo eſt, quid ſit, à nemine, quod ſciam, uſque huc pro rei dignitate animadverſum eſt. Joannes Maria Jovius, Camers, vir & ingenioſus, & optimarum artium ſtudiis eruditus, Acanthum, quo de agitur, eſſe ait, quem Smilacem aſperam Dioſcorides vocat. Plinius cap. & lib. XXII. Acanthi deſcriptionem, ut mox oſtendam, mancam & alienam ſcriptam reliquit. Cujus hæc ſunt: *Acanthos eſt topiaria & urbana herba, elato longoque folio, crepidines marginum, aſſurgentium pulvinorum toros veſtiens. Duo genera ejus ſunt aculeatum & criſpum, quod brevius. alterum lene; quod aliqui Pæderoſa vocant. alii Mellamphyllum.* Servius ad Virg. II. Georgic. ỳſ. 119. ita ſcribit: *Acanthus arbor eſt in Ægypto, ſemper frondens, ut oliva, laurus. Acanthos dicta, quia ſpinis plena eſt. Abundat hac etiam Circina inſula.* Idem ad Ecl. 4. 20. *Acanthus eſt herba, quæ in Ægypto naſcitur.* Idem ad 1. Æneid. 649. *Acanthus eſt genus virgulti flexuoſum.* Idem ad Ecl. III. 45. *Genus eſt floris*, quia ille dixerat, *lenta vitis.* Ex quo apparet, Servium ſibi non conſtare. Etenim ſemel dicit, Acanthum eſſe arborem, deinde herbam, rurſus genus virgulti flexuoſum, quartò, genus floris. In Plinii illis, quæ citavi, verbis, duo præcipua ſunt, niſi me animus fallit, quæ ad veram perfectamque Acanthi deſcriptionem deſiderantur. Alterum, cùm ait, Acanthum eſſe herbam: alterum verò, quod de fructu ne verbum quidem fecit. Cetera, ut opinor, ſcitè. Puto ego Acanthum potius inter frutices, quam inter herbas, locum poſſe habere. Naſcitur in locis apricis, vel urbanis, vel ſilveſtribus, & arbori parietique, ut fere edera, adhæret: habetque folia inſtar edera, ſed anguſtiora; aculeos vel ſpinas in trunco ſive calamo; capreolos, ut vites; flores candidos, pæne ut liguſtrum: fructum croceum rutilumque, qui in racemo continetur. In ejus baccis parvulis unus nucleus, in mediocribus bini, in grandioribus ad ſummum terni reperiuntur; qui ſatis duri ſunt, habentque hilum fere ut faba aliave legumina. Sed roget quis, hæc unde colligis? Reſpondeo, me hiſce oculis vidiſſe. Nam Jovius Idibus Septemb. ad templi Pacis parietinas me deduxit: ubi Acanthum invenimus. eſt enim ibi non minima copia; & collegimus unà cum racemis croceis, ſive rutilis (uterque enim color in illis eſt) & collectum domum retulimus. Deinde omnia, quæ in Acantho animadvertenda videbantur, ipſe quam diligentiſſimè potui, perpendi. Habes, qui me rogaſti, unde ea collegerim. CIOF.

716 *Vocalemque ſua*] Quoniam ſecundum omnium opinionem Dodonæ quercus vocalis erat, & ipſamet effabatur oracula. vide quæ

quæ in prima Collectan. Hecatosty ſcripſimus cap. 25. CON. FAN. Quod *Quercum vocalem* vocat Ovidius, eò pertinere videtur, quòd quidam veterum ex quercu reſponſa data tradidere. Hinc & Sophocliis illud in Trachiniis. 1-4.

Ὡς τὴν παλαιὰν φηγὸν αὐδῆσαί ποτε
Δωδωνι, δισσῶν ἐκ πελειάδων ἕφη.

Per columbas autem quidam mulieres ſive aniculas accipiunt, quas, quoniam barbaræ eſſent, ex Ægyptiis Thebis videlicet advectæ, avibus ſimilia loqui ab initio viſas, mox etiam humana voce, ut ait Herodotus: πελειάδας quaſi πολιάδας dictas putant, quòd ſenes Moloſſi πολιοὺς appellare conſueverint. MICYL.

789 *Candidior folio nivei Galatea liguſtri*] Candidi floris. Eſt autem liguſtrum violæ genus candidiſſimæ. Videtur autem ad Galateæ nomen alludere, quod à candore lactis illi inditum fuiſſe innuit Heſiodus, qui ait Galateam candidas comas & faciem lacti ſimilem habuiſſe. REGIUS. Liguſtrum non eſt, ut hic fallo ait Regius, genus violæ: ſed virgultorum, flores habens candidiſſimos, quibus arefactis, fructum emittit ſubnigrum; ſed maturum accipio. Hoc igitur loco debemus *Nivei liguſtri* ad florum candorem referre. Vide, ſi tibi erit commodum, Janum Parrhaſium in Claudianum libro 11. De Raptu Proſerpinæ ῾ſ. 130. qui hanc rem primùm, quod ſciam, diligentiſſimè eruditiſſimeque deſcripſit CIOF.

942 *Vires habet herba*] Herbam fuiſſe, quam Græci vocant ἀείζωον, noſtri Sedum, Semperque vivam, tradit interpres Lycophronis, & eo prior Athenæus. CIOF.

LIBER QUARTUSDECIMUS.

89 *Inarimen Prochytenque legit ſterilique locatas. &c.*] Inarime Pithecuſæ memoratur ab hiſtoria, quam Xenagoras, Harpocration & Suidas referunt. Fratres duo, Candulus & Atlas (ut Æſchines Sardianus in Jambis appellat) omnium ſcelerum, quibus hominum vita depravata eſt, inventores & caput extiterunt. iis perverſi mores Cercopum nomen pepererunt, appulſoſque advenas undecumque circumvenire ſtudium erat. Itaque aliquando, cùm in Jovem tentaſſent, in ſimias, quas pithecos Græci vocant, ex hominibus mutati ſunt. Inde Pithecuſis Inſulæ, quam tenebant, nomen inditum. Xenagoram XIV. Metamorph. Ovidius ſecutus eſt, manifeſto Hermolai Barbari errore, qui putat Ovidii carmen ad Doliariorum figlinas, unde Plinius Inſulæ vocabulum trahit, etiam referri poſſe. Ejus verba ex III. Caſtigationum lib. ſubjeci. Dicta, inquit, Inarime ab Arimis populis, ſive beluis. ita Etruſcorum lingua dicente ſimias, quas Græci pithecos vocant. Unde nomen inſulis Pithecuſæ, ut Straboni placet & ferè Ovidio, *Sterilique locatas Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.* Plinius à figlinis doliariorum. Proinde per *i* non per *y* ſcribendum. Dolia enim Græci *Pithos*, Simias *Pithecos* vocant. Poteſt & Ovidianum illud cum Plinii ſententia congruere, ut *habitantum* hoc eſt doliariorum ſubaudias. Hic aliquis Hermolai diligentiam non injuria deſideraverit, qui non omnes Ovidii verſus, quibus ille fabuloſam nominis rationem complexus eſt, perlegiſſe videatur, cùm Plinium non credat ab Ovidio diſſentire. Naſonis carmina, ne quis ambigat, hæc ſunt:

Inarimen Prochytenque legit, ſterilique locatas &c. Diotimus in Herculis certaminibus, ex Oechalia, quæ littoralis Euboeæ civitas eſt, Olum & Eurybatum Cercopas impoſtores ac planos fuiſſe tradit, qui per Bœotiæ trivia ſubmiſſo ſupercilio concurſarent, mortaleſque dolis exciperent, ut Muſcam Mediolani videmus Appulam. Inde nomen in alienarum rerum plus nimio ſatagentem tranſtulit Martialis, identidem repetens, *Ole quid ad te?* Zenobius autem Cercopas in Lydia ſtatuit, ubi cum Hercule, qui per idem tempus Omphalæ famulabatur, congreſſos ait, ac ob nimiam captandi callidatem in lapides obduruiſſe. quod eorum mater Memnonis multo antè fore prædixerat; ſubinde monens, ne Melampygon, id eſt, nigris Herculem natibus, injuria provocarent. Alii Thiæ filios & Oceani fuiſſe malunt. pauca, quæ ſuperſunt, ſi qui volent, ab eo petant. CIOF. Vid. Schol. ad Zenob. Cent. I. 10.

102 *Læva de parte canori Æolidæ tumulum*] Hoc vix intelligitur, nam omnia hæc ad dextram Æneas habuit, cum ab Sicilia in Latium navigat, ſed aut in ſiniſtra parte intelligemus Miſenum, dum Neapolim tendebat Æneas; tantum enim prominet Miſenum promontorium: aut aliam quandam inſulam Ovidium intelligere voluiſſe credemus. quam ad ſiniſtram reliquerit Æneas, in qua Miſenum ſepultum voluerit. at nihil aſſeveramus. GLAR.

104 *Vivaciſque antra Sybillæ*] De Sibyllâ jucunda ſunt quæ narrat Trimalchio in Petron. Fragmento Tragurano, cap. XLVIII. *Sibyllam quidem Cumis ego ipſe oculos meis vidi in ampolla pendere: & cum illi pueri dicerent, Sibylla τί θέλεις; Reſpondebat illa, ἀποθανεῖν θέλω.* Fugit interpretes ſimile quid de Sibylla narrari ab Ampelio cap. 8. *Argyro eſt fanum Veneris ſuper mare ibi eſt lucerna ſuper candelabrum poſita, lucens ad mare ſub divo cœlo, quam neque ventus aſpergit* (leg. *diſpergit*) *nec pluvia extinguit. Sed & Herculis*

Herculis ædes antiqua; ibi columna pendet cavea ferrea rotunda, in quâ concluſa Sibylla dicitur. MUNCKER.

111. *Elyſiaſque domos*] Vocant Ἠλύσιον proprie Athenienſes, ut inquit Polemon, τὸ καλὰ σκαφὸν, χοεῖον. ſive ut Heſychius & alii quidam τὸ ἱερὸν, καὶ θεῖον, τέρπνον, ἀφθάρτον, ἀκήρατον, ὁ δὲ παράδεισον λέγουσιν οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τοῦ μὴ λύσιν ἔχειν, quoniam ibi animæ a corporibus non ſolvantur, ut idem Heſychius ait: quamvis Servius contra, qui ἀπο τῆς λύσεως Elyſium dictum putat, quoniam piorum animæ illic poſt corporis atque animæ ſolutionem ac diſcretionem habitent. atque hoc alii circa Ægyptum ſtatuere, alii circa finem Oceani, unde & beatorum inſulæ de eodem intellexerunt. Virgilius autem apud inferos poſuit, ſeparatum atque diſtinctum ab eo loco, ubi noxii puniuntur. MICYL.

144 *Nam jam mihi ſæcula ſeptem*] Hæc Ovidius maximam partem ex ipſis oraculis Sibyllinis videtur hauſiſſe. Certe Sibylla Erythræa apud Phlegontem Trallianum libello περὶ Μακροβίων vaticinatur paullo minus mille annos, ſive decem, γενέας ſe victuram eſſe, nam ipſi Sibyllæ γενέας ſive generationes decem facere decem ſæcula, ſeu annos mille, ex alio ejuſdem Sibyllæ oraculo idem Phlegon evincit, quod de ludis Romanorum agit ſæcularibus: unde eſt colligere Erythræam fata Romanis cecinisſe, atque hujus oracula conſuli ab illis fuiſſe ſolita. apertius Ariſtoteles περὶ θαυμασίων Sibyllam noſtram Cumæam, ſive Cumanam, Erythris oriundam facit, eandamque πολυχρονιωτάτην fuiſſe deſignat. nihil ergo differunt Cumana & Erythræa. Sed & Marcianus Capella duas tantum Sibyllas facit, aliam Erythræam, quæ & Cumana dicta ſit, aliam Phrygiam. Strabo duas Erythræas conſtituit, quarum altera fuerit antiquiſſima. ut per illam Cumanam intellexiſſe videatur. nam ceteri ſcriptores Cumanam ab Erythræa faciunt diverſam. ſed hæc fuſius præter inſtitutum. Nunc de ipſo apud Phlegontem oraculo videamus. Ex verſibus Sibyllinis, ab illo prolatis, quia copioſi ſunt, pauca adſcribam:

Ἐν δεκάλῃ γενεᾷ χαλεπὸν κάλα γῆρας ἔχὼσα,
Μαινομένη μὲν ἐνὶ θνητοῖς ἄπιστα λέγουσα,
Πάντα δὲ ὑπὲρ πεοῖδυσα βροτῶν δυσανάσκετα κύδη,
Καὶ τόδε μοι φθονέσας Λητοὺς ἐρικυδέος υἱὸς
Μαντοσύνης παθέων δὲ καλοικίλησας ὁλοὸν κῆρ,
Ψυχλῷ ἐκλύσει δεσμευομένῳ ἐνὶ λυγρῷ
Σώματι, σαρκοτύπῃ διϊ ξέυσας γεγαυίαν.

ita enim recte verſus illi mendoſiſſimi a viris eruditis emendantur, qui apud Phlegontem exſtant valde inquinati. quod ſubdit Naſo, *vocem mihi fata relinquent*, ex eadem Sibylla eſt:

Ἔνθ' ἄρα μοι ψυχὴ μὲν ἐς ἤερα πιςηθεῖσα,
Πνεύμαλι σύγκραθεῖσα βροτῶν εἰς ἔατα πέμψει
Κληδόνας ἐν πυκινοῖς αἰνίγμασι συμπλεχθείσας.

& quæ ſequuntur. Deinde ſubdit, corpus ſibi inſepultum fore, variaſque e tabe cadaveris reſoluti herbas orituras, quibus paſtæ pecudes aliteſque hæ voce, illæ fibris ventura populis deſignent. Miror hoc fragmentum in collectione Sibyllinorum carminum ab Obſopœo digeſta non comparere. Nam alterum illud de ludis ſæcularibus ex Zozimi Hiſtoria, non ex Phlegonte, illic profertur, HEINS.

219 *Oravique fugam geſtu*] Quo pacto oravit fugam, qui cum eis diſcedere cupiebat? Sed intelligendum, Oravi, ut me acciperent, ac inde fugerent, quod & factum eſt. GLA.

249 *Immanſueti*] Notatur Ovidius, quòd *immanſueti* ἀπίθετον Polyphemi Cyclopis feritati parum conveniat, non ut ab interpretibus, ſed à Criticis. Verùm vehemens ea eſt vox, ſi introrſus aſpicias, & de Polyphemo dici ita congrua, velut ab Ovidio condigna. Nos itaque eminentiſſimum poëtam, quique ſe ultra emendationem iſtorum protulerit, à calumnia defendimus, in hunc modum reſpondentes. *Manſuetum* quaſi *manus aſſuetum*, quod omnia quæ ſunt natura fera, manuum permulſione miteſcant, Pompejo dictum eſt. Nullum verò eſſe animantium, tam aſperum, terribile, barbarum, immane, ferum, infandumque creditur, quod non quandoque hominum ad manus veniat, cicuretur ac manſueſcat. Qui igitur immanſuetus eſt, is demum trux, violentus, inhumanus atque immanitate omni triſtior videri poteſt. is atrocia inuſitata nullaque ferarum mitior. eſt præterea vis quædam maxima in quorundam privatione ſimplicium, quæ non mala, priuſquam componerentur, & exilia videbantur. Quemadmodum & *immanis*. Quod verbum cùm à *mano* factum ſit, quod bonum dixere veteres, ejus tamen ſignificatûs vis diverſa eſt & permagna. ut *immanem hydram*; *immane facinus*, & *inamabilem* dixit Virgilius *Stygiam paludem*, eam ſcilicet ſecundum amoris privationem deteſtatus, ut ait Gellius. Qui Homerum quoque non virtutibus appellandis, ſed vitiis detrahendis laudare ampliter ſolere affirmat. Ut in 1. Iliad. Ἤυδα μάντις ἀμύμων.

Hæc autem ratio ſi deplorati quempiam ingenii à ſuſceptæ ſemel perſuaſionis arce non dejecerit, Ciceronem lib. I. de Legib. 8. quoque dabimus, quem (ſi diis placet) arguant *Nulla*, inquit, *gens eſt, neque tam immanſueta, neque tam fera, quæ non, etiamſi ignoret, qualem Deum haberi deceat, tamen habendum ſciat.* Sexta porrò actione in Verrem, veterem illam in Ætna Sicula Cyclopum *immanitatem* vocavit. Sed & Pomponius, Tauros Scytharum populos ſolitos pro victimis advenas interficere (quod paullò à mandendo abeſt, ait Plinius) latis deteſtabiles infandoſque monſtrari putat, *immanes* illos vocans. Nam ſi *immanſueti* levis ſignificatio putanda eſt, quòd à *manſueto* deducatur, non ſecus exilem in *immani*, quòd à *mano* ſit, poteſtatem interpretari licebit. Uſus verò eſt eodem epitheto, quod quidem ſciam, quarto quoque, nec non ultimo volumine, neque diverſa ferè, neque minus gravi ſignificatione aliis, quàm in Polyphemo hic congruere judicaverit. Ut verearis potius, ab *immanſueti* voce Polyphemi feritatem, prodigioſamque corporis vaſtitatem, magnitudine ſuperari quàm exilitate deprimi. Nec expreſſum uno verbo levius, quod ab Homero duobus fuerit, Odyſſeæ Rhapſodia K. ψſ. 199. Unde Ovidius hæc accepiſſe videtur; cùm in Ægeo littore veritos ſcrutari inſulam Ulixis ſocios fuiſſe ait, Antiphate Læſtrygonis geſta, violentiamque Cyclopis magni animi, androphagi, reminiſcentes:

Μνησαμένοις ἔργων Λαιστρυγόνος Ἀντιφάτao,
Κύκλωπός τε βίης μεγαλήτορος, ἀνδροφάγοιο:

MAR. ACURS. in Diatribis. ita, *ferox immanſuetuſque* lib. IV. 237.

331 *Stagnum nemorale*] Eſt autem lacus ille monticulis nemoribuſque circumdatus, amœnus & amœnus; adeò parvus, ut ad octo ſtadia vel etiam paulo plus toto ambitu porrigatur: abundat piſcibus. Prope quem Dianæ, de qua hic agit Ovidius, templum fuiſſe dicitur: nunc vero eſt oppidulum, quod noſtro idiomate, paullum deflexum à Dianæ nemore, *Nemo* appellamus: ajuntque ibi eſſe ingentis magnitudinis Platanum, quæ è Scythia advecta eſt. Cætera quæ ad lacum, quæ ad Dianæ lucum, quæque ad eam oram pertinent, non indiligenter ſcribit Strabo lib. V. Meminit & hujus lacus Ovidius ipſe III. Faſt. 263.

Vallis Aricinæ ſilvâ præcinctus opacâ,
Et lacus antiqua relligione ſacer. CIOF.

387 *Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit*] Huc ſanè facit, quod annotavit Lutatius, exponens illud Statii v. Theb. *Quater axe ſereno Intonuit.* Ubi ait: *De numero tonitruum ratio eſt: Nam omnis impar numerus proſpera ſignificat, & vivis adſcribitur; id verò quod par eſt contra infectum & mortuis datur; geminus verò, id eſt, par, quod ergo nihil agit, defunctorum eſt. Ut Virg.* Numero deus impare gaudet. *Et ubique mortuis geminum, hoc eſt parem, adſcribit numerum, vel dualem, quatuor tauros inferis mactat, ideò hic quater, quia adverſum tonat, & nitidè obſervavit, ut ſeniores eo tempore dividerentur à ſole, ut par numerus qui eſt vivis contrarius, poneretur. Dicitur autem hic impar numerus à Pythagora repertus, & maſculinæ virtutis, & deorum ſuperûm propter trinam regulam divinæ rationis. Ergo hujuſmodi ſigna contigerant, ut* quater ipſo in limine portæ Subſtitit, atque utero ſonitum quater arma dedere. *Nam occultè Virgilius de numero coactus equi infernam infauſtamque rem, id eſt mortem, pronunciari prædicabat.* Hæc ille interpres eruditus. CIOF.

509 *Ut non Cygnorum*] Sic & Lycophron. de Diomedeis avibus:

Οἱ θαλασσίαν,
Δίκταν αἰνήσουσι πορφύρων δίκην
Κύκνοισιν, ἐνδαλθέντες ὑγλήνοις δομήν.

Plinius quoque lib. X. cap. 44. & Solinus candidum iis colorem adſignant, ac nuſquam gentium reperiri, niſi in ſola Apuliæ vicina inſula aſſeverant, ubi Diomedis exſtat tumulus. iidem multa alia de his avibus enarrant, de candido colore etiam alii ſcriptores conſentiunt, de forma non item. has ἰφωδίους vocant Græci. ſic præter Ariſtotelem περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων Antigonus Cariſtius Hiſt. Mirab. cap. 188. Ælianus Hiſt. Animal. lib. I. cap. I. cap. Auctores uno conſenſu tradunt has aves in Diomedeâ inſulâ frequentes eſſe, ac Græcos eò accedentes benigniter ab iis haberi, infeſtari Barbaros. BURM.

514 *Barbarus enſis*] Hoc in loco verba Servii ex commentario ſeptimo Æneid. ψſ. 412. recitanda cenſemus, quæ talia ſunt: *Illud namque Ovidii Metamorphoſeos fabuloſum, incenſam ab Annibale Ardeam, & in hanc avem eſſe converſam.* Quæ lectio, ſi vera eſt, tum *barbarus enſis* non Æneæ, ſed Annibalis intelligetur. Qua enim ratione Ovidius noſter, cum Auguſto blandiatur per Æneam, Veneris filium, eum *barbarum* appellare potuerit, non Hercule agnoſco. ſed & Virgilium in tota Æneidos (quod equidem ſciam vel meminerim) nunquàm *barbarum* Æneam appellat. Verum in hoc, ut etiam in multis, amplius cenſemus requirendum. JACOB. A CRUCE.

609. *Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba.*] Etſi Aſcanii filius major Iulus dictus eſt, tamen ipſe quoque Aſcanius Iulus nominabatur, ut clare patet apud Maronem. *binominis* autem melius ad genitivum *Aſcanii*, quàm *Alba* nominativum referetur. mirum autem duos Albanorum reges hoc in loco omiſſos a Poëta, Æneam Sylvium ac Albam, quartum ac ſextum. Albam tamen in quarto Faſt. non omittit, in ſoluta oratione non poterat id mirum videri, ſed in carmine; niſi quod in Faſtis duo carmina omiſſa, hic aliquot omnino ſuſpicor, & Commentator hæc, quaſi nihil adſit difficultatis, leviter tranſilit. nos in Dionyſium ac Livium lib. 1. cap. 3. annotationibus editis, hæc multis diſſeruimus, quare hic obiter ea attigimus. GLAREAN.

612. *Clarus ſubit Alba Latinum.*] *Clarus* nomen proprium eſt hoc loco, non adjectivum: ſignificatque eum regem, qui Alba dictus fuit; nam poëtis mutare interdum nomina convenit, auctore Servio. *Clarum* autem appellavit, quem ceteri Albam, ob id quod omnia alba eadem clara ſunt; & ne *Clarum* ſignificare Albam quid dubites, vide quomodo in IV. Faſt. hoc idem poëta ipſe eſt æmulatus, *Subit Alba Latinum.* CONST. FANENS.

760. *Veneris proſpicientis.*] *Venus proſpiciens* dicta videtur, quod virginum ſuperbiam, amatores contemnentium, proſpiceret atque provideret. Nymphe autem, cum ſit vocandi caſus, ſine diphthongo ſcribatur. REGIUS. Immo *proſpicientis* cognomen accepit a ſpecie & forma proſpicientis de feneſtra Anaxeretes, quæ eadem ſpecie a Venere in ſaxum converſa fuit. quanquam alibi apud auctores eos, qui reſtant, neque fabulæ hujus, neque cognomenti iſtius mentio ulla fit. ſed hoc temporum injuriæ acceptum ferendum, qua longe plures cùm hujus, tum aliarum rerum auctores amiſimus, quam retinemus. MICYLL. Strabo lib. XIV. ait, poſt Carpaſiam Cypri urbem eſſe montem ac promontorium, montis ſummum Olympum dici, ubi Veneris Atreæ templum ſit, quod nec adire, nec videre mulieribus conceſſum. Ptolemæus videtur Aphrodiſium vocare. Raphaël ait, Venerem proſpicientem dictam, quod virginum ſuperbiam, amatores contemnentium, proſpiceret ac provideret, quod mihi non probatur. GLAREAN.

773. *Numitorque ſenex amiſſa nepotum Munere regna capit.*] Totam hanc ipſam rem ita litteris conſignavit auctor de Viris Illuſtribus, quem docti quidam viri Cornelium Nepotem vocant. *Proca*, inquit, *rex Albanorum, Amulium & Numitorem filios habuit, quibus regnum annuis vicibus habendum reliquit, & ut alternis imperarent: ſed Amulius fratri imperium non dedit, &, ut eum ſobole privaret, Rheam Silviam, filiam ejus, Veſtæ ſacerdotem, præfecit, ut virginitate perpetua teneretur; quæ à Marte compreſſa Romulum & Remum edidit. Amulius ipſam in vincula compegit: parvulos in Tiberim abjecit, quos aqua in ſicco reliquit. Advagitum Lupa adcurrit, eoſque uberibus ſuis aluit. Mox Fauſtulus paſtor collectos Accæ Laurentiæ conjugi educandos dedit.* Quibus etiam verbis appareret, quare poëta noſter Amulium *Injuſtum*, & *Durum* vocaverit. Vide etiam, ſi vacas, Livium lib. 1. cujus verba, quoniam longum erat recenſere, huc afferre me pigebat valde. CIOFAN.

776. *Arcisque viâ Tarpeja recluſâ, Dignam animam pœna congeſtis exuit armis.*] De bello cum Tatio & Sabinis geſto, ac de Tarpeja, ſic ſcribit Cornelius Nepos: *Sabini ob raptas bellum adverſus Romanos ſumpſerunt, &, cùm Romæ appropinquarent, Tarpeiam Virginem nacti, qua cauſſa aquæ ſacrorum gratia hauriendæ deſederat, & T. Tatius optionem muneris dedit, ſi exercitum ſuum in Capitolium perduxiſſet. Illa petiit, quod in ſiniſtris illis manibus gerebant, videlicet anulos, armillas; quibus doloſe repromiſſis, Sabinos in arcem perduxit: ubi T. Tatius ſcutis eam obrui præcepit.* Hoc poſtremum Livius teſtatur eſſe fabulam. Quod cuilibet ex ejus lib. 1. in promptu eſt. CIOFAN.

786. *Naïdes.*] Quòd hic de Venere meminit Poëta, & quòd ejus conſilio Sabini retenti fuerunt, ei fictioni cauſſam dediſſe videtur, quòd eodem loco Romæ, ubi pugna hæc commiſſa fuit, poſtea Veneris *Cluacinæ* ſimulachrum dicatum fuit, quæ cognomentum hoc à *Cluendo*, hoc eſt pugnando, accepit, ut Plin. lib. XV. cap. 29. teſtatur. Et aquarum occaſionem à lacu, qui ibidem fuit, in quem Curtius equo præcipitatus, à ſe Curtium appellari fecit, traxiſſe Poëtam veriſimile eſt. Cujus & Livius, & Plutarchus, & ceteri meminêre. MICYLL.

817. *Tonitruque & fulgure terruit Orbem.*] Quo modo Romulum in cœlum abiiſſe opinati ſint Romani, breviter ſcribit Auctor de Viris Illuſtribus, ut Hiſtoricos alios omittam. *Romulus*, inquit, *cùm ad Capreæ paludem exercitum luſtraret, nusquam comparuit. Unde, inter patres & populum ſeditione orta, Julius Proculus, vir nobilis, in concionem proceſſit & jurejurando firmavit, Romulum à ſe in colle Quirinali viſum auguſtiore forma cùm ad deos abiret, eundemque præcipere, ut à ſeditionibus abſtinerent virtutemque colerent, futurum ut omnium gentium domini exſiſterent. Hujus auctoritati creditum eſt. Ædes in colle Quirinali Romulo conſtituta, ipſe pro Deo cultus & Quirinus eſt appellatus.* CIOFAN.

LIBER QUINTUSDECIMUS.

20. *Mycilus illius diis acceptiſſimus avi.*] Cum Achivi monitu oraculi coloniam deducturi eſſent, Myſcelus quidam, qui de loco Apollinem conſuleret, miſſus eſt. Is reſponſum accepit, ut ibi conderet urbem, ubi imbre ἐξ αἰθρίας, hoc eſt cœlo ſereno, irrigatus fuiſſet. Quod quidem ille, tametſi impoſſibile factu judicaret, claſſe tamen comparata in Italiam navigavit. Ceterum, cum diu variis periculis & laboribus vexaretur, neque condendæ urbis locum inveniret, accidit, ut ex mœrore forte quodam in gremio pellicis recumberet. atque illa, ut erat pro viro ſollicita, lachrymas in caput recumbentis deliquaret. His igitur excitatus ille & oraculo admonitus (erat enim pellici Ἀ'ιθρία nomen) cœpit eodem loco urbem condere, eamque Crotonem appellavit. Strabo autem etiam illud addit, quod cum Myſcelus, ex oraculo Crotonem condere miſſus, Sybaritarum terram conſpicatus eſſet, eamque multo fertiliorem ac meliorem judicaſſet, denuo oraculum interrogaverit, num Crotone omiſſa Sybarim ædificaret. atque ibi tum reſponſum illi datum in unc modum:

Μύσκελε βραχύνωτε πάρες σίθεν ἄλλο ματεύων,
Κλέσματα θηρεύεις, ὀρθὸν δ' ὃ, τι δῶ τις ἐπαίνει.

Quos verſus Eraſmus explicat in proverbio, *Donum, quodcumque dat aliquis, proba.* MICYLL.

158. *Morte carent animæ, ſemperque priore relicta Sede, novis domibus vivunt, habitantque receptæ.*] In hac prava atque inepta prorſus hæreſi fuerunt Druidæ, gens quædam Gallica. Qua de re Cæſar lib. VI. de Bello Gallico: *In primis hoc volunt perſuadere, non interire animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios; atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto.* Tangit & hanc rem Amm. lib. XV. Sed inter Pythagoræ & Druidarum opinionem hoc intererat, quòd ille ajebat animas hominum ad pecudes etiam tranſire: hi verò ad homines tantum. Hoc ex Cæſaris verbis elicitur: *Sed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios.* CIOFAN.

233.] *Tyndaris.*] Illud ſciendum, Helenam, ut ex Stheſichoro refert Scholiaſtes Euripidis, juſſam eſſe lapidibus obrui; ſed ii, quibus hoc mandatum erat, ſimulatque ejus adſpexerunt vultum, lapides in terram demiſerunt. Zeuxis Heracleota, ut ſcribit Ælianus lib. IV. de Var. Hiſt. ex pictæ Helenæ ſimulacro magnam pecuniæ vim colligebat, neque enim unicuique licebat illam intueri, ſed ei tantùm, qui certum argenti numerum perſolviſſet, ſpectanda proponebatur. Tunc igitur Græci Helenam illam meretricem appellabant, quòd Heracleota pretium pro pictura poſceret. CIOFAN.

293. *Si quæras Helicen & Buran, Achaidas urbes.*] Helice Achaiæ urbs fuit, ab Helice, Selinuntis filia, Jovis conjuge, nominata, auctores Stephanus, Pauſanias & Strabo. Calliſto autem, cujus Regius meminit, non in Achaia, ſed Arcadia nata fuit, neque ab urbe Helice cognomen ullum accepit, ſed quod urſa major Helice a poëtis dicitur, minor autem Cynoſura, diverſam rationem habet. nam Aratus, & qui eum ſequuntur, quorum & Hyginus meminit, Helicen & Cynoſuram, nymphas Idæas, Jovis nutrices fuiſſe tradunt, quas Jupiter officii ac miniſterii ſui cauſſâ inter ſydera retulerit. MICYLL.

336. *Tempuſque fuit, quo navit in undis, Nunc ſedet Ortygie.*] Huc mirificè faciunt, quæ leguntur in ſcholiis in Pindarum, Nem. Od. I. 2. quibus Ortygiam, quemadmodum hoc quoque loco ait poëta noſter, inſulam fuiſſe, deinde ob terram, circa eam congeſtam, Peninſulam effectam, docetur: Ἡ δὲ Ὀρτυγία, πρότερον μὲν οὖσα νῆσος, εἶτα προσχωθεῖσα Χερρόνησος γέγονεν. CIOFAN.

372. *Quæque ſolent.*] Bombices dicit, quæ ſericum generant. nam, ut Plin. in II. Nat. Hiſt. ſcribit, Bombices, in Aſſyria provenientes, nidos è luto fingunt, ſalis ſpecie, applicatos, lapidis tanta duritie, ut ſpiculis perforari vix poſſint. in his & ceras largius quàm apes faciunt, deinde majores vermiculos, hi erucæ fiunt. fit deinde quæ vocatur Bombilis, ex ea Nicedalus, ex hoc ſex menſibus Bombices telas aranearum more texunt, ad veſtem luxumque feminarum, quæ Bombicina dicitur. REG. Totus autem hic locus explicatur apud Plin. lib. XII. c. 32. ubi ille in hunc modum: *Multa autem,* inquit, *inſecta & aliter naſcuntur, atque in primis ex rore. inſidet hicraphani folio primo vere, & ſpiſſatus ſole in magnitudinem milii cogitur. inde oritur vermiculus parvus, & triduo mox eruca, quæ adjectis diebus creſcit immobilis, duro cortice ad tactum movetur aranei. Hæc eruca, quam Chryſalidem appellat, rupto deinde cortice volat papilio.* deinde quod *feralem* Ovidius vocat Papilionem eò referendum, quò Plin. lib. XXVIII. c. 10. ait. *Papilio quoque, lucernarum luminibus advolans, inter mala medicamenta numeratur. huic contrarium eſt jecur caprinum, ſic ut fel veneficiis ex muſtella ruſtica factis, &c.* MICYLL.

427. *Amphionis arces.*] Amphion fuit Jovis filius, ut ait Seneca, cujus hæc ſunt, ubi loquitur de Thebis: Herc. Fur. 262.

Cujuſque

Cujuſque muros natus Amphion Jove
Struxit canoro ſaxa modulatu trahens.

Et Euripides initio Herc. Furentis: Ἀμφίον', ὃν δὲ Ζῆθον, ἐκγόνω Διός. Lege etiam Probum in Ecl. II. Virg. Hoc idcirco annotavi, quoniam non ſatis liquidò conſtat, cujus fuerit filius Amphion. Hic autem, ut Græci auctores tradunt, ea clementia ac benignitate fuit, ut iis, qui ſub ſuo erant imperio, numquam quidquam, niſi æquum atque honeſtum, imperaverit: tantaque eos benevolentia & lenitate ad ſe amandum alliciebat, ut cùm Thebas conderet, omnes ſuapte ſponte uno conſenſu, quæ ad ædificia conſtruenda neceſſaria eſſent, ei ſuppeditaverint. Idcirco fictum eſſe Amphionem lyra, ad cujus ſonum lapides accurrebant, Thebas condidiſſe. Cum illis facit & Hyginus. CIOFAN.

637. *Quod petis hinc propiore loco, Romane, petiſſet.*] Hic certe locus mihi inexplicabilis videtur, nam è Roma navigatio per Corinthiacum ſinum Delphos longe brevior eſt, quàm ad Epidaurum Peloponneſi urbem ad latus orientis. Nec enim alia eſt Epidaurus Æſculapio ſacra. GLAREAN. Recte Glareanus, ſed λόξιας Apollo, interdum & vates ipſius. FARNAB. An confudiſſe Naſonem Epidaurum Illyricam cum Peloponneſiaca dicemus? hæreo.

640. *Prolemque arceſſite noſtram.*] Æſculapium, filium meum, advocate. Livius ſub finem lib. x. *Inventum*, inquit, *in libris Æſculapium ab Epidauro Romam arceſſendum. Neque eo anno, quia bello occupati conſules erant, quidquam de ea re actum, præterquam quod unum diem Æſculapio ſupplicatio habita eſt.* Et lib. XXIX. *Nullas dum in Aſia ſocias civitates habebat P. Romanus: tamen memores Æſculapium quoque ex Græcia quondam haud dum ullo fœdere ſociata, valetudinis populi cauſſâ arceſſitum.* CIOFAN.

718. *Et ſpiſſi littoris Ancon.*] *Tum legati perinde atque exoptata rei compotes, expleta gratiarum actione, cultuque anguis à peritis accepto, lati inde ſolverunt ac proſperam emenſi navigationem, poſtquam Antium appulerunt, anguis, qui ubique in navigio remanſerat, prolapſus in veſtibulo ædis Æſculapii, myrto frequentibus ramis diffuſa ſupereminentem excelſæ altitudinis palmam circumſedit, perque tres dies poſitis, quibus veſci ſolebat, non ſine magno metu legatorum, ne in triremem reverti nollet, Antienſis templi hoſpitio uſus, urbi ſe noſtræ advehendum reſtituit, atque in ripam Tyberis egreſſis legatis, in inſulam, ubi templum ei dicatum eſt, tranavit, adventuque ſuo tempeſtatem, cui remedio quæſitus erat, diſpulit.* REGIUS.

757. *Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos.*] Teſtatur Vellejus Paterculus lib. II. Cæſarem quinque egiſſe triumphos, diverſo apparatu. Ejus verba ſunt: *Cæſar, omnium victor, regreſſus in urbem, quod humanam excedat fidem, omnibus, qui contra ſe arma tulerant, ignovit, magnificentiſſimisque gladiatorii muneris, naumachiæ, & equitum peditumque, ſimul elephantorum certaminis ſpectaculis, epulique per multos dies dati celebratione, replevit eam. Quinque egit triumphos: Gallici apparatus ex citro; Pontici ex acantho; Alexandrini, teſtudine; Africi, ebore; Hiſpanienſis, argento raſili conſtitit.* CIOFAN.

848. *Emiſitque ſinu: luna volat altius illa.*] Vetuſtum adulationis genus. ſic Conon Mathemathicus Ptolemæo gratificatus Ἀυδρους quosdam ἀστέρας in leonis partibus comam Berenices vocavit. ſic divus Hadrianus, cum poſt obitum Antinoi delicati ſui ſidus quoddam obſervaſſet hactenus incognitum, credi voluit hanc eſſe Antinoi in cælum recepti animam. HEINS. Secuti hoc fuere omnes poëtæ, Cæſaribus divis adulantes, ut fingerent animas eorum in novas ſtellas abire. BURM.

849. *Flammiferumque trahens ſpatioſo limite crinem Stella micat.*] Periphraſis Cometæ: quam unà cum Cæſaris æneа ſtatua in æde Veneris poſuit Octavius: auctor Zonaras. CIOFAN.

873. *Cum volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus.*] Quæ tametſi de ingenii fama intelligi poſſunt, videtur tamen, Platonicòrum dogma ſecutus, animæ immortalitatem aſſeruiſſe, cujus veræ opinionis duces ante ſe habuit, ejusdem tamen ferè ætatis viros duos eximios, Ciceronem ac Maronem; ut pudeat quosdam inveniri Chriſtianos, qui in re, fide noſtra, certa, dubitationem movere audeant, quæ ad plurimos Ethnicos, quibus Chriſtus nullam faceret fidem, indubitata fuit. ſed hæc tractare non eſt hujus loci. GLAREAN.

Variantium

Variantium Lectionum Spicilegium.

Lib. Verſ.

1. 5. Are & terras,
53. Pondere aquæ levior,
155. ſubjectum Pelion Oſſæ.
217. Cyllene
374. Pallebant muſco;
428. vident humeris:
493. quas nocte viator
560. ducibus lætis aderis,
624. Areſtoridæ
639. ad patrias, ubi
654. reperta es.
748. Niligenâ colitur
2. 284. Inque oculis fumum; volitant
531. agili Saturnia
604. aſſueta rapit;
682. diſpar è ſeptem fiſtula
811. vapore cremantur.
855. Cornua vara quidem;
3. 84. frangítque in acumine
193. nec plura morata,
240. ſupplex poſitis
283. eſſe Jovis
722. ---- raptu.
Ille etiam, vellet cùm brachia tendere matri, Non habet----
4. 36. pollice fuſum,
260. Nimborum patiens, & ſub Jove
331. arbore malis,
352. applauſo pectore
418. doloribus expers
754. Indotata capit.
5. 27. Hunc ſine,
15. Infregítque viro.
389. ſubmovet ictus.
390. humus uvida
535. Solverat; irriguis dum
631. Longiùs ire pedum.
6. 416. Orchomenoſque ferax,
7. 274. Ova capùtque
276. mortari
305. Juveneſcere poſſe
566. & cura, quid utile, nulli eſt.
646. ſuſpicor has quoque ſomnum;
742. Exclamo me faſſus, ego en malè pactus (*vel* tectus) adulter
770. non ſegnius alite
843. ubi prodita fidæ
8. 117. metuunt. exponimur orbæ;
Terrarum nobis, ut
450. ait OEclides, ſi

Lib. Verſ.

569. hoſpite terno.
655. Accipit. Indè torum ſternunt de mollibus ulvis Impoſitum lecto
760. longi pallorem ducere rami.
9. 14. ſummámque laborum,
36. tactu flaveſcit
74. domitámque peruſſi.
300. ſuſtinuit nixus, tacitâ
394. mirabile
418. faticino *al.* vaticino
10. 58. prendere captans,
225. Lugubris ſceleri: *al.* Illicibus celebris:
325. delectu.
590. decoram.
736. Qualem, quæ lento celantur cortice grana
11. 401. ſed enim revocatus
523. candeſcunt ignibus
12. 46. ex aure ſonanti:
369. miſit contentis viribus haſtam.
600. Gnara per ignotos
13. 49. quæ (ſi Dî ſunt) non vana precaris. *al.* quæ Dî dent ô non vana preceris,
53. Venatúrque
158. num, ſi petat, auferat
294. Diverſóſque orbes,
554. aſſuetus amori *al.* allectus amore
605. Denſetur;
805. ſi poſſem, demere vellem
14. 457. At Venulus fruſtra profugi. *al.* Ut Venulus magnam profugi
493. & parvo ſtat tanta potentia
521. Improbus has paſtor ſaltûque imitatur agreſti, Addit & obſcœnis
622. Palatinus ſummæ loca gentis habebat. *al.* Palatini ſummam Proca collis habebat.
697. Fata, quibus
753. Vix bene compoſitum
801. ſtrata atque ſuis;
15. 99. tutæ
114. caper rosâ Bacchi
115. ínque tegendos
122. Immemor eſt Divum, nec
246. rareſcit aquas:
267. devectus in æquor:
271. antiquis concuſſa tremoribus
364. I ſcrobe delecto mactatos
708 Leucaſiámque
715. Sinueſla columbis:

F I N I S.